

ALLEGATIONVM FISCALIVM PARS SECVNDA:

In qua, vitra iuridica, plura politica elucidantur.

AUCTORE

D^{RE} D. IOAN. BAPTISTA LARREA,
EQVITE ORDINIS D. IACOBI, IC. HISPANO

*Olim apud Salmanticenses Collegij Maioris Conchensis Alumno, & Vespertinae Legum Cathedra proprie-
tario Interprete, Regalis Patrimonij Fisci Patrono: nunc à Consilijs Potentissimi Hispaniarum
Regis Catholici Philippi IV. in supremo Castelle Iustitia Senatu,*

*Cum triplici Index, vna Allegationum & Questionum altero, Jurium quæ explicantur,
tertio. Rerum & verborum copioso.*

LVGDVNI.

Sumpt. Hæred. PETRI PROST, PHILIP. BORDE,
& LAURENTII ARNAVD.

M. DC. XLV.
CVM PERMISSV SUPERIORVM

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

ALLEGATIONVM FISCALIVM PARS SECVNDA:

In qua, vitra iuridica, plura politica elucidantur.

AUCTORE

D^{RE} D. IOAN. BAPTISTA LARREA,
EQVITE ORDINIS D. IACOBI, IC. HISPANO

*Olim apud Salmanticenses Collegij Maioris Conchensis Alumno, & Vespertinae Legum Cathedra proprie-
tario Interprete, Regalis Patrimonij Fisci Patrono: nunc à Consilijs Potentissimi Hispaniarum
Regis Catholici Philippi IV. in supremo Castelle Iustitia Senatu,*

*Cum triplici Indice, vno Allegationum & Questionum, altero, Jurium quae explicantur,
tercio. Rerum & verborum copioso.*

LVGDVNI.

Sumpt. Hæred. PETRI PROST, PHILIP. BORDE,
& LAURENTII ARNAVD.

M. DC. XLV.

CVM PERMISSV SUPERIORVM

Excellentissimo, & Illustrissimo Principi, Dom.

**D. GARCIAE DE HARO
AVELLANEDA,**

Comiti de Castrillo, Equiti Ordinis de Calatraua, & Commendatario de la Obreteria, à Consiliis Potentissimi Hispaniarum Regis Catholici Philippi I V. in supremis Senatibus Iustitiæ, Camerae, belli & status, Præsidis Consilij Indiarum, & Regalis Patrimonij Prudentiâ & sapientiâ insigni, negotiorum dexteritate felici, iustitiâ, & omnibus virtutibus præclaro,

S. F.

E.

D. G.

HÆC quæ de Iuribus Regalibus (EXCELLENTISSIME DOMINE) in hac secunda Allegationum parte in lucem edimus, te Patronum ambiunt, vt nec, si mittere aliò vellem, possem, nec si possem, vellem. Nullus maiori conatu & diligentia quæ ad Regis nostri seruitium spectant, disponere curat, nec magis viriliter exequitur, inde omnia, quæ ad Regalia pertinent, te ad illorum tutamen debent compellere, præsertim me insinuante, & scribente, qui à te maximis beneficiis affectus, à tempore, quo in nostra inuentute in Collegio maiori Conchensi simul in iuris scientia plures annos impendimus, vbi talem Prudentiæ & sapientiæ indolem exhibuisti, vt semper omnes augurarentur, quæ postea in Collegij nostri

nostri decus, Hispaniæ splendorem, & Regis nostri vtilitatem & seruitiū operatus. Quid de generis tui splendore referam, & Regia stirpe, quæ à Biscaia Regulis Gentilitiis de Haro, Marchionatus del Carpio, dignitatem exhibet, cui hodie Magnatum Castellæ excellentia copulata, quæ antea maxima, aut maior inter Proceres Hispanos fuit, ab Illustri illo Heroë D. Didaco de Haro, Domino Biscaia, cui Maximos Triumphos aduersus Mauros, pro Religione Catholica Reges nostri debuerunt. Maiorū gloriæ tuarum virtutum additamenta cumulaſti tam literis sapiens, quàm regendi arte Prudens & cautus, in dexteritate & executione eorum, quæ ad Regis seruitium spectant. Vt quamuis

Cæsar habet noſter ſimiles tibi mille miniſtros;

Verumtamen omnes excellis in dirigendis & consequendis quæ ad nostrum statum pertinent, Regis decorem & authoritatem. Vt in his turbidis temporibus, & labentis æui periodo, industria tua, Prudentia & sapientia (fauente Numine) Regimini data, vt plura difficilia, aut penè impossibilia possint disponi: quæ aliter sine te nullo modo fieri valerent. Quid dicam de expeditionibus militaribus, quantos auxiliares Equites, ope tua, & opibus, in his bellorum cladibus exhibuisti? Vt meritò mirandum te ad omnia promptum & validum, quæ ab aliis difficultates superari non poterant, tibi semper cedere, & in omnibus tuis

*Peruigil hic oculus ſemper excubat, atque ſupremo
Fungitur eximij Principis officio.*

Si respicimus prudentiam Regiminis tui, quo Præsidentem agis, & Iustitiam, quæ in remotissimis noui Orbis Regionibus excellit, te dirigente, & fauente, in supremo Indiarum Consilio nunquam magis apud Indos nostri

*Creuere vires: fama que, & Imperi
Porrecta Maiestas ad ortum
Solis ab Hesperio cubili,*

Gentibus remotissimis leges & iura reddis, tali cura & constantia, vt Senatus, cui Præsides vt proſis, decretis semper obtemperent, tali virtutis tuæ & libramine æquitatis, vt nunquam maiorem felicitatem exoptare valebunt Americi, quàm te Gubernatore consequuti,

*Animus tibi
Rerumque Prudens, & ſecundis
Temporibus dubisque rectus.*
Exhibuisti in munerū & præmiorum distributione talem iustam constantiam

constantiam, vt merita solūm apud te valeant, non ambitio, & iniusta petentibus respondes,

Non ego quod poſcis, res negat ipſa tibi.

Circa excedentes in administratione munerum, vel delinquentes semper est tibi

*Triste ſupercilium, durique ſeuera Catonis
Frons.*

Hæc quippe ex legali tua sapientia, quia non solūm industria, Prudentia & regendi arte excellis, sed etiam in Iurisprudentia versatus, & peritus, optimum Iurisconsultum exhibuisti, cū in nostro Collegio apud Salmanticenses Maiori, tuo tempore, quo plures Doctissimi viri extiterunt, ex quibus hodie quatuor Senatuum Præsides existunt, & multi Consiliarij supremi Consilij, eorum æmulatione accensus noluiſti nulli in studiis cedere, & in Cathedrarum concursu publicum egisti Professore, Decretalium & Clementinarum Cathedram adeptus, superatis aduersariis palmam victoriæ reportasti, me Procuratore (vt dicunt) clauſtri, pro nostro Collegio ministrante, vnde extitisti

Iuris, & aquarum cultor ſanctiſſimi legum.

Cū igitur in studiis tecum in Collegio Alumnus, & qui originem Biscaia refero tibi ex Dominis Biscaia Proceri, ij nostri labores (si qui fuerint) meritò dicandi, vt magis exhibeam debitum, quàm ambitum tanti Patroni. Respice igitur, non despice, Domine, leuidense munus, & benignitate, qua semper me excepisti, fauere non desinas. Vale, & viue. Matrili pridie Kalendis Aprilis 1644.

T. D. Obs.

Doct. IOAN. BAPTISTA LARREA.

Martial.
lib. 9.
Epigr.
33.

Achillis
Brochij
Symb.
95.

Horat.
lib. 4.
Carm.
od. 15.

Idē li. 4.
od. 9.

Mart. li.
9. Epigr.
33.

Idē lib.
11. Epigr.
2.

Idē lib.
10. Epigr.
36.

LECTORI S.

*Q*UARTVS noster (Lector Amice) te consulat liber; & quamvis in tribus precedentibus decisionum, & Allegationum, quos in lucem edidimus, benignitatem tuam semper expertus, ut possim maiori fiducia ad lectionem huius secundæ partis Allegationum Fiscalium te urgere, & potius gratias reddere debeam, quam superciliosum suspicari; tamen cum omnia in rebus humanis perpetua mutabilitate consistunt, tuam lectionis nostræ fastidium timeo, & solitam benevolentiam exposco. Ita spero, ut quamvis leuiores sint quæ scripsimus,

Maiores maiora sonent, mihi parua loquuto,
Sufficit in vestras sæpe redire manus.

VALE.

Martial.
lib. 9.
Epigr. 1.

Ad

Ad Doctissimum in omni iure D.

D. IOAN. BAPTIST. DE LARREA,
EQVITEM DIVI IACOBI, A CONSILIIS
pro Militia & Castella de Genesi, eius operum, occasione huius quarti Libri, Licentiatus D. Franciscus de Valdespino Hispani Iustitiam tenens, gratitudinis & admirationis ergo

SCRIBIT EPIGRAMMA.

*Q*UARTA sub Eoos ascendunt lumina currus,
Lumina Phæbeis non nisi digna thronis
Ascendant: non illa tubæ, non indiga fame,
Non itidem lucis ambitiosa nouæ.
Ipsa sibi fame, nobis splendoris, & ipsi
Dum rutilent, soli Solis ad instar erunt.
Ascendant, ut vecta super Pyrcemque Phlegumque,
Sic circum citius lumen in orbe ferant.
Sic subitum (& sanè mirum) sic currere solem,
Atque indefessas cernimus ire vias.
Vultum sudor habet; tamen & festinus anhelans
Semper ad ulterius nocte dièque volat.
Id Deus id iussit, requiem interdixit amatam;
Quin liceat fesso vel leuis vna quies.
Nedum cunctatur, mundus qui lucis egenus,
Plecteret in tenebris, & sine luce, moras.
Sic etiam te Solis equis, sic sede volanti
Phæbo compositum iussit adire Deum.
Ne si cuncteris, requiem luat orbis vterque,
Et sit in obscuris indiga terra polis.
Quàm celer Europam curre, Indosque reuises,
Doctus ad Austriacas ire redire plagas.
Ter iam diffusum binis procul axibus orbem
Lustrasti, o plenam dans sine nocte diem.
Nunc iterum quarto circundas lampada cursu,
Immiscens Phæbi lumina luminibus.
Et sicut ante diem, qua Sol fuit ille creatus,
Fulserunt lucis tres super orbe faces:
Sic etiam de luce tua tres ante refulgent,
Et daris in quarta Phæbus Apollo die.
Ergo age iam reliquos propera circundare cursus,
Donec ad hebdomadam septima lampas eat.
Et tunc more Dei festum dabis absque labore,
Et tibi tunc requiem cuncta operata dabunt.

Summa

Summa Priuilegij S. C. Majestatis.

SV Magestad Catholica por Priuilegio dado en Madrid a doze dias del mez de Agosto de mil seiscientos y quarenta y vno, da licencia al Señor Doctor D. Iuan Battista de Larrea del Consejo de su Magestad en el Real de Castilla, Cauallero del Orden de Santiago o a los que del poder o facultad huieren de imprimir vn libro *Allegationum Fiscalium Pars Secunda*, compuestopor el dicho Señor Don Iuan Battista de Larrea por tiempo de diez años desde el dia de la fecha de arriba so las penas en dicho priuilegio contenidas,

Firmado,

YO EL REY.

Por mandado del Rey nuestro Señor,

ANTONIO ALOSSA RODALTE.

Allegationum Fiscalium Partem secundam *Ioannis Baptista Larreae*, voluimus, in eis que omnia sacre Catholice Ecclesie documentis conformia inuenimus: ideoque prelo tradi posse in publicam vtilitatem censuimus. Lugduni 7. Nouembris 1644.

DEVILLE, Prouicarius Generalis.

CONSENSVS.

VHis supradictis approbationibus, hunc Librum inscriptum, *Allegationum Fiscalium Pars secunda*, Typis mandari, & in lucem edi sumptibus Hæred. Prost, Philip. Borde, Laurent. Arnaud, Bibliopolarum Lugdunensium, Ego Regis Consiliarius, & Procurator in dicta Vrbi Præfectura, non impedio. Lugduni 7. Nouembris 1644.

LORIN.

PERMISSIO.

Viso Procuratoris Regis consensu, fiat vt petitur, & ne quis vltra concessam facultatem denuo excudat hunc Librum, prohibemus. Datum Lugduni die 7. Nouembris 1644.

SEVE.

SERIES

SERIES

Allegationum, & Quæstionum.

ALLEG. LXVII.

Regis consilium petere obligatus sequi debet.

Quest. **E**N erectionibus Ecclesiarum Regni Portugallie, in quibus auctoritate Apostolica Bullæ expeditæ fuerunt, vt Præbendæ ab Episcopo prouiderentur auctoritate ordinaria cum Consilio Regis Ioannis III. Portugallie; an Episcopus sequi debeat Consilium Regis, vel petere solum sufficiat. pag. 2

ALLEG. LXVIII.

De præscriptione quadragenaria cum titulo.

Quest. Præscriptio quadragenaria cum titulo, ex quibus destruat, vel non procedat. 11

ALLEG. LXIX.

De iurisdictione & prohibitione edificandi furnos, & molendina.

Quest. Iurisdicção qualiter probetur, vel adquiratur, & concessa à Principe iurisdictione territorij cum furnis, & molendinis, an ius prohibendi hæc à vassallis fieri in territorio concedatur. 18

ALLEG. LXX.

De iurisdictione permissionis in locis dominorum vasallorum.

Quest. De locis dominorum vasallorum, an eam iurisdictionem, quam populus habet per tolerantiam Principis in electione iudicum ordinariorum, qui iurisdictionem exercent, & dicimus *Alcaldes Ordinarios*, possit Rex ipsi domino populi, vel aliis vendere. 25

Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars I I.

ALLEG. LXXI.

Fiscus quomodo possit infirmare rem iudicatam.

Quest. De re iudicata aduersus fiscum lata, quomodo possit infirmari, vel minui condemnatio. 31

ALLEG. LXXII.

Ad Tabelliones redituum Regalium, qui in ciuitatibus creati, non pertinet conficere acta executorum supremi Senatûs Patrimonij.

Quest. Vendito officio Tabellionis redituum Regalium alicuius ciuitatis, quem dicimus *Escruiano de rentas*, an possit Tabellio petere, vt executiones, quæ fierent post conductionem redituum Regalium, aut si aliqui executores à Consilio supremo Regij Patrimonij mitterentur ad aliquam executionem, necessario coram eo acta iudicialia fiant, non coram aliis Tabellionibus eius loci. 34

ALLEG. LXXIII.

Confirmatio donationis à Principe facta non extenditur nisi ad quod verè donatum.

Quest. Si Princeps donationem fecerit, & donatarius, cum donationem extenderit, postea rem donatam venderit, & Princeps donationem & venditionem confirmauerit, nullum ius nouum ex confirmatione adquiritur. 39

ALLEG. LXXIV.

Relatum respicit referentem solum in eo quod iustum est.

Quest. Relatio facta in rescripto, vel concessione Principis, accipiendâ de eo, quod in relato iuste continetur, non quod iniuste vsurpatum. 42

ALLEG.

ALLEG. LXXV.

Fiscus præfertur pro credito institutioni maioratus, qui factus cum reservatione alienandi.

Quest. An si quis maioratum fecisset cum facultate disponendi, & alienandi bona vsque ad mortem suam, si postea cum fisco contraxit, & eius vectigalia administravit bona obligando, vtrum fiscus pro credito suo debeat præferri in eis bonis successoribus maioratus. 14

ALLEG. LXXVI.

Primogenium institutum ex duabus partibus bonorum tempore mortis, interim ante mortem non impedit bona fisco obligari.

Quest. Primogenio instituto ex causa onerosa pro matrimonio filij de duabus ex tribus partibus bonorum parentum, quæ haberet tempore mortis, cum clausula, *De constituto*, an si ante mortem fiscalibus iuribus bona obligarentur à parentibus, possit maioratus aliquomodo fisco præferri. 48

ALLEG. LXXVII.

De salis pretij augmento.

Quest. De salinis & illarum reductione ad Regale Patrimonium, & iusto pretij salis augmento à nostro Rege facto, vt alia onera tributorum excusentur, pro explicatione *l. 2. tit. 13. lib. 6. l. 19. titul. 8. lib. 9. Recopilationis.* 56

ALLEG. LXXVIII.

Executio quomodo procedat pro sale dato ad conseruationem salinarum.

Quest. Salinis alicui abdicatis, vt nomine Regis sal vendi possit, si ad piscationis conseruationem domino salinarum sal à Rege concedatur, ita vt fideiussorem præstet de soluendo pretio; quomodo executio procedat. 64

Executioni quæ fit contra fideiussorem, an possit reus principalis se opponere, & petere copiam actorum.

Quest. De tertio debitore, an possit se opponere ad defendendum eius fideiussorem, contra quem executio intenditur, & in hoc casu tertio copia actorum sit danda. 69

ALLEG. LXXX.

Remissio facta à Principe pretij salis ob aliquam causam, ea non sequuta, non procedit.

Quest. Pretium salis, quod auctum, decretum fuit à Principe cessare à die Diui Ioannis, vt ex eo fissa millionum eius loco subrogarentur, fissa non soluta vsque ad mensem Augusti, non ante pretium salis cessare debet. 75

ALLEG. LXXXI.

Causa finali, ob quam Princeps concessit, non impleta, concessum non procedit.

Quest. Rex noster in Comitibus generalibus Regno concessit quod debebat ex salis transportatione, vt suis expensis Regnum postea faceret, quia antea expensis Regalis Patrimonij facta transportatio, & reseruata fuit summa, quæ à Rege consignata negotiatoribus, quos dicimus *Affentistas*, & reliquum donatum, Regnum petit hanc summam, fiscalis negat, quia ex parte Regni non adimpletum, quod facere tenebatur. 78

ALLEG. LXXXII.

Officia à Rege vendita quando non admittunt lesionem.

Quest. De officio, quod à Rege venditur, an læsio in eo possit considerari, ad explicationem *l. 1. titul. 15. lib. 5. Recop.* 81

ALLEG.

ALLEG. LXXXIII.

De moneta ærofa nostra Pragmatica anni 1628. & 1642. diminuta, quæ inuenta fuit apud Theaurarios Regios.

Quest. Exactores portuorij, vel Theaurarij Regis, quid probare debeant, vt Pragmatica diminutionis monetæ ærofæ, quæ apud nos facta, non possit eis nocere in pecunia, quæ apud eos inuenta, sed periculo Principis diminutio cedat. 85

ALLEG. LXXXIV.

Debitor generis non excusatur monetæ diminutione.

Quest. Conductores gabellarum an censeantur debitores generis, vel speciei, idest, eius, quod ex vectigalibus & gabellis procedit, vt diminuta pecuniæ damnum effugiant, si dixerint fuisse apud eos nummos ex vectigalibus tempore quo lex diminutionis edita fuit pro explicatione legum *1. 2. & 3. tit. 9. lib. Recop.* 90

ALLEG. LXXXV.

Theaurario Regis non admittenda solutio litterarum Cambij, in quibus diminutio monetæ tribuitur Regis creditori.

Quest. Theaurarius tributorum aliquibus mensibus postquam tributa soluere debebat, litteras Cambij obtulit pro debiti solutione, paulo antequam mutatio monetæ fieret, quibus delegabatur pecunia Principi soluenda in moneta tunc currenti, an liberetur, si edita lege mutationis postea litteræ in dimidio valore minuto soluantur. 96

ALLEG. LXXXVI.

Monasteria & Regulares non possunt habere officia secularia.

Quest. Monasteria an possint habere officia Indiarum, vt in eis possit fieri renuntiatio eorum officiorum, quæ à Principe perpetua facta, vt per substitutum possint exerceri. 100

Joan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars II.

ALLEG. LXXXVII.

De confessione, & allegatione à Procuratore facta.

Quest. An Procurator in confessione domino nocere possit, & subducto mandato ab actis processus sufficiat testimonium, quo Tabellio fidem faciat, coram eo exhibitum mandatum, & Petrum Procuratorem habere speciale ad illud iudicium. 108

ALLEG. LXXXVIII.

In contractibus quando de scriptura conuentio fit, illa est necessaria ad eius valorem.

Quest. Vtrum si conuentio fiat inter fiscum & aliquem de venditione alicuius rei fiscalis, approbatione Senatus supremi Regalis Patrimonij; eo tamen adiecto, vt fieret scriptura, an contractus perfectus censeretur an tequam scriptura conficiatur solum ex pacto, & obligatione præcedente. 110

ALLEG. LXXXIX.

Augmentum rei data, quando concessum non videatur à Principe.

Quest. Princeps qui aliquod officium, vel priuilegium concessit, quando videatur concedere augmentum, quod post concessionem in ea re factum fuisset. 115

ALLEG. XC.

De iure tertij, eo non citato per modum gubernationis decerni non potest.

Quest. An ratione gubernationis procedi possit circa suppressionem Ecclesiæ, quam Patronus fundauit, quia Parochia, in cuius territorio erecta, dicebat sine permisso Ecclesiæ constructam, & ideo absque mora iudicij ex gubernatione statim diruendam. 119

2 ALLEG.

Series Allegationum,

ALLEG. XCI.

De subreptione, & obreptione.

Quest. Rescriptum & priuilegium quando ex subreptione, vel obreptione nullum reddatur. 123

ALLEG. XCII.

De obseruantia interpretatiua.

Quest. Consuetudo & obseruantia interpretatiua ad Regum donationes quomodo admittenda, & quid operetur. 127

ALLEG. XCIII.

Relatio in contrahendo ad alium contractum, omnia, & qua non excepta, comprehendit.

Quest. Conductor uectigalium cum solitis conditionibus adiecit ultra pretium conuentum conductionis eum soluturum duos mille aureos in quolibet anno ad Regni propugnacula sustinenda; finita conductione, alter qui in ea successit cum eisdem qualitatibus & conditionibus conduxit; quaeritur, an ad duos mille aureos teneatur. 132

ALLEG. XCIV.

Renuntiatio officij, quod ex sua natura non est renuntiabile, non acquiritur, etsi aliquando renuntietur.

Quest. De officio, quod prohibetur renuntiarum, an si à Principe admissa sit, illud maneat renuntiabile pro explicatione l. 17. tit. 3. & totius tit. 4. lib. 7. R. 137

ALLEG. XCV.

Officij renuntiatione falsa probata, fisco officium applicandum.

Quest. De falsitate renuntiationis officij quomodo probetur, ut ex illius defectu, & inualiditate fisco officium sit applicandum. 143

ALLEG. XCVI.

De falsitatis probatione ex indicij.

Quest. Falsitatis crimen an probetur

præsumptionibus, & quæ eius coniecturæ sufficiant. 151

ALLEG. XCVII.

De pœna falsi.

Quest. De pœna falsitatis instrumenti, & noua explicatione l. transigere. C. de transactionibus. 159

ALLEG. XCVIII.

De confirmatione necessaria ad officiorum Indiarum renuntiationem.

Quest. Officium in nouo orbe Indiarum an possit renuntiarum sine confirmatione supremi Senatus Indiarum, & ea data cum qualitate, illa non impleta procedere possit confirmatio. 161

ALLEG. XCIX.

Fraus ex quibus probetur in taxatione officiorum Indiarum.

Quest. In venditione, & taxatione officiorum quomodo fraus probetur, & retractus pro eodem pretio, idest, tanteo, quando competat fisco in officiis Indiarum. 163

ALLEG. C.

Magistratum auctoritas.

Quest. De auctoritate Magistratum, & quantum debeat Princeps de ea curare. 169

ALLEG. CI.

Delationibus contra Magistratus Princeps non deferat.

Quest. An delationes contra Magistratus Princeps facile credere debeat, quia optimi subiacent calumniis. 174

ALLEG. CII.

Princeps contra Magistratus calumnias acriter vindicet.

Quest. Calumniosæ aduersus Magistratus & Gubernatores delationes grauissima pœna corporali puniendæ, & velut in crimine læsæ maiestatis nunquam remittantur. 179

ALLEG.

& Quæstionum.

ALLEG. CIII.

Princeps Magistratibus fidat, & eorum defectus occultet.

Quest. Principem an deceat fidere Magistratibus, & eorum defectus occultare, ne aliter à subditis illi contemnantur. 186

ALLEG. CIV.

Negotiatio, & mercatura non potest aliquatenus Magistratibus permitti.

Quest. Si salaria aliquo modo minuerentur, vel non sufficerent Magistratibus, an possit aliquo modo negotiatio & mercatura eis permitti. 190

ALLEG. CV.

Sportulæ, apud nos Propinas, si non sufficiant emeritis Senatoribus, isti præferendi.

Quest. Vtrum ex distributionibus, quæ Consiliariis dantur ultra salarium ex condemnationibus quæ fiunt in Senatu, & deseruiunt ad illas sportulas, quas dicimus Propinas, si aliqui sint Senatores emeriti, & omnibus non sufficiant expensæ iustitiæ, ex quibus soluuntur, an qui in exercitio muneris sunt, aliis debeant præferri, vel inter omnes pro portione sportulæ, diuidendæ & diminuendæ. 194

ALLEG. CVI.

Lesio contractus, in quo scripturam faciendam conuentum fuit, non regulanda, nisi à tempore, quo scriptura facta, vel faciendâ.

Quest. In contractu fiscali, in quo scripturam faciendam conuentum fuit, ut in Allegatione 88. notauimus, ad remedium læsionis, quæ fisco competere potest, tempus attendendum est præsens, si scriptura facta non sit, vel cum fieret, non verò conuentionis tempus. 201

ALLEG. CVII.

Fiscali citatio facta non præsumitur, nisi appareat.

Quest. Procuratori fiscali, an præsuma-

tur facta citatio in iudicio fisci, quod expeditum est, si de citatione non apparet. 204

ALLEG. CVIII.

Lictoris maioris officium generaliter venditum, an omnes lictores minores, sine distinctione comprehendat.

Quest. Vendito officio lictoris maioris alicuius vrbs, & concessione facta, ut omnes lictores minores, vulgò *Alquaziles*, ab eo nominentur, cui officium venditum, an possit nominare lictores, qui executores dicuntur, & eligi solent à Concilio vrbs, ut bona publica, idest, *proprios*, ciuitatis à debitoribus exigant. 209

ALLEG. CIX.

Pascua communia quomodo Princeps restringere possit.

Quest. An Princeps pascua communia populorum possit restringere ad illud oppidum, in cuius territorio pascua sunt, pro explicatione legum 11. & 13. tit. 7. lib. 7. Recopil. 214

ALLEG. CX.

Dehesas de pascuis publicis, ut fiant, & concedere, vel donare terras communes, domini vasallorum non possunt in suo territorio.

Quest. An domini vasallorum possint in terris suæ iurisdictionis concedere facultatem, ut terræ quæ pastus fuerint, ad culturam reducantur, vel ad id de illis quæ dicuntur *valdios*, donationes facere, aut disponere, ut de pascuis publicis in aliqua parte fiant *Dehesas*, ad explicationem l. 11. tit. 7. lib. 7. Recop. 221

ALLEG. CXI.

Gabella debetur ex locatione fructuum.

Quest. Fundus quando cum fructibus, vel ad pastum locatur, an consideretur venditio fructuum, vel locatio ad gabellam soluendam, pro interpretatione l. 12. & l. 13. tit. 17. l. 9. tit. 18. lib. 9. Recopilat. 228

6 3

ALLEG.

Series Alleg. & Quæst.

ALLEG. CXII.

*Pater pro oneribus dignitatis filij
quomodo teneatur.*

Quæst. An pater pro filiofamilias in sua potestate constituto teneatur ad onera dignitatis, quam filius obtinuit, patre petente, vel sciente, & non contradicente, & in Equestris Ordinis militia, si ei ex voluntate patris filius adscribitur, debeat suis expensis pater dare substitutum ad bellum pro filio, quando ex minori ætate, vel alio impedimento filius bello interesse non valet, ad l. 1. tit. 1. lib. 6. Recopilat. 238.

ALLEG. CXIII.

*Officia duo exercens, pro illis duobus ad
onera tenetur.*

Quæst. De materia præcedentis quæstionis, vtrum qui officium, vel stipendium habet in Aula Regia, & simul Equestris Ordinis fuerit miles, si teneatur personaliter Regem ad bellum comitari pro officio & seruitio, quod circa eum exercet, etiam debeat in militia Ordinis substitutum præstare. 249.

ALLEG. CXIV.

*Princeps potest vasallum innocentem periculo
mortis exponere pro communi bono.*

Quæst. Princeps, vel Respublica, vtrum possit vasallum, vel ciuem innocentem morti certæ exponere pro publica vtilitate. 255.

ALLEG. CXV.

*Principis qua sit potestas, vt alteri ius
quasitum tollat.*

Quæst. De Principis potestate, an locum habeat circa derogationes contractuum, & mutationem vltimæ dispositionis, & foundationes maiora-
tum. 262.

ALLEG. CXVI.

De Duello.

Quæst. An duella boni publici causâ iniuri possint, ciuesque exponi periculo certaminis. 272.

ALLEG. CXVII.

*Duella an apud nos cum Lusitanis permitti
possint ex causa publica rebellionis
Lusitanorum.*

Quæst. De duellis, & quando illa Princeps permittere possit. Pro explicatione tit. 8. & eius legum. lib. 9. Recopil. 278.

ALLEG. CXVIII.

De recusatione Senatoris.

Quæst. De iudicis, vel Senatoris recusatione, an rectè procedat ex eo quod antequam Senator in libro scripserit de quæstione circa quam iudicium versatur. 299.

ALLEG. CXIX.

*De officiorum venditione à Rege faciendâ, &
nouis officiis creandis.*

Quæst. De iure Regio ad creanda noua officia Decurionum, Tabellionum, & similibus, & an procedat, si in iam creatis, aut venditis Rex se obligauerit ad noua officia non præstanda. 311.

ALLEG. CXX. & VLT.

*De Cessione retractus, quando
procedat.*

Quæst. An de iure communi Retractus sanguinis, vel ex directo dominio extraneo cedi possit? Pro explicatione l. 69. tit. 18. p. 3. & l. 29. tit. 8. part. 5 & l. 7. & l. 13. tit. 11. & l. 1. tit. 15. lib. 5. Recop.

I N D E X

Iurium quæ de iure Hispano, Cañonico & ciuili explicantur.

Regni Hispanorum partita.

Ege 1. tit. 16. p. 2. alleg. 102. num. 11 pag. 181	1.6. tit. 7. p. 7. alleg. 97. n. 11. p. 160
1.1. tit. 11. p. 2. alleg. 109. n. 9. pag. 216	1.7. tit. 18. p. 4. alleg. 100. n. 3. p. 169
1.1. tit. 11. p. 2. alleg. 110. n. 22. p. 224	1.7. & 8. tit. 4. p. 6. alleg. 112. n. 4. p. 239. & alleg. 113. n. 23. p. 253
1.1. & 2. tit. 3. p. 7. alleg. 119. n. 6. p. 280	1.7. tit. 29. partit. 3. alleg. 109. n. 10. p. 216
1.1. tit. 5. p. 5. alleg. 78. n. 3. p. 64	1.8. tit. 14. p. 1. alleg. 69. n. 4. p. 19
1.1. tit. 8. p. 5. alleg. 111. n. 3. p. 228	1.8. tit. 4. p. 5. alleg. 76. n. 11. p. 51
1.1. tit. 4. p. 6. alleg. 112. n. 1. p. 238	1.8. tit. 33. p. 7. alleg. 110. n. 8. p. 222
1.1. tit. 1. p. 6. alleg. 113. n. 23. p. 253	1.8. tit. 14. p. 7. alleg. 114. n. 32. p. 266
1.2. tit. 1. p. 2. alleg. 77. n. 26. p. 61	1.8. tit. 14. p. 1. alleg. 69. n. 17. p. 21
1.2. tit. 1. p. 2. alleg. 109. n. 9. p. 216	1.8. tit. 14. p. 7. alleg. 117. n. 6. p. 280
1.2. tit. 1. p. 2. alleg. 115. n. 7. & 35. p. 262. & 267	1.8. tit. 3. p. 7. alleg. 117. n. 38. p. 291
1.2. tit. 3. p. 7. alleg. 117. n. 32. p. 285	1.9. tit. 19. p. 3. alleg. 96. n. 28. p. 157
1.2. tit. 18. p. 3. alleg. 73. n. 6. p. 40	1.9. tit. 28. p. 3. alleg. 110. n. 17. p. 223
1.2. tit. 4. p. 3. alleg. 94. n. 15. p. 138	1.9. tit. 5. p. 5. alleg. 78. n. 3. p. 64
1.2. tit. 7. p. 5. alleg. 69. n. 19. p. 22	1.9. tit. 5. p. 5. alleg. 78. n. 17. p. 67
1.2. tit. 3. p. 5. alleg. 83. n. 1. p. 85	1.9. tit. 31. p. 7. alleg. 112. n. 46. p. 247
1.3. & 6. tit. 2. p. 1. alleg. 92. n. 15. p. 130	1.10. tit. 19. p. 6. alleg. 106. n. 3. p. 201. & alleg. 71. n. 8. p. 32
1.3. tit. 19. p. 2. alleg. 112. n. 2. p. 239	1.11. tit. 28. p. 3. alleg. 80. n. 15. p. 78
1.3. 4. 5. tit. 19. p. 2. alleg. 114. n. 10. p. 256	1.11. tit. 28. p. 3. alleg. 77. n. 7. p. 58
1.3. tit. 2. p. 5. alleg. 67. n. 8. p. 4	1.11. tit. 14. p. 5. alleg. 79. n. 1. p. 69
1.3. tit. 3. p. 5. alleg. 84. n. 13. p. 93	1.11. tit. 5. p. 5. alleg. 111. n. 13. p. 230
1.3. tit. 4. p. 6. alleg. 112. n. 1. p. 238	1.12. tit. 1. p. 2. alleg. 70. n. 6. p. 26
1.4. tit. 24. p. 3. alleg. 71. n. 1. p. 31	1.12. tit. 29. p. 3. alleg. 68. n. 24. p. 15
1.4. tit. 2. p. 3. alleg. 79. n. 15. p. 72	1.13. tit. 7. p. 2. alleg. 112. n. 1. p. 238
1.4. tit. 4. p. 3. alleg. 86. n. 8. p. 101	1.13. tit. 23. p. 3. alleg. 109. n. 30. p. 219
1.4. tit. 17. p. 3. alleg. 86. n. 27. p. 104	1.14. tit. 8. p. 5. alleg. 111. n. 6. p. 229
1.4. tit. 23. p. 3. alleg. 90. n. 3. p. 120	1.15. tit. 19. p. 3. alleg. 96. n. 30. p. 157
1.4. tit. 33. p. 4. alleg. 92. n. 15. p. 130	1.15. tit. 17. p. 3. alleg. 110. n. 13. p. 222
1.4. tit. 33. p. 7. alleg. 92. n. 14. ibid.	1.17. tit. 31. p. 3. alleg. 94. n. 15. p. 139
1.5. tit. 20. p. 1. alleg. 77. n. 11. p. 58	1.18. tit. 5. p. 1. alleg. 67. n. 17. p. 5
1.5. tit. 20. p. 1. alleg. 109. n. 25. p. 219	1.19. tit. 22. p. 3. alleg. 78. n. 11. p. 66
1.5. tit. 6. p. 1. alleg. 111. n. 37. p. 234	1.21. tit. 9. p. 7. alleg. 95. n. 34. p. 149
1.5. tit. 26. p. 1. alleg. 115. n. 35. p. 267	1.22. tit. 22. p. 3. alleg. 107. n. 17. p. 206
1.5. tit. 20. p. 2. alleg. 77. n. 29. p. 61	1.22. tit. 22. p. 3. alleg. 109. n. 4. p. 215
1.5. tit. 5. p. 5. alleg. 104. n. 3. p. 190	1.24. tit. 11. p. 4. alleg. 115. n. 50. p. 271
1.5. tit. 10. p. 7. alleg. 112. n. 46. p. 247	1.25. tit. 23. p. 3. alleg. 71. n. 1. p. 31
1.5. tit. 19. p. 3. alleg. 107. n. 16. p. 206	1.26. tit. 13. p. 5. alleg. 105. n. 3. p. 194
1.6. tit. 24. p. 4. alleg. 86. n. 32. p. 105	1.27. tit. 18. p. 3. alleg. 92. n. 14. p. 130
1.6. tit. 5. p. 5. alleg. 88. n. 6. p. 111	1.28. tit. 13. p. 5. alleg. 105. n. 3. p. 194
	1.28. & 29. tit. 13. p. 5. alleg. 105. n. 9. p. 195
	1.29. tit. 9. p. 6. alleg. 75. n. 8. p. 46
	1.29. tit. 29. p. 3. alleg. 68. n. 28. p. 16
	1.30. tit. 18. p. 3. alleg. 115. n. 36. p. 268
	1.40.

Index Iurium.

l.40. tit.18. p.3. alleg.68. n.24. p.15
 l.42. tit.18. p.3. alleg.92. n.2. p.127
 l.63. tit.5. p.5. alleg.111. n.27. p.233

Tauri.

L Ege 17. Tauri alleg.75. n.6. p.46
 l.17. Tauri alleg.75. n.1. & 9. p.49
 & 50
 l.21. Tauri alleg.76. n.24. 25. & 26 p.53.
 & 54
 l.21. & 20. Tauri alleg.102. n.18. p.182
 l.22. Tauri alleg.46. n.16. p.52
 l.23. Tauri alleg.76. n.9. p.50
 l.25. Tauri alleg.76. n.12. p.51
 l.29. Tauri alleg.76. n.25. p.53
 l.41. Tauri alleg.69. n.5. p.19
 l.44. Tauri alleg.75. n.6. p.46

Nota Recopilationis.

L Ege 1. tit.6. lib.1. Recop. alleg.67.
 n.17. p.5
 l.1. tit.29. lib.3. Recop. alleg.94. n.15.
 p.38
 l.1. tit.15. lib.4. Recop. alleg.69. n.4.
 p.19
 l.1. tit.1. lib.4. Recopil. alleg.70. n.4.
 pag.26
 l.1. tit.21. lib.4. Recop. alleg.78. n.3. p.64
 l.1. tit.2. lib.4. Recop. alleg.79. n.15.
 p.72
 l.1. tit.15. lib.4. Recop. alleg.109. n.12.
 p.20
 l.1. tit.10. lib.5. Recopil. alleg.68. n.1.
 p.11
 l.1. tit.10. lib.5. Recop. alleg.68. n.8.
 p.12
 l.1. tit.10. lib.5. Recop. alleg.68. n.30.
 p.16
 l.1. tit.10. lib.5. Recop. alleg.69. n.4.
 p.19
 l.1. tit.7. lib.5. Recop. alleg.69. n.5. ibid.
 l.1. tit.10. lib.5. Recop. alleg.70. n.5.
 p.26
 l.1. tit.19. lib.5. Recop. alleg.92. n.10.
 p.129
 l.1. tit.13. lib.6. Recop. alleg.77. n.7.
 p.58
 l.1. tit.7. lib.7. Recop. alleg.109. n.6.
 p.215
 l.1. tit.7. lib.7. Recop. alleg.110. n.17.
 p.223
 l.1. tit.10. lib.5. Recop. alleg.119. n.17.
 p.315
 l.2. §.25. tit.2. lib.9. Recop. alleg.120.
 n.5 p.321

l.2. tit.2. lib.2. Recop. alleg.69. n.13.
 p.20
 l.2. tit.6. lib.3. Recop. alleg.77. n.13.
 p.59
 l.2. tit.6. lib.3. Recop. alleg.104. n.3.
 p.190
 l.2. tit.15. lib.4. Recop. alleg.69. n.13.
 p.20
 l.2. tit.1. lib.4. Recop. alleg.70. n.4. p.26
 l.2. tit.19. lib.4. Recop. alleg.71. n.1.
 p.31
 l.2. tit.21. lib.4. Recop. alleg.78. n.3. p.64
 l.2. tit.15. lib.4. Recop. alleg.109. n.12.
 p.217
 l.2. & 3. tit.14. lib.4. Recop. alleg.115.
 n.11. p.263
 l.2. tit.16. lib.5. Recop. alleg.88. n.9.
 p.112
 l.2. tit.2. lib.7. Recop. alleg.70. n.1.
 p.25
 l.2. tit.4. lib.7. Recop. alleg.94. n.27.
 p.140
 l.2. tit.9. lib.9. Recop. alleg.84. n.16.
 p.93
 l.2. tit.4. lib.3. Recop. alleg.94. n.15.
 p.138
 l.3. tit.21. lib.8. Recop. alleg.116. n.3.
 p.273
 l.3. tit.8. lib.8. Recop. alleg.117. n.20
 p.285
 l.3. tit.1. lib.2. Recop. alleg.69. n.13.
 p.20
 l.3. tit.13. lib.2. Recop. alleg.101. n.20.
 p.176
 l.3. tit.1. lib.4. Recop. alleg.70. n.4. p.26
 l.3. tit.17. lib.4. Recop. alleg.71. n.1. p.31
 l.3. tit.10. lib.5. Recop. alleg.69. n.6.
 p.19
 l.3. tit.4. lib.7. Recop. alleg.94. n.29.
 p.140
 l.3. tit.7. lib.7. Recop. alleg.109. n.30.
 p.219
 l.3. tit.21. lib.8. Recop. alleg.114. n.32.
 p.260
 l.3. tit.9. lib.9. Recop. alleg.84. n.17.
 p.94
 l.4. tit.17. lib.4. Recop. alleg.71. n.1. p.31
 l.4. tit.17. lib.4. Recop. alleg.107. n.8.
 p.205
 l.4. tit.4. lib.7. Recop. alleg.94. n.30.
 p.140
 l.4. tit.4. lib.7. Recop. alleg.95. n.1.
 p.143
 l.5. tit.4. lib.7. Recop. alleg.94. n.31.
 p.141
 l.5. tit.9. lib.7. Recop. alleg.113. n.14.
 p.251
 l.6. tit.4. lib.7. Recop. alleg.94. n.32.
 p.141. 17.

Index Iurium.

l.7. tit.20. lib.2. Recop. alleg.76. n.16.
 p.52
 l.7. tit.6. lib.5. Recop. alleg.76. n.9.
 p.50
 l.7. tit.7. lib.5. Recop. alleg.115. n.32.
 p.266
 l.7. tit.18. lib.9. Recop. alleg.111. n.42.
 p.235
 l.8. tit.18. lib.9. Recop. alleg.111. n.37.
 p.234
 l.8. tit.8. lib.8. Recop. alleg.117. n.25.
 p.286
 l.8. tit.15. lib.8. Recop. alleg.119. n.14.
 p.313
 l.9. tit.6. lib.2. Recop. alleg.77. n.13.
 p.59
 l.9. tit.6. lib.2. Recop. alleg.78. n.22.
 p.68
 l.9. tit.6. lib.3. Recop. alleg.69. n.19. p.22
 l.9. tit.18. lib.9. Recop. alleg.111. n.24. &
 n.19. p.231
 l.10. tit.17. lib.4. Recop. alleg.95. n.35.
 p.149
 l.10. tit.8. lib.8. Recop. alleg.117.
 n.19. p.284
 l.10. tit.8. lib.8. Recop. alleg.117. n.36.
 p.289
 l.11. tit.25. lib.4. Recop. alleg.69. n.13.
 p.20
 l.11. tit.7. lib.7. Recop. alleg.110. n.2.
 p.221
 l.12. tit.11. lib.6. Recop. alleg.69. n.5.
 p.19
 l.13. tit.11. lib.6. Recop. alleg.69. n.19.
 p.22
 l.13. tit.7. lib.7. Recop. alleg.109. n.1.
 p.214
 l.13. & 14. tit.7. lib.7. Recop. alleg.110.
 n.12. p.222
 l.13. & 12. tit.7. lib.7. Recop. alleg.111.
 n.19. p.231
 l.13. tit.25. lib.4. Recop. alleg.69. n.28.
 & 30. p.23
 l.13. tit.3. lib.4. Recop. alleg.103. n.7.
 p.187
 l.14. tit.6. lib.3. Recop. alleg.78. n.22. &
 n.23. p.68
 l.15. tit.20. lib.2. Recop. alleg.79. n.7.
 p.70
 l.15. tit.10. lib.5. Recop. alleg.115. n.24.
 p.265
 l.15. tit.11. lib.6. Recop. alleg.69. n.19.
 p.23
 l.17. tit.10. lib.2. Recop. alleg.118. n.7.
 p.301
 l.17. tit.10. lib.5. Recop. alleg.68. n.30.
 p.16
 l.18. tit.5. lib.2. Recop. alleg.118. n.7.
 p.301
 Iqan. Bapat. Larrea Alleg. Fisc. Pars II.

l.19. tit.21. lib.4. Recop. alleg.79. n.4.
 p.70
 l.19. tit.8. lib.9. Recop. alleg.77. n.15.
 p.59
 l.19. tit.8. lib.9. Recop. alleg.80. n.15.
 p.78
 l.41. tit.4. lib.3. Recop. alleg.79. n.1.
 p.69
 l.43. tit.5. lib.2. Recop. alleg.118. n.11.
 p.302
 l.46. tit.21. lib.5. Recop. alleg.105. n.5.
 p.195
 l.57. tit.5. lib.2. Recop. alleg.101. n.20.
 p.176

Ordinamenti.

L Ege 2. tit.9. lib.5. ordinamenti al-
 leg.68. n.1. p.11
 l.9.10. tit.13. lib.3. ordinamenti alleg.86.
 n.7. p.101
 l.10. tit.2. lib.7. ordinamenti alleg.86.
 n.7. ibid.
 l.15. tit.18. lib.2. ordinamenti alleg.86.
 n.5. ibid.
 l.17. tit.3. lib.1. ordinamenti alleg.86.
 n.6. ibid.

Iuris canonici, ex Decretalibus.

C Ap. ad audientiam, de rescriptis al-
 leg.91. n.2. p.123
 c. auditis, de electione alleg.91. n.21.
 p.126
 c. accedentibus, de priuilegiis alleg.92.
 n.2. p.127
 c. Abbate sancti Siluani, de verb. signif.
 alleg.94. n.15. p.138
 c. ad audientiam, de decimis alleg.94.
 n.26. p.140
 c. cum olim, vers. verum, de arbitris al-
 leg.67. n.7. & 29.
 c. cum in veteri 52. de electione al-
 leg.67. n.9. p.4
 c. cum super, de officio delegati alleg.69.
 n.32. p.23
 c. ceterum, de iudiciis alleg.70. n.20.
 p.30.
 c. cum super, de re iudic. alleg.79. n.22
 p.74
 c. cum dilecti 6. de donat. alleg.89. n.8.
 p.116
 c. cum. M. 9. de constit. alleg.89. n.14.
 p.117
 c. cum inter 16. de electione alleg.90.
 n.4. p.120
 c. conque

Index Iurium.

- c. conquerente, de restit. spoliat. alleg. 90. n. 7. p. 42
 c. cæterum, de rescriptis alleg. 91. n. 7. p. 113
 c. constitutus 29. de rescript. alleg. 91. n. 20. p. 126
 c. cum dilectus, de consuetudine alleg. 92. n. 1. p. 127
 c. cum venissent, de iudiciis alleg. 92. n. 14. p. 130
 c. cum olim 22. de re iudic. alleg. 92. n. 17. p. 130
 c. cum dilectus, de consuetudine alleg. 92. n. 15. & alleg. 94. n. 15. p. 138
 c. cum dilecti, de donat. alleg. 96. n. 12. p. 154
 c. cum dilectus, de success. ab intestato alleg. 99. n. 25. p. 167
 c. cum in iuventute, de præsumpt. alleg. 101. n. 17. p. 176
 c. cum dilectus, de empt. & venditione alleg. 107. n. 23. p. 207
 c. conquerente, de restit. spoliat. alleg. 109. n. 4. p. 215
 e. cum venissent, de instit. alleg. 110. n. 19. p. 223
 c. cum Ecclesia Sutrina, de causa possess. & prop. alleg. 110. n. 19. p. 224
 c. cum inferior, de maior & obed. alleg. 110. n. 24. p. 224
 c. cum oontingat, de foro comp. alleg. 110. n. 34. p. 226
 c. cum dilectus, de consuetudine alleg. 111. n. 18. p. 231
 c. causam quæ 18. de rescriptis alleg. 115. n. 9. p. 263
 c. cum inter, de except. alleg. 118. n. 2. p. 299
 c. dudum, de decimis alleg. 94. n. 23. p. 139. & alleg. 109. n. 22. p. 218
 c. dilectus 19. de præbendis alleg. 89. n. 14. p. 117
 c. ex transmissa, qui filiis sint legitimi alleg. 96. n. 18. p. 155
 c. ex litteris, de probat. alleg. 113. n. 5. p. 250
 c. ex rescripto 9. de iure iureiurando alleg. 114. n. 12. p. 256
 c. extirpanda. §. qui vero, de præbend. alleg. 72. n. 12. p. 36
 c. examinata, de confir. vtili vel inutili. alleg. 88. n. 20. p. 114
 c. fin. de consuetudine alleg. 92. n. 10. p. 129
 c. fin. de success. ab intestato alleg. 96. n. 12. p. 154
 c. fin. de precariis alleg. 109. n. 20. p. 218
 c. fin. de precariis alleg. 68. n. 16. p. 13
 c. finem litibus, de dolo & contum. alleg. 70. n. 19. p. 29
 c. fin. de præscript. alleg. 74. n. 2. p. 42
 c. fin. de verb. signific. alleg. 88. n. 14. p. 113
 c. in præsentia, de probat. alleg. 95. n. 22. p. 147
 c. inter dilectos, de fide instrument. alleg. 95. n. 23. p. 147
 c. inter, de clericis peregrin. alleg. 96. n. 14. p. 154
 c. inter dilectos, de fide instrum. alleg. 96. n. 27. p. 156
 c. ille vos, de pignor. alleg. 99. n. 25. p. 167
 c. inquisitionis. §. tertiæ dubitationis, de accusat. alleg. 101. n. 17. p. 176
 c. illud, de iure Patronatus alleg. 67. n. 17. p. 5
 c. irrefragabili, de offic. ordin. alleg. 70. n. 20. p. 30
 c. ille, ne sede vacante alleg. 73. n. 6. p. 40
 c. innotuit, de electione alleg. 86. n. 5. p. 109
 c. in nostra, de rescriptis alleg. 91. n. 11. p. 125
 c. litteris 14. de præsumpt. alleg. 95. n. 22. & alleg. 96. n. 14. p. 154
 c. licet, de crimine falsi alleg. 96. n. 27. p. 156
 c. licet, de offic. ordin. alleg. 72. n. 21. p. 38
 c. nulli, de rebus Ecclesiæ alleg. 94. n. 12. p. 138
 c. non debet, de reg. iuris alleg. 112. n. 7. p. 240
 c. nouit, de his quæ fiunt à Prælato alleg. 67. n. 7. p. 4
 c. ne pro defectu 41. de electione alleg. 67. n. 9. p. 4
 c. nam & ego, de verb. signific. alleg. 85. n. 3. p. 96
 c. olim, de verb. signific. alleg. 73. n. 3. p. 39
 c. Pastoralis, de donat. alleg. 108. n. 12. p. 211
 c. 1. & 2. ne clerici vel vouentes alleg. 111. n. 44. p. 235
 c. postulasti, de concess. præbendæ alleg. 113. n. 13. p. 251
 c. 1. de clerico pugnante in duello alleg. 116. n. 3. p. 272
 c. 1. de purgatione vulgari alleg. 116. n. 3. p. 272
 c. per venerabilem, qui filij sint legitimi alleg. 115. n. 34. p. 267. & §. rationibus alleg. 67. n. 14. p. 5
 c. 1. de foro compet. alleg. 67. n. 21. p. 6
 c. 1. detregua & pace alleg. 69. n. 18. p. 21

c. 1.

Index Iurium.

- c. 1. de transact. alleg. 73. n. 1. p. 39
 c. 1. de libelli oblatione alleg. 79. n. 15. p. 72
 c. 1. de emptione & venditione alleg. 82. n. 6. p. 82
 c. 1. ne clerici vel Monachi alleg. 86. n. 1. p. 100
 c. 1. de milite vasallo alleg. 86. n. 20. p. 103
 c. postulasti, de rescriptis alleg. 91. n. 1. p. 123
 c. 1. & 2. de filiis Presb. alleg. 91. n. 4. p. 104
 c. proposuit, de appellat. alleg. 118. n. 8. p. 301
 c. 1. de purgatione vulgari alleg. 117. n. 35. p. 289
 c. prohibemus, de decimis alleg. 120. n. 4. p. 320
 c. quanto, de his quæ fiunt à Prælato alleg. 67. n. 7. p. 4
 c. quia intentionis 29. de privilegiis alleg. 73. n. 7. p. 40
 c. quia diuersitatem, de concess. præbendæ alleg. 73. n. 10. p. 41
 c. quanto, de censibus alleg. 77. n. 11. p. 58. & n. 31. p. 62
 c. quia circa, de privilegiis alleg. 77. n. 31. p. 62
 c. quoad consultationem, de re iudic. alleg. 78. n. 11. p. 66
 c. quoniam Abbas, de offic. & potest. iudicis delegati alleg. 78. n. 19. p. 67
 c. quanto, de offic. ordin. alleg. 86. n. 2. p. 100
 c. quanto, de censibus alleg. 86. n. 38. p. 106
 c. quia circa, de privilegiis alleg. 89. n. 3. p. 115
 c. quam graui, de crimine falsi alleg. 96. n. 27. p. 156
 c. quoniam contra falsam, de probat. alleg. 96. n. 28. p. 157
 c. quæsiuit, de his quæ fiunt à maiori parte alleg. 112. n. 7. p. 240
 c. solitæ, de maiorit. & obed. alleg. 67. n. 14. p. 5
 c. 2. de iure patronatus alleg. 67. n. 17. p. 5
 c. super quibusdam. §. præterea, de verb. signific. alleg. 77. n. 7. p. 58
 c. suggestum, de decimis alleg. 77. n. 11. p. 58. & alleg. 86. n. 38. p. 106
 c. sedes, de rescriptis alleg. 77. n. 30. p. 61
 c. super quibusdam. §. præterea, de verb. signific. alleg. 80. n. 15. p. 77
 c. secundo requirit, de appellat. alleg. 88. n. 14. p. 113
 c. super litteris, de rescriptis alleg. 1. n. 1. p. 123
 c. 1. de transact. alleg. 73. n. 1. p. 39
 c. 1. de libelli oblatione alleg. 79. n. 15. p. 72
 c. 2. de donat. inter. alleg. 94. n. 34. p. 141
 c. scriptum, de electione alleg. 94. n. 34. p. 141
 c. solitæ, de maiorit. & obed. alleg. 100. n. 3. p. 169. & alleg. 105. n. 30. p. 199
 c. sedes 15. de rescriptis alleg. 108. n. 11. p. 211
 c. suggestum, de decimis alleg. 109. n. 25. p. 219
 c. 2. de purgatione vulgari alleg. 117. n. 6. p. 280
 c. testibus 29. de testibus alleg. 82. n. 14. p. 84
 c. venerabili 37. de offic. & potestate deleg. alleg. 67. n. 9. p. 4
 c. veniens, de præscript. alleg. 68. n. 2. p. 11
 c. ultimo, de sepulturis alleg. 89. n. 4. p. 115
 c. vnico, de excessibus prælat. alleg. 90. n. 12. p. 121
 c. ultimo, de officio delegati alleg. 112. n. 4. p. 139
 c. verum, de foro competenti alleg. 113. n. 22. p. 53

Ex sexto Decretalium.

- C**Ap. accessorium, de reg. iuris in 6. alleg. 72. n. 5. p. 35
 c. cum personæ. §. quod si rates de privilegiis lib. 6. alleg. 68. n. 1. p. 11. & alleg. 69. n. 4. p. 19
 c. cum auctoritate. §. licet, de concess. præbendæ lib. 6. alleg. 113. n. 8. p. 250
 c. fin. in principio, de offic. deleg. lib. 6. alleg. 67. n. 14. p. 5
 c. fin. de præscript. lib. 6. alleg. 68. n. 24. p. 15
 c. fin. §. sane, vt lite pendente lib. 6. alleg. 79. n. 3. p. 70
 c. fin. de filiis presbyt. lib. 6. alleg. 91. n. 4. p. 123
 c. felicis 5. de pœnis lib. 6. alleg. 102. n. 10. p. 181
 c. gratia, de rescriptis lib. 6. alleg. 91. n. 20. p. 126
 c. licet Episcopus, de præbendis lib. 6. alleg. 90. n. 10. p. 121
 c. 1. de præscript. lib. 6. alleg. 68. n. 1. & alleg. 69. n. 4. p. 19
 c. possessor. de reg. iuris lib. 6. alleg. 68. n. 24. p. 15. & alleg. 74. n. 1. p. 42
 c. 1. de electione lib. 6. alleg. 90. n. 4. p. 120

Index Iurium.

c. i. de iure iurando lib. 6. alleg. 94. n. 23. p. 139
 c. i. de homicidio lib. 6. alleg. 96. n. 14. p. 154
 c. præfenti. §. porro, de offic. ordin. lib. 6. alleg. 105. n. 2. p. 194
 c. i. de clericis non resident lib. 6. alleg. 105. n. 17. p. 197
 c. i. de immunitate Eccles. lib. 6. alleg. 111. n. 37. p. 234
 c. postulasti, de concess. præbendæ lib. 6. alleg. 113. n. 5. p. 250
 c. qui contra, de reg. iuris lib. 6. alleg. 68. n. 10. p. 12
 c. quod vna via, de reg. iuris lib. 6. alleg. 77. n. 19. p. 60
 c. quamuis, de rescriptis lib. 6. alleg. 91. n. 19. p. 125
 c. quamquam, de censibus lib. 6. alleg. 111. n. 37. p. 234
 c. sine possessione, de reg. iuris in 6. alleg. 68. n. 15. p. 13
 c. super hoc, de hæreticis lib. 6. alleg. 70. n. 20. p. 30
 c. statutum. §. notarium, de rescriptis lib. 6. alleg. 72. n. 21. p. 38
 c. 2. de procuratoribus lib. 6. alleg. 90. n. 5. p. 120
 c. si motu proprio 23. de præbend. lib. 6. alleg. 91. n. 1. p. 123
 c. 2. de filiis presbyt. lib. 6. alleg. 91. n. 1. ibid.
 c. si proponente, de præbend. lib. 6. alleg. 91. n. 6. p. 124
 c. si motu proprio, de præbend. lib. 6. alleg. 91. n. 11. ibid.
 c. si super gratia, de offic. deleg. in 6. alleg. 91. n. 13. p. 125
 c. susceptum, de rescriptis lib. 6. alleg. 91. n. 17. ibid.
 l. si propter, de rescriptis lib. 6. alleg. 91. n. 19. ibid.
 l. si eo tempore, de rescriptis lib. 6. alleg. 91. n. 20. ibid.
 c. si Papa, de privilegiis lib. 6. alleg. 111. n. 27. p. 233

Ex Clementinis.

Clementina constitutionem, de electione alleg. 79. n. 3. p. 70. & alleg. 90. n. 3. p. 120
 clement. fin. de rescriptis alleg. 89. n. 5. p. 116
 clement. i. de re iudic. alleg. 79. n. 2. p. 70
 clement. i. de iure patron alleg. 94. n. 34. p. 141

clement. i. vers. specialiter, de iudiciis. alleg. 108. n. 21. p. 213
 clement. i. de re iudic. alleg. 79. n. 2. p. 70
 clementina sæpe, de re iudic. alleg. 90. n. 11. p. 121
 clement. Pastoralis. §. cæterum, de re iudicata alleg. 107. n. 8. p. 205

Ex Decreto.

CAp. accusatores 3. q. 5. alleg. 101. n. 17. p. 176
 c. Cyprianus 4. 21. q. 3. alleg. 86. n. 3. p. 100
 c. clerici 1. 14. q. 4. alleg. 111. n. 43. p. 235
 c. dixit Dominus 23. q. 1. alleg. 96. n. 14. p. 154
 c. de præsentium 20. 16. q. 1. alleg. 86. n. 2. p. 100
 c. & dixi, de consecrat. dist. 1. alleg. 67. n. 15. p. 5
 c. ei qui. §. diffinitiva vers. nullus homicidarum 2. q. 9. alleg. 96. n. 14. p. 154
 c. Episcopus 95. distinctione alleg. 100. n. 3. p. 169
 c. eiiciens distinct. 88 alleg. 111. n. 43. p. 235
 c. filius 31. 16. q. 7. alleg. 90. n. 4. p. 120
 c. faciat 22. q. 1. alleg. 114. n. 1. p. 255
 c. hi qui 6. 21. q. 3. alleg. 86. n. 3. p. 100
 c. ius retractus 12. q. 1. alleg. 86. n. 20. p. 103
 c. is autem 22. q. 2. alleg. 88. n. 14. p. 113
 c. leges 4. distinct. alleg. 69. n. 18. p. 21
 c. Monachi 35. 16. q. 1. alleg. 86. n. 1. 2. 3. & 5. p. 100
 c. Monomachiam 2. q. 4. alleg. 116. n. 3. p. 272. & alleg. 117. n. 6. p. 280. & 35. p. 289
 c. nec aliqua 27. q. 1. alleg. 96. n. 14. p. 154
 c. negotiator dist. 88. alleg. 111. n. 43. p. 235
 c. noli existimare 23. q. 1. alleg. 116. n. 7. p. 273. & alleg. 117. n. 50. p. 295
 c. Princeps 24. q. 5. alleg. 67. n. 14. p. 5
 c. 1. §. consensus 29. q. 1. alleg. 77. n. 20. p. 6
 c. placuit 16. q. 1. alleg. 86. n. 46. p. 107
 c. plebs distinct. 63. alleg. 90. n. 4. p. 120
 c. Prædicator 16. q. 1. alleg. 111. n. 43. p. 235
 c. quid culpatur 4. 34. q. 1. alleg. 116. n. 7. p. 273. & alleg. 117. n. 50. p. 295
 c. rescripta 15. 25. q. 2. alleg. 115. n. 9. p. 263
 c. Regum 24. q. 5. alleg. 67. n. 14. p. 5
 c. sancimus 26. 1. q. 7. alleg. 95. n. 11. p. 145
 c. si qui sunt 17. 2. q. 2. alleg. 101. n. 16. p. 176
 c. siquis 22. 6. q. 1. alleg. 102. n. 10. p. 181
 c. si tributum 3. q. 1. alleg. 111. n. 37. p. 234

c. siquis

Index Iurium.

c. siquis 22. 6. q. 1. alleg. 102. n. 10. p. 181
 c. si tributum 3. q. 1. alleg. 111. n. 37. p. 234

Concil. Trident. sess. 25. de reformatione c. 19. alleg. 116. n. 2. p. 272

Ex Codice.

Ex sacra Scriptura, ordine librorum.

Genesis c. 3. alleg. 77. n. 7. p. 58
 Genesis c. 18. alleg. 101. n. 12. p. 175
 Genesis c. 19. alleg. 101. n. 11. ibid.
 Genesis c. 47. alleg. 104. n. 7. p. 191
 Leuitici c. 19. alleg. 105. n. 1. p. 194
 Deuteronomij c. 1. alleg. 103. n. 8. p. 188
 Deuteronomij c. 20. & 24. alleg. 114. n. 1. p. 255
 Deuteronomij c. 24. alleg. 105. n. 1. p. 194
 Regum c. 24. lib. 1. alleg. 96. n. 17. p. 154
 Regum lib. 4. c. 5. alleg. 101. n. 26. p. 177
 Regum lib. 3. c. 17. & 18. alleg. 103. n. 10. p. 188
 Regum lib. 4. c. 1. alleg. 103. n. 10. ibid.
 Regum lib. 4. c. 2. & 4. alleg. 103. n. 10. ibid.
 Regum lib. 1. c. 15. alleg. 103. n. 11. p. 188
 Regum lib. 2. c. 20. alleg. 114. n. 25. p. 259
 Regum lib. 4. c. 11. alleg. 114. n. 25. ibid.
 Diui Matthæi c. 8. alleg. 103. n. 9. p. 188
 Diui Lucæ c. 2. alleg. 105. n. 1. p. 194
 Diui Ioannis c. 11. alleg. 114. n. 7. p. 256
 Diui Pauli epistola 1. & 2. ad Corinth. alleg. 104. n. 7. p. 191
 Apostoli epistola ad Roman. c. 6. alleg. 114. n. 1. p. 255
 Esther c. 7. & 8. alleg. 102. n. 19. p. 182
 Exodi c. 23. alleg. 114. n. 1. p. 255
 Danielis c. 7. 13. & 14. alleg. 102. n. 19. p. 182
 Hieremiæ c. 13. alleg. 103. n. 10. p. 188
 Sapientia c. 10. alleg. 104. n. 7. p. 191

Ex Concilio Tridentino.

Concil. Trident. sess. 25. de reformatione c. 19. alleg. 116. n. 2. p. 272
 Concil. Trident. sess. 25. de reformatione c. 19. alleg. 117. n. 35. p. 289
 Concil. Trident. sess. 25. c. 4. explicatur alleg. 86. n. 14. p. 101
 Concil. Trident. sess. 21. c. 7. alleg. 90. n. 4. p. 120
 Concil. Trident. sess. 24. c. 12. alleg. 105. n. 17. p. 197
 Concil. Trident. sess. 24. c. 4. alleg. 113. n. 16. p. 252

Lege Altius C. de seruit. alleg. 69. n. 24. p. 22
 l. Aua. C. de iure dot. alleg. 76. n. 1. p. 49
 l. Acceptam. C. de vfuris alleg. 85. n. 7. p. 97
 l. Ancillæ. C. de furtis alleg. 88. n. 16. p. 113
 l. ad instructionem. C. de sacros. Ecclesis alleg. 111. n. 37. p. 234
 l. ad similitudinem. C. de Episcopis & clericis alleg. 112. n. 4. p. 239
 l. binos. C. de Aduocat. diuers. Iudic. alleg. 113. n. 10. p. 251
 l. cum nemo. C. de acquir. poss. alleg. 68. n. 17. p. 14
 l. cum res 4. C. de contrah. empt. alleg. 74. n. 4. p. 42
 l. cum te. C. de his quæ vi alleg. 85. n. 8. p. 97
 l. consulta diuina. C. de testam. alleg. 86. n. 2. p. 100
 l. contractus. C. de fide instrument. alleg. 88. n. 7. p. 111
 l. cum ad Silanianum. C. de his, quibus vt indig alleg. 88. n. 10. p. 112
 l. comparationes. C. de fide instrument. alleg. 95. n. 10. p. 144
 l. cum precum. C. de probat. alleg. 95. n. 20. p. 146
 l. cum propria. C. siquis alteri vel sibi, alleg. 95. n. 20. p. 147
 l. cuius. C. de incolis alleg. 100. n. 3. p. 169
 l. cum appellare 2. C. de filiis & quem adm. pro his parentes alleg. 112. n. 14. p. 241
 l. cum quis 10. in principio. C. de iuris & facti ignorant. alleg. 112. n. 30. p. 244
 l. causas 6. de donation. alleg. 115. n. 4. p. 262
 l. defensionis. C. de iure fisci alleg. 78. n. 23. p. 68
 l. dissentientis. C. de diuortis alleg. 88. n. 16. p. 113
 l. de summerfis. C. de naufragio lib. 11. alleg. 90. n. 6. p. 120
 l. donatio 25. C. de donat. alleg. 105. n. 24. p. 198
 l. debitori. C. de pactis alleg. 113. n. 4. p. 250
 l. Diui. C. de naturalibus liberis alleg. 115. n. 50. p. 271
 l. digna vox. C. de legibus alleg. 119. n. 6. p. 311

Index Iurium.

- l. ex verbis* 14. C. de donat. inter, alleg. 73. n. 7. p. 40
l. edita. C. de edendo alleg. 74. n. 7. p. 43.
l. & si legibus. C. si contra ius vel utilitatem publicam alleg. 91. n. 1. p. 123. & 15. p. 125
l. ex stipulatione 7. C. de sent. & interlocut. alleg. 107. n. 17. p. 206
l. eos. C. de aqueductu lib. 11. alleg. 108. n. 11. p. 211
l. emptorem. C. locato alleg. 111. n. 16. p. 230
l. error 9. C. ad leg. falcid. alleg. 112. n. 30. p. 224
l. fin. §. vlt. C. de feudis patrimonialibus lib. 11. alleg. 68. n. 1. cum sequentibus p. 11. & alleg. 69. n. 4. p. 19
l. fin. C. ne rei dominicæ vel templorum alleg. 68. n. 5. p. 11
l. fin. C. de fundis rei priuatæ lib. 11. alleg. 68. n. 5. ibid.
l. fin. §. fin autem. C. communia de legatis alleg. 68. n. 10. p. 12
l. fin. C. de iurisdictione omnium iudicium alleg. 70. n. 20. p. 30
l. fin. C. de Aduocat. diuers. iud. alleg. 71. n. 4. p. 31
l. fin. C. si aduers. fisc. alleg. 71. n. 4. ibid.
l. fin. C. de non numerata pecunia alleg. 73. n. 4. p. 39
l. fin. C. de rebus alien. vel non. alleg. 75. n. 10. p. 46
l. fin. §. fin autem æs alienum. C. de bonis quæ liberis alleg. 76. n. 5. p. 49
l. fin. C. de cursu publico lib. 12. alleg. 77. n. 12. p. 58
l. fin. C. de vfuris rei iudicatæ alleg. 78. n. 6. p. 65
l. fin. C. de contrah. empr. alleg. 78. n. 17. p. 67
l. fin. C. de pactis. alleg. 89. n. 7. p. 116
l. fin. C. de his qui à non domino alleg. 91. n. 1. p. 123
l. fin. C. de loca. præd. ciuil. lib. 11. alleg. 91. n. 18. p. 125
l. fin. de legibus alleg. 92. n. 14. p. 130
l. fin. C. de iniuriis alleg. 95. n. 34. p. 194
l. fin. C. ad legem Cornel. de falsis alleg. 96. n. 5. p. 152
l. fin. C. de probat. alleg. 96. n. 15. p. 154
l. fin. C. de iure emph. alleg. 99. n. 6. p. 164
l. fin. C. de præposit. sacri cubiculi lib. 12. alleg. 105. n. 20. p. 197
l. fin. C. de pactis inter empt. alleg. 105. n. 24. p. 198
l. fin. C. de vectigalibus alleg. 109. n. 6. p. 215
l. fin. C. de vendend. reb. ciuit lib. 11. al-
leg. 109. n. 6. p. ead. & alleg. 110. n. 1. p. 221
l. fin. C. comm. diuid. alleg. 109. n. 24. p. 228
l. fin. C. de officio Mag. milit. alleg. 110. n. 34. p. 226
l. fin. C. de legibus alleg. 111. n. 30. p. 233. & alleg. 113. n. 24. p. 253
l. fin. C. de excusat. artif. lib. 10. alleg. 111. n. 34. p. 234
l. fin. C. de impub. alleg. 112. n. 9. p. 240
l. filius 5. C. de decurionibus alleg. 112. n. 41. p. 246
l. filius 3. C. ne filius pro patre alleg. 112. n. 41. ibid.
l. fin. C. de accusatoribus alleg. 118. n. 7. p. 301
l. fin. C. de iure emph. alleg. 120. n. 1. p. 319
l. fin. §. sed nec hac occasione. C. de iure deliberandi alleg. 120. n. 29. p. 328
l. ad saluberrima. C. de præposit. agent. in rebus lib. 12. alleg. 74. n. 10. p. 44
l. humilioribus. C. de susceptoribus lib. 10. alleg. 110. n. 34. p. 226
l. his scholaribus. C. de dignit. lib. 12. alleg. 113. n. 10. p. 251
l. incendium 11. C. si certum petatur alleg. 83. n. 10. p. 87
l. illam. C. de collation. alleg. 88. n. 16. p. 113
l. instrumenta domestica. C. de probationibus alleg. 95. n. 31. p. 149
l. indicia. C. de rei vind. alleg. 96. n. 14. p. 154
l. ius sepulchri. C. de relig. & sumptibus funer. alleg. 120. n. 13. p. 322
l. inquisitio. C. de solut. alleg. 109. n. 18. p. 217
l. inter omnes. C. de prædiis minor. alleg. 109. n. 24. p. 218
l. iure. C. de fideiussoribus alleg. 112. n. 45. p. 247
l. iure nostro. C. de fideiuss. alleg. 79. n. 12. p. 71
l. iubemus. C. de probat. alleg. 96. n. 5. p. 152
l. ius Senatorum. C. de dignitatibus lib. 12. alleg. 102. n. 9. p. 181
l. iudex 5. C. comminatio, vel epistolas alleg. 107. n. 17. p. 206
l. iudicis. C. de iudiciis alleg. 107. n. 17. ibid.
l. litigator. C. de appellat. alleg. 78. n. 10. p. 66
l. lenones. C. de spectaculis lib. 11. alleg. 97. n. 5. p. 160
l. multum interest. C. de solut. alleg. 88. n. 16. p. 113
l. minorem

Index Iurium.

- l. minorem* 6. C. de prædiis minor. alleg. 106. n. 10. p. 203
l. minorum. §. 1. & §. tyronum. de muner. & honoribus alleg. 112. n. 9. p. 240
l. nec ignorans. C. de donat. alleg. 72. n. 7. p. 35
l. non modus 12. C. de seruit. & aqua alleg. 77. n. 28. p. 61
l. non recte. C. de fideiuss. alleg. 79. n. 12. p. 71
l. non modus 12. C. de seruit. & aqua alleg. 89. n. 6. p. 116
l. nec damnosa. C. de precib. Imp. offer. alleg. 91. n. 6. p. 124
l. nec is. C. de dignitatibus lib. 12. alleg. 104. n. 5. p. 190
l. nullus. C. de cursu publico lib. 12. alleg. 114. n. 10. p. 256
l. nec damnosa. C. de precib. imp. offer. alleg. 114. n. 8. p. 263
l. omnes. C. de operibus publicis alleg. 77. n. 18. p. 60
l. omnia priuilegia. C. de Episcopis & clericis alleg. 89. n. 6. p. 116
l. omnes. C. si contra ius vel utilitatem publicam alleg. 115. n. 6. p. 262
l. penul. C. de donat. inter alleg. 119. n. 9. p. 312
l. ad finem. C. de metallariis alleg. 120. n. 35. p. 320
l. C. de imp. lucrat. descript. lib. 11. alleg. 68. n. 17. p. 14
l. §. fin. C. de annal. except. alleg. 68. n. 29. p. 16
l. C. de seruit. & aqua alleg. 69. n. 24. p. 22
l. §. optamus. C. de officio Præfct. Præt. alleg. 70. n. 8. p. 27
l. C. vt intra certum tempus criminalis quæstio terminetur alleg. 70. n. 19. p. 29
l. & vlt. C. si aduersus fiscum alleg. 71. n. 5. p. 31
l. C. de sentent. aduers. fisc. latis alleg. 71. n. 5. ibid.
l. C. de bon. poss. contra tab. alleg. 74. n. 7. p. 43
l. C. de seruo pign. dato alleg. 75. n. 11. p. 46
l. C. de sentent. quæ sine certa quantitate alleg. 78. n. 4. p. 64
l. placet. C. de Episcopis & clericis alleg. 86. n. 2. p. 100
l. procuratoribus. C. mandati alleg. 86. n. 35. p. 105
l. penult. C. de sentent. quæ sine certa quantitate alleg. 93. n. 7. p. 133
l. C. de sacros. Eccl. alleg. 94. n. 30. p. 141
l. præcipimus. C. de appellat. alleg. 94. n. 32. ibid.
l. penult. C. de probat. alleg. 95. n. 27. p. 148
l. C. qui & aduersus quem alleg. 96. n. 18. p. 155
l. C. de dotis promiss. alleg. 86. n. 30. p. 158
l. C. de fundis limitrophis alleg. 99. n. 15. p. 165
l. C. de curiosis & stationariis lib. 12. alleg. 102. n. 25. p. 184
l. C. vt dignit. ordo seruet alleg. 102. n. 28. ibid.
l. C. ne fideiuss. dot. dent. alleg. 103. n. 2. p. 186
l. C. de re militari lib. 12. alleg. 105. n. 19. p. 197
l. C. de donat. quæ sub modo alleg. 105. n. 24. p. 198
l. per retentionem. C. de vfuris alleg. 105. n. 28. p. 199
l. C. vt quæ defunt Aduocatis alleg. 107. n. 2. p. 204
l. properandum. §. & siquidem. C. quomodo & quando iudex alleg. 107. n. 23. p. 207
l. C. quæ res pignori alleg. 108. n. 13. p. 211
l. prohibitum. C. de iure fisci lib. 10. alleg. 109. n. 8. p. 216
l. probatorias. C. de diuers. offic. lib. 12. alleg. 109. n. 8. ead. p. & alleg. 110. n. 6. p. 222
l. C. de metropoli Beryto lib. 11. alleg. 109. n. 9. p. 216
l. præscriptio. C. de operibus publicis alleg. 109. n. 10. p. 216. & alleg. 110. n. 34. p. 226
l. C. de prædiis decurionum lib. 10. alleg. 110. n. 5. p. 221
l. prohibitum 5. C. de iure fisci lib. 10. alleg. 110. n. 6. p. 222
l. placet. C. de sacros. Eccles. alleg. 111. n. 37. p. 234
l. C. de præposit. agent. in rebus lib. 12. alleg. 112. n. 4. p. 239
l. C. de decurionibus alleg. 112. n. 12. p. 240
l. patrem 1. C. de filiis fam. & quemad. pro his parent. ten. alleg. 112. n. 15. p. 241
l. C. quod cum eo alleg. 110. n. 16. ibid.
l. C. de pericul. success. parent. lib. 10. alleg. 112. n. 17. ibid.
l. C. ne filius pro patre alleg. 112. n. 29. p. 243
l. C. de fideiuss. tutor. alleg. 112. n. 31. p. 244
l. l.

Index Iurium.

- l. 1. C. de periculo eorum qui pro Magi-
stratu alleg. 112. n. 33. ibid.
- l. penultima. §. cum igitur. C. de necess.
seruis hæred. inst. alleg. 112. n. 36.
p. 246
- l. 1. §. infante. C. de honoribus & mune-
ribus alleg. 112. n. 38. ibid.
- l. 1. C. de decurionibus lib. 10. alleg. 112.
n. 45. p. 247
- l. 1. C. ad legem Flauiam de plagianis al-
leg. 113. n. 9. p. 251
- l. 1. C. de muneribus alleg. 113. n. 14.
p. 251
- l. 1. C. de muneribus alleg. 113. n. 14.
ibid.
- l. priuilegia 6. C. de incolis alleg. 113.
n. 14. ibid.
- l. 1. C. ne rusticani ad vllum obseq. lib. 12.
alleg. 113. n. 20. p. 252
- l. quamuis. C. de fideicommissis alleg. 75.
n. 14. p. 47
- l. quamuis. C. de impuber. alleg. 68. n. 19.
p. 14
- l. quod fauore. C. de legibus alleg. 69.
n. 31. p. 23
- l. quisquis. C. ad legem Iul. Maieftat. al-
leg. 117. n. 32. p. 288
- l. quemadmodum. C. de agricol. & cen-
sit. lib. 11. alleg. 120. n. 24. p. 326
- l. quisquis. C. de donat. alleg. 76. n. 14. p. 51
- l. quamuis. C. ad legem Iul. de adulter.
alleg. 97. n. 3. p. 159
- l. quisquis 5. C. ad legem Iul. Maieft. al-
leg. 102. n. 10. p. 181
- l. qui in contractibus. C. de iure fisci
lib. 10. alleg. 106. n. 3. p. 202
- l. quisquis. C. de Episcop. & clericis al-
leg. 112. n. 4. p. 239
- l. quoties. C. de precib. Imp. offeren. al-
leg. 115. n. 5. p. 262
- l. qui fundus. C. de omni agro deserto
alleg. 115. n. 23. p. 265
- l. qui per fundos. C. de omni agro deserte-
to alleg. 115. n. 47. p. 270
- l. repetita §. absurdum. C. de Episcopis
& clericis alleg. 86. n. 2. p. 100
- l. rationales. C. de Aduocatis fisci al-
leg. 107. n. 1. p. 204
- l. rescripta. C. de precib. Imp. offer. al-
leg. 115. n. 8. p. 263
- l. si bona. C. de præscript. longi tempo-
ris alleg. 68. n. 28. p. 16
- l. sicut. C. de præscript. 30. vel 40. annor.
alleg. 68. n. 29. ibid.
- l. si quis aduersus. C. de precib. Imp. offer.
alleg. 71. n. 1. p. 31
- l. subspecie. C. de re iudic. alleg. 71. n. 2. ib.
- l. si quis. §. rationem. C. de edendo al-
leg. 72. n. 1. p. 34
- l. si cognati 21. C. de negot. gestis al-
leg. 72. n. 1. ibid.
- l. 2. C. de adopt. alleg. 72. n. 23. p. 38
- l. 2. C. de tabulariis alleg. 72. n. 23. ibid.
- l. si testamento 8. C. de instit. & substit.
alleg. 74. n. 7. p. 43
- l. si negotium. C. de negot. gestis al-
leg. 74. n. 8. ibid.
- l. 2. C. de commun. fisci debitor. alleg. 77.
n. 10. p. 58
- l. si quis. C. de vectig. & commiss. al-
leg. 77. n. 17. p. 59
- l. si fugitiui. C. de seruis fugitiuis al-
leg. 77. n. 30. p. 61
- l. 2. C. de executione rei iudicatæ al-
leg. 78. n. 6. p. 65
- l. si quis 2. C. vbi in rem actio alleg. 79.
n. 8. p. 71
- l. si super possessione 9. C. de transactio.
alleg. 80. n. 12. p. 77
- l. si militem. C. de condit. ob caus. dat.
alleg. 80. n. 13. ibid.
- l. si creditor. C. de pignorat. actione al-
leg. 83. n. 2. p. 85
- l. si litterarum. C. de solut. alleg. 85. n. 5.
p. 97
- l. si viua matre. C. de bonis mater. al-
leg. 86. n. 39. p. 106
- l. 2. C. de conuen. fisci debit. lib. 10. al-
leg. 86. n. 38. ibid.
- l. siue possidetis 16. C. de probat. alleg. 91.
n. 25. p. 126
- l. si quis filium 3. C. de liberis præteritis
alleg. 92. n. 11. p. 129
- l. 2. C. de seruit. alleg. 92. n. 35. p. 130
- l. 2. C. de bon. vacant. alleg. 94. n. 14.
p. 138
- l. si ex falsis. C. de transactionib. al-
leg. 96. n. 1. p. 151
- l. 2. C. quorum appel. non recip. alleg. 96.
n. 12. p. 154
- l. 2. C. de rescind. vendit. alleg. 99. n. 7.
p. 164
- l. si quos. C. de rescind. vendit. alleg. 99.
n. 22. p. 166
- l. sciant cuncti. C. de probationibus al-
leg. 99. n. 26. p. 167
- l. 2. C. de nundinis alleg. 104. n. 2. p. 190
- l. si voluntate. C. de rescind. alleg. 106.
n. 3. p. 201
- l. si idem 7. C. de codicillis alleg. 108.
n. 1. p. 209
- l. si decreta. C. de transact. alleg. 108.
n. 20. p. 213
- l. splendidissime. C. de operibus publicis
alleg. 109. n. 6. p. 215
- l. si qua loca. C. de feudis & saltibus
rei domi. lib. 11. alleg. 109. n. 10.
p. 216

l. si quid

Index Iurium.

- l. si quid pars. C. de seruit. alleg. 110. n. 10.
p. 222.
- l. 2. C. de priuilegiis scolast. alleg. 110. n. 34.
p. 226
- l. si prædium. C. de ædilitiis actionibus alle-
g. 111. n. 27. p. 233
- l. si quis in suo. C. de inoffic. testam. alleg. 112.
n. 7. p. 240
- l. sine periculo. C. de fil. fam. & quemad. pro
his pater teneatur alleg. 112. n. 8. ibid.
- l. si non subscripsisti. C. de admin. tutor. alle-
g. 113. n. 5. p. 250
- l. 2. C. de omni agro deserto alleg. 113. n. 8. ib.
- l. si à te. C. de pactis inter empt. & vendit. alle-
g. 115. n. 4. p. 262
- l. si donationem. C. de reuocand. donat. alle-
g. 115. n. 4. ibid.
- l. si quis. C. de postulando alleg. 118. n. 7. p. 301
- l. si quis in hoc. C. de Episcop. & clericis alle-
g. 117. n. 32. p. 288
- l. studentibus. C. de offic. præfect. vrbi alle-
g. 119. n. 18. p. 315
- l. tutor 11. C. de arbitr. tutel. alleg. 72. n. 1. p. 34
- l. traditionibus. C. de pactis alleg. 83. n. 11. p. 87
- l. transigere. C. de transact. alleg. 97. n. 4. p. 159
- l. transactio. C. de transact. alleg. 97. n. 5. ibid.
- l. 3. C. qui accusare alleg. 102. n. 17. p. 182
- l. vbi falsi. C. ad legem Cornel. de falsis alle-
g. 118. n. 6. p. 301
- l. vnica. C. de gladiatoribus alleg. 117. n. 6.
p. 280. & alleg. 116. n. 3. p. 273
- l. vnica. §. ne autem. C. de caducis tollendis
alleg. 120. n. 12. p. 322
- l. vnica. C. quibus muner. excusent. qui post
impletam lib. 10. alleg. 120. n. 17. p. 324
- l. vltima. C. ne liceat tertio prouocare alle-
gat. 71. n. 1. p. 31
- l. vnica. C. de sentent. aduers. fisc. alleg. 71. n. 2.
ibid.
- l. venales. C. quando prouocare non est ne-
cesse alleg. 71. n. 5. ibid.
- l. vnica. C. si seruus se extero alleg. 72. n. 10.
p. 36
- l. vniuersos. C. de decurionibus lib. 10. alle-
g. 72. n. 23. p. 38
- l. vnica. C. de imp. lucrat. descript. alleg. 74.
n. 5. p. 43
- l. vnica. §. fin. C. de sacros. Eccles. alleg. 77.
n. 10. p. 58
- l. vnica. §. sin autem. C. de caducis tollendis
alleg. 94. n. 26. p. 140
- l. vltima, ad finem. C. ad l. Iul. repct. alleg. 95.
n. 11. p. 145
- l. vnica. C. de superexaet. lib. 10. alleg. 95. n. 32.
p. 149
- l. vnica. C. quando ciuil. actio crim. præiudic.
alleg. 95. n. 32. ibid.
- l. vbi 22. C. ad legem Cornel. de falsis alle-
g. 97. n. 11. p. 160
- l. vltim. C. de accusat. alleg. 102. n. 17. p. 182
- l. vltima. C. de calum. alleg. 102. n. 25. p. 184
- l. vnica. §. pro secundo. C. de caducis tollend.
alleg. 105. n. 27. p. 199
- l. vnica. C. si seruus se extero emi mandauerit
alleg. 108. n. 5. p. 210
- l. vsum aquæ, iuncta glossa. C. de aquæ duct.
lib. 11. alleg. 109. n. 12. p. 217
- l. vnica. C. nullus ex vicariis lib. 12. alleg. 112.
n. 7. p. 240
- l. vnica. C. ne operæ à collat. exigan. lib. 10.
alleg. 113. n. 20. p. 252
- l. vnica. C. de gladiatoribus lib. 11. alleg. 116.
n. 3. p. 273

Ex Authenticis.

- A**uthenticis constitutio quæ de dignitati-
bus. §. præterea coll. 6. all. 70. n. 3. p. 26
- Auth. de tabellionibus coll. 4. all. 72. n. 23. p. 38
- Auth. res quæ. C. comm. de legatis alleg. 77.
n. 10. p. 58
- Auth. offeratur. C. de litis contest. allegat. 79.
n. 15. p. 72
- Auth. præserte. C. de fideiuss. alleg. 79. n. 16. p. 72
- Auth. si hæres. C. de litigiosis all. 79. n. 22. p. 74
- Auth. de admin. officia in sacris alleg. 94. n. 32.
p. 141
- Auth. de tabellionibus. §. 1. all. 106. n. 1. p. 201

Ex Feudis.

- C**ap. 1. in principio, titulo per quos fiat in-
uestitura alleg. 69. n. 34. p. 24
- c. 1. vers. potestas tit. quæ sint regalia alleg. 70.
n. 3. p. 26. & alleg. 77. n. 7. p. 58
- c. 1. vers. salinarum tit. quæ sint Regalia, in
feudis alleg. 80. n. 15. p. 77
- c. 1. §. si clericus, si de feudo fuerit controuers.
alleg. 86. n. 16. p. 102
- c. 1. de feudo non habente propriam feudi
naturam alleg. 86. n. 30. p. 105
- c. 1. §. si quis de manso tit. si de inuest. fuerit
contr. alleg. 89. n. 3. p. 115
- c. 1. tit. qui feudum dare poss. in vsibus feudor.
alleg. 94. n. 12. p. 138
- c. 1. de feudis alleg. 94. n. 12. ibid.
- c. 1. tit. quid iuris si post alienationem feudi in
vsibus feudor. alleg. 94. n. 16. p. 139
- c. sed etiam 1. tit. per quos fiat inuestitura in
feudis alleg. 94. n. 23. p. 140
- c. 1. §. præterea ducatus tit. de prohibita feudi
alienatione per Federic. alleg. 103. n. 9. p. 216
- c. 1. tit. de vasallo, qui contra const. Lotharij
alleg. 113. n. 15. p. 252
- c. 1. §. illud 1. de prohibita feud. alien. per
Federic. alleg. 113. n. 15. ibid.

Index Iurium.

Ex Digesto Veteri.

Lege ab emptore. ff. de pactis alleg. 88. n. 1. p. 110
 I. actione. §. Labeo. ff. pro socio alleg. 77. n. 10. p. 58
 I. aut Religionis beneficium 28. ff. de procurat. alleg. 86. n. 11. p. 101
 I. Athletas. §. calumniator. ff. de his qui notantur infamia alleg. 102. n. 26. p. 184
 I. an inutilis. §. filius familias. ff. de acceptilat. alleg. 112. n. 28. p. 243
 I. Argentarius 10. §. 1. ff. de edendo alleg. 116. n. 15. p. 275. & alleg. 117. n. 59. p. 297
 I. beneficium. ff. de const. Principum alleg. 77. n. 28. p. 61. & alleg. 89. n. 8. p. 116
 I. consilio ff. de curat. furios. alleg. 67. n. 18. p. 6
 I. cum de indebito 25. ff. de probat. alleg. 68. n. 20. p. 14
 I. cum Aquiliana. §. ff. de transact. alleg. 72. n. 7. p. 35
 I. cum hic status. §. si maritus. ff. de donat. inter. alleg. 75. n. 10. p. 46
 I. cum tabernam. ff. de pignor. alleg. 83. n. 5. p. 86
 I. certi conditio 9. §. deposui. ff. de rebus creditis alleg. 84. n. 13. p. 93
 I. cum in leg. ff. de contrah. empt. alleg. 93. n. 9. p. 133
 I. continuus. §. cum quis. ff. de contrah. empt. alleg. 109. n. 6. p. 215
 I. cum hi. §. si Prætor. ff. de transact. alleg. 110. n. 5. p. 221
 I. cum manu sata. §. silua cædua. ff. de contrah. empt. alleg. 111. n. 14. p. 230
 I. conuenit 65. ff. de contrah. empt. alleg. 111. n. 26. p. 232
 I. cum fundo 36. ff. de seruit. rusticor. alleg. 113. n. 21. p. 253
 I. cum fundus 13. ff. comm. prædior. alleg. 113. n. 21. p. 253
 I. de quibus. ff. de legibus alleg. 69. n. 18. p. 21
 I. de qua re. ff. de iudiciis alleg. 78. n. 18. p. 67
 I. dolus 44. ff. mandati alleg. 82. n. 13. p. 83
 I. de eo 12. §. si post. ff. ad exhibend. alleg. 83. n. 20. p. 89
 I. debitori. 7. ff. de vfuris alleg. 85. n. 7. p. 97
 I. de his. ff. de transact. alleg. 92. n. 19. p. 130
 I. Diuus ff. de in integrum restit. alleg. 96. n. 18. p. 155
 I. de ætate. §. ex causa ff. de interrogat. act. alleg. 109. n. 27. p. 219
 I. diuortio. §. si vir. ff. solut. matrim. alleg. 111. n. 36. p. 234
 I. olim proferre. §. si plures. ff. de arbitris alleg. 118. n. 17. p. 305
 I. cum qui ædes 23. ff. de vfucap. alleg. 68. n. 19. p. 14

I. cum actum 17. §. 1. ff. de negotiis gestis alleg. 72. n. 1. p. 34
 I. est differentia. ff. in quibus caus. pignus vel hypotheca tacite contrahatur alleg. 75. n. 11. p. 46
 I. ex morte, in fine. ff. de pactis dotal. alleg. 76. n. 1. p. 49
 I. eius qui in prouincia. vers. quoniam. ff. si certum petatur alleg. 83. n. 10. p. 87
 I. est enim 2. ff. de vfuctu alleg. 83. n. 10. ib.
 I. ex empto. §. in primis. ff. de act. empt. alleg. 84. n. 8. p. 91
 I. electio. §. is quem. ff. de noxalibus alleg. 84. n. 14. p. 93
 I. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pigner. act. alleg. 85. n. 2. p. 96
 I. emptor. 47. §. Lucius. ff. de pactis alleg. 86. n. 37. p. 106
 I. eius qui in prouincia. ff. si certum petatur alleg. 106. n. 2. p. 201
 I. æde sacra. §. intra maiorum. ff. de contrah. emptione alleg. 110. n. 18. p. 223
 I. cum qui. §. in popularibus. ff. de iureiurando alleg. 110. n. 20. p. 224
 I. ex hoc iure. ff. de iust. & iure alleg. 115. n. 6. p. 262. & n. 36. p. 268
 I. fin. ff. de exercit. actione alleg. 75. n. 16. p. 47
 I. fundi partem. ff. de contrah. empt. alleg. 77. n. 18. p. 60. & alleg. 82. n. 5. p. 82. & alleg. 98. n. 9. p. 162
 I. fin. ff. de condit. caus. data alleg. 84. n. 9. p. 92
 I. fin. in principio ff. quod met. caus. alleg. 91. n. 25. p. 126. & alleg. 95. n. 22. p. 147
 I. fin. ff. de probat. alleg. 96. n. 11. p. 153
 I. fin. §. vlt. ff. de contrah. empt. alleg. 113. n. 21. p. 253
 I. fin. ff. de rei vind. alleg. 120. n. 9. p. 321
 I. hætenus 8. ff. de vfuctu alleg. 105. n. 2. p. 194
 I. hoc edicto 22. ff. quod quisque iuris alleg. 112. n. 30. p. 244
 I. illud. ff. ad legem Aquiliam alleg. 69. n. 29. p. 23
 I. in tantum ff. de rer. diuis. alleg. 69. n. 36. p. 24
 I. in obligatione generali. ff. de pignor. alleg. 70. n. 2. p. 26
 I. in modicis. ff. de contrah. empt. alleg. 120. n. 24. p. 326
 I. Iulianus. ff. si quis omis. caus. testam. alleg. 117. n. 40. p. 292
 I. in lege 77. ff. de contrah. empt. allegat. 77. n. 28. p. 61
 I. item quæ 10. §. si cui mandauero. ff. mandati alleg. 78. n. 10. p. 66
 I. idemque. §. generaliter. ff. mandat. alleg. 79. n. 8. p. 71
 I. item si verberatum. §. si seruus. petitus. ff. de rei vindicat. alleg. 83. n. 20. p. 89
 I. in

Index Iurium.

I. in fundo. ff. de rei vind. alleg. 83. n. 21. p. 10
 I. incendium. ff. si certum petatur alleg. 84. n. 6. p. 91
 I. is qui vfuctu meo. ff. quibus modis vfuctu. amit. alleg. 89. n. 18. p. 118
 I. item si fundi §. huic vicinus. ff. de vfuctu alleg. 89. n. 20. p. 118
 I. in causæ. §. idem Pomponius. ff. de minoribus alleg. 104. n. 5. p. 191
 I. interdum. ff. qui potiores alleg. 105. n. 3. p. 194
 I. illud. ff. ad legem Aquil. alleg. 110. n. 3. p. 221
 I. in tantum. §. vniuersitatis. ff. de rer. diuis. alleg. 110. n. 18. p. 223
 I. iusta. ff. de manumiss. vindict. alleg. 117. n. 40. p. 292
 I. iusiurandum. ff. de iurciurando alleg. 118. n. 21. p. 307
 I. item si pretio 22. ff. locati alleg. 111. n. 5. p. 229
 I. idem quoties. ff. de condit. ob turpem causam alleg. 111. n. 22. p. 232
 I. idem est 20. ff. de act. empt. alleg. 111. n. 26. p. 246
 I. inuitum. ff. de seruit. vrb. præd. alleg. 112. n. 42. p. 246
 I. illicitas. §. veritas. de offic. Præsid. alleg. 118. n. 11. p. 303
 I. iustissime 44. in principio. ff. de ædilitio edicto alleg. 77. n. 12. p. 58
 I. ius publicum. ff. de pactis alleg. 77. n. 10. p. 61
 I. ius ciuile. ff. de iustitia & iure alleg. 77. n. 27. p. 61
 I. iuris gentium. §. si paciscar. ff. de pactis alleg. 80. n. 14. p. 77. & alleg. 98. n. 9. p. 162
 I. ius publicum. ff. de pactis alleg. 86. n. 38. p. 106
 I. Lucius 44. ff. de act. empt. alleg. 77. n. 32. p. 62
 I. licet. §. rei depositæ. ff. depositi alleg. 83. n. 1. p. 85
 I. Labeo 21. ff. de contrah. empt. alleg. 93. n. 9. p. 133
 I. locum 17. §. 1. ff. de vfuctu alleg. 110. n. 8. p. 222
 I. locatio. 2. §. adeo. ff. locati alleg. 111. n. 10. p. 229
 I. licet. §. fin. ff. de peculio alleg. 112. n. 23. p. 242
 I. metum. §. sed licet. ff. quod met. caus. alleg. 120. n. 7. p. 321
 I. mulier bona. ff. de iure dot. alleg. 76. n. 5. p. 49
 I. nam ita Diuus. ff. de adopt. alleg. 73. n. 9. p. 40
 I. naturalis. §. etsi quidem. ff. de præscriptis verbis alleg. 84. n. 9. p. 92
 I. necessario. ff. de periculo & comm. rei venditæ. alleg. 84. n. 12. p. 93
 I. non solum. ff. de procur. alleg. 87. n. 3. p. 108
 I. in

I. ne quidquam. §. vbi decretum. ff. de offic. Proconsul. alleg. 90. n. 5. p. 120
 I. non solum. ff. de ritu nuptiar. alleg. 96. n. 18. p. 155
 I. necesse, de in diem additio. alleg. 99. n. 28. p. 168
 I. ne quidquam. §. de plano. ff. de officio proconsul. alleg. 107. n. 16. p. 106. & alleg. 109. n. 4. p. 215
 I. neque 3. ff. ad exhibendum alleg. 107. n. 23. p. 207
 I. non solet. 42. ff. locati alleg. 111. n. 24. p. 232
 I. nauis onusta. §. cum autem. ff. ad legem Rhodiam de iactu alleg. 113. n. 2. p. 249
 I. necessario. §. vltimo, de periculo & comm. alleg. 120. n. 4. p. 320
 I. non solum. §. si puellæ. ff. de ritu nuptiar. alleg. 120. n. 14. p. 323
 I. obligatione. ff. quibus causis pignus vel hypotheca tacite contrahatur alleg. 75. n. 11. p. 46
 I. obligatione generali 6. ff. de pignoribus alleg. 108. n. 13. p. 211
 I. onera. ff. de adopt. alleg. 112. n. 16. p. 241
 I. obseruandum. ff. de officio Prætor. alleg. 118. n. 6. p. 301
 I. §. cum vrbem. ff. de officio Præfect. vrb. alleg. 69. n. 3. p. 18
 I. 1. ff. in quibus causis pignus vel hypotheca tacite contrahatur alleg. 75. n. 11. p. 46
 I. 1. §. non autem. ff. de exercit. actione alleg. 75. n. 16. p. 47
 I. 1. ff. quod cuiusque vniuersit. nom. alleg. 77. n. 7. p. 57
 I. 1. §. cum carnis. ff. de officio Præfecti vrbis alleg. 77. n. 13. p. 59 & alleg. 78. n. 22. p. 68
 I. plane 3. ff. familiæ eriscundæ allegat. 82. n. 2. p. 81
 I. 1. ff. de vfuris alleg. 82. n. 3. p. 81
 I. 1. §. idem Pomponius. ff. de dolo alleg. 82. n. 13. p. 83
 I. Procuratoris 5. §. plane, vers. sed si dedi. ff. de tribut. actione alleg. 83. n. 7. p. 86
 I. 1. §. 1. ff. de calumniatoribus alleg. 84. n. 1. & 2. p. 90
 I. 1. ff. de rerum permutatione alleg. 84. n. 9. p. 32
 I. Paulus. ff. de procur. alleg. 90. n. 3. p. 120
 I. 1. §. idem Labeo ff. familiæ eriscundæ alleg. 91. n. 6. p. 124
 I. 1. §. 1. ff. de ædilit. edict. allegat. 91. n. 11. p. 125
 I. 1. ff. de officio eius allegat. 120. n. 8. p. 321
 I. 1. ff. de constit. Princip. alleg. 119. n. 3. p. 310 & n. 9. p. 312
 I. 1. §. 1. ff. de nundinis alleg. 92. n. 2. p. 127
 I. 1. ff. quemad. seruit. amit. alleg. 94. n. 7. p. 127

Index Iurium.

l. i. ff. quod quisque iuris alleg. 99. n. 30. p. 168
l. i. §. i. ff. de offic. Præfecti Prætor. alleg. 101. n. 13. p. 175
l. i. ff. de officio Procurat. Cæsaris alleg. 108. n. 13. p. 211
l. i. §. de pupillo. ff. de constit. pecunia alleg. 108. n. 21. p. 213
l. i. §. i. ff. de superficibus alleg. 111. n. 32. p. 234
l. Procuratores. §. si plures. ff. de tribut. actione alleg. 113. n. 5. p. 250
l. i. ff. de his qui sunt sui alleg. 114. n. 3. p. 255
l. i. ff. de constit. principum alleg. 115. n. 7. p. 262
l. quædam mulier 76. ff. de rei vindicatione alleg. 68. n. 18. p. 14
l. quoties. ff. de contrah. empt. alleg. 69. n. 32. p. 24
l. qui cum tutoribus 9. §. i. ff. de transactionibus alleg. 72. n. 7. p. 35
l. quæ religiosis 44. ff. de rei vindicatione alleg. 72. n. 9. & 13. p. 35. & 36
l. qui repudiantis. §. cum contra. ff. de inofficiosis testam. alleg. 78. n. 24. p. 68
l. qui suspecta 29. ff. de inoffic. testam. alleg. 79. n. 22. p. 74
l. quæro. §. inter locatorem. ff. locati alleg. 80. n. 2. p. 75
l. qui se debere 7. §. si autem. ff. de condict. causa dat. alleg. 81. n. 1. p. 79
l. quod seruus. ff. de condict. caus. dat. alleg. 81. n. 1. ibid.
l. quidam existimarunt. ff. si certum petatur alleg. 82. n. 2. p. 81
l. quod ab initio. §. fin. ff. de rebus creditis alleg. 83. n. 7. p. 86
l. quod te mihi. ff. de rebus credit. alleg. 83. n. 16. p. 88
l. quod te mihi. ff. si certum petatur alleg. 84. n. 6. p. 91
l. quod tamen. §. Massæ vsusfructus. ff. quibus mod. vsusfruct. amitt. alleg. 84. n. 6. ibid.
l. quod si ab initio. ff. de rebus creditis alleg. 84. n. 13. p. 93
l. quod Seruius. ff. de condict. caus. dat. alleg. 85. n. 11. p. 98
l. quæro. §. inter locatorem. ff. locati. alleg. 85. n. 11. ibid.
l. qui patitur. ff. mandati alleg. 87. n. 7. p. 109
l. quidam ex parte. ff. cuius action. alleg. 88. n. 18. p. 113
l. quæ commendandi 43. ff. de contrah. empt. alleg. 91. n. 11. p. 125
l. quamquam. ff. ad SC. Trebellianum alleg. 92. n. 16. p. 130
l. quæro. ff. de actionibus empti alleg. 94. n. 25. p. 140
l. quoniam liberi. ff. de testibus alleg. 95. n. 15. p. 146

l. quæro. §. seruum dupla. ff. de ædilitio edicto alleg. 95. n. 29. p. 148
l. quæ omnia. §. i. ff. de probat. alleg. 95. n. 37. p. 150
l. qui falsa vel varia. ff. de testibus alleg. 96. n. 34. p. 158
l. quod si minor. §. Scæuola. ff. de minoribus alleg. 105. n. 20. p. 197
l. qui se debere 7. ff. de condict. caus. data alleg. 105. n. 33. p. 200
l. quæcumque. §. fin. ff. de Publici. in rem act. alleg. 107. n. 5. p. 205
l. quoties. §. vit. ff. de noxalibus alleg. 107. n. 23. p. 207
l. qui peculij 46. ff. de pecul. alleg. 108. n. 13. p. 211
l. Quintus. ff. de act. empti alleg. 111. n. 13. p. 230
l. qua actione. 7. §. si quis in colluctatione. ff. ad legem Aquil. alleg. 116. n. 14. p. 275. & alleg. 117. n. 6. & n. 58. p. 280. & 297
l. qui præst. ff. de iurisd. omn. iudic. alleg. 118. n. 7. p. 301
l. quod si minor, in fine. ff. de minoribus alleg. 120. n. 9. p. 322
l. rem hæreditariam. ff. de cuius alleg. 78. n. 24. p. 68
l. rem alienam. ff. de contrah. empt. alleg. 84. n. 7. p. 91
l. Rutilia Polla 69. ff. de contrah. empt. alleg. 89. n. 4. p. 115
l. si defensor. §. qui interrogatus. ff. de interrogatoriis act. alleg. 67. n. 23. p. 7
l. si is cui 11. ff. quemad. seruit. amitt. alleg. 68. n. 9. p. 12
l. si quis diuturni. ff. si seruit. vindicetur alleg. 68. n. 15. p. 13
l. si precario 17. ff. comm. præd. alleg. 68. n. 20. p. 14
l. si arbiter. ff. de probat. alleg. 69. n. 17. p. 21
l. si Prætor. §. Marcellus. ff. de iudiciis alleg. 71. n. 6. p. 31
l. si fundus. §. si plures. ff. de pignoribus alleg. 71. n. 7. p. 32
l. si me & Titium. ff. si certum petatur alleg. 71. n. 7. ibid.
l. si autem. §. fin. ff. de negot. gestis alleg. 71. n. 12. ibid.
l. si stipulatus. §. verum. ff. de vsuris alleg. 73. n. 4. p. 39
l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. alleg. 73. n. 4. ibid.
l. sicut. §. sed si permiserit. ff. quibus mod. pign. vel hypotheca soluitur alleg. 75. n. 4. p. 45
l. si ita vulneratus. ff. ad legem Aquilianam alleg. 77. n. 11. p. 58
l. sed & Iulianus. §. proinde. ff. ad SC. Macedon. alleg. 118. n. 9. p. 301
l. si

Index Iurium.

l. si instituta. ff. de inoffic. alleg. 78. n. 2. p. 64
l. si coita sit. ff. pro socio alleg. 78. n. 17. p. 67
l. si merces 28. ff. locati alleg. 78. n. 17. ibid.
l. si mandato. §. i. ff. mandati alleg. 79. n. 11. p. 71
l. sed si lege. §. item si rem. ff. de petitione hæredit alleg. 79. n. 13. p. 72
l. si actor. ff. de probat. alleg. 79. n. 14. ibid.
l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. alleg. 80. n. 3. p. 76
l. si iudex 22. ff. de iudiciis alleg. 80. n. 4. ibid.
l. si donata 36. §. si sponsus. ff. de donat. inter alleg. 80. n. 11. p. 77
l. si extraneus. ff. de condict. caus. dat. alleg. 81. n. 1. p. 79
l. si mulier 10. ff. de condict. caus. dat. alleg. 81. n. 1. ibid.
l. seruos 25. ff. de pignerat. actione alleg. 82. n. 13. p. 83
l. si plures. §. siue autem. ff. depositi alleg. 83. n. 17. p. 88
l. si vehenda. §. si ea conditione. ff. ad legem Rhodiam de iactu alleg. 83. n. 17. ibid.
l. si is qui 57. in fine principij. ff. de iure dot. alleg. 83. n. 20. p. 89
l. sed si lege 28. §. quod ait Senatus, ad finem. ff. de petitione hæredit alleg. 83. n. 21. ibid.
l. si merces. §. vis maior. ff. locati alleg. 84. n. 1. & 2. p. 90
l. 2. §. creditum. ff. de rebus credit. alleg. 84. n. 5. & n. 13. p. 91. & 93
l. si viro. ff. locati alleg. 86. n. 35. p. 105
l. si vt certo. §. nunc videndum. ff. commodati alleg. 84. n. 16. p. 93
l. si hæreditaria. ff. de negot. gestis alleg. 84. n. 18. p. 94
l. si hominem. ff. mandati alleg. 83. n. 18. ibid.
l. si is qui fundum 20. in principio. ff. locati alleg. 84. n. 24. p. 95
l. si vina 15. ff. de periculo & commod. rei venditæ alleg. 85. n. 2. p. 96
l. si pro parte. §. verum. ff. de in rem verso. alleg. 85. n. 3. ibid.
l. si opera 6. ff. de doli mali & meus exceptione alleg. 85. n. 6. p. 97
l. sunt personæ. ff. de relig. & sumptibus funer. alleg. 89. n. 13. p. 117
l. si seruus 22. ff. de seruit. vrb. alleg. 89. n. 14. ibid.
l. si superatus 3. vers. at quin. ff. de pignoribus alleg. 90. n. 2. p. 120
l. si suspecta. ff. de inoffic. testam. alleg. 90. n. 3. ibid.
l. si negotium. ff. de negotiis gestis alleg. 93. n. 5. p. 193
l. si mulier §. ex asse, de iure dot. alleg. 120. n. 11. p. 322
l. sed Iulianus, alias item 7. §. proinde. ff. ad SC. Macedonianum alleg. 91. n. 15. p. 134

l. si quis ædes 29. ff. de seruit. vrb. præd. alleg. 94. n. 15. p. 139
l. solent. ff. de præscriptis verbis alleg. 96. n. 16. p. 154
l. si seruus 14. in fine prin. ff. de condict. furt. alleg. 99. n. 5. p. 164
l. si Procuratorem. §. dolo. ff. mandati alleg. 99. n. 19. p. 166
l. siue hæreditaria 23. ff. de negotiis gestis alleg. 105. n. 29. p. 199
l. si extraneus 6. ff. de condict. caus. dat. alleg. 105. n. 33. p. 200
l. si donatarius 9. ff. de condict. caus. dat. alleg. 105. n. 33. p. 200
l. si filius. ff. de minoribus alleg. 106. n. 11. p. 203
l. sed si postea ff. de noxalibus alleg. 107. n. 23. p. 207
l. si iudex iuramento 42. ff. de minoribus alleg. 108. n. 5. p. 210
l. 2. ff. ad legem Rhodiam de iactu alleg. 107. n. 5. ibid.
l. sed et si susceperit 52. §. i. ff. de iudiciis alleg. 108. n. 8. p. 211
l. si communem 10. §. i. ff. quemad. seruit. amitt. alleg. 108. n. 19. p. 212
l. si non fuerit. §. Aristo. ff. pro socio alleg. 109. n. 26. p. 219
l. Sabinus. ff. comm. diuid. alleg. 110. n. 8. p. 222
l. si hoc loco. ff. si seruitus vindicetur alleg. 110. n. 8. ibid.
l. si domus. ff. de seruit. vrb. alleg. 110. n. 8. ibid.
l. si eo loco. ff. si seruitus vindicetur alleg. 110. n. 10. ibid.
l. si extraneus vers. nisi forte. ff. de condict. caus. dat. alleg. 110. n. 29. p. 225
l. sicut emptio 20. §. interdum. ff. locati alleg. 111. n. 5. p. 229
l. sed addes 19. §. i. ff. locati alleg. 111. n. 6. ibid.
l. si iactum. ff. de act. empt. alleg. 111. n. 13. p. 230
l. si is 9. ff. de act. empt. alleg. 111. n. 16. ibid.
l. Sabinus 20. ff. de contrah. empt. alleg. 111. n. 26. & 30. p. 232. & 233
l. si filia 20. §. amplius. ff. familiae erciscundæ alleg. 112. n. 16. p. 241
l. si is cum quo. ff. de condict. indebiti alleg. 112. n. 29. p. 243
l. si per imprudentiam. §. i. ff. de cuius actionibus alleg. 112. n. 30. p. 244
l. sed Iulianus. §. quod dicitur. ff. ad Macedonianum alleg. 112. n. 44. p. 247
l. si ex plagiis. §. in cliuo. ff. ad l. Aquill. alleg. 118. n. 10. p. 302
l. si vt certo. §. si duobus vehiculum ff. commodati alleg. 113. n. 1. p. 249
l. si consul. 3. ff. de adopt. alleg. 115. n. 4. p. 250
l. si plures. ff. de pactis alleg. 113. n. 5. ibid.

Index Iurium.

Lsi quis 3. §. si is pro quod. ff. quod quisque iuris. alleg. 115. n. 45. p. 270
Ltale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pactis. alleg. 87. n. 9. p. 65
Ltali 48. ff. de iure dot. alleg. 80. n. 6. p. 76
Ltutor. §. Latus. ff. de vfuris. alleg. 82. n. 2. p. 81
L3. §. idem scribit, de peculio alleg. 118. n. 13. p. 303
Ltria prædia. ff. de seruit. rustic. prædior. alleg. 86. n. 39. p. 106
L3. §. miramur. ff. nauæ caupones alleg. 108. n. 11. p. 211
L3. ff. de officio Præfecti Vigilum alleg. 110. n. 6. p. 222
Ltestatrix. §. 1. ff. si seruitus vindicetur alleg. 110. n. 20. p. 224
L3. §. fin. ff. de peculio alleg. 112. n. 18. p. 241
L3. §. idem scribit. ff. de peculio alleg. 118. n. 13. p. 303
L vtrum. ff. de petitione hæredit. alleg. 67. n. 19. p. 6
L venditor, in principio. ff. comm. prædior. alleg. 69. n. 33. p. 24
L venditor. ff. de iudiciis alleg. 79. n. 7. p. 70
L vna est via. ff. de seruit. rustic. prædior. alleg. 89. n. 18. p. 118
L vtrum. ff. de petitione hæredit. alleg. 76. n. 19. p. 52
L venditor. ff. de iudiciis alleg. 90. n. 3. p. 120
L vltima, ad finem. C. de dot. promiss. alleg. 91. n. 9. p. 124
L verius. ff. de probat. alleg. 92. n. 16. p. 130
L veteribus. ff. de pactis alleg. 93. n. 9. p. 133
L veteres 19. ff. de actionibus empti alleg. 108. n. 5. p. 210
L vltima, ad finem. ff. de eo quod metus causa alleg. 110. n. 29. p. 225
L veteres. ff. de action. empti alleg. 111. n. 26. p. 232
L vusufructu legato. ff. de vusufructu alleg. 111. n. 36. p. 234
L vnus ex sociis 34. ff. de seruit. rustic. prædior. alleg. 113. n. 22. p. 253
L vltima. ff. de legationibus alleg. 114. n. 14. p. 257
L videlicet. ff. ex quibus caus. maiores alleg. 114. n. 21. p. 258
L vel quæ. ff. de religiof. & sumptibus funerum alleg. 120. n. 13. p. 322

Ex Infortiato.

L Ege Assē toto. ff. de hæred. instit. alleg. 67. n. 21. p. 6. & alleg. 73. n. 3. p. 39. & alleg. 74. n. 12. p. 44
L Aurelius. §. idem quæsiuit. ff. de liberat. legat. alleg. 72. n. 6. p. 35 & alleg. 89. n. 16. p. 118
L apud Iulianum 40. §. constat ff. de legatis 1.

alleg. 82. n. 7. p. 82. & §. fructus. alleg. 83. n. 20. p. 89
L assē toto. ff. de legem falcidiam alleg. 93. n. 5. p. 133
L auia 77. ff. de condit. & demonstrat. alleg. 93. n. 13. p. 134
L alimenta. §. Basilicæ. ff. de aliment. legatis alleg. 113. n. 8. p. 250
L Balista. ff. ad SC. Trebell. alleg. 67. n. 24. p. 7. & alleg. 88. n. 10. p. 112. & alleg. 110. n. 7. p. 222
L cum tale. §. si arbitratu. & §. Mæuia. ff. de condit. & demonstrat. alleg. 67. n. 8. p. 4
L cum pater. §. mandato. ff. de legat. 2. alleg. 67. n. 8. p. 4
L cum filius 28. ff. de milit. testam. alleg. 67. n. 37. p. 9
L cum tale. §. fin. ff. de condit. & demonstrat. alleg. 69. n. 31. p. 23
L Carbonianum 3. §. duæ autem causæ. ff. de Carboniano edicto alleg. 69. n. 31. p. 23
L cum fundus. ff. de legat. 2. alleg. 72. n. 16. p. 36
L cum quidam. ff. de leg. 3. alleg. 75. n. 8. p. 46
L cum pater 77. §. dulcissimis. ff. de leg. 2. alleg. 76. n. 7. p. 50. & alleg. 81. n. 7. p. 80
L cum tale. §. falsam. ff. de condit. & demonstrat. alleg. 81. n. 3. p. 79
L cum alimenta. §. 1. ff. de aliment. legat. alleg. 81. n. 4. p. 79
L cum res 47. §. vltimo. ff. de leg. 1. alleg. 83. n. 20. p. 89
L cum pater. §. donatam. ff. de legat. 2. alleg. 86. n. 35. p. 105
L cum in testamento. §. qui tres. ff. de hæred. instit. alleg. 93. n. 2. p. 132
L cum pater. §. donationes. ff. de leg. 2. alleg. 105. n. 24. p. 198
L Celsus, alias Pater. §. quod alicuius. ff. de leg. 2. alleg. 105. n. 25. p. 198
L cum in testamento. §. qui tres filios. §. de hæred. instit. alleg. 108. n. 15. p. 212
L cum fundus 10. ff. de leg. 2. alleg. 108. n. 18. p. 212
L cum de lanionis. §. cum fundum instructum. ff. de fundo instructo alleg. 108. n. 20. p. 213
L cum seruus 39. aliàs apud Iulianum. §. constat. ff. de leg. 1. alleg. 110. n. 33. p. 226
L cum ostendimus 4. §. fin. ff. de fideiuss. tutor. alleg. 112. n. 43. p. 247
L deducta 58. §. quod ex hæreditate. ff. ad SC. Trebell. alleg. 76. n. 6. & n. 8. p. 50. & alleg. 81. n. 9. p. 80
L decreto ff. de admin. tutor. alleg. 112. n. 4. p. 239
L duorum ff. de operis libert. allegat. 113. n. 5. p. 250
L etsi non sunt 21. §. perueniamus. ff. de auro & argento legato alleg. 72. n. 13. p. 36
L ex facto. §. rerum Italicarum. ff. de hæred. instit. alleg. 83. n. 5. p. 86
L eum

Index Iurium.

L eum qui 15. ff. de annuis legatis alleg. 85. n. 9. p. 97
L ex eo tempore. ff. de militari testamento alleg. 88. n. 10. p. 112
L ex facto, in principio. ff. de vulg. alleg. 91. n. 6. p. 124. & alleg. 92. n. 14. p. 130
L ex facto 14. & 17. §. siquis rogatus 1. ff. ad Trebell. alleg. 92. n. 13. p. 130
L fin. ff. de rebus eorum alleg. 67. n. 19. p. 6
L fideicommissa 11. §. si fideicommissum vers. quamquam. ff. de legatis 3. alleg. 75. n. 8. p. 46
L fin. §. 1. ff. de legat. 2. alleg. 77. n. 27. p. 61
L fin. §. 1. ff. de leg. 2. alleg. 77. n. 28. p. 61
L filio 26. §. post diuortium. ff. soluto matrimonio alleg. 83. n. 20. p. 89
L filius, penultima. ff. de testam. militis alleg. 85. n. 2. p. 96
L fin. ff. de rebus eorum alleg. 88. n. 14. p. 113
L fin. §. 1. ff. de legat. 1. alleg. 89. n. 6. p. 116
L fin. ff. de rebus dubiis alleg. 67. n. 19. p. 6
L fin. ff. de fideiuss. tutor. alleg. 34. n. 20. p. 139
L fideiussores. ff. de fideiuss. tutor. alleg. 112. n. 32. p. 244
L generali. §. vxori. ff. de vusufructu legato alleg. 77. n. 20. p. 60. & §. idem quæsiuit. alleg. 80. n. 15. p. 78
L hæredes palam. §. si quid post. ff. de testam. alleg. 92. n. 13. p. 130
L iã hoc iure. ff. de vulgari alleg. 68. n. 19. p. 14
L in ratione. §. ram etsi, ad finem. ff. ad legem falcidiam alleg. 69. n. 31. p. 23
L ita autem. §. si tutor. ff. de admin. tutor. alleg. 72. n. 2. p. 34
L in testamento 27. ff. de condit. & demonstrat. alleg. 74. n. 7. p. 43
L in tempus 62. ff. de hæred. instit. alleg. 76. n. 5. p. 49
L item quod Sabinus. §. 1. ff. de hæred. instit. alleg. 76. n. 6. p. 49
L idem Vlpianus. ff. de excusat. tutor. alleg. 91. n. 2. p. 123
L ille aut ille 25. §. cum in verbis. ff. de legatis 3. alleg. 92. n. 11. p. 129
L is qui in potestate 15. §. vltimo. ff. de legat. præst. alleg. 105. n. 18. & 27. p. 197. & 199
L Imperatoris. ff. de re iudic. alleg. 71. n. 2. p. 31
L Iulianus. ff. de legat. 3. alleg. 86. n. 35. p. 105
L Imperatores, penultima. ff. de decurionibus alleg. 112. n. 38. p. 246
L legata inutiliter. ff. de adimend. legatis alleg. 69. n. 31. p. 23
L Labeo. §. item Tubero. ff. de supellectil. legata alleg. 88. n. 14. p. 113
L licet Imperator. ff. de legat. 1. alleg. 96. n. 12. p. 154. & alleg. 99. n. 26. p. 167
L Lucius 78. §. quæ habebat. ff. ad SC. Trebell. alleg. 105. n. 32. p. 200
L Lucius 21. ff. de administrat. tutor. alleg. 112. n. 24. p. 242

L legatis. §. si vnus. ff. de legatis 3. alleg. 113. n. 13. p. 251
L Mæuius. ff. de condit. & demonstrat. alleg. 98. n. 1. p. 161
L munus. ff. de leg. 1. alleg. 67. n. 19. p. 6
L non tantum 3. §. si emancipatus filius. ff. de bonor. possess. contra tab. alleg. 69. n. 31. p. 23
L non aliter. 17. ff. de adoptionibus alleg. 72. n. 23. p. 28
L numis 73. ff. de legatis 3. alleg. 92. n. 15. p. 130
L neque stipendium 13. ff. de impensis in rebus dot. factis alleg. 105. n. 2. p. 194
L nonnumquam. ff. ad SC. Trebell. alleg. 105. n. 25. p. 198
L non enim 38. ff. ad SC. Trebell. alleg. 112. n. 42. p. 246
L non ad ea. ff. de condit. & demonstrat. alleg. 118. n. 9. p. 301
L obseruare 6. ff. de curat. furiof. alleg. 100. n. 19. p. 173
L operæ in rerum. ff. de operis libertor. alleg. 120. n. 12. p. 322
L prædiis. §. si quis domum, & §. Titia Sciana ff. de legat. 3. alleg. 72. n. 16. p. 36
L 1. §. siquis. ff. vt legat. nomi. caueatur alleg. 73. n. 4. p. 39
L peto 8. prædiū. ff. de leg. 2. alleg. 75. n. 9. p. 46
L pediculis. §. Labeo. ff. de auro & argento legato alleg. 86. n. 35. p. 105
L peculium 67. ff. de leg. 2. alleg. 89. n. 17. p. 118
L 1. §. denunciari. ff. de ventre inspiciendo alleg. 90. n. 1. p. 119
L 1. §. 1. ff. quemad. testam. aperiantur. alleg. 92. n. 19. p. 130
L 1. §. de falcidia. ff. ad legem falcidiam alleg. 94. n. 34. p. 141
L 1. §. si hæres. ff. ad SC. Trebell. alleg. 99. n. 4. p. 163
L prædiis 89. §. balneas, & §. qui domum. ff. de legat. 3. alleg. 108. n. 18. p. 212
L 1. §. si minor. ff. de rebus eorum alleg. 111. n. 4. p. 229
L 1. ff. de Magistratibus conuen. alleg. 112. n. 18. p. 241. & n. 24. p. 242. & n. 33. p. 245
L 1. §. interdum. ff. ad legem falcidiam alleg. 113. n. 2. p. 249
L post legatum. §. Aduocatum. ff. de his quibus vt indignis alleg. 114. n. 21. p. 258
L 1. §. de illo. ff. ad SC. Trebell. alleg. 120. n. 9. p. 321
L pro hærede. §. quid tamen. ff. de acquir. hæredit. alleg. 120. n. 12. p. 322
L quæro 18. ff. de iure patronatus alleg. 69. n. 19. p. 22
L quoties §. vlt. ff. de admin. tutor. alleg. 70. n. 20. p. 30
L qui liberis. ff. de vulgari alleg. 74. n. 9. p. 43
L quoties. ff. solut. matrim. alleg. 76. n. 1. p. 49
L quod Mæuius. ff. de hæred. instit. alleg. 81. n. 10. p. 80

Index Iurium.

- Liquidam testamento** 96. §. si feruus. ff. de legat. 1. alleg. 84. n. 14. p. 93
Liquidam ff. de rebus dubiis alleg. 92. n. p. 127
Liquidum §. si quis eodem. ff. de fundo instructo alleg. 92. n. 5. & alleg. 94. n. 21. p. 139
Liquidum 20. in principio. ff. qui testam. facere poss. alleg. 94. n. 30. p. 141
Liquidum 25. ff. ad legem Cornel. de falsis alleg. 95. n. 33. p. 149
Liquidum §. non simpliciter. ff. si quis omiff. caus. testam. alleg. 96. n. 18. p. 155. & alleg. 99. n. 24. p. 167
Liquidum si nepotes. ff. de testam. tutela alleg. 108. n. 1. p. 209
Liquidum haredi. §. qui patrem. ff. de vulgari alleg. 108. n. 10. p. 211
Liquidum quia perinde. §. 1. ff. ad SC. Trebell. alleg. 120. n. 13. p. 322
Liquidum rescripta. ff. de his quibus vt indignis alleg. 81. n. 10. p. 80
Liquidum si prior. ff. solut. matrim. alleg. 67. n. 22. p. 7
Liquidum si quando. ff. de legat. 1. alleg. 69. n. 21. p. 22
Liquidum sed si plures 10. §. 1. ff. de vulgari alleg. 72. n. 1. p. 34
Liquidum si ita scripsero. ff. de condit. & demonstrat. alleg. 73. n. 3. p. 39
Liquidum si legat. ff. de legatis 1. alleg. 73. n. 4. p. 40
Liquidum §. ius reipublicæ. ff. de administratione rerum ad ciuit. pertinent. alleg. 77. n. 10. p. 58
Liquidum si is qui ducenta. §. vtrum. ff. de rebus dubiis alleg. 77. n. 15. p. 59
Liquidum si ita legatum. ff. de auro & argento legato alleg. 77. n. 28. p. 61
Liquidum sed quod 73. ff. de leg. 2. alleg. 80. n. 12. p. 77
Liquidum §. ff. de haredib. instit. alleg. 81. n. 10. p. 80
Liquidum si feruus plurium. §. fin. ff. de leg. 1. alleg. 88. n. 14. p. 113
Liquidum si ita legatum 8. ff. de auro & argento legato alleg. 89. n. 6. p. 118
Liquidum si pluribus 45. ff. de legatis 2. alleg. 89. n. 15. p. 117
Liquidum si feruus plurium 53. §. vlt. ff. de legat. 1. alleg. 89. n. 16. p. 118
Liquidum si grege 22. ff. de leg. 2. alleg. 89. n. 17. p. 118
Liquidum si patroni. §. fin. ff. ad SC. Trebell. alleg. 90. n. 1. p. 119
Liquidum si quis, in principio. ff. de legat. 3. allegat. 91. n. 18. p. 125
Liquidum si feruus plurium 53. §. vltimo. ff. de legat. 1. alleg. 92. n. 13. p. 130
Liquidum si cui pro re 31. §. si sub conditione. ff. ad SC. Trebell. alleg. 93. n. 4. p. 133
Liquidum si quis sub conditione 8. ff. si quis omiffa causa testam. alleg. 93. n. 4. p. 133
Liquidum si quando. ff. de legat. 1. alleg. 93. n. 5. p. 133
Liquidum §. ff. de liberis & posthumis alleg. 93. n. 6. p. 133
Liquidum si feruus 108. ff. de leg. 1. alleg. 93. n. 12. p. 134
Liquidum si quis mihi bona. §. sed vtrum. ff. de acquir. haredit. alleg. 94. n. 25. p. 140
Liquidum si quis. §. siue. ff. de iniusto rupto allegat. 94. n. 34. p. 141
Liquidum si padonum. 15. §. si ciuitatis. ff. de excusat. tutor. alleg. 100. n. 3. p. 169. & alleg. 102. n. 9. p. 181
Liquidum Scio amico. ff. de annuis legatis alleg. 105. n. 5. p. 194. & n. 23. p. 198
Liquidum si filius qui patri. ff. de bonis libert. alleg. 105. n. 14. p. 196
Liquidum si post mortem 10. §. liberi. ff. de contratabulas alleg. 105. n. 31. p. 199
Liquidum §. ff. de admin. ad ciuit. pertinent. alleg. 109. n. 6. p. 215
Liquidum si filius. ff. de tutel. alleg. 112. n. 20. p. 242
Liquidum si quis reum. §. idem Iulianus. ff. de liberat. legata alleg. 112. n. 29. p. 244
Liquidum si impuberi 17. §. fin. ff. de tutor. & curat. dat. alleg. 112. n. 35. p. 245
Liquidum Stichus 36. in fine. ff. de usufructu legato alleg. 113. n. 2. p. 249
Liquidum si cum dotem. §. si pater. ff. soluto matrimonio alleg. 113. n. 3. p. 249
Liquidum si mihi & Titio, in principio. ff. de legat. 1. alleg. 113. n. 112. p. 251
Liquidum sed & si quis. ff. quemad. testament. aperiantur alleg. 114. n. 21. p. 258
Liquidum si hareditas 10. §. fin. ff. de testam. tutel. alleg. 116. n. 15. p. 275
Liquidum si ex pluribus, de admin. tutor. alleg. 120. n. 6. p. 321
Liquidum tutor. 37. §. 1. ff. de admin. tutor. alleg. 72. n. 1. p. 34
Liquidum Titius 3. ff. de obseq. à lib. alleg. 77. n. 24. p. 60
Liquidum Titia textores 36. §. si alteri. ff. de legat. 1. alleg. 84. n. 12. p. 93
Liquidum tutor 28. §. fin. ff. de admin. tutor. allegat. 85. n. 7. p. 97
Liquidum talis scriptura. §. vltimo, cum l. sequenti. ff. de leg. 1. alleg. 89. n. 2. p. 115
Liquidum Titium. ff. de admin. tutor. alleg. 67. n. 18. p. 6
Liquidum §. ff. de bonis libert. alleg. 91. n. 6. p. 124
Liquidum tutor qui repertorium. ff. de admin. tutor. alleg. 99. n. 20. p. 166
Liquidum testamento 18. ff. de testamentis alleg. 112. n. 35. p. 245
Liquidum Titia testamento 33. §. qui in vita. ff. de leg. 2. alleg. 113. n. 2. p. 249
Liquidum tutorem. §. de his quibus vt indignis allegat. 113. n. 5. p. 250
Liquidum Titius. §. qui ff. de annuis legatis alleg. 113. n. 12. p. 251
Liquidum testamenti. ff. de testam. tutel. alleg. 116. n. 15. p. 275
Liquidum §. §. adquirere. ff. de bonor. possess. alleg. 120. n. 6. p. 321
Liquidum vxorem. §. felicissimo. ff. de leg. 3. alleg. 94. n. 21. p. 139
Liquidum vnum ex familia 69. §. si rem. ff. de leg. 2. allegat. 113. n. 2. p. 249
EX

Index Iurium.

Ex Digesto Nouo.

- L** Ege à diuo Pio §. si super rebus. ff. de re iudicata alleg. 79. n. 1. p. 69
L ab executore. §. alio. ff. de appellat. alleg. 90. n. 3. p. 120
L aut qui aliter. §. ff. quod vi aut clam. alleg. 68. n. 23. p. 15
L ait prætor. §. si iudex. ff. de re iudicata alleg. 73. n. 3. p. 39. & alleg. 74. n. 9. & alleg. 78. n. 20. p. 68. & alleg. 93. n. 7. p. 133
L annorum. ff. de extraordin. crim. alleg. 77. n. 13. p. 59
L amiffi. ff. de fideiuss. alleg. 81. n. 11. p. 80
L aut facta. §. solent. ff. de pœnis alleg. 102. n. 12. p. 181
L assumpto. §. Iuris prudentibus. ff. ad municipalem alleg. 113. n. 14. p. 251
L adulterium cum incestu. §. inter stuprum. ff. ad legem Iuliam de adulteris alleg. 113. n. 20. p. 253
L clam possidere, in principio. §. qui ad nundinas. ff. de acquir. possess. alleg. 68. n. 23. p. 15
L cum fidei haredis. ff. de fideicommiss. libert. alleg. 75. n. 9. p. 46
L cum apud Sempronium. ff. iudic. sol. alleg. 78. n. 19. p. 67
L creditor oblatam 102. ff. de solut. alleg. 83. n. 2. p. 85
L cum quis, in principio. ff. de solut. alleg. 85. n. 11. p. 98
L consensu. ff. de obligat. & act. alleg. 88. n. 1. p. 110
L continuus 153. §. cum ita. ff. de verb. oblig. alleg. 92. n. 11. p. 129
L cum feruus 82. ff. de solut. alleg. 93. n. 4. p. 133
L Celsus. ff. de usufructu alleg. 107. n. 2. p. 201
L cum quæritur. ff. de except. rei iudicatæ alleg. 109. n. 27. p. 219
L cum minor 3. §. falsus. ff. rem ratam haberi alleg. 112. n. 14. p. 241
L cum pupillus 9. ff. rem pupilli saluam fore alleg. 112. n. 34. p. 245
L Diuus. ff. de re iudic. alleg. 72. n. 6. p. 31
L de pupillo. §. si quis riuos. ff. de noui operis nuntiat. alleg. 77. n. 10. p. 58
L Decuriones 6. ff. de admin. rer. ad ciuit. pertinent. alleg. 77. n. 12. p. 59
L damni 18. §. si is qui. ff. de damno infecto alleg. 77. n. 28. p. 61. & alleg. 89. n. 6. p. 116
L decem. ff. de verb. obligat. alleg. 81. n. 11. p. 80
L de vnoquoque. ff. de re iudicat. alleg. 90. n. 1. p. 119
L doli clausula. ff. de verb. obligat. alleg. 93. n. 2. p. 132
L desertorem 3. §. qui militiæ & §. sed si. ff. de re militari alleg. 105. n. 7. p. 195

- L** doli clausula. ff. de verb. obligat. alleg. 108. n. 20. p. 213
L de pupillo. §. velle. ff. de noui operis nuntiat. alleg. 116. n. 15. p. 275. & alleg. 117. n. 59. p. 297
L euidenter. ff. de except. rei iudicatæ alleg. 68. n. 28. p. 16
L ex contractu. ff. de re iudic. alleg. 71. n. 3. p. 31
L æstimationem 16. §. qui pro honore. ff. de muner. & honor. alleg. 82. n. 4. p. 82
L ex contractu. ff. de re iudicata alleg. 90. n. 2. p. 119
L ex ea 121. §. in insulam. ff. de verb. obligat. alleg. 91. n. 17. p. 125
L eos. §. qui se pro milite. ff. ad legem Cornel. de fals. alleg. 96. n. 7. p. 153. & 97. n. 1. p. 159
L ædibus. §. 1. ff. de donat. alleg. 111. n. 23. p. 232
L eius qui 27. §. fin. ff. ad municipalem alleg. 113. n. 14. p. 251
L ætatem. §. fin. ff. de censibus alleg. 120. n. 21. p. 325
L fin. ff. de precario alleg. 68. n. 18. p. 14
L forma censuali. §. is verò. ff. de censibus alleg. 69. n. 7. p. 19
L fluuium. §. fin. ff. de damno infecto alleg. 69. n. 21. p. 22. & alleg. 86. n. 35. p. 105
L fideicommiss. libertas. ff. de fideicommiss. libert. alleg. 75. n. 8. p. 46
L fin. §. Lucius. ff. de donat. alleg. 76. n. 17. p. 52
L forma. §. salinæ. ff. de censibus alleg. 77. n. 20. p. 60. & alleg. 89. n. 15. p. 77. & alleg. 89. n. 3. p. 115. & alleg. 113. n. 22. p. 253
L fin. §. item rescripserunt. ff. ad municipalem alleg. 95. n. 25. p. 147
L fin. ff. de furtis alleg. 102. n. 25. p. 184
L filiusfam. 7. ff. de donat. alleg. 108. n. 13. p. 211
L fin. ff. de usufructu alleg. 109. n. 11. p. 216
L filius 7. ff. de admin. rer. ad ciuit. pertin. alleg. 112. n. 20. & 22. p. 242
L fin. ff. de variis & extraord. cogni. alleg. 112. n. 30. p. 244
L fideiussores. ff. de fideiuss. alleg. 112. n. 33. p. 211
L fin. §. mixta. ff. de muner. & honor. alleg. 113. n. 22. p. 253
L fin. in principio. ff. de verb. oblig. alleg. 120. n. 6. p. 321
L hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotid. & æstiuâ alleg. 69. n. 3. p. 18
L hoc iure. ff. de verb. oblig. alleg. 78. n. 25. p. 68
L haredes 30. §. duæ statuæ. ff. de leg. 3. alleg. 108. n. 20. p. 213
L honores 7. §. is qui. ff. de decurionibus alleg. 112. n. 23. & 40. p. 242. & 246
L in rebus 4 §. item qui precarium. ff. de precario alleg. 68. n. 19. p. 14
L in bello. §. medio. ff. de captiuis alleg. 116. n. 15. p. 275
L in conuentionibus 52. ff. de verb. oblig. alleg. 76. n. 15. p. 52
Linter

Index Iurium.

linter publica §. i. ff. de verb. signific. alleg. 77. n. 7. p. 57
l. in illa stipulatione, in fine. ff. de verb. obligat. alleg. 78. n. 15. p. 68
litem publica §. item salinarum. ff. de verb. signific. alleg. 80. n. 15. p. 77
l. in fraudem 4. ff. quæ in fraudem credit. alleg. 82. n. 13. p. 83
l. intestata, fin. ff. pro emptore alleg. 87. n. 7. p. 109
l. in testamento. ff. de fideicommiss. libert. alleg. 88. n. 14. p. 113
l. ita stipulatus 115. ff. de verb. oblig. alleg. 89. n. 15. p. 117
l. in toto iure. ff. de regulis iuris alleg. 94. n. 21. p. 139
litem apud Labeonem §. ait Prætor. ff. de iniuriis alleg. 94. n. 25. p. 140
l. in bello. §. facti. ff. de captiuis alleg. 107. n. 2. p. 204
l. item apud Labeonem §. ait Prætor. ff. de iniuriis alleg. 108. n. 31. p. 211
l. interdū. ff. de verb. oblig. alleg. 111. n. 13. p. 230
l. in venditione, in principio. ff. de bon. author. iudicis possid. alleg. 111. n. 23. p. 232
l. illā 19. C. de collation. alleg. 113. n. 28. p. 254
l. iubemus. C. de testamentis alleg. 72. n. 8. p. 35
l. Iulianus. §. est & alia exceptio. ff. quod vi aut clam alleg. 83. n. 17. p. 88
l. licitatio. ff. de public. & vectig. allegat. 99. n. 18. p. 166
l. Lucius. §. idem respondit. ff. ad municipalem alleg. 106. n. 8. p. 202. & alleg. 112. n. 12. & 16. p. 240. & 241. & alleg. 112. n. 38. p. 246
l. libertus 17. §. fin. ff. ad municipalem alleg. 112. n. 33. p. 244
l. lex Cornelia. §. si tamen. ff. de iniuriis alleg. 113. n. 14. p. 251
l. Labeo. ff. ad municipalem alleg. 113. n. 14. ibid.
l. magis pacto. §. sed salinas. ff. de rebus eorum alleg. 80. n. 15. p. 78
l. moris. §. solent. ff. de pœnis alleg. 96. n. 29. p. 157
l. maiorem 4. C. ad legem Corneliam de falsis alleg. 97. n. 1. p. 159
l. mariti 20. ff. ad legem Iul. de adulteriis alleg. 97. n. 6. p. 160
l. non solum. §. quod vulgo. ff. de vsucap. alleg. 68. n. 17. p. 14
l. nunquam 31. de vsucap. alleg. 68. n. 27. p. 15
l. naturaliter 5. ff. de vsucap. alleg. 68. n. 28. p. 16
l. non intelligitur 3. §. Diuus. ff. de iure fisci alleg. 71. n. 4. p. 31
l. Nefennius. §. fin. ff. de re iudic. alleg. 71. n. 12. p. 32
l. non solum 32. §. quod vulgo. ff. de acquir. possess. alleg. 74. n. 6. p. 43
l. nō possunt. ff. de iure fisci alleg. 76. n. 5. p. 49
l. nihil tam naturale. ff. de regulis iuris alleg. 76. n. 13. p. 51
l. non debere. ff. ad municipalem alleg. 77. n. 13. p. 59
l. nemorum 18. §. Irenarchæ. ff. de muneribus & honoribus alleg. 77. n. 13. ibid.
l. non possibilis, in fine. ff. de verb. oblig. alleg. 78. n. 25. p. 68
l. nemo 166. §. temporaria. ff. de regulis iuris alleg. 92. n. 5. p. 128
l. Neratius 152. ff. de regulis iuris allegat. 92. n. 13. p. 130
l. non omnes. §. si post. ff. de re militari alleg. 105. n. 7. p. 195
l. nepos Proculo 125. de verb. significat. alleg. 108. n. 8. p. 211
l. neque pignus. ff. de regulis iuris alleg. 111. n. 12. p. 239
l. ne cum filio 16. ff. de furtis alleg. 112. n. 42. p. 246
l. nunquam. ff. de priuatis delictis alleg. 113. n. 20. p. 253
l. nec filio. ff. de natalibus restituendis alleg. 115. n. 5. p. 262
l. nemo plus. ff. de reg. iur. alleg. 120. n. 22. p. 326
l. Proculus 26. ff. de damno infecto alleg. 67. n. 33. p. 8. & alleg. 69. n. 24. p. 22
l. i. §. denique Marcellus. ff. de aqua pluuia arcenda alleg. 67. n. 33. p. 8
l. i. §. per feruum qui in fuga. ff. de acquirenda poss. alleg. 68. n. 15. p. 13
l. i. in principio, & §. quod ait Prætor. ff. vti possid. alleg. 68. n. 15. ibid.
l. pupillus. §. territorium. ff. de verb. significat. alleg. 69. n. 3. p. 18
l. i. §. permittitur. ff. de aqua quotid. & æstiuā alleg. 69. n. 19. p. 22
l. i. §. ab eo ff. qui & à quo appelleretur alleg. 70. n. 18. p. 29
l. i. ff. quibus rebus apud eundem iudicem alleg. 72. n. 2. p. 34
l. possideri 3. §. illud. ff. de acquir. poss. alleg. 74. n. 6. p. 43
l. prout quisque. ff. de solut. alleg. 74. n. 7. ibid.
l. i. §. si quis simpliciter. ff. de verb. oblig. allegat. 78. n. 10. p. 66
l. post rem. ff. de re iudic. alleg. 78. n. 11. ibid.
l. pupillus. ff. quæ in fraud. credit. allegat. 78. n. 24. p. 68
l. principalio rem, in principio. ff. de liberali causa alleg. 79. n. 8. p. 71
l. i. §. si autem. ff. ne quid in flumine publico alleg. 80. n. 4. p. 76
l. i. vers. non semper. ff. de pollicitationibus alleg. 82. n. 4. p. 82
l. i. ff. ad l. Iul. peculatus alleg. 83. n. 6. p. 86
l. pecuniæ verbum 178. ff. de verb. signif. alleg. 84. n. 1. & 2. p. 90
l. Prætor.

Index Iurium.

l. Prætor. 13. ff. de vacat. & excusat. muner. alleg. 86. n. 2. p. 101
l. i. §. sed magistratus. ff. de Magistrat. conu. alleg. 86. n. 25. p. 104
l. i. §. permittitur. ff. de aqua quotid. & æstiuā alleg. 86. n. 30. p. 105
l. prospexit. ff. qui & à quibus allegat. 92. n. 11. p. 129
l. i. §. idem quæsitum. ff. de aqua quotid. & æstiuā alleg. 94. n. 3. p. 136
l. Prætor. 7. §. i. & §. posse. ff. de iniuriis alleg. 95. n. 34. p. 149
l. i. §. fin. ff. ad legem Cornel. de falsis alleg. 97. n. 1. p. 159
l. i. ff. de bonis eorum qui ante sentent mortem sibi conscii. alleg. 97. n. 2. ibid.
l. i. ff. de priuileg. credit. alleg. 99. n. 28. p. 168
l. pupillus 24. ff. quæ in fraud. credit. alleg. 105. n. 20. p. 198. & n. 29. p. 199. & n. 34. p. 200
l. Procurator ad exhibendum. ff. rem ratam haberi alleg. 107. n. 23. p. 207
l. i. ff. de donat. alleg. 108. n. 4. p. 210
l. i. §. dixerint. ff. de public. & vectig. alleg. 108. n. 11. p. 211
l. i. ff. de precario alleg. 109. n. 20. p. 218
l. i. ff. de popularibus act. alleg. 110. n. 20. p. 224
l. i. §. fin. ff. de constit. pecunia alleg. 112. n. 29. p. 243
l. i. §. fin. ff. de variis & extraordin. cognit. alleg. 112. n. 33. p. 245
l. i. ff. rem pupilli saluā fore alleg. 112. n. 34. ib.
l. i. §. solet. ff. quando appellandum sit alleg. 113. n. 5. p. 250
l. i. §. fin. ff. de aqua pluuia arcenda alleg. 119. n. 14. p. 314
l. i. §. vsusfructuarius. ff. de noui operis nuntiatione alleg. 120. n. 6. p. 321
l. i. ff. de priuilegio dotis alleg. 120. n. 20. p. 325
l. i. §. permittitur. ff. de aqua quotid. & æstiuā alleg. 120. n. 21. ibid.
l. quod autem. §. simili modo. ff. quæ in fraud. credit. alleg. 97. n. 21. p. 6
l. qui iure familiaritatis 41. ff. de acquir. poss. alleg. 67. n. 35. p. 8
l. quæsitum 8. §. quod à Titio. ff. de peccario alleg. 68. n. 19. p. 14
l. quod in littore. 14. ff. de acquir. rer. dominio alleg. 69. n. 36. p. 24
l. qui agnitis. ff. de except. alleg. 71. n. 6. p. 31
l. qui fundum. §. si fundum Cornelianum. ff. pro emptore alleg. 72. n. 16. p. 37
l. qui possessionem 17. ff. de vi & vi armata alleg. 78. n. 10. p. 66
l. qui decem. ff. de solut. alleg. 85. n. 1. p. 96
l. qui sic. ff. de solut. alleg. 85. n. 3. ibid.
l. qui actionē. ff. de reg. iur. alleg. 84. n. 1. & 2. p. 6
l. quod ab initio. ff. de regulis iuris alleg. 91. n. 21. p. 126
l. quod vulgo. ff. pro emptore. alleg. 92. n. 1. p. 131
l. qui iure familiaritatis. ff. de acquir. possess. alleg. 94. n. 3. p. 136
l. qui Romæ. §. Augerius. ff. de verbor. signif. alleg. 98. n. 8. p. 162
l. qui res. §. arcam. ff. de solution. allegat. 105. n. 11. p. 196
l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudicata alleg. 106. n. 2. p. 201
l. 4. §. modū. ff. de seruit. alleg. 108. n. 19. p. 212
l. quod conclaue 47. ff. de damno infecto alleg. 108. n. 18. ibid.
l. quod meo. ff. de acquir. possess. alleg. 109. n. 21. p. 218
l. quid ergo. ff. ad municipalem alleg. 112. n. 4. p. 239
l. quoties. 2. ff. ad municipalem allegat. 112. n. 11. p. 240. & n. 33. p. 244
l. 4. §. si sub conditione. ff. de fideicommiss. libert. alleg. 120. n. 26. p. 327
l. quod nos hostes. ff. de verborum significat. alleg. 117. n. 5. p. 280
l. quædam 62. ff. de acquir. rer. dom. alleg. 120. n. 13. p. 322
l. rescripto. §. fin. ff. de muner. & honoribus alleg. 69. n. 3. p. 18. & alleg. 112. n. 23. p. 242
l. rerum mixtura. §. quid ergo. ff. de vsucapionibus alleg. 72. n. 14. p. 36
l. relegatorum. §. vltimo. ff. de interdictis & relegatis alleg. 105. n. 29. p. 199
l. rem meam. ff. de re iudicata allegat. 107. n. 23. p. 207
l. si in meo fundo 21. ff. de aqua pluuia arcenda alleg. 67. n. 33. p. 8
l. serui & filij. §. fin. ff. de furtis alleg. 68. n. 15. p. 13
l. si aliquam rem 28. ff. de acquir. poss. alleg. 68. n. 18. p. 14
l. si aliena res. ff. de vsucap. alleg. 68. n. 24. ib.
l. super quibusdam. §. praterea. ff. de verb. sig. alleg. 69. n. 3. p. 18
l. si in meo. ff. de aqua pluuia arcenda alleg. 69. n. 21. p. 22
l. si quisquam. ff. de diuersis & temporalibus præscript. alleg. 69. n. 22. p. 22. & n. 36. p. 24
l. 2. ff. de re iudicata alleg. 71. n. 1. p. 31
l. si quis separatim. §. sed cum secundo. ff. de appellat. alleg. 72. n. 1. p. 34
l. sub signatum. §. bona. ff. de verbor. significat. alleg. 76. n. 5. p. 49
l. si quis ante 10. ff. de acquir. poss. alleg. 78. n. 14. p. 67
l. si quis arbitrari 43. ff. de verb. obligat. alleg. 78. n. 17. ibid.
l. si qua pœna 24. ff. de verb. signif. alleg. 78. n. 1. p. 68
l. sepe. ff. de re iudicata alleg. 79. n. 8. p. 71
l. si percussorio. ff. de appell. alleg. 79. n. 10. ib.
l. si

l. si peculium 20. §. penultimo. ff. de statu liber. alleg. 80 n. 4. p. 76	l. si parte 17. §. 1. ff. de muner. & honoribus al. leg. 112. n. 11. p. 240
l. si ita stipulatus 14 ff. de verb. oblig. alleg. 80. n. 4. ibid.	l. spurius 6. §. pater. ff. de decurionibus alleg. 112. n. 13. ibid.
l. si ita quis. §. Seio. ff. de verb. oblig. alleg. 81. n. 10. p. 80	l. si adoptaero. ff. de precario alleg. 112. n. 16. p. 241
l. si decem. ff. de solut. alleg. 81. n. 11. ibid.	l. si quis 5. §. si iudex. ff. de obligat & actionibus alleg. 112. n. 30. p. 244
l. sacrilegij 9. §. Labeo. ff. ad legem Iuliam peculatus alleg. 83. n. 14. p. 87	l. si pariter. ff. de liber. caus. alleg. 113. n. 8. ibid.
l. si soluturus. ff. de solut. alleg. 83. n. 16. p. 88	l. si adulterium cum incestu 38. §. 1. ff. ad legem Iul. de adulteriis alleg. 113. n. 9. p. 251
l. si apes. §. r. ff. de furtis alleg. 84. n. 3. p. 90	l. secundum naturam. ff. de regulis iuris alleg. 113. n. 11. ibid.
l. sicut ab initio. ff. de obligat. & actionibus alleg. 88. n. 1. p. 110	l. 2. §. si quis à Principe. ff. ne quid in loco publico alleg. 115. n. 5. p. 262
l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. oblig. alleg. 89. n. 7. p. 116	l. si stipulatus fuerim, in principio. ff. de verb. oblig. alleg. 120. n. 6. p. 341
l. si finita 15. §. ex hoc edicto. ff. de damno infecto alleg. 89 n. 20. p. 118	l. seruus si heredi. ff. de statu liberis alleg. 120. n. 23. p. 326
l. si pariter. ff. de liberali cautela alleg. 90. n. 3. ib.	l. Titius. ff. de fideiuss. alleg. 86. n. 33. p. 105. & alleg. 93. n. 8. p. 133
l. si quis obrepserit, ad leg. Cornel. de falsis alleg. 91. n. 2. p. 123	l. criticum 94. ff. de verbor. oblig. alleg. 89. n. 15. p. 117
l. semper in stipulationibus 35. ff. de reg. iuris alleg. 92. n. 5. p. 128	l. tamen is. §. 1. ff. de donat. causa mort. alleg. 94. n. 33. p. 141
l. statu libera. §. si quis. ff. de statu liberis alleg. 93. n. 4. p. 133	l. Titio cum esset Romæ. ff. ad municipalem alleg. 105. n. 5. p. 194
l. si filius 33. §. 1. ff. de fideicommiss. libertatibus alleg. 93. n. 4. ibid.	l. 3. §. ductus aquæ ff. de aqua quotid. alleg. 110. n. 32. p. 226
l. si quis. ff. de poenis alleg. 69. n. 22. p. 155	l. testatrix 25. §. plures ex mancipibus alleg. 111. n. 18. p. 231
l. si cum fideicommissum 16. §. Aristo ff. qui & a quibus alleg. 96. n. 22. p. 156	l. 3. §. in bello. ff. de remilitari alleg. 117. n. 21. p. 285
l. si quis uxori. 53. ff. de furtis alleg. 99. n. 4. p. 163	l. 3. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotid. & æstiva alleg. 119. n. 14. p. 213
l. si cui. ff. de accusat. alleg. 102. n. 17. p. 182	l. viam publicam. 2. ff. de via publica alleg. 67. n. 33. p. 8
l. si crimen. ff. de accusat. alleg. 102. n. 25. p. 183	l. usurpatio 2. ff. de usufruc. alleg. 68. n. 28. p. 16
l. semper. §. negotiatores. ff. de iure communi alleg. 104. n. 2. p. 190	l. verbum pertinere 181. ff. de verbor. significatione alleg. 72. n. 17. p. 37
l. secundum naturam. ff. de reg. iuris alleg. 105. n. 18. p. 197	l. vbi ita donatur. ff. de donat. caus. mortis alleg. 84. n. 9. p. 92
l. Seruius 3. ff. quod vi aut clam alleg. 68. n. 23. p. 15. & alleg. 105. n. 29. p. 199	l. verbū illud 181. ff. de verb. sig. all. 89. n. 1. p. 11
l. si mihi & Titio 110. ff. de verb. oblig. alleg. 105. n. 32. p. 200	l. viam publicam. ff. de via publica alleg. 67. n. 33. & alleg. 94. n. 6. p. 137
l. si non expedierit 6. §. 1. ff. de bonis auth. iudicis possid. alleg. 105. n. 34. ibid.	l. vbi autem. §. illud. ff. de verb. oblig. alleg. 93. n. 7. p. 133
l. si filius 7. ff. de iure fisci alleg. 107. n. 1. p. 204	l. vt gradatim, in principio. ff. de muner. & honor. alleg. 94. n. 30. p. 141
l. si quis ad exhibendum. ff. de except. rei iudicatae alleg. 107. n. 25. p. 208	l. vlt. §. fin. ff. ad municipalem all. 108. n. 2. p. 209
l. si prius 17. in principio ff. de aqua pluuiæ arcenda alleg. 108. n. 19. p. 212	l. vbi lex. ff. de usufruc. alleg. 109. n. 15. p. 217
l. si usufructus. §. rescripto. ff. de aqua pluuiæ arcenda alleg. 110. n. 8. p. 222	l. Vranus. ff. de fideiuss. alleg. 113. n. 4. p. 250
l. statu liberi 29. §. 1. ff. de statu liberis alleg. 111. n. 8. p. 229	l. vim passa. §. præscriptione. ff. ad legem Iuliam de adulteriis alleg. 113. n. 9. p. 252
l. si fraudator. §. fructus. ff. quæ in fraud. credit. alleg. 111. n. 13. p. 230	

ALLEGATIONVM FISCALIVM PARS SECVNDA.

ALLEGATIO LXVII.

Regis consilium petere obligatus sequi debet.

- 1 Rex Ioannes III. Portugalia erexit & dotavit Ecclesiam Cathedralē, & Episcopatum de Leiria.
- 2 Rescriptum Regis Ioannis executionis Bullæ Episcopatus de Leiria.
- 3 Reges Hispania præsentant ad Præbendas quæ vacauerint propter eos, quos ad Episcopatus præsentarunt.
- 4 Consilium petendum an sequi debeat.
- 5 Consilium & consensum ad aliquid adhibendum quomodo accipiendum.
- 6 Consilium petendum, sed non esse necessario sequendum, qui teneant.
- 7 C. cum olim, vers. verum, de arbitris, & n. 29. c. nouit, de his que fiunt à Prælato. ibid. c. quanto, eodem titulo, & n. 21. & 29.
- 8 l. cum tale. §. si arbitrato, & §. Mania. ff. de condit. & demonstrat. l. cum pater. §. mandato. ff. de legat. 2. l. 1. §. item si plures. ff. de exercit. actio. l. 3. tit. 2. p. 5.
- 9 Consilium quando accipiatur pro consensu. c. venerabili 37. de officio & potest. delegat. & n. 13. & 21. c. ne pro defectu 41. de electio. c. cum in veteri 52. eodem, & n. 29.
- 10 Consilium quando iniungitur vt fiat cum consilio, sequi debet qui petit.
- 11 Consilium quando requiritur vt quid fiat iuxta illud, vel secundum consilium, inducit necessitatem.
- 12 Consilium petere inducit necessitatem, vt qui Io. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars II.

- petit, sequatur ex qualitate personæ & causa circumstantiis.*
- 13 l. si seruus plurium 50. §. fin. ff. de legat. 1. & n. 19.
 - 14 Consilium quando iniungitur inferiori petere à superiori, sequi debet. Reges ex illorum excellentia & dignitate, censentur excepti. c. fin. in principio. de officio delegat. lib. 6. c. ne aliquis. de privilegiis. lib. 6. c. solita, de maiorit. & obedientia. c. Princeps. 2. 4. q. 5. c. Regum. 2. 4. q. 5. c. per venerabilem. §. rationibus. qui filij sint legitimi. Extrauag. execrabilis. §. nos itaque. de præbendis.
 - 15 Persona, propter quam aliquid conceditur magis attenditur, quam ea, cui conceditur. c. & dixit, de consecratione, distinct. 1.
 - 16 Patronatus portio censetur quod ex bonis patronatus dotatum est.
 - 17 Patronatus Ecclesie acquiritur ex dotatione & conditione. c. 2. de iure patronatus. c. illud. de iure patronatus. Reges Hispania Patroni sunt omnium Ecclesiarum cathedralium suorum Regnorum. l. 18. tit. 5. p. 1. l. 1. tit. 6. lib. 1. Recopil. Patronatus ius non competit, quando non reseruat ab eo, qui dotauit Ecclesiam.
 - 18 Consilium accipitur pro consensu, quando requirendum, eius, qui in re habet aliquod ius, vel societatem. l. Titium. ff. de admin. tutor. l. consilio. ff. de curator. furios.
 - 19 Verba dubia ex clausulis sequentibus explicanda. l. cum pater. §. cum imperfecta. ff. de legat. 2. l. vltimum.

l. vtrum. ff. de petitione hereditatis.

l. nummis. ff. de leg. 1.

l. fin. ff. de rebus dubiis.

20 *Consensus alicuius ubi requiritur, consensum sequi debet.*

l. quamuis. C. de fideicommissis.

c. 1. §. consensus. 2. 9. q. 1.

21 *Simile quid significet.*

l. quod autem. §. simili modo. ff. qua in fraud. credit.

l. asse toto. ff. de hered. instit.

c. 1. de foro competent.

22 *Relatum non debet ex eo, nec plus, vel minus concedatur, quam ex relato.*

l. si prior. ff. solut. matrim.

23 *Relatum debet inesse referenti.*

l. si defensor. §. qui interrogatus. ff. de interrog. act.

24 *Geminationis vis & effectus.*

l. Balista. ff. ad SC. Trebell.

25 *Renuntiare iuri suo nullus praesumitur.*

26 *Regis, a quo peti debet, consilium sequi oportet, ne regia dignitas eludatur.*

27 *Affecta sedi Apostolica censetur praebenda quae vacauerit per obtinentis promotionem ad Episcopatum.*

28 *Praebenda Ecclesiastica, quae ex institutione graduantis conferenda, exemptae sunt ab affectione Curiae.*

29 *Praebenda liberae collationis possunt comprehendere affectionem Curiae, non vero quando Pontifex dedit formam ut prouiderentur, quia debet forma seruari.*

c. cum olim, de arbitris.

30 *Forma data a sede Apostolica in prouisione, a se praebenda abdicatur.*

31 *Observantia subsequuta declarat dispositiones.*

32 *Difficile probantur quae sunt secreta.*

33 *Prescriptio nec per mille annos procedit in rebus merae facultatis.*

l. Proculus 2. 6. ff. de damno infecto.

l. 1. §. denique Marcellus. ff. de aqua plu. arcena.

l. si in meo fundo 2. 1. ff. eodem.

l. viam publicam 2. ff. ex via publica.

l. qui iure familiaritatis 4. 1. ff. de acquir. poss.

34 *Interpretatio non potest impugnare, vel destruere titulum.*

35 *Observantia non potest induci contra ipsum titulum ex quo procedit.*

36 *Observantia potest vim adiungere instrumento minus solemn.*

37 *Prescriptio virium Regalium solum nocet Regi qui illam permisit, non vero successoribus.*

l. cum filius 2. 8. ff. de milit. testam.

Prescriptio exclusi Athenis a Themistocle, & Roma a Catone Censorino.

Maioratus successoribus non praeiudicat non recte factum a praedecessoribus.

In erectionibus Ecclesiarum Regni Portugaliae, in quibus auctoritate Apostolica Bulla expedita fuerunt, ut praebenda ab Episcopo prouiderentur auctoritate ordinaria, cum consilio Regis Ioannis III. Portugaliae. Quaestio, An Episcopus sequi debeat consilium Regis, vel petere solum sufficiat.

RAVIS controuersia exorta fuit de hac re circa Decanatum Ecclesiae Cathedralis ciuitatis de Leiria Regni Portugaliae. nam ea Ecclesia ad petitionem Ioannis III. Regis Lusitaniae in Cathedrali erecta, & nouus Episcopatus institutus, oblati a Rege ad Episcopatum, & Ecclesiae dotationem, bonis Prioratus Ecclesiae sanctae Crucis de Coimbra, & aliis quae regalis Patronatus erant, & Pontifex in Bulla expedita ad erectionem Ecclesiae, & Episcopatus institutionem exprimit dignitates, Canonicatus, & praebendas, quae in ea institui debebant, & quae conferendae Magistris in Theologia, in Artibus, & Doctoribus in Iure, statuens ab Episcopo eas praebendas prouidere, & haec verba subiungit. *Aut aliis personis per Episcopum Leiriensem pro tempore existentem de consilio praedicti Ioannis, & pro tempore existentis Regis Portugaliae ordinaria auctoritate modis & formis per praedictum Episcopum Leiriensem de simili eiusdem Ioannis Regis consilio statuendis & ordinandis, & non per alios quoscunque, quamuis etiam Apostolica auctoritate praedita, conferendos, nec non alias dignitates, Canonicatus, & praebendas, aliaque beneficia Ecclesiastica, cum cura & sine cura, quae dictae Ecclesiae pro eius seruitio, & Dei cultu videbuntur conuenire de simili ipsius Ioannis consensu, &c.*

Postea Rex Ioannes anno 1546. die 23. mensis Octobris, executionem fecit huius Bullae, & in rescripto executionis addidit: Virtute dictae Bullae Pontificis, illum instituere dignitates, & Decanatum, & praebendas in ea Ecclesia, easque refert Pontificem ordinare, & iubere conferendas graduatis, & non aliis, auctoritate ordinaria ab ipso Episcopo de Leiria, qui tunc erat, & deinceps foret, cura consilio Regum

Regum Portugaliae, & ita concedit facultatem Episcopo, ut cum Regis consilio & consensu institueret in dicta Ecclesia Decanatum, & alias dignitates, quas exprimit; & postea addit haec verba, quae Lusitano idiomate exprimenda censemus, ut extant in dicto regio rescripto, quo melius res percipiatur. *E sedaran por elle Bispo e pellos Bispos, que pello tempore foren por autoridad ordinaria con meu conselho, e de meus successores Reis de Portugal, e naon de otra manera segun do forma da Bulla.* Et exprimens alias dignitates iterum addit, *e se proueran pello ditto Bispo, e seus successores, por auctoridade ordinaria de meu conselho e dos Reis meus successores, como na ditto Bulla se conthen.* & paulo infra addit, *item formais declarado pello ditto Bispo con meu conselho e consentimento que oriaba e institua de dez conegos e dez medio conegos e cinco quartanarios, &c.*

Quibus verbis dictae Bullae & rescripti circa eius executionem expressis, euenit, Decanum dictae Ecclesiae de Leiria promotum fuisse ad Episcopatum Brasiliensem, & Rex noster, quasi Decanatus vacaret per promotionem, & non per obitum, & ex eo nullum ius haberet Episcopus, ut auctoritate ordinaria illum prouidere posset ex consuetudine generali Regum Hispaniae, qui solent prouidere praebendas illorum, quas obtinebant illi, quos ad Episcopatum, aut alias dignitates praesentarunt, de qua consuetudine testantur *c. cum longè 2. 5. 6. 3. distinct.* Concilium XII. Toletanum, Guilielmus Benedictus *in c. Rainutius, verb. & uxorem, decis. 2. n. 79. D. Couarruias in reg. possessor. 2. part. §. 10. n. 6.* plures referens Zenedo ad *Decretum collect. 5. 1. num. 5. Menchaca controuers. illustr. cap. 2. 2. n. 14. Gregor. Lopez in l. 18. tit. 5. p. 1. Spino in speculo testam. gloss. 4. num. 13.* ex aliis Bobadilla *lib. 2. c. 18. n. 223.* Barbosa *in collect. d. cap. cum longè, num. 2. & in Pastoralis 3. p. allegat. 57. num. 87. D. Salgado de regia Protectio. 3. p. cap. 10. n. 230. Alzedo de praecellencia Episcoporum. cap. 3. part. 1. num. 5. Roman. in Republ. Christiana lib. 3. c. 7. Mariana in histor. Hispania lib. 6. cap. 17.* pluribus & pro omnibus probat Camillus Borellus *de praesent. Regis Catholici, cap. 50. per totum.* Rex nominauit eligendum ad Decanatum, & rescripsit Episcopo Leiriensi, ut illi collationem faceret, qui Regi respondit, ex Bulla erectionis, Episcopatus, & Ecclesiae ad ipsum pertinere auctoritate ordinaria nominationem & collationem praedictae dignitatis, & solum teneri ex dispositione dictae Bullae petere a Rege consilium quod paratus erat petere, & eidem

Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars I l.

a Rege nominato collationem facere, suo tamen iure, auctoritate ordinaria, non verò ex praesentatione, vel nominatione Regis, cum collatio beneficiorum ad Episcopum pertineat. *cap. omnes basilica. cap. nullus omnino. 1. 6. q. 7.* Barbosa *de officio Episcoporum. allegat. 57. n. 1.* vbi pluribus.

Dubitatum igitur fuit, an hic casus, quando vacauerit dignitas non per obitum, sed per promotionem illius, qui eam obtinebat, comprehenderetur praedicta Bulla erectionis, & rescripto executionis, & quod in eis dicitur de consilio a Rege petendo, iniungat necessitatem sequendi consilium; vel sufficiat solum petere, & Episcopus tantum ad id teneatur, & postquam petierit, possit liberè dignitates & praebendas conferre cui voluerit.

De hac re quae late discussa, plura suffragia & consultationes fuerunt Ministrorum Portugaliae & Senatorum supremi Senatus eius Regni, & consultus fisci Patronus in Lusitania, qui Procurator Coronae dicitur, ille respondit ex Bulla ius habere Regem nostrum; tamen eius fundamenta destrui ex Bullae executione, in qua Ioannes III. qui exequutus videtur, voluisse suum consilium & consensum adhiberi ad institutionem & creationem dignitatum Canonicatum & praebendarum, ad collationem verò solum consilium. Ex quo non videtur voluisse necessitatem iniungi Episcopo Leiriensi, ut consilium a Rege datum sequatur, quamuis petere debeat. Cum igitur longa mora in huius resolutione esset, ex variis opinionibus Rex suo decreto die 2. Octobr. anno 1636. iussit confessum fieri in domo Archiepiscopi Inquisitoris generalis sui Confessores, vbi conuenirent Patroni fisci Regnorum Castellae, Aragonum, Indiarum, & supremi Regalis Patrimonij, cuius munere tunc egoungebar. Omnibus igitur congregatis, cum dicto Archiepiscopo Inquisitore generali, quod pro iure & iustitia nostri Regis ego proposui, pro illius iure referam, quia primus suffragium dedi, cui reliqui fisci Patroni Castellae, Aragonum & Indiarum subscripserunt in eandem sententiam concordem, vnde consultatio facta ad Regem nostrum.

Igitur in prouisione huius Decanatus aut agimus de iure quod Regi nostro competit ex Bulla erectionis Ecclesiae, & Episcopatus Leiriensis, & rescripto eius executionis, & hoc siue consideretur Decanatum vacare per obitum, aut promotionem eius obtinentis. Vel agimus de iure Regis ex iure communi & consuetudine genera-

li Hispaniæ, qua Reges nominant providendos in præbendis, quæ vacauerint, eorum qui ad Episcopatus, aut alias dignitates promoti, aut electi fuerint.

7. Primo casu ex tenore Bullæ erectionis, & rescripto executionis, ubi mentio fit de consilio à Rege per Episcopum petendo, etsi aliquorum sententia sit consilium petendum esse, non tamen necessariò sequendum. *cap. cum olim 7. vers. verum, de arbitris. ibi, nisi Prior eius consilium requisierit, non habeat potestatem eligendi Rectorem, & aliter facta electio haberi debet irrita, & inanis. Verum habito cum familia super hoc consilio, & tractatu, Prior liberè potest Rectorem eligere dumtaxat idoneum, siue concordet, siue discordet familia cum ipso.* idque tenuerunt glossa & communis sententia Doctorum, in *cap. ne pro defectu 41. verb. consilio, de electione. cap. nonit. cap. quanto, de his que fiunt à Prælati sine consensu capituli.* Innocent. in *c. pro debilitate, de officio delegati.* Thomas Sanchez de *matrim. lib. 1. disp. 34. n. 24.* pluribus Gonzalez *reg. 8. Cancellaria, gloss. 46. per totam.* Vantius de *nullitatibus, tit. de nullitate, & defectu iurisdictionis, num. 151. & 152.* Menoch. de *presumpt. lib. 6. presumpt. 34. n. 23. & de arbitrariis, lib. 1. c. 23. & lib. 2. c. 38.*

8. Et in iure Ciuili, ubi requiritur consilium, non iniungitur obligatio, vt sequi debeat. *l. cum tale. §. si arbitrato, & §. Mauiæ. ff. de condit. & demonstrat. l. cum pater. §. mandato, ff. de legatis 2. l. 1. §. item si plures, ff. de exercitoria actione. l. 3. tit. 2. part. 5.* Costa in *dict. §. si arbitrato, limitat. 1. & 12.* Baldus in *l. fin. §. necessitate, num. 16. C. de bonis qua liberis.* Molina *lib. 2. de primogeniis, cap. 13. n. 36.* Menoch. *consil. 69. n. 17.* Vantius *ubi supra n. 158.* Gonzalez *dict. gloss. 46. num. 32.* cum aliis, quos refert Augustinus Barbosa in *collect. cap. cum in veteri 52. num. 4. de electio.*

9. Verum tamen hæc sententia quæ communiter admissa multipliciter ex iuris regulis limitatur, vt ex clausulis dispositionis, & eius circumstantiis, & qualitate personæ, à qua petendum consilium, vt tunc illud pro consensu accipiendum, tradit glossa *verb. consilio, per textum ibi in cap. venerabili 37. de officio delegati, ubi ad idem expenditur textus in cap. ne pro defectu 41. ibi, cum consilio Capituli sui. cap. cum in veteri 57. de electio. ibi, non fuisse illorum consilium requisitum, licet postea fuerit requisitum non competenti tempore, nec etiam expectatum responsum ipsorum.* ubi glossa *verb. expectatum, tradit consilium sequendum, & idem probauit glossa verb. assensu, in cap. unico, §. cum vero, ne sede vacante, lib. 6. & esse*

communem sententiam probatur ex traditis à Bartolo in *l. 1. §. si plures, de exercitoria actione, num. 7.* Panormitanus in *dicta cap. venerabili, num. 10. de officio delegati, & in cap. cum olim, num. 4. de arbitris.* Tiraquellus *lib. 1. de retract. lignagier. §. 1. gloss. 9. num. 159.* plures relati à Gonzalez *ubi supra, ex num. 80.* Oldradus *consil. 44.* Gomez in *reg. de impetrandis beneficiis super obitum Cardinalium, q. 12.* Lambertinus *lib. 2. de iure patronatus 1. p. q. 2. num. 6.* Menochius *lib. 6. presumpt. cap. 4. num. 12.* adde Barbofam in *collect. cap. venerabili 37. de officio & potest. iudicis delegati.*

Ex quibus omnibus desumendum est, iuxta illorum sententiam, in nostro casu consilium, de quo in dicta Bulla, à Rege petendum, traditur multipliciter probari inducere necessitatem, vt sequi debeat qui petit, quia opinio illorum, qui tenuerunt, vt nuper retulimus, obligationem petendi consilium non inducere necessitatem sequendi, procedit quoties iubetur aliquid fieri adhibito consilio alicuius, quia tunc sufficit, illud petere & adhibere petendo, etsi non sequatur qui petierit: at verò quoties, vt in dicta Bulla erectionis, disponitur erectionem faciendam de consilio Regis Ioannis, vel cum eius consilio, quæ sunt verba Bullæ, tunc debet consilium sequi, quia si sufficeret petere, & aliter facere, non diceretur electionem fieri cum consilio, vel de consilio eius, à quo petendum, sed contra consilium, quæ fuit distinctio originalis glossæ in *dict. cap. cum in veteri 52. verb. expectatum, de electione, & tenuerunt Martinus, Siluanus, & Cinus, quos refert Bartolus in l. 1. §. si plures, de exercitoria actione, num. 3. ad finem.* Ioannes Andreas in *cap. nullus ex consilio, num. 10. de regulis iuris in 6.* ubi etiam Lopus *n. 1.* Albericus in *l. si quis mihi bona. §. si coram, n. 14. ff. de acquir. hered.*

Et licet hanc sententiam non admittant Francus, & Geminianus, & alij Doctores, quos refert Gonzalez *dict. regul. 8. glossa 46. num. 86.* tamen ille prædictam Ioannis Andree & Alberici opinionem admittit *num. 87.* quando verba *cum consilio, vel de consilio,* significant iuxta consilium, vel secundum consilium, quod insinuat necessariò sequi oportere: vnde cum in dicta Bulla erectionis iuberet Pontifex Episcopum facere electionem dignitatum, & præbendarum, de consilio Regis Ioannis, & cum eius consilio, videtur necessitatem petendi & sequendi induci, quasi electio non fiat cum consilio Regis quando illud spernitur.

Deinde

12. Deinde etsi de hoc aliquantulum dubitari posset, ex traditis à Hieronymo Gonzalez *d. num. 87.* nullum tamen dubium est, quando ex qualitatibus causæ, circumstantiis dispositionis & personæ, à quo petendum consilium pro consensu interpretandum, vt necessariò debeat Episcopus sequi in hoc casu consilium, iuxta quæ ex Abbate, Ioanne de Selua, Tiraquello, Alberico, Franco, Imola, & aliis notauit Gonzalez *regul. 8. gloss. 46. num. 80. & 88.*

13. Et primò quod pertinet ad dignitatem personæ, à qua petendum consilium, vt inde intelligi debeat, pro consensu accipiendum, & qui petere etiam sequi teneatur, probatur argumento *cap. venerabili 37. de officio & potest. iudic. delegati,* eis verbis, *Virum prouidum, & honestum prouideret, coadiutorem eidem adiungere, sine cuius consilio nihil eorum faceret, facit l. si seruus plurium 50. §. fin. ff. de legat. 1. ibi, legatarij dignitas.* Bart. in *l. 1. §. si plures. num. 6. ff. de exercitoria actio.* per glossam in *dict. cap. venerabili.* ubi etiam tenuit Panormitanus *num. 10.* quia tunc, vt notauit Bart. magis, quàm ex vi dictionis consilium, ex voluntate disponentis ad arbitrium & consensum reducitur.

14. Quæ ratio si à Doctoribus consideratur ex inæqualitate personarum, quando is, cui iniungitur petere consilium, inferior est, & superior ille, à quo petendum, nunquam potest vrgentius procedere, quàm in hoc casu, propter dignitatem regiam Ioannis III. à quo ex Bulla erectionis tenetur Episcopus petere consilium. nam etsi regulariter sequi non deberet, tamen Reges, ex illorum excellentia, censentur excepti. *cap. fin. in principio, de officio delegati lib. 6. cap. ne aliquis, de priuilegiis, eodem libro. cap. solita, de maioritat. & obedientia, cap. Princeps. cap. Regum. 24. quest. 5. cap. per venerabilem, §. rationibus, qui filij sint legitimi. Extrauagant. Excecrabilis. §. vos itaque, de præbendis.* Paris. *lib. 4. consil. 112. ad finem.* Curtius iunior *conf. 532. num. 4.* Crauetta *consil. 274. num. 12.* Boërius *decis. 213. n. 2.* Surdus *conf. 47. n. 2. & seq.* Tuschus *littera G, conclus. 33.* Barbofa *axiom. 106 n. 10.* ex Mandosio, Staphilæo, Ioanne Selua, & aliis Gonzalez *regul. 8. gloss. 9. §. 2. n. 37. & 38. & gloss. 24. n. 156. & 157.*

15. Quid enim magis indignum foret, quàm præsumere, velle Pontificem à Rege Portugalix consilium petere Episcopum Leriensem, vt istud consilium eluderetur, & sperneret Episcopus, in ludibrium (si ita fari licet) regix dignitatis, cum in iure

magis attedi soleat persona propter quam aliquid conceditur, quàm ea cui conceditur. *cap. & dixit, de consecrat. distinctione 1.* post Archidiaconum, Ioan. de Lignano in *tract. de censura Ecclesiastica. §. 16. num. 5.* & in hoc casu Rex Ioannes de suis bonis dotauit Ecclesiam, Episcopatum, & præbendas, & ad eius petitionem Pontifex omnia concessit. Quis igitur persuaderi valebit, si Doctores conueniunt, consilium, quod iniungitur inferiori, vt petat à superiore, esse admittendum, id non procedere quando à Rege petendum est?

Secundò, quia Rex Ioannes III. vt ex omnibus huius rei instrumentis constat, & ipsa Bulla erectionis Ecclesiæ, & Episcopatus, ex bonis sui regij patronatus, Prioratus sanctæ Crucis de Coimbra, & aliis, Ecclesiam, Episcopatum, & præbendas dotauit, quo casu dici posset manere portionem dicti patronatus, & eius retinere naturam, iuxta quod notarunt glossa in *cap. unico, de iure patronatus, lib. 6.* Rota *decisione 16. in antiquis, de iure patronatus.* Decius *consilio 121.* Valascus *consultatione 163. num. 16.* Lambertinus *de iure patronatus 1. part. lib. 2. quest. 2. princip. artic. 15. num. 4.* Farinac. in *nouissim. decis. 600. num. 3.* ubi adducit Butrium, Imolam, & alios, & *decis. 587. & decis. 615. num. 4. & decis. 658. n. 4.* D. Valenzuela *conf. 57. n. 3. & conf. 63. num. 85. 87. 90.* Gratianus *disceptationum forens. 1. tom. cap. 198. num. 12. & 3. tom. cap. 583. num. 13.* & semper eandem naturam retinere Ecclesiam, quæ ex fructibus & portionibus patronatus regij erecta fuit. Pereira *de manu regia cap. 29. num. 2.* Quemadmodum in beneficiis creatis ex fructibus Matricis censentur manere de patronatu Rectoris, Valascus *consultat. 45. n. 12. & consultatione 75. num. 10.* D. Valenzuela *dict. conf. 63. n. 90.*

Et quamuis in hoc casu Rex Ioannes Portugalix posset habere ius patronatus in Ecclesia Leriensi, ratione dotationis, & creationis, *cap. 2. cap. illud, de iure patronatus.* Couar. *præctiarum cap. 36. num. 3.* Giggas *de pensionibus quest. 24. n. 2.* tamen etsi hoc ius patronatus consideretur generaliter in Ecclesia, quia omnium Cathedralium Hispaniæ Reges Patroni sunt. *l. 18. tit. 5. part. 1. l. 1. tit. 6. lib. 1. Recopil. Gregorius in dict. l. 18. gloss. magna.* Couarr. in *reg. possessor. 2. part. §. 10. num. 5.* Bobadilla *lib. 2. Politica, cap. 18. num. 223.* Ceuallos *lib. 5. communium, quest. 897. num. 471.* ubi plura tradit. Castaldus *de Imperatore quest. 100. num. 16.* Gonzalez *regula 8. gloss. 51.* Pereira *de manu regia c. 22. n. 14.* id tamen procedit

ad præsentationem Episcopi Leiriensis; ius tamen patronatus ad præsentationem præbendarum Regi in ea Ecclesia non competit, quia expressè reliquit Episcopo, ut autoritate ordinaria conferret præbendas: de consilio tamen & consensu Regis Ioannis, & ius patronatus, quando non reservatur ab eo, qui dotavit, non competit, quia Ecclesia præsumitur libera, nisi probetur subiecta, ut ex Mascardo, Menochio & Rocho de Curte probavit Barbosa in collect. cap. significavit 41. de testibus, num. 3.

Verum tamen id quod de dotatione à Rege facta, & bonis ex eius patronatu desumptis, ideo expendimus, ut maior ratio considerari valeat, consilium Regis sequi debet Episcopus, quemadmodum traditur quoties exigitur consilium illius, qui habet aliquod ius in re, aut societatem, tunc inducere consilium, idem quod consensum, & voluntatem; non verò simplicem consilij requisitionem, arg. l. Titium, de administratione tutorum. l. consilio, ff. de curatore furiosi. Bartolus in dict. l. 1. §. si plures, num. 7. Abbas in cap. cum olim, de arbitrariis, num. 5. vbi Antonius de Butrio num. 15. Socinus conf. 40. Vantius de nullitate ex defectu iurisdictionis, num. 152. Hieronymus Gonzalez dicta glossa 46. num. 78. & credendum non est Regem Ioannem ex eius bonis & patronatu dotare Ecclesiam, & eius consensum nolle requiri in præbendarum collatione, ut posset postea Episcopus contra eius voluntatem & consensum collationem facere.

Tertio, quia quod de consilio, ut sequi non debeat, Doctores notarunt, procedit, quando in dicta Bulla erectionis Ecclesie Episcopatus Leiriensis Pontifex solum uteretur verb. consilio, sed sine dubio ius regium apparet, quia, ut in principio animadvertimus, utitur etiam verb. consensu, quasi interpretari debeat quod de consilio tradiderat accipiendum pro consilio; & voluntate Regis, ut iuxta illam Episcopus debeat facere collationem præbendarum, ut apparet ex verbis quæ in principio retulimus, vbi Bulla agens quemadmodum dignitates præbendæ, & beneficia debeant provideri, postquam expressit id faciendum de consilio Regis, statim subdit, Præbendæ & alia beneficia Ecclesiastica cum cura, & sine cura, quæ dictæ Ecclesie pro eius servitio & Dei cultu videantur convenire, provideat de simili ipsius Ioannis consensu. quo apparet promiscuè uti his dictionibus consilio, & consensu, ex quo interpretandum est consilium pro consensu

accipiendum, arg. l. cum pater. §. cum imperfecta, de legatis 2. ibi, verbum fideicommissi, quod præcedit & sequitur, ad communionem assumitur, si dictum scripto congruat. Et ex clausulis sequentibus interpretari oportet quod in præcedentibus dubium sit. l. utrum. ff. de petitione hereditatis. ibi, sequentem clausulam Senatusconsulti, licet hæc sit ambigua. l. si servus plurium, §. fin. ff. de leg. 1. vers. & eorum quæ præcedunt, & quæ sequuntur, vbi Dionysius Gofred. l. nummis. vers. contextu testamenti, ff. de legat. 1. l. fin. ff. de rebus dubiis. Mantica lib. 2. coniecturar. tit. 14. num. 22. Menoch. præsumpt. 54. n. 24. lib. 4. Azevedo l. 1. tit. 11. lib. 4. Recopil. n. 5.

Facit l. quamvis. C. de fideicommissis, & quæ notavit Abbas in cap. admonet. num. 5. de renuntiatione. l. talis scriptura, §. fin. de legat. 2. Surdus decis. 88. num. 13. Casanate conf. 47. num. 93. nam clausula dubia interpretari debet per claram, & prima per sequentem & posteriorem. Vnde etiam si verb. consilium, quo in principio utitur Pontifex, potuisset interpretari, ut non iniungat necessitatè; tamen intelligi debeat, & declarari ex verb. consensu, quod statim sequitur, ut quod de consilio dictum est, debeat de consensu interpretari: ut quemadmodum, vbi requiritur alicuius consensus, sequi debet. cap. 1. §. consensus 29. quest. 1. ex pluribus Gonzalez glossa 47. ita similiter consilium ad consensum referendum, ut necessitatem petendi & sequendi inducat.

Quod etiam confirmatur. nam videtur Pontifex eis verbis, simili consensu, quæ iuxta relationem consilium simile faciunt consensui, argumento l. quod autem 6. §. simili modo, ff. quæ in fraud. credit. Et cum de consensu relatio fiat ad consilium in vicem. hæc verba temperamentum sibi & intellectum præstant, ut consilium referatur ad consensum, argumento l. asse toto, de hereditibus instit. Valascus quest. 7. num. 15. & q. 11. num. 5. & ex causæ qualitate consilium pro consensu accipiendum, denotat textus in cap. venerabili 37. de officio delegati, cap. 1. ibi, vel consilio eiusdem, de foro competenti, cap. quanto 5. ibi, & cum eorum consilio, vel senioris partis, eadem peragat, & pertractet, de his quæ fiunt à Prælati sine consensu capituli, notavit Cumanus conf. 55. incipit, Quo habentes, n. 3.

Hæc fundamenta, quæ manifestè ex Bulla rescripto pro Rege nostro suadent, eius consilium Episcopum Leiriensem in collatione præbendarum petere, & sequi teneri, nihil retardare videtur quod Procurator Coronæ Lusitanæ, hæc fundamenta existimat

existimat infirmari ex rescripto executionis dictæ Bullæ, quæ fecit Rex Ioannes III. & supra eius verba retulimus, quatenus intelligit Procurator consilium & consensum requiri ad creationem, & institutionem præbendarum: at verò ad eorum collationem solum consilium; sed nihil obstat, quippe verba dictæ executionis nihil videntur contrà facere. nam ex verbis quæ supra retulimus, apparet semper, quidquid in executione decrevit Rex Ioannes, voluit effectum habere, iuxta formam & executionem Bullæ, & non aliter, eis verbis, e naon de otra manera segun do forma da Bulla. quod iterum statim repetit ibi, de meu conselho é dos Reis meus successores como ia dicta Bulla se conthem. quæ relatio omnino debet coarctare executionem Bullæ institutionis, nec plus aut minus ex referente, quam ex relato tribui oportet. l. si prior. ff. solut. matrim. ex Angelo & Baldo Iason in l. qui sic stipulatur. n. 2. de verb. obligatio. Corsetus singul. 198. Socin. iunior lib. 1. conf. 128. n. 253.

Vnde necessariò, si iuxta verba dispositionis Bullæ à Pontifice expeditæ consilium ibi pro consensu accipiendum, quia etiam si solum de consilio ageretur voluntas Pontificis, dispositionis verba & qualitas rei id suadere videntur, tum quia de consensu apertè expressum fuit, ut animadvertimus, & Procurator Coronæ, qui admittit ex Bulla competere ius Regibus Lusitanæ, ut consilium quod ab eis exigendum, pro consensu accipiatur, ut necessitatem iniungat, non poterit istud destruere ex rescripto executionis, cum apertè se referat ad primam Bullam erectionis Episcopatus, & Ecclesie, & eadem qualitas necessitatis sequendi consilium, quæ inest in relato, idest, in prima Bulla, intelligitur inesse in referente, idest, in rescripto executionis, arg. l. si defensor 10. §. qui interrogatus. vers. nisi forte, de interrogat. actionibus. Crauetta conf. 987. Casanate conf. 47. pluribus Dominus Castillo 4. controuers. cap. 43. per totum, vbi latè de hac re agit Turretus conf. 17. n. 12. & conf. 30. n. 27. Amatis decis. 49. n. 107.

Quod etiam suadet ex vi geminationis, qua ad Bullam retulit executionem Rex Ioannes, quo enixam voluntatem ostendit, ut nollet recedere à iure dictæ Bullæ, arg. l. Balista ff. ad SC. Trebel. plura latissimè tradit D. Castillo 4. tom. controuers. cap. 52. per totum.

Nec vnquam præsumi potest, Regem Ioannem velle sibi tam graue præiudicium inferre, & remittere ius quod

illi competeat in non leue dispendium regie dignitatis, ut Episcopus eius consilium & voluntatem eluderet, si eam sequi non deberet, & in quocunque priuato non præsumitur velle sibi præiudicium inferre, & iuri suo renuntiare, nisi de hoc constiterit expressè, argumento l. postquam liti, & ibi Decius num. 16. C. de partibus. Crauetta conf. 257. num. 5. & conf. 290. Parisius lib. 3. conf. 49. num. 3. Natta conf. 78. ad fin. Cephal. conf. 25. n. 47. Menoch. conf. 1. n. 212. cum sequent.

Hæc sunt quæ ad ius Regis nostri pertinere videntur ex ipsa Bulla erectionis Ecclesie, & institutionis Episcopatus de Leiria, & semper in omnibus Regnorum Lusitanæ, in quibus ex Bullis Episcopatum datur Ordinariis collatio præbendarum, & beneficiorum, cum Regis consilio. Idem dicendum est, quia supradictæ rationes æquè procedunt respectu regie dignitatis, & ne aliquam ea lædatur, aut eludatur Regis consilium.

At verò intendere in hoc Decanatu, quia vacauit, eo quod Decanus ad Episcopatum Brasiliensem electus fuit, Rex noster Decanum iure suo & propria autoritate nominet, & iubeat Episcopo, ut collationem faciat, non videtur iure id procedere, quia omnes præbendæ ex ipsius Regis consensu & Bullarum institutione Episcopo Leiriensi concessæ, ut conferat autoritate ordinaria, & ea ratione consuetudo in præiudicium Episcoporum inducta, ut quando præbenda vacauerit per illius qui eam obtinet promotionem, Rex præsciret, quasi tunc affecta sit Apostolicæ sedi. Extrauag. ad Regimen, de præbend. inter communes, reg. 1. & 2. Cancellaria. Rebuffus in praxi beneficii, tit. de reseruat. num. 6. & 7. Mandos. reg. 1. Cancellaria q. 3. Gonzalez reg. 8. glos. 51. num. 35. Trident. sess. 7. cap. 9. & sess. 23. de reformat. cap. 2. Garcia de benef. 11. p. cap. 6. à num. 1. Viuianus in praxi 1. p. lib. 5. cap. 5. num. 56. & 57. Gonzalez glos. 15. n. 53. ut vacet ipso iure præbenda, quam Episcopus habebat post Episcopatum obtentum, & adducit Gigantem, Caputaquensem, Achillem, Couar. & alios. Gratian. tom. 2. disceptat. cap. 269. n. 1. Marefc lib. 2. var. cap. 94. num. 7. & 36. cum sequent. & Pontifex videatur concedere Regi ex præsentatione Episcopatum, & ita consuetudo inualluit in Hispania.

Quia id non potest in hoc casu procedere, ex pluribus causis, tum iuxta opinionem illorum, qui tenuerunt in reservatione affectionis ad sedem Apostolicam nullo modo comprehendendi præbendas,

bendas, quæ graduatis debent prouideri, vt in Castella Magistrales & Doctorales, vt constat ex traditis à Flaminio *de resign. beneficiorum lib. 2. q. 4. num. 43. & lib. 7. quest. 1. num. 76.* Gigas *de pensionibus q. 56.* Nicolaus Garcia *de beneficiis part. 1. cap. 6. num. 25.* ex indultis Innocentij VIII. Leonis X. Ludouico Gomezio, Couarr. & aliis probauit Gonzalez *dict. reg. 8. Cancellaria, glos. 9. §. 2. num. 17.* & huius qualitatis est Decanatus, qui debet prouideri in graduatis, iuxta Bullæ dispositionem & rescripti executionis.

29. Tum etiam, si de hoc aliqui dubitarent quod stylus Hispaniæ, & præsertim Regnorum Castellæ consuetudo indubitatum reddit, tunc reservatione comprehenduntur præbendæ, quando sunt liberæ collationis, & Pontifex non dedit formam conferendi, quippe tunc videntur manere libera quoad dispositionem iuris, vt reservatione comprehendi possent. At verò quando de consilio, vel consensu alterius prouisio facienda est, vt in nostro casu, in quo non potest aliter fieri prouisio, ex *cap. cum veteri 52. de electione. cap. cum olim, de arbitris. cap. nouit. c. quanto. de his que fiunt à Prælato sine consensu Capituli*, ex Caputaq. Curtio iuniori, Tiraquello, Bartolo, Abbate, Ioanne Andrea, Imola, Butrio, Hostiensis, Baldo, Alberico, Gomezio, Cardin. Gonzalez *super reg. 8. Cancellaria, glos. 46. & 47. in principio*, non potest considerari ius reservationis ad sedem Apostolicam, vbi illa forma non obseruanda.

30. Sed etiam ex ipsa Bulla erectionis aperte summus Pontifex expressit, non posse aliter fieri collationem præbendarum, nisi forma & modo à Bulla statuto, & à se abdicauit sedes Apostolica ius quodcumque in collatione posset habere, vt constat ex verbis quæ supra retulimus. ibi, & non per alios quoscumque, quamuis etiam prædicta Apostolica auctoritate conferendos. Ex quo sine dubio manet exclusum ius reservationis, vt ex eo quasi Decanatus affectus esset sedi Apostolicæ, ex promotione Decani ad Episcopatum posset à Rege prouideri, iuxta consuetudinem totius Hispaniæ.

31. Denique non obstant quæ contra expendebantur de obseruantia subsequuta, quæ dicebatur Episcopum semper dignitates & præbendas contulisse, & obseruantiam subsequutam declarare omnes dispositiones. Molina *de Hispan. primog. lib. 2. cap. 6. num. 57.* Surdus *conf. 140. num. 4.* Gutierrez *conf. 2. num. 10. & lib. 3. practicar. q. 16. num. 76.* D. Valenzuela *consil. 52. num. 49.*

Gratianus *tom. 2. cap. 377. num. 18. & tom. 3. cap. 522. num. 30. & cap. 560. num. 6.* tum quia id non negamus, iuxta resolutionem, quam tradidimus, Episcopum prouidere præbendas, quia potius ius Regium desumimus, vt Episcopus prouideat cum consilio Regis, & consensu, illumque sequi debeat, non verò vt per se Rex possit prouidere, vt nuper notauimus.

32. Nec in actibus huius causæ dictum fuit, vel apparuit, Episcopum collationem fecisse sine consilio Regis, aut absque eo quod illud sequi obligaretur; & quamuis circa id aliquid probari posset, quod dubitamus, quia valde difficile est probare, Episcopum fecisse collationem præbendarum sine consilio Regis, & illud non fuisse sequutum, cum istæ consultationes ad Regem secretò fiant, & quamuis appareret aliis personis, quàm eis de quibus Rex consultus collationem factam, potuit ex replicationibus Episcopi Rex consentire.

33. Sed etiam si de hoc aliquid probaretur, cum non appareat ex parte Regis aliquid oppositum, & eo non obstante Episcopum contra fecisse & contrauentioni Regem acquiescisse, censetur factum esse mera facultatis, in quo nec per mille annos præscriptio procedere potest. *l. Proculus 26 ff. de dam. infect. l. 1. §. denique Marcellus. l. si in meo fundo 21 ff. de aqua pluuiæ arcenda. l. viam publicam 2 ff. de via publica. l. qui iure familiaritatis 41. vbi Accurs. Bart. & reliqui, ff. de acquir. poss. §. glossa fin. verb. qualitatem, in l. solet 6 ff. de officio Proconsul. & legati, & non potest induci consuetudo, vel obseruantia ex actibus facultatiuis. Decius *conf. 8. num. 4. & conf. 175. num. 6.* Abbas *in c. ex parte Hastenen. num. 6. de concessione præbendæ. & in cap. Abbat. num. 9. & 10. de verb. signific. Surdus consil. 127. num. 23. & 81.* Dominus Ludouic. *decis. 162. num. 10.* vbi Beltraminus *n. 15. vers. ex actibus facultatiuis.**

Tum etiam, quia non potest considerari obseruantia contra tenorem Bullæ, quia semper Bulla resistit, & cum sit interpretatio, non potest impugnare, vel destruere titulum, vt ex Aretino *conf. 115. num. 2.* sæpissimè tenuit, & notauit Rota Romana, vt constat *decis. 47. num. 26.* diuersorum sacri Palatii, & ex Farin. *decis. 136. num. 10.* illis verbis, *obseruantia namque interpretatiua esset, per quam contenta in indulto effectuantur; non verò illa, per quam aliud diuersum ad contrarium induceretur, hoc enim non esset interpretari indultum, sed contra illius dispositionem inducere, & tunc non diceretur vsus, sed contrarius vsus, qui non potest seruire pro interpretatione.*

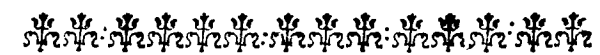
34. tione. Et rursus iterum tradit ibi. *Vnde Rotam eodem Cantucio in prædicta causa Perusina dixit, non posse fieri vim in obseruantia interpretatiua cuiusdam instrumenti, quia illi erat contraria.* Et, vt tradit idem Farin. *decis. 196. in nouissimis 1. p.* talem potius contrauentionem, quàm obseruantiam dicendam; cui addendum quod notauit Dominus Ludouicius *decis. 187. num. 6.* ibi, *Et sub prætextu obseruantie non potest aliquid pretendi contra formam & dispositionem statuti Bertrandi.*

35. Iuuat quod notauit Aymon. *lib. 3. consil. 379. num. 8. & lib. 4. consil. 674. num. 11. & sequentibus.* ibi, *Secundo vitia omnia, quæcumque in scriptura obiciuntur, obseruatio infecuta per tempus vetustissimum diluit, quandoquidem secundum formam ipsius primogenitura, vsus ipse subsequens perpetuòque est tam ex parte Dom. Racionis, quàm subditorum, eius rogatu, quorum constitutum ius primogenitura & obseruatio planè ad formam scriptura minus solemnis fidem eius confirmat.*

36. Et iterum idem Aymon. *n. 12.* tradit ibi, *Tertio respondetur non modo obseruationem ad formam instrumenti, seu scriptura primogeniturae interuenisse.* notat Coccinus *decis. 128. num. 8.* eis verbis, & ea quidem obseruantia satis docetur, quia semper in Ecclesiâ fuerunt Canonici regulares, iuxta tenorem instrumenti. Gratianus *disceptat. forens. tom. 3. c. 577. n. 34.* ibi, *stante præsertim obseruantia prædicta donationis, per quam tollitur omnis defectus, cum etiam instrumentum minus solemne fidem faciat, quando iuxta illius tenorem fuit obseruatum.* Idemque sentit & admittit Oliuerius *in annotat. ad Alexandrum Ludouic. decis. 469. lit. B.* Vnde cum ex tenore Bullæ erectionis dicti Episcopatus aperte constet concedi collationem Episcopo, cum ea qualitate, vt consilium Regis peteret, & consensum sequeretur, nulla potuit contra id obseruantia induci contra tenorem Bullæ, etiam si de illa constaret, de qua nullo modo apparet.

37. Denique, quia licet aliqua obseruantia inducta fuisset, & præscriptio ea in præiudicium Iurium regalium nocere potuit solum Regi, qui illam permisit, non verò successoribus in Regno, arg. *l. cum filius 8. ff. de militari testamento.* ibi, *verum tamen alienum ius minuere non potest.* iunctis quæ notarunt Anton. Faber *in Iurisprudentia, tit. 11. principio 1. illatione 2. & tit. 12. principio 1. illatione 28.* Molina *de iustitia & iure, disputatione 184. num. 7.* Petrus Gregor. *de Republica lib. 3. cap. 8. num. 2. & 6.* vbi refert ex Plutarcho, idco Themistoclem Athenis, & Catonem Censorinum Romæ nulla admissa Ioan. Bapt. Larrea *Alleg. Fisc. Pars 1 l.*

exceptione temporis, bona Reipublicæ, per patientiam, vel factum, aut negligentiam Magistratum prædecessorum à personis priuatis occupata in publicum reuocasse, quemadmodum possessor maioratus sibi solam præiudicat in eius rebus, non successoribus. Molina plures referens *lib. 4. de primogen. cap. 8. num. 7.* vbi eius additio, & notatur ex *l. ex contractu 44. ff. de re iud. l. si seruus plurium 58. §. 1. de legat. 1.* Mieres *de maior 4. p. q. 14. num. 24* & ideo quidquid in præiudicium Coronæ factum fuerit à Regibus prædecessoribus, poterit à successore reuocari, vt ex Antonio Petra, Carolo de Tapia, Menochio, Peregrino, Paschalis, Cabedo, Sesse, Mastrillo, Cacherano, Caputio, Cassio, Rolando, Socino iuniori, Sixtino, & aliis pluribus probauit D. Castillo *tom. 7. cap. 18. num. 166. & 179.* Conducunt tradita à D. Salgado *de regia protectione. 3. p. c. 10. n. 152.*

ALLEGATIO LXVIII.

De præscriptione quadragenaria cum titulo.

- 1 Præscriptio quadragenaria cum titulo æquiparatur immemoriali. *cap. 1. de præscript. lib. 6. & num. 2. 3. & 26. c. cum persona. §. quod si tales, de privilegiis, lib. 6. & n. 34. & n. 15. l. fin. §. vlt. C. de fundis patrim. lib. 11. & n. 4 & 5. l. 2. tit. 9. lib. 5. ordinam. l. 1. tit. 10. lib. 5. Recopil.*
- 2 Præscriptio probanda ab eo, qui eam allegat. *c. veniens, c. auditis, de præscriptio.*
- 3 Titulus ad præscriptionem debet esse coloratus, & qui procedit ab habente potestatem concedendi.
- 4 Titulus legitimus est in quo extrinsecè adest concessio eius de quo agitur, quamuis intrinsecè non valeat.
- 5 *l. fin. C. ne rei dominica, vel templorum. l. fin. C. de fundis rei priuatae, lib. 11. l. quicumque 3. C. de fundis patrim. lib. 11. Concessio eius quod legibus prohibitum, requirit earum legum derogationem.*
- 6 Confirmatio in forma communi, quamuis non valeret, præstat titulum præscribendi.
- 7 Titulus ex iuris errore non prodest ad præscriptionem.
- 8 Titulum ad præscriptionem præstat concessio quæ aliquid concedit expresse, vel ex eo

- sine violentia verborum colligi potest.*
l. 1. tit. 10. lib. 5. Recopil.
- 9 Titulus non prodest ad præscribendum ultra in eo contenta, & potius nocet etiam in præscriptione immemoriali.
- 10 Titulus non potest auferri præscriptione.
l. si is cui 11. ff. quemadm. seruit. amittantur.
Titulus vitiosus constituit in mala fide, nec ex eo præscriptio procedit.
l. quemadmodum. C. de agricol. & censuris, lib. 11. & num. 12.
l. fin. §. fin. autem. C. communia de legatis. c. qui contra, de regulis iuris lib. 6. & n. 12.
- 11 Immemorialem allegans non exhibeat titulum.
- 12 Mala fides præsumitur in eo, qui occupat regalia.
- 13 Mala fides coniecturis probatur.
- 14 Mala fides colligitur si aliquis dubitat de iure suo.
Mala fides colligitur ex insolitis cautelis.
- 15 Possessio iusta requiritur ad præscriptionem. Clandestina possessio non prodest ad præscriptionem, & num. 23.
l. 1. §. per seruum qui in fuga. ff. de acquir. possess.
l. serui & filij. §. fin. ff. de furtis. c. sine possessione, de reg. iuris lib. 6.
l. 1. in principio, & §. quod ait Prator. ff. uti possidetis.
l. si quis diuturno. ff. si seruitus vindicetur.
- 16 Precarium inducitur cum aliquid conceditur dum Princeps voluerit.
c. fin. de precario.
l. 1. ff. de precario.
l. locatio 4. ff. locati.
c. si gratiose, de rescriptis lib. 6.
- 17 Titulus posterior ex priori informatur.
l. 1. C. de imponenda lucrat. descript.
Titulus posterior qui influit in præcedentem, interruptit antiquam possessionem, & mutationis causam.
l. non solum. §. quod. vulgò. ff. de usucapionibus.
l. cum nemo. C. de acquir. possess.
- 18 Titulus superueniens mutat causam possidendi.
l. si aliquam rem 28. ff. de acquir. possess.
l. quadam mulier 76. ff. de rei vindic.
l. fin. ff. de precario.
- 19 Princeps non videtur habere scientiam, ut aduersus illum præscribatur, eius quod contra concessionem ab eo factam indutum.
Precarium tacitum quando dicatur.
l. iam hoc iure. ff. de vulgari.
l. quamuis 6. C. de impuber.
l. eum qui ades 23. ff. de usucap.
- l. quaesitum 8. §. quod à Titio. ff. de precario.
l. in rebus 4. §. item qui precarium. ff. eodem.
- 20 Precario aliquid potius datum videtur, quam donatum, vel perpetuo translatum.
l. si precario 17. ff. comm. prædio.
l. cum de indebito 25. ff. de probat.
- 21 Principum gratia in dubio præsumuntur precarie concessionem.
- 22 Principum gratia & officia Regis ex sua natura sunt manualia & reuocabilia.
- 23 l. clam possidere, in principio, & §. qui ad nundinas. ff. de acquir. possess.
l. 3. §. ult. ff. quod vi aut clam.
l. Seruius 4. ff. eodem.
l. aut qui aliter 5. ff. eodem.
- 24 Bona fides semper requiritur ad præscriptionem, etiam immemorialem.
c. fin. de præscript. lib. 6.
c. possessor. de reg. iuris lib. 6.
l. cum heres. ff. de diuersis & tempor. præscript.
l. si aliena res. ff. de usucap.
l. 2. ff. pro emptore.
l. 40. tit. 18. p. 3.
l. 12. tit. 29. p. 3.
- 25 Bonam fidem in immemoriali non requiri, non accipiendum, ut necessaria non sit, sed ut præsumatur.
- 26 Lege resistente non est bona fides, nec præscriptio.
l. ubi lex 24. ff. de usucapion.
- 27 Iuris error non prodest ad præscriptionem.
l. nunquam 31. ff. de usucapion.
l. 2. tit. 15. lib. 4. Recopil. & num. 30.
Titulus quem supponit immemorialis, non prodest ad vectigalia acquirenda, quia ad ea requiritur titulus expressus cum qualitatibus à iure requisitis.
- 28 Interruptio causatur vno actu quo abdicetur possessio, vel iudicium instituitur lite contestata.
Iudicium quo actor victus non interruptit.
l. si bona. C. de præscript. longi tempor.
l. euidenter. ff. de except. rei iudic.
l. 29. tit. 29. p. 3.
- 29 Præscriptio non currit contra impeditum agere.
l. sicut. l. cum notissimi. §. illud. C. de præscript. 30. vel 40. annor.
l. 1. §. fin. C. de annal. except.
l. 1. ff. de diuersis & tempor. præscript.
- 30 Belli tempore quando cesset præscriptio.
l. 17. tit. 10. lib. 5. Recopil.

Præscriptio quadragenaria cum titulo, ex quibus destruat, vel non procedat.

1. VAMVIS admitteremus quod aliqui voluerunt, hanc præscriptionem æqualem esse immemoriali, & ut illa, vim habere ad præscribenda regalia quæ possunt præscribi, ut per textum in cap. 1. de præscript. lib. 6. & cap. cum persona. §. quod si tales, de privilegiis, eodem lib. l. fin. §. ultimo. C. de fundis patrimonialibus, lib. 11. l. 2. tit. 9. lib. 5. ordinamenti, quæ est lex 1. tit. 10. lib. 5. Recopil. communi suffragio admittunt scribentes, quibus accedunt D. Didacus Couarr. in reg. possessor. 2. part. §. 2. num. 12. & §. 3. & 4. Ludouicus Molina de primogeniis lib. 2. cap. 6. num. 52. Petrus Barbosa in l. comperit. n. 59. & sequentibus. C. de præscript. 30. vel 40. annor. Ioannes Matienzo in l. 1. gloss. 19. num. 4. tit. 10. lib. 5. Recopilat. Balbus de præscript. 2. p. 4. part. q. 1. num. 3. Auendaño de exequen. mandat. cap. 4. num. 20. Mascardus de probat. concl. 2. 14. num. 6. & 7. Decianus lib. 1. conf. 24. num. 119. Burgos de Paz conf. 33. num. 26. & alij plures; sed tamen ut id procedat & admitti possit, nonnulla animaduertenda sunt, quæ si deficient, omnino prædicta conclusio non procedet.
2. Primò debet allegari & probari prædicta præscriptio ab eo, qui illius fundamento vitur, & simul titulus, bona fides, possessio continua, & tempus, cum omnibus qualitatibus à iure requisitis, cap. veniens, cap. auditis, de præscriptionibus, cap. 1. eodem titulo, lib. 6. Balbus de præscript. 2. p. 3. part. princip. q. 3. ex num. 7. Aymon. Crauetta conf. 201. ex num. 28. idque ab omnibus inconcusè receptum est, ut probarunt, pluribus relatis, Mascardus conclus. 12. 18. num. 1. cum sequentibus, & num. 6. Menoch. lib. 6. præsumpt. 33. maximè n. 9. Farinac. 1. p. nouissimarum, decis. 610. num. 1. & 2. Seraphin. 1. p. decis. 422. n. 6. de quibus omnibus sigillatim suo ordine agendum.
3. Secundò quod pertinet ad titulum, debet esse idoneus & legitimus, & ut vulgò dicitur, coloratus, & talis de quo intelligatur iustam præbuisse causam præscribendi, dict. cap. 1. de præscript. lib. 6. ibi, sed est necessarius titulus qui possessori causam tribuat præscribendi, dict. cap. cum persona. §. quod si talis, ibi, Quod saltem causam præbeat præscribendi, & rursus ibi, vel saltè tale, quod præscriptioni canonice causam præbet; & præter ordinarios in dictis locis latè probant cum multis Ioan. Bapt. Larrica Alleg. Fisc. Pars I I.

quos referunt, Peregrinus de fideicommissis, art. 52. num. 141. & 142. Couar. in practica. cap. 17. num. 6. vers. Primum. Greg. Cabedo decis. 15. n. 6. 2. part. Petrus Barbosa in d. l. comperit. num. 149. & sequentibus. Cardinalis Tusch. in practica. lit. T. conclus. 311. n. 1. & ille titulus existimatus idoneus ut sufficiat ad præscriptionem, qui processit ab habente potestatem, & in figura extrinseca sit validus, etiam si intrinsecè non valeat, ut tradunt Abbas & reliqui Canonistæ in c. in literis, de restitutione spoliatorum. Pulchrè Guid. Papæ q. 85. num. 3. Ofascus decis. 116. n. 7. Menoch. de recuperand. possess. 15. n. 463. Peregrinus dict. artic. 52. num. 143. & art. 48. n. 31.

Et rursus ille dicitur validus in sua figura & forma extrinseca, in quo adest expressa concessio Principis, quamuis ex aliqua causa valida non sit, ut in exemplo l. fin. §. fin. C. de fund. patr. lib. 11. vbi nõ sufficit Principis concessio ad præstandam liberationem à solutione publicæ functionis ratione fundi patrimonialis, sed etiam est necessaria possessio quadraginta annorum, vnumque & alterum requiritur, ut adnotauit illic Accursius verb. adempto canone. Bartolus n. 5. Platea n. 2. & Rebuff. n. 6. Iason in l. imperium, n. 20. vers. limita. ff. de iurisdictione omnium iudicum. Bellamera in cap. si diligenti. n. 35. de præscript. Bossius in praxi tit. de fisco, & privilegiis eius, n. 54.

Nam concessio, de qua in eo textu, prohibita erat aliis iuribus, ex l. fin. C. ne rei dominica, vel templorum. l. fin. C. de fundis rei priuata, lib. 11. l. 3. C. de fundis patrimonialibus, eodem libro. Et ut valeret absque præscriptione, necessariū erat in ipsa concessione istorum iurium mentionem facere, & in ea inferi clausulam derogatoriam, secundum Bartolum communiter receptum in l. fin. n. 4. C. si contra ius, vel utilitatem publicam; & quia id factum non fuit, in d. l. fin. §. fin. C. de fundis patrimonialibus, concessio non valuit mero iure, & ideo necessum fuit suppleri defectum, & confirmari concessionem ex possessione & usu subsequenti per quadraginta annos, ut verè illum textum interpretantur Salicetus in d. l. comperit. n. 2. Alex. lib. 5. conf. 30. n. 11. & 13. Hippolyt. Riminaldus lib. 1. conf. 34. n. 13. latè Barbosa ad dictam leg. comperit. n. 46. & sequentibus, qui etiam n. 52. rectè adiungit defectum, qui consideratur, ut non valeret concessio Principis, in d. l. fin. §. fin. respicere defectum voluntatis concedentis. Et nihilominus tempus quadraginta annorum obliterat eum defectum, & ita similiter omne aliud quod tantum respicit defe-

etum alicuius solemnitatis, vt fuit etiam de mente Bartoli *consil.* 196. n.7. & expressè censuit Roman. *consil.* 252. n.4. Bellonus *conf.* 39. n.7. & vltra eos idem voluit Alex. *dict.* *conf.* 30. n.13.

6. Rursus eo exemplo confirmabitur quoties titulum præstat confirmatio, quæ dicitur facta in forma communi, in qua adest concessio Principis, & in sua forma extrinseca non apparet defectus, & tamen intrinsecè fuerit, nec valeret confirmatio ex defectu scientiæ, & plenæ notitiæ, quæ solum præsumitur habere Princeps in confirmatione in forma speciali; & quamuis ea confirmatio non habeat vim vt adiungat valorem actui qui de se est nullus, & inualidus, & eget confirmatione. Molina *lib.* 2. *de primogeniis*, cap.7. num.7. nihilominus iustam præstant causam præscribendi, vt ex Abbate antiquo, Hostiensis, Innocentio, Bertachino, Deciano & Parisio probauit Molin. *d. lib.* 2. c.7. n.54.

7. Ex quibus prouenit, vt similiter etiam pro valido & legitimo titulo ad præscriptionem consideretur illud, quod iusto errore causari potuit, vt probauit Farinac. *1. p. nouissimarum*, *decis.* 324. num. 8. tamen caufatus ex iuris errore, in quo non cadit probabilis ignorantia, ad præscriptionem non proderit. *l. nunquam. ff. de usucapionib.* & cum Felino, Alexandro, & aliis, doctè perpendit Oliuerius Beltraminus *in addit. ad Dominum Alexandrum Ludouisium*, *decis.* 289. num. 16.

8. Sed etiam, vt validus & legitimus titulus ad præscriptionem ille considerabitur, in quo etiam si non sit clara & expressa concessio eius quod intenditur, adquisitionem & possessum, per eum tamen fuerint verba quæ denotent voluisse Principem illud concedere iuxta eorum promptum & verum sensum, sine cauillatione, aut violentia, vt in verbis priuilegij, de quo *in l. 1. tit. 10. lib. 5. Recop.* quæ generalia sunt, & comprehensiuua cuiuscumque Iuris quod habeat Rex in villa, aut oppido, de quo alicui concessionem fecit, quod propriè & naturaliter, & nullo alio sensu admissio virtutem habet, vt iurisdictionem ciuilem & criminalem possit comprehendere, de quo Auendan. *de exequendis mandatis*, *lib.* 1. c. 1. num. 2. *1. vers. imò vltra dico.* Molina *dict.* c.6. num. 52. Barbosa *in d. l. competit.* num. 63. Ioannes Matienzo *in d. l. 1. gloss.* 15. cum aliis sequentibus, & maximè *gloss.* 17. n. 1. in illis verbis, *Nota iurisdictionem oppidi à Rege donati, censeri concessam donatario, quoties dixit verba quæ hoc animo fuisse ostenderint.* Ioannes Gutier. *lib.* 2. *practicarum.* c. 131. per

totam, post Gregor. *in l. 12. verb. segun los priuilegios. tit. 1. partit. 2.*

Quia solum titulus prodest vt præscribatur quod in eo continetur, aut id quod ex eo colligi potest, nec prodest ad præscribendum vltra contenta in titulo, quasi additum illi; tunc autem potius impedimentum præstat ne præscriptio procedat, etiam si sit immemorialis, quia priuilegium, & concessio Principis non potest augeri præscriptione. *l. si is cui 11. in fin. princ. ibi, non autem conceditur plusquam pactum est in seruitute habere. ff. quemadmodum seruit. amittantur.* tradit Ioannes Andreas *n. fin. ad fin.* Petrus de Anchar. *num.* 4. *vers. sed iuxta prædicta, in d. c. cum persone.* Philippus Francus *num.* 3. *in dict.* §. quod si tales. Dominicus Geminianus *consil.* 96. num. 4. *vers. quoad secundum.* Aymon Crauetta *consil.* 680. num. 5. Couar. *in dicta regula possessor. 2. p. §. 3. num.* 8. *vers. quo fit.* Peregrinus *de iure fisci lib.* 6. tit. 8. n. 25. Menoch. *de præsumpt. præsumpt.* 131. num. 49. Ludouicus Molina *dict.* *lib.* 2. *de primogeniis.* c. 6. num. 66. & sequent. Tuschus *lit. P. conclus.* 521. n. 35. & *conclus.* 522. n. 28. & *lit. T. conclus.* 311. num. 3. Farinacius *decis.* 136. num. 12. *in nouiss.* 1. p. Petrus Barbosa *in d. l. comperit.* num. 143. & sequent.

Tertiò, quoties constiterit præscribentem fuisse in mala fide ex defectu & vitio titulorum, quos in iudicio exhibuerit, non procedet præscriptio. *l. quemadmodum 7. C. de agricolis & censitis. lib. 11. l. fin. §. fin. autem. C. communia de legatis. c. qui contra, de regulis iuris lib. 6.* vbi in terminis casus valde similis, doctè & eleganter ratiocinatus fuit Dominicus *dicto consil.* 96. num. 4. ibi, & quoties legebant priuilegium, constituebantur in mala fide, ac per consequens additiuè ad ipsum præscribere nequaquam poterant. idem Dominicus *in d. §. quod si tales, prope finem.* vbi Ioannes Andreas, Anchar. & Francus *in locis proximè citatis*, optimè Molina *dict.* c.6. n. 66. cuius verba sunt, *si verò titulus vitiosus atque illegitimus sit, eiusque qualitatis, vt causam præscribendi præstare non possit, dicendum erit quod si constet apertissimè titulum hunc dedisse causam & initium præscriptioni, ex eo vis immemorialis præscriptionis omnino corruet, quod ostenditur solidissima ratione. nam titulus vitiosus, seu illegitimus, præscribentes in mala fide constituit, &c.* Couar. *in dicta reg. possessor. 2. p. §. 3. n. 8. prope finem.* Osafcus *decis.* 101. num. 31. Farinacius *dicta decis.* 136. num. 12. *in fine.* Petrus Surdus *consil.* 28. num. 76. Stephanus Gratianus *disceptat. forensium tom.* 3. c. 441. num. 17. Barbosa *in d. l. comperit.* n. 144. ibi, *Quia quando ex titulo constat quale & quantum ius competat, vltra id præscribi non potest, quia constat*

constat de mala fide præscribentis, ac ita locum habet regula c. fin. de præscriptionibus, & Mascot. *1. variarum. c. 13. num.* 6.

11. Et inde inducta est cautela, vt qui se fundat in possessione immemoriali, nec allegat, nec exhibet titulum. nam si ex eo constiterit esse inualidum, & eius qualitatis, quæ non potuit iustam causam præstare præscriptioni, virtus immemorialis elidetur, vt ex Ioanne Milis, Butrio, Parisio, Ludouico, Mexia, notauit Molina *lib.* 2. *de primogeniis.* c. 6. num. 75. & antea similiter tradiderat *num.* 64. Auendaño *de exequendis mandatis.* 1. p. c. 12. num. fin. Hondedeus *vol.* 1. *consil.* 82. num. 43. Raudensis *decis.* *Pisana* 13. num. 120. Mieres, Ioannes Garcia, Menochius, Parisius, Barbosa pluribus, & Dominus Castillo, quos refert additio ad Molinam *dict.* num. 75. Gratianus 3. *tom. disceptationum.* c. 441. num. 18.

2. Sed etiam probatur & præsumitur mala fides in eis, qui occupauerint Regalia, nisi exhibuerint titulum validum, qui ea concedit. nam cum ius resistat occupationi, vt rectè notant Petrus & Cynus *in l. solemnibus 7. C. de fide instrumentorum.* Capicius *decis.* 77. num. 7. Couar. *in reg. possessor. 2. p. §. 2. num.* 11. Gratianus *dict.* c. 441. num. 8. & qui obtinet, vel habet possessionem, cui non assistit ius, imò potius resistit expressè, (vt in Regalibus) creditur esse in mala fide. *d. l. quemadmodum. ibi, Mala fidei namque possessorem esse nullus ambigit qui aliquid contra legem interdicta mercatur.* vbi Bartol. num. 3. *C. de agricolis & censitis. lib. 11. c. qui contra,* vbi etiam Doctores, *de regulis iuris in 6.* Abbas *in c. si diligenti. num.* 14. *ff. de præscriptionibus.* Felin. *in cap. de quarta. num.* 31. *ad finem.* eodem tit. Riminaldus *consil.* 31. num. 151. *lib.* 1. Osafcus *decis.* 160. num. 1. & *decis.* 177. num. 7. Iacobus Menochius *de arbitrariis lib.* 2. *centuria* 3. *casu* 225. num. 6. & *7. lib.* 3. *de præsumptionibus. præsumptione* 130. num. 13. & n. 33. *cum sequentibus.* Petrus Surdus *dicto consil.* 28. num. 71. & sequent. & *consil.* 115. num. 11. & *decis.* 179. num. 1. Tuschus *lit. P. conclusio* 522. num. 11. & hoc præsumptione iuris, & de iure, quæ non admittit in contrarium probationem. *gloss. recepta verb. mercator, in d. l. quemadmodum, cui, multis relatis, subseribunt Menochius, & Petrus Surdus in locis præcitatis.* Mascardus *de probationibus, conclus.* 1003. num. 22.

13. Et deinde mala fides probatur si coniecturis apparet. *l. penult. vbi Bald. C. de euictionibus.* Bart. *in l. Celsus, num.* 18. *ff. de usucapion.* & plures quos refert, & sequitur Menoch. *dict.* *casu* 225. num. 2. addens rectè num. 3. hoc ex Iudicis arbitrio pendere. Mascard.

dict. *conclus.* 1003. num. 65. & etiam aliquo actu extrinseco, cuius exempla post Bartolum plures referunt, quibus calculum addunt idem Menoch. *vbi proximè, num.* 6. *vsque ad finem.* & *dicta præsumptione* 130. n. 47. & sequent. Mascardus *dict.* *conclusione* 1003. *ex num.* 24. *cum multis seqq.*

Tum & mala fides detegitur quoties aliquo modo colligitur aliquem dubitare de iure suo, & fecisse nimis exactas & extraordinarias diligentias, ne super eo iure in iudicium vocaretur, vt rectè in simili animaduertit Socinus iunior *lib.* 1. *conf.* 69. num. 53. Menochius *dict.* *casu* 225. num. 17. Mascardus *dicta conclus.* 1003. num. 48. qui & num. 64. latè comprobat ex insolitis cautelis argui malam fidem, iuxta doctrinam glossæ *in l. si quis sub conditione. ff. de condit. institutionum,* & exornat Menochius *vbi proximè, num. fin.*

15. Quintò vterius debet constare de iusta possessione legitima, & ciuili, quæ requiritur ad effectum præscribendi. *l. 1. §. per seruum, qui in fuga. ff. de acquir. possessione. l. serui & filij. §. ultimo. ff. de furtis,* notarunt Dinus num. 29. *in reg. sine possessione, de regulis iuris in 6.* Bartol. *in l. 1. num.* 8. *ff. de acquir. possessione.* Doctores communiter *in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. eodem.* & Couar. *in dicta reg. possessor, in initio 2. p. num.* 4. & 7. ideo precaria & clandestina possessio ad præscriptionem non prodest. *l. 1. in principio, & in §. quod ait Prator, vbi Bart. & scribentes. ff. uti possidetis. l. si quis diuturno, vbi gloss. & DD. ff. si seruitus vindicetur. dict. c. cum persona. §. quod si tales. de priuilegiis lib. 6.* vbi in quadragenaria præscriptione cum titulo, de quo agimus, expressim statuitur in illis verbis, *libertatis, vel exemptionis possessione non violenta, non clandestina, nec concessa precario.* vbi etiam glossa, Ioannes Andreas, Francus & reliqui ordinarij communiter, Marc. Anton. Natta *consil.* 511. num. 19. & *consil.* 512. num. 2. Tuschus *lit. P. conclus.* 472. num. 1.

16. Et precariam esse possessionem, inducitur quado conceditur ex licentia Principis, & permissione, dum ille voluerit, quia precarium inducit quod tandiu ad vtendum conceditur, quandiu patitur is, qui concessit. *c. fin. iuncta glossa verb. precarium. de precario. l. 1. cum aliis, vbi Bartolus, & communiter Doctores, & maximè Alex. in addit. ad eundem Bart. ff. eodem. l. 4. ff. locati. c. si gratis 5. de rescriptis lib. 6.* Hostiensis & Azo. *in suis summis, ad eundem titulum de precario.* Nicolaus Mozius *de contractibus, sub titulo de commodato. §. de accidentalibus, seu essentialibus, ex n. 8. vsque 14.* Antonius Gomez 2.

uariarum. c. 7. num. 1. vers. & ex prædictis. Alvarus Valascus de iure emphyteut. q. 34. n. 4. Pater Molina de Iustitia & iure, disputat. 294. num. 5. & disputat. 298. num. 9. & per totum Cardoso de iudiciis, verb. precarium. Tuschus dicta conclus. 472. num. 1.

Et licet qui possedit officium, vel privilegium, extenderit possessionem, & postea titulum, vel confirmationem habuerit, cum ex primo titulo posterioris causa formetur. l. 1. C. de imponenda lucretiua descriptione, cum aliis, quæ alibi notauimus. Posterior titulus habet virtutem influendi in præcedentem possessionem, quæ fuit vitiosa, & titulo nuda, vt notabiliter tradit Baldus lib. 1. cons. 89. num. 4. Tuschus lit. P. conclus. 416. num. 7. & quando titulus posterior non influeret in possessionem, quæ ante eum adepta fuit, sufficeret tamen ad eam interrumpendam, & mutare causam possessionis. l. non solum. §. quod vulgo. ff. de vsucap. l. cum nemo 5. cum ibi notatis, C. de acquir. possess. Bald. in l. pignoris 10. num. 1. & sequentibus. C. de pignorat. actione. Mascardus de probat. conclus. 1002. num. 32. Coccinus decis. 67. num. 5. & decis. 72. num. 4. & decis. 130. num. 6. Dominus Ludouisius decis. 546. n. 1. vbi Oliuerius Beltraminus num. 15.

Sed prodesset tamen, vt si quis antea extenderet possessionem, & iniuste possederit, in eo quod ultra permissum obtinuit, ex titulo nouo superuenienti, tunc possideat mutata causa possessionis. l. si aliquam rem 28. ff. de acquir. possessione. l. quadam mulier 76. ff. de rei vindicat. optimus textus & expressus in terminis in l. fin. ff. de precario. ibi, nam si quod possideas alium precario rogaueris, videri te desinere ex prima causa possidere, & incipere precario habere. iunctis traditis per Gomezium in l. 45. Tauri, num. 66. Rebuff. tom. 3. ad constitutiones Francia. tit. de mutatio. possess. in præfatione num. 97. & sequent. Barbosa in l. si alienam. num. 100. & latè ex num. 114. ff. soluto matrimonio. & semper ex superuenientia & acquisitione noui tituli censetur quis mutasse primum titulum, & primam causam possidendi, vt indubitatum tradit, & rectè declarat Oliuerius Beltraminus vbi proximè.

Sed etiam cum ad præscribendum contra Principem, & vt ex obseruantia & vsu concessio ab eo facta extendatur, necessaria omnino sit ipsius Principis scientia, vt alibi notauimus allegat. 16. num. 24. dicendum est hanc possessionem non posse prodesse ad præscribendum, quippe aut Princeps notitiam habuit, vel non: si habuit notitiam eius possessionis, & permisit, cum à principio possessio precario concedere-

tur in eo quod titulus non comprehendit, videtur permittere eodem modo, quo prima possessio concessa fuit, argumento textus in l. iam hoc iure 4. ff. de vulgari. l. quamuis 6. C. de impuberum. l. eum qui ades 23. ff. de vsucapionibus. id est, precario permittere videatur. nam etiam datur precarium tacitum. l. questum 8. §. quod à Titio. l. in rebus 4. §. item qui precarium. ff. de precario. docet Ioannes Andreas in dict. c. ultimo. n. 4. ff. de precario. ibi, si non reuocat, videtur tacite approbasse. Azo in summa. num. 5. & 6. Alexander ad Bartolum in litem quaritur. §. quod impleto, additione 1. ff. locati. Aymon Crauetta de antiquit. temporum. 4. p. sectione incipienti, Materia ista, num. 107. Mascardus de probationibus, conclus. 188. à n. 22. Petrus Rebuffus consil. 191. vers. non refragatur. Petrus Gregorius lib. 23. syntagm. c. 2. num. 3.

Et præsumitur potius aliquid in precarium concessum, quam donatum, & in perpetuum translatum. l. si precario 17. vbi Doctores. ff. communia prædiorum. l. cum de indebito 25. ff. de probat. Bald. in c. unico. §. idem iuris, num. 2. de natura feudi, & melius in l. 2. num. 33. q. 9. C. de seruit. & aqua. Cardinalis Mantica de tacitis & ambiguis conuent. lib. 2. tit. 2. n. 11. & lib. 13. tit. 5. n. 9. Mascard. conclus. 1203. n. 5. Peregrinus cons. 94. num. 12. vol. 1.

Quod maximè locum habet in Principum gratiis, & concessionibus, vt sentit Bartolus in l. hostes 24. n. 4. ff. de captiuis, & latè comprobat Natca cons. 511. n. 4. & sequentibus, & cons. 512. n. 1. & cons. 636. num. 52. vol. 3. & consil. 657. num. 13. vol. 4. Menoch. consil. 307. n. 61. & lib. 1. de arbitrariis q. 55. num. 4. & 5.

Rursus optima ratione procedit in officiorum concessionibus, quæ sui natura sunt manualia & reuocabilia quoad Principem. Baldus in l. rescripta. n. 13. C. de precib. Imperatori offerendis, & in l. quisquis, n. 2. C. si certum petatur. Ioannes Faber in §. cum autem n. 4. In sit. quibus modis ius patriæ potestatis soluitur. Palacius Rubios in repet. rubricæ de donatio. inter vir. & uxorem n. 7. & 8. Egidius Bossius in tractat. de Regaliis n. 24. Franciscus Marcus decis. 19. & decis. 793. n. 2. & decis. 794. p. 1. Rodericus Suarez allegat. 12. n. 52. Maltrillus de magistratibus lib. 1. cap. 27. n. 8. vbi rectè addit n. 9. habere naturam precarij, in illis verbis: nec per talem reuocationem conueniunt, natura contractus precarij ita suadente, & reuocatum concedatur tandem, quando concedens patitur. Rebuff. in tract. de pacificis possessionibus num. 100. & sequentibus, in dicto tit. de materiis possessionis art. 4. glossa unica, num. 3. Hieronymus Gonzalez ad

ad reg. 8. Cancellaria glossa 5. §. 6. à num. 3.

Sin verò hæc possessio inducta est absque eo quod Princeps eius scientiam habuerit, tum iam apparet possessionem esse clandestinam, quæ nullo modo prodest ad præscriptionem, vt supra notauimus, ad idque sufficere si teneretur possessor à Principe obtinere extensionem privilegij, nec ab eo illud in quo extēderit, impetrauerit. l. clam possidere, in principio, & in §. qui ad nundinas, vbi Doctores, de acquir. possess. l. prohibere 3. §. ult. ff. quod vi, aut clam. ibi, etiam facere videri Cassius scribit, eum qui celauit aduersarium, neque ei denuntiavit, si modo timuit eius controuersiam, aut debuit timere. Idem Aristotolus putat, eum quoque clam facere, qui celandi animum habet eum, quem prohibeturum se intellexerit, & id existimat, aut existimare debet se prohibeturum iri. l. Seruius 4. l. aut qui aliter 5. cum aliis ff. quod vi, aut clam. iunctis quod de clandestina & violenta possessione prohibere præscriptionem notarunt Bartolus, Angelus, Alvarus, Menochius, Castrensis, Crauetta, & alij, quos refert Barbosa in l. si de vi. n. 219. cum sequent. ff. de iudiciis.

De bona fide certum est, sine ea nullam præscriptionem procedere. c. fin. de præscript. cap. possessor. de reg. iuris lib. 6. l. cum hæres. ff. de diuers. & tempor. præscript. l. si aliena res. ff. de vsucapion. l. 2. ff. pro emptore. l. 40. tit. 28. l. 12. tit. 29. part. 3. quod non solum procedit in præscriptione longi, vel longissimi temporis, sed etiam in immemoriali. nam quamuis aliquorum sententia fuerit ad immemorialem bonam fidem non exigere, quasi ex ea titulus præsumatur, & per tempus immemoriale tollatur omnis mala fides, ita notarunt Baldus, Salicetus, Iason, Cardinalis, Alexander, Iacobinus, Decius, Surdus, Bursatus, & alij plures, quos refert D. Castillo de tertiis, cap. 24. n. 23. Sed tamen idem n. 24. contrariam opinionem veriore, communiorem & omnino tenendam statuit, post glossam verb. nisi in. cap. 1. de præscript. lib. 6. & plusquam sexaginta Doctores pro hac opinione cumlauit, & ultra eum ex Pinello, Benedicto, Egidio, Valasco, Molina, Couarrua, & aliis, idem tenuit Augustinus Barbosa in collect. cap. quoniam 20. de præscript. n. 6.

Sed opinio contraria Doctorum ita accipienda, non vt bona fides non requiratur, in immemoriali, sed ex tanto temporis cursu præsumatur, vt in terminis conciliando eas opiniones tradit D. Castillo d. cap. 26. n. 25. vt qui immemorialem habet, non adstringatur docere de bona fide: sed ist tamen vbi illa constaret, non poterit

cum mala fide immemorialis procedere, vt ex Felino, & Antonio Gabriele refert n. 27. ibi, declara supradicta, quia bene verum est quod cursus longi temporis excludit presumptionem mala fidei. sed hoc intelligitur in mala fide præsumpta; secus verò quando mala fides vera probaretur, vel per instrumentum, vel per testes, vel per alias legitimas probationes, quia tunc illa vera mala fides nunquam tollitur, vel purgatur per aliquem temporis cursum, quam declarationem ampliam esse, etiam si fortior præsumptio mala fidei apparet, quæ præualeret præsumptioni bonæ fidei resultanti ex temporis antiquitate.

Hæc igitur mala fides omnino procedit in præscriptione quadraginta annorum, cum titulo, si ius resisteret præscriptioni, vel incapacem eius, vel rei præscribentem redderet, quia nunquam cum Iuris errore potest causari bona fides, vel prodesse. l. vbi lex 24. ff. de vsucapion. cap. 1. de præscript. lib. 6. Balbus de præscript. p. 5. princip. 1. p. q. 7. num. 13. Puteus decis. 138. lib. 1. Rebuff. de decimis q. 13. ex Innocentio, Ioanne Andr. & pluribus, Menoch. lib. præsumpt. 130. n. 7. vbi tradit etiam per mille annos bonam fidem non præsumi, quando Ius resistit, & ideo qui pro se habet præsumptionem iuris, debet præferri præscriptioni, vt per textum in cap. auditis, de præscript. tradit Innocentius ibi, num. 4. sequuntur Abbas ibi n. 15. Felinus n. 22. Rota apud Farinacium decis. 480. n. 13. & decis. 511. n. 7. ad fin. tom. 1. recentiarum.

Et ideo ex iuris errore non procedit præscriptio. l. nunquam 31. ff. de vsucap. Bartolus in l. quod meo, in principio ff. de acquir. possess. cum Azone, Felino, Bellamera tradit D. Couar. in reg. possessor. 2. p. §. 7. num. 10. Gilkenius de vsucapion. 1. p. membro 1. cap. 18. n. 10. ex Alexandro, Parisio, Curtio iuniori, Crauetta & Rolando, Zeuallos communium. q. 8. Antonius Faber lib. 7. connect. cap. 13. Donellus lib. 5. comment. c. 15. vbi ex Cuiacio, Hottomano & Pacio confirmat Osvaldus, & inde prouenit quod supra latè notauimus 1. p. allegat. 5. 8. & 9. pro explicatione l. 2. tit. 15. lib. 4. Recopilat. Vt cum statuatur vectigalia Regis nisi titulo expresso cum solemnitatibus requisitis acquiri non posse, inde, quia ex iuris resistentia nunquam sine titulo expresso bona fides esse possit, non procedat præscriptio immemorialis in acquisitione vectigalium, & merito eam improbatam à Principe, vt probaui allegat. 15. quia licet immemorialis supponat titulum, ille non sufficit ad vectigalia, nisi fuerit expressus, & cum qualitatibus quæ à Iure requisitæ.

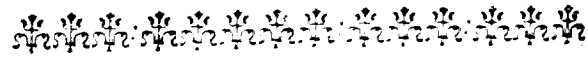
Vltierius

28. Vterius possessio debet esse continua, non interrupta, quia interruptio etiam ex vno actu destruit prescriptionem, ex l. usurpatio 2. l. naturaliter 5. ff. de usucapion. & traditis à Baldo in l. vnica. C. de usucap. transform. & in l. fin. C. de seruitut. Burfatus col. 2. cons. 217. num. 5. Cassaneus cons. 64. num. 26. Gutier. de iurament. confirmat. 3. p. c. 1. num. 34. Otalora de nobilitate 2. p. 3. princip. c. 9. Ioannes Garcia eodem tractatu gloss. 6. num. 25. & gloss. 12. num. 50. ad fin. Scisse decis. 3. num. 24. & decis. 6. num. 25. & 26. Donellus lib. 5. comment. c. 21. innumeros, vt solet, congestit D. Castillo de tertiis, cap. 35. per totum, & interruptio caufatur ex prohibitione possessionis. d. l. 5. vel ex iudicio contra præscribentem, lite contestata. l. nec bona 10. C. de præscript. longi temporis. l. 29. tit. 29. p. 3. nisi qui iudicium intenderet, victus esset, quia tunc euanescit interruptio. arg. l. euidenter. ff. de exceptio. rei iudicate, notarunt Felin. in c. illud, de præscriptionibus, num. 17. vers. Decima quarta conclusio. Socinus vol. 3. cons. 47. ad finem. Menoch. cons. 307. num. 35. Sforzia cons. 20. num. 11. Burgos de Paz cons. 33. n. 19. D. Couar. in reg. possessor. 2. p. §. 12. num. 4. vers. secunda conclusio. Balbus de præscription. 3. p. 6. p. princip. q. 4. num. 37.

29. Denique vt præscriptio procedat, debet non esse impeditus qui agere poterat. l. sicut, l. cum notissimi, §. quamobrem, & §. illud. C. de præscript. 30. vel 40. annor. l. 1. §. fin. C. de annali exceptione. l. 1. ff. de perpetuis & temporal. præscriptio. iunctis quæ notarunt Menochius cons. 38. num. 35. Surdus decis. 151. n. 4. Gutier. pract. lib. 3. q. 34. à num. 21. ex Crauetta, Riccio, Tuscho & aliis, Augustinus Barbosa axiomatica 116. quia imputari non potest negligentia illius qui impeditur agere, vt considerat Antonius Faber in C. tit. quibus non obicitur longi temporis præscriptio, definitione 1. nisi potuisset impedimentum remouere, quia tunc impedito potest imputare, vt aliàs tradidimus allegat. 18. num. 25. & 26. & addenda quæ notauimus 1. p. decis. Granatens. 49. num. 14. & inde ibi ex Fontanella, Gregorio Lopezio, & aliis expendimus, num. 5. aduersus mulierem vxoritam non posse currere prescriptionem in rebus dotalibus, cum ipsa agere non possit, sed ad maritum spectet actionem intendere.

30. Et quoad iura regalia, quando Regnum ita turbatum fuerit, vt potius eius paci & quieti intendatur, quam administrationi regalis Patrimonij, ex belli causa, prescriptionem non currere, notarunt Bart. in l. naturaliter. num. 22. ff. de acquir. poss. ff. Imol. in l. penult. §. ad crimen. num. 12.

ff. de publicis iudiciis. Abbas in c. ex transmissa num. 7. de præscription. & ibidem Ancharanus num. 3. & Felin. num. 2. Aretin. cons. 6. num. 3. Calcaneus cons. 3. num. 30. Afflicti decis. 50. num. 2. adde quæ ex Signorolo, Castrensi & aliis tradit Tuschus practicarum lit. P. conclus. 549. num. 21. Balbus de præscript. on 2. p. 6. principal. vers. Primus casus. Baldus, & alij, quos refert Menoch. consil. 112. num. 7. & inde Antonius Faber in C. tit. quibus non obicitur longi temporis præscriptio, definit. 1. ad fin. tradit contra Ducem Sabaudia à præscriptione subducendum totum tempus, quo Sabaudia fuerit à Gallis occupata, quòd toto eo temporis spatio Dux Sabaudia iura sua persequi non potuisset, & ideo quæ tempore belli, aut oppressionis facta, aut permissa, reuocanda, vt constat l. 17. tit. 10. lib. 5. & l. 2. tit. 15. lib. 4. Recopil. iunctis quæ supra notauimus 1. p. allegat. 8. & 9.

ALLEGATIO LXIX.

De Iurisdictione & prohibitione ædificandi furnos & molendina.

- 1 Iurisdictione probatur in loco qui fuerit intra iurisdictionis territorium.
- 2 Pascua censentur esse cetera territorij, in cuius limitibus fuerint.
- 3 Terminorum designatio procedit ex privilegio presumptione & prescriptione. Hoc iure. §. ductus aqua. ff. de aqua quotidiana & stagna. Immemoralis probat iurisdictionem. L. ades sacra. §. intra mactrem. ff. de contrah. empt. Iurisdictione probatur per eius exercitium in loco de quo de iurisdictione dubitatur. l. 1. §. cum verbem ff. de offic. Præfecti vbi. l. rescripto. §. fin. ff. de muner. & honor. l. pupillus. §. territorium. ff. de verb. signific. Territorium probatur ex iurisdictionis exercitio.
- 4 Iurisdictione præscribitur per quadraginta annos cum titulo. l. 1. tit. 10. lib. 5. Recopil. Præscriptio quadragenaria cum titulo, equipollet immemoriali. c. 1. de præscript. lib. 6. l. fin. §. fin. C. de fundis patrim. lib. 11. c. cum persone. §. quòd si tales, de privileg. lib. 6.

l. 8.

- l. 8. tit. 14. p. 1. Lex qua solum admittit immemoriam ad præscribendam iurisdictionem, non excludit quadragenariam cum titulo. l. 1. tit. 15. lib. 4. Recopil. & num. 6.
- 5 Immemoralis quomodo probetur. l. 1. tit. 7. lib. 5. Recopil. l. 41. Tauri.
- 6 l. 3. tit. 10. lib. 5. Recopil. explicatur. Præscriptio prohibita non censetur exclusiva immemoralis nisi exprimatur.
- 7 Iurisdictione probatur per famam & aliis adimniculis, quamuis expresse actus iurisdictionis non probentur. Iurisdictione probatur vectigalium exactione. l. forma censuali. §. his verò. ff. de censibus.
- 8 Iurisdictione probatur in civilibus iudicia pronuntiando, & in criminalibus furca erectione.
- 9 Iurisdictione probatur ex officialium nominatione.
- 10 Actibus specificis iurisdictionis ea probatur.
- 11 Testes singulares probant iurisdictionem.
- 12 Testes non dicuntur singulares respectu actus, sed respectu finis.
- 13 l. fin. tit. 9. lib. 7. Recop. explicatur. Immemoralis vbi excludenda, exprimitur in legibus. l. 3. tit. 1. l. 2. tit. 2. lib. 2. Recopil. l. 2. tit. 15. l. 2. l. 11. tit. 25. lib. 4. Recopilat.
- 14 l. 1. tit. 18. lib. 9. Recopil. non procedit contra Concilia populorum, quia contra illa locum habet immemoralis, ex Auedani sententia.
- 15 Præscriptio qua contra Regem non potest procedere in exemptione vectigalium, admittitur ordinaria præscriptio contra priuatos.
- 16 Vectigalia cum Regi soluuntur, exigi ab vno, vel alio populo, Regem non laedit.
- 17 Præscriptionis prohibitio regulariter respicit futuram non completam, & præteritam. Immemoralis supponit tempus infinitum. l. si arbiter. ff. de probationibus. Decimarum immemoriali probata, videtur probari possessio ante Concilium Lateranense.
- 18 Lex qua à populo non recepta non obligat. l. de quibus. ff. de legibus. c. leges. 4. distinct. c. 1. de tregua & pace.
- 19 Regalium est, & Principi reseruatam, prohibere ne quis utatur facultate vt quis Io. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars I l.

- ædificet in suo furnos, vel molendina, vel accedat ad quæ voluerit. l. quaro 18. ff. de iure patron. l. 1. §. permittitur. ff. de aqua quotidiana & stagna. l. 12. 13. & 15. tit. 11. lib. 6. Recopil. l. 9. tit. 6. lib. 3. Recopil. l. 2. tit. 7. p. 5.
- 20 Princeps potest concedere domino territorij vt prohibeat furnos, vel molendina fieri.
- 21 l. fluminum. §. fin. ff. de damno infecto. l. si in meo. ff. de aqua pluuiæ arcenda. l. si quando. ff. de legat. 1. l. ait Prator 3. §. 1. ff. de iureiurando. Priuilegiorum verba improprantur vt comprehendant Regalia, & quæ aliàs non venirent ne concessio privilegij superflua sit.
- 22 l. si quisquam. ff. de diuers. & temporal. præscript. expenditur.
- 23 Probatio ædificandi furnos, vel molendina non inducenda, nisi exprimatur, quamuis alicui concedatur territorium cum furnis & molendinis.
- 24 Aedificare in suo loco cuiusque licet, quamuis præiudicium alteri fiat. l. altius. C. de seruitut. l. Proculus. ff. de damno infecto. Prohibitio est necessaria, vt in facultatiuis possit causari præscriptio. l. 1. C. de seruit. & aqua.
- 25 Seruitutes negativæ non præscribuntur, nisi à tempore prohibitionis.
- 26 Prohibitiones eius quod libera facultatis, semper odiosæ & vitandæ. Antonij de Leiuà prohibitio furnorum in Mediolani statu, calumniis causam dedit.
- 27 Territorij dominus nec per indirectum potest furnis & molendinis vasallorum præiudicium facere.
- 28 Statuto fieri non potest, vt vicini cogantur ire ad molendina vniuersitatis, nec possint ire ad molendina priuatorum. Argumentum de pacto ad statutum valet.
- 29 Ratio eadem ius idem admittit. l. illud. ff. ad leg. Aquil. Conuentio qua aliquis prohibetur, vt libera facultate à iure concessa, iniqua & iniusta dicenda.
- 30 Odiosa & restringenda est prohibitio, ne quis re sua utatur.
- 31 Prohibitio induci non potest ex actu permisso suo. l. non tantum 3. §. si emancipatus filius. ff. de bon. poss. contra tab. l. legata

C

l. legata

- l. legata inutiliter ff. de admin. legat.*
l. in ratione. §. tametsi, ad fin. ff. ad legem falcid.
l. cum tale, §. fin. ff. de condit. & demonstrat.
l. quod favore. C. de legibus.
l. Carbonianum 3. §. duæ autem cause. ff. de Carboniano edicto.

32 *Concessio qualibet ut valeat, requirit voluntatem & potestatem. c. cum super. de officio delegati.*

Omissum in contractibus pro omisso habendum.

Accessorium non venit cum principali in translatione iuris de vno ad alium, quando accessorium diuidi potest à principali.

l. quoties. ff. de contrah. emptione.

33 *Dominus territorij qui illum cum molendino concessit, potest adhuc molendinum ædificare.*

Concessionem qui fecit, non potest contra illam facere.

l. venditor, in principio. ff. communia prædiorum.

34 *Molendini dominus ad quod homines longo tempore accesserunt, non acquirit ius, ut ad alia molendina ire prohibeat, nisi seruitus, vel obligatio esset imposita.*

Inuestitura feudi facta censetur sine præiudicio tertij.

c. 1. in princip. tit. per quos fiat inuestitura.

35 *Superfluum non dicitur quod etsi nihil operetur, dubitationem tollit.*

Argumentum à superfluitate futile est.

36 *l. si quisquam. ff. de diuers. & tempor. præscript. conciliatur cum*

l. vlt. ff. de vsucap.

l. in tantum 6. ff. d. rer. diuis.

l. quod in littore 14. ff. de acquir. rer. dom.

Jurisdictionis qualiter probetur, vel adquiratur, & concessa à Principe iurisdictione territorij cum furnis & molendinis, an ius prohibendi hæc à vasallis fieri in territorio concedatur.

1. **D**icendum est eo maximè iurisdictionem probari, si locus in quo de ea controuertitur, sit intra limites alterius vbi de iurisdictione non dubitatur. nam quod meis finibus continetur, censetur & præsumitur esse meum. Aluarus Valascus *de iure*

emphyteutico. q. 8. n. 38. Mascardus *de probationibus, concl. 393. num. 15.* Socinus *in l. 1. notabili 3. de acquir. possessione, & ibi Castrensis, idem Socinus vol. 2. conf. 181. incipit, in causa. Parisius vol. 1. conf. 27. num. 18. & vol. 4. conf. 4. n. 1. Afflicti decis. 89. n. 2. tenent Bart. & Alex. in l. rem quæ nobis. ff. de acquirenda possessione. Ex quo inferunt ad pascua, vt eorum esse iudicentur, intra quorum terminum fuerint.*

Et satis esse aliquem intentionem habere fundatam pro eo quod limitibus includitur, tenuerunt Decius *conf. 271. num. 1. & 2.* Socinus *vol. 1. conf. 127. num. 2.* ex Barbatia, Aymone, Ifernina, Curtio iuniori, Hieronymo de Monte, & aliis, probauit Chaldas Pereira *de empt. & vendit. c. 21. num. 3.* & in terminis villæ, in cuius territorio sunt nemora, & pascua, vt censetur eius iurisdictionis, in cuius limitibus fuerint, docuerunt Castrensis *in lectura antiquæ legis 1. ff. de acquir. poss. ff. Iason in l. rem quæ nobis, num. 31. ff. eod. m.* Antonius Gomez *in l. 45. num. 2.* Auedaño *de exequendis mandatis, lib. 1. c. 4. num. 5. & 39.* Cassaneus *in consuetud. Burgundia, rubrica 9. §. 4. num. 4.*

Et designatio & demeratio terminorum ex priuilegio & præsumptione pariter admittitur, præsertim si præscriptio immemorialis sit. *l. hoc iure. §. ductus aquæ, de aqua quotid. & assiu. 1.* Et quemadmodum si priuilegio termini alicuius loci in alterius territorio includerentur, de iurisdictione dubitari non posset; ita similiter, quando immemoriali probatur iurisdictione, nam ea limites constituit, & terminos territorij, vt de illo esse censetur, quod in eo continetur. *l. ades sacra. §. in tria maceriem, de contrahenda emptione.* Antonius Gabriel *tit. de præscriptionibus. Crauetta in responso pro genero. n. 430.* Menochius *lib. 3. præsumpt. 100.* Gregor. Lopez *in l. 9. tit. 28. partit. 3. gloss. que son esta blegidos.* Auendaño *de exequendis mandatis. 1. p. c. 4. num. 4.* Azeuedo *in l. 1. tit. 15. lib. 4. Recopil.* Et per exercitium iurisdictionis probatur oppida esse illius loci & territorij, in quo exercetur iurisdictione. *l. 1. §. cum urbem. ff. de officio Præfct. vrbis. l. v. scripto. §. fin. ff. de muner. & honoribus. l. pupillus. §. territorium. ff. de verbor. significat.* Baldus *in l. data opera. num. 28. C. de his qui accusare non poss. Alex. lib. 5. conf. 23. V. so processu, n. 3.* Iason *lib. 4. conf. 166. num. 1.* Abbas *lib. 2. conf. 62. num. 18.* Monte *de finibus regund. c. 52. num. 3.* Mascardus *de probationibus, conclus. 395. num. 33.* Caualean. *decis. 23. n. 89. & 2. p. decis. 36. num. 53.* Albertus Brunus *consil. feudali 127. consider. 7.* Et territorium probari

probari ex iurisdictionis exercitio, vt extendi videatur quousque iurisdictione. Bald. *in c. cum causam. num. 6. de probationibus.* Crauetta *conf. 592. num. 83. & conf. 881. num. 2.* Menochius *conf. 21. num. 9. & conf. 147. n. 13. 14. & 16. & conf. 264. n. 8. & 9. & conf. 1101. num. 4.* Surdus *consil. 151. n. 28.* Burfatus *159. num. 28.* Euerardus iunior *lib. 1. conf. 41. num. 68.* Monte *de finibus, cap. 11. num. 15.* Francisc. Marcus *2. p. decis. 112. n. 10.* Marta *voto 162. num. 5.* Puteus *in allegatione pro communitate Valentia, quæ est post tractatum de finibus, num. 15. & 16.* Carpan. *ad statuta Mediolan. lib. 1. c. 130. num. 7.*

Deinde, licet quoties allegaretur titulus quo alicuius loci donatio à Principe fieret, etsi non exprimeretur iurisdictionem dari qui illa vsus fuit per quadraginta annorum spatium, potest iurisdictionem præscribere. *l. 1. tit. 10. lib. 5. Recopil.* quia præscriptio quadragenaria cum titulo æquipollet immemoriali. *c. 1. de præscript. lib. 6. l. fin. §. fin. C. de fundis patrim. lib. 1. 1. cap. cum persona. §. quod si tales, de priuilegiis. lib. 6. & ibidem gloss. & Doctores.* Felinus *conf. 2. num. 2. & 5.* Couar. *in reg. possessor. 2. p. §. 5. num. 2. & l. 1. variarum c. 17. num. 1.* Decianus *lib. 2. responso 41. num. 113.* Ofascus *decis. 116. num. 111.* & iure nostro *l. 8. tit. 14. p. 1. d. l. 1. tit. 10. lib. 5. Recopil.* Videndus Molina *lib. 2. de primogeniis c. 6. num. 52.* Matienzo *in d. l. 1. gloss. 19. num. 4.* Auendaño *de exequendis mandatis. 1. p. c. 1. num. 21.* Burgos de Paz *conf. 33. num. 23.* D. Valenzuela *conf. 79. num. 123.* Gutier. *præct. lib. 3. q. 62. vbi num. 19.* addit, etiam si lex taxatiuè dicat immemorialem ad probandam iurisdictionem, requiri adhuc quadragenariam cum titulo putatiuo admittendam, & hoc verum esse pluribus probauit D. Castillo *lib. 5. controuersiar. cap. 93. §. 8. num. 11.* Albenfis *lib. 1. conf. 64. num. 57.* & confirmatur. nam quamuis *in d. l. 1. tit. 15. lib. 4. Recopil.* disponderetur iurisdictionem contra Regem, nisi immemorialem, præscribi non posse, adhuc traditur *in l. 1. tit. 10. lib. 5. Recopil.* sufficere ad illam acquirendam quadragenariam cum titulo, de quo etiam alibi egimus.

Sed immemorialis præscriptio probata fuit in hoc casu, vt dubium non superesset cum omnibus qualitibus à iure requisitis, testes etiam rationem depositionum etiam non interrogati reddentes, & actus iurisdictionis explicantes, quo casu immemorialis probata censenda. *l. 41. Tauri, l. 1. tit. 7. lib. 5. Recopil.* & ibi Matienzo *gloss. 8.* & Aceuedus *num. 25.* Couar. *in reg. possessor. 2. p. §. 3. num. 7.* Molina *de primogeniis lib. 1. c. 6. à num. 29.* Auendaño *de exequendis. Iqan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars 11.*

mandat. c. 6. num. 6. gloss. & Doctores. r. de præscript. lib. 6. quorum plures pro constanti supponunt ad fulciendam immemorialem nequaquam desiderari, vt testes de actibus deponant, sed sufficere attestacionem exclusiuam aliter gestorum cum qualitibus à iure requisitis, de quibus, & quanta vis sit præscriptionis immemorialis, pro omnibus vide D. Castill. omnia cumulatam, *tom. 7. de tertiis, c. 2. 2. 3. 2. 4. 25. 26. & 27.* vbi omnia ad saturitatem inuenies.

Rursus, quia præscriptione immemoriali potest acquiri iurisdictione, *l. 1. tit. 15. lib. 4. Recopil.* quæ expressè admittit, nec contra facit *l. 3. tit. 10. lib. 5. Recop.* quæ dicitur lex Pincia, vbi prohibetur præscriptio in alienatione rerum patrimonij Regis, vt est iurisdictione, quia eodem anno *dicta l. 1. & d. l. 3.* confirmata à D. Rege Philippo secundo, vt refert Matienzo *in d. l. 3. gloss. 7. num. 7.* quo apparet non derogari præscriptionem immemorialem, quæ admittitur *in d. l. 1. tit. 10. lib. 5. Recop.* quæ dicitur lex Pincia, vbi prohibetur præscriptio in alienatione rerum patrimonij regij, & virtute tituli alienationis, quem improbat, prohibet præscriptionem, quod longè differt ab immemoriali, quæ etsi supponat titulum, non requirit illum exhiberi, sed etiam præscriptio quæ excluditur *in d. l. 3.* non comprehendit immemorialem quæ semper excepta censetur, vt tradimus *infra num. 13.* & ultra eos notarunt Felinus *in rubrica de præscript. num. 18.* Balbus *de præscript. 2. p. 3. p. 9. 6. n. 2. 1. & 5. p. 2. q. 9. num. 2. 1.* Cephalus *lib. 1. conf. 40. num. 3.* Hondedeus *lib. 1. conf. 79. num. 16.*

Præsertim, quia etsi non requiratur actus iurisdictionis expressè explicari, sed per famam publicam cum aliis adminiculis probari sufficiet. Socinus senior *conf. 187.* Statilius Pacificus *de Saluiano interdito, inspectione. 1. c. 6. n. 32.* & post Bald. *vol. 3. conf. 468.* incipit, *Qualiter probentur.* Monte *de finibus. c. 52. num. 16.* Costa Siculus *conf. 6. num. 40.* Gratianus *3. tom. disceptationum c. 595. num. 7.* qui in terminis nostri casus etiam tenent per exactionem vectigalium & contributionum probari, locum esse de districtu. *l. forma censuali. §. his verò. ff. de censib.* Corneus *lib. 1. conf. 333. n. 10.* Crauetta *vol. 4. conf. 592. n. 83.* Burfat. *conf. 235. n. 20.* Bertazol. *conf. 1. n. 38. & 39.* Surd. *conf. 429. n. 38. & 42.* Berretta *conf. 89. num. 34.*

Sed adhuc populum specificè constat probasse actus iurisdictionis, & pluribus in casibus etiam in territorio exercuisse, videlicet actus iurisdictionales gerendo, & iudicia pronuntiando. Bart. *in l. 2. §. hoc interdito. de itin. actuque priuat.* Bald. *in l. data*

opera. ff. de his qui accusari non poss. Socin. senior lib. 2. cons. 187. Romanus cons. 70. n. 13. Decius cons. 194. num. 12. Menochius de re. tin. rem. 3. tit. 585. & num. 586. tradit in criminalibus probari furcæ erectione. Oldradus cons. 161. Mascardus, qui alios refert, conclus. 947. num. 10.

Sed & officiales nominasse ad exactiorem tributorum, quæ est nostra controuersia, & iurisdictionis, probatur ex officialium creatione. Bald. tit. de pac. iuram. firm. §. ad hoc, num. 4. Mastrillus de Magistratibus lib. 4. cap. 17. num. 4. Natta cons. 672. num. 1. Corneus vol. 4. cons. 268. Menoch. de retinenda, rem. 3. n. 587. Purpuratus cons. 493. num. 2. Cancerius lib. 2. variar. c. 2. num. 56. Bobadilla lib. 2. Politica c. 16. n. 41. & 74.

Quo casu sine dubio probatur iurisdictionis. Panormitanus vol. 2. cons. 62. num. 8. Albertus Brunus cons. 34. num. 6. Hieronymus de Monte tract. de finibus secundis c. 52. num. 3. maximè, quia hi actus non erant dubij & æquiuoci, sed manifesti, specijfici, & clari, quo casu iurisdictionis probata censetur, exornat Bartholomæus Socinus vol. 2. d. cons. 187. per totum. Hieronymus Monte ubi proximè c. 78. num. 30.

Idque magis procedit, quando pluribus testibus, vt in hoc casu, actus iurisdictionis probati fuerunt, cum possit iurisdictionis per testes singulares probari, vt tradit Bald. in l. de quibus, ubi sequitur Papiensis num. 135. ff. de legibus. videlicet si vnus testis deponeret de iurisdictione, quia vidit scindi caput Seio; alius, quia vidit suspèdi Titium ad furcas, quia testes tunc non sunt singulares, sed contestes existimandi, quia in iurisdictionis exercitio conueniunt. Idque similiter probauit Caccialupus in repetit. l. admonenda 108. de iure iurando, rationem reddens, ibi, singularitas est in causa scientia, non in dicto principali. nam modus sciendi est per diuersa media, sed effectus, est vnus & idem. Idque mutuauit à Baldo, qui de probatione iurisdictionis in d. l. de quibus, quando testes de actibus singularibus deponunt, tradit hæc verba. Nam licet tales testes differant in loco, vel tempore, seu in causa scientia, vel in modo sciendi, qui habetur per diuersa media, non dicitur differre in factis, & propterea singularitas hæc, quia non est proprie singularitas, non vitiat probationem, & hoc est quando agitur de aliquo facto probando in genere, & testes probant, licet singularitate impropria circa locum, vel tempus, dicto casu non considerabili, vel singularitatem penes causam scientia & modum sciendi.

Et facit quod aliàs exprimit Azeuedo in l. 6. tit. 9. lib. 3. Recopil. ibi, & notandum te-

stes non dici singulares respectu actus, sed respectu finis. adde quæ notarunt in c. 1. de arbitris l. 6. & pluribus Farinacius de testibus. q. 64. n. 6.

Nec obstat l. 5. tit. 9. lib. 7. Recopil. ubi in casu de quo loquimur circa iurisdictionem indicendi & exigendi tributa, vt Regi soluantur, traditur non sufficere quemcumque vsum & consuetudinem ibi, si combursò de qualquier uso y costumbre y otra qualquier raçon ó causa de qualquier manera, calidad, favor y misterio que en contrario de ello sea en nos por la presente lo à anularmos y reuocamos todo. quippe semper excepta censetur præscriptio immemorialis ab omni prohibitione, vt ex Bart. Baldo, Alexandro, Ripa, Ruino, Bertrando, Crauetta, Couar. Tiraquello, Aflicto, Bertrando, & alijs pluribus, probauit omnia cumulans D. Castilho tom. 7. de tertis, c. 24. alios refert D. Solorzano de Indiarum gubernatione, tom. 1. lib. 3. c. 3. num. 77. & distinctio quam probat Flores de Mena lib. 2. variar. q. 21. §. 1. num. 27, vt conciliet opiniones contrarias, congruit huic rei, vt quoties consuetudo sine qualitate reprobatur, tunc immemorialis non censetur exclusa: at verò consuetudo reprobatur vt iniqua, & iniusta, videatur etiam immemorialis exclusa. Iuxta quæ notarunt Tiraquellus de vtroque retractu, in præfatione, num. 19. Couar. lib. 3. variar. c. 13. num. 4. Gonzalez in regula 8. gloss. 3. num. 11. Azeuedo in l. 3. num. 17. tit. 1. lib. 2. Recopil. Auiles in c. 8. Prætorum, gloss. 8. per totum, idque similiter admittit Mieres in postrema editione de maioratibus. 4. p. q. 20. num. 264. ubi tradit regulam generalem, vt ideo cautè leges Regales, vbi excludere volunt præscriptionem, vel consuetudinem immemoriam, id declarant: vt in l. 3. tit. 1. l. 2. tit. 2. lib. 2. l. 2. tit. 15. l. 2. & l. 11. tit. 25. lib. 4. l. 1. tit. 18. lib. 9. Recopil. vnde cum in hoc casu non sit immemorialis expressè, & vt iniusta præscriptio improbata in dict. l. fin. tit. 9. lib. 7. Recopil. non debet in hoc casu excludi immemorialis.

Quod inde confirmat Auendañus responsò 16. per totum, vbi etiam si contra Regem non procedere immemoriam tradit, quia tunc excluditur, ex l. 1. tit. 18. lib. 9. Recopil. quæ in iure percipiendi collectas, vel illarum exemptione disponit, nisi prouilegium expressum, nihil prodesse, & omnem præscriptionem etiam immemoriam excludit, tamen contra Concilia populorum, vt indicant, vel non tributa regia, & possint exigere in casu de quo loquimur, rectè admittit immemoriam, vt nec videatur exclusa, nec reprobatur. d. l. fin. tit. 9. lib. 7. Recopil. & quauis

uis illius distinctionem non admittat Flores de Mena lib. 2. variarum. q. 20. num. 103. quasi l. fin. edita fuerit in fauorem incolarum in oppido remanentium, quibus magnum damnum immineret ex recessu aliorum incolarum, si pro bonis in territorio sitis tributa non soluerent, maximè si ad loca communia exempta & libera transmigrarent, ac perinde vt nobiles haberentur exemptione fruenter, & populi tributarij nimis onerati remanerent, & depopularentur; & cum ad illorum petitionem prædicta lex edita fuisset, non debet distinctio admitti, vt contra Regum immemorialis prohibeatur, & possit contra Concilia populorum procedere, quippe hæc reprobatio distinctionis Auendañi, quam tradit Flores de Mena ubi proximè, ex multiplici ratione non admittenda.

15. Prima, quia constans distinctio est, vt etiam si contra Regem non possit præscriptio procedere, quamuis immemorialis, vt à tributis aliquis eximatur, tamen aduersus priuatos potest tempore ordinario procedere præscriptio. Bart. in l. si publicanus. §. in omnibus, num. 3. ff. de public. & vellig. Abbas in c. super quibusdam. §. præterea. num. 12. de verb. signific. Couar. in reg. Possessor. 2. p. §. 3. num. 15. vers. secunda conclusio. Cabedus plures referens 2. p. d. cis. 17. num. 6. & decisio 41. num. 6. Rodericus Suarez in questione Maioratus, num. 24. Azeuedo in l. 1. tit. 15. lib. 4. Recopil. num. 54. Lafarte de gabelis. cap. 18. num. 23. D. Alfaro de officio fiscalis, gloss. 20. num. 51. Bobadilla lib. 2. Politica c. 10. num. 44. & 45. quibus adde Balbum de præscriptionibus 2. p. 5. partu principal. q. 5. à num. 1.

16. Secunda, quia sumus in casu valde dissimili ab ipsa, l. fin. tit. 9. lib. 7. Recopil. non quidem an collectæ, vel tributa soluenda, vel non, sed solum in iurisdictione indicendi & exigendi collectas oppidorum, qui sunt in alterius finibus, & territorio, ac perinde nihil ex eo grauantur populi qui immunes manent, quia potius agitur, vt villa quæ habet vectigalium administrationem in aliquo territorio, seruitium ordinarium possit in eo indicere, & exigere capitationem quæ ab ignobilibus peti solet, idque longè differt, vt vel Principi, vel alijs populis damnum afferat, & ideo nec iuxta opinionem Auendañi, nec Flores de Mena ius istius populi cludi poterit.

17. Tertia, quia dicta lex fin. iuxta aliquorum sensum, procedit in consuetudine præscriptione futura, non verò in præterita, quemadmodum etiam in exemptione gabellarum, vbi præscriptio immemo-

rialis expressè reprobatur, idem tradiderunt Paulus de Castro, & Balbus, quos refert Ioannes Guterr. ex quibus notauit D. Castillo tom. 7. de tertis. c. 30. num. 6. & probata immemoriali censetur ante dictam legem possessionem probatam, quia immemorialis supponit tempus infinitum. l. si arbiter de probat. Oldradus cons. 154. n. 18. Molina lib. 2. de primig. cap. 8. num. 27. sicut à simili dicimus quòd probata immemoriali in perceptione decimarum, censetur probata possessio antiqua ante Concilium Lateranense, quòd decimarum perceptionem reprobauit, vt notarunt Ioannes Andreas in cap. cum Apostolica, num. 9. de his que fiunt à Prælati, & ibi Antonius de Butrio n. 17. Imola n. 21. Anchar. n. 6. & communem dicit Alex. lib. 1. cons. 6. n. 5. Antonius Gabriel. communium tit. de præscript. concl. 1. num. 22.

18. Quarta, quia si omnia prædicta locū non haberent, illud tamen sufficere, dictam l. fin. tit. 9. lib. 7. Recopil. in his populis receptam non fuisse, quia apparet ex probatione immemorialis nunquam in vsu fuisse, etiam si loqueremur in terminis illius, quia Concilium populi, ad quem spectat vectigalium territorij exactio, semper seruitium ordinarium exegit in eo populo sui territorij, & lex non debet impedire quando recepta non est, arg. leg. de quibus. ff. de legibus. ibi, nam cum ipse leges, nulla alia causa nos teneant, quàm quòd iudicio populi recepta sunt. c. leges 4. distinctione. Abbas & alij in c. 1. de tregua & pace, vbi tradit glossa quòd non dicitur transgressor qui non seruat legem, quæ nunquam fuit in vsu, & Bald. in cap. fin. n. 19. de consuetudine, statuit vt Iura communia, quæ de consuetudine non seruantur, pro nullis habentur. Alex. cons. 6. n. 4. lib. 1. Parisius cons. 115. num. 6. lib. 4. vbi tradit constitutionem Pontificiam, quæ non fuit vsu recepta, non esse seruandam in foro fori, nec in foro Poli. Pluribus confirmat Surdus cons. 58. num. 8. cum seqq. quia lex, vel statutum censetur conditum sub conditione, si recipiatur vtentium moribus, vt tradit notabiliter Dominie. in d. c. leges. sequitur Ruinus cons. 13. num. 28. lib. 2. Cephalus consil. 129. num. 9. & consil. 137. num. 33. lib. 3. Surdus dict. consil. 59. n. 9.

19. De illo verò, an Ius prohibendi facere furnos & molendina, concedatur dato territorio cum furnis, & molendinis, dicendum est ad solum Principem prohibitionem pertinere, ne quis liberè re sua, vel communi vtatur, vt in molendinis, furnis & alijs similibus. nam certam formam in hac re statuere & prohibere, ne

aliquis veniat ad molendinum, vel furnū, quem voluerit, aut aliter facultate naturali & libera vtatur de regalibus, est & Principi hæc potestas reseruata, textus in *l. quaro* 18. ff. de iure patron. l. 1. §. permittitur. ibi, idque à Principe conceditur, alij nulli competit. ff. de aqua quotid. & aestua. l. 12. 13. & 15. tit. 11. lib. 6. l. 19. tit. 6. lib. 5. Recopilat. Iason conf. 161. num. 2. lib. 2. Gregor. Lopez gloss. 3. verb. Argamento del Rey. in l. 2. per textum ibi, tit. 7. partit. 5. Olafcus decis. Pedemont. 17. in princ. Thesaurus decis. 16. num. 12. Petrus Surd. conf. 127. num. 1. vol. 1. Ioan. Gutier. 4. pract. q. 34. num. 1.

20. Et Princeps illud potest alicui priuilegio concedere. Panormitan. in c. significante, in 1. notabili, de appellat. sequitur ibi Decius in princ. Hostiensis, Innocentius, & Ioannes Andreas in eo, & fuit doctrina glossæ in l. sanè si maris. ff. de iniuriis. tenuit Guido Papæ q. 298. Brunus conf. 131. col. penult.

21. In eo autem singularis controuersia est, an si Princeps concesserit alicui furnum, vel molendinum habere, vel feudum cum furnis, vel molendinis, & sic de aliis rebus similibus quæ prohiberi possunt, an ex hac concessione ius prohibendi alios furnos ædificare, vel molendina, concedatur. nam aliàs videretur concessio superflua, cum absque ea ædificare quilibet rectè potest. arg. l. fluminum. §. fin. de damn. infect. l. si in meo. ff. de aqua pluuiæ arcenda. & ne reddatur concessio inutilis, induci debet prohibitio, arg. l. si quando 109. ff. de legat. 1. l. 1. in principio. & ibi notatis. ff. quod metus causa. l. 1. in fine, vbi etiam notatur. ff. ad municip. l. 3. §. 1. ff. de iureiurando, & ex Castrensi, Baldo, Socino, Decio, Ruino, Croto, Beroio, Neuizano, Parisio, Crauetta, Cephalo, Rolando, Menochio & aliis pluribus in priuilegiis etiam verba improprie & contra naturam interpretanda ne sint superflua, & procedere vt in concessione veniant quæ sunt Principi reseruata, vt aliquid concessio operetur, probauit Menochius, & latè Surdus dict. consil. 127. n. 9. vsque 14.

22. Et facit l. si quisquam, ff. de diuersis & temporal. præscript. vbi cum quis aliquo tempore solus piscaretur in maris, vel fluminis diuerticulo, potest prohibere piscationem in eo loco, & hæc sententia, vt ex concessione priuilegij, furni, vel molendina in alicuius loco construatur, vel exercentur, possit ille prohibere, ne alibi quàm in illis locis suis fiant, ex Panormitano, quem refert, tenuit Iason vol. 2. consil. 161. num. 2. & idem probarunt Hostiensis, Innocentius, & Ioannes Andreas,

Cæpolla, & Iulius Clarus, quos refert Surdus d. conf. 127. num. 1. & 2. referens in simili ita iudicatum.

Verum tamen contraria sententia longè verior est, vt tenuerunt Crauetta de antiquit. tempor. 4. p. §. circa præmissa. num. 1. Iacobinus in inuestitura feudali, in §. & cum molendinis. Burlatus lib. 1. conf. 41. Roland. à Valle lib. 3. conf. 46. n. 64. Crauet. conf. 861. & 871. n. 5. & 9. & conf. 896. per tot. & communio-rem opinionem & veriore tradit Thesaurus prædictos referens decis. 16. num. 9. vers. contrarium, & etiam vltra ab eo re-atos, rectè probauit Surdus dict. conf. 127. num. 18. vsque 27.

Idque primò eis iuris principiis fundatur, quia cuilibet ex communi regula licet in suo ædificare, etiam si vicino, aut alij noceat. l. altius. C. de seruit. l. Proculus. ff. de damn. infecto; & ideo etiam si quis longo tempore habuisset furnum, vel molendinum, ad quod homines semper accesserunt, quia nihilominus possunt desistere, nouumque furnum ædificare, quia actus ille accedendi ad furnum, vel molendinum alicuius, consistit in mera facultate & voluntate accedentium, & in his quæ sunt facultatis, nulla cadit consuetudo, vel præscriptio, nisi procedat prohibitio, & homines acquiescant prohibitioni per tempus quod sufficiat ad præscribendum, vt notatur in l. 1. C. de seruit. & aqua. & in l. 2. C. quæ sit longa consuetudo. gloss. in l. qui luminibus. ff. de seruit. vrb. prædio.

Præsertim id regulare in seruitutibus negatiuis, quæ non acquiruntur, nisi præcedente prohibitione, ex Ioanne Fabro, Ripa, Baldo, Bertrando, Cæpolla, & aliis, tradit Surdus vbi proximè num. 23. qui ex Balbo, Neuizano, Crauetta, Couar. Natta, Rolando, Menochio, Boërio, Capitio, Francisco Marco, & aliis pluribus, latè probat dominum loci habentem furnum, vel molendinum, ad quod homines semper accesserunt, non posse prohibere ne nouum ædificent furnum, vel molendinum, ex quo dicendum videtur ex concessione Principis, qua alicui concedit furnum, vel molendinum facere, non debere aliorum prohibitionem induci.

Tum etiam, quia istæ prohibitiones odiosæ sunt semper, quæ restringendæ, nec debent induci nisi clarè & manifestè concedantur, cum etiam aliqui tradiderint, nec Principem posse prohibere subditos, ne eant ad propria molendina & furnos, vt latè probauit Albertus Brunus conf. 131. per totum. & maximè Principes admonendi,

admonendi, vt curent vitare similes prohibitiones, ne subditos grauent, & causam præstent, vt maiestas principatus aliquatè lædatur, vel illudatur, iuxta quod notarunt maligni Itolorum de Antonio de Leiuia, Magno Duce Hispano, & Mediolanensis. status Gubernatore, qui Mediolani furnorum prohibitionem fecit, & nisi in eis qui nomine Imperatoris Caroli V. designati panis coctio non fieret, vt inde pro mercede coquendi ad stipendia militum pecunias colligeret, & bellum sustineret, & maledici dieteris ludebant, vel illudebant Imperatorem edicendo illum magni facere oportere Ducem Antonium à Leiuia, qui cum titulis Cæsaris Maximi Regis Hispani, & aliis simul ei adiecit titulum furnarij.

27. Et nec per indirectum potest dominus territorij furnis & molendinis priuatorum præiudicium inferre, vt si edictum faciat vt furnarij, vel molendinarij tenentur gratis panem aliquibus subditis coquere. nam tunc cum ex hoc edicto priuatis præiudicium inferatur, edictum huiusmodi vti ambitiosum annullandum est, & similiter nec vniuersitas potest hoc statuere, & ita iudicatum in Senatu Pedemontano, ex Olafco decis. 17. refert Thesaurus decis. 16. num. 6. & adducit Nattam conf. 106. num. 2. & facit consilium Riminaldi iunioris lib. 5. vbi probat, non posse dominum vnus molendini minuere censum in damnum alterius molendini.

28. Secundò id etiam confirmatur, quia nec per statutum potest communitas habens molendina statuere ne vicini vadant ad molendinum priuati. Ancharan consil. 155. & 198. Siluanus conf. 1. num. 140. Olafco. dict. decis. 17. Franchis decis. 380. vbi quòd etiam nec per pactum fieri posset, etiam si in eo consentiant vicini, quia sicut statutum id fieri nequit etiam nec pacto, quia de eo valet argumētum ad statutum. l. fin. C. de fideiuss. Mascardus, Menochius, Surdus, Farinacius, Molina, Tuschus, Mantica, Gratianus, & alij, quos refert Velasco axiomat. iuris lit. An 490.

29. Maximè, quia eadem ratio quæ in statuto consideratur, etiam in pacto procedit, & ex rationis identitate idem statuendum in iure. l. illud, ff. ad legem Aquiliam. l. quedam. §. numularios. ff. de edendo. §. pari ratione, in §. quibus mod. ius patr. potest. solui. & per indirectum hoc pacto fieret in fraudem, quod per statutum non posset, & omnis conuentio, per quam impeditur libera facultas vtendi re sua, dicitur iniqua, vt in simili pacto consuluit Socinus

lib. 2. conf. 272. num. 6. quem sequitur Rebuff. de Magist. artific. gloss. 2. num. 17. tom. 2. & per consequens etiam iurata dicitur inuvalida. Crauetta conf. 622. num. 17. Seraphinus de priuilegiis iuramenti, priuilegio 61. num. 15. & tradit Gaspar Antonius Thesaurus in addit. ad decis. 16. Antonij Thesauri sui patris lit. C. & si ille contrarium sentiat, tamen sine dubio admittendum existimat, quod tradimus quando pactum fieret in æmulationem & dānum alicuius, quia tunc nec pacto ad prohibitionē vicini compellendi, & ita à fenatu fuisse decisum, & facit quod notauit Bertrandus conf. 49. vol. 3. vt si vasalli promitterent domino accedere ad suum furnum, vel molendinum, talis prouisio præsumitur extorta per vim, & erit rescindenda, & vt probauit Neuiz. conf. 43. circa finem, quando subditi prohibiti in hoc casu acquieuerint prohibitioni, id ex metu fecisse præsumitur, confirmat Natta conf. 106.

30. Ex quibus apparet quàm odiosa & restringenda sit hæc prohibitio, & minus admitti, vel induci oportet, ex eo solum quòd Princeps in oppido concedat alicui facultatem faciendi furnum, vel molendinum.

31. Tertiò, quia prohibitio induci non oportet ex actu permissiuo, contra l. legata inutiliter. ff. de adim. legat. l. 3. §. si emancipatus filius. ff. de bon. poss. contra tabulas. l. in ratione. §. tamen si, ad fin. ff. ad l. falcid. l. cum tale. §. fin. ff. de condit. & demonstrat. nec debet quod fauore illius, cui concessum inductum, in damnum retorqueri; argumento legis quod fauore. C. de legibus, & in terminis priuilegij concessi ex l. 3. §. dua autem causa. ff. de Carbonio edicto. D. Valenzuela conf. 79. num. 83.

32. Et in qualibet concessione ad eius effectum & validitatem copulatiuè requiritur voluntas & potestas. c. cum super, de officio delegati, vt ex Baldo, Decio, Boërio, Socino, Cephalo, Alciato, & aliis pluribus, probauit Surdus dict. conf. 127. num. 31. & licet Princeps habeat potestatem prohibendi, non tamen constat in hoc casu id velle concedere, quia aliud est furnos & molendina permittere, & assignare, aliud prohibere eorum constructionem, quia cum hæc sint diuersa, non potest de vno ad alium inferri, & omissum in concessionibus, & contractibus, pro omissio haberi debet, & quamuis per se esset accessorium furnis & molendinis ius prohibendi ab aliis, fieri tamen non veniret in concessione furni, vel molendini, quia est diuisibile, & potest ab eis separari, & vbi agitur

agitur de translatione iuris, de vno in alterum translato principali, non venit accessorium quod ab eo potest diuidi. *l. quoties. ff. de contrah. empt. quæ omnia rectè probauit Surdus d. conf. 127. n. 32. vsque 40.*

33. Et confirmat nostram sententiam, vt ex concessione non nascatur aliorum prohibitio, doctrinâ Bald. & Iacobi, quos refert n. 38. dum tenuerunt dominum loci, qui molendinum alicui concessit, posse aliud molendinum post concessionem ædificare, & tunc quando concessio contineret ius prohibendi, vtique non posset dominus, alio inuito, illud fabricare, & cum liceat domino concedenti, qui nihil potest facere in præiudicium concessionis ab eo factæ. *l. venditor, in princ. ff. comm. prædior. multo magis licebit aliis, qui non sunt ex concessione obligati. Et ratio est, quia concessio & permissio furni, vel molendini faciendi, non concludit per necesse prohibitionem, & cum hæc dubia sint, prodesse non debet. cap. quoniam contra, de probationibus. l. non hoc. C. unde legitimi.*

34. Quartò, nam etiam si furnum, vel molendinum, quorum facta fuisset concessio, eius esset qualitatis, vt longo tempore homines ad illud accederent, non solum inde aliis videtur, nec imposita prohibitio faciendi furnos, vel molendina, sed vicini qui ad furnum, vel molendinum concessum longo tempore accesserunt, compelli possunt, vt perseuerent, nisi seruitus, vel obligatio esset imposita, vt notauit Cæpolla in tract. de seruit. urbanor. c. 50. tit. de furno. q. 2. & cum semper inuestitura alicui facta censeatur, saluo iure tertij, vt ex cap. 1. in princ. & ibi glossa, & Doctores, tit. per quos fiat inuestitura, etiam si concederetur castrum cum pertinentibus, etiam si iure veniant molendina & furni, intelligendum de eis quæ pertinebant ad concedentem, non autem de his, quæ spectabant ad personas priuatas, vt probauit Iason in l. quominus, num. 120. de fluminibus. Cagnolus in l. nemo plus, de origine iuris, & quando Princeps antea non statuerit prohibitionem furni, vel molendini, aut rerum similiarum, non potest censerì concessione facta, quia Princeps concedere censeatur ius quod habet, & cum in eo loco non esset statutum ius prohibendi, concessio prædicta ad prohibitionem non debet extendi, vt ex Natta, & aliis pluribus probauit Surdus d. conf. 127. num. 51. & 52.

35. Nec obstare poterunt quæ in contrarium expensa fuerunt. nam quoad illud non esset superflua concessio, cum aliàs liceret furnos, vel molendina ædificare, nihil

enim facit, quippe, vt tradit idem Surdus d. conf. 127. num. 70. concessio quæ respicit furnos, vel molendina, operari iuxta eorum sententiam, qui tenuerunt, concessio territorio non concedi furnos, vel molendina. Et quamuis aliorum opinio sequeretur, qui credunt concessione territorij etiam venire, tamen operatur, vt dubitationem tollat, quod satis est vt superflua non dicatur dispositio, vel quando exprimet illud quod tacite inest, vt pluribus probat Surdus *ubi proxime n. 71. & 72.* quibus ego adiungo argumentum à superfluitate vitanda, futile & puerile ab interpretibus existimari. Cagnolus in *proæmio Digestorum, n. 117.* Mantica de *consecruris ultim. voluntatum lib. 3. tit. 6. num. 8. & lib. 12. tit. 17. num. 39.* Annibal ad Mandelum *conf. 111. n. 19.* ex Alciato, Duareno, & aliis, D. Castillo 4 *tom. controuers. cap. 38.* & ego notauit in *decis. Granat. disput. 21. n. 47. & disput. 31. n. 51.*

36. Quod verò pertinet ad textum in *l. si quisquam. ff. de diuersis & temp. præscript. omiffis* quæ ex Bartolo, Castrensi, & aliis notauit Surdus *ubi proxime, num. 78. cum seqq.* dicendum est longè diuersa ratione procedere, loquitur enim quoties aliquis pluribus annis solus piscatus fuit in loco publico, tunc propter naturalè & permissam iure gentium occupationem potest alios prohibere respectu vsus quem præscripsisse videtur; secus verò proprietatem rei sibi non potest acquirere, aut aliis adimere. nam postquam qui vsus & ius piscandi adquisierit, semel amiserit, nulla actione, vel interdicto recuperare potest, quia postquam eo iure vti, vel piscari in mari, vel in flumine desiit, locus ad causam publicam rediit, & rursus occupantis fieri cœpit. *l. quod in littore 14. ff. de acquir. rer. domin. l. in tantum 6. ff. de rer. diuisione,* quando accipiendus textus in *l. præscriptio, finali. ff. de vsucapionibus,* de quorum iurium difficultate, emendatione & concordia, vide quæ ex Balduino, Curtio, Conano, Gothofredo, Donello, Genua, Pichardo, Eguinario, Barone, Cuiacio, Zafio, & aliis ego notauit in *decis. Granatenfibus, disputat. 44. num. 30. 31. & 32.* & pluribus relatis D. Solorzanus 1. *tom. de iure Indiar. lib. 3. cap. 3. num. 65. vsque 70.* & quantum hic casus à nostro differat, aperte constat. nam ibi solus piscatus fuit, alios prohibuit; in nostra verò quæstione nulla prohibitio erat antea indicta, sed dominus territorij eam inducere intendit solum ex eius concessione cum furnis, vel molendinis, quod longè diuersum est.

Denique

Denique quod ex Abbate, Iafone, Host. Joanne Andrea, Iulio Claro, & reliquis supra expendimus, rectè eis respondet Surdus d. conf. 127. à num. 28. vsque ad 51. ad quem Lectorem relego.

ALLEGATIO LXX.

De iurisdictione permissionis in locis dominorum vasallorum.

- 1 *Castella populi regulariter eligunt Alcades ordinarios.*
l. 2. tit. 2. lib. 7. Recop.
Magistratus non perpetui, sed temporales eligendi.
- 2 *Iurisdictionis generali concessione non derogatur speciali quam populi habent acquisitam.*
l. in obligatione generali. ff. de pignor.
- 3 *Princeps est fons & origo iurisdictionis.*
Auth. constitutio quæ de dignitatibus. §. præterea, collat. 6.
c. 1. vers. Potestas sit, quæ sint regalia.
- 4 *Reges Hispaniæ in suis Regnis habent fundatam iurisdictionem, & ius eligendi magistratus.*
l. 1. 2. & 3. tit. 1. lib. 4. Recopil.
- 5 *Iurdictio ordinaria iure communi vendi non poterat, tamen potest vendi in Castella, ex legibus & consuetudine.*
l. 1. tit. 10. lib. 5. Recopil. & n. 6.
- 6 *Iurdictio non videtur data ex territorij concessione.*
l. 12. tit. 1. p. 2.
- 7 *Domini vasallorum in Castella plures condemnati ne primam instantiam adimant, iudicibus à populo electis.*
- 8 *Princeps potest reassumere iurisdictionem ordinariam iudicum locorum.*
l. 1. §. optamus. C. de officio præfect. præ. l. 1. cum seq. tit. 1. p. 2.
- 9 *Princeps potest remouere Magistratus ad libitum quos elegit.*
§. sed & quod Principi. Inst. de iur. natur.
- 10 *Electio iudicum ordinariorum non debet permitti populis, sed à Rege fieri.*
- 11 *Electiones populorum pluribus disidiis causam præbent.*
- 12 *Principis maior virtus est nosse subditos.*
- 13 *Iudices plures esse qui de eadem re cognoscere possint, publicè interest.*
- 14 *Iudicum amulatio solet utilis censerì.*
- 15 *Iurisdictione ordinaria à populo per vsusam acquisita, non venditur territorio.*
Io. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars I I.

rio vendito.

- 16 *Appellatio an in locis dominorum vasallorum possit ad dominos interponi.*
- 17 *Dubia tollere ad officium Gubernatoris spectat.*
- 18 *Appellari non potest à iudice domini loci ad ipsum dominum.*
l. 1. §. ab eo. ff. quis & à quib. appelletur.
- 19 *Lites celeriter expediendæ.*
cap. finem litibus. de dolo & contumacia.
l. 1. & titulus C. vt intra certum tempus criminalis quæstio terminetur.
- 20 *Princeps ex aliquorum sententia nunquam vendit iurisdictionem priuatiuè, sed accumulatiuè.*
l. quoties. §. ultim. ff. de administrat. tutor.
l. fin. C. de iurisd. omn. iudic.
l. 1. C. de officio præfecti vrbi.
cap. super hoc, de hæreticis. lib. 6.
cap. irrefragabili, de officio ordinarij.
cap. ceterum. de iudiciis.
- 21 *Rex potest vendere iurisdictionem præcariam ipsis locis, vel dominis locorum.*

De locis dominorum vasallorum, an eam iurisdictionem, quam populus habet per tolerantiam Principis in electione iudicum ordinariorum, qui iurisdictionem exercent, & dicimus Alcades ordinarios, possit Rex ipsi domino populi, vel aliis vendere.

CONSÛETVDINE vniuersali Hispaniæ in omnibus locis Castellæ ipsa Concilia populorum eligunt Iudices ordinarios, quos Alcades dicimus, & fundamentum habet in *l. 2. tit. 2. lib. 7. Recop.* qui cognoscunt in prima instantia de causis ciuilibus & criminalibus in aliquibus locis limitata iurisdictione ad certam quantitatem, & electio fit per annum, vt non possint sibi iurisdictionem vsurpare, & ita faciendum suadet Isocrates in *Nicoole, oratione 3.* & Aristoteles *lib. 2. Politicorum. c. 3.* & solum inter Athenienses instituit magistratus Arcopagitas esse annales, & Annibal inter Carthaginenses inducere. studeuit, Prætores & Consules Romani ad annum eligebantur, & in pluribus prouinciis quasi valde congruum obseruatur.

vt tradit Alexand.Sardus *de moribus gentium*, lib. 2. c. 25. plura cumulauit Camillus Borell. *de magistr.* lib. 1. c. 12. per tot. & de consuetudine eligendi Prætores annuos in regnis Castellæ & Legionis; & ideo antiquitus Reges non eligebant, nec mittebant Correctores ciuitatibus, & populis, nisi eis petentibus, memoratur, & tradit D. Couar. *prætic.* c. 4. num. 5.

Hæc enim iurisdicção ordinaria, quam exercent nomine Regis, annui Prætores à populo electi, non videtur suppressa, vel imminuta ex concessione iurisdicçãois, aut venditione, quam Princeps generaliter faceret, iurisdicçãois alicuius loci. nam cum populus hoc ius haberet iam acquisitum circa electionem, & exercitium iurisdicçãois ordinariæ, non videtur ademptum, aut ei derogatum, nisi expresse concesserit Princeps, argum. *l. in obligatione generali* 6. ff. *de pignoribus*. & quæ notarunt Couar. *ubi proxime*. Bobadilla *lib. 2. Politicæ*. cap. 16. num. 170. usque ad 177.

Ex quo apparet resolutio propositæ dubitationis, vt certissimum sit, Principem posse ipsis dominis, vel populis hanc iurisdicçãoem, quæ ex permissione & tolerantia apud populos remansit, vendere, vel donare, fundamenta id respiciunt, Principem esse fontem & originem iurisdicçãois à quo pendent, & cuius nomine Magistratus exercent. gloss. *in l. si quis Decurio* 16. verb. *Iudici*. C. *de decurion*. lib. 10. *Auth. Constitutio quæ de dignitatibus*. §. *præterea*, collat. 6. c. 1. *vers. Potestas*, tit. *quæ sint regalia in vrbibus feudorum*, ex Luca de Penna, Cassaneo, Baldo, Andrea de Isernia, Montaluo, Matienzo, Petro Gregorio, D. Couarr. Girona, & Auendaño, Bobadilla *lib. 1. cap. 12. num. 21*. ex Capicio, Afflictis, Iacobino de sancto Georgio, Menochio, Maranta, Didaco Perez, & Gregorio Lopez, Mastrillus *de Magistrat.* lib. 1. cap. 1. num. 6. referens Franciscum Marcum, Anton. Nattam, Molinam, Peregrinum, Anton. Capicium, Cassiodorum, Auendañum, Camillus Borellus *de præstantia Regis Catholici*, cap. 21. num. 17. & seqq. cum Mathæo Stephano Guterrio, Parladorio, Colerio, & aliis, Osvald. ad Donellum *lib. 17. comment. cap. 7. in notatis lit. O*.

Et in Hispania Reges habere fundatam intentionem iure communi, & Hispano, ab hinc plusquam octo centum annos, usque ad suum tēpus, tradit D. Couar. *prætic.* cap. 1. num. 9 hi verbis, *In Castellana Republica rota civilis potestas & iurisdicção per se ipsam Regem est ab eo, quo deriuatur in alios. & adeo iuri consonum tradit, vt non*

egeat aliis fundamentis, & solum referenda. *l. 1. 2. & 3. tit. 1. lib. 4. Recop.* & quod ex Auendaño, Palatio, Rubio, Baraona, & Matienzo notauit Bobadilla *lib. 1. Politicæ*, c. 2. num. 19. & *lib. 2. c. 16. num. 73*.

Vnde quamuis ordinaria iurisdicção quæ à Principe dimanat, & eius est iure communi, vendi non poterat, quasi pertineat ad ius publicum, cuius capax non est quilibet priuatus, vt ex Afflicto, Socino, & aliis, probauit Antonius Petra *de potestate Principis*, c. 32. num. 262. tamen ex eiusdem sententia vendi poterit quando est aliqua consuetudo, aut lex in Regno quæ id permittat, vt in Castilla est *l. 1. tit. 10. lib. 5. Recopil.* quæ solum prohibet non concedi iurisdicçãoem ordinariam populorum exteris, & alienigenis, & permittit concedi vasallis oriundis ex his Regnis, reseruata Principi iurisdicçãoe suprema, & ultra legem Regni semper hanc reseruationem ceteri factam, probarunt Bartolus, Iacobinus de sancto Georgio, Baldus, Natta, Grammaticus, Rolandus & alij plures, quos refert Camillus Borellus *de Magistratibus* lib. 4. cap. 8. num. 8. alios adducit Selse *decis.* 175. num. 1. idque est quod tradiderunt Felinus, Iason, & Castrensis, iurisdicçãoem supremam non esse in marsupio Principis, quasi illa nunquam vendi possit, notauit Antonius Petra *d. cap. 32. n. 233*.

Sed tamen ordinaria iurisdicção & primæ instantiæ reseruata appellatione ad Principem, potest vendi, aut concedi. nam quamuis concessione generali alicuius territorij non venit iurisdicção nisi priuilegio speciali concedatur. *l. 12. tit. 1. p. 2. iuncta gloss.* 3. *l. 1. tit. 10. lib. 5. Recopil.* id aperte denotat posse vendi, aut priuilegio concedi, iuxta quod notauit Calcaneus *conf.* 102. col. 2. Ant. Petra *de potestate Principis*. c. 22. n. 41. Et in propriis terminis, vt in locis qui possidentur à dominis vasallorum, non solum vt possit à Rege vendi iurisdicção, sed consuetudine vniuersali Hispaniæ concessio territorio competere iurisdicçãoem ordinariam in prima instantia, voluit Auendaño, quem refert & sequitur D. Couar. *prætic.* cap. 4. num. 5. ea tamen limitatione, vt domini vasallorum debeant habere expressum priuilegium dictæ iurisdicçãois, aliàs sine illo non poterunt exercere in præiudicium iudicum ordinariorum, qui à populis eliguntur. Nota verba quæ ius nostri Regis aperte expriment, ibi, *In his vero ciuitatibus & oppidis, quæ alicui Duci, Comiti, aut Marchioni, Nobilibus subdita sunt, hoc ipsum est in controuersia, an domini habentes iurisdicçãoem*

nam possint populis inuitis, & non petentibus constituere, aut mittere Restorem, aliumve iudicem, qui primam habeat causarum ciuiliū, & criminalium cognitionem, simul cum ipsis magistratibus à populo electis, vel eam exercent iure præuentionis? & hoc fieri iure posse conatur probare Petrus Auendañus in *d. tract. de exequend. mandat. regis*, c. 6. n. 25. quod ipse item admitterem, *ubi hoc ius fuerit legitimo titulo, aut iusta temporis possessione, aut præscriptione quasitum. At in his locis in quibus nulla stat hac de re consuetudo, aut præscriptio, sed est quæstio ista ex iuris rationibus diffinienda, maxime dubitarem. nam licet Rex, aut Princeps summus possit hoc facere, quippe qui summam, & totam habeat Reipublicæ iurisdicçãoem, Domini tamen inferiores non sic poterunt hoc iure vri, nec populis ius, quod habent, auferre, diminuere, aut debilius reddere; habent enim populares Magistratus ius primarum cognitionum, eaque lege oppida dominis à Rege data sunt. Quamobrem iniuria fieret Magistratibus popularibus, qui ius istud obtinent, si in eisdem oppidis alij iudices ordinarij à dominis darentur in hoc, vt primam haberent causarum cognitionem. Igitur qui de hac controuersia iudicaturi sunt, hæc & alia æquissimè perpenderit, vt quod Reipublicæ fit, utilius decernant & exequantur.*

Vnde prouenit quod refert Bobadilla *lib. 2. Politicæ*, cap. 16. num. 74. in Cancellariis in pluribus populis dominos condemnatos esse ne Prætores suos constituent, qui primam causarum cognitionem habeant, sed ea relinquatur iudicibus ordinariis à Populo electis; & exempla proponit in Comite Corunæ, Comite Aquilario, & in Marchione de Villera: Idem factum est, me Iudice, in villa de Xorquera, huiusque praxis ratio ex superioribus pendet. nam nisi iuri populorum derogauerit Princeps, & priuilegium concesserit, nunquam videri à populo adimi ius eligendi Prætores, & eorum iurisdicção ordinariæ; cum verò concesserit domino loci, rectè id priuilegio, aut venditione facere posse ex Panormitano, Felino, Bruno, Parisio, Armano, Pistore, Rolando à Valle, Iasone, Rosenthalii, & Schradero, tenuit Sixtinus *de Regalibus*, lib. 1. cap. 5. n. 56. & 57.

Princeps enim potest reassumere iurisdicçãoem ordinariam iudicum locorum, cuiusque domini vasallorum, & impedire, aut per se facere electionem. Nam quæ adhuc populis permessa prouenit ex precaria facultate, & tolerantia Regis, qui est origo omnium Magistratuum, ad quem pertinet electio. Nec aliquis facere po-

Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars II.

test sine Principis concessione, & consensu. *l. 1. §. optamus. C. de offic. Præfect. prætor.* l. 2. cum seqq. tit. 1. partit. 2. Bald. *col. 4. conf.* 385. n. 1. idem Bald. *in l. qui se patris*, n. 34. *C. unde liberi*. Cels. Hugo *conf.* 86. n. 8. & 9. Couar. *prætic.* c. 1. n. 9. Auiles *c. 1. Prætorum*, gloss. 1. nec Concilia populi alicualiter possunt iudices eligere, nisi Regis permisso, ad quem pertinet iudices dare, & ad nutum remouere. D. Couar. Auend. & alij, quos in terminis refert Bobadilla *lib. 3. Politicæ*, cap. 8. num. 47. & *lib. 5. c. 1. n. 3. & 4.* idque adeo compertum est, vt probatione non egeat.

Sed Innocentius, Panormitanus, Ioannes Faber, Zabarella, Lucas de Penna, Belluga, Pinellus, Cassaneus, Chaldas Pereira, & alij, quos refert, & sequitur Mastrillus *lib. 1. Magistrat.* cap. 27. late probant posse Principem ad libitum Magistratus quos elegit, vel permisit (vt in hoc casu) remouere; aliàs enim necessitati subiiceretur, quod est Principis voluntati commissum, postquam populus Romanus facultatem, quam ei dedit Romulus, eligendi Magistratus, nec sibi vsurparent Patricij, Halicarnasseus *lib. 2. Historiarum*. Pomponius Lætus *lib. de legibus*, in principio. Plutarchus *in vita Valerij Publicolæ*. Borellus *de Magistrat.* lib. 1. cap. 1. num. 19. Hanc ergo potestatem populus in Augustum Principem transtulit, *l. Regia. §. sed quod Principi*, *Institut. de iure naturali*; & ab hoc facto populi Romani deriuatur ius Principum. nam imperium Romanum continebat omnes prouincias, quæ hodie subiacent Ecclesiæ Catholicæ, vt ex Alciato, Orofio, & aliis pluribus Bobadilla *lib. 1. Politicæ*, cap. 1. num. 14. Cui adde Camillum Borell. *lib. 4. de magistrat.* cap. 8. num. 20.

Illud magis medela, & reformatione eget, vt cum Princeps possit in quocumque loco sibi abdicare iurisdicçãoem ordinariam, quando alij non concessit, maxime ad publicam utilitatem pertineret simul electionem Magistratum à populis faciendam impedire, & Principem ex se illam facere. nam electiones Magistratus, quæ fiunt in populis, nihil aliò deseruiunt, quam vt factiones, & turbulenta dissidia inter locorum incolas oriantur, vnde ambitio & ciuium discordia nascatur, idque præcipue locum habet vbi medietas munerum publicorum inter nobiles, & plebeios diuiduntur, nihil aliud electio est, quam rixæ & periculosa contentiones. nam in quatuordecim annis, quibus in Cancellaria Granat. Senatorio munere functus populis

D z eius

eius territorij, qui magis inter omnes Hispaniæ opibus, & ciuibus pollent, semper continuis defidiis, & factionibus inquietati fuerunt, ex discordia electionum; & cum illi, qui ambierint munera publica, tanto eis indigniores existimandi, ad munus regium pertinet ambitionis & discordiæ hæc tumultuaria seminaria euellere, vt exclamat Corsetus *de potestate regia. quest. 1. num. 4.* inter nouiores tractatus Doctorum tom. 16.

11. Et vltra plura exempla, de quibus Iosephus lib. 14. *antiquitatum*, de Aristobulo & Hircano fratribus. Plutarchus in *Numa*, vbi refert contentionem Romanorum & Sabinorum mortuo Romulo pro Rege eligendo; & quod de C. Graccho refert idem Plutarchus in *Tiberio*, Carolus Sigonius lib. 11. *Regni Italici*. Bonfinius lib. 10. *decade 1.* Guicciardinus lib. 6. *histor.* & alibi passim, illud nobis in Castella sufficiat quod exhibuit Catholicus Rex Ferdinandus V. Castellæ Rex, cum ad sua propria regna Aragonum migraret pro recuperatione comitatuû Rufini & Zerdaniæ, cum perueniret ad Cæsar-Augustam, vbi quidam magistratus, qui dicuntur *Iurados*, singulis annis electionem iudicum ad regimen populorum faciebant, vt apud nos Concilia municipiorum eligere diximus, propter damna & defidia quæ Regi ex similibus electionibus relata, prohibuit deinceps electionem fieri, & sibi aduocauit, vt refert Zurita 1. tom. *expeditionum Italiae lib. 1. cap. 10. ad finem*, & vltra plura quæ Occidentalium Indiarum monumenta offerunt, vbi plures controuersia circa electiones referuntur, Nouus Historiographus Chronicæ nostri Regis Philippi I V. lib. 6. cap. 2. tradit omnes tumultuarias seditiones earum Regionum, & præsertim ditissimi illius tractus Peruani & Prouinciæ de *Potosi* originem habuisse ab ambitione & discordia circa electiones Prætorum, id est, *Alcades ordinarios*, quæ fit quolibet anno, nam cuiusque Hispaniæ prouinciæ oriundi ex suis facere volentes, & inde in iurgia, & rixas profiliebant, & inter Cantabros & Beturios grauissimæ & periculosa referuntur, & ideo maximè expediret huic rei remedium adhibere, vt electiones fierent in sæculationibus, quas dicunt, aut aliis modis, quibus vitur supremus Senatus ordinum militarium. nam in locis suæ iurisdictionis non populi, sed Senatus electionem facit.

12. Ex quo plures vtilitates quæ ad commune bonum conducunt, experientia exhibebit. nam electione officiorum à Rege

facienda habebit Princeps in quocumque oppido munera & præmia quæ merentibus largiatur, & quasi ab eo electos Prætores promptiores habebit ad sua mandata exequenda, cognoscet qui aptiores fuerint, vt regimini præponantur, & excellentiorem virtutem Principis experietur, iuxta illud Martialis lib. 8. Epigramm. 15.

Principis est virtus maxima nosse suos.

Vnde apparet non solum hanc Prætorum ordinariorum posse Principem vendere iurisdictionem ipsi domino loci, sed etiam cuiusque extraneo, & si (vt propositum fuit Regi) dominis locorum hæc iurisdictione vt primam haberent causæ cognitionem, accumulatiuè venderetur, maximè conduceret ad optimam regendi rationem, quia publicè interest plures iudices esse, qui iustitiam administrant, vt si alter negligens fuerit, alius eius defidium & negligentiam suppleat, vt ex Felino, Iacobo de Bellouiso, & Puteo notauit Auendaño *de exequendis mandatis cap. 6. num. 12. vers. iudices.* Panormitanus in *cap. statuimus, de maledicis.* Ioannes Andreas in *cap. felicitis, de penis in 6.* ex Alexandro de Næuo, Philippo Franco, Guterrio, Zerola, Nicolao Garcia, & aliis, D. Salgado *de Regia protectione 3. p. cap. 13. num. 67. & 2. part. cap. 17. per totum.* maximè num. 32. & sequentibus, & est communis opinio iuxta D. Couar. qui refert plures lib. 2. *variatarum, cap. 10. num. 6.* & plus quàm quinquaginta Doctoribus probauit. Bobadilla lib. 2. *Politica cap. 17. num. 94.*

Adde quod ex Baldo, Felino, Angelo, Corneo, Aretino, Afflicto, Aymone, Riminaldo, & Menochio notauit D. Ludou. *decif. 4. num. 6.* vt iurisdictione quæ semper censetur data accumulatiuè, debeat cessare quando fauore certæ personæ iurisdictione conceditur, si illi expediat plures iudices non habere, tum etiam, quia æmulatio inter iudices si duo haberent primam causarum cognitionem, induceretur vt quisque maximè curaret de causæ criminalis præuentione, vt possit inde meliùs supplicium delictis irrogari, & vt notarunt Politici in iustitiæ administratione, potiùs expedit æmulatio inter iudices vnus loci, vt quisque alteri præponi curret, ne si valde concordēs appareant, negligentes existant, vt refert ipse Bobadilla lib. 1. *Politica c. 12. n. 32.*

Deinde in hoc casu à pluribus dubitatum est, an concessa iurisdictione à Principe in aliquo territorio, prima cognitio causarum concedatur, vt ideo eam inhibere non possit dominis vasallorum, ex Baldo,

Baldo, Martino Laudensi, Ioanne Fabro, Curtio iuniori, Beroio, & aliis pluribus, Antonius Petra *de potest. Principis, cap. 8. n. 56.* ex Socino iuniori, Alciato, Cephalo, & Pancirolo, ipse Antonius Petra *cap. 6. num. 46.* ex Bossio & aliis, Capiblanco *de officio Baronum. prag. 8. p. 1. num. 59.* Ofvaldus, qui agit in iurisdictione in feudum data ex Menoch. Colero, & aliis in *notat. ad Donellum lib. 17. cap. 9. in notat. lit. N.* quamuis in hoc casu quoties populus adquisierat ius eligendi iudices ordinarios consuetudine, aut Regis permissione, non poterit censi venditum, quod fuerit in præiudicium popularium.

16. Sed tamen cum iuxta legem quam dicimus de *Guadalaxara*, domini vasallorum non possunt habere ius appellationis, & quamuis dubitetur de eius obseruantia, iuxta quod tradit D. Couar. *practicar. cap. 4. num. 6.* Azeuedo in *l. 1. tit. 1. lib. 4. Recop. n. 41.* & de quo videndus Auendaño *de exeq. mandat. lib. 1. cap. 4. num. 2. vers. & licet.* ex Bonifacio Montaluo, Palacios Rubios, Gregor. Lopezio, & aliis, Bobadilla *d. lib. 2. Politica, cap. 16. num. 77.* & huius rei declarationem, & quid habeant domini vasallorum circa appellationes, ex prædicta lege ad supremum Cõsilium Castellæ remittit D. Couar. *vbi proximè*, quod etiam sequutus Auileus in *cap. 38. Prætorum, vers. ante nos.* In hoc igitur dubio quoties in populo, vbi iurisdictione vendita alicui ex Magistratum electione, quam Populus habet, obtinuerit primam cognitionem causarum, apparet, cum hæc domini populi non sit, & an habeat instantiam appellationis, valde controuersum videtur hæc iurisdictione, quæ domino populi donata, aut vendita imaginaria ficta, & sine effectu, vt notauit D. Couar. *d. cap. 4. num. 6. ad fin.* ibi, *alioquin esset profectò iurisdictione penès ipsum absque usu, præsertim libero.* In hoc igitur dubitationis conflictu, an iurisdictione vendita, aut quid concessum dicatur venditione territorij, aut eius iurisdictionis, si hæc primæ instantiæ iurisdictione vendatur ipsis dominis locorum, valde conueniens erit, & cessabit controuersia, & dubium de venditione, & an iniuste hæc iurisdictione dominis denegetur.

17. Dubia enim tollere ad Gubernantis officium spectat, iuxta quod dixit Cicero lib. 1. *de officiis*, ibi, *Quocirca bene precipiunt, qui vetant quidquam agere quo dubites æquum sit, an iniustum; æquitas enim lucet ipsa per se, dubitatio autem cognitionem significat iniuriæ.* Et promptior vasallus ad seruitium Principis addicitur certus de iure suo, &

iurisdictione quam habet, quàm dubius, ex eiusdem Ciceronis sententia lib. 5. *epist. 21.* ibi, *Animus dubius rebus est infirmior.* & meliùs dixit Apostolus D. Iacob. in *sua Epistola Catholica, in principio*, eis verbis. *Qui enim hesitat, similis est flatui maris, qui à vento mouetur, & circumfertur.* & paulo infra, *vir duplex animo inconstans.*

Deinde aliud etiam quod pertinet ad bonum publicum inde proueniet, quia lites sine longiore mora poterunt terminari, exclusa vna instantia. nam semper domini locorum, vbi non habent primam instantiam, volunt de appellatione cognoscere, vt conferuent illud ius appellationis quod intèdunt sibi competere, & inde causam aduocant Iudicibus ordinariis, & cum ad Cancellariam causæ deferuntur, duæ sententiæ necessariæ, quia nulla declaratur ob defectum iurisdictionis domini locorum sententia in instantia appellationis, istaque excluderetur, si illi ordinariam iurisdictionem exercerent, quia nunquam admitti potest, vt à iudice qui nomine domini indicauerit, ad ipsum dominum appelleretur, ex reg. textus in *l. 1. §. ab eo. ff. quis & à quo appelleretur.* quod probatur à pluribus relatis à Couar. *practic. cap. 4. num. 8.* & expressè declarat in locis dominorum Hispaniæ Auiles *d. cap. 38. Prætor. gloss. 1. ad finem.* & in Italiæ locis, ex Natta, Curtio iuniori, Bruno, & aliis pluribus Anton. Petra *de potestate Principis c. 8. num. 66.* & ex Marino Freccia, Tapia, Ponte, Barbofa, & aliis, Capiblanco *d. prag. 8. p. 1. n. 180.*

Vnde quod omnibus authoribus Politicis & legalibus in curia fecit lites breuiter terminari, & eorum dilationes amputari, vt deinde proueniat dispositio, *l. ultima, & titulus C. vt intra certum tempus crim. quæst. term. c. finem litibus, de dolo & contumacia*, vbi notant omnes, Æneas Robertus lib. 2. *rerum iudicatarum, cap. 16.* D. Salgado *de Regia protectione 3. p. cap. 1.* Ofvaldus ad Donellum lib. 26. *Comment. cap. 1. in notatis lit. N.* Cassiodor. lib. 1. *variatarum, epist. 5.* Matth. Tymp. in *speculo Magistrat. 2. p. signo 12.* Ioannes Chokier in *Thesauro Politico lib. 2. cap. 4.* Lang. lib. 11. *semestrium, cap. 2.* Ioannes Barclaius lib. 3. *Argenis.*

Denique prædictum procedit quoties populi, aut eius iudices ordinarij vterentur hac iurisdictione ex permissione solum precaria, & tolerantia Principis, aliàs enim si populi expressum priuilegium de ea iurisdictione à Principe haberent, donatione, vel venditione, dubitari posset, an illam dominis locorum vendere valeret,

quamuis in hoc casu sunt, qui existiment adhuc accumulatiuè, & ad præuentionem posse vendi iurisdictionem dominis locorum, quia nunquam Princeps vendit iurisdictionem priuatiuè, sed accumulatiuè, cum eo arg. *l. quoties. §. ultim. ff. de adm. tutor. l. fin. C. de iurisdictione omnium iudicum. l. 1. C. de officio Præf. urbi. cap. super hoc, de hereticis lib. 6. cap. irrefragabili, de officio ordinarij, cap. ceterum, de iudicijs.* Ludouicus Romanus *cons. 393. num. 2. cum seqq.* Ancharranus *cons. 264.* Decius *cons. 3.* quæ est communis opinio, vt probat Iason in *l. quod in rerum 24. §. fin. ff. de legat. 1. ex Panormitano, Felino, Angelo, Matthæo de Afflictis, Mynfingero, Ferreto, Rolando à Valle & alijs, Sixtinus de Regalibus lib. 1. cap. 5. num. 55. & ex cap. dudum, de præbendis in 6. Grammat. & alijs, Anton Petra de potestate Principis, c. 8. num. 56. ex Menochio, Bocero, Trentacinq. Colerio & alijs, Ofwaldus ad Donellum lib. 17. cap. 9. in notatis lit. N. qui tradit id procedere, etiam si ex titulo oneroso, videlicet ex venditione aliquis haberet iurisdictionem. nam tunc dicitur dari à Principe per communicationem, non per abdicationem. Et quamuis vendita sit in aliquo loco, aut ille exemptus sit à iurisdictione ciuitatis, poterit Rex, si velit, correctores prouidere. D. Couar. *d. c. 4. n. 5. vers. do tamen.**

21. In hoc autem casu rectè decreuit Rex noster ne iurisdictionū exercitium turbaretur, vt in locis dominis vasallorum primo loco iurisdictione ista precaria venderetur ipsis locis, qui eam exercebant, & si populi eam non emerent, venditio fieret ipsis dominis locorum, qui vniuersalem iurisdictionem territorij habebant.

ALLEGATIO LXXI.

Fiscus quomodo possit in firmare rem iudicatam.

- 1 Res iudicata finem imponit controuersie, vt de ea amplius agi non possit. *l. 4. tit. 24. p. 3. l. 25. tit. 23. p. 3. l. 3. & 4. tit. 17. lib. 4. Recopil. l. 2. tit. 19. lib. 4. Recopil. l. 2. ff. de re iudic. l. ult. C. ne liceat tertio prouocare. l. si quis aduersus. C. de precib. imp. offer.*
- 2 Res iudicata prætextu nouorum instrumentorum, vel testium, regulariter non retractatur.

l. sub specie. C. de re iudicata. Fiscus rescindit rem iudicatam ex nouis instrumentis. l. unica. C. de sentent. aduersus fiscum. l. Imperatori. ff. de re iudicata. l. 19. tit. 22. p. 3.

- 3 Reges non possunt per se defendere iura sua, sed per officiales. *Lex contractu. ff. de re iudicata. l. si seruus plurium. §. 1. & 2. ff. de legat. 1.*
- 4 Sententia in causa fiscali est nulla, nisi presente fiscali detur. *l. non intelligitur 3. §. Diuus. ff. de iure fisci. l. fin. C. de aduoc. diuers. iudic. l. fin. C. si aduers. fisci.*
- 5 Sententia lata contra fiscum ex dolo fiscalis, non nocet. *l. 1. & ult. C. si aduersus fiscum. l. 1. C. de sent. aduers. fisci. latis. l. venales. C. quando prouocare non est necesse.*
- 6 Sententia lata contra fiscum ex falsis instrumentis, ex restitutione in integrum rescindenda. *l. si Prator. §. Marcellus. ff. de iudicijs. l. Diuus. ff. de re iudic. & n. 7. l. qui agnitis. ff. de exception.*
- 7 Restitutio in integrum quando impediatur executionem rei iudicate. *l. 1. C. si ex falsis instrum. l. si fundus. §. si plures. ff. de pignori-bus. l. si me & Titium. ff. si cert. petatur.*
- 8 Fisco competit beneficium restitutionis. *l. res publica. C. ex quibus caus. maior. l. rempublicam. C. de iure reipublica, lib. 10. l. 10. tit. 19. p. 6. l. 1. C. ne liceat tertio prouocare.*
- 9 *l. 2. C. de falsis.*
- 10 Exceptio quæ requirit altiosam indaginem, non impedit executionem rei iudicate.
- 11 Restitutio quando admittitur aduersus executionem rei iudicate, procedit etiam si executio iam facta.
- 12 Exceptiones modificatiuæ admittuntur aduersus rem iudicatam. *l. Nefennius. §. fin. ff. de re iudicata. l. si autem. §. fin. ff. de negot. gestis.*

De re iudicata aduersus fiscum lata, quomodo possit infirmari, vel minui condemnatio.

1. **ET** I AM SI ex legibus nostris de re iudicata amplius discuti & tractari non liceat. *l. 4. tit. 24. l. 25. tit. 23. part. 3. l. 3. & 4. tit. 17. l. 2. tit. 19. lib. 4. Recopil. & noua pragmatica anni 1615. id magis adstringit, & de iure communi re iudicata litibus finem imponi, traditur *l. 2. ff. de re iudicata*, & semel tantum licitum est à sententia supplicationem proponere. *l. ult. C. ne liceat tertio prouocare. l. si quis aduersus. C. de precib. imp. offerend. &* vt tradit Cassiodorus *lib. 1. var. epist. 5. in immensum trahi non debent finita litigia, quæ enim dabitur discordantibus pax, si nec legitimis sententijs acquiescant*; pertinet enim hoc ad Reipublicæ statum & utilitatem. Et ideo Cicero *Verrina 4. inuehitur in Verrem quod de re iudicata iudicauerit, & lib. 3. de legibus*, eos ex genere dixit esse Titanum, qui, vt illi cœlestibus, ita isti, qui aduersantur rebus iudicatis, vt ego notauit in decisionibus Granatensibus *disput. 39. num. 3.* Tamen rectè aduersus illam in iure aliqua remedia admittuntur, ex quibus manente autoritate rei iudicate, potest iuri partium succurri, magimè in fisco.*

2. Primò nam quamuis aliàs sub prætextu nouorum instrumentorum, vel testium, res iudicata non solet retractari, vt in *l. sub specie. C. de re iudicata*; sed hoc limitatur fauore fisci. nam quando in eius causis reperiuntur noua instrumenta, de quibus in primo iudicio cognitum non fuit, non obstat fisco res iudicata. *l. unica. C. de sent. aduers. fisci. latis retractandis. l. Imperatori. ff. de re iudicat. l. 19. tit. 22. p. 3.* vbi Gregor. Lopez notauit, & ex Bart. & alijs probat Peregr. *de iure fisci lib. 7. tit. 4. n. 3.*

3. Quod priuilegium fiscale maximè iurisdictioni congruit. nam cum Reges suas causas non possunt litigare, nec ab eis aliquid de re cognoscitur, sed totū suis ministris & officialibus committitur, & quæcunque lites à fisci patronis eorum arbitrio prosequuntur, & ita regali patrimonio ex aliorum factò, vel minus plena diligentia præiudicium fiat; ideo ex regula vt sententia contra vnum lata possit alij præiudicare, vt in iure admittatur, debet rectè & plenè defensio fieri, aliàs alter ad iudicium admittendus, arg. *l. ex contractu. ff. de re iudicata. l. si seruus plurium. §. 1. & 2.*

ff. de legat. 1. ibi, vel minus plenè causam defendit. quibus addenda quæ ex Oldrado, Menochio, Guterrio, Burgo de Pace, Afflicto & alijs pluribus notauit Mieres *de maiorat. 4. p. 9. 10. num. 29. cum seqq. vsque ad num. 37.*

4. Secundò huic consequens est, vt quando fisci patronus præsens non est iudicio fiscali, quando acta litis referuntur, vel sententia fertur, quasi causa non rectè defensa sit, ipso iure sententia nulla. *l. non intelligitur 3. §. Diuus. l. si fisco. ff. de iure fisci. l. fin. C. de aduocatis diuers. iudicum. l. fin. C. si aduersus fisco.* ex quibus probauit Peregr. *de iure fisci lib. 7. tit. 2. n. 2. & tit. 4. n. 2.*

5. Tertiò ex eo multo magis, si dolo fisci patroni & collusionem, sententia contra fiscum lata sit, eam rescindendam esse constat, quia dolus Procuratoris fisco non nocet; sicut nec prodest. *l. 1. & ult. C. si aduersus fisco.* quin & ex eo sententia rescinditur, quando dolo Procuratoris lata sit. *l. 1. C. de sententijs aduers. fisci. latis retractand.* quamuis ex dolo Procuratoris inter priuatos lata sententia ipso iure teneat: sed in hoc speciale priuilegium fisci consideratur, vt notauit D. Alfar. *de officio fiscalis gloss. 34. num. 237. facit l. cum non iusto. ff. de collus. detegenda. ibi, Perinde inefficax est decretum, atque si nulla res iudicata interuenisset.* Ioannes Garcia *de nobilitate. gloss. 40. num. 9. Otalora eodem tract. 2. p. 3. p. cap. 8. à n. 7. vsque 11. Rota in nouiss. 3. p. decis. 898. Tiber. Decian. vol. 1. responso 11. num. 110. & meritò, quia si causa non plenè defensa, etiam si re iudicata finita videatur, potest iterum instaurari: multo magis poterit, quando ex dolo Procuratoris non solum causa plenè non defensa, sed interuertitur, & fraudatur defensio; & similiter in iudice corrupto procedit, vt ex *l. venales. C. quando prouocare non est necesse. & l. eius qui delatorem. ff. de iure fisci. ex Bart. & alijs probauit Peregr. de iure fisci, lib. 7. cap. 4. num. 5. & 6.**

6. Quartò inde etiam prouenit, vt ex falsis instrumentis lata sententia contra fiscum prætextu falsorum testium, vel instrumentorum est nulla ipso iure, vel saltem ope restitutionis in integrum retractanda, vt ex *l. si Prator. §. Marcellus. ff. de iudicijs. l. Diuus, vbi latè Alex. ff. de re iudicat. l. qui agnitis*, vbi plenissimè Socinus. *ff. de exceptionibus.* Panormit. & Canonistæ in *cap. cum venerabilem, eodem*, probauit Peregrinus *de iure fisci lib. 7. tit. 4. n. 10.*

7. Hæc enim exceptio opponi potest ad impediendam executionem rei iudicate. *l. 1. Diuus. ff. de re iudicata. l. 1. & toto titulo C. si*

- C. si ex falsis instrumentis*; & redditur ratio, ibi, quia nondum de falso quaesitum est, & ratio prouenit ex æquitate & iuris regulis, quia iniquum est, vt quod iniquè obtentum ad executionem, in eo procedatur: vt in simili casu, quando res iudicata non rectè prolata fuit, tradit Iurisc. consultus in *l. si fundus. §. si plures. ff. de pignoris*, ibi, sed humanis est non amplius cum, quàm quod reuera debebat, dando hypothecam liberare, & saltem officio iudicis res debet ad æquitatem reduci, & eo implorato impediatur executio, vt tradit Angelus in *l. fin. ff. de petitione hereditatis*, quod est singulare secundum Claudium de Seifel in *l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. obligat.* & per alios quos refert & sequitur Casar Contardus in *l. unica. C. si de momentanea possessio. limit. 9. n. 11. 12. & 13.* nam in hoc casu militat æquitas. *l. si me & Titium. ff. si cert. petatur*, vt nemo locupletetur cum aliena iactura, vt post Baldum & alios tradit Contardus ubi proximè, num. 52.
8. Quintò ex beneficio restitutionis quod fisco competit. *l. Respublica*, vbi glossa, *C. ex quibus caus. maiores. l. Rempubliam. C. de iure Reipublic. lib. 10. l. 10. tit. 19. p. 6.* ex Boher. Platea, Peregrino, & aliis, D. Alfaro de officio fiscal. glos. 16. priuileg. 56. potest retardari executio rei iudicatæ, vt tenuit Salicetus in *l. 1. in fine. C. ne liceat tertio prouocare*, & probauit Cardinalis in *Clement. 1. de re iudicata*, & veriore opinionum dixit Miles in *Repertorio, vers. executio trium*. Menoch. de arbitrariis. lib. 2. cap. 9. num. 3. Capella Tolofana, Ripa, Octauianus, & alij quos refert Lancellotus in tractatu de attentatis 2. p. cap. 18. à n. 88. vbi num. 99. concludit hanc esse veriore & magis communem opinionem.
9. Nec contrà obstabit quòd virtute restitutionis non debet retardari executio sententiæ, ex Bald. in *l. unica. C. ne liceat tertio prouocare*. Couar. in practiis cap. 25. n. 7. Thesaur. decis. Pedemontana 132. num. 4. pro qua adducitur textus in *l. 2. C. de falsis*, in qua probatur non obstante exceptione falsi, quæ opponebatur, sententiam esse exequendam. Bart. in *l. 4. §. condemnatum, num. 3. ff. de re iudic.* & in *l. si Prætor. §. Marcellus. ff. de iudiciis*. Boërius decis. 65. num. 7. & alios refert Ioseph. Ludou. decis. Lucensi 24. n. 1. nam contraria sententia, vt ex restitutione impediatur executio, longè verius est, vt supra notauimus.
10. Nec aliquid mouebit dicta lex 2. nam opinio illorum qui contrà tenuerunt, procedit, quando statim non constat de eo quod per restitutionem opponitur, & re-

quirit altiore indaginem, vt constat ex Boherio, qui plures refert d. decis. 65. n. 7. at verò si statim constat de eo quod restitutione petitur, etiam aduersus tres sententias conformes, opponi potest, ex doctrina Saliceti, & Lancelloti, quos supra regulimus, & de eo exactissimè disputat Ioannes Garcia de nobilitate, gloss. 6. §. 2. num. 17. cum sequent. quem refert D. Salgado de regia protectione 4. part. c. 7. n. 18.

Et quamuis ex Baldi sententia & aliorum tenuerit Mastrillus decis. 30. num. fin. id non procedere quando res iudicata exequi cœpit; tamen verius est non sufficere petitum exequi sententiam, sed necessarium esse peruentum ad actum, hoc est, ad realem executionem, nam si aliud admitteretur, nunquam restitutio admitti posset per viam exceptionis, quod omnino falsum est. nam petita, seu cœpta executione sententiæ, rectè procedit exceptio restitutionis ad impediendam eius executionem, vt post alios tradit Lancellotus de attentatis 2. p. cap. 18. num. 117. & post Beroium, Sfortiam, Oddum, Lancellotum & Benintendim probauit Hondedeus cons. 18. num. 92. quod in fisco procedit, nisi aliter lege, vel statuto caueatur.

Sextò regulariter aduersus rem iudicatam in fisco & quocunque priuato, opponi potest exceptio quæ directò, vel in totum non destruit rem iudicatam, sed eam modificat, limitat & restringit, quia tunc talis exceptio debet admitti, licet fuerit iudicatum, argum. *l. N. senius. §. fin. de re iudic. l. si autem. §. fin. ff. de negot. gestis*. Bart. in *l. si filius. ff. quod cum eo*. Iason in *l. 1. ff. de iuris & facti ignorantia, num. 18.* & post eos Padilla ibidem n. 39. Boërius plures referens eiuſdem sententiæ, decis. 43. num. 1. & 5. Alex. & alij, quos refert, & sequitur Auendañus in *l. 4. & 5. tit. de las exceptiones num. 28. vers. licet ista opinio*, & post alios Palador. lib. 2. ver. quotid. cap. fin. 5. p. §. 11. n. 25. & latè Barbosa in *l. maritum, num. 49. & 53. ff. solut. matrimonio*. nam istæ exceptiones, salua authoritate rei iudicatæ solùm executionem temperant, aut modificant, opponunturque ad consequendum quod nec expressè, nec tacitè in sententia denegatum fuit, & ideo rectè obiici possunt quod ex Bartolo, Saliceto, Felino, Menochio, Rebuffo, Marchesano, Bobadilla, Scaccia, Roderico, Benedicto, Bardo, probauit D. Salgado d. 4. p. c. 7. num. 39. & 40. vnde quoties fiscus aduersus rem iudicatam similes opposuerit exceptiones, admittendas esse certum est.

ALLEGAT. LXXII.

ALLEGAT. LXXII.

Ad Tabelliones redituum regalium, qui in ciuitatibus creati, non pertinet conficere acta executorum supremi Senatus regalis Patrimonij.

- 1 Connexorum eadem debet esse ratio. *l. si quis. §. rationem. C. de edendo. l. sed si plures 10. §. 1. ff. de vulgari. l. si cognati 21. C. de negot. gestis. l. tutor 11. C. arbit. tutel. l. tutor 37. §. 1. ff. de admin. tutor. l. si quis separatim. §. sed cum secundo. ff. de appellat. l. eum actum 17. §. 1. ff. de negot. gestis, & num. 9.*
- 2 Tutela iudicium connexum quod dicitur. *l. ita autem. §. si tutor ff. de admin. tutor. Connexa iudicia faciunt vt plures, licet sint diuersi fori, cogantur coram eodem iudice litigare. l. 1. ff. de quibus rebus apud eundem iudicè.*
- 3 Executiones redituum regalium, an connexa administrationi.
- 4 Executio quæ petitur pro vectigalibus ab eorum conductoribus, nomine Regis petitur.
- 5 Pertinens, vel connexum qui allegat, debet expressè probare. *cap. accessorium. de regul. iuris in 6.*
- 6 Accessoria, vel connexa non dicuntur quæ ex diuersis causis proueniunt. *l. Aurelius. §. idemque sit ff. de liber. legat.*
- 7 Cogitatum quod non fuit, concessione non comprehenditur. *l. nec ignorans. C. de donat. l. cum Aquiliana 5. ff. de transact. l. qui cum tutoribus 9. §. 1. ff. de transact.*
- 8 Iniurias non fecit qui consuetum exequitur. *l. iubemus. C. de testament.*
- 9 Connexum dicitur quod est separabile, nec potest esse de per se. *l. prædiis 89. §. balneas. ff. de leg. 3. & num. 16. l. qua religiosus 44. ff. de rei vindicatione. l. si tutorem 38. ff. de admin. tutor.*
- 10 Connexum non dicitur quod occasione alterius rei productum. *Aliud est esse ex aliquo, aliud eius occasione. l. unica. C. si seruus se extero.*
- 11 Connexum non dicitur quod alteri coniungitur, nisi fiat per viam unionis ac-

- cessoria.*
- 12 Dignius non debet cedere, & cohæres censeri minus digno. *l. iustissimè 44. in principio. ff. de adilitio edicto. §. si quis in aliena tabula. Instit. de rer. diuis. cap. extirpanda. §. qui verò, de præbendis.*
- 13 Dignius trahit ad se minus dignum. *cap. quod in dubiis, de consecratione Ecclesie, vel altar. l. qua religiosus. ff. de rei vindicatione. §. fideiussores. Instit. de fideiussor. l. et si non sint 21. §. perueniamus. ff. de auro, & argento legato. §. si tamen alienam. Instit. de rer. diuis.*
- 14 *l. rerum mixtura. §. quid ergo. ff. de usucap.*
- 15 Qualitates diuersa faciunt rem non esse connexam.
- 16 Pertinere vt aliquid ad aliud dicatur, debet ad illud contractu, lege, vel consuetudine destinare. *l. cum fundus. ff. de leg. 2. l. prædiis. §. si quis domum, & §. Titia Seiana. ff. de leg. 3. l. qui fundum 7. §. si fundum Cornelianum. ff. pro emptore.*
- 17 *l. verbum pertinere 181. ff. de verb. signific.*
- 18 Iudex delegatus potest eligere Tabellionem coram quo acta conficiat. *Auth. de iudicibus. §. vnoquoque, colat. 6.*
- 19 Notarius deputatus vt conficiat acta coram aliquo iudice, debet conficere coram delegato, si iudex causam deleget.
- 20 Delegatis & delegati vna & eadem iurisdicção censetur.
- 21 Delegatione facta iudici ordinario quo eius iurisdicção excitatur, possunt acta confici coram Notario iudicis ordinarij. *cap. licet. de officio ordinarij. cap. statutum. §. Notarium, de rescriptis lib. 6.*
- 22 Respublica turbatur si officiorum exercitiâ extendantur.
- 23 Tabellionis officij qualitates, & qui de eo egerunt. *l. non aliter 17. ff. de adoptionibus. l. 2. C. eodem. l. vniuersos. C. de decurion. lib. 10. Authent. de Tabellionibus, collat. 4. l. 2. & tit. C. de tabulariis, lib. 10. l. 17. in fine, tit. 2. part. 3. l. 7. in fine, tit. 11. p. 3.*

Vendito officio tabellionatus, reddituum regalium alicuius civitatis, quem dicimus Eſcriuano de rentas, an poſſit Tabellio petere vt executiones, quæ fierent poſt conductionem reddituum regalium, aut ſi aliqui executores à Conſilio ſupremo regij Patrimonij mitterentur ad aliquam exactiorem, neceſſariò coram eo acta iudicialia fiant, non coram alijs Tabellionibus eius loci.

N hac quaſtione, quæ multoties his diebus occurrit ex venditione officiorum, quia noui Tabelliones in qualibet ciuitate creati reddituum regalium, & cum venditio, vel conſeſſio huius muneris Tabellionis reſpiciat vt coram eo fiant acta quæ ad regios redditus pertinent, & fuerint annexa & accessoria, & ad illud munus pertinentia, vnde his qualitatibus comprehendendi illud, quod prædiximus, intendunt. nam connexorum eadem debeat eſſe ratio. *l. ſiquis. §. rationem. C. de edendo.* & vniformis debet eſſe diſpoſitio *l. ſed ſi plures 10. §. 1. de vulgari. l. ſi cognati 21. C. de negot. geſtis.* ibi, *Si vtriuſque temporis adminiſtratio non connexa, ſed ſeparata ſit. l. tutor 11. C. arbitrium tutela.* ibi, *Si in adminiſtratione connexa perſeueret. l. tutor 37. §. 1. ff. de adminiſtrat. tutor.* ibi, *Quæ connexam rationem cum his, quæ poſtea geſta ſunt, habuerunt. l. ſi quis ſeparatim. §. ſed cum ſecundo. ff. de appellat. l. eum actum 17. §. 1. ff. de negot. geſtis.* ibi, *Planè ſi quid connexum fuit, vt ſeparari ratio eius quod in ſeruitute geſtum eſt, ab eo quod in libertate geſtit, non poſſit, conſtat venire in iudicium.*

2. Et connexum iudicium tutelæ dicitur in *l. ita autem 5. §. ſi tutor. ff. de adminiſt. tutor.* illud quo cõprehendi poſſunt omnia quæ ad tutelam pertinent, quamuis poſt tutelæ ætatem intenderetur, & ideo in cauſis connexis plures, licet ſint diuerſi fori, coguntur apud eundem iudicem litigare. *l. 1. ff. de quibus rebus ad eundem iudicem eatur,* & quæ connexa diſpoſitione comprehendendi, notarunt Bart. & Doctores in *l. ſi ita legatum. ff. de auro & arg. legato. Alex. lib. 6. conſ. 75. num. 6.* Marian. Socin. *conſil. 99. n. 2. vol. 3. Zephal. conſil. 288. num. 42. Surd. con-*

ſil. 127. num. 46. Tuſchus pract. lit. C. con-
cluſ. 308. num. 8. cum Hippolyto, Marco Antonio, Coſta, Otero, Gratiano, Nonario, D. Caſtillo, & alijs, Velasco axiomat. iuris lit. C. num. 124. & late probauit D. Salgado, videndus de regia proteſt. 4. p. cap. 10. num. 89. cum ſeq. vſque num. 132.

Ex quo cum id quod eſt, executiones fieri circa reddituum regalium exactiorem, videtur pertinere ad adminiſtrationem, cuius cura iniuncta eſt, & delegata huic muneri Tabellionum, ideo illi eis competere aſſerebant, etiamſi vectigalia à publicanis conductione forent, & ſimul eadem ratione, ſi qui executores mitterentur à ſupremis Senatibus regalibus Patrimonij, & calculationum acta ſimiliter coram eis fiant. nam videntur hi Tabelliones, qui pro redditibus regalibus, & eorum exactiõne, creati ſunt, ab ipſis Senatibus, quibus adminiſtratio & exactio eorum commiſſa, pendere.

Verumtamen etſi in Senatu pluries regale reſcriptum peteretur, vt omnia prædicta coram Tabellionibus reddituum regalium expedirentur, in eoque ego conſenſerim ad eos pertinere executiones, quæ fierent ex conductionibus quæ coram eis factæ vectigalium, quaſi hæ connexæ ſint, & dependeant ab instrumentis quæ in eorum officijs conſecta, & cuſtodiantur, ſiue conductionis, vel capitatio- nis, quæ inducitur cuique, qui debet ſoluere vectigal, & ad meliorem expeditionem exactiõnis reddituum regalium id pertineat, nec in eo ſubditi grauentur. nam cum ſemper nomine Regis executiones pro reddituum regalium exactiõne petantur, & actor qui executionem petierit, poteſt eligere Notariũ, vel Tabellionem, coram quo expediat, tamen in eo quod pertinet, ſi aliqui executores mitterentur à ſupremo Senatu, debeant neceſſariò coram his Tabellionibus acta iudicialia expedire, numquam probauit, ſed eis denegandum intendi, quaſi non ſit conſeſſum, nec conueniat optimæ adminiſtrationi regalibus Patrimonij, & eius exactio congruè expediatur, idque ſuadent ſequentia fundamenta.

Primò. nam qui allegat comprehendendi aliquid ſub pertinentiis ei conſeſſis, debet expreſſè probare, vt tradit Innocentius *num. 1.* Abbas Panormitanus *num. 11.* & reliqui Canonice communitè, in *cap. cum ad ſedem, de reſtitutione ſpouat.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 657. num. 22.* Oliuet. Beltramin. in *annotat. ad domin. Alexand. Ludouif. deciſ. 478. num. 6.* & qui intendit aliquid

aliquid eſſe connexum, & alicui miniſterio coniunctum, debet apertè de eo docere, & expreſſè probare. gloſſa recepta *verb. Eccleſia. in Clement. per litteras, de præbend. Alex. conſ. 169. Viſo themate. n. 9. lib. 5.* vbi ſubiungit requiri aliquos actus fieri, per quos appareat, vt vna pars adiciatur alteri, Petr. de Anchar. *conſil. 114. Pro impertrante, verſ. ſecundo caſu, col. 1. & in cap. acceſſorium, num. 1. in fine, de regulis iuris, in 6.* Fuluius Pacianus *de probat. lib. 1. cap. 27. num. 8.* Mieres *de maiorat. 1. p. q. 10. n. 145.* Rota penes Farinac. *deciſ. 233. num. 5. in nouiſſ. 1. p. & cum ex titulo muneris Tabellionis non probetur, id ad illud pertinere, nec Tabellio exhibeat conſeſſionem, aut priuilegium huius rei, nec vſum, vel conſuetudinem allegare poſſit, quia hæc officia nouiter inſtituta fuerunt, merito illi denegandum.*

6. Secundò. nam quoties ex diuerſis cauſis res proueniunt, non poteſt dici eas connexas, & accessorias, iuxta doctrinam Bart. in *l. Aurelius. §. idem quaſit, num. 3.* ibi, *Quia diuerſa capitula ſunt plura diuerſis temporibus facta. ff. de liberatione legata.* Felinus in *cap. translata. n. 6. de conſtit.* vbi inquit. *Nota ſecundum Baldum hic, quòd propter ſimultaneam originem in vnã naturam ſpecies diuerſe annectuntur quando eſt eadem origo in cauſa efficiendi. Ad hoc ergo, vt aliqua ſint connexa, non ſufficit, quòd eodem tempore ſint facta, niſi ſimul fiant.* Adde Pacianum *d. lib. 1. c. 28. n. 4. & 11. cum ſeq.*

7. Præſertim, quia nullo modo cogitari potuit, vt iudices, vel executores, qui à Senatu ſupremi Patrimonij eliguntur, & mitti ſolent, vt antiquas ſummas & inuenteratas, quæ debentur regali Patrimonio; exigere poſſent, tenerentur coram Tabellionibus reddituum acta ſua iudicialia neceſſariò conſicere, vel exactiõnem debiti coram eis expedire, quippe ſemper vel Senatus mittit Tabellionem cum Iudice executore, vel eius arbitrio eligendum reliquit, vt faciliùs negotiũ expedire valeret, id de quo non cogitatum, comprehendendi non poteſt cõceſſione, vel priuilegio Tabellionis. *l. nec ignorans. ibi, intelligis de quo non cogitaſti, neque ſpecialiter ſubſcripſiſti, nihil te perdidiffe. C. de donat.* vbi tradit Bart. neminem videri donare id de quo non cogitauit. *l. cum Aquiliana 5. l. qui cum tutorib. 9. §. 1. ff. de tranſact. optimè Menoch. conſ. 1. n. 212. cum ſeqq.* Oſaſcus *deciſ. Pedemont. 91. num. 1.* Mantica *de tacitis & ambig. conuent. lib. 13. tit. 6. n. 1. & tit. 7. n. 1.* Ioan. Gutier. *de iurament. conſirmat. 1. p. cap. 61. n. 21.*

8. Aliàs enim ſi id permetteretur Tabellio Ioan. Bapt. Larrea *Alleg. Fiſc. Pars 1. l.*

nibus, ſimul illi poſſent intendere, nec Senatus ſupremus regalibus Patrimonij mitteret Tabellionem, coram quo acta iudicialia expedirentur, ſi cuiuſque loci Tabellionibus reddituum Regalium id conſeſſum eſſet. nam vltra quàm de hoc nullo modo cogitatum eſt, vt prædiximus, Iudices executores, qui antiquam obſeruationem Senatibus regij Patrimonij, ſequentes, vt faciliùs res expediretur, cum Tabellione nominato à Senatu acta fecerint, vel ipſi elegerint, nihil lædere videntur iuris aliorum, qui id eis competere priuilegio non oſtendunt, arg. *l. iubemus 29. verſ. quid enim. C. de teſtamentis.* ibi, *Quid enim peccauit antiquitas, qua præſentis legis inſcia priſtinam ſequuta eſt obſeruationem.* addendus Accuſ. in *l. fin. per textum ibi, ff. de regula Cato-*
niana, eis verbis, ſed certè nec Vlpianus, nec Cato cogitauerunt de Theodoſio, vel Iuſtiniano. & conducunt tradita à Couarr. *pract. cap. 1. num. 20.* vt ſolum ad conſuetam officiorum conſeſſio extendatur, & notarunt Matth. de Afflictis *lib. 3. conſtitur. Neapolitanarum. rub. 4. n. 10.* Pelaëz de Mier. *de maior. 1. p. q. 10. n. 144.* Cabedo *2. p. deciſ. 22. per tot. maximè n. 4.* vbi non extendi conſeſſionem ad illud quod expreſſum non eſt, ex Iſernia, Boërio, & alijs comprobat.

9. Tertiò, quia illud dicitur connexum; quod eſt inſeparabile, nec poteſt eſſe de per ſe, nec vllam propriam rationem habet. *l. prædis 89. §. balneas. ff. de legat. 3. l. que Religioſis 44. ff. de rei vindicat.* quas in propoſito aduertit Bald. in *diſt. cap. translato, n. 3. verſ. opponitur quòd caſus.* ibi, *non dicitur omiſſum quòd eſt expreſſè inſeparabile annexum.* Melior textus in *l. tutorem 38. ibi, Si poſterior actus priori cohareat, neque diuiſus propriam rationem habeat. ff. de adminiſt. tutor.* & latiùs ad hoc expendit Pacian. *d. c. 28. n. 43.* bonus text. in *l. eum actum 18. §. planè ſi quid connexum. ff. de negot. geſt.* quem ad idem laudat Menoch. *de arbitr. lib. 2. cent. 1. caſu 95. n. 5.*

10. Maximè, quia Tabellionum officia de redditibus Regalibus, in quacunque vrbe, ſolum ad ea quæ à Prætoribus euſdem vrbis quaſi meris executoribus vectigalium expediri debent, creata fuerunt, & cum adeò ſeparatum ſit quòd à Senatu ſupremo expediretur, non poteſt dici ei officio coharens, cum etiam quod occasione alicuius rei productum & inuentum, non inde cenſetur eidem rei annexum, vt cum Io. de Imol. *conſ. 240. ſub n. 5.* tradit Pacian. *d. c. 28. n. 35.* quia aliud eſt eſſe ex aliquo; aliud verò eſſe eius occasione. Bald. in *l. fori tui, in principio. C. de Advocatis diuerſ.*

iudicium. facit textus in l. unica. ibi, Quia non id agitur ut ex ipso mandato, sed propter mandatum ex alio contractu nascatur actio. C. si seruus se extero emi mandauerit. iunctis quæ Salicet. notauit ad eum textum.

11. Sed & quamuis res alteri coniungeretur, si non fieret per viam vnionis accessoria, non potest ei coherens, vel ab ea dependens, existimari, iuxta illud quod notarunt Bart. in l. si conuenit 18. §. si nuda, num. 2. & 3. ff. de pignorat. act. idem Bart. in l. vnica. num. 10. C. de Metropoli Berito, lib. 11. quem passim extollunt, & commendant scribentes variis exemplis. plura referunt Hieron. Gonçales reg. 8. Cancellar. gloss. 5. §. 7. num. 119. cum seqq. Pacianus dict. lib. 1. cap. 27. num. 1. Garcia de beneficiis 12. part. cap. 5. de vnione, num. 12. 18. & 37. Gutierrez. 3. tom. pract. quæst. 17. num. 215. Albertus Brunus in tract. de augment. conclusio. 5. num. 9.

12. Quartò, quia cum dignior sit iurisdic- tio quæ prouenit à Senatu, quando delegatur causa exactionis eius, quod Regi deberetur executori alicui, vel iudici delegato, non videtur posse admitti, vt ea exactio accedat, vel cedat officio Tabellionum redituum cuiusque vrbs. nam magis dignum, nisi constet de connexitate, & accessione expressa, non poterit cedere minus digno. l. iustissime 44. in principio, & in versic. ridiculum namque esset tunica fundum accedere. ff. de adilit. edict. §. si quis in aliena tabula, Instit. de rer. diuis. ibi, Ridiculum est enim picturam Apellis, vel Parrhasij in accessionem vilissimæ tabule cedere. Ludouicus Gomezus ad regul. Cancellar. de expectatiuis, n. 36. vbi testatur de stylo Curia. Rebuff. in praxi beneficiis, tit. de vnionibus, num. 17. & seqq. vbi ex eo tradit Canonicatum Ecclesiæ Cathedralis non posse vniri Ecclesiæ Parochiali, sed contra rectè procedet vnio, quia dictus Canonicatus dicitur dignior. cap. extirpanda §. qui verò, de prabend. & dign. Gonçal. d. §. 7. num. 130. & seq.

13. Et alia etiam ratione speciali, videlicet quòd minus dignum nunquam trahit ad se magis dignum, quinimò ex contrario quod dignius est, trahit semper ad se minus dignum. c. quod in dubiis, de consecr. Ecclesiæ, vel altaris. l. quæ religiosus. ff. de rei vindicat. facit argum. text. in §. fideiussores. Instit. de fideiussor. ibi, Nam eorum obligatio, accessio est principalis obligationis, nec plus in accessione potest esse, quàm in principali re. & tunc solum potest existimari magis dignum accessoriè connexum ceteri minus digno, quando ei adiungitur ad eius

effectum, & ornatum. l. etsi non sint 21. §. perueniamus. ibi, Semper enim iam querimus quid cui accedat, illud expectamus, quod cuius rei ornanda causa adhibeatur. & rursus in finalibus verbis, ibi, Quoniam hoc expectamus quæ res cuius rei ornanda causa fuerit adhibita, non quæ sit pretiosior. ff. de iur. & arg. legat. §. si tamen alienam purpuram. vbi gloss. & DD. Inst. de rerum diuis. Petr. Surd. decis. 241. num. 8. Albert. Brun. ac augment. conclus. 1. princip. num. 12.

Et cum nullo modo dici possit quòd à Senatu expeditum est, vt iudices executores exactionem facerent aliquorū vectigalium muneris Tabellionum redituum causa, vel defectu, decretum & factum perinde ceteri non potest ei officio accessorium, quia ea quæ à Tabellione in suo munere expedienda, & quæ à Iudice executore in delegatione Senatus quælibet suam causam separatam habet, vt vna res ex alia non pendeat, ac perinde non possint connexa, & vt alterum alij accedat, iudicari, iuxta quod tradit Iuriconsultus in d. §. perueniamus. iuncto Accursio verb. species. & Bartol. ibi num. 2. & quod idem Accursius notauit in d. §. si tamen, verb. pretiosior, eis verbis, si autem neutrum causa alterius apponatur, tunc neutrum alteri cedit, & vtrumque possidetur, vt l. rerum mixtura. §. quid ergo. ff. de usucapionibus, idque rectè explicarunt Doctores ibi, vt testatur additio Angeli ad glossam Accursij, eis verbis, Dic secundum DD. quòd neutrum possidetur communitè, sed quodlibet de per se sic.

Et cum diuersa qualitas consideretur in iudicio quod expedire debet delegatus, & executor supremi Senatus, ab eo quod iniunctum, & expediri debet à Tabellione redituum regalium cuiuscumque vrbs, nullo modo poterit existimari ei delegationis expeditionem, & executionem esse connexam, ex eis quæ notauimus, & quæ à pluribus tradiderunt Nicol. Garcia d. c. 2. de vnione, num. 38. & seq. Steph. Gratianus disceptat. forens. tom. 1. cap. 126. n. 20.

Quintò, quia vt aliquid pertinere ad aliquod munus, vel rem dicatur, est necessarium destinatione disponentis legis, statuti, vel consuetudinis congregatum fuisse, ita vt vna res cum principali & concessa existeret, & simul pertineret tempore factæ venditionis in nostro casu, argum. l. cum fundus. ff. de leg. 2. l. prædiis. §. balneas. & §. qui domum, & §. Titia Seiana. ff. de leg. 3. Alex. lib. 2. cons. 223. n. 1. Cephalus 2. p. cons. 169. n. 17. Surd. decis. 241. n. 10. aliàs enim quælibet res suam retinet naturam, & partes separatas habet. l. qui fundum 7. §. si

§. si fundum Cornelianum. ff. pro emptore, & in pluribus quæstionibus expendunt Molina de primogeniis lib. 1. cap. 26. n. 3. Mieres de maiorat. 1. p. q. 10. num. 62. & num. 132. Garcia de expensis cap. 22. num. 4. Iulius Clarus lib. 4. recept. §. fundum q. 88. num. 5. D. Alex. Ludouic. decis. 478. num. 3. Rosenthal de feudis cap. 10. concl. 43. num. 6. & 18. Tuschus pract. lit. A. concl. 334. num. 15. cum sequent. & inde cum prædictum exercitium non fuisset destinatum muneri prædicto Tabellionis à Principe, vel Senatu, qui illud vendidit, quia semper post venditionem delegauit executorem, & cum eo Tabellionem nominauit, nec ex lege id competat, quia regulariter ad Tabelliones redituum regalium nõ pertinet, nec ex consuetudine vsurpatum, quia statim quo inducere intenderunt à me obiectum, id non ferendum, nec muneris venditione comprehensum.

17. Vnde excludi debet sententia textus in l. verbum pertinere 181. ff. de verb. signific. qua insinuari videtur, pertinere ad aliquem non solum quod de præfenti competit, sed etiam quod de futuro speratur, quia intelligendum est, vt tradit Accursius, non de iure communi omnino futuro, & quod postea deuenit, & nondum antea competit, sed de iam nato & existenti, & competenti non solum potentialiter, sed actualiter, & de præfentis quamuis in futurum collatum esse possint, videlicet ea, quæ licet in præfenti non possidentur, tamen ex iure præambulo possideri sperantur, & ita eum textum interpretatus Rebuff. in eius scholis, vers. tertio dicuntur, vnde colligit tribus modis ad nos res pertinere dici, ratione dominij, vel possessionis, vel etiam iuris competentis, & notarunt Doctores, maximè Castrensis in l. si quis intentione ambigua n. 6. ff. de iudic. & Canonistæ in cap. inter dilectos, tit. de fide instrument. Alex. lib. 6. consil. 75. num. 7. Marian. Socin. vol. 3. cons. 99. ad finem, plures quos refert Tusch. lit. P. concl. 324. n. 1.

18. Maximè, quia cum à Senatu non designatur Tabellio iudici executori, poterit ille ex Tabellionibus creatis, quem velit deputare, vt conficiat acta: vt ex cap. quoniam contra falsam, de probationibus, Auth. de iudicibus. §. vnoquoque tamen iudici, col. lat. 6. ex Abbate, Felino, Decio, Parisiensis, & aliis probauit Boherius decis. 258. n. 11. ex Baldo, & Aegidio Bellamera, Tuschus pract. lit. N. conclus. 70. num. 16. & 17. & adducens Baldi cons. 137. lib. 3. idem Tuschus d. lit. N. concl. 101. per totam, & cum Nota-

rius debeat se talem ostendere, nec potest extendere officium vt acta conficiat. Innocentius in cap. veniens, de verb. signific. notarunt omnes Doctores in cap. 1. de fide instrument. Fulgosius cons. 150. Alex. vol. 1. cons. 166. Rolandus à Valle lib. 2. cons. 32. num. 7. Hippolytus de Marfiliis cons. 33. col. 2. ex Baldo, Socino, Riminaldo, & aliis, Boherius decis. 36. num. 7. & 8. cum nec in venditione officij Tabellionis redituum regalium non appareat esse concessum, vt executores, qui à Senatu mittuntur, coram eo necessariò acta conficiant, æquum non videtur iudici facultatem adimere, vt ad faciliorem expeditionem exactionis sibi delegatæ Tabellionem eligat.

Nec prædicta turbare poterunt quod post Iacobum Butrigarium, & Bald. in l. fin. C. vbi & apud quem in integrum restitutio postulat. per text. ibi eos sequutus tenuit Castrensis. num. 3. quòd Notarius deputatus, vt conficiat acta coram aliquo iudice, debet similiter conficere, si iudex causam delegauerit, & exemplum proponit in Notario Episcopi, vt faciat acta coram Vicario, cui causa commissa, probauit Boherius d. decis. 258. in principio. Ex prædictis & Angelo singul. 4. sequitur Gratianus disceptationum tom. 1. cap. 157. n. 56. cum seqq. & idem tenuit Marta in compilatione decis. tom. 1. verb. Notarius. cap. 23. & cum in hoc casu delegatio fiat iudici executori circa redituum regalium exactionem, videtur acta fieri oportere à Tabellione prædictorum redituum.

Verumtamen adeò prædictum diuersè procedit, vt potius nostram confirmet sententiam, quippe ideo Notarius hoc casu coram delegato potest acta iudicialia conficere, quia cum sit Notarius delegantis, & eadem delegati sit iurisdicatio, iuxta vulgata, & satis probant omnes Doctores prædicti, qui eo fundamento ducuntur, meritò ab eodem Notario acta fieri oportet, & argumentum euinceret si circa administrationem redituum regalium, quæ semper fieri solet ab ipsis vrbsium Prætoribus aliquid eorum locumtenenti committeretur, vt coram Tabellione redituum necessariò expediendum; quod verò longè diuersè procedit, si non esset eadem iurisdicatio ordinaria, nec ab ea procederet delegatio, sed dissimilis, & separata, vt quæ prouenit à Senatu regalis Patrimonij executori data, quia tunc ex prædictorum sententia ad Notarium iudicis ordinarij causa non poterit pertinere.

Imò potius, etiam si ipsi Prætori vrbs aliquid delegatione commissum esset, à

Senatu regalis Patrimonij; si tamen id pertineret ad ipsius ordinariam iurisdictionem illam excitandò, quia tunc non datur noua iurisdictione, sed fulcitur ea, quam iam circa administrationem reddituum Regalium concessa Tabellio eorum & ordinariæ iurisdictionis poterit in delegatione acta facere; sin verò aliquid delegaretur à Senatu regalis Patrimonij, quod non esset Prætoris iurisdictionis, sed Senatus, tunc ex sententia Doctorum, quos retulimus, non poterit Tabellio ordinariæ iurisdictionis ius habere, vt necessariò coram eo acta iudicialia fiant, vt in terminis prædictorum sententiam declarat, & limitat Gratianus d. cap. 157. num. 58. ibi, *Idem est in causis delegatis Episcopo per Papam, quando sunt excitatiua iurisdictionis, aliàs non, cum in illis delegatus representet Papam, iuxta cap. licet, de officio ordinarij; & iterum, num. 59. statuens, vt quando committitur causa appellationis alicui dignitati, non habenti iurisdictionem, vt possit deputare Notarium, non teneatur acta facere coram eo, qui fuit primæ instantiæ, notat eis verbis, aliud si illa committeretur alicui in dignitate constituto, non habenti iurisdictionem, quia tunc posset deputare scribam, & ita procedit text. in cap. statuum. §. Notarium, de rescript. in 6.*

22. Ex quibus facillè dissoluuntur quæ supra contra obiecta num. 1. & 2. quia satis probauimus hoc quod intendit Tabellio reddituum Regalium, ad eius officium, velut connexum & accessorium, non posse pertinere, & ita contra eum obtinui in Senatu denegari rescriptum quo id petebat, & nihil magis Reipublicæ interest, quàm nullum excedere sui muneris exercitium, quia, vt inquit Osorius lib. 1. de Regis institutionibus. *Omnis Reipublica interitus in munerum perturbatione consistit; dum enim quisque suum negotium non facit, sed alienum officium atque munus usurpat, nihil rectè, nihil ornate fieri potest, sed omnia perturbari & permisceri necesse est.*

23. De Tabellionum officio, cuius qualitatis censeatur, quid ad eum pertineat, & quomodo geri oporteat, & qui munere Tabellionum functi fuerunt, videnda l. non aliter 17. ff. de adoptione. l. 2. C. eod. l. vniuersos. C. de decurion. lib. 10. l. 2. & tit. C. de tabular. & scribis, eodem lib. Auth. de Tabellionibus col. 4. l. 17. in fine tit. 2. l. 7. in fine tit. 11. part. 3. Oldradus conf. 75. Guid. Papæ decis. 99. Crauetta conf. 103. num. 1. Afflictis ad constit. Neapol. rub. 80. de filiis presbyter. num. 6. Tapia ad eadem constit. lib. 2. sub rubrica, de officio Notarij, in constitutione, inci-

pianti, Baiulos, num. 1. Manuel Suarez de Ribera in *Theaur. recept. sentent. lit. N. n.* 37. Cenedo in *collect. ad cap. sicut te 8. ne clerici, vel Monachi, num. 2.* D. Couar. *præct. cap. 19. num. 5.* Gutierrez *præct. lib. 1. q. 1. 57.* Farinac. *de falsitate q. 155. 4. p. num. 80.* Decianus lib. 3. *criminalium cap. 22. num. 24.* Camillus Borrellus *de præstant. Regis catholici cap. 30. num. 44.* Paschalius *de viribus patriæ potestatis 2. p. cap. 2. num. 53.* Peregrin. *vol. 3. consil. 111. num. 2. Vel à delictis, c. 24. num. 4.* Auendaño in *Dictionario, verb. Caballero.* Gregor. Lopez in *l. 1. tit. 19. part. 2. plura congerunt Bobadilla lib. 3. cap. 14. n. 40.* Narbona *ad tertiam partem Recopil. ad l. 53. tit. 25. lib. 4. glossa unica num. 1.* Tusch. *præct. lit. N. concl. 69. vsque 104.* & addendus Zasius, qui in tractatu legum antiquarum, leges tabellarias refert Gallinam, Porcinam, Cassiam, & Papiriam, de quibus in 1. tom. tractatum Doctorum pag. 257. & Pater Stephan. Menoch. *Instit. æconomica, lib. 1. cap. 14. adde D. Solorzanum tom. 2. de Indiar. gubernatio. lib. 1. cap. 28. num. 37. & lib. 3. c. 8. num. 64. cum seq. & c. 24. num. 72. & lib. 4. c. 10. n. 22.*

ALLEGAT. LXXIII.

Confirmatio donationis à Principe facta non extenditur, nisi ad quod verè donatum.

- 1 Confirmatio ius tribuit, & confirmans de nouo dare videtur. cap. 1. de transaction. Confirmans quod est imperfectum perficit.
- 2 Sciens consentire videtur.
- 3 Confirmatio ad titulum primæum referenda. c. olim, de verb. signific. l. asse toto. ff. de hered. instit. l. si ita scripsero. ff. de condit. & demonstr.
- 4 Confirmatio nihil de nouo dat, sed datum confirmat. l. 1. §. si quis. ff. vt legat. nomin. caueat. l. si stipulatus. §. verum. ff. de usuris. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. l. fin. C. de non numerat. pecun. l. si legati. ff. de legat. 1. Consentiens in aliquo contractu intelligitur obligati

- obligari secundum eius qualitates. Confirmatio regulatur à contractu, non è conuerso.
- 5 Ratihabitio & confirmatio aptatur ad modum & substantiam eius, quod confirmatur.
 - Confirmatio licet ex certa scientia fiat, non extendit actum ultra suam naturam aptitudinem.
 - 6 Confirmatio in forma communi quando censenda. c. ille, ne sede vacante. l. 1. tit. 18. p. 3. Confirmatio in forma communi non extendit confirmatum, nec addit nouam qualitatem.
 - 7 Confirmatio vt dicatur in forma speciali, non sufficit tenorem instrumenti inseri in confirmatione, quia id in Hispania fit ex stylo officialium. Intentio semper preualere debet. l. ex verbis 14. C. de donat. inter. c. quia intentionis 29. de privilegiis.
 - 8 Confirmatio in dubio potius in forma communi, quàm in forma speciali existimanda.
 - 9 Confirmatio vt dicatur in forma speciali, cause cognitio adhibenda. l. nam ita Diuus. ff. de adoptio.
 - 10 Confirmatio vt dicatur ex certa scientia, non sufficiunt verba que scientiam inducant, nisi adhibita cause cognitio. c. quia diuersitatem, de concessione prebenda.
 - 11 Confirmatio qua expressè donantur vectigalia, non prodest, nisi scripta in libris regis de lo saluado. l. 1. tit. 18. lib. 9. Recopil.
 - 12 Confirmatio non extenditur ad illa, que sunt specialiter prohibita. Confirmatio ad inuvalida non extenditur, maximè quando est aliquid validum quod possit confirmari. Confirmatio donationis non excludit modificationem Regis Henrici.

Si Princeps donationem fecerit, & donatarius, cum donationem extenderet, postea rem donatam vendiderit, & Princeps donationem & venditionem confirmauerit, nullum ius nouum ex confirmatione acquiritur.

1. HÆC quæstio multoties se obtulit circa vectigalium recuperationem.

nam cum Princeps alicui castrum donaret, & nihil de vectigalibus exprimeret, & postea donatarius quasi ex donatione perceperit vectigalia, & cum eis rem vendiderit, expressis vectigalibus, & Princeps venditionem confirmauerit, plures inde voluerunt defendi in vectigalium exactione; quasi confirmatio ea præstet, quæ antea concessa non erant, quia confirmatio facit vt verba confirmationis ius tribuant, & confirmans de nouo dare videatur, vt ex cap. 1. vbi DD. communiter, de transact. Bart. Roland. Natta, Cabarella, Tiberio Deciano, Mieres, Gailio, Surdo, Cabedo, Molina, Tuscho, & aliis innumeris probauit D. Castillo tom. 5. *controuers. c. 89. num. 206.* ac per consequens cum venditio, qua vectigalia comprehensa fuerunt, à Principe confirmata fuisset, videtur vectigalia concedere, quia confirmans quod est imperfectum (vt in præsentis donatio) videtur tunc perficere, glos. 3. in additione marginali, in l. & quia, de iurisd. omnium iudicum, vel de nouo dare. gloss. fin. in l. obueniri 130. ff. de verb. signific.

Maximè cum ignorare non posset Princeps vectigalia vendi, cum manifestè id in ipsa venditione, quæ confirmatur, expressum, & tunc quasi ex certa scientia procederet, de nouo vectigalia dari videntur, vt ex Alderano, Mascardo, Menochio, Cancerio, Sesse, D. Valenzuela, & aliis, tradit D. Castillo vbi supra, n. 207.

3. Sed sine dubio certissimum est non posse Regi obstare confirmationem, vt aliquid inde contra eius patrimonium statuatur, quia confirmatio & confirmatum non existimandum quod pertinet ad vectigalia. nam cum in hoc casu simul cum venditione, qua vectigalia continebantur, donatio confirmaretur, quasi ex ea venditio proueniens, idem existimari oportet de donatione, venditione & confirmatione: nam confirmatio necessariò ad titulum primæum donationis referenda, arg. cap. olim, de verb. signific. l. asse toto, de hered. instit. l. si ita scripsero, de condit. & demonstrat. l. ait Prætor. §. si iudex, de re iudicata.

4. Confirmationis enim natura nihil de nouo dat, sed datum firmat intra eius limites & effectus. l. 1. §. si quis. ff. vt legatorum nomine caueatur, ibi, si quis sub conditione legatum stipulatus pendente conditione decesserit, stipulatio euanciscit, quia nec legatum transmittitur, & huic stipulationi easdem causas, & conditiones inesse sciendum est. l. si stipulatus. §. verum. ff. de usuris. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautionibus. l. fin. C. de non numeratâ

numerata pecunia, textus notandus in l. si legati. ff. de leg. 1. vbi Castrensis num. 2. Cuman. 2. lectura, oppositione 1. tenuerunt, qui se adstringit ad obseruationem alicuius actus, (vt Princeps facit ex confirmatione) siue sciat, siue ignoret eius qualitates, semper intelligitur se obligare, iuxta naturam & aptitudinem subiectæ materiae. Idem respondit Ancharranus *conf.* 73. n. 3. cum tradit, si pater consentiat donationi causa mortis per filium factæ, de re propria ipsius patris, poterit, non obstante ratihabitione, & confirmatione, pœnitere, quia inducit naturalem conditionem actus confirmati; & sicut ipse à principio reuocabilis fuit, ita reuocabilis manet cõfirmatio, & Barth. Camerar. in c. imperialem, tit. de prohib. feudi alien. pro regula tradit assensum assumere naturam actus, super quo interponitur, & ita assensus & confirmatio regulatur à contractu, non autem contractus ab assensu & confirmatione. plura cumulauit Iafon in rubr. de verb. oblig. n. 15.

Et certissimum est & receptum, ratihabitionem, vel confirmationem optari ad modum, & substantiam eius quod confirmatur. l. Aurelius. §. testamento, de liberatione legata. Bald. in l. nominationes, num. 3. ad fin. C. de appellat. Aymon Crauet. *conf.* 257. n. 4. Carolus Ruinus vol. 1. *conf.* 60. n. 3. & *conf.* 208. n. 9. August. Beroius vol. 3. *conf.* 7. n. 37. Prosper Farinac. *conf.* 113. n. 4. Hippolytus Rimin. vol. 1. *conf.* 93. n. 15. Alex. vol. 4. *conf.* 123. n. 20. vbi singulariter tradit confirmationem, etiam si ex certa scientia fiat, non extendere actum vitra suam naturam aptitudinem & capacitatem. Et Carolus Ruinus *conf.* 48. n. 12. vol. 1. expressè tenet, vt si aliquis confirmet, & ratiñcet instrumentum, in quo continetur aliquod ius morte alterius periturum, talis confirmatio, eo mortuo, nihil prodest ad illud ius extendendum, quia non augeat virtutem illius, sed intra terminum ei præfinitum se comprimit, & coërcet, ex vulgari regula, confirmationem solum validare confirmatum, pro vt patitur ipsiusmet confirmati virtus, non autem illud extra propriam potentiam, vel facultatem protrahere, vel extendere. Castren. lib. 2. *conf.* 187. in princ. Corneus lib. 3. *conf.* 9. n. 3. Tusch. *pract. lit. C. concl.* 703. versic. nono.

Præsertim, quia, vt ex tenore ipsius confirmationis apparuit, eis verbis, *confirmamos la dicha cartay la mercede en ella cõtenida, y mando que vos vala y que se os se aguardada segun que mas compidamente fue guardada en tiempo. &c.* quæ clausulæ & aliæ similes nihil aliud inducunt, quàm confirmatio-

nem in forma communi. cap. quia diuersitate, de concessione præbende. c. ille, ne sede vacante. Henricus Boic. Abbas, & alij, quos refert & sequitur Alex. de Nauo in c. venerabilis n. 5. de confirmat. utili, vel inutili, & quoties confirmatio se refert ad aliorum confirmationem, vt in hoc casu, quia Princeps prædecessorum Regum cõfirmationem secutus, idem firmavit, tunc confirmatio in forma communi, non speciali, censenda est, vt expressè probat l. 2. tit. 18. p. 3. & talis confirmatio nihil extendit confirmatum, nec addit nouam validitatem. *glos. in c. fin. de confirmatione utili, vel inutili,* cum Speculatore. Panorm. Oldrado, & aliis, Dec. in c. 1. cod. lit. ex Surdo, Cancr. Auendaño, Molina Iesuita, Andrea Gailio, & aliis pluribus, vt solet, latè probauit Dominus Castillo d. c. 89. n. 202.

Et vt confirmatio non sit in forma communi, sed ex certa scientia, non sufficit tenorè emptionis in hoc casu transcribi in confirmatione, vt aliqui contrà expendebant, quia id in Hispania magis tribuendum officialium stylo, quàm Principum voluntari, & ideo temper Principis intentio præualere debet, ex qua non apparet aliquid noui addere voluisse. l. ex verbis 14. iuncta *glos. penult. C. de donat. inter. d. l. 2. part. 2. quia intentionis* 29. de priuil. Ioann. Garc. de nobil. gl. §. 1. n. 67. & 68. alios referunt Marelcotus lib. 1. var. c. 9. n. 7. Ricc. 5. p. collectanea 1592.

Et regulariter in dubio, an confirmatio sit ex certa scientia, vel in forma communi, debet intelligi in forma communi facta. Dec. *conf.* 72. n. 3. & in c. 1. n. 40. cum seq. de confirmat. ne utili, vel inutili, post *glos. in c. vlt. cod. t. idque,* etiam si tenor scripturæ confirmatæ in confirmatione interatur. Oldrad. *conf.* 164. Andr. Gail. lib. 2. c. seru. c. 1. n. 16. cum seq. Tuschus *pract. lit. C. concl.* 708. num. 17. & 18. vbi adducit Ancharr. Decium, & Alexandrum, & idem tenuit, asserens, communiter videri tenorem inferi de stylo; & tamen ex hoc non in forma speciali confirmationem censendam; ex Alex. Parisio, & aliis probauit D. Christophorus de Paz de tenuta 2. p. c. 57. n. 3 17.

Præterea, nam quamuis sit ex certa scientia confirmatio, & habeat alias clausulas, quas refert Paz vbi proxime n. 3 13. tamen vbi requiritur maxima Principis deliberatio, & certa scientia, causæ cognitio adhibenda, & Aduocatus fiscalis citari deberet, vt ostenderet, an aliqua fraus, vel damnum regalis Patrimonij in prædicta confirmatione inesset, arg. l. nam ita Diuus. ff. de adoptionibus, ibi, *adhibitis etiam his qui contradicerent.*

contradicerent. id est, qui laderentur confirmatione adoptionis. Burgos de Paz in præmio legum Tauri, num. 227. Surdus *conf.* 223. num. 9. Valascus *consultatione* 20. Anton. Petra de potestate Principis. cap. 32. quæstionis principalis, num. 29.

10. Nec sufficet inferi tenorem in confirmatione. Abbas in cap. inter, dilectos, vers. Quarto oppono, de fide instrumentorum. Dec. *conf.* 541. n. 20. Cabedo 2. p. decis. 77. n. 9. sed & simul causæ cognitio necessaria. idem Dec. in rubrica, de confirmatione utili, num. 17. Ioan. Andr. in dict. cap. venerabilis, cod. tit. n. 10. vbi Alex. de Nauo n. 16. Anton. de Butrio n. 10. Paris. lib. 1. *conf.* 19. n. 13. Ferret. lib. 1. *conf.* 38. n. 8. Ponte vol. 2. *conf.* 65. n. 8. Tusch. *pract. lit. C. concl.* 704. n. 15. idque ad eod. procedere tenuit Paz vbi proxime, n. 3 18. vt quamuis in confirmatione apponantur verba indicantia certam scientiam, in dubio non præsumendam, & probat ex c. quia diuersitatem, de concessione præbende. Vnde cum in hoc casu nec ex certa scientia in forma speciali fieret confirmatio, nec causæ cognitio adhibita, dicendum est nullum ius amplius tribuere confirmationem, quam continebat donatio, ex qua venditio secuta est.

11. Denique, vt nullum remaneat fundamentum quo pars aduersa se defendat, cum hæc confirmatio non sit scripta in rationibus regiis, & libris quos dicimus de lo saluado, etiam si ex certa scientia procederet, & adhibita causæ cognitione & manifestè constaret Principem voluisse confirmare venditionem vectigalium, ad huc nihil prodesset ad vectigalia obtinenda; quemadmodum non prodest rescriptum, quo expressè & deliberatè vectigalia donantur, aut venduntur, deficiente prædicta solemnitate. l. 1. tit. 18. lib. 9. Recop. Auend. in cap. Prætor. 2. p. c. 4. Auiles c. 13. n. 4. Gironda de gabellis 1. p. n. 45. & 7. p. n. 1. & de priuilegiis, n. 75. Lafarte de gabellis. c. 19. n. 61. Gutierrez de gabellis, q. 5. n. 22. Aceuedo in l. 2. tit. 15. lib. 4. Recopil. n. 2. & alibi latius notauimus.

12. Sed nunquam confirmatio extenditur ad ea, quæ sunt specialiter prohibita, vt post *glos. in l. si quis priore. vers. specialiter. ff. ad SC. Trebell.* tenuit Ancharr. *conf.* 2. in fin. statuens generalem confirmationem non extendi ad illa, quæ sunt specialiter cassata, quod notauit D. Paz d. c. 57. n. 18. & ex Io. Andr. Butrio, Rolando, Aymone, Surdo, & Rotæ decis. probat confirmationem ad inuvalida non extendi, præsertim quando adest aliquid validum, in quo fortiatum effectum & confirmationem, & cum clausula, Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars 11;

Non obstantibus, debere accipi iuxta modificationem alioquin factam, & prædicta adducit vt ex quacumque confirmatione numquam excludatur modificatio donationum Regis Henrici.

13. Ex quo manet sine dubio in hoc casu, confirmationem non potuisse aliquid operari circa vectigalia, quia etsi prima donatio esset vectigalium (quæ non fuit) confirmatio, non suppleret defectum solemnitatis, vt scripta esset in libris de lo saluado, quanto magis id procedet, quando donatio non fuit vectigalium, sed solum iurisdictionis, & territorij, & donatarius eo prætextu vsurpauit vectigalia & vendidit, quia tunc confirmatio nihil operatur in vectigalibus, & solum effectum habebit in donatione territorij, quæ à Rege facta fuit.

ALLEGAT. LXXIV.

Relatum respicit referentem in eo solum quod iustum est in relato.

- 1 Possessio non prodest vbi est resistentia iuris.
- 2 Possessio non potest habitare incapacem. Bonam fidem habet, nec præscribit, qui non potest habere titulum. cap. fin. de præscriptionibus. cap. possessor. de reg. iuris in 6.
- 3 Verba generalia solum referenda ad ea, quæ honesta & permissa. Possessionis appellatio, siue fiat à lege, statuto, vel ab homine, intelligitur de iusta & legitima. l. ratio 3. ff. de act. empt. l. stipulatio ista. §. hæc quoque. ff. de verb. oblig.
- 4 Titulorum pluralitas non præsumenda. l. cum res 4. C. de contrah. emptione.
- 5 Possidere aliquem præsumitur ex titulo præambulo. l. unica. C. de imponend. lucrat. de scriptis.
- 6 Possessionem non videtur aliquem mutare, sed possidere ex causa præambula, qua cæperat. l. possideri 3. §. illud. ff. de acquir. poss. l. cum nemo 5. C. eodem. l. non solum 32. §. quod vulgo. ff. de acquir. possess.
- 7 Relatiuæ clausulæ & dictiones denotant omnimodam similitudinem cum relato. l. prout quisque. ff. de solution. l. quamuis. de officio ordin. lib. 6. l. edita. C. de edendo.

- l. si testamento 8. C. de instit. & substit.*
l. 1. C. de bon. poss. contra tab.
l. in testamento 27. ff. de condit. & demonstrat.
- 8 *Relatio censetur fieri prout conueniat dispositioni facta.*
l. si negotium. C. de negot. gestis.
Relatum adequatum referenti iuxta finem dispositionis.
Princeps semper ad iustum se refert, & pro eo presumitur.
- 9 *Relatio denotat identitatem in omnibus, & per omnia.*
l. qui liberis. ff. de vulgari.
l. ait Prætor. ff. de re iudicat.
- 10 *Relatum etsi plus contineat, debet adæquari relationi.*
l. hac saluberrima. C. de præpos. agent. in rebus lib. 12.
- 11 *Obligatio in termino referente talis est, qualis in relato.*
- 12 *Relatum quomodo adæquetur referenti.*
l. assè toto 77. ff. de hered. instit.
l. à filio 25. §. testator. ff. de alim. legat.

Relatio facta in rescripto, vel concessione Principis, accipienda de eo quod in relato iuste continetur, non quod iniuste usurpatum.

M A c sententia, vt relatio quæ relatū respicit, sit interpretanda ad ea, quæ ex causa iusta in relato continentur, non ad quod usurpatum, & habet contra se resistentiam iuris communis, vt in casu valde practicabili & frequenti, si alicui cōcederetur res, vt possideatur, quemadmodum alij, qui antea possederunt, & habebant, vel si officium, aut priuilegium alicui concessum, vt vteretur eo velut antecessores, qui illud obtinuerunt, & possederunt, ad possessionem iustam relatio debet respicere, non iniustam, vt in multis casibus probauit Gratianus *tom. 2. disceptationum forensium, cap. 397. num. 41.* nota verba, *item dixi quacumque possessione non obstante, quia cum illegitimi in hoc casu habeant contra se resistentiam iuris & Concilij, contra quod non ita facile dispensat summus Pontifex, ex diuturna possessione, etiam longissimi temporis, non potest induci aliqua presumptio dispensationis, & vbi non solet dari dispensatio vera, cessat etiam presumpta* Puteus *decis. 139. n. 4. & decis. 254. n. 3. lib. 3.* ibi, *Possessio verò non præcesset respectu ter-*

tij. sed respectu superioris Episcopi, qui vult videre titulum, non prodest, ex quo habet resistentiam iuris. notant Doctores in *cap. licet Heli, vbi Abbas num. 24. Ananias n. 29. Felinus num. 15. de simon. idem Felinus in cap. illud, num. 9. de presumpt. gloss. in cap. 1. verb. obtineri, circa medium, vers. & nota quòd hæc regula, vsque ad fin. de reg. iur.*

Nec possessio potest habilitare incapacem, nec ex temporis diuturnitate potest nasci titulus, vt dixit Rebuff. in tract. de pacif. poss. in 4 limit. n. 172. vel secundum aliam impressionem, num. 206. qui in specie ponit de illegitimo, qui est inhabilis ad obtinendum beneficium in Ecclesia, in qua pater, *ibidem num. 225. vers. vigesimo quarto, vel secundum aliam impressionem, num. 275. cum seq.* subdens rationem, quia cum non possit habere titulum, non potest inuari possessione, quæ non datur sine titulo, & sine titulo qui semper est in mala fide, & consequenter numquam prescribit. c. fin. de prescript. cap. possessor, de regulis iuris in 6.

Quibus conueniunt quæ tradit Beroius *conf. 30. num. 24. vol. 1.* vbi inquit, quòd verba generalia, seu clausulae generales, debent referri solum ad honesta, & permessa, & non ad ea, ex quibus absurdum & inconueniens aliquid resultaret, ex traditis etiam per Bart. & alios in *l. talis scriptura. ff. de legat. 1.* Abbas in *cap. Ecclesia. num. 5. de electione.* Felinus in *d. cap. causam quæ, num. 4. vers. limita quinto.* & quæ magis in terminis tradit Baldus in *l. unica, num. 1. C. commun. de usucap.* vt appellatio possessionis, siue fiat à lege, vel statuto, siue etiam ab homine, & maximè cum præcessit titulus, intelligitur de iusta & legitima, & etiam de plena possessione tam ciuili, quam naturali. *l. ratio 3. ff. de action. empti. l. stipulatio ista. §. hæc quoque. ff. de verb. obligat.* Ioannes de Imola in *l. 3. §. ex contrario, num. 15. ff. de acquir. poss. ff. Felinus in cap. causam quæ, num. 11. de prescript.* Casar Contard. in *repet. legis unice. §. 2. limitat. 2. num. 18. & limitatione 21. num. 6. & seqq. C. si de momentanea possessione.* Paz de tenuta, *cap. 33. num. 51.*

Præsertim, quia cum titulus à principio ad iustam possessionem se referret, eius respectu iudicanda, nec in dubio præsumenda pluralitas, aut diuersitas titularum, vel acquisitionum, argum. textus in *l. cum res 4. ibi, intelligere debueras duplicari tibi titulum possessionis non potuisse. C. de contrah. empti.* Paulus de Castro *lib. 2. conf. 360. incipit, Circa primum, n. 2. vers. etsi non apparet.* Ruinus *lib. 4. conf. 46. num. 16.* Aymon Crauetta *vol. 1. conf. 198. num. 1. & vol. 3. conf. 338. num. 15. ibi, factum quid iudicatur*

ex titulo vitioso, qui apparet non iudicantè lege multitudinem titularum.

5. Tum etiam, quia præsumitur quem possidere ex titulo præcedenti, vt ex eius primordio posterior formetur euentus. *l. vnica. C. de imponenda lucratiua descript. lib. 10. l. quedam mulier 76. vbi gloss. & Doctores, ff. de rei vindicatione.* Baldus in *l. si certis annis, num. 8. in fine. C. de pactis.* Aymon Crauetta *conf. 624. num. 9. tom. 4.* Zephalus *consil. 9. num. 26. & conf. 198. num. 12.* Ant. Corsetus *singulari 207.* Alciat. *de presumpt. reg. 2. presumpt. 23. n. 2.* Petr. Surd. *conf. 221. num. 29. lib. 2. latè Mascard. de probat. conclus. 1202. per tot. & maximè num. 20. cum seq.* Cardinalis Tufchus *lit. P. conclus. 416. num. 5. cum seq.*

6. Tum, quia non videtur quis mutare possessionem, sed possidere, ex eadem causa, qua cœperat, *l. possideri 3. §. illud. ff. de acquir. possess. l. cum nemo 5. C. eod. l. non solum 32. §. quod vulgo. ff. de usucap.* Curtius *iunior conf. 108. num. 36.* Riminaldus *lib. 1. conf. 100. num. 24. & lib. 5. conf. 556. n. 133.* Roland. *lib. 1. consil. 77. num. 27. & seqq.* Petr. Surdus *conf. 221. num. 50. & conf. 260. num. 23. & 24.* Rosenthal *de feudis. cap. 6. conclus. 82. num. 23.*

7. Idque maximè suadet, cum adiectum fuisset in concessione, vt priuilegio, aut officio vteretur, secundum, & pro vt concessum fuit alijs, qui antea idem obtinuerat, quæ dictiones denotant omnimodam similitudinem ad primam concessionem. *l. pro vt quisque 80. ff. de solut. c. quamuis 8. iuncta gloss. verb. euocandi, de officio ordinarij, lib. 6.* Bartolus in *Extraneaganti, Ad reprimendam, verb. prout, num. 2.* Vulpeius *de prepositionibus, & aduerbijs, in dictione prout, num. 2.* Felinus in *c. 1. n. 32. de sponsalibus.* Decius *conf. 195. num. 1.* Aldouinus *conf. 85. num. 16.* Menoch. *conf. 391. num. 5. & 30.* Giurba *ad constitutiones Messanenses, cap. 1. gloss. 2. num. 126.* D. Castilio *lib. 4. controuers. cap. 52. per totum* & sua natura stant prædictæ dictiones restrictiue, & limitatiue, ad terminum relatum. *l. edita, ibi, Prout edicti perpetui manet autoritas: cum ibi notatis C. de edendo. l. si testamento 8. C. de institutionibus & substit. l. 1. C. de bonorum possessio. contra tab. l. in testamento 27. ff. de condit. & demonstrat.* Bertazol. *tractatu de clausulis, clausula 5. gloss. 2. num. 1.* Surdus *conf. 335. num. 38. & conf. 379. n. 33.* Maranta *de ordine iudiciorum 3. p. num. 122.* Menoch. *consil. 177. num. 26.* Cardinalis Tufchus in *pract. conclus. iur. lit. D. conclus. 347. num. 1. & 54.* Alexand. Raudenf. *variarum resolut. lib. 1. cap. 38. num. 36.* Io. Bapt. Larrea *Alleg. Fisc. Pars II.*

& cap. 64. num. 31. Marta *dict. clausula 2. part. claus. 51. num. 2.* vbi rectè addit quòd quando constat de modo & forma, secundum quam Titius possideret, concessio in omnibus, & per omnia secundum illam limitatur & declaratur, quia eadem est potentia & virtus termini, ad quem fit relatio, & termini referentis, vt etiam agnoscunt omnes præcitati, & ex Ruino, Socino iuniori, Gozadino, Brunor. à Sole, Viuiio, & alijs exornat August. Barbosa *de dictionibus, dictione 296. & 358.*

8. Deinde, quia semper relatio censetur fieri eo modo, vt conueniat dispositioni factæ. *l. si negotium. C. de negot. gest. vbi glossa,* Paulus de Castro *lib. 2. conf. 18. num. 3. in fin.* & congruat voluntati disponentis, & relatum adæquetur referenti, iuxta finem dispositionis. Panormit. in *cap. translato. n. 3.* quem refert & sequitur Casanate *conf. 57. num. 37.* Iason in *l. 1. num. 8. C. de liber. præter.* Hippolyt. Riminald. *lib. 4. conf. 358. n. 106.* Ioann. Marian. Riminald. *lib. 2. conf. 348. num. 16.* Raudensis *de Analogis. lib. 1. cap. 34. num. 130.* & Princeps semper ad iustitiam se refert, & in omnibus præsumitur velle quod à iure probatur. Menoch. *lib. 2. presumpt. 10.* vbi probat ex Cyno, Alciato, Romano, Grammatico, Hippolyto de Marsilijs, qui tenent esse præsumptionem iuris, & de iure pro Principe, & ideo mentio vsus, & possessionis officij, vel priuilegij, solum ad iustam referendum, non ad intrusionem.

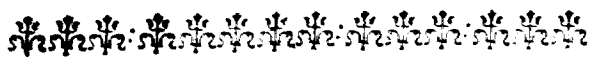
9. Postremò, quia relatio denotat identitatem in omnibus, & per omnia, maximè cum dictionibus, secundum, & prout, vel clausula, *Eodem modo. facit l. qui liberis. ff. de vulgari. ibi, Habet enim in se eandem conditionem similem superiori. l. ait Prætor. ff. de re iudic. Bart. in l. hoc edicto. ff. de postul. Ruinus vcl. 2. consil. 101. num. 9.* Decius *consil. 262. in principio. vers. secundo facit.* Hōdedeus *lib. 2. consil. 69. num. 45.* Menoch. *de presumpt. lib. 4. presumptione 173. num. 10.* Rota in *nouissimis, apud Farinac. decis. 455. num. 1.* Surdus *decis. 125. num. 1.* & dispositio referens declaratur, extenditur & restringitur iuxta dispositionem relatum. Decius in *auth. siquis in aliquo documento. C. de edendo, vbi Purpuratus num. 42.* idem Decius *consil. 66. num. 6.* Felinus in *cap. quoniam. Abbas num. 12. de officio delegati. Rota Romana diuers. 2. part. decis. 40. num. 6.*

10. Et adeò procedit, vt licet aliquid diuersum contineretur in relato, illud adæquatur concessioni relatæ. Bald. in *l. 2. n. 4. C. de error. Aduoc. Iason in l. edita, n. 36. C. de edendo*

edendo. Roman. *consil.* 294. Decius *conf.* 539. num. 6. & nota verba textus in *l. hac saluberrima. C. de præposit. agent. in rebus. lib. 12. ibi, Cum per absurdum perque temerarium sit hanc nostre liberalitatem pietatis quemquam astuta interpretatione non ad augmentum prætorum privilegiorum, sed diminutionem conuerti. & quemadmodum restrictio excluditur, ita etiam iniqua extensio ad iniustam possessionem excludenda.*

11. Facit, quia omnis obligatio in termino referente talis est, qualis in termino relato. Baldus & Imola in *l. si prior. ff. solut. matrim.* idem Bald. in *l. sanctio legum. ff. de pænis.* Ripa in *l. ait. Prætor. §. si iudex. ff. de re iudic.* Decius *conf.* 19. col. 3. & *conf.* 183. Socinus *lib. 1. conf.* 77. num. 6. & *lib. 2. conf.* 188. Tiraquell. *gloss. 7. legum connub. vers. ex prædictis.* & confessio facta relatione ad instrumentum ad eod ex illo regulatur, ut si valeat instrumentum, illa substat, aliàs secus. Romanus *consil.* 294. *per tot.* & additio ibi, *verb. notabiliter.*

12. Et quomodo relatum adæquetur referenti in omnibus qualitatibus, ultra vulgarem *l. a se toto 77. ff. de heredib. instit. l. à filio 25. §. testator. ff. de alim. legatis. l. ait prætor. §. si iudex, de re iudicata,* cum similibus. vbi notant communiter Doctores, & ultra vide plura quæ cumularunt Tiraquellus latissimè post leges connubiales *gloss. 7. num. 182. cum seq.* Peregrinus *vol. 2. conf.* 16. num. 10. Bertazolus *lib. 1. consil. civil. conf.* 21. num. 26. Burfatus *vol. 2. conf.* 159. num. 21. Peregrinus de *fideicommissis, artic. 16. num. 2. multis D. Castillo lib. 4. controuers. cap. 43. n. 9.* post Iasonen, Rubeum, & alios, docet Simon de Prætis *lib. 2. ult. volunt. interpretat. 4. dubitat. 2. solut. 2. num. 266.* Gratianus *1. tom. disceptat. cap. 28. num. 32.* Sforcia *consil. 88. num. 31.* & ego plura notavi 1. parte, *allegat. 14. num. 2. 9.* & 11. quæ ad hoc omnino videnda, & in Senatu regalis Patrimonij, ita pluries obtinui.

ALLEGAT. LXXV.

Fiscus præfertur pro credito institutioni maioratus, qui factus cum reservatione alienandi.

1. Maioratus semel institutus ex acceptatione primi successoris, manet irrevocabilis.

2. Maioratus qui non potest reuocari expressè, etiam nec tacitè contrahendo debita.

3. Maioratus successor non erit obligatus debitis defuncti, quando fit per contractum irrevocabilem inter vivos.

4. Alienatio que fit in maioratus perniciam, censetur prohibita. *l. sicut. §. sed si permisit. ff. quibus mod. pign. vel hyp. soluit.*

Facultas concessa ad aliquem finem, debet ad eundem observari.

5. Alienatio permessa, ut aliquid ex pretio fiat, an emptor teneatur curare, ut in illud conuertatur.

6. Maioratus est reuocabilis, quando in ipsa institutione eius institutor reservavit facultatem reuocandi.

l. 17. Tauri.

l. 44. Tauri.

7. Reservatio facta alienandi bona, ex quibus maioratus fit, conseruat institutori ius quod antea habebat.

8. Arbitrio alienus relicto liberam voluntatem inducit.

l. fidei commissum 11. §. si fideicommissum. vers. quamquam. ff. de legat. 1.

l. fideicommissaria libert. 15. ff. de fideicom. libert.

l. cum quidam. ff. de legat. 3.

l. 29. tit. 9. p. 6.

9. Alienatio reservata fieri potest, etiam si fraude alienetur, reservantis alienationem bona possunt vendi pro soluendis eius debitis.

l. cum fidei heredis. ff. de fideicom. libert. l. pto. §. prædium. ff. de leg. 2.

10. Alienationis nomine continetur qualibet hypotheca, vel obligatio bonorum.

l. si. C. de rebus alien. non alienandis.

l. cum hic status. §. si maritus. ff. de donat. inter.

11. *l. 1. ff. in quibus caus. pign. vel hypoth. tacite contrahatur.*

l. obligacioni. ff. eodem.

l. est differentia. ff. eodem.

l. 1. C. de seruo pign. dato.

12. Reservacionis ius antecedit.

13. Clausule que in dispositione adiciuntur, interesse videntur.

14. Voluntas testatoris colligitur ex inferioribus verbis testamenti.

l. quamuis. C. de fideicommissis.

15. Maioratus est reuocabilis in casibus *l. 17. & 44. Tauri.*

16. Emptores bonorum que permittuntur vendi ob aliquem finem, non tenentur ad hoc ut finis sequatur.

l. 1. §. non autem. ff. de exercit. actione. l. fin. ff. eodem.

17. Mutuus Procuratori qui habebat mandatum ut reciperet mutuum ut domino edificium

edificium fiat, qui dedit pecuniam, securus est, etiam si edificium non fiat.

18. Alienatio permessa ut subrogaretur pretium in maioratu, ut vellet, alienans non inducit conditionem, sed modum.

19. Voluntatis verbum ad liberam refertur.

An si quis maioratum fecisset cum facultate disponendi & alienandi bona usque ad mortem suam, si postea cum fisco contraxit, & eius vectigalia administravit, bona obligando, utrum fiscus debeat pro credito suo præferri in eis bonis successoribus maioratus.

1. **R**O maioratus successore adducebatur, quia semel institutus maioratus ex acceptatione primi successoris non potest diminui, vel reuocari, etiam ex simultaneo consensu institutoris, & primi vocati. Molina *lib. 4. de primogenis cap. 2. num. 75. vers. in secundo casu.* Gutierrez *lib. 2. prætic. c. 52. ex num. 4.* D. Castillo *tom. 4. c. 5. num. 23. & sequent. & cap. 35. num. 46.* Gratian. *tom. 2. discept. cap. 332.* Amato *var. cap. 12. num. 11. & cap. 30. num. 17.* Cutellus *decif. 5. num. 52. vers. que ego magis, & num. 53.* Menoch. *de reat. feud. interpretatione, cap. 23. partit. 2. num. 42. cum quatuor si. quentibus, vbi allegat Menoch. Fontanellam, & alios, Cancr. tom. 1. cap. 8. de donat. num. 56. vers. si verò & num. 58. & 154. in 2. editio.* Hermosilla *super l. 7. tit. 4. p. 5. gloss. 4. n. 15. & 16.*

2. Et hoc procedit, quia donatio quando fit iure maioratus, est distributa inter omnes familiarum, & cum acceptatione primi, irrevocabilis remanet quoad omnes. Et quemadmodum non potest reuocari maioratus expressè, etiam nec tacitè contrahendo debita, ex traditis à Franchis *decif. 339. Vtrum ex prædictis.* Additio ad Theaur. *decif. 70.* Mantica *de contract. tom. 2. lib. 13. tit. 7. num. 8. & 9.* quatenus argumentum proponunt de alienatione expressa ad tacitam, quæ resultat ex debitis contractis. D. Castillo *tom. 1. de usufructu. cap. 39. num. 42.* vbi infert ad donationem perfectam, ut sicut expressè non potest reuocari, ita nec tacitè. Bardellanus *conf. 75. n. 32. lib. 1. Natta decif. 25. n. 19. & 20.*

3. Et in terminis Molina *lib. 1. de primogenis. cap. 10. num. 1. usque ad 10.* postquam distinguit ad hoc, ut successor maioratus

maneat obligatus debitis fundatoris, an maioratus fieret de quota bonorum, vel de vniuersis bonis, vel de certa parte eorum, aut de re particulari, vel de parte, aut quota hæreditatis, & num. 10. cum Anton. Gomezio & Peralta limitat prædictum, quando maioratus fit per contractum irrevocabilem inter vivos, quia tunc successor non erit obligatus debitis & hypothecis contractis post foundationem maioratus, redens rationem, quia sicut maioratus expressè non potest reuocari, ita nec tacitè debita contrahendo. idem repetit Molina *lib. 4. cap. 2. num. 82.* Gutierrez. *de iurament. confirmat. p. 3. cap. 15. num. 24. & lib. 2. præticarum q. 53. n. 2.* Mieres *p. 1. q. 24. n. 116. 117. & 125.* Auendaño *in l. 21. Tauri gloss. 1. num. 15.* Matienzo *in l. 6. glossa 3. num. 21. tit. 6. lib. 5.* Molina Theolog. *tom. 3. de iustitia & iure, disputat. 640. num. 5.* D. Castillo *tom. 4. cap. 35. num. 39. & tom. 5. 2. p. cap. 161. num. 29. vers. cum inquam, ita statuisset.* Azevedo *in l. 1. num. 34. tit. 6. lib. 5. Recopilationis.* additio ad Molinam *d. cap. 10. n. 11.* vbi adducit ultra prædictos, Angulum, Velasquez, Burgos de Paz, Matienzum, Peregrinum, & alios.

4. Tum etiam, quia reservatio facultatis alienandi bona facta ab institutione maioratus, ita accipienda est, ut alia bona in maioratu subrogentur ad eius maius augmentum, & instructionem, non destructionem, & quælibet alienatio, quæ fit in perniciam maioratus, censetur prohibita, arg. *l. sicut. §. sed si permisit. ff. quibus modis pignus, vel hypothec. solui.* vbi consensus creditoris, ut res ei obligata vendatur, non extenditur, ut illa possit donari, & hoc fortè, quia venditor ex venditione pretium recepturus erat, quo idoneior reddebatur ad soluendum debitum, ut notavit Bart. *ibi num. 2.* qui tenet facultatem concessam Ecclesiæ, ut possit vendere pro satisfaciendo suis creditoribus, non extendi ut eius virtute possit permutare, quia interueritur finis facultatis, quod late exornat Lambertinus *de contract. lib. gl. 7. num. 20.* Manentus *vol. 1. conf. 17. num. 27. & 28.* & mutuans in hoc casu debet curare de solutione creditoris antiqui, ut probavit Rota apud Ludou. Cenizium *decif. 8. n. 10. & 11. & decif. 29. num. 1. & decif. 287. num. 4.* Additio ad D. Ludouif. *decif. 511. n. 33. ad finem.*

5. Et emptores in hac specie curare debebant, ut pretium subrogaretur in eo, ad quod venditio permessa, aliàs non essent securi, ex doctrina Innocentij *in cap. 1. de deposito.* vbi tradit eum, qui contrahit cum

Ecclesia in mutuo, deposito, vel emptio-
ne rei quæ venditur ad soluendum debi-
tum Ecclesiæ, debere esse sollicitum, vt
pretium in id conuertatur, vt notarunt
plures relati à Molina *lib. 4. de primogeniis*
cap. 4. num. 20. & pro eadem re Auenda-
ñum, Gregorium Lopezium, D. Cduar. &
Gratianum refert additio ad Molinam *ibi*.
Antonius de Amato *lib. 1. var. cap. 3. n. 52.*
Si igitur id procedit, quia interuertitur fi-
nis facultatis, quanto magis hypotheca
rerum maioratus non sustinebitur, cum
inde ipsius maioratus institutio eluda-
tur.

6. Verum, prædictis non obstantibus, ius
fisci in hoc casu certissimum est, quia licet
maioratus eo modo fieret, vt irreuocabilis
maneret, veluti quando ex causa onerosa
matrimonij, vel alia fieret, tamen ex no-
stris legibus, quæ irreuocabilitatem cōcedunt,
id limitatur quando in ipsa funda-
tione maioratus fit reseruatō, vt possit
eius institutor bona alienare, quia tunc
manet reuocabile primogenium, vt ex-
pressè probatur *l. 17. Tauri*, eis verbis, *que*
el dicho terçio no se pueda reuocar si no reser-
uasse el que lo hizo en el mi mo contrato el po-
derlo reuocar, & idem probat l. 44. Tauri, ibi,
Saluo si en el poder de la licencia que el Rey le-
dio estubiese clausula para que despues de he-
cho lo pudiese reuocar. O que al et tiempo que lo
hizo el que lo instituio reseruasse en la misma
escriptura que h. 2. del dicho Mayorazgo el po-
der para lo reuocar que en estos cassos ma-
damos que despues de hecho lo pueda reuocar.

7. Et ratio est, quia reseruatō hæc bona
alienandi facta ab eo, qui maioratum in-
stituit, ei conferuat ius quod antea habe-
bat, ex Bart. *in l. penult. C. deposit.* Beccius
conf. 74. num. 16. & 34. Menoch. conf. 2.
n. 57. Surdus conf. 152. num. 29. & conf. 402.
num. 4. & quemadmodum possit ante ma-
ioratus institutionem bona alienare, ita
postea ex dicta reseruatione facere poterit,
vt expressè resoluit & probauit D. Castillo
tom. 4. controu. c. 16. num. 26 & 27. cum seqq.

8. Maximè quando, vt in hoc casu, in ipsa
dispositione fuerunt verba, vt de ipsis bo-
nis disponderet fondator iuxta illius arbi-
trium, quo casu liberè facere potest, quia
omnia illius sunt voluntati relicta, arg. *leg.*
fideicommissa 11. §. si fideicommissum vers.
quamquam. ff. de leg. 3. l. fideicommissaria li-
bertas. ff. de fideicommissariis libertatibus. l.
cum quidam. ff. de leg. 2. l. 29. tit. 9. p. 6. ex
Menochio, qui Bartolum, Aretinum, Nat-
tam Zabarellam, Afflictum, Felinum, Ia-
sonem, Decium & alios adducit, cum
Surdo, Molina & Gregorio Lopezio pro-

bauit D. Castillo *tom. 4. controuers. cap. 36.*
num. 47.

Et prædicta alienatio quæ reseruata est,
fieri potuit etiam si fieret fraudulenter, ex
notatis à Surdo *conf. 10. num. 20. cum seqq.*
& quæcumque bona remanserint ipsius,
qui reseruationem fecit, possent rectè ven-
di pro solutione crediti cui bona obliga-
uerit, ex *l. cum fidei heredis. ff. de fideicommiss.*
l. bert. l. p. 10. §. prædium. ff. de leg. 2. D. Molina
lib. 1. de primog. cap. 10. num. 2. Surd. conf. 351.
num. 12. Giurba decis. 31. num. 3. Fularius
de substit. q. 541. num. 5. D. Valenzuela 1.
tom. conf. 60. num. 80. D. Castillo. tom. 5. 2. p.
cap. 161. num. 23. & alij plures, quos refert
additio ad Molinam *d. cap. 10. num. 2.*

Præterea, quia nomine alienationis
continetur quælibet hypotheca, vel obli-
gatio bonorum, vt probatur expresse *l. fin.*
C. de reb. alienis non alienar. l. alienatum.
ff. de verb. significat. & facit. l. cum hic statuit.
§. si maritus. ff. de donat. inter. ibi, Si maritus
ea que donauit pignori dederit, utique eum
pauituisse dicimus, licet dominium retinuit
& nomine *verditionis*, vel *alienationis*,
comprehenditur pignoris datio. Molina
lib. 4. de primog. c. 5. num. 18. Mieres de ma-
iorat. 4. p. q. 1. num. 18.

Quia proxima est alienationi hypothe-
ca, vel pignoratō. *l. 1. obligationi. l. est differ-*
rentia. ff. in quibus causis pign. vel hypothec.
l. 1. cum seqq. C. de seruo pignor. dato. Bart. in
l. rem. num. 10. ff. de adimend. legat. Couar.
lib. 2. variar. c. 16. num. 7. Auendaño de cen-
sibus, cap. 57. num. 10. & cap. 76. num. 3. Ne-
gusantius de pignor. 2. part. memb. 3. num. 70.
quippe idem est facere alienationem, vel
actum ei proximum, ex quo alienatio se-
qui possit, ex glossa *in l. si ita quis. §. ea lege.*
ff. de reb. obligat. Surdus conf. 10. num. 22. vbi
ex Socino comprobatur.

Et reseruatō id operatur, quia, vt inquit
Crauetta *conf. 226. num. 6. reseruatō præsu-*
ponit ius reseruatum antecedere, quia quod non
est, reseruari non potest, aliis nullius momenti
esset reseruatō, vt in specie notauit Peralta
in l. 3. §. qui fidei commissum, n. 128. ff. de ha-
red. instit. vbi concludit, vt si facultate regia
data ad faciendum maioratum, detur facultas
reuocandi ad libitum, usque ad mortem, &
post factum maioratum contraxit debita, ten-
tur successor soluere talia debita, vt in termi-
nis ita decisum extat per Senatum Ara-
goniæ apud Sesse decis. 185. per totam, ma-
ximè num. 10. versic. pro contraria parte. ibi,
Rursus, quia si donatores, qui sibi reseruarunt
dictam quantitatem, non possunt vendere &
hypothecare bona ad deducendā, & cum effectu
retinendam dictam quantitatem, elusoria red-
deretur

deretur dicta retentio, & ne hoc inconueniens
sequatur, & vt retentio intelligatur secun-
dum subiectam materiam, dicendum est dona-
tores potuisse vendere & hypothecare bona do-
nata, vt dictam retentionem in effectu facere
possent.

13. Vnde constat, rectè potuisse bona hæc
fisco obligari, quia in ipso maioratu hoc
reseruatum fuit, & clausulæ quæ in ipsa
dispositione adiciuntur, inesse videntur,
vt illud, & non aliud oporteat obseruari. *c.*
porro, c. recepimus, de priuileg. Baldus in cap. 1.
per textum ibi, tit. de successio. feudi. Abbas
lib. 1. conf. 85. num. 9. Surdus conf. 137. n. 25.
Molina de primog. lib. 1. cap. 2. num. 27. &
lib. 3. cap. 7. num. 12. & eius additionator
Auendaño *in l. 40. Tauri glos. 18. Viuius*
decis. 336. n. 2. cum seq.

14. Præsertim, cum ipse maioratus institu-
tor adiecisset, illum facere ex bonis quæ
remanerent suis debitis solutis, quo aper-
tè insinuari videtur ius fisci, vt possent ei
bona obligari, quia ex inferioribus ver-
bis testamenti testantis voluntas est inter-
pretanda, & quod testator senserit, colligi
potest, vt ex *l. quamuis. C. de fideicommissis,*
tradit Mantica *de coniecturis vltimar. vo-*
luntatum. lib. 6. tit. 13. vbi plura con-
gerit.

15. Nec quæ in contrarium expensa aliquid
obstabit, quippe ex sola hypotheca, vel
pignoratione rerum maioratus non ad-
mittimus illum posse reuocari; sed quia id
expressè cautum fuit in ipsa fundatione
maioratus, & ex dispositione legum *17. &*
44. Tauri.

16. Nec etiam obstabit, vt quoties aliena-
tio fit rei prohibitiæ, vt maioratus, debeat
is, in quem alienatur, curare vt in vitilita-
tem maioratus pretium conuertatur, vt
suprà notauimus, quippe, vltra quàm in
hoc casu, res non est prohibita alienari,
quæ ex ipsa reseruatione alienari permit-
titur, longè verius est emptorem rei ad id
non teneri, vt tenuit expressè Molina *lib. 4.*
de Hisp. primog. cap. 4. num. 22. arg. l. 1. §. non
autem, l. fin. ff. de exercitoria actione, pluribus
exemplis comprobatur Surdus *decis. 156. per*
totam, & maximè ex doctrina Bartoli in l.
alio, num. 24. ff. de alimentis legatis, vbi qui
emit à testamentariis bona quæ vendun-
tur, vt debitis defuncti satisfiat, securus
est, etsi debita non soluantur.

17. Et idem Bart. *in l. doli mali, num. 8. ff. de*
nouat. tradit eum, qui dedit pecuniam Pro-
curatori alicuius, qui habebat mandatum,
mutuam accipiendi, vt ædificium domino
fieret, adhuc obligat dominium, etsi ædi-
ficiam non fiat, & post Molinam, quem

refert Surdus, idem tenet D. Alex. Ludou-
uif. *decis. 511. n. 9. cum seq. & eius additio-*
nator Oliuerius Beltraminus *ibidem, n. 33.*
& Patrem Molinam, Ofascum, Manen-
tum, Pinellum, Auendañum, & Gregor.
Lopezium refert additionator ad Moli-
nam *d. n. 22.*

18. Quod magis procedit, quia in hoc casu
reseruatō absoluta fuit: sed etiam si ita
fieret reseruatō, vt posset alienare, ad hoc
vt subrogaret pretium in ipso maioratu, vt
vellet, quia tunc alienatio mero iure valet
quando subrogatio non est adiecta in vim
conditionis, sed in vim modi, vt rectè no-
tauit Surdus *d. decis. 156. num. 6. eis notan-*
dis verbis. Rursus in facto presenti licentia
fuit concessa non sub conditione, sed sub modo,
ita tamen quod pretium vertatur in emptio-
nem alterius rei subroganda, in locum eius, que
subiecta erat fideicommissio; dicitur enim mo-
dus quando implendum est onus post iam qua-
situm emolumentum. l. cum tale. §. 1. vbi Bar-
tolus. ff. de condit. & demonstrat, idem Bar-
tolus in l. quibus diebus. §. Terminus. ff. eodem
titulo, & c. quando autem consensus sub modo
est præteritus, tunc consentiens videtur fidem
eius sequi, cui modum adiecit, & ideo si non
impleatur, non agitur contra tertium, sed con-
tra implere debentem, vt declarat Bart. in d. l.
sicut. §. illud videamus. ff. quibus modis pi-
gnus, vel hypotheca soluitur, vbi distinguit in-
ter modum & conditionem, quia quando per
conditionem, tunc non videtur secutus fidem;
quando verò per modum, videtur secutus, &
ideo primo casu implemento non sequitur, con-
sensus non præiudicat, secundo verò præiudicat
quoad hoc non detur actio contra pofforem:
sic ergo, in proposito præiudicabit quoad hoc,
vt venditor teneatur, non vt teneatur em-
ptor.

19. Idque melius locum habebit, quando,
vbi in præsentia, adiecta fuit clausula ad sub-
rogationem, si vellet, vel vt voluerit, maio-
ratus institutor, quia id totum refert casum
ad eius arbitrium, & liberam voluntatem;
ex *l. cum quidam. ff. de legat. 2. l. fideicommissaria*
libertas. ff. de fideicommiss. libertat. Angel.
in §. bona fidei, col. 6. vers. veluti. Inst. de actio.
Felin. in c. 51. de constit. Andr. ab Exca n. 396.
Afflictis decis. 371. n. 8. Puteus de syndicat
tit. de arbitrariis, n. 10. ex pluribus Menoch.
de arbitrar. lib. 1. q. 7. & conf. 406. num. 14. ac
perinde bona pignorando, vel alienando
voluntatem suam explicare videtur, vbi
nolit subrogare, maximè cum declarauerit
sua debita quæ tempore mortis manerent,
esse soluenda.

ALLEGAT. LXXVI.

Primogenium institutum ex duabus partibus bonorum tempore mortis, interim ante mortem non impedit bona fisco obligari.

- 1 Primogenia rectè ex causa matrimonij in filiis possunt fieri.
l.quoties. ff. solut. matrimonio. l. ex morte, in fin. ff. de pact. dot. l. auia. C. de iure dot. l. 17. & l. 44. Tauri.
- 2 Maioratus causa matrimonij factus, eius pars est, & ut matrimonium irrevocabilis.
- 3 Pacta ut quod matrimonij causa filio promissum non petat filius, non valent.
- 4 Filius cui ex causa matrimonij factus maioratus, non potest eius reuocationi consentire in præiudicium successorum.
- 5 Maioratus factus ex duabus partibus bonorum, quæ superessent tempore mortis, videtur in tempus mortis collatus.
l. in tempus 62. ff. de hered. instit. Bona dicuntur deducto ære alieno. l. subsignatum. §. bona. ff. de verb. significat. l. mulier bona. ff. de iure dot. l. non possunt. ff. de iure fisci. l. fin. §. sin autem es alienum. C. de bonis quæ liberis.
- 6 Reliquum relictum quomodo accipiatur.
l. item quod Sabinus. §. 1. ff. de hered. instit. l. deducta 58. §. quod ex hereditate. ff. ad SC. Trebell. l. cum pater 79. §. dulcissimis. ff. de leg. 2. l. deducta. §. fin. ff. ad SC. Trebell.
- 7 Maioratus qui est irrevocabilis quoad institutionem eius, est reuocabilis quoad legem.
l. 17. Tauri. l. 23. Tauri. l. 7. tit. 6. lib. 5. Recopil. & n. 11.
- 8 Tertium & quintum considerandum, ex bonis quæ fuerint tempore mortis.
- 9 Maioratus factus ex tertio & quinto, debet censi diminutus bonis diminutis.
l. 8. tit. 4. p. 5.
- 10 Bona quæ tempore mortis fisco obligata, non considerantur quoad computationem tertij & quinti.
l. 25. Tauri.

- 13 Augmenti & diminutionis eadem ratio.
l. nihil tam naturale. ff. de reg. iuris.
- 14 Constituti clausula videtur transferre possessionem & usufructum.
l. quisquis. C. de donat.
- 15 l. si stipulatus. ff. de usuris.
l. in conuentionibus 52. ff. de verb. obligat.
- 16 Satisfactio iudicialis etsi verbis amplifimis, non extenditur ultra decretum ex quo data.
l. 7. tit. 20. lib. 2. Recopil. l. 22. Tauri.
- 17 l. fin. §. Lucius. ff. de donation.
- 18 Constituti clausula an possit effectum habere in bonis futuris.
- 19 Constitutum in bonis futuris est conditionale.
Retrotractio non habet locum cum tertij præiudicio.
- 20 Donatio quæ confertur in mortem cum clausula, De constituto, non habet effectum, nisi si quita morte.
- 21 Constitutum conditionale nihil operatur ante aduentum conditionis.
- 22 Assignatio bonorum promissionis, sequitur naturam promissionis.
- 23 Donatio rei certæ differt à donatione tertij & quinti.
l. 21. Tauri. l. 29. Tauri explicatur.
- 24 l. 29. Tauri procedit in dote, donatione propter nuptias, vel aliis donationibus certis.
- 25 l. 29. Tauri non procedit in donatione tertij & quinti.
- 26 Maioratus qui sunt ex tertio & quinto, non censentur facti, nisi liquidatio fiat tempore mortis fundatoris.

Primogenio instituto ex causa onerosa pro matrimonio filij de duabus partibus, ex tribus bonorum parentum, quæ haberent tempore mortis, cum clausula, De constituto, an si ante mortem fiscalibus iuribus bona obligarentur à parentibus, possit maioratus aliquo modo fisco præferri.

Ro ea sententia, ut maioratus semper sit præferendus, faciunt hæc pacta & conuentiones matrimonij causa valere, ut maioratus fiat in filiis, qui nuptiis collocantur,

- 1 cantur, & eius descendentes, ut pro validitate nuptialium pactionum de iure communi sunt iura expressa in l. quoties. ff. solut. matrim. l. ex morte, in fine. ff. de pact. dot. l. auia. C. de iure dot. Gabriel vol. 1. consil. 58. Surdus consil. 113. per tot. Menoch. consil. 1154. num. 1. cum seq. & in multis provinciis inter Nobiles huiusmodi pacta frequentantur. Guid. Papæ decis. 267. & 505. Fontanella de pactis nuptialibus. tom. 1. claus. 4. gloss. 9. 4. p. num. 16. & in maioratibus hæc pacta probarunt, l. 17. & 44. Tauri. Auedaño in d. l. 44. gloss. 16. num. 18. Angulo in l. 2. tit. de las mejoras. gloss. 2. num. 4. plures cumulat D. Castillo tom. 4. controuers. cap. 37. num. 35.
2. Maioratus verò qui ita fiunt ad contrahendum certum matrimonium, ipsius pars censentur, & ita velut matrimonium, ita maioratus irrevocabiles manent. Tellus Fernandez in d. l. 17. Guido Papæ decis. 145. n. 2. vers. sed his non obstantibus. Franchis decis. 205. Viuius lib. 2. decis. 257. Menoch. consil. 203. num. 3. Fontanella de pactis nuptialibus. tom. 1. claus. 4. in principio. num. 10. & gloss. 1. num. 19. Leo decis. Valent. 137. num. 17. & 18. Muta decis. 25. num. 4. & 5. Gratianus disceptat forens. tom. 5. cap. 984. num. 24. Giurba ad statuta Messane, cap. 1. gloss. 8. num. 74. Cancer. 1. tom. var. cap. 8. num. 219.
3. Quod adeò verum est, ut etiam ex voluntate & consensu donatoris, & donatarij non possit reuocari, ex doctrina Bald. in l. si Preses. C. de donat. vers. tamen bene dico. ibi, quod si Magister fecerat poni bona sua in estimio filiorum, non animo donandi, sed ad hoc ut inspicientes estimium credant filios ditiores, & sic honorabiliores ducant uxores, hic dolus consensui equiparatur, & inducitur donatio matris in filios. ex quibus ab omnibus communiter resoluuntur scripturas factas à filiis in fauorem parentum ut meliorationibus eis factis iuuari non possint, non valere in præiudicium suarum vxorum quando contrahunt, & ita posse reuocari. Franchis decis. 205. Tello in l. 17. Tauri. num. 72. & 73. Gutierrez de iuramento 1. p. cap. 59. num. 13. & 14. Sanchez de matrimo. lib. 6. disputat. 32. plenè Giurba ad statut. Mediolanens. cap. 1. d. gloss. 8. num. 71. 72. 73. 77. & 78. cum seq. Leo decis. 137. num. 20. D. Castillo tom. 5. cap. 119. num. 13. Amato resolut. 30. n. 12. Muta decis. 25. n. 5. 6. & 7. Paschal. de patria potest. 1. p. cap. 4. num. 37. Gratian. tom. 5. cap. 924. num. 6. vsque ad 9. & 33. & 34. cap. 985. num. 29. & 30.
4. Et in terminis maioratum factum conuentione matrimonij ex prædicta causa

tela non fieri reuocabilem, tenebant Molina lib. 4. de primog. c. 2. n. 18. Mieres 1. p. de maiorat. q. 22. n. 299. vsque ad 239. Leo d. decis. 137. num. 19. Anton. Monach. de recta feudi interpretatione, cap. 23. part. 2. num. 8. & 9. Nec filius potest consentire, ut alia onera maioratui imponantur in præiudicium successorum. Mieres d. q. 22. n. 231. & 232. Sanchez lib. 6. de matrimonio, disputat. 32. per totam. Giurba dict. gloss. 8. num. 75. & 76. Nec potest patri alienanti prædicta bona consentire, & venditio non valet. Fontanel. dict. 1. tom. claus. 4. gloss. 1. num. 73. Giurba ubi proximè num. 82. vnde nec consensu contrahentium potest maioratus dissolui in præiudicium descendentium illius matrimonij, ut ex eorum conuentione potuissent bona hypothecæ subici, ut fisco præferatur.

Sed nihilominus in hoc casu certissimum est fisco esse præferendum in debitis contractis, in quibus bona ei sunt pignori obligata, quia cum maioratus fieret ex duabus tertiis partibus bonorum quæ tempore mortis superessent, videtur maioratus conferri in tempus mortis, ex regul. vulgari legis, in tempus 62. ff. de hered. instit. Bartol. in l. si constante. §. quoties, num. 3. ff. solut. matr. Sarmient. lib. 5. select. ad l. Gallus, in princ. n. 4. & 7. ff. de liber. & posth. Molina de primog. lib. 2. c. 7. n. 42. Greg. Lop. gloss. penult. l. 39. tit. 9. p. 6. Cæpoll. cautela 38. Cacheran. decis. 130. n. 8. Tiraq. legum connubial. gloss. 8. n. 161. ut solum remanere videantur bona quæ superessent, subducto ære alieno, tempore mortis, quo contractus, & bonorum liquidatio collata fuerunt, & ita postquam fisco satisfactum fuerit, ex regula legis, subsignatum. §. bona. de verb. signific. l. mulier bona. ff. de iure dot. l. non possunt. ff. de iure fisci. l. fin. §. sin autem es alienum. C. de bonis quæ liberis. Surdus, Giurba, Gratianus, Chaldas Pereira, Gutierrez, Cardoso, Mexia, & D. Pichardo, quos refert Velasco axiomatum iuris verb. bona. Rebuffus in l. bonorum appellatio 49. ff. de verb. signific. iunctis quæ notarunt Gutierrez lib. 3. pract. quest. 60. num. 3. & 10. post Bartol. in l. si constante, num. 1. ff. solut. matrim. Iasonem in §. item si quis, num. 51. Instit. de actio.

Adeò quidem, ut si nulla bona superessent tempore mortis, nullius momenti reddatur dispositio, ex text. in litem quod Sabinus. §. 1. ff. de hered. instit. vbi distributo asse inter institutos, & postea alio instituto, eis verbis, ex reliqua parte heres esto, tradit Iurifconsultus, quoniam cum nihil reliquum sit, ex nulla parte heres erit. & facit textus elegans in l. deducta 58. §. quod ex hereditate

hereditate. ff. ad Senatufconsult. Trebellian. ubi qui grauatatur restituere quod supererit ex hereditate, non debet restituere fructus, & ratio est, cum ea verba que ad diminutionem adiecta, fructuum augmentum non recipiant, quo videtur denotari illud quod est conferre maioratum in tempus mortis, vt fiat ex duabus tertiis partibus, quæ tempore mortis superessent, respicere diminutionem maioratus, vt ex eo non possit detrahi debitis & obligationibus antea in fauorem fisci contractis, argumento eorum quæ notarunt Socinus iunior, Simon de Præcis, Decianus, Cephalus, Hippolytus Riminaldus, Pedroch. Marcabrunus & Peregrinus, quos refert D. Castillo tom. 4. controuers. cap. 40. num. 15.

7. Et pondero similiter textum in l. cum pater 79. §. dulcissimis, de leg. 2. ubi cū quis relinqueret fratribus suis omne quod ex maternis bonis ad eum pertineret, quidquid ex eis bonis alienasset, fideicommissio non comprehenditur. Adde quæ notarunt Bart. in l. demonstratio. §. 1. n. 18. ad fin. ff. de condit. & demonstr. Forner. lib. 1. solutio. c. 3. Gregor. Lop. gloss. 95. l. 26. tit. 16. p. 3. Didacus Perez gloss. 5. in l. 1. tit. 4. lib. 3. ord. Aceuedo conf. 1. num. 32.

8. Et facit d. l. deducta. §. fin. ff. ad Trebell. ubi grauatus restituere quod ex hereditate supererit, si quid hereditatis hypothecæ vel pignori suppositum, non tenetur id redimere, si absque fraude fecerit. Vide Cuiac. lib. 2. obseruat. c. 10. & 20. & quod ex Ruin. lib. 4. conf. 165. ad fin. & aliis notauit Menochius lib. 3. præsumpt. 32. n. 4. & quod in herede admissum est, multo magis procedet in ipso institutore primogenij, ad eius bonorum alienationem, cum quis sibi reseruauit de bonis disponere, & ex eis quæ superessent tempore mortis, voluit instituere maioratum, & ipse bona fisco obligauit. nam ex doctrina Alberici in Dictionario, verb. reliquum, hoc verbum refertur ad nihil, si nulla bona supersint. Et quamuis Surd. conf. 308. n. 42. & decis. 65. n. 4. tradiderit reliquum comprehendere totum quod erat tempore contractus, id non procedit, quando reliquum confertur in certum tempus, vt in hoc casu tempore mortis, & facultas alienandi & obligandi bona reseruata fuit.

9. Præterea, nam utcumque maioratus censeatur irreuocabilis, id procedit quoad potestatem eorum, qui maioratum instituerunt, non verò quoad dispositionem legis. nam ea multoties limitat maioratum, quod non potest facere fundator, vt animaduertit Molina lib. 4. de Hisp. primog. c. 2.

num. 80. & probatur apertè l. 17. Tauri, ubi postquam expressum fuit, ex quibus causis manet irreuocabilis maioratus, statim subiungit limitationem duobus casibus, quando reseruatio fieret alienationis bonorum, aut ex alia causa, propter quam ex legibus nostris donationes perfectæ reuocantur, & ponit exemplum D. Molina lib. 4. de primog. c. 2. n. 82. ad hoc vt maioratus, qui alias irreuocabilis erat ex hominis dispositione possit reuocari ex ipsa lege, videlicet quando maioratus fieret ex tertio & quinto, & ex post facto bona diminuerentur. nam cum ex natura meliorationum proueniat, vt valor bonorum attendi debeat tempore mortis, non verò quando promissio fit, vt decisum extat l. 23. Tauri, quæ hodie est l. 7. tit. 6. lib. 5. Recop. ideo quantum uis promissio & melioratio censeatur irreuocabilis, quia facta fuit ratione matrimonij, tamen ex lege reuocabilis & minuenda pro rata diminutionis bonorum mortis tempore. Nota verba Molinæ ibi, secundus casus, ex quo maioratus semel perfectus, absque regia tamen facultate institutus reuocari, seu limitari potest, est diminutio bonorum institutoris ex post facto contingens. Cum enim valor tertij & quinti secundum tempus mortis estimandus atque considerandus sit, ex l. 23. Tauri, consequens est, vt si eo tempore bona maioratus institutoris diminuta sint, maioratus etiam alias irreuocabilis effectus diminuendus sit pro rata diminutionis patrimonij ipsius institutoris, quod ex l. 23. Tauri palam deducitur.

Ex quo infert Molina d. n. 82. explanationem ad id quod tradiderat lib. 1. cap. 10. num. 11. vt quod admisit quando pater ex contractu inter viuos fecit maioratum tertij & quinti bonorum, cum clausula, vt reuocari non possit; adhuc tamen possessor maioratus obligatus erit ad soluendum æs alienum fundatoris, etsi post institutionem maioratus contraheretur ex eo, quod ad tertium & quintum, vt deduci & computari possit, debeat mortis tempus attendi, vt colligitur ex verbis ibi, eo namque casu cum in tertium & quintum, secundum valorem bonorum, quæ tempore mortis supererint, considerandum sit, constat ipsum maioratum pro rata debitorum quæ institutor diuud contraxit, diminuendum esse, sicque in effectu ad eadem debita persoluenda maioratum successorem adstrictum remanere.

Et hanc limitationem referunt, & sequuntur Ioan. Gutierr. de iuramento confir. 3. p. c. 15. n. 33. vers. qua limitatio. Angulo in l. 5. gloss. 4. n. 1. & 2. eis verbis, maxime cum tertium sit quota bonorum. l. subsignatum. §. bona.

§. bona. ff. de verb. signif. & intellige debita hinc prius esse deducenda, non solum quæ contracta fuerunt per meliorantem ante factam meliorationem, quantumcumque irreuocabilem; dum tamen debita necessaria fuerint citra dolum & fraudandam animam contracta. nam cum melioratio sit iudicanda secundum bona relicta tempore mortis, interim melioranti libera administratio non interdicitur. dicam in l. 7. infra gloss. 2. licet contrarium inaduertenter tradiderit Mieres 1. p. q. 24. n. 35. & idem obseruat in l. 7. gloss. 4. n. 1. ibi, al tiempo de su muerte. Poterit ergo pater interim disponere de bonis, seu quouis titulo alienare, omni fraude cessante, quod est notabile. nam reuera donatio tenuit à principio irreuocabiliter. l. 1. supra; & tamen inuito donatario possibile est quod donatio euanescat, si parentis facultates cessante fraude decreuerint. nam filius alienata reuocare non poterit, & hoc tenuit Castillo hinc in principio, & Gomez in l. 17. Tauri, num. 20. Aluarado de coniecturata mente defuncti lib. 3. cap. 2. n. 56. in uersa tamen, ubi in hæc verba scripsit, Ea tamen quæ diximus circa diminutionem, vel extinctionem meliorationis iam factæ, eo casu intellige, quo mortis patris tempore bona eius diminuta non reperiuntur. Ceterum, si diminuta reperiuntur, cum ex l. 23. Tauri, quæ hodie in noua legum recollectione habetur in l. 7. tit. 6. lib. 5. valor tertij & quinti secundum tempus mortis considerari debeat diminutio ex post facto contingens ipsas meliorationes, & maioratus institutos usque ad tempus disponentis mortis minuit, easque ad eius patrimonium reducit ex debitis: ergo tam ex contractibus, quam ex delictis postea ortis meliorationis, vel maiorie ante factæ diminutio fit, vt filiorum legitima omni tempore salua sint, & in earum fraudem aliquid fieri non possit, vt verificentur verba notabilis, & ad hoc nouè considerata l. 8. tit. 4. p. 5. ibi, en tal manera que toda via sinque en saluo a los hijos la su parte legitima como despues de su muerte, & post predictos idem tenet & probat D. Castillo lib. 4. controuers. cap. 35. n. 58.

12. Vnde quoad computationem tertij & quinti, non possunt bona considerari tempore mortis, quæ fisci pignoribus, hypothecis & obligationibus subiacent, cum etiam in dote, donatione propter nuptias, & in aliis donationibus quæ ad collationem bonorum pertinent, adhuc ad deducendam meliorationem tertij & quinti non computantur bona quæ conferuntur, ex l. 25. Tauri, quia tempore mortis iudicantur extra patrimonium eius, qui fecit meliorationem, etsi postea conferre teneatur qui hereditatis illius partem intenderit, consequi, vt eius rei reddens rationem re-
Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars I I.

atè considerauit D. Castillo lib. 4. controuers. c. 16. n. 40. & 41. quasi tunc melioratio non esset ex propriis bonis, sed ex alienis, quæ tempore mortis testatoris erant filiarum propter dotem, aut donatarij, quod idem in eis quæ obligata sunt, pignori, vel hypothecæ supposita similiter procedit.

13. Quod equidem eo argumento confirmatur. nam quemadmodum hæc bona, ex quibus tertium & quintum deducendum ad maioratum usque ad mortem eius institutoris ære alieno diminuta fuerunt, si auferentur, deberet augmentum cedere in utilitatem tertij & quinti, quod in tempus mortis collatum fuit, ita & diminutionem debet dictum tertium & quintum sustinere, arg. l. nihil tam naturale. ff. de reg. iuris, & in terminis probarunt Angulo de meliorationibus in l. 7. gloss. 1. n. 28. & Matienzo in d. l. 7. tit. 6. lib. 5. Recop. gloss. 6. n. 6. & post eos probauit D. Castillo tom. 4. controuers. d. c. 16. n. 56. ibi, sicut tertium & quintum potest crescere in utilitatem & commodum meliorati, ita & decrescere in eius damnum, ne res claudicare dicatur. & idem D. Castillo similiter resoluit d. tom. 4. c. 35. num. 52. eis verbis. nam quemadmodum melioratio debetur filio meliorato, etiam ex bonis postmodum augmentatis, & ita commodo eius cedit augmentum; sic etiam & minuitur si bona quoquo modo diminuantur, vt diminutio equaliter ad eum pertineat, & faciunt quæ de eadem ratione augmenti & diminutionis notarunt Doctores per textum ibi in l. si ex toto. ff. de legat. 1. Natta conf. 253. n. 4. Surdus conf. 255. n. 3. & conf. 128. num. 10.

14. Nec obstabit, si aliquis opponat, vt quamuis in pactis nuptialibus conuentum esset, maioratum faciendum de duabus tertiis partibus bonorum quæ parentes haberent tempore mortis, tamen postea in instrumeto, quod pro executione prædictæ conuentionis factum, fuit maioratus institutus ex duabus tertiis bonorum partibus, quæ habebant, & haberent tempore mortis, aliquibus bonis specialiter designatis, & adiecta clausula, De constituto, ex qua cum dominium & possessio transferatur, videtur non potuisse post nuptialem pactiōnem bona obligari ab institutore maioratus, quia ex dicta clausula videtur usufructus constitui, ex quo creditor, cum pignori, vel hypothecæ bona supposita, excludendus, vt argum. l. quisquis. C. de donat. ex Decio, Parisio, Bolognino, Corneo, Menochio, Petro Gregorio, Tiraquello, Molina, Gregorio Lopezio, Rebuffo, Mascardo, & aliis pluribus probauit Ant. de Amato variar. resolut. 26. n. 3. maxime quando certa
G 2 bona

bona assignantur maioratus, ut in hoc casu factum fuit, iuxta opinionem Anguli de melioratione in l. 7. gloss. 4. num. 4.

35. Hoc autem quod vrgere videtur, facile poterit explicari, si consideres quæcumque extensionem factam in instrumentis executionis pacti nuptialis esse limitandam, & reducendam ad ipsum pactum, argum. text. in l. si stipulatus ff. de verb. obi. Quia non est verosimile plus venditorem promississe, quam iudicio empti præstare compelleretur. In conventionibus 52. ff. de verb. oblig. eis verbis, *Enimvero prætorie stipulationes legem accipiunt de mēte prætoris qui eas proposuit. & ibi, Denique prætoris stipulationibus nihil immutare licet, neque addere, neque detrahere.* ex quo textu Bartolus desumit, ut si aliquid addatur, vel detrahatur ab eo quod non erat ab edicto Prætoris limitatum, vel aliqua lege, sed in iudicis cognitione positum, tunc remanet stipulatio prætorica, quæ solum pendet ex mente Prætoris.

16. Ex qua ratione notavit Franchis decis. 208. num. 5. satisfationem iudicalem, etiam amplissimis verbis conceptam, ad nihil aliud referendam, quam quod comprehendit decretum, cuius virtute satisfatio datur, & id expressè respexit l. 7. tit. 20. lib. 2. Recop. ibi, *y mandamos, que de aqui adelante no se de lugar que los escribanos de la audiencia estienda en las fianças amas de lo contenido en los autos que los luçes dieron;* unde ad pactum nuptiale adeò referenda institutio maioratus, ut si promittens & paciscens decederet, absque eo quod maioratum institueret à iure, pro facto haberetur, virtute pactionis, l. 22. Tauri, unde solum maioratus referendus ad nuptialem conventionem.

17. Sed etiam si maioratus fieret, & pactum nuptiale quibuscumque verbis generalibus, quæ possent comprehendere bona præsentia, & futura tempore mortis, cum verè bona tradita non fuissent, licet computatio bonorum fieri deberet tempore pacti nuptialis, adhuc tamen debita fundatoris maioratus prius deducenda sunt, quam possit maioratus effectum habere, ex l. fin. §. Lucius Titius. ff. de donat. ibi, *Lucius Titius fundum Manii donavit, & ante traditionem eundem fundum post paucos dies Seio pignori obligavit, & intra dies triginta Maniam in vacuum possessionem eius sunti induxit. Quæro, an donatio perfecta sit? respondit secundum ea, quæ proponerentur, perfectam esse, verum creditorem firmam pignoris obligationem habere, cuius textus argumento in propriis terminis maioratus,*

ex causa onerosa facti idem resoluit Melchior Phœbos decis. 84. num. 8. & idem tenuit Mastrillus decis. 211. num. 26. & 27. adducens gloss. in l. 1. C. de iure fisci. Bartolum, Plateam, & Beroium, & ex Decio, Celsò, Tiraquello, Milanensi, Gutierro, Peregrino, Mieres, Tuscho, Menochio, Fontanella, Carrocio, Franchis, & aliis, pro exornatione dicti §. Lucius notavit Anton. de Amato variat. resolut. 26. n. 2.

Nec aliquid contra suadet clausula Constituti. nam licet plures ex interpretibus in l. 17. Tauri, tenuerint constitutum operari etiam in bonis futuris, quando factum fuit de omnibus bonis, præsentibus, & futuris, vel simpliciter & absolute appositum, idque tenuerunt Molina, Mieres, Matienzo, Tellus Fernandez, & Velasquez, quos refert Ioannes Gutier. lib. 3. practica. q. 65. num. 28. id tamen, ut ille notavit, num. 29. ex illorum sententia procedit, non ex die constituti, sed ex tempore acquisitionis, quia impossibile est quod dominium transferatur à constituyente in eo, quod illi non fuit iam acquisitum, ut ex Rolando à Valle lib. 1. cons. 79. num. 46. & ex communi sententia Telli Fernandez notavit Gutierrez, & constitutum non posse effectum habere in bonis futuris; ego probavi 1. p. decis. 10. num. 32. & 33. & 27. decis. 52. num. 17. & cum maioratus fieret ex duabus tertiis partibus bonorum parentum, quæ tempore eorum mortis superessent, videntur vsque ad illud tempus bona in eodem statu manere, & in dominio constituentis, ut medio tempore ille possit bona suis creditoribus obligare, ut tradunt Bolognetus consil. 7. num. 22. & 23. Silvanus cons. 97. num. 4. & ex quibus Gabriel lib. 2. c. 9. num. 8. & 11. Guido Papæ decis. 268. Tiraquell. de constit. ampliat. 15. num. 1. & 2. & ampliat. 17. num. 1. & de retract. convent. §. 2. gloss. 5. num. 87. Hippolytus Riminald. Marcabrunus, Gofredus, Cornazanus, & alij, quos refert Amatus d. resolut. 26. num. 4.

Quia tunc velut conditionale constitutum iudicatur, quod ex Hondedeo probat in terminis nostri casus, quando donatio collata in tempus mortis donantis, & confirmat n. 5. etiam si constitutum opponeretur cum clausula, *Nunc pro tunc*, & è cōverso, quia licet cum eueniret casus, retrotractio fiat ad tempus donationis, id quando res medio tempore manet in eodem statu, tamen si non manet, sed interim ius hypothecæ fisco quæsitum est, ut in hac quaestione, cessabit regula retrotractionis ex fisci præiudicio, ut ex Tiraquello, Costa, Surdo,

Surdo, Badellono Milanensi, & Monte, probavit Amato ubi proximè, num. 6.

20. Et in donatione quæ ad mortem confertur, cum clausula de constituto, *Nunc pro tunc*, eo non obstante, dominium, nisi sequuta morte, non transferri, ex Gabriele, Gofredo, Bologneto, Silvano, Hondedeo, Marcabruno, Cornazano, & Hippolyt. Riminaldo, tenuit idem Amatus tom. 7. confirmans exemplo excommunicationis, & dationis in solutum, adductis Grassis, Tiraquello & Morotio, quia non ligat excommunicatio lata, *Nunc pro tunc*, nisi adueniente tempore, in quo iubetur aliquid fieri, & datio in solutum facta per debitorem creditori in casu quo termino præfixo debitor non solueret, cum clausula constituti, *Nunc pro tunc*, & è contra, non transfert dominium antequam solutionis tempus aduenerit.

21. Vnde rectè interim institutor maioratus, qui dominus bonorum remansit, potuit ea suis creditoribus, & fisco obligare, ut prædiximus, & quia constitutum ut accessorium actui, debet iuxta illum conditionale iudicari, nec aliquid operatur ante aduentum conditionis, id est, mortis, ex traditis à Cassaneo in consuetud. Burgund. rubr. 7. num. 9. Gigas cons. 158. num. 20. Torniellus cons. 106. num. 60. Marcabrunus cons. 31. num. 54. Ant. Gabriel comm. opinio. num. tit. de empt. & vendit. concl. 2. n. 20.

22. Deinde nihil faciet fuisse aliqua bona expressa & assignata, ut in eis maioratus consisteret. nam cum promissio esset indefinita faciendi maioratum de duabus tertiis partibus bonorum parentis, quæ tempore mortis manerent, etiam si aliqua bona assignarentur, id non mutauit substantiam promissionis maioratus, & ita quemadmodum, si nulla facta fuisset assignatio, promissio de duabus tertiis partibus bonorum tempore mortis subiaceret augmento & diminutioni ad tempus mortis, ita etiam debent subiacere bona assignata, ut notavit Angulo de meliorat. in l. 3. glossa 2. n. 4. ibi, *assignatio autem, de qua in nostro textu, reuocari poterit per assignantem, cum non consistat in ea substantia meliorationis, licet melioratio aliàs irrevocabilis sit ex constituto, vel traditione scripture; sed si esset eiusdem rei assignata traditio facta, reuocari non posset assignatio, cum in eam sit iam substantia donationis transfusa, ut de ea esset iudicandum tanquam si ipsa donata esset, ut bene probat Tellus in l. 20. Tauri num. 14. nam cum reuocari assignatio non possit in re assignata, l. perfecta donatio. C. de donat. qua sub modo. & perit, augetur, vel minuitur lucro, vel dam-*

no donatarij, ut & quavis alia res donata perfectè, arg. legis 1. cum aliis. C. de periculo, & comm. rei vendite, iuncta dicta lege perfecta donatio; si tamen res assignata minus valeat, quam donatio, suppleri debet, quemadmodum & debet diminui, si valeat plus, ut dicam infra gloss. 6. nam traditio rei assignata solum operatur perfectionem quoad suam partem, in reliquo prior donatio quotæ supplenda erit.

Et idem admittit & comprobat D. Castillo tom. 4. controuers. cap. 35. num. 60. & 61. ubi tradit opinionem Anguli in l. 7. gloss. 4. num. 4. nihil mouere, quippe procedit in donatione rei certæ, in qua consistit omnis substantia donationis, & ratio differentia apparet, quia donatio tertij, & quinti, cum ad tempus mortis referatur executio, ex illo pendet, ut crescat, vel decrescat; secus verò in donatione certæ rei. nam illa non recipit augmentum, quamuis subiaceat diminutioni. nam si tempore mortis res donata excederet tertium & quintum, quia fuissent debita donantis, esset diminuenda pro rata, ut rectè distinguit D. Castillo d. tom. 4. cap. 16. num. 56.

Et in melioratione notavit D. Castillo dict. tom. 4. cap. 54. num. 33. ex decisione Senatus Hispalensis, ibi, *quia sicut res assignata potest rescari in eo quod excederet tertium & quintum, ita & suppletio fieri debeat ad valorem tertij & quinti. & reddit rationem nobis aptissimè, quia demonstratio non est de substantia meliorationis, sed demonstratur res in qua fiat executio, & omnia debita meliorantis vsque ad mortem contracta esse soluenda, ut possit melioratio tertij & quinti effectum habere, expressè decisum l. 11. Tauri. quæ tam in fauorem creditorum, quam hæredum lata fuit, ut agnoscunt Tellus Fernandez in ead. num. 4. Matienzo in l. 5. tit. 6. lib. 5. Recopil. glossa 5. n. 3. Angulo de meliorat. in d. l. 5. gloss. 4. num. 4. qui tenet, etiam melioratio tertij & quinti sit irrevocabilis, debita meliorantis ante omnia esse soluenda, nec obstat contrarium tenuisse Mieres, Molinam Iesuitam, Gutier. qui alios recenset, & refert D. Castillo d. cap. 35. n. 45. nam ille improbat per totum caput, maximè n. 69.*

Nec prædicta turbabit l. 29. Tauri, quæ videtur facultatem concedere, ut æstimatio bonorum ad computationem fiat tempore mortis, vel donationis, aut promissionis, pro ut magis expedierit donatario, quia in nostro casu decisio eius legis, quomodocumque accipiatur, procedere non potest, cum expressè pacto nuptiali comprehensum esset, cum parentes matrimo-

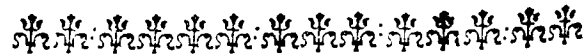
nium filij paciscerentur, & maioratum faciendum de duabus tertiis partibus bonorum, quæ tempore mortis eorum extarent, promitterent.

26. Sed etiam d.l. 29. non est indiffinitè accipienda, & induci non potest ad meliorationem tertij & quinti, aut maioratus institutionem, cum expressè loquatur in dote, donatione propter nuptias, aut aliis donationibus, quæ à filiis in collationem contribuendæ, quando velint consequi partem hæreditatis parentum; iubet tamen ut dos, vel donatio inofficiosa restituatur cohæredibus in eo quod excederet legitimam, & ad hoc electionem concedit ei, qui dotem recepit, ut possit sibi illam conferuare, eligendo tempus, quo dos data fuit, vel mortis eius qui dotem dedit, & inde apertè constat prædictam legem procedere, ut dotes tueretur, & conferuaret illis, qui eas receperunt, cum ad finem tradiderit in reliquis donationibus ultra dotem ad hoc, ut inofficiosa debeant iudicari, semper bonorum computationem & valorem fieri oportere tempore mortis donantis, ex quo d. l. 29. in consequentiam adduci non potest ad nostrum casum, ubi non loquimur in dote, sed in pacto nuptiali de instituendo maioratu in filio, qui nuptiis collocabatur.

27. Et generaliter eius textus decisionem trahi non posse ad meliorationem tertij & quinti, improbat D. Molina, notauit Angulo de meliorat. in l. 7. gloss. 1. tit. 6. lib. 5. Recopil. num. 25. eis verbis. Molina lib. 4. cap. 2. num. 82. vers. hæc tamen omnia, limitabat etiam decisionem huius textus, ut ex eadem ratione dotis non procedat in melioratione facta filio, ex causa onerosa matrimonij, quam dicit non posse minui, etiamsi bona meliorantis quocumque casu, fraude etiam cessante, decreuerint, cum maioratus pro conseruatione sua meliorationis possit eligere, ut valor tertij & quinti, non secundum tempus mortis, sed secundum tempus factæ meliorationis, consideretur, ex d. l. 3. tit. 8. infra. Sed hæc extensio periculosa videtur; verius enim est quod etiamsi melioratio esset facta ex causa onerosa matrimonij, decisio huius textus seruanda sit, ut quantumcumque esset tradita, secundum bona præsentia sit diminuenda, si bona decreuerint tempore mortis. nam textus in d. l. 3. specialis est in dote, nec procedit in alia quauis donatione, etiamsi esset propter nuptias, cum textus de omnibus prius loquutus excipiat in hoc solam dotem, in reliquis autem præcipiat attendi solum tempus mortis, ut textus explicat in fine; neque est par ratio dotis & meliorationis ex causa onerosa, imò nec do-

nationis propter nuptias, aut aliàs pro legitima, cum in his cesset ius mariti qui possidet dotem titulo oner. s. quem lex considerauit. & idem respondens d. l. 29. Tauri, & Molina, tradit Ioann. Gutierrez. lib. 3. practic. q. 102. num. 10. eis verbis. Apud me tamen hæc opinio scrupulo non caret, cum videam d. l. 29. Tauri eum prærogatiuam atque electionem tribuere tantum dotibus, eisque recipientibus, non verò donationibus propter nuptias, nec cæteris donationibus conferibilibus filiis factis, ut planè habet litera dictæ legis 29. Tauri, quasi fauer hic non tantum matrimonio, sed dotibus simul factus sit à lege, ac proinde tempus tantum mortis quoad valorem bonorum meliorantis, etiam ex causa onerosa matrimonij inspicendum, ac considerandum esset.

Denique quæ supra n. 1. & seq. contra obiecta fuerunt, nihil obstabunt, quia fatemur valere pacta nuptialia, & maioratus institutos manere irreuocabiles, nec etiam ex consensu primi vocati posse ex debitis postea cōtractis diminui; sed hoc procedit in maioratu iam facto, & in esse producto, ex rebus certis, nõ verò, ut in nostro casu, in maioratu, qui instituitur ex tertio, & quinto, aut ex duabus tertiis partibus bonorum, quæ superessent tempore mortis. nam tunc expressa conuentione & in tertio & quinto inest ex ipsa natura rei & legali dispositione ut liquidatio fiat tempore mortis, idque etiam ex pacto nuptiali maioratus fiat, in quo notandus D. Castillo, qui sequutus Molinam d. cap. 35. n. 59. ut explicaret modos, quibus maioratus fiunt irreuocabiles, ut in legibus 17. & 44. Tauri, existimat quando fiunt ex causa matrimonij, quia potest eligi tempus promissionis, ex l. 29. Tauri, tunc non attendi mortis tempus, ut bona diminui valeant, quippe iam notauimus d. l. 29. quoad illud solum in dote procedere, non verò in reliquis donationibus, aut maioratibus, quæ ex pactis nuptialibus fierent, quia tunc omnia supradicta procedunt.

ALLEGAT. LXXVII.

De salis pretij augmento.

- 1 Salis excellentiam Christus Dominus noster denotauit Matthæi c. 5. Sal symbolum eternitatis.
- 2 Sal in sacrificiis, ut res diuina adhibetur. Sal amicitie symbolum in conuiujs & connubijs apponi solebat.

Vxor

- Vxor Loth quare in salis statuam conuersa.
- 3 Salis maxima necessitas, & pro moneta plures sale vsi fuerunt.
 - 4 Inuidia populorum salis causa.
 - 5 Populi grauer dolent, & in rebellionem incenduntur, si sal adimatur.
 - 6 Gabellarum varia seditiones, & querelæ propter vectigal salis. Principes qui vectigalia salis remiserunt ad subditorum gratiam conciliandam.
 - 7 Sal & salina sunt de Regalibus. c. 10. lib. 1. Machabeorum. c. 11. lib. 1. Machabeorum. l. 1. ff. quod cuiusque vniuersit. nomine. l. liber homo. §. 1. ff. de hæredib. instit. l. sed etsi. ff. de publican. & vectigal. l. inter publica §. 1. ff. de verbor. signif. l. si quis. C. de vectigal. & commiss. c. 1. tit. qua sint Regalia in vsib. feud. c. super quibusdam. §. præterea. de verb. significat. & n. 8. l. 11. tit. 28. p. 3. l. tit. 13. lib. 6. Recop. l. 19. tit. 8. lib. 9. Recopilat. & num. 21. & 26. l. 2. tit. 13. lib. 6. Recop. & n. 8. & 21.
 - 8 Vasalli non possunt sine priuilegio Regis salinas obtinere.
 - 9 Regalia sine Regum concessione non possunt à priuatis obtineri.
 - 10 Priuilegia omnia possunt reuocari quando sunt contra ius publicum. l. ius publicum. ff. de pactis. l. 2. §. ius Reipublicæ. ff. de administrat. rerum ad ciuitat. pertinent. l. 2. C. de conueniend. fisci debitor. lib. 10. Publica utilitas præualere debet priuati. l. actione. §. Labeo ff. pro socio. l. de pupillo. §. si quis riuos. ff. de noui operis nunt. Authent. res que. C. communia de legat. l. unica. §. final. C. de sacros. Ecclesiis.
 - 11 Priuilegia incipiunt esse nociua quando laedunt publicam utilitatem. c. suggestum. de decimis. c. quanto de censibus. l. 5. tit. 20. p. 1. l. 43. tit. 18. p. 3.
 - 12 Publica utilitatis causa in omni dispositione reseruata. l. fin. C. de cursu publico, lib. 12.
 - 13 Pretium salis statuere ad Principem spectat. l. 1. §. cum carnis, de officio Præfecti urbis. l. 6. tit. 6. lib. 2. Recop. l. 2. & 14. tit. 6. lib. 3. Recop. l. annonam. ff. de extraord. crimin.
 - l. nemorum 18. §. Irenarcha. ff. de muner. & honor. l. non debere. ff. ad municipalem. l. decuriones 6. ff. de ministr. rerum ad ciuit. pertinent.
 - 14 Ecclesiastici tenentur taxis victualem à Principibus secularibus factis, & n. 18.
 - 15 Hispania abundat optimo sale. l. 9. tit. 8. lib. 9. Recop. Dicitio nullus comprehendit omnes casus, qui aliàs non comprehenderentur. l. si is qui ducenta. §. utrum. ff. de rebus dubis. Authent. de alienat. & emphyteus. §. sanctissimos, collat. 6. Negatiua plus habet roboris, & negat, quam affirmat vniuersalis affirmatiua.
 - 16 Lege generali possunt priuilegia reuocari.
 - 17 Princeps potest prohibere, ne sal nisi à suis administratoribus vendatur. l. si quis. C. de vectigal. & commiss.
 - 18 Ecclesiastici tenentur augmento pretij salis, quando est commune omnibus, & non ut tributum, sed ut pars rei augmentum censetur. l. fundi partem. ff. de contrah. empt. l. omnes. C. de operibus publicis.
 - 19 c. quod una via, de reg. iuris lib. 6.
 - 20 Salinarum priuatorum in iure mentio. l. forma. §. salina. ff. de censibus. l. generali. §. vxori. ff. de vsufruct. legat. l. magis 5. ff. de rebus eorum. Gallia omnes salinas esse regalis Patrimonij.
 - 21 Hispania omnes salina Regis sunt.
 - 22 Priuilegia possunt à successoribus concedentium reuocari.
 - 23 Seruitiorum assertio non eximit concessionem à gratuita.
 - 24 Pecunia qua non æquiualeat concessionem, non facit concessionem non esse gratuitam. l. Titius 3. ff. de obsequijs à liber.
 - 25 Confirmatio priuilegij in dubio præsumitur in forma communi.
 - 26 Priuilegia qua transferunt in contractum, possunt dato cambio à Principe reuocari. l. 2. tit. 1. p. 2.
 - 27 Augmentum, ut comprehendatur concessionem, debet esse eiusdem substantiæ. l. fin. §. 1. de legat. 2. l. ius ciuile. ff. de iust. & iur.
 - 28 Principis beneficium latissimè interpretandum. l. beneficium. ff. de const. Princip. c. cum dilecti, de donation. l. Rutilia. Polla. ff. de contrah. empt. l. in lege 77. ff. eodem. l. damni 18. §. si is qui. ff. de damno infecto.

l. fin.

- l. fin. §. 1. ff. de legat. 2.*
l. si ita legatum. ff. de auro & argento legato.
l. non modus 12. C. de seruit. & aqua.
 29 *Augmentum immoderatum non comprehenditur concessione generali, & dicitur immoderatum, quod excedit dimidium.*
l. 5. tit. 20. p. 2.
l. 43. tit. 18. p. 3.
 30 *Diffio alius arguit similitudinem.*
l. si fugitivi. C. de seru. fug. c. sedes, de rescriptis.
 31 *Concessio magni prauidicij non videtur ficta.*
C. quia circa, de privilegiis.
C. quanto, de censibus.
 32 *l. Lucius 44. ff. de actionib. empti.*
 33 *Salis materia aptior ad tributa imponenda.*
 34 *Tributa salis qui imposuerunt.*
 35 *Salis tributa qui iusta dixerunt.*
 36 *Publica utilitas iustum facit tributum in sale.*
Hispania Rex subditorum salutem maxime curat.

*De salinis, & illarum reductione ad regale Patrimonium, & iusto pretij salis augmento à nostro Rege factò, ut alia onera tributorum excusentur pro explicatio-
 ne l. 2. tit. 13. lib. 6. l. 19. tit. 8. lib. 9.
 Recopil.*

DE falis excellentia maximum testimonium ipse Christus Dominus noster exhibuit in Evangelio *Matth. c. 5.* loquens discipulis suis, & post eos omnibus Ecclesiae Praelatis dixit: *vos estis sal terrae, quod si sal euauerit, in quo salietur.* quasi nulla maiori excellentia possent cōdecorari, quàm falis appellatione & mundo dati, ut à corruptione peccatorum homines praeserua- rent, ut sal praecaueret putredinem car- nium, non verò iam putridam exulcerat, & restituit: ita solum praeseruatō falis concessa fuit; eius verò quòd perditū restitutio solius Christi est, ita explicat D. Chrysostomus in *D. Matth. d. cap. 5. libera- re quippe à putredine peccatorum Christi virtutis est; ut autem ad illa iterum non reuer- tantur, Apostolorum cura & laboris.* cui rectè congruit, ideo Diabolus salem abhorrere dicitur, & optimè ratione fundatur, quia sal aeternitatis, & immortalitatis signum

putredine non infestatur, sed omnia à corruptione vindicat; Diabolus verò ni- hil magis procurat, quàm rerum creatu- rum corruptionem, & dissolutionem, vi- de Theatrum vitae humanae *vol. 27. lib. 2. pag. 4082.* & quare Praelati dicuntur sal terrae, ex Abulensi in *Matth. cap. 5. q. 89. & 90.* notauit Gratian. *1. tom. discept. c. 79. num. 43.* vbi *num. 56.* lucernas melius ar- dere sale iniecto.

Rursus, de falis excellentia Plutarchus in *Sympos. Problem. decad. 4.* tradit, in diui- nationibus Religionis causa sal apponi. Et Homerus salem diuinum appellat. Et Pla- to scripsit salem diuinis rebus amicissi- mum, familiarissimumque, ut alia de falis excellentia referens tradit Erasmus dam- natus *Chiliade 1. centuria 1. adagio 12.* Adde quae ex Plutarch. notauit Gratianus *1. tom. disceptat. cap. 179. num. 49.* A proprietate, & duratione falis in eius statuam vxorem Loth conuersam esse, plures tradunt, ob aeternum supplicij monumentum, ut pro- bauit Vaderrama in *exercitiis spiritualib. 1. p. cap. 10.* & ex D. Augustino probauit Gra- tianus *1. tom. disceptat. cap. 79. num. 48.* Et si Lyranus in *gloss. cap. 19. Genes.* ideo in falis statuam conuersam indicat, quia hospiti- bus Angelis in mensa non apposuit, quod refert, quamuis non probat, Fr. Ioann. de la Puente in *conuenientia vtriusque Monarchia lib. 3. cap. 21. §. 3. in margine.* Et symbolum fuit sal amicitiae apud Graecos, & ideo ho- spitibus apponebant, *Alex. lib. 5. Dier. ge- nial. cap. 21.* ex Homero in *Odyssæa*, & aliis notauit Manutius in *adagio, Ne salem quidem dederit.* Adde quae ex Plinio, Var- rone, & Alexandro notauit Gratianus *1. tom. discept. cap. 179. num. 52. & num. 50. & 51.* ut in connubiis antiqui vterentur sa- le quasi amicitiae vinculo.

De necessitate falis testimonium exhibet Adagium antiquum, *quod sal carni,* quo significari solebat aliquid esse peculiare alicui rei, ut si dicamus veritatem esse proprium condimentum historiae, ut sal car- ni. Et Varro *lib. 2. de re rustica,* tradit, *sui- bus animam datam pro sale, quae seruet car- nem,* ut de Philone notauit Manutius *ada- gio predicto pag. 1348.* vbi ex Nicephoro Calisto tradit: *Sal fatuus sumitur pro homine insipido, & nullius utilitatis,* & ex eodem Varrone, & Plinio *lib. 21. natural. histor. c. 7.* Erasmus damnatus *Chiliade 4. cent. 5. ada- gio 87.* refert prouerbium, *sal & caseum edere,* quasi in conuiuio nihil deesset, si ha- beat salem, panem, & caseum, ut aliud non requirebat Xenocrates. Et adeò in aesti- matione, & necessitate apud omnes est,

ut plures pro moneta sale vterentur. Thra- ces sale mancipia commutabant, Coelius Rhodiginus *lib. 25. antiq. historiae, cap. 19.* Manutius. Sed eodem modo sale pro mo- neta vtuntur Aethiopes, quia apud illos rara est, & aestimatio conciliatur raritate. Fr. Hieronymus San Roman in *Republica Aethiopia, cap. 13.* & eadem moneta falis vtuntur Tartari in eorum Republica, *cap. 7.* & de illius vsu, & aestimatione in Republi- ca Venetorum, *cap. 8.*

4. Et adeò ex sale opulencia, seu inuiden- tia, ut tempore Nicamistij Bohemiae impe- rantis inuentus fuit aquis falsis fons scatur- riens, & ibi plures homines nouo oppido incolendo congregati, ut hodie à sale oppi- dum *Slana* vernacula lingua nuncupa- tum; & eorum aemulantes lautiozem for- tunam Zatecenses per inuidiam Slanen- sibus denuntiarunt, ne salinas instituerent, alioquin nouum opus se manu violenta inhibituos: sed adhuc Slanenses instarunt, & plures ex aduersariis secum congressos interficiunt, & tunc dissimularunt Zate- censes, & postea falis fontes robore ligno- rum, moléque lapidum obstruxere, & cor- rupere, oppidoque occupato colonos, qui falis causa venerunt eò, deduxere, ut ab illo abirent, tradit Dubrauius *lib. 2. Hi- storiae Bohemiae,* inde plura bella, & diffidia inter populos falis causa, cum eius neces- sitas ad arma compelleret. Strabo *lib. 7.* tradit, Autariatae Illyricorum gens amplif- sima cum Ardeis olim assidue falis causa belligerabant, quia in eorum finibus coa- gularatur ex aqua; conuenerat autem inter eos, ut per vicissitudinem congelatorio vterentur loco, conuenta verò transgressi manus iterum conseruere.

5. Vnde maximè, & grauiter populi pre- muntur, si sal à Principibus adimeretur, ut apud Indos Occidentales ille maior causa fuit, ut Hispani nouum orbem & Impe- rium Mexicorum conquirerent, quia Mo- tezuma vltimus Imperator salem populis Tlaxcaltensibus prohibuerat, & illi indi- gnati Hispanos associarunt, eisque auxi- lium praebentes contra Mexicanos, quo Noua Hispania subiugata fuit, ut de Tlax- caltensibus omnes Indorum historiae tes- tantur, & in terminis, ut falis prohibitio damnum hoc Mexicanis irrogaret, scri- psit Fr. Hieron. de S. Roman *lib. 3. Reipub. Ind. Occidental. cap. 1.* Hinc consequens est, quod ex Aemilio, & aliis refert Pineda in *Monarch. Ecclesiast. lib. 23. c. 29. §. 3.* Ganten- ses rebellasse contra Philippum Ducem Burgundiae, Comitem Flandriae, quia salem prohibuit, & adeò in iram, & pertinaciam

Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars 11.

vasalli processerunt, ut multoties ad bellum se conferrent, ut in vno conflictu viginti mille Gantensium interempti, quo domiti, & pacati fuere. Et quia Iustinianus Ioann. Cinum Praefectum, & Gubernatorem praeposuit Laris, qui commercium falis prohi- buit, sibi vsurpans, Lari ab Imperatore de- sciuerunt, & se Regi Perfarum Cosroi tra- diderunt, ut refert Procopius *lib. 2. de Bello Persico,* & ab eo mutuauit Pineda *Monarch. Ecclesiast. tom. 2. lib. 16. c. 29. §. 6.*

6. Et in Aquitania an. 1547. propter salinas & vectigalia, magna ex eis exorta seditio, ut Praefectum Henrici II. Galliae Regis rebelles trucidarunt, quorum grauissimum supplicium refert Sleidanus *lib. 1. hist. Gall. & propter falis vectigal inuisos populo Aquitanico apud Gallos fuisse eius admi- nistratores, & in illos, & propter illos po- pularem seditionem plura immania, & horrenda exercuisse,* tradit Thuanus *lib. 5. hist. Galliae, an. 1548.* & commercium falis redditum fuit commune populo an. 1549. vectigali venalis falis triente & besse defi- nito, idem Thuanus *lib. 6.* & de pluribus Prouinciis & Aquitanis, qui an. 1554. falis vectigal redemerunt, idem Thuan. *lib. 13. ad fin.* quasi nihil optatius, gratiusque populo; quàm in sale non grauari. Et ideo de Paulo III. Pontifice Summo, idem tradit *lib. 6.* ut Romanorum odium leniret; *pridie quam obiit, vectigalia, quae salinis non sine populi gemitu imposuerat, aboleuit tardiori beneficio, quam ut ex eo gratiam sperare potuerit.* & in Neapoli Regem Ferdinandum Catholicum Anxionis debellatis, & expulsis, cum eius Regni possessionem adeptus esset, in auspi- ciis regnandi tributum, quod dicebatur Tumbari falis, ad populi leuamē pro qua- libet familia ad Ducatum mutasse traditur, teste Zurita *lib. 15. Annal. c. 17.* & apud Fran- cos initio Regni Philippi Vallesij primum ex sale vectigal constitutum iuxta Chroni- cam Francorum, quam refert Theatr. vitae humanae *vol. 3. lib. 6. pag. 803.*

7. Ex quibus cum sal adeò excellens sit, & omnibus populis maximè placeat, ut in eo maximi reditus Regis considerentur, ideo congruum fuit regali Patrimonio sa- linas applicari, & ideo illas, & earum sa- lem esse de Regalibus, omni iure proba- tur, ex diuino *lib. 1. Machab. cor. c. 10. vers. 29.* vbi Demetrius Iudaeis indulsit pretia falis, & *cap. 11. vers. 35.* vbi *arcas salinarum ad Re- ges pertinere traditur.* De iure ciuili *l. 1. ff. quod cuiusque vniuers. nomine, l. liber homo. §. 1. ff. de hered. instit. l. sed etsi. ff. de publican. & vectigal. l. inter publica, §. 1. ff. de verbor. si- gnificat. l. si quis, C. de vectigal. & commiss.*

H cap. 1.

cap. 1. tit. que sint Regalia, in v. s. b. feudor. De iure Canonico c. super quibusdam. §. praterea. de verb. signif. De iure Hispano l. 1. tit. 28. p. 3. l. 2. tit. 13. lib. 6. Recop. l. 19. tit. 8. lib. 9. Recop. ex Doctorum opinionibus, & sententiis omnes tenuerunt, gloss. in Auth. de sanctiss. Episcop. §. 1. verb. causis, coll. u. 9. Castrenf. lib. 1. conf. 63. ad fin. Decius conf. 163. post princ. Cumanus conf. 162. n. 4. Socin. iunior vol. 3. conf. 80. n. 40. Gama, Cabedo, Tuschus, Calixtus, Ramirez, Tobias Nonius Pancirolus, Maiolus, Delrius, Stephanus Gratianus, Menochius, Peregrinus, Sixtinus, Azeuedo, & alij plures, quos refert nouiter D. Solorzanus de Indiar. guber. 2. tom. lib. 5. c. unico, n. 19. & 34. & Cuiac. lib. 3. obseruation. cap. 31. in princ. testatur in Gallia salinas omnes proprias esse Principis, quod etiam tradit Carolus de Grassalis de Regalibus Francia, lib. 1. inst. 20. & Bernardus Gomezus in tract. de sale, vbi tradit salinas inter iura regalia connumerari Bocerius in tract. de Regalibus, verb. salinas, alia adducit Petrus Barbosa idem comprobans in l. diuortio, §. si vir, n. 2. ff. solut. matrim. & apud nos expresse decisum d. l. 2. tit. 13. lib. 6. Recop.

8. Vnde fit, quia ad solum Principem salinæ pertinent, non possint eas possidere vassalli, nisi Regum concessione, & privilegio, vel consuetudine immemoriali, quæ vim illius habeat, cap. super quibusdam 20. §. praterea, de verb. signif. eis verbis. Salinaria que non apparent Imperatorum, vel Regum, vel Lateranensis Concilij largitione concessa, vel ex antiqua consuetudine à tempore, cuius non extat memoria, introducta. Et idem expresse traditur in d. l. 2. nam quamuis Regalia, quæ competunt Regibus in signum, & recognitionem supremæ potestatis, nullo modo possint præscribi, tamen quæ solum Principum Patrimonio incorporata sunt, & salinæ, & alia, possunt immemoriali præscriptione adquiri, & hanc distinctionem ex D. Couarr. Greg. Lopezio, Didaco Pereiro, Auendaño, Ioanne Garcia, Mieres, Barbosa, & aliis pluribus probauit D. Castillo de Tertis, cap. 27. n. 67.

9. Et in omnibus Regalibus generale est, vt sine speciali concessione Principum non possint à priuatis obtineri, vt notarunt Lucas de Peña in l. quicumque, n. 2. c. de fundis limitrophis, lib. 11. Sixtinus de Regalibus, lib. 1. cap. 5. num. 1. Mastril. de Magistrat. lib. 1. c. 14. num. 3. Balzaran ad titulum, Que sint regalia, in rubrica num. 18. Cabedus 2. p. decis. 41. n. 3. Capicius decis. 77. n. 12. ad fin. & passim DD. ad tit. Que sint regalia.

10. Ex quo cum causa publica suadet, possint omnia priuilegia reuocari, nec susti-

neantur cum præiudicio iuris publici. Ius publicum, vbi DD. ff. de pactis. l. 2. §. ius Republicæ. ff. de admin. rer. ad ciuit. pertinent. l. 2. c. de conueniendis fisci debitoribus. l. b. 10. Bald. in l. iubemus nullam. c. de sacros. Eccles. Alciat. conf. 61. Platea in rubr. c. de excus. muner. lib. 10. Surd. decis. 7. per tot. quia semper præualere oportet vtilitas publica priuata. l. actione. §. Labeo. ff. pro socio. l. de pupillo. §. si quis riuos. ff. de noui operis nuntiat. Authent. res que. c. communia de legatis. l. vnica. §. fin. c. de sacros. Eccles. D. Valenzuela conf. 99. num. 7. §. 8. & 9.

Et quoties ex priuilegio læderetur publica vtilitas, tunc priuilegium inciperet esse nocinum, quo casu sine dubio reuocatio procedit, & ipsum priuilegium amittitur, vt ex cap. suggestum. de decimis. c. quanto, de censibus l. 5. tit. 20. p. 1. l. 43. tit. 18. p. 3. vbi aperte traditur, quod tenuerunt Doctores ibi communiter, & notarunt Anchar. consil. 84. num. 4. & 5. Crauetta consil. 264. Roland. à Valle vol. 2. conf. 1. n. 158. & 160. Bardelonus conf. 22. n. 10. Menoch. conf. 360. n. 27. Gloritus respons. 1. p. 3. num. 191. Cesar Barzius decis. 18. n. 7. ex quibus tenet August. Barbof. axiom. 8. n. 4. ex causa publica, & vtilitate communi plura licere, quæ aliàs non permitterentur, vt ex l. si ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. cap. Abbate. §. fin. vers. præsertim, de re iudic. lib. 6. cum Alexandro, Alciato, Beroio, Hippolyto, Porcio, Galio, Petra, Ponte, Cacherano, & aliis pluribus notauit D. Castillo tom. 7. de Tertis, cap. 9. num. 23.

Tum, quia causa publicæ vtilitatis in omni dispositione, & omni tempore videtur semper excepta, & reseruata. l. fin. c. de cursu publico. lib. 12. Barbatia vol. 1. conf. 7. n. 7. & vol. 3. conf. 30. n. 9. Afflict. decis. 289. num. 29. Hippolyt. in praxi crimin. §. aggredior. n. 61. vsque ad 74. ita vt nec exemptio, nec priuilegium attendatur contra ius publicum, Iason in l. ex toto, n. 11. ff. de leg. 1. Beroius vol. 3. conf. 185. n. 4. Rolandus vol. 2. conf. 5. n. 29. Gironda de priuilegiis, n. 97 ex Bartolo, Baldo, Angelo, Platea, Floriano, Ludouico Romano, Alexandro, Felino, & aliis notauit Mexia in pragm. panis, concl. 4. n. 20. Azeued. in l. n. 25. tit. 1. lib. 6. Recop. & omnes supra adducti late exornarunt.

Publica autem vtilitas in nullo alio magis consideratur, quàm in sale, tum ex illius essentia, vtilitate, & necessitate, & quia inde non debet ab alio, quàm à Principe expendi; tum etiam, quia nulla species aptior est, vt publicis necessitatibus succurrat, & ex munere regali, & regimine salis pretium statuendo posse & debere Principem

dem salis pretium augere & taxare, & ad illum pertineat statuere pretium reliquis vidualibus. Et similiter debeat esse in cura, & iurisdictione Magistratum superiorum, qui nomine Principis iustitiam administrant, probatur l. 1. §. cura carnis, vbi communiter DD. ff. de offic. Præfecti vrbis. l. 9. tit. 6. lib. 2. l. 14. tit. 6. lib. 3. Recop. D. Couar. lib. 3. var. cap. 9. n. 6. Pinel. in l. 2. 3. p. cap. fin. n. 23. c. de rescind. vend. Gutier. lib. 2. pract. q. 180. n. 11. & lib. 4. q. 61. n. 10. & vltra ex l. annorum 6. ff. de extraord. crim. l. nemorum 18. §. Irenarcha, vers. item Episcopi. ff. de muner. & honor. iuncta gloss. verb. venalibus, l. non debere 8. ff. ad munit. l. decuriones 6. ff. de administ. rer. ad ciuit. pertinent. cum Canonistis in cap. 1. de empt. & vend. Mexea, Auilefio, Didaco Perez, Aceuedo, & Bobadil. ego notauit 1. p. decis. Granat. 11. n. 23. quibus adde Gaspar. Roderic. de annuis reddit. lib. 2. q. 3. n. 42. vbi tradit pro iusto habendum pretium à Principe taxatum, vt omnia, quæ ab illo fiunt, iusta præsumi, pluribus probauit Menochius lib. 3. præsumpt. 10. per totam.

14. Et taxam pretiorum à Principe sæculari factam obligare Ecclesiasticos, notauit Nauarrus in Manuali, c. 23. n. 88. vbi hortatur Principes & Prælatos Ecclesiasticos, vt suis edictis robur adiungant taxis per sæculares iudices factis, & ad idem Bañez, Ludouic. Lopez, Iacobum de Grassis, Salcedum ad Bernard. Diaz refert, idem tenens incertus Author conf. 1001. n. 17. inter consilia Menochij, quibus adde Suar. hoc etiam comprobantem lib. 3. de legib. c. 34. n. 6. cum seq.

15. Vnde cum Hispania nostra sale optimo abundet, de quo, & eius laudibus Aristotel. lib. 8. de histor. animal. c. 13. Plin. lib. 9. naturalis histor. c. 15. & lib. 31. cap. 7. Solinus cap. 22. Albertus Magnus lib. 7. de histor. animal. cap. 7. Episcopus Gerundensis lib. 1. Paralipomen. Hispania, Lucius Marineus Siculus lib. 1. de rebus Hispania, & omnes salinæ ad regale Patrimonio redactæ anno 1564. ex l. 19. tit. 8. lib. 9. Recop. & quia in ea exceptæ fuerunt salinæ regni Granatensis, & Prouinciarum Beticæ, ideo in rescripto expedito die tertia Ianuarij anno 1631. generaliter ad omnes salinas extensum, quæ exceptæ antea fuerant, vt nullus nisi Rex salis dominium posset habere & vendere, qua negatiua, & dictione nullus comprehenduntur omnes casus, qui aliàs non comprehenderentur, l. si is qui ducenta 14. §. vtrum, vers. ia accidit. ff. de rebus dubis, Auth. de alienat. & emphyt. §. sanctissimos, collat. 6. extollit, & exornat Ias. in l. 1. §. sublata 2. lectura, n. 13. ff. ad S. Trebel. Ruin. lib. 2.

Io. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars II.

conf. 97. n. 7. Surdus conf. 303. n. 8. Menoch. conf. 71. n. 15. Gratian. 4. tom. discept. c. 744. n. 2. quia negatiua habet plus roboris, & magis negat, quàm affirmat vniuersali affirmatiua, vt notarunt Bald. in cap. 1. in principio, de prohibita feudi alienat. per Federicum. Tiraquellus in l. si vnquam, verb. reuertatur, num. 93. c. de reuocand. donat. Beroius vol. 1. conf. 2. num. 2. & conf. 43. n. 19. Surdus conf. 103. num. 7.

Et, vt notauimus in hoc casu, ex causa publicæ vtilitatis possunt priuilegia reuocari, sufficit per legem generalem, vel per rescriptum applicari salinas regali Patrimonio, absque eo, quod priuilegiorum, quæ reuocantur, sit mentio necessaria: nam quemadmodum priora priuilegia per posteriora reuocata censentur, id maxime procedit per viam legis generalis, tunc enim non requiritur mentio specialis, sed sufficit generalis, & quod Princeps saltim in genere de anterioribus priuilegiis cogitauerit, ex traditis per Menoch. lib. 6. præsumpt. 39. n. 8. præf. 49. per tot. maxime n. 16. & 23. cum seq. Mier. de maior. 1. p. q. 1. n. 101. & seq. P. Thom. Sanchez de matrim. lib. 8. disp. 33. n. 8. P. Suar. de legib. lib. 8. c. 38. per tot.

17. Præsertim, quando Princeps suo Patrimonio sale, vt de Regalibus, incorporat, & applicat, & ab eius administratoribus à Principe designatis, vel conductoribus salinarum solum posse vendi decernit, quod rectè fieri posse, & solere comprobatur ex l. si quis, vbi DD. c. de vectigal. & commiss. Afflict. in c. vnica. verb. salinarum, n. 2. & seq. tit. Que sint regalia, ad const. Neapol. lib. 1. rubric. 86. n. 7. Francisc. Marcus 2. p. decis. 39. n. 5. Cuiac. lib. 3. obseruat. c. 31. Alciat. in l. inter publica, ad fin. ff. de verb. signif. Greg. Lopez in l. 1. verb. de las salinas, tit. 28. p. 3. Barbof. in d. §. si vir, num. 29. & 30.

18. Cum igitur Princeps sali ex sua iurisdictione, & velut re sua, quia de Regalibus, pretium statuit, & taxat, quamuis augmentum pretij respicit, idem quod tributum, videlicet, ararij regij cumulum; tamen verè tributum non est; sed quid diuersum & separatum, vt rectè considerauit Paulus Castrenf. lib. 2. conf. 423. num. 2. vbi tradit tunc censerī Ecclesiasticas personas grauari, si aliter fieret cum eis, quàm cum reliquis totius populi; cum verò omnibus fit taxatio vidualiū, & hæc pretij constitutio fit ab eo, cui competit, vt hoc casu à Principe, præsertim rei suæ, non debent clerici censerī grauari, quamuis illud quod augetur in pretio, ad publicas necessitates referatur, quia potius quàm datiū, vel tributum censetur pars pretij, quod pro omnium

commodo applicatur, argum. l. fundi par-
tem. ff. de contrahend. empt. & augmentum
pretij non statuitur principaliter in graua-
men Ecclesiasticorum, sed generaliter in
grauamen omnium, propter publicas ne-
cessitates. l. omnes 3. C. de operibus publicis, &
aliquibus exemplis confirmat Castrensis
num. 3.

19. Nec obstat regula, cum quid vna via pro-
hibetur alicui, ad id alia non debet admitti, de
regul. iur. lib. 6. quia, vt tradit Dinus in ca.
multories ex alia causa quis admittitur ad
illud quod ex vna prohibetur, vt in l. si cum
patrono. §. honoru. ff. de honor. poss. l. si cui. ff. de
condit. & demonstrat. l. quoties duplici. ff. de
reg. iur. l. 1. §. sed videndum. ff. de success. edict.
ita quamuis nō liceat Principi, vt Clericos
grauet directè, non est ei prohibitum vt
pretium falis statuatur, etiam si grauentur in-
directè per consequentiam, & accessoriè.

20. Nec contra prædicta turbabit nostram
sententiam, quod aliqui voluerunt, non
omnes salinas de Regalibus esse; quia de
salinis priuatorum mentio est in l. forma. §.
salina. ff. de censibus. l. generali. §. uxori, cum seq.
ff. de usufruct. legat. l. magis 5. ff. de rebus eorum,
& solum esse de Regalibus salinas, quæ in
locis fiscalibus inueniuntur; non verò in
locis priuatorum, tenuerunt Afflictis, Fran-
cisc. Marcus, Gregor. Lopez, & Sixtinus in
locis supra adductis, quia istorū opinio com-
muniter improbat, iuxta gloss. in Auth.
de sanctissimis Episcopis, §. 1. verb. causis, col-
lat. 9. & notarunt Castrensis. lib. 1. conf. 63. in
fin. Decius conf. 163. post principium. Socinus
iunior vol. 3. conf. 80. n. 40. Cuman. conf. 162.
n. 4. Cuiac. d. lib. 3. obseru. cap. 31. vbi testa-
tur, quod in Gallia salinæ omnes propriae
sunt Principis (etsi videatur dissentire
Chopinus de Dominio Gallico, lib. 1. tit. 15.
n. 15.) & Bernard. Gomez. in tract. de sale,
tradit: Omnes in vniuersum salinas non minus,
quàm auri & argenti fodinas ad solos Reges
pertinere, & ideo salinas inter iura regalia
connumerari. & probarunt Barbosa in d. §. si
vir, num. 28. & plurimi relati à D. Solorza-
no 2. tom. de Indiar. gubernat. lib. 5. cap. unico,
num. 19. & 34. iunctis illis, quos supra con-
gessimus num. 7. & 8.

21. Et iure Hispano id sine controuersia est,
cum legibus nostris omnes salinæ ad regale
Patrimonium sint redactæ, l. 2. tit. 13.
lib. 6. Recop. vbi postquam de omnibus me-
tallis auri, argenti, plumbi, aut aliis simi-
libus egerit, ad Regem pertinere consti-
tuit, subiungitque eis verbis: Y assi mismo
las fuentes y pilas, pozos salados, que son para
fazer sal, nos pertenecen. l. 19. tit. 8. lib. 9. Re-
cop. ibi, Auenos mandados tornar e incorpo-

rar, y tornamos, e incorporamos en nostro pa-
trimonio todas las dichas salinas de guias, y
limites, que los dichos Caualleros, y personas
particulares tenian. vbi quamuis essent
apud nos salinæ priuatorum, vt de Roma-
nis plura iura expendimus; tamen legibus
Hispaniæ ad Regem pertinent, & apertius
decernitur rescripto, de quo mentionem
fecimus, expedito die 3. Ian. an. 1631. vbi
non solum regali Patrimonio applicantur
salinæ, sed omnibus prohibetur vendere
salem, & cauetur solum per regios Admi-
nistratores, vel conductores fieri oportere.

Deinde etiam non obstat plures val-
sallos habere priuilegia salinarum ex cau-
sis seruitiorum Regibus gestorum, vel pe-
cuniarū, quas pro salinis impenderūt; quia,
vt supra diximus, n. 10. & 11. quādo publica
utilitas suggerit, possunt priuilegia reuoca-
ri, presertim gratuita: nam quando non
transeunt in contractum, etiam sine causa
possunt reuocari, tam à concedente, quàm
à successoribus, ex communi Doctorum
sententia, de qua Matienzo in l. 6. gloss. 1.
n. 5. tit. 10. lib. 5. Recop. P. Suar. de legib. lib. 8.
c. 37. n. 4. P. Thom. Sanch. de matrim. lib. 8.
disp. 33. in princ. vbi adducit Felin. Bologn.
& alios, adde Peregr. de iure fisci, lib. 5. tit. 2.
n. 52. Mastrill. de Magistr. lib. 3. c. 4. n. 352. cum
seq. qui absque dubio cum causa publicæ
utilitatis, vt in nostro casu, reuocari posse
tenuerunt.

Nec priuilegia eximet à gratuitis in eis
fieri mentionem seruitiorum, vel aliquid
pro priuilegio datū. Quia generalis assertio
seruitiorum, nisi apertè, & specificè expri-
mantur, non facit priuilegium remunera-
torium, nec eximit à natura concessionis
merè gratuita, vt probarunt Cæsar Barzicus
decis. 118. num. 12. Hieron. Laurent. decis. 23.
n. 10. Bald. in l. illud, n. 13. ad fin. C. de sacros. Ec-
cles. Oldrad. conf. 5. per tot. Tiraq. in l. si vn-
quam, verb. donatione largitus, n. 97. C. de re-
uoc. donat. Menoch. conf. 112. n. 15. & seq.

Tum, etiam si pecunia pro priuilegio
daretur, si non æquiualeat concessioni, non
transit in contractum, sed remanet conce-
sio in terminis gratiæ & priuilegij, vt ex
l. Titius 3. ibi, Beneficium tamen præstitit. ff. de
obsequiis à liberis. notarunt Bald. in l. qui se
patris, n. 34. C. unde liberi. Felin. in cap. nouit,
num. 8. de iudiciis. Tiraquell. vbi proximè,
num. 9. Osasco decis. Pedemontan. 139. n. 10.
Hieronym. Gabriel. commun. lib. 3. tit. de
donationibus, conclus. 1. num. 63. Peregrin. de
iure fisci, lib. 1. tit. 3. n. 28. & 29. vbi tradit,
intellige, vt dixi, de pretio dato, aut factò,
quod sit commensuratum, vel propè ad be-
neficium acceptum, aliàs si gratia longè præ-
ponderaret

ponderaret, non desineret esse gratia, nec pri-
uilegij nomen amitteret.

25. Nec prædictorum priuilegiorum con-
firmationes plures, quæ extant, poterunt
maiorē firmitatem illis præbere: nam
in dubio confirmatio semper intelligitur
in forma communi. Decius in rubrica, de
confirmatione utili, vel inutili, num. 3. & conf.
72. num. 5. Alexand. lib. 1. conf. 33. num. 4.
Zabarella conf. 44. num. 4. & seq. Tusch. præ-
ctiar. lit. C. concl. 708. num. 2. & 11. & con-
firmatio nihil addit, vel extendit confir-
matum.

26. Rursus, quia licet iuxta prædicta posset
Princeps hæc priuilegia sine causa, vel
cum ea, quæ ex publica utilitate, & ne-
cessitate procedit, infirmare; tamen ex-
pressè omnibus compensationem, & cam-
bium dedit, vt apertè traditur in d. l. 19.
tit. 8. lib. 9. Recop. ibi: seles dara la satisfacion
que se tubiere por iusta, iuxta quod de priui-
legiis, quæ transierunt in contractum, cum
ex causa iusta reuocentur, ex l. 2. tit. 1. p. 2.
& Gregor. Lopezio, Bologneto consil. 3.
num. 16. Matienzo in l. 6. gloss. 1. n. 13. tit. 10.
lib. 5. Recop. notauit Thom. Sanch. d. disp. 33.
num. 9. & in posteriori rescripto anni 1631.
omnibus dominis salinarum cambium
præstandum decretum est, & me causam
regalis Patrimonij in causis defendente,
pluribus recompensatio facta, & cambium
æquiualens dictum fuit.

27. Denique, quia utcumque priuilegia præ-
dicta considerantur, sine remuneratoria,
vel transeunt in contractum, & non inter-
cederet causa, & necessitas publica, quam
expendimus, tamen iuxta naturam, & mu-
tationem huius rei, nullo modo procedere
possent priuilegia salinarum, quia cum an-
tea sal venderetur, & eius modius (quem
dicimus fanega) pro duobus argenteis æsti-
maretur, & iuxta nouam dispositionem,
vt pretium falis subrogaretur pro sissis mil-
lionum ad quadraginta exercuerit argen-
teos, non potest priuilegium obseruari.
Tum, quia illi, qui salinas haberent, excu-
sarentur à solutione sissarum in graue re-
galis Patrimonij dispendium, & maximum
augmentum pretij, non potest videri con-
cessum: nam, vt comprehendatur aug-
mentum dispositione, debet esse eiuf-
dem substantiæ, & correspondere con-
cessis. l. fin. §. 1. ff. de legat. 2. & tradunt Bar-
tol & communiter DD. per textum ibi in
liis civile. ff. de iust. & iur. Innocent. Ioann.
Andreas, Panormitan. & reliqui Canoni-
stæ in cap. 1. de consecrat. eccl. vel altar. Pa-
cianus de probat. lib. 2. cap. 28. num. 91. Mie-
res de maiorat. 3. p. q. 8. num. 49. Brunus tract.

de augmento. concl. 3. in principio, num. 10.
concl. 4. n. 1. Surdus conf. 27. n. fin.

28. Et quamuis Principis beneficium sit la-
tissimè interpretandum, l. beneficium. ff. de
constitut. Princip. c. cum dilecti, de donat. ta-
men nunquam extenditur, nisi ad illud ius
quod tempore concessionis & priuilegij
competebat. D. Couarr. pract. cap. 1. n. 10.
post Ioann. Andream in additionib. ad Spe-
culator. tit. de censib. §. nunc videndum, in ad-
dit. magna, & ex l. Rutilia Polla l. in lege 77.
ff. de contrahend. empt. l. damni 18. §. si is qui,
ff. de damno infecto. l. fin. §. 1. de legat. 2. l. si ita
legatum. ff. de auro & argento legato l. non
modus 12. C. de seruit. & aqua. Bartol. & re-
liqui DD. in eis iuribus, idem Bartol. vol. 2.
conf. 284. num. 1. & in l. omnia priuilegia. C. de
Episcopis & cleric. Iason l. si ex toto, num. 7.
ff. de leg. 1. Carolus Ruinus lib. 5. conf. 111.
num. 17. Surdus conf. 27. num. 6. & conf. 127.
num. 43. Osasco decis. Pedemont. 91. Alber-
ricus de statutis q. 116. n. 1. cum seq. Tusch.
lit. P. concl. 735. num. 1. cum seqq. Gratianus
1. tom. discept. c. 98. n. 1. cum seqq.

29. Maximè, quia tam immoderatum au-
gmentum, & quod pro utilitate publica in-
ductum, credendum est Principem, si de
illo cogitaret, non concessurum, iuxta
quod notarunt DD. in cap. suggestum, per
textum, ibi, de decimis, & c. quanto. de censi-
bus. l. 5. tit. 20. p. 2. l. 43. tit. 18. p. 3. Decius
conf. 335. num. 1. qui refert consilium 83.
Ancharrani, Riminald. conf. 59. num. 72. &
seqq. Surd. decis. 236. num. fin. cum Alexan-
dro Tusch. pract. lit. P. conclus. 735. num. 14.
& seq. vbi tradit non comprehendi au-
gmentum immoderatum, & illud cense-
tur quando excedit dimidiam partem to-
tius, quia dicitur intolerabile, quanto magis
in hoc casu, vbi pretium falis toties excedit
quod antea erat.

30. Pro qua re facit quod ex Bartolo, & ex
l. si de meis. §. recepisse. ff. de receptis arbitr. no-
tauit Paul. de Castr. in l. 2. §. ult. ff. de aqua
pluuia arcenda, vt si concedo tibi, vt possis
immittere aquam de fundo tuo in meum,
etiã si mihi noceat, intelligendū, si noceat
moderatè, non immoderatè, idque procé-
dit etiam si concessio salinarum, & immu-
nitas daretur priuatis pro tempore futuro,
vt non tenerentur deinceps pro sale alias
collectas soluere, quia quando ex hoc ma-
gnum præiudicium procederet, vel maxi-
mè auferentur onera, vel collectæ, priui-
legium non teneretur: tum quia dictio aliis,
arguit similitudinē eiusdem qualitatis eius
quod præceperat. l. si fugitiui 3. iuncta gloss.
verb. alia pana. C. de seruis fugitiuis. c. sedes,
vbi glossa & DD. de rescriptis. Zephalus

volum. 2. conf. 249. num. 5. Carolus Ruinus
consil. 182. num. 2. D. Couarr. pract. c. 25.
num. 3.

31. Et iuuat quod notauit Aluarus Vala-
scus *consultat. 58. per totam*, maximè n. 11.
cum seq. vbi agens de priuilegio exemptio-
nis, ne solueretur tributum de oleo, fru-
gibus, & leguminibus, vbi erant verba
exuberantia, quæ respiciebant futurum
tempus, tradit si tributa auferentur, so-
lùm priuilegium obseruandum, quando
concedenti tantùm adferat leue præiu-
diciu, non verò si magnum, quia cùm
est graue, & magnum præiudiciu, non
credetur concedentem voluisse conce-
dere, ex textu quem dicit notabilem *in cap.*
quanto, de censib. per quem tradit ipse Va-
lascus restringi debere decisionem *c. quia*
circa, de priuilegiis.

32. Et ego in eiusdè rei confirmatione etiam
ad contractus expendo textum, quem
nullus ex prædictis adducit, *l. Lucius 44. ff.*
de action. empti, eis nobis aptissimis verbis:
Planè si intantum pretium excessisse propo-
nas, ut non sit cogitatum à venditore de tan-
ta summa, iniquum videtur in magnam quan-
titatem obligari venditorem. eo in casu ad-
eò exorbitanti, & non cogitato (vt in præ-
fenti) nullum priuilegium, aut renuntia-
tionem locum habere posse, etiam si de
casibus insolitis, & non agitatibus exprime-
retur, ex Ripa, Neuizano, & aliis Menoch.
consil. 27. num. 18. Ancharran. conf. 402. D.
Castillo 3. tom. cap. 3. num. 80. Matienzo
in dialogo relato 4. p. num. 5. & hunc casum
non comprehendi in priuilegio, nec cen-
sendam tunc reuocationem fori, sed po-
tius declarationem, concessionemque ad
hunc casum non extendi, vt in simili in
terminis tradit doctè P. Dian. *1. tom. tract. 2.*
resol. 59. vers. secundo.

33. Postremò, ex prædictis nulla materia
aptior quàm sal, vt in eo possint vectigalia
institui, propter excellentiam falis & ne-
cessitatem, quia nullam rem magis desi-
derant populi, vt ex Bernardo Gomezio
tract. de sale lib. 2. pag. 73. notauit Barbosa
in l. diuortio 8. §. si vir. ff. soluto matrimonio,
n. 30. vbi tradit maximum salinarum pro-
uentum, & falis vectigalia sæpe in causa
esse, vt populi multo paucioribus tributis,
quàm aliàs, à Principibus grauentur.

34. Apud Romanos Leonus Salinator ideo
dictus, quia in censum ex falis annona no-
uum vectigal statuerat, Sabellinus *lib. 5.*
Ennead. 5. Et factum Romæ testatur Liuius
lib. 2. ex quo refert Sixtinus *de Regalibus*
lib. 2. cap. 13. num. 4. Caluinus *verb. falis ve-*
ctigal. Ancus Marcius Rex falis modia sex

millia congiarium populo erogauit, & fa-
linas primus instituit, Plinius *lib. 31. natu-*
ral. hist. cap. 7. quasi gratum sit populo salem
concedere, & nimis durum salem adime-
re, ideo in Troade licebat volentibus
Tragaseum salem capere; sed vbi Lisi-
machus Rex tributum imposuit, conti-
nuò euauit, cùm postea locum immu-
nem reliquisset, saliterum creuit. Athe-
neus *lib. 3. Deipnosodia cap. 1.* de quo etiam
memoratur D. Solorzanus *tom. 2. de Indiar.*
gubernat. lib. 1. cap. 16. num. 13. adducens
Cuiacium *lib. 3. obseruation. cap. 31.* & alia
exempla Diui Gregorij Thaumaturgi, D.
Gregorij Nissenii, Aristotelis, & Maioli re-
fert.

Et iuste quando necessitas vrget posse
in sale constitui vectigalia, tenuerunt Ber-
nardus Gomez, & Bernardinus Miedes
in peculiaribus tractatibus de sale, Ioan-
nes Guidius Volaterranus *de minerali-*
bus, lib. 2. tit. 8. de salinis, vbi per qua-
draginta & duas quæstiones de hac re agit.
Scipio Robitus *tit. de sale*, Lucas de Peña
in l. 1. C. de metallis lib. 11. Ripa *de peste, sub*
tit. de remediis ad conseruandam vbertatem,
num. 177. Petrus Gregor. *lib. 3. syntagm. iuris*
cap. 10. Barbosa *vbi supra*, qui alios adducit.
Ruinus *vol. 5. conf. 105.* Antonius Rubeus
consil. 21. Alexand. Raudens. *variarum re-*
solutionum, cap. 72. & 73. Stracca *de merca-*
tura 4. p. num. 30. Surd. *consil. 321. num. 27.*
& 28. Mandellus *Albenis conf. 116. num. 8.*
& consil. 130. num. 19. & consil. 290. num. 9. &
consil. 322. Bellonus *lib. 12. num. 9. & 15.*
Francisc. Marcus *1. p. decis. 38. num. 5. & de-*
cis. 154. 168. & decis. 385. Camillus Borrel-
lus *de præstantia Regis Catholici c. 25. n. 18.*
& 23. Capiblanco *de Baronibus, pragmat. 8.*
p. 2. num. 56. Ponte *de potestate Proregis, tit. 4.*
de Regal. imposit. §. 8. num. 136. Farinacius
in praxi tit. 3. q. 104. num. 62. Tobias No-
nius *consil. 45. num. 30. & 31.* Gregor. Lopez
in l. 1. verb. sal. tit. 5. p. 1. & in l. 55. gloss. 1. ad
medium, tit. 5. p. 5. Didacus Perez *in l. 2. tit.*
23. lib. 2. ordinamenti, Matienzo in l. 1. glos. 2.
tit. 18. num. 2. lib. 8. Recopil. Azeued. in l. 1.
num. 73. tit. 15. lib. 4. Recop. Anton. Capicius
in inuestitura feudali, tit. de salinis. Duar-
dus *in explicatione Bullæ, in Cæna Domini,*
lib. 2. canon. 5. q. 4. num. 6. Flauius Cherubi-
nus *in compend. Bullar. tom. 2. ad Bullam 49.*
Gregorij *XIII.*

Et vsitatum multoties fuisse vectigalia
ob publicas necessitates in sale constitui,
vltra quæ prædiximus, notarunt Renatus
Chopinus *de Domanio Gallico lib. 1. tit. 15.*
num. 15. Sixtinus *de Regalibus lib. 2. cap. 19.*
num. 4. & sequent. idque aliquando per
viam

viam tributi factum, aliàs etiam extra tri-
butum per augmentum pretij, vt fecit
Pontifex Paulus III. & post Reges expul-
sos etiam Romæ factum, vt ex Liuius me-
minerunt Sixtinus *vbi proxime*, & Caluin.
verb. falis vectigal, & ex causa publicæ ne-
cessitatis & vtilitatis rectè posse pretium
augeri falis, vel in eo constitui vectigal,
agnoscunt omnes suprà relati, & in nostro
Rege Camillus Borellus *de præstantia Regis*
Catholici d. cap. 25. num. 23. quamuis suadet
ab hoc Principes abstinere oportere, tam-
en iustum admittit necessitate sugge-
rente, vt in hoc casu vltra quàm necessitas
vrgebat, tot bellis Hispanum imperium
exagitatum, etiam fiffas millionum in vi-
ctualibus carnis, vini, olei, & aceti Prin-
ceps remisit, quia grauatos subditos cen-
sebat, vt earum loco augmentum pretij
falis subrogaretur, & quando postea po-
puli, qui semper continua varietate &
mutatione feruntur, graue dixerunt pretij
falis augmentum, Princeps noster qui
semper vasallorum vtilitatibus studet, il-
lud remisit, iterum fiffis redditus, de quo
agimus infra allegatione sequenti 78.

ALLEGAT. LXXVIII.

Executio quomodo procedat pro
sale dato ad conseruationem
salinarum.

- 1 Manuentio conseruat aliquem in iure suo.
- 2 Decretum prouisionale alimentorum, & li-
tis expensarum, debet durare dum lis
principalis discutitur.
l. si instituta. §. de inofficioso. ff. de in-
officioso testamento.
- 3 Executio non potest procedere nisi pro re
certa.
§. pretium. Instit. de emptio. & vendit.
l. 1. & tit. 5. p. 5.
l. 1. & 2. tit. 21. lib. 4. Recop.
- 4 Taxatio vt præcedat ad executionem, fieri
debet cum summaria causa cognitione
parie citata.
l. 1. C. de sententiis qua sine certa quan-
tit.
Liquidationis debet fieri declaratio, vt
exequatur.
Appellari potest à liquidationis declara-
tionem.
- 5 Executio fieri potest contra eum qui obli-
gatus est, licet non adiecta clausula gua-
rentigia.

- 6 Fideiussio de iudicato soluendo habet pa-
ratam executionem, & n. 7. & 8.
l. fin. C. de usuris rei iudicatæ.
l. 2. C. de execution. rei iudicatæ.
l. minor 25. annis cui fideicommissum. ff.
de minoribus.
- 7 Executio ex fideiussione iudicatum solui,
tunc procedit quando fideiussio fit apud
acta.
- 8 Satisfactio iudicatum solui exequi potest
sine nouo processu.
- 9 Satisfactio iudicatum solui habet vim con-
fessionis, & statim quo index pronuntia-
uit exequi potest.
l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pa-
ctis.
l. iudicatum solui 9. ff. iudicatum solui.
- 10 Dicitio illico omnem moram excludit.
l. 1. §. si quis simpliciter. ff. de verbor.
oblig.
l. qui possessionem 17. ff. de vi & vi ar-
mata.
l. litigatur. C. de appellat.
l. idemque 10. §. si cui mandauero ff.
mandati.
- 11 Res iudicata habet executionem para-
tam.
l. post rem. ff. de re iudicata.
l. 1. C. de executione rei iudicatæ.
c. quoad consultationem, de re iudi-
cata.
l. 19. tit. 22. p. 3.
- 12 Spoliatus non potest intendere manuentio-
nem.
- 13 Manuentio & redintegratio differunt.
- 14 Manuentio, quæ non datur spoliato, po-
test dari spoliati, etsi iniusto posses-
sori.
Manuentionis iudicium non admittit te-
stium repulsam, vel appellationem.
Possidere aliud est, vel in possessione
esse.
l. si quis ante 10. ff. de acquir. posses-
sion.
- 15 Decretum prouisionale quod dicitur dura-
re, dum lis pendet, procedit in alimentis
sequestro, & manuentione, non verò
in eis, quæ ad voluntatem iudicis reuo-
cantur.
Decreta prouisionalia sunt interlocutoria,
& possunt ad nutum reuocari.
- 16 Illico aliquid fieri, & dilationem petere op-
ponuntur.
- 17 Pretium certum est quod in alterius vo-
luntatem confertur, facta declara-
tione.
l. item pretium. ff. de contrah. empt.
l. si coita sit 75. ff. pro socio.
l. si merces 28. ff. locati.

l. si quis arbitratus 43 ff. de verb. oblig.

l. fin. C. de contrahend. empt.

l. 9. tit. 5. p. 5.

18 *Taxatio est pars sententiae, & pertinet ad actum necessarium.*

l. de qua re. ff. de iudiciis.

19 *Declaratio fieri potest per successorem in officio.*

c. quoniam Abbas, de officio, & potest. iudicis delegat.

l. cum apud Sempronium. ff. iudicatum solui.

20 *Certa quantitas est, quae à lege declaratur.*

Certum est, quod quantitatem expressam continet, vel per relationem ad aliud.

l. ait Praetor 5. §. 1. ff. de re iudicata.

21 *Liquidum quoad executionem habetur, quod de facili potest liquidari.*

Appellatio admitti non potest à taxatione legis.

l. si qua poena 224. ff. de verbor. significat.

22 *Pretium à lege, vel à Principe taxatum praesumitur.*

l. 1. §. cura carnis. ff. de officio Praefecti urbis.

l. 9. tit. 6. l. b. 2. Recop.

l. 14. tit. 6. lib. 3. Recop.

23 *Instrumentum quamuis non sit liquidum, exequi potest, si possit in terminis viae executivae liquidari.*

l. defensionis. C. de iure fisci.

24 *Liquidatio pro facta habetur, quando impeditur ab eo contra quem executio intenditur.*

l. pupillus ff. quae in fraudem creditor.

l. cum ostendimus. §. negligentia ff. de fideiuss. tutor.

l. qui repudiantis. §. cum contra. ff. de inoffic. testament.

l. rem hereditariam. ff. de euctio.

25 *Conditio qua omnino extitura non suspendit, nec habetur pro conditione.*

l. itaque. ff. si certum petatur.

l. non possibilis, in fine. ff. de verbor. oblig.

l. in illa stipulatione. §. ultimo. ff. eodem.

l. hoc iure. ff. de verbor. obligat.

Salinis alicui abdicatis, ut in nomine Regis sal vendi possit, si ad piscationis conservationem domino salinarum sal à Rege concedatur, ita ut fideiussorem praestet de soluendo pretio, quo desi-

gnatur, quomodo executio procedat.

Ro domino salinarum facere videbatur, quia intenderat iudicium summariissimum manutentionis, ut conseruaretur in possessione salinarum, & cum manutentio conseruat aliquem in iure suo, ideo videbatur pro sale earum salinarum non posse executionem procedere.

Præsertim, quia cum pendente lite super manutentione, & proprietate salinarum hæc quantitas salis præstaretur ad vsus necessarios illius salinae abdicatæ, habetur, ut decretum provisionale pendente lite, quod debet durare interim quo lis principalis dissentitur, velut alimenta, & litis expensæ. *l. si instituta. §. de officioso*, ibi, *interim ali debet. ff. de inoffic. testam.* notauit Surdus *de alimentis tit. 5. q. 8. num. 1.* & cum Bartolo, Carrotio, Mauro, Aretino, Farinacio, Guazino, Nigro, Muscatello, Marcabruno, Rebuff. & aliis tradit Noguerolus *allegat. 11. num. 200. cum seq.* & in manutentione prouidetur, ut dum lis pender, sit aliquis in possessione, ex Castrensi, & Capicio, *D. Couarr. pract. c. 17. n. 2.*

Tum, quia obligatio quæ in hoc casu facta fuit, non respexit certum & liquidum pretium, sed quod taxaretur à confesso, vel Senatu salis, & ultra quam pretium debet esse certum. *§. pretium. instit. de emption. & vendit. l. 1. & 9. tit. 5. p. 5.* Nec executio potest procedere nisi in re certa, & liquidata. *l. 1. & 2. tit. 21. lib. 4. Recop.* aliàs quando obligatio conditionalis est, ut in hoc casu, soluendi, quod taxaretur, exequi non potest, ut notatur.

Maximè, quia, ut executio procedat, fieri debet, & præcedere hæc taxatio parte citata, & cum summaria causæ cognitione, ut *l. 1. C. de sen. ent. quæ sine certa quantitate.* Bartolo, Castrensi, Fulgos. Romano, & aliis probarunt *D. Couarr. lib. 2. var. c. 11. num. 1.* Roderic. Suar. *in l. post rem iudicatam, limitat. 4.* & debet fieri declaratio, & pronuntiatio super liquidatione, ex Baldo *in l. 2. num. 11. C. de execution rei iudicat.* & à prædicta pronuntiatione potest appellari, & peti, ut declaratio reducatur ad arbitrium boni viri, ex notatis per Cynum, & Angelum *in l. fin. C. de contrahend. empt.* Bart. *in l. si societatem. §. arbitratorum. ff. pro socio.* Bald. *in l. si cum exceptione. §. hæc autem actio, num. 4. ff. quod metus causa.* Greg. Lopez *in l. 9. gl. verb. Aluedrio, tit. 5. p. 5. vnde* videbatur non iuste procedere executionem in hoc casu.

Sed

5. Sed tamen contraria sententia, & locum habere executionem in hoc casu contra fideiussorem iudicatum soluendi, ex eo rectè suadetur, quia fideiussores obligati fuerunt in iudicio cum clausula *guarentigia*, & quamuis non adiceretur, posset eo solui, quia obligati fuerunt, contra eos executio intendi, secundum opinionem Auendañi *in l. 4. & 5. tit. de las excepciones, n. 2. & 3. & in Dictionario verb. escritura.* Didacus del Castillo *in l. 63. Tauri, num. 11.* Palacios Rub. *ibid. num. 1. vers. hodie tamen, & num. 2.* Anton. Gomez *in l. 64. Tauri, num. 4.* vbi sequitur eius nepos Additionator Olanus *in antinomia iuris litt. L. num. 21.* idem Olanus *in eodem tract. & littera, num. 40.* Salazar *de usu & consuetudine, cap. 3. num. 4.* Aluornoz *de contractibus, lib. 1. tit. 2. cap. 2.* Gratian. *regula 179. num. 9.* Matienzo *in l. 10. tit. 17. lib. 5. Recopilat. gloss. 11.* Paz *in praxi 3. tom. cap. 6. §. 6. num. 28.* Parlador. *lib. 2. cap. fin. 1. part. §. 12. ampliat. 1. num. 5. & 6.* Aceuedo *in l. 1. num. 54. tit. 21. lib. 4. Recop.*

6. Ulterius, quia obligatio fideiussorum fuit de iudicato soluendo, & illius naturæ est, ut habeat paratam executionem sine nouo processu, quando iudex decreuerit, & declarauerit, ex doctrina gloss. *verb. persoluere, in l. fin. C. de usuris rei iudicat.* & faciunt verba illius textus ibi, *A fideiussoribus, vel mandatoribus statim pecunias, vel res in condemnatione positas exigere;* & relato Odofredo tenuit Bartol. *in l. 1. ff. iudicat. solui, num. 1. & 2.* Nota eius verba *num. 3.* ibi, *In omnibus casibus præcedentibus, in quibus dixi executionem mereri, intelligo, si sit talis stipulatio interposita in iudicio coram iudice, aliàs secus, argumento l. 2. C. de execution. rei iudicat. l. minor 25. annis, cui fideicommissum, supra de minor. quia nisi interponatur in iudicio ea ratio, tunc non est liquidum iudici, nec videtur confessio facta coram iudice.*

7. Suffragatur doctrina Baldi *in l. ultima. §. cum antiquitas, num. 1. C. de usuris rei iudicatae.* ibi, *Duo tamen require quod fideiussor iudicatum solui, & apud acta, ita ut sint appendices ipsius iudicij, & ex ipso iudicio sit notorium esse obligatos.* Quæ omnia in hoc casu procedunt, quia apud acta in eodem iudicio coram Senatu fideiussores obligati, ut redderent pretij salis quantitatem illico, quando à Senatoribus iuberetur, ideo sine nouo processu potest contra fideiussores intendi executio, ut cum Speculatore, Castrensi, Baldo, Angelo, & aliis tenuit expressè Surdus *consil. 271.*

Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars. 11.

num. 39. & 40.

8. Et constituens differentiam inter fideiussorem contractus, cum quo debet noua causa fieri ad executionem à fideiussore iudicij, cum quo nouus processus necessarius non est, & proponens exemplum in satisfactione iudicatum solui, notauit idem Surdus *consil. 396. num. 39. & 40.* addita ratione, quæ nobis conuenit ex Bartolo, Beroio, & Socino, ibi, *Quia fideiussor iudicij videtur consentire iudicio, quod fit ipso presente, sciente, & patiente.* & adducit opinionem Blanci, qui pro ea refert Socinum, satisfactionem iudicatum solui esse tam connexam actibus iudicialibus; quia si Clericus fideiussor esset iudicatum soluendi, posset conueniri coram iudice, etiam si esset sæcularis, apud quem fideiussisset; sed eam sententiam meritò reprobatur Surdus *vbi proximè.*

9. Præterea eandem distributionem fideiussoris contractus à satisfactione iudiciali probarunt Hieronym. Gabriel *vol. 1. consil. 43. num. 32.* Mastrillus *decis. 20. per totam,* & aduersus fideiussorem datum in iudicio soluendi iudicatum, ut possit executio intendi directè, & statim, quo iusserit iudex solui illud, pro quo fideiussit, est communis Doctorum sententia *in l. 1. ff. iudicatum solui,* & tenuerunt Imola, Cagnolus, Ruinus, Salicetus, Iulius Clarus, & alij, quos refert, & sequitur Trentacinq. *lib. 2. variar. tit. de expens. resolut. 3. num. 2. & 3.* & post Odofredum, Bartolum, Baldum, eiusdem sententiæ refert Guidonem de Suzza, & Guillermmum de Cuma, Rodericus Suarez *in l. 2. fori, tit. de comperendination. §. sed pone questionem, num. 6.* qui tradit esse communem conclusionem, & *num. 10.* refert ex Baldo, qui dicit non esse alibi. *l. tale pactum, §. qui provocauit. ff. de pactis,* vbi traditur satisfactionem datam in iudicio, habere vim confessionis, ut executio procedat, sine nouo processu, & citatione. Nota verba textus, qui agit de obligatione facta in iudicio appellationis de iudicato soluendo, ibi, *Iudex appellationis nullo alio de principali casu discussio iustam conuentionem velut confessio sequitur;* cui addenda est *l. iudicatum solui 9. ff. iudicatum solui,* eis verbis: *Iudicatum solui stipulatio expeditam habet quantitatem, in tantum enim committitur, in quantum iudex pronuntiauerit.* Et eandem sententiam, ut aduersus fideiussorem de iudicato soluendo executio possit procedere sine nouo processu, instantia, aut ordine iudiciali, tenuerunt

tenuerunt Afinius, Scaccia & alij, quos refert; & sequitur Ofwald. ad Donel. lib. 27. comment. cap. 3. in notatis litt. H.

10. Tum etiam in hoc casu fideiussores obligati ad reddendum pretium salis dati reo, pro quo satisfecerunt illico, quo à iudicibus iuberetur, quo casu nec dum erat necessarium executionem facere, & illius terminos, formam, & solemnitates expectare, sed ut statim ex Senatus decreto fideiussores compellerentur ad solutionem; id quidem manifestè denotat verbum *illico*, sine mora, & cunctatione. l. 1. §. si quis simpliciter, vers. cum adducit. ff. de verbor. oblig. l. qui possessionem 17. ff. de vi, & vi armata, & probat l. litigator. C. de appellat. & esse oppositum aliquid illico faciendum, vel cum dilectione, denotat l. idemque 10. §. si cui mandauero, vers. sed Papinianus. ff. mandati, probauit Menochius de recuperanda possessione. remedio 1. num. 252. & quando quis aliquid dare, vel facere illico obligatus, solum duorum, vel trium dierum dilationem ad implementum præstandam, ex Ripa, Socino, Cremensi, Tiraquello, Mascardo, Tuscho, Farinacio, & aliis pluribus probauit August. Barbosa de dictionib. vsusfreq. dictione 149.

11. Rursus, quia ultra obligationem iudicalem ex decreto Senatus, quo iubetur, ut pro sale illud pretium solvatur, cui decreto consensit recipiens sale, res iudicata procedit, quæ habet executionem paratam. l. post rem. ff. de re iudicata. l. 1. C. de execut. rei iudicate. cap. quoad consultationem, de re iudicat. l. 19. tit. 2. p. 3. vbi Gregor. Lopez, & Rodericus Suar. in comment. ad d. l. post rem. Parlador. lib. 2. rer. quotidian. cap. fin. 1. p. §. 1. per totum.

12. Quibus non obstant quæ in hoc casu contra expensa: nam quod pertinet ad manutentionem, potius denegata fuit domino salinarum, & nullo modo poterit illam petere nec intendere, cum quæreretur nomine regalis Patrimonij spoliatum, quia omnium Doctorum sententia est non posse intendere manutentionem, qui dicitur spoliatus. Ioannes Faber in §. retinenda, num. 16. Instit. de interditiis, Castrensis lib. 2. consil. 284. ex D. Couarr. & quatuor Rotæ decisionibus probauit Gratianus tom. 2. disceptat. cap. 314. num. 17. 18. & 19. Farinac. 1. tom. nouissim. decis. 704. num. 1. & tom. 2. decisio. 56. num. 3. & decisio. 630. & ex decisionibus Putei, & Seraphini comprobauit Menochius de retinend. remed. 5. num. 58. & ego aliis pluribus relatis notauit 1.

part. decision. Granatens. 5. num. 10. & addenda Antonij Fabri verba in C. lib. 8. tit. 4. definit. 8. ibi, Porro qui agit interdicto isto retinenda possessionis, duo probare debet, possessionem ex parte sua, & turbationem ex parte aduersarij; turbationem, inquam, non spoliationem, quia si se diceret spoliatum, sibi esset contrarius, ob idque repellendus. quippe si manutentionem petere denotat, ut conferuetur in possessione quam quis adhuc retinet, & allegare spoliationem, insinuet possessione priuatam, non poterit manutentio operari in possessione, quæ non est in eo, qui manutentionem petit, & necessarium est petere restitui ad possessionem, non manutentio.

Vnde fit, ut manutentio, & redintegratio valde in se differant, ut notarunt Dom. Couarruias practicar. cap. 17. num. 3. Farinacius dicta decis. 704. num. 1. & tom. 2. nouissim. decis. 119. num. 6. quia manutentio est conseruatio in possessione, quam quis habet; redintegratio est amissæ possessionis recuperatio, & restitutio, & ideo spoliato non posse dari manutentionem, ex Marquesano, Seraphino, Riccio, Pacifico, Cencio, Cocino, Dom. Ludouisio, & Rotæ decision. probauit Postius de manutent. obseruation. 57. num. 44. & Dom. Couarruias vbi proximè, consulit non esse allegandum spoliatum ab eo, qui manutentionem petit, quia non potest dari spoliato.

Sed tamen ipsi spoliati rectè potest dari manutentio, quamuis sit iniustus, & violentus spoliator, ut ex Menochio, Mantica, Tuscho, Cephalo, Muzolo, Pleto, Milanensi probauit idem Postius obseruat. 42. num. 109. & 110. qui num. 111. & 112. ex Nicolao Garcia, Fontanella, Cencio, Cyriaco, Domino Ludouisio, & pluribus Rotæ decisionibus probat, quamuis non detur spoliato manutentio, tamen dari potest spoliati contra spoliatum, & in ipso iudicio spolij. Et ratio est, quia manutentio non respicit, ut ex ea possessio de nouo detur, vel redintegretur, sed ad nudam detentionem de facto durante iudicio, ut sit in ea, qui rei insistebat tempore moræ litis, & ideo summarissimè de hoc agitur, nec in hoc iudicio admittitur restitutio in integrum, vel restitio repulsæ, aut redargutio instrumentorum, & ad manutentionem sufficit semiplena probatio, & à decreto manutentionis non admittitur appellatio. D. Couar.

D. Couarr. practic. cap. 17. num. 1. & 4. ex Capicio, & aliis Gratianus tom. 2. disceptation. cap. 310. num. 64. 70. & 77. & 4. tom. cap. 681. num. 20. Menoch. de retinend. remed. ult. quest. 17. num. 48. Narbona plura referens in l. 59. gloss. 1. num. 127. cum seqq. tit. 4. lib. 2. Recop. addendus Postius de manutentione, obseruat. 2. num. 27. & obseruat. 106. per totam. Non enim quæritur in manutentionis iudicio de possessionis iustitia, sed de insistencia de facto, & detentione, dum causa possessionis, vel proprietatis discutitur; quia aliud est in possessione esse, vel possidere. l. si quis ante 10. ff. de acquirend. possessione. ibi, Etenim longè diuersum, aliud est enim possidere, longè aliud in possessione esse.

15. Deinde quod supra num. 2. obiectum, decreta prouisionalialia nisi lite finita non posse reuocari, quasi prouideantur, ut durent lite pendente, iuxta exempla, & Doctores, quæ ibi retulimus, nihil obstat, quippe omnes, qui eam sententiam tenuerunt, loquuntur in eis decretis prouisionalibus, quæ ex sua natura respiciunt, ut durent donec iudicium discutitur, ut in alimentis, litis expensis, sequestro, manutentione, & similibus. At verò, si prouisio non sit eius naturæ, ut in hac, de qua quæritur, præstandi modios salis, vel cum prouisio facta est reuocabilis ad voluntatem iudicis, vel sit ea qualitate, ut in præsentem potest reformari, aut reuocari, cum non iuste exegerit, aut iudici videatur iure faciendum. Ita DD. quos supra adduximus, & in eisdem terminis notauit Anton. Faber lib. 7. Codicis, tit. 19. definit. 3. eis verbis: Caterum nihil prohibet eum ipsum pro quo prouisionalialia primùm lata fuerit sententia itidem aduersario prouisionalialiter, ut loquuntur, condemnari prius etiam, quam definitur negotium. Maxime, quia quodlibet prouisionale decretum est interlocutorium, & potest pendente lite reuocari, ex vulgari l. quod iussit. ff. de re iudicata, & in terminis tradit idem Faber vbi proximè, ibi, eoque nimirum pertinet, quod dici solet contrario iudicis imperio tolli posse, quod antea idem Iudex vel iusserit, vel vetuerit.

16. Idque nullam potest in hoc casu difficultatem habere, cum expresse obligarentur, qui salem recepit, & illius fideiussores, restituere pretium, simulatque decerneretur à Senatu eo adducto, ut illico soluerent, & valdè contrarium esset obligari statim restituere, quo iuberetur, & intendere lite pendente de proprietate salinarum non posse decerni pretium esse Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars 11.

solvendum, cum in iure, ut prædiximus, opponuntur, & contraria esse censentur aliquid illico faciendum, vel interposita aliqua dilatione, l. idemque 10. §. si cui mandauero, vers. sed Papinianus. ff. mandati.

Nec ulterius poterit vrgere difficultas, ut impedienda sit executio pro pretio, quod nondum certum est, vel taxatum, & obligatio, quæ continet, ut taxetur à Senatu, censetur conditionalis, ut non possit exequi, quia multipliciter hæc soluenda difficultas: nam pretium quod in alterius arbitrium, & declarationem confertur, certum censi debet eodem modo, ac si ipsi, qui alteri commiserunt, declararent. §. item, pretium, vers. alioquin. Instit. de contrahend. emptio. l. si coita sit 75. ff. pro socio. l. si merces 28. ff. locati. l. si quis arbitratus 43. ff. de verbor. obligat. l. fin. C. de contrahend. emptio. l. 9. tit. 5. part. 5. Decius consil. 648. num. 1. & 2. & cum ad taxationem Senatus se retulerit obligatio, pretium certum est, quod eam respicit.

18. Idque procedit, quia declaratio, & taxatio pretij est pars sententiæ, & sicut eam pronuntiare pertinet ad actum necessarium, l. de qua re. ff. de iudiciis; ita declarare, & taxare pretium salis, quod in sententia fuit reseruatam, esse declarandum, ut rectè probauit Thesaur. decis. 253. num. 1. & 2. vbi agitur de arbitris, qui in sententia arbitraria reseruarunt sibi facultatem aliquid declarandi, & traditur non solum eos uti posse ea facultate, sed cogi declarare; dum tamen declarent intra tempus in compromisso præfixum, quemadmodum coguntur ad sententiam dicendam, & ut tradit Thesaur. id maxime procedere, vbi partes tali reseruationi consensissent, ut in præsentem, quippe non solum dominus salinarum consensit pretij restitutionem, & obligatus fuit, sed etiam suæ obligationis dedit fideiussores.

19. Et declarationem fieri posse à successore in officio, tradit Barbosa in l. quia tale, num. 81. vers. ex qua explicatione. ff. solut. matrim. quia reseruatio, ut possit taxari, facta videtur nomine officij, & dignitatis, argumento textus in cap. quoniam Abbas, de officio, & potest. iud. delegat. post Bartol. num. 6. in l. terminato. C. de fructibus, & litium expensis, vbi Baldus num. 10. D. Couarr. in cap. requisiti, num. 5. ad fin. de testam. faciunt tradita per Guirarallum decis. 14. per tot. & per eius additionatorem pro intellectu l. cum apud Sempronium. ff. iudicatum solui.

20. Praefertim, cum pretium salis rescripto & lege generali taxatum sit, adeo ut nihil sit necesse de nouo taxare, sed solum declarare pretium legis, quo casu pro liquida habetur quantitas, ut in terminis satisfationis iudicatum solui, tradit IC. in l. iudicatum solui 9. ff. iudicat. solui, eis verbis: *Expeditam habet quantitatem, in tantum committitur, in quantum iudex declarauerit.* & cum Senatus teneatur omnino declarare, ut proximè notauimus, & declaratio referenda ad legem, quæ taxauit pretium salis, quamuis declaratio non fieret expressa, eo solum quod obligatio respiceret pretium legale pro liquida habenda, quia paria sunt certam quantitatem expressè contineri, vel per relationem ad aliud, unde certa quantitas deduci valeat, ex textu formali in l. ait Prætor 5. §. 1. ff. de re iudicat. vbi Bartol. & communiter scribentes.

21. Vnde pro liquido haberi debet pretium, quod à lege taxatur, cum ad executionem habeatur pro liquido, quod de facili potest liquidari, iuxta quod notauit Afinius in praxi, tit. de executione. §. 1. c. 31. vbi in terminis tradit, *Quod si de facili fieri potest liquidatio, habetur pro liquido, & dicitur purum quod re vera est purificatum, licet de eo non constet.* Et cum à lege, ut in præfenti, taxatio fit, non potest appellatio admitti, ex l. si qua pæna 224. vbi notant omnes. ff. de verbor. signific. iuncta doctrina Bartoli in l. omnes populi, num. 53. ff. de iustit. & iur. Baldus in proæmio Digestor. num. 11. & post Castrensem probarunt Auendañus in tract. de secunda supplication. num. 8. vers. est aduertendum. Escobar de Ratiociniis, c. 33. num. 22. cum seq. plures quos refert, & sequitur Rota diuersor. sacri Palatii decis. 50. p. 2. per totam, cum Ofasco, & aliis Rotæ decisionibus. Gratian. 1. tom. dissectat. cap. 183. & 2. tom. cap. 333. num. 3. Parlador. lib. 2. rerum quotidianar. cap. fin. 1. p. §. 12. n. 32. & 33.

22. Id autem ex eo, quia pretium, quod à lege, vel Principe taxatur, iustum præsumitur. l. 1. §. cura carnis, vbi DD. ff. de offic. Praefect. vrbis. l. 9. tit. 6. lib. 2. l. 14. tit. 6. lib. 3. Recopilat. D. Couarr. lib. 3. variarum, cap. 9. num. 6. Pinellus in l. 2. part. 3. cap. fin. num. 35. c. de rescind. vendit. Ioann. Gutierrez. lib. 2. practic. quest. 180. n. 11. & lib. 4. q. 61. num. 10. Gaspar Rodericus de annuis reddit. lib. 2. quest. 3. num. 42.

23. Præterea, nam quamuis instrumentum non sit liquidum, dum tamen in terminis viæ executiæ possit liquidari, rectè ex illo executio procedet, ut ex l. defensio-

nis. C. de iure fisci, tenuit Bartol. in l. 1. ff. de edendo, & in l. 1. ff. de leg. 2. Castrenf. & Iason in dict. l. 1. ff. de edendo, ex Bartolo, Baldo, Imola, Alexandro, Zasio, Orofio, tenuit Padilla in l. 1. ff. de legat. 2. num. 47. quibus adde Socinum lib. 4. cons. 96. num. 8. Boër. decis. 295. num. 15. Viuium lib. 1. com. opinio. 305. Emanuel Suarez eodem vol. verb. instrumentum, & probauit Scaccia de appellat. quest. 17. limit. 9. num. 24. & quando instrumentum continet quantitatem certam frumenti, vini, aut aliarum specierum, etsi illarum pretium non sit expressum, potest fieri executio, & pignora capi, dum possit in terminis executionis per æstimatores peritos pretium liquidari, ex doctrina Paul. de Castro, quam sequuntur D. Couarr. lib. 2. variar. c. 11. vers. quarto, & alij, quos refert Thesaur. decis. 26. n. 5.

Et cum liquidationis defectus procedit ex dilatione eius, contra quem executio intenditur, ut in hoc casu, tunc etiam, si non esset liquidatio, non deberet obstare, vel impedire executionem, ut ex l. pupillus. ff. quæ in fraud. cred. l. cum 4. vers. negligentia. ff. de fideiussor. tutor. l. qui repudiantis. §. cum contra. ff. de inoffic. testam. l. rem hereditariam. ff. de euct. In simili notarunt Puteus lib. 2. decis. 471. Caualean. decis. 44. n. 66. Rota diuersorum 1. p. decis. 656. num. 2. & 2. p. decis. 112. & 120. plures refert Giurba decis. 60. num. 18. Surd. cons. 8. num. 84. Statilius Pacificus de Saluiano interdicto, inspectione 2. cap. 2. num. 200.

Denique ex prædictis nihil obstat quod supra num. 3. obiectum, obligationem conditionalem exequi non posse, quia ex illis, quæ proximè notauimus, apparet, cum à lege taxatio pretij facta, non possit dici obligationem incertam, & dubiam, vel conditionalem, quia à Senatu debet fieri taxatio, ut supra probauimus, & conditio, quæ omnino exitura non suspendit, nec habetur pro conditione. l. itaque. ff. si cert. petatur. l. non possibilis, in fin. l. in illa stipulatione. §. ultim. de verbor. obligat. Bart. in l. 1. num. 5. ff. de condit. & demonstrat. Sarmiento in l. 1. ff. de leg. 2. num. 13. & quamuis pro conditione haberetur, tamen facta taxatione à Senatu habetur obligatio, & censetur omninò pura, ut exequi possit. l. hoc iure, cum ibi notatis, ff. de verb. oblig. Bald. in l. cum testamento. C. de testam. manumiss. & in l. 2. C. de execut. rei iudic. Roderic. Suarez in d. l. post rem, limit. 5. D. Couarr. dict. lib. 2. var. cap. 11. num. 2. vers. quintò apparet.

ALLEGAT. LXXIX.

Excutioni, quæ fit contra fideiussorem, an possit reus principalis se opponere, & petere copiam actorum.

- 1 Tertius, qui se opponit executioni, admittendus. l. 41. tit. 4. lib. 3. Recop. & n. 18. l. 11. tit. 14. p. 5. l. à Dino Pio. §. si super rebus. ff. de re iudicata.
- 2 Sententiarum trium conformium potest tertius impedire executionem. Clem. 1. de re iudicat.
- 3 Tertius coadiuuans debet assumere iudicium in eodem statu, in quo se opponit. c. fin. §. sanè, ut lite pendente, lib. 6. & Clement. constitutionem, de electione, & n. 9.
- 4 Hispania praxis in executione instrumentorum. l. 19. tit. 21. lib. 4. Recop. & n. 17.
- 5 Fideiussor & reus principalis in iudicio executiuo eisdem terminis regulantur, & n. 6. & 7.
- 6 Minor tertius, qui se opponit liti, potest restitutionem intendere. l. 15. tit. 10. lib. 2. Recopil. l. venditor. ff. de iudiciis, & num. 8. 9. & 14.
- 8 l. saepe. ff. de re iudicata. l. 1. C. vbi in rem actio. l. idemque. §. generaliter. ff. mandati. l. principalem, in princip. ff. de liberali causa, & n. 10 & 22.
- 9 Venditor cum se opponit liti, quæ cogitur cum emptore de re vendita, debet assumere iudicium in eodem statu, & num. 10.
- 10 Reus principalis potest se opponere liti, quæ cum fideiussore agitur, etiam contradicente creditore. l. si percussorio. ff. de appellat.
- 11 Iudicium nouari non potest, nisi consensu actoris, cui competit actio. l. si mandato. §. 1. ff. mandati, & n. 14.
- 12 Creditor potest eligere debitorem principalem, vel fideiussorem. l. non rectè. C. de fideiussoribus. l. iure nostro. C. de fideiussoribus, & num. 16.
- 13 l. sed si lege. §. item si rem. ff. de petition. hared.

- 14 Iudicium mutare quando compelli actor possit, vel non, & n. 13. l. si actor. ff. de probat.
- 15 Iudicium ordinarium, eiusque qualitates. c. 1. de libelli oblatione. Authent. offeratur. C. de litis contestat. l. 4. tit. 2. p. 3. l. 1. tit. 2. lib. 4. Recop.
- 16 Authent. presente. C. de fideiussoribus.
- 17 Defensionis modus potest à lege variari.
- 18 Tertij excludentes admittuntur in via executiua.
- 19 Reus se opponens executioni quæ contra fideiussores est, non habendus ut tertius excludens, sed coadiuuans.
- 20 Tertius coadiuuans debet regulari, ut reus principalis. l. 2. ff. quando appelland. fit.
- 21 Tertius qui malitiosè opponitur executioni, non admittendus.
- 22 Tertius potest liti assistere, ne collusio fiat. l. qui suspecta. ff. de inofficioso testamento. Authent. si heres. C. de litigiosis. c. cum semper, de re iudicata.
- 23 Tertij variis modis opponuntur.
- 24 Lites non protrahenda, sed celeriter expediendi debent.

De tertio debitore, an possit se opponere executioni ad defendendum eius fideiussorem, contra quem executio intenditur, & in hoc casu tertio copia actorum sit danda.

1. T admittendum esse tertium, qui se viæ executiæ opponit, & post vltimam sententiam additionis bonorum esse admittendum, ut causa iudicio ordinario discutatur, probatur l. 41. tit. 4. lib. 3. Recop. l. 11. tit. 14. p. 5. vbi Gregor. Lopezius gloss. 1. & Azeued. in d. l. 41. & tradita per Bartol. & DD. communiter in l. à D. Pio. §. si super rebus. ff. de re iudicata, Innocentius in cap. veniens 2. num. 3. de testibus. D. Couarr. pract. cap. 16. num. 4. Paz in praxi 1. tom. 4. p. cap. 4. Parlador. lib. 2. rerum quotid. cap. fin. 5. p. §. 10. num. 24. Villadiego in Politica cap. 2. n. 126. cum seq. ex Ioanne Gutierrez. Castillo, Afflicto, & aliis notauit Rodericus de executionibus cap. 8. num. 4. & 5. D. Salgado de Regia protectione 4. part. cap. 8. num. 32. & 56. cum seq.

Et hæc opinio, vt tertius impediatur executionem, locum habet, etiam si agatur de executione trium sententiarum conformium, iuxta *Clem. 1. de re iudicata*, prout communiter eam extendunt Felinus in *d. cap. veniens, num. 17. Cardinal. in d. Clem. q. 4. vbi etiam Vitalinus num. 89. & seq. Rota decis. 13. eodem tit. de re iudicata. Alex. lib. 3. cons. 83. num. 12. Anton. Gabriel commun. tit. de re iudicat. concl. 1. Farinac. in posthum. 1. p. decis. 17. num. 2. & seq. D. Salgado de Regia protect. d. 4. p. cap. 8. num. 14. & seq. Barbosa in remiss. ordinat. Lusitan. lib. 3. tit. 86. §. 3. n. 2. & seq.*

Verumtamen in hoc casu aliter dicendum est, quia quod de tertio oppositore leges nostræ & Doctores admittunt, solum procedit, quando tertius opponitur pro iure suo contra eum, aduersus quem executio intenditur, vt præferatur in bonis, in quibus fit executio; secus verò in nostro casu admittere reum principalem, vt se opponat executioni contra illius fideiussorem, vt illum defendat, dici non potest esse tertium, qui se opponit executioni, sed tertium, qui pro suo interesse liti assistit, & cum non possit haberi pro tertio excludente, sed pro coadiuuante, cum agat, vt liberet fideiussorem & exceptionibus eius suffragetur, debet accipere iudicium in statu quo fuerit, & eisdem qualitatibus. *c. fin. §. sane, vt lite pendente lib. 6.* eis verbis: *Sane si ad defensionem ipsius litis aliqui, quorum intererit, petierint admitti, eos in illo statu, in quo ipsam inuenerint, decernimus admittendos. Clement. constitutione, vbi Anch. notabili 6. de electione Felinus in cap. cum super, num. 15. de re iudic. Bald. in l. si eo tempore, in fin. C. de remiss. pignoris. & in Authent. nunc si heres, ad fin. C. de litigios. Andreas Gail. pract. lib. 1. obseruat. 71. num. 1. & seq. D. Couarr. pract. cap. 13. num. 1. & seq. & cap. 14. num. 3. & 4. Surd. decis. 60. num. 6. & decis. 147. num. 6. Auendan. de censib. c. 109 n. 8. Guzman de euictionibus q. 6. n. 20. cum seq.*

Vnde cum ex legibus nostris, & praxi executionum Hispaniæ instrumenti publici fit executio, non citato reo, nec data copia actorum, sed forma est, vt intra tres dies opponatur reus executioni, & postea decem dies dantur reo, intra quos probet exceptiones, & si non probauerit, detur additio bonorum. *l. 19. tit. 21. lib. 4. Recopil. & confirmant Doctores Regni, D. Couarr. lib. 2. var. cap. 11. num. 2. vers. in hac tamen. Rodericus Suarez in l. post rem iudicatam, l. 12. n. 2. ff. de re iudicat. Meneus in l. 1. num. 20. vers. in hoc tamen regno.*

C. de iuris, & facti ignorant. Parlador. lib. 2. rer. quotid. c. fin. 5. p. §. 2. num. 13. & 14. & §. 9. n. 1. & seq.

Quo fit, vt cum reus & debitor, aduersus quem intenditur executio, ea forma iudiciali teneatur eisdem terminis, debeat arctari tertius, vt reus principalis. Imò in hoc casu reus principalis, qui tertius est, & vult se opponere executioni, quæ fit contra illius fideiussorem, vt eos defendat, quasi tertius, qui coadiuuat, debeat assumere litem in eodem statu & eisdem regulari terminis, quibus fideiussorem, ita vt quemadmodum isti non admittuntur ad alias defensiones, quam eas, quæ à lege pro forma designatæ, ita ad nihil aliud admittendus tertius, vt supra adducti notarunt, maximè D. Couarr. pract. c. 13. num. 1. cum seq. & cap. 14. n. 3. & 4. Andreas Gail. lib. 1. obseru. 71. per totam.

Præsertim cum in hoc casu tertius, qui se opponit liti, non sit minor, iste enim beneficio restitutionis potest transacto probationis termino post publicationem, & conclusionem in causa admitti ad probandum, quamuis non liceat reo principali, ex doctrina glossæ, *verb. ex persona, in l. si parentes. C. de euictionibus*, quam ex antiquioribus aliqui sequuntur, quos refert D. Couarr. *vbi proxime, Barbosa in l. venditor, 49. num. 124. & num. 172. de iudicis. & in l. maritum 13. num. 84. ff. soluto matrimonio.*

Quæ sententia, vt tertius, qui sese opponit liti, nihil aliud facere possit, quam quod reus principalis, probatur. *l. 15. tit. 10. Recop. vbi tertio non licet recusare, nisi in casibus, in quibus reus principalis poterat recusationem proponere, & quod tertius arctetur eodem ordine iudicij, & eisdem terminis, quibus arctatur reus principalis, non solum procedit in iudiciis ordinariis, sed etiam in executiuis, vt in hoc casu, vt post Baldum in d. l. si eo tempore, num. 6. C. de remission. pignor. notarunt D. Couarr. Castellus & alij, quos refert in specie adnotans Parlador. lib. 2. rerum quotid. cap. fin. 5. p. §. 10. num. 24. Auendan. tract. de censib. cap. 109. num. 8. dicens esse receptissimam sententiam, adde Curiam Philippicam 2. p. §. 26. num. 12. & in terminis quando venditor se opponit liti ad defendendum emptorem, de qua in l. venditor. ff. de iudic. vt idem sit admittendum, teneri recipere litem in eodem statu, Ancharr. conf. 333. num. 2. Cagnol. in d. l. venditor. num. 8. ad fin. vbi etiam Barbosa num. 181. Guzman de euictionibus q. 6. n. 42. & sequent.*

Vlterius, quia in hac de qua agimus specie,

specie, videlicet cum liti, vel executioni contra fideiussorem se opponit ad illos defendendos, reus principalis absque dubio procedit, regula *textus in cap. fin. vt lite pendente lib. 6.* nam hic casus æquiparatur ei, quando venditor se opponit liti, quæ agitur contra emptorem, de quo in *d. l. venditor. ff. de iudicis*, explicat Barbof. *ibi, & d. l. maritum, n. 86.* Nam quemadmodum emptor est, cui principaliter, & primo loco competit defensio, quando conuentus super rei proprietate. *l. sape. ff. de re iudicata. l. 1. C. vbi in rem actio.* Barbofa in *d. l. venditor, num. 169. Guzman de euictionibus, q. 6. num. 34.* & ita in nostro casu fideiussor contra quem elegit creditor agere, est pars principalis, ad quem pertinet defensio, *l. idemque 10. §. generaliter*, cum *ibi notatis. ff. mandati. Bartol. q. 2. num. 15. Barbofa in d. l. maritum, num. 86.* quia ille dicitur pars principalis in causa ad quam negotium pertinet principaliter, non secundario, & per consequentiam, Bald. per textum *ibi in l. principaliorem, in princ. C. de liberali causa*, Gail. lib. 1. pract. obseru. 70. num. 20. ita principales in hoc iudicio dicuntur fideiussorem, contra quos executio intenditur, & emptor, qui super proprietate rei, quam emit, directè conuenitur.

Venditor verò, qui se opponit liti, quæ intenditur contra emptorem ad illum defendendum ob periculum euictionis, tenetur litem in eodem statu sumere, in quo tunc erat cum emptore, ex *d. cap. fin. vt lite pendente, in 6. eisdemque defensionibus* vti, quibus emptor quoque vti posset, atque ea dumtaxat in iudicio agere potest, quæ permissa sunt emptori, & è contrario ab illis excluditur, à quibus repellitur etiam emptor. Angelus in *l. ab executione. §. alio, num. 4. ff. de appellat. & in l. si suspecta, num. 10. ff. de inoffic. testam.* Cyn. & alij ex antiquioribus in *dicta l. 1. C. vbi in rem actio*, Bart. Castr. & reliqui in *l. liberto. §. fin. ff. de negot. gestis*, Honded. *cons. 25. à num. 8. lib. 1. late Barbofa in dict. l. venditor, num. 118. cum multis sequent.* Marius Giurba *decis. 8. num. 28. & sequent.* Guzman in *d. quest. 6. num. 20. cum pluribus seqq.* ita etiam cum debitor, & reus principalis se opponit iudicio, quod agitur cum eius fideiussore, vt illum defendat, ne actione mandati cogatur eidem præstare, quod ille creditori soluerit, debet assumere litem in eodem statu, & eisdem vti defensionibus, & eodem tempore, quibus vti posset fideiussor, & non aliter, quia prædicti casus æquiparantur, & procedit eadem ratio, & idem statuendum, Bartol. *d. q. 2. num. 15. Barbofa*

in d. l. maritum, num. 84. & seqq. ff. soluto matrimonio.

Præterea, quia reus principalis, aut venditor, cum se opponit iudicio, quod cum fideiussoribus, vel emptore agitur, potest dupliciter opponi, vel alieno nomine, quasi defensor & procurator in rem suam, vt liti assistant, emptoremque & fideiussorem coadiuuent, & tunc omnino pro interesse, quod ex victoria litis eis contingere potest, debent venditor, & reus principalis admitti, etiam si actor contradicat. *l. soluendo. ff. de negot. gestis. l. solutionem. ff. de solution. Bartol. in l. liberto. §. fin. num. 5. ff. de negot. gest. Barbof. in d. l. maritum num. 86. & similiter, nec dum consentientibus emptore, vel fideiussoribus, verum etiam eis reluctantibus. l. principaliorem, alias principaliter, 19. C. de liberali causa. l. si percussorio. ff. de appellationibus. Bartol. in l. si actor, num. 2. ff. de probation. & in l. sape, num. 10. ff. de re iudicat. Felinus in d. cap. cum super n. 17. in fin. Gail. lib. 1. pract. obseruat. 70. num. 7. & hoc casu sine dubio tenetur reus principalis, aut venditor litem assumere in eodem statu quo fuerit cum fideiussore, aut emptore, ex regula *d. cap. fin. vt lite pendente in 6.* vt supra animaduertimus.*

Sin verò proprio suo nomine velit venditor, aut reus principalis se iudicio opponere, ita vt in ipsum venditorem, vel reum principalem omnino iudicium transferatur, & amplius cum emptore, vel fideiussore prosequi iudicium actori non liceat, liberato emptore, vel fideiussore ab obligatione, tunc id fieri non potest, nec admittendum, quia nec potest nouari iudicium, nec obligatio, vt liberetur emptor, aut fideiussor sine voluntate & consensu creditoris, vel actoris, cui competit actio. *l. si mandato. §. 1. ff. mandati. ibi, aut si nolit creditor obligationem mutare.* Bartol. in *l. solutionem, num. 6. ff. de solutionibus. & in l. liberto. §. fin. num. 15. ff. de negot. gestis.* Natta *consil. 360. num. 2. Ruinus lib. 5. cons. 84. num. 2. Benintendis decis. Bononiens. 92. Barbof. in d. l. venditor, num. 107. & 110. & in d. l. maritum, n. 84.*

Maximè inter reum principalem, & fideiussorem illa vrget ratio, quia est in electione creditoris, vel conuenire debitorem principalem, vel eius fideiussorem. *l. non rectè, l. iure nostro. C. de fideiussoribus.* ideo non poterit reus principalis facere, vt inuito creditore fideiussor remaneat liberatus, & lis dumtaxat agitur cum debitore reo principali, vt notauit Guzman *de euictionibus q. 6. num. 8. 9. & 11. adde Ripam in l. 1. num. 11. ff. ad Trebell. Pinell. in l. 2. p. 2. c. r. num. 22.*

num. 22. C. de rescind. vendit. vbi ampliatur regulam, quod creditor non cogatur inuitus liberare fideiussorem, et si alius æquè idoneus offeratur.

13. Cum autem venditor, aut reus principalis non agunt de liberando emptore, vel fideiussore; sed vt cum venditore, aut reo iudicium agatur, vt rectè instruat, & defendatur, si ad iudicium venerint antelitem contestatam cum emptore & fideiussore, tunc actor licet inuitus, & reluctans cogitur litem inchoare cum venditore reo principali, & incipit competere exceptio emptori, seu fideiussori contra actorem, si velit cum eis litem persequi, postquam ad iudicium processerunt reus principalis, aut venditor, dummodo iste præstet cautionem de re restituenda, ac si eam possideret, l. sed si lege, §. item si rem. ff. de petit. hered. quam ita interpretantur, Angel. ibi, num. 4. & Castrenf. num. 3. idem Angelus in d. l. venditor, num. 3. idem Castr. in l. 1. num. 2. C. vbi in rem actio. Bartol. in d. l. liberto, §. fin. ff. de negot. gestis, & cons. 209. num. 1. Ruin. lib. 5. cons. 84 num. 6. Benintendis d. decis. 92. num. 5. Barbosa in d. l. venditor, num. 108. & 111. & in d. l. maritum, n. 85. Guzman de cunctationib. quest. 6. num. 12. cum seqq.

14. Quod quidem limitandum, nisi ex hac mutatione iudicij, vt potius agatur cum venditore & reo principali, quam cum fideiussore, & emptore, creditor actor intendat magnum pati præiudicium, quia emptor, vel fideiussor conuentus sunt magis idonei ad soluendum, legaliores & faciliores, vt conueniri valeant, quia hoc casu non cogitur mutare iudicium, l. si actor, vbi Bartol. num. 2. ff. de probatio. aut si eo prætextu venditor velit ad forum suum actorem trahere, declinando forum emptoris, contra textum in d. l. venditor. ff. de iudiciis, vt cum aliis notat Barbosa ibi num. 115. Guzman d. q. 6. num. 17. & idem dicendum est, quando post iudicium inchoatum, & lite contestata cum emptore, vel fideiussore, petit venditor, aut reus principalis iudicium in eis transferendum, quia tunc obtineri non potest prædicta iudicij mutatio, & respectu iudicij videtur agi de quadam nouatione, quæ non admittitur nisi de consensu creditoris, vel actoris, ex regul. textus in d. l. si mandato. §. 1. ff. mandati, cum Castrensi, & aliis probant Barbosa in d. l. venditor, num. 118. & in d. l. maritum, num. 85. Guzman d. q. 6. num. 19.

15. Deinde, quia si reus principalis admitteretur data illi actorum copia, nec assu-

meret litem in eodem statu, quo erat cum fideiussoribus, contra quos executio intenditur, plura sequerentur absurda.

Primum, quia iudicium de executione, in quo solum citatio additionis admittitur, fieret ordinarium, cuius proprium est dare copiam actorum, & primi libelli, c. 1. vbi gloss. & Doctores, de libelli oblation. Authent. offeratur. C. de litis contestat. l. 4. tit. 2. part. 3. l. 1. tit. 2. lib. 4. Recop. Maranta de ordin. iudicior. 6. p. membr. 3. de libelli oblation. num. 1. & seq. Paz in praxi 1. p. tom. 4. tempore, num. 60. Matienzo in Dialogo Relator. 3. p. cap. 44. num. 3.

Secundum absurdum esset tollere in hoc casu electionem vt fiscus, cuius causa agebatur, vel quilibet creditor possit conuenire reum, vel fideiussores, qui ipsi obligati, contra iure nostro. C. de fideiussor. quia eius doctrina procedit, etiam stante decisione. Auth. presente. C. de fideiussor. eo casu, vt in presenti, quando fideiussores obligati fuerunt, tanquam rei principales renunciantes beneficio dict. Authenticæ, vt notarunt Bald. & alij communiter ibi, Abbas, & reliqui Canonistæ in cap. 2. de fideiussor. Anton. Gom. 2. tom. v. variat. cap. 13. & latè probauit Roder. Suar. in l. post rem iudicatam q. 1. n. 2. 4. & 7.

Nec ex eo quod reo principali non datur copia actorum, in hoc casu defensio videtur denegari, quia non prohibemus, vt possit opponere se executioni, quæ facta contra fideiussores, & in termino decem dierum via executiæ defensionem proponere, & habere copiam actorum, iuxta formam traditam in l. 19. tit. 2. lib. 4. Recopil. non quidem ex hoc citatio, vel defensio tollitur, sed tantum variatur defendendi modus, & reseruantur exceptiones in tempore à legibus præfixo, vt post Angelum in l. si sic legatum. §. 1. ff. de legat. 1. cum aliis rectè notauit Rodericus Suarez in d. l. post rem iudicatam, limit. 12. n. 3.

Nec obstant, quæ de tertiis oppositoribus expendimus num. 1. & 2. quia iura supra adducta, & Doctorum sententiæ procedunt in longè diuersis terminis, quia loquuntur de tertiis oppositoribus, qui ex iure suo se opponunt executioni ad illam impediendam, ne fiat in bonis propriis tertij, qui se opponit, cum ille non comprehensus instrumento, vel sententia, ex quibus executio intenditur, Bartol. & DD. communiter in l. à Diuo Pio. §. si super rebus, ff. de re iudicata. D. Couarr. practicar. cap. 16. num. 3. & 4. Innocentius, Felinus, & alij in c. veniens, de testibus, Parlador. lib. 2. rer. quotidianar. cap. fin. §. 11. num. 58. Farinacio pluribus

pluribus relatis in posthumis 1. p. decis. 17. num. 2. & seq. D. Salgado de Regia protectione 4. p. cap. 8. num. 32. & seq. & num. 56. vel tertius, qui se opponit, vult præferri in bonis debitoris communis, aduersus quem executio intenditur, quo casu tertius excludens censetur, quia alium creditorem ex iure suo potiori intendit excludere, vt notauit D. Couarr. pract. cap. 14. num. 4. & d. cap. 16. num. 3. Abbas, & reliqui Canonistæ, in cap. cum super, de re iudicata. Gutierrez. lib. 1. pract. q. 114. Paz in praxi 4. p. 1. tom. cap. 4. de tertio oppositore, Auendan. de censibus, cap. 109. per totum. D. Franciscus de Leon. 1. p. decis. Valent. 116. in quibus casibus procedit l. 41. tit. 4. lib. 3. Recopil. vt ex illa constat aperte.

19. Quod equidem longè aliter procedit, quam in nostro casu, quippe quando reus principalis se opponit executioni, quæ fieret contra illius fideiussores, non vt tertius excludens, vt in aliis casibus, haberi debet, sed vt coadiuuans fideiussorum causam, & ideo non oportet amplius differri iudicium, vt aliter quam cum fideiussoribus procederet.

20. Adeo quidem, qui coadiuuat, debet assumere causam in eodem statu, vt pro vna, & eadem persona cum principali censetur: quemadmodum si idem tertius iudicium & causam inciperet, ex l. si procuratoris 2. §. sed si alius. ff. quando appellandum sit, vbi tertius qui se liti opponit, debet eodem modo & tempore, quo principalis, appellationem interponere, ibi: Sed si alius, quam qui iudicio expertus est, appellet, qualis est is, cuius interest, an etiam tertia die appellari possit videamus; sed dicendum est secunda die appellare eum debere, quia verum est eum causam suam defendere. & inde prouenit, vt quamuis tertius coadiuuans causæ se opponat post sententiam iudicis ordinarij, & primam Cancellariæ, quam dicimus visionis. Adhuc sententia vltima reuisionis nocet tertio, vt ab illa non possit supplicationem intendere, quia id operatur iudicium tertium assumere debere in eodem statu. Ita tenuit Puteus decis. 71. num. 2. ibi, Et cum tertio nihil aliud esse faciendum, & illa lis erat in illo statu, & à tertia appellari non poterat. Ergo nec Remigius potuit, & veniendo in illo statu videtur fecisse illas sententias contrarias suas; sequitur Lancellotus de attentatis 2. p. cap. 12. ampliat 14. num. 22. ibi, Tamen propter admissionem in statu, in quo erat causa, etiam quoad eum dicitur tertia, & ab ea non potest appellare. Adde Rotam Romanam in nouiss. 1. part. decis. 305. num. 3. Cæsar Contardus Io. Bapt. Larreæ Alleg. Fisc. Pars II.

in repet. l. vnic. C. si de moment. poss. limit. 23. n. 6. & 7. Paul. Æmil. decis. 125. p. 3. Cauallcanus 4. p. decis. 5. n. 7. Peregr. de fideicommiss. art. vltim. n. 55. Scaccia de appellation. q. 17. limit. 6. membr. 4. num. 99. eis verbis: Limita quartò vt non procedat, quando tertius venit ad causam in tertia instantia, & fuit in ea admissus in statu, & terminis, in quibus causa erat, quia licet sententia ferenda sit prima, quoad ipsum tamen, quia ipse fuit admissus in statu & terminis, in quibus reperitur, sortitur naturam, tam quoad principalem, quam quoad tertium, qui propterea non poterit appellare si fuit conformis aliis duabus. Vnde multo magis dici poterit, vt reus principalis pro vna, & eadem persona cum fideiussore censetur, nec possit mutare terminos causæ executiæ, vt animaduertimus.

Sed quando tertij oppositio suspecta doli est, potest reici, & non admittenda; sed non obstante oppositione sententia executioni mandabitur, gloss. in cap. super eo, verb. sententia, ad medium, de officio delegat. ibi, Item licet incontinenti velit quis probare exceptionem suam; si tamen est præsumptio contra ipsum, quod malitiosè excipiat; primò mandabitur sententia executioni, vt hic; deinde, si quid velit proponere, non in modum exceptionis, sed in modum actionis, audiatur. sequitur Abbas ibi num. 8. D. Couarr. pract. cap. 16. num. 2. ibi, Verum quoties præsumi potest calumnia tertij appellantis, & se opponentis executioni, tunc non est admittenda eius appellatio, nec oppositio. Auendan. cap. 16. Prætorum, num. 6. vers. quod limita, part. 1. ibi, Quod limita, nisi iudex suspicetur malitiosam esse istius tertij oppositionem, quia non obstante eius oppositione, & appellatione, prosequi debet ad executionem. Castillo in l. 64. Tauri, num. 96. Parladorus rerum quotidianar. lib. 2. cap. fin. 5. part. §. 11. num. 60. ibi, Sed illud animaduertendum erit, nunquam tertium oppositorem audiendum esse, si appareat eum per calumniam in ius venire; videlicet, vt executionem technis, & cauationibus retardet. Ioannes Gutierrez in l. nemo potest, num. 391. prope finem. ff. de leg. & in practicar. lib. 1. quest. 118. num. 1. & 2. ibi, Videmus tamen quod iudices non obstante appellatione tertij oppositoris data per creditorem, la fianza de la ley de soledo mandada executar la sentencia, quod aut faciunt, quia plerumque isti tertij oppositiones se opponunt malitiosè, quod bene considerauit Auendanus, cap. 16. num. 6. vel faciunt, quia per oppositionem natura cause non mutatur.

22. Tertius, qui pro suo interesse liti assistit, ut sibi consulat in defensione litis, quam coadiuare vult, timens collusionem, aut minus idoneam defensionem, ex *l. qui suspecta* 29. ff. de inoffic. Auth. si haeres. C. de litigiosis. l. principaliorem, alias principaliter. C. de liberali causa, cap. cum super, de re iudicat. potest allegare quidquid omissum est à re principali, etiam eo inuito, & facere omne, quod ipsi videbitur necessarium ad iudicij instructionem, ex doctrina glossi. verb. adesse, in dict. l. si suspecta. ff. de inoffic. communiter recepta per omnes, ut tradit Couarr. pract. cap. 13. num. 1. vers. Primum ex his, plures referens Monter decisio. Aragon. 42. n. 94. & seqq. Camill. de Laratha consil. 113. n. 6. & seq. & potest iudicem recusare, Gail. lib. 1. obseruat. 71. num. 7. & addendi Abbas in cap. cum super, num. 2. de offic. deleg. Angel. in l. si suspecta, num. 1. ff. de inoffic. testam. Philippus Francus in cap. cum speciali, num. 45. de appellat. Afflict. decis. 235. in fine. Petr. Barbof. in dict. l. venditor, num. 171. ff. de iudiciis. Guzman de euict. dict. q. 6. num. 2. 2. quamuis contrarium de iure nostro Hispano reperitur decisum in l. 15. tit. 10. lib. 2. Recop.

23. Et licet varij sint modi, quibus tertij possunt liti opponi; non enim solum restringuntur ad coadiuantes, & excludentes, ut tradit Menoch. consil. 448. Couarr. practicar. cap. 3. & Caluacan. 4 part. decis. 5. esse materiam intricatam, & amplam, & num. 32. tradit ceteri ad instar Hydræ ex multis capitibus, vel iuribus, ex quibus tertij opponuntur iudicio, & ad instar Chamæleonis, quia quilibet diuersum colorem habet ex iure suo; tamen in hoc casu reus principalis non potest se opponere executioni factæ contra illius fideiussorem, nisi ut coadiuet illius defensiones, & executio impediat.

24. Et merito lis non protrahenda nouis dilationibus, quia, ut tradit Dom. Couarr. practicar. cap. 13. num. 1. eis verbis: Sunt in praxi maxime notanda ad rectum iustitiæ ministerium, & ut calumniis occurramus, quæ facillime contingunt in his oppositionibus, cum plerumque fiant potius iniuria, & malitia, quam iure. & rationem tradit idem Dom. Couarruuias practicar. cap. 14. ad fin. ibi, Quod equitati potissimè conuenit, ob frequentes has oppositiones, quæ plerumque dolo & fraude fiunt, non alia ex causa, quam quod reus timens iustissimam condemnationem, dum differri valet; & ita obtinui.

ALLEGATIO LXXX.

ALLEGATIO LXXX.

Remissio facta à Principe pretij salis ob aliquam causam, ea non sequutâ, non procedit.

- 1 Res per quas cumque causas nascitur, per easdem dissoluitur.
 - 2 Contractus correspectiuus censetur quando alterius causa & respectu sit. l. quero. §. inter locatorem. ff. locati.
 - 3 Subrogatum fieri debet cum omnibus qualitatibus eius, in cuius locum subrogatur. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio.
 - 4 Tempus adiectum delegationi, procedit etiam in illo, qui in delegatione successit. l. si iudex 32. ff. de iudiciis. Tempus intelligitur propter locum & rem. l. si peculium 20. §. penultimo, de stat. liber. l. 1. §. is autem. ff. ne quid in stamine publico.
- Tempus in contractibus regulatur secundum effectum quem respiciunt. l. si ita stipulatus 14. de verb. obligat.
- 5 Tempus concessum respectu certa causa non currit nisi causa illa prius existat. Legatum datum Religiosis ut faciant capellam intra annum, alias amittant legatum, non currit tempus, nisi postquam legatum datum. Vectigalia remissa, vel imposita habitantibus in certo loco per annum, non currit tempus, nisi postquam aliquis venerit ad habitandum.
 - 6 Ltali 48. ff. de iure dotium. Dos sine nuptiis esse non potest.
 - 7 Terminus designatus à contrahentibus ad aliquid faciendum, non incipit currere nisi postquam factum quod precedere debebat.
 - 8 Obligatus ad certa quantitatis solutionem intra duos menses, si debet precedere liquidatio, non currit tempus usquequò fiat.
 - 9 Temporis limitatio sicut continet inclusionem eorum quibus conuenit, ita expressam exclusionem eorum quibus non congruit. Verba presentis temporis ratione adiuncti mutant naturam, & referuntur ad futurum. Collecta ex tempore quo conferuntur, recipiunt interpretationem.
 - 10 Renunciationes stricta quanto minus laedant

- dant accipiendæ.
- 11 Renunciatio non censetur quando pro iure quod omittitur aliquid subrogatur. l. si donata 36. §. si sponsus. ff. de donat. inter.
 - 12 l. sed quod 73. l. idem seruandum 74. de leg. 2. Renunciatio quæ respicit causas, non habet effectum nisi existant. l. si super possessione 9. C. de transact.
 - 13 Datum ob causam, eâ non sequutâ condicendum, quamuis à iure impediretur impleri. l. si militem. C. de condict. ob caus. Princeps non potest omittere ea quæ pertinent ad statum publicum & Regale sustinendum.
 - 14 Renunciatio rerum quæ pertinent ad sustinendum Principatum, non valet etiam iuramento confirmata. l. iuris gentium. §. si pacifica. ur. ff. de pactis. Tributa sunt necessaria ad imperium sustinendum.
 - 15 Salina & sal ex Regalibus censetur. l. item publica. §. item salinarum. ff. de verb. signific. c. super quibusdam. §. praterea. de verb. signific. cap. 1. vers. salinarum. tit. quæ sint Regalia, in feudis. l. forma. §. salina quoque. ff. de censibus. l. magis puo. §. sed & salinas. ff. de rebus eorum. l. generali. §. uxori, & §. idem quæsiuit. ff. de usufruct. legat. Salina omnes regali Patrimonio legibus nostris incorporata, & à priuatis abdicantur. l. 11. tit. 28. p. 3. l. 19. tit. 8. lib. 9. Recopil.
 - 16 Principis proprium est salis pretium statuere, & omnibus victualibus. cap. 10. lib. 1. Machabeorum expenditur.
 - 17 Salis indigentia, aut pretium maius omnibus Prouinciis graue visum fuit. Lysimachus apud Thraces primus salis vectigal instituit, & remisit.

Pretium salis quod auctum, decretum fuit à Principe cessare à die Diui Ioannis, ut ex eo sissæ millionum eius loco subrogarentur, sissæ non solutæ usque ad mensem Augusti, non antè pretium salis cessare debet.

1. PRO Rege nostro ut pretium maius salis usque ad mensem Augusti exigi Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars 11.

possit, non obstante quod fuisset conuentum, ut die Diui Ioannis vigesimoquarto Iunij cessaret, suadetur aperte si attendatur contractus cum regno initus. nam conuentum fuit, ut in locum pretij salis sissæ subrogarentur, quod ultra quam ex decretis regis, & regni suffragiis apparet, etiam epistolæ, quas ad ciuitates, quæ in comitiis generalibus suffragium habent, regnum scripsit, manifestè insinuant, quæ enuntiant cessare pretium salis, quod graue subditis videbatur, ut pro eo sissæ soluerentur, in qua re admissa iuris sententia, ut quæcumque res per causas, per quas nascitur, per easdem dissoluatur. c. omnis res. de regul. iuris, in Decretal. c. omnis 27. q. 2. Augustinus Barbofa Axiomat. 199. n. 8. nam sissæ quæ soluebantur credens Rex noster graues subditis esse, decreuit eas remittere, & in eius locum pretium salis taxatum subrogare, quod cum nimis durum & graue subditis videretur, inde factum, ut iterum piissimus Rex, etiam si ad Regalia eius pertineret, salis pretium libenter ommitteret, & diminueret, ut hodie est, & in locum diminutionis sissæ redirent & soluerentur.

2. Quo fit, ut quamuis dies præfixa fuisset, ut pretium salis cessaret, adhuc cessare non debeat, usque quò sissæ soluerentur. nam hic contractus correspectiuus existimandus, ille enim est quando in consequentiam vnus, alter contractus factus; ut probauit Ancharr. consil. 434. Alexand. lib. 3. consil. 90. Baldus in l. petens, num. 49. C. de pactis. Corneus consil. 10. & facit textus in l. quero. §. inter locatorem. ff. locati, vbi cum locator adiecta pœna se obligaret ad non expellendum conductorem, quærit Iurisconsultus Paulus, si aliquo tempore non soluerit conductor pensionem, an sine metu pœnæ posset locator expellere, & statuit rectè expellere potuisse, & addit rationem, ibi, Ita videri conuenisse de non expellendo colono intra tempora præfixa, si pensionibus paruierit, & ideo si pœnam petere ceperit, qui pensionibus satis non fecit, profuturam locatori doli exceptionem; ac perinde cum regnum peteret à Principe, ut cessaret pretium maius salis, promittens eius loco sissas soluere, merito doli exceptio obstare posset, si in eo tempore, quo sissæ non solutæ, nollet dependere pretium salis, quia eius remissio ex contractu correspectiuo sissæ solutionis subrogationem respexit.

3. Tum etiam, quia cum hæc subrogatio fieret, debet esse cum eisdem qualitatibus temporis, ut ab eodem quo cessauerit pretium salis cessare debeat. K 2 tium

rium falis, siffæ foluantur, argum. *l. si Tiri-
rius* 33. ff. de usufruct. vbi proprietates &
usufructus quæ correfpectiue iudicantur,
ab eodem tempore incipere traditur, &
subrogatum in totum fequi tempus & na-
turam eius, in cuius locum subrogatur,
notant cõmuniter Doctores in *l. si eum*. §.
qui iniuriarum. ff. si quis cautionibus. Surd.
conf. 127. & conf. 152. Bart. Alex. Iafon,
Antonius Gabriel, Molina, Peregrin. Gra-
tian. Mantica, Mastrillus, Castillo, Decius,
Cephalus, Menoch. & Burfatus, vt ego
probauit in *decifion. Granatens. difputat.* 20.
num. 20.

4. Rurfus comprobatur. nam tempus ap-
positum in prima delegatione, femper re-
petitum cenfetur in perfona eius, qui in
locum primi delegatur, & ei fuccedit.
l. si index 32. & *ibi* gloss. ff. de iudiciis, ma-
ximè, quia femper intelligitur tempus
propter locum, & rem. *l. si peculium* 20.
§. penult. ff. de ftatu liberis, vbi gloss. verb.
potuerit, quæ plura iura cumulat, facit *l. i.*
§. is autem. ff. ne quid in flumine publico, &
tempus in contractibus femper regulatur
refpectu effectus quem refpiciunt, *l. si ita*
ftipulatus 14. de verb. oblig. & notauit Bald.
in *l. fideicommissum*, de leg. 1. tempus con-
ceffum refpectu certæ caufæ non currere
nifi caufa illa prius exiftat, idem Bald. & Ia-
fon in *l. si cui legetur*. de leg. 1.

5. Et congruit quæftio quam proponunt,
fi legatum Religiofis relinqueretur, vt ex
tunc in anno conftituerent capellam, aliàs
amittant legatum, non currere annum ex
tunc, quamuis expreffum fuit, nisi à die in
quo legatum traditum fuiffet; ita fimiliter
in præfenti remiffio pretij in tempore præ-
fixo fieri non debet, nisi illud quod in lo-
cum remiffionis pretij subrogatum folue-
retur, & in vectigalibus, fiue ad eorum
onus, vel libertatem, fi habitantibus in
aliquo loco pro anno liberentur, vel eis
imponantur, non incipit tempus currere,
vfquequo veniat habitare, vt ex Pinello,
Paulo Castrenfi, Ripa, Cephalo, Deciano,
Alciato, & Burfato, probauit Menoch. *con-
fil.* 1078. num. 34.

6. Deinde comprobatur ex fententia tex-
tus in *l. tali* 48. ff. de iure dotium, vbi facta
ftipulatione spondes decem in anno pro-
ximo dotis nomine dare, & dubitaret Iuris
confultus an ex die ftipulationis annus
computandus, vel ex eo die, quo dos effe
potuiffet, vel nuptiarum, refpondit annum
computari ex die nuptiarum, quafi aliàs in-
conueniens fequeretur. Nota verba *ibi*,
Nam si aliter obseruaretur, si intra annum
nuptia facta non sint, videri possit dos ex ea

obligatione deberi. Ita quemadmodum dos
fine nuptiis effe non potest, & valde abfur-
dum contra effe; ita fimiliter ne Rex pretio
falifrueretur, nec etiam illud perciperet
quod in eius locum subrogatum, maximè
cùm expreffè dictum effet ceflare tunc
pretium falis, quando siffæ foluerentur, &
ita cùm non impleteretur ex parte regni siff-
farum folutione à mense Iunij, Rex nofter
ad remiffionem pretij falis non debet effe
obligatus.

Iuuat doctrina Bartoli in *l. si cui legetur*. ff.
de leg. 1. vbi si empor obligatus fuit ad fol-
uendum pretium rei intra annum, quod
currit à die obligationis, adhuc non currit,
vfquequo venditor ex fe contractum ad-
impleat, & rem tradiderit, vt multis proba-
uit Tiraquell. de retractu conuenientiali. §. 2.
gloss. unica, n. 16. Aretin. quem fequitur Bec-
cius conf. 5. n. 7. & hanc doctrinam confir-
mat & probat Surd. *conf.* 38. n. 14. vt terminus
designatus à contrahentibus ad aliquid faci-
endum, non incipiat currere nisi post-
quam id factum quod præcedere debebat.

Vnde infert, si quis obligaretur ad certæ
quantitatis folutionem intra duos menses,
fi ad folutionem debet præcedere liquida-
tio, adhuc duorum mensium terminus non
currit, vfquequo liquidatio fiat, ex quibus
referens Tiraquell. & Iaf. in *d. l. si cui lega-
tur*, in terminis collectarum circa pretium
falif, probauit idem Surd. *confil.* 335. n. 43.
vbi cùm Dux Ferraria ftatueret vendi pro-
duodecim solidis menturam falis, postea
monera mutata, & valore intrinseco dimi-
nuta, vt viginti & octo solidi ex noua mo-
neta non æquarent valorem duodecim so-
lidorum antiquorum, quamuis ex obliga-
tione anteriori, qua Syndicus vrbis Ferra-
ria obligatus fuit pro eius ciuibus, videretur
folutionem ad tempus obligationis referendam,
adhuc defendit Syndicum, vt
cum prætextu falis, qui tradendus erat,
obligatio fieret, tempus traditionis spe-
ctandum ad folutionem, vt eius temporis
solidos pro fale fufficiat præftare.

Et idem Surd. *conf.* 403. n. 57. ex Baldo
tenet, vt ficut temporis limitatio continet
inclusionem eorum, quibus qualitas re-
quifita conuenit, ita expreffam exclusio-
nem continet, quoad eos, qui non habent
qualitatem, ex quo cùm pretium falis re-
mitteretur ea qualitate, vt ex tunc siffæ
foluerentur eo tempore, quo prædicta
qualitas ceflaret, quia folutæ non fuerunt,
excluditur difpofitum & remiffio pretij
prædicti, iuxta doctrinam Alex. Saliceti, So-
cini, & Afflicti. quos refert & fequitur Gra-
tianus 3. tom. difcept. cap. 497. n. 18. vt verba
præfentis

præfentis temporis ratione adiuncti mutent
naturam, & referantur ad futurum. & idem
tradit num. 31. & remiffio vectigalis, quod
in falis pretio impositum, etiam fi ex tem-
pore præfenti fieret ratione adiunctæ
qualitatis, vt eius loco siffæ foluerentur
ad tempus futurum, vfquequo folutæ
fint, remiffionem extendet, vt non antea
competat; quibus in terminis addenda est
Baldi doctrina 1. p. *conf.* 433. vt collectæ ex
tempore quo conferuntur recipiant inter-
pretationem, iunctis quæ notarunt Soci-
nus fenior lib. 1. *confil.* 6. num. 2. Menoch.
conf. 97. num. 149. cum feq.

10. Quæcumque enim in hoc cafu poffet
renunciatio confiderari pretij maioris, &
vectigalis falis, femper, vt omnes renun-
ciationes funt ftrictè interpretandæ, vt
minus lædant renuncianti. Gratian. tom. 4.
difceptat. cap. 799. num. 22. cap. 2. & *ibi* Do-
ctores, de renunciacione, vbi Barbof. in collect.
plures cumulat. Tiraquellus in *l. si unquam*.
C. de reuocand. in proæmio, n. 149. Menoch.
confil. 371. n. 16.

11. Sed verè hæc non potest cenferi renun-
ciatio, quia Rex nofter etfi vellet fubditis
femper confulere, non tamen propter
onera imperij potuit, aut dimifit abfolute
pretium falis, fed vt in eius locum subro-
garentur siffæ, quos regnum commodiùs
foluendos cenfuit, nec tunc dicenda re-
nunciatio, vt ex glossa verb. *substitutus*, in
l. cum apud Scmpronium, ad fin. ff. iudic. folui,
& glossa in *l. Valerianus*, verb. *voluerit*. ff. de
prætorijis ftipulationibus, cum Baldo, Afflicto,
& Chaldas notauit Gratianus 4 tom. difcep-
tat. cap. 719. num. 24. & 25. vbi diftinguit
inter fimplicem renunciacionem, quæ dif-
fert à renunciacione animo fubrogandi, vt
illa mutet ftatum in omnibus, ita vt faciat
nouum actum, ita retineat priftinam &
antiquam qualitatem, propter virtutem
fubrogationis, & probatur textu eleganti
in *l. si donata* 36. §. si *sponsus*. ff. de donat. inter.
vbi cùm fponfus alienum annulum fpoſæ
muneri mitteret, & post nuptias pro alieno
fuum dediffet, tradit I C. Paulus Neruam
putare annulum fieri mulieris, quia tunc
factam donationem cõfirmare videtur, non no-
uam inchoare. quafi quod loco alterius fub-
rogatur ad eius tempus oporteat referri.

12. Et faciunt verba textus in *l. sed quod* 73.
iuncta *l. idem feruandum* 74. ff. de leg. 2. *ibi*,
Vice permutati dominij restituetur, vnde cùm
fubrogatio, vel permutatio pretij falis fie-
ret, cum eo, vt siffæ foluerentur, interim
dum non folutæ, nihil videtur renuncia-
tum, *l. si super possessione* 9. cum *ibi* notatis. C.
de tranfact. Natta *conf.* 390. num. 3. & ex Sur-

do *conf.* 445. num. 31. Socino lib. 1. *conf.* 31.
refert & fequitur Gratianus tom. 5. difcept.
cap. 858. num. 23. & renunciatio quæ refpi-
cit caufas, fi effectum non habeant, nulla
reddatur, & repetitio competat eius quod
omiffum, propter caufam, ea non fequuta,
ex *tit. ff. C. de conditione ob caufam dato-
rum*. Natta *conf.* 452. n. 2.

Et quamuis effet legis impedimentum,
ne fieret id cuius caufa daretur, adhuc
quod datum condici poterit, *l. si militem*. C.
de condit. ob cauf. idque magis apparet, quia
cùm compertum effet, sine prædicta tri-
butorum exactione, aut pretij falis, vel
folutionis siffarum, non poffet ftatum re-
gium fufineri, non poterat Princeps re-
nunciare, arg. *l. ius publicum*, & quod *ibi*
notatur, ff. de pactis. Gratian. 3. tom. difcept.
c. 534. n. 56.

Nec iuramento poffet fieri, aut confir-
mari hæc renunciatio, quæ publicum ftat-
um læderet, arg. *l. iuris gētium*. §. si *pacifcar*,
vbi Iafon, notabili ultimo. ff. de pactis. Gra-
tianus 1. tom. difceptat. cap. 31. num. 23. quia
iuramentum non debet effe vinculum ini-
quitatis, c. cum contingat. de iure iurando, nec
cõtra publicam vtilitatem obseruandum,
Fufar. de fubstit. q. 308. num. 26. quia nulla-
tenus Princeps potest tributa remittere, &
ideo cùm Imperator Nero vellet populo
vectigalia portuorum remittere, & iuxta
Cornelium Tacitum lib. 3. *annalium*. facere
pulcherrimum beneficium, & donum
gratiffimum generi humano, à fenioribus
& grauioribus fenatoribus prohibutum
fuit, quafi inde fequi poffet Imperij dif-
pendium, quod sine ftipendiis, nec ftipen-
dia sine tributis, fufineri valerent.

Denique cùm Princeps nofter nihil
amplius à fubditis peteret, quàm vt publi-
cum regnantis ftatum fufinerent, & quid-
quid commodiùs & sine magno grauami-
ne folui poffet, folùm admitteret, quamuis
fal & falinæ ex Regalibus cefleantur, *l. item*
publica. §. *item salinarum*. ff. de verb. fignificat.
cap. super quibusdam. §. *præterea*, eodem titul.
c. 1. vers. *salinarum, quæ sint regalia*, cum Ifer-
nia, Alciato, Antiboli, Cepolla, & aliis pro-
bavit D. Alfarius de officio fiffalis gloss. 20.
§. 4. Henricus Boic. & Sixtinus de regalibus
verb. *salina*, ex Gama, Cabedo, & Tobia
Nonio, Tufch. Gratiano, Panzirolo, Del-
rio, & Maiolo notauit D. Solorzano de In-
diar. gubern. tom. 2. lib. 5. cap. unico, num. 34.
ex Alex. Ludouico Romano, & aliis pluri-
bus, plena manu congeftris, Camilli s Bor-
relus de præftantia Regis Catholici, cap. 25. per
totum, qui etfi contendat num. 8. poffe fali-
nas poffideri à priuatis, ex *l. forma*. §. *salina*
quoque.

quoque. ff. de censibus. l. magis pacto, §. sed et si salinas. ff. de rebus eorum. l. generali, §. uxori, & si idem quesivit. ff. de usufructu. legat. tamen iure nostro Hispano ad Regem pertinent. l. 1. tit. 28. p. 3. & nouiori constitutione l. 19. tit. 8. lib. 9. Recopil. qua omnes salinæ regali Patrimonio incorporantur, & nouioribus rescriptis confirmatum.

16 Vnde in multis prouinciis, vel ferè omnibus ad Principatum spectat salis venditio, & pretium statuere, vt colligitur Machabeorum lib. 1. cap. 10. eis verbis. Pretia salis indulgeo. quod Rex Alexander filius Antiochi Iudæi scripsit, & adducit Greg Lopez in d. l. 1. gloss. 3. & D. Alfarus d. §. 4. num. 85. vbi refert d. cap. super quibusdam Innocentium & Cepollam, Bertachinum & Alciatum pro eadem re, adde Surdum conf. 335. per totum, & generaliter ad Principem, & Magistratus eius nomine pertinere taxationem pretiorum victualium, ego notauit. tom. decis. Granat. 1. 1. per totam, vbi plura latè congeffi.

17 Tamen, quia subditis nimis grauare visum fuit pretij salis augmentum, liberaliter & clementer dimisit, vt Lysimachus Rex apud Thraces, qui primus vectigal salis instituit, & postea remisit, iuxta Athenæum Deipnosophistarum lib. 3. cap. 1. & sæpius ex salinis (necessitate qua solet corpora hominum sustinere, ex Aristotele, Plinio, Platone & aliis, probauit Borrellus de præstantia Regis Catholici, c. 25. num. 5.) omnibus gentibus valde intolerabilis semper fuit eius indigentia, vel pretij augmentum, vt constat ex traditis à Strabone lib. 7. Crinito de honesta disciplina lib. 3. c. 5. Sabellicus lib. 5. Ennead. 5. Chronicon Francorum, de Philippo Valesio Hieronymus San Roman in Republicis mundi de Veneta, cap. 8. de Aethiopia, cap. 3. Tartarorum, cap. 7. de Indis Occidentalibus, lib. 3. c. 1. & videndi Zurita lib. 15. annal. cap. 17. Pineda in Monarchia Eccles. lib. 16. cap. 29. §. 6. & lib. 2. 3. c. 29. §. 3. & alij plures.

ALLEGAT. LXXXI.

Causa finali, ob quam Princeps concessit, non impleta, concessum non procedit.

- 1 Concessio facta ob aliquem finem, eius defectu locum non habet.
l. si extraneus, ff. de condict. caus. dat.
l. qui se debere 7. §. si autem, ff. eodem.

- l. quod Seruius 8. ff. eodem.
l. si mulier 10. ff. eodem.
Finalis cause effectus.
2 Finalis cause defectus facit deficere dispositionem.
3 Causa impulsua non facit deficere dispositionem.
l. cum tale. §. falsam 1. ff. de condict. & demonstrat.
Causa finalis qua sit, vel impulsua, & quomodo differant.
4 Dictiones vt, vel prout, inducunt causam finalem, & conditionem.
l. cum alimenta. §. 1. ff. de aliment. legatis.
5 Causa finalis, & forma actus.
6 Donatio facta postquam ex re aliquid solutum, si id totum consumit, nulla donatio.
l. item quod Sabinus. §. 1. de hered. instit.
Reliquum relictum nullum est quando nihil restat.
7 l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de legat. 2.
8 l. deducta 58. §. quod ex hereditate. ff. ad SC. Trebellian.
9 l. deducta. §. fin. ff. eodem.
10 Dictio reliquum, denotat residuum post illud, de quo dispositum fuit.
l. si ita quis. §. Seio. ff. de verb. obligat.
l. quod Manius. ff. de hered. instit.
l. 2. C. eodem.
l. rescriptum. ff. de his quibus vt indignis.
11 Reliquum omne comprehendit, si ex eo nihil dispositum.
l. amissi. ff. de fideiuss.
l. si decem. ff. de solut.
l. decem. ff. de verb. obligat.

Rex noster in comitiis generalibus Regno concessit quod debebat ex salis transportatione, vt suis expensis Regnum postea faceret, quia antea regalis Patrimonij expensis facta transportatio, & reseruata fuit summa, qua à Rege consignata negotiatoribus, quos dicimus Assentistas, & reliquum donatum; Regnum petit hanc summam, fiscalis negat, quia ex parte Regni non est adimpletum quod facere tenebatur.

NVllum ius in hoc casu Regnum habere ex prædicta concessione manifestè

festè constat, quia, vt ex actis apparuit, & relatione calculatorum Regis, quorum curæ erat dispositio eorum, quæ in hac re gesta fuerunt, eo prætextu populis Castellæ Regem concessisse eam summam, vt deinceps pretium ad quod sal redactus, Princeps perciperet sine villo suo sumptu, & populi facerent expensas transportationis, quas verè numquam populi fecerunt, sed ex suo arario Princeps transportationis expensas erogauit, vt in eo ferè ducta millia aureorum annua occuparet, ac perinde deficiente finali causa, ob quam id concessum fuit, locum non habere concessionem prædictam dicendum est, arg. l. si extraneus. ff. de condict. caus. dat. l. qui se debere 7. vers. si autem. l. quod Seruius 8. l. si mulier 10. ff. eod. & notant communiter Doctores in eis iuribus, & rationem tradunt ex Aristotele, cum dixit, omne agens agit propter finem, & causa finalis est obiectum voluntatis, sicut signum & obiectum visus, & portus nauigantium, quæ sunt verba Baldi in l. 1. num. 17. C. de falsa caus. adiect. & finis est primum in intentione, licet sit vltimum in executione, & causa finalis funditus & ex toto (vt loquamur verbis practitorum) mouet animum disponentis, alioquin non facturum, vt ex multis tradit Petrus Surdus conf. 217. n. 4. 5. & 31. Raudensis de analogis lib. 1. cap. 2. n. 3. & sequentibus. Casanate conf. 10. n. 37. Gratianus 1. tom. disceptat. cap. 96. num. 27. & 28.

2. Ideo causa finali non sequuta, vel deficiente, dispositionem omnino cessare tenuerunt communiter interpretes, in l. fin. ff. de hered. instit. Rolandus vol. 4. conf. 44. num. 22. Tellus Fernandez in l. 17. Tauri num. 76. & 77. Molina lib. 4. de Hisp. primog. cap. 2. num. 18. Mieres de maioratibus 1. p. q. 39. num. 11. Angelo de meliorationibus l. 1. glossa 7. num. 19. Matienzo in l. 1. tit. 6. lib. 5. Recopilat. glossa 8. num. 9. & 10. Baeza de meliorandis ratione dot. fil. c. 21. num. 13. & seqq. Barbosa in l. si cum dotem 13. in principio num. 50. & 51. ff. solut. matrimonio. Molina de ritu nuptiar. lib. 3. q. 6. num. 52. & 60. Fontanella de pactis nuptialibus tom. 1. claus. 4. glos. 1. num. 50. & 53. Caldas Pereira conf. 52. num. 13.

3. Nec obstare poterit quod aliqui traderunt, causam impulsuam non facere deficere donationem, iuxta quod notarunt Bald. in d. l. fin. C. de falsa causa adiecta, n. 3. Tusch. pract. conclus. lit. F. concl. 62. n. 36. Molina de ritu nuptiar. lib. 3. q. 21. num. 10. Mantica de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 12. num. 16. Fontanella dict. claus. 4. glos. 1. n. 27.

& 28. id quippe procedit ex eleganti ratione Papiniani in l. cum tale. §. falsam 1. ff. de condict. & demonstrat. ibi, quia legendi ratio legato non coheret. tunc enim solum esse causam impulsuam, denotat, & defectum non infirmare dispositionem, & differre à causa finali: nam eius defectus in totum irritat quod in eam collatum, & probatur eodem textu eis verbis, Sed plerumque doli exceptio locum habebit, si probetur aliis legaturum non fuisse, & ita in hoc casu sine dubio causam fuisse finalem, dicendum est, quia dispositioni coheret, & inest, vt distinguunt Bart. in l. demonstratio 17. §. quod autem, num. 13. ff. de condict. & demonstrat. vbi Castrensis num. 9. Alex. lib. 6. consil. 81. n. 26. Mantica de coniect. vlt. voluntat. lib. 6. tit. 14. num. 17. Guido Papæ q. vlt. Menoch. lib. 4. presumpt. 24. Galganetus de conditio. 2. p. cap. 4. q. 2. Accacius Ripoli de condict. & demonstrat. §. quod autem, num. 5. Franciscus Barri de success. testati, & intestati, lib. 17. tit. 1. num. 3.

Dispositioni verò coherere causam, & ideo finalem dicendam, colligitur, quia, vt apparet ex actis, ideo populis remissa fuit quantitas quam debebant ex salis transportatione, & apertè expressum, vt deinceps, & pro eo populi expensis suis conducerent salem, & dictiones, paraque, latinè vt, vel prout, inducunt causam finalem. l. cum alimenta. §. 1. ff. de aliment. legat. Chaldas Pereira de nominat. emphyteut. q. 2. num. 3. Monter à Cueua decis. 10. num. 17. & de dictione pro, Bald. in l. 1. num. 16. C. per quas pers. & post multos Galganetus de condict. & demonstrat. 1. part. cap. 98. num. 7. Fontanella d. clausula 4. gloss. 1. num. 58. 59. Gratianus 1. tomo discept. cap. 96. num. 26. ex Cardinali Bertachino, & aliis, probauit Barbosa dictione 439. n. 1. & inducere conditionem, ex Iafone, Bologneto, Aretino, Curtio iuniori, Tuscho, & aliis idem Barbosa dictione 296. num. 13.

Et prædicta remissio ideo facta fuit, vt suis expensis salem populi in posterum transportarent, & pro illo onere quod in se suscipiebant, quo deficiente, similiter remissio cessabit, ex prædictis, & quia causa finalis, vt dicit gloss. in l. iuris gentium. §. quod ferè. ff. de pactis, est quæ regit & gubernat dispositionem ipsam, cum sit substantia ipsius dispositionis & actus, ex gloss. in §. si quis postulante. Instit. de actionibus, appellauit causam finalem formam actus, & Bald. in l. eam quam. C. de fideicommiss. vers. venio, ad notata tradit, causa finalis est fons causarum, & in l. auia. C. de iure dot. causam finalem esse primum principium intentionis

intentionis. Tiraquell. *tract. Cessante causa, limit. 1. n. 21.* Menoch. *d. lib. 4. presump. 24. num. 3.* quibus adde quæ de causa finali ego notavi in *decisionibus Granatensibus disputat. 33. n. 13. 14. & 15. & disputat. 46. num. 24.*

6. Deinde quod ius Regni excludit manifestè, etiam si non deficeret causa finalis, & Regnum ex suo latere adimpleret, quia Princeps concessionem & remissionem fecit eius quod ex salis transportatione debebatur, si prius inde solueretur quod negotiatoribus à Rege ibi consignatum fuerat, & calculatione facta apparuit plusquam ducenti millium aurei negotiatoribus consignati, & non deberi à Regno ex salis transportatione centum mille aureos, quo casu cum reliquum soluta consignatione donaretur, si appareat nil remanere, nihil donatum censetur argum. *leg. item quod Sabinus 17. §. 1. ff. de hered. instit. vbi omni asse relicto à testatoris hæredibus, quos nominauerat, & postea alio hærede instituto, eis verbis, Ex reliqua parte hæres esto, tradit Iurisconsultus, quoniam cum nihil reliquum sit, ex nulla parte hæres institutus est, probarunt Bartol. ibi, & Additionat. ad eum Tiraquell. in l. si unquam, verb. donatione largitus, num. 7. C. de reuocand. donat. ex Baldo, & Angelo, Gregor. Lop. in l. 19. gloss. 6. tit. 3. p. 6.*

7. Et expendo textum in *l. cum pater 77. §. dulcissimis. ff. de legat. 2.* vbi cum testator legasset, auunculus quæcumque ei superessent in Pamphilia, Liria, vel ubicumque maternis bonis; tamen tradit Iurisconsultus omne quod ex eisdem bonis, percepta pecunia, in proprium patrimonium redactum, ad fideicommissum non pertinere, vt notarunt post Baldum in eo textu Bartol. in *l. demonstratio. §. 1. num. 16. ff. de conditio. & demonstrat.* Riminaldus in *princ. Inst. de testam. num. 82. vsque ad 93.* Menoch. *consil. 1020. num. 39.* Garcia *tom. 1. discept. cap. 3. num. 4. & tom. 4. cap. 716. num. 22.* ita quod Princeps ex debito quod Populi Regni deberent ex salis transportatione, in suum patrimonium conuertit, data consignatione negotiatoribus, nomine eius quod superesset, comprehendere non potest.

8. Et facit ratio textus in *l. deducta 58. §. quod ex hereditate. ff. ad SC. Treb.* vbi grauatius restitutione eius quod ex hereditate superfuisset, non debet fructus restituere, addita ratione à Iurisconsulto, cum ea verba diminutionem quidem hereditatis admittunt fructum, aditamentum non recipiant, probabant Iason in *l. domos. ff. de legat. 1. num. 2.*

Ruinus *lib. 4. cons. 165. ad finem, & aliis tradit Menoch. lib. 3. presump. 32. num. 3. & 4.* ex Bartolo, Alexandro & Imola, idem Menoch. *lib. 4. presump. 188. num. 25.* & cum illud quod reliquum, vel superfluum post consignationem respiceret, vt diminueret remissionem debiti, non potest vt augeatur sub duce consignatio.

9. Et iuuat textus in *l. deducta. §. fin. vbi hæres qui bonorum superfluum post mortem suam restituere fuerat rogatus, pignori res hæreditarias datas liberare non cogitur, cuius rationem tradiderunt Doctores, quia grauatius restituere post mortem, quod ex hereditate supererit potest in vita sua hæres bona alienare, vt tenuerunt Cynus, Bartolus, Baldus, Odofredus, Castrensis, Salicetus, Angelus, Alexander, Parisius, Corneus, & alij, quos refert Menoch. *lib. 4. presump. 188. num. 11. ad fin.* ac perinde Princeps qui reliquum debiti Regno concessit, non tenetur liberare quod antea negotiatoribus pignerauerat, vt sic loquamur, data consignatione.*

10. Et confirmatur ex eo quod ex *l. si ita quis. §. Scio. de verb. obligat.* Castrensi, Baldo & Saliceto notauit Surdus *consil. 308. num. 42.* dictiones *reliquum, residuum,* denotare partem iam esse solutam, vel depositam, probarunt Alex. *vol. 7. cons. 216. n. 4.* Beroius *vol. 1. cons. 192. n. 1.* Neuizano *consil. 84. num. 11.* Natta *consil. 102. n. 6.* Beccius *consil. 47. num. 6.* & cum in hoc casu, quod superesset eius debiti Regno donaretur, eo ipso videtur partem esse depositam & consignatam, quamuis expresse non adiceretur dari quod remaneret solutis consignationibus, & verb. *residuum, superfluum,* totum contineri, & comprehendere, ex *l. quod si Meuius. ff. de hered. instit. l. 2. C. eodem. Ias. vol. 1. cons. 9. num. 25.* Cumanus *consil. 105. Surd. decis. 65. num. 4.* id verò si diminutum non fit, & aliquid deductum, vt ex *l. rescriptum. ff. de his quibus vt indignis, & aliis probauit Albericus in Dictionario verb. Reliquum. l. caterorum, & ibi Alciat. ff. de verbor. signif. Alexander, Beroius, Bertrandus, Hugo de Celso, Zabarella & alij, quos refert Barbosa, de appell. verb. appellat. 136.*

11. Quo fit, vt quamuis si ex debito Regni nihil esset consignatum, omne comprehenderetur verb. *reliqui, l. admissi. ff. de fideiussor. l. si decem. ff. de solutionibus, l. decem, de verb. obligat.* tamen illud quod deductum & consignatum ex reliquo, debet diminui, vt prædiximus, & prius quod consignatum est soluendum, iuxta legem contractus, vt Regnum, nisi prius soluta consignatione, quod reliquum, petere non valeat.

ALLE

ALLEG. LXXXII.

ALLEG. LXXXII.

Officia à Rege vendita quando non admittant læsionem.

- 1 Officij personalis occupatio compensanda cum valore. *Æstimatio proprii laboris ex fructibus officij deducenda.*
- 2 Exactio partium habet incommoda. *l. planè 3. ff. familiae erciscunde. l. tutor. §. Lucius. ff. de vsuris. l. quidam existimauerunt. ff. si cert. petatur.*
- 3 Læsiō ex aliquorum sententia ad iudicis arbitrium reducenda; debet tamen arbitrium iuxta leges esse. *l. 1. ff. de vsuris.*
- 4 Officia regia equiparantur dignitatibus. *cap. 1. de consuetudine, lib. 6. Dignitas officij in æstimatione computanda. l. æstimationem 16. §. qui pro honore. ff. de muner. & honor. l. 1. vers. non semper. ff. de pollicitation.*
- 5 Officia regia regulariter debent renuntiarī. *tit. 4. lib. 7. Recopil. Officiorum perpetuitas concessa, & alia pacta eorum pretium augent. l. fundi partem 79. ff. de contrah. empt.*
- 6 Officia publica magis respiciunt auctoritatem, quam commodum pecuniarium. *Pretium iustum designat subhastatio. c. 1. de empt. & vendit. Opinio Doctoris etiam sine auctoritate loquentis, si nullus contradicat, admittenda.*
- 7 Impossibile censetur quod ex Principis voluntate pendet. *l. apud Iulianum 40. §. constat. ff. de legat. 1.*
- 8 Iurisdictio quodammodo sacra & sancta consideratur.
- 9 Tertia licet Ecclesiastica sint antequam à Pontifice laicis concessa, postea temporales creduntur, & vendi possunt.
- 10 Qualitates rei æstimandæ ad læsionem.
- 11 Censui perpetuus ad plus quam unus pro triginta æstimandus. *Authentic. de Ecclesiasticis titulis. §. fin. autem.*
- 12 Officiorum publicorum labor cum utilitate compensandus.
- 13 Dolus est non exigere quod exigi potest. *l. dolus 44. ff. mandati. l. 1. §. idem Pomponius. ff. de dolo. Io. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars II.*

l. in fraudem 4. ff. qua in fraud. credit.

l. seruos 25. ff. de pignorat. actione.

14 Testibus potest index non credere, ex iustis causis.

l. 3. §. 1. ff. de testibus.

Probatum quod articulis non comprehensum, nec allegatum, non prodest.

testibus 29. de testibus.

De officio quod à Rege venditur, an læsiō in eo possit considerari, ad explicationem *l. 1. tit. 11. lib. 5. Recopil.*

P

Ro quindecim mille aureis officium venditum fuit, quod habebat quingentos aureos pro annuo salario, & ex parte emptoris læsiō intendebatur in dimidia iusti pretij, ex *l. 1. tit. 11. lib. 5. Recopil.* quasi sex mille aureos non valeret, quia ultra salarii exercitium personale & occupationem habebat, & hæc compensanda sit cum fructibus officij. Panormitanus in *cap. ad nostrā. n. 8. de rebus Ecclesie. Bald. in l. si quis sciens. C. de rei vindicat. Castrensis in l. diuortio. §. impendia. ff. solut. matrim.* vbi communiter notant omnes, & proprium laborem æstimationem recipere, & ex fructibus deducendum esse, ex Boerio, & aliis probauit Ioann. Garcia de *expensis, cap. 1. n. 14.*

Tum etiam & salarium à pluribus inferioribus ministris exigendum, ex quo minoris existimationis iudicandum, quia exactio partium non minima incommoda habet. quæ sunt verba textus in *l. planè 3. ff. familiae erciscunde, & ibi notat gloss. & omnes communiter, & in l. tutor. §. Lucius. ff. de vsuris. & in l. quidam existimauerunt. ff. si cert. petatur. D. Couar. Fanus, & alij, quos refert & sequitur Surdus *decis. 345. n. 9.**

Tum, quia licet ex aliquorum sententia ad arbitrium Iudicis læsiō reducat, vt constat ex eis quæ tradiderunt Menoch. Mascardus, Molina, Bursatus, Chaldas, Scaccia, Cancerius, & alij plurimi ex antiquioribus, quos refert Giurba *decis. 110. n. 3. & 4.* tamen arbitrium hoc non ex capite, sed iuxta iuris regulas sumendum est, arg. *l. 1. ff. de vsuris.* ibi, *Arbitrio iudicis vsurarum modus constituitur, ita tamen vt legem non offendat. cap. super his, de accusat.* tradit Andreas de Ifernina in *cap. 1. §. fin. num. 29. de Capitaneo qui Curiam vendidit. Romanus consil. 376. col. 2. circa fin.* Ex quibus id notauit Cæsar Vrsillus in *addit. ad Afflictum, decis. 225. n. 3.* & Mandellus Albenfis

L

idem

idem sentire videtur *conf. 99. num. 7.* quem admodum non debet iudex aequitatem ex voluntate sua statuere, sed ex iuris regulis, ut resoluit Decianus *lib. 1. consil. 136. num. 44.*

4. Verumtamen his non obstantibus, dicendum est, in hoc casu non potuisse læsionem locum habere, quia officia æquiparantur dignitatibus, & personatibus. *cap. 1. vbi Archidiaconus, de consuetudine, lib. 6. Federicus de Senis consil. 20. num. 4. Tuschus tom. 5. verb. officium, conclus. 92. num. 2. & 3. & officia honorem cumulant. Boherius decis. 222. num. 2. & 3. cum aliis. Rectè tradit Laurentius Siluanus consil. 1. num. 41. aliquid Azeued. in l. 7. tit. 9. lib. 3. nouæ compil. num. 7. Bobadilla lib. 3. Politicæ, cap. 1. num. 2.* Dignitas enim in æstimatione debet computari. *l. æstimationem, §. qui pro honore. ff. de muneribus, & honoribus. l. 1. vers. non semper. ff. de pollicitationibus.* & ideo in muneribus Decurionum consideratur dignitati æquialere magnum pretium, ut communiter æstimantur, etsi nullæ utilitates, & ferè nullum eorum salarium sit.

5. Quæ utilitas etiam consideratur ex perpetuitate, cum in hoc officio concessa fuisset. nam venditio facta, quam vulgò dicimus *por iuro de heredad*, & cum aliis officia quæ à Rege venduntur, debeant renuntari, aliter ad Regem redeunt, ex *toto tit. 4. lib. 7. Recopilat.* id quasi pretium æstimari oportet, & renuntiationem non esse necessariam in hoc officio expressè adiectum fuit, & à muliere, si in eo succedat, posse nominari, qui illud exerceat, quod etiam in pretio computandum, arg. *l. fundi partem 79. ff. de contrab. empt.* fauent de huiusmodi officiis agentes, Molina Iesuita *tom. 1. de iustit. & iure, disp. 91. Cabedo decis. Portugallia 24. 2. p. Tellus Fernand. in l. 26. Tauri, à n. 12. Gama, & eius Additionator, decis. 29. Felician. de censib. lib. 2. c. 3. ex n. 23. Auend. iunior in cod. tract. q. 55. Rota Romana inter nouissimas sacri Palatij decis. 682. part. 1. Seraphinus decis. 1294. per totam.*

6. Sed etiam in officiis, & eorum venditione læsionem admitti non posse, quasi magis respiciant honorem & auctoritatem, quam utilitatem pecuniariam, nec ea quæ iuris publici sunt, commodè æstimari possunt, & pretium iustum designat publica subhastatio. *cap. 1. de empt. & vendit. ex pluribus Tiraquel. de retract. lignag. §. 1. gloss. 18. n. 6. & cum venditio officiorum in subhastatione & foro publico fiant, non poterit rectè aliunde pretium colligi, ex Socino, Baldo, Felino, Antonio de Butrio, Afflicto,*

Greg. Lopezio, Menochio, & Mexia probauit D. Alfarus *vbi proximè, n. 55.* & in terminis probauit D. Alfarus *de offic. fisc. gloss. 34. §. 1. speciali 8. n. 50 cum seq.* cuius opinio, quia expressè à nullo improbatur, admitenda, ex traditis à Francisco Beccio *lib. 1. cons. 2. n. 11.* dum probat, vbi non est contradictor, opinio alicuius Doctoris etiam sine autoritate loquentis, quasi casus legis habenda. Riminald. iunior *vol. 6. cons. 689. n. 160. Menoch. cons. 73. num. 17. Sesse 2. p. decis. 230. n. 6. Gratianus 2. tom. discept. c. 282. n. 19. & cap. 335. num. 23.*

Idque eo maximè procedit, quia hæc venditio de qua agimus, facta fuit de prima creatione officij, quod & eius ad alium translatio sine indulgentia Principis, & concessione fieri nõ potest, & ut peculium priuati fiat officium, & bonis eius adquiratur, ex nutu Principis pendet, & ideo impossibilis censeretur poterat. vulgata *l. apud Iulianum 41. aliàs Africanus. §. constat. ff. de legat. 2. ibi, Quoniam commercium eorum, nisi iussu Principis, non est, cum distrahi non soleant,* & id quod iuris publici est, in officiis non rectè potest æstimari, ut notauit Auend. *respons. 9. n. 2. in vers. & ratio potissima.*

Rursus, quia istud officium aliqualem iurisdictionem habebat in ministris inferioribus, & iurisdictione quodammodo sacra & sancta reputatur. Francisc. Marcus *deciso. Delphinali 747. n. 13. 1. p. ibi, Quia iurisdictione est spiritalis, & omnis potestas. & iurisdictione à Deo est, secundum Paulum ad Roman. 3. & potest adaptari interpretum doctrina, & communis conclusio: ut in actibus & contractibus circa res sanctas, & sacras non habet locum læsio, vel restitutio. Baldus num. 22. & Cagnolus num. 57. in l. 2. C. de rescind. venditione. vbi etiam Padilla n. 18. & Pinellus 1. part. cap. 3. num. 16. D. Couar. lib. 1. variar. cap. 5. num. 8. Gregorius Lopez gloss. 4. post principium, in l. 56. tit. 5. part. 5. Chaldas Pereira in l. si curatorem habens. C. de in integrum restit. verb. hunc contractum n. 29. & verb. læsis, num. 38. Steph. Gratian. disceptat. 1. tom. cap. 110. n. 6. Tusch. tom. 5. verb. læsio, conclus. 296. n. 59. Thom Sanchez lib. 7. de matrim. disput. 37. num. 17. cum aliis, Vincent. Carrot. decis. 95. num. 10.*

Nec inconueniet officia vendi, & iurisdictiones, quod non admittitur in sacris nam tertiæ decimarum quæ concessione Summorum Pontificum pertinent ad Reges Hispaniæ, etiam si antequam ad eos venirent, Ecclesiasticæ erant, & vendi non poterant; tamen postquam laicis concessæ, temporales existimantur, & in quemcumque transferri possunt venditione, iuxta tradita

tradita ad titulum 21. lib. 9. Recopil. & per D. Couar. in practicis, c. 35. n. 2. & lib. 1. var. c. 17. à n. 5. Suarez allegat. 28. Auendaño 2. p. pratorum. cap. 4. n. 21. Belluga in speculo Principum, rubric. 13. de decimis. §. restat. Ioan. Garcia de expensis, cap. 9. n. 92. Gutier. lib. 1. practic. q. 13. & 14. Lafarte de gabellis, cap. 19. num. 28. Parlador. in sesquicenturia, differentia 24. §. 2. num. 6. Camill. Borrell. de præstantia Regis Catholici, c. 59. & c. 71. n. 348. cum seq. Barbosa in l. Titia 35. ff. solut. matrim. num. 39. Ceuallos lib. 3. communium contra communes. q. 822. n. 6. 7. & lib. 4. q. 897. num. 636. Cabedo decis. Portugallia 62. p. 2. Ioseph. Sesse decis. 162. Regni Aragonum, parte etiam 2.

10. Maximè, quia, ut animaduertimus, plures in hoc casu res æstimabiles huic officio concessæ fuerunt, videlicet semper esse perpetuum officium non egere renuntiatione, posse vinculo maioris subiici, si mulier in iure officij succederet, illam posse nominare qui officium exerceat, ex officialibus inferioribus, qui ei subditi sunt, reditus quingentorum aureorum proprio iure & iurisdictione sua posse exigere & recuperare, & alia, quæ omnia longè pretium, & æstimationem huius muneris augent, & nisi hæc omnes qualitates & circumstantiæ cognoscantur, & testes de illis iudicare possint, non poterit rectè probari læsio, ut tradit Tiraquellus de retractu convention. in præfatione ex num. 20. & 25. ad finem. Carolus Ruinus lib. 4. consil. 16. n. 5. ibi, *Et ideo non sufficit tunc simpliciter probare quod pretium sit infra dimidiam iusti pretij, sed debet capitulari & probari, quod attento etiam predicto pacto venditor fuit ultra dimidiam deceptus, aliàs non concluderet probatio.* latè Rolandus à Valle vol. 2. consil. 96. num. 42. Ioseph. Ludouic. decis. Perusina 97. num. 3. & 7. ex pluribus Matienzo l. 1. gloss. 2. tit. 11. lib. 5. Recopil. num. 24. & ex Iafone num. 26. tradit, ibi, *Tanto pluris valet res, quanto ius & dominium pinguius vberiusque transfertur, & ita ex contrario eo minoris valet, quo tenuius infirmiusque transfertur.*

11. Et, ut notauit Bald. in l. fin. num. 5. C. communia de legat. res debet æstimari ex inspectione oneris, & qualitatis rem afficientis. & tradit Alex. in rubrica de noui operis nuntiat. num. 29. *Qualitas meliorat subiectum.* adde Corneum lib. 3. consil. 48. n. 6. & ideo Antonius Faber lib. 4. Codicis, tit. 30. distinct. 20. non rectè probari læsionem, si non omnium circumstantiarum ratio habeatur. & cum salarium sit quingentorum aureorum, idque perpetuum, non redimibile solum reditus

Ioan. Bapt. Larrea Fisc. Alleg. Pars 11.

pecuniarij absque aliarum qualitatum consideratione excedunt pretium quindecim millium aureorum. nam reditus perpetui ad triginta regulantur, iuxta D. Couar. lib. 3. variar. cap. 9. num. 1. & Felician. lib. 2. de censibus, cap. 1. num. 16. ad triginta quinque posse computari, tradit ex authentico de Ecclesiasticis titulis. §. sin autem. quod refert Auendaño de censibus, cap. 3. n. 6. & ad minus cum legibus nostris nullum certum pretium census perpetui & irredimibilis statutum sit eo tempore quo census redimibilis ad vnum pro quatuordecim computabatur, ad viginti quinque referendum admittit, ac perinde cum ex legibus nostris census redimibilis hodie pretium statutum habeant vnum pro viginti, ex Pragmatica anni 1608. & confirmatum Pragmatica anni 1621. videtur si cum hoc ex consuetudine censerendum pretium, census perpetui irredimibiles longè pretium vnum pro triginta excedere oportere, & ideo reditus annui quingentorum aureorum, si ita computatio fiat, longè excedere pretium quindecim millium aureorum, ut non debeat læsio in hac venditione considerari.

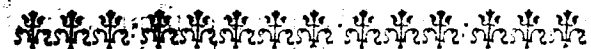
Nec quæ in contrarium adducta aliquid mouebunt, videlicet laborem ex pretio deducendum, quod aliqui tenuerunt, etiam fatemur: sed hoc munus ferè nullum laborem habebat, illeque cum honore, auctoritate, iurisdictione, & aliis compensandus, quemadmodum, ut notauimus, euenit in muneribus Decurionum, & aliis similibus, vbi etiam si longè maior labor sit, & ferè nulli reditus, hæc omnia cum munerum auctoritate compensantur.

Deinde quod obiectum salarium minutim ex pluribus personis exigendum, idque non leue incommodum adfert, quia potius ex eo quod exiguiore summæ sint, facilius exactio existimanda, & cum is qui officium emit, possit iure suo exigere ab officialibus inferioribus, impediens eis usum officiorum, nisi soluant quod ei propter eorum Præfecturam, (ut sic loquamur) assignatum fuit, potius illi imputandum est, ex textu in l. dolus 44. ff. mandati. ibi, *Dolus est si quis nolit persequi quod persequi potest, aut si quis non exegerit, quod exigere potest.* l. 1. §. idem Pomponius. ff. de dolo. l. in fraudem 4. ff. que in fraud. credit. Socinus lib. 2. consil. 273. Becius lib. 1. consil. 37. & cons. 105. n. 26. & quod de delicato debitore traditur in l. seruos 25. ff. de pignorat. actione, rectè ad creditorem in hoc casu posset referri.

Denique non obstabit pluribus testibus

L 2 probasse

probasse emptorem læsionem, quia ultra quam poterit Iudex, ex aliquorum sententia, testibus non credere, & argum. l. 3. §. 1. de testib. notauit Bart. in l. Lucius 21. ad fin. ff. de his qui not. infamia. Decius consil. 94. num. 1. & consil. 105. num. 5. Grammaticus decis. 92. num. 24. Albenis consil. 99. num. 7. & consil. 224. num. 1. & 2. Curtius iunior consil. 178. post princip. Viuius lib. 1. consil. 10. num. 12. & consil. 31. num. 52. Beccius lib. 1. consil. 52. n. 85. Siluanus consil. 36. n. 5. Honded. vol. 1. consil. 15. num. 7. & consil. 17. num. 33. Peregr. decis. 36. num. 5. & in terminis læsionis Pinell. ad l. 2. C. de rescind. vendit. 3. p. 6. 4. num. 44. etiam si hoc indistinctè admitti non possit, tamen, iuxta quæ notauimus, nisi de omnibus qualitatibus, quibus hoc officium venditum fuit, testes deponerent, nec probatio prodesset, & necdum articulis emptoris officij prædictæ qualitatis expressæ, & quamuis de aliquibus ex dictis qualitatibus testes deposuerint, tamen cum articulis probationum nec comprehensæ, vel expressæ, non debet attendi, vel prodesse. cap. testibus 29. & ibi Canonistæ communiter, de testibus. glossa fin. in l. si quis libertatem 7. ff. de petit. hered. Mascard. conclus. 1371. Pinellus ad rem d. 3. p. cap. 3. num. 28. Farinac. in praxi crim. tom. 2. q. 71. opposit. 24. n. 207. Vnde iuxta prædicta quando testis deponere non potest, de certo pretio officij non doctus, de eius qualitatibus quibus venditum rectè Iudex testibus non credit, nec id ex capite erit, sed ex iusto arbitrio iuris regulis adæquato, præsertim, iuxta quod supra notauimus, non esse admittendam læsionem officiorum quæ à Rege venduntur, ex opinione D. Alfari, & rationibus num. 4. 5. 6. & 7. supra adductis.

ALLEG. LXXXIII.

De moneta arosa, nostra Pragmatica anni 1628. & 1642. diminuta, quæ inuenta fuit apud Theaurarios regios.

1. Theaurarij officium pertinet ad custodiendam pecuniam Principis quasi depositarius.

l. licet. §. rei depositæ. ff. de depositi. l. 2. tit. 3. p. 5.

2. Periculum rei spectat ad dominum.

l. si creditor. l. si nulla. l. quæ fortuitis. l. pignus. C. de pignorat. actione.

3. Theaurarij debent probare pecuniam quæ diminuta processisse ex vectigalibus, ut Principi tribuatur periculum diminutionis.

4. Identitas non præsumitur, & probanda ab eo, qui allegat.

l. creditor oblatam 102. ff. de solutionib.

5. Subrogatio pecunie unius pro alia, an possit fieri à Theaurario, vel ex actore vectigalium.

l. cum tabernam. ff. de pignor. & n. 12.

l. ex facto. §. rerum Italicarum ff. de hered. inst. & num. 13.

6. Theaurarius qui satisfactionem dedit pro pecunia, an possit ea uti.

l. 1. ff. ad l. lul. peculatus. & n. 14.

l. in nauem Sauseij, versic. nam si quis. ff. locati.

7. Pecunia vtens quam custodiendam quis habet, tenetur ex tradito.

l. quod ab initio. l. certi conditio. §. fin. de rebus credit.

l. Procuratoris 5. §. Plinè. vers. sed si dedi. ff. de tribut. actione.

8. Theaurarius exactor vectigalium, vel depositarius, qui utitur pecunia, eius periculum sustinebit.

9. Periculum non est pecunie, cā consumptæ.

10. Periculum pecunie pertinet ad eius dominum.

l. incendium 11. C. si cert. petatur.

l. naturalis. §. si typhos. ff. de præscr. verbis.

Accidens & qualitas rei non potest superesse re consumptæ.

l. eius qui in prouincia. vers. quoniam. ff. si cert. petatur.

l. 2. ff. de usufructu.

11. Dominium non acquiritur destinatione tradendi, sed ipsa traditione.

l. traditionibus. C. de pactis.

12. Taberna pignori supposita omnes merces quæ tempore mortis debitoris, cedunt pignori.

13. Pecunia consumptione eius dominium abdicatur.

14. Theaurarius qui accepto cambio pecuniam in alio loco soluendam, vel transportandam recepit, periculum subire debet.

l. sacrilegij 9. §. Labco, & §. is autem. ff. ad legem Iuliam peculatus.

15. Theaurarius ad quem pertinet periculum pecunie, eius debet consequi lucrum.

l. quod re mihi. ff. de rebus creditis.

l. si solutus. l. qui decem. l. creditor. ff. de solutio.

17. Res quæ eodem modo peritura, quando non imputandum periculum ei, qui retulit traditionem.

l. si

l. si plures. §. siue autem. ff. de depositi.

l. Iulianus. §. est & alia exceptio. ff. quod vi, aut clam.

l. si vehenda. §. si ea conditione. ff. ad legem Rhodiam de iactu.

18. l. & in rotum 4. ff. de impens. in res dot. fact.

19. Rex Hispanus multis eget pecuniis ad exercitum in toto orbe sustinendos.

20. Periculum rei peritura non imputandum illi, qui recipere debebat si vitaret distrahendo.

l. item si verberatum. §. si seruus petitus. ff. de rei vindicatione.

l. cum res 47. §. ult. ff. de legat. 1.

l. filio 26. §. post diuortium. ff. solut. matrimonio.

l. apud Iulianum 40. §. fructus. ff. de leg. 1.

l. illud 43. in principio, de petitione hereditatis.

l. de eo 12. §. si post ff. ad exhibendum.

l. si is qui 57. in fine principij. ff. de iure dotium.

21. Administrator bonorum debet sibi soluere, & à se exigere, aliàs ei imputabitur.

l. in fundo. ff. de rei vindicatione.

l. sed si lege 28. §. quod ait Senatus, ad finem. ff. de petitione hereditatis.

Exactores portuorij, vel Theaurary Regis, quid probare debeant ut Pragmatica diminutionis moneta arosa, quæ apud nos facta, non possit eis nocere in pecunia, quæ apud eos inuenta, sed periculo Principis diminutio cedat.

MNES isti iuuantur ea ratione, quia Theaurarij officium respicit custodiam, & conseruationem pecunie Principis, ita vt quasi eius depositarius censeatur, vt notauit Petrus Surdus consil. 391. num. 11. & cum dominium eius pecunie non sit Theaurarij, sed Principis, l. licet. §. rei depositæ. ff. de depositi. l. 2. tit. 3. partit. 5. Conanus lib. 7. commentar. cap. 4. in principio. Petr. Gregor. Syntagm. iuris, lib. 23. cap. 3. num. 14. Corraus lib. 3. miscellaneorum, cap. 20. num. 4. Bellonus lib. 1. supputationum iuris, cap. 7. Donnellus lib. 5. comment. c. 13. & quæ ex Duarenò, Grangiano, Pacio, & Charonda notauit Osvaldus ad d. c. 13. litera F. Metroch. consil. 37. num. 20. Franciscus Ponte

consil. 56. num. 5. 12. & 15. D. Castillo lib. 3. controuers. cap. 16. num. 23.

Ex quo apparet cum periculum rei ad dominum semper spectet, l. si creditor 4. l. si nulla, l. pignus 9. l. quæ fortuitis. C. de pignorat. actione. D. Pichar. in §. cum autem, num. 2. Inst. de empt. & vendit. nullo modo debeat pertinere ad istos exactores, vel Theaurarios, vt in terminis notauit Decius loquens de Theaurario Principis, vt non ad eum, sed ad Principem spectet periculum pecunie, consil. 473. ex num. 1. per totum, quod tenuerunt Antonius Gabriel lib. 1. communium, tit. de rebus creditis, conclus. 12. num. 5. Medices de casibus fortuitis. q. 10. num. 63. Hondedeus vol. 2. consil. 43. num. 23. Surd. d. consil. 391. num. 27. Festasius de aestimo & collectis 3. p. cap. 1. n. 17. & similiter agens de Theaurario Principis, idem tenuit Burfatus consil. 325. num. 55.

Sed tamen adhuc dicendum est, exactores istos tributorum, vt possint imputare Principi diminutionem monetæ, & periculum, probare teneri, eandem pecuniam quæ perit, vel diminuta est, processisse ex vectigalibus, quorum exactio ad illum Theaurarium, vel exactorem pertinebat. nam cum nisi ea pecunia processerit ex dictis vectigalibus, non potest Principi diminutio & periculum pecunie imputari, necessariò hæc qualitas quasi in ea fundetur, probanda est, vt notauit Mascard. de probat. conclusio. 667. num. 48. & conclus. 873. num. 20.

Tum, quia identitas non præsumitur nisi probetur, & necessariò probanda ab illo, qui eam allegat, Zabarella consil. 108. ad finem. Crauetta consil. 198. num. 4. & referens Siluanum, Ruinum & alios, tenuit expressè Mascardus de probat. conclus. 874. num. 11. & 12. & probare videtur l. creditor oblatam 102. in principio, ff. de solut. ibi, Item pupillaris pecunia, vt possit idoneis nominibus credi, ita interempta est, vbi ad hoc vt in damnum pupilli cederet diminutio pecunie, apertè traditur, pecuniam esse pupillarem, & glossa tradit, pecunia pupillaris seruata fuit tuto loco, quasi inde apertè constet eandem esse quæ diminuenda, & expressè notauit Gumanus in d. l. creditor, num. 1. eis verbis, ibi, Ideo non fuisse periculum creditoris, quia non apparet, quod illam pecuniam perierit, forsitan ante eam alibi dispensauit debitor, prius quam fuerit reprobata, sicut diximus in simili in l. qui decem. supra eod. debet enim probare quod illa ipsa pecunia perierit verè, vel præsumptiue.

Verum opponi poterit licitum esse administratori, vel depositario pecunia vt,

dum tamen aliam subrogatam habeat indilate reddendam, quia tunc quasi eadem ipsa pecunia existimatur, ut periculum pecuniae ad administratorem, vel depositarium non pertineat, argum. *l. cum tabernam. ff. de pignoriibus. ibi, Etsi eius merces per tempora distraxerit, & alias comparauerit, easque in tabernam intulerit, quasi subrogatae videantur eadem, ut alia quae à principio erant; & quamuis mutauerit de vno loco ad alium pecuniam Principis literis cambij, quo casu corpora nummorum qui ex vectigalibus colligerentur, consumpti fuerunt eis nummis, qui literis delegantur, aliorum loco subrogatis, adhuc nullum prauiudicium considerari potest, iuxta legem ex facto. §. rerum Italicarum. ff. de hered. instit. eis verbis, cateroquin si tempore in quo transtulit in alium locum, non ut ibi haberet, sed ut denuò ad pristinum locum reuocaret, nec augebit quò transtulit, nec minuet unde transtulit.*

6. Maximè cum nullum damnum obueniret, propter usum pecuniae, quia exactor vectigalium ex fideiussoribus, sub quibus administratio commissa, securam debet reddere pecuniam, & ideo potest ea uti ad usus proprios, ex *l. 1. ff. ad legem Iuliam peculatus. vbi regulam statuens, ut delictum committat quoties quis utitur pecunia publica, & eam conuertit in suos usus, addit exceptionem, nisi cui utique lege licebit, & glossa in eo textu exemplum proponit in officiali, ad cuius privilegium pertinet pecunia publica, liceat ea uti, & in suos usus conuertere, & probarunt Menoch. de arbitrariis, centuria 6. casu 586. num. 14. Molina de iustitia & iure, disputatione 695. num. 18. Gratian. tom. 2. disceptationum, cap. 304. num. 20. & 21. & in terminis ut depositarius, Administrator, & similes, non teneantur eadem corpora nummorum reddere, sed sufficere similem pecuniam restituere, ut diminuta pecuniae periculum effugiant, argum. *l. in nauem Saufeij, vers. nam si quis. ff. locati. ibi, Nam si quis pecuniam numeratam ita deposuisset, ut nec clausam, nec obsignatam traderet, sed numeraret, nihil aliud eum debere, apud quem deposita esset, nisi tantumdem pecuniam soluere.* & in terminis tenuerunt Antonius Faber de nummariis solut. cap. 20. vers. si verò. Thesaurus de augmento monetae 2. p. num. 70. quos refert & sequitur Soler. ad edictum Cataloniae super reformatione monetae, cap. 4. num. 27. & in specie Thesaurarii Principis, Bursatus conf. 325. n. 55.*

Sed licet hæc omnia iuuare viderentur Thesaurarium & exactorem in hoc casu,

adhuc dicendum est, ut euitet periculum diminuta pecuniae, & Principi tribuat, ille debet probare omnino ipsam quae diminuta pecunia, fuisse Principis, & ex vectigalibus exactam, aliàs eo ipso quo pecunia usus fuerit, administrator, vel depositarius tunc in mutuum abire & creditam fieri pecuniam probatur. *l. quod ab initio. ff. de rebus creditis. ibi, Creditam non esse antequam mota sit, quoniam debitum iri non est certum, quasi quoties mouetur, & quis utitur pecunia, tunc creditum contrahatur, argum. l. certi conditio. §. fin. ff. de rebus creditis, vbi expressè traditur, tenuerunt Castrensis in *l. si quis nec causam* 4. per textum *ibi. num. 2. & 13. de rebus creditis.* Idem Castrensis conf. 23. num. 11. Cephal. & alij, quos refert Hondedeus conf. 43. num. 12. Alex. lib. 3. conf. 80. num. 4. ex Decio, Ripa, Riminaldo, Mantica de tacit. & ambig. conuent. lib. 10 t. 2. num. 10. Parisius lib. 4. conf. 131 num. 22. Peguera decis. 38. num. 14. qui expendit textum in *l. Procuratoris* 5. §. planè, vers. sed si dedi. ff. de tributo. actione, ibi, *Etsi quidem in creditum ei abiit, tributum locum habebit.* sequitur Fontanella de pactis nuptialibus 2. tomo claus. 5. gloss. 8. p. 7. num. 11.*

Rursus in terminis, ut administrator, exactor, vel depositarius, si vterentur pecunia aliena, quae in eorum potestate erat, tunc periculum pecuniae non pertinet ad eum cuiuserat antea, quam consumeretur, sed ad depositarium, vel administratorem, tenuerunt Decius in *l. si certi conditio. §. depositi, num. 4. ff. si certum petatur.* Ioannes Andreas, quem sequitur Iason in *l. si quis nec causam, num. 26.* Balduinus in §. praeterea, Institut. quibus modis re contrahitur obligatio. Siluester in summa, verb. solutio. Barbosa in *l. si mora* 10. num. 8. ff. solut. matrimon. ex decisione Pedemont. & aliis Surd. conf. 392. num. 3. cum Hondedeo & pluribus D. Castillo lib. 3. controuers. cap. 16. n. 34. Afflict. decis. 90. num. 4. Trentacinq. lib. 3. variar. tit. de deposito, resolut. 2. n. 7. ex Mandello, Gomezio & aliis, Morla tit. de rebus creditis, in praemissis, num. 29. Scaccia de commerciis. §. 1. q. 7. p. 2. ampliatione 3. num. 20. & idem §. 2. gloss. 5. num. 189. Pirrhus in speculo disput. 8. de deposito, q. 5. num. 8. Azor 3. p. Inst. moralium, lib. 4. cap. 35. vers. tertio queritur, & lib. 7. tit. de deposito, cap. 7. vers. nonò queritur. Bonacina de contractibus. referens Molinam disputat. 3. q. 13. puncto 1. de deposito, propositione 2. num. 1. Valerius Reginaldus in praxi criminum penitentialium; lib. 25. cap. 46. num. 573. & in terminis notauit Lessius de iustitia & iure, lib. 2. cap. 27. de

de deposito, disputatione 2. num. 8. vbi excusat depositarium, Thesaurarium & similes, si utantur re deposita usu consumptibili, nec inde peccent; cum nullum incommodum irrogetur deponenti, quia reddendum tantumdem eiusdem mensurae, numeri & bonitatis, & addit hæc verba, *imò hoc cedere in deponentis commodum, quia etiam si res casu, vel culpa leuissima depositarij periret, maneret deponenti, salua aliàs ipsi peritura.*

9. Iuuat quod notauit Molina de iustitia & iure tomo 2. disput. 524. num. 2. & in specie pecuniae, & eius diminutionis tenuit Farinac. 2. tomo nouissimarum decisionum, decis. 102. num. 7. & agens de nostra Pragmatica, qua moneta ærofa diminuta, noster Carranza in tractatu monetarum 4. p. cap. 1. §. 7. puncto 1. vers. 9. & vers. lo dicho, vbi contra Depositarium Hispalensem, & alios probauit, non potuisse eo casu, cum nummis vsu fuerunt, effugere periculum diminutionis.

10. Idque euidenter ex Iuris principiis, ea solida ratione fundatur. nam cum, ut praediximus, periculum diminutionis pecuniae ad eius dominum pertineat, *l. incendium* 11. C. si certum petatur. *l. naturalis. §. sed si scyphos. ff. de praescriptis verbis.* Gratian. disceptat. 2. tomo cap. 307. num. 35. & in pecunia probatur, *d. l. creditor* 102. de solut. nullo modo poterit deponentis in nummis depositis, aut Principis in pecunia vectigalium, domini eorum nummorum manere (cum exactor, vel depositarius eos consumeret,) & subducto dominio, subiacere Principem, vel deponentem periculo mutationis, non enim potest manere accidens & qualitas periculi, consumpra pecunia, & dominio, ex quibus periculum prouenire debebat, argum. *l. eius qui in provincia, vers. Quoniam. ff. si certum petatur. l. 2. ff. de usufructu,* Tiraquell. de iure primogeniturae, q. 55. num. 10. Antonius Gomez 1. variar. c. 10. num. 43. Ceuallos tom. 4. communium, q. 905. num. 80.

11. Nec etiam sufficere aliam pecuniam indilate reddendam, paratam habere depositarium, vel administratorem, quia cum periculum appendix sit dominij, nec dominium adquiratur destinatione, aut praeparatione pecuniae antequam tradatur, argum. *l. traditionibus. C. de pactis,* non poterit antequam dominium adquirat, deponens pecuniae, quae loco depositae subrogatur, vel Princeps nummorum, qui parantur loco eorum; quos ex vectigalibus administrator consumpsit, periculum reprobationis, vel diminutionis sentire, &

ita in Cancellaria Granatensi contra depositarium, qui pecunia usus fuit, (me iudice) pronunciatum fuit, cuius rei fundamenta late notauit 1. p. decis. Granatensium, disputat. 14. ad quam lectorem mitto, vbi ad saturitatem inueniet.

Nec obstant Iura quae contra adducta. nam dicta lex cum tabernam, ad rem non facit, quia in longè dissimili specie procedit, loquitur enim in casu, quo necessariò merces tabernae vendi deberent, aliàs cessaret commercium, & usus tabernae, & sufficit quando taberna pignori subiicitur, ea contineri pignore, quae tempore mortis debitoris in taberna fuerunt, ut notarunt D. Couarr. lib. 3. variar. resolut. cap. 12. n. 2. Caualcanus 2. p. decis. 51. num. 9. Heigius miscell. 2. p. q. 15. Colerus de proces. execut. 2. p. cap. 3. num. 6. quod diuersum est à nostra specie, in qua consumptione pecuniae domino eius absimitur dominium, & illo consumpto, non debet, nec potest periculum remanere.

Textus verò in *d. l. ex facto. §. rerum Italicarum,* procedit in diuersa specie, quando ex mutatione rei, vel transportatione dominium non mutatur ab eo, cuius antea fuerat: at verò nos loquimur quando consumptione pecuniae & usu dominium domino abdicatur, ut certissimum est, & probatur argument. *l. 1. ff. de usufruct. earum rerum. §. constituitur. Inst. de usufructu.* vbi ex Pinello, Conano, & Petro Gregorio probat D. Richardus ibi.

Maiorem difficultatem facit textus in *d. l. 1. iuncta gloss. ff. ad l. Iuliam peculatus,* quae videtur permittere officiali uti pecunia suae administrationis; sed tamen locum habet, ut aperte colligitur ex eo textu, ne teneatur crimine peculatus, & glossa expressè rationem denotat, ut officiali publico ideo pecunia uti permissum sit, quia eius periculo est, & idem probat textus in *l. sacrilegij* 9. §. Labeo. ff. eodem. ibi, *Cuius periculo fuit, & cum administratores, & Thesaurarij pecunia utuntur, eamque expendunt; ut postea Principi in aliquo loco pecuniam soluant, vel in Curia recepto cambio quinque, vel sex pro centum, iuxta distantiam loci, ut moris est in consilio regalis Patrimonij, tunc sine dubio est, periculum pecuniae ad Thesaurarium, vel administratorem pertinere, & probatur expressè d. l. sacrilegij 9. §. is autem, ibi, Is autem qui pecuniam traiciendam suscepit, vel quilibet alius, ad cuius periculum pecunia pertinet; peculatum non committit, & ita accipiendus est Menoch. d. centuria 6. de arbitrariis, casu 586. vbi num. 21. refert Cepollam, Decianum*

cianum, & communem DD. sententiam in l. sacrilegij 9.

15. Et inde explicandæ plurium sententiæ, ex quibus si quod receptionis, vel solutionis lucrum fuerit ex pecunia, quæ apud Theſaurarium, tunc ad ipſum & non ad Principem, cuius Theſaurarius, pertinebit, quaſi cum periculum pecuniæ ſuſtineat, etiam lucrum capiat, & non tam Principis pecuniam, quam ſuam videatur expendere Theſaurarius, cuius periculo pecunia eſt, vt in terminis Theſaurarij probarunt Cumanus conf. incipit, Theſaurarius, num. 2. Burſatus conf. 320. num. 17. & probans Theſaurarios haberi ad inſtar adminiſtratorum, ad quos tranſit dominium, ex Baldo, Iaſone, & aliis notauit Alciatus agens de Theſaurario Ducis Ferraræ conf. 100. in antiquis, num. 15. & in nouioribus, lib. 5. conf. 12. tom. 2. num. 21. & in Theſaurario Principis Plumbini, idem tenuit & probauit Decius conf. 6. per totum. Si ergo lucrum conceditur, quia periculum pecuniæ ſuſtinet, excuſari ab eo non poterit, & fit ex eo, ſi ad euitandum delictum peculatus, attenditur periculum pecuniæ publicæ, vt pertineat ad officialem, qui ea uſus fuerit, nullo modo poterit excuſari à diminutionis periculo, ne ipſum contingat, ſibi enim imputet, qui pecunia uſus fuit.

16. Rurſus, quia iſti Theſaurarij, vel exactores tributorum tenentur ex ſuo munere & obligatione, quando admittuntur in conſilio regalis Patrimonij ad certum tempus & diem præſinitum pecuniam poſtquam exacta eſt, Principi tradere, & ſi non tradiderit, non poteſt à mora excuſari, & in iure certiffimum eſt moroſo debitori imputari debere periculum pecuniæ, & diminutionem, vt notatur in l. quod te mihi. ff. de rebus creditis, & in terminis l. ſi ſoluturus. l. qui decem. l. creditor. ff. de ſolut. vbi omnes communiter, Bald. in c. quanto, col. ſin. verſ. extra quero, de iureiurando, vbi Panormitanus num. 12. Tiraquell. de retract. conuent. §. 4. gloſſ. 6. num. 34. Budellus de re numar. cap. 26. num. 6. pluribus Martin. Laudenf. de monetis q. 14. verſ. circa quartum. Brunus eodem tractatu, particula 18. limit. 1. num. 2. ex Zabarella, Rubeo & aliis Antonius Sola de monetis, caſu 12. Afflict. deciſ. 150. per totam. Ioannes Baptiſta Lupus de uſuris comment. 2. §. 4. n. 13. Foller. in praxi de cenſibus, verb. inſtrumento, n. 50. Ludouicus Cencius eodem tractatu 3. par. cap. 1. q. 13. articulo 9. num. 61. Antonius Gabriel lib. 3. communium opinionum, titulo de ſolutio. concluſio. 1. n. 6. Theſaurus deciſ. 174.

num. 4. & de augmento moneta 1. p. num. 53. Scaccia de commerciis. §. 2. gloſſ. 5. num. 147. & 153.

17. Nec obſtabit quod regulariter à pluribus obiectum fuit in hoc caſu, pecunias quibus uſi fuerunt exactores, vel Theſaurarij, eodem modo perituras noſtra lege & Pragmatica diminutionis monetæ æroſæ, ac per conſequens nihil eis imputandum, arg. l. ſi plures. §. ſiue autem. ff. de poſiti, ibi, Quia æquum eſſet naturalem interitum ad actorem per in re, utique cum interitura eſſet ea res, et ſi reſtituta eſſet actori. l. Iulianus. §. eſt & alia exceptio. ff. quod vi, aut clam. ibi, Quia nullam iniuriam, aut damnum dare videtur æquè perituris adibus. l. ſi uehenda. §. ſi ea conditione. ff. ad legem Rhodiam de iactu. ibi Paulus, imò contra, ſi modo ea nauigatione utraque nauis periit, cum id ſine dolo & culpa nauarum factum eſſet.

18. Imò, & quod plus eſt, etiam ſi culpa præcederet; adhuc tamen ſimiliter attenditur rem eſſe perituram, vt excuſetur à culpa qui eam commiſerit, & probat Paulus Iuriſconſultus in l. & in totum 4. ff. de impenſis in res dotales factis. nam quamuis marito imputetur ſi inſulam, vel domum dotalem ruentem non fulſerit, & à iudice condemnandus eſt quanti mulieris interſuerit eas expenſas fieri; tamen ſi non fecerit, & inſula deſta fuerit, ad nihil tenebitur, vt patet ibi ad finem textus: ſi non fecerit, deſta ea nihil præſtabitur, quaſi eodem modo inſula dotalis, quamuis reſiceretur, eſſet peritura, & ex eo caſu fortuito purgatur culpa præcedens mariti. ita voluerunt Theſaurarij, & iſti exactores, vt quamuis ad diem præſinitam pecuniam Principi non traderent, & ideo in mora cenſerentur, tamen ideo eis non ſit imputandum, quia æquè diminuenda erat pecunia apud Principem, præſertim cum ille diminutionis cauſam præberet ſua lege, iuxta quod notarunt Albertus Brunus de monetis, particula 18. limitat. 7. num. 2. Antonius Theſaur. de augmento moneta 2. p. num. 67. & ego notauim deciſio. Granat. 1. p. diſput. 18. num. 17.

19. Sed longè Theſaurarij hoc colore decipiuntur, quia non conſtat pecuniam æquè apud Principem perituram; cum enim Princeps multis egeat pecuniis, præſertim Hiſpaniæ Rex, qui in diuerſis totius Orbis Regionibus, Europa, Aſia, Africa, & America, ad regna ſua ſuſtinenda & exercitus alendos pecunias ſuppeditat, vt de momento ad momentum ingentes, & ferè incredibiles nummorum ſummas expendat, vnde probauit Theſaurarius, aut exactor tributorum, eam pecuniam, in cuius ſolutionem

ſolutionem moram fecit, æquè apud Principem eſſe perituram.

20. Præſertim, quia cum in cuiusque veſtigialis redditibus tot annui cenſus (id eſt, Iuros) vaſallis conſignati ſint, illis ſolui potuerunt dictæ pecuniæ, quia tempore legis mutationis editæ iam aliquibus menſibus tranſactis ceſſerat ſolutionis dies redituum, qui priuatis debebantur, & tunc Princeps diſtraheret, & nullum haberet pecuniæ damnum, argum. textus, qui expreſſè probat, in l. item ſi verberatum. §. ſi ſeruus petitur. ff. de rei vindicatione. ibi, Sed verius eſt, ſi fortè diſtracturus erat petitur, ſi accepiſſet, moram paſſo debere præſtari: nam ſi ei reſtituiſſet, diſtraxiſſet, & pretium lucratus eſſet. quaſi tunc non debet imputari damnum ei, qui aliàs paſſurus non erat. l. cum res 47. §. ultimo. ff. de legatis 1. eis verbis, potuit enim eum acceptum legatarius vendere. l. filio 26. §. poſt diuortium. iuncta gloſſ. verb. omnimodo. ff. ſolut. matrim. l. apud Iulianum 40. §. fructus. ff. de legatis 1. facit l. illud 43. in principio. ff. de petitione hereditatis. l. de eo 12. §. ſi poſt. ff. ad exhibendum. l. ſi is qui 57. in fine principij. ff. de iure doti. notarunt Ioannes Robertus lib. 1. ſent. lur. cap. 23. Bart. Bald. & Iaſ. ad d. l. 47. §. ſin. & in d. l. item ſi verberatum. §. ſin. pro cuius exornatione & explicatu videndi Bartolus in l. quod te mihi ff. ſi certum petatur. Hotom. queſtio. illuſtr. queſt. 28. Robertus vbi proximè, & periculum non pertinere ad eum, cui ſi res traderetur; potuit vitare ſi moram fecerit in tradendo. Iaſon §. 1. num. 70. Inſtitut. de actio. ex Aretino, Fulgoſio, Ripa, Curtio, Bologneto, Maino, & aliis Morla in emporio. tit. 8. in præmiſſis, num. 48. adde l. 20. gloſſ. 3. tit. 2. part. 3. Vnde in hoc caſu non debet ad Principem pertinere periculum pecuniæ, cuius vtilitatem integram haberet, ſi congruo tempore ſoluta fuiſſet.

21. Denique multo magis excluditur quod aliqui iſtorum officialium intendebant; non computare ſalarium quod ei ſolendum pro ſua adminiſtratione in pecunia, quam receperunt, nec ab ea quam diminutam fuiſſe dicebant, quantitatem ſalarij retinendam, ſed poſtea intendere illud exigere quod antea exigendum erat, & retinendum, quia vltra quam cum tot nummorum ſummas apud ſe haberent, permitendum non eſt, vt augeant Principis damnum, & diminutionem pecuniarum, & dolo proximum ſalaria ſua debito tempore non computare, & in iure malitiis non indulgendum. l. in fundo, de rei vindic. & ſibi ipſis ſoluere tenebantur id quod Ioan. Bapt. Larrea Fiſc. Alleg. Pars II.

propter ſalarium eis debetur, quemadmodum, quod difficilius eſt, à ſe ipſo tenetur qui debebat exigere, textus expreſſus in l. ſed ſi lege 28. §. quod ait Senatus, ad finem. ff. de petit. heredit. ibi, Et ideo ab eo qui ab alio non exegit, vel à ſe ipſo, ſi tempore lib. ratus eſt, peti hereditas poteſt, utique ſi exigere potuit. & notarunt Bald. lib. 2. conf. 190. Angelus in l. ſed ſi damnum. §. peculium. ff. de peculio; per textum ibi, Afflictis, Caualecanus, Caſtrenſis, Crauetta, Socinus, Neuizanus, Alexander, & Plotus, quos refert Surduſ conſil. 290. num. 33. Tuſchus practicarum littera C. concluſ. 493. num. 6. & adde quæ notauimus 1. part. allegat. 41. num. 34. uſque ad 38.

ALLEG. LXXXIV.

Debitor generis non excuſatur monetæ diminutione.

- 1 Conductores gabellarum ſunt debitores generis & pecunia, & num. 2. Pecunia nomen reſpicit genus. l. pecunia verbum 178. ff. de verb. ſignific. & num. 4. l. 1. §. 1. ff. de calumniatoriis. Debitor quantitatis differt à debitore ſpeciei. l. ſi merces. §. vis maior. ff. locati, & num. 4. & 5.
- 3 Coloni partiarij differentia; & n. 4. l. ſi apes. §. 1. ff. de furſis.
- 4 Debitor ſpeciei, quæ in ſe recipit ſubrogationem, generis debitor exiſtimatur ad caſus fortuitos. Moneta mutatio eſt caſus fortuitus.
- 5 Pecunia verbi ſignificatio. l. 2. §. creditum. ff. de rebus creditis.
- 6 Debitor quantitatis eſt debitor generis, vt non excuſetur à caſu fortuito. l. quod te mihi. ff. ſi certum petatur; & num. 11. Genus perire non poteſt. l. incendium. ff. ſi certum petatur. l. 10. tit. 1. p. 5. Debitor generis non poteſt ſoluere quod reſpicit ſpeciem. Debitor pecunia non poteſt ſatisfacere in maſſa pecunia. l. quod tamen. §. maſſa uſusfructus. ff. quibus modis uſusfruct. amittat.
- 7 Venditor generis, debitor ſpeciei, non tenetur omnino facere dominum emptorem, ſed tranſferre dominium, ſi habet aliàs ſucapiendi

- vsucapiendi conditionem; secus vero emptor, quia debitor pretij pecunie & generis debet facere pretium venditoris. Pretium in pecunia numerata consistit. §. item pretium. Instit. de empt. & vendit. & num. 12.
- l. rem alienam. ff. de contrah. empt.
- 8 l. ex empto. §. in primis. ff. de action. empt.
- 9 l. naturalis. §. & si quidem. de prescript. verbis.
- l. fin. ff. de conditio. caus. d. ita.
- l. ubi ita donatur. ff. de donat. caus. mortis. l. 1. ff. de rer. permutat.
- 10 Maranedinus non est nummus, sed numerus nummorum.
- Debitor maranedinorum est debitor generis, non speciei.
- 11 Debitor generis non liberatur casu fortuito.
- 12 Venditor est debitor speciei, quia debet rem venditam: emptor generis, quia debet pecuniam.
- §. cum autem. Instit. de emptio. & vendit.
- l. necessario. ff. de periculo & commod. rei vendita. & 18.
- 13 l. 2. in princip. ff. de reb. creditis.
- l. certi conditio. §. de posui. ff. de reb. creditis.
- l. quod si ab initio. ff. cod.
- l. 1. §. vestimenta. ff. de positi.
- l. 3. tit. 3. p. 5.
- 14 Debitor quantitatis respectu speciei an liberetur perempta specie, & num. 15. 16. 17. 18.
- l. Titia textores 36. §. si alteri. ff. de legat. 1.
- l. quidam testamento 96. §. si seruum. ff. de legat. 1.
- l. electio. §. si is quem. ff. de noxalibus act.
- 15 Conductoris gabellarum obligatio non se refert ad tributa, sed per se in pecunia consistit.
- 16 l. 2. tit. 9. lib. 9. Recop.
- l. si ut certo. §. nunc videndum. ff. commo-dati.
- 17 l. 3. tit. 9. lib. 9. Recop.
- 18 l. si hereditaria. ff. de negot. gest.
- l. si hominem. ff. mandati.
- 19 Debitor quantitatis non excusatur diminutione monetarum.
- 20 Moneta imaginaria obligatio respicit valorem, qui erat tempore obligationis, non solutionis.
- 21 Moneta mutatio in valore extrinseco facit, ut eius aestimatio tempore solutionis attendatur.
- 22 l. 1. tit. 16. lib. 9. Recopilat.

- 23 Princeps ex nullo contractu potest impediri leges pro bono publico edere.
- l. 3. tit. 9. lib. 9. Recop. & num. 24.
- l. si quis fundum 10 in princ. ff. locati.
- 25 Decisio Granatensis contra gabellarios adducitur.

Conductores gabellarum an censentur debitores generis, vel speciei, id est eius quod ex vectigalibus procedit, ut diminuta pecunia damnum effugiant, si dixerint esse apud eos nummos ex vectigalibus, tempore, quo lex diminutionis edita fuit. Pro explicatione legum 1. 2. & 3. tit. 9. lib. 9. Recopilationis.

LVRA de hac re tradidimus 1. p. dec. f. Granatensi 18. per totam; sed alia circa id, quæ ibi non adducta sunt, noranda.

Et debitores generis conductores gabellarum esse censendos, ex eo colligitur, quia illi non restringunt suam obligationem ad eam pecuniam, quæ ex vectigalibus processerit, aut aliquo modo respectu fructuum, sed absolute sine aliqua limitatione obligatio eorum quantitatem pecuniæ soluendam respicit, quæ obligatio generica est: nam ultra nomen pecuniæ, quæ genus continet, l. pecunia verbum 178. de verbor. signific. gloss. in l. litigatores, verb. alia res, & in l. non lex omnibus. ff. de arbit. l. 1. §. 1. iuncta gloss. ff. de calumniator. debitor quantitatis longe differt ab eo, qui fructus, vel eorum partes debet, argumento textus in l. si merces. §. vis maior. ff. locati, eis verbis: apparet autem de eo nos colono dicere, qui ad pecuniam numeratam conduxit, alioquin partiarium colonus quasi societatis iure damnum, & lucrum cum domino partitur, ubi casus fortuitus in solidum nocet colono, qui ad pecuniam conduxit.

Quasi debitor generis sit, cum tamen damnum ex casu fortuito diuidatur inter colonum, qui partem fructuum debet, & dominum fundi locatorem, eamque differentiam rectè insinuant textus in l. si apes 26. §. 1. ff. de furtis, ubi distinguit Iuriconsultus inter colonum, qui obligatur ad pensionem in pecunia soluenda, vel in fructibus. nam qui in pecunia debet reddere pensionem, dominium acquirit fructuum fundi, quod secus est in eo qui partem fructuum

fructuum domino dare debet, & eum qui pecuniæ pensionem præstat, quasi debitor generis sit, traditur in eo textu esse colonum qui nummis colit, quo modo explicant Accurs. in l. si seruus communis 63. §. locati. ff. de furtis. Bart. in d. l. si apes. §. 1. Gregor. in l. 11. gloss. 7. & 8. tit. 14. p. 7. Surdus decis. 96. num. 8. cum seq. & ultra glossam in d. §. 1. eandem distinctionem admisit gloss. in l. cum plures 62. §. messum, verb. condicere. ff. locati, & notarunt in eis Iuribus classici Doctores melioris notæ, & videndi, Brissonius, & Calvinus de verb. Iuribus, verb. Colonus.

4. Quod adeò verum est, ut quamuis quis debeat rem, quæ potest ad speciem referri; si tamen recipiat subrogationem in alia eiusdem generis, sustinebit damnum casu fortuito, ut verè mutatio monetæ pro casu fortuito reputetur, & ut vis maior, cui resisti non potest, quasi ex Principis voluntate pendeat, Æneas Robert. lib. 1. rerum iudicat. c. 16. ad fin. pag. 284. Nam quamuis colono partiarium fiat remissio pensionis, propter sterilitatem, vel casum fortuitum, d. §. vis maior, adhuc plures in eo tenuerunt, si fundus conduceretur, non pro parte fructuum, ut colonus partiarium dicitur, sed pro certa quantitate, ut pro tot amphoris vini, olei, aut mensuris tritici, tunc quia non potest partiarium colonus censeri, cum conductio non referretur ad partem fructuum, quæ colligeretur, sed ad certum numerum designatum, qui absolute debetur, & quia obligatio consistit in illis rebus, quæ pondere, numero, vel mensura constant, ut vinum, oleum & frumentum, & hæc omnia in genere suo functionem recipiant, obligatio generica existimatur, ut non possint excusare colonum casu fortuito, & textus in d. §. vis maior, qui distinguit colonum partiarium ab eo, qui debet pecuniam, ita accipiunt supra relati, quasi pecuniæ verbum comprehendat omnia, quæ pondere, numero, vel mensura constant. d. l. pecunia 178.

5. Et in terminis facit lex 2. §. creditum. ff. de reb. creditis, ubi dum traditur mutuum consistere in rebus quæ pondus, numerum, vel mensuram habent; statim subiicit: mutuum esse non potest, nisi proficiatur pecunia. insinuans pecuniæ verbum referri ad hæc omnia, quæ pondere, numero, vel mensura constant; & quamuis ego non acquieuerim huic interpretationi, ex eo quod traditur in d. §. vis maior, ubi eis verbis, qui debet pecuniam, adiicit textus, numeratam, quod videtur restringere extensionem quam facere intendimus de verbo pecunia, Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars 11.

vt referatur ad omnia, in quibus mutuum consistere potest; sed tamen sufficit, ut debitor pecuniæ omnino differat à debitore speciei.

6. Rursus certum est, debitorem quantitatis esse debitorem generis, & quemadmodum genus perire non potest, ita ex nullo casu fortuito excusatur, ut norant omnes cõmuniter in l. quod te mihi ff. de reb. creditis, & in terminis Menoch. conf. 300. n. 42. ibi: Cum ergo nostro in casu hæc competens actio Sarsoni feneratori daretur contra Forlinum ad pecuniæ quantitatem, sicque ad genus, quod perire non potest. l. incendium. C. si certum petatur, per Bartolum in l. inter stipulantem. §. sacram, n. 6. ff. de verbor. obligat. sequitur dicendum commitari hanc ipsam quantitatem, & genus. Idem Menoch. conf. 608. n. 19. ad finem, eis verbis: Quod cum dicti emptores mercium fuerint debitores quantitatis, atque ita generis, non dicuntur liberati, ex quo genus numquam perit, &c. Dueñas reg. 156. D. Pichard. in §. cum autem n. 7. Inst. de empt. & vendit. & probatur l. 10. tit. 1. p. 5. & inde fit, ut obligationi genericæ pecuniæ non possit satis fieri cum eo quod respicit speciem; ut qui debet pecuniam, non potest soluere in massa & materia pecuniæ, argum. l. quod tamen. §. massa vsus fructus. ff. quibus modis vsus fructus amittatur, cum Baldo, Ripa, Bruno, & aliis tenuit Surd. consil. 278. n. 6. & 7. post Bart. in d. l. 2. §. mutuo datio, ex Romano & aliis Antonius Natta conf. 344. num. 3.

7. Vnde nascitur singularis differentia, quam omnes constituunt inter pretium rei venditæ, & ipsam rem venditam; nam cum pretium esse debeat in pecunia numerata, §. item pretium, Instit. de empt. & vendit. idque respiciat obligationem generis; quia non restringitur magis ad vnam pecuniam, quam ad aliam, tenetur emptor transferre dominium pretij in venditorem, quamuis ipse venditor non sit omnino obligatus ad transferendum dominium rei venditæ in emptionem. Sed si dominus fuerit venditor, dominium faciet emptorem, aliàs solum transfert vsucapiendi conditionem, & ideo valet venditio rei alienæ. l. rem alienam, ff. de contrahend. empt.

8. Et hanc differentiam insinuat textus in l. ex empto. §. in primis. ff. de action. empti. ibi, ipsum rem præstare venditorem oportet; id est, tradere, & si dominus fuit venditor, facit emptorem dominum: si non fuit, euctionis nomine debitorem obligat; emptor autem nummos venditoris facere cogitur. notarunt Bartol. in l. si finita. §. Iulianus, num. 44. ff. de damno infecto, & in l. si stipulationis, n. 39.

de verbor. obligat. Iason in §. sic itaque discretis, num. 11. & in §. actionum, num. 50. Institut. de actiom. Paz in praxi, tom. 3. cap. 6. §. 2. num. 4. Cumanus lib. 7. comment. cap. 7. Anton. Faber lib. 7. coniectur. cap. 9. Donel. lib. 13. comment. cap. 15.

Ex quibus percipies verba, & conciliabis difficultatem iurium difficilium in l. naturalis. §. etsi quidem. ff. de prescript. verbis, ibi: *Etsi quidem pecuniam dem, & rem accipiam, emptio & venditio est.* vbi ad pecuniam ex parte emptoris, iuxta prædicta, quia tenetur venditorem facere dominum pretij, vsus fuit verbo *dare*, quod significat dominium transferre: at verò ex parte venditoris, qui rem præstare debet, nec præcisè tenetur dominium transferre, si illud non habuerit, vsus fuit verbo *accipiam*, quod solum refertur ad traditionem, & conciliatur ille textus cum l. fin. de condict. causa data, vbi quamuis interuenit pecunia pro re, id est, quia *dedit tibi pecuniam, ut mihi Stichum dares*, adhuc non esse venditionem, sed permutationem, statuitur, contra d. §. etsi quidem, & omissis variis interpretum sententiis Ioannis antiqui Glossatoris, Azoris, Bartoli, & Fulgosij in d. §. etsi quidem. Decij in l. certi condictio, num. 12. de rebus credit. & ibi Ripa num. 13. & notatis à classicis nouioribus, Corra lib. 2. miscel. cap. 9. Hotom. lib. 18. epit. in Pandect. tit. 1. num. 14. & lib. 9. tit. 14. n. 13. Cuiacio lib. 2. obseru. cap. 29. & lib. 2. quaest. Papin. ad l. si tibi. ff. de prescript. verbis. Duar. ad tit. de condict. caus. dat. c. 2. Anton. Faber lib. 6. coniect. c. 12. Differentia prædictorum iurium in eo consistit. nam in l. fin. quamuis conuenirent emptioni. En verba, *dedit tibi pecuniam*, denotantia dominij translationem quoad pretium, vt requiritur in contractu venditionis. Sed tamen dicere, vt pecuniae dominium transferatur, vt *mihi Stichum dares*, quasi etiam Stichi dominium necessariò sit transferendum, quod cum alienum sit à contractu emptio- nis & venditionis, vt iam animaduertimus, ideò illam conuentionem transfert in permutationem, arg. l. vbi ita donatur. ff. de donat. caus. mort. quia permutationis proprium est, vt rei vtriusque dominium transferatur, vt expressè hanc differentiam venditionis, & permutationis videtur denotasse l. ff. de rer. permutat. eis verbis: *Emptor enim nisi nummos accipientis fecerit, tenetur ex vendito, venditori sufficit ob euictionem se obligare, possessionem tradere, & purgari dolo malo: itaque si euicta res non sit, nihil debet; in permutatione verò si vtrumque pretium est, vtriusque rem fieri oportet.*

Deinde in hoc casu debitorem esse generis conductorem gabellarum, inde probatur; quia ille se obligat marapetinas soluere, non facta restrictione ad tributa, quae percipit, & cum marapetinus hodie non tam sit nummus, quam vt constituat numerum nummorum, ex traditis à Couar. de veterum numismatum potestate, cap. 1. num. 2. Molin. tom. 2. de iust. & iure, disp. 312. num. 2. Pater Salas tract. de usuris, lib. 2. §. vers. neque obstat, idque ex eo, quia marapetinus iam non extat, notauit Sebastianus Couar. idem statuens in marapetinis antiquis in thesauro linguae Castellae, verbo *marapedi*, & in variis monetis Italis, & in nostro Ducatu, qui constat trecentis & septuaginta quinque marapetinis, quae moneta non extat, sed est imaginaria, explicat Scaccia de commerc. §. 2. gloss. 3. n. 68. & conuenit quod de libris Turonensibus, & Florenis, qui non sunt in vsu, notauit Antonius Faber de nummariis solutionibus, cap. 3. & in terminis nostri Ducatus, & in aliis monetis fictitiis, vt qui eas comprehendit in obligatione, non possit censeari debitor speciei, sed quantitatis & generis, tenet Scaccia vbi proxime. Et ratio est, quia istae monetae comprehenduntur obligatione, non vt in eis debitor soluere teneatur, sed vt exprimat quantitas quae debetur.

Vnde fit debitorem pecuniae, vt generis, nullo modo ex casu fortuito aliquantiter liberari, vt vltra quod notarunt omnes in dict. l. quod se mihi, probarunt Albericus in l. cum fundus. §. seruum, in fine, & ibi Castrensis, & Salicetus, ff. si certum petatur, vbi etiam Alex. & Decius. idem Albericus in l. si urbana. ff. de condict. indebiti, ex Curtio iuniori, Beroio, & aliis D. Alexand. Ludouif. decis. 146. num. 18. Anton. Gomez 2. tom. variar. cap. 2. num. 32. Tusch. practicar. littera G, conclus. 40. Quibus adde, quae supra adduximus num. 4. & 5. & notanda verba Bartoli, Baldi in l. incendium. C. si certum petatur, num. 3. ibi: *Scis tu, quia genera non percunt, quia non suscipiunt passionem, cum non sint materiale, sed quid intellectuale.* Donel. lib. 16. comment. cap. 1.

Et inde fit, vt periculum rei venditae, quia venditor est debitor speciei, pertinet periculum ad emptorem; quia perempta specie eius debitor liberatur. Sed à contrario, periculum pretij non pertinet ad venditorem; quia emptor, cum pretium in pecunia consistat, §. pretium. Instit. de empt. & vendit. est debitor generis, & quantitatis, vt notant omnes communiter in §. cum autem

autem, Instit. de empt. & vendition. & in l. necessario. ff. de periculo & commodo rei vendita. Cui adde aliud singulare, vt quamuis debitor speciei soluens falso creditori, quando iustissimam habuit ignorantiae causam, tunc liberatur, quasi re perempta sine culpa sua, iusta enim causa soluendi à culpa excusat; sed tamen debitor generis & quantitatis, si soluat falso creditori etiam per quamcumque iustissimam causam erroris, non tamen censetur liberatus à vero creditore, gloss. in l. si quis uxorem. §. apud Labeonem, & ibi Bartol. ff. de furtis, & ex Alberico, Castrensi, Saliceto, & aliis, reddens rationem, quia genus perire non potest, tenet in terminis Albensis 1. p. conf. 3. num. 3.

13. Facit etiam: nam quamuis stricta valde sit obligatio speciei, vt quae depositarium obligat ad restituendum idem quod recepit, l. 2. in princ. vbi gl. verb. speciem, & verb. depositum. ff. de reb. credit, vt, nisi de dolo, depositarius non teneatur. l. contractus. ff. de reg. iur. l. 1. §. vestimenta. ff. depositi. l. 3. in princ. tit. 3. p. 5. tamen si depositarius, seu voluntate deponentis, vel eo inuito vtatur re deposita, obligatio speciei abit in creditum. l. certi condictio 9. §. deposui, cum l. quod si ab initio. ff. de rebus creditis, & facta obligatione quantitatis, periculum pecuniae depositae, si diminuatur, vel reproberetur, ad depositarium spectauit, vt in nostris terminis ex Cyno, Decio, Curtio, Cephalo, Bartolo, Castrensi, Aretino, Panormitano, Thesauro, Antonio Sola, Budello, D. Couarr. Menochio, & aliis ego probaui 1. p. decis. Granatensi 14. per tot. maximè n. 29.

14. Sed quamuis in iure aliqui tenuerint debitorem generis, vel quantitatis respectu speciei eodem modo perempta specie liberari, vt debitor speciei, l. Titia textores 36. §. si alteri. l. quidam testamento 96. §. si seruus. ff. de legat. 1. Anton. Gom. 1. tom. var. c. 11. num. 31. Gutier. practic. lib. 2. q. 136. num. 2. Anton. Gabriel lib. 11. comm. opinion. verb. mora, 7. 11. Stephan. Gratian. tom. 1. disceptat. c. 118. num. 19. vbi ponit exemplum in eo, qui debebat frumentum, vel oleum ex tali certo prædio, quia tunc specie perempta debitor liberatur, & idem iudicatur de debitore quantitatis respectu certae speciei, quod de debitore speciei. l. electio. §. si is quem. ff. de noxalibus. & fuit opinio Bartoli, Alexandri, Iasonis, Alciati, Purpurati, Duenas, Segurae, & Natta, quos pro ea retulit Morla in emporio, tit. 8. q. 11. num. 2. & inde videbatur, cum conductor sit quantitatis, id est, pecuniae, & mercedis debitor respectu reddituum, gabellarum, & nummorum,

qui ex illis redigerentur, minutis eis, vel reprobatis eum liberandum.

15. Sed tamen respondendum est prædictam sententiam, quamuis vera esset (de qua valde dubitatur) non procedere in nostro casu, quia longè diuersum est obligari ad frumentum, vel oleum ex certo fundo præstandum, vel conducere gabellas pro certa pecuniae pensione: nam in primo casu, si oleum, vel frumentum ex illo fundo non procedat, deficit qualitas obligationis, vt possit præstari oleum, vel frumentum ex illo fundo, & fructibus peremptis, vel non perceptis, non est quod ex eo præstetur. l. cum certus. ff. de tritico, vino, & oleo legato. Menoch. conf. 1162.

16. In secundo casu non consideratur quantitatis obligatio respectu gabellarum, sed per se à redditibus separata, cum solum quantitas in obligatione contineatur, & vectigalium fructus suo iure ex conductione percipiat publicanus, & illorum dominium adquirat, ita vt quodlibet periculum nullo modo possit contingere Regem locatorem, sed ad publicanum conductorem debeat pertinere, cum ex l. 2. tit. 9. lib. 9. Recop. expressè decidatur in omnem euentum soluendam pensionem, & vectigalium redditus suo iure & periculo publicanum percipere oportere. Nota verba ibi: *Que los arrendadores que arrendaren las nuestras rentas las cojan y recauden à toda su ventura poco o mucho lo que huuiere, sin poner en ellas, ni en alguna parte dellas descuento alguno, aunque daño, o perdida, o mengua venga en las tales rentas.* Et postea subdit casus fortuitos, qui debent imputari gabellario, non verò Regi, & quoties in omnem euentum ad soluendam quantitatem conuentum fuit, vt in nostra quaestione, tunc procedere non potest, vt debitor quantitatis respectu speciei liberetur; quia ex illa conuentione, vt in omnem euentum fiat solutio, obligatio absolutè redditur quantitatis, & generica ab specie separata, ita ex l. si vt certò. §. nunc videndum. ff. commodati, notauit pro eius explicatione Morla d. q. 11. ad fin. vers. neque postremum, qui num. 3. ex pluribus iuribus; Cumano, Fulgosio & Christophoro Castellione comprobat, vt debitor quantitatis respectu speciei non liberetur perempta specie, cui adde, quae ego notaui decis. 18. num. 19. & 20.

17. Tum & in hoc casu quaestio non erat, an publicanus conductor, esset debitor quantitatis respectu reddituum vectigalium, quia nihil de hoc & diminutione, vel læsione fructuum opposuerat publicanus: sed species, quam considerare intenderat,

refertur ad ipsos nummos, qui ex vectigalibus procederent, & cis diminutis, vel reprobatis, liberetur conductor, & ultra quam conventionem non comprehensum, ut eisdem nummos soluat, quia, ut sapius diximus, dominium illorum absolute acquirit, & suo periculo percipit in terminis reformationis monetarum, vel diminutionis, expresse deciditur *l. 3. d. tit. 9. lib. 9. Recop. ibi, y sobre reformation de monedas, y sobre baxar o crecer el precio, o ley dellas.*

18. Sed recte conducit distinctio Morlae *d. q. 11. num. 20.* qui in hac quaestione, an debitor quantitatis respectu speciei ea perempta liberetur, distinguit casus, quando est debitor quantitatis respectu certae speciei, quam ab alio accepturus erat, vel cum est debitor quantitatis respectu speciei, quam ipse praestaturus erat, ut primo casu debitor specie perempta non liberetur; quoniam sufficit non stetisse per alterum, quominus rem traderet, & confirmat ex *l. necessariò. ff. de periculo, & commodo rei vendita l. si hereditaria, ff. de negot. gestis l. si hominum, ff. mandati*, & mirè huic rei congruit. Quia etsi conductor gabellarum promittat pensionem respectu pecuniarum, quam a vectigalium debitoribus exigere potest, cum debitores soluerint, adhuc mutata, vel diminuta pecunia, non debet liberari, licet considerari posset debitor speciei, quum verè non est, sed debitorem generis, & quantitatis esse, iam animaduertimus.

19. Sed in specie diminutionis monetae, ut debitor quantitatis, & generis non excusetur ex praedicta diminutione, ut minus soluat, tenuit Ioannes Baptista Costa de facti scientia, & ignorantia, distinctio. 63. cent. 1. num. 47. eis verbis: *Nam ubi pecunia debetur in genere debita quantitatis, nihil addi debet, nec aliquid detrahi potest ob valoris in monetis impostis mutationem. Cum enim pecunia certi generis in obligationem deducta non fuerint, quisque intelliget id pecuniarum, quae postea soluantur, in obligatione non esse, sed in solutione dumtaxat, & consequenter non esse tot summas praestandas, quot solui necesse fuisset, si tempore nascentis obligationis facta fuisset solutio; sed quot hodie pecunia summam tempore dispositionis assignatam faciunt.*

20. Et in libra moneta imaginaria, quae deferuit ad aestimationem aliarum monetarum, idem dicendum esse, ut ad aestimationem tempore solutionis referri debeat contractus, tenuit Brunus in tract. de augmento monetae *l. p. particula 17. num. 1. & limitat. 8. num. 11.* & reddit rationem Surd.

conf. 220. num. 1. ibi, quia librarum denominatio refertur non minus ad nouam contaminatam monetam, quam ad antiquam bonam, & tam includit currentem solutionis tempore, quam currentem tempore contractus. Quae ratio similiter procedit in hac obligatione marapetitorum, aequè similiter respicit monetam, quae post diminutionem extat.

21. Comprobatur ea distinctione quam communiter interpretes admiserunt circa mutationem monetarum: nam quoties in valore intrinseco mutatio contigerit, videlicet, si diminueretur materia, aut forma, tunc attenditur aestimatio tempore contractus; si verò mutatio respiciat valorem extrinsecum, ut in nostro casu euenit, quia absque eo quod mutaretur pondus materiae, & forma, sed in eodem statu nummis relictis ad dimidium valorem ea moneta redacta, vel ex noua pragmatica edita decimaquinta die Septembris anni 1642. monetae arosae ex quatuor partibus valoris, non mutata forma tres diminuta, ut in quarta, solum valoris moneta remanserit, ut quadrans, qui valeret octo maravedinos, duos tantum valeret. Tunc attendi oportere aestimationem, quae tempore solutionis fuerit, notarunt Petrus Surdus *conf. 335. num. 9.* Menoch. *conf. 49. num. 9.* Andreas Gail. *lib. 2. obseruat. cap. 73. num. 9.* Anton. Gabriel. *lib. 3. commun. opin. tit. de solution. concl. 2. per totam.* Couarr. *de veter. numif. collat. cap. 7. §. unico, num. 2. & 3.* Farinacius *l. p. nou. ff. decis. 592. num. 2. & p. 2. d. cis. 149. n. 6.* D. Ludouif. *decis. 42. num. 6.* vbi additionator, *num. 7. & 8.* Ludouicus Cencius *de censibus 2. p. cap. 2. q. 4. art. 24. num. 24.* Scaccia *de commerciis §. 2. glos. 5. num. 177. cum seq. ac perinde si tempore solutionis aestimari pecunia debet, non oportet ad Principem referre periculum mutationis, sed cum post eam conductor soluerit iuxta aestimationem quae tunc fuerit, cum soluitur, debet obligationem adimplere.*

Deinde ultra iuris fundamenta, quae ex principiis Iurisprudenciae notauimus, in terminis est textus de iure Regio in *l. 1. tit. 16. lib. 9. Recop.* vbi agens de solutione pensionum, quam facere debent conductores gabellarum, tradit haec verba: *Y que los Theforeros y Recaudadores, y Recetores que huieren de coger y recaudar las dichas rentas de los dichos arrendadores y fiele, y cojedores las paguen a nos, y a quien nos en ellos mandaremos librar un mes despues de las dichas pagas y que assi los dichos arrendadores, como los dichos Theforeros y Recaudadores, y Recetores, las paguen de la moneda que corrieren en estos nuestros*

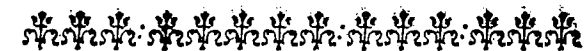
nuestros Reynos al tiempo de las pagas, idque esse valde iuri consonum, tradit Azeued. in d. l. referens se ad id, quod notauit in l. 6. tit. 21. lib. 5. Recop.

23. Vterius de iure nostro Regni confirmatur, ex *d. l. 3. tit. 9. lib. 9. Recop.* vbi agens de conditionibus, quibus gabellae conducuntur, traditur non posse peti remissionem pensionis ex nulla lege, vel pragmatica, quae edita fuerit pro bono regimine Regni, ut ex eo facta fuit diminutio monetae arosae, quae verba supra retulimus *num. 17.* Quod cum vigeret in hoc casu, quia nihil magis conducibile fuit, quam mutationem & diminutionem monetae arosae fieri in Hispania, ut late & pluribus probaui *l. p. decis. Granatensium cap. 12. per totum, aequè iuxta dictam non poterit vectigalium conductor diminutionem pecuniae excusare; quia Princeps, etiamsi alteri damnum sequatur, debet edere leges pro bono publico, & nullo contractu potest ab hoc Princeps excusari, Bald. in l. nuptiae. ff. de Senatoribus, quem sequitur Orosius *ibi num. 1. cum seq.* Angelus in *l. si dominus, num. 4. ff. de his qui sunt sui. Alex. volum. 6. conf. 224. num. 7.* Mandelus *Albensis lib. 1. conf. 185. num. 29. & conf. 555. num. 34.* Hierony. n. Leo *decis. Valentiae l. p. decis. 31. num. 31. & decis. 82. num. 17. & 2. p. decis. 154. num. 13.* & nunquam potest exuere Princeps potestatem & obligationem pro bono publico leges condendi adeo propriam, & connexam regali muneris, Paulus de Castro in *l. humanum, vbi omnes communiter, C. de legibus, Marta de iurisdict. l. p. cap. 37. num. 2. & 4. p. centuria 2. casu 196.* Olibanus *de iure fisci cap. 4. num. 21.* Petr. Gregor. *de Repub. lib. 7. cap. 20.* pluribus Azeuedo in *l. 1. tit. 10. lib. 5. Recop. n. 5. cum seq.**

24. Quibus addenda sunt omnia, quae pro iustitia dictae legis 3. supra notauimus *l. p. allegat. 17.* & quamuis D. Castillo *tom. 3. controuers. cap. 3. num. 23.* tradiderit eam legem duram esse, & ad aequitatem reducendam; tamen nullus dubitabit, quando expresse de aliquo casu fortuito renuntiationis fit, nihil conqueri posse conductorem, qui eam conventionem in se suscepit, *l. si quis fundum 10. in princ. ff. locati,* iuncta glossa *verb. ei praestetur.* Etsi valde insoliti, & extraordinarij casus fuerint, si expressi sint, & eis renuntiat, non posse conductorem petere remissionem pensionis, ex Iafone, Beroio, Francisco Beccio, Mandelo Albense, Pinello, Menchaca, Gutterrio, & aliis pluribus, tenuit D. Castillo *d. cap. 3. num. 84.* & reprobans Corn eum ex Ripa,

Seraphino, & Azeuedo, & aliis idem Castillo *ibidem num. 106. & ex d. l. si fundum,* cum Ripa, Afflicto, & Antonio Fabro, qui tradit ita decisum in Senatu Sebusiano, refert & sequitur Fontanella *de pact. nupt. 1. tom. claus. 3. glos. 3. n. 66.*

25. Denique cum in hoc casu dominium pecuniae ex vectigalibus redactae consequatur conductor gabellarum, ad eum periculum pecuniae debet pertinere, & ultra alia, ego plura pro hac re in *l. p. decis. Granat. dispus. 18. per totam,* vbi in terminis alia adduximus, & in Cancellaria Granatensi contra gabellarum conductores ita decisum notauimus.

ALLEG. LXXXV.

Thesaurario Regis non admit-tenda solutio litterarum Cambij, in quibus diminutio monetae tribuitur Regi creditori.

- 1 Debitori moroso tribuitur periculum diminutionis monetae.
l. qui decem. ff. de solutionibus. & n. 6.
- 2 Pecunia de proximo reprobanda habetur pro reprobata.
l. filius. penult. ff. de testam militis.
l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pignorat. actione.
l. sed mihi. §. si reddita 1. ff. commo-dati.
l. si vina 15. ff. de periculo & commodo rei vendita.
- 3 Creditor potest recusare debitum recipere, quando est rumor mutationis monetae. Solutio cuius valor constans non est, facta non censetur.
l. qui sic. ff. de solutionibus.
l. si pro parte, §. rerum. ff. de in rem verso.
c. nam & ego. de verbor. significat.
- 4 Moneta mutatio ex Principis facto procedit.
- 5 Administratio non committitur alicui, ut perdat.
l. filiusfam. 7. in princ. ff. de donat.
Litterarum cambij oblatione debitor non liberatur.
l. si litterarum. C. de solutionibus.
- 6 Creditori moroso imputatur periculum diminutionis monetae.
l. si opera 6. ff. de doli mali & metus except.
- 7 Mora non causatur in crediture ex oblatione

tionem verbali pecunie.

Oblatio realis, nisi pecunia consignetur, non constituit in mora creditorem.

l. acceptam. C. de usuris.

l. tutor 28. §. final. ff. de admin. tutor.

l. debitori 7. ff. de usuris.

8. Renuntiatio iuris inducitur ex facto contrario.

l. cum te 2. C. de his, que vi.

9. Creditor ante diem non potest obligari debitum recipere.

l. eum qui 15. ff. de annuis legatis.

10. Moneta solui debet in estimatione qua tempore solutionis.

11. Moneta mutata in valore intrinseco pertinet periculum ad debitorem.

l. quod Seruius. ff. de conditio. causa data.

l. quero. §. inter locatorem. ff. locati.

l. cum quis. in principio. de solutione.

12. Locupletari quis non debet cum aliena iactura.

l. nam & hoc natura. ff. de conditio. indebiti.

Thesaurarius tributorum aliquibus mensibus, postquam tributa collecta soluere debebat, litteras Cambij obtulit pro debiti solutione, paulo antequam mutatio monetæ fieret, quibus delegabatur pecunia Principi soluenda in moneta tunc currenti, an liberetur, si edita lege mutationis postea litteræ in dimidio valore minuto soluantur.

T nullo modo liberari illum posse probari videtur, ex eo, quia periculum pecuniæ semper contingere debet eum, qui in mora fuit nummos soluendi, ex *l. qui decem. ff. de solutione*. vbi tradit Bartol. communiter receptus, & in *l. Paulus. num. 6. ad fin. ff. de solutione*. Panormitan. in cap. quanto n. 13. vers. item scias, de iurciurando, Scaccia, Thesaurus, & alij plures quos supra notauimus in allegat. precedenti num. 16. & cum iste exactor, vel Thesaurarius moram fecisset in soluendo post aliquos menses, non potuit à se abdicare, & periculum ad Principem transferre, maximè admissis litteris Cambij, quibus delegabatur pecunia peticulo Principis, & insinuaretur ex eis imminere diminutionem, cum soluen-

da pecunia describeretur in moneta tunc currenti, quasi tempore enuntiationis litterarum Cambij, alia & dissimilis moneta esset, posset & timeretur mutari.

Rursus, quia cum quotidie immineret lex diminutionis monetæ ærosæ, non debuit à ministris regalis Patrimonij ea qualitate litteras Cambij acceptari ad solutionem debiti Thesaurarij, cum pecunia, quæ de proximo reprobanda, habetur pro reprobata, argumento *l. filius. penultima. de militari testamento*, & in terminis notatur per textum *ibi, in l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pignorat. actione*, facit *l. si d. n. hi. §. si reddit a 1. ff. commodati*, *ibi, non videtur reddita quæ deterior facta redditur. l. si vna 15. ff. de periculo & comm. rei vendit.* eis verbis, planè si cum intelligeret venditor non duraturam bonitatem eorum, usque ad eum diem tenebitur.

Et creditorem ideo posse recusare solutionem debiti quando vrget rumor diminutionis monetæ, vt indubitatum tenuerunt Anton. Gabriel. *lib. 3. commun. conclus. 2. num. 24.* Calcaneus *cons. 14. vers. quantum ad tertium*, Neuizanus *consil. 349. n. 15.* Pirrhustract. *de solut. cap. 6. num. 28.* Mantica *de contract. lib. 10. tit. 5. num. 11.* & 12. Menoch. *de arbitrariis, casu 232. & cons. 952. num. 22.* ex Decio, Tiraquello, & alijs Gratianus *tom. 2. disceptat. c. 260. num. 18.* & 19. Et ita in pluribus Senatibus decisum testantur Carrorius *decis. 63.* ex Hostiense, Iafone, Cornazano, Menchaca, & innumeris Giurba *decis. 87. num. 17.* & 33. Vrsillis ad Afflictum *decis. 90. n. 3.* & *de is. 154. num. 4.* & *decis. 399. num. 3.* & ex Senatu Pedemontano Anton. Faber in *Cod. tit. de solutione definit. 37.* & ratio est, quia solutio, cuius valor & utilitas constans non est, facta non censetur, vt argumento *l. qui sic soluit. ff. de solutione. l. si pro parte. §. versum. ff. de in rem vers.* quia videtur non fuisse, quod parum durauit, *cap. nam & ego, de verbor. significatione*, ex Panormitano, Ioanne Andrea, Bartol. Cardinali, Hippolyto de Marsilijs, & alijs pluribus probauit D. Salgado de Regia protectione *4. p. c. 14. n. 235. cum seqq.*

Nec huius rei argumentum excludit, quod ego aliquando notauit, vt licet ea sententia in quocumque priuato creditore vera sit, tamen in Principe non procedat: nam cum ille sit causa diminutionis lege sua edita, non potest ab ipso recusari solutio prætextu diminutionis monetæ, quam ipse facit, vt ex Hostiensi. Ancharano, Cardinali, Imola, Martino Laudensi, Antonio

Antonio Sola, Alberto Bruno, Thesaurario, Surdo, & alijs probauit in *decisionibus Granatens. 1. part. disput. 18. num. 17.* vt in hoc casu rectè posset Thesaurarius, vel exactor tributorum admittere litteras Cambij cum ea qualitate, vt in moneta tunc currenti solueretur, quasi inde periculum in Principem transferret.

5. Quippe id facere nullo modo debebat, quia non est ei commissa administratio, vt perderet. *l. filiusfamilias 7. in princip. ff. de donatione.* nec obstabit ipsius Principis facta mutationem monetæ fieri, ex *l. 3. tit. 9. lib. 9. Recopilat.* vbi expressè respondetur. & vide *1. part. decision. Granatens. 18. num. 20.* & 22. præsertim, quia ex oblatione litterarum, quas ille fecit, adhuc debito non liberatur, vt in terminis probat textus in *l. si litterarum. C. de solutione.* *ibi: Cum petitio debiti integra nihil legitimam exactionem impedire potest.* Sed & quod magis est, creditor in eo textu liberationem dedit litterarum prætextu, & adhuc non contingere liberationem, nisi postquam litteræ soluantur, probatur ex eiusdem textus verbis, *ibi: Si litterarum Auxenonis contemplatione quas ad Aristonem de numeranda pecunia dederat, recepisse te scripsisti debitum ab Aristone.* quomodo interpretantur Baldus, Salicetus, & Socinus quos refert, & sequitur *decis. 2. Granatensis*; apud Straccam *num. 10.* ac proinde nullo modo censeretur Thesaurarius, vel exactor tributorum liberatus, præsertim cum post moram soluere intenderet de legatione litterarum, vt prædiximus.

6. Nec ipsum iuuabit instituisse exactorem officiales regios, quibus debebat pecuniam Principis tradere, vt exigent litteras, quo casu videtur in mora illos constituitur, & creditori moroso tribuendum periculum diminutionis, ex *l. qui decem. ff. de solut. ex l. si opera 6. ff. de doli mali, & metus exceptione*, notarunt Barbosa in *l. si mora, num. 14. ff. solut. matrim.* D. Couarr. *de veter. numismat. potestate, cap. 7. §. 1. num. 4.* Martinus Laudens. in *tractat. de monetis, quæst. 14. versic. circa quartum*, Albertus Brunus *de monetis, particula 18. limitat. 1. num. 2.* Renerus Budellus *de re nummaria, cap. 26. num. 6.* Bartol. & Paulus in *l. quod te mihi. ff. si certum petatur.* Thesaurus *de monetis 1. part. num. 53.* & in *addit. decis. patris 174.* Antonius Faber *de nummar. solut. cap. 10. in princip.*

7. Sed dicendum est adhuc nullo modo posse excusari prædictum Thesaurarium. Ioan. Bapt. Larrea *Fisc. Alleg. Pars 11.*

rium, vel tributorum exactorem; quia etiam si pecunia ipsa offerretur, non sufficit ad constituendum in mora creditorem oblatio verbalis, nec etiam realis, si pecunia non consignatur, & deponitur, vt notatur communiter in *l. acceptam*, per textum *ibi, C. de usuris.* faciunt verba textus in *l. tutor 28. §. fin. ff. de administrat. tutor.* eis verbis: *Vlpianus notat, non sufficit obtulisse, nisi & deposuit obsignatum iusto loco.* facit textus celebris, & difficilis in *l. debitor 7. ff. de usuris.* *ibi: Usurario creditori pecuniam obtulit, & eam cum accipere nolisset, obsignauit, aut deposuit, ex eo die ratio non habetur usurarum.* & quatenus huic aduersantur verba sequentia eiusdem textus, *ibi: quod si postea conuentus ut solueret moram fecerit, nummi ex eo tempore steriles non erunt.* vide quæ notauit in *decis. Granatens. 1. p. disput. 19. num. 21.*

8. Et necessariam esse post oblationem obsignationem pecuniæ, vt in mora creditor constituatur, tenuit Donellus *lib. 16. comment. cap. 14.* ex Saliceto, Cagnolo, Tiraquello, & Lupo, Auendaño *de censibus, cap. 102. num. 9.* ex Iafone, Alberico, Castrensi, & Alexandro, Menochio *de arbitrariis, centuria 3. casu 233. num. 28.* & 29. idque apertius suadet, quia post eam interpellationem Thesaurarius ipse iterum litteras illas Cambij recepit, vt ab ipso exigenterentur, quo videtur omni iure, quod habere posset, renuntiare. *l. cum te 2.* vbi communiter notatur. *C. de his qua vi.*

9. Deinde, quia quando institit Thesaurarius, vt litteræ Cambij exigenterentur, nondum dies solutionis venerat, quo casu nullatenus portuerunt vrgeri officiales regij, vt litteras exigenterent, nec creditor potest compelli ante diem pecuniæ solutionem admittere, vt in terminis diminutionis monetæ tenuit Antonius Faber in *C. tit. de solut. diffinit. 14.* & antè tradiderat Bald. in *l. accepta, num. 28. C. de usuris.* Neuizanus *consil. 49. n. 13.* & 16. Anton. Gabriel *commun. tit. de solut. conclus. 2. num. 24.* Menoch. *d. casu 232. num. 26.* & 27. & *cons. 992. n. 22.* Carrorius *decis. 63. num. 5.* & *de deposito 2. p. q. 131.* Gratianus *tom. 2. disceptationum, c. 260. num. 19.* Tretracing. *lib. 3. variar. tit. de solutione. resolut. 22.* Scaccia *de commercijs. §. 2. gloss. 3. num. 117.* & pondera verba textus in *l. eum qui 15. ff. de annuis legatis*, *ibi: & perdituro ei id hæres ante diem restituisset, nullo modo liberatum esse.* & plura de hac re circa nostram Pragmaticam diminutionis monetæ ærosæ ego notauit *1. part. decision. Granat. 15. per totam.*

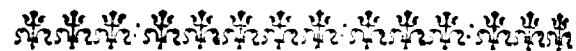
N Denique

10. Denique, quia nullo modo sustineri potest, ut litteræ exigenter postquam moneta diminuta est, tantum in dimidio valore quantitatis, ex illis verbis eis adiectis, *ut soluerentur in moneta tunc currenti*, cum datæ litteræ Cambij fuissent ante diminutionem; quia qui se obligavit ad solutionem certæ monete, debet solvere circa æstimationem tempore solutionis, Bart. & communiter DD. in *l. Paulus. ff. de solution.* Bolognet. Cagnolus, Alciatus, Brunus, Mudæus, & alij quos refert Seraphin. 1. part. decis. 511. Couarr. de veter. numismat. cap. 7. §. unico, conclus. 7. & 10.

11. Et quoties mutatio monete respicit valorem intrinsecum, pertinet eius periculum ad debitorem quantitatis. Panormitan. in cap. quanto, de iur. iurand. num. 12. & ibi Bald. num. 8. Anton. de Butrio num. 12. Brunus de Monetis, particula 18. limit. 10. & debetur æstimatio monete, quæ fuerit tempore solutionis. Cæsar. Vrsil. ad Afflict. decis. 90. num. 2. & decis. 194. num. 2. ultra quam illa verba solvantur, *in moneta tunc, vel hodie currenti*, quæ in litteris Cambij adiecta fuerunt, debent intelligi *rebus sic stantibus*, id est, non facta mutatione, ut argumento *l. quod Seruius. ff. de conditione causa data. l. quæro. §. inter locatorem. ff. locati. l. cum quis, in principio. ff. de solution.* notant Iason in d. *l. quod Seruius*, num. 9. & 10. Seraphin. decis. 129. n. 1. & 3. Sesse decis. 187. num. 23. Surdus consil. 313. num. 68. Tuschus practicar. littera D. conclus. 402. Gratian. tom. 5. disceptationum, cap. 916. num. 22. Barbosa clausula 129. D. Castillo tom. 4. controuersiar. c. 59. num. 11. & 20. & in terminis circa promissionem dotis restrictam ad monetam tunc currentem, tenuit pro hac re Beroius decis. 327. ut mutatio, vel diminutio monete non debeat nocere, cum similis esset contractus, & constat num. 3. ibi, *Ponderatis supradictis promissionis verbis, scilicet, mille & quingentorum scutorum auri hodie currentium.*

12. Et multo magis suadetur, quia plus quam quinque menses antea Thesaurarius dederat pecuniam eis, qui litteras soluendas officialibus regiis in alio loco delegarunt, vnde cum eo tempore integra pecunia fruerentur, & non diminuta æstimatione, iniquum est postea dimidia tantum velle satisfacere, nec cum aliena iactura locupletandi. *l. nam & hoc natura. ff. de condit. indebiti*, nec aliquo modo admitti potuit solutio in moneta iam diminuta, nisi constaret, ut prædictis lit-

teris satisfaceret habuisse delegantem litteras similem pecuniam paratam in eo loco vbi delegavit, & ea ratione passum fuisse damnum, & periculum diminutionis; quia ea adiectio in litteris facta monete *hodie currentis*, non fuit apposita, ut lucrum haberet, qui pecuniam recepit in alio loco litteris transportandam, sed ut euitaret periculum diminutionis, si forte, quia recipiebat alterius gratia, & pro eius commodo, postea pecunia diminueretur, ut rectè & latius probaui in simili in decis. Granatens. 1. part. disput. 17. per totam. quæ omnia cum in hoc casu non constarent, nec aliquo modo id Thesaurarius probasset, non poterit excusari, quin periculum pecunie sustineat, quia non debebat litteras exigere in pecunia valoris diminuti, ac per consequens Thesaurarius condemnandus; & ita obtentum fuit.

ALLEG. LXXXVI.

Monasteria & Regulares non possunt habere officia secularia.

- 1 Monachi non possunt exercere officium profanum. cap. Monachi 35. 16. q. 1. cap. 1. 2. 3. & 5. ne clerici, vel Monachi.
- 2 Monachi suis claustris includi debent. Monachis indecens est misceri officiis secularibus. cap. quanto, de officio ordinarij. l. repetita. §. absurdum. C. de Episc. & cler. l. consulta diuina. C. de testam. l. placet. C. de Episcop. & clericis. cap. de presentium 20. 16. q. 1.
- 3 Tutores esse non possunt Regulares & Ecclesiastici. cap. Cyprianus 4. §. hi qui 6. 21. q. 3.
- 4 Officia secularia non possunt habere Ecclesiastici, qui si in eis deliquerint, non possunt puniri à iudice laico.
- 5 Tabellionis officium non possunt exercere Ecclesiastici. l. 15. tit. 18. lib. 2. ordinam.
- 6 Hispano iure generaliter clerici non possunt eligi ad officia secularia. l. 17. tit. 3. lib. 1. ordinam.

7 Clerici

- 7 Clerici minorum Ordinum si declinauerint regiam iurisdictionem, inhabiles ad officia secularia censentur. l. 9. 10. tit. 3. lib. 3. l. 10. tit. 2. lib. 7. ordinam.
- 8 l. 4. tit. 4. p. 3.
- 9 Religiosis fauor est clericos, vel Monachos non admitti ad officia secularia. l. non distinguimus 32. §. sacerdotio. ff. de arbitris.
- 10 l. 2. de in ius vocando, explic.
- 11 l. aut Religionis beneficium 28. de procur. Authent. de sanctissimis Episcopis. §. sed neque. C. de Episcopis, & cleric.
- 12 Clerici & Monachi excusantur ab omni officio seculari. l. Prætor 13. de vacatio. & excusat. muner. l. neque infantes 36. de fideicom. libert.
- 13 Ecclesiasticus qui admisit officium seculari, monendus ut dimittat.
- 14 Concilium Tridentinum sess. 25. c. 4. explicatur. l. 4. tit. 17. p. 3.
- 15 Commendas Indiarum non possunt habere Religiosi, vel Ecclesiastici. Feudorum & commendarum argumentum.
- 16 Feuda non possunt habere Ecclesiastici. c. 1. §. si clericus, si de feudo fuerit controuers.
- 17 Monasteria non possunt regulariter feuda possidere.
- 18 Monachi habere non possunt beneficia Ecclesiastica sine speciali indulto Pontificis. Argumentum non valet de beneficio ad officium, & e contra.
- 19 Maioratus & feudi valet argumentum. Monasteria non possunt succedere in maioratu ex consuetudine generali Hispanie.
- 20 Religiosi & monasteria, vbi professi, non habent ius retractus. c. non dicatis 12. q. 1. c. 1. de milite vasallo.
- 21 Emphyteusis non potest deuenire ad monasterium, quia est manus mortua.
- 22 Principis concessionem ut ad monasteria transferantur, emphyteusis debet operari solum in præiudicium Principis, non verò priuati domini emphyteusis.
- 23 Officia Indiarum cum de vno possessore in alium transeunt, partem pretij fisci soluunt.
- 24 Maioratum rei emphyteutica fieri non posse verius est. c. 1. de alienatione feudi.
- 25 Nominator tenetur pro nominato, tit. C. de periculo nominatorum. l. 1. §. sed magistratus. l. quod ad heredem. ff. de magistratibus conueniendis.
- 26 Ecclesiasticus qui administrat officium seculari, Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars I l. culari, an coram Ecclesiastico, vel seculari iudice conueniendus. l. 4. tit. 17. p. 3.
- 27 l. 4. tit. 17. p. 3.
- 28 Officia non debent per substitutum administrari.
- 29 Rescripta quæ prohibent officia secularia conferri Ecclesiasticis, nihil detrahunt immunitati.
- 30 Verba generalia quibuscunque, etiam incapaces comprehendunt. l. 1. §. permittitur, de aqua quod id. & est. c. 1. de feudo non habente propriam feudi naturam.
- 31 Ex verbis quibuscunque comprehenduntur qui alias non comprehenderentur.
- 32 Feuda quæ possunt per substitutum inscribi. Monasteria & Clerici capaces sunt. l. 6. tit. 24. p. 4.
- 33 Clausula quæ potuit proiudicari, imputandum ei qui non proiudicauit. l. Titius 48. ff. de fideiussor.
- 34 Ecclesia & Monasteria quando ex clausula generali non excluduntur à successione bonorum.
- 35 Generalis dispositio solum referenda ad illud quod ex iure comprehendere potest. Verbum quilibet, interpretandum iuxta subiectam materiam. l. Iulianus, de leg. 3. l. pediculis. §. Labeo. de auro & arg. leg. l. Procuratoribus. C. mandati. l. si vno. ff. locati. l. cum pater. §. donatam. de leg. 2. l. fluminum. §. hac stipulatio. ff. de damno infect.
- 36 Concessio ad quascunque personas facta de capacibus accipienda. litem apud Labeonem. §. ait Prætor. ff. de iniur.
- 37 Generalis clausula non extenditur nisi ad ea de quibus specialiter agitur. l. emptor 47. §. Lucius. ff. de pactis.
- 38 Priuilegium & concessio nociua rescindenda. l. ius publicum. ff. de pactis. l. 2. §. ius Reipublica. ff. de admin. rer. ad ciuit. pertin. l. 2. C. de conueniend. fisci debit. lib. 10. c. suggestum, de decimis. c. quanto, de censibus.
- 39 Substitutum qui nominare potest, per se capax esse debet iuris ex quo nominat. Vitium auctoris obstat substituto. Inhabilitas medijs in extrema influit. l. 1. pradi. de seruit. rustic. prad. l. si viua matre. C. de bonis mater.
- 40 Renuntiatio iuris in aliquo fieri quando admittitur, debet esse in capace eius quod renuntiat. N 2 Officia

- Officia equiparantur feudis.*
- 41 *Officiorum Indiarum pars fisco debetur, cum in proprietate officium ad aliquem transfertur.*
- 42 *Specialitates duæ in iure non admittenda.*
- 43 *Religioni repugnat exercitium officij secularis.*
- 44 *Dispensatio numquam inducenda nisi expressè constet.*
- 45 *Dispositio omnis debet intelligi de habili.*
- 46 *Monachi antiquitus ex humilitate Sacerdotes non fiebant. Religiosi debent ab aula Principum recedere. cap. placuit. 16. q. 1.*

Monasteria an possint habere officia Indiarum, ut in eis valeat fieri renunciatio eorum officiorum, quæ à Principe perpetua facta, ut per substitutum possint exerceri.

T Monasteria in communi, nec Regulares singuli per se non sunt capaces cuiuscumque officij secularis, maximè quando illi est annexa iurisdictio, vel aliquod profanum ministerium decretum fuit in Concilio Tarraconensi canone. 11. de quo in c. *Monachi* 35. 16. q. 1. eis verbis: *Similiter ut nullus eorum, id est, Monachorum forensis negotij susceptor, vel executor existat.* iuncta gloss. ibi, ex ratione textus in cap. 1. *ne clerici, vel Monachi. Nemo militans Deo implicet se negotiis secularibus, c. 2. eod. ibi, Sacerdotibus, & clericis suis denuncies ne Ministri laicorum fiant. cap. 3.* eis verbis, *ne occasione scientia spiritalis viri mundanis rursus actionibus inuoluantur. c. clericis 5. ibi, iubemus etiam sub interminatione anathematis, ne quis Sacerdos officium habeat vicecomitis, aut Præpositi secularis: si quis autem contra hoc venire presumpserit, & commonitus emendari noluerit, excommunicationi subiaceat.* & idem pluribus Conciliis decretum, præsertim in Treuerensi II. c. de Religiosis 4. tom. 2. p. Conciliorum, pag. 273. addendi Abbas, Ioannes Andreas, Dominicus, Monachus, Lapsus, Coar. Henriquez, Sairus, Emanuel Rodericus, Bonacina, Auila & Molina, quos refert Barbosa in *collección. d. cap. 3. num. 2.* & alij plures, in d. cap. 2. *ne clerici vel Monachi, num. 2.*

Quippe valde indecorus existimatur, Monachos qui suis claustris mancipati & includi debent, misceri officiis secularibus. cap. quanto 7. de officio iudicis ordinarij, cum debeant esse omnino diuersa & separata ministeria Ecclesiastici & laicorum, ut in terminis traditur in l. repetita. §. absurdum, iuncta gloss. C. de Episcopis, & clericis, & facit l. consulta diuina. C. de testamentis, ibi, *Absurdum est, si promiscuis actibus rerum turbentur officia, & alij creditum alius subtrahat, & facit textus expressus in l. placet 17. C. de Episc. & cler. eis verbis, Placet nostra clementie, ut nihil commune clericis cum publicis actionibus, vel ad Curiam pertinentibus, cuius corpori non sunt annexi, habeant, vbi gl. verb. publicis, & verb. actionibus, de muneribus publicis, accipit, & sunt notabilia verba in c. de presentium 20. 16. q. 1. ibi, *Quia satis amarissimum habeo de isto proposito ad aliud officium homines deduci, in quo nullo modo quæ à Monachis Deo promissa sunt, valeant adimplere, omnimoda est illis habitus, & istius officij diuersitas; illi enim quies, oratio, labor manuum: at hic casusatum, cognitio, conventiones, actus, publica litigia; & in quibus ministeriis exerceri debeant Ecclesiastici, & quæ officia illi permittantur, traditur in cap. doctos 21. 16. q. 1. cap. sape Principis 39. 23. q. 8. & ex Diuo Paulo epistola 2. ad Timotheum, cap. 2. Deo militans non debet se implicare negotiis secularibus.**

Vnde prouenit ut Regulares & Ecclesiastici non possint esse tutores, nec administrare officia secularia. c. Cyprianus 4. cap. hi qui 6. 21. q. 3. quia, ut traditur ibi, *Ne molestus & negotiis secularibus alligentur, & in nullo ab administratione diuina auocentur.* & inter Romanos ita obseruatum insinuat Plutarchus problema. 109. vbi tradit ne videretur paruipendii Sacerdotes, eo quòd inhiherentur ab officiis publicis eis permissum, ut lictore & sella curuli, quia inter Græcos dignitas sacerdotalis æqualis Regiæ habebatur, quibus addenda verba Petri Gregorij lib. 47. Syntagm. cap. 10. num. 18. ibi, *Secundum quod clerici statuti sunt pro seruatio Ecclesiæ, ut contingere posset, ut pariter concurrentibus illis & necessario determinandis negotiis Reipublica, non possent utrisque interesse.*

Ex quibus Ecclesiasticos non posse habere officia secularia, tenuit Decius in d. de Iudiciis. n. 44. ex Innocentio, Abbate, Ripa, Præposito, Corfeto, Rostauro, Couarruua, Carolo de Tapia, & aliis, latè probauit Mastrillus de Magistrat. lib. 2. c. 6. n. 3. 8. 9. quasi

quasi maximum esset absurdum ad officia secularia admittere Clericos, vel Religiosos, qui si in officio delinquerent, non possent puniri per seculari potestatem, cui inferuerunt, ut ex Barbatia, Aufreio, Tiberio Deciano, Iulio Claro, Vincentio de Franchis, Cassaneo, Guillelmo Benedicto, Surdo, Cauallo & Rotæ decisionibus probauit idem Mastrillus vbi proxime, à n. 10. vsque 16. & arg. d. c. 1. *ne clerici, vel M. nachis, Clericos, vel Regulares debere abstinere à publicis officiis, tenuit Frater Emanuel Rodericus 3. tom. Regul. quæst. 8. artic. 3.*

5. Et ad Tabellionis officium, ut nullo modo possint exercere, ex l. 15. tit. 18. lib. 2. *ordinamenti Regis*, cum Abbate, Ioanne Andrea, Hostiensis, Bellamera, Cassaneo, Rebuffo, Francisco Marco, Bernardo Diaz, & aliis probauit idem Mastrillus decis. 159. per totam.

6. Et iure nostro est vniuersalis dispositio l. 17. tit. 3. lib. 1. *ordinamenti*, vbi absolute prohibetur Clericis ne possint eligi ad publica officia, nec dispensatio quæ contra processerit, exequi valeat.

7. Nec solum Clerici in sacris constituti hac prohibitione comprehenduntur, sed etiam Clerici minorum Ordinum, si declinauerit iurisdictionem regiam, intendens in aliqua causa remittendum ad Iudicem Ecclesiasticum, quod dicimus *reasumir corona*, eo ipso ad publica officia inhabiles declarantur. l. 9. 10. tit. 3. lib. 3. l. 10. tit. 2. lib. 7. *ordinamenti*, vbi expressè prohibetur, ne officia populorum Clericis conferantur, & ex l. 17. tit. 3. lib. 3. *ordinamenti*, cum Castrensi, Iasone, Alberico, Fulgoso, & Tiraquello, ut eos explicaret, notauit Didacus Perecius d. l. 9.

8. Iuuat etiam l. 4. tit. 4. p. 3. agens de illis, qui non admittendi ad officia publica, eis verbis, *nin el que fuesse de Religion porque menguaria por ende en lo que es tenido de fazer en el seruicio de Dios e demas seria cosa sin raçon que el que se desamparo de las Riquezas. De este mundo que se parasse a oir nin a librar a los homes que contendiesen sobre ellas.* Quanto igitur absurdus esset, ut Monasterium Carmelitanum Reformatorum, quos dicimus *descalços*, vrbis Mexicanæ, cum quo discussio vellet in proprietate obtinere officium examinantis, vulgo *en sayador*, auri & argenti in officina monetaria eius vrbis, de quo nostra controuersia, & qui mundi diuitias paupertati dicari abiecerunt, velint diuitiarum secularium examinantis officium sibi vsurpare, & proprium defendere, & huius litis &

allegationis nostræ memoratur doctissimus Ioannes de Solorzano 2. tom. de Indiar. gubernatio. lib. 5. c. unico n. 116.

Et notanda sunt verba l. non distinguemus 32. §. Sacerdotio. ff. de arbitris, vbi agens Paulus Iureconsultus, an Sacerdos possit esse arbiter, & quando Sacerdotij dignitas peruenit postquam arbitrium susceperat, tradit ibi, *Sacerdotio veniente videbimus, an cogatur arbiter sententiam dicere; id enim non tam honori personarum, sed & Maiestati Dei indulgetur, cuius sacris vacare Sacerdotes oportet.*

Et facit l. 2. ff. de in ius vocand. ibi, *nec eos qui propter loci Religionem inde se mouere non possunt, quæ melior lectio est, quàm alia semoueri*, referens id ad asyla & loca sacra, vnde quis extrahi non poterat ad iudicium, & ideo hanc lecturam; alia vulgari amplexa, reprobatur Cuiacius lib. 13. obseru. cap. 29.

Idque ne ministeriis secularibus implicetur Ecclesiastici, esse beneficium Religionis, traditur in l. aut religionis beneficium 18. ff. de procurat. & notandam authenticam de sanctissimis Episcopis. §. sed neque. C. de Episcop. & Clericis, ibi, *sed neque Curialem, nec officialem Clericum fieri permittimus, ne ex hoc venerabili clero fiat iniuria.*

Sed ut excusati sint Clerici, vel Monachi à quocumque officio seculari, Vlpianus in l. Prator 13. ff. de vacatione & excusatione munerum, eis verbis, *vel si quid Sacerdotium nacti sint, ut discedere ab eo sine religione non possint nam & hi in perpetuum excusantur.* facit l. neque infantes 36. ff. de fideicommiss. libert. ibi, *neque ij quos religio.*

Et ideo in Concilio Antiocheno decretum fuit, ut si aliquis Ecclesiasticus se subiecerit Principi seculari, eius officium admittens, moneatur illud dimittere, si non fecerit, excommunicetur, ut refert Marta de iurisdictione 4. p. centuria 2. casu 127. n. 7. & 8. vbi tradit, monendos Principes ne conferant officia secularia Ecclesiasticis; & eorum Prælati & superiores, qui permiserint, eisdem pœnis subiacebunt.

Idque esse iuxta Concilium Tridentinum sessio. 25. cap. 4. qui ad maiorem obseruantiam Regulares constringit, tradit Segura Daualos in directorio iudicum 1. p. c. 12. num. 6. addendus Burgos de Pace in l. 2. Tauri, num. 75. & idem in consideratione fuit legum partitarum conditoribus, ut constat l. 4. tit. 17. p. 3. quæ prohibet Clericos nullatenus esse iudices, quos dicimus *pesquisidores*, & aliqua damna considerat, si ad id munus admitterentur, quæ postea in nostro casu expendenda.

15. Sed speciali prouisione confirmatur ex cap. 26. nouarum ordinationum Indiarum anni 1542. quibus commendæ & Indorum assignationes prohibentur assignari Clericis, Monasteriis, aut aliis domibus Ecclesiasticis, & de officiis ad commendas validum sumi argumentum, & è contrâ, notauit Antonius Leo in lib. confirmationum regiarum, 1. p. cap. 15. num. 18. & argumentum iuris procedit. nam hæc officia & commendæ velut feuda regulantur, & in eis Rex noster directum dominium reseruat, & ideo commendæ post impletas vitalitias concessionem à Principe factas ad illum redeunt, & in officiis quando perpetua redita sunt, vt nec in commissum incidere possint, nec renuntiatio sit necessaria semper, quando ad aliquem transeunt, dimidium valoris, aut tertia pars, iuxta qualitatem officiorum, regali fisco solui debet, in argumentum directi dominij, vt tradit idem Leo 2. p. cap. 5. num. 5. & in 1. p. cap. 4. num. 14. ex Vdalrico Zasio & Matienzo in l. 6. gloss. 2. tit. 10. lib. 5. Recop. probat commendas feudis æquiparari. adde quæ notauit D. Solorzano 2. p. de Indiar. gubern. lib. 2. cap. 27. num. 49. & lib. 5. cap. unico, num. 117.

16. Clericos verò, vel Monachos non posse habere feuda, certum in iure est. cap. 1. §. si Clericus, si de feudo fuerit controuersia. Schraderus de feudis p. 9. cap. 10. num. 1. cum seqq. ex Felino, Curtio, Alexandro, Afflicto, Capicio, Cassaneo, Ferronio, Marino Freccia, Pontano & aliis pluribus probauit Burfatus lib. 2. cons. 199. num. 12. ex Bartolo, Baldo, Curtio iuniori, Iafone, Ruino, Gozadino, Luca de Peña & aliis, Cephalus lib. 2. cons. 151. num. 1. & 2. ex Bruno, Rubeo, Cassaneo & Crauetta, idem Cephalus cons. 152. ex Alexandro & Socino, idem lib. 5. cons. 641. num. 12. cum Beccio, Iulio Claro & aliis, Menoch. cons. 519. num. 8. vbi se remittit ad lib. 2. de arbitrariis, casu 231. n. 2. & 3. ex Parisio, Ancharrano, idem Menoch. cons. 722. num. 23. ex Alexandro & Cardinali, Cassaneus in consuetud. Burgund. rubrica 3. §. 5. in textu, ibi, excepté les Religieux, probarunt Beccius cons. 216. num. 2. Mandelus Albensis lib. 3. consil. 750. n. 8. & cons. 752. num. 9. 10. & 11. Beronius consil. 16. num. 14. & 15. Corneus vol. 1. consil. 16. num. 5. Capicius decis. 10. num. 10. ex Bartolo, Saliceto, Molina & aliis, D. Præses Valençuela 2. tom. consil. 135. num. 14. & 15.

17. Et nisi ex dispensatione, prouidentia, vel consuetudine, non esse admittendum Monasteria posse feuda possidere. Ponte de potest. Proregis, tit. de assensibus regis. §. 8. n. 6.

& addendus doctissimus D. Solorzano 2. tom. de Indiarum gubernatio. lib. 2. cap. 5. num. 15. & 22. vbi plura alia præter adducta congessit disputans de militibus Hierosolymitanis Ordinis Diui Ioannis, an quia Religiosi possint habere feuda, & quid in aliis Equitibus Ordinum militarium.

Vtèrius Monachos non posse habere beneficia Ecclesiastica, nec eorum capaces esse, constat, Nauarrus cons. 11. de statu Monachor. Bellamera decis. 172. cum Abbate, Rocho, Lambertino & Corraio, Nicolaus Garcia de benefic. 7. p. cap. 10. num. 28. & sine speciali indulto & rescripto summi Pontificis ea non possint habere, probauit Staphileus de literis gratia expectat. n. 8. & posse Pontificem in hoc dispensare ex Felino, Abbate & communi Canonistarum, Tiraquello, Gregorio Lopezio, Couarr Nauarro, Menochio, Richardo, Henriquez & pluribus Nicolaus Garcia d. c. 10. num. 41. etsi alicui contrâ ex cap. cum ad monasterium, de statu monacho. quos refert Gama vbi proxime, à num. 38. & Augustin. Barbosa in collectan. eius, num. 11. ita etiam succedere non poterunt in officiis publicis, quia de eis ad beneficia & econtrâ procedere argumentum, tenuit Menochius cons. 436. num. 15. ex Mandosio, Olibano, & Chalda Pereira probauit D. Augustinus Barbosa argumentorum communium loco 14. & loco 77.

Rursus de feudis ad maioratum argumentum procedere, tenuerunt Baldus, Castrensis, Bartholomæus Socinus, Parisius, Couar. Simancas, Rodericus Suarez, Antonius Gomezius & Pinellus, quos refert D. Molina lib. 1. de primog. cap. 7. num. 1. & Monasterium non posse succedere in maioratu, & eius non habere capacitatem, maximè si maioratu fuerit adiuncta dignitas iurisdictionis, aut muneris publici, quia hæc non possunt rectè à Monasterio administrari, & ex consuetudine generali Hispaniæ excluduntur, cum glossa, Baldo, Archidiacono, Speculatore, Felino, Barbatia, Romano, Tiraquello, Nicolao de Vbaldis, Laudensi, Lizirier. Antonio Gomezio, Gregorio Lupo, Cifuentes, Iulio Claro, Gama, Surdo, Crassis, Aluaredo, Chalda Pereira, Tapia, Cabedo, Molina Iesuita, Flores de Mena, Molina de primogeniis, & Casanate, qui ita tradit iudicatum in supremis conciliis Castellæ & Aragonum, probauit Thomas Sanchez in summa lib. 7. cap. 15. num. 12. qui affirmat id procedere ex verisimili voluntate fundatoris primogenij. nam creditur nolle vt succedat Monasterium. Molina de primog. lib. 1.

lib. 1. cap. 11. n. fm. ex quo Fufario, Gama, Ceuallos, Anguiano, D. Castillo & aliis rectè probauit. D. Solorzano d. 2. tom. lib. 2. c. 17. n. 63.

20. Similiter Religiosus & Monasterium, vbi professus non habet ius retractus. c. 1. de milit. vasallo, cap. non dicatis 12. q. 1. tenuerunt Gillelmus Benedictus in cap. Raynuttius, verb. & uxorem, num. 220. Cassaneus in consuetud. Burgundia rubr. 10. verb. le plus prochain, num. 14. cum Decio, Papinio & aliis Horatius Carpanus ad statuta Mediolanens. cap. 417. num. 71. & quando est consuetudo, vt in Hispania, ex Baldo & aliis Tiraquell. de retractu lignag. gloss. 8. num. 19. quia ad ea quæ proueniunt ex iure ciuili, respectu sanguinis, consideratur incapacitas Regularium & Monasterij.

21. Res etiam emphyteutica non potest transire in Ecclesiam, vel Monasterium, quia omnino ius adimeretur domino directi dominij, vt res ad eum posset redire, extincta linea, vel ex causa commissi, vt tradit Oldradus cons. 17. nam Monasterium, & Ecclesia raro bona alienat, & ideo censetur emphyteusim esse in manu mortua, quo ad iura directi dominij, & ideo non posse emphyteusim peruenire ad Monasterium, quasi ad manum mortuam, cum Speculatore, Baldo, Oldrado, Alciato, Valasco & Gama probauit Rodericus de annuis redditibus lib. 2. q. 22. n. 34. Thefaurus lib. 1. quaestionum forensium, cap. 83. per totum.

22. Et quamuis aliquando à Principe concedatur Ecclesiæ, vel Monasterio, vt emphyteusim acquirat, quæ concessionem vocantur amortisamenta, id operari solum debet in præiudicium Principis, non verò alterius tertij. Cassaneus in consuet. Burgundia, rubrica 9. §. 10. num. 35. & vt Ecclesia semper viuere censetur, c. liberti 12. q. 2. cap. si gratiosè, de rescriptis in 6. nec censetur habere hæredes, in quibus ius Laudemij possit causari, in quibus etiam difficile sit conuenire Monasterium. Beronius in cap. potuit, de locato, & in terminis Monasterium non esse capax emphyteusis, tenuerunt Burfatus lib. 2. consil. 199. num. 12. cum Baldo, Bertrando, Grato, & Parisio, non posse ex eo ad emphyteusim nominari collegium, vniuersitatem, & vel ciuitatem, probauit Chaldas Pereira de renouatione emphyteusis q. 19. num. 19. & num. 20. idem admitti in Monasterio, ex Angelo, Castrensi, Rebuffo, Menochio, Zephalo & Collectario tradit num. 21. eis verbis, Ecclesia, vel Monasterium nominari ad emphyteusim non potest, quia potentior est, tum

etiam ob difficilem pensionis exactiorem, & in certam reuersionis spem, & consolidationis emolumentum, & sic acquirere non potest, ex Imola, Iacobino & aliis, idem Pereira de nominatione emphyteut. q. 20. num. 25. & 27. & argumentum de emphyteusi ad feudum & commendas valere, notarunt Romanus cons. 22. Menoch. cons. 124. num. 53. & cons. 825. num. 77. ex Afflicto & aliis Pereira de emphyteusis extinctione, c. 5. n. 55. 66. & 67. ex Bartolo, Baldo & aliis pluribus Euerard. loco 11. de feudo ad emphyteusim, & de commendis ad officia, etiam argumentum procedere iam animaduertimus.

Confirmatur. nam officia Indiarum quamuis fiscus regius illa vendat, & in perpetuum concedat, semper tamen retinet concessio naturam emphyteusis. nam dimidium valoris in aliquibus officiis, & in aliis tertia pars debet solui regali Patrimonio, cum ad aliquem nouum possessorem officium transferit, iuxta rescripta anni 1581. 1601. 1606. 1607. quæ refert Antonius de Leo 2. p. cap. 5. & cum videatur perpetuari officium quando ad Monasterium peruenit quod in præiudicium domini emphyteusis, id est, fisci Regis, quoad dimidiam, & tertiam valoris partem admittendum non est, iuxta prædicta, vt in Monasterium officia transferantur.

24. Ex quo quamuis contra id allegaretur à Monasterio non esse attendendum præiudicium quod in consequentiam venit domino directi dominij, & fisco, in hoc casu, quia rei emphyteuticæ maioratus fieri potest, quamuis ex eius prohibitione alienationis cesset Laudemium causari, & comprobant ex Mieres de maioratibus 1. p. q. 73. per totam, vbi ex Molina & aliis probat, & num. 20. testatur de consuetudine Hispaniæ, & ab ea non esse recedendum: tamen id valde controuersum, & verior est opinio contraria, maioratum de re emphyteutica fieri non posse, quia consideratur præiudicium dominij directi: nam illius ius consistit in licentia, vt in aliquem alienatio fiat, & Laudemium ex alienatione debeat, & commissum fiat, si contra emphyteusis conditiones factum sit, & ideo maioratus eius non admittendus, ex ratione cap. 1. de alienatione feudi, quod loquitur in Ecclesia, ibi, non valet ideo, scilicet, quia nunquam reuersurū sit ad dominum, cum Ecclesia non desinat esse heres. in terminis resoluunt Rodericus de annuis redditibus lib. 2. q. 23. num. 34. Chaldas Pereira de nominatione emphyteutica q. 20. n. 15. & idem cons. 21. num. 3. Gama decis. 70. num. 1. & 2. & decis.

& *decif. 214. n. 1. & decif. 218. n. 3.* Flores de Mena *in addit. ad decif. 70.* Molina Iesuita, omnino videndus, *tract. 2. de iustit. & iure, q. 608. n. 2.* Speculator, Felinus, & Baldus, quos pro hac sententia refert D. Anguiano de *legibus lib. 3. controuers. cap. 2. num. 2.* & eandem tenuerunt opinionem Alciatus, Masarius, Iulius Clarus, Guillelmus Benedictus, Phœbus, Thesaurus, Lara & Gama, qui tradit ita sapiens iudicatum, quos refert additio ad Molinam *lib. 2. c. 10. num. 71.* id quasi magis æquitati consonum tradens, & ita decretum in supremo Castellæ iustitiæ Senatu in lite D. Ludouici Casanate, & Domnæ Mariæ Melgarefo, & quando hoc controuersum consideremus, id sufficit ne admittamus inducendum, vt in præiudicium fisci Regij Monasteria sibi officia publica intendant in proprietatem adquiri.

Præterea, quia plura absurda sequerentur. nam cum Monasterium debeat per substitutum hoc manus deferuire, & ab eo nominetur, si in aliquo substitutus à Monasterio nominatus excederet, ita vt oporteret agi contra nominatorem, ex titulo *C. de periculo nominatorum, l. 1. §. sed Magistratus, ab initio. l. quod ad har. dem. ff. de Magistrat. conuenien.* Bartolus, Baldus, Hippolytus, Platea, Auendaño & Auiles, quos refert Paz *in praxi 1. tom. 8. partis in proæmio, n. 4.* Azeuedo *in l. 9. tit. 5. lib. 7. Recopil. in declaratione Pragmaticæ horreorum publicorum cap. 3. num. 7. & in l. 13. tit. 9. lib. 3. Recopil. num. 14.* non posset in hoc casu aduersus Monasterium agi, nec ab eo fiscus consequi pœnas, quibus subiaceret substitutus, aut interesse (quod fortè maximum esse posset) ex fraudibus officij examinantis auri, & argenti.

Maximè iuxta illorum opinionem, qui tutiorem censent illam, vt Ecclesiasticus, qui administrauerit officium seculare, pro rebus officij non sit conueniendus coram iudicibus laicis, sed in suo foro, maximè quando criminaliter ageretur. nam & ipsi, qui quando agitur ciuilitè, tenuerunt coram sæculari conueniendum clericum, qui administrat publicum officium; tamen in causa criminali negant. videndi Salzedus, Pordoloes, Plaza, Iulius Clarus, Cassaneus, Guillelmus Benedictus, & Redinus, quos refert Cenedo *collect. 37. ad decretum, n. 16.* Couarruuias, Aufrelius, Puteus, Conradus, Vrsillus, Tiberius Decianus, Ioannes Garcia, Farinacius & alij, quos refert Bobadilla *lib. 2. Politicæ cap. 18. num. 99.* qui tradit contra Ecclesiasticos, qui laicorum officia administrarunt, Iudices sæculares posse

procedere, non tam ex iure, quàm ex consuetudine inductum, & facit *l. 4. tit. 17. p. 3.* quòd difficile esset in hoc casu procedere contra Monasterium, qui se defendit, allegans per se officium non administrare, sed substituere illum, qui administrat.

Facit etiam *d. l. 4. tit. 17. p. 3.* vbi ideo prohibentur Ecclesiastici iudicium munus subire in causis laicorum, quia plura damna admitterentur, iuxta suprà dicta considerat, eis verbis, *esi de otra quiffa lo ficiessen farian contra derecho de santa Iglesia porque podria caer en peligro de sus ordenes e demas embargarian el derecho si glar ca si ellos non ficiessen la pesquiffa derechamente no podrian complir en ellos la Injusticia que deben los que los habiessen de juzgar assi como en otros homes legos.*

Tum, etsi prohiberetur à Rege nostro huiusmodi officia per substitutos administrari, valde vtile & conueniens ita decernendum ex damnis quæ ex substitutorum seruitio proueniunt, *l. 6. tit. 2. l. 18. 19. tit. 3. lib. 7. l. 1. tit. 19. lib. 2. Recop. l. 73. tit. 5. eodem libro l. inter artifices,* cum similibus, de solutione, quia videtur electa industria personæ, & Schedulis Indiar. Consilij & Antonio de Leon probauit D. Solorzanus *d. 2. tom. lib. 5. cap. penult. num. 112. qui n. m. 115. & 116.* nostram sententiam amplectitur, vt prohibenda sit renunciatio huiusmodi officiorum in Monasteriis, qui nisi per substitutum ea seruire & administrare non possunt.

Sed etiam non leue dispendium esset publici commercij & laicorum utilitatis, hæc officia (quando prædicta non prohiberent) monasteriis mancipare, quia cum inter priuatos exerceretur, multæ familiæ auerentur, & in seruitio Regis exerceri possent, quod cessaret, si omnino ad Monasteria officia transferri possent, & ideo de illis statuta fieri, & regis schedulæ expediri possunt, absque eo quòd libertatem Ecclesiasticam lædat, quia potius Religionis & Ecclesiasticorum decori, ex iure Canonico illud congruit, & quoties legibus Ecclesiasticis de hoc loquentibus conueniunt, nihil lædunt libertatem Ecclesiasticam, vt in alijs, de quibus plures referens Diana *4. p. tractatu 1. de immunitate Ecclesiar. resolutione 13. 14. & 15.* vbi contendit contra Pereiram, qui in aliquibus casibus non lædi immunitatem dicebat.

Pro contrario verò plura à Monachis expendebantur, quibus necessarium erit satisfacere.

Primò

Primò dicebant, ei cui à Rege venditum officium, & perpetuum factum, facultatè datam, vt in quamcumque personam posset illud renunciare, & prædicta generali dispositione Monasterium censetur comprehensum, vt nihil aliud necessarium sit, quàm renunciationem fieri, arg. *c. 1. tit. de feudo non habente propriam feudi natur. & verbis, Cuicumque, & quibuscumque dederis,* comprehenduntur etiam inhabiles, qui aliàs non possent in feudo succedere, & admitti. Bald. *in l. 1. q. 34. n. 27. de rer. diuis. & in c. Imperialem, in principio, de prohib. feudi alienatione per Federicum.* Alexand. *in l. quadam. §. nihil, num. 2. ff. de edendo.* Andreas Siculus *in l. cum acutissimi, num. 159. & 160. C. de fideicommissis,* & adducit textum *in l. 1. §. permittitur. ibi, Qualemcumque successorem. ff. de aqua quotidiana & æstiuæ. gloss. verb. quibuscumque, in Clement. 1. de iudicijs,* vbi tradit ex prædictis verbis vniuersalibus comprehendi tam clericos, quàm laicos.

31. Et sic alteratur natura actus, per verba illa prægnantia, *quibuscumque.* Alex. *in l. si patroni, num. 14. & 15. ff. ad Trebell. & clausulam quoscumque,* facere vt etiam ij comprehendantur, qui aliàs non comprehenderentur. Seraphinus *decif. 980. n. 8.* Franciscus Curtius *de feudis 3. p. q. 12. n. 62. & 63.*

32. Secundò expendebant illum, cui officium primò venditum, facultatem habuisset, vt per substitutum posset illud administrare, pro quo seruitium fecit quatuor millium aureorum, & quoties substitutus admittitur nominandus à Monasterio, eius incapacitas cessare videtur, quoad officia publica, cum in feudis, quando potest per substitutum exhiberi seruitium clerici, & Monasteria, feuda habere possunt. *l. 6. tit. 24. p. 4. ex Innocentio, Abbate, Antonio de Butrio, Ancharano, Decio, Aremino, Cyno, Mantua, Afflictis, Auendaño, Molina, Azore, Frat. Emanuele Roderico, & alijs probauit Thom. Sanchez in summa lib. 7. cap. 15. num. 36.* & ideo substituto nominato omnia prædicta videntur cessare.

33. Tertiò dicebant præiudicium quod consideratur, fisci Regij quoad dimidium, vel tertium valoris quod soluendum, cum ad nouum successorem officium transierit, in hoc casu non procedere, cum in quocumque substituto quod remouetur, & alius de nouo admittitur, possit causari hoc ius tertie, vel dimidie partis valoris, vt denotari videtur schedula mensis Decembris anni 1606. vnde nullum videtur fisco præiudicium inferri. Tum, nam etsi aliquod fisco

Ioan. Bapt. Larrea Fisc. Alleg. Pars I l.

ret, eo quòd ad Ecclesiam, vel Monasterium officium pertineret, debet imputari fisco qui hunc casum non exceperit, cum posset illum excogitare, arg. *l. si Titius 48. ff. de fideiussor. ibi, Cum scire potuerit, aut ignorare non debuerit.* & in terminis Monasterij quando, vt in præfenti, concessio facta pro se, & illius successoribus, notantur Bartolus *in Authen. ingressi 2. lectura, num. 37. C. de sacros. Eccles. ibi, Contrarium puto verum, quòd in Ecclesiam transeant, & perpetuo, quoniam concedens concessit Titio & hæredi suo, potuit considerare Titium posse habere hæredem Ecclesiam, imò debuit hoc scire, cum lex hoc dicat, hic non admittitur ignorantia iuris, & in latam culpam incidit, vt infra de legibus. l. leges. & ff. de his qui notantur infamia. l. liberorum. §. notantur.*

34. Quod tradit etiam procedere, licet concessio fiat pro se & primo hærede, quia posset concedens putare posse illum habere primum hæredem Ecclesiam, quæ numquam perit. Thomas Sanchez *in summa, lib. 7. cap. 15. num. 62.* & semper imputandum ei, qui non exceperit à successione Ecclesiam, vel Monasterium. Castrensis *in Auth. ingressi. C. de sacros. Eccles. num. 25. & ibi Iason num. 46.* Salicetus *num. 9.* Decius *in c. in presentia, de probat. num. 294.* in noua editione, vbi Felinus *num. 49.* Anchar. *consil. 420.* Siluester *in summa verb. Religio. 6. q. 1. Azor 1. tomo instit. moral. lib. 12. cap. 8. q. 4.* Valascus *tom. 2. consult. 101. num. 8.* Sanchez *vbi proxime n. 56.*

35. Sed tamen prædictis suo ordine oportet respondere, & quoad primum, vt clausula, qua permissum in quoscumque renunciare, Ecclesiæ & Monasteria comprehenduntur, ita accipiendum, vt generalis dispositio solùm ad illa referatur, quæ eiusdem naturæ, non diuersæ fuerint, & ad illa, quæ ex Iuris regulis procedunt, non quæ extraordinaria; verbum *quisquis,* & *quilibet,* debet interpretari, vt semper limitatur, iuxta subiectam materiam, Geminianus *conf. 29. per totum, & consil. 131. num. 5. & 6.* & ex disponentis voluntate generalis dispositio limitatur. *l. Iulianus, de legat. 3. l. pediculis. §. Labeo, de auro, & argento leg. l. procuratoribus. C. mandati.* Ludouic. Roman. *conf. 31. num. 2.* Tuschus in terminis dictionis *quacumque, practicar. lit. D. conclus. 351.* facit *l. si vno; cum simil. ff. locati, l. cum pater. §. donatam. ff. de leg. 2. l. fluminum. §. hac stipulatio. ff. de damno infecto.* Ioannes Faber *in §. legatum. Institut. de legatis,* ex Bartolo, Alexandro, Iasone, Castrensi, Decio, Parisio, Ruino, Gozadino

dino, Crauetta, Romano, Tiraquello, Tiberio Deciano, & pluribus D. Castillo 5. tom. 1. p. cap. 87. num. 7. & verbum *quilibet*, intelligendum de eo, qui regulariter ex iure potest hæc officia obtinere, & cum prohibeantur Monachi, non censentur comprehensi.

36. Ultra quam nec de Regis voluntate id præsumi potest, & nisi expressè concessum, non intelligendum, argum. *l. apud Labeonem. §. ait Prator. ff. de iniuriis.* cum etiam si concessio respiceret ad omnes, & quascumque personas, ex subiecta materia restringenda ad eas, quæ capaces rei concessæ extiterunt, vt in variis casibus notant Bartolus, Baldus, Innocentius, & Socinus iunior, quos refert Surd. *conf. 127. n. 64. Iason in rubrica C. de contrah. emptione, & in l. 1. num. 15. ff. de iurisdic. omnium iudicum.* idem Iason *in l. quominus, num. 126. ff. de flumin. vbi Ripa num. 130. Alex. in l. 3. in principio. ff. de acquir. p. possess. ex Alberico, Laudensi, Boffio, Calcaneo, Socino, Natta, Rolando à Valle, Surdus vbi proxime, num. 6. Antonius de Petra de potestate Principis, cap. 22. num. 44.*

37. Et ultra plura iura quæ in hac re congeri possunt de clausula vniuersali, cuiusque, & ex quacumque causa, noto *l. emptor 47. §. Lucius. ff. de pactis.* vbi data liberatione, & cancellatis instrumentis verbis generalibus. ibi, *Instrumentum cuiusque summa ex quacumque causa apud me remansit, vanum, & pro cancellato habebitur;* tamen Sczuola tradit, in eo textu liberationem non extendi nisi ad illas summas, de quibus ratio accepti, & expensæ computatio facta, & addit, *ceteras obligationes manere in sua causa.* quasi dispositio generalis non extendenda, nisi ad ea, de quibus specialiter actum, quibus addenda plura quæ ego notauit *l. p. decis. Granatens. 10. num. 40. & decis. 19. num. 10.*

38. Verumtamen, quamuis expressè concessum esset posse officij renunciationem fieri in Ecclesia, vel Monasterio, cum tamen inde ius lædatur quod prohibet Ecclesiasticos huiusmodi officia publica exercere, & damna quæ animaduertimus, sequi possent, adhuc hæc concessio, vel priuilegium tanquam nociuum Iuri publico, deberet reformari, & rescindi, *cap. suggestum, vbi gloss. & Doct. de decimis, cap. quanto, vbi etiam glossa & scribes, de censibus. l. ius publicum 28. & ibi omnes ff. de pactis. l. 2. §. ius reipublica. ff. de admin. rer. ad ciuit. pertin. l. 2. C. de conuen. f. sc. debitor. lib. 10. gloss. in c. rescripta 25. q. 2. l. 5. tit. 20. p. 1. l. 43. tit. 18. p. 3. Bald. in l. iubemus nullam. C. de sa-*

crof. Eccles. Alciat. conf. 61. Surd. qui alios refert, decis. 275. per tot. & damnum immoderatum in concessione, vt sæcularia officia & publica transeant ad Monasterium, nunquam videtur concessum, ex Bartol. tradit Castren. in l. 2. §. ultimo. per textum ibi, de aqua pluuiæ arcendæ. Alex. lib. 2. conf. 178. n. 7. 8. & 16. Decius conf. 335. num. 1. & seqq. Anchar. conf. 83. Tusch. pract. lit. P. conclus. 735. n. 14. & 20.

Deinde minus obstabit quod secundo loco obiectum n. 32. illum cui officium veditum, & qui transtulit in Monasterium, habuisse facultatem, vt posset per substitutum illi inseruire, ac perinde non impediat incapacitas Ecclesiasticorum quoad munera publica, quippe in hoc casu etsi Monasterium substitutum nominaret, tamē est dominus officij. nam in Monasterium perpetuè celsum, & translatum, & nominatio substituti non excludit, imò potius exigit capacitatem eius, qui agit de substituto nominando, ita vt ea non possit suppleri cum defecerit ex substituti capacitate, quia non potest effectus considerari, nisi qui prouenit ab influenti causa. Bald. *in l. 1. ff. de Senatorib. & in c. 1. §. hac autem de his qui feud. dare poss. & vitium authoris obstare substituto, tradit Ioan. Andr. in c. ad Apostolicam. de re iudicat. in 6. & inhabilitas medij inhabilitatem in extrema inducit, l. tria prædior. ff. de seruit. rustic. prædior. iunctis traditis à Iosepho de Rusticis ad l. cum auus, lib. 6. cap. 16. n. 21. Bald. vol. 3. conf. 40. n. 2. Nat. conf. 541. n. 32. Afflict. decis. 248. n. 7. & notatur arg. l. si viua matre. C. de bonis maternis. cui addenda quæ ego notauit *l. p. decis. Granat. 34. n. 7. 8. 58. 59. 60.**

Vnde cum incapax sit officij Monasterium, non sufficit eligere substitutum capax, quia proprietates officij est in Monasterio ex eius cessione, & renuntiatio non potest procedere, quia ex legibus solum admittuntur renuntiationes quæ fiunt in eis, qui fuerint capaces eius quod renuntiat, & quoties feudum est rectum, & non respiciat solum exercitium, sed requirat habilitatem eius cui conceditur, tunc non sufficere substitutum nominare, & à feudo excludendum Monasterium, tenuerunt Bellapertica, Albericus, Signorolus, Angelus, Syluester, Crassus, Iul. Clarus, Menoch. & alij, quos refert Thom. Sancius *in summ. lib. 7. c. 15. num. 32.* & in terminis feudorum quibus æquiparatur officia. Boer. *decis. 350. n. 4. A ponte tom. 2. conf. 16. n. 5. Freccia de feudis, lib. 2. q. 51. & 56.* non posse Monasterium per substitutum feudo seruire, ex Crauet. *conf. 103.* probauit Menoch. *conf. 54. n. 14. & 15. & conf. 519. n. 7. & 9.*

Quod

41. Quod verò pertinet ad tertium fundamentum contrarium, vt ex nominatione substituti posset causari quod fisco competit, non obstat, quia vltra quàm valde differt officium alienari, vendi, aut aliquem in eo succedere, quod sæpius fiet, quàm substitutum nominare, quem eligere posset Monasterium ætate & valetudine duraturum, sed etiam si obtineret Monasterium in proprietate officium habere, cum nunquam in substituto transeat ius officij, sed solum in seruitio subrogetur, posset fortè Monasterium intendere, postea ex nominatione substituti non deberi tertiam partem valoris, quam hoc officium dependere debebat. nam cum ex schedulis Decembris anni 1606. & Iulij 1607. tunc debeatur, cum officium renunciatione ad alium transit in proprietate, & in hoc casu ad substitutum non transferatur officium, non abs re in controuersiam deduci posset laudemium translationis, ex nominatione substituti non deberi.

42. Sed & plures fraudes in hac re cumulantur, cum Monasterium substitutum nominauit Sebastianum Carrillum, & ille per argentarium peritum examinationis auri & argenti officium deseruiebat, quo casu videtur non solum substitutum à Rege permitti, sed eius alium substitutum nominari, & duæ specialitates contra ius admittuntur. *l. 1. C. de dotis promiss. l. cum post. §. gener. iuncta gloss. ff. de iur. dot. Menoch. conf. 336. n. 3. Surdus decis. 56. n. 5. & conf. 34. num. 46. Gratianus tom. 5. discept. cap. 910. num. 25. & cap. 947. num. 10.*

43. Et valde notandum: nam cum Monasterium nominasset dictum Sebastianum Carrillo, & ille in eodem Monasterio Religionem ingressus, imò quando nominatus de eo iam cogitauerant Monachi, quia in nominatione substitutionis addiderunt hæc verba, *que aunque entre en Religion no por esso à dedexar de tener y gozar el dho titulo de fundidor y en saador maior de la cassa de la monedade Mexico.* Quid enim magis dissonum, quàm velle proprietatem officij defendere, vt status Religiosi non obstet Monasterio incapacitas, cum per substitutum illum inseruiat, & velle adhuc durare ius in substituto, si ille fiat Religiosus, nihil magis perplexum, magis absurdum.

44. Denique quod obiectum, vt non excludatur Monasterium à renunciatione officij, sed in quacumque persona permittitur fieri possit in Monasterio, quia fisco imputandum cur non expresserit, nihil contra facit, quia omnia quæ in oppositum adducta, possent procedere, quando qui admittentur Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars I I.

45. dus, quia non exclusus iure communi, capax est; secus verò quando ius resistit. nam tunc imputari non potest, cur non expressum quod à iure communi alienum, & dispensatio inducenda non est, vbi non expressa. Oldradus *conf. 325. 326. 327. 328. & 332. ex Ægidio conf. 10. & Mascardo, Tuschus pract. lit. D. conclus. 481.*

Et facit in terminis *consil. 216. Romani, circa finem,* vbi quando Princeps permittit eligere substitutum, semper censetur dedisse facultatem sine dispensatione, quia omnis dispositio debet intelligi de habili, & fieri iuxta ius commune. Tiraquellus, Aluarus, Valascus, Barbosa, Nouarius, Crauetta, Gratianus, Carolus de Grassis, Surdus, Tuschus, & alij, quos refert Valasco *axiomat. iuris lit. D. num. 136. & 139.* & cum à iure valde alienum sit officia sæcularia Monachos exercere, credi non oportet velle Principem contra Canonum decreta illis sæcularibus actionibus misceri.

46. Præsertim in Regularibus reformatis, quando antiquitus ad eò modestia & humilitas Regularium existimabatur, vt nec Sacerdotes fieri poterant, & necessarium fuit, vt in Concilio quod Romæ congregauit Bonifacius IV. anno 610. permittentur Regularibus Sacerdotes fieri, vt refert Antonius Yepes *in Chronica S. Benedicti. 1. tom. anno 130.* & quantum debeant abstineri Religiosi ab officiis sæcularibus, omnes sancti Patres suadent, & probauit Pater Baëza *1. tom. lib. 2. cap. 10. num. 11.* nam etiam se aulicis adiungere, & in Palatiis Regum induci, id fieri *luce seruiente,* idem Baëza *dict. lib. 2. cap. 8. §. 6.* & ex Pontifice Eugenio *in cap. placuit, 16. quest. 1.* & pluribus Sanctorum doctrinis, eloquens & eruditus Pater Didacus, Nyssenus *in vita Isaac lib. 1. cap. 5.* & Religiosos fugere debere negotia sæcularia, cum Ilernia, Alueroto, Laudensi, Afflicto, Rosenthal, Careliano, Cota, Carolo de Tappia, Bobadilla, Gregorio de Valentia, & aliis doctè probauit Dom. Solorzanus *2. tom. de Indiar. gubernat. lib. 2. cap. 5. n. 15. & 16.*

ALLEG. LXXXVII.

De confessione & allegatione à Procuratore facta.

1 Titulo qui intendit possidere, ex iure proprio possessionem allegat.

2 2 Stylis

- 2 *Stylo & praxi Senatus standum est.*
- 3 *Confessio Procuratoris domino nocet.*
l. non solum. ff. de procurat.
- 4 *Confessionem à Procuratore factam potest dominus reuocare, docto errore, & dum incontinenti fiat reuocatio.*
- 5 *Allegationem in lite fieri cum scientia & consultatione domini litis præsimitur.*
- 6 *Procuratoris factum dominus tenetur indagare.*
cap. innotuit, de electione.
clement. unica, de concessione prebende.
- 7 *Mandatum præsimitur quando quis patitur Procuratorem causam agere.*
- 8 *Intestata. fin. ff. pro emptore.*
l. qui patitur. ff. mandati.
- 9 *Mandatum probatur ex testamento Tabellionis qui fidem facit exhibitum speciale mandatum.*

An Procurator in confessione domino nocere possit, & subducto mandato ab actis processus, sufficiat testimonium quo Tabellio fidem faciat, coram eo exhibitum mandatum & Petrum Procuratorem habere speciale ad illud iudicium.

HÆC controuersia exorta fuit in magna lite quæ super gabelis cum Magnate huius Regni à me instituta fuit. nam cum aduersus illum peterem vectigalia, quæ possidebat, ad regale Patrimonium redigi, & vt possent statim Regi nostro applicari in articulo quem in Senatu Patrimonij regij dicimus *Cobro*, petij vt exhiberet titulos & priuilegia, quibus vectigalia possidebat; eius Procurator respondit absoluedum esse, quia possidebat vectigalia ex priuilegio scripto in libris Regalium rationum, & hic Procurator fecit acta plusquam biennium, & libellus exceptionum subscriptus erat simul cum Procuratore à duobus Aduocatis domini vasallorum, à quo vectigalia petebantur; cum tamen titulum non exhiberet. postea intendit, quia ille ex dominis Magnatum Regni non egere titulo scripto, sed ei sufficere permissionem & tolerantiam, ex qua Magnates intendunt possidere vectigalia, quas dicimus *Alcaualas de permissione* in nostris Regnis, de quibus *allegat. 8. & 9.* ego verò dicebam ultra quam tolerantia iniu-

sta & iniqua, semper existimanda, & nullo modo prodesse potest, ex eis quæ alibi notauimus, multo minus in hoc casu, cum allegaretur ex parte domini vasallorum, vectigalia habere ex titulo & priuilegio scripto in libris rationum Regalium, & cum intendatur possessio ex titulo, videtur iure proprio, & ex sua auctoritate possessionem habere, hæc enim est vis tituli, ex Bartolo in *l. cum solus, in fine. ff. de usufructu. cap. Bald. in l. ultima. quest. 1. ad finem*, vbi Zuchardus n. 418. *C. de edicto Diui Adriani tollendo.* Menoch. *de recuperanda possessione, rem. 13. num. 25.* idem Menochius *consil. 180. num. 56.* & qui proprio iure vectigalia defendit, non poterit allegare ex permissione precaria alterius, & tolerantia possedisse. nam ius proprium & alterius permissio inuicem repugnant; qui enim sibi competere intendit alienum ius, excludit.

In quo casu cum reus conuentus huius fundamenti vim perciperet, occultauit mandatum originale Procuratori datum, & alij Procuratori mandatum dedit, allegauitque acta illa nulla declarari oportere, quasi sine mandato, & confessionem vt haberet titulum scriptum in libris Regalium rationum, ei nocere non posse, ad perinde ex tolerantia esse defendendum, & circa mandatum erat testimonium regij Tabellionis, quo dicebat coram illo à negotiorum gestore domini vasallorum exhibitum esse mandatum speciale ad hoc iudicium datum Petro, qui acta fecerat, & huius rei testimonium in actis erat, & cum similibus testimoniis omnes officiales deponebant lites prosequi, idque ex praxi & stylo semper admissum, cui standum est, vt ex Afflicto, Thefauro, Franchis, Olasco & aliis probaui *1. p. decis. Granat. 47. n. 14.*

Ego verò circa prædictas exceptiones dicebam, nihil iuri fisci eas nocere posse, quippe certum est, confessionem Procuratoris domino nocere. *l. non solum, & ibi Bart. & communiter Doctores, ff. de procurat. idem Bartolus in l. certum. §. sed in ipsis. ff. de confessis.* Felinus *in cap. 1. vt lite non contestat. & in cap. fin. de confessis*, qui tradunt id procedere, etiam si Procurator non habeat speciale mandatum, vt notauit Tuschus *practicar. lit. C. conclus. 664. num. 6.* & pluribus probauit Mascardus *conclusione 369. per totam.* vnde multo magis admittendum in hoc casu, vbi erat mandatum speciale datum ei Procuratori ad illud iudicium, & quamuis à iure admissum sit, confessionem à Procuratore factam

factam posse à domino reuocari, ex *l. i. C. de confessis.* id tamen procedit docto de errore. *Bart. in l. certum. C. eodem.* Bellamera *decis. 693.* iunctis quæ ex Baldo, Aymone, Crauetta, Surdo, Decio, & Menochio notauit Gratianus *4. tom. disceptat. cap. 789. num. 5. cum seq. & in continenti facta reuocatione, vt ex Bart. & Panormitano notauit Gregor. Lopez in l. 30. gloss. 2. ad finem, tit. 16. part. 3.*

4. Et cum in hoc casu error non probaretur, & reuocatio non incontinenti fieret, sed biennio elapso postquam confessio facta, & illa apparuit, reum esse damnandum, dicendum est admitti non posse confessionis reuocationem, præsertim, quia ea cum magna deliberatione, consilio & partis consultatione facta videtur, cum à duobus eius Aduocatis, qui magna scientia & opinione pollebant, facta fuisset. Nec credi potest, sine partis consensu allegationem factam fuisse, vt haberet titulum & priuilegium scriptum in regalibus rationibus, nec aliter præsumi potest. Panormit. *lib. 2. cons. 19. num. 4.* quod probat Crauetta *lib. 1. cons. 40.* Tuschus *practicarum lit. S. conclus. 64. num. 53.*

5. Et quamuis glossa *verb. si nesciat, in l. si res obligata. ff. de legat. 1.* tradiderit præsumi ignorantiam facti Procuratoris, limitatur quando tenetur dominus de facto Procuratoris inquirere, & factum Procuratoris dominum scire, maximè in re ardua, vt hæc de qua agimus, & teneri factum Procuratoris indagare, & scire, argument. *cap. innotuit, de electione. Clem. unica, in fin. de concess. prebend.* tradit Iason in *l. si res obligata. num. 41.* Alex. *lib. 2. consil. 103. num. 15.* Menoch. *lib. 1. præsumpt. 23. n. 43.* idque præsertim quando intercessit tempus in quo potuit dominus certior fieri, vt in hoc casu, post biennium transactum. Roman. *cons. 481. num. 2.*

6. Quod verò de mandati defectu obiciebatur, minus nocere poterit, quippe ferè per duos annos permisit dominus Petrum eius nomine causam agere; ac perinde mandatum præsumi debet, ex traditis à Doctoribus per textum *ibi in l. qui patitur 18. ff. mandati, Mascard. de probatio. conclus. 1007. n. 29.* iunctis quæ ex Curtio, Gozadino, Crauetta & aliis ego notauit *1. p. decis. Granatens. 48. num. 10.*

7. In quo ego pondero text. *in l. intestata, finali. ff. pro emptore*, vbi ex duobus fratribus alter absens, & alter præsens, qui præsens absens causam agebat, & rem vendidit, eo quod absens permisit, traditur posse in bona fide esse emptorem, & existimare man-

dato absentis illud factum, ex quo multo melius mandatum præsumi oportet, in eo qui tandiu permisit Procuratori causam suam agere, arg. *l. qui patitur. ff. mandati.* ex Innocentio, Abbate, Bartolo, & Baldo, probauit Ludouicus Romanus *cons. 170. in princip. & ex Alexandro, Barbatia, Paulo, Afflicto, Andrea Tiraquello, & aliis Mandosius in additione ibi lit. A.* maximè, quia verè fuit mandatum, & illud subtractum, & Tabellio coram quo lis agitabatur, subscripserat in lite, & fidem fecerat mandatum speciale ad illud iudicium exhibitum.

8. Rursus sufficere testimonium quod Tabellio dedit, esse mandatum, etiam si illud, quia subtractum, non exhibeatur, notauit Alex. *lib. 4. cons. 6.* maximè in viro bonæ famæ, quem non præsumitur mentiri: vt in terminis mandati tradit Decius *consil. 36. num. 8.* & solam enuntiationem mandati etiam in alio instrumento factam, illud probare, tenuerunt Decius *d. cons. 36.* Gozadinus *cons. 96. num. 16.* Abbas *lib. 3. cons. 18.* Cassadorus *decis. 3. de procurat.* Boërius *decis. 187. n. 17.* Curtius senior *cons. 76.* Quanto magis probatum censeri debet ex testimonio mandati specialis, ad illud iudicium, præsertim cum testimonium exhiberet negotiorum gestor generalis domini vasallorum, quem præsumitur omnia facere ex voluntate domini. Castrensis *lib. 1. cons. 1.* & in iudicialibus id certum esse notauit Alex. *lib. 4. cons. 80.* quibus adde Tuschum *practic. lit. M. concl. 33.*

ALLEG. LXXXVIII.

In contractibus quando de scriptura conuentio fit, illa est necessaria ad eius valorem.

- 1 *Emptio & venditio solo consensu probatur.*
l. consensu. ff. de obligat. & action.
l. 2. C. de contrah. empt.
Venditor & emptor conuentione facta, non possunt discedere à contractu.
l. sicut ab initio. ff. de obligat. & action.
l. ab emptione. ff. de pactis.
- 2 *Scriptura ad contractus quando requiritur, Doctores qui egerunt.*
- 3 *Scriptura regulariter solum requiritur in contractibus ad probationem, non ad substantiam.*
- 4 *Scriptura qualitas non debet mutare substantiam.*

- stantiam emptionis, qua ex se scripturam non requirit.
- 5 Princeps tenetur ad obseruantiam contractus.
- 6 Scriptura ubi requiritur ad contractum iure regio, sine ea perfectus non censetur, etiam in venditione.
l.6.tit.5.p.5. & n.15. & 16.
- 7 Scriptura ut sit necessaria ad contractum, sufficit de ea conuentionem fieri, licet non adiciatur aliter non valere.
l. contractus. C. de fide instrument.
- 8 Contrahentes possunt à contractu discedere antequam fiat scriptura, quando de illa facienda conuentum.
- 9 Obligari noluerunt contrahentes qui de scriptura facienda conuenerunt antequam fieret.
l.2.tit.16.lib.5. Recopil.
- 10 Scripturam videntur requirere contrahentes quando etiam facta schedula incontinenti post contractum de scriptura conuenerunt.
l. cum Silianum. C. de his quibus ut indignis.
l. ex eo tempore. ff. de milit. testam.
Voluntas enixa colligitur ex verbis duplicatis.
l. Balista 32. ff. ad SC. Trebell.
- 11 Scripturam requiri vel non ultra contractus naturam, pendet ex voluntate contrahentium.
- 12 Contractus in scriptis faciendos pendet ex coniecturis, vel consuetudine.
Senatus regalis Patrimonij omnes contractus facit cum scriptura.
- 13 Civitatis rerum venditio per subhastationem & cum scriptura facienda.
Rescripsi Principis verba, dictio & syllaba non debent esse inutilia.
- 14 Voluntas Principis colligitur etiam ex actu inualido.
l. in testamento. ff. de fideicom. libert.
l. fin. ff. de rebus eorum.
l. Labeo. §. idem Tubero. ff. de supellect. legat.
c. secundo requirit, de appellat.
c. fin. de verb. signific.
c. is autem, 2.2. q. 2.
l. si seruus plurium. §. fin. ff. de legat. 1.
- 15 Opinio ex duobus contrariis qua eligitur à lege, verior existimanda.
- 16 Legis casus ubi expressus, de eo amplius querendum non est, nec dubitandum.
l. ancilla. C. de furtis.
Leges debent intelligi ut verba sonant.
l. multum interest. C. de solution.
l. dissentientis. C. de diuortis.

- l. in prauaricationis. §. fin. ff. de prauaricatoribus.
l. illam. C. de collatio.
Authentica de non eligendo secundo nubente. §. optimum.
- 17 Scriptura facienda ad valorem contractuum in Senatu regalis Patrimonij.
- 18 Ratihabitio contractus inducitur, quis eo vteretur.
l. quidam ex parte. ff. de euiticton.
- 19 Ratihabitio requirit eandem solemnitatem, quam actus.
Ratihabitio tacita non impedit quin ex iure competenti agatur.
l. 2. C. de rescind. ven. tit.
- 20 Ratihabitio solum procedit in actu valido, non vero in actu nullo.
cap. examinata, de confr. utili, vel inutili.
- 21 Ratihabitionem induci eo quod quis utatur contractu, non procedit quando contractus non est integer & perfectus.
- 22 Ratihabitio ut inducatur & operetur, debet fieri à sciente, non ab ignorante qualitates contractus.
Princeps videtur ignorare facta & qualitates negotij, quia per ministros gerit causas sui patrimonij.
- 23 l. cum interdictum. C. arbitr. tutel.

Vtrum, si conuentio fiat inter fiscum & aliquem de venditione alicuius rei fiscalis, approbatione Senatus supremi regalis Patrimonij, eo tamen adiecto, ut fieret scriptura contractus, perfectus censeri possit antequam scriptura conficiatur, solum ex pacto & obligatione precedente.

In hoc casu videri contractum validum esse, probatur, quia emptio & venditio solo consensu contrahitur. l. consensu. ff. de act. & obligat. l. 2. C. de contrah. empt. ut neuter contrahentium possit ab emptione discedere. l. sicut ab initio. ff. de act. & obligat. l. ab emptione, vbi Bart. & Paulus Castrensis. ff. de pactis, & concludit distinctio quam in contractibus circa omnes casus fecit Gilkenius in l. contractus. C. de fide instrument.
Quid autem dicendum in contractibus qui ad substantiam scripturam non requirunt,

- quirunt, quid in eis, qui nec ad substantiam, nec ad causam probationem scripturam exigunt. Vel quid in contractibus, qui tantum ad causam probationis scripturam desiderant, de quibus late Ioannes Faber in §. 1. Inst. de emptione & venditione. Didacus Perez in l. 3. tit. 8. lib. 3. ordinamenti, col. 1. §. 54. D. Couar. cap. relatum, num. 9. de testamentis. D. Menchaca illustrium lib. 1. cap. 28. Antonius Gomez 2. tom. variar. c. 2. num. 17. Menoch. lib. 3. pres. 148. Hugo Donellus in d. l. contractus. Fachinæus lib. 2. controuersia. cap. 97. Antonius Thesaurus decis. 197. Flores Diaz de Mena in addit. ad Gamam decis. 107. Felician. de censibus tom. 2. lib. 3. cap. 4. Azcuedo in l. 1. tit. 17. lib. 9. Recopil. Salazar de usu & consuetudine, cap. 2. ex num. 11. Parlador. lib. 2. cap. 3. num. 47. Hieronymus Ceuallos late quest. 90. & 91. Ioannes Gutierrez lib. 3. practicarum q. 94. Melchior Phœbos decis. Lusit. 99.
3. Ex quibus plures tenuerunt, etiam si adiectum fuerit in contractu scripturam debere fieri: quando vero contractus solo consensu perficitur, eius validitatem ex scriptura non pendere, sed eius mentionem censeri adiectam ad faciliorem probationem, non vero ad substantiam, & fuit communis opinio Ioannis, qui tenuit, ut quamuis agatur à contrahentibus, ut scriptura fiat, non per hoc censetur fieri contractum in scriptis, nisi etiam addiderint contrahentes quod celebretur in scriptis, & ante confectioem instrumenti non valeat contractus, & hanc tradit communem opinionem Angelus in princip. Institut. de emptione & venditione. Decius lib. 3. conf. 340. num. 3. Baldus & ceteri in d. l. contractus. Menchaca de success. creat. lib. 2. §. 111. num. 13. & §. 12. n. 47.
4. Et facit opinio Accursij, Butrigarij, Saliceti & aliorum in d. l. contractus, & ex Bartolo, Alexandro, Alberico, Fulgofio, Socino seniori, Rubeo, Afflicto, Grato, Iacobino de sancto Georg. Tiberio Deciano, Burfato, Mantica, Matienço, Gregorio Lopez & aliis innumeris probauit D. Castillo lib. 3. controuersia. cap. 26. num. 3. qui mouentur. nam qualitas scripturæ non debet mutare substantiam emptionis quæ nullam exigit scripturam ad sui perfectionem.
5. Idque magis suadet, quia in hoc casu in scriptis conuentio prædicta redacta fuit, etiam si exigeretur fieri instrumentum venditionis, & adeo contractum omnino perfectum iudicatum, ut pretium prædictæ venditionis à Principe consignaretur, ac perinde pretio recepto nulla maior per-
- fectio contractus potest considerari, & cum Princeps teneatur ad obseruantiam contractuum, ut notant omnes in cap. 1. de probat. & nos alibi late probauimus, videtur omnino perfectum censeri contractum, & ex parte fisci adimplendum.
6. Sed in contrarium in hoc casu, ut contractus perfectus non censetur in terminis emptionis, & venditionis, est textus de iure regio in l. 6. tit. 5. p. 5. dum traditeis verbis, compra y vendida se puede hazer en dos maneras. La vna es con carta y la otra sin e la e la que se face por carta, es quando el comprador dize al vendedor quiero que sea de esta vendida carta fecha, e la vendida que de esta guisa es fecha maguer se auengan en el precio el comprador e el vendedor no es acabada hasta que la carta sea fecha, y otorgada porque antes de esto puede se arrepentir qualquier de ellos.
7. Ex quibus videtur non esse necessarium contrahentes exprimere, ut non valeat contractus, nisi fiat scriptura, quia sufficit de ea conueniri, iuxta prædicta verba, quæ apertè distinguere videntur duas venditiones, alia quæ fit solum conuentione, altera quæ ex charta perficitur, & tunc nisi ex ea venditionem non perfici, & sufficiat adiciere faciendam scripturam, ut est verior communis opinio Azonis in summa ad titulum C. de fide instrument. & Placentini vers. in scriptis, in d. l. contractus, quæ est textus formalis pro ea sententia, quam tenuerunt ibi Doctores communiter, & glos. in princip. Institut. de empt. & venditione, vers. conficiuntur, vbi Christophorus Porcus, num. 14. de communi testatur Decius in l. pactum quod dotale. C. de pactis. Barbatia in rubrica, de emptione & venditione, num. 8. Socinus vol. 1. consil. 142. num. 9. & vol. 2. consil. 132. num. 3. Couar. in cap. relatum, num. 9. de testam. Montaluo in dict. l. 6. tit. 5. part. 5. Boërius decis. 48. num. 18. & decis. 283. num. 10.
8. Et probat Ceuallos d. quest. 91. n. 4. ibi, & si rectè inspiciatur Paulus ubi supra, loquitur quando partes contraxerunt hoc actu, ut in scriptis contractus redigeretur per Notarium, in quo casu bene possunt contrahentes non facta scriptura à contractu discedere, etiam si non dixerint contractum non valere, & hoc tradit prædicta lex regia rectè intuenti, ut explicat Ioannes Gutierrez lib. 3. practicarum, q. 24. illis verbis. Ecce igitur legem in tota sua contextura approbantem hanc secundam partem, quandoquidem solum requirit quod fiat mentio scripturæ fienda de illo contractu quoad hoc, ut ante celebrationem ipsius possit quilibet eorum penitere, absque eo quod sit necessarium addere, & quod aliter contractus non valent, vel

vel aliter de hoc constare, quia in dubio mentione facta scripturae in ipso contractu, vel ante, hoc presumuntur voluisse partes, & ita merito Gregor. Lopez ibidem gloss. 1. in principio, dicit, quod lex illa approbat opinionem hanc secundam Azonis, & sequentium.

9. Et quamvis idem Gutierrez d. q. 94. n. 20. dubitet de hac opinione quam sustinemus, ex l. partita, quali ex l. 2. tit. 16. lib. 5. Recop. quilibet possit obligari, ut velit, de eo non dubitamus, sed sustinemus noluisse obligari contrahentes in hoc casu, nisi fieret scriptura, cum de ea facienda exprimerent, & ideo ipse Gutierrez d. q. 94. num. 21. expressè nobis consentit eis verbis, si verò ex modo contrahendi colligeretur, expressè dicendo, quod aliter contractus non valeret, vel ex coniecturis colligi posset; arbitrio tamen boni viri, partes omnino non habuisse pro absoluto contractum ante confessionem scripturae, tunc quidem liceret penitere, & procederet secunda illa communis opinio contraria, atque praefata lex 6. tit. 5. partit. 5. quia deficit decisio dictae legis 2. eiusque ratio & eadem opinio, ut sufficiat aliquem ex contrahentibus convenire, scripturam requiri, ut contractus in scriptis celebratus censeatur, tenuit D. Castillo d. cap. 26. num. 17. ibi, Ecce ubi praefata secunda opinio expressè & apertis verbis confirmatur, & approbatur, & dumtaxat requiritur instrumentum confici, mentionem fieri in contractu, hoc est, dici simpliciter ab aliquo ex contrahentibus, de contractu ipso instrumentum conficiendum, ut possit ante ipsum instrumentum confectum quilibet eorum penitere, neque esse necessarium addere, & quod aliter contractus non valeat, vel aliter de hoc constare.

10. Et in terminis Melchior Phœbus decis. 99. num. 3. dum tradit reddens rationem huius sententiae, ibi, quia ubi contrahentes se retulerunt ad scripturam, videntur non habuisse contractum pro perfecto, nisi prius sit scriptura confecta, & completa, arg. l. cum ad Silanianum, ad finem. C. de his quibus ut indignis, & facit reg. textus in l. ex eo tempore. ff. de militari testamento. & tunc videtur in scriptis velle contrahentes celebrare contractum quando incontinenti etiam scheda in scriptis facta, licet in ea substantia contractus apponeretur; tamen actum & conuentum fuit de facienda scriptura, & in hoc casu duplicatis verbis de ea conficienda expresserunt, ideo enixa voluntas colligitur, arg. l. Balista 32. ff. ad SC. Trebell. Alex. vol. 7. consil. 61. num. 2. Surdus consil. 73. num. 64. Tiberius Decianus vol. 1. consil. 2. num. 157. & consil. 3. num. 138. Peregrinus de iure fisci, artic. 49. num. 28. Mandosius

consil. 22. num. 4. Simon de Præcis de interpretatione ultim. volunt. lib. 2. interpretatione 3. dubitat. 1. solut. 4. num. 22. Cenedo canonizatum quaest. q. 20. n. 20. Grat. tom. 3. discept. cap. 58. num. 10. & 11.

11. Et ideo tradit Phœbus ubi proxime. Denique contractus celebrari dicitur ita ut scriptura requiratur pro substantia, quando partes post contractum incontinenti conveniunt, ut de eo scriptura fiat. & in num. 9. reprehendit Menochium qui existimavit, id omne metiri oportere ex contractibus, an ex sua natura ad perfectionem requirant scripturam, vel non, quia id potius ex voluntate contrahentium oportet regulari. Nota verba ibi, in quo cauebis à Menochio de praesumpt. lib. 3. praesumpt. 148. num. 2. & 4. qui totam vim ponit in natura contractuum; sed manifestè fallitur, quia hoc magis consistit in voluntate, & verbis expressis contrahentium, iuxta veras resolutiones, de quibus supra.

12. Praefertim, quia ex omnium sententia utriusque opinionis sine dubio tunc contractum in scriptis fieri censendum est, quoties aperte coniecturae fuerint, id voluisse contrahentes, aut quoties consuetudo id suadet, ut ex Saliceto, Aretino, Menochio, Gilkenio, Tuscho & aliis probat D. Castillo d. c. 26. num. 16. & cum Senatus supremi regalis Patrimonij praxis inconcussa, & consuetudo sit, ut omnes venditiones fiscales non aliter fiant, quam nisi Princeps consulatur, & quod decreverit postea in instrumentum publicum redigatur, unde speciali decreto Regis, vnus ex Secretariis qui ad hoc tantummodo Tabellionis munere fungitur, potest, ut hodie nobilis Ioannes de Otalora à secretis Regis nostri in eodem Senatu Patrimonij, certum est scripturam necessariam in venditione rei fiscalis.

13. Quemadmodum, ut tradit idem Castillo d. num. 26. quoties venditur res ciuitatis per subhastationem, multo magis quando res fiscalis venditur, & quoties expressè adiectum est scripturam fieri debere, idque Princeps in rescripto quo tractatum confirmavit, expressit, & nulla dictio, aut syllaba debet dari in contractibus, maxime Principum, sine mysterio operandi. Iason in l. 2. §. creditur, num. fin. & in l. fin. n. 5. ff. si certum petatur, & in l. liber homo. §. decem. num. 4. ff. de verb. oblig. & multum ponderis & non otiosa rescripti verba esse debent, iuxta quae notavit Hippolytus Riminaldus lib. 1. consil. 27. n. 28. Cacheranus decis. Pedemontana 141. n. 4.

14. Et non solum ex actu valido, sed ex quocunque

quocunque etiam inutili voluntas Principis colligi potest. l. si in testamento. ff. de fideicommiss. libert. l. fin. ff. de rebus eorum. & utrobique Doctores, Bart. in l. 2. §. testamento, circa medium. ff. quemad. testam. aperiantur. idem Bart. in l. gerit, col. 5. vers. circa secundum speciale. ff. de acquir. heredit. l. Laqueo. §. idem Tubero. ff. de supellectili legata. cap. secundo requirit. de appellat. cap. fin. de verbor. significat. cap. is autem 22. quaest. 2. cum aliis, & ex Principis verbis qui rescripto suo confirmavit tractatum, ita ut fieret scriptura, declaratur voluntas, ut absque ea tractatus perfectus non censeretur, argum. l. si seruus plurium. §. fin. ff. de legat. 1. l. penult. ff. de adimendis legatis. Alex. lib. 5. consil. 169. col. 2.

15. Id autem etsi ex contrariis opinionibus posset in controuersiam adduci iure communi, tamen ex legibus partitarum constat, ex his duabus opinionibus illam confirmatam quae fuit Azonis & Placentini, qua ius fisci fauetur, videlicet ubi de scriptura mentio fit, censeretur contractum in scriptis faciendum, etiam si non adiecitur, aliter non valere, & cum Princeps videatur in scrinio pectoris iura habere, videtur, etsi praedicta verba non adiecerit, eam opinionem elegerit, & aliam improbasse, ut ex Greg. Lopez in d. l. 6. tit. 5. p. 5. Menchaca, Couarr. Parladorio, Didaco Perez, Ioann. Gutierrez, D. Pichard. Lafarte, & Feliciano, id d. l. partita, factum tradit D. Castillo d. cap. 26. num. 17. semperque opinio quam lex elegerit in puncto rationis, ut verior existimanda, ut tradit Montalvus in l. 3. tit. 10. lib. 3. fori, in gloss. 1. & ut ante scripturam possint licite contrahentes recedere, videndus Antonius Gomez tom. 2. variar. c. 2. num. 17. Albornoz de contractibus, tit. 9. cap. 5. Didacus Perez in l. 2. tit. 7. lib. 5. ordinamenti, col. 1. ad finem versiculi, num. queritur, & eiusdem sententiae Hondedeum, Nattam, Butrigarium, Fulgosium, Suarez, Afflictum, Riminaldum & alios inumeros retulit D. Castillo d. c. 26. num. 9.

16. Et cum ex iure nostro habeamus casum expressum legis, ideo de eo nulla erit iuris dubitatio, iuxta l. ancilla, ibi, Nulla iuris quaestio est. C. de furtis. & prout verba formalia dictae legis partitae disponunt, intelligi oportet, & non aliter. l. multum interest. ibi, Quantum lectio probat. C. de solut. ubi Baldus & Angelus. idem Bald. in cap. per venerabilem, de electione, & validum argumentum est, lege Regni cautum non est, ut contractus valeat, si non adiecitur: ut si ali-

Ioan. Bapt. Larrea Fisc. Alleg. Pars 1. l.

ter fiat, non valeat, quia sufficit, ut non valeat sine scriptura, quando de ea facienda caueretur. dict. l. 6. tit. 5. p. 5. ergo dicendum est quod dicta l. partita, non expressum nihil nocere, nec opponi posse, argument. l. dissentientis. C. de diuortis. l. in prauaricationis. §. fin. ff. de prauaricatoribus. l. illam. C. de colat. Auth. de non eligendo secundo nubente. §. optimum. latè Aymon Crauetta lib. 1. consil. 90. num. 2.

17. Denique non obstant quae contra adducta. nam illa quae respiciunt, sine scriptura posse sustineri contractum, satis animaduertimus quomodo sit accipiendum, & iure Regni contrarium in nostro casu sine dubio admittendum, quando de scriptura facienda cauetur, tam ex natura rei, videlicet venditionis fiscalis, quam ex praxi & stylo Consilij supremi regalis Patrimonij scripturam fieri oportere.

18. Maiorem autem difficultatem habet illud quod obiecimur num. 5. videri factam fuisse ratihabitionem contractus antequam scriptura fieret, cum Princeps pretium venditionis consignaret, quo casu sumitur coniectura, ut vellent contrahentes ante scripturam contractum perfectum censerit, ut ex Morotio & Feliciano recenset D. Castillo dict. cap. 26. n. 15. hancque praecipuam coniecturam proponit, ex qua videatur contractum non esse necessarium redigi in scriptis, si eo quis vtatur, & quia propter exactorem quae ex aliquo contractu intentata ipsius ratihabitio inducitur. l. quidam ex parte. ff. enict. Bald. lib. 3. consil. 14. Angel. consil. 151. incipit, Viso, col. fin. Bart. in l. Procurator la 2. opposit. 1. ff. rem ratam haberi. Decius in l. semper qui non prohibet, num. 9. Cagnol. num. 20. ff. de regul. iuris.

Sed tamen huic obiectioni respondendum est,

19. Primò. nam casu quo indueretur ratihabitio, erit tacita, quae non impedit agere, ut statim notauimus, nec est in se perfecta; ex quo eadem solemnitas requiritur in ratihabitione, quae in ipso actu, Hippolytus in rubrica C. de probat. fol. 41. col. 4. Tirraquell. de retractu. §. 1. in gloss. 10. n. 84. ubi alios adducit, & Roman. consil. 12. col. fin.

Secundò, quia licet esset ratihabitio expressa, & confirmatio Regis nostri, ea non obstante agi potest remedio legis 2. C. de rescind. venditione, de quo nos agimus; ut concludit Pinellus in d. l. 2. p. 2. n. 23.

P Tertio;

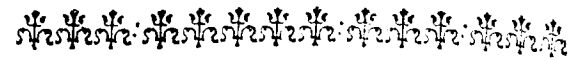
10. Tertiò, quia prædicta conclusio, dato quòd simpliciter eilet vera, limitatur & procedit, quando actus qui debuit ratus haberi, esset validus, secus si nullus, vt hic; quia de actu nullo ratihabitio non potest fieri, vt per Bart. in l. quod obseruari 1. opposi-
tione. ff. de officio Proconsul. Decius in d. l. semper, num. 16. & Ludouicus Gozad consil. 72. num. 5. Cynus & Baldus in l. cum antea. C. de arbitr. Lanfrancus tract. de arbitris, q. 31. Parisius consil. 24. num. 156. lib. 2. & est communis in cap. examinata, de consir. utili, vel inutili, & ante scripturam hic contractus perfectus non inuenitur; igitur non operabitur ratihabitio, quia nihil inuenit, in quo figat pedes, vt tradit Bart. de quo Cagnolus, in d. l. semper, n. 24.

21. Quartò, quia dicta regula ratihabitio-
nis propter exactionem fallit, & non habet locum quando res non est integra, ita Philippus Francus in reg. ratihabitio-
nem, num. 5. in fine, de reg. iuris. 6. ex Bart. de quo ibi. Sed hoc casu dato quòd esset contra-
ctus, non est integer, imò nec ex toto perfectus, vt dixi, ideo nihil obstabit ratiha-
bitio.

22. Quintò, quia etsi ex actione daretur ratihabitio, illud procedit si fit à sciente, secus si ab ignorante, vel errante, quia ad ignorata non trahitur ratihabitio. Bart. & alij in l. fin. C. de Episcopis & clericis, & in l. licet ff. de iudiciis, & alij de quibus Cagnolus in dict. l. semper, num. 21. & Panthaleon de Crema in l. 2. num. 135. vers. quod procedit, C. de rescind. venditione; sed in nostro facto & in Principe iusta adest ignorantia, an sit contractus ex toto perfectus sine scriptura, de quo laborant Iurisperiti, & est quid facti, & qui negotium gerit per ministros, vt Rex noster habens amplum Patrimonium, plura ac diuersa negotia, ex quibus & qualitate personæ præsumitur ignorantia, vt per Calcaneum consil. 25. num. 5. ad finem, Robertum Maranta in l. is potest, num. 291. ff. de acquir. hereditate; non ergo ratihabitio ad id extendenda, maxime ex actu tacito.

23. Sextò, quia licet ex eo Princeps approbasset factum, non tamen videtur approbare qualitatem facti, scilicet, vendere, approbare videtur, non tamen qualitatem facti, vt sit perfectus contractus absque alia scriptura, quæ ad eius validitatem requiritur, ita est textus in l. cum interdictum, quem ibi ad hoc notant Cynus & Alber. C. arbitr. tutelæ. idem Albericus in l. 1. num. 1. C. si maior factus, vt si induceretur ratihabitio eius quod factum, videlicet vt vellet vendere; tamen non inde col-

ligitur perfectio contractus, vt sine scriptura procedat, quando, vt in hoc casu, necessaria requiritur.

ALLEG. LXXXIX.

Augmentum rei datæ, quando concessum non videatur à Principe.

- 1 Pertinere ad aliquem dicitur, non solum quod suum est, sed quod esse potest. l. verbum illud 181. ff. de verb. signif. & num. 11.
- 2 Dispositio qua pendet ex voluntate concedentis, comprehendit etiam futurum. l. talis scriptura. §. vlt. cum l. seq. ff. de legat. 1. & num. 12.
- 3 Decimarum exemptionis priuilegium extenditur ad terras postea adquisitas. c. quia circa, de priuilegiis, & n. 13. c. cum aurum 20. ff. de auro & arg. legat. & num. 14. & 16. l. quidam 7. ff. de vino, tritico & oleo legato, & n. 14. & 16. l. forma. §. quemquam. ff. de censibus, & num. 17. & 18. cap. 1. §. si quis de manso, tit. si de inuestit. fuerit controuers. & num. 19. & 20.
- 4 Officiorum concessione non comprehenduntur qua de nouo creata. l. Rutilia Polla 69. ff. de contrah. empt. & num. 6. cap. vlt. de sepulturis.
- 5 Clem. fin. de rescriptis. Argumentum valet de officio ad beneficium.
- 6 Concessione regulariter solum veniunt qua eius tempore extabant, non qua de nouo superueniunt. l. damni 18. §. si is qui. ff. de damno infecto. l. fin. §. 1. ff. de leg. 2. & n. 7. l. si ita legatum 8. ff. de auro & arg. leg. & num. 10. l. non modus 12. C. de seruit. & aqua. l. omnia priuilegia. C. de Episcopis & clericis.
- 7 Concessio nisi exprimat, non extenditur ad futura. Donatio omnium bonorum non comprehendit futura, nisi exprimantur. l. fin. C. de pactis. l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. oblig.

- 8 Principis concessio, etiam si latissimam recipiat interpretationem, non operatur, nisi in eis que erant tempore concessionis. l. beneficium 3. ff. de constit. Princip. c. cum dilecti 6. de donat. Regalium concessio non operatur nisi eis, que eius tempore solita exerceri, non ad nouiter inuenta.
- 9 Concessio ad tempus præsens restringenda, quando alias esset magni præiudicij concedenti.
- 10 Priuilegium non extenditur ad augmentum quod post concessionem factum.
- 11 Actionem qui ad rem habet, rem habere videtur. l. qui actionem. ff. de reg. iuris.
- 12 Verba presentis temporis, vel præteriti, non comprehendunt futurum.
- 13 Argumentum de casu speciali sumi non potest. l. sunt persona. ff. de relig. & sumpt. funer.
- 14 cap. cum M. 9. de constit. cap. dilectis 19. de prebend. l. si seruitus 22. ff. de seruit. urban. l. placet. ff. de liber. & posthum.
- 15 l. si pluribus 45. ff. de leg. 2. l. triticum 94. ff. de verb. oblig. l. ita stipulatus 115. ff. eodem.
- 16 Legatum si est coniuncta persona legatarius, latius interpretatur. l. si seruus plurium 53. §. vlt. ff. de legat. 1. l. Aurelius 29. §. Titius testamento. ff. de liberation. legat.
- 17 Reale ius comprehendit quod iure augmentum factum. l. si grege 22. ff. de legat. 1. l. peculium 67. ff. de legat. 2.
- 18 Realis concessio non restringitur ad personas, sed ad domos extenditur. l. vna est via. ff. de seruit. rustic. prædio. l. qui vsusfructum. ff. quib. mod. vsusfr. amitt.
- 19 Augmentum latens differt ab extrinseco.
- 20 litem si fundi. §. huic vicinus. ff. de vsufruct. Augmentum non comprehenditur in quo est diuersa ratio. l. si finita 15. §. ex hoc edicto. ff. de damno infecto.
- 21 Feudi augmentum an nouum feudum constituat.

Princeps qui aliquod officium, vel priuilegium concessit, quando videatur concedere augmentum quod post concessionem in ea re factum fuisset.

TIAMSI pertinere ad aliquem dicatur non solum quæ nostra sunt, sed quæ esse possunt. l. verbum illud 181. ff. de verb. significat. ex Alciato, Rebuffo, Fornerio, Gedeone, Socino, Menochio; Crauetta, Celfo, Hugò. Mazollo, & Rolando, Sebastianus Næuius notauit ad eum textum:

Et quando dispositio pendet ex voluntate concedentis, tunc comprehenditur etiam futurum. l. talis scriptura 30. §. vlt. cum seq. ff. de legat. 1. notat Bart. in l. si ita legatum, n. 3. ff. de auro & argento leg. & ex textu in l. leges & constitutiones. C. de legibus, l. si in vno 17. ff. locati. Castrensis lib. 1. cons. 314. num. 6. Gratianus 4. tom. disceptat. cap. 608. num. 14.

Facit textus in cap. quia circa, de priuilegiis. cum ibi communiter notatis ab interpretibus, vbi priuilegium exemptionis decimarum extenditur ad terras, quæ postea adquisitæ, & conducit text. in l. cum aurum 20. ff. de auro & arg. leg. l. quidam 7. ff. de vino, tritico & oleo legato. & l. forma. §. quamquam, de censibus, cum ibi notatis, & à Bart. in l. pater 6. num. 4. ff. de seruit. legat. & text. in cap. 1. §. si quis de manso, tit. si de inuestitura fuerit controuers. ex quibus probatur augmentum concessione comprehendit, ex quo videtur dici posse omnia quæ accesserint officio, videri comprehendit, iuxta quod actor contra regium Patrimonium in hoc casu intendebat.

Sed tamen aliter dicendum est, quippe in donatione, vel concessione officiorum, quamuis indefinita, vel generali, non comprehendit de nouo creata, sed tantum quæ fuerint tempore concessionis, vt in hoc casu magis inclinare videtur Afflicti lib. 3. de constit. Neapolitan. rubric. 4. n. 10. Mieres de maiorat. 1. p. q. 10. n. 144. Cabedo 2. p. decis. 22. per tot. maximè n. 4. ibi; Quòd verba generalia posita in donationibus non comprehendunt nisi officia quedam iam creata tempore donationis, & non de nouo creata, per textum in l. Rutilia Polla 69. de contrah. emptione, & in cap. ultimo. de sepulturis, & ex aliis iuribus, quæ in idem expendit, & n. 7. tradit pro Regis Patrimonio in casu illius decisionis pronuntiatum.

5. Facit textus in *Clementina finali*, de *scriptis*, vbi Summus Pontifex Clemens Quintus approbat eandem sententiam circa beneficiorum collationem, quatenus inquit, *Literas nostras super conferendo tibi beneficio vacaturo directas ad beneficium, post datam eorum creatum statuimus non extendi.* & argumentum valet de beneficiis ad officia, vt post Bartolum & Lucam de Peña notarunt Palacios Rubios in rubrica de *donat. inter. num. 6.* Rebuff. 2. *tomo ad leges Gallicas, tract. vt beneficia ante vacationem, artic. 1. gloss. 2. pag. 504.* Pinellus in rubr. *C. de rescind. venditione 1. p. cap. 2. num. 30. vers. ex eisdem.* Cabedo 2. *p. decis. 20. n. 1.* & addenda ad sententiam d. *Clemen. fin.* quod ex Franco, Ancharrano, Staphileo, Meneffio, Bruno, Afflicto, Mandosio, Valasco, & aliis Barbofa in *collectaneis d. Clementina, num. 3.*

6. Secundò, quia generaliter idem obtinet in quibuscumque concessionibus & dispositionibus. nam eis regulariter solum continentur iura quæ fuerant tempore dispositionis non futura, & quæ de nouo superueniunt post concessionem, vel dispositionem. *d. l. Rutilia Polla. l. in lege 77. ff. de contrahend. emptione. l. damni 18. §. si is qui. ff. de damno infecto. l. fin. §. 1. ff. de legat. 2. l. si ita legatum 8. ff. de auro & argento legato. l. non non modus 12. C. de seruit. & aqua. & vtrouique Bart. & reliqui scribentes, & cons. 284. num. 1. volum. 2. & in l. omnia priuilegia, num. 3. C. de Episcopis, & clericis. latè Iason in l. si ex toto, à num. 7. ff. de legat. 1. vbi n. 12. in fine, statuit hanc opinionem pro veritate tenere, & magis communem videri, & pluribus fundamentis exornant Albecus in tract. de *statut. quasi. 116. num. 1. cum seqq.* Petrus Antibol. in tract. de *muneribus 3. part. princip. §. 4. à num. 139. & maximè à num. 144.* Carolus Ruinus *cons. 111. num. 17. lib. 5.* Ofascus *decis. Pedemont. 91. ferè per totam.* Petrus Surdus *consil. 27. num. 6. & consil. 127. num. 43. lib. 1. & consil. 496. num. 7. lib. 4.* Cardinalis Tuschus *lit. P. conclus. 735. num. 1. cum seqq.* Stephanus Gratianus *disceptat. forens. tom. 1. cap. 98. num. 1. cum seqq.**

7. Tertio. nam etsi verbis vniuersalibus dispositio, vel concessio fiat, si non adiicitur de tempore futuro, concessio solum comprehendit res existentes tempore dispositionis, nec extenditur, vel porrigitur ad futuras. *d. l. fin. §. 1. ff. de legat. 2.* Bartolus in *d. l. si ita legatum, num. 4. ff. de auro & argento legat.* Socinus iunior omnino videndus, qui in puncto doctè, & præclare loquitur, *vol. 3. consil. 99. per totum, & maximè*

num. 5. Surdus consil. 27. num. 6. & consil. 313. num. 25. & alij quamplures, quibus subscribit Menochius lib. 4. presumptione 127. num. 29. Gratianus 1. *tom. disceptationum forensium, cap. 98. num. 8. & in donationibus, quamuis aliquis donet omnia sua bona, non comprehenduntur futura, nisi id exprimeretur, iuxta notata per DD. in l. fin. C. de pactis, & in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. obligat.* Brunus de *augmento. conclus. 16. num. 13.* Aceuedo in *l. 8. n. 2. tit. 8. lib. 5. Recopil. Gratian. d. c. 98. n. 21.*

Et in concessionibus Principum, etiam si recipiant latam interpretationem. *l. beneficium 3. ff. de constit. Princip. cap. cum dilecti 6. de donat.* eius dispositionem non extendi nisi ad iura quæ competebant tempore concessionis, vt supra notauimus, quibus addendus Couarr. *practicarum cap. 1. num. 10.* & multo fortius locum obtinebit in concessione Regalium. nam quamuis Princeps generaliter, & verbis vniuersalibus concedat alicui omnia Regalia sibi coherentia, solum continentur quæ solita erant exerceri tempore concessionis, & non comprehenduntur de nouo inuenta. Thom. Grammaticus *tom. 12. num. 13.* Cumanus *consil. 161 ad finem.* Rolandus *vol. 2. consil. 145. & seq.* & in terminis concessionis factæ Regibus Galliarum, ex concordatis cum Sede Apostolica præsentandi Prælaturas suorum Regnorum, non extendi concessionem ad Ecclesias de nouo erectas, ex Felino, & aliis probauit Rebuffus in tract. *de regia ad Prælaturas nominatione. §. 1. vers. quod si aliqua.*

Quarto, quia id sine dubio procedit quando agitur de magno & graui præiudicio concedentis. Bartolus communiter receptus in *dict. l. si ita legatum, num. 4.* Abbas *lib. 2. consil. 103. num. 4.* Surdus *decis. 233. num. 23.* Gratianus *dict. cap. 98. num. 19. & 29.* Tuschus *practicarum conclus. lit. D. conclus. 491. num. 4.* vel quando futurum est eius qualitatis quod à concedente præiudicari non potuit, ex doctrina eiusdem Bartoli in *d. l. si ita legatum, n. 4.* ex traditis per Iasonem in *l. si ex toto, n. 7. ff. de legatis 1.* Ofascus *decis. Pedemont. 92. num. 12. cum sequent.* Tiraquellus in *l. boues. §. hoc sermone, limitatione 25. num. 4. ff. de verb. significat.*

Facit textus in *dict. l. si ita legatum. ff. de auro & argento legato. ibi, Quia presens tempus semper intelligitur, si aliud comprehensum non sit, & in terminis priuilegij non extendi ad illud augmentum, quod in eo, in quo concessum factum fuit, tenuerunt Ioannes Andreas in additionibus ad Speculatorem*

Speculatorem, titulo de censibus. §. nunc videndum, in additione magna, columna penult. Alex. lib. 2. consil. 178. n. 2. Tuschus *practic. lit. P. conclus. 732. num. 13.* Baldus *lib. 1. consil. 112. num. 4.* Albericus in *l. fin. num. 3.* C. *quæ res pignori obligari poss. & in tractatu de statutis q. 116. num. 3.* Petrus Antibolus in tract. *de muneribus 3. p. principali. §. 4. num. 139. & maximè à num. 144.* Romanus in *l. quidam referunt. ff. de iure Codicillor. & singulari 503.* Curtius iunior *lib. 3. consil. 277. num. 7.* Menochius *lib. 4. pres. 127. num. 16. & 17.*

11. Nec obstant in contrarium adducta ex textu in *l. verbum erit 181. de verb. significat.* quia qui ex eo textu deducunt, nomine eius quod pertinet, non solum comprehendunt ius & qualitas de præsentis, sed etiam futura, non rectè perceperunt sensum eius textus, quia ibi non loquitur Iurisconsultus de iure futuro, & nondum competenti, sed de iam nato & existenti, & competenti non solum potentialiter, sed actualiter de præsentis, vt rectè ibi interpretatur Accursius in *gloss. verb. possunt, & eius textus verus sensus est, verbum pertinere, quod latissimè patet, non solum comprehendere res, quæ in nostro dominio sunt, vel quarum obtinemus possessionem, vt in principio tradit Iureconsultus, sed etiam ea, quæ in nulla causa eorum sunt, sed esse possunt. nam licet earum dominium, & possessionem non habeamus, tamen habemus ius & actionem de præsentis, non de futuro, sed ex aliquo contractu qui præcessit, vt consequi possimus in iudicio dominium & possessionem, & tunc cum habere videmur, ex *l. qui actionem. ff. de regulis iuris, & in hoc sensu qui verior est, intelligit dictam legem verbum erit, Rebuffus in eius scholiis, vers. tertio dicuntur, vnde colligit tribus modis res ad nos pertinere dici, ratione dominij, vel possessionis, vel etiam Iuris competentis. Doctores communiter in *l. si quis intentione ambigua, & præcipuè Castren. num. 6. ff. de iudicis, & in cap. inter dilectos, de fide instrumentorum, Marianus Socinus vol. 3. consil. 99. num. fin. Alex. lib. 6. consil. 75. n. 7.* plures relati à Tuschol. *lit. P. conclus. 324. n. 1. cum sequent.***

12. Textus verò in *l. talis scriptura. §. ultimo, cum lege sequenti*, quæ in contrarium expensa, nihil ad rem facit, vt constat ex pluribus interpretationibus, quas ad eam tradiderunt Menoch. *consil. 97. n. 76. cum seqq.* Surdus *consil. 27. num. 5. & 6.* Gratianus in *d. cap. 98. num. 1. cum seqq.* & verba præsentis temporis, & multo magis temporis præteriti, non comprehendere tempus futu-

rum, multis comprobatur Menochius *lib. 4. de presumpt. pres. 127. per tot. & maximè num. 6.* vbi latè profequitur materiam, & plenè examinat doctrinam & distinctiones Bartoli in *dict. l. si ita legatum. ff. de auro & argento legato.*

Deinde textus in *dict. cap. quia, de priuilegiis*, qui contrà adductus, nihil obstat. nam ibi est casus specialis, videlicet circa decimarum remissionem in fauorem Religionis; quo casu singulari ratione comprehenduntur possessiones, quæ de nouo adquisitæ in exemptione, iuxta *l. sunt personæ. ff. de Religiosis & sumptibus funerum, & ideo non potest argumentum desumi de casu illo speciali ad nostrum, in quo non fit latè interpretatio, sed stricta, vt notauit Cabedo 2. *p. decis. 22. num. 5.* & adducit Barbof. in *l. diuortio. §. quod anno. n. 17. ff. solut. matr.* qui perperam contrariam sententiam sequutus, & pro nostra opinione pronuntiatum fuisse in fauorem regij Procuratoris, tradit Cabedo *ibi, & ex Butrio, Henrico Boic. Ancharrano, Socino, Alberto Bruno, Pinello, Ducñas, Riccio, Valasco, Alex. Parisio, Bertazola, Natta, Bursato, Camillo Borrello, & aliis pluribus prædictam sententiam d. cap. quia circa, probauit Augustinus Barbofa in collect. eius textus num. 5.**

Quod verò pertinet ad textum in *l. cum aurum 20. in principio. ff. de auro & argento legato, & in l. quidam 7. ff. de tritico, vino & oleo legato.* ex quibus probare intendunt, ex dispositione generali comprehenditur futurum; ad quod referenda sunt etiam iura quæ contrà obici possent, *cap. cum M. 9. de constitut. cap. dilectis 19. de præbendis. l. si seruitus 22. versic. quod si. ff. de seruit. urban. l. placet. ff. de liberis & posthum.* in quibus beneficia & lumina futura comprehenduntur, & posthumus qui postea natus institutione generali.

Sed nihil debent mouere prædicta, quia eorum iurium sententia potius respicit questionem, de qua in *d. l. si pluribus 45. de legat. 2.* videlicet, vtrum indefinita æquipolleat vniuersali, & tunc propter vniuersitatem omne comprehenditur, & de sententia *l. triticum 94. l. ita stipulatus 115. de verb. obligat.* an quoties dispositione, vel concessione comprehenditur frumentum, oleum, vel quid simile. Ex his quæ constitunt pondere, numero, vel mensura, sine expressione certæ quantitatis, an valeat dispositio, vel vitietur propter incertitudinem.

Et in *d. l. cum aurum*, dubitatum fuit in legato auri, vel argenti, an veniat omne

siue factum, vel infectum, & traditur omne venire propter pecuniam signatam, & in casu dictæ legis quidem longè diuersa ratio est, vt constat ex his quæ tradiderunt Bartol. *in ead. l. num. 1. & in dict. l. ita stipulatus, num. 4.* vbi etiam Iason *num. 14.* & ideo ex dispositione generali legatum latè interpretatur, quia legataria erat vxor, & coniuncta persona, tunc enim ex charitate & coniunctione legatarij debemus plenius interpretari legatum, ita vt oratio & concessio indefinita æquipolleat vniuersali, & comprehendat omnia existentia tempore conditi testamenti. *l. si seruus plurium 53. §. ultimo ff. de legatis 1. l. Aurelius 29. §. Titius testamento. ff. de liber. legat.* Rolandus *conf. 16. num. 38. lib. 3. Natta conf. 296. in fin. num. 6. lib. 2.* Mantica *de coniect. vltim. volunt. lib. 6. tit. 11. num. 23.* Gratianus *discept. forens. cap. 70. num. 6. & sequent.* Sed tamen id nihil pertinet ad nostram quæstionem, quippe quamuis legatum fiat coniunctæ personæ, non ideo tamen futura comprehenduntur, vt ex Castrensi, Cagnolo, & aliis probat Menoch. *d. præs. 127. n. 18. Grat. d. c. 98. n. 30.*

Rursus quod expendimus contrà ex text. *in l. forma. §. quamquam. ff. de censibus,* vbi immunitas non solum præsentibus, sed etiam futuris & successoribus eorum quibus concessa competit, valde dissimile est, quia quando non personis solum, sed ratione loci immunitas conceditur, tunc aucto populo, vel deficientibus qui tunc incolæ erant, extendi oportet, quia realis concessio id necessariò exigit, quemadmodum in grege, vel peculio legato, quia non respectu cuiusque speciei, vel rei dispositio fit, sed ratione rei: ita omnis dispositio realis necessariò debet includere augmentum; sicut aucto peculio, vel grege quod accreuerit, dispositione continebitur, argum. *l. si grege 22. ff. de leg. 1. l. peculium 67. ff. de legat. 2. Bart. in d. l. si ita legatum, num. 4. & in l. vlt. §. 1. num. 2. de leg. 2. Alex. lib. 2. conf. 178. num. 10. Menoch. præsumpt. 127. num. 26. Brunus de augmento concl. 15. n. 3. cum sequent.*

18. Et concessio realis non restringitur ad personas, sed ad omnes extenditur, qui postea superuenerint ex tacita voluntate concedentis, notant communiter Doctores *in d. l. forma. §. quamquam.* Bart. *in l. pater 6. num. 4. cum seqq. ff. de seruit. legat.* Guido Papæ *q. 489. per totam,* & ad interpretationem doctrinæ Baldi tradit Couar. *prædicarum cap. 2. num. 1. vers. cæterum,* & in præscriptione iuris realis, ex Bart. & aliis

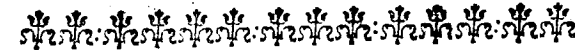
pluribus, notauit D. Molina *lib. 2. de primog. cap. 6. num. 16. cum sequent. & ex l. vna est via. ff. de seruit. rustic. prædior. l. is qui vsu fructu meo. ff. quibus modis vsu fruct. amitt.* Panormit. Romano, Peregrino, Cancerio, Surdo, Brunore à Sole, Marta, Crauetta & aliis confirmat additio ad Molinam *d. num. 16.* & videnda quæ ego notaui *in decis. 31. Granatensi, per totam,* quando dicatur ius reale; verum id quantum differat à nostro casu, apertum est.

Denique quod obiectum est ex *cap. 1. §. si quis de manso, tit. si de inuestit. feud. fuerit controuers.* vnde volunt inducere, augmentum cedere debere concessioni, quia si dominus feudi non reseruauit augmentum, & illud possidet vasallus, etiam si fuerit extrinsecum, ei acquiritur, quippe ille textus non loquitur de augmento, de quo nostra disceptatio, id est, quando aliquis, qui obtinet officium, vel priuilegium, illud extendit, vel auget, aut ipse Princeps, qui concessit aliquid ei rei, adiungat aliquid ex quo augeatur, quod longè diuersum est ab his quæ natura, vel casu augeantur, vt loquitur textus *in dict. §. si quis de manso,* & notant ibi glossa & Doctores, & maxime Bald. *num. 3. Rosenthal ad feuda c. 10. concl. 44. num. 22. & sequent. Trentacinq. lib. 1. variar. resolut. resolut. 1. de consuetudine, num. 9. vers. huic rationi.*

Et in eo textu traditur accedere omne incrementum, vt comprehenditur tam latens, quam patens, de quibus *in l. uemsi fundi. §. huic vicinus. ff. de vsu fructu,* & hoc procedit, nisi diuersa & valde dissimilis causa militet in augmento, iuxta notata per textum *ibi in l. si finita 15. & ex hoc edicto. ff. de damno infecto.* Bart. *in l. damni infecti. §. si is qui, num. 4. ff. eodem.* Brunus *tractat. de augmento, conclus. 5. num. 23. & seqq.* quia tunc non dicitur propriè augmentum. Sixtinus *de Regal. lib. 2. cap. 6. num. 29. 30. & circa feudum,* de quo loquitur *d. §. si quis de manso,* apparet ibi, vasallum cauisse de omni augmento, vt constat verbis textus, ibi, *& dixerit quod omne incrementum pertineat ad eum per inuestituram,* & regulari debet augmentum iuxta naturam rei cui adhæret. *Item, vbi Bart. & Bald. C. de iure dotium. l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pactis dotalibus.* Surdus *decis. 78. n. 11.*

De feudi augmento, an nouum feudum, vel idem censeatur, vide Afflictum *in constit. Neapolit. lib. 1. rubrica 71. de ordin. iudic. pag. 145. num. 12.* ex Decio & aliis Cæsar Vrsillus *in annotat. ad Afflict. decis. 112. num. 7. Mieres de maiorat. 3. part. q. 8. num. 50.*

num. 50. Balzar. cap. vnico, num. 7. de feudis, non habente propriam naturam, & facit gloss. *verb. manent,* in *l. peculium 4. §. si are alieno. ff. de pecul. & addendi plures,* quos congerit Tiraq. *de retract. lignagier. §. 32. gloss. vnica n. 29.*

ALLEGAT. XC.

De iure tertij, eo non citato, per modum gubernationis decerni non potest.

- 1 Citari debet is, ad quem ius in causa pertinet.
 1. §. denunciari. ff. de ventre inspiciendo.
 - l. ex contractu. ff. de re iudicat.
 - l. de vnoquoque. ff. eodem.
 - l. si patroni. §. fin. ff. ad SC. Trebell.
- 2 Citandi sunt illi, ad quos accessoriè res pertinent.
 - §. legatarij, Instit. de testam.
 - l. si superatus 3. vers. atquin. ff. de pignoribus.
- 3 Exceptiones eius qui se liti opposuit, discutienda, nec ex gubernatione res decidenda.
 - l. si per lusorio. ff. de appell.
 - l. ab executore. §. alio. ff. eod.
 - l. si suspecta. ff. de inoficios. testam.
 - l. venditor. ff. de iudiciis.
 - l. Paulus. ff. de procurat.
 - l. si pariter. ff. de liber. caus.
 - c. vlt. vt lite pendente, lib. 6.
 - c. 2. de procurat. eod. libro.
 - c. 1. de electione, lib. 6.
 - c. vt circa, eodem.
- Clement. constitutionem, de electione.
 - l. 4. & 7. tit. 23. p. 3.
- 4 Parochiani & quilibet eorum habent ius agendi pro Ecclesia propinquiori.
 - Concil. Trid. sess. 21. c. 7.
 - c. plebs, distinct. 63.
 - c. filii 31. 16. q. 7.
 - c. cum inter 16. de electione.
- 5 Cause qua de plano poterant expediri, sunt leuiores, & in quibus periculum in mora.
 - l. nec quidquam. §. poterit de plano. ff. de officio Procons. & legati.
- 6 Leuato velo procedere, idem quod summarie & de plano.
 - l. de summerfis. C. de naufragio, lib. 21.
- 7 c. conquerente, de restit. spoliato.
 - Causa cognitionem qua requirunt, non

possunt expediri per libellum.

l. nec quidquam. §. vbi decretum. ff. de officio Procons.

- 8 Iurisdictio voluntaria transit in contentiosam, vbi vertitur partis præiudicium vt sit causa cognitio necessaria.
- 9 Citandus an sit, vel audiendus qui liti se obtulit, cuius nullum ius apparet.
 - l. emptorem 12. in principio. ff. de act. empt.
- 10 Citandus est ille, de quo apparet nullam habere defensionem.
 - c. 3. Genesis.
 - c. licet Episcopus, de præbendis, lib. 6.
- 11 Clement. sepe, de re iudicat.
- 12 c. vnico, de excessib. Prelator.
- 13 Gubernationis prætextus non admittendus in causis iustitie.
 - Cornelius Tacitus explicatur.
 - Praxis Senatus supremi Castella, vt cum aliqua causa in Aula Regiminis tractatur, debeat ad iustitiam remitti, si aliquis petierit ex litigatoribus pro suo interesse.

An ratione gubernationis procedi possit circa suppressionem Ecclesie, quam patronus fundauit, quia Parochia, in cuius territorio erecta, dicebat sine permissu Ecclesiam constructam, & ideo absque mora iudicij ex gubernatione statim esse diruendam.

N hoc casu patrono petitionis copia data, actis discussis, existimari non posse in eis quæ respiciunt ius tertij, eo non citato, nec audito, aliquid prætextu gubernationis decerni, quia vbi constat negotium specialiter aliquem attingere, & ad eum pertinere, debet Iudex ex officio iubere citationem eius fieri, ex praxi recepta. *l. 1. §. denunciari. ff. de ventre inspiciendo. l. ex contractu. l. de vnoquoque. ff. de re iudicata. l. si patroni. §. fin. ff. ad SC. Trebell. cap. cum olim, de testibus, cap. 1. de causa possessio. & propriet. vbi in eius collectaneis Augustinus Barboza innumeros congescit.*

Et quando non esset adeo manifestum, & directum ius patroni, & Rectoris Ecclesie, vel aliorum, qui eius redditibus aluntur, sed solum accessoriè, & in consequentiam, aliquid iuris ad illos pertinere posset, necessariò citandi erant in principio iudicij

dicij ad eius validitatem, arg. §. legatarij. *Instit. de testament. l. si superatus 3. vers. atquin. ff. de pignoribus*, quia ad iudicium citari debent illi, qui lædi possunt, vt in legatariis & creditoribus tradit Gratianus *tom. 4. discept. c. 767. n. 39. & tom. 5. c. 1000. num. 13.* Ifernia, Afflictis, Curtius, Aluarius & Decius, quos refert Couar. *practic. cap. 13. num. 6.* quamuis ille contra verius censeat, & probat Barbosa *vbi proximè, n. m. 12.*

Præsertim, cum prædicti se liti obtulerint, quo casu non debet ex gubernatione procedi, sed necessariò audiri oportet eorum exceptiones, ex *l. si per lusorio. l. ab executeore. §. alio. ff. de appellat. l. si suspecta. ff. de inoffic. testam. l. venditor. ff. de iudiciis, l. Paulus. ff. de procurat. l. si pariter. ff. de liber. causa. cap. ultimo, vt lite pendente in 6. cap. 2. de procurat. eodem libro, c. 1. cap. vt circa, de electione, eodem lib. 6. Clement. Constitutionem, de electione, l. 4 & 7. tit. 2. 3. partit. 3. vbi omnes glossæ. Bart. in l. 2. §. hoc interdictum, num. 1. ff. ne quid in loco publico. Felinus in cap. exhibitæ, de iudiciis. Couar. *practicar. c. 13. n. 2 & c. 15. in princ. D. Lara in compendio vitæ hominis, c. 8. n. 6.**

Deinde id magis confirmatur, quia non solum patronus, & Ministri Ecclesiæ, qui ex ea aluntur, censentur habere ius in hac causa, sed quilibet vicini quibus, vtile sit propinquiores Ecclesiæ fuisse, vt probatur Concilio Tridentino *sess. 21. cap. 7. ibi, aut illorum defectus Parochianis. Abbas in cap. de his, de Ecclesiis edificandis, c. plebs, de iurisdictione 63. eis verbis, ex omnibus saepe dictis loci Parochiis Presbyteros, Diaconos & ceteros similiturbam* glossa *cap. filius 3. l. 16. q. 7. vero. denunciant. ibi, imò quilibet qui est de sua plebe, glossa in cap. constitutum 60. l. 16. q. 1. verb. conditoribus, ibi, simili ratione videtur quòd quilibet de populo, quia publicè interest, ne res Ecclesiæ malè tractentur*, glossa notabilis in *cap. vt circa, de electione in 6. verb. aliqui, ibi, Quorum interest, vt quia Canonici, Parochiani, vel patroni*, iuncto Gregor. Lopez *gloss. 3. in l. 11. tit. 10. partit. 1. & quod ex Ripa, Panormitano, Beroio, Capella Tolosana, & aliis notauit D. Salgado de Regia protectione 3. p. cap. 5. num. 4.* ex quibus Barbosa *de officio Episcopi, allegat. 64. num. 6.* facit argumentum ab speciali textu in *c. cum inter 16. de electione, ibi, nisi quorum interest, audiri non soleant appellantes*, quasi audiendi illi, quibus ius esse potest in causa.

Uterius hæc causa, in qua tot personarum interesse vertitur, non est eius qualitatis, vt possit per modum gubernationis sine iudicio de plano expediri, iuxta

leg. ne quidquam. §. peteret de plano. ff. de officio Proconsulis, & legati. nam id locum habebat in leuissimis negotiis, vt in exemplis eius textus, videlicet emendare liberum qui patrono non obsequitur, filium à patre oblatum terrere, & similia, in quibus periculum esset in mora, iuxta quod Orosius & Corraius in eo textu notarunt, & quod ex pluribus bonæ notæ authoribus, Tacito, Liuius, Alconio, Seneca, Terentio, Plauto, & aliis, notauit Ræuardus *lib singulari pro Triboniano, cap. 7. & 8.* quibus adde plura quæ supra notauimus.

Et huc similiter respicit vt de plano expediatur, quod celeritatem exigebat, & periculum erat in mora, vt restitueretur dominis quicquid ex naufragio nauium mare ad littus expelleret, in quo casu in *l. de summersis. C. de naufragio, lib. 1. i.* iubetur, vt *leuato velo*, istæ causæ cognoscantur. quod idem est, quasi extaret apertum, & patens iudicis tribunal, solebant enim velis quibusdam ianuarum tribunalis cooperiri, quæ iubebant leuari iudices, vt paterent omnibus, quando volebant de plano, breuiter & summa se causas expedire, vt explicat Cuiacius in *d. l. de summersis*, cum Stephano, Plauto, Æschilo & Diuo Augustino, Gothofredus in *notis eius textus.* Politus in *Historia fort Romanæ*, iunctis corollariis & additionibus Brodxi *lib. 1. cap. 5.* ex Plinio & Diuo Basilio Annæus Robertus *lib. 1. rerum iudicatarum, cap. 10. ad finem*, melius & latius ex Lipsio in *notis ad Annales Taciti*, cum Platea, Alciato, Suetonio, Lampridio, Clemente Romano, Baronio & aliis Pater Roias *lib. 5. singul. locor. c. 5.*

Sed in his casibus, etiam si summarie procederetur, adhuc aliqualis causæ cognitio adhibebatur, ideo multo melius in nostra quæstione Senatus non debet procedere absque eo quòd illorum quorum interest citatio procedat, ne dici possit quod Pontifex Archiepiscopo Cantuariensi in terminis, qui ab Ecclesia VVefortensi clericum eiecerat, in *cap. conquerente 7. de restitutione spoliatorum, ibi, sine iudicio spoliati, & cum necessariò causæ cognitio procedere debeat*, non potest ad petitionem partis expediri, vt traditur in *l. ne quidquam. §. vbi directum, de officio Proconsulis omnia quæcumque causæ cognitionem desiderant, per libellum expediri non possunt*, quod accipiendum est, vt ad simplicem & solam libelli oblationem non possint decerni quæ causæ cognitionem requirunt; quemadmodum quæ apud nos dicimus expediri *per provisionem*, quod potest respicere vel gubernationem, aut iniungere legum obseruantiam, vel

vel alia facilis expeditionis, vt notauit, ita illa verba accipiens, Parladorus *lib. 2. rer. quotidian. cap. fin. §. 2. num. 2.*

8. At verò quando apparet ius partis, vt in hoc casu Patroni & aliorum, quos expressimus, non poterit sine iudiciali discussione causa terminari. nam etiam si voluntaria iurisdictio exerceatur, cum tamen consideretur interesse tertij, mutatur in iurisditionem contentiosam, quia tunc non potest iurisdictio voluntaria exerceri, nec censi vbi interponitur partis præiudicium. *l. 2. verb. consentiosam. ff. de officio Proconsulis, & ibi Bartolus, & Baldus num. 3.* Couar. *lib. 3. variar. cap. 20. num. 8.* Maranta *de ordine iudiciorum 4. p. dist. 18.* Cancerius *variarum 2. p. cap. 2. num. 215.* Thomas Sanchez *de matrim. lib. 3. disp. 19. n. 7.* Fontanella *de pactis nuptialibus, tom. 4. claus. 4. gloss. 10. p. 1. num. 108.* & ideo, quia id pertinet ad contentiosam iurisditionem, vbi tertij præiudicium versatur, & liti se opponit, causæ cognitio necessariò adhibenda. Innocent. in *cap. fin. de præbendis, & in cap. proposuit, de concess. præbende.* Panormit. in *cap. fin. de præscript. num. 12.* vbi Felinus *num. 25. & 27. & ibi Imola num. 9.* Flores de Mena *lib. 1. variar. q. 4. num. 19. & 22.* Salgado *de Regia protectione 2. part. cap. 13. num. 56.*

9. Nec defendi potest in hoc casu Senatum per modum gubernationis procedere, non auditis partibus, nec lite cum causæ cognitione decisa, quia cum manifestum esset non posse Ecclesiam à Patrono edificari, sine licentia & consensu supremi Senatus, cum eam non exhibeat Patronus, frustra citandus, cum appareat nullam habere defensionem, ex illorum sententia, qui tenuerunt citationem posse omitti, quando constat nullum ius esse eius qui citandus, argum. *leg. emptorem 12. in princip. de act. empt. & eorum quæ tradit Alex. in l. non solum. §. morte, num. 47. de noui operis nuntiatione.*

10. Id enim parum vrget, quippe Deus etiam si sciret Adamum nullam habere peccati excusationem, in paradiso illum vocauit, velut in citationem, vt causam redderet inobedientiæ, *Genesis cap. 3. & facit text. in cap. licet Episcopus, de præbendis, lib. 6.* vbi quamuis certum esset ei cui collatum erat beneficium cum animarum cura, & ideo certissimum ex iuristraditionibus, primum quod habuerat, cum simili cura retinere non posse; & tamen tradit Pontifex ibi, *illum tamen, cui contulerit, non debeat, te non vocato (cum tibi forsitan ius possit competere retinendi) in possessione.* Io. Bapt. Larex *Alleg. Fisc. Pars II.*

tionem ipsius inducere corporalem. & quamuis ipsi iudici liqueat aliquem non habere defensionem, tamen nõ debet procedere ad causæ decisionem sine illius citatione, de cuius præiudicio tractatur, ex glossa in *cap. cum dilectis filiis. verb. inducenda, de purgat. canonic.* vbi ad hoc refert expressa iura, resoluit Bellonus *decif. Genuensi 104. num. 19.* Vigelius *decif. 6. centuria 6.*

Et quamuis appareat venditorem nullum ius, nec defensionem habere, in quo casu loquuntur qui ex *d. l. emptorem 12. ff. de act. empt.* citationem non esse necessariam tenuerunt (quamuis eo textu non probeatur,) adhuc tamen citationem præcedere oportere, probarunt Socinus in *l. 2. §. fin. n. 15. ff. solut. matrimonio.* vbi Alciatus *num. 29.* Rebuffus *3. tom. ad leges Gallicas, tit. de dilationibus, art. 5. gloss. unica, num. 37.* & diuersè loquuntur qui citationem excludere volebant, vt constat ex traditis ab Antonio Gabriele *lib. 2. communium, tit. de citatione, conclus. 1. num. 3.* Carolus Ruinus *volum. 5. consil. 31. num. 1.* Cepolla *Tolosana decif. 440.* & probatur expressè ex textu in *Clement. sape, de re iudicata.* vbi cum Imperator Henricus procederet contra Robertum Sicilia Regem tanquam eius feudatarium, & publicè constaret rebellem Imperatori fuisse; tamen Pontifex Clemens V. tradit nullius roboris esse sententiam, quia Rex citatus non fuerat: & nota verba, *quia eiusmodi sententia non à discretionem matre virtutum, sed à nouerca iustitiæ voluntaria, scilicet indicantis præcipitatione processit.*

Quæ præcipitatio fortassis in his casibus interuenire posset, si solum ex gubernatione, non adhibita plena causæ cognitione, res à Senatu decerneretur, quia semper in casibus similibus solent aliarum Ecclesiarum Rectores nimis instare, importunè insistere, iudices vexantes, scandala excitando, vt inde nimis abruptè procedere impellerent & cogent, iuxta quod traditur in *cap. unico, de excessibus Prelatorum.* ibi, *Diuersa scandala quandoque proueniant, & diuersos clamores ad Sedem Apostolicam referantur, & vt explicat gloss. 1. in eo textu eis verbis, insurgebant magna scandala inter Rectores Ecclesiarum Parochialium, & ipsos mendicantes, ideo supplicatum fuit domino Papa, vt de remedio dignaretur prouidere opportuno qui prouidit, vt sequitur.* & continuo in his casibus esse scandala, notarunt in eo textu Ioannes Andreas, vbi Anchar. *num. 1.* Dominicus de sancto Geminiano *num. 1.* Flauius Cherubinus in *compendio Bullarum tom. 3.*

Bulla 99. fol. 57. pag. 1. Barbosa de officio Episcopi, allegat. 26. n. 1. Hæc igitur scandalosa, quæ solent inter se litigatores in his casibus excitare, non debent iudicio miscere, vt in eo sine causæ cognitione solum regiminis prætextu, sine ordine iudiciali, procedatur.

13. Denique, quia valde periculosum est in causis iustitiæ, gubernationis prætextum, vel rationem status miscere, maxime vbi versatur præiudicium tertij, in quo Neronem reprehendit Cornelius Tacitus. nam cum vellet contra Vestinum procedere, & nullam iustitiæ causam inueniret, regiminis prætextu vsus fuit, vt constat lib. 15. Annalium, eis verbis. Igitur non crimine, non accusatore existente, quia speciem iustitiæ inducere non poterat, ad vim dominationis conuersus. & quod idem Cornel. Tacitus lib. 1. Historiarum, tradit aduersus Titianum, & Proculum. ibi, Titianus, & Proculus, vbi consiliis vincerentur, ad ius Imperij transibant. & ex Purpurato, & aliis Cassaneus in catalog. gloriæ mundi 7. p. considerat. 3. vers. octauum. reprobatur opinionem eorum, qui tenuerunt aduersus leges posse iudicari regiminis prætextu, quia nunquam ex eo debet iustitiæ & partium ius violari, & ita iudices monet hoc periculum vitare. Bobadilla lib. 2. Politica, c. 2. num. 82. & rectius probatur praxi supremi Senatus Castellæ. nam quando in aula gubernationis aliqua pendet quæstio, si quis se offerat quasi eius interesse ostendens, & petierit ad iustitiæ eius causæ discussionem remitti, statim à gubernatione abdicatur, & ad iustitiæ Aulam quæstio disceptanda transmittitur, vbi auditis partibus cum causæ cognitione res decidatur.

ALLEGAT. XCI.

De subreptione, & obreptione.

- 1 Obreptio respicit verum tacere.
l. sed et si 10. §. si patronum. ff. de in ius voc.
Subreptio continet falsum exprimere.
Rescripta & priuilegia annullantur obreptione, vel subreptione.
c. super litteris, de rescriptis, & n. 5.
c. postulasti, eodem, & num. 5. & 8.
c. si motu proprio 23. de præb. lib. 6.
c. 2. de filiis Presbyter. eod. lib. & n. 4.
l. 2. c. si contra ius, vel utilitatem publicam.

- l. et si legibus. C. eodem, & n. 15.
l. fin. C. de his qui à non domino.
2 l. idem Vlpianus. ff. de excusat. tutor.
l. si quis obrepserit. ad leg. Cornel. de falsis.
cap. ad audientiam, de rescriptis.
3 Rescriptum etiam ex motu proprio & certa scientia annullatur obreptione & subreptione.
4 Subreptio in partem annullat totum rescriptum.
cap. 1. & 2. de filiis Presbyterorum.
cap. dudum, de priuileg. lib. 6.
cap. fin. de filiis Presbyterorum. eodem lib.
l. cum tale. §. falsa. de condit. & demonstr.
5 Subreptio consideratur non solum quando tacetur quod poterat concessionem impedire, sed etiam quod difficilem concessionem reddere.
6 Subreptitia priuilegia censentur ob diminutionem iuris alterius.
l. nec damnosa. C. de precib. Imper. offer.
Princeps non videtur velle tertio præiudicare.
l. 2. §. si quis à Principe, & §. medico. ff. ne quid in loco publico, & num. 19.
l. 3. de bonis libert.
l. 1. §. item Labeo. familiæ eriscunda.
l. ex facto, in princ. ff. de vulgari.
7 Subreptio vt excludatur, faciendæ est relatio de quacumque re minima.
cap. ceterum, de rescriptis.
8 Subreptionem inducit non solum omisio causæ finalis, sed etiam impulsiva.
9 Relatio fieri debet explicitè vt euitetur subreptio.
cap. dilectus filius 26. de rescriptis.
l. ultim. ad finem. C. de dot. promiss.
10 Relatio sub inuolucro verborum, & confusa, non tollit subreptionem.
11 Subreptio vt excludatur iuris tertij mentio faciendæ.
cap. si proponente. de præb. lib. 6.
cap. si motu proprio, eodem tit.
cap. in nostra, de rescriptis.
l. ea quæ commendandi 43. de contrah. emptione.
l. 1. §. 1. de edilitio edicto.
12 Subreptio etiam reddit si iustum fuerit concessum.
13 Subreptio etiam ex ignorantia facti alieni annullat rescriptum.
c. si super gratia, de offic. deleg. in 6.
14 Gratia non assumit vires ex narratione supplicantis, sed ex voluntate concedentis.
Subreptio per ignorantiam, non vitiat totum rescriptum, vt si fiat per dolum.
15 Dolus est qui licet non exprimat falsum, tacet veritatem, quam non potuit ignorare.
c. sedes

- cap. sedes, de rescriptis, & num. 16.
16 Subreptio in totum annullat rescriptum.
Verbi penitus significatio.
17 Qualitates omnes ad impetrationem exprimendæ.
cap. susceptum, de rescriptis, lib. 6.
l. ex ea 121. §. in insulam. ff. de verb. obl.
18 Gratia ex qua tertio ius quæsitum, habet clausulas derogatorias ad sequentes gratias.
l. fin. C. de locat. prædior. civil. lib. 11.
Derogatoria clausula expresse renocanda.
l. si quis, in principio. ff. de leg. 3.
19 Princeps non potest ius tertio quæsitum tollere.
l. Titius puerum. ff. de obseq. à liber.
cap. quamuis, de rescriptis, lib. 6.
cap. si propter, eodem tit. & lib.
cap. super eo, ff. de offic. delegat.
20 Subreptio causatur procedente prima gratia, quamuis qui obtinuit, in eius executione fuerit negligens.
cap. constitutus 29. de rescriptis.
cap. gratia, de rescriptis, lib. 6.
cap. si eo tempore, eod. tit. & lib.
21 Subreptio nullam secundam gratiam reddit circa eandem rem.
l. quod ab initio. ff. de reg. iuris.
cap. auditis, de electione.
22 Clausule quæ apponuntur ex stylo curiæ, in rescriptis gratiæ exprimendæ, aliàs nulla rescripta ex subreptione.
23 Subreptio an interueniat quando in iure non expressa iudicis arbitrio reliquitur.
24 Subreptio an per dolum, vel ignorantiam fiat, in dubio iudex arbitrabitur.
25 Subreptio quamuis non presumatur, & regulariter probanda ab eo, qui allegat, tamen limitatur si qui allegat, habet pro se iuris presumptionem.
Gratiam impetrans debet narrata probare.
Presumptio iuris transfert onus probandi in aduersarium.
l. fin. in principio. ff. quod met. caus.
l. siue possidetis 16. C. de probation.

Rescriptum & priuilegium quando ex subreptione, vel obreptione nullum reddatur.

1. N hoc casu priuilegium & concessionem annullari, quoties obreptio quæ respicit verum tacere. l. sed si 10. §. patronum. ff. de in ius vocand. Briffon. verb. obreptio, vel subreptio, quæ continet falsam exprime. Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars II:

mere, vt post alios Thomas Sanchez de matrimonio, lib. 8. disput. 21. num. 2. in concessione Principis, & priuilegio interuenirent, cap. super litteris 20. cap. postulasti 27. & vtròque Doctores de rescriptis, cap. si motu proprio 23. de præbendis, lib. 6. cap. 2. de filiis Presbyterorum, eodem lib. l. 2. l. et si legibus 5. C. si contra ius, vel utilitatem publicam, l. fin. C. de his qui à non domin. Paul. Castrenf. consil. 369. num. 2. lib. 1. Bald. in l. prescriptione, num. 1. C. si contra ius, vel vilit. public. latè Rodericus Suarez allegat. 12. num. 30. cum seqq. & allegat. 28. num. 26. Couarr. lib. 1. var. ar. cap. 20. num. 1. & 5. Cardinalis Tuschus lit. O. conclusio. 50. num. 3. & lit. S. conclusio. 722. Farinac. consil. 3. num. 3. & per totum lib. 1.

Facit d. l. sed si hac. §. patronum. ff. de in ius vocand. l. idem Vlpianus. ff. de excusat. tutor. l. si quis obrepserit. ff. ad legem Corneliam de falsis. l. et si legibus. C. si contra ius, vel utilitatem publicam, cap. ad audientiam, de rescriptis. Abbas in c. ceterum, n. 6. eodem tit. Beronius vol. 1. consil. 13. n. 13. & consil. 65. n. 129. Socin. iunior consil. 77. n. 84. vol. 1. Menoch. de arbitrariis lib. 2. centuria 3. c. su 201. & consil. 1. n. 399. ex Baldo, Ancharrano, & Alexandro, Baptista Cæsar 3. p. diuersor. consil. 7. n. 30.

Idque procedit, quamuis fiat concessio ex motu proprio & certa scientia. Alex. vol. 2. consil. 60. n. 40. Gozadinus consil. 2. n. 25. & consil. 5. n. 14. Anchar. consil. 188. incipit, Visi. Bald. l. fin. C. sentent. rescind. non poss. Tiber. Decianus lib. 3. consil. 38. n. 51. Rodericus Suarez alios allegans, & referens, alleg. 12. n. 28. Bossius in tractatu de Principe. n. 359. Molina lib. 2. de primog. c. 7. n. 15. ex Aldobrandino, Menochio, Ruino, P. Molina, D. Ludouisio, Castillo & aliis, Additio ad Molinam dict. n. 15. Mieres de maiorat. 1. p. q. 5. n. 22. Antonius Petra de potestate Princip. c. 32. §. de clausula, de certa scientia, n. 14. & seq. & ad clausulam de motu proprio, post Iason. & Ioann. Andr. in c. si motu proprio, de præbendis in 6. Abbas in c. ad aures, de rescriptis, n. 5. Rodericus Suarez vbi proximè n. 40. & allegat. 13. n. 2. Menoch. d. casu 201. n. 81. Garcia de beneficiis 1. p. c. 5. n. 502. P. Suarez de legibus, lib. 8. cap. 12. n. 11. Sancius de matrimonio, lib. 8. disput. 21. n. 47. Farinac. decisio. crimin. lib. 2. decis. 325. n. 16. Barbosa clausula 79. n. 20.

Et hoc, etiam si in parte solum sit subreptio. nam rescriptum in totum annullatur. c. 1. & 2. de filiis Presbyterorum, lib. 6. Beronius vol. 1. consil. 88. n. 1. Grammat. consil. 162. n. 10. Bolognet. consil. 2. n. 18. Crauetta consil. 749. n. 29. si ex eo posset colligi Principem non concessurum. c. dudum, vers. nos igitur, de priuilegiis in 6. c. fin. de filiis Presbyterorum, eod. lib. l. cum

l. cum tale 71. §. *falsam. ff. de condit. & demonstrat.* Couarr. *lib. 1. variar. c. 20. n. 1. & 5.* Menoch. *dict. casu 201. num. 22.* pluribus Gutierrez. *canonic. lib. 2. q. 15. n. 14.* P. Sanchez *de matrimonio d. lib. 8. q. 21. n. 11. & 17.*

Et non solum subreptio consideratur quando non est expressum quod poterat concessionem impedire, sed etiam quando pratermittitur quod difficilem poterat concessionem reddere, etiamsi dicatur quod si declararetur, Princeps concederet. *cap. postulasti*, vbi Abbas, & alij *in cap. super litteris*, vbi glossa, *de rescriptis*. Lupus *allegat. 89.* Gozadinus *consil. 6. num. 6.* Crauetta *vol. 4. consil. 296. & 963. num. 25.* Roman. *consil. 326. num. 11.* Beronius *vol. 1. consil. 88. num. 2.*

Et ita priuilegia subreptitia præsumuntur ob diminutionem iuris alterius. *l. nec damnosa. C. de precib. Imperat. offerend.* Bald. *vol. 5. consil. 300.* Crauetta *consil. 296. colum. 5. & consil. 749. num. 25.* quia tunc Princeps non videtur velle. *l. 2. §. si quis à Principe, & §. merito. ff. ne quid in loco publico. l. 3. ff. de bonis libertorum. l. item Labeo. §. 1. ff. familia eriscunda. l. ex facto, in principio. ff. de vulgari.* Alexand. *vol. 1. consil. 2. num. 4. & volum. 2. consil. 49. & consil. 127. num. 3. & vol. 5. consil. 3. n. 5. & 6. & consil. 30. num. 2. & 3.*

Sed necessarium est ad impetrationem priuilegij, vt subreptio excludatur facere relationem cuiusque rei, etiam minimæ. *cap. ceterum*, vbi notat Abbas, *de rescriptis*. Beronius *vol. 1. consil. 88. volum. 3.* Quia etsi aliàs Princeps esset concessurus, si tamen non ea forma concederet, sed cum aliquo moderamine, subreptio consideratur. Dom. Couarr. *dict. cap. 20. num. 5. & in tractat. de sponsalibus 2. part. cap. 8. §. 9. num. 1.* P. Molina *tract. 2. de iustitia & iure, disputat. 173.* Thomas Sanchez *dict. q. 21. num. 11.* quia quando datur sine expressione rei quæ restringeret gratiam, plus dat, quam velit, & respectu concessionis sic factæ dicitur inuoluntarius.

Ex quo fit, vt non solum omisso relationis causæ finalis subreptionem inducat, sed etiam causæ impulsivæ, quæ posset Principem facere immorari & confulere, etiamsi aliàs esset concessurus, vt ex *cap. postulasti 27. de rescriptis*, eis verbis, *de leui non scribimus*, notarunt Panormitanus, Felinus, & Doctores communiter, & ibi Decius *num. 10. 11.* vbi tradit ab omnibus admittam opinionem Panormitani. idem *in cap. super litteris, num. 7. de rescriptis*, probarunt Alex. *lib. 1. consil. 114. num. 3. & lib. 7. consil. 95. n. 7.* Suarez *d. alle-*

gat. 12. num. 33. Menoch. *dicto num. 22.* Afflictis *decis. 195. num. 7.* pluribus Mieres *de maioratibus 1. part. quest. 3. u. 3.* multis confirmat Gutierrez *lib. 2. canon. quest. 15. n. 21. & 41.* qui tradit textum *in dicto cap. postulasti*, procedere, non solum in beneficialibus, sed etiam in aliis omnibus concessionibus gratiosis & priuilegiis, vt tenuerunt Tufchus *lit. S. con. lus. 720. num. 3. & 6.* Garcia *de beneficiis 6. part. cap. 2. num. 200.* Farinac. *lib. 1. consil. 3. num. 10. & in nouissim. 2. part. decis. 452. num. 4.* & ita in Rota iudicatum testatur Beltramin. *in Additionibus ad Dom. Ludouic. decis. 108. num. 11. ad finem.* & subreptionem induci quando ea ex vi verborum tacite colligi potest, ex Celso Hugo. *consil. 88. num. 16.* probauit Baptista Cæsar *3. part. consil. diuerso. consil. 8. num. 47.*

Vnde explicitè debet fieri relatio. *cap. dilectus filius 26.* vbi glossa & Doctores, *de rescriptis*. Ludouic. Roman. *consil. 326. incipit, in presenti consultatione, n. 12.* addens rationem, quia ex generalitate, quæ obscuritatem parit, potest Princeps facile circumueniri, *l. final. ad finem* ibi, *Falso sermone se inctat. C. de dotis promissione, & cum aliis sequitur Rodericus Suarez allegat. 12. n. 34.* Didacus Perez *in l. 1. q. 9. ad finem, tit. 12. lib. 3. ordinamenti.*

Et mentio, seu relatio sub inuolucro verborum, & in confuso, non tollit vitium subreptionis. Baldus *in l. præscriptionem, num. 20. C. de precibus Imperator. offerendis, & in l. eamquam, num. 36. C. de fideicommissis.* Baldus *vol. 3. consil. 204.* Crauetta *d. consil. 749. num. 24.* Gozadinus *consil. 4. num. 23.* Socinus iun. *vol. 1. consil. 77. num. 88.* Socinus *vol. 2. consil. 273. num. 12.* Tiberius Decianus *vol. 1. consil. 23. n. 45.* Bolognetus *consil. 2. num. 31. vsque 34.* Farinac. *lib. 1. consil. 3. n. 10. & consil. 47. num. 12. & lib. 2. consil. 162. num. 3. & decis. 325. num. 16.* ex quo ad saluandam gratiam de subreptione non sufficit generalis expressio, sed requiritur specifica, ex Abbate, Ripa, Grammatico, & Rotæ decisionibus, probat Baptista Cæsar *3. p. consil. diuerso. consil. 40. num. 22.*

Sed & cuiusque iuris tertij mentio facienda est in petitione, aliàs subreptitia, & nulla redditur, *cap. si proponente, & cap. si motu proprio, de præbendis, in 6.* etiamsi illud ius tertij non esset efficax. Alexand. *vol. 5. consil. 3. num. 6.* Rolandus à Valle *vol. 3. consil. 10. num. 12.* & quamuis ius tertij sit conditionale, Geminianus *consil. 107.* per textum *in cap. cum olim, de re iudicata.* & expressè, vt prædiximus; ita facienda est, vt nullo modo Princeps

Princeps decipi posset. *c. in nostra*, ibi, *expressum, de rescriptis.* Grammaticus *decis. 66. num. 19.* faciunt verba textus *in l. ea qua commendandi 43. ff. de contrah. empt. ibi, qui non tantum in eo est, qui fallendi causa obscure loquitur, sed etiam qui insidiosè obscure dissimulat. l. 1. §. 1. ibi, palam. ff. de adilitio edicto.* Crauet. *consil. 78. n. 3.* Socin iun. *lib. 2. consil. 77. n. 97.*

12. Et quamuis sit iustum quod concessionem impetratum; tamen ex subreptione nullum censendum, ex Baldo, *lalone in l. qui iurisdictione, num. 10. de iurisdictione omnium iudicum.* Crauetta *consil. 103. n. 17.* & non aboletur subreptio ex consensu partis, quia non ex eo pendet, sed ex Principis voluntate. Crauetta *consil. 592. num. 64. vol. 4.*

13. Sed etsi ex ignorantia & facto alieno procedat subreptio, nullam reddet concessionem. *c. si super gratia, de officio deleg. in 6.* Oldradus *consil. 257. num. 36.* Beronius *vol. 1. consil. 50. num. 72.* Ruinus *vol. 1. consil. 21. num. 13. & vol. 4. consil. 98. num. 14.* Tiberius Decianus *vol. 1. consil. 18. num. 379.* Capicius *decis. 32. num. 13.* Neuizanus inter consilia Bruni *consil. 12.* Menochius & Bolognetus *vbi proximè, d. c. super litteris, vers. si verò, vbi Abbas, num. 4. Felin. & Decius num. 8. cap. constitutus, vbi idem Abbas, n. 1. de rescriptis.* Francus *in c. si eo tempore, num. 4. de rescriptis, in 6.* Corneus *vol. 2. consil. 227. num. 9.* Tiraquellus *tractat. Cessante causa 1. part. num. 116.* Sanchez *d. disput. 21. n. 56.* Tufch. *lit. O. concl. 50.* Mieres *d. q. 3. n. 6.* Farin. *2. p. nouiss. decis. 452. n. 4.*

14. Quia gratia non assumit vires ex narratione & petitione supplicantis, sed ex voluntate concedentis. Et quamuis ad nullitatem rescripti non differat, an per fraudem, vel ignorantiam fiat surreptio; tamen in eo differentia. nam surreptio per ignorantiam, vel simplicitatem non vitiat totum rescriptum gratiæ, sed solum eam partem, in qua subreptio facta: at verò, per dolum, vel fraudem vitiat totam gratiam, vt nulla omnino reddatur. *d. cap. super litteris*, eis verbis, *qui priori modo falsitatem exprimunt, vel supprimunt veritatem in sua peruersitatis penam, nullum ex illis literis commodum consequatur.* notarunt Osafcus *decis. Pedemontana 142. n. 29.* Puteus *lib. 1. decis. 397.* Mieres *de maiorat. 1. p. q. 9. num. 4. cum sequent.* & alij, quos refert Thomas Sanchez *d. disp. 21. n. 65.*

15. Tum etiam, qui impetrat aliquid à Principe, etiamsi non exprimat falsum in relatione, sed solum taceat veritatem, quam non potuit ignorare, committit dolum, &

in eo esse præsumitur. Aymon Crauetta *consil. 68. num. 11.* Alexand. *consil. 93. num. 6. vers. non obstat, lib. 6.* Mascardus *concl. 1065. num. 9.* Pelaez de Mieres *de maioratibus 1. p. q. 9. num. 7.* & merito ideo caret impetratis. *l. et si legibus 5. C. si contrarius, vel utilitatem publicam, cap. sedes 15. cum sequentibus, de rescriptis*, iunctis aliis cumulatis à Mieres *vbi proximè, n. 4. cum sequent.*

Vnde fit, vt si facultas impetretur subreptitia, etsi in aliqua eius parte veritas exprimeretur, in totum annullatur, vt denotat verbum *penitus*, quo vitur dicta lex, & si legibus, & d. cap. sedes, quod significat impetrationis totius nullitatem, vt tradit cum aliis Osafcus *decis. Pedemontana 142. num. 29.* ex Angelo, Fulgofio, Rebuffo, Mathesilano, Socino, Tiraquello, Mantica, & pluribus Barbosa *decis. 249. num. 6.*

Et ideo omnes qualitates ad impetrationem debent declarari, & forma vacationis in beneficiis exprimenda, vt possit constare de omni eo quod posset mouere concedentem, vt deneget, vel concedat. *cap. susceptum, de rescriptis in 6. l. ex ea 121. §. in insulam. ff. de verb. obligat.* Selua *de beneficiis 3. p. q. 12. num. 72.* idque vt appareat si ex forma vacationis esset ius admissum tertio. Gomez *in regula Cancellaria, de beneficiis vacantibus per obitum familie, Cardinalis q. 23.* Mandosius *regul. Cancellaria 19. q. 17. num. 6.*

Et quoties alteri adquisitum est ius in re quæ impetratur, semper prima gratia habet clausulas derogatorias adsequentes. *l. ult. C. de ciuil. lib. 11.* & vbi est clausula derogatoria, necessariò requiritur *locat. prad. expressa illius derogatio. l. si quis, in princip. de legat. 3.* Ruinus *lib. 1. consil. 186. n. 4.* Curtius iunior *consil. 174. n. 20.*

Quia Princeps non potest ius quæsitum tertio tollere sine causa. *l. Titius puerum. ff. de obseq. à liber.* Pinellus *in rub. C. de rescind. 1. p. num. 8.* Nauarr. *de spoliis. §. 3. num. 5.* & semper vult Princeps saluum esse ius prioris concessionis, *d. l. 2. §. si quis, & §. merito. c. quamuis, de rescriptis n. 6. cap. si propter, eodem titulo & libro. cap. super eo, de officio delegati.* Couarr. *de sponsalibus 2. p. c. 8. num. 24.* Rolandus *lib. 4. consil. 75. num. 12.* Afflictis *decis. 334.* Crauetta *consil. 296. n. 3.*

Idque etiam locum habet tunc, quando duæ gratiæ impetrantur, etiamsi primus, qui impetrauit, in ea exequenda negligens fuerit, quia subreptio non conualescit, cum id non pendeat nisi ex gratia Principis, non verò ex diligentia; vel negligentia primi impetrantis, & ex tempore concessionis validitas tituli & gratiæ

oportet considerari. c. constitutus 19. de rescriptis. cap. gratia. c. si eo tempore, de rescriptis. in 6. Nauarrus in cap. si quando, pag. 3. & 30. de rescriptis. Mandonus reg. 18. Cancellarie q. 12. n. 15.

21. Et facit doctrina Panormitani in cap. capitulum, num. 3. de rescriptis, vbi etiam Felinus num. 3. de flumina fallentiam, sequitur Grammaticus conf. 6. num. 4. vt si duae gratiae impetrarentur circa idem corpus, quod in iure & ab interpretibus admissum est, secundam gratiam centeri nullam & subrepticam, procedere vt etiam propter negligentiam impetrantis primam gratiam, secunda non conualeseat. l. quod ab initio, de reg. iuris. cap. auditis, d. electione. Decius conf. 114. num. 2. & in notabili casu Aluarotus cap. 1. §. Marcus, si de feud. succ. controu. num. 7. Mandonus reg. Cancellarie 21 q. 10. n. 6. Grammaticus conf. 6. n. 4.

22. Sed etiam notari oportet, omnes qualitates & clausulas quae apponi solent, ex Curiae stylo in rescriptis gratiae exprimentas, alias vitio subreptionis rescriptum gratiae laborabit. Felinus in d. cap. super literis, num. 8. vbi etiam Decius n. 9. idem Felinus in cap. si quando, n. 19. de rescriptis. Barth. Socinus lib. 2. cap. 64. num. 5. & conf. 169. num. 10. Lopus allegat. 89. num. 6. Afflictis decis. 10. num. 3. Menoch. d. casu 201. n. 28. & 31. Mieres d. 1. p. q. 8. n. 9. Tuschus lit. s. dicta conc. 20. n. 15. & alij, quos refert & sequitur Thomas Sancius d. disputat. 21. num. 19.

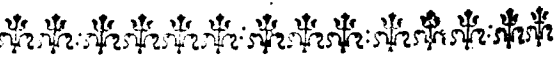
23. Cum vero dubitetur de subreptione, si aperte in iure non expressa, iuxta quae notauimus id dicendum iudicis arbitrio, cui commissum expendere, an Princeps non concederet, vel difficulter, & non eo modo concederet. Abbas in cap. constitutus, num. 5. de religiof. domibus, & in cap. ex conquestione, num. 4. de restit. spoliat. Felinus in cap. ceterum, num. 4. de rescriptis. Sancius d. num. 19. Menochius vbi proxime, num. 29. cum f. 99. Guterrius d. c. 15. num. 44. & 49. Couar. d. c. 20. n. 5. Tuschus d. concl. 720. n. 15. Tiraquel. tract. Cessante causa, limit. 1. num. 15. & 18.

24. Et in dubio, an subreptio per ignorantiam facta praesumi oporteat, vt voluerunt glossa in dict. c. super literis, verb. priori modo, & relati a Mieres de maiorat. 1. p. q. 8. n. 18. & q. 9. num. 7. Vel per dolum, vt notarunt Baldus lib. 3. conf. 335. & lib. 5. conf. 326. & alij, quos refert Tuschus d. concl. 720. num. 8. id tamen etiam iudicis arbitrium aestimauit, & ex coniecturis perpendit, an impetrans obrepserit Principi per ignorantiam, vel per dolum. Tuschus vbi proxi-

me, num. fin. Sancius d. disputat. 21. num. 68. vbi plures refert, & quando subreptio consideratur ex facto proprio, aut ex aliis causis, quas non potuit impetrans ignorare, tunc per dolum & fraudem subreptio commissa praesumi oportet. Alex. lib. 6. conf. 93. n. 6. Mascard. de probat. concl. 1065. n. 9. Crauetta conf. 68. num. 11. Mieres d. q. 9. n. 6. Sanchez d. n. 68.

Denique circa probationem subreptionis, etsi regulariter ei qui allegat incumbat onus probandi, tamen limitatur quando subreptio consistit in expressione falsi, quia semper impetrans gratiam, tenetur probare narrata fuisse vera, vt post Ananiam in cap. 1. de litis contestatione, lib. 6. notauit Abbas lib. 2. conf. 70. num. 2. Bellamera conf. 24. num. 20. Tuschus lit. s. conclus. 721. num. 2. & 3. aut quoties qui allegat subreptionem, habet pro se iuris praesumptionem, quia ex ea transfert onus probandi in aduersarium. l. fin. in princ. ff. quod met. caus. l. siue possidetis 16. C. de probat. glossa verb. non potest, in l. cum actum. ff. de neg. gestis, & in l. 2. verb. probetur. C. de petit. hereditatis. Pacianus de probat. lib. 2. cap. 25. num. 20. cum Alciato, Mascardus concl. 340. num. 7. Surdus decis. 75. num. 21. vel quando in titulo non continetur quod intenditur ab impetrante. Alex. lib. 2. conf. 94. n. 3. & 4. Tuschus concl. 721. n. 7.

Ex quibus cum in rescripto de quo agimus, plura omissa in narratis, & praesertim tertij praesudicium non expressum, ideo rescriptum nullum debet iudicari; & ita obtinui.

ALLEGAT. XCII.

De obseruantia interpretatiua.

- 1 Consuetudo optima legum interpret. l. si de interpretatione. ff. de legibus. cap. cum dilectus, de consuetudine, & num. 3. l. quaedam. ff. de rebus dubiis.
- 2 Priuilegiorum vis in obseruantia consistit, alijs per non usum amittuntur. l. 1. ff. de nundinis. c. accedentibus, de priuilegijs. l. 42. tit. 18. p. 3.
- 3 Obseruantia debet probari ab eo qui allegat.
- 4 Obseruantia probatio fieri debet specificè exprimendo actus obseruantiae.
- 5 Obseruantia debet esse vniformis, aliter non proderit.

l. nemo

- 1. nemo 166. §. temporaria. ff. de regul. iuris.
- l. quæsitum. §. si quis eodem. ff. de fitudo instructo.
- l. semper in stipulationibus 35. ff. de reg. iuris.
- 6 Obseruantia non inducitur ex actibus mera voluntatis. Facultatiua non inducunt consuetudinem.
- 7 Interruptio obseruantia fit vno actu contrario.
- 8 Obseruantia interpretatiua non potest prodesse quando est contra priuilegium, vel instrumentum.
- 9 Obseruantia quæ est declaratio, non debet opponi, & esse contraria titulo.
- 10 Vsurpatio potius quàm interpretatio dicenda priuilegij obseruantia, quæ ei aduersatur. c. fin. de consuetudine. l. 1. ad finem, tit. 10. lib. 5. Recop.
- 11 Obseruantia & interpretatio tituli non procedit, nisi quando eius verba dubia sunt. Interpretatio deseruit ad dubium explicandum. l. ille, aut ille 25. §. cum in verbis. ff. de leg. 3. l. continuus 153. §. cum ita. ff. de verb. obligat. l. si quis filium 3. C. de liber. prater. l. prospexit. ff. qui & à quibus.
- 12 Obseruantia quando res clara est, non operatur in tertij praesudicium.
- 13 Interpretatio actus pertinet ad disponentem. l. heredes palam. §. si quid post. ff. de testament. l. seruus plurium 53. §. ult. ff. de leg. 1. l. nummis 73. ff. de leg. 3. l. ex facto 17. §. si quis rogatus 1. ff. ad Trebell. l. Neratius 152. ff. de reg. iuris.
- 14 Priuilegiorum declaratio & interpretatio pertinet ad Reges, & eorum successores. l. fin. C. de legibus. l. ex facto 43. ff. de vulgari. l. cum venissent, de iudicijs. l. 4. tit. 33. p. 7. l. 27. tit. 18. p. 7.
- 15 Obseruantia priuilegij vt noceat Regi, debet induci cum eius scientia. l. 3. & 6. tit. 2. p. 1. l. 4. tit. 33. p. 4.
- 16 Scientiam Principis qui allegat, debet eam probare. l. verius. ff. de probatio.

- l. quamquam. ff. ad SC. Velleian.
- 17 Princeps non solum praesumitur ignorare factum alienum, sed etiam proprium ex multitudine negotiorum. c. cum olim 12. de re iudicat. c. veniens, de praescript.
- 18 Ignorare factum proprium praesumitur Magistratus & homo diues ob multipliciter negotiorum.
- 19 Principis scientia, quia ex ea inducitur iuris remissio, probanda specificè, cum suis qualitatibus. l. de his. ff. de transact. l. 1. §. 1. ff. quemadm. testam. aperiuntur.
- 20 Scientia ministrorum Regis ad praesumptionem debet esse eorum, per quos actus geritur.
- 21 Scientia officialium & Ministrorum Regi non nocet. l. fin. ff. vbi possidetis. l. quod vulgo. ff. pro emptore.
- 22 Principis scientia praesumpta ei non nocet.
- 23 Obseruantia interpretatiua quod tempus requirat, remissiuè.

Obseruantia & consuetudo interpretatiua ad Regum donationes quomodo admittenda, & quid operetur.

VE M A D M O D V M in legum interpretatione plurimum valet vsus & consuetudo quæ legem confirmat. l. si de interpretatione. ff. de legibus. c. cum dilectus, de consuetudine. l. quaedam. ff. de rebus dubiis. Crauetta conf. 228. n. 11. Gabr. lib. 2. conf. 66. num. 4. & conf. 76. n. 16. Mantica de contract. lib. 2. tit. 1. n. 4. & tit. 7. n. 20.

Ita etiam similiter in priuilegijs, imò potius tota priuilegiorum vis & ius in eorum vsu & obseruantia consistit, alijs enim nullius momenti redduntur. l. 1. ff. de nundinis, vbi communiter notatur. l. 42. tit. 18. p. 3. cap. accedentibus, de priuilegijs. Rota per Crescentium decis. 4. de priuileg. num. 2. & decis. 67. num. 3. Menoch. conf. 65. n. 4. Hondedeus lib. 1. conf. 4. num. 19. Suarez de legibus. cap. 34. num. 24. adde quæ latissime de obseruantia vi ad omnes dispositiones, pluribus latè notauit D. Castillo tom. 5. quotidianarum cap. 93. §. 7. n. 2. Verum tamen, vt in certis regulis & conclusionibus comprehendamus, animaduertendum est, Primò vsus & obseruantiam debere specificè probari ab eo, qui in ea fundatur.

l. 1.

Carixa h. m. 2. vol. 6. num. 304. 307.

l. i. iuncta glossa verb. probatis. C. quæ sit longa consuetudo. Bart. in l. 2. num. 29. in fine. C. eodem tit. c. cum dilectus 8. vers. ceterum, de consuetudine, vbi Baldus num. 7. Iason in l. cum prolati, num. 6. ff. de re iudicata. Decius consil. 483. n. 28. Tiberius Decianus responsio 51. num. 12. vol. 2. Mascardus plures allegans concl. 423. num. 20. & 26. Petrus Surdus consil. 313. num. 32. vol. 3. Alexander Ludouil. decis. 162. num. 1. Hercules Marefcotus lib. 2. variarum cap. 102. num. 2. nam quamuis priuilegium semper præsumitur obseruatum, nisi contrarium probetur, c. accedentibus, ibi, quod si in probatione defecerint, de priuilegiis. Rota per Crescentium vbi proximè. Menochius d. consil. 65. Hondedeus vbi supra. Gregorius Lopez in l. 42. tit. 18. partit. 3. glossa 1. ad finem. Ioannes Garcia de nobilitate gloss. 6. num. 35. Fontanella de patris nuptialibus, claus. 3. gloss. 2. num. 2. tamen si qui exhibet priuilegium, simul obseruantiam allegauerit, probare debet, quasi id necessarium sit ad priuilegij valorem, ex prædictis, & facit l. 42. tit. 18. p. 3. vbi ad priuilegiorum valorem & substantiam requiritur eorum vsus per decem annos, aliàs amittuntur priuilegia. Gregorius Lopez in d. l. 4. verb. fasta diez años. l. 1. ff. de nundinis. l. 3. tit. 7. p. 5. Ioannes Garcia de nobilitate gloss. 6. n. 38.

Secundo hæc probatio fieri debet in specifica forma exprimendo casus, in quibus obseruatum priuilegium aliàs non sufficeret, ex traditis à Panormitano in cap. 2. in fine, de censibus. Felinus in cap. cum Bertoldus, num. 26. de re iudicata. Natta consil. 575. num. 15. Menochius consil. 54. num. 37. Surd. consil. 354. n. 26. Carol. Ruinus lib. 5. consil. 104. n. 15. Aymon Crauet. consil. 197. n. 12. Tusch. practic. lit. C. conclus. 878. num. 2. vbi probat consuetudinem interpretatiuam in specie probandam, aliàs nihil prodesse. D. Alexander Ludouil. decis. 162. num. 4. ibi, & vbi etiam ageretur de consuetudine interpretatiua & obseruantia, adhuc illa probari deberet, in casu speciali de quo queritur, idem Dominus Ludouil. decis. 451. num. 7. Rota diuersi sacri Palatii 2. p. decis. 294. num. 4. & 8. Coccinus decis. 132. num. 4. Farinacius lib. 1. criminalium decis. 103. num. 4. & in nouissimis 2. p. decis. 120. num. 2. Stephanus Gratianus tom. 1. disceptationum c. 79. n. 10.

Tertio indeprouenit, vt quoties obseruantia fuit varia & difformis, non possit aliquatenus prodesse, arg. l. nemo 166. §. temporaria. ff. de reg. iuris. Bartol. in l. 2. num. 22. ff. solut. matrimonio. Aymon Crauetta consil. 313. num. 4. Philippus Decius consil. 8. n. 4. vers. 2. quia, vt narratur, Pet. Surd. consil.

393. num. 22. ex aliis Farinac. decis. 45. n. 4. in nouiss. 1. p. Hercules Marefcot. lib. 2. variar. cap. 102. num. 6. Camillus Borrellus in summa decisionum, tit. 13. n. 28. D. Alexand. Ludouil. decis. 162. num. 8. & 9. vbi Oliuer. num. 15. facit l. quasitum 12. §. si quis ff. de fundo instructo. l. semper in stipulationibus 35. ff. de reg. iuris, ex Roderico Suarez, Alexandro, Farinacio, Parladoro, Rota decisionibus, Baldo, Rolando & aliis, probauit Additio ad Molinam de primogeniis lib. 2. cap. 6. num. 57. vers. qua resenta, addenda quæ ex Alexandro, Baldo, Fulgofio, Signorolo, Mandello, Grasso, Natta & aliis pluribus latè de obseruantia subsequuta notauit D. Castiilo tom. 5. c. 93. §. 7.

Quartò, quia non debet referri consuetudo, vel obseruantia ad actus meræ voluntatis, quippe in eis non proderit, quia consuetudo restrictiua liberæ facultatis, non inducitur ex actibus facultatiuis. Philippus Decius consil. 8. num. 4. vers. quartò & vltimò, & consil. 175. sub num. 6. vers. Præterea, licet Abbas in cap. ex parte Hastenen. num. 7. de concess. præbende, & in c. Abbate, num. 9. & 10. de verb. significat. Petrus Surd. consil. 127. n. 23. & 81. & sequent. D. Ludouil. d. decis. 162. num. 10. vbi Oliuer. d. num. 15. vers. ex actibus facultatiuis, adde quæ notarunt Paulus de Castro, Aymon Crauetta, Balbus, D. Couarruias, Capicius, Neuizanus, Bertrandus, Natta, Guido Papæ, Franciscus Marcus, Menochius, Rolandus, Gratianus, Ioan. Garcia, Thefaurus, Tuschus & alij plures, quos refert D. Castiilo de Tertius. c. 32. n. 2. & per totum cap. de rebus facultatiuis, latè agit.

Quintò ad consuetudinis & obseruantia interruptionem vnum tantum actum contrarium sufficere, probauit doctrina Bart. in l. semper in stipulationibus, in fine, vbi Cagnolus n. 12. ff. de reg. iuris, quam sequuntur Augustinus Beroius consil. 5. n. 23. lib. 1. Petrus Surdus d. consil. 393. num. 24. ibi, Quinimò vbi vnicus actus probatur contrarietatem consuetudinem, tunc constat consuetudinem non stare. D. Alex. Ludouil. dicta decis. 162. num. 9. vbi Oliuer. num. 15. in illis verbis, Quod procedit etiam si mille actus ad inducendam consuetudinem essent gesti. nam vnicus solus actus contrarius, vel difformis, illam interrumpit.

Sextò tunc poterit solum obseruantia locum habere, quando conuenit cū priuilegio ipso, & eius instrumento, aliàs enim si aduerfetur concessionem, non consuetudo interpretatiua, sed vsurpatio dicenda est: nec tam obseruantia dicenda, quam improba introductio, & diuersus vsus, qui non

non potest interpretationem præbere, vt ex Aretino consil. 115. num. 2. sæpissimè tenuit, & adnotauit, Rota Romana, vt constat ex decis. 47. n. 26. p. 2. diuersi sacri Palatii, & ex Farinac. decis. 136. n. 10. in illis verbis, *Obseruantia namque interpretatiua esset, per quam contenta in indulto effectuantur, non verò illa, per quam aliud diuersum, aut contrarium induceretur, hoc enim non esset interpretari indultum, sed contra illius dispositionem inducere, & tunc non diceretur vsus, sed contrarius vsus, quod non potest seruire pro interpretatione.* Et rursus ibi, *Vnde Rota coram eodem Cantuccio in prædicta causa Perusina dixit non posse fieri vim in obseruantia interpretatiua cuiusdam instrumenti, quia illi erat contraria; & ex eodem Farinacio decis. 196. n. 7. in nouiss. 1. part. vbi etiam addit, talem obseruantiam contrauentionem potius esse, quam obseruantiam.* D. Alexand. Ludouil. decis. 184. num. 6. ibi, *Et sub prætextu obseruantia non potest aliquid pretendi contra formam & dispositionem statuti Bertrandi.*

9. Nam obseruantia tunc locum obtinet, & habet virtutem & effectum declarandi, quando non fuit contraria, vel diuersa, sed iuxta tenorem, verba, & dispositionem tituli, vt notabiliter tradit Aymon consil. 379. n. 8. lib. 3. & consil. 674. num. 11. & seq. lib. 4. vbi sæpe repetit & præsupponit hoc principium. nam in numero 11. tradit. *Secundo vitia omnia quacumque in scriptura obiciuntur, obseruatio insequuta per tempus vetustissimum diluit, quandoquidem secundum formam ipsius primogenitura vsus ipse sequutus perpetuoque est, tam ex parte domini Rochonest, quam subditorum eius rogatu, quorum constitutum ius primogenitura & obseruatio planè ad formam scripturae minus solemnis fidem eius confirmat.* & postea in numero 12. idem repetit, & super ipso principio & præsupposito, subdit eis verbis, *Tertio respondetur, non modò obseruationem ad formam instrumenti, seu scripturae primogeniturae interuenisse, &c. Rota diuersi. p. 1. decis. 598. n. 5. in illis verbis. Nam ultra quòd sumus in antiquis centum annorum, habemus executionem & obseruantiam dicta concessionis.* Ioannes Baptista Coccinus decis. 128. n. 8. ibi, *Et de hac quidem obseruantia satis docetur, quia semper in Ecclesia fuerunt Canonici regulares iuxta tenorem instrumenti.* Stephanus Gratianus disceptat. forensium, tom. 3. c. 577. n. 34. vbi sequentia subdit. *Stante præsertim obseruantia eiusdem donationis, per quam tollitur omnis defectus, cum etiam instrumentum minus solemnem fidem faciat, quod iuxta illius tenorem fuit obseruatum.* idemque sentit & præsupponit Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars II.

Oliuer. in annotat. ad D. Alex. Ludouil. decis. 469. lit. B.

Aliàs enim facile esset Principis priuilegia fundare, eis contraueniendo, & postea ex obseruantia & abusu velle desumere interpretationem, quod magis est priuilegium infringere, quàm interpretari, arg. c. fin. de consuetudine, faciunt tradita per Oldrad. consil. 230. in fine, Castrensis lib. 2. consil. 214. vers. ista interpretationes; & declaratio & interpretatio voluntatis Principis, qui priuilegium concessit, non procedit quando non potest comprehendere eam. l. 1. in fine, tit. 10. lib. 5. Recopil. Velazquez de Auendaño in l. 41. Tauri, gloss. 1. n. 4. Gutierrez lib. 3. practicar. q. 62. n. 31. & 32. & iuxta illorum sententiam in hoc casu nec quadragenaria interpretatio admittenda, & impossibile esse hanc interpretationem per modum declarationis admitti, notauit Bald. vol. 5. consil. 212.

Septimò inde fit, vt nullo modo hæc obseruantia, vel consuetudo interpretatiua procedat, nisi quando priuilegij, aut tituli verba dubia sunt, quia ad dubium explicandum deseruit interpretatio, aliàs non necessaria, quia cum in verbis nulla est ambiguitas, nulla admittitur quæstio voluntatis. l. ille, aut ille 2. §. cum in verbis. ff. de legat. 3. l. continuus 153. §. cum ita. ff. de verb. obligat. l. si quis filium 3. C. de liberis præteritis, docuit Bart. in l. meque, num. 2. ff. de legibus. Castrensis in l. heredes palam. §. si quid post, num. 4. ff. de testament. & consil. 340. num. 1. lib. 1. Decius consil. 49. num. 1. vers. & si dicatur. Becius consil. 3. num. 44. Surdus consil. 393. n. 25. & consil. 427. n. 44. vol. 3. Gratian. discept. forens. tom. 4. cap. 713. n. 56. & c. 745. num. 80. lib. 3. Farinacius decis. 45. num. 5. & decis. 136. num. 9. & decis. 196. n. 7. in nouiss. part. 1. & decis. 126. num. 3. & decis. 216. n. 4. in 2. part. nouiss. D. Alexand. Ludouil. decis. 184. num. 5. & 8. & inde alibi interpretatus sum l. prospexi. ff. qui & à quibus, vt ideo Iurisconsultus duritiem eius non leniret, quia ita verba scripta erant, nec interpretatio est contra mentem, sed ex mente. vide quæ notauit in decisio. Granatensibus 1. part. disputat. 40. num. 49.

Ac perinde, quando declaratio & obseruantia, procedit in re certa, & clara, nihil operatur in tertij præiudicium, nec adimit ius quæsitum ante obseruantiam, nec in medio tempore. Paulus de Castro in dict. §. si quid, post num. 4. & consil. 338. ad finem, lib. 1. Crauetta consil. 282. num. 6. versic. Tertio respondeo, Decius consil. 114. num. 4. Franciscus Becius dicto consil. 3. numer. 44. Petrus Surdus

Surdus *consil.* 192. *num.* 3. *lib.* 2. & *decis.* 29. *num.* 6. & 7. Franciscus Mantica *de tacit. & ambig. conuent.* *lib.* 1. *tit.* 15. *num.* 9. D. Alex. Ludouif. *decis.* 375. *num.* 10.

13. Octauo notandum est, obseruantiam prædictam, & consuetudinem interpretatiuam, non pertinere ad eos, qui usurpationem intendunt, sed ad Principem, qui concessit, quia generale est dubiam donationem & scripturam maioratum, & quemlibet actum huius qualitatis, debere semper declarari à disponente, ad quem peculiariter pertinet. *l. heredes palam* 21. *§. si quid post ff. de testamentis l. seruis plurium* 53. *§. ultimo. ff. de legatis l. in nummis* 73. *ff. de leg. 1. l. ex facto* 17. *§. si quis rogatus* 1. *ff. ad Trebellianum. l. Neratius* 152. *ff. de regulis iuris* Philippus Decius *consil.* 51. *num.* 3. Boërius *decis.* 172. *num.* 22. *in fine.* Simon de Præcis *de interpretatione ultim. voluntatum, lib.* 1. *dubio* 3. *fol.* 5. *num.* 1. *cum seqq.* Franciscus Mantica *de coniecturis ultim. voluntatum, lib.* 3. *tit.* 1. *num.* 1. Mieres *de maiorat.* 1. *p. quest.* 44. *num.* 89. Cardin. Tuschus *lit. D. conclus.* 92. & *lit.* 1. *conclus.* 329. *per totam.*

14. Ex quo prouenit titulorum & priuilegiorum declarationem solum ad Reges & eorum successores pertinere. *l. fin. C. de legibus. l. ex facto* 43. *ff. de vulgari. cap. cum uenissent, ubi Doctores, de iudiciis. l. 4. tit.* 33. *p.* 7. & *facit l.* 27. *tit.* 18. *p.* 3. ubi statuens quis debeat priuilegij dubium declarare, tradit eis uerbis. *Onde decimos, que priuilegio de denadio de el Rey non le debe ninguno Iuzgar si no el mismo o los otros que Reinaren despues del, quam præter Gregor. Lopez ubi, uerb. gratia, latè interpretantur Burgos de Paz in præmio legum Tauri, n.* 336. *cum seq.* Ioannes Garcia *de nobilitate, gloss.* 1. *§.* 1. *n.* 1. *cum seq.* Ioannes Gutierrez *practicarum lib.* 3. *q.* 28. *per totam.*

15. Nonò hæc obseruantia & consuetudo interpretatiua ut possit locum habere, debet induci cum scientia & notitia Principis, quoties agitur de eius præiudicio, ut per glossam *uerb. statum, in cap. constitutionem, de uerb. significatione, lib.* 6. tradit Baldus *vol.* 3. *consil.* 401. *num.* 4. Castrensis *lib. ... consil.* 256. *num.* 4. Tiberius Decianus *responso* 51. *num.* 114. & licet non sit ad Principis præiudicium, sed ad derogationem iuris, aut legis anterioris, requiritur scientia Regis. *l.* 3. ubi Gregorius *uerb. consentendo. l.* 6. *tit.* 2. *part.* 1. Mieres *de maiorat.* 1. *part. quest.* 62. *num.* 42. *cum seqq.* & maximè hoc procedit, quando agitur de interpretatione priuilegij & concessione Regis. *l.* 4. *tit.* 33. *part.* 4.

facit l. 2. *C. de seruitutibus.* iunctis quæ ex Bartolo, Abbate, Ripa, Iafone, Ruino, Crauetta, Parisio, Balbo, Capicio, & aliis pluribus id confirmans tradit Menochius *lib.* 2. *de arbitrar. cent.* 2. *casu* 161. *per totum.*

Sed & qui hanc scientiam allegat, debet eam specificè probare. Bart. *in l. omnes, num.* 2. *C. de agricolis & censitis, lib.* 11. alij plures quos referunt Surdus *consil.* 395. *num.* 23. Mascardus *de probat. conclus.* 78. *num.* 8. Gratianus *discept. forens. tom.* 4. *cap.* 758. *num.* 9. Menoch. *lib.* 6. *presumptio. ne* 23. *num.* 52. Sixtinus *de Regalibus, lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 161. idque nam cum factum alienum respiciat, non præsumitur. *l. uerius* 21. *ff. de probat. l. quamquam* 17. *ff. ad Velleianum, cum multis quos refert Gratianus discept. forens. tom.* 2. *c.* 264. *n.* 16.

Quod planius procedit in Principe, quem præsumitur non tantum ignorare factum alienum, sed etiam proprium ex magna copia & multiplicitate negotiorum, & rectè Petr. Anchar. *in cap.* 1. *n.* 5. *de constit. lib.* 6. Panormitanus *lib.* 2. *consil.* 20. *n.* 2. alij quos refert Tusch. *lit.* 1. *conclus.* 15. *per totam, & probatur expressè c. cum olim* 12. *de re iudic. ubi traditur esse subrepticam collationem beneficij, factam à Pontifice contra eius decretum, nisi illud non exprimat, quia præsumitur eius immemor, & hac ratione fundatur ab omnibus recepta conclusio, secundam gratiam Principis haberi pro subrepticam, quando in ea non fuerit facta mentio primæ. cap. ueniens* 19. *cum ibi notatis, de præscript. Menoch. lib.* 6. *presumpt.* 40. *n.* 1. *cum seq.* Georgius Accacius *de priuilegiis, lib.* 2. *c.* 5. *n.* 58. Greg. Lopez *uerb. Primero, in l.* 27. *tit.* 28. *p.* 3. D. Molina *de primogeniis, lib.* 2. *c.* 4. *n.* 50. & *seq.* Mieres *de maiorat.* 1. *p.* q. 3. *n.* 100. & *q.* 7. *n.* 4. & 7.

Sed non tantum in Principe præsumitur ignorantia sui facti, sed etiam in quibuscunque hominibus, multis negotiis occupatis, ut in iudiciis, & Magistratibus, vel in diuitibus, qui variis sunt rebus distenti ob earum multiplicitem, ut notauit Anchar. *ubi supra, Ripa in l. quod insit, num.* 47. *ff. de re iudic. Socin. senior lib.* 2. *consil.* 260. *col.* 2. Gozadinus *consil.* 9. *num.* 35. & 36. Paris. *lib.* 1. *consil.* 11. *num.* 132. Menoch. *lib.* 6. *presumpt.* 32.

Et cum ex prædicta scientia induci uelit, renuntiatio iuris quod posset Principi competere, hæc non potest colligi nisi probetur scientia, non solum generalis, sed specifica, cum omnibus suis qualitatibus. *l. de his* 6. *ff. de transactio. l.* 1. *§.* 1. *ff. quæ adm. testamenta aperiantur.* glossa recepta

in cap. concertationi, uerb. sciuerit. de appellat. in 6. Becius *consil.* 37. *n.* 23. & *consil.* 111. *n.* 9. 17. 34. Olfascus *decis. Pedem.* 112. *num.* 7. & *decis.* 176. *n.* 3. Peregr. *de fideicommissis, art.* 52. *num.* 21. Surd. *consil.* 82. *num.* 11. & *consil.* 150. *in fine, & consil.* 395. *num.* 22. Farinac. *decis.* 608. *num.* 14. 2. *part.* nouissim. D. Alex. Ludouifus *decis.* 425. *num.* 5. & 6. & *decis.* 525. *num.* 8. Natta, qui loquitur in terminis priuilegij, *consil.* 636. *num.* 192. *cum seq.*

20. Quod uerò pertinet ad scientiam ministrorum Regis, debet esse specifica, & eorum per quos actus geritur, ut docuit Bart. *in l. si publicanus. §. in omnibus, num.* 1. & 2. *ff. de publican. & uectigal.* Baldus *consil.* 340. *num.* 3. *vol.* 4. Tiraquellus cum multis quos refert, *in tractatu de nobilitate, cap.* 14. *num.* 3. Aymon Crauetta *de antiquit. tempor.* 4. *p.* *§. absolutis, num.* 2. & *seq.* Menesius *in l. si quas actiones, num.* 56. *de seruit. & aqua. Couarruias in reg. possessor.* 2. *p. in principio, num.* 11. Ioannes Garcia *de nobilitate, gloss.* 7. *num.* 7. *u. vers. & licet pertinacius.* Ioannes Gutierrez *practicarum lib.* 1. *quest.* 85. *num.* 1. & 3. optimè Rota penes Farinac. *decis.* 507. *num.* 2. *in nouiss.* 1. p. Ioannes Baptista Costa *de facti scientia & ignorantia, inspectione* 41. *num.* 11. & *inspectione* 72. *num.* 9. & *seq.*

21. Denique, quia certior est contraria opinio, ut ministrorum scientia non præiudicet, aut noceat Principi, si aliàs non constat de eius scientia, quam ut ueriores amplexus est idem Bart. qui uisus est sibi contrarius *in l.* 1. *§. denique, num.* 5. *ff. de aqua pluuiæ arcend.* ubi ad præscriptionem meri & mixti imperij requirit scientiam Imperatoris præcisè, inferens inde quòd forè nulla ciuitas Italiae potuit præscribere imperium merum, vel mixtum, quia Imperator multis annis retro non fuit in Italia, & *in l. fin. n.* 4. *ibi, Sciente & patiente eo, ad quem spectat. ff. uti possidetis. idem Bald. in l.* 1. *lectura, n.* 1. *ff. de officio eius cui mandata est iurisdictio, & in consil.* 370. *n.* 1. *u. vers. Quod non uidetur uerum, ubi addit quòd scientia, vel conscientia Principis non præiudicat iuri fiscali. Iason in l. Imperium, n.* 21. *ff. de iurisdic. omnium iudicam. Salicetus in l.* 2. *u. vers. sed per præfatas. C. uectigalia noua instit. non posse. Alex. d. consil.* 84. *n.* 5. citans glossam *in c. cum ad sedem. uerb. interdictum, de restit. spoliat. & textum in l. quod uulgo. ff. pro emptore, ubi traditur dominum habere probabilem causam ignorandi factum Procuratoris, quem refert & sequitur Carolus Ruinus consil.* 45. *prope finem. u. vers. sed dato etiam, quòd decursa esset præscriptio. Marcus Antonius Natta d. consil.* 636. Ioan. Bapt. Larrea *Allég. Fisc. Pars* 11.

n. 190. & *seq.* Petr. Surd. *consil.* 270. *n.* 19. & 20. ubi inquit in simili, scientia autem Principis non fuit probata, nec ex eo probatur quòd consiliarij Principis sciuerint hunc esse banntum, attento quòd concesserant securitatem; quia respondeo quòd scientia officialium non est scientia Principis, &c. & optimè Capicius *decis.* 57. *per totam, addens etiam pro hac opinione iudicatum in illo Senatu, quem etiam refert & sequitur Costa d. inspectio. ne* 72. *num.* 12. & 13.

22. Cum quibus etiam sentit Cabedo *decis.* 80. *num.* 11. *in 2. part.* ubi rectè addit quòd negligentia officialium Regis non nocent Regi, & in effectu idem uoluit Rota penes Farinac. *d. decis.* 57. *num.* 7. & 8. ubi etsi admittant scientiam officialium inducere scientiam præsumptam contra Principem, negat tamen prædictam scientiam nocere Principi, aut eum aliquo iure priuare; quia ad inducendum præiudicium non est sufficiens scientia præsumpta, sed certa & euidens est necessaria, secundum Olfascum & alios, quos refert Farinac. *ubi proximè, & nos supra notauimus num.* 16. specificè scientiam esse probandam. Et quando scientia Principis præsumpta ex scientia officialium noceret, id tantum quoad præscriptionem admitti posset, non uerò ut ex eo renuntiatio iuris sui inducatur, ut notauit Surdus *d. decis.* 4. *num.* 6.

23. Quod autem tempus requirat obseruantia interpretatiua, regulariter decem anni, qui ad consuetudinem sufficiunt, erunt necessarij, nisi in aliquibus casibus, ubi maius tempus, vel immemorale præscriptio, requirit, ut ex Bellono, Siluano, Beroio, Socino, Becio, Menochio, Peregrino, Deciano, Sixtino, Mascardo, Aymone, Rurpurato, Surdo & aliis pluribus distinguendo probauit Additio ad Molin. *lib.* 2. *c.* 6. *n.* 57.

ALLEGAT. XCIII.

Relatio in contrahendo ad alium contractum omnia ea, quæ non excepta, comprehendit.

- 1 Relatio non comprehendit quod separatum.
- 2 Relatio non refertur ad id quod specialem dispositionem habet.
l. doli clausula. ff. de uerb. obligat.
l. cum in testamento. §. qui tres. ff. de ha. red. instit.
- 3 Omissum dici non potest id, de quo principaliter agitur.

- 4 *Conditiones solent esse in dando ut in faci-
ciendo.*
l. statum libera. §. si quis. ff. de statu liberis.
l. si filius 33. §. 1. ff. de fideicom. libert.
l. si cui pro re 31. §. si sub conditione.
ff. ad SC. Trebell.
*l. si quis sub conditione 8. ff. si quis omis-
s. caus. testam.*
l. cum seruus 82. ff. de solution.
- 5 *Relatio censetur fieri eo modo ut con-
gruat dispositioni facte.*
l. si negotium. ff. de neg. gestis.
Dispositio inutilis esse non debet.
l. si quando. ff. de leg. 1.
*Relatio influit in omnibus qualitatibus re-
lati.*
l. asse toto. ff. ad l. falcid.
- 6 *Pluralis expressio quando non potest veri-
ficari, nisi in vno, habetur pro singulari.*
l. 2. ff. de liber. & posthum.
- 7 *Expressio dicitur specialis quæ fit per re-
lationem ad aliud.*
l. ubi autem. §. illud. ff. de verb. obligat.
l. ait Prætor. §. si iudex. ff. de re iudic.
l. penult. C. de sent. quæ sine cert. quant.
l. ult. C. quod cum eo.
- 8 *Scire quem præsumitur contractum, ad
quem se refert.*
l. Titius 49. ff. de fideiussor.
- 9 *Interpretatio in dubio contractus facien-
da contra eum, qui legem apertius di-
cere potuit & debuit.*
l. veteribus. ff. de pactis.
l. Labeo 21. ff. de contrah. emptione.
l. cum in lege. ff. eodem.
- 10 *Contrahens videtur consentire interpre-
tationi quam Senatus contractui dedit.*
- 11 *Verbis hoc amplius, inducitur res diuersa.*
- 12 *l. si seruus 108. ff. de legat. 1.*
d. l. si seruus. §. ei cui.
- 13 *l. auita 77. ff. de condit. & demonstrat.*
- 14 *Relatione comprehensum videtur quod est
in relato.*
- 15 *Observantia subsequuta, & interpretatio
contractus ut constituat in possessione
prescribendi, debet esse non minus, quam
decennij.*
l. sed Iulianus, aliis item 7. §. proinde.
ff. ad SC. Maced.
cap. cum dilectus, de consuetudine.

*Conductor vectigalium cum con-
ditionibus solitis adiecit ultra
pretium conuentum conductio-
nis, eum soluturum duo mille
aureos in quolibet anno ad Re-*

*gni propugnacula sustinenda,
finita conductione alter, qui in
ea successit, cum eisdem quali-
tatis & conditionibus con-
duxit. Quæstio, an ad duos mil-
le aureos teneatur.*

GABELLARIUS conductor
eum non teneri dicebat, quia
relatio ad alterius primi condu-
ctoris contractum solum refe-
renda ad conditiones extrinsecas, quas
adiecit, non verò ad pretium, de quo aliter
conuentum, & id quod in pecunia soluere
debebat, quia est quid separatum, nec po-
test relatione comprehendi, iuxta doctri-
nam Bartoli in *l. Seio. §. Cato. ff. de fundo in-
structo. Hondedeus lib. 2. cons. 4. num. 32. &
seq. Menoch. cons. 106. n. 297. & cons. 220.
num. 75. D. Castillo tom. 2. controuers. cap. 4.
num. 131.*

Præsertim cum apertè de certo precio
dando conuenient, nec aliquid expres-
sum de duobus millibus aureis in quolibet
anno ad propugnacula Regni soluendis,
& relatio non fit ad ea, quæ specificam dis-
positionem habent. *l. doli clausula. ff. de
verb. obligat. l. cum in testamento. §. qui tres.
ff. de heredib. instit. Casanate cons. 50. n. 14.*

Verumtamen adhuc pro fisco contra
gabellarium iudicandum est, quippe in
prima conductione illud principaliter ad-
iectum, quasi Regis vtilitati consuleretur
vt duo millia aureorum ad sustinenda Re-
gni propugnacula soluerentur. nam omne
aliud quod pretium conuentum respicie-
bat, in eis vectigalibus quæ conduceban-
tur, priuatis erat in redditibus annuis con-
signatum, & ita solum regalis Patrimonij vi-
litate respexit, quod de duobus millibus
aureis soluendis in prima conductione ad-
iectum fuerat, ac perinde quasi quod ma-
gis Regis intererat, prætermissum dici non
potest, cum de eo principaliter ageretur.
Bartol. in *l. fideiussor. §. memin. ff. de legat.*
Bald. per textum *ibi in l. per. diuersas. num. 3.
C. mandati. Decius cons. 15. num. 6. Mascard.
de probat. conclus. 1141 n. 25. 26.*

Deinde, nam eo solum defenditur ga-
bellarius, quia non respicit conditionem
solutio duorum millium aureorum, & re-
latio solum facta ad conditiones alterius,
& prioris conductionis, quippe vltra quam
post verbum *conditiones*, statim adiectum
fuit in primo contractu, illud quod respexit
ad solutionem duorum millium aureorum,
etiam propriè & specificè conditio dicitur
quæ

quæ respicit, vel comprehendit, vt aliquid
detur, quasi in hoc casu verè nomine con-
ditionis solutio duorum millium aureo-
rum possit comprehendi. *l. statum libera. §. si
quis. ff. de statu liberis*, eis verbis, & aliis
sciendum est, eas demum conditiones ad empto-
rem transire, quæ sunt in dando. *l. si filius 33.
§. 1. ff. de fideicommissar. libert. ibi, nec refert in
dando, vel faciendo, an in aliquo casu conditio
consistat. l. si cui pro re 31. §. si sub conditione.
ff. ad SC. Trebell. ibi, vel si in dando sit. l. si quis
sub conditione 8. ff. si quis omis. causa testam.
l. cum seruus 82. ff. de solutio. & cum secun-
dus conductor expressis aliquibus condi-
tionibus postea generaliter se retulit, vt in
suo contractu contineretur omnes, quæ in
prima conditione expressæ fuerant, vi-
dentur quæ in alio contractu adiectæ in
eo similiter comprehendi, vt ex Baldo, Ia-
sone, Parisio, Hippolyto Riminaldo, Cra-
uetta, Bertazola & aliis pluribus D. Castillo
tom. 4. controuers. c. 43. per totum.*

5. Maximè, quia relatio censetur fieri eo
modo vt congruat dispositioni factæ. *l. si
negotium. ff. de negotiis gestis*, vbi glossa. Ca-
strensis lib. 2. cons. 18. num. 3. & compre-
hendit omnia quibus potest conuenire re-
latio multis. Casanate cons. 53. à num. 74.
vsque ad 79. & in hoc casu cum expressæ
fuerint, vt diximus, aliquæ conditiones,
ferè omnes reliquæ quas primus condu-
ctor adiecit, ad nihil aliud, nisi ad duorum
millium aureorum solutionem potest re-
latio respicere, aliàs enim nihil operaretur,
quod ferèdum non est, ex reg. *l. si quando. ff.
de legat. 1. & latè traditis per Mantiam de
vltimis voluntatibus lib. 3. tit. 6. per totum.*
Casanate cons. 4. num. 171. & consil. 10.
num. 58. & 65. D. Castillo tom. 4. cap. 38.
num. 1. & sequent. & relatio influit in om-
nibus qualitatibus relatis. *l. asse toto. ff. ad l.
falcidiam*, cum vulgatis.

6. Vterius, quia cum omnes conditiones
secundus conductor expresserat quæ in
priori conductione in eius fauorem con-
tinebantur, relatio conditionum ad so-
lutionem duorum millium aureorum
referenda, & pluralis expressio quando
non potest verificari, nisi in vno, habetur
pro singulari. *l. 2. ff. de liberis & posthum. ibi,
si modo vnicus sit*, vbi notant Doctores *l. 1.
de auro & argento legato. Petrus Surdus con-
sil. 135. num. 2. & cons. 579. num. 24. Gratia-
nus tom. 1. disceptationum. cap. 26. num. 9. &
tom. 5. cap. 811. num. 6. & 7. & cum Bartolo,
Panotmitano, Beroio, & Crauetta, idein
Surdus cons. 143. n. 30.*

7. Et idem est ac si solutio duorum millium
aureorum specificè exprimeretur in se-

cunda conductione, quia expressio dicitur
specialis quæ fit per relationem ad aliud.
Decius in *l. certum. num. 3. ff. si certum peti-
tur*, vbi adducit *l. ubi autem. §. illud, de verb.
obligat. l. ait Prætor. §. si iudex. ff. de re iudica-
ta. l. penult. C. de sententiis quæ sine certa
quantitate. Castrensis in l. hac consultißima.
§. per nuncupationem, num. 3. C. de testamen-
tis. Menoch. cons. 164. num. 31. & cons. 210.
num. 31. vbi ex Bartolo, Ripa, & aliis pro-
bat idem Menoch. consil. 288. num. 10. &
cons. 287. num. 8. vbi adducit *l. vltimam. C.
quod cum eo.**

8. Rursus, quia cum pro Rege esset prima
conductio, vbi illud quod immediatè ad
ipsum pertinebat pro sustinendis propu-
gnaculis Regni expressum erat, secundus
conductor, qui intendit, animum habuisse
illud restringendi & limitandi, debebat
apertè exprimere, cum vtique ignorare
non poterat, nec debuerat priorem por-
tionem, & contractum, cuius mentionem
fecerat, & ad quem se retulit, arg. *l. Ti-
tius 49. ff. de fideiussoribus. l. si duo 38. ff. de ad-
quir. hered. l. in bonorum 10. ff. de bonor. possess.
cap. fin. de iniuriis*, iunctis quæ notarunt
Bald. in *d. l. si duo. Crauetta lib. 1. cons. 186.
num. 9. Natta cons. 49. num. 22. & cons. 114.
num. 11. & 12.*

9. Et in iure semper pactionem obscuram
(si quid dubij in hoc casu emergere potest)
contra illum interpretandam, qui apertius
legem dicere potuit, & debuit, & quod tra-
ditur in *l. veteribus. ff. de pactis. & in l. La-
beo 21. l. cum in lege. ff. de contrah. empt. vt in-
terpretatio sit facienda aduersus vendito-
rem, & similiter contra locatorem id in-
telligendum est, quoties venditor, aut lo-
cator in culpa fuerint ne aliquid exprime-
retur, & ad ipsos pertinebat exprimere: at
verò quoties locator expressit, vt in nostro
casu, quia ex parte Regis eius Consiliarij
cum conductionem fecerunt, ad alium
contractum priorem, in quo de duobus
millibus aureis soluendis expressio facta
retulisse videntur, tunc dicendum est non
posse quod dubitarum relinqueretur, no-
cere locatori, aut venditori, qui quatenus
in se est, expressit, sed conductori, vel em-
ptori, qui apertius legem sibi dicere debe-
bat, & in quocumque dubio pro locatore,
& venditore iudicandum. *l. si in emptione 34.
ff. de contrah. empt. ibi, quem venditor intelle-
xerit, & iuuatit verba dictæ legis, veteribus,
qui apertius legem dicere potuit, & quod in ea
communiter notant Doctores, Bart. in l. si
quis intentione ambigua, num. 21. ff. de iudiciis.
Pinellus in rubrica C. de rescind. 2. part. cap. 2.
num. 12. Acevedo cons. 26. num. 11. Surdus**

de alimentis 6. q. 1. num. 26. & decis. 322. num. 63. Barbosa in l. si quis intentione ambigua, n. 28. ff. de iudiciis. Tiraquellus in l. si unquam, verb. donatione largitus num. 93. C. de reuocand. donatio. Iason, Decius, Cagnolus, Felinus, Suarez, Cuiacius, Fornarius, Anton. Faber, & alij, quos retuli 2. p. decis. 74. n. 12.

10. Præterea suadetur apertius, quia in consultatione quæ ad Regem fit cuiusque contractus, quem fecerint regalis Patrimonij Consiliarij, ibi expresserunt conuentum fuisse de duobus millibus aureis soluendis pro sustinendis propugnaculis Regni, & ideo ex parte gabellarij huius rei ignorantia allegari non oportet, & cum nihil contra expresserit, sed post consultationem obligatus fuit, videtur ad similem consensum se retulisse, & consentire interpretationi, quam Consiliarij verbis contractus dederunt, vt Regem consulere, cum ad perfectionem & executionem contractus necessariò gabellarij consultationis & confirmationis regis scientiam haberet, ex Decio, Ruino, Rolando, Dino & aliis Menochius conf. 189. n. 10. maximè cum protestatus non esset, & consensus ex coniecturis colligi potest. Iason, Matheslanus, Ripa & alij, quos refert idem Menoch. consil. 2. n. 18. & consil. 121. num. 76.

11. Nec denique quæ contra obiecta pro gabellario aliquid mouebunt, & quod ultra dicebat in priori conductione, non videri vt pretium adiectam solutionem duorum millium aureorum, quia postquam principale pretium vectigalium conuentum fuit, adiecit conductor ultra pretium, hoc amplius duo millia aureorum ad propugnacula Regni se soluturum, & ideo in pretio illorum solutionem comprehendi non potuisse, quippe id potius pro nostra sententia valde vrget; non enim admittimus duorum millium aureorum solutionem esse pretium, quia tunc cum in pretio non exprimeretur, non posset comprehendi, sed asserimus esse conditionem quandam separatam à pretio, vt denotat quod nuper diximus dissimiliter applicare, quia omne pretium conductionis vectigalium eis soluendum, qui annuos redditus in eis vectigalibus habebant consignatos; tamen ad Regni propugnacula alia summa duorum millium aureorum destinata fuit.

12. Et ultra suadet verbum hoc amplius, cum ultra pretium pacifcerentur, & denotat dispositionem separatam, & ultra plura quæ possent notari, expendo l. si seruus 108. ff. de leg. 1. vbi cum diceret testator, amplius

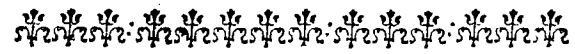
quam Titio legauit, hares Seio decem dato, tradit Iuriscultus Seio non deberi decem simul cum eo quod Titio legatum fuit sed solum decem, quia non iungitur hæc dispositio cum alia, sed quid separatim constituit, & melius exprimitur in §. si et cui, d. l. si seruus, nota eius verba, ibi, si et cui nihil legatum est, cum hac adiectione, hoc amplius aliquid legetur, minime dubitandum est quin id quod ita legauerit, debeat, multoque minus dubitandum, si ab eo nihil mihi debet, ita stipulatus fuerit, amplius quam mihi debes, decem dare spondes, quin decem debeantur.

13. Ex quo apparet tam in contractibus, quam in ultimis dispositionibus verbum illud amplius separatim quid constituere, cum etiam si nihil legato primo comprehenderetur, aut contractu quasi separatim dispositionibus quod amplius relinquitur, vel promittitur, debetur, quibus addenda sunt quæ communiter notant Doctores in l. auia 77. ff. de condit. & demonstrat. an ex illa adiectione, hoc amplius, qualitates & conditiones alterius dispositionis repetitæ videantur, quo dubio manifestè influetur diuersum & separatim ex ea clausula, hoc amplius, induci.

14. Vnde fit, vt cum haberi pro pretio non possit, prædicta solutio duorum millium aureorum necessariò ad qualitates, vel conditiones contractus referenda, ac perinde necessariò comprehendi debet in relatione conditionum primæ conductionis, vt prædiximus, & simul inde excluditur quod supra, num. 1. obiectum fuit, relationem intelligi non posse circa pretium in quo specialiter prouisum fuit, ex d. l. de li. clausula, quia cum pretium existimari non possit, solutio duorum millium aureorum, non fuit specialiter de ea cautum, vt à relatione excludatur, imò potius (vt notauimus) videatur expressè de eo caueri quando fit per relationem ad aliud.

15. Multo minus etiam obstabit in tribus primis annis conductionis à gabellario duos mille aureos non fuisse exactos, quasi obseruantia subsequuta, & interpretatione contractus, id non fuisse comprehendit, possit defendi, arg. l. sed Iulianus, aliàs item 7. §. proinde 17. ff. ad SC. Maced. Becius conf. 101. num. 49. Surdus conf. 224. num. 7. Menoch. conf. 49. num. 20. & conf. 122. n. 58. quia nihil ad rem facit, cum obseruantia & interpretatio, vt constituat in possessione ad præscribendum, vel inducat consuetudinem longioris temporis, quam trium annorum, & ad minus decennij esse debet. cap. cum dilectus, vbi communiter notant Doctores, de consuetudine, & in l. si

de interpretatione. ff. de legibus. Castren. lib. 2. conf. 246. num. 2. Bald. lib. 3. consil. 245. Cephalus conf. 347. num. 32. Decius conf. 283. num. 71. Crauetta conf. 101. num. 3. Beroius lib. 1. conf. 81. num. 10. Cumanus consil. 162. Natta conf. 403. num. 28. & valde diffonium est, quia tribus annis non soluit conductor eam quantiratem, quando vsque ad decennium, quo tempore regulariter vectigalia locantur, non solet ratio debiti in consilio regalis Patrimonij haberi, & reliquorum computationem fieri, inde velle ius acquirere contra conuentionem, quo nihil absurdus; & ita obtinui.

ALLEGAT. XCIV.

Renunciatio officij quod ex sua natura non est renunciabile, non acquiritur, etsi aliquando renunciatur.

- 1 Consuetudinis effectus in munerum renunciatione.
- 2 Officia quæ habent connexam iurisdictionem ex sua natura, non possunt renunciari.
- 3 Principis permissio vt aliquid facultatiue fiat, non constituit ius consuetudinis possessionis, aut prescriptionis.
l. qui iure familiaritatis. ff. de acquir. posse.
- 4 Iura incorporea ex suo actu constituunt quasi possessionem.
l. 1. §. item quæ situm. ff. de aqua quot. & estiu.
- 5 Consuetudo improbata non prodest.
- 6 Vita hominis longior centum annorum testis vt capax testimoniij ferendi debet habere quatuordecim annos.
- 7 Facultatiua ius non præstant.
l. viam publicam. ff. de via publica.
- 8 Facultatis quæ sunt, nullo tempore præscribuntur.
l. 1. ff. quemadm. seruit. amitt.
- 9 Voluntarij actus vt ad necessitatem reducantur, requiritur tempus immemorabile.
- 10 Consuetudo non inducenda ex actibus difformibus.
- 11 Vendita rei qualitas ex pretio colligitur.
- 12 Interpretatio sumenda, vt res data æquiualeat acceptis.
- 13 Ecclesiastica res non possunt alienari, nec dari in feudum.
c. nulli, de rebus Ecclesiæ.

- c. 1. tit. qui feudum dare poss. in vsibus feud.
- c. 2. de feudis.
- 14 Ecclesia res in quibus est consuetudo vt infeudentur, possunt infeudari.
- 15 Ecclesia bona quæ solita infeudari, si ad mensam Ecclesiæ redierint, amittunt naturam infeudationis.
- 16 Incorporatio in Ecclesia facta censetur quando expressè fit à Prelato, vel in libris Ecclesiæ vt incorporata scribitur.
l. si quando. C. de bonis vacantibus.
- 17 l. si quis ades 29. ff. de seruit. vrb. prædior.
l. 17. tit. 31. p. 3.
l. 2. tit. 4. p. 3.
l. 1. tit. 29. lib. 3. Recop.
c. cum dilectus, de consuetudine.
c. Abbate sancti Siluani, de verb. significat.
- 18 Feudum ad dominum deuolutum etsi iterum eidem personæ concedatur, non erit feudum antiquum, sed nouum.
c. 1. tit. quid iuris si post alienationem feudi, in vsibus feudorum.
- 19 Feudum nouum censetur quando post refutationem domino factam, alia persona est inuestita.
- 20 Feudi qualitates non repetuntur, nisi expressè exprimentur.
- 21 Feudi qualitates ex titulo iudicanda.
- 22 Munerum publicorum qui habent iurisdictionem, & est qualitas iusta, vt morte extinguantur.
l. fin. ff. de fideiuss. tutor.
l. cuius bonis. ff. de curator. furios.
- 23 Princeps ex verbis generalibus non vult in speciali derogare.
l. quæ situm. §. fin. ff. de fundo instructo.
l. uxorem. §. fidelissimo. ff. de leg. 3.
l. in toto iure. ff. de regul. iuris.
- 24 Clausula vt quis possideat vt prædecessores, de iusta possessione accipienda.
cap. quia diuersitate, de concess. præbende.
- 25 Priuilegiorum confirmatio facta à Pontifice de iustis accipiendum.
c. dudum, de decimis.
c. 1. de iureiurando in 6.
c. sed etiam 1. tit. per quos fiat inuestitura, in feudis.
- 26 Vendita res cum pertinentiis non comprehenduntur nisi quæ ex natura rei sunt.
- 27 Notabilia exprimenda, aliàs neglecta.
l. item apud Labeonem. §. ait prætor. ff. de iniur. expressè disposita attenduntur.
l. quæro. ff. de action. empt.
l. si quis mihi bona. §. sed utrum. ff. de adq. hered.

- 26 *Lege, vel rescripto non expressum supponere non debemus.*
l. unica. §. sin autem. C. de caducis tollend.
c. ad audientiam, de decimis.
- 27 *Renuntiationem officiorum admittere ex mera facultate Regis procedit.*
l. 2. tit. 4. lib. 7. Recopil.
- 28 *Renuntiatione officiorum non admittenda, nisi quando à Principe concessa.*
- 29 *l. 3. tit. 4. lib. 7. Recopil.*
- 30 *l. 4. tit. 4. lib. 7. Recopil.*
l. qui testamento 20. in principio. ff. qui testam. fac. poss. & n. 34.
l. 1. C. de sacros. Eccl.
l. ut gradatim, in principio. ff. de muner. & honor.
- 31 *l. 5. tit. 4. lib. 7. Recop.*
- 32 *l. 6. tit. 4. lib. 7. Recop.*
Legum correctio non inducenda.
l. precipimus. C. de appellatio.
Authent. de ministr. officia in sacris.
- 33 *Legum correctio inducitur ex identitate rationis.*
l. tam is. §. 1. ff. de donat. caus. mortis.
Authent. quas actiones.
- 34 *Termini habiles supponendi.*
l. si quis is. §. siue. ff. de iniurto, rupto.
l. alimentorum. ff. de assignan. libert.
l. 1. §. de falcidia. ff. ad leg. falcidiam.
c. 2. de donat. inter.
c. scriptum, de electione.
Clem. 1. de iure patronatus.

De officio quod prohibetur renuntiar, an si à Principe renuntiatione admissa sit, illud maneat renuntiable, pro explicatione legis 17. tit. 3. & totius tit. 4. lib. 7. Recopilat.

I. **H**Æc controuersia multoties exorta fuit in Senatu regalis Patrimonij circa officia quæ dicimus *Alcaldes de sacras*. nam aliquando inuenitur horum munerum renuntiationem factam, & si postea per obitum obtinentis noua concessio à Principe fieret, quo casu qui renuntiationem intendunt, allegant consuetudinem, vt ea officia renuntientur, ex qua dicta l. 17. prohibitio renuntiationis aboleri posse intendunt ex vi & effectu consuetudinis, de qua in l. de quibus. ff. de legibus. & in l. 2. C. que sit longa consuetudo. Doctor. communiter, Gratianus tom. 5. discept. cap. 801. n. 12.

& 13. & cap. 892. num. 17. pluribus D. Castillo de tertiis. c. 12. num. 36. maximè, quia ex toto tit. 4. lib. 7. Recop. videtur renuntiatione munerum publicorum probari.

Sed tamè cum hæc officia ex sua natura non admittant renuntiationem, quia continent iurisdictionem, meritò ex nullo actu renuntiatione in eis locum habebit, quia tempore Regum Catholicorum in d. l. 17. id omnino prohibetur, cum clausulis exuberantibus, quæ expressè declarant, vt constat ex dicta lege, *colum. 4. ibi, Y de las que de aqui adelante contra el tenor y disposicion de esta ley se dieren o hizieren mandamos que de aqui adelante no ayen fuereca ni vigor alguno. & in dict. l. ad finem, ibi, Y queremos y ordenamos que todas y qualquier mercedes, y facultades que de aqui adelante fueren hechas y dadas contra el tenor de esta nuestra ley y contra lo en ella contenido sea en si ninguno y de ningun valor aunque contengan en si qualesquier clausulas derogatorias y no obstantias, quod inficit titulum, simulque & possessionem.* Cassiad. de restitutione spoliatorum, decis. 1. num. 7. Gomezius in reg. de trienniali, quest. 49. num. 3. Rota decis. 24. num. 5. & decis. 189. num. 4. part. 2. diuersorum. Lancelot. de attentatis. c. 31. num. 92. Nicolaus Garcia de beneficiis part. 5. cap. 1. num. 427. Crescentius decis. 4. titulo, de priuilegiis, n. 5. Puteus lib. 3. decis. 180. num. 2. Bellamera decis. 535. num. 1. Æmilius Verallus lib. 3. decis. 15. n. 1. & 2. Farin. lib. 1. Rota decis. 666. num. 2.

Rursus, quia iuxta legem 17. ex sua natura hæc officia non admittunt renuntiationem, & licèt aliquando Princeps admitteret, id tamen non constituit officium in quasi possessione, vt sit renuntiable, quia in eius titulo & rescripto, id non exprimitur, nec conceditur; & quando ex mera facultate & voluntate Princeps aliquid admisit, ius non præstat nec consuetudinis possessionis, aut præscriptionis, vt in l. qui iure familiaritatis. ff. de adquir. possessione, docet Innocent. c. cum Ecclesia Sutrina, n. 5. caus. poss. ff. Baldus in l. 1. num. 9. C. de seru. statuens, vt non omnis actus præsumatur iure seruitutis; sed illi, qui citra illud ius non geruntur, in quibus sufficit vnus actus ad inducendam quasi possessionem. l. 1. §. item questum. ff. de aqua quotidiana & affluua; secus in his, quæ plerumque fiunt iure familiaritatis; in quibus requiritur probatio, quòd proprio iure fuerint facti, & tradit arbitraturum iudicem ex qualitate actuum, maximèque ex eorum pluralitate ac aliis circumstantiis à iure approbatis. Quod autem dixerat Innocent. in cap. bone et 2.

et 2. col. 1. de postulatio. Prælatorum, & quomodo id accipiendum, notarunt Bartolus, Castrensis, Ripa, Antonius Gabriel. Crauetta, Balbus, Couarruias, Capicius, Natta, Neuizanus, Franciscus Marcus, Boërius, Surdus, & alij in numeri, quos suo more refert D. Castillo de tertiis cap. 32. per totum.

4. Tum etiam, quia cum dicta lex 17. tempore Regum Catholicorum lata fuisset, & illa improbetur omnis renuntiatione, etiam si admitti posset, vt ius antea quæsitum ad renuntiationem, & consuetudo renuntiandi, dicta l. 17. non improbaretur, cum disponat in posterum, ibi, *De aqui adelante*, eis verbis, *Que hasta agora no an cumplido efecto*, & alias notauimus circa vectigalia l. 2. tit. 15. lib. 4. Recopil. quæ in eis improbat immemoriam præscriptionem plures tenuisse, eâ non improbari illam præscriptionem immemoriam, quæ tempore dictæ legis secundæ iam erat causata, & completa, et si id non admittendum notauimus, & esse contra dispositionem dictæ legis allegat. 15. num. 9. cum seq.

5. Sed tamen quamuis contra admitteretur in d. l. 17. vt consuetudo antea causata, & ius renuntiandi quæsitum, non aboleatur; tamen probari hodie non potest, ab hinc centum & quadraginta annis fuisse præscriptionem, & consuetudinem causatam, cum longior vita hominis centum annorum non excedat, vt alibi probauimus. l. cum proponebatur. ff. de iudiciis. l. final. C. de sacrosanct. Eccl. & pluribus quos refert D. Lara de vita hominis, cap. 31. num. 85. & 86. & testis, qui deposuerit, ad minus debet quatuordecim annos habere, nec aliter eius testimonio credatur, quia ante illam ætatem capax non est iudicij vt possit testimonium ferre. §. testes autem. Inst. de testam. vbi communiter Doctores, maximè Ioann. Faber num. 1. vers. sed hoc fortificatur. & vers. sed cur non ita pubes. pluribus Farinacius de testibus quest. 58. num. 8. 12. 13. & ferè per totam.

6. Sed & quicumque actus renuntiationis, qui ex instrumentis exhibeantur, non possunt inducere consuetudinem, quia potuit Princeps ex voluntate & facultatiuè id permittere, idque nullum ius præstat, vt declarat Felinus in c. cum accessissent, n. 26. vers. limita secundò, & vers. sed tamen, de constitut. & nullum ius inde acquiritur quando procedit ex mera facultate, arg. l. viam publicam. vbi gloss. & Bart. ff. de via publica. Abbas in cap. ex parte, ad finem, de concessione præbende Felinus in cap. cum M. Ferrariensis, num. 7. vers. tertio declaratur, Ioan. Bapt. Larreæ Alleg. Fisc. Pars II.

de constit. Iason in l. quominus, n. 28. & 29. de flumin. Balbus de præscript. 4. p. 5. p. princip. quest. 5. Bursatus lib. 4. consil. 360. num. 77. & 78.

7. Et vt ad necessitatem reducat quod voluntarium fuit, & meræ facultatis, non sufficit quodlibet tempus, nec consuetudo, quia inter medias renuntiationes in multis casibus inuentum est hoc officium per mortem vacasse, & à Rege concessum, ex quo extinctum & confusum est quodcumque ius quod posset ad renuntiantium competere, vt in l. 1. ff. quemadmodum seruit. amit. Iunctis quæ ad confusionem & extinctionem Iuris notauit Bald. in l. debitori. C. de pactis. & in l. si uxor tua, n. 2. C. de bonis author. iudic. possidendis.

8. Sed etiam, vt ad necessitatem reducat actus voluntarius in eis, quæ sunt meræ facultatis, vt in renuntiatione à Principe admittenda, vt causari possit legitima præscriptio, est necessarium tempus immemoriam, vt tenuit Ioannes Andreas in cap. peruenit, de censibus. Bart. & Angelus, & post eos Felinus in d. cap. cum M. Ferrariensis, vers. tertia declaratio. Iason in d. l. quominus, n. 96. de fluminibus. Balbus d. quest. 1. vers. nisi id actum fuisset. Bursatus d. consil. 360. num. 68. & omnes Doctores, sequuti Innocentium in cap. cum Ecclesia Sutrina, de causa possessionis & proprietatis, ex coniecturis defumendum censuerunt, vt actus fiant ex mera facultate, vel ex debito, & in hoc casu cum Princeps expressè non concesserit renuntiationem horum munerum, licèt aliquando permiserit, potius ex gratia & mera facultate concessisse videtur, vt non valeat induci contraria consuetudo, vt ex Innocentio, Abbate, Ioanne Andrea, Ancharrano, Geminiano, Bartolo, Archidiacono, Cyno, & Corneo probatit Bursatus lib. 4. consil. 360. n. 80.

9. Et ex aliquibus actibus difformibus consuetudo non inducenda, iuxta doctrinam Bartoli in l. 2. num. 22. solus. matrimonio. Aymon consil. 96. num. 5. & consil. 313. num. 4. Rota decis. 19. num. 6. 2. p. diuersorum. Surdus consil. 393. num. 2. nec isti actus sufficient ad præscriptionem vbi requiritur immemorialis, nisi iam causata & perfecta exhibeatur. gloss. in l. nemo. §. temporaria, in fine, ff. de regul. iuris. Innocent. in cap. auditis, num. 5. & ibi Panormitanus, num. 10. de præscript.

10. Deinde, quia in multis casibus circa hanc rem inuentum fuit hæc munera, in quorū titulis nulla mentio fit renuntiationis, aliquando per mortem vacasse, & aliis personis à Rege concessa, & dū aliquis, cui munus

munus datum, viueret à Principe vt suum maneret, oblato pretio redemptum pretio quinque, aut sex millium aureorum, ex quo apparet munus non habere qualitatem perpetui, & renunciationis, quia cum apud nos constet plusquam triginta mille aureos valere hoc munus de quo agebatur, si perpetuum esset, & ex pretij quantitate colligitur qualitas rei venditæ, & renuntiationem non concessam antea, vel perpetuitatem, gloss. in l. 1. verb. agendum. ff. de superficiebus, eis verbis. Sed qualiter dignoscetur emptor à conductore, respondeo pretium & mercis quantitas facit discretum. quam glossam sequuntur & comprobant Rolandus à Valle vol. 2. conf. 82. n. 52. Surd. conf. 243. num. 3.

11. Nam ea interpretatio faciendâ, vt res data æquiualeat acceptis. Alex. in l. diuortio. §. ob donationes, n. 7. ff. solut. matrimonio, ex Baldo, Iafone & Cagnolo Cephalus lib. 4. consil. 505. n. 2. Afflictis decis. 68. num. 2. ex Ruino & aliis Hieronym. Gabriel consil. 168. num. 30. & in re vendita expressè loquuntur Cephalus vbi proximè. Alex. lib. 5. conf. 48. num. 5. & conf. 68. num. 9. plures quos refert Menochius lib. 3. præsumptione 73. n. 1.

12. Sed etiam postquã à Rege hoc officium prouisum, vel, vt diximus, redemptum fuit, videtur in regia Corona incorporari, ita vt quamuis haberet ius renunciationis concessum (quod non erat) videatur redire ad suam naturam, ex qua hæc munera non possunt renuntari, & comprobatur exemplo rerum Ecclesiasticarum. nam cum ex sua primæua natura non possint alienari, nec dari in feudum, cap. nulli, cap. vt super, de rebus Ecclesiæ, cap. 1. qui feudum dare poss. in vrbibus feud. cap. 2. de feudis, id tamen limitatur, nisi res fuerint quæ consueuerint infeudari. nam redeundo ad Ecclesiam, veniunt cum eadem natura: vt in dict. cap. 2. vbi Abbas, Antonius de Butrio & Imola, Redoanus in tractatu de rebus Ecclesiæ non alien. q. 7. de infeudatione rerum Ecclesiæ per Papam, & §. de infeudatione Ecclesiastica per Prælatos, pag. 356. Menoch. conf. 79. num. 20. & 21.

13. Verum id etiam sublimitatur, nisi Prælati in sua mensa incorporauerint hæc bona feudalia, quæ ad Ecclesiam redierunt, quia tunc ex incorporatione manet ea qualitas, vt possint infeudari sublata, & quælibet infeudatio, quæ postea fieret, censeatur ac si esset noua alienatio earum rerum, quæ in feudum dari non possunt, vt in dict. cap. 1. & notauit Panormit. in dict. cap. 2. de feudis. idem Pa-

normitanus, Innocentius & Imola in cap. vt super, de rebus Ecclesiæ. Alexand. lib. 1. conf. 79. Redoanus vbi proximè. Menoch. conf. 90. n. 22.

Dubium autem est inter Doctores, quando facta incorporatio bonorum censeatur vt bona mutant qualitatem, vt alienari possint, & redeant ad pristinam naturam ne alienari, vel infeudari possint, quam quæstionem mouet Bartol. in l. si vacantia. C. de bonis vacantibus, lib. 10. Panormit. & Imola in d. c. vt super. Redoanus vbi proximè in §. sequenti, quæ & quomodo res dicatur demensa, & Doctorum sententias refert Menoch. conf. 79. & in eo omnium concors opinio est, vt quando Prælati proprio ore & verbis dispositiuus fecerit incorporationem, facta censeatur, vel quando rem in suis libris scripsit, quod factum est in hoc casu. nam in libris rationum Senatus regalis Patrimonij adnotatum fuit, hoc officium ad Regem pertinere, & ideo de incorporatione dubitari non potest, arg. l. si quando. C. de bonis vacantibus. ibi, Rite atque solemniter per Comitum rerum priuatarum, deinde per Rationales incorporatio impleatur. Bartol. in d. l. si vacantis, num. 9. Abbas in d. cap. vt super, num. 10. Redoanus vbi proximè, n. 4. vbi, Sed in istis controuersis dicessè tenendum quod vel est facta incomparatio expressè. puta quia Prælati declinauerint velle rem esse de mensa, vel per officiales, est in libris rerum mensa descripta, aut annotata, & tunc nemini dubium quod bene potest Prælati, si vult, bona reuersa incorporare, licet non possit bona incorporata alienare. vt supra allegato cap. 2. de feudis. plenè Menoch. d. conf. 79. num. 10. vbi inter alia annectit hæc verba, & primam illam naturam suam perdit.

Facit etiam text. in l. si quis ades 29. ff. de seruit. vrb. prædior. vbi cauetur si dominus prædij seruietis adquisierit dominium prædij dominantis, statim per confusionem seruitus extinguitur, quia nemini res sua seruit. Petrus Gregor. lib. 4. Syntagm. Iuris, c. 23. Zepolla de seruitut. cap. 24. & si postea vendiderit fundum dominantem, venditione non transfertur ius seruitutis, nisi contra se venditor illam de nouo imposuerit, quod rectè conuenit huic rei. nam Princeps proprio Iure habet facultatem concedendi officia iurisdictionis, vt in l. 2. tit. 4. p. 3. l. 1. titulo 9. lib. 3. Recopilat. & per renuntiationem limitatur hæc facultas, & quasi in seruitutem redigitur, vt deseruiat ei in quem fit renuntiatio, & concessio muneris libera non sit, vt in cap. cum dilectus, de consuet. & in cap. Abbate Sancti Siluani, de verb.

verb. significatione. Puteus lib. 3. decis. 100. & quod liberam facultatem adimit seruitus, iudicatur, vt in l. 1. & ibi Bartolus, ff. de seruit. Innocent. in rubrica de Iure patronatus. Zepolla de seruit. cap. 1. Bellamera in pulchro casu conf. 6. num. 11. vers. modo ad propositum; ergo similiter quamuis hoc officium haberet qualitatem renuntiationis, eo ipso quod in regia corona incorporatum fuit, ea qualitas extincta omnino fuit, & licet postea venderetur, aut donaretur alicui ea qualitas renuntiationis, non suscitaretur nisi expressè concessa fuisset, argum. dictæ legis si quis ades, cuius decisio probata est l. 17. tit. 3. l. p. 3.

16. Iuuat vltèrius text. in cap. 1. tit. quid iuris si post alienationem feudi vasallus id recuperauerit, in vrbibus feudorum, vbi probatur si ad dominum feudum deuolueretur, & iterum ille feudum concesserit, etiam si eidem personæ concessio facta, non haberet qualitatem feudi antiqui, quam antea habebat, sed vt noua concessio iudicatur, antiquâ obliteratâ. & probauit Baldus in l. 1. q. 15. de rerum diuisione, ex Ifernia, Præposito, Afflictio, Alexandro, & aliis Schraderus de feudis 2. p. c. 3. n. 43.

17. Et hoc certius procedit, quando, vt in nostro casu, concessio non fuit facta eidem personæ, sed diuersæ, quia hoc officium non collatum fuit ipsi, qui antè habebat, sed alij, vt in terminis notauit Vdalaricus Zasius lib. 1. consil. 13. num. 12. ibi, Quæ cum vera sunt, & procedunt in vna eademque persona; quanto indubitabilius erit nouum feudum, cum non solum refutatio domino est facta per vasallum antiquum, sed etiam alia & noua persona omnino extranea est inuestita.

18. Idque ad nostrum casum congruè adaptabitur, iuncta sententia Rosenthalis in tractat. de feudis, cap. 2. conclus. 22. eis verbis. Vsq. adde, vt etiam si dominus in inuestitura adiciat quod illum inuestiat de isto feudo, prout venditor, aut cedens ille hoc possederat. & in additione tradit, vt rei natura quæ inducit nouam concessionem mutata censeatur, esse necessarium verba adici tam generalia & præcisâ, vt illud inducant, & nihil aliud possint denotare.

19. Et facta noua concessione feudi antiqui quod ad dominum rediit, non reafumit qualitates, vt in eis succedant qui in primo succedere poterant, sed ex titulo iudicandum, ex Oldrado, Baldo, & Castrensi tradit Iason lib. 1. consil. 57. numer. 16. maximè, quia in pluribus titulis prædiorum munerum, etsi fuerint verba generalia, vt eis vtantur illi, quibus con-

cessa, quemadmodum vsi fuerunt prædecessores illorum; tamen ad vitam munera illi data fuerunt, ex quo videtur specialiter ad personam concessionem restringi.

Præsertim cum ea sit qualitas insita munerum iurisdictionis, vt sint temporalia, & extinguantur cum vita donatarij. l. fin. de fideiussor. tutorum. l. cuius bonis. ff. de curatore furiosi. Bald. in l. 2. §. sed si quis, num. 8. C. communia de legatis. l. iudicium soluitur. ff. de iudic. l. quisquis. ff. si certum petatur. ex Cynio; Afflictio, & aliis Mastrillus lib. 1. cap. 27. per totum.

Nec verba generalia, vt munere vtatur sicut prædecessores, possunt detrahère specialibus circa modum, & loca in quibus munere quis vti potest, & clausula ordinaria est in officiis Prætorum, Senatorum & aliis, & verba specialia retinent munus in sua propria natura, vt sit ad vitam, nec posse renuntari, nec intelligendum est Principem ex eo velle qualitatem & naturam ipsius muneris mutare. l. quæsitum. §. fin. ff. de fundo instructo. l. uxorem. §. felicissimo. ff. de legat. 3. l. in toto iure. ff. de reg. iuris. & sub genere comprehenduntur species diuersæ, vt ex Deciano, Ciofio & Hondedeo probauit Gratianus 4. tom. discept. c. 757. n. 11.

Idque melius procedit, quia semper in hoc casu à fisci patrono contrâ allegatum fuit, hoc munus non posse renuntari, & qualitas quæ nomine Regis semper reiecta, non videtur verbis generalibus concedi, videlicet renuntiatio, ex gloss. & Bartolo in l. si quis priore. ff. ad Trebellianum. cum adductis per Surdum conf. 58. num. 14. nam ea verba, vt possideant sicut prædecessores, intelligenda sunt de eo quod iustè habuerint, non verò si aliquando iniustè renuntiationem fecerint, vt argum. cap. quia diuersitatem, de concess. præbendæ. ibi, Sicut rectè & pacificè possidentur. Decius in cap. 1. numer. 17. de confirmatione utili, vel inutili.

Quod magis locum habet, resistente iure fieri renuntiationem in hoc munere, ex dict. l. 17. tit. 3. lib. 7. Recopilat. cui verba generalia non videntur derogare, quia solum comprehendere possunt iustam renuntiationem, & à Principe concessam, non verò ab eo prohibitam, & iniustam. cap. dudum, vbi Innocentius, de decimis. Decius in d. cap. 1. numer. 14. de confirmatione utili, vel inutili, & est textus in cap. 1. de iureiurando in 6. ex quo Cynus, & post eum Bartol. Baldus, & Angelus in l. r. ff. de his qui sunt sui, ex eo. notarunt:

ut si Papa confirmat alicui Ecclesie omnia privilegia, intelligitur tantum iusta confirmasse, eodem modo sub generali confirmatione feudorum, quam Imperator facit, solum vera & legitima feuda dicuntur confirmata. textus notabilis in c. sed etiam 1. ubi plenè per Bald. tit. per quos fiat investitura. sequitur utrumque Iason in l. omnes populi, in repet. n. 30. de instit. & iure.

Et in terminis concessionis, aut quando res venditur cum pertinentiis, non comprehendit nisi quæ ex natura rei sunt, ex Dino, Baldo, Speculatore, Oldrado, Angelo, Iacobo Butrigario & Imola, tenuit Alex. in l. si sic legatum 78. num. 2. ff. de legat. 1. & additio ibi lit. A. eiusdem opinionis refert Castrensis Balduum, Franciscum Curtium, Laudensem & alios, & idem tenuit Iason in d. l. si sic legatum. §. simul. n. fin. ff. de legat. 1. & aliis relatis idem Alexand. lib. 2. consil. 18. num. 5. ex Cyno & Ruino, Crauetta consil. 293. num. 5. Rolandus à Valle vol. 2. consil. 82. num. 28. & vol. 3. consil. 2. num. 21. ex Aretino, Syluestro, Aldobrandino & aliis Mantica de tacitis & ambiguis conuenit. lib. 4. tit. 10. n. 5. & 6.

Idque sine dubio procedit, quia in nulla parte rescripti & concessionis mentio fit de renuntiatione, quod cum valde notabile esset, exprimendum erat. l. item apud Labeonem 15. §. ait Prator. ff. de iniuriis, eis verbis. Et enim quæ notabiliter fiunt, nisi specialiter notentur, videntur quasi neglectas, quid enim magis notabile in hoc casu, quam renuntiationem in his muneribus concedere contra eorum naturam. & iuris dispositionem, quæ resistit in d. l. 17. & arg. d. §. ait Prator. notauit Oldradus consil. 185. incipit, Thema est, vers. tertio est considerandum, magna & notabilia, nulla verborum generalitate inclusa censeri. & Afflictis decif. 20. num. 16. tradit rescriptum generale non comprehendere renuntiationem cuius erat facienda specialis mentio. nam quod expressè disponitur, id attenditur. l. quæro. ff. de actionibus empt. l. si quis mihi bona. §. sed utrum. ff. de acquir. hereditate.

Et quod in lege, vel rescripto non exprimitur, specialiter supponere, vel dicere non debemus. Baldus lib. 2. consil. 298. col. 1. Socin. lib. 3. consil. 74. n. 3. Decianus responso 13. num. 11. Surdus lib. 4. consil. 574. num. 5. & præcipuè cum eius expressio facilis sit. l. unica. §. si autem ad deficientis. C. de caducis tollendis. ibi, Nam si contrarium volebat, nulla erat difficultas coniunctim ea disponere, c. sp. ad audientiam, de decimis. eis verbis, Nam si intelligeremus tantummodo de noualibus, ubi ponimus de laboribus, de noua-

libus ponemus. Crauetta consil. 6. num. 66. Surdus consil. 143. num. 15. & consil. 240. num. 2. & consil. 397. VVesembec in authentica nouissima, num. 36. C. de inofficioso. Decianus consil. 114. n. 15. lib. 3. Cancer. tom. 2. variar. c. 20. de legatis, ex n. 377.

Quibus ita constitutis quæ verissima sunt, non obstant quæ in contrarium in principio obiecimur. nam quoad illud de consuetudine renunciandi, lex eis, quæ prædiximus num. 7. 8. & 9. non posse consuetudinem induci, nec præscriptionem in eis, quæ ex sua voluntate & mera facultate Princeps concessit. nam quoties admittitur renuntiatione ea, ex mera voluntate Regis procedit, ut traditur l. 2. tit. 4. lib. 7. Recopil.

Nec obstat dictus titulus 4. lib. 7. Recopil. in quo generaliter agitur de renuntiatione munerum publicorum, quippe nihil ex eo titulo læditur d. l. 17. ut officia de Alcaldes de sacas, possint renunciari nam in toto titulo 4. non est lex aliqua quæ deroget dispositioni d. l. 17. sed in eo titulo agitur de officiis, quæ renuntiationem admittunt, ut Tabellionum, Decurionum, & similia, nec in toto illo titulo id censetur admittendum in officiis in quibus non procedit renuntiatione, sed prohibita, quia solum locum habebit quando in illorum concessionem renuntiatione expressè conceditur, ut notauit Azeuedo in d. l. 2. ibi, Verum tamen est quod huic legi in concessione derogatur. idque vel ante tempus d. l. 17. admittitur à D. Rege Ioanne II. & D. Rege Henrico IV. vel postea à D. Imperatore, cuius fuit l. 2. d. tit. 4. & solum tradit in officiis quæ vacauerint per mortem, vel renuntiationem, in eorum prouisionibus præferendos incolas & originarios horum Regnorum, quod supponit renuntiationem fuisse à Principe concessam, & in l. 2. potius à Rege Ioanne II. denotatur prohibitio renuntiationum, cum tunc solum permitti videatur de parentibus ad filios, & cum Regi placuerit. & loquitur in aliis officiis, in quibus expressè renuntiatione admittitur, & huic legi derogatur, ut in ea notauit Azeued. qui antiquatâ tradit ex voluntate Principis, qui ut condere potuit, ita abrogare.

Lex verò tertia d. tit. 4. nihil ad rem facit, quia loquitur in officiis, quæ ex consuetudine generali Hispaniæ à conciliis populorum eliguntur, de quibus latè egimus supra allegatione 70. per totam.

Lex verò 4. d. tit. 4. edita fuit à Regibus Catholicis in comitiis generalibus Toleti anno 1480. in quibus etiam lata fuit d. l. 17. & dict. l. 4. solum disponit, ut in officiis publicis, ubi procedit renuntiatione,

ca sit facienda in viginti diebus, antequam moriatur qui renunciauerit, quod quidem ultra quam non procedit in nostro casu, locum habebit datis terminis habilibus in eis muneribus, in quibus renuntio concessa, arg. l. qui testamento 20. in princip. ff. qui testamento facere possunt. l. 1. ubi gl. C. de sacrosanct. Eccles. l. ut gradatim, in princip. ff. de muneribus, notarunt Marcus Antonius, Surdus, Carolus de Grassis, Tuschus, Menochius, Franciscus Molinus, D. Castillo, Gratianus, Nouarius, & alij, quos refert Velascus Axiomatum iuris lit. D. num. 139. & lit. V. num. 62. & ideo in argumentum dicta lex 4. trahi non potest ad nostrum casum, in quo renuntiatione excluditur.

Nec lex 5. d. tit. 4. quæ sequitur, aliquid facit, nam edita fuit à D. Regina Ioanna anno 1515. & solum declarat in renuntiationibus id quod antea dixerat in d. l. 4. de muneribus publicis, ut intelligatur de decurionibus, & officiis Tabellionum, & adicit intra triginta dies in supremo consilio Camera renuntiationem debere præsentari.

Lex verò sexta d. tit. 4. quæ facta est à Regibus Catholicis anno 1501. viginti post annos, quam in Curiis generalibus Toleti ediderat dict. legem 17. quæ prohibuit renuntiationem, etsi loquatur de his muneribus, quæ dicuntur Alcaldias, non loquitur in eis quos dicimus Alcaldias de sacas; & valde notandum dictam legem 17. hæc munera omnino distinguere. nam cum in principio generaliter loqueretur de Alcaldias, postea specialiter & magis enixè prohibet renuntiationem in eis officiis, quæ dicuntur Alcaldias de sacas, & ideo nomè earum speciale à generali appellatione ipsa lex 17. distinguit, nec dicta lex 6. non potest intelligi ut videatur derogare quod specialiter expressum est, & solum ad id quod generaliter de Alcaldias dictum fuerat, referri oportet, ut in eis correctio locum habeat, argumento leg. precipimus. C. de appellat. ibi, Quidquid autem hac lege specialiter non videtur expressum, id veterum legum constitutionumque regulis omnes relictum intelligant. Authentico de administrantibus officia in sacris, prope finem, ibi, Quoniam dum nihil omnino super istis innovatum sit, antiquam seruamus figuram, sicut etiam in alijs omnibus non nouatis. glossa in Authentico, ut omnes obediant iudicibus prouincia. §. si igitur verb. privilegio, collatione 5. Felinus in cap. causamque, num. 5. de rescriptis.

Nec id per identitatem rationis recipit

extensionem, ut in Authentico, quas actiones, ubi glossa, C. de sacrosanct. Eccles. glossa in l. tam is. §. 1. de donat. causa mortis, ibi, Nec per subauditos intellectus debet induci legum correctio, glossa in cap. cupientes. §. quod si per viginti. verb. petere, de electione lib. 6. tradit Iason in d. Auth. quas actiones, num. 2. 1.

Secundò. nam prædicta lex non disponit, ut dicta officia, vulgo Alcaldias, possint renunciari, sed solum assignatur terminus, ut officia quæ renunciari possunt in concilio populi, producantur, & sic debet intelligi termino habili assignato in eis, quæ ob privilegium, & legitimum titulum poterint renunciari, vel in admittis à nostris Regibus suo privilegio. l. qui testamento 20. ff. de testamentis, ibi, si aliud eos nihil impediatur. l. si quis. §. siue. ff. de iniusto, rupto, ibi, scilicet si gradus ille valeat. l. alimentorum. ff. de assignandis libertis, ibi, saluo iure communi. l. 1. §. de falcidia. ff. ad legem falcidiam, ibi, quæ tamen possunt locum habere. cap. 2. de donat. inter, ibi, & non est aliud quod obstat. cap. scriptum, de electione, ibi, dummodo nihil obstat. Clement. 1. de iure patronatus, ibi, nisi aliud canonicum obstat, & sic qui intendit officium hoc esse renuntiable, habet contra se d. l. 17. tit. 3. lib. 7. & iuuari non potest legibus tituli 4. nam disponentes super renuntiationibus terminos habiles præsupponunt, & in eis nulla lex loquitur de his officiis, vulgo Alcaldias de sacas.

ALLEGAT. XCV.

ALLEGAT. XCV.

Officij renuntiatione falsa probata, fisco officium applicandum.

- 1 Renuntiatio officiorum debet fieri viginti diebus ante mortem renuntiantis. l. 4. tit. 4. lib. 7. Recopil. Officia Indiarum qui renuntiat, debet vivere viginti dies post renuntiationem, & intra sexaginta post mortem presentari coram Proregibus, in cuius fauorem facta renuntiatio.
- 2 Renuntiationem officij qua querit in tempore post mortem renuntiantis, arguit eam legitimam non habere.
- 3 Renuntiatio subscripta à Tabellione post mortem renuntiantis, suspecta est.
- 4 Subscriptio Notarij est instrumenti essentialia. Subscriptio Notarij est approbatio eius quod instrumento continetur.

- Instrumentum ex subscriptione Notarij virtutem recipit.*
- 5 *Tabellio qui fidem ex subscriptione facit, debet facere de presenti, non de praterito.*
Subscriptione instrumenti debet apponi in eius corpore, non in margine, ne dies varietur.
- 6 *Testis qui deponit non recordari interfuisse instrumento, non probat.*
Testis vnus ex illis qui requiruntur in instrumento, defectus, illum relinquit sine solemnitate necessaria.
- 7 *Testis primo dicto si variauerit, semper standum.*
- 8 *Testis primo dicto standum, procedit etiam si fuerit in causa summaria, secundum dictum in plenaria.*
- 9 *Testi aliter in secundo, quam in primo dicto deponenti, ex aliquorum sententia neutri dicto credendum.*
- 10 *Comparatio literarum facit semipleuam probationem.*
l. comparationes. C. de fide instrument.
- 11 *Declarationibus factis in articulo mortis quando credendum.*
l. ult. ad finem. C. ad legem Iuliam repetundarum.
c. literas 14. de presump.
- 12 *Declarationes in articulo mortis non operari in praiudicium tertij, ex aliquorum sententia procedit, quando ius tertio perfecte questum ex sententia lata, aut alio modo.*
- 13 *Declarationi in articulo mortis que coniecturis adiunatur, credendum.*
- 14 *Verosimilius sequendum in probationum repugnantia & conflictu.*
- 15 *Declarationi eius qui agit de se exonerando, non creditur.*
l. quoniam liberi. ff. de testibus.
- 16 *Socio criminis non creditur, nisi in criminibus exceptis.*
- 17 *Presumitur morientem nolle alteri praiudicium & iniuriam facere.*
Reus conuictus de crimine & ad mortem damnatus, si negauit delictum, non tenetur illud confiteri, ex aliquorum sententia.
- 18 *Notarij cuius fama notata fides illa non est, instrumentum quod producit a persona suspecta, fidem non facit.*
- 19 *Coniecturis probatio sulcita praualeere debet.*
- 20 *Presumitur pro instrumento.*
l. cum precum. C. de probation.
l. cum propria. C. si quis alteri vel sibi.
- 21 *Interpretatio sumenda ut excusetur falsitas.*
- 22 *Instrumentum suspectum de falso, debet*
- apertis probationibus confirmari.*
l. fin. ff. quod met. caus.
- Probatio dubia non prodest.*
c. in presentia, de probationibus.
l. neque natales. C. de probation.
- 23 *Instrumentum quod dubium redditur, non potest dici probatio probata.*
c. inter dilectos, de fide instrum.
- 24 *Presumptio cessat contra verosimile.*
- 25 *Probatio maior que facto ipso confirmatur.*
l. fin. §. item rescripserunt. ff. ad municipalem.
- 26 *Fraus arguitur ex insolitis.*
- 27 *Falsitas instrumenti presumitur facta ab eo, in cuius utilitatem caedit.*
l. penult. C. de probat.
Presumptio Castana.
- 28 *Instrumentum subtractum censetur ab eo, cui prodest subtractio.*
Authentica Ad hoc. §. ille etiam, versic. si quis instrumentum. C. de Latin. libert. tuenda.
- 29 *Probationes semiplena coniungenda ad probandam falsitatem.*
l. quero. §. seruum dupla. ff. de adilit. edict.
- 30 *Probationes semiplena eiusdem speciei facilius coniungenda.*
l. cum 4. §. 1. & 2. de excusat. tutor.
- 31 *Probationes imperfecta coniunguntur in criminalibus qua difficilis probationis.*
l. instrumenta domestica. C. de probat.
Falsitas in secreto fit.
- 32 *Ciuilis actio non tollit criminalem.*
l. unica. C. de superexact. lib. 10.
l. unica. C. quando ciuil. actio crim. praiud.
- 33 *Actio ciuilis & criminalis concurrere possunt.*
l. qui nomine 25. ff. ad legem Cornel. de falsis.
- 34 *Delicta ex quibus solum offenditur ius publicum, vnam tantum ad vindictam publicam produunt actionem.*
Delicta que ledunt ius publicum & priuatum, vt in furto & homicidio, duplicem actionem produunt, & ius publicum, & damnum partis.
§. in summa, Instit. de iniuriis.
l. Prator 7. §. 1. & §. posse. l. institutio 37. l. iniuria 45. ff. de iniuriis.
l. fin. C. eodem.
l. 21. tit. 9. p. 7.
- 35 *Mixta actio dicitur qua respicit publicam vindictam, & interesse partis.*
l. 57. tit. 5. lib. 2. Recop.
Senatus supremi Hispania iudicant attentis veritate.

- l. 27. tit. 5. lib. 2. Recopil.*
l. 10. tit. 17. lib. 4. Recop.
- 36 *Probationes semiplena coniunguntur, & presumpuua probatio sufficit in criminalibus, quando sunt difficilis probationis.*
- 37 *Testis qui se offert examini, suspectus est de fide.*
Authentica de testibus. §. si verò ignoti.
l. qua omnia. §. 1. ff. de probat.

De falsitate renuntiationis officij quo modo probetur, vt ex illius defectu & inualiditate fisco officium sit applicandum.

1. *N* officio Indiarum quod erat maximi valoris & autoritatis, eius renuntiatio exhibita de illius veritate & validitate inquirens inueni falsam esse, idque probari ex depositione vnus testis Tabellionis, qui deponit cum vocaretur ad predicti officij renuntiationem faciendam, & eo presente alteri ipse committeret scribere, inuenit decem & sex dies anteponi datam scripturæ. nam cum fieret die prima Maij, dies decimaquinta Aprilis apposta in renuntiatione, & noluit subscribere nisi emendaretur, & ita emendatum fuit, & quatuor post dies renuntians mortuus fuit, cum ex nostris legibus deberet renuntiatio fieri ante viginti diebus quam moreretur renuntians. *l. 4. tit. 4. lib. 7. Recopil.* & in officiis Indiarum debet renuntians viuere viginti dies post renuntiationem, & intra sexaginta a tempore mortis is in cuius fauorem renuntiatio, debet se ante gubernationem cum renuntiatione presentare, vt ex schedula anni 1606. & aliis refert D. Solorzanus tom. 2. de Indiar. gubernatione, lib. 5. c. unico, n. 105. & 106.
2. Et huius renuntiationis factæ die prima Maij tres testes deposuerunt, testes qui ei interuenerunt, sed & idem Tabellio vt testis deponit oblatos ei mille & quingentos aureos si faceret renuntiationem qua tempore utilis & valida foret, & tres alij testes deponunt a Tabellione ipsis relatum; sed & alter Tabellio deponit post mortem illius quem officium dicitur renuntiasse, eum vocatum a consanguineo istius, qui officij renuntiationem exhibet, & ferè lachrymans ostendisse omnes renuntiationes officij, & nullam factam in tempore habili, & dixisse consanguineum

quamcumque quantitatem daturum ei, qui conficeret renuntiationem validam, & postea exhibetur renuntiatio in tempore habili. nam dominus officij obiit die quarta Maij, & renuntiatio alias videtur facta die vigesimatertia mensis Martij, & coram Prorege presentatio eius facta die decimaquinta mensis Maij, intra septuaginta dies, quam falsam & inualidam contendo, ex predictis & sequentibus.

Primò, quia Tabellio, coram quo appareret facta hæc vltima renuntiatio, interrogatus post mortem eius quem dicitur renuntiasse de officij renuntiatione, & an coram eo facta expresse confessus non esse in tempore renuntiationem coram eo confectam, de quo plures testes deponunt, & postea hic Tabellio exhibita renuntiatione predicta testatus nunquam in vita domini officij, qui eam fecit, habuisse in suis actis renuntiationem, sed eam fuisse apud familiarem renuntiantis, ex cuius manu scripta erat, & post mortem domini officij illum familiarem rogasse Tabellionem, vt renuntiationem subscriberet, & hoc etiam rogasse eum, in cuius fauorem renuntiatio apparebat factam, & Tabellionem id negasse testatum, quia cum in vita renuntiantis non subscriberet post eius mortem, & tot dies subscribere non posse, nec debere; tamen precibus exoratum respondisse, a peritis velle informari, an facere posset; & cum interrogaret aliquos, de quibus Tabellio valde fidebat, & illi edicerent, rectè posse fieri informem renuntiationem, suis actis inferuit & protollo; & subscripsit, transumptum & exemplum signatum tradidit, idque esse quod hodie exhibebatur.

Ex quo apparet, vt quamuis verè renuntiatio procederet; cum verò in vita renuntiantis non esset a Tabellione subscripta, nullius valoris existet, quia subscriptio est instrumenti essentia, & sine illa nullum habet effectum, & ita nullum in vita renuntiantis, cum tunc non subscripta producere potuit, ex traditis a Baldo *lib. 1. conf. 175. num. 2.* nam ex subscriptione inducitur approbatio eius quod instrumento continetur. Decianus *lib. 2. conf. 29. num. 30. & 31.* & instrumentum ex subscriptione Notarij virtutem recipit. Felinus *in cap. quoniam contra falsam, de probatio. Parisius lib. 1. conf. 22. num. 123. l. fin. l. 1. §. 1. num. 4. ff. de acquir. poss. ff. Decius in l. Imperium, num. 5. ff. de iurisd. omn. Iudic. & sine ea instrumentum non valet. Gemianus *consil. 82. n. 4.* Tuschus *practic. lit. 8. concl. 763.**

5. Et Tabellie qui ex subscriptione fidem facit, non potest de praterito dare, sed de praxienti, & ideo nec subscribere instrumentum post mortem eius, qui fecerat, & quinquaginta dies quo videtur confectum, & non subscriptum, ex Bartolo, Iafone, Ancharrano & Caualcano probauit Hermosilla *ad l. 2. tit. 3. p. 5. gloss. 4. num. 72.* & inde notauit Medices *de nouatio. q. 12. num. 17.* ad valorem subscriptionis eius diem attendi, & hoc fundamento mouentur Bartolus, Baldus, Alexander, Castrensis, Angelus, Zuchardus, Ioannes Andreas & alij, quos refert Farinacius *de falsitate q. 153. num. 107.* subscriptionem Notarij apponi debere in ipso corpore instrumenti, non verò in apostilla & margine, ne possit eius dies variari, & ipsa ratio persuadet, cum tempore subscriptionis debeat constare de voluntate renuntiantis in hoc casu nullius momenti existere renuntiationem, ea subscripta post mortem eius, qui illam fecit, post quinquaginta dies à tempore quo dicitur facta.

6. Secundo etiam instrumenti inualiditas eo fundatur, quia ex tribus instrumenti testibus vnus in examine de veritate renuntiationis testatur non recordari illum adfuisse instrumenti confecti, & habere bonam memoriam, ita vt si renuntiationi interesset, non obliuisceretur, ex quo istius testis defectu manet instrumentum sine solemnitate necessaria, vt fidem non faciat. Boerius *decis. 118. num. 6.* Ruinus *lib. 3. conf. 8. num. 14.* Natta *conf. 95. num. 9.* Franc. Marcus *decis. 486. num. 8.* ex Innocentio, Hostiensis, Ioanne Andrea, Bellamera, Baldo, Castrensis, Alberico, Fulgoso, Neuizano, Mascardo, Menochio, Iosepho Ludouico, Surdo, Becio, & alijs Farinacius *de falsitate q. 158. num. 15. & 20.* & vt tradit Sesse *2. p. decis. 118. num. 26.* solum ex testibus necessarijs instrumenti vnum esse mortuum, & eos qui viuunt & defendunt instrumentum, esse amicos, vel familiares eius in cuius fauorem cedit instrumentum. nam id solum inducit presumptionem falsitatis, vt probarunt Menochius, Mascardus & alij, quos refert Sesse *d. n. 26.* & in hoc casu apparuit duos testes, qui pro renuntiatione deponebant, esse non solum amicos, sed etiam consanguineos & commensales eius, in cuius fauorem officium renuntiatum.

7. Nec obstat quod ab eo allegabatur, hunc testem in secundo testimonio videri aliquantulum variari, & absolute non negare fuisse testem renuntiationis, quia semper in iure primo dicto testis standum est, ex

doctrina Abbaris, Felini, Baldi, Zabarella, Alberici, Aretini, Tindari, Bossij, & communem dicit D. Couarr. & magis communem opinionem & ab ea non recedendum, tenuerunt Ant. Gabriel, Conradus, Emanuel Suarez, Hieronymus de Monte, Iulius Clarus, Alciatus, Viuius, Menochius, Neuizanus, Rolandus, Decianus & Villalobos, quos refert & sequitur pro regula statuens Farinac. *de testibus q. 66. n. 124.*

Idque procedit, quamuis prima depositio facta in causa summaria, secunda in plenaria, & rationem reddunt, quia eodem modo testis debet verum testimonium dicere in sumario, vt in plenario, & notanda sunt verba Menochij *lib. 2. de arbitrar. cas. 101. num. 6.* eis verbis. *Iudex hoc casu ire magna diligentia debet, vt intelligat, an correctio ista sit verosimilis, vel non? an hic testis potuerit alioqui partem à qua subornari potuit, vel non? & an hic testis vir sit probus, vel non?* Et certum fuit in hoc casu annum transactum post primam depositionem, quando secunda facta, & multoties alloquutum testem cum eo in cuius fauorem officium renuntiatum, & illius diligentiam, & Tabellionis, cuius fides ex primo testimonio in discrimen erat & supplicium imminens potuerunt inducere testis varietatem.

Sed etsi predicta non ita plane procederent, sed alia opinio admittenda, & refert Farinac. *vbi proxime. num. 125. vt neutro dicto credatur,* argum. *l. qui falso, aut variè. ff. de testibus,* & ex alijs iuribus & Doctoribus probat idem Farinac. *d. q. 66. num. 13.* inde solum fideus obtinebit, quia remanet instrumentum absque solemnitate necessaria defectu testis, qui erat legitimus, & omni exceptione maior; alij verò, vt animaduertimus erant familiares, domestici, & consanguinei eius, in cuius fauorem officium renuntiatum.

Tertio vltius, vt predicta renuntiatione falsa censeatur, facit quod dicto trium Tabellionum comprobatur, subscriptiones renuntiantis, quam dicimus firma, videlicet factam cum apremio, & explicant id esse per veram subscriptionem lineis designatam falsas subscriptiones Notarij & renuntiantis factas, & illas falsas iudicant, & cum in scripturis & forma scribendi istius Notarij periti existimentur, illorum dictis standum est, & similis comparatio literarum, quia veræ subscriptiones cum falsis collatæ per se facit semiplenam probationem, ex *l. comparationes,* vbi Castrensis & reliqui. *C. de fide instrum. Menoch. conf. 112. num. 29.* Anton. Thesaur. *lib. 1. forensium q. 24. num. 6.* Farinacius *1. p. fragmenta. verb. comparatio*

comparatio literarum, n. 455. Fontanella *de pactis nuptial. claus. 4. gloss. 3. p. 7. n. 7.* qui alios plures referunt.

11. Quarto probatio falsitatis renuntiationis inde maximè fulcitur, quia decedens Tabellio quidam, qui lethali vulnere occisus, declarauit illum falso predictam renuntiationem fabricasse, ex qua tunc officium possidebatur, & Religiosum, qui illum confessus monuit, vt in testamento declarationem faceret, de quo socius Confessarij etiam testatur, & filius Tabellionis, ex cuius manu declaratio scripta fuit, & similiter alter Tabellio, coram quo instrumentum declarationis factum, vt de hoc quatuor testes simul de eodem actu testes existant, & cum moriens falsitatis confessionem declarauerit, videtur ei credendum esse, quia nemo presumitur inimicus salutis aeternæ. *l. vlt. ad fin. C. ad leg. Iul. repetund. cap. sancimus 26. 1. q. 7. cap. literas 14. de presumptio.* eis verbis, *Quamquam verosimilius videatur quod eo tempore, quo tanquam verè penitens reuertebatur ad fidem, tam graue mendacium non dixisset.* quod maximè congruit huic rei, quia nullo modo presumi potest in articulo mortis, cum ille de salute animæ sollicitus pro conscientiae exoneratione damna sarcire intendebat, nec in eius fauorem, aut exculpationem erat, sed potius in sui damnum falsitatem confessus tam graue mendacium diceret, & similibus declarationibus esse credendum, notarunt Doctor. *in d. l. fin. & in d. c. literas,* ex Alciato *de presumptio. regul. 3. presumpt. 4.* tradit Menoch. *lib. 1. presumpt. 5. n. 1. & 2.* qui etiam *n. 6.* ad idem refert Baldum, Decium, Calderinum, Marsilium, Butrium, & alios, & addendi, quos retulit Gloritus *respons. 19. num. 64.*

12. Et quamuis ex Alciato & alijs, Menoch. *n. 3. vbi proxime,* teneat, vt etiam si confessio & declaratio fiat in testamento, posse censei simulatam, & factam in articulo mortis, non operari in praxiudiciu tertij, cui ius acquisitum, vt ex sententia Bartoli & Alciati probat idem Menoch. *vbi proxime, n. 17.* & addendi Mascard. Corta, Iosephus Ludouicus, Cenedus & Lessius, quos refert D. Barbosa *in collect. d. c. literas, n. 12.* nam quod tenuit Menoch. procedit quando contra declarationem iudicatum fuit, aut aliter ius perfectè quæsitum, vt exemplum proponit Menoch. *n. 18.* non verò vt in hoc casu vbi nullum ius acquisitum, illi in cuius fauorem officium renuntiatum, sed solum exhibere renuntiationem falso confectam, & illa vti velle.

Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars I. c.

13. Et conducit quod tradit Anton. Gomezius *in l. 83. Tauri, n. 15.* vbi interpretatur opinionem eorum, qui tenuerunt non esse credendum declarationi eius, qui in morte declarauit falsum commississe, vt procedat quando declaratio est nuda alijs adminiculis & circumstantijs, sed quoties ex illis confessio & declaratio falsitatis comprobatur, vt plures in hoc casu suffragantur, tunc ex Bartolo, Baldo, Alberico, Salizeto, Decio & Hippolyto probat, declarationi credendum, & inde tradit obtinuisse in Cancellaria Pintiana contra Doctorem Velasum, Cathedram vespertinam legum. nam cum de illa lis institueretur, & pendente iudicio quidam scholasticus, qui graue crimen perpetrauerat, capitaliter condemnatus ad furcam duceretur, declarauit eum falso suffragium pro Doctore Velasco contra Anton. Gomezium dedisse, & cum excessus nondum esset vnus suffragij, sed solum qualitatum, & subducto eo suffragio potior erat Antonius Gomezius ex predicta declaratione, sententia Cancellariæ ei Cathedra fuit adiudicata.

14. Nec predictum fundamentum infringet quod ex opposito allegabatur, Tabellionem & Notarium, à quo videbatur facta renuntiatione, de cuius valore agitur, & scripta die vigesimatertia mensis Martij, cum moreretur, in articulo mortis declarasse, illam renuntiationem esse veram, & non falsam, & iuxta quæ notabimus credendum esse declarationi quæ in morte fieret, ideo standum ei quam fecit iste Tabellio pro veritate & validitate renuntiationis; sed tamen in his declarationibus contrarijs alia Tabellionis, qui in articulo mortis testatur eum fecisse renuntiationem falsam, ex qua officium possideretur. Altera verò alius Tabellionis qui veram dicit, ex Iuris regulis interpretatio & presumptio sumenda, cui declarationi fides adhibenda. nam in concursu & probationum repugnancia, id quod verosimilius sequi oportet, vt pluribus probauit Menoch. *lib. 5. presumpt. 20. n. 12.*

15. Conferenda igitur est predictarum declarationum verosimilitudo. ille, qui confessus ipsum fecisse declarationem falsam, sibi imputat grauissimum crimè, quod non potest presumi, nullum facere nisi veritate compellretur, & conscientiae suæ tutela alter verò Tabellio, coram quo apparet facta renuntiatione, de eius falsitate accusatio instituta aduersus ipsum Tabellionem agit de se exonerando, & tunc declarationi, quæ facta in fauore eius, qui declarauit, credendum non est.

est, argum. *l. quoniam liberi, & ibi* Doctor. ff. de testibus, ex Albericò, Lanfranco, Francico Curcio, Grammatico, Boslio, Campegie, Aymone, Ioanne Monacho, Hippolyto Riminaldo, Viuio, Bertazola, Catfare de Grassis & aliis probauit Farinac. *de testibus, q. 60. n. 18. cum seq. vbi num. 2.* cum Panormitano, Alexandro, Corneo, Curtio iuniori, Zephalo, Mascardo & aliis probat non solum non esse credendum ei, qui agit de se exonerando, sed etiam quando solum ex sua declaratione sequi posset vitari dedecus declaratis. addendi Riccius in *decisionibus Curia 1. part. decis. 24. & in praxi aurea resol. 310.* Morla in *empor. tit. 11. in premiss. n. 79.* Et cum hic Tabellio non solum prædicta declaratione, qua affirmavit veram esse renuntiationem, exculparetur ab accusatione instituta contra illum, sed vitaret notam & vituperium falsarij, manifestè prædictis Iuris dispositionibus & doctrinis comprehenditur.

16. Facit ratio, ex qua non creditur declarationi illius, qui agit de se exonerando, quia tanquam focus criminis regulariter non probat, nisi in criminibus exceptis. Riccius *vbi proxime. Fachinæus lib. 9. c. 88.* Farinac. in *praxi, q. 43. num. 41. & q. 46. num. 68.* Narbona *ad l. 2. gloss. 5. num. 1. & 3. cum seq. lib. 8. Recopil. vbi refert Nouellum, Mascardum, Boërium, Decianum, Rolandum, Iulium Clarum, Maceratensem, & alios, & in hac specie, etiam si non concurrant coniecturæ falsitatis quæ in hoc casu intercedunt, non esse credendum Notario qui testatur scripturam traditam testatori, probauit Gratianus tom. 5. *disceptat. cap. 973. n. 48.**

17. Rursus harum declarationum differentia consideratur, quia ex ea quæ pertinet ad falsitatem renuntiationis, magnum præiudicium parti fit, quod non præsumendum aliquem facere velle, nec in vita, multoque minus in morte, ex notatis per text. *ibi in l. fin. C. ad l. iul. repetund.* Menoch. *de præsumpt. lib. 5. præsumpt. 5.* In alia autem quæ veram declarat, nulli præiudicium fit, imò in sui & eius, cui officium renuntiatum, fauorem declaratio existit, & quamuis contra veritatem iste Tabellio declararet, potuit in morte errore duci, vt quemadmodum vt testis deposuerat tempore quo renuntiatum non fuit, ab illo renuntiatione subscripta, & multo postquam facta, iam mortuo renuntiante rogaretur, vt subscriberet, idque facere negasset, & tandem respondit cum velle à peritis informari, & edoceri, tandemque à peritis interrogauit, & cum dicerent fieri posse, actis suis inse-

ruit, renuntiationem subscripsit, & transcriptum authenticum dedit, quod facere illum non potuisse proximè probauimus, eodem errore potuit ad prædictam declarationem induci, præsertim cum esset in eius exculpationem, & iuxta opinionem Reginaldi, Nauarri, Roderici, Peregrini, Seguræ, Dauallos, & Villalobos, quos refert & sequitur Diana *3. p. tract. 5. resol. 103. & si aliquis de crimine sit conuictus, & ad mortem damnatus, quamuis illud committeret, si negauit, non est obligatus declarare, & hic Notarius potuit ab indocto Cōfessario ad id induci.* At verò in alio Notario, qui declarauit ipsum fabricasse falsam renuntiationem, nulla causa erroris potest considerari, vt sibi tam graue facinus importaret, & magnum præiudicium tertio inferret.

Tum aduersus eum, qui pro veritate renuntiationis declarauit de falsitate, accusatio multo antea fuerat instituta, & quando fama Notarij notata, eius fides illæsa non est, vt notarunt Mascard. *de probat. concl. 740. n. 26.* Natta *conf. 633. n. 12.* Farinac. *de falsitate q. 156. n. 154. & 155.* & cum hæc renuntiatione produceretur ab hoc Tabellione, iuxta quod deposuerat de modo quo suo Protocollo inferuit renuntiationem, succedit doctrina vt instrumentum, quod producitur à persona suspecta, fidem non faciat. Bald. *lib. 5. consil. 402. num. 2.* Riminaldus iunior *consil. 58. num. 32.* Crauetta *consil. 134. n. 34.* Farinac. *consil. 11. num. 15. & lib. 2. consil. 109. num. 6. & 7.* Menochius *lib. 5. præsumpt. 20. num. 27.*

Deinde, quamuis etiam appareat Tabellionem, qui declarauit falsam renuntiationem fecisse, falsarium esse constet sua declaratione, tamen nunquam præsumi potest contra se falsum dixisse, & in conspectu & contrariis declarationibus illa amplectenda, quæ verosimilior & fortioribus coniecturis comprobata declaratio falsitatis renuntiationis quatuor testibus, qui presentes fuerunt, comprobatur, & alterius pro veritate solum testimonium exhibetur, quod fortassis supponi potuit, vt alia plura consicta in hoc casu, de quibus statim dicemus, & cum in tam longè distitis Indiarum Prouincijs id fieret, non facile, aut breuiter fraus deprehendi potest; sed & vrgentiores coniecturæ sunt pro falsitate & suppositione renuntiationis, quas allegatione 96. sequenti expendimus.

Vnde non obstat eum, qui officium ipsi renuntiatum intendit, habere pro se instrumentum renuntiationis, cui Iuris præsumptio suffragatur. *l. cum precum. C. de*

de probatio. l. cum propria. C. si quis alteri, vel sibi. Roman. *conf. 509. n. 25.* Crauetta *lib. 1. consil. 56. num. 7.* Parisius *lib. 2. consil. 28. n. 9.* Alciat. *regul. 3. præsumpt. 13. n. 13.* Mascard. *de probatio. conclus. 905.*

21. Et semper interpretatio sumenda vt falsitas excusetur, gloss. in *cap. excedens, de crim. falsi.* Menoch. *lib. 2. de arbitr. cas. 309. n. 10.* Mascard. *conclus. 745.* Claudius Bacerius *de excusatio. falsi.* vbi plures refert, *num. 61.* quia id procedit quoties, non probaretur falsitas contra instrumentum, vt in hoc casu, vel non essent tam vrgentes coniecturæ falsitatis, de quibus in allegatione sequenti, quia tunc præsumptio falsitatis à Iure probata pro falsitate habetur, gloss. & Doctores in *l. iubemus. C. de probatio.* addendi Decius *consil. 157. n. 5. & 6.* Parisius *lib. 2. consil. 28. n. 50.* Natta *conf. 633. n. 16.* & relati per Surdum *conf. 173. n. 6.*

22. Quintò huic probationi falsitatis suffragatur. nam cum pro illa contra instrumentum sint validæ præsumptiones (quas in aliam allegationem reiecimur, quia in ea agendum, quando ex folis coniecturis falsitas probetur) sufficere ex illis dubiū reddi instrumentū, vt pro falso habeatur, nec nisi euidentissimis probationibus id poterit excludi, argum. *l. ultim. in princ. ff. de eo quod met. caus. eis verbis. Huiusmodi præsumptioni debet apertissimas probationes violentiæ opponere.* & comprobatur ex traditis à Grammatico *decis. 82. n. 2.* Zephalo *consil. 138. num. 15.* Peregrino *lib. 1. consil. 3. num. 57.* Sesse *de inhibitione. cap. 1. §. 10. num. 17.* D. Valenzuela *conf. 57. num. 8.* & cum is, qui officium sibi renuntiatum intendit, debeat renuntiationem probare, probatio dubia non prodest. *cap. in presentia 8.* vbi gloss. & Doctor. *de probatio. l. neque natales 10. C. eodem.* D. Couar. *lib. 1. var. cap. 13. n. 10.*

23. Et in terminis quando redditur dubium instrumentum (quod in hoc casu negari non poterit, ex tot argumentis & probationibus, quæ illud debilitant) pro falso habendum notauit Menoch. *lib. 1. præsumpt. 99. num. 18.* ibi, *Et quando subest hæc suspicio, debet Iudex in dubio non adhibere fidem instrumento.* ita post alios respondet Albanus *conf. 99. num. 7.* & in specie probat textus in *c. inter dilectos, de fide instrum.* eis verbis. *Quoniam cum obscura sunt iura partium, consuevit contra eum, qui petitor est, iudicari.* & cum Innocentio, Ioanne Andrea, Bellamera, Imola, Baldo, Felino, Zabarella, Barbatia & alijs, doctè probauit Augustinus Barbosa in *collectan. eius text.* & in hoc Iudicio, qui officium petit, pro actore habendus, & fiscus qui excipit de falsitate, Ioan. Bapt. Larrea *Fisc. Alleg. Pars II.*

pro reo. Et facit quod ex Molina & Bardaxi probauit Sesse *de inhibitionibus, cap. 2. §. 2. num. 27. & 2. p. dec. f. 118. n. 9.* vnam solam scintillam offuscare fidem instrumenti, vt non possit dici manifestum, sed dubium, nec quidem potest dici instrumentum probatio probata, quando veritas in dubium reuocatur, vt ex Decio, Ruino, Iafone, Ancharrano, Butrio, Socino, Fulgofio, Zephalo, Rolando, Croto, Surdo, & decisionibus Rotæ & Pedemontana probauit Marius Muta *decis. Sicilia 23. n. 5.*

24. Sed & cum apparet, verosimilior sit declaratio Tabellionis, qui contra se in morte cōfessus fecisse falsam renuntiationem, quod & pluribus testibus & præsumptionibus falsitatis probatur, & credi non potest sibi falsum delictum in morte in tertij præiudicium imputasse, succedit doctrina Baldi, Socini, Decij & aliorum, quos refert & sequitur Sebastianus Medices *de reg. iur. regul. 11. num. 41.* vt quando sunt duæ præsumptiones inuicem contrariæ, alia quæ assistit pro instrumento, vt Iuris præsumptio, quæ pro scriptura publica est, & declaratio eius Tabellionis, qui verum dicit, altera præsumptio contra instrumentum, & declaratio illius Tabellionis, qui falsum ab eo confectum fatetur, si hæc verosimilior est, standum ei, vt falsum instrumentum credatur. Et ratio est, quia omnis præsumptio cessat contra verosimile, quia præsumptio est applicatio animi ad verosimile, vt cū Baldo, Parisio, Crauetta, Ripa, & alijs, idem Medices *vbi proxime n. 7. & in ampliatio. num. 50.*

25. Sextò hanc etiam probationem falsitatis arguit. nam euidenter apparuit testamentum Tabellionis, qui in morte contra renuntiationem declarauit falsè corruptum & laceratum, subtracta ea declaratione falsitatis renuntiationis, quæ comprobata testimonio testis filij declarantis, cuius manu scripta Notarij, coram quo facta fuit Religiosi Confessarij, & illius socij, coram quibus declarauit, & vterius alijs quinque testibus, qui ad domum illius Tabellionis cum Præto re vrbis post lethale vulnus ei illatum peruenirent, vt inquisitionem facerent, de delicto testantur vidisse illos filium Tabellionis scribere declarationem, quæ pater vulneratus dictabat, & eam declarationem à testamento subtractā apparuit, vt ipso facto id cōprobetur, ex quo maxima & validior desumitur probatio. *l. fin. §. item rescripserunt. ff. ad municipalem.* & omnes excedit, quado facto ipso confirmatur, gloss. *verb. requirit, in c. ad nostram et 2. de iur. iurando.* Baldus in *rubric. de probatio.* Marianus Socinus

Socinus *vol. 3. conf. 61. num. 1.* Albanus *conf. 97. num. 3.* & ex aliis Mascardus *de probatio. q. 8. num. 45. cum seq.* & in hoc casu ipsa apparuit testamentum, in quo declaratio erat, fuisse apertum ex diuersis sigillis signatum, & aliter confutum, quo casu dicitur falsitas apparens, vt in terminis, quando vnus quaternus est perforatus, & confutus diuerso modo, probauit Sforcia Oddus *conf. 78.*

Septimò hanc subtractionem declarationis factam ab eo, cui officium renuntiatum, & in cuius damnum cedebat ultra magnam probationem, vt ille horis extraordinariis nocte & valde manè multoties allocutus Religiosum Ordinis Confessarium illius Tabellionis, cui Confessarius, quia hospes erat in Monasterio, nec habebat vbi recluderet testamentum, custodiendum tradidit, & Prouincialis Ordinis, qui dicebatur consanguineus ipsius, cui officium renuntiatum, euocatus fuit ad urbem ab oppido, in quo absens erat eodem die quo Tabellio mortuus post declarationem factam, & clandestinè, non perueniens ad Monasterium vbi testamentum erat, sed aliquos Monachos allocutus, statim recessit ab vrbem ad locum proximum vbi erat, quæ omnia modo extraordinario facta, & non solum illum cui officium renuntiatum alloqui Religiosum, in cuius potestate erat testamentum, & multoties tunc occultè multo manè, & nocte eo tempore & die mortis Tabellionis cum Religioso alloquutum, videtur probare & arguere fraudem subtractionis declarationis.

Ultrà ex Iuris regulis comprobatur, quibus falsitas instrumenti præsumitur facta ab illo in cuius utilitatem cedit, vt arg. *l. penult. C. de probatio.* ex Bartolo, Baldo, Alciato, Curtio seniori, notauit Surd. *conf. 512. n. 5. & 6.* & hanc præsumptionem Cassianam & verissimam vocauit Cicero *in oratione pro Sexto Roscio Amerino*, eis verbis. *Lucius Cassius ille, quem populus Romanus verissimum & sapientissimum Iudicem putabat, identidem in causis querere solebat, cui bono fuisset, vt notauimus allegat. 28. num. 7.* & expendimus pro hac re *num. 10.* locus Ciceronis *in oratione pro Tito Annio Milone*, & oratione 38. tradit eis verbis. *Quoniam igitur pacto probari potest insidias Miloni fecisse Clodium, satis est, in illa tam audaci, tam nefaria bellua docere magnam ei causam magnam spem in Milonis morte propositam magnas utilitates fuisse, itaque illud Cassianum, cui bono fuerit, in his personis valeat.*

Et idem ex Bartolo, Alberico, Blanco, Lancelloro, Curtio seniori probauit Surd. *conf. 467. num. 5. & 6.* reddens rationem, vt sicut damnum præsumitur datum ab inimico, vt ex Romano, Decio & aliis, ita etiam ab eo, qui ex facto sperabat commodum. Mascardus *de probatio. conclus. 831. n. 12.* Menoch. *de recuper. remedio 1. n. 56.* Gratian. *decif. 84. in additio. n. 3.* Alciatus *conf. 357. in fin.* quem Baldum & alios ad idem refert Surdus *conf. 512. num. 5.* Hieron. Gonzalez *reg. 8. Cancell. § 7. in præmio, n. 167.* & in terminis subtractionis instrumenti, vt in præfenti, quando non constat qui fecit subtractionem, præsumi factam ab eo, cui prodest, vt argum. *Aub. ad hoc. § ille etiam, verb. si quis instrumenta. C. de Lat. libert. tuenda.* ex Bartolo, Bruno & Blanco Mascardus *vbi proxime d. num. 12.* alios referunt Becius *conf. 70. n. 10.* Farinac. *de falsit. q. 153. n. 209.* Surdus *d. n. 5.* Gonzalez *vbi proxime.* Gratianus *dis. ept. forins. tom. 2. cap. 262. n. 39.* ex decisio. Rora, Baldo, Romano, Iafone & aliis idem Gratianus *in additio. ad dict. decis. 84. n. 6. & 7.*

Octauò, quia licet prædictis non adeò probaretur plenè falsitas, sufficere ex testibus, quos suprà retulimus, esse probationes semiplenas, vt iungantur, & ex eis fiat perfecta probatio in rebus difficilis probationis, qualis est falsitas, vt argum. *l. quero. §. seruum dupla. ff. de ad. edict.* probarunt Bart. *ibi,* & communiter Doctores. Aretinus *in e. cum causam, n. 34.* & Felin. *num. 10. de probatio.* Beroius *in rubrica eius tit. n. 28.* ex Baldo, Iafone & pluribus Menoch. *lib. 1. præsumpt. 39. n. 18.* ex Abbate, Salizeto, Calderino & aliis, Campegius *in tract. de testibus, reg. 303. vers. quinto locum habet.* Barbatia *lib. 2. consil. 6. n. 33.* Ant. Gabriel *commun. opin. tit. de probatio. conclus. 1. n. 2.*

Maximè, quia omnes semiplenæ probationes, quæ in hoc casu possunt considerari, sunt eiusdem speciei, & tendunt ad eundem finem probandæ falsitatis, & id eo magis coniungendæ, ex *l. excusant. §. 1. & 2. de excusat. tutor.* Antonio Gabrieli & Menochio notat Mascardus *de probatio. tom. 1. q. 4. n. 14.*

Nec obstare poterit quod ex aliquorum sententia colligitur, probationis imperfectæ accumulationem admitti in causis ciuilibus, non verò in criminalibus, vt falsitatis. Antonius Gomez *3. tom. variar. c. 12. num. 27. verb. secus tamen est in ciuilibus.* Farinacius, qui plures refert, *in praxi, q. 86. n. 71.* & quod dicitur imperfectam probationem cum adminiculis effici perfectam procedere ad condemnationem ciuilem, arg. *l. instru*

l. instrumenta domestica. C. de probatio. tradit Marecotus *lib. 1. varia. cap. 79. num. 6.* Fontanella *de pactis nuptialibus. claus. 6. glos. 3. p. 7. n. 20.* Farinac. *2. p. nouiss. decis. 303. & 330.* nam responderi facile potest id aliter, vt prædiximus, admittendum in rebus difficilis probationis, & delictis, quæ in occulto fiunt, vt falsitas instrumenti quæ semper clam solet perpetrari. Menoch. *de præsumpt. lib. 1. q. 40. num. 13.* qui adducit Alexandrum & Crauetam, Decianus *lib. 7. crim. cap. 24. num. 10. & cap. 26. num. 4.* Iulius Clarus *in praxi crim. §. fin. q. 20.* Farinac. *2. tom. conf. crimin. 75. num. 4.* Grammat. *decif. 42. & 96.*

32. Sed & potest elidi illa opinio, quamuis non haberet limitationem, quam notauimus; quia in hoc casu actio instituta pro interesse officij, vt fisco illud applicaretur, quasi non renuntiatum, & petitum, id declarari per ciuilem actionem, vel criminalem, quod magis utile fisco esset, iuxta iuris dispositiones, quibus ciuilis actio non tollitur ex criminali. *l. unica. C. de superexactor. lib. 10. ibi, id est, conuictus, & sic ciuilis non tollit criminalem. l. unica. C. quando ciuilis actio crim. præiudicet,* notat ibi gloss. marginalis dicens, *ciuilis actio criminalem non tollit,* & Ioannes de Platea *ibi, num. 2.* tradit, *Condemnatus ciuilitè in duplum, poterit etiam criminaliter puniri, quia ciuilis actio non tollit criminalem, neque per executionem vnus, tollitur altera. l. ex morte. ff. ad l. Aquil.*

33. Et ideo in rubrica, quando ciuilis actio crim. præiudicet, non absolutè dicitur præiudicare, sed per verbum, quando, quasi multoties possint concurrere actio ciuilis & criminalis, vt notat Salizetus *in d. l. unica, num. 3.* ibi Iacobus Butrigarius, dicens, *quod interdum ciuilis & criminalis producantur ab eadem lege, & tunc utraque potest simul intentari; & inferius ibi, cum regulariter ex quolibet crimine nedum criminaliter accusari, sed etiam ciuilitè conueniri actione in factum, vt ff. pro socio. l. nec quicquam,* & adducit *l. qui nomine 25. ff. ad l. Cornel.* vbi eum, qui coram iudice literas falsas exhibuit, tradit Vlpianus *ex ea actione in factum pænali teneri, quamquam lege Cornelia reus sit,* ita vt ad interesse possit agi ciuilitè actione in factum, & pro crimine ad pœnam.

34. Et rationem tradit Salizetus *vbi proxime,* quia aut ex facto ostenditur ius publicum, vt in hæresi, simonia & aliis, aut læditur non solum ius publicum, sed etiam priuatum; & tertio fit præiudicium, vt in homicidio, furto, incendio, falsitate, & similibus; in primo enim casu solum nascitur vnica actio ad publicam vindictam, quia

non agitur de damno alicuius priuati; in secundo verò nascuntur duæ actiones, vna quæ respicit vindictam publicam, altera quæ comprehendit interesse partis læsæ, & quod plus est, ad sarcindum damnum priuati considerantur duæ actiones separatæ, ciuilis & criminalis. *§. in summa, Inst. de iniuriis. l. Prator. §. 1. & §. posse. l. institutio 37. ad fin. l. de iniuria 45. ff. de iniur. l. fin. C. eod. & comprobatur iure Hispano. l. 21. tit. 9. p. 7.* ex Bartolo, Alberico, Angelo & aliis Antonius Gomez *tom. 3. varia. cap. 6. num. 7.* Iulius Clarus, Brissonius, Paz, & plures, quos ego congeffi *2. p. decis. Gramat. 98. num. 1. & 3.* & ideo Salizetus *vbi proxime, in vers. item suis,* tradit, *quod in casibus, in quibus oritur ex crimine duplex actio, potest offensus utramque proponere, scilicet illam, quæ tendit ad vindictam publicam, & illam quæ tendit ad interesse priuatum, & potest utramque simul intentare in eodem libello, licet non æquè principaliter.*

35. Quo casu dicitur actio mixta, quamuis sit criminalis, quatenus concernit publicam vindictam, & ciuilis, quatenus concernit interesse priuatum, Bossius *in praxi tit. de appellatio. & in rub. C. de iudic.* Gomez Arias *in l. 80. Tauri.* Iulius Clarus *in praxi crim. q. 1. num. 3.* & conducit ex nostris *l. 57. tit. 5. lib. 2. Recop.* quæ disponit si iudices inuenerint in iudicio aliquos testes falsum deposuisse, breuiter procedant ad punitionem falsitatis, & possint facere absque eo quod spectent decisionem causæ principalis, & *in l. sequenti,* traditur puniendos esse per iudices officiales qui aliquo modo excefferint, vnde rectè sequitur ad petitionem fisci patroni, & quamuis non peteret ex officio posse intendi actiones ad interesse, & ad pœnam, & cumulari vt fisco proderit, & ita leges nostras interpretatus Thomas Grammaticus *in additione,* & Vrsillis *ad decis. 225. Afflicis num. 1.* eis verbis, *istud definitum est per regiam Pragmaticam Regis Catholici, & eo maximè, siue ex ciuili actione, vel criminali causa decidenda, cum apud nos inspecta veritate iudicia in supremis Senatibus breuiter expedienda iubetur. l. 27. tit. 5. lib. 2. l. 10. tit. 17. lib. 4. Recopil.* & cum fisci patronus peteret ius fisci, siue ex ciuili actione, vel criminali, quæ magis expedierit, & cum officium quasi non valida renuntiatione fisco applicari respiciat interesse regalis Patrimonij, merito poterunt quasi in causa ciuili ex omnium sententia probationes imperfectæ coniungi, & ex coniecturis fieri condemnatio.

Rursus quod ab aliquibus admissum in 36.

criminalibus probationes non coniungi, non habet locum, ut notauimus in eis, quæ occulte fiunt, & difficilis probationis censentur, & generaliter vitra prædicta duas femiplenas probationes posse coniungi ad condemnandum in pœna ordinaria delicti, tenuerunt Bartolus in l. 1. §. sed Cornelio ff. de iure fisci. Abbas, Felinus, Baldus, Alexander, Aretinus, Salicetus, Butrius, Crauetra, Anton. Gabriel, qui alios adducunt, refert & sequitur Peguera de iur. 17. num. 43. & 44. qui adducit exempla quæ nobis conueniunt, & idem tenuerunt Franciscus Marcus 2. p. decis. 96. Ruinus 4. p. collect. 1114. ex Auendaño, Neuizano, & aliis, Barbof. in l. 2. p. 1. n. 90. & 91. ff. sol. matr. ex pluribus Farin. 2. tom. c. n. s. 115. n. 7. ex Zepolla & aliis, idem Farin. conf. 189. n. 5. cum Decio, Mascardo, Eugenio, Miranda, Raudensi, Hondedeo, Viuio, Barzio, Felino, Azeuedo & aliis, Giurba conf. crim. 2. num. 45. & 46. & in rebus difficilis probationis præsumptiuam probationem sufficere, ex Valasco & aliis rectè & doctè probauit D. Augustinus Barbofa in collect. Codicis tom. 2. ad l. consensu. C. de repudiis, num. 16.

37. Denique non obstat testem exhibitum ab eo, qui sibi officium renuntiatum intendit, qui testatur ad alia negotia intervenisse in officio Tabellionis, & vidisse tractari de renuntiatione officij ea die, qua renuntiatio videtur facta, de cuius veritate & validitate agitur. nam vitra quàm testimonium & similia eliduntur, eo quòd apparet ex omni contextura actus, de quo Tabellio & omnes testes instrumentales interrogati, ut de facto constaret, qui ad erant tempore renuntiationis in officio Tabellionis, omnes declarant nullos alios, nisi eos & officialem officij tunc adfuisse. Etiam hic testis absque eo quòd à partibus præsentaretur, nec à iudice ad examen euocatus ipse testis se obtulit testimonio, & testis qui eo modo deponit, est suspectus de falso, nec probat, ut in auth. de testibus. §. si verò ignoti, ibi, veritate corrumpere festinantes. Menoch. de arbitr. casu 474. num. 57. & lib. 1. præsumpt. §. 5. num. 2. Monticellus de testibus pag. 255. plures, quos referunt Mascard. conclus. 1311 num. 44. Tiber. Decian. tract. crim. lib. 1. cap. 3. rub. 15. num. 61. & facit l. que omnia. §. 1. de Procurat. eis verbis, nam hoc inso suspectus est quòd operas suas ingerit, unde oritur regula, quòd testis se sponte examini offerens tanquam suspectus non probat. & potest torqueri, ut tradit Farinac. de testibus q. 9. num. 38. ad quam se refert q. 80. oppositione 34. ad n. 1.

usque ad fin. & maximè n. 7. unde ex prædictis falsitatem renuntiationis probatam esse dicendum, & in fauorem huius declarandum.

ALLEGAT. XCVI.

De falsitatis probatione ex indicis.

- 1 Falsitatis difficilis probatio. l. si ex falsis. C. de transaction. Authent. de testibus. §. licet collat. 7.
- 2 Falsitas probatur indicis & coniecturis.
- 3 Falsitatis præsumptio habetur pro eius probatione in civilibus.
- 4 Falsitatis præsumptiones in criminalibus sufficere ad condemnationem plures tenuerunt.
- 5 Præsumptio falsitatis transfert onus probandi in producentem scripturam. l. fin. C. de leg. Corneliam de falsis. l. tubemus. C. de probat.
- 6 Præsumptiones duæ & urgentes in causa falsitatis suffiunt ad condemnationem criminalem.
- 7 Falsitatis pœna est arbitraria, & suffiunt indicia ad torturam. l. eos. §. qui se promilite. ff. ad leg. Corneliam de falsis.
- 8 Instrumento fides detrahatur in causa civili, ex indicis falsitatis, etiamsi non sit visibilis sed latentis.
- 9 Falsitatis crimen grauißimum quod potest vitam, honorem & diuitias adimere. Specialia plura admissa in probanda falsitate.
- 10 Probationes in criminalibus debent esse clarae. Indicia suffiunt & cumulantur in rebus difficilis probationis, & habentur pro clara probatione, & n. 11. Veritas perire non debet & lex contenta cum probatione, qua potest haberi in occultis. l. fin. ff. de probat.
- 12 Indicia vehementia non minus valent, quàm testes. l. non omnis. §. à Barbaris. ff. re militari. l. 2. C. quorum appellat. non recip. l. licet Imperator. ff. de leg. 1. l. locuples. ff. de manumiss. testam. c. cum dilecti, de donation. c. fin. de success. ab intestato.
- 13 Indicia vehementia possunt sufficere ut fiat

- fiat condemnatio in pœna ordinaria.
- 14 Probationis claritas non minus ex indicis colligi potest, quàm testibus. c. 1. de homicidio, lib. 6. l. indicia. C. de rei vindicat. c. inter, de cleric. peregrin. c. et qui. §. diffinitiu. vers. nullus homicidarum. 2. q. 9. c. dixit Dominus. 3. 2. q. 1. c. nec aliqua. 2. 7. q. 1. c. literis, de præsumpt.
 - 15 l. fin. C. de probat.
 - 16 Iosue indicio vsus ad detegendum furtum Achan. Indicia qua dicuntur ab indicando, quando sunt urgentia, maiorem fidem faciunt, quàm testes, qui possunt esse corrupti. Quæstionis tormentorum fallacitas. l. solent, de præscript. verbis.
 - 17 David indicio potius, quàm testibus vsus, ut ostenderet Sauli posse illum occidere, & noluisse. c. 24. lib. 1. Regum expenditur.
 - 18 Indicia & præsumptiones habentur pro clara probatione, dum alia superiora non excludantur. l. Diuus. ff. de in integr. restit. l. non solum, de ritu nuptiar. l. qui autem. §. non simpliciter. ff. si quis omis. caustestam. l. 1. C. qui & aduersus quem. c. ex transmissa, qui filij sint legit.
 - 19 Indicia urgentia qua possunt mouere iudicem, suffiunt ad pœnam ordinariam.
 - 20 Fama contra scripturam est indicium falsitatis.
 - 21 Retardatio exhibitionis instrumenti quod statim debebat exhibere, est indicium falsitatis.
 - 22 Retardatio breuis temporis iuxta qualitatem rei, potest haberi pro diuturna. l. si quis forte. ff. de pœnis. Diuturnum accipitur pro decennio. l. si cum fideicommissum 16. §. Aristo. ff. qui & a quibus.
 - 23 Protocollandi instrumenti tarditas est indicium falsitatis.
 - 24 Indicium falsitatis colligitur ex inuerosimilitudine.
 - 25 Falsum instrumentum præsumitur factum ab eo, in cuius utilitatem cedit.
 - 26 Comparationis literarum diuersitas declarata à Notariis indicium facit falsitatis.
 - 27 Differentia subscriptionis Notarij est indicium falsitatis. c. quàm graui, de crimine falsi.

- c. licet, eodem titulo. c. inter dilectos, de fide instrument.
- 28 Instrumentum debet poni in Protocollo statim quo conficitur. c. quoniam contra falsam, de probat. l. 9. tit. 19. p. 3. l. 13. tit. 25. lib. 4. Recop.
 - 29 Scriptura extra Protocollo fidem non facit. Scriptura cuius registrum non est in potestate Tabellionis, est suspecta de falsitate. l. moris. §. solent. ff. de pœnis.
 - 30 Tabellio debet sua manu scribere instrumenta, licet de generali consuetudine admittatur, ut alius scribat à Notario rogatus. Auth. de Tabellionibus. §. nos autem. l. 15. tit. 19. p. 3. l. 13. tit. 25. lib. 4. Recop. Specialiter dua non admittenda. l. 1. C. de dotis promiss.
 - 31 Indicium falsitatis, ignorari à quo scribit testes, & dies. l. inciuilem. C. de furtis.
 - 32 Indicium falsitatis ex laceratione instrumenti.
 - 33 Testibus variis & contrariis, non credendum.
 - 34 Testium dicta contraria ad concordiam reducenda. Testium varietas in tempore non potest ad concordiam reduci. c. nihil obstat. de verb. signific. l. qui falsa, vel varia. ff. de testibus.

Falsitatis crimen an probetur præsumptionibus, & qua eius coniectura sufficiant. Agitur de falsitate scriptura renuntiationis officij, ut fisco applicetur ex defectu renuntiationis.

ALDE difficilem esse probationem falsitatis, insinuat Baldus in l. si ex falsis, n. 2. C. de transaction. dum ex verbis textus, ibi, falso reuelato, tradit adeò semper in occulto fieri, ut ex diuina reuelatione sit probanda, & faciunt verba textus in Authent. de testibus. §. licet, collat. 7. dum in terminis falsitatis tradit, Deò huiusmodi omnino non indulgente occultari. Et probari falsitatem indicis, præsumptionibus & coniecturis, maximè in causis civilibus, ut existimatur hæc applicandi officium

1. 2.

officium fisco, est opinio concors omnium Doctorum, Archidiaconus *in c. in memoriam, ad fin. distinct. 19.* Ananias *in rubr. de crimin. falsi, col. fin.* Felinus *in cap. afferte, col. 4. de presump. glof. & Doctores in l. iubemus. C. de probatio.* cum Dominico, Speculatore, Decio, Parisio, Alexandro, Iafone, Curtio seniori, Socino iuniori, Castrensi, Grammatico, Cephalo, Natta, & Bossio probauit Petrus Surdus *cons. 173. num. 1. & que ad 5. & num. 6.* tradit, & clarum est quod falsitas probatur coniecturis, ex Barbaria, Anania, Iafone, Marsilio, Crauetta & Neuizano probat, idque magis procedere quando plures coniecturæ falsitatis concurrunt. Decianus, Cephalus & decio Pedemontana, quos refert Surdus *ubi proxime num. 6. & 7.* ex aliis Farinac. *de falsitate q. 152. n. 10. & 32.* vbi tradit huius sententiæ non esse contradictorem, & prædictis addendi Peregrinus *vol. 6. cons. 41. num. 15. & cons. 72. n. 11. 12.* Sforcia *cons. 62. n. 7. & cons. 78. n. 2.* Mandelus Albenis *tom. 1. cons. 99. per totum.* Fachinæus *lib. 1. cons. 91. num. 2. & consil. 94. num. 25.* Muta *lib. 1. decis. 74. num. 14.* Intrigriolus *decis. 17. num. 21.* Sesse *1. p. decis. 72. num. 8. & p. 2. decis. 118. & 4. part. decis. 452. n. 6.* Gratian. *tom. 4. discept. cap. 752. num. 5.*

3. Vnde succedit ea Doctorum sententia, vt in causis quæ respiciunt partis interesse, præsumptio falsitatis habetur pro eius probatione, quia lex contenta esse debet eâ quæ haberi potest, & verosimili, vt ex *l. iubemus. C. de probatio. c. inter dilectos, de fide instrum.* notatur communiter ibi, & Bartolus *in l. si quis ex argentariis, num. 1. ff. de edendo.* Bald. *in l. scripturas num. 5. vers. quedam sunt. C. de fide instrum.* Panormit. *in c. quia verosimile, num. 3. de presump.* Grammaticus *decis. 28. num. 1.* Rota *2. p. decis. 137. num. 3.* Aymon Crauetta *cons. 28. num. 2.* Decius *cons. 175. num. 1.* Mandelus *cons. 225. num. 27. & 28.* notatur *in l. vbi. C. ad leg. Cornel. de falsis.* Franciscus Marcus *decis. 743. num. fin.* Thesaur. Forens. *lib. 1. q. 47. num. 1. & 2.* D. Ludouisius *decis. 546. num. 11. & 17.* Gratianus *tom. 4. discept. cap. 752. num. 5.* & communem omnium sententiam tradit Mascardus *concl. 739. num. 5.* de quo etiam testatur Menochius *de presump. lib. 1. q. 99.* & rationem tradit *num. 6.* vt sicut scriptura non est probatio quæ voce & testatione testium fit, sed præsumptiua, propter id quod lex confidit de Notario, hæc præsumptio aliis eliditur, & debent sufficere coniecturæ ad probationem falsitatis.

4. Quod non solum procedere in causis

ciuilibus, sed etiam in criminalibus, plurimum opinio fuit. Ananias *in cap. licet n. 6. de crimine falsi.* Decij cum multis *cons. 175. num. 4.* relati per Antonium Gabrielem, Capicium, Neuizanum, Monticellum, Albanum, Becium, Hondedeum, Marsilium, qui tenent præsumptiones falsitatis facere concludentem probationem. Archidiaconus, Hostiensis, Iacobus Butrigarius, Gofredus, Curtius, Senensis, Ancharranus, Gratus, Cephalus, Bertazola, Barbaria, Iosephus Ludouicus, Riminaldus, Caputaquensis, Menochius, Iulius Clarus & alij, quos omnes in id refert Farinac. *de falsitate q. 152. n. 2. 4. & 5.*

Sed quamuis aliqui dubitauerint, vt in causis criminalibus possit fieri condemnatio ex præsumptionibus & coniecturis falsitatis, vt refert Farinac. *ubi proxime, num. 7.* tamen omnes Doctores, qui tenuerunt sufficere falsitatis præsumptiones, vt transferatur onus probandi in producentem scripturam, per textum *in l. fin. C. ad leg. Cornel. de falsis,* iuncta glof. *verb. scripturam,* & cum Cyno, Baldo, Odofredo, Saliceto, Petro de Bellapertica, Hostiensi, Butrigario, Ioanne Fabro, Archidiacono, Ioanne Andrea, Bellamera, Follerio, Natta, Neuizano, Afflicto, Mascardo & aliis, probauit Farinac. *d. q. 152. num. 3.* & dicit communem Baiardus ad Iulium Clarum *lib. 5. sent. §. falsum, num. 112.* & idem tradit Bertazola *cons. 91. num. 33.* Albanus *cons. 214. n. 12.* & probari videtur aperte ex *l. iubemus. C. de probatio.* eis verbis, *Iubemus omnes qui scripturas suspectas comminiscuntur, cum quid in iudicio prompserint, nisi ipsi adstrinxerint veritatem, vt nefarie scriptura reos quasi falsarios esse detinendos.* Vnde etiam in causa criminali quando contra instrumentum fuerint falsitatis coniecturæ, debet puniri vt falsarius, qui illud exhibuerit, nisi aperte eius veritatem probauerit.

6. Vtcrius illa opinio Doctorum, vt in crimine falsi non fiat condemnatio, ex coniecturis procedit, quando sunt leues, & non plusquam duæ; si verò plures coniungantur præsumptiones falsitatis, & sint valde vrgentes, & sit fama scripturam esse falsam, tunc etiam in criminalibus posse fieri condemnationem, ex coniecturis admittunt Cynus, Bellapertica, Anania, Caputaquensis, Crauetta, Monticellus, Surdus, Decianus & alij, quos refert Farinac. *d. q. 152. num. 23. & num. 29.* tradit hæc verba, *Si verò præsumptiones falsitatis sunt plures quàm duæ, tunc non solum sufficiunt ad tollendam fidem instrumento, sed etiam ad condemnandum criminaliter, prout videtur de mente*

mente præallegatorum Doctorum, quorum plerique simpliciter dixerunt, duas præsumptiones in crimine falsi haberi pro concludenti probatione, & in specie sic voluit Decianus cons. 108. num. 76. & cons. 99. num. 11. lib. 2. & cum in hoc casu sint plures coniecturæ contra instrumentum renuntiationis, quas statim dicemus, nec ex parte illius, in cuius fauorem facta renuntiationis officij, nihil aliud sit probatum, quàm scripturam exhibere, meritò ex validis & vrgentibus præsumptionibus falsitatis poterit sequi condemnatio, necdum in causa ciuili, vt fides instrumento detrahatur, & officium quasi absque renuntiatione fisco debeat applicari, sed etiam in causa criminali falsitatis.

7. Quod magis sine difficultate procedit, si cum pœna in hoc crimine sit arbitraria, vt ex *l. eos 27. §. qui se pro milite. ff. ad leg. Cornel. de falsis,* & ex Farinac. *de falsis. quest. 150. n. 21.* & multis probauimus *allegat. 97. num. 1. & 10.* vellent iudices in pœna extraordinaria reum condemnare, vt ex Surdo, & aliis notauit Farinac. *ubi proxime,* & tradit sine difficultate procedere, vt in causa falsitatis ex coniecturis & præsumptionibus possit reus ad torturam damnari, vt ex Afflicto, Mascardo, Ludouico *decisione Lucensi,* Antonio Gabriele, & Menochio probat Farinacius *dict. quest. 150. num. 20.* ibi, *Sic etiam ex præsumptionibus & indicis posse etiam deueniri ad torturam in crimine falsi, non credo quod habeat aliquam difficultatem, quia sic est in aliis criminibus, & præsertim occultis.*

8. Et quoad causam ciuilem, præsumptiones falsitatis, etiam si non fuerint vitij visibilis, sed latentis & inuisibilis, sufficere ad detrahendam fidem instrumento, ex Natta, Hippolyto Riminaldo, Mascardo, & Sforcia, veriorum dicens sententiam, & iudicem, in cuius arbitrio est fides instrumenti, non debet in hoc casu eam adhibere, notat Farinacius *dicta quest. 152. numer. 16.*

9. Idque siue in ciuilibus, siue criminalibus congruè procedit ex grauitate criminis falsi. nam omnia alia delicta quodcumque tendit, vt ex rebus humanis, quibus vita sustinetur, vnam adimat homicidium vitam, furtum diuitias, adulterium honorem: at verò falsitas omnium criminum præparatio, & clauis existimanda, quia ex crimine falsi possunt adimi vita, honor & diuitiæ, & ideo ad punitionem falsitatis multa in iure specialia admissa, quæ referunt Goffre-

Ioan. Bapt. Larrea Fisc. Alleg. Pars II.

10. dus, Hostiensis, Henricus Boicus, Archidiaconus, Ancharranus, Marsilius, Afflicto, Bossius, Conradus, Monticellus, Peguera, & alij apud Farinacium *d. q. 150. num. 17.*

Sed hoc procedit, etiam si dicatur in criminalibus debere esse probationes claras. nam quando facta sunt difficilis probationis, & vt falsitas, in secreto fiunt; tunc indicia & præsumptiones sufficere ad probationem, tenuerunt Bald. *in l. quicumque, num. 25. C. de seruis fugit.* idem Baldus *in l. fin. num. 2. vers. sed quando, & vers. item ponit. ff. de probatio.* Igneus *in l. excipiuntur, num. 30. ff. ad SC. Silianam.* Felinus *in cap. afferte, num. 10. de præsumptio.* & ibi Ioannes Andreas & Imola *num. 3. & 4.* Butrius *num. 7.* Grammaticus *consil. 22.* Menochius *lib. 1. de præceptio. quest. 40. num. 13.* qui comprobatur ex Alexandro, & Crauetta; qui tenent in delictis occultis cumulari indicia & præsumptiones; & sufficere ad condemnandum, & probarunt Decianus *tract. crim. lib. 7. cap. 24. num. 10. & cap. 26. num. 4.* Bossius *in praxi, tit. de conuictis 37.* Boërius *decis. 164. num. 5.* Farinac. *tom. 5. consil. crimin. 75. num. 4.* Iulius Clarus *in praxi crimin. §. fin. quest. 20.* qui tradit esse communem opinionem, & ita practicum & decisum in Senatu Mediolani, & Grammaticus *decis. 42. & decis. 96.* testatur ita etiam fuisse decisum.

11. Quod prouenit ex iuris dispositione & necessitate, ne pereat veritas in delictis occultis. *l. fin. ff. de probatio.* & tradunt plures, quos refert Farinac. *cons. 29. num. 5.* Giurba *cons. 2. num. 45. & cons. 13. num. 1. & cons. 43. num. 22.* addendi Tyndarus *in l. admonendi, de iureiurando, num. 261. vers. 5.* Arimin. Tepatus *lib. 1. variar. tit. de testibus, cap. 5.* & idem esse communem opinionem, in delictis difficilis probationis sufficere indicia & præsumptiones, ex *l. non omnis. §. à barbaris. de re milita. cap. præterea, de testibus.* Castrensi, Angelo, Neuizano, Cassiodoro, & Rotæ decisionibus, tenet Barbosa *in l. 2. part. 1. num. 78. ff. solut. matrim.* qui tradit sufficere, præsumptiones tales esse, vt inducant animum iudicis, & idem probauit Azeuedo *in l. 4. tit. 6. lib. 8. Recopil. num. 51.* eis verbis, *in his quæ sunt difficilis probationis, qualibet informatio iudicis pro plena habetur probatione.* & fuit doctrina Bart. *in l. in illa stipulatione. ff. de verbor. oblig.*

12. Cui addendum, si indicia sunt vehementia, non minus illa operari, quàm testes & probationes, ex *d. §. à barbaris: ibi,*

Quod

Quod enim liquido probari non potest, argumentis probatur. & colligitur l.2. C. quorum appellatio. non recip. eis verbis, Argumentis conuictus, testibus superatus, quæ indicia conuincant, et si testes superent, & probatum censetur quod suadent præsumptiones & indicia, gloss. in l.1. C. de testamento mil. l. licet Imperator. ff. de legat. 1. l. locuples. ff. de manumiss. testam. cap. cum dilecti, vbi Panormit. num.1. de donatio. cap. fin. de success. ab intestat. & vt habeatur pro usurario manifesto, qui ex coniecturis apparuerit, etiam si non sit perfecta testium probatio, tenuerunt Ias. in d. l. licet Imperator, num.5. Alexand. vol.2. consil.24. num.6. Gail. lib.2. observatio. c.97. num.6. Menoch. lib.1. presumpt.95. Mieres de maioribus 2. part. in initio. num.98. Giurba consil.45. num.22. Dom. Valenzuela 1. tom. consil.28. num.11.

13. Et propter indicia fieri posse condemnationem in pœna corporali & ordinaria, notarunt Doctores in d. l.2. ex Baldo, Aretino, Caccialupo, Curtio seniori, Grato, Anania, Crauetta, probavit Menoch. lib.1. presumpt. 40. num. 11. cum seq. ex Abbate, Carrerio, Bruno & Mascardo, idem Menoch. d. lib.1. presumpt.97. & tenuit additio ad consil.28. Farinac. 1. tom. criminalium, vbi ex Bellamera dec. 688. tradit contrariam opinionem Innocentij esse communiter improbatam, & adducit decisiones Hieron. Laurentij & Pegueræ, in quibus ex indiciis vehementibus rei ad mortem fuerunt damnati, & huius opinionis refert Bartolum, Baldum, Salicetum, Ananiam, Bolognetum, Calderinum, Albericum & alios, Boërius dec. 164. n.3. & 4.

14. Idque locum habet, quamuis in causis criminalibus dicatur probationes claras esse oportere. nam iuxta qualitatem causæ & probationis, eius claritas ex indiciis colligi potest, ex textu in cap. 1. de homicidio, lib.6. ibi, quibusdam argumentis. & in l. indicia. C. de rei vindicatio. traditur, indicia certa quæ iure non respiciuntur, non minus probationis, quam instrumenta, continent fidem, & facit l.2. C. quorum appellatio. non recip. ibi, Argumentis conuictus, testibus superatus, cap. inter 2. de clericis peregrinis, eis verbis, Per idonea tibi constiterit argumenta, vbi gloss. verb. argumenta, tradit esse æqualem probationem indiciorum, ac testium, & ad hoc adducit textum in cap. ei qui. §. diffinitiva, vers. nullus homicidarum. 2. quest.9. cap. dixit Dominus 32. quest.1. cap. nec aliqua 27. quest.1. cap. literis, de presumptio. Et quomodo ex indiciis hæc probationis claritas colligatur, naturali exem-

pl'o probavi allegatione 66. num. 3. cum sequenti.

Confirmatur ex l. fin. C. de probatio. ex qua desumitur vulgare axioma, probationes in criminalibus luce clariores esse oportere, & adhuc tradit indicia consequi posse, eis verbis. Sciant cuncti accusatores eam se rem deferre in publicam notitiam debere quæ munita sit idoneis testibus, vel instructa apertissimis documentis, vel indiciis ad probationem indubitatis. quæ probationis claritas non minus, quam testibus possit indiciis consequi.

Vnde rectè Magister Marquez in gubernatione Christiano, lib.2. cap.17. pag.267. ad explicationem cap. 7. Iesue, ad manifestandum furtum Achan post sortes & ipsius rei confessionem, adhuc fecit inquiri in tabernaculo Achan, & inuentum est furtum ducentorum siclorum regulæ aureæ, & pallij coccinei, plus valere existimans hoc indicium rem furatam apud eum inueniri, quam confessio, vel testes, quia illa potuit vel metu, aut errore fieri, iuxta quod tradit Quintilianus lib.5. institutionis orat. cap.4. quem refert & exornat Annæus Robertus lib.1. rer. iudic. cap.11. pag.194. ibi, Mentitur qui tormenta ferre potest: mentitur etiam qui non potest. nam in eo patientia facile mendaciam facit, in alio debilitas necessarium. & testes possunt esse inimici, aut aliter improbè ad testificandum inducti, ideo vt manifestè populo authorem furti ostenderet, validius quam testes & confessio indicium iudicauit. nam ex se ostendit, nec patitur calumniam, quia dicitur ab indicando, & sumitur pro quolibet signo quo veritas suadetur. l. solent. ff. de prescriptis verbis.

Vnde notauit Dom. Ioannes Chryso- stom. in homilia 2. Davidis & Saulis, cum in spelunca David Saulem vidit lib.1. Regum cap.24. vt ostenderet potuisse, si velle, illum occidere potius, quam testibus, quorum plures ex suis militibus exhibere poterat, voluit signum vestis scindere, vt indicio inenitabili ostenderet, potuisse illum, sed noluisse occidere. nam testes velut milites generi posset Saul suspectos habere, & non credere: at verò non poterat refutare illud indicium, vt indeclinabile, & ideo rectè tradit Chryso- stomus, Mutus quidem testis, sed omnibus vocem habentibus euidentior.

18. Ex quo apparet fundamentum opinionum Doctorum, indicia & præsumptiones haberi pro probatione concludenti, dum alia

alia superiori non excluduntur, iuxta l. Diuis. ff. de integ. restit. iuncta gloss. verb. existimari. l. non solum. ff. de ritu nuptiar. l. qui autem. §. non simpliciter. ff. si quis omiff. caus. testam. l.1. in fin. C. qui & aduers. quos. cap. ex transmissa, qui filii sint legit. Angelus & Salicetus in l. mater, per textum ibi. C. de calumniator. Abbas in cap. literas, notabil. 4. de presumptio. & ita quod per indicia & præsumptiones probatur, liquidam dixit probationem gloss. in l.1. per textum ibi. C. de testam. milit. & manifestè probatum intelligi quod ex indiciis colligitur, facit l. licet Imperator 77. ff. de legat. 1. l. si locuples. ff. de manumiss. testam. cap. cum dilecti, vbi Abbas num.1. de donatio. cap. fin. de success. ab intestat. Iason in d. l. licet Imperator, & indicium iure probatum haberi pro liquida probatione, tenuit gloss. in l. si tutor. in fin. & ibi Baldus, C. de periculo tutor. cum Bartolo, Angelo, Imola, Castrensi, Alexandro, Barbatia, Hippolyto & aliis, probavit Tiraq. in l. si unquam, verb. donatione largitus, num.158. C. de reuocan. donat. idem Alexand. vol.2. consil.24. num.6. Menoch. lib.1. presumpt.95. Surdus consil.80. num.21. & ad hoc videnti Andreas Gail. lib.2. observatio. cap.2. n.7. Farinac. in praxi, quest.86. num.100. Camillus de Laratha consil.19. num.18. Fuluius Pacianus consil.19. num.4. Tuschus pract. lit. P. conclus.613. Cacheranus consil.18. num.47. Mieres de maiorat. 2. p. in initio, num.18. Dom. Valenzuela consil.18. num.11. Giurba consil.43. n.22.

19. Sed quamuis aliqui voluerunt id procedere, vt ex indiciis possit procedi ad pœnam extraordinariam arbitrio iudicis, Gilkenius in l. final. C. de probatio. num.14. Griuellus dec. Dolana 23. & 93. Anton. Gomez tom.3. variar. cap.3. n.45. & ex l. absentem. ff. de panis. Bartolo, Iacobo Butrigario, Castrensi, Angelo, Perusino, Decio, Plaza, Dueñas, Iulio Claro probavit Emanuel Suarez in additione ad Gomezium lit.1. Farinac. 3. tom. prax. d. q.86. num.9. & 10. & consil. crim.82. Giurba consil.43. num.22. Riccio 1. p. dec. 109. & collectan. 1561. Cauallus cent.3. casu 288. n.71. quia id regulariter accipiendum; cum verò indicia possunt animum iudicis persuadere ex illis posse imponi pœnam ordinariam, ex d. l. fin. C. de probatio. vbi probarunt Bald. Castrensis num.5. & Salicetus n.2. idem Baldus in l. excipiuntur, num.1. ff. ad SC. Silanian. & in l. si quis ex argentariis. ff. de edendo. Bart. in l.1. §. sed & Cornelio. ff. de iure fisci, & in l. si quis tibi bona. §. pater Seio. ff. de acquir. hered. Felinus in c. afferte, n.10. de presumptio. cum Spe- Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars II.

culatore, Ioanne Andrea, Panormitano, Imola, Romano, Menochio, Mascardo, Villadiego & aliis; Barbosa in l.2. in princ. p.1. n.91. ff. solut. matrim. Hieronym. Gabriel consil.180. n.21. vol.1. Menoch. consil.31. n.15. Giurba consil.2. num.45. Riccio collectanea 114. Aceuedo consil.28. num.73. Anton. Gomez in l.80. Tauri, n.50. Didacus Perez in l.2. tit.15. lib.8. ordinamenti. Hieronym. Laurent. dec. Auenionensi 15. num.18. Peguera dec. crim.17. n.40. Sesse 1. tom. dec. 111. & 2. tom. dec. 218. num.28. vbi refert Panormitan. Rosellium, Arimin. Brun. Grammat. D. Hieronym. de Leon. 2. tomo dec. Valentia 125. n.36. & 37. ex Alex. Menoch. Ant. Gabriele, Farinac. 2. tomo consil. crim. 189. n.5.

20. In præsentem verò plura erant indicia falsitatis quæ expendenda, vt ex omnium concursu manifestè probatam fuisse appareat falsitatem, & in fauorem fisci pronuntiandum,

Primum indicium expenditur, quia fama publica & constans fuit pluribus testibus probata, dominum officij non renuntiasse, & sine renuntiatione mortuum, & fama non fuisse scripturam quæ exhibetur, indicium & præsumptionem præstat falsitatis, ita ex Cyno, Bellapertica, Curtio seniori, Anania, Monticello, Aymone, Zephalo, Deciano, Viuio, Capicio, & aliis probavit Farinac. de falsitate, q.152. n.23.

21. Secundum, cum apud omnes opinio esset sine renuntiatione decessisse dominum officij, ille in cuius fauorem hodie exhibetur renuntiatio, plures dies retardauit illam præsentare, & cum publicum esset non extitisse renuntiationem, debebat, si extaret, statim exhibere, nisi illo tempore falso fabricata, & quoties dilatio intercedit in præsentatione, & exhibitione instrumenti, quod statim debebat exhiberi, est indicium falsitatis, vt ex Crauetta consil.28. num.6. vers. ex qua etiam tarditate. Zephalus consil.287. num.33. probavit Menoch. lib.5. presumpt.20. num.39. idem lib.2. presumpt.91. num.8. Ofascus dec. 117. n.9. Mascard. de probatio. conclus.740. n.17. Marius Muta, qui plures adducit, dec. 74. n.13. Intrigliolus dec. 17. n.20. Sesse dec. 118. n.25. Bertazola consil.521. n.28. Menoch. consil.807. n.38. Farinac. consil.172. n.11. & in illorum dec. 76. in additio. lit. C. & de falsitate, q.153. num.182. Mandelus Albenis consil.99. num.6. Morotius consil.47. n.5. vers. quarta ex tarditate. Surdus consil.473. n.28. Genua de scriptura priuata, lib.1. q.6. dubit. 7. à num.30.

22. Et quamuis aliqui Doctores ex l. si quis forte. ff. de panis. ibi, Cur tandiu tacuit? intelligunt

telligunt tarditatem debere esse diuturnam quæ decennij interpretatur, ex *l. si cum si de commissum* 16. §. *Aristo. ff. qui & a quibus.* & quod notavit Donellus *lib. 1. comment. c. 10.* & Osvaldus *in notatis lit. F.* tamen in hoc casu dilatio quindecim dierum in exhibitione renuntiationis, quādo dicebatur renuntiationem non extare, & præsentatio est circumclusa ad quadraginta dies post mortem renuntiantis, maiorem tarditatem arguit, quā anni dilatio in alio casu.

23. Tertium, quippe multo postquam facta renuntiatio, mortuo iam renuntiante in Protocollo Tabellionis posita renuntiatio & subscripta, & ideo ex tarditate protocolandi scripturam, quam ipse Tabellio confessus indicium colligitur falsitatis instrumenti. Crauetta *conf. 28. n. 3.* Albanus *consil. 224. lit. D.* Follerius *in praxi crimin. vers. item quod commisit falsitatem, n. 15.* Morosius *respons. 17. n. 31.* Mascard. *concl. f. 740. num. 16.* Menoch. *de arbitr. lib. 2. quest. 187. num. 38.* Farinac. *de falsitate, quest. 153. num. 181.*

24. Quartum constitit ex plurium testimonio, eo ipso quod mortuus fuit dominus officij, illum, in cuius favore hodie renuntiatio exhibetur, fuisse in magna cura ex defectu renuntiationis, & pecunias promississe illi, qui eam fabricaret, & non videtur verosimile eam facturum diligentiam, si veram renuntiationem haberet, & ex rei inuersione colligitur indicium falsitatis. Socin. *lib. 3. conf. 28. num. 9.* Albanus *d. conf. 224. num. 6.* Natta *conf. 633. num. 13.* Menoch. *lib. 5. presumpt. 20. n. 12.* vbi refert inuersiones quæ falsitatem arguunt, & addendi Bald. *in l. scripturam, n. 5. vers. quedam sunt. C. de fide instrum.* Abbas *in cap. quia verosimile, num. 3. de presumpt. Rota decis. 137. n. 3. p. 2.* Grammaticus *decis. 28. num. 1.* Blancus *de indicis, n. 38.*

25. Quintum, hoc instrumentum valde suspectum de falso præsumitur factum ab eo, in cuius utilitatem cedit, & contra illum vehementer indicium consideratur, vt notant communiter DD. *in l. si de possessione. C. de probat.* in terminis Gratus *vol. 2. conf. 34. n. 10.* vbi tradit procedere sine dubio, quando is, cui falsitas prodest, occasionem & tempus habuit ad eam perficiendam, vt in hoc casu, ita declarat Gratus *vbi proxime, num. 12.* & addenda plura quæ circa id notavi *alleg. 95. num. 27.*

26. Sextum indicium procedit ex depositione plurium testium, ex quibus aliqui erant Tabelliones, qui testantur subscriptionem, quæ inuenitur in renuntiatione exhibita, factam à domino officij, videri falsam, &

differre aliquibus ab aliis veris renuntiationibus, ex quo nascitur indicium visibile falsitatis, vt in terminis tradit Baldus *in l. contractus, n. 21. vers. deinde quæro. C. de fide instrum.* Camillus Borrellus *conf. 23. num. 19.* pluribus Farinac. *de falsitate, q. 153. num. 12. 19. 55.* Gregor. Lopez per textum *ibi in l. 111. tit. 18. p. 3.* D. Castillo *tom 2. cõtrouers. cap. 16. num. 19.* præsertim cum hæc declaratio falsitatis & collatio subscriptionis veræ domini officij, cum ea quæ in exhibita renuntiatione continetur, fiat à peritis Notariis, & Tabellionibus quorum declaratio in comparatione litterarum indicium validum præstat, & per se solam facere semiplenam probationem. Castrensis & reliqui *in l. comparationes. C. de fide instrum.* Menoch. *conf. 112. num. 29.* Anton. Theaur. *lib. 1. fo. rens q. 24. num. 6.* Farinac. *in fragment. 1. p. verb. comparatio litterarum, num. 455.* qui alios referunt.

Septimum indicium falsitatis nascitur ex vitio visibili instrumenti, quia modus subscriptionis huius scripturæ renuntiationis valde differt ab aliis subscriptionibus veris Tabellionis, coram quo renuntiatio facta exhibetur, & ex differentia & dissimilitudine styli subscriptionis nascitur vehemens indicium falsitatis, argum. text. *in cap. quæm graui. de crimine falsi,* eis verbis, *Cum scire debeas apostolicam sedem consuetudinem in suis litteris hanc tenere.* & ibi, *quam in stylo. cap. licet 5. eodem tit. ibi, sed hæc due species falsitatis non possunt facile comprehendi, nisi vel in modo dictaminis, vel in forma scripturæ.* & probat gloss. in eis iuribus cum Hostiensis, Ioanne Andrea, Ancharrano, Boërio, Anania, & aliis pluribus Farinac. *de falsitate. q. 153. num. 159.* & valde notandus textus *in cap. inter dilectos. de fide instrum.* vbi ex differentia vnius litteræ in nomine Lotharij, vel Luitardi, sumitur indicium falsitatis, & facit singulare consilium penult. *numer. 56.* Socini iunioris *lib. 2. vbi conuenit de falsitate instrumentum,* quia in inscriptione nomen Tabellionis, qui dicebatur Hieronymus, sine adspiratione scriptum, cum soleret Tabellio cum ea scribere, vt refert & sequitur Menoch. *conf. 199. num. 10. & lib. 5. presumpt. 20. n. 29.* quanto maius & vehementius erit indicium falsitatis diuersitas omnimoda subscriptionis.

28. Octauum colligitur indicium, quia apparuit ex testatione, & confessione Tabellionis, & aliorum instrumentorum renuntiationis, de cuius valore dubitatur ferè quinquaginta dies postquam facta, non fuisse

fuisse insertum in Protocollo Tabellionis, & tunc in eo appositum postquā mortuus erat ille, qui dominus officij, & de cuius renuntiatione agitur, & ideo scripturæ non adhibenda fides, & inde contra eam exoritur indicium falsitatis. nam scriptura vt probet, statim quo confecta debet Protocollo inferi, *Auth. de Tabellionibus, collect. 4. §. illud,* eis verbis, & vt Protocollo non incidant, sed incertum relinquunt, nouimus enim multas falsitates ex talibus chartis ostensis & prius & nunc, ideoque licet aliqua sit charta (nam & hoc sancimus) habens Protocollo non ita conscriptum, sed aliam quandam scripturam gerens, neque illam suscipiant tanquam adulteram, & ad alia non opportunam, sed in sola tali charta, qualem dudum dicimus, documenta scribant. Hæc itaque quæ de qualitate talium chartarum à nobis decreta sunt, & de incisione eorum, quæ vocantur Protocolla, valere in hac felicissima solùm ciuitate volumus, vbi plurima quidem contrahentium multitudo, multa quoque chartarum abundantia est, & licet legali modo interesse negotiis, & non dare occasionem quibusdam falsitatem committere, cui se obnoxios existere demonstrabunt, qui præter hæc aliquid agere præsumserint. Quæ igitur placuerunt nobis, & per hanc sanctam declarata sunt legem, tua celsitudo operi effectuique tradere festinet. idque prouisum, vt fraudibus & falsitatibus obuietur, & facit *c. quoniam contra falsum, de probatio. ibi ita, quod originalia penes scripturas remaneant, vt si super processu iudicis fuerit suborta contentio, possit veritas declarari. l. 9. tit. 19. p. 3.* ibi, *primeramente deben haer vn libro en que escriuan todas las notas,* vbi Gregor. gloss. 1. tradit Tabelliones non habentes prædictas scripturas, tanquam transgressores esse puniendos, & torquendos, vt veritas eruatur. idem probatur *l. 13. tit. 25. lib. 4. Recop.*

29. Et faciunt verba D. Couar. *præct. c. 19. num. 2.* ibi, *unde tenetur Tabellio Protocollo hoc, seu registrum, penes se ipsum seruare, & retinere, quemadmodum constat in dict. cap. quoniam contra, & arguitur falsitas, & præsumitur quando scriptura non est inuenta inter solitas scripturas Notarij.* Castrensis *in l. contractus 16. C. de fide instrum. num. 5. in fin. ibi, sicut non esset reperta inter illas scripturas, quia esset suspecta.* Cephalus *conf. 109. num. 29.* ibi, *quia inter solitas Notarij scripturas non fuit reperta.* Paris. *lib. 2. conf. 27. n. 7. 14. & 18.* Grammaticus *decis. 106. num. 36. in fin.* Mascard. *concl. 740. num. 44.* Sed scriptura quæ inuenitur extra Protocollo, fidem non facit, vt notat Gregor. Lopezius *in l. 55. tit. 18. p. 3. gl. 5.* Lucas de Peña *in l. rura 14.*

*C. de omni agro deserto, lib. 11. vers. quinto queritur, ibi, quod si producat papyrus, vel chartula scripta manu Tabellionis in forma protocolli, seu rogationis, in qua continetur quod Titius vendidit & tradidit Seiorum, ita quod nihil deest, nisi sua subscriptio, vel in Regno, vbi maior solemnitas obseruatur sua iudicij & testium, quæ tamen chartula non inuenitur in libro, seu quaterno Protocollo, seu rogationum, sed alias extra ipsum registrum, & quaternum tanquam abscissa, & separata, & petitur vt iuxta formam iuris communis, aut decretales. c. cum P. Tabellio, extra de fide instrument. aut constitutionis baiulos, in constitut. de officio baiuli, talis scriptura exempletur & publicetur, aut fieri debeat breuiter; puto quod non, arg. dicta Authent. ad hæc, supra de fide instrument. & dict. c. ad audientiam, & aliorum iurium præmissorum, & vbi Imperator in dict. Auth. ad hæc, in hæc verba: Charta quæ profertur ex archiuo publico, testimonium publicum habet. Ideo cum instrumentum renuntiationis non esset in vita renuntiantis in potestate Tabellionis, sed apud domesticum eius, in cuius fauorem exhibetur renuntiatio, nascitur indicium falsitatis, cum semper in iure caueatur, in loco publico, vel apud Tabellionem instrumenta custodiri, & probatur *l. moris. §. solent. ff. de pænis, ibi, solent & sic ne eo loci sedeant, quo in publico instrumenta deponuntur, archiuo forte, vel Grammatophylacio.**

30. Nonum indicium vitij visibile de falsitate huius renuntiationis colligitur, quia scripta est manu illius domestici, apud quem numero præcedenti tradidimus scripturam fuisse, & non in potestate Tabellionis, & cum ab illo scriberetur, magna suspicio nascitur falsitatis. *Auth. de Tabellionibus. §. nos autem, & ibi glossa verb. ipsi per se, l. 5. tit. 19. p. 3.* eis verbis, *e otro si deben guardar que las cartas que les mandaren facer que las hagan de su mano misma e non de otro,* vbi latè Gregorius Lopezius *gloss. 2.* & quamuis in fine glossæ tradit ex consuetudine generali posse ab alio instrumentum scribi; dum tamen sit à Tabellione rogato subscriptum: semper autem obseruari debet forma *l. 13. tit. 25. lib. 4. Recopil.* & quāuis vna specialitas admittatur, vt ab alio, quā à Tabellione instrumentum scribatur, non verò, vt qui domesticus illius in cuius fauorem renuntiatio videtur facta, illam scribit, imò & is pars formalis existimatur, quia curator designatus domino officij, qui minor erat; quando apparet confecta, vel confecta renuntiatio, nec ferendum, vt in sua potestate haberet instrumentum originale, quia plu-

res specialitates concurrerent, contra l. 1. C. de dotis promiss. vbi notatur.

31. Decimum indicium persuadet. nam dies & testes prædictæ renuntiationis non appositæ ex manu Tabellionis, nec ex aliquibus officialibus eius, nec testium, aut ab aliquo illorum quos dicitur actui interfuisse; & quamuis contextura renuntiationis scripta ab illo domestico, tamen dies & testes, qui ex diuersa manu scripti, à quo scriberentur, omnino ignoratur, & ex hac incertitudine suspicio nascitur falsitatis, & scriptura reprobatur, nec proderit dicere ab aliquo qui ibi inueniretur, scriptum quod à Tabellione ignoratur, quia id non admittendum, iuxta verba textus in l. incivile ff. C. de furtis, ibi, nam à transeunte & ignoto dicere non conuenit, volenti euitare alienam bono viro suspicionem. præsertim cum pluribus renuntiationibus eiusdem Notarij quæ exhibitæ, in omnibus constet de illo qui scripserit dies & testes.

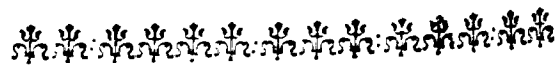
32. Vndecimum indicium procedit, quia cum quatuor renuntiationes factæ essent à domino officij, & is, qui hac renuntiatione sibi officium competere intendit, eas Tabellionibus exhiberet, & illi, vt testantur in iudicio dicerent, non posse prodesse, quia non factæ tempore habili, cum à iudice exhiberi eas iuberetur, vt inde colligi possit veritas, & validitas huius renuntiationis, responditis in cuius fauorem factæ, illas lacerasse, & inde oritur vehemens præsumptio falsitatis, vt notarunt Bartol. & Doctores in l. si quis id quod. §. 1. ff. de iurisd. et omn. iur. & in terminis quando laceratio fit vt veritas occultetur, ex Abbate, Alexandro, Baldo, Romano, Mascardo & aliis Baiardus in notis ad Iulium Clarum. §. falsum, n. 215. & addendi plures quos refert Farinac. de falsitat. quest. 150. num. 33. & 31.

33. Duodecimum indicium colligitur ex varietate & repugnantia testium instrumentalium, & vltra quàm vnus eorum est consanguineus domini officij, & ideo suspectus, iuxta Alexandrum lib. 1. consil. 133. num. 8. & norata per Butrium in c. cum dilectus, de consuetudine, ipsi testes in depositione varij existunt. nam vnus testatur manè fuisse factam renuntiationem, de qua controuersia: alter vespere, iuxta noctem, & in aliis circumstantiis maximè discrepant: vnde quasi variis credendum non est, & præstant præsumptionem falsitatis, & vt singulares testes existimantur. Iason, Antonius de Butrio, Felinus, Grammaticus, Caccialupus & Iacobinus, & nec dum semiplenè in hoc casu testes probare, quia

alij eliduntur, & reprobantur ab aliis, ex Rojando, Curtio, Alexandro de Nauo, Costa, Riminaldo & Monticello, quos omnes refert Farinacius in praxi 2. tom. q. 64. num. 67. quibus addendus D. Valenzuela 1. tom. cons. 92. n. 132.

34. Nec proderit vt testimonia sustineantur, & renuntiatione ex doctrina textus in c. nihil obstat narrandi diuersitas, de verbor. signif. quasi ad concordiam oporteat reduci testium varietas, vel repugnantia, quia id non procedit quoties qualitas testimonij consistit in tempore, sicut in nostro casu, in quo quæstio, an & tempore habili facta renuntiatione, vt tenuerunt Ancharran. Arcetinus, Alexand. Honledens, Georgius, Maranta, Turretus, Pacianus, Ponte & alij, quos refert Giurba cons. 79. num. 25. vbi ex l. qui falsa, vel varia. ff. de testibus, in terminis tenet quando casus ex tempore pender, eius discordia in testibus eos reddit contrarios, vt non probent, & quod Doctores tenent, ad concordiam testium dicta reducenda, non procedat quando sunt plura indicia & coniecturæ falsitatis, & cum temporis repugnantia est notoria, vt in præfenti, ex Baldo, Iacobo Butrigario, Boffio, Butrio, Petra, & aliis probauit Farinac. in prax. 2. tom. q. 65. num. 947. nec potest esse concordia quando testis deponit manè factam renuntiationem, & alter vespere circa noctem, & alia quæ in eorum dictis inuicem obstant.

Vnde prædictis iudiciis & aliis quæ ex actis apparent, falsitatem declarandam, & in fauorem fisci pronuntiandum.

ALLEGAT. XCVII.

De pœna falsi.

- 1 Falsi crimen iure Hispano exilio à regno punitur. l. 6. tit. 7. p. 7. Arbitrarij pœna punitur falsitas. l. 1. §. fin. ad legem Cornel. de falsis. l. maiorem 4. l. vbi 22. l. damus 22. C. ad legem Corneliam de de falsis. l. eos 27. §. qui se pro milite, ad legem Cornel. de falsis.
- 2 Vitam potest quocumque modo redimere. l. 1. ff. de bonis eorum qui ante sententiam mortem sibi consciuere.
- 3 Exceptio debet esse de regula. Adulterij nouiter inducta pœna mortis. l. quamuis. C. ad legem Iuliam de adulter.

4 l. transigere

- 4 l. transigere. C. de transact. emendatio refertur.
- 5 Transactio procedit aliquo dato retento, promisso. l. transactio. C. de transact.
- 6 Lenocinium est adulterium approbare maritum. l. lenones. C. de spectaculis lib. 11. l. mariti 20. ff. ad leg. Iul. de adult.
- 7 Verbum citra, quomodo accipiendum.
- 8 Citra, id est, præter recipitur.
- 9 l. transigere, Doctores qui explicarunt.
- 10 Arbitraria pœna potest extendi vsque ad mortem.
- 11 l. vbi 22. C. ad leg. Cornel. de falsis. Falsitas in rescriptis regis mortis pœna punitur. l. 6. tit. 7. p. 7.
- 12 Transactio procedere potest in crimine falsi, in quo ex qualitate commissi potest mortis pœna irrogari.

De pœna falsitatis instrumenti, & noua explicatione l. transigere. C. de transactionibus.

1. **H**IVS criminis pœna iure Hispano est exilij à Regnis, l. 6. tit. 7. p. 7. & conuenit cum iure communi, cuius pœna falsitatis erat deportatio. l. 1. §. fin. ff. ad leg. Cornel. de falsis. Sed quia ex causæ qualitate & circumstantiis poterat maiori, vel minori pœna puniri, ideo regulariter pœna est arbitraria. l. maiorem 4. l. vbi 22. l. damus 23. C. ad l. Cornel. de falsis, & facit l. eos 27. §. qui se pro milite. ff. eod. ibi, pro admissi qualitate grauius puniendus est, & cum Alberic. Platea, Mynfingero, Gofredo, Hostiensis, Angelo, Conrado, Bertazola, Monticello, Iulio Claro & aliis, probauit Farinac. de falsitate q. 150. num. 21. p. 2. Menoch. de arbitr. lib. 2. cent. 4. casu 343. n. 3.

2. Vnde potest nouiter explicari l. transigere 18. C. de transactio. cuius verba sunt. Transigere, vel pacisci de crimine capitali, excepto adulterio, prohibitum non est: in aliis autem criminibus, quæ sanguinis pœnam non ingerunt, transigere non licet intra falsi accusationem. Duplici difficultate exagitur hic textus.

Prima. nam si in delicto, vbi est pœna capitalis, quæ sanguinis vindictam irrogat, licita est transactio, absque eo quòd videatur reus transigendo crimen fateri. nam licet ad publicam vtilitatem pertineat vindicta delictorum; tamen ignoscendum

confuerunt ei, qui sanguinem suum qualitercunque redemptum voluit. quæ sunt verba textus in l. 1. ff. de bonis eorum qui ante sentent. mort. sibi consciuere. Et quamuis innocens qui fuerit in magno vitæ periculo eius discrimen in iudicium deductum, potuit meritò quomodocumque illud vitare.

Si ergo exceptio debet esse de regula l. quæsitum. §. denique, de fundo instructo. Tuschus Practicar. lit. E. concl. 423. videretur non rectè procedere ea verba, excepto adulterio, & difficile esse excipi adulterium quod eo tempore d. l. transigere non habebat pœnam mortis. nam multo post irrogata, ex l. quamuis. C. ad l. Iuliam de adulter.

In qua difficultate melioris notæ authoris censuerunt, illa verba, excepto adulterio, vel delenda ex contextu legis, vel Triboniano referenda, qui in compilatione Codicis attento iure nouo, quo mortis pœna adulterio irrogata, eius considerationem habuit vt exciperet, quod tenebant Cuiacius lib. 6. obseruatio. c. 11. Anton. Faber lib. 2. coniect. cap. 20. & admisit Donnellus ad d. l. transigere, & hanc difficultatem plures ex antiquioribus non præferunt, quasi parum Chronologiæ temporum periti & obseruatores, quamuis fatigantur in quærenda ratione, quare à criminibus sanguinis & regula, quæ in eis constituitur, excipiat adulterium. Bartolus, Baldus, Castrensis, Iason, Alexander, Alciatus in eo text. & ex nouioribus Briffonius, Horomannus, Balduinus, Menochius & alij, quos refert Fachinæus lib. 1. controuers. cap. 8. Conanus lib. 5. comment. cap. 5. Corraus lib. 2. miscellaneæ. c. 1. qui nouem cumulat rationes.

Et omissis pluribus quæ congeri possent, vt integrum volumen completerent, vt de hac lege transigere, librū fecit Ant. del Rio; verè dicendum est, vt quamuis tempore illius legis non esset irrogata pœna mortis adulterio, nec iure Digestorum admissum; tamen aliquando iuxta qualitatem criminis adulterij ex arbitrio iudicis poterat & solebat imponi pœna mortis, vt latè probant Cuiac. lib. 20. obseruat. cap. 18. Corraus vbi proximè. Menoch. lib. 2. de arbitr. casu 419. num. 40. & ita rectè potuit excipi, & adhuc nullo modo procedere debebat transactio in adulterio, quia cum ex natura transactionis fieri debeat aliquo dato retento, vel promisso, l. transactio 38. C. de transactione. inde eueniebat, vt speciem lenocinij contineret transactio, si maritus propter pretium ab accusatione adulterij desisteret,

desisteret, & quodammodo probat adulterium qui pro eo aliquid recipit. *Lenones 6. c. de spectaculis, & senicis, lib. 11.*

Et cum lenocinium sit graue crimen, & valde legibus odiosum, *l. mariti 20. ff. ad leg. Jul. de adulteriis*, iunctis quæ ex D. Co-uarr. Sarmiento, Guterrio & Ofualdo notauit meus D. Franciscus de Amaya *ad hunicam. C. de infamibus, lib. 10. num. 32.* ideo non potuit admitti, nec probari transactio quæ lenocinij speciem respiciebat.

Secunda verò difficultas *d. l. transigere*, grauior est, & procedit circa falsitatem; quare prohibita transactio in delictis, in quibus non est pœna sanguinis, quasi in eis tunc cesset ratio, vt ignoscendum sit ei, qui quomodocunque sanguinem suum redemptum voluit, quid significant ea verba, *citra falsi accusationem*, vtrum permittatur transactio in crimine falsi, vel denegetur, vt verbum *citra* respiciat dispositionem quæ permittit transactio in criminibus capitalibus, & ab eis eximat falsi accusationem: aut interpretandum sit, vt quamuis in criminibus non capitalibus transactio prohibita, id procedat *citra* falsi crimen, vt in eo transactio permittatur, & qua ratione.

Cuiacius *lib. 6. obseruatio. cap. 11.* Goueanus *lib. 1. variar. lect. 0. cap. 30.* tenuerunt ex verbis prædictis, transactioem permitti in crimine falsi, illud excipiendo à regula, vt in criminibus non capitalibus transigere non liceat, & ideo verbum *citra*, debet accipi *pro præter*; contra verò tenuerunt Antonius Faber *lib. 2. coniect. cap. 20.* Horom. *questio. illustr. cap. 21.* quod sequuti Alciat. & Donellus *ad d. l. transigere*, vt verbum *citra* idem accipiatur quod *sine*, id est, subiaceat pœnæ falsi qui contra legem transegerit in delictis, quibus non irrogatur pœna sanguinis, vel in accusatione falsi.

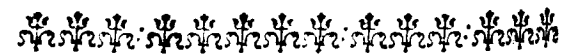
Sed omiffis variis opinionibus, quas im-mensum foret recensere, & quæ cumula-uit Ant. del Rio *ad eum textum*, & vltra prædictos notarunt Ræuardus, Plaza, Iu-lius Clarus, Thesaurus, Morla, Didacus Perezus, Barbosa, Cardoso, Mantica, An-tonius Gomezus, Riccius, & plus quam centum Doctores, quos eruditè cumula-uit D. Augustinus Barbosa *in collectanea Co-dicis 1. p. ad d. l. transigere*, vltra eos nouiter quod aliquando Salmanticæ excogitauit, pro eius explicatione offero, id est, verba *citra falsi accusationem*, conueniant cum eis, quæ proximè præcesserunt, vt regula-re est.

Videlicet, vt quamuis in delictis quæ

sanguinis pœnam non ingerunt, prohi-beatur transactio, & ea regula videretur comprehendi falsi crimen, in quo pœna mortis regulariter non irrogatur; tamen meritò excipienda falsitas. & in eius ac-cusatione transactio permittenda, & ratio prouenit ex eo quod in principio notauimus, falsitatis pœnam esse arbitrariam, & vltra quod notatur, pœnam arbitrariam iuxta qualitatem delicti posse excurrere & extendi vsque ad mortem, vt ex Baldo, Floriano, Decio, Felino, Maranta, Iaso-ne, Ripa, Alexandro, Crauetta, Socino & aliis probauit Menoch. *lib. 1. de arbitr. q. 86. num. 5. & 20.* Ant. Gomezus *tom. 3. variar. cap. 6. n. 8.*

Et in terminis pondero textum quem prædicti Doctores non expendunt, *in l. ubi 22. C. ad leg. Cornel. de falsis. ibi, Post probationem supplicio capitali, si id exigat magnitudo commissi, vel deperatione, ei, qui falsum commiserit, imminente.* idque procedit in hac specie quando agitur de falsitate circa scripturas, aut alia acta iudicialia; si verò falsum commissum fuerit in rescriptis, vel aliis Principum mandatis, Iure nostro mortis pœna infligitur. *l. 6. tit. 7. p. 7.*

Vnde cum aliquando criminis falsi mortis pœna est, meritò potuit excipi à regula, vt in criminibus, quæ sanguinis pœnam non ingerunt, transactio non procedat, & in falsi accusatione admittatur, in qua siue ex arbitrio iudicis, vel ex qualitate commissi, potest imponi mortis pœna, vt ideo transactio permittenda, ex regula & ratione quæ procedit in criminibus quæ sanguinis pœnam merentur.

ALLEG. XCVIII.

De confirmatione necessaria ad officiorum Indiarum renuntiationem.

- 1 Officia Indiarum egent confirmatione Senatus supremi, vt renuntiatio procedat. *l. Meuius. l. qui heredi, de condit. & demonstrat.*
- 2 Confirmatio renuntiationis requiritur vt constet, an portio pretij quæ fisco competit, soluta.
- 3 Regalium est officia publica creare, de vno in alium transferre, & renuntiationem confirmare. *l. 1. §. cum urbem. ff. de off. pref. urbi. Authent.*

- Authent. de defensor. ciuit. §. nec igitur, coll. 3.
- 4 Minoribus officia renuntiare dispensat Senatus.
- 5 Qualitate confirmationis non impleta confirmatio nullius momenti.
- 6 Conditio non impleta, sub qua aliquid gestum, nullum reddit actum. *l. cedere diem. de verb. signific.*
- 7 Conditio potestatiua non potest impleri ab herede grauati.
- 8 l. qui Roma. §. Augerius. ff. de verbor. olig.
- 9 Qualitas adiuncta confirmationi inesse videtur, & debet verificari vt habeat effectum. *l. iuris gentium. §. quinimò. ff. de pactis.*
- l. fundi partem. §. pacta conuenta, de contrah. empt.
- 10 Renuntiatio & confirmatio habet tacitam conditionem si qualitas seruetur.

Officium in nouo orbe Indiarum an possit renuntiare sine confirmatione supremi Senatus Indiarum, & ea data cum qualitate, illa non implet à procedere possit confirmatio.

ET non posse sine confirmatione officium renuntiatum obtineri, expressè dicitur pluribus rescriptis & schedulis expeditis die 25. Aprilis anno 1605. & die octaua Iunij anno 1626. refert Antonius Leo *de confirmationibus regis 2. p. cap. 15.* & cum ex forma rescriptorum, qui renuntiationem officiorum permiserunt, confirmatio requiratur, sine illa nullum ius acquirere poterit is, in cuius fauorem renuntiatio fit, vt ex *l. Meuius, & l. qui heredi. ff. de condit. & demonstrat.* D. Molina, D. Valenzuela, D. Castillo, Tiraquello, Fusario, Menochio, Surdo, Molino & Zeuallos doctè probauit D. Solorzanus *in tom. 2. de Indiar. gubernatio. lib. 2. cap. 26. num. 39.* vbi per totum caput plura de confirmatione eleganter adducit.

Cuius confirmationis necessitas vltra quam inducitur ex parte, siue dimidia, vel tertia valoris officij, quæ fisco applicatur, de qualibet renuntiatione, vt notauimus *alleg. 81. num. 41.* & cognoscitur in supremo Senatu, an portio quæ fisco debita, soluta, & quibus qualitatibus & modis pro-

Ioan. Bapt. Larrea Fisc. Alleg. Pars I l.

uisio & translatio officiorum facta.

Plures schedulas quæ rationem & causas huius confirmationis exprimunt, refert D. Solorzanus *d. c. 26. n. 27.* & quantum à nostris Regibus confirmationis necessitatem iniunctam, etiam cum officia à Rege processerint, & ad illius Regalia spectet illorum creatio & institutio. *l. 1. §. cum urbem. ff. de officio Prefect. urbi. Auth. de defensor. ciuit. §. nos igitur, coll. 3.* Mastr. *de Magistrat. lib. 1. c. 1. & lib. 4. c. 17. n. 13.* D. Valenzuela *conf. 93. num. 41.* D. Castillo *tom. 7. controu. c. 41.* qui alios referunt, & officia, vt de vno in alium transeant, debent redire ad Principem à quo processerunt, vltra quam confirmatio eius superioritatem ostendit Crauetta *conf. 908. n. 1.* Tiberius Decianus *vol. 1. responsio 8. n. 225. & vol. 3. responsio 19. n. 139.* Bertazol. *in tract. de clausul. instrum. claus. 4. glos. 14. num. 1.* & relati à Bernardo Greuxo *in pract. conclus. lib. 2. concl. 1. n. 1.*

Deinde in hoc casu ille, in cuius fauorem officium renuntiatum, erat minor viginti quinque annorum, & confirmatione in Senatu petita, quamuis dubium adhuc esset, an in minoribus ætatis possit admitti officiorum renuntiatio, de quo Antonius Leo *2. p. confirmatio. c. 15.* & rectius D. Solorzanus *lib. 2. de Indiar. gubernat. lib. 2. cap. unico, num. 109.* vbi tradit ex schedulis annorum 1612. 1619. 1627. permiffum officia minoribus vendi, & renuntiare, & in confirmatione datur dispositio ætatis, cum facultate, & interim quo ad legitimam peruenerint, per substitutum minores seruire possint officium; ita tamen praxis recepit in supremo Indiarum Senatu, vt pro hac gratia aliquid vltra pretium officij regio fisco soluatur.

Et in hoc casu ita decretum fuit, cum officium esset maximi valoris & auctoritatis, videlicet licitoris maioris Cancellariæ Lipanæ, & renuntiatio facta in fauorem Augustini minoris ætatis, confirmatio à Senatu expedita, cum grauamine & conditione, vt duo millia ponderum inferret in fiscalibus scriniis, & minor nunquam illam quantitatem soluit, & renuntiationem officij dicebatur fecisse in fauorem cuiusdam consanguinei, qui nec soluere voluit prædictam quantitatem duorum millium ponderum, quasi non essent bona Augustini, cui officij confirmatio in supremo Senatu cum prædicto onere soluendi eam quantitatem data fuit. Vnde ego pro fisco intēdebam, vt quamuis renuntiatio prædicta in fauorem consanguinei non laboraret vicio falsitatis, de quo *alleg. 90. & 91.* tamē eo solū quo forma

confirmationis impleta non fuit, non potuit ab eo, qui non adimpleuit eius qualitatem, renuntiatio fieri, & quasi absque renuntiatione officium fisco applicandum.

6. Quod primò comprobatur, quia ex defectu implementi conditionis confirmatio non potuit operari, vt ex *l. cedere diem. de verb. signif. §. ex conditionali. Instit. de verb. oblig. ex D. Castillo, Surdo, Velasco, Antonio Gabriele, Parisio & Gironda probauit D. Solorzanus dict. lib. 2. cap. 11. n. 34. cum seq.*

7. Sed, quod plus est, n. 38. probat quando conditio est potestatiua, vt in hoc casu, dandi duo millia ponderum, non posse conditionem impleri ab herede eius, qui in conditione defecit, ex doctrinâ Bartoli in *l. si decem cum petiero. n. 5. & 6. ff. de verb. oblig. & quod ibi communiter notatur ius implendæ conditionis potestatiuæ ad heredes non transire, quasi illorum author illam spreuisse videatur, cum potuit & noluit conditioni parere.*

8. Et confirmat D. Solorz. n. 39. ex *l. qui Roma. §. Augerius. de verb. oblig. cum Bald. Alex. Iafone, Cyno, Castrèsi, Fulgoso, Imola, Tiraquello, Boërio, Galgano & aliis, quod mirè congruit huic disceptationi, in qua conditio erat potestatiua, & non impleta ab eo, cui iniuncta, nec ab eius successore impleta, imò ex prædictis (quamuis vellet quod semper recusauit) impleri nõ potuit.*

9. Secundò, quia cum adiungitur qualitas confirmationi, debet verificari, vt habeat effectum. *Marta de clausulis 1. p. claus. 155. Natta cons. 160. num. 19. Menoch. consil. 75. num. 33. & grauamen soluendi prædictam quantitatem, infirmat confirmationem, vt inesse videatur in ea, argum. l. iuris gentium. §. quinimò. ff. de pactis. l. fundi partem 79. l. pacta conuenta. ff. de contrahen. empt. & eorum, quæ ibi communiter notant Doctores, & ex confirmatione conditionali nullum ius nascitur, nisi impleatur conditio, & antea habetur tanquam si non esset, vt ex cap. si pro te, de rescript. lib. 6. iunctis quæ ex Menochio & Chalda Pereira notauit ibi Augustinus Barbosa in collect. num. 3. & in terminis D. Solorzanus dict. lib. 2. c. 11. n. 35. & 36.*

10. Tertiò in terminis renuntiationis & resignationis, vt eius approbatio cum aliqua conditione, grauamine, vel qualitate nullum ius tribuat, nisi impleatur, quia habet tacitam conditionem, si qualitas seruetur, tenuit Flamin. Parisius de resignatione. beneficio. 1. p. q. 3. num. 45. & sicut confirmans non vult abdicare à se ius suum

nisi seruat conditionibus, ideo non debet abdicari à confirmante, nisi conditione seruata, ex traditis à Flaminio d. lib. 1. q. 14. num. 7. Farinac. 2. p. nou. ff. decif. 386. num. 2. & aliter etiam non acquiritur ius ei, in cuius fauorem facta renuntiatio. *Caputaquensis 3. p. decif. 216. num. 3. Flaminus d. q. 3. num. 95. & 117. Seraphino decif. 25. num. 1. Rota decif. 419. & 699. num. 4. part. 1. diuers. & decif. 92. num. 1. p. 1. recentior. & decif. 4. n. 2. & decif. 432. n. 2. p. 2. etiam recentiorum.*

Vnde cum in hoc casu is cui renuntiatio officij confirmata fuit à supremo Senatu Indiarum, ea conditione, quia minor erat expedita, vt fisco duo millia ponderum inferret, nec ille impleuit, nec is, in quem postea officium renuntiauit, soluere voluit, nec ex prædictis potuit successor implere conditionem potestatiuam, videtur renuntiationem in consanguineo factam non potuisse procedere, nec confirmandam.

ALLEGAT. XCIX.

Fraus ex quibus probetur in taxatione officiorum Indiarum.

- 1 Fisco pars, quæ competit ex renuntiationibus officiorum, quomodo procedat.
- 2 Taxatio facienda ad valorem officiorum.
- 3 Valor rei æstimandus ex eo quod vendi potest.
- 4 l. 1. §. si heres. ff. ad SC. Trebell. l. si quis uxori 53. §. fin. ff. de furtis.
- 5 Index æstimare debet rem quanti vendi potest. l. si seruus 14. in fine princ. ff. de condit. furt.
- 6 Pretium iustum est in quo res vendi potest. l. fin. C. de iure emphyteutico.
- 7 Pretium licet excedat valorem rei, non annullatur, nisi excessus sit dimidij pretij. l. 2. C. de rescind. vendit.
- 8 Fiscalis rei pretium ex eo quod pro ea inuenitur, debet regulari.
- 9 Argumentum vt res valeat quantum pro ea datur, non procedit quando ab ignorante emitur, & venditio non recte fit.
- 10 Taxatio non inducit rem valere quod taxatur quando fraus interuenit.

11 Officia

- 11 Officia publica hodie ex hominum ambitione pluris æstimantur.
- 12 Pretium rei durare præsumitur, nisi appareat de diminutione.
- 13 Taxator debet esse omni exceptione maior.
- 14 Taxator legitimus non est qui ex taxatione interesse consequitur.
- 15 Facta à Principibus intercessione dilectorum quos dicimus Priuados, suspecta. l. 15. l. 17. tit. 10. lib. 5. Recop. l. 1. C. de fundis limitrophis lib. 11.
- 16 Collusionem interuenisse præsumitur quando alias magnam quantitatem pluris pro re vendita offert.
- 17 Verba sunt cordis speculum.
- 18 Fiscis res vt vendatur, debet subhastari. l. 1. C. si propter public. pensitatio. l. licitatio. ff. de public. & vectigal.
- 19 Dolus præsumitur quando Iudex omittit facere quod debet. l. si Procurator. §. dolo. l. dolus. ff. mandati.
- 20 Negligentia sola, & qui ex officio aliquid facere debet, arguit dolum. l. tutor qui repertorium. ff. de admin. tut. l. si Procuratorem. §. si ignorans. ff. mandati.
- 21 Dolo esse præsumitur qui non vititur omnibus remediis necessariis ad actum quem gerit.
- 22 Pretium proprietatis arguitur ex redditibus. Fiscalis res ad venditionem debent redditus taxari. l. si quos. C. de rescind. vendit.
- 23 Officia publica, vt bona immobilia considerantur, redditus bonorum immobilium ad unum pro quadraginta regulariter computantur.
- 24 Dolus est difficilis probationis, & præsumptionibus probatur. l. quia autem. §. si quis simpliciter. ff. si quis omiff. caus. testamenti.
- 25 Præsumptiones duæ suffiunt ad probandam fraudem. c. cum dilectus. de success. ab intest. c. ille vos. de pignoribus.
- 26 Præsumptiones sunt liquide probationes ad dolum. l. sciant cuncti. C. de probationibus. l. licet Imperator 74. de legat. 1.
- 27 Retractus quando competat ei, qui habet rem communem.
- 28 Fiscali competit in rebus publicis petere retractum. l. necesse. de in diem adiectio. l. 1. de priuileg. credit.
- 29 Fisco competit retractus, id est, tanteo, in taxatione officiorum Indiarum.
- 30 Fiscis periculo debet fieri venditio post retractum, siue pretium crescat, vel diminuat.

Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars II.

nuatur. l. 1. ff. quod quisque iuris.

In venditione & taxatione pretij officiorum, quomodo fraus probetur, & retractus pro eodem pretio, id est, tanteo, quando competat fisco in officiis Indiarum.

VM in absentia fiscalis supremi Senatus Indiarum Rex noster suo decreto iuberet me illius officium exercere, se obrulic disceptatio iudicialis circa munus licitoris maioris Cancellariæ Mexicanæ. nam cum ex ordinationibus Indiarum omnium officiorum quæ renuntiantur, tertia, vel dimidia pars pretij competat fisco, iuxta schedulas regias, quæ de his loquuntur, vt tertia pars soluatur, quâdo vna renuntiatio permiffa, si in perpetuum pro prima, dimidia pars valoris pro reliquis, tertia fisco inferatur; vt ex Antonio de Leon refert schedulas D. Solorzano 2. tom. lib. 5. c. unico, num. 105. cum seq.

Ideo taxatio valoris fit, vt pars tertia, vel dimidia iuxta qualitatem rei fisco soluatur, & cum ad petitionem Nicolai consanguinei & leuiri cuiusdam domestici valde dilecti Proregis, fieret taxatio in septuaginta millibus ponderum, quos dicimus pesos, quidam Fulgentius natus in ipsa vrbe Mexicana coram Archiepiscopo, qui erat Senator supremi Consilij Indiarum, obrulic pro eo munere centum & decem millia ponderum, vt ad Regem & Senatum referret, quia ille coram Prorege nolebat & timebat autionem pretij facere, eius timens indignationem, quia officium ad iudicatum consanguineo domestici Proregis, & minæ & promissiones intercesserant ne autionem faceret.

Inde quæstio an fraus & collusio in taxatione probata, & vtum Senatus debeat denegare confirmationem venditionis & renuntiationis huius officij in Nicolao, cum ego in Senatu pro fisco peterem retractum, & oblati septuaginta mille ponderibus, nomine & iure Regis vendi Fulgentio.

Pro fisco primò facit quamcumque rem censerit tantum valere, quanti vendi possit. l. 1. §. si heres. ff. ad SC. Treb. ibi, Sed æstimandum fundum quanti valet sine hac cautione, hoc est, quanti vendere potest. l. si quis uxori 53. §. si ff. de furtis. eis verbis, tanti æstimandus est, quanti emptorem potest inuenire.

X 2 Et

5. Et circa iudicem cui commissa rei æstimatione (vt in hoc casu Proregi munerum, quorum renuntiatio fit.) *l. si ieruus 14. in fin. principij. ff. de condict. furtiua*, ibi, *Ind. æstimare acbebit, quanti emptorem inuenit*, notarunt gloss. Bart. & reliqui communiter in eo textu. Dinus *in cap. cum Ioann. de fide infirum*. Felinus *in cap. cum causa, de testib.* Bartholom. Socinus *conf. 8. Cephalus vol. 2. conf. 207. n. 15.* cum Baldo, Alexand. Mariano; Socino, Cepolla, Lanfranco, & pluribus Bertachin. *in Repertorio, verb. res tantum*. Mascard. *conclus. 1408. num. 4.* ex Alex. Nauar. Soto, & aliis, Morla *ad tit. de contrah. empt. q. 6. num. 5. & 6.*
6. Et hoc esse iustum pretium, probauit Menochius *consil. 137. n. 2.* & quamuis excedat rigorem pretij, id attendendum, ex *l. ult. C. de iure emphyteut.* cum Oldrado, Saliceto, Iasone, Ioan. Andrea, Tiraquello, & aliis, probauit D. Couar. *lib. 3. var. cap. 14. n. 6.* quem sequitur Gratian. *tom. 1. disput. cap. 149. n. 27.* & referens Bertazolam, idem Gratian. *decis. 77. n. 3.* & reddunt rationem, quia nisi attendetur pretium quod pro re datur, magna præberetur causa fraudibus, & simulationibus, vt præiudicium sentirent qui ex pretio interesse consequi sperarent, vt in hoc casu circa fiscum experimur.
7. Tum, quia licet aliquo modo pretium quod pro officio ab emptore offertur, excederet iustum & rigorosum, tamen iure non annullatur venditio, nisi excessus sit dimidij iusti pretij. *l. 2. C. de rescind. vendit.* cum ibi notatis, iunctis eis, quæ de pretio maximo, medio & infimo, tradiderunt Soto, Nauar. Medina, & Mercado, quos refert Morla *in empor. tit. de contr. h. empt. q. 6. n. 5.* & expressè Molina *de iustit. & iure, tom. 2. disputat. 347. num. 4.*
8. Et in terminis æstimationis rei quæ ad Principem, & eius fiscum pertinet, metiendum pretium, iuxta quod potuisset ab alio consequi, ex Angelo notauit Garonius *de iure fisci, art. 19. n. 19.* & vltra probat Fulgos *conf. 243. incipit, Visa copia*, vbi pro regula statuit affirmatiuè procedere argumentum, vt res tantum valeat, quantum vendi possit: sed negatiuè non procedere, quia non sequitur rem plus valere, quam quod pro ea offerretur, cum possit fieri vt res minus quam valeret, vendatur, propter necessitatem venditoris, fraudem, vel collusionem contractus.
9. Sed adhuc si prædictum accipiendum, attentis limitationibus Socini *reg. 14.* quas refert Tusch. *practic. lit. V. conclus. 12. num. 8.* vt non rectè procedat argumentum rem

valere tantum, quanti vendi ea possit, si venditio fiat in loco secreto, & non publico, si emeretur ab ignorante rei qualitates: vel fiat venditio eo modo, quo fieri non debuit; tamen quia hoc casu non occultè, sed publicè auctio pretij facta, & ab eo, qui rectè cognoscebat valorem officij, quia in vrbe Mexici natus, & valde peritus eius rei, & coram Archiepiscopo Consilij Indiarum Senatore pretium oblatum rectè auctio procedit.

Limitatio prædictæ sententiæ quæ exprimitur à Socino, & Tusch. *vbi proxime*, non debere censerì verum rei valorem, qui pro ea datur quando taxatio iudicis præcessit, & hoc casu iussu Proregis factam fuisse taxationem apparet, quippe hæc limitatio non procedit, quando constaret fraudem & simulationem in taxatione intercessisse, vt in hoc casu, & prædicti tenuerunt.

Secundò, quia fraus, & collusio taxationis in septuaginta mille ponderum, inde probatur, quia hoc officium antea ab eo, qui renuntiauit, & ex quo facta taxatio, emptum fuit, pro pretio centum & quindecim millium ponderum, & nunc idem pretium valere arguitur. nam hominum ambitio munera publica, præsertim quæ tantæ authoritatis existunt, semper appetit, vt ex Seneca, Tito Liuius, Belluga, Camillo Borello, & aliis probauit Bobadilla *lib. 1. Polit. c. 3. n. 65. cum seq.* & multo magis hoc tempore procedere notauit Mastrill. *de Magistratibus, lib. 1. c. 30. n. 13.* eis verbis, *maxime hodiernis temporibus, vbi necdum vnicum officium, sine Magistratum, sed & plures simul ambire non pudet.* Et valde notandum quod tradit Ioann. Garcia *de expens. cap. 4. n. 14.* vbi loquens de pretio officiorum publicorum, & circa Tabellionatus Audientie Galleciæ, maximè ad auctam eorum æstimationem, tradit, *sed fortassis temporis iniuria, cuius vicissitudine omnia plura æstimantur.*

Sed officium hoc valore ceterum & quindecim mille ponderum pretium, quod pro eo cum à Rege emeretur, datum fuit, semper præsumi oportere quando euidenter de diminutione pretij non apparet, probauit Baldus *in l. 1. num. 64. C. de sentent. qua pro eo quod interest*, præsertim, quia modicum tempus intercessit à prima emptione pretij centum & quindecim mille ponderum, quæ facta anno 1620. ad taxationem septuaginta millium, quæ interuenit anno 1630. nam quamuis aliàs decennium longum tempus censeatur, non verò ad mutationem rerum Reipublicæ, & officiorum æstimationem, & cum hodie offeratur

ratur pretium centum & decem millium ponderum, adhuc primò pro officio datum valere præsumitur, iuxta Baldum *in l. per diuersas, q. 4. C. mandati.* Crementem *in l. 2. num. 143. C. de rescind. vend.* cum Fabiano de Monte, Rolando, Natta, Iosepho Ludouico, & aliis Mascardus *conclus. 1231. n. 1. cum seq.*

13. Tertiò, nam cum ex tota serie litis appareat Nicolaum, ad cuius vtilitatem taxatio coram Prorege facta, esse consanguineum & leuimum familiaris & domestici nimis dilecti ab ipso Prorege, cum quo nullus alius maiorem potestatem habebat, elegisse taxatores Tabellionem Aulæ criminalis, & alium quem dicimus de Proincia, & Aduocatos, qui omnes cum à Prorege vt Cancellariæ superiori & capite pendere in officiorum commoditatibus videbantur, verè non habebant qualitates quæ in iure requiruntur, vt taxator sit omni exceptione maior. Aretinus *in cap. causam, de probatio. notabili 3.* cum Francisco Curtio, & Alexandro probauit Mascardus *1. tom. concl. 654. n. 7.*

14. Et quodcunque interesse quod ex officio potest consequi taxator legitimus, non censebitur, vt tradit Aretinus *conf. 84. num. 3.* Curtius iunior *conf. 165. num. 20.* id eoque operarios ædificiorum non esse idoneos taxatores eorum, licet periti, quia interesse in illis consideratur vt pluris æstimentur ædificia, quorum fabricationi incumbunt, vt ex Ancharrano, Antonio de Butrio, Speculatore, & aliis Mascardus *vbi proxime, num. 11.* & 12. quanto magis in officialibus Cancellariæ interesse considerabitur, cum officij taxatio fieret, vt adiudicaretur Nicolao, in cuius fauorem facta renuntiatio, velle placere Proregi, & illius domestico dilecto, vt eius consanguineus in minori pretio officium consequeretur. nam, vt tradit Seneca *lib. 6. de benefic. cap. 30.* *Non vides quemadmodum illos in præceptis agat extincta libertas & fides in obsequium seruile summissa, dum nemo, ex animi sui sententia, suadet dissuadetque, sed blandiendi certamen est, & omnium vnum officium, vna contentio quis blandissimè fallat.*

15. Quartò cum adiudicatio huius officij Nicolao facta, & taxatio procederet interuentu eius consanguinei, & leuiri domestici & dilectissimi Proregis, omnia quæ fiunt à superioribus interuentu eorum, quos chariores habent, quos dicimus priuados, semper suspecta sunt fraudis & simulationis. *l. 15. ibi, Las que sehicieron por intercession de prinados. l. 17. tit. 10. lib. 5. Recopil.* eis verbis, *Por intercession é importunacion de al-*

gunas personas acceptas, & in eis fraudem interuenisse præsumitur. *l. 1. C. de fundis limitrophis, lib. 11. ibi, Amouentes quicquid vel potentia cuiuscunque elicit, vel fortuna deprecatio.* iunctis quæ tradiderunt Doctores *in l. sub conditione 7. ff. de condit. instit.* Decius *in cap. ex parte, num. 37. de rescript. & cons. 82. num. 8. Bald. vol. 5. cons. 311. num. 8.* Crauer. *ta consil. 715. num. 10. & consil. 930. num. 14.* Mascardus *de probatio. conclus. 740. n. 39.*

Et cum constet non fuisse ausum Fulgentium coram Prorege facere augmentum pretij, & vt ex libello, quem de hac re obtulit Archiepiscopo Mexicano Senatori supremi Consilij Indiarum, constet tam minis, quam intercessionibus, quas fecerunt Religiosi & alij amici domestici Proregis, quorum nomina refert, & tam peculiare & minutis circumstantias, vt solum ex relatione prædicti libelli de veritate querelæ & fraude appareat, & cum hodie maximam summam quæ excedit taxationem quadraginta mille ponderum, offerat pro officio in taxatione, collusionem & fraudem intercessisse videtur, ex traditis à Menochio *lib. 5. præsumpt. 20. n. 16.* & 17. Farinacio *de falsitate, q. 153. num. 162.* & 9. 162. num. 164. Tusch. *Practicar. lit. F. conclus. 44. num. 26.* Doct. Augustino Barbosa, qui plures refert, *clausula 73. n. 1.*

Quintò affectum Proregis circa Nicolaum domestici dilecti consanguineum, & indignationem in Fulgentium, quia pretij auctorem fecerat, ostendit libellus actis insertus, quem scripserat vxori Fulgentij, cum iste absens esset, in quo Prorex, quamuis valde cautè, scriberet, adhuc animi indicium non potuit celare, quia ex abundantia cordis os loquitur, & semper index eius lingua est, iuxta sacram paginam, & D. Paulum *ad Romanos cap. 10.* D. Augustinum *in tit. Psalm. 33.* Abulensem *lib. 4. Regum, q. 4.* & vt eleganter scripsit Cassiodorus *lib. 6. variar. cap. 2. speculum quidem cordis verba sunt.* & in præfatione *variarum* scribit, *contingit enim dissimilem filium plerumque generari, oratio dispar moribus vix potest inueniri.* & vt tradit Baldus *in cap. mandatum, de rescriptis*, quem sequitur Curtius iunior *conf. 22. num. 12.* *Cor est Imperator lingue, & eam habet sicut mancipium sub iurisdictione sua.* & ideo quamuis Prorex nimis sagaciter scriberet, adhuc specimen indignationis exhibuit, dum Fulgentium ingratitude arguit, eis verbis. *Que era desco nocido a su benignidad y que tenia los ojos cerrados y que debia haueer hecho ante el la postura y no por caminos torcidos que no han seruido sino de inquietud;* minus enim cautus &

prudens Prorex, nisi ex animo virulento, id non scriberet.

18. Sexto fraudem & simulationem huius taxationis arguit, Proregem omisit plura quæ necessaria, vt inde dolus arguatur. nam cum Proregi constaret minas factas fuisse Fulgentio ne pretij auctorem faceret, cum notitiam haberet libelli auctoris, in quo id enuntiabat, debebat inquire de eis qui minas fecerunt, & promissiones, vel interuenerunt ne auctio fieret, aut cum Fulgentius petebat officium publica subhastatione licitari, idque facile erat, & in rebus, in quibus fiscus aliquod potest consequi interesse, fieri debet, vt argum. l. 1. C. si propter public. pensitatio. & gloss. in l. si quos. C. de rescind. vendit. l. licitatio. ff. de publican. & vectig. ex Baldo, Parisio, Saliceto, Fabiano, Peregrino, Afonio, Mantica & aliis nouiter probauit Mangilius de subhastatio. q. 34.

19. Et non posse haberi æquiore a estimationem, quam per subhastationem cum Angelo, Baldo, Afflicto & Surdo idem Mangilius q. 38. num. 8. nunquam tamen voluit Prorex officium subhastari, & quoties iudex omittit quod ordinariè fieri solet, & quilibet faceret, est magna præsumptio doli. nam qui non facit quod facere debet, dolosus præsumitur. l. si procuratorem. §. dolo. l. dolus. ff. mandati. vbi Bartolus num. 3. ampliatur etiam si diligentiam faceret, si, tamen perfectè non fecit. Fulgof. Salicetus, Castrensis, Felinus, Decius, Romanus, Crauetta, Sichardus, Surdus & alij, quos refert Farinacius in praxi 3. part. q. 89. n. 92.

20. Quod magis procedit in eo, qui ex officio aliquid facere tenetur (vt Prorex in hoc casu, cum esset emptor, qui plus licitaretur, debebat officium facere subhastari.) l. tutor qui repertorium. ff. de admin. tutor. l. si procuratorem. §. si ignorans. ff. manti. Lucas de Peña in l. quem admodum. num. 6. C. de agricol. & censuris, lib. 11. Zephalus conf. 230. n. 1. cum seq. Brunorus à Sole conf. crimin. num. 4. qui ampliatur, vt quando obligatio aliquid faciendi nascitur ex officio, tunc sola negligentia, vel ignorantia facit præsumi dolum, & comprobatur ex Ancharrano, Socino & Crauetta, quibus addit Mascardum de probatio. conclus. 531. num. 80. Menochium de præsumptio. lib. 5. præsump. 3. num. 66.

21. Et generaliter eum, qui non vitur omnibus remediis pertinentibus & necessariis ad actum quem gerit, videtur esse in dolo, ex Baldo, Riminaldo, Crauetta, Mascardo & aliis, notauit Farinacius d. q. 89.

num. 96. vnde non potest excusari dolus Proregis, eo quod in taxatione huius officij non admiserit subhastationem quæ ab emptore petebatur, quæ necessaria in causa fisci, & quæ de vero valore constaret.

Septimò vterius idem confirmatur, quia non solum omisit, vel non admisit subhastationem, sed etiam Prorex non adhibuit diligentiam, & requisitum valde necessarium in omni taxatione rei fiscalis, videlicet æstimare quantum quolibet anno officium valeret, vt inde pretium proprietatis cognosci posset. nam vltra quam regulare est, iuxta redditus pretium proprietatis rei considerari, ex notatis à Baldo in l. si fundos, in fin. ff. de rebus eorum, & in l. 1. num. 22. C. de fruct. & litium expens. Corneo lib. 2. conf. 301. ad fin. ad Pinellum in l. 2. C. de rescind. 3. p. cap. 4. num. 43. in terminis rei quæ potest ad fiscum pertinere, probat l. si quos 14. ibi, Rei qualitas & reddituum quantitas æstimetur. C. de rescind. vend. & ibi Castrensis num. 2. Iodocus tract. de subhastatio. cap. 3. n. 11. Rolandus vol. 1. conf. 32. num. 33. Peregrin. de iure fisci. lib. 6. tit. 4. num. 5. vers. quinto requiritur. Gratianus tom. 1. discept. cap. 7. num. 19. & 20. Franchis decis. 54. num. 7. Escobar de ratiociniis c. 16. n. 7.

Octauò id magis procedit, quia dominus officij, qui in Nicolaum renuntiauerat, allegauit illud valere in quolibet anno quinque mille aureos: sed ex aduerso Nicolaus id non negauit, verum allegauit tertiam partem valoris diminutum officium, quia dilatio ad excusandam solutionem decimarum executionum, quæ antea solum erat viginti quatuor horarum, postea ad septuaginta & duas horas extensa; & quamuis id verum esset, constat redditus officij valere plus tria millia & trecentos aureos in quolibet anno, & cum officia publica iuxta speciem bonorum immobilium debeant iudicari, vt notarunt Tiraquellus, Aluarus Valascus, Follerus, Bonacina, Surdus & alij, quos refert Auendañus de censibus, cap. 52. n. 1. & 55. num. 7. Felicianus de censibus, lib. 2. cap. 3. num. 52. qui admittunt, vt quamuis censuum constitutio requiratur fieri super bonis immobilibus; tamen rectè fieri possit in officiis, quæ vt bona immobilia iudicantur; in eis tamen bonis immobilibus redditus ad minus apud nos iuxta computationem quadraginta pro vno regulantur, & in aliquibus Regionibus Hispaniæ longè pluris æstimatio fit, vt in Beturia, & aliis, ideo si consideratio fiat reddituum trium millium & tercentorum aureorum, & iuxta vnum pro

pro quadraginta computentur plus quam centum & triginta millium aureorum, pretium officij censebitur, vt appareat quantum distet illud quod taxatum in septuaginta millibus ponderum longè plus, quam dimidium veri valoris, cum quodlibet pondus argenti in vrbe Mexicana in tribus Regalibus minus valeat, quam ducatus, vt etiam trium millium & tercentorum ducatorum redditus ad viginti computentur, adhuc septuaginta mille pondera non attingant valorem, facta computatione ad viginti pro redditibus, idque vltra præeminētias officij auctoritatem & honores, quæ omnia in æstimabilia, semper censentur, vt inde solum appareat, sine fraude & collusionem non potuisse taxationem pretij officij ad prædictam quantitatem moderari.

24. Nonò ex prædictis debet collusio & fraus videri probata. nam difficilis probationis censentur, & ad eam sufficiunt coniecturæ. l. quia autem. §. si quis simpliciter. ff. si quis omissa caus. testam. Oldradus conf. 324. Crauetta conf. 100. num. 20. cum Bartolo, Menochio & aliis, Bargalius de dolo, lib. 4. cap. 8. num. 29. ex Curtio iuniori, Plaza, Paciano, Sforcia & aliis Farinacius in praxi 3. p. q. 88. n. 8.

25. Et sufficere duas coniecturas, vt dolus probatus censeatur. gloss. in l. instrumenta. C. de probatio. cap. cum dilectus, de successio. ab intestato. cap. ille vos. ibi, Ex duobus tamen, de pignoribus. Ananias conf. 49. Calcaneus conf. 8. Corneus vol. 3. conf. 23. & conf. 41. Prosperus Pasceus conf. 121. num. 3. Crauetta conf. 134. num. 39. & conf. 156. num. 7. vbi ex Castrensi, Decio, Imola, Guillemo de Monte & aliis probat, & postea subiungit eis verbis. Dico quod sicut in materia probabili per testes, regulariter duo testes sufficiunt. l. vbi numerus. ff. de testibus. ita in materia per testes non probabili, in qua præsumptiones subrogantur, loco testium sufficere debent due præsumptiones, vt subrogatum sapiat naturam eius in cuius locum subrogatur, & quod sufficiant due præsumptiones ad faciendam plenam probationem in his, quæ liquidò probari non possunt, tradit Calcaneus conf. 8. col. 5.

26. Decimò, quia cum fraus & dolus ex animo pendeant, non potest probari testibus, & indicia & coniecturæ circa dolum dicuntur liquidæ probationes. nam cum aliquid fit palam & publicè, quemadmodum requiritur probatio manifesta & luce meridiana clarior, l. sciant cuncti. C. de probation. quando factum est occultum, vt dolus qui consistit in animo, sufficiant indicia, præsumptiones & coniecturæ, quæ

subrogantur loco probationis liquidæ. d. l. sciant cuncti. ibi, Vel indicis ad probationem indubitatis. Sicut quando aliquid in die amittitur in domo, aperiuntur fenestras, vt Solis luce inueniatur; si verò nocte amissum sit, loco Solis deseruit splendor lucernæ, vt inueniatur: ita cum in occulto delictum fit, indicia sufficiunt, quod aliàs requireret probationem manifestam, facit l. licet Imperator 74. ff. de leg. 1. ibi, In obscura voluntate. Aretinus in l. si is qui. ff. de adq. hered. Iason in l. cum ea. C. de transactio. Felinus in cap. si cautio, de fide instrum. Barbatia vol. 1. conf. 11. incipit, Scripsit bellissimè, vnde indicia quæ expendimus, valde iratum Proregem contra Fulgentium, qui auctorem fecit, officium taxari, vt daretur Nicolao consanguineo & leuiro eius domestici dilectionis, omisit se subhastationem officij, & probationem reddituum, & alia quæ supra notauimus, collusionis argumentum manifestè ostendunt.

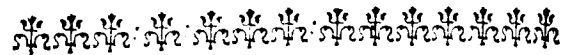
Vndecimò, etiam si prædicta ad probationem fraudis huius taxationis non procederent, cum in officij pretio tertia pars fisco competat, poterit ille pro eadem quantitate taxationis retrahere, & ego cum causa ad supremum Senatum deferretur, pro confirmatione officij in Nicolao retractum petij, eo fundamento, quia ex consuetudine generali Hispaniæ & Iuris traditionibus, qui partem in re habet, quando venditur, potest illam retrahere pro pretio quod offertur, idque in venditione iurisdictionum & officiorum obseruatur, & populis permissum retrahere & exercere, vel consumere, iuxta quæ pro retractu quem dicimus tanteo, notarunt argum. l. 2. §. fin. ff. si libert. ingen. esse dicat. l. si quis. §. fin. C. de patrib. qui filios distinx. gloss. in l. 1. vers. retinent. C. de bonis libert. gloss. in §. dominus. Instit. de noxal. Salicet. in l. 1. col. 2. ff. quibus ad libert. proclam. Ioan. Faber in d. §. dominus. quem sequitur D. Couarr. in cap. quamuis pactum 2. §. 2. n. 4. Vincentius de Anania allegat. 27. num. 19. Franchis decis. 17. num. 2. addendi Lofredus in cap. Imperialem. §. præterea ducatus, vers. nec dominus, de prohib. feudi alien. per Fredericum. Camillus Salornitanus in additio. ad constit. Neapol. pag. 32. Lancellotus Galliaula conf. 46. num. 28. Camerarius in d. §. præterea. Camillus de Curte 1. p. questio. feudal. §. 1. vers. licet autem verissimam, num. 39. 54. 74. Rodericus Suarez alleg. 9. num. 6. Montaluo in l. 2. tit. 24. p. 4. Bobadilla lib. 2. Polit. cap. 16. num. 12. Azevedo in l. 13. tit. 3. lib. 6. Recop. num. 6.

28. Et ad officium fisealis pertinere defendere retractum in rebus publicis, & officiis, probauit Aponte *de potestat. Prorogis, tit. 10. de diuersi. prouiso. §. domania terrarum, num. 4.* Sed in terminis vt fisco pro iure suo competat hoc casu retractus, id est, tanteo, argum. *l. necesse. ff. de in diem addictio. l. 1. ff. de priuileg. credit. tenuerunt Gregor. Lopez in l. 53. gloss. 7. tit. 5. p. 5.* & non solum fisco, sed etiam priuato in alienatione rei communis cum fisco competere retractum, ex Baldo, Ripa, Iafone, Dueña, & aliis Hermosilla *in additio. d. gloss. 7. n. 10.* Franciscus Marcus *decis. 368. num. 3.* Tiraq. *de retract. lignag. §. 1. gloss. 18. num. 7.* & vide quæ de retractu notauit *alleg. 45. per tot.*

29. Duodecimò in terminis nostri casus sunt plura regia rescripta, quibus fisci ius ad retractum in æstimatione officiorum confirmatur, & ex proximè relatis iure fundantur rescripta quæ circa hoc expedita die 23. Martij anno 1622. refert Antonius de Leon *in tract. de regis confirmationibus lib. 2. cap. 12. num. 9. & 10.* ex quo & rescripto expedito die 20. Septembris, eiusdem anni, apertè disponitur circa taxationem officiorum, eis verbis, *Y en tal caso si les constare que los dichos officios tienen mas valor del que en sus declaraciones dicen pueden tomarlos por quenta de mi real hacienda en los precios que las partes quieren que se tasen por las dichas aueriguaciones y los hagan vender en beneficio dello y a las personas cuyo Seran les bueluan la mitad, o las dos tercias partes conforme lo que por las dichas renunciaciones constare hauer de pertencerles en virtud de las cédulas que sobre esto estan despachadas.* vbi expressè retractus conceditur fisco in hoc casu, ideo quamuis à fiscali Cancellariæ Mexicanæ petitus non fuit, quod fieri debebat, cum esset emptor qui pro officio offerret centum & decem mille ponderum, & plus quàm taxatio facta quadraginta mille, ideo causa delata ad supremum Indiarum Senatam, statim retractum petendum necessarium iudicauit.

30. Denique D. Ioannes de Solorzano de Indiarum gubernatio. *tom. 2. lib. 5. cap. unico, num. 117.* refert prædicta rescripta, & sine dubio statuit competere fisco ius retractus, & tradit circa id fuisse dubitatum, an si ex fisci retractu officium in subhastatione venderetur in longè maiori pretio, quàm taxatio, esset concedenda pars excessus pretij domino officij, qui ratam volebat taxationem; & quamuis in Audientia & Senatu Quitensi ita contra fiscum pronuntiaretur, tamen contra Iuris rationem cum fiscus vtens retractu exclusit

dominum officij, cui obtulit suam partem taxationis, & fisci periculo fit retractus, & postea venditio, iuxta *l. 1. §. quod quisque iuris*; quemadmodum si minori pretio venderetur officium, iure fisci posset dominus petere à fisco partem quæ ex taxatione competere posset, cui præiudicium retractus facere non debet; ita etiam si pretium taxationis augeatur, non amplius quàm ex taxatione petere poterunt, & insinuant rescripta suprà adiecta, & ita tradit D. Solorzano decisum in supremo Indiarum Consilio, & expeditum rescriptum anno 1637. quo expressè hoc dubium deciditur, & absque eo videretur collusionem & fraudem taxatione huius officij intervenisse, & fisco retractum esse concedendum.

ALLEGAT. C.

Magistratum auctoritas.

- 1 *Fiscalis muneris est Magistratum auctoritatem defendere.*
- 2 *Magistratum auctoritas est fulcrum Reipublicæ.*
- 3 *Princeps curare debet de Magistratum honore.*
Magistratus pluribus honorificis, titulis condecorantur.
l. spadonum 15. §. si ciuitatis. ff. de excusat. tutor.
l. ciues. C. de incolis. cap. Episcopus 95. distinctione. cap. soluta, de maiorit. & obed. l. 7. tit. 18. p. 4.
- 4 *Consulendi libertas necessaria Magistratibus.*
- 5 *Magistratus officium multis laboribus subiacet.*
- 6 *Episcopus electus qui voluit antea mori, quàm Episcopatum admittere.*
- 7 *Dignitates plures repudiarunt propter earum periculum.*
- 8 *Regi Hispaniæ magnus labor & cura necessaria in tantis Regnorum prouinciis gubernandis.*
Reges nihil vt priuati facere possunt, sed totum operari vt Reges.
- 9 *Belli labores sunt leuiiores, quàm regiminis.*
Authentic. Iusurandum quod prestat ab his.
- 10 *Iudicum pericula ex sententiis.*
Dij ex iudicio Paradisi irati. Virg. adducitur.
- 11 *Pontificis Clementis septimi emulatio in Carolum*

- rolum Quintum, quia contra eum arbitrium dedit in lite urbis Ferraræ.*
- 12 *Pontificis Ioannis XXI. periculum calumnia, quia condemnauit Ducem Babiæ.*
 - 13 *Carolus Quintus, quia condemnauit Landgrauium bello, & rebellionem impetitum.*
Philippus Pater Alexandri Magni occisus ex iniusta sententia.
 - 14 *Philippus Valesius Gallie Rex duplici rebellionem agitatus ex sententiis latis.*
 - 15 *Franciscus Gallie Rex rebellionem Ducis Borbonij impetitum, quia eum condemnauit in lite.*
Hungarus, quia in lite condemnatus, urbem Budam proditorie tradit Germanis.
 - 16 *Toribius Galindus, odio Magistratum Cancellariæ Limensis excitauit apud Indos seditionem in fauorem Torani.*
 - 17 *Magistratus plures & Prælati occisi pro rectoria & iusta munerum administratione.*
 - 18 *Iudex qui simulauit se dementem ne in causa difficili iudicaret.*
 - 19 *Furorem simulati plures Sancti vt Episcopatus omitterent.*
Plysses simulauit furorem ne duceretur ad bellum Troianum.
l. obseruare 6. de curator. furios.
 - 20 *Imperatores Romani qui maximis honoribus affecterunt Senatores.*
 - 21 *Magistratus valde debent honorari, vt munerum pericula sustineant.*
Gubernantium ærumna describuntur Ecclesiastici c. 29.

De auctoritate Magistratum, & quantum debeant Principes de ea curare.

1. D officium fisci Patronij, vltra plura quæ suprà allegat. 8. diximus ad illum pertinere, illud maximè spectat iurisdictione Principis, & eius iustitiam illam conseruari, vt probarunt D. Franciscus de Alfaro *de officio fiscalis.* Ioannes Garcia, & alij, quos refert Mastrillus *lib. 5. de Magistratibus, cap. 8. num. 83.* nam illud in quocunque Regno magis excellens est, constanter & liberè iustitiam administrari, absque eo quòd nullatenus improborum ausu, dolis, vel potentia opprimatur. D. Ioan. Bapt. Larrea *Fisc. Alleg. Pars II.*

Augustinus, Greg. Nazianz. Petrus Chrysologus, S. Thomas, Diogenes, & Polybius apud eundem Mastrillum *lib. 3. cap. 1. n. 43. cum seqq.* & cum his diebus aduersus Magistratum magni nominis à litigatoribus delatio facta de crimine quod ipsi obiiciebant falsè & calumniosè; quia illos in lite dānauerat, & ex accusatione Magistratus, fama, honor, & vita posset periclitari, nisi Deus, qui semper iustitiam tutatur, calumniam detegeret; ex præceptis politicis & iuridicis hæc Maieitati Principis reuerenter pro iustitiæ tutela animaduertenda propono.

Magistratum decorem, & auctoritatem esse spiritum iustitiæ; & Regni essentiam, quæ velut corporis vita absque afflatu, ita sine Magistratibus & Iustitia regna sustineri, aut conseruari non possunt. Aristoteles *lib. 4. Politic. cap. 6.* Dion. *lib. 5. 1.* Isocrates *in Rapsodia, cap. 18.* Mastrillus *lib. 5. cap. 3. n. 40.* cum Quinto Curtio, Tito Liuiio, Cornelio Tacito, Valerio Maximo, Iustino, Claudiano, Diuo Augustino, Mathæus Tympius *in speculo Magistratus 1. p. signo 16.* Montan. *de auctoritate magni Consilij, & ibi Boërius num. 10.* Maranta *de ordin. iudiciorum, in proæmio, num. 20.* Azeuedo *de Curia Pisana, lib. 2. cap. 2. num. 8.* Petrus Gregorius & Menochius, quos refert Bobadilla *lib. 1. cap. 3. num. 44.*

Ideo maximè oportet Principem curare de Magistratum auctoritate, vt nihil sit quod possit illam lædere, aut eos impediat muneris sui obligationibus satisfacere. nam cum Magistratus subditos dirigere & corrigere, aduersus illos iudicare debeant, æmulationem & odium excitabunt; nisi maximè condecorentur, ideo multa priuilegia eis elargiuntur; & Consiliarij amici Principis nominantur Patricij & Patres sui, & aliis titulis; nominibus honorificis condecorantur, quibus scitent ius Pontificium, Ciuile & Hispanum. *l. spadonem 15. §. si ciuitatis. ff. de excusat. tutor. l. ciues. C. de incolis. cap. Episcopus. 95. distinctione, cap. soluta, de maioritate & obedientia. l. 7. tit. 18. partit. 4.* vbi Gregor. Lopez *glossa 4.* Bobadilla *lib. 3. cap. 1. numer. 24.* Azeuedo *vbi suprà.* Albericus *de statut. 3. part. quest. 36. num. 3.* Mastrillus *lib. 5. cap. 3. per totum.*

Et omnes, qui optimè regendi præcepta insinuarunt, illud maximum censent, & velut omnium originem Iudices & Gubernatores reuereri & periculosum Regnis esse censent, non tribuere magnam auctoritatem, & venerationem exhiberi Magistratibus, vt possint liberè iustitiam

iustitiam administrare, & Principem suum consulere. nam, vt tradit Salustius in *coniuratione Catalinae*, *Animus in consulendo liber, inter alia magnos fecit Romanos.* alius enim publicus status sustineri non potest. nam, vt eleganter tradit Plinius in *panegyrico ad Traianum*. ibi, *Quid praesidij in ea Republica esse potest, quae linguam frenat ad nutum sui Principis, ubi videmus curiam elinguem dicere, quod velis periculosum, quod nolis miserum esse.*

Tum etiam id valde expedit, vt possint Governatores, & Magistratus vincere difficultates, labores & arumnas, quae muneri regendi, vel gubernandi copulantur. nam, vt tradit Plutarchus in *Apothegm.* si ex duobus esset eligendum, citius in exilium iterum, quam ad suggestum, vel tribunal. & de Themistocle, etiam si ambitione notaretur, refert Aelianus *lib. 6. variae historiae*, dicere solitum, *Si mihi duas ostenderit vias, quarum una ad tribunal, altera ad sepulchrum duceret, multo libentius ingrederer eam, quae recta ad sepulchrum duceret.*

Quod ne aliquis nimis iactantiosum existimet, singulari exemplo firmabo. nam cum Nilamon electus esset Episcopus à Theophilo Patriarcha Constantino-politano, cumque recusantem Theophilus nulla admitta excusatione consecrare vellet, ille horae dilationem, vt precationi ad Deum vacaret, postulauit, & cum difficultates muneris expauesceret, & se indignum crederet, Deum precatus est, vt mori prius, quam Episcopum consecrari concederet. huic voto Deus annuit, & Nilamon inter precandum expirauit. Referunt Historiae tripartit. *lib. 10. cap. 4.* Nicephorus Calixtus *lib. 13. cap. 37.* Annæus Robertus *lib. 1. rerum iudicarum, cap. 7. pag. 100.* nam, vt aptissime tradit Diuus Cyprianus de Cornelij Pontificis electione *lib. 4. epistola 2.* *Non ut quidam vim fecit ut Episcopus fieret, sed ipse vim passus est ut Episcopatum coactus exciperet.*

Et ideo ex laboribus munerum publicorum plures magni viri sapientes modestia & virtute praediti curarunt, ne officia publica, regna & praelaturas admitterent, vt constat *Exodi cap. 4. lib. 1. Reg. cap. 10. Iudicum cap. 8. 9. 22. & 23.* ex prophanis Valer. *lib. 4. cap. 1.* Volaterranus *lib. 23. Antopograph. Aemilius lib. 4.* Histor. tripart. *lib. 10. cap. 14.* Metaphrast. in *vita Arsenij.* Bonifacius *lib. 4. decade 21.* Cranzius *lib. 12. Vandalia, cap. 8.* Blondus *lib. 7. decade 2. Sabellico lib. 2. En-*

nead. 5.

Quod à Principe velut à capite ad membra in reliquis, qui regimen & iustitiae administrationem exercent, demonstrabitur. nam valde notandum quantis vigiliis, laboribus & arumnis Princeps debeat pro salute subditorum inuigilare, & remotis regionibus, vt in Rege Hispano, salubres leges & decreta edicere, vt etiam ad remotissimas Indorum Orientalium, & Occidentalium Prouincias, eius gubernatio & potentia se extendere debeat, & si quid in ea defecerit, deficiat simul Principis obligatio & munus, illud enim spectat vt pro subditis inuigilet, & Rex commoda sua pro illorum commodis omittat, sui oblitus, vt de subditis recordetur, nihil enim velut homo sibi facere potest, sed totum vt Rex Regno debet, ita eleganter tradit Seneca de consolatione ad Polybium, *cap. 26.* ibi, *Cesari quoque ipsi, cui omnia licent, propter hoc ipsum multa non licent; omnium domos illius vigilia defendit, omnium otium illius labor, omnium delicias illius industria, omnium vacationem illius occupatio, ex quo se Caesar orbi terrarum dedicauit, sibi eripuit, & siderum modo qua irrequieta semper cursus suos explicant, nunquam illis licet nec subsistere. Ad quem itaque modum tibi quoque eadem necessitas iniungitur, non licet tibi ad utilitates tuas, ad studia tua respicere, Cesare orbem terrarum possidente, impartiri te nec voluptati, nec delori, nec ulli rei potes, totum te Cesari debes.* Et vnus solus Princeps labores, arumnas & vigiliis plurimorum, & pro plurimis sustinet, vt ex Platone, Lampridio, Herodiano, & aliis notauit Adamus Contzen *lib. 3. Politicorum, cap. 5. §. 3. & lib. 7. cap. 2. §. 1.*

Ex quo velut ex fonte reliqui inferiores ministri sicut riuuli hanc etiam acerbiter munerum publicorum experientur. nam, vt tradit Historiographus Lusitanus Ioannes Barrios *decade 2. lib. 10. cap. 1.* *Longè leniores sunt labores belli, quam regiminis. nam ex bello ad gloriam itur victoria inimicorum, ex regimine in odium, ex panis delinquentium, & reformatione vitiorum.* Et quantum difficultates regendi opprimant Princeps & Governatores, denotat Authentica *Iusiurandum quod praestatur ab his, in principio.* Plinius & alij, quos refert Bobadilla *lib. 1. politica, cap. 15. num. 24.* plura cumularunt Mastrilus de Magistratibus, *lib. 1. cap. 30. num. 25.* Nicolaus

Nicolaus Bello. de *statu politico lib. 6. discursu 3. pag. 623.* pluribus Magister Marquez in *Gubernatore Christiano, lib. 1. in principio.* Carolus Scribanus in *Politico Christiano, lib. 1. cap. 1.* Adamus Contzen *lib. 7. Politicorum, c. 2. §. 1.*

Verumtamen ex omnibus huic rei maxime conuenit quando aduersus iudicem, quia reos condemnauerat ex iustitiae administratione, insultarunt litigantes, & constet quantis periculis & calamitatibus subiacet qui iudicario munere funguntur. nam cum difficile sit, vt qui in causa ciuili, vel criminali damnatur, acquiescat iuste damnari; semper enim querelas excitant condemnati aduersus iudicem. nam innocens quisquam praedicatur, & aduersus eum, qui iudicabit, pericula insurgunt vitæ, vel honoris, & ab hoc rabido, vel inuidio affectu contra iudicem condemnantem nec Pontifices, Reges, & excelsiores viri exempti, quin ex eo in periculum adducerentur, aut illo foedari videantur, cum Deos suos ita notaret antiquitas, cum apud Virgilium *lib. 1. Aeneidos, vers. 29.* exprimitur æmulatio dearum Iunonis & Palladis, iracundiam & furorem aduersus Paridem, ex eo quod in fauorem Veneris de forma iudicaret, & aureum pomum dedisset, vnde illæ deæ excidio Troiæ causam dederunt, Regnum in quo Paris successor erat. nota verba.

Nec dum etiam causa irarum saeuque dolores

Exciderant animo: manet alta mente repositum

Iudicium Paridis, spreteque iniuria forma.

Nonnulla exempla proponam, etsi in *tom. 2. decisionum* aliqua relata *c. 98. n. 32.* quibus hæc res manifestius constabit. Et vt ab ordine dignitatum incipiamus, Summorum Pontificum Clementis Septimi refert Paulus Iouius *lib. 31. Historiarum*, cum esset lis inter Ecclesiam & Ferdinandum Deste Ferraræ Dominum, de ciuitatibus Modenæ & Regij, compromissum factum fuit in Dominum Imperatorem Carolum Quintum, vt de iustitia arbitraretur, illeque contra Ecclesiam pro Ferdinando iudicauit. Pontifex valde iratus contra Imperatorem pro arbitrio aduersus Ecclesiam semper maleuoli animi indicia exhibuit: vnde occasionem dedit, vt exercitus Imperialis inficio Imperatore anno 1527. miserabilem expugnationem & deprædationem Romæ faceret.

De Summo Pontifice Ioanne vigesimo secundo refert Zurita *lib. 6. Annalium, c. 52.*

Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars I I.

nam cum in lite quam intenderat Dux Barbieræ aduersus Marchionem Deste pro iuramento fidelitatis quod fecerat pro vrbe Ferraræ, Baberium condemnaret, vt remitteret Marchioni iuramentum, quia declaratum dominium directum Ferraræ ad Ecclesiam Romanam pertinere. Dux valde indignatus aduersus Pontificem pro sententia fautorum dietam congregans in Germania, appellauit à sententia ad futurum Concilium, & petens congregari proposuit & opposuit in eo grauissima capitula excessus, & delicta contra Pontificem, qui iudicauit.

De Imperatoribus & Regibus primò se offert Maximus Carolus Quintus, qui, vt praediximus, ad eum iustitiae religiosissimus, vt condemnaret Pontificem Clementem Septimum, & in lite quam intenderat Landgravius contra Henricum Comitem Nassauium, in cuius fauorem sententiam tulit Imperator in dieta Ratibonæ, ex quo valde iratus Landgravius de legibus ad arma appellauit, & fautor fuit periculosa rebellionis Protestantium Germaniæ, vt refert Paulus Iouius *lib. 32. Historiarum, c. 1.* & Philippum Regem Macedoniae patrem Alexandri Magni pugionis ictibus occidit Pausanias de nobili familia Orestiadum; quia iniuste iudicauerat in querela, quam proposuit de Atalo Regis affini, vt tradunt Iosephus *lib. 11. antiquitatum, c. 8.* ex Diodoro & Iustino Pineda *lib. 6. Monarchiae Ecclesiasticae, cap. 28. §. 5.*

Aduersus Philippum Valesium Regem Galliae, rebellionem periculosa excitauit Robertus Comes Artois; eius leuir, quia in lite quam habuit aduersus Matildem eius amitam, à Rege condemnatus est, & cum falsis instrumentis vellet iustitiam turbare, Rex falsitate cognita, repulit petitionem ex hoc quod valde iustum fuit. Robertus furore plenus in vindictam prorumpens deserens patriam & filios, in Angliam migravit; vt sollicitaret Eduardum Regem vt aduersus Gallum bellum moueret, vt refert Ganginus *lib. 8.* & Paulus Aemilius *lib. 7.* qui etiam tradit, cum idem Rex Philippus Valesius condemnaret Ioan. Comitem Monfortis in lite quam velut hæres matris Iolantidæ instituerat pro Ducatu Britanniae, quasi frater Ducis mortui, & cum contra Carolus Blesensis quasi maritus Ioannæ Claudæ filiae Guidonis Ducis fratris maioris quam Ioannis Monfortensis, & pro Carolo ex representatione sententia lata esset in Parlamento Parisiensi coram Rege, qui ei praesidebat; Monfortensis querelas excitauit,

eo, quia Carolus erat affinis Regis, illum fuisse iniuste damnatum dicebat, & factus exul à patria, ut vindictam consequeretur, in Angliam profugus eius Regem ad bellum sollicitauit, ad quod antea induxerat Robertus, ut tradit Pineda *lib. 22. Monarchia, cap. 28. §. 1.*

15. Ducis Borboni tam nota rebellio aduersus Franciscum Gallie Regem, eius affinem (nam semper Regibus Gallis infesti, emuli & fatales sunt eius cognati) inde prouenit, quia in lite quam habuit cum Regina matre, condemnatus fuit: ex quo Regi infestus in rebellionem prorupit, ut tradit Illescas *2. p. historia Pontificum, cap. 25. §. 4.* & Paulus Iouius *lib. 39. Historiarum, in princ. refert de Bonarmissa inter Hugaros nobili & potenti. nam cum in lite quam cum mercatoribus habuit, condemnatus fuit, presumens suis aduersariis fauorem dedisse fratrem Iorgium Croacum Episcopum Beradini, Gubernatorem Regni, & tutorem Regine, infidelis patrie, & perfidus proditorie Germanis, & Duci eorum Rocandolfo tradidit urbem Buda quam obsessam habebant.*

16. Et apud Indos Occidentales, Toribius Galindus Tabellio, coniurationem fecit cum aliquibus fautoribus, ut faueret Franciscum Ferdinandum Gironem, qui rebellionem excitauit anno 1554. ut Tyrannus fieret Peruanii Imperij, ad quod Tabellio inductus ex odio & inimicitia aduersus Senatores & Magistratus Limensis Cancellarie, quia ipsum in litibus damnauerant, & aduersus eum iustitiam administrarunt, ut refert Antonius de Herrera *in Historia generali Indiarum, decade 8. lib. 10. cap. 4.* ex quibus exemplis etiam si aliqua alibi retulimus, conducit subiungere, ut de periculo Magistratuum appareat.

17. Ex quibus, ut notandum Principibus, proponimus quantum oporteat suis Magistratibus & iudicibus fauere, quia nec Pontifices, Reges, siue alij excellentes viri, exempti fuerunt ab emulatione, iracundia contra iudicem, ut in Clemente VII. Duce Bauerio, Landgrauio, Comite de Artois, Comiti Monfortensi, Duci Borbonio, & aliis, retulimus, nec etiam qui iudicantur, liberati fuerunt à periculis iudicandi, ut in Pontifice Ioanne XXII. Philippo Macedoniae Rege, Carolo V. Philippo & Francisco Regibus Gallie, & aliis animaduertimus, ut inde notetur quantum priuatus quisque iudex, vel Magistratus periculis subiacebit, si potentiores pro iustitie administratione condempnerit; tunc enim vitæ, honoris & bonorum pe-

riculo suppositus, unde plures Gubernatores, Praelati & Magistratus occisi fuerunt, quia debite munere Gubernatoris, vel iudicis functi sunt, & Andreas de Ifernina, quia aduersus Gallum sententiam protulit, ab eo Neapoli occisus fuit, ut tradit Afflictis *in consil. Neapol. lib. 3. rubrica 5. num. 11.* & Abbas Ordinis Benedictine à Monacho occisus, quia nimis rigide Religionis obseruantiam in subditis inferebat, ut tradit Frater Anton. de Yepes *in chronica Ordinis S. Benedicti 2. p. num. 191. & 197.* Alia plura de Episcopis, Magistratibus, & Gubernatoribus, qui occisi fuerunt, quia iustitiam administrarunt, & officiis pro munere functi sunt, ex Vincentio, Burgos de Pace & Caputio Bobadilla *lib. 2. Politica, cap. 13. num. 23.* ex Sapiano, Cagnolo & aliis multa historia exempla refert etiam Bobadilla *lib. 1. Politica, cap. 15. num. 27.* etsi nulla ex prædictis quæ retulimus, referat. Adde quod de Valerio Flacco Consule tradit Sabellinus *lib. 3. Ennead 6.* qui propter sententiam in Quæstorem latam vitæ & imperio spoliatus est. Alia pete ex Valerio Maximo *lib. 9. c. 7. & 8.* Cranzio *lib. 9. Vandalia, cap. 14. & 16.*

Et ut appareat quam timendum & ærumnosum sit muneris iudicandi officium, ut valde notandum refero quod tradit Zurita *lib. 2. Annalium, c. 13. & lib. 11. cap. 32.* nam inter nouem iudices, qui electi fuerunt in Regno Aragonie, in oppido de Caspe, quando post mortem Regis Martini regnum vacauit, ut declararent cui regni successio deferenda, tunc cum aliis electus fuit Xinerius Rebaza, vir nobilis & Iurisprudentia doctus, cui opposuit eius gener Francus de Perclus incapax esse & dementem, & informationem dedit, idque omne simulatum fuit, fideque & affectata demonstrationes, quas de furore dedit Xiner Rebaza, ut tradit Zurita, non ex mentis defectu, sed ex nimio iudicio, ex metu & angustia iudicandi in re tam magna.

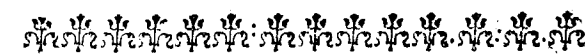
In quo se dementem simulans imitatus fuit plures viros sanctos, qui pro demeritis haberi voluerunt, furorem simulantem, ne ad Episcopatus munera publica eligerentur, ut ex sancto Efrene refert Sozomenus *lib. 1. cap. 15.* ad plateas & vias publicas exire, furiosi & amentis signa exhibens, ut excusaret Episcopatum, ad quem electus, & electores furorem certum existimantes, alium elegerunt. Alia exempla retulit sanctorum virorum Frater Ioannes Nauarrus *in vita sancte Ioanna de la Cruz, lib. 1. cap. 13. in annotationibus, pag. 147.*

pag. 147. Et de Vlyffe refertur se furiosum finxisse, duobus canibus terram arasse, salemque pro frumento seminare, ut excusaret se Ducem esse Græcorum, à quibus electus erat contra Troianos, ut ex Homero, Ouidio & Bocacio, tradit Bobadilla *d. l. 1. Politica, cap. 15. num. 27.* idque insinuauit Vlpianus *in l. obseruare 6. ff. de curat. furios.* monens Prætores magnam curam adhibere circa excusationes illorum, qui à muneribus publicis se eximere intendunt, addens rationem ibi, *Quoniam plerique furorem, vel dementiam fingunt, quo magis onera ciuilia detrectent.* ex quo apparet, quale quantumque ærumnosum sit iudicandi & regendi munus, cui vitæ, famæ & bonorum periculum copulatur, si existimauerint plures satius esse pro demeritis & furiosis haberi, quam iudicandi periculis & laboribus subiici.

20. Unde oportet Principem honoribus & beneficiis prosequi Gubernatores & Magistratus, ut possint confidenter vincere pericula & difficultates munerum publicorum, alias enim quisque validissimus ea timebit, & inde Cornelius Tacitus *lib. 3. Annalium,* refert, ibi, *Claudius, quæstores rursus imposuit, isque ne metu offensionum segniter consulere, extraordinem honores permisit.* Idque etiam similiter fecerunt alij Imperatores, ut tradit Spartianus *in vita Adriani,* & de Nerua & Adriano tradit Alexander ab Alexandro *lib. 4. dierum genialium, cap. 11.* eis verbis. *Diuus Nerua & Adrianus iurauerunt se nunquam Senatorenem, nisi ex Senatusconsulto, puniuntur.* & idem Alexander ab Alexandro. *Alexander Seuerus Imperator nullum à Senatu dimisit, neque latitium ademit, aut pœna affici passus fuit, nisi de consilio Senatus.* Et Dio etiam de Nerua retulit in eius vita, ibi: *Diuus Nerua iurauit in Senatu nullum à Senatoribus suo iussu interfectum iri, idque iusiurandum facta etiam coniuratione contra seratum habuit.*

21. Quod omne necessarium est, ut iudices & Magistratus possint confidenter iustitiam administrare, & vincere calumnias, quibus solent subiaccere, ut notarunt S. Athanasius *in Apolog. ad Constant.* Diuus August. *lib. 2. de ciuitate Dei, cap. 9.* Sidonius Apollinaris *lib. 1. cap. 11.* iunctis notis Sauaronis, Lucianus *dialogo de non credendo calumnie.* Arnobius *lib. 3. contra gentes, n. 33.* Petrus Gregor. *lib. 38. Syntag. Iuris, cap. 6.* & mirè iudicum & Gubernatorum labores, & pericula expressit Cicero *in oratione pro Lucio Flacco 2. p. ibi, O conditiones miseris administrandarum prouinciarum, in quibus di-*

ligentia plena simulatum est, negligentia vituperationum, ubi securitas periculosa, liberalitas ingrata, sermo insidiosus, assentatio perniciofa, frons hominum familiaris, multorum animus iratus, iracundie occulta blanditie aperta, venientes Prætores expectant, presentes inferniunt, abeuntes deserunt. & melius expressit Ecclesiasticus *c. 29. ibi, Donec accipiunt, osculantur manus dantis, & in promissionibus humiliant vocem suam, & in tempore redditionis postulabit tempus, & loquetur verba tædij & murmurationis.* quasi semper qui gubernationi & iudicandi muneri præsumunt, dolis, fallaciis, simulationibus & calumniis subditorum subiaceant, & nihil ab illis, nisi damna & pericula, possint sperare, quibus ea solum medebitur Princeps, si de Magistratuum auctoritate maximè curauerit, & in sequentibus allegationibus etiam probabimus.

ALLEGAT. CI.

Delationibus contra Magistratus Princeps non deferat.

- 1 Magistratibus optimis subiaccet calumnie.
- 2 Cato maior quadragies septies reus calumnie postulat.
- 3 Sanctus Damasus Pontifex falso accusatus de adulterio, & aliis criminibus.
- 4 D. Gregorius Magnus graues calumnias passus.
- 5 Pontifex Leo III. variis emulationibus falsis agitatus. Pascalius I. de duobus homicidiis falso accusatus.
- 6 Pontifex Leo IV. plures calumnias sustinuit. Pontifex Ioannes XIII. multas iniurias ab inimicis passus.
- 7 Pontifici Gregorio V. multa falsa crimina obiecta.
- 8 Sixtus V. plures emulationes & calumnias in Ordine sustinuit.
- 9 Rex Alphonsus nomine Castus, pluribus calumniis à domesticis exagitatus ad monasterium fugit.
- 10 Preses Baca de Castro post egregia opera in sedandis Prouinciis Peruanis duodecim annis in arce calumniose detentus liber euasit.
- 11 Princeps non facile credat delationes contra Magistratus. Genesis cap. 19. Genesis cap. 18.

- 12 Pater subditorum est Princeps.
 13 Magistratus credendum iuste munere fungi.
l. i. §. i. ff. de officio Praefecti Pratorio.
 14 Domitianus Imperator odio habuit delatores.
 15 Carolus Scribanus adducitur.
 16 Accusator Sacerdotis non facile credendus.
c. si qui sunt 17. 2. q. 7.
 17 Innocentius III. non credidit Regi Hispaniae accusanti Episcopum.
cap. cum in iuuentute, de praesumptionibus.
 Principem iuste agere praesumitur.
 Accusator & testis, ut idem sit non admittendum.
c. inquisitionis. §. tertiae dubitationis. de accusation.
c. accusatores 2. q. 5.
 18 Litigantium & delinquentium versutia iudicem falsis delationibus & libellis sine auctore calumniare.
 19 Maximi Tyranni contra Ecium calumnia ut imperio potiretur.
 20 Libelli sine subscriptione legibus nostris improbat, & iure procedere non possunt, nec admitti.
 Pragmatica anni 1623 c. 20.
l. 3. tit. 13. lib. 2. Recopil.
 21 Syndicatus & visitatio Magistratum à Principe non decernenda ex libellis sine auctore.
 Philippus I. non permisit supremum Castellae Senatui visitari, & ipse testes examinavit in visitatione Consilii Aragonum.
 22 Magistratus superioribus non debent facile exprimi syndicatui.
 23 Magistratus debent subditis esse spectabiles, & venerandi.
 24 Seditiosi in Castella tempore Caroli V. peccaverunt, ut ad obedientiam redirent. Senatus & Cancellarias crebro visitari.
 25 Magistratus in eo maxime excellere debent, si constantes fuerint, & avaritia vacaverint.
 26 Lib. 4. Regum cap. 5.
 Naman plusquam miraculo sanitatis sua lepra ad Deum verum cognoscendum commotus, quia Eliseus Propheta eius munera non admisit.
 27 Clementia & severitatis inter extrema magis ferenda severitas qua subditos continet, quam clementia qua solet contempum inducere.

An delationes Princeps facile credere debeat adversus Magistratus, quia optimi subiacerent calumniis.

VLII maioribus periculis & falsis insinuationibus expositi sunt, quam optimi Magistratus. nam cum ex amore iustitiae, & virtutibus suis improborum vicia horreant, & ex munere suo persequi debeant omnes qui vitiis debacchauerint. insurgunt adversus eos, qui praepositi sunt correctioni, & vindictae.

De Catone maiori, eloquenti Oratore, insigni Duce, iusto & excellenti Senatore, traditur quadragies septies calumniosè reum factum, temperque absolutum, valuit enim plus innocentia & eloquentia, quae humanis rebus dominatur, quam omnis inimicorum insidia, ut referunt Plutarch. in eius vita. Sabellicus lib. 1. c. 6. Theatrum vitae humanae vol. 4. lib. 2. pag. 1122. & ex Valerio Maximo lib. 3. cap. 7. tantum fiducia in sua innocentia reposuit, ut ab inimicis in quaestionem publicam deductus, Tiberium Gracchum, à quo in administratione Reipublicae ad ultimum odium desidebat, iudicem deposceret.

Sanctus Damascus Pontifex falso accusatus fuit de adulterio, & innocentiam suam defendit in Concilio quod congregavit quadraginta Episcoporum, in quo absolutus fuit, & decretum factum, quod insertum in corpore iuris, quo statutum poenam accusati irrogandam accusatori, si de calumnia constaret. cap. calumniator 2. quæst. 3. S. Damascus epist. 3. ad Stephanum, Illefcas in Pontificum historia 1. part. lib. 2. cap. 6.

D. Gregorius Magnus etiam passus est graues calumnias & accusationes, & amuli post eius vitam durarunt, adeo ut vellent omnia eius opera incendio absumere, & igni tradiderunt, Ioan. Didacus in eius vita historia Pontificum 1. p. lib. 4. c. 2.

Et Pontifex Leo Tertius sanctissimus, & cuius meritis Deus plurima miracula operatus, variis æmulationibus agitur, & plurimum criminum accusationes passus fuit, ut tradit Æmilius lib. 1. Annalium Francorum, anno Domini 800. Historiae Pontificum ubi proximè d. cap. 2. Pontifex Paschalius Primus calumniosè accusatus de duobus homicidiis coram Imperatore Ludouico Pio, & criminum purgationem fecit in Synodo triginta Episcoporum.

Pontifex

6. Pontifex Leo Quartus apud Lotharium Imperatorem plurimum criminum accusatus, & contra Pontificem Ioannem decimum tertium multae exortae calumniae & falsi testes, ex quo carceri mancipatus fuit, & eius æmuli iniurias irrogarunt, ex quo Otho Imperator valde iratus, condemnauit accusatores flagellis caedi, furcâ suspendi, cum notando supplicij modo, ut tradit Fulgosius lib. 6. c. 11. Historia Pontificum d. lib. 4. c. 36. 41. & 73.
7. Sancto Pontifici Gregorio sexto plura falsa crimina obiecta, & post eius mortem miraculo Deus eius aperuit innocentiam. Platina in eius vita, Theatrum vitae humanae vol. 5. lib. 4. pag. 1303.
8. Et Sixtus Quintus magnas in sua Religione æmulationes sustinuit, ex integritate, & constantia, qua munera quae ante Pontificatum habuit, exercebat, ut inimici sui facerent illum priuari officio Procuratoris Generalis sui Ordinis, ut refertur Historia Pontificum 3. parte in vita Sixti Quinti, c. 3.
9. Et cum inculpatae vitae esset Rex Castellae Ildephonfus, Casti nomine, adversus eum coniurarunt domestici & ministri plures, obiectantes calumnias, quibus vitandis in vndecimo anno sui Regni in Areliense Monasterium fugit, ut tradit Mariana de rebus Hispaniae, lib. 7. c. 9.
10. Et ut inferiorum exemplum sit, illud sufficiet Praesidis Bacæ de Castro prudentissimi, validi & sapientis, qui electus ad sedandos tumultus Imperij Peruani, cum omnia rectè disponderet, & multos labores sustineret, & tumultus pacaret, fructus operæ fuit magnis calumniis & criminibus accusari, quorum causa duodecim annis detentus fuit in Arce villæ de Arcualo; & quamvis postea calumniâ detecta absolutus fuit, & rediit ad Senatum regium, cuius Senator erat, tamdiu calumniosè detentus. nam si antea vitam finiret, relinqueret famam & honorem maculatum.
11. Ex quibus, & aliis plurimis exemplis, quae facile congeri possent, cum tot viri magni, sancti & sapientes Pontifices, Reges & Magistratus falsis subiacerent delationibus, apparet quam cautus in eis credendis Princeps esse debet, iuxta doctrinam sacrae Scripturae. nam, ut in ea traditur Genesis cap. 39. etiam si vxor Putipharis, de qua confidebat, experientia & amore eam credere debens, de seruo Ioseph querelam dedit, eiusque pallium, quod in manibus exhibebat, persuadere posset, adhuc traditur ibi, His auditis, dominus, & nimium credulus

verbis coniugis, quasi videretur facile in credulitatem impulsus, quando contra seruum etiam ex vxoris testimonio irasceatur.

Et quamvis populus Sodomæ adeo improbus erat, & tot criminibus debaccharetur ex clamore peccatorum, qui peruenit ad cælum, adhuc videtur noluisse Deum credere; sed dixit ad Abraham Genesis cap. 18. Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus est, & peccatum eorum aggravatum est nimis, descendam, & videbo utrum clamorem hunc opere compleuerint; Si enim Deus detrahit fidem peccatis manifestis, & veritatem eorum, etsi non egeat certioratione, indagare procurat: quanto magis Princeps, qui velut Pater subditorum & Magistratum existimatur, ut ex Cassiodoro, Claudiano, & Paulo Iuriconsulto probavit D. Franciscus de Amaya lib. 1. observationum, cap. 1. debet non facile Princeps Magistratum detractiones admittere, & contra illos delationibus deferre.

Nam cum semper credi oporteat viros probos ad Magistratum assumi, & illos iuste munus exercere, ut traditur in l. i. §. i. ff. de officio Praefecti pratorio, eis verbis. Credit enim Princeps eos, qui ob singularem industriam explorata eorum fide & gravitate ad huius officij magnitudinem adhibentur, non aliter iudicatos esse pro sapientia & luce dignitatis suae, quam ipse foret iudicaturus.

Et Domitianus licet improbissimus, tamen delatoribus fidem non dedit, sed eos variis poenis coercuit, ut constat ex Martiali in Amphitheatro, Epigram. 4. Iustus Lipsius & alij, quos refert eruditus noster D. Laurentius Ramirez de Prado in eius commentariis. nam, ut tradit Suetonius in vita Domitiani, Princeps qui delatores non castigat, irritat.

Et huius facti exemplum Regibus Christianis propinat Carolus Scribanus in institutione Politica Christiano. lib. 1. cap. 17. eis verbis. In omni saltem delatione meminerint dexteram semper aurem reo dare, delatori sinistram, potiore nimirum dignioreque illi partem, non potest hic peccare moderatione, potest credulitate, cogitet plurima occurrere quae accusatorem impellant, error, suspicio, zelus, æmulatio, odium, timor, premium, facilitas in credendo; suspendat deinde sententiam in omni delatione, tacitusque secum singula delatoris dispiciat, delictum personam deferentis, ac delati utriusque vitam & mores, narrationis modum, circumstantias locorum, temporum, personarum audiant, deinde reum placidissimo vultu & ore obseruet, in eo singulari

singula non minus, quam in accusatore, nec quicquam statuat nisi in re compertissima, plus semper reo & clementie tribuat, quam accusatori, & seueritati: nam si satis esset accusasse, Princeps reus stare, & optimus quisque in quem ferere improbitas insurgit.

16. Et in iure similiter traditur, si quis accusauerit Sacerdotem, cautè & nisi præuia discussione non esse credendum, quod equidem etiam obseruari oportet in Magistratibus, qui iustitiæ Sacerdotes dicuntur. *l. i. ff. de iustitia & iure, & nota verba textus in cap. si qui sunt 17.2.9.7. ibi, non oportet eos à iudicibus Ecclesie audiri, antequam eorum discutiatur estimationis suspicio, vel opinio, qua intentione, qua fide, qua temeritate, qua conscientia, quòve merito, si pro Deo, aut vita, pro vana gloria, vel inimicitia, vel odio, aut cupiditate ita presumpserint, vel ne.*

17. Singulare & valde notandum extat exemplum in c. cum in iuuentute, de presumptionibus. vbi cum Rex Vngariæ coram Pontifice Innocentio tertio de incesto accusaret Episcopum quinque Ecclesiarum, noluit Pontifex accusationem admittere. attende verba textus ibi, *Quia tamen eius suggestio non de charitatis radice procedere videbatur, nolimus aures nostras quasi malignis delationibus inclinare.* si enim accusator Rex ipse pro quo præsumptio est, iuste procederet, vt ex gloss. in l. relegati. C. de pænis, cap. cum à nobis, in fin. de testibus. Clement. unica, de probationibus. Cynus, Alciatus, Romanus, Grammaticus, Hippolytus de Marsiliis, ex quibus hanc esse præsumptionem iuris, quæ non admittit probationem in contrarium, tenuit Menoch. lib. 2. præsumpt. 10. num. 7. non admittitur eius delatio aduersus Episcopum, de cuius opinione nihil improbum Pontifici insinuat, quanto minus credendum est reo ab ipso iudice condemnato. nam isti odio in iudicem libellis sine subscriptione delatores fiunt, & postea eius quod ipsi fabricarunt, testimonium ferunt, vt idem sit accusator & testis, cõtra Iuris rationem. *cap. inquisitiones. §. tertie dubitationis, de accusat. cap. accusatores 3. q. 5. Treuisanus lib. 2. decis. 29. Iodocus in praxi, rubrica de reprobato. test. num. 12. Farinac. de testibus, q. 60. n. 64. Bobad. lib. 5. cap. 1. n. 66.*

18. Nam illa maior delinquentium & litigatorum, qui iniuste causam agunt, versutia est iudicem calumniare, vt inde vigorem administrationis iustitiæ aliquantulum remittat, vt ex Iusto Lipsio tradit eruditus Ioannes de Solorzano lib. 1. de iure Indiarum, cap. 5. num. 39. & ideo Magistratibus falsas obiciunt delationes, quas libel-

lis sine authore aduersus illum Principi insinuant, vt de Ministro diffidat.

Qua calliditate & versutia maximus, vt tyrannide imperium consequeretur, illud primum cogitauit, vt à latere Valentiniani Imperatoris excluderet Illustrissimum Ducem Ecium, qui vicerat Atilam, & eius factorum ac nominis gloria apud omnes inualuerat, & falsis & calumniosis insinuationibus plura contra Ecium opposuit clanculariis libellis oblatis, proditorem simulans, & cum Atila Ecium fecerat, quibus inductus Imperator illum occidit, & post eius mortem Maximus imperium vsurpauit, eoque Valentinianum priuauit, vt appareat Regni propugnaculum destruere, qui inducit Principem vt diffidat de ministris, aut eis aliquantulum fauorem, vel auctoritatem detrahat, vt quidam miles de morte Ecij Valentiniano edixit, *sua manu dextra amputasse sinistram, vt tradit Baptista Ignatius lib. 2. c. 2.*

Indeque prudentissimè Rex noster Philippus quartus in pragmaticis ab eo editis iubet libellos sine subscriptione, in quibus de accusatore non constat, non admitti, vt constat ex capitulis Reformationis anni 1623. cap. 20. quod antea edixerat Imperator Traianus, respondens Plinio iuniori Prouinciæ Proconsuli dum scriberet aduersus Christianos plures libellos sine subscriptione datos, & cum in Religione adeò superstitionis existerent Romani, tamen rescripsit Traianus, *sine authore propositi libelli nullo crimine locum habere debent, quia mali exempli, nec nostri seculi est.* refert Plinius lib. 10. Epistolarum, & Illescas in historia Pontificum 1. p. lib. 1. cap. 7. & similes libelli sine subscriptione expressè à iure communi reprobantur in cap. inquisitionis 2. §. tertie, de accusatio. & idem probantur Auiles cap. 2. Prætor. verb. an iustitia, num. 18. Segura Daualos in director. iudicium 2. p. cap. 3. num. 10. Menoch. conf. 94. num. 18. Iulius Clarus in praxi, q. 5. n. 4. & q. 73. n. 4. Baiardus in additionibus ibi. Ambrosius decis. 50. num. 30. Mastrillus de Magistratibus, lib. 6. cap. 2. n. 47. & 27. Bobadilla lib. 5. Polit. cap. 1. num. 74. & 75. D. Perez de Lara lib. 2. de anniuersariis & Capellaniis, c. 4. n. 123. & facit l. 3. tit. 13. lib. 2. Recopil. 2. 1.

Vnde ex his libellis non debere Principem visitationem, vel syndicatum aduersus iudices & Magistratus facile decernere, notauimus 2. p. decis. Granatens. 98. n. 44. idque præ oculis habuit prudentissimus Rex noster Philippus Secundus. nam, vt tradit Ludouicus Cabrera in eius historia lib. 2. cap. 21. non nisi rarè visitationes & syndicas

syndicatus permittit, vel decreuit Senatui & Cancellariarum, nec vnquam voluit syndicare Senatum supremum Iustitiæ, edicens si visitari deberet, per se ipsum visitationem faciendam, & in syndicatu Consilij supremi regni Aragonum Rex ipse cœpit testes examinare, vt tradit eius Historicus Antonius de Herrera in Historia Indiarum, decade 7. lib. 6. cap. 4. & rationem reddere solebat. nam cum Iudices sine timore debeant aduersus improbos procedere, iuxta illud Ecclesiastici cap. 7. *Noli fieri Iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates, ne forte extimescas faciem petentis, & ponas scandalum in agilitate tua.* ideo prudentissimè prouidit ne facile delatores in Magistratus insurgerent, & syndicationem tædiis & calumniis minus audaces redderent.

22. Magistratus superiores qui tali experimento virtutibus, & prudentia eligendi, debent excessus corrigere subditorum, quibus permitti non potest facta Magistratum facile calumniari, vt tradit Valerius Maximus lib. 7. cap. 2. Titus Liuius lib. 29. anno ab Vrbe condita 549. ibi. *Gn. Bebius Tribunus plebis Claudium Neronem & Liniu Salinatorem ob nimis asperè actam censuram reos postularet apud Senatum, causa dicta suo decreto liberauit vacuum omnis iudicij, metu cum honorem reddendo, quia exigere debet rationem, non reddere.* & de Quinto Metello tradit Platin. lib. 1. de optimo ciue. Theatrum vitæ humanæ volum. 3. lib. 5. pag. 767. eis verbis, *De optimo ciue Quinto Metello, qui repetundarum accusatus causam dixit, & Tabula administrationis inspicienda iudicibus tradita omnes qui presentes aderant auertere oculos, indignum rati charta, & non integritati eius fidem præstari, cui populus Romanus tantam prouinciam commisit.*

23. Nam verè nihil magis auctoritatem Principis auget, quàm qui eius nomine regimen exercent, & iustitiam administrant apud subditos, sine aliquo dedecore existere. nam, vt ex D. August refert Neotericus Auctor libri de regimine Principum c. 22. *Decet eos qui præsumunt, gloriosos in conspectu Populi apparere. nam si nimis deiectionis seruaretur humilitas regendi, frangeretur auctoritas.* nam verè nihil magis odio & æmulatione subditi prosequuntur, quàm Magistratus, qui nomine Principis muneribus publicis funguntur.

24. Et ultra quod semper experientia compertum, vno tantum ex nostris historiis exemplo validè firmabitur. nam in eis tumultuosis seditionibus, quibus tempore Ioan. Bapt. Larrea Fisc. Alleg. Pars I I.

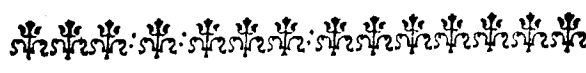
Imperatoris Caroli V. Castellæ fœdata, quas Cõmunidades dicimus, vt illi ambitiosi & improbi homines ad obedientiam Domini Imperatoris reducerentur, illud principaliter petierunt, vt lex fieret, qua decerneretur Senatus & Cancellarias crebrò & frequenter syndicari, vt referunt Episcopus Mindonensis, Anton. de Gueuara in 1. part. epistol. pag. 109. Sandoualium Pampilonensis Episcopus in historia Caroli V. 1. part. lib. 7. anno 1620 pag. 258. Illescas in Pontificum historia 2. part. in vita Leonis X. cap. 24. §. 10. pag. 217.

Vbi notandum est rebellium & improborum rabiem eo maximè voluisse placari, si Magistratum auctoritatem crebris, & continuis visitationibus læderent, & diminuerent, & inde Principes monèdi sint, ne facile syndicari Senatus permittant, & quando id fieri necessariu existimauerint, magna cautione & examine præcedente decernatur, non enim ex leuioribus in Senatos calumniis excitatis, sed solum contra eos de his, quæ pertinent ad muneris exercitium, inquisitio fiat, & iudici qui in iudicij administratione constans, & iustus apparuerit, leuiora indulgeantur, si vacauerit auaritia, & ambitione, doctrina legali & prudentia excellat, hæc enim sunt quæ ad munus iudicandi conducunt, & maximi Principis, qui Magistratum elegit, nomen extollit.

Vno exemplo sacre Scripturæ quod ex littera expèdi confirmabitur lib. 4. Reg. c. 5. nam cum Naman dilectior & potentior Aulicus Regis Syriæ mitteretur ad Regem Israël, vt eum à lepra sanaret, & peruenit ad Prophetam Elisæum fama sanctitatis, & miraculis celebrem, & cum grandi famulorum comitatu pluribus muneribus & diuitiis perueniret ad domum Elisæi, qui noluit Naman loqui, sed misit ad eum nuntium, dicens: *Vade, & lauare septies in Iordane, & recipiet sanitatem caro tua, atque mundaberis.* quo valde iratus Naman recedebat, dicens meliores esse fluuios Damasci. nam sperauerat egressurum ad eum Prophetam, vt instaret inuocare nomen Domini sui, & ita curaret, tamen à seruis suis, vt faceret Prophetæ mandatum, rogatus descendit, & lauit septies in Iordane, & vt traditur in sacra Scriptura, *restituta est caro eius sicut caro pueri paruuli, & mundatus est, & reuersus, ad Prophetam cum vniuerso comitatu, rogauit vt ex diuitiis & muneribus acciperet.* Cui respondit Elisæus. *Viuat Deus ante quem sto, quia non accipiam; cumque vim faceret, peritus non acquieuit.* & quamuis an-

tea Deum verum cognosceret, ex miraculo tamen non est conuersus, vt ei adorationem promitteret, nisi postquam inuenit ministrum qui munera accipere recusauit. nam Propheta nolenti accipere, vt traditur in sacra Scriptura, ibi, *Dixitque Naman, vt vis; sed obsecro, concede mihi seruo tuo, vt tollam onus duorum burdonum de terra, non enim faciet ultra seruus tuus holocaustum, aut victimam diis alienis, nisi Domino.* vt inde appareat quantum honoris adiiciat Regi minister, qui liber est, & immunis ab omnium munerum corruptela, quasi maiorem auctoritatem adiungat, quam reliquae virtutes iudicantium.

Auctoritas enim, quam consequuntur Regni Magnates titulati, & domini vasallorum, & Regni ornamentum sunt, vt coeli stellae, sed splendor hic etsi a Principe deriuetur, totus illustrat Magnates, & dominos, & in eorum vtilitatem cedit, nec aliquid ad Principem inde rediit. At vero omnis Regentium & Magistratum splendor, etsi a Principe mutuatus, in ipso lucet, & micat, cum deseruiat ad iustitiae suae & regiminis administrationem, & ideo totus Regalis est, ac perinde maxime oportet ne vnquam deprimatur, nec obsolescat, & sine Principis fauore & honore iustitia, velut depicta eludetur, nullus timebit, sed potius irridenda, si ex quacumque calumnia minister syndicanus contemnetur, magisque ferendum est, vt nomine Regis sui eius ministerio & officio Gubernator in aliquo casu nimis rigidus excedat, quam vt vilescat, & contemptibilis appareat publica potestas. nam inter duo extrema clementiae, & seueritatis, minus periculosus est rigor. nam quamuis excitet odium, & exolum iudicem faciat, tamen timorem inducit, & venerationem, qua securitas populi & obedientia conciliatur, mansuetudo vero, & indulgentia solet contemptui causam praebere, vt subditi obedientiam debitam fraudare consuescant.

ALLEGAT. CII.

Princeps contra Magistratus calumnias acriter vindicet.

- 1 Magistratum auctoritas Reipublicae interest.
- 2 Magistratus qui offendunt, grauiter puniendi.

- 3 Schismatis Core & sequacium graue supplicium, quia contra Moysen Gubernatorem audaces, Numer. cap. 16.
- 4 Paena grauiore leues videntur contra eos qui Gubernatores offendunt.
- 5 Herchenbaldi Comitibus Belgii ex progenitoribus nostri Regis notabile iustitiae exemplum, & propter illud miraculum.
- 6 Valerij Maximi exemplum pro reuerentia Magistratibus exhibenda.
- 7 Alphonsi V I. Regis Castella egregium iustitiae factum.
- 8 Iacobi expugnationis Aragonum Regis vindicta pro iniuria & morte Magistratus.
- 9 Iudices & Magistratus quasi Dij censendi, vt venerentur. Ps. lxxxi. explicatur. l. padonem. §. si ciuitates Principes. ff. de excusat. tutor. l. ius Senatorum. C. de dignit. lib. 12.
- 10 Maiestatis crimen secundae speciei censetur iniuriam irrogare Magistratui, ex eo, quia iustitiam administrat. c. felices §. de paenis, lib. 6. Consiliarij pars corporis Principis. l. quisquis §. C. ad l. Iuliam Maiestas. c. si quis 22. 6. q. 1.
- 11 l. i. tit. 16. p. 2.
- 12 l. aut facta. §. solent. ff. de paenis.
- 13 Magistratibus iniuriam facere est criminis Maiestatis species.
- 14 Maiestatis istud esse crimen ex Halycarnasseo, & Aeradio nouiter probatur.
- 15 Iniuria contra Magistratum qualitatis quae notanda.
- 16 Honor vita praecellit. l. iusta. ff. de manum. ff. vindicta.
- 17 Talionis paena quae legibus 12. Tabularum inducta, in desuetudinem abiit. l. si cui. ff. de accusat. l. ult. C. eodem. l. 3. C. qui accus. non poss. §. pana. Instit. de iniuriis.
- 18 Talionis paena in crimine falsitatis legibus Hispanicis irrogatur. l. ult. Tauri. Falsitas vitam, honorem & diuitias laedit.
- 19 Calumniatori in causa graui mortis paena irroganda. Esther cap. 7. & 8. Danielis cap. 7. 13. & 14.
- 20 Tiberius Imperator magnis paenis affecit calumniatores.
- 21 Nemo Imperatores calumniatores puniat.
- 22 Calumniator puniendus, etiamsi calumniatus non petat, & num. 31.

23 Athana

- 23 Athanasius renuntiavit Patriarchatui Constantinopolitano, quia grauioribus paenis calumniatores non puniti.
- 24 Ataulphus Episcopum Compostellanus a calumnia miraculo liberatus.
- 25 Calumnia paena. l. si crimen. ff. de accusation. l. fin. ff. de furtis. l. ult. C. de calumniator. l. 1. C. de curiosis & stationariis, lib. 12.
- 26 Calumnioli & falsi testes in visitatione Magistratus puniendi. l. abletas. §. calumniator. ff. de his qui notant. in fam. l. 1. §. calumniari. ff. ad Turpill.
- 27 Calumnia grauius ferit, quam telum. Calumnia crimen pecunia non abolendum.
- 28 Sacrilegium est auctoritatem Magistratum ledere. l. 1. C. vt dignit. ordo seruetur.
- 29 Regina Hispania Isabella Catholica egregium iustitiae exemplum, quae noluit excitato bello Granatensi delictum pro magna summa pecuniae abolere.
- 30 Calumniatorum duo supplicia.
- 31 Magistratus potest remittere proprias iniurias, non publicas.
- 32 Sophonias Propheta c. 1. explicatur.
- 33 Principibus bonum, vel malum nomen conuenitur ex calumniatorum supplicio, vel fauore.

Calumniosa aduersus Magistratus & Gubernatores delationes grauisima paena corporali puniendi, & velut in crimine laesa Maiestatis numquam remittantur.

Vmadeo Reipublicae interit Regentium & Gubernantium auctoritas, & ideo in Magistratibus inductum est vestibus honorificis incedere, vt pluribus refert Mastrillus lib. 5. de Magistrat. cap. 2. num. 17. & 18. Cabrera in historia Philippi secundi, anno 1578. & nominari cum decore & honore, in sessionibus praecedere, & aliae Magistratum praeminentiae, de quibus c. Episcopus 95. distinct. pluribus Gratian. tom. 2. disceptat. forens. cap. 284. per totum. Mastril. d. lib. 5. cap. 3. num. 1. 10. & 50. Garibaius Camalloa lib. 17. compendij historia Hispanae, c. 1. & lib. 18. cap. 11. innumeris Bobadilla lib. 1. Polit. cap. 3. n. 34. & c. 9. n. 11. cum seq. Io. Bapt. Larrea Fisc. Alleg. Pars I. f.

Ideo grauiter puniendi qui aduersus Magistratus, Iudices, ministros & superiores insultauerint, cuius rei graue documentum exhibent sacrae litterae in mundi initio. nam, vt tradit Theophylactus, quem referunt Turrianus de Hierarch. ordin. cap. 24. Ludou. Crisolijs lib. 1. Mystagog. c. 22. sect. 4. ideo grauiter Deus Cainum puniuit paena tremoris, vt semper contremisceret, quia Abel, in quem insurrexit, erat Minister & Sacerdos Dei, idque etiam respexit Innocentius I. in epistola quam scripsit Imperatori Arcadio, vt increparet iniustum exilium D. Ioan. Chrysostomi, quam epistolam referunt Gennadius & Glycas, vt tradit Baronius in Annalibus anno Christi 407. & ab eis mutuauit Cornelius a Lapide in cap. 4. Genesis, & Pontificis verba sunt. Vox sanguinis fratris mei Ioannis clamat ad Deum contra te. O Imperator, sicut quondam Abel iusti contra parricidam, & his modis omnibus vindicabitur eiecisse a throno suo, re non iudicata, magnum totius Orbis Doctorem, & vna cum eo Christum persecutus es.

Aliud etiam documentum Deus dedit, quando cum magno strepitu & apparatu voluit maximum supplicij exemplum orbi relinquere aduersus illos, qui contra Gubernatorem Moyses schisma excitarunt. Ducibus Core, Dathan, & Abiron, vt traditur Numerorum cap. 16. cum apparuit Dominus, loquutusque ad Moysen & Aaron, ait, Separamini de medio congregationis huius, vt eos repente disperdam, & postquam id factum est, dirupta est terra sub pedibus eorum, & deuorauit illos cum tabernaculis, & vniuersa substantia sua, & descenderunt viui in infernum. & ne aliquo modo morerentur, inferno viui sepulti.

Et ex illis verbis sacrae Scripturae, descenderunt viui in infernum, valde notandum & tremendum desumit Doctor Neotericus ex sancto Ignatio epistola 3. qui legit praedicta sacrae Scripturae verba ibi, & depositi sunt in inferno. quasi cum depositum apud nos dicatur in sepultura & humatione, quando non congruum, aut conueniens sepulcrum est, & interim corpus deponitur vsquequod ad proprium sepulchrum transferatur; ita etiam depositos fuisse in inferno traditur illos, qui in Gubernatorem Moysen insultarunt; velut non congrueret supplicium, sed maius, si esse posset, illis irrogandum, & ibi deponerentur ad grauiore paenas transferendi, vt erudite notauit Pater Didacus Niffeno, in Dominicis post Pentecosten; Dominica 3. assumptu 4. nulla enim vindicta

etiam grauissima, exacerbabitur factum illorum, qui irrogant iniuriam Magistratibus, & illis debitam obedientiam fraudauerint: & cum nullum maius crimen sit, quam pacem publicam turbare, & in Gubernatores, & Magistratus insurgere; ita etiam supplicia augenda, & nunquam videntur excedere pro qualitate rei.

Nihilque magis denotat delictum, quam supplicij qualitas, idque irrogare adeo proprium Regum est, vt tempore mortis iniunxerit Rex David, & mandauit filio de interfectione Ioabi, vt traditur *lib. 3. Regum cap. 2.* & verè maius exemplum est quod excedit Dauidis factum, quod exhibuit Herquenbaldus, Comes Belgicus, ex progenitoribus Regis nostri Hispani, qui ex fratre nepotem in Comitatu successorem, quia de grauissimo delicto non potuit punire suis ipsis manibus, pugione subceruicali occulto occidit, quando ad eum consalutandum accessit, & cum Episcopus qui præsens fuit cum sancto Eucharistiæ Sacramento, recusaret illud Comiti ægroto ministrare antequam culpam illam confiteretur, ille nullum peccatum commisisse edixit, sed potius iustitiam administrasse, antea impeditus à suis vasallis, subtrahendo delinquentem, & facti non pœnitere, & Episcopus cum Christiana hostia ad templum reuerteretur, nondum enim ad templi valuas peruenerat, cum à Comite ægro reuocatus, rogatus fuit, vt tabernaculum, in quo hostiam ipsam ferebat, recluderet, vbi cum non inueniretur hostia, æger in ore se eam habere ostendit, vt tradunt Baptista Fulgosi *lib. 1. cap. 6.* Theatrum vitæ humanæ *vol. 4. lib. 5. pag. 1345.* & depictum esse hoc miraculum in Aula Magni Consilij Belgici vrbis Bruxellæ, refert Stella Calucte *in lib. itineris Principis*, cum referat peruenisse ad eam urbem.

6. Sed & antiqui Historici etiam notarunt, nam, vt tradit Valerius Maximus *lib. 8. c. 5. n. 6.* cum Publius Seruil. consularis Cenforius Triumphalis, qui maiorum suorum titulis Isaurici cognomen adiecit, forum præteriens testes in reum dare vidisset, loco testis consistit, ac inter summam Patronorum, pariter & accusatorum administrationem sic loquutus. nota Valerij verba. *Hunc ergo iudices qui causam dicit, cuius sit, aut quam vitam egerit, quamque merito, vel iniuria accusetur ignoro: illud tantum suo, cum accurrisset mihi Laurentina via iter facienti, admodum angusto loco equo descendere noluisse, quod an aliquid ad Religionem vestram pertineat, ipsi æstimabitis, ego*

id suppressendum non putavi. Iudices reum vix auditis cæteris testibus damnauerunt, valuit enim apud eos tum amplitudo virtutum grauis neglectæ dignitatis eius indignatio, eumque qui venerari Principes viros nesciret, in quodlibet facinus procururum crediderunt.

7. Et aliis pluribus exemplis omissis, illud maius ex gloriosis maioribus Regis nostri nam cum ex Proceribus Galeciæ quidam pauperem agricolam bonis suis iniuste spoliaret, & Merinus (iustitiæ minister est) voluisset querelæ satisfacere, & damnum sarcire, nec vellet bonorum spoliator obedire, sed potius audax contra Magistratum insultauit, cum ex potentia aggressoris non posset iustitiam administrare, Regi Ildephonso sexto denunciauit, qui iussit aggressori, vt bona pauperi agricolæ restitueret, quod cum statim non fieret, Rex ipse ab vrbe Toleti, vbi degebat, cum duobus ex suis Aulicis sine alio comitatu occultus in Galeciam profectus, & nocte ad locum perueniens, ad se ministros iustitiæ euocatis, statim delinquentem captum die sequenti coram foribus eius domus furcâ suspendi iussit, & bona agricolæ restitui, vt refert Camalioa Garibaius *compendio historiae Hispanæ, lib. 12. c. 7.*

De Magno Iacobo Aragonum Rege, qui cognomine Debellator dictus, & cuius pietati & religioni fundatio duarum millium Ecclesiarum tribuitur, vt tradit Zurita *lib. 3. Annalium, cap. 101.* qui etiam scribit *dicto lib. 3. cap. 88.* cum Beltrandus Canelas contra iustitiam Aragonum audax in vrbe Setabis Augustæ, vulgo *Xativa*, illum occideret, & fugeret ad statum Vizcontis de Cardone aduersus istum, quia delinquentem, qui in ministrum suum insultauit, auxiliatus est, bellum decreuit, & omnem suum statum & propugnaculum Cardonæ occupauit, & Vicecomitem omnibus feudis & honoribus regis Coronæ priuari iussit, & quia Guillelmus Aclianus filius Principis Roberti Domini vrbis Tarraconensis occidit Episcopum Hugonem Cerbelionum, quia ex munere defendebat immunitatem Ecclesiæ, Rex Aragonum Alphonfus secundus cum capere non posset delinquentem, quia aufugit, omnibus bonis & dignitatibus priuauit, & summus Pontifex prouidit ne aliquis ex suo genere admittendus ad possessionem, vel successionem eorum, vt refert Zurita *lib. 2. Annalium c. 31.*

Hæc calumniantium & contra Magistratus insultantium supplicia, & alia maiora, pro qualitate delicti irrogari debent

eis, qui aduersus Magistratus, quia iustitiam exercent, attentauerint, & falsas obiecerint accusationes, machinantes contra eius honorem & vitam, quia verè iudices & Consiliarios quasi deos venerabantur Hebræi, vt constat *Psalmo 81. ibi, Ego dixi: Digestis*, & quasi sacriati haberi debent Magistratus. *l. 1. ff. de iustitia & iure. Quintil. lib. 2. cap. 1.* Petrus Calestus *de dignit. Equestr. num. 96.* Mastrillus *lib. 5. de Magistratibus, cap. 3. num. 2.* & quia Principes Reipublicæ dicuntur in iure, *l. spadonem 15. §. se ciuitatis Principes. ff. de excusat. tutor.* & in iure Senatorum ipse Rex connumeratur, & pars illius Consiliarij censentur. *l. ius Senatorum. C. de dignitatibus, lib. 12.*

10. Vnde plures tenuerunt, ad crimen læsæ Maiestatis secundæ speciei pertinere, quod aduersus Magistratum fuerit attentatum, cum nomine Regis iustitiam administraret; hoc enim casu publica magis persona, quam priuata læditur, & pertinet vindicta ad Principem, cum sub eius protectione & fauore ministri munere suo fungantur, ita ex opinione Politicorum & Doctorum iuris hic casus ad crimen læsæ Maiestatis pertinet. Aristoteles *lib. 5. Ethicorum, cap. 5.* Melcher iunior *3. p. questionum Politicarum, cap. 95.* Nicolaus Bello *de statu Politic. lib. 3. discursu 14.* vbi de Consiliariis, & eorum priuilegia & honores recensuit, & probatur argumento *c. felicitis 5. de pœnis in 6. ibi, Sicut reus criminis læsæ Maiestatis perpetuo sit infamis, & diffidatus.* vbi loquitur de morte Cardinalis, & in terminis Consiliariorum, additâ ratione, quia pars corporis Principis sunt. traditur *in l. quisquis 5. C. ad l. Iuliam Maiestatis, cap. si quis 22. 6. q. 1.* vbi, *ipse quidem utpote Maiestatis reus, gladio feriatur, bonis eius omnibus fisco nostro addictis.* probauit plusquam octuaginta adductis Authoribus, quos refert Farinac. *de crimine læsæ Maiestatis, q. 112. num. 64. & 136. cum pluribus seqq.* Sixtinus *de Regalibus, lib. 2. cap. 20. num. 23.* Andreas de Isernia, Boërius, Fontanella, Bobadilla, Capito & alii, quos refert & sequitur Mastrillus *lib. 5. cap. 3. num. 52. 53. 54. 55.* Vvesembecius *conf. 57. num. 6.* Platea *in l. nemo. C. de immunitatibus, lib. 12.* Capito *decis. 130. n. 11.* Bartholomæus Philippus *de consilio & Consiliariis, priuilegio 8.* Bossius *tit. de crimine læsæ Maiestatis, n. 9. & 14.* Iulius Clarus *lib. 4. sententiarum. §. læsæ Maiestatis crimen*, cuius verba nota, ibi, *Semper tamen intelligo de Consiliariis residentibus apud personam Principis, & sedentibus in eius supremo Consistorio, & non aliter.*

11. Idque sine dubio admitti potest, quando aduersus Magistratum damnū machinatus fuerit litigator, vel delinquens, eo quod iustitiam administrauit, sententiam ferens in causa ciuili, vel criminali. nam cum iudicare sit nomine ipsius Principis, qui se opposuerit exercitio iustitiæ, & audacter impedire vellet, vindictam, intendens contra illum, qui eam administrauerit, tunc attentans insurgere videtur contra publicam potestatem, & ipsum Principem, & ponderanda sunt verba *legis primæ. tit. 16. p. 2.* agens de regijs Magistratibus, ibi, *Eporrende ninguno debe ser atrevido a desobrarlos de dicho nin de fecho ca el que lo feçusse erraria muy graucemente porque el tuerto e la deshonrra que les fueße fecha non tañe a ellos tan slamente mas al Rey en cuyo seruicio e guarda estan e merccen por ende muy gran pena.*

12. Et hoc crimen & audacia maiori animaduersione plecti oportet, quanto magis solent hoc tempore in iudices litigatores insultare, iuxta *l. aut facta. §. solent. ff. de pœnis*, & quantum ideo magis necessarium est, vacuum & liberum ab omni metu reddere munus iudicandi.

13. Sed ex grauioribus iuris DD. qui occidit, lædit, vel iniuriat Senatorem, etiam vt personam priuatam, non vt publicam, si inter Senatorem & eum fuissent rixæ & inimicitia, quibus causam etiam remotam dare potuit, quia Senator iustitiam administrauit, aut Regi suo consilium dedit, existimat esse crimen læsæ Maiestatis, vt ex Andrea de Isernia & aliis probauit Gregorius Lopez *in d. l. 1. gloss. 1. tit. 16. p. 2.*

14. Cui addendum est, quod nullus ex supradictis adduxit ex Dionysio Halycarnasæo *lib. 10.* refertur *in Theatro vitæ humanæ, vol. 18. lib. 5. pag. 3426.* Quincium filium Lucij Quinti Cincinnati læsæ Maiestatis crimine accusatum, quia Virginio Tribuno Plebis vim facere intendit, quominus legem Terentinam ferret, & notabile est quod tradit Petrus Ærodius *lib. 7. tit. 2. rerum iudicatarum, cap. 35.* vbi in terminis tradit Magistratum esse sui Principis, vel Reipublicæ partem, & qui Magistratui attentauerit, Principi attentare videtur. Et cum de Caio Flaminio, qui in filium Tribunum Plebis inuexit, tradit his verbis: *Accusatus est Maiestatis quod tribunum violasset; dicebat pater non minuisse Maiestatem, sed ea in filium potestate usum, quam haberet: referebatur patriam potestatem, priuatam quandam potestatem esse, qua quis tribunitiam, hoc est, populi potestatem infirmat, eum minuere Maiestatem, minuere nihil aliud esse; quam de dignitate, aut amplitudine, aut*

potestate populi, aut eorum quibus populus potestatem dedit, aliquid derogare. quod enim in parente circa filium Tribunum crimine lætæ Maiestatis punitur, quanto magis in quocunque extraneo puniendum est.

15. Omnis enim huius delicti malitia & acerbitas, qua vindicandum conuenit cuiuscumque casui, quo iudex calumniatur, eo quod iustitiam administrauerit, attentis & pensatis circumstantiis, quæ propter iniurias factas Magistratibus, expendit d. l. 1. tit. 16. p. 2. eis verbis. *é por que las personas de los oficiales del Rey nin los que errasen contra ellos, non podrian ser siempre de una natura nin esturisen en un estado per ende no les pode mas poner cierta pena mas los que lo ficiessen de palabra o de fecho deben auer pena segun el Rey en su Corte fallare por razon e per derecho catando primero estas seis cosas: la primera que home es el facedor de el hyerro: la segunda qual es el official: la tercera que hyerro o que tuero, es el que fizo: la quarta sobre que o en qual manera fue echo: la quinta le lugar do lo fizo: la sexta el tiempo en que fue fecho.*

16. His enim qualitatibus demonstratur, quomodo puniendi sunt qui Magistratibus iniuriam irrogarunt, & quæ notanda sint ad delicti vindictam. nam si qui fecit delictum, est subditus, qui aduersus iudicem insultat, quia iustitiam administrat, maximè quando iniuria afficitur Senator, qui sub nomine Principis iustitiam gerit, & ea ratione periculum in vita, vel honore patitur, cum semper in iure æquiparentur, imò potius vitæ semper honor præcellit. *l. iusta 9. ff. de manum. ff. vindicta*, æquè ad huius rationem supplicium respondere oportet.

17. Huius enim criminis grauitas ad publicam causam pertinet. nam iudicem prosequi, eo quod iustitiam administrauerit, maximè lædit, & conturbat publicum statum, vt inde maiori animaduersione crimen persequendum. Et quamuis pœna talionis, quæ legibus duodecim Tabularum inducta, *l. si cui. ff. de accusat. l. ult. C. eodem. l. 3. C. qui accusare non possunt. §. pœna, Instit. de iniuriis. Bart. ad l. penultimam. §. ad crimen. ff. de publicis iudiciis. Balduin. ad l. duodecim Tabularum, cap. 6 t. Ræuard. ad eadem leges, cap. 25. Couarr. 2. variar. cap. 9. Morla in empor. iuris, tit. de iurisdict. in princ. num. 46.* quæ pœna iam in desuetudinem abiit.

18. Sed tamen in casu falsitatis legibus nostris iubetur, testem, qui falsè iurauit contra quemcumque priuatum, pœnâ talionis esse puniendum. *l. ultima Tauri*, vbi id de-

cernitur obseruari in omnibus causis criminalibus: quanto magis locum habebit in eo, qui falsò detulit Magistratui, illum destruere tentans, quia iustitiam administrat, ex quo magis augetur grauitas delicti falsitatis, quando per se illud grauissimè plectendum. nam, vt notauit Farinac. *in principio, de falsitate*, omnia delicta tendunt, vt aliquid minuant, vel auferant, ex eis quæ æstimabilia homines iudicant, homicidium tollit vitam, adulterium & similia destruunt honorem, furtum rapit diuitias: at verò falsitas est velut clavis & ianua totius improbitatis. nam ea, vita, honor & diuitiæ in discrimen adducuntur, & quando id prouenit ex ipsa qualitate delicti, quanto magis attendi oportet, ex rationibus prædictis, quando in Gubernatorem & Magistratum falsitas insultat, quia tunc non solum priuata iniuria, sed publica & iustitiæ administrationis tutela exigit vindictam exacerbari.

Nullus enim Magistratus, vel Gubernator, etiam si maiori dignitate decoretur, securus incedet, quin vitam, honorem & bona in periculum adducat, si in hoc casu graue & corporale supplicium non irrogatur: aut quid non timebit iudex ordinarius, si Senator falsis delationibus in discrimen adducitur, & delator grauitè non punitur? huius rei exacerbatio erit velut, vadium integritatis & conscientiæ Magistratum, aliàs enim administratio iustitiæ facile eludenda, & vltra illud, quo docemur ex sacra Scriptura de grauibus suppliciis aduersus calumniosum Aman, & accusatores Danielis & Susannæ, quibus omnibus irrogata pœna mortis, *Esther c. 7. & 8. Danielis cap. 7. 13. & 14.* Alia etiam sunt ex historiis exempla notanda, vt referunt Plutarchus *in Phocione*. Herodotus *lib. 8.* Diodonus *lib. 12.* Nicephorus *lib. 7. Historia Ecclesiastica*. Eutropius *lib. 10.* Sabellicus *lib. 1. cap. 5.* Apianus *lib. 2. de bello civili*. Petrus Ærodius *tit. de calumniaribus*, vbi grauissimas pœnas illis infligendas testatur Alex. ab Alexandro *lib. 4. de verum genialium, cap. 22.* in quibus omnibus calumniantium fuit pœna corporalis, & infamiae.

Et tempore improborum Principum, etiam si omni genere vitiorum iustitia pollueretur, adhuc tamen seuerè animaduersum est in calumniatores contra Magistratus. nam Tiberius Imperator tam dolosus & infidus Princeps, de quo tradit Cornel. Tacitus *lib. 3. Annalium. §. 10. numquam suo tempore desuisse calumniosas accusationes per eum instigatas contra nobiliores*

cives Romanos; adhuc tamen, vt ipse Tacitus lib. 6. Annalium. §. 4. quia Considius Ecus, & Cæcilius Curfor, Equites Romani, & alij varia capitula opposuerunt, & proposuerunt aduersus Magium Cæcilianum Prætorem, eo à calumniosa delatione absoluto, falsos delatores condemnauit, alios pœna exilij, & alteros pœna mortis. Et idem etiam, vt refert idem Cornelius Tacitus *lib. 6. Annalium. §. 15.* ad insulam damnauit, aquæ & ignis interdictione, Seruilius & Cornelium falsos delatores, & Budium Rufum, qui ædilis munere functus, quia malè accusauerat Lentulum Gesticum, sub cuius imperio Dux erat legionis, isque absque eo quod pars peteret in exilium damnatus.

21. Et quamuis Nero ad eò vitii & improbitatibus mancipatus, tamen Iunium Lupum Senatorem, quia Vitellium accusauit, non probata accusatione relegauit interdictione aquæ & ignis, vt scribit Tacitus *lib. 12. Annalium. §. 13.* & Agrippina, mater Neronis, de accusationibus, quas obiecerunt Firulius, & Caluissius non petiit à filio innocentiam suam declarari, sed supplicium accusatorum, quod consequutus fuit, Tacitus *lib. 13. Annalium. §. 8.* & ideo idem §. 9. denotat in accusatione, quam instituit Petrus contra Pallantem & Burrhum, qui erat Præfectus militum Prætorianorum, isteque etiam si reus, assedit in tribunali inter iudices, & suffragium dedit, & accusator in exilium perpetuum damnatus fuit.

22. Ad eò enim expedit Reipublicæ coerceri calumnias contra Magistratus & superiores, vt statim quo eorum innocentia cognoscatur, etiam si non petierit accusatus, adhuc oporteat accusator damnari, vt factum est cum Basso delatore. nam cum audaciter crimina opponeret Pontifici Sixto Tertio, Imperator Valentinianus fecit congregari Concilium Pontificis auctoritate, vt mentio fit in iure Canonico *cap. mandastis 10. 2. quest. 2.* & postquam Pontifex se à criminibus purgaret in Concilio, illud detecta calumnia excommunicauit Bassum, separans eum à gremio Ecclesiæ, prohibens sanctæ Eucharistiæ communionem, nisi in articulo mortis, & adhuc velut non congruè punitum, quoad temporalia falsum accusatorem iudicantes, Imperator Valentinianus & eius mater Placidia, eum in insulam perpetuò deportarunt, omnibus eius bonis confiscatis, quæ applicarunt Ecclesiæ, vt refert Illescas *1. part. historia Pontificum, lib. 2. c. 13.*

Expedit valde ad cultum Dei, statum Principum, & Regni vtilitatem, grauioribus pœnis prosequi calumniantem Magistratus, ideo iustum videre potest quod aliqui Episcopi miraculis & sanctitate celebres, in calumniam adducti, & ea detecta Episcopatus renuntiarunt, quia licet accusatores punirentur, grauioribus tamen pœnis non damnati, etiam si tam propria illis esset misericordia & iniuriæ obliuio. Singulare est quod de Patriarcha Constantinopolitano Athanasio refertur. nam cum maximis virtutibus polleret in Monasterio Genolofensi educatus, & ex quo ad Patriarchales sedes euectus, quia eius æmuli pictura libellum apponerent, & falsò accusarent, etiam si Imperator carcere perpetuo accusatores damnauit, adhuc quia illos pœnis grauioribus non condemnauit, Patriarchatui renunciauit, & ad suum rediit Monasterium, vt tradit Gregoras *lib. 7.* refert Pineda *lib. Monarchia Ecclesiastica, c. 15. §. 1.*

Et in allegatione præcedenti retulimus ex Mariana *lib. 7. de rebus Hispaniæ, c. 16.* miraculum quod Deus operatus, vt Ataulfi Episcopi Compostellani innocentiam exhiberet, & à delatione calumniosa liberaret, & vt tradit idem Mariana *d. lib. 16. c. 18.* etiam si sanctitate præditus, Ataulfus accusatores excommunicauit, & Episcopatus renuntians ad Astures in solitudine recessit, vbi sanctissimam vitam egit & quamuis tunc non punirentur pœna temporali accusatores, tamen post mortem Ataulfi ipsorum accusatorum & Regis Ordonij, cuius tempore id factum, postea regnante Ildephonso Magno successor Ataulfi in Episcopatu, Sisenandus persuasit, & proposuit Regi, vt descendentes accusatorum, vt mancipia traderentur templo Diui Iacobi, vt in eo perpetuò inferrent, & ita factum est, quod fuit notabile supplicij exemplum, descendentes punire pro peccatis maiorum, nisi grauitas criminis, & quantum interfit exacerbare vindictam contra calumniatores superiorum, vt iustum & conueniens non persuaderet, quemadmodum fit in crimine lætæ Maiestatis, *l. quisquis. C. ad leg. vel. Maiestat.* vbi omnes communiter notarunt ex Saliceto, Turrecremata, Præposito, Alexandrino, Afflicto, Gigante & aliis, Farinac. *in prax. q. 116. num. 75. 76.* cuius imaginem esse contra superiores insurgere iam probauimus supra *n. 10. & seq.*

Vltra quod in iure consideratur aduersus falsos accusatores pœnæ calumniæ, de quibus in *l. si crimen. ff. de accusatio. l. fin. ff. de*

ff. de furtis. l. fin. C. de calumniatoribus, ex Cicerone probauit Annæus Robert. lib. 1. rerum iudicatarum, cap. 14. ex Cicerone, Agellio, Macrobo. Aconio, Varrone, & aliis pluribus Rosinus lib. 9. antiquitatum, c. 16. & 25. & ibi latè Thomas Demster. Petrus Ærodius lib. 9. rerum iudicat. cap. 5. & notanda sunt valde verba textus in l. 1. C. de curiosis & stationariis, lib. 12. ibi, *Nec citra periculum sui, eos calumnias nexuisse constituit.* Ex quo etiam si in visitationibus, ne aliquo qualiter secretum illarum patefiat, solent falsi calumniatores non puniri; tamen id melioris notæ interpretes iudicantur valde alienum à iure & perniciosum, & quando ex ipsis actis apparuerit calumniosos fuisse delatores in syndicatibus, & visitationibus secretis, plectendos tenuerunt Puteus, Rundinellus, Bossius, Gregorius Lopezius, Amadæus, Bobadilla, & alij, quos refert Gabriel Berart in speculo visitationis, cap. 28. num. 4. 7. 10. & 18. Arretinus de maleficiis, verb. Inquisitio. Angelus in l. si vacantia. C. de bonis vacantibus, lib. 10. Berachinus verb. Inquisitio, vers. 44.

26. Nam si ad disciplinam iuris attendamus, potius grauiori pœna puniendi qui occasione visitationis, quasi in occulto eius tegmine ausi fuerint calumnias in Magistratum opponere, quando tam grauius in iure plectuntur calumniatores, & acrius eo solo puniendi, quod contra Magistratum libellum dedissent si illum non probarent, argum. l. athletas. §. calumniator. ff. de his qui notantur infamia. l. 1. §. calumniari. ff. ad Turpillianum. Rimin. iunior vol. 3. consil. 303. num. 10. Petrus Caball. alios allegans, casu 205. num. 3. Iul. Clarus in pract. crimin. §. fin. q. 62. vbi Baiardus n. 19. & 31. Farinac. in praxi crimin. q. 16. Bobadilla lib. 5. Politicæ, c. 2. num. 101.

27. In hoc autem crimine attendi oportet nullam aliam congruè posse procedere animaduersionem, nisi pœna sanguinis, quia si aliquis vulneraret, vel occideret iudicem, eo quod iustitiam administraret, nullus dubitaret eum pœna corporali & grauiissima, vel capitis plectendum Et multo atrocior existimatur iniuria quæ calumniosè honorem & famam detrahit. nam, vt inquit Diuus Athanasius Apologia ad Constantium, qui lapide feritur, querit medicinam: ictus autem calumnie grauius, quam lapides ferunt; est enim calumnia claua, & gladius, & iaculum incurabile, vt dixit Salomon. vnde calumnie aduersus Magistratum pœna non debet pecunia redimi. nam tunc conueniunt verba Senecæ epistol. 87. ibi, *Lucrum istud non est oppositum crimini,*

sed immixtum, quod dum consequi volumus, in multa mala incidimus, quia non tam supplicium, quam abolitio est. & ideo rectè Theodoricus apud Cassiodorum lib. 12. var. epistola 6. rescribens vniuersis Præfectis, eis verbis. *Quis enim de sua presumptione gratuletur quando famam perditurus es, qui interdita tentauerit.* & iterum paulo inferius nobis aptissimè additur, etiam quod nostris temporibus scelerata pecunia non valebunt, nec culpam suam redemit qui reum se esse cognoscit, iniquis fraudibus non patebit occasio, persequimur, non vendimus excedentes. Et postea iudices monet, his verbis. *Vos tamen, quos ad publicas administrationes peruenire nostra fecit electio, de actionum honestate confidite, quia vos nulla venalitas excludit, si probitas continuerit actionis, publicis utilitatibus seruire fixi, quoniam vos nulla priuata damna concutient.*

Vt ergo nulla ex priuatis damna timeat iudex ad eius securitatem & publicæ potestatis tutelam, oportet contra calumniosos admimaduertere, & huic crimini conuenit quod traditur, sacrilegium esse auctoritatem Magistratum lacerare, vel eis non obedire. l. 1. C. vt dignitatum ordo seruetur. Cassiodorus lib. 9. var. cap. 14. ibi, *Vt sacrilegij reus habeatur quisque belluinis moribus excitatus munimen tentauerit irrumpere infisionum.*

Et valde notandum exemplum Principibus propino. nam cum ad bellum Granatense vt labe & Maurica spurcitie Hispania liberaretur, comitia generalia Castellæ duodecim millies quadrantum, id est, doze quentos de marauedis, concederent, vt tradit Zamalloa lib. 18. compendij historie Hispaniæ, cap. 27. Rexque Ferdinandus cum castris circa Granatam in eius planitie, quæ dicitur Vega, degeret, Regina verò catholica illius vxor maneret in vrbe Metinæ, quæ dicitur del Campo, vt milites & bellicos apparatus colligeret, & suppeditaret, inuentum est Aluarum, lañez de Lugo crimen commississe, & homicidium Tabellionis, & quamuis priuata sua obtulisset homicida quadraginta millia aureorum, quod longè excedebat totius Regni seruitium, adhuc instantibus pluribus Religiosis & Cõsiliariis, qui Reginæ assistebant, vt abolitionem criminis faceret, & pecuniam admitteret in tam salubri, & iusto bello expendendam, idque in foro conscientie fundabant Theologi, vt inde tributa ad bellum excusaret; sed tamen noluit Regina iustitiæ vindex indulgentiæ annuere, sed capite puniendum damnauit, & sententia executioni tradita

tradita, vt appareat in Granatensis & aliorum Regnorum debellatione & acquisitione potius valere iustitiæ obseruantiam, quam exercitus & opes, & huius rei mentionem facit, quantitatem oblatam pro abolitione fuisse octuaginta millia ducatorum, refert Bermudez in histor. Granatæ 3. part. cap. 34. & ex hoc casu desumit originem Adagij Castellæ, *aueriguelo vargas*, quia Prætor Curie; id est, Alcalde de Corte, qui nominatus *Licenciado vargas*, crimen etsi occultum, probauit, & illi Regina commisit.

30. Et infra allegat. 103. num. 6. expendimus, supplicium quod irrogatum fuit delatori Fabritij, qui de quatuor equis dilaceratus est, ex Paulo Iouio lib. 16. historiæ, & pœnam carceris perpetui & priuationis officij irrogatam magno Cancellario Mediolanensi, quia falsam delationem fecit de Ferdinando Gonçaga, vt tradit Paulus Fuscus singularium Iuris verbo, *subscribens chartam albam.*

31. Rursus id maxime attendi oportet circa Senatores. nam quamuis ex doctrina Sanctorum, & D. Basilio, ad calumnias vacendum non est, vt non contradicendo nos vlscamur, sed ne mendacio in offensam progressum permittamus, aut eos, qui seducti sunt, damno inherere sinamus. nam quamuis Magistratus possit suas iniurias remittere, non tamen publicas debet abolere. nam, vt tradit Petrus Ærodius lib. 3. rerum iudicatarum, cap. 4. diminuit auctoritatem officij Magistratus, qui eas impunitas relinquit; adhuc enim Senatoris muneris non est, querelas proponere, & aduersus accusatores iudicia persequi, & ideo Princeps ex suo motu & officio debet in calumniatores animaduertere. nam posset tribui potentie Magistratus, si ex querela, quam ille intenderet, reus damnaretur, quia, vt traditur in l. ad inuidiam. C. de his que vi, videtur concessionem, vel metum inducere, dignitas senatoria, & potius Princeps, ex cuius iustitiæ administratione falsa fit accusatio, iniuriari videtur, quàm ipse Magistratus, cuius magis laus, quàm iniuria est, ab improbis odio haberi, & calumniari. Petrus Ærodius lib. 2. rerum iudicatarum, c. 17. & 18.

32. Et vltra quàm quod pertinet ad Regis auctoritatem, eiusque regimen, etiam ad illius virtutes & probitatis opinionem referendum. nam probum, vel improbum Regem insinuat similis licentia calumniandi, vel coertio, & semper prohibendum aduersus Magistratus, & Gubernatores, subditos debacchari, & impunitos relinquere, vt vltra plura noto locum Sophoniæ

Prophetæ cap. 1. nam cum Deus minaretur supplicium populo, propter eius scelera & peccata, traditur id factum in diebus Iosia filij Amon Regis Iudæ, & cum inquirat D. Hieron. in Prophetas c. 21. quare mentio facta fuit Regis ad pœnam non necessaria, respondet eis verbis. *Quia populus poterat se excusare in Regibus malis, & dicere: Nos volumus seruire Deo, sed probibemur à Regibus, datur Rex iustus, quo celante celum Domini, & populo nihilominus in idolorum cultu perseverante, iusta ira causa profertur à Domino, & prophetatur de euersione Hierusalem, captiuitate Iudææ, & victoria Nabuchodonosor.*

Attendant ergo Principes. nam bonum, aut prauum nomen iustitiæ administrationi connectitur, si vindicauerint calumnias in Magistratus, securè regnare poterunt, alias postquam ministros prostrauerint, in ipsum Principem subditi insultabunt.

ALLEGAT. CIII.

ALLEGAT. CIII.

Princeps Magistratibus fidat, & defectus illorum occultet.

- 1 Diffidentia in aliquibus prudentis est.
- 2 Princeps tamen de suis ministris debet confidere. Coniugum diffidentia vitanda. l. 1. & 2. C. ne fideiussor. dot. detur.
- 3 Frederici Sicilia Regis magnum confidentia exemplum. Alexander Magnus maxime confidit de suo Medico.
- 4 Caroli Quinti singulare exemplum moderationis, & confidentia cum Ferdinando Gonzaga.
- 5 Constantini Imperatoris nomen sedatum, quia Diuum Athanasium calumniantibus credidit.
- 6 Fabricius Maramaldus à calumnia liberatus.
- 7 Aualphum Episcopum Compostellanum à calumniis miraculo Deus liberat. Episcopi & Ecclesiastici tenentur à Rege vocati ad curiam venire. l. 13. tit. 3. lib. 4. Recopil.
- 8 Defectus Ministrorum occultandi. Moysis sepulchrum Deus occultauit, ne ex illo detegeretur eius diffidentia cum dubitauit aquam educere è petra, ex quo non intrauit in terram promissam. Deuteronomij c. 1.

- 9 *Christus Dominus noster solos discipulos in nauiculam iniecit, ne detegeretur aliis eorum timor.*
D. Matthæi c. 8.
- 10 *Deus Prophetis in publico orantibus statim petitum concedebat, quamuis in secreto retardaret.*
lib. 13. Regum cap. 17. & 18.
lib. 4. Regum cap. 1.
lib. 4. Regum c. 2. & 4.
Danielis cap. 2. 4. & 10.
Hieremie cap. 13.
- 11 *Caroli Audacis Burgundie Ducis militaris disciplina, & honor militum.*
Ecclesiastici cap. 10.
Samuel honorauit Saul etiam si Regno priuandus dum Rex erat.
lib. 1. Regum cap. 15.
- 12 *Archangeli Michaëlis & Damonis controuersia de sepulchro Moysis.*
Epistola Canonica sancti Iude explicatur.
- 13 *Carolus V. Imperator maxime curauit ut eius ministri honorarentur.*
Ioannis secundi Regis Lusitani factum, ut ministri defectus occultaret.
- 14 *Philippi secundi Hispani Regis tempore in magna reuerentia & honore habiti iustitie ministri.*

Principem an oporteat fidere Magistratibus, & eorum defectus occultare, ne aliter à subditis illi contemnantur.

Nihil magis optimi regiminis rationi conuenit, quam ut Princeps maximam de suis ministris confidentiam exhibeat, ut inde à subditis amor & ueneratio concilietur, nihil enim magis dedecet Principem, quam dissidentia, & nulla re magis ministri notantur, quam si viderent Principem de eis non fidere; tunc enim à Principe non honorari omnes notabunt. nam quamuis, ut Euripides tradit in *Hecuba*,

— Prudenti dissidentia

Nihil est melius, nil utilius mortalibus. & sapiens debet adhibere cautionem ne temere alicui fidem adhibeat, ut pluribus probauit Fr. Ignatius Galuan *discursuum variorum* lib. 2. cap. 9. *discursu* 3.

2. Tamen in Principe circa suos ministros non procedit, quia si in iure ideo prohibetur ne à marito dotis, quam recipit, fideiussor petatur, ne inter coniuges dissidentia & perfidia generetur. l. 1. & 2. C. ne fideiuss. dot. dentur. etiam Princeps, qui velut

sponsus Reipublicæ, ut ex Caspate Cantarino notauit Bobad. lib. 5. *Politica*. cap. 5. n. 4. cui adde Pinedā lib. 25. *Monarchie Eccl.* c. 7. §. 3. & c. 9. §. 3. & inter Principem & subditos quoddam velut coniugium, maximè cum eius ministris, oportet eis confidere, nec vllam causam perfidiæ generari, ut ego notauit i. p. *decis. Granatens. disp.* 7. n. 9. & nihil magis emulationem alit, quam dissidentia. ita notarunt D. Couar. Ludouic. Romanus, Riminaldus, Gailius, Trentacinq. Corrafius, Antonius Faber, Cuiacius, Heringius, Fontanella, Barbosa, Antonius Gomez, & Ioan. Guterr. & alij, quos refert D. Castillo lib. 5. *controuers. Iuris* 2. p. c. 168. §. *unic. n. 7.*

Cuius rei singulare exemplum exhibuit Federicus Rex Sicilia, ut tradit Zurita lib. 5. *Annal.* c. 41. nam in bello cum Duce Calabriæ, cum iste oblesam haberet urbem Catanæ, & aduentu Federici obsidione liberata, eamque munire Rex destinaret, Blasius Alagonius ipsum admonuit Virgilium Scordiam, cui urbis defensio commissa, habere cum Duce secretam colligationem, ut traderet urbem; sed Rex noluit credere, nec aliquid presidij vrbi adiungere, ne aliquo modo notaretur opinio Virgilij, asserens potius sineret urbem ab inimico occupari, quam aliquo modo eius decorem macularet. tunc noluit Blasius in defensione urbis manere, sed relinquit Hugonem de Ampurias, Comitem de Esquilache, ut iuuaret Virgilium, nihil de eius factione rebellans, qui inde maturauit prodicionem, & conuentione facta cum Neapolione Caputo urbem Duci Calabriæ proditoriè tradidit, ex magnanima Regis Federici confidentia. Dignus ex eo, ut indum ministrum suum inueniret, aut etiam si improbus fuit, dignus ut fidum faceret, iuxta quod de Alexandro Magno notauit Seneca lib. 2. *de ira*. §. 23. nam cum Alexander accepisset epistolam à matre (quamuis alij fuisse Parmenionis existimauerint) ut ex Arriano, Plutarcho, Iustino refert Iustus Lipsius ad Senecam lib. 2. *de ira*, nota 158. his elegantissimis verbis tradit Seneca. *Quanto animosius Alexander, qui cum legisset epistolam matris, qua admonebatur, ut à veneno Philippi Medici caueret, acceptam potionem non deterritus bibit, plus sibi de amico suo credidit, dignus fuit qui innocentem haberet, dignus qui faceret.*

Singulare etiam huius rei documentum exhibuit Imperator Carolus Quintus, ut tradit Paulus Fuscus *singularium iuris verbo*, *subscribens chartam albam*. nam cum Gubernatorem Mediolanensis status eligeret Ferdinandum Gonzagam, Du-

cem insignem, & maximi nominis eius temporis, cum Imperator iuberet Ferdinandum, ut ad expeditionem Pedemontanam cum Imperiali exercitu proficisceretur, Magnus Cancellarius petiit à Gubernatore, ut ad ea quæ in regimine se offerrent, quatuor chartas albas subscriberet, ne fortè si aliquid instaret, damnum sentiret dilationis si ad eum nuntius remittendus. Annuuit huic rei Ferdinandus, & Cancellarius eius inimicus, in vna charta subscripta epistolam fabricauit ad Federicum Gonçaga Ducem Mantuæ, fratrem Ferdinandi, cui subscribere videbatur velle tyrannide occupare statum Mediolanensem, cuius Gubernator erat, & Ducis titulum vsurpare, ad quod auxilium à fratre petebat; & eam epistolam Cancellarius remisit Imperatori, qui de hac re in Hispania sollicitus Ferdinandum à se euocauit, qui cum in Hispaniam veniret, multis diebus ab Imperatore honore, & æstimatione profecutus, nihil reuelauit vsquequo Imperator epistolam ipsam Ferdinando secretè ostendit, illeque subscriptionem suam dixit, sed certò affirmare nunquam iussisse epistolam scribi; & cum Imperator eam traderet, & Ferdinandus ostenderet Iuliano Gufelino, qui à secretis negotiis eius erat, recordauit quatuor chartas albas subscriptas, quas Magno Cancellario relinquit, & cum fieret inquisitio quibus negotiis deseruierant, inuentum est solum tres tempore suæ absentia fuisse scriptas, quæ adductæ ad Imperatorem, & cum aliis quæ prodicionem continebant comparatæ inuentum est, quartam fuisse earum, quas Cancellario reliquit, & deinde calumnia & falsitas detecta, & Cancellarius officio priuatus carceri perpetuo in propugnaculo Mediolani damnatus.

5. Qua in re piè, prudenter, & moderatè se gessit Carolus Imperator, nolens de ministro diffidere, aut aduersus eum causam dilecti facere, sed confidens de eius fidelitate, veritatem agnouit, ac temperantiæ & misericordiæ laudem adquisiuit. Aliter quam Constantinus Imperator, qui cum Diuo Athanasio non fideret, sed aduersus eum falsis calumniis & delationibus crederet, nomen suum grauiter foedauit; & quamuis sine peccato deceptus, faceret tamen, ex eo Imperium suum punitum fuit, ut tradunt Baronius anno *Christi* 336. & ibi Spondanus *num.* 4.

6. Sed & tempore eiusdem Caroli V. Imperatoris notandum casum refert Paulus Iouius lib. 26. *historiar.* nam cum Neapolis obsideretur à Gallis, & eorum celebri Du-

Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars I I:

ce Lautrequio miles simulans exploratorem Gallorum, se obtulit capiendum ab Hispanis, qui erant in custodia vrbis, & eius Gubernatori presentatus, promisit aperire prodicionem, ex quo non solum liber dimitteretur, sed magno præmio, & reuelauit Fabricium Maramaldum, Ducem Magni nominis, & æstimationis, & cui commissa erat custodia vnus portæ ciuitatis, velle illam tradere Gallis, Fabricius fuit carceri detentus, & cum totus populus maximè de illo fideret, adierunt Gubernatorem, qui aliàs sua natura suspectus erat, & præceps in iracundiam, & proposuerunt, nihil debere credere aduersus fidelitatem Fabricij, de quo tam magna experimenta habebant, & potius ei fidem adhibendam, quam homini ignoto, quem rogarunt torturæ subiiciendum; & Gubernator de ministro confidens, annuit petitioni, & confessus fuit accusator falsum esse quod de Fabricio dixerat, & ab eius inimicis corruptum illum denunciasset, ex quo Fabricius liberatus, & accusator talionis poena morte damnatus, à quatuor equis dilaceratus fuit.

Sed & historiarum Hispaniarum inter alia plura notandum exemplum, & non omitendum proponunt, ut refert Mariana lib. 7. cap. 16. nam tempore Regis Ordoñij primi, quod alij tribuunt Regi Bermundo, cum sanctum Episcopum Ecclesiæ Compostellanæ Ataulfum quatuor serui Ecclesiæ de graui crimine accusarent, Rex ad Curiam euocauit; cum potius confidere oporteret de sanctitate Episcopi, quæ longa experientia, virtutibus & miraculis probata, quam calumniæ credere, ad Curiam peruenit Ataulfus, regis mādatis obediens, quibus etiam in nostra Hispania Ecclesiastici & Prælati ad Curiam venire debent.

l. 13. tit. 3. lib. 4. *Recop.* pluribus D. Salgado de *Reg. protect.* i. p. c. 2. n. 272. & antea quam ad Palatium accederet Regem alloquendum, sacræ Missæ sacrificium celebravit, & vestibibus Pontificalibus Regem adiuit, & prius quam ad illum accederet, æmuli Episcopi obiecerunt taurum stimulis & canibus agitarum, ut occideret Episcopum. qui sua innocentia confidens factò signo Crucis ad taurum accedens, & ille ferocitate seposita summissò capite ad Ataulfum perueniens cornu in manibus reliquit, quo Rex & Nobiles innocentiam, vel simul calumniam detegentes, veniam ab Ataulfo petierunt, qui libens dedit, obtestans solum voluisse suam dignitatem recuperare. Sed etiam constat censuram cōtra falsos accusatores promulgasse,

& Atrulphus ab eo periculo liber Episcopatu renuntiavit, & in Asturiam secessit, ubi sanctè & quietè pluribus vixit annis, motus, quia falsi accusatores non puniti, quia in vita Ordonij, nec Atrulphi, eorum non legimus supplicium vsque ad tempus Regis Alphonfi Magni: cum esset Episcopus Sisonandus successor Atrulphi, Rex iussit successores accusatorum, vt feruos, tradi Templo D. Iacobi, vt refert Mariana d. lib. 7. cap. 16. & 18.

8. Huc etiam pertinet quod animaduertimus debere Principem occultare defectus ministrorum suorum, nisi à populo cognoscantur, in illorum vituperium, & dedecorem cedant, de quo singularem doctrinam, & notanda exempla sacrae litera exhibit. nam Moyses, cum intenderet de petra ducere aquam, deficeret dubitatione in fide, vt reliqui Israëlitæ, debuit, vt illi, puniri, ne perueniret ad terram promissionis, vt constat ex Deuteronom. cap. 1. 37. & ideo antea mortuus est. Et Dominus occultauit eius sepulchrum, & inter alias causas, quas referunt Doctores, vt tradit Magister Marquez in *Gubernatore Christiano*, lib. 1. cap. 32. illa aptissimè nobis congruit. nam eis qui mortui erant in deserto, erigebatur tumulus sepulchri, cum inscriptione, *illud esse sepulchrum concupiscentia & peccati, ex quo mortuus non peruenit ad terram promissam.* Et quia Moyses erat populi Gubernator, & ne peccatum illius omnibus constaret ex inscriptione sepulchri, ideo illud Dominus occultauit, vt tradit frater Germanus Buses in *Cosmographia Christiana* die 3. Mercurij, cogitatione 1. §. 2. adeò enim Deus curat peccata Gubernatorum non publicari; & mirè facit quod de Aarone fratre eiusdem Moyses traditur *Numeror. cap. 12.* nam cum Aaron & Maria soror loquuti contra Moysen, Maria leprâ percussa, & Aaronem lepra non tetigit, & omnium communis sententia condonatum fuisse Aaroni propter dignitatem, & debebat externè compositus & honoratus apparere coram subditis, maximè cum esset Antistes, vt ex Diuo Chryostomo nouissimè notauit D. Serlogus in *Canticum Canticorum*, tom. 3. *uestigatio. 33. sectione 6. num. 70.*

9. Idque mirè demonstrat Christus Dominus noster cum suis discipulis, quos doctrinæ & regimini spirituali destinabat. nam, vt constat ex Diuo Matthæo cap. 8. cum iussit eos ascendere in nauiculam, & timentes procellas maris, quia nauicula operiebatur fluctibus, dormientem Domi-

num suscitauerunt discipuli, dicentes, vt saluaret eos, quia peribant, eos Dominus reprehendit timidos, & modicæ fidei, & ideo solos assumpsit discipulos, & non permisit alios in nauiculam intrare. nam, vt tradit Abulensis in *Matthæum 3. part. 9. q. 76.* ibi, *noluit quòd turba viderent defectum discipulorum.*

Quod etiam Deus multoties ostendit, & inuinauit cum suis ministris, vt erant Prophetæ. nam quando aliquid ab eo publicè petebant, statim concedebat, Elias simulatque orauit, absque eo quòd iterum peteret miraculum, factum fuit, & ignis de cælo descendit super sacrificio, lib. 3. *Regum cap. 18.* & ad primam vocem Elia descendit ignis de cælo, qui deuorauit Principem quinquagenarium, & suos qui contra Eliam veniebant, lib. 4. *Regum cap. 1.* & tamen in secreto semel, iterum & tertio orauit, vt suscitaret filium viduæ Sareptanæ lib. 3. *Regum cap. 17.* & etiam solus septies orauit in vertice Carmeli, vt pluuia agros irrigaret, lib. 3. *Regum cap. 18.* huiusque rei alia extant exempla in sacra Scriptura lib. 4. *Regum cap. 2. & 4. Danieli cap. 2. 4. & 10. Hieremia cap. 13.* cuius rei ratio erat, quia publicè Deus valde suos ministros honorat, etiam si in secreto non ita eorum petitionibus annuat, & explicat Abulensis tom. 4. lib. 3. *Regum quest. 13.* dum inquit, *hoc erat ad gloriam Prophetarum. nam si Propheta clamarent ad Deum coram populo, & non exaudirentur, illico crederet populus esse eos parui meriti, si non honoraret eos nimis: cum autem mox, vt ipsi orabant, exaudiebat eos Deus, & adquirebant magnam reuerentiam in conspectu plebis.*

Id etiam imitatus est nostri Regis progenitor Carolus Audax, Dux Burgundia, quem Annales Belgici Bellicosum appellant, vt tradit Emanuel Suerius lib. 24. *Annalium Flandriae anno 1477. in eius vita, pag. 565.* qui cum inter militares turbas sui exercitus continuò incederet, vt omnia videret, & componeret, etiam milites gregarios seuerè de incuria & ignauia reprehenderet, nunquam tamen Ducis & officiales publicè obiurgauit, sed maximo honore profecutus, & secreto euocabat vt defectus, & quæ facienda animaduerteteret, sequutus quod traditur in *Ecclesiastici cap. 10. 24.* eis verbis, *in medio fratrum Rector illorum in honore.* & denotauit factum Samuelis. nam etsi Saul peccasset, & ex iussu & voluntate Dei veniret, vt illum regno priuaret, tamen coram subditis honore illum profecutus est, vt illi edocerentur Principi obsequi, & reuerentiam

uerentiam exhibere, annuens petitioni Saulis. nam, vt traditur lib. 1. *Regum, c. 15. 30.* Samuelem rogauit eis verbis: *Peccavi, verumtamen honora me coram senioribus.* nam iudicauit Propheta ad optimum regimen conducere, vt etiam si breui tempore gubernaret Saul, quousque declaret Domini voluntatem, vt Regno priuaretur, adhuc, dum ministri munus exercent, quia locum Dei tenent, debent honorari, quia sine reuerentia non poterunt subditos corrigere, & illorum audaciam cohibere, idcirco iustum est nomen, & decus Gubernatorum apud subditos non obsolescere, vt tradit Diuus Thomas 2. 2. *quest. 102. artic. 1. & 2.*

12. Confirmatur quantum oportet superiores honorari ex controuersia Archangeli Michaelis cum dæmone, de qua fit mentio in epistola canonica Sancti Iudæ, quia Dæmon volebat sepulchrum Moyses & corpus patefacere, quod prohibebat Archangelus, cuius rei variæ traduntur rationes à Theodoro & Nicolao de Lyra in dicta epistola, & ex Caietano Gagneio & Montano illam tradit Magister Marquez in *Gubernatore Christiano*, lib. 1. cap. 32. nam Israëlitæ adeò Moysen Gubernatorem honorabant, vt si corpus eius haberent, idololatrarent; sed tamen animaduertendum est quod traditur dicta epistola eis verbis. *Cum Michael Archangelus cum diabolo disputans, altercetur de Moysi corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemie, sed dixit: Imperet tibi Deus.* cuius ex S. Gregorio, D. Thoma, Cornelio à Lapide causam nobis aptissimè tradit Pater Nissenus in *sua Quadragesima 1. p. die Veneris 6. assumpto 6.* quia Dæmon, cum quo altercabatur Michael, erat Lucifer, qui ante quam peccaret, superioris Hierarchiæ & maior omnium spirituum cælestium erat, & quia aliquo tempore fuit superioris Ministerij quàm Michael, noluit etiam postquam Dæmon factus, illum abiicere, nec iudicium inferre blasphemie, sed solum vt Deus illud imperaret, quasi minister & superior, quamuis vitiis & moribus Dæmon sit, non debeat despici, & contumeliosis verbis, aut detractionibus vituperari.

13. Et variis exemplis Pharonis, Iosephi, Moyses, Iosue, Salomonis & Ducis Iehu probauit Marquez in *Gubernatore Christiano*, lib. 1. c. 18. expendes in eo maximè laudandum Carolum V. Imperatorem. nam, vt de illo tradit Tarcanota in *eius historia 3. p. lib. 5.* cui summa fuit cura, vt sui ministri à subditis obedientia & æstimatione honorarentur. Et Liuius historiæ Lusitanæ, Ioan-

nes Barros *decade 3. lib. 6. cap. 10.* de Magnò Rege Portugaliæ Ioanne II. refert, cum graues querelæ ad ipsum delatæ aduersus ministrum, earum facta inquisitione decreuit officio priuare, sed adhuc in munere per annum conseruauit, & postea in Palatio dedit officium circa Principem eius filium, vt inde magis videretur honorari, quàm cum dedecore à munere deponi.

Et confirmat Ioannes Barros aliis exemplis Imperatoris Caroli V. qui similia fecit, & tempore Philippi secundi eius filij grandis æstimatione & honore iustitiæ Magistratus habiti fuere, in quo vt in prudentia, iustitia, & fortitudine imitatus, excellentem Imperatorem Traianum, de quo Plinius in *Panegyrico*, ita scribit, *Est hæc natura sideribus, vt parua & exilia validiorum exortus obscuret; similiter Imperatoris aduentus Legatorum dignitas inumbratur; tu tamen maior omnibus quidè eras, sed sine vilius diminutione maior, eandem authoritatem presente te quisquam, quàm absente retinebat, quia etiam plerisque ex eo reuerentia accesserat, quod tu quoque reuererebare. quod ex sacris literis & aliis, exornat Pat. Velasquez de optimo Principe, lib. 3. annotat. 18. num. 5 & 6.* qui de eodem Traiano refert, *nullam in eo gloriam ponit quòd sit omnibus maior, nisi maximi fuerint quibus est maior.* non solum apud subditos, sed etiam coram se & apud se voluit ministros venerari imitentur Principes, vt subditorum obedientiam & amorem conciliant.

ALLEGAT. CIV.

Negotiatio & mercatura non potest aliquatenus Magistratibus permitti.

- 1 Mercaturam plures illustres viri exercuerunt.
- 2 Reipublica valde conducit negotiatio, mercatura & navigatio.
l. semper. §. negotiatores. ff. de iure immunit.
- l. 2. C. de nundinis.
l. unica, tit. 13. lib. 3. Recopilatio.
- 3 Hispania legibus prohibetur Magistratibus & iudicibus omnis negotiatio.
l. 5. tit. 5. p. 5.
l. 2. tit. 6. lib. 3. Recopil.
- 4 Thebani & Lacedæmones mercatores ad Reipublica gubernationem non admittebant.

- 5 Romani nec ad decurionatum non admittebant mercatores, nisi in sua patria, & in aliorum defectum. *l. nec is. C. de dignit. lib. 12.*
l. unica. C. negotiat. ne militent.
l. mobiliores 3. C. de commerciis.
l. in causa 17. §. idem Pomponius. ff. de minoribus.
- 6 Nouella de mandatis Principum, c. 5.
- 7 Salaria que sufficiant Magistratibus, Princeps debet assignare. *cap. 47. Genesis.*
cap. 10. libri Sapientia.
cap. 18. & 25. Deuteronomij.
 Diuus Paulus epistola 1. & 2. ad Corinth. *cap. charitatem 12. q. 2.*
- 8 Auaritiam valde vitare debent Magistratus.
- 9 Idololatria & auaritia copulantur. *Auaritia non solum animum ledit, sed corporis salutem.*
- 10 Damna que ex permissione negotiationis in Magistratibus prouenirent.

Si salaria aliquo modo minuerentur, vel non sufficerent Magistratibus, an posset aliquo modo negotiatio & mercatura eis permissi.

DE utilitate negotiationis ac mercaturæ, & quâti illustres viri eam exercuerint, Solon Atheniensis, Thales, Milesius, Zeno, Cato Censorinus, & plerique Reges & Imperatores, Vespasianus, Tarquinius, Priscus, Pertinax & alij, Tiraquellus de nobilitate, *cap. 33. num. 5. 16. & 17.* & Principes de mercatura valde curare oportere, eamque alere, & ipsos exercere, ex variis sacræ Scripturæ locis & aliis autoritatibus probant Nicolaus Bellus de statu Politico *lib. 2. discursu 53. & lib. 5. discursu 95. & 96.* Menochius Iesuita de institutione Politica, c. 17. *num. 15.* Adamus Contzen *lib. 8. Politicorum, cap. 10. per tot.* vbi, §. 3. tradit Abrahamum mercatorem fuisse.

Reipublicæ valde vtilem esse negotiationem & mercaturam, suadent *l. semper. §. negotiatores. ff. de iure immunit. l. 2. C. de nundinis.* Scaccia de commerciis, q. 1. §. 1. n. 47. Petrus Gregorius *lib. 4. de Republica. cap. 7. D. Valenzuela conf. 52. num. 86.* Pineda de rebus Salomonis, p. 19. 242. ex Alvaro Velasco, Henia, Petro Fabro, Amirato ad Tacitum, Cassiodoro & aliis probauit D. Solor-

zanus 2. tomo de Indiar. gubernatione, *lib. 5. cap. unico, num. 60.* & de nauigatione quatenus negotiationem & mercaturam alit, plura ex Aristotele, Angelo, Stracha, Camillo Borrello, Marta, Calixto, Remirez, Seraphinus, Freitas, D. Ambrosio, D. Basilio & pluribus tradiderat idem Solorzanus 1. tomo de Indiarum iure, *lib. 1. cap. 8. num. 11. cum seqq. & cap. 16. num. 31.* & addens Annæus Robertus *lib. 2. rerum iudicat. cap. 16.* vbi agit de iudice nundinarum Lugdunensium ad mercaturæ augmentum, & vt lites inter mercatores bona fide sine subtilitate ex iuris versutia peragantur, & alia plura de hac re adducit; & idem apud nos de iudicibus consulatus traditur in *l. unica, tit. 13. l. b. 3. Recopil.* & de eorum mercatorum iudicium priuilegiis, & iurisdictione, videndus Heuia 2. p. Curia, *lib. 2. commercij terrestris. §. 15. del. Consulado,* & vide Petrum Gregorium *lib. 4. de Republica, c. 7. n. 13.*

Verumtamen rectè nostris legibus omnibus Magistratibus negotiatio prohibetur *l. 5. tit. 5. p. 5. l. 2. tit. 6. lib. 3. Recopilat* & non licere iudicibus ex generali consuetudine regiminis Hispaniæ obseruatur, nec sine periculo permittendum suadent.

Primum quod ex Aristotele *lib. 3. Politicorum, cap. 3.* constat nihil magis obesse Reipublicæ, quàm munera publica obeuntes, studere negotiationi & legem Thebanorum refert, cuius memoratur Alex. ab Alex. *lib. 4. dierum Genalium, cap. 6.* vt ad gubernationem Reipublicæ & Magistratus nemo accederet, nisi qui annis decem à mercimoniis destitissent, & aliud simile de Lacedæmoniis refert Contzen *d. cap. 10. §. 5.* quamuis errore admissum credat, nec prudenter fieri negotiatores à Reipublicæ gubernatione abdicare; sed tamen ultra ea quæ statim expendenda, id valde regimini necessarium, ne Magistratus mercatura implicentur, probarunt Iason & antiquiores in *l. principalibus. ff. si cert. petatur.* Auiles in *c. 2. Pratorum, verb. heredad.* Pureus de synd. *atu, verb. contrahere, cap. 1. & 2.* Rolandus à Valle *vol. 2. conf. 83. num. 3. & seqq.* Natta *conf. 50. num. 13.* Ifernia, Guido Papæ, Afflictis, Socinus, Amadeus, Bonifacius, Antonius Gomez, Oroscius, Auendañus, Didacus Perez, Villabos, Matienzo, Dueñas, Azeuedo, Belluga, Petrus Gregorius, Bartholomæus Philippus, Simancas, & alij, quos refert Bobadilla *lib. 2. Politic. c. 12. à n. 34. vsque ad 57.*

Secundum Romani, quorum regendi peritia omnibus exemplar, solum in sua patria & in defectum aliorum mercatores, &

& eos, qui vtensilia negotiarentur, ad decurionatum admiserunt, & ad prædictas viles negotiationes, & vt cum eis dignitates publicæ non conueniant, respexit *l. nec is. C. de dignitatibus, lib. 12.* vbi prohibetur ne quis ex vltimis negotiatoribus aliqua frui dignitate pertentet, sed etsi quis meruerit, iubetur repelli, & ad id pertinet *l. unica. C. negotiatores ne militent, lib. 12.* & ad quamcumque negotiationem vt prohibearur, notanda est ratio Imperatoris in *l. 3. C. de commerciis.* vbi honore conspicuis perniciosum vrbibus mercimonium exercere prohibetur. nota verba & rationem, ibi, *Vt inter plebeios & negotiatores facilius sit emendi vendendique commercium.* & faciunt verba Zonare *tom. 3. de Theophilo Imperatore, ibi, Quod si nos præter Imperij opes etiam mercatura emolumenta interceperimus, unde nam subditi victum comparabunt? idque merito Magistratibus aptari oportet, quippe in quocumque genere mercium si quilibet plebeius emere, aut vendere vellet, & Magistratus spe lucri rem sibi intendat vindicare, & illam negotiationem exercere, quæ difficultas commerciis non exurgeret? quibus concussionibus via non pateret? aut cum liceat naturaliter inter contrahentes se decipere, vt aliàs dixit Iuriconsultus in *l. in causa 17. §. Pomponius, ff. de minoribus,* quis liberè cum Magistratu contraheret, & sibi commodum ex negotiatione quæreret, sed potius vt blandiretur iudici consulto se decipi ambiret, vt hoc quæsto colore Magistratum corrumperet, & in suum vsum & arbitrium alliceret, fides, æqualitas & libertas commerciorum ex nullo alio facilius violatur, flectitur & opprimitur, & ideo inter magnitudinem Pompeij, qua non fraudandam tradit Pliinius *lib. 18. cap. 6.* refert illum numquam agrum mercatum fuisse conterminum, quasi ex eo præsumi non posse vicinum aliquo modo opprimere velle.*

6. Tertium: Imperator Iustinianus in Nouella 17. de mandatis Principum, *cap. 5.* monet Præsidibus prouinciarum huic rei aptissimè, *festinabis Consiliarium & quicumque circa te assumere virum optimum & purum vndique, & contentum his que à fisco dantur.* Nihil ergo Magistratus aliunde appetat, quàm quod à Principe suo muneris exercitio speret, aliter quidem constantia flecti oportet, & facilius in eum mancipabitur iudex, ex quo mercaturæ prætextu utilitatem capiat, & cupiat, nihil aliud hæc institutio, quàm tegmen repetundarum semen iniustitiæ & fucus omnis improbitatis.

Ideo necessarium est, vt congrua salaria Magistratibus assignentur, ne aliquatenus ab alio, quàm à Principe aliquid ex necessitate accipere cogantur, vt suadetur *Genesis cap. 47. Deuteronomij, c. 18. 25. libro Sapientia cap. 10. D. Paulo epist. 1. ad Corinth. num. 9. & epistola 2. ad Corinth. cap. charitatem 12. q. 2.* & ita inter Imperatores Romanos fecisse Augustum tradit Dion. *lib. 13. histor. Romana;* de Nerone, Ælio Spartiano, & Lampridio refert Alex. ab Alexandro *lib. 4. dierum genalium. cap. 11.* & plura quæ de Cuspiano, Pontano, Bobadilla, Matienzo, Segura, Flores de Mena, Luca de Peña, Auendaño, Platea, Auilesio, Nauarro, Couarr. Molina Menochio & aliis pluribus ego notauit 2. p. *decif. 85. à num. 10. vsque 16.* Ex pluribus Politicorum præceptis, nota repetenda verba Caroli Scribanij *lib. 1. de Politico Christiano, cap. 27.* dum de Magistratibus loquitur, & Principem monet ibi, *Liberali deinde stipendio singulos donet, punire potest qui digna laboribus premia largitur; durum verò est punire, quem necessitate ad illicita impellit. Vis incorrupta iudicia? egestatem amoue, ad quem non cogit paupertas? Vis integra adsint integritati sua premia, vt nec aliunde mendicare, nec sperare debeat, qui iuri dicundo præest. & paulo inferius iterum subdit hæc verba. Regia ergo stipendia suis præbeat, quibus vniuersam familiam pro concrediti sibi muneris dignitate tueantur, & viros inueniet; ea verò velim stipendia, quæ satis sint familie ampliter alenda. nam & amplitudo venerationem auget, & animos addit, & verò graue est Regi, aut Reip. de suo impendere: libera proinde optem patrimonia, nec ea attingi familie sustentanda seponat. hæc in liberos quisquis à Consiliis Principi est; quin eo etiam crescant stipendia, vt seponi aliquid possit in posteritatem, ac nepotes & optimè sperare iubeo Principem de suorum integritate. nam leges ferre & necessariis destituere, est ingenium ad dolos & fraudes acueri, & venalem clam iustitiam facere, cum publicè non possit.* Addendum quod colligitur ex Diuo Matthæo *cap. 10.* Aristotele Politicorum. Dione *lib. 52.* Patritio de Republica, *lib. 3. tit. 6.* Auilesio & aliis, quos refert Bobadilla *lib. 2. Politicæ, cap. 11. num. 73. & cap. 12. num. 15.* plura tradit Mastrillus *lib. 1. de magistratibus. c. 2. per tot.*

Quartum nihil magis à Politicis omnibus in Consiliariis cauendum instillatur, & suadetur, quàm pecuniæ studium, vt post plures rectè probauit Ioannes Chokier *lib. 3. Theauri Aphorismorum, cap. 19.* Magistratus enim qui iustitiæ Sacerdotes & legum cultores;

cultores, non poterunt executioni rectè deferuire, dum auaritiæ & pecuniæ acquirendæ ex mercimoniis studuerint, exprobrat Iuuenalis *Satyria* 14.

— *Sed quæ reuerentia legum,*

Quis metus, aut pudor est unquam prope-
rantis auari?

Nam, vt tradit Lactantius Firmianus *lib. 1. diuinarum institutionum, cap. 4. quibus abest studium lucri, abest etiam voluntas peccandi, & causa fallendi.* & auaritiæ esse pestem in viris publicis, & de illius odio consule quæ notarunt Bobadilla *lib. 1. Politicæ cap. 3. num. 31. & lib. 2. cap. 12. per totum.* vbi plura congescit, & Theatrum vitæ humanæ *pag. 1701. & vol. 10. lib. 1. pag. 2377.* & inhonestam rationem opum adquirendarum in mercatoribus Consiliariis non congruere, & mercatores ad Magistratus non admittendos, tradit *vol. 10. lib. 4. pag. 2459.* & mercaturæ luxum & auaritiæ famulari, tradit idem *vol. 20. lib. 1. pag. 3460.* nec istis quæ magis vitare debent Magistratus, congruit indulgere. Current igitur qui Reipublicæ præfunt, & iustitiæ administrationi præpositi auaritiæ omnino fugere; hic enim affectus vilissimus est. nam qui lucri cupidus se pecuniæ mancipauit, æquitatem, religionem & nomen suum abiicere non dubitat, quia, vt tradit Sanctus Leo *sermone 9. de passione Domini, nullum est in eo corde iustitiæ vestigium, in quo auaritia fecit habitaculum.*

— *Percunt discrimine nullo*

Amiffæ leges: at pars vilissima rerum

Certamen nouistis opes.

vt tradit Lucanus 3. *Pharsalia.*

9. Nullum equidem maius excidium, quàm quod præparat auaritia. Sic cum Diuus Paulus apud Ephesum biennium Christianæ gentilitati præcepta insinuaret, plures ad catholicam fidem adsciuit; tunc Demetrius nobilis insculptor, cum Dianæ imagines, quas mirificè & ingentis mercedis pretio fabricare solebat, iam non venerari vidisset, abiecta idololatria seditionem aduersus Christianos excitauit, & quam numen Diuæ & religio sua nõ commouit vt Christianos infestaret, pecuniæ iactura impulit, vt tradit Magister Marquez *in proæmio Psalmi, consid. 1.* vbi probat ex *lib. 3. Regum cap. 12. & lib. 4. Reg. cap. 7.* similiter Ieroboamum post diuisionem tribuum ne si ad Hierosolymæ templum populus accederet, ad Roboam conuerteretur, & ille careret tributis, duos vitulos aureos fabricauit, quos ipse & subditi adorant, vt indissolubili quippe nexu idololatria & auaritia copulantur, & non solum

inde cum Magistratus capit maximè publicam salutem, verum etiam auari priuata infestat. nam ex Phauorini diuinatione apud Agellium *lib. 3. noctium diuinarum, cap. 1.* non animum tantum, verum etiam corpus eneruat, & corrumpit, quippe auaritas negotiationis quærenda pecuniæ animi & corporis quiete perfrui non permittit, & tetrum affectum auaritate diuiciarum Magistratum in improbatissima quæque impellet, quæ semper dedecore & mœrore prement, qui hominem maximè afficit, & officit, cum nulla efficaci modica salus tueri possit, quàm animi lætitia, & inde plures experimur mœstitia periisse; caueant igitur ad hoc pecuniæ vili studio Magistratus; hoc enim vitium semper infatiabile est, quia nec copia, vel inopia minuitur, sed miserè continuo auarumangit, & premit.

Quintum, quia etsi variis cautelis consuleretur, & maximo circumstantiarum & qualitarum antidoto hoc venenum permissionis negotiationis & mercaturæ corrigatur, tamen vt semper cupiditas serpit, hoc malum in summum improbitatis fastigium excedet, nunquam quis, vt inquit Seneca, repente fit malus, & sancti omnes & recti Governatores minima peccata vitanda censuerunt, ne ex his grauiora sequantur, id quod bono initio admissum, vt omnia mundi labenti improbitatis perodio in deterius degenerant: sic negotiatio in aliquibus rebus Magistratibus permiffa, nihil linquet inaccessum, nullum improbitatis & fraudum genus intactum, & cum Magistratus non solum à culpa vacare oporteat, sed à culpæ suspitione, vt ex Cicerone Bobadilla *lib. 2. cap. 12. num. 5. & 32.* Quis subditis, qui semper Consiliarios æmulantur, & odio habent, suspitionem euacuabit, & semina auellet: ne Magistratus carpant, & proba etiam facta in deterius retorqueant, indigentiam annonæ & mercium Magistratus auaritiæ tribuent, mercatorum fraudibus ex hoc patrociniū nam sui doli Magistrum fortè primò Magistratum sequuti, qui iudex ordinarius omnibus legibus, & regimine execrabiles puniet? Si eisdem iniquatur trapezitis, exurgent continue reculationes in litibus, & iustitiæ exercitium, quod ex se graue, & odiosum improbis existit, suspectum reddetur & contemptibile. Absit, apage.

ALLE

ALLEGAT. CV.

ALLEGAT. CV.

Sportulæ, apud nos Propinas, si non sufficiant emeritis Senatoribus, & in actu seruientibus, isti præferendi.

- 1 Operarius dignus est mercede laboris. Diuus Lucas c. 10. c. 19. Leuitici. c. 24. Deuteronomij. c. 4. Tobia.
 - 2 Sumptus salariorum reputantur vt expensa necessaria. c. præseti. §. porro. ff. de officio ordin. lib. 6. l. hæc tenus 8. ff. de usufructu. l. neque stipendium 13. ff. de impens. in rebus dot. factis.
 - 3 Salaria administrationis prælationem habent. l. 26. & 28. tit. 13. p. 5. & n. 9. l. interdum. ff. qui potiores, & n. 9.
 - 4 Senatori emerito salarium ex gratia & beneficio conceditur, quia de iure non debetur. l. 1. tit. 15. lib. 9. Recopil.
 - 5 L. Seio amico, de annuis legatis. l. Titio cum esset Roma. ff. ad municipalem. l. 46. in fine tit. 21. lib. 5. Recop.
 - 6 Emeriti salaria & sportulas consequuntur ex causa lucretiua seruientes ex cauonerosa. l. humilioribus 14. C. de susceptoribus lib. 10.
 - 7 Emeriti iuste præmiū laboris consequuntur. Emeritum præmiū quod veteranis dabatur. l. non omnes. §. si post. ff. de re militari. l. desertorem 3. §. qui militiæ, & §. sed etsi. ff. eodem.
 - 8 Præferendus iure ille, ex cuius labore processit.
 - 9 Administratio, & omne quod ad illam pertinet, habet priuilegium prælationis. l. 29. tit. 13. p. 5.
 - 10 Dignitates habentium illi præferendi, qui in actu administrant. l. omnes 2. C. vt dignit. ord. seruet.
 - 11 Dignitate suppressa, & postea de nouo creata, censetur noua dignitas, & prima extincta. l. inter stipulantē. §. sacram. ff. de verb. obl. l. qui res, §. arcam. ff. de solutionibus.
 - 12 Labore cessante, debet cessare premium.
 - 13 Restitutio gratiæ non operatur in præiudicium tertij.
 - 14 l. si filius qui patri. ff. de bonis libertor.
 - 15 Substitutus qui seruit in præbenda, est præferendus proprietario quando fructus vtrius. l. Bapt. Larroæ Fisc. Alleg. Pars I E.
- que non sufficerent.
- 16 Vicarius in beneficio annexo Monasterio, est ei præferendus in fructibus, si necessarii ad alendum Vicarium.
 - 17 Salaria prius debent consequi officiales ordinarij, quàm extraordinarij. Distributiones quotidiana solum debentur in actu seruientibus. Trident. sess. 24. c. 12. c. 1. de Clericis non resid. lib. 6.
 - 18 Premium est pretium laboris, & operæ. l. secundum naturam. ff. de reg. iuris. Premium victoria litis dari debet substituto qui propter absentiam proprietarij litem instituit, & in causa obtinuit. l. unica. §. pro secundo. C. de caduc. tollent. l. is qui in potestate 15. §. ult. ff. de legat. præstandis.
 - 19 Reditus officij quando alicui iubentur restitui, debent intelligi prouenientes ex officio, non ex personali labore. l. 1. C. de re milit. lib. 12.
 - 20 l. fin. C. de Præpos. sacri cubiculi, lib. 12. l. quod si minor. §. Scæuola. ff. de minorib. l. pupillus 24. ff. quæ in fraud. cred.
 - Dignitates in actu exercentes præferendi eis, qui non administrant.
 - 21 Senatoribus Patrimonij regij solent largitiones à regnis Castellæ fieri de seruitio ordinario.
 - 22 Senatores emeriti petunt largitiones istas, sed immerito.
 - 23 l. Seio amico. §. medico. ff. de annuis legatis, & num. 27. Generale dictum ad extraordinaria non refertur.
 - 24 Concessio extendi non potest ultra illos quibus facta. l. cum pater. §. donationes. ff. de legatis 2. l. donatio 25. C. de donationibus. l. 1. 2. & 3. C. de donatio. quæ sub modo. l. final. C. de pactis inter empt. & vendit.
 - 25 Concessio facta nomine aliquorum, non extenditur ultra nominatos. l. si hæredes nominatim 127. de legat. 1. l. nonnunquam. ff. ad Trebellianum. l. Celsus, aliàs Pater 29. §. quod alicuius. ff. de legat. 2.
 - 26 Coniectura cessant vbi de voluntate apparet. l. ille, aut ille. §. cū in verbis. ff. de legat. 3.
 - 27 Largitio quæ respicit laborem, non liberalis donatio est, sed ob causam. Commodum oportet ab onere regulari. l. unica. §. pro secundo. C. de caducis tollent. l. is qui in potestate. §. ultimo. ff. de legatis præstandis.
 - 28 Retentio facilius conceditur, quàm actio. l. per retentionem. C. de usuris. l. Paulus. ff. de doli exceptione.

B b

29 Mctoria

- 29 *Melioris conditionis esse non debet qui non laborat, quàm qui labori incumbit.*
l. pupillus 25. ff. que in fraudem credit. l. non solum 13. ff. de nexalibus action. l. siue hereditaria 23. ff. de negot. gest. l. Seruius 4. ff. quod vi aut clam. l. relegatorum. §. vlt. ff. de interd. & releg.
- 30 *Generalis dispositio omnes casus, etiam privilegiatos comprehendit.*
c. soluta, de maiorit. & obedient.
- 31 *Omissus in dispositione numquam ad illius partem admittitur, nisi habeat ius illam impugnandi.*
l. si post mortem 10. §. liberi. ff. de contra tabulas.
- 32 *Ius accrescendi non datur nisi inter coniunctos.*
Ius accrescendi non procedit in contractibus etiam lucratiuis.
l. si mihi & Titio 110. ff. de verbor. oblig. l. Lucius 78. §. que habebat. ff. ad Trebellian.
Verbum distributiuum facit disunctionem.
- 33 *l. si extraneus 6. ff. de cond. causa data. l. si qui se debere 6. ff. eodem. l. si donaturus 9. ff. eodem.*
- 34 *Creditor inter eos qui sunt aequales, ille preferendus, qui magis diligens fuerit in exigendo credito.*
l. pupillus 24. ff. que in fraudem credit. l. si non expedierit 6. §. 1. ff. de bonis auctoritate iudicis possidendis.

Vtrum ex distributionibus que Consiliariis dantur ultra salarium ex condemnationibus que sunt in Senatu, & deseruiunt ad illas sportulas, quas dicimus Propinas, si aliqui sint Senatores emeriti, & omnibus non sufficiant expensæ iustitiæ, ex quibus soluantur, an qui in exercitio muneris sunt, aliis debeant præferri, vel inter omnes proportionem sportula diuidenda & diuinuenda.

ET præferendos illos, qui in actu seruiunt, suadet, quia pertinet ad obligationem necessariam, vt dignus sit operarius

mercede sua, Diuus Lucas cap. 10. & probatur *Leuit. cap. 19. Deuteronom. cap. 24. & Tobiacap. 4.* exornat D. Solorzano 2. tomo de iure Indiarum, lib. 1. c. 5. n. 82. & c. 18. n. 28. faciunt verba Calliod. lib. 11. epistola 37. ibi, bene prouisum est, vt laboris sui pretia recipiant qui publicis utilitatibus obsecundant. adde quæ ex Cicerone, Lampridio, Vopisco, Salmasio, Petro Gregorio, Bulengero, Guterrio, Forcatulo, Cuiacio, Olivaldo & aliis pluribus eruditè exornat D. Amaya ad l. unicam. C. de prebendo salario, lib. 10. per totam.

Et sumptus qui faciunt in salariis, reputantur vt expensæ necessariæ, sicut illæ fiunt causa colligendorum fructuum. cap. presenti. §. porro, de officio ordinarij lib. 6. gl. verb. fructus, in cap. si tibi concesso 26. de prebendis lib. 6. l. hætenus 8. de usufructu, ibi, vtputa si stipendium, vel tributum, vel salarium. l. neque stipendium 13. ff. de impensis in rebus dotalibus factis. Tiraquellus de tractatu lignagier. §. 15. gloss. 1. num. 7. Molina de Hispanorum primogenitis lib. 1. cap. 27. n. 8. & quod eius additio notauit ibi ex Aquile Pedroche, Ofasco, Ioanne Garcia, D. Castillo & aliis Barbosa in l. fructus 7. ff. soluto matrimonio. Baeza de decima tutorum. cap. 2. numer. 28. Gutierrez de tutelis 3. part. cap. 20. num. 11.

Et ideo salaria omnibus præferuntur, quasi rem conferuare videantur, & saluam reddere, argumento *leg. interdum 5. cum lege sequenti. ff. qui potiores. l. 26. & 28. tit. 13. part. 5.* iunctis quæ notarunt Negusantius de pignoribus 2. membro 5. part. ex num. 15. D. Couar. lib. 1. variar. cap. 7. num. 2. & 3. D. Molina lib. 1. de Hispanorum primog. cap. 10. num. 9. Ioannez Gutierrez, Rebuffus & Molina, quos refert Rodericus de priuileg. credit. art. 7. n. 1.

Rursus qui emeritus est, & actu non seruiuit, de iure stricto non potest petere salarium, quia solum debetur ei, qui in actu & exercitio est eius officij, pro quo salarium præstatur. nam id quod est emeritum, salario frui non ad ius, sed ad meram liberalitatem, & Principis gratiam spectat, vt expressè probatur l. 1. tit. 15. lib. 9. Recop. eis verbis, no libren officio ni quetacion saluo a las personas que realmente y con effeto seruieren los officios de las tales, raciones, y quitaciones, si nos expressamente nolome andaremos por haçer merced especial a algunas personas.

Conducit textus in l. Seio amico. ff. de annuis legatis, & est textus notabilis in l. Titio cū esset Roma. ff. ad municipalem. Vbi in eo, qui dolosè & falsò se introduxit ad ministerium, quod aliis commissum erat, quia ille exercitium

exercitium habuit, traditur ei competere viaticum, ex verbis textus, ibi, *Herennius Modestinus respondit, Titium quidem viaticam petere non posse, sed eum qui nomen incidisset, iuxta vulgatam lectionem, & ex Haloandri indidisset. & quid esset viaticum, referrique ad sumptus itineris, notarunt ex Apuleio & aliis, Gofredus in eo textu, & comprehendere quod pro viæ & itineris dabatur dispendio, tradit Suetonius in Iulio, cap. 68. Gutierrez de officio domus Augustiæ, lib. 3. cap. 4. ex Cuiacio, Eustathio, Ludouico de la Cerda, Sauaro & Beroaldo, rectè notauit D. Amaya in l. 3. C. de muneribus & honoribus non continuand. d. lib. 10. n. 38. & ex d. l. Titio, colligunt communiter Doctores, vt qui exercet actum alteri mandatum sub certo salario, salarium petere potest, & probari videtur l. 46 in fine tit. 2. l. 5. Recopil. ibi, *Ayan y lleben con los cargos de iusso contenidos cada vno los dias que libraren las dichas cosas assi desus salarios como desus derechos en la manera y las quantias siguientes.**

Et qui emeriti sunt, & intendunt consequi salarium absque eo quod subeant exercitium & muneris laborem, de causa lucratiua agere videntur; qui verò seruiunt, & officiorum ærumnis & vigiliis sunt mancipati de causa onerosa, & iniquum esset, vt qui labori & studio subiacent, muneris emolumentis non gaudent, illisque fruere, qui iam à muneris exercitio emeriti recesserunt, arg. l. humilioribus 14. C. de susceptoribus; lib. 10. ibi, *Nec enim æquum est, vt ad officium lucra, ad Curialem susceptionis damna pertineant.*

Nam, quamuis emeritis iustè Principis beneficium conferatur, & præmium quod antiquitus veteranis dari solebat, inde emeritum præmium dicebatur. l. non omnes 5. §. si post. ff. de re milit. l. desertorem 3. §. qui milita, & §. sed si. ff. eodem. ex Suetonio in Augusto cap. 13. Luciano lib. 1. Pharsalia. Petro Gregorio, Cuiacio, Marcello, Donato, Petro Fabro, Leuino, Torrentio, Thoma Dempster, Stuckio & aliis notauit D. Amaya ad l. 1. C. de his qui sponte munera publica subeunt, lib. 10. num. 6. & 7. tamen semper ad præmium refertur quod emeritis conceditur, idque lucrum respicit: at verò debitum est quod seruientibus in actu elargitur, vt meritò si omnibus sportulæ non sufficiant, seruientes præferendi.

Præsertim, cum sportulæ prædictæ & distributiones quæ Senatoribus dantur, proueniant ex condemnationibus quæ fiunt à iudicibus, qui in actu seruiunt, &

eorum labore, & studio procedant, vnde in eis sunt præferendi, argumento eorum quæ notantur in l. qui scit. §. in alieno. ff. de usuris. & quæ ex Gregorio Lopezio, Barbosa, D. Castillo & aliis tradit Rodericus de priuileg. credit. 1. p. artic. 8. à num. 13. usque ad 16.

Deinde, quia obligatio salarij, vt seruienti soluatur, etiam in concursu cuiusque causæ onerosæ consideratur, vt omne quod pertinet ad administrationem, habeat in iure priuilegium prælationis, l. interdum, cum l. sequenti. ff. qui potiores in pignore habeantur. l. 28. & 29. tit. 13. part. 5. vbi Gregorius Lopez gloss. 1. & d. l. 29. gl. 4. Barbosa in l. si cum dotem. §. fin. ff. soluto matrimonio, num. 35. Caualeanus 1. p. decis. 44. num. 46. & 47. & 2. p. decis. 3. n. 9. 18. & 19. Felicianus de censibus, tom. 2. lib. 3. cap. 4. n. 12. Tiberius Decianus consil. 109. num. 23. cum seqq. Antonius Faber in C. lib. 8. tit. qui potiores in pignore habeantur, definitione 7.

Quod maximè locum habebit, nam Senatores qui in muneris vsu & exercitio sunt, vt præferri debeant eis, qui in exercitio non fuerint, etsi antea exercitium habuerint, probatur in l. omnes 2. C. vt dignitatum ordo seruetur, lib. 12. eis verbis, *Omnes priuilegia dignitatum hoc ordine seruanda cognoscent, vt primo loco habeantur ij qui in actu positi illustres peregerint administrationes, secundo veniant vacantes, qui presentes in comitatu illustris dignitatis cingulum meruerint.* vbi notat glossa & omnes scribentes; Lucas de Peña num. 1. & Ioannes Platea in principio, vbi notat ex eo textu tres principaliter esse ordines dignitatum; scilicet administrantium, vacantium & Honorariorum, inter quos administrantes præferuntur omnibus aliis, etiam anterioribus, vbi addendum quod circa vacantes, de quibus agimus, ex Cod. Theod. tit. de com. tribus & vacantibus, Amiano, Marcellino, Trebellio, Lampridio & aliis exornat Cuiac. in notis d. l. 2. & conducit quod tradit Capitolin. in vita Pertinacis, cum Commodus à lectionibus innumeros Prætores creasset, Pertinacem fecit SC. iussitque eos, qui præturas non gererent, sed à lectione accepissent; post eos esse, qui verè Prætores fuissent, refert Guido Pancirolus lib. 2. variar. cap. 244.

Præterea animaduertendum est, Regem nostrum Philippum IV. in primis annis sui principatus, in totum mutasse Senatuum regalis Patrimonij, quod ex Equitibus constabat, & novos elegisse Consiliarios, & antiquioribus emeritis salaria solum pro mense reliquit, ex quo videtur omne ius senatorium illorum, & dignitas dissoluta,

vt notant Doctores in cap. cum accessissent, de constitut. Bartol. in l. fin. ff. de colleg. illicit. num. 21. Tiberius Decianus lib. 3. cons. 19. num. 176. Petrus Gregor. de beneficiis, c. 19. Garcia de beneficiis, p. 12. cap. 2. de suppressio- ne & extinctio. Bald. in cap. imperialis, de pace Constantie, num. 9. inter quos Senato- res qui suppressi & extincti, & eos qui ex nouo creati, controuersia exorta, quia ex liberalitate regia postea Consiliariis qui suppressi & velut emeriti erant, salaria & reliquæ obuentiones fuerunt concessæ, & cum omnibus non sufficeret quantitas que ex condemnationibus Senatus ad sportulas & distributiones designata, dubium fuit, an qui de nouo electi Senatores, anti- quioribus suppressis præferendi, idque sua- deri videbatur, quia licet post extinctionem & suppressionem Senatus, illis salaria & obuentiones ex Principis clementia & li- beralitate concederentur, id magis ex no- uo beneficio & gratia prouenit, quam ex iure primæuo & primordiali senatorio, nam suppressione extinctum fuit, argum. l. inter stipulantem 83. §. sacram. ff. de verb. obligat. eis verbis, Et nauis si ea mente resolu- ta est, vt ad alium usum tabule destinarentur, licet mutato consilio perficiatur tamen, & per- emptæ priori nauis, & hæc alia dicenda est. l. qui res. §. arcam. ff. de solut. eleganter Bal- dus in cap. cum accessissent, num. 33. vers. ad idem, & ibi Decius n. 19.

12. Et ex prædicta extinctione prouenit, vt consignatio ad obuentiones, emolumenta & sportulas, simul extincta censeretur quoad antiquos ministros, & postea con- cessa nouiter creatis à Principe, vt proba- uit Bart. in d. l. fin. ff. de colleg. illicit. num. 22. vbi, quædam sunt collegia que habent aliquid in remunerationem laborum propter officium, & propter laborem quem sustinent, & tunc dissoluto collegio bona eos non sequuntur, sed remanent apud ipsum collegium, vel eo in to- tum destructo remanent apud superiorem; ces- sante enim labore, debet cessare premium. l. Seio amico, in principio. ff. de annuis lega- tis.

13. Maximè, quia quando noua concessio salarij & emolumentorum, quæ salariis accedunt, consideratur vt plena restitutio respicit gratiam, & non potest inferre præ- iudicium iuri acquisito Senatoribus, quos Princeps post extinctionem antiquorum, & suppressionem nouos creauit, vt tenuit Bartolus, qui de praxi testatur, in l. 2. ff. de decurionibus. & Doctores communiter in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posth. resoluit communem Menochius de recuper. possessione, remedio 19. n. 106. cum seqq.

Sforzia de in integrum restitutione 2. p. q. 96. artic. num. 19. vers. in contrarium, & num. 22. vers. aut alter, & cum emerito honor fiat in concessione salarij, vt aliarum officij obuentionum, etiam si munere non fun- gatur, faciunt verba textus in l. vt virtu- rum, fin. C. de statutis & imaginibus. ibi, Et aliorum honores aliis damnorum occasionem fieri non oportet.

14. Et noua gratia & concessio salarij non debet considerari prout ex tunc, quando obtinebam primam dignitatem, sed prout ex nunc post eius suppressionem facta, ar- gum. l. filius qui patri 42. ff. de bonis liberi. ibi, Quoniam pœna que legibus, aut edicto irro- garetur, adoptionis remedio non obliteratur. & in simili dicimus de confirmatione. nam quando sit super re non subsistente, agitur ex confirmatione. Bald. in l. ex placito. C. de rerum permutatione, num. 9. & in l. obseruare. §. post hæc, num. 6. ff. de officio Proconsul. facit l. Tribunus. §. fin. ff. de milit. testament. l. legata inutiliter. ff. de leg. 1. & ex eodem Baldo in l. neque per epistolam. C. de confr. tutor. tra- dit Gratianus disceptat. tom. 2. cap. 223. num. 13.

15. Denique. nam consignatio distribu- tionum solum potest prodesse eis, qui in actu seruiunt, & eo casu, quamuis qui muneris haberent exercitium, verè Con- siliarij non essent, ex titulo & dignita- te, sed solum in ministerio deseruirent: at verò alij, qui emeriti titulo Senatorum cõ- decorarentur, si redditus non sufficiant om- nibus, tunc præferendus est qui in actu seruit, licet non esset Consiliarius digni- tate, sed alius qui emeritus, honore se- natorij muneris, & autoritate frueretur. nam redditus regij designati ad il- lud exercitium, debent primò destinati censeris, qui exercent, vt in fortiori casu circa coadiutores præbendarum & beneficiorum, quoties fructus non suf- ficiant ad eum alendum, & proprietarium, qui est infirmus, vel impeditus, præferendum esse in alimentis eum, qui seruit, substitutus etiam proprietario qui non deseruiat, vt tradit gloss. in cap. 3. de clerico agrot. verb. Portionem, eis verbis, Sed pone quòd Ecclesia non potest sufficere utique; respondeo, ille qui seruit Ecclesie, habebit fructus, & redditus, & infirmo prouidebit Episcopus. & opinionem huius glossæ sequuta est lex paritæ, quæ est l. 18. titul. 16. part. 1. ibi, Mas si otra en- fermedad ouiesse qualquier que le embar- gasse porque no la pudiesse seruir pueden poner otro que le ayude a cumplir su officia e el enfermo sera Prelado de ella & el otro como

como vicario he deben de viuir ambos de la renta de la Iglesia, é si per ventura aquellas rentas de la Iglesia no pudiesen cumplir à ambos a las detomar aquel que la sirue é el obis- po debe dar al enfermo de que pueda viuir. vbi Gregorius glossa vltima, notat prædi- ctam legem approbatam esse opinionem glossæ in d. c. 3. de clerico agrotante.

16. Sic etiam in simili agens de beneficio annexo Monasterio, vbi si fructus non sufficiunt, debeat præferri qui in actu ser- uuit, resoluit Rebuff. in tractatu de congrua portione, num. 101. ibi, Et si temporalia & alij redditus beneficij non sufficiant, nisi vi- cario, tunc præfertur vicarius. & reddit ra- tionem quòd ipse vicarius agit de damno vitando, & Monasterium de lucro captan- do. Idem resoluit ex Henrico, Rebuffo, & aliis Surdus de alimentis, tit. 1. q. 100. num. 2. & adde quæ antea notauerat q. 92. & val- de conducit ratio quam expendunt prædi- cti, vt in alimentis præferatur vicarius, qui seruit, quia in eo videtur potius alen- dus populus, qui bona contulit; sic etiam ministri, qui in actu iustitiam administrant subditis, ex quorum bonis proueniunt ob- uentiones, sportulæ & salaria, vt notauit Surdus d. q. 100. n. 3.

17. Et suffragatur doctrina eiusdem Rebuf- fi ad leg. Gallicas, tit. de salariis, quem re- fert & sequitur Mastrillus lib. 1. de Magi- stratibus, cap. 21. num. 35. vt officiales ordi- narij, & qui seruiunt, debeant prius ha- bere salaria, & obuentiones muneris, quam officiales extraordinarij, & rectè hoc no- mine regulari possunt Consiliarij emeriti, vt ex eis non debeant diminui emolu- menta illorum, qui seruiunt, præsertim in his sportulis, quæ ex ipso exercitio mu- neris procedunt, & sua natura vt distribu- tiones solum interessentibus, & qui in actu seruiunt, conceduntur. cap. 1. de clericis non residentibus, lib. 6. Concil. Trident. sess. 24. cap. 12. vers. distributiones. Farinac. in post- humis 1. p. decis. 483. num. 1. & decis. 720. n. 3. & 2. p. decis. 354. num. 12. & nouissimè ex Rotæ decisione D. Couart. Oxeda, Escobar, Monera, D. Salgado & Maranta, rectè probauit D. Petrus Nogueroles allegatione 8. num. 34.

18. Facit etiam, quia, vt notum est, sportu- læ istæ, vel propinæ quæ dantur Senatori- bus ex condemnationibus expensarum iustitiæ, sunt premium & pretium operæ & laboris, & illum sequi debent, argum. l. vnic. §. pro secundo. C. de caducis tollend. l. secundum naturam. ff. de reg. iuris. Castrensis in l. si vno. §. item cum quidam, num. 9. ff. locati. & ideo primo loco ad eum debent per-

tinere, qui operas præstitit, & valde ini- quam foret, vt ille, cuius labore, operâ & studio sportulæ productæ, eis careat, & per- cipiat emeritus pro aliena opera, iuxta verba textus in l. is qui in potestate 15. §. vlt. ff. de legatis præstandis. ibi, Quia absurdum est illum commoda hereditatis habere, alte- rum onus sustinere. nam cum vtrique spor- tulæ non sufficiant, debet procedere do- ctrina Baldi in rubrica C. de fructibus & li- tium expensis, vt qui non laborat, non man- ducet, & in simili & fortioribus terminis latè probauit Surdus consil. 42. per totum. quando certum præmium pro litis victoria fiscali criminali assignatur, illeque absens fuerit cum Principis licentia, & alius sub- stitutus qui causam defendit, & in ea obti- nuit, tenet Surdus præmium deberi sub- stituto, qui operam adhibuit, non proprie- tario, quam sententiam Surdum sequutus probauit Paschalius de viribus patriæ pote- statis 4. p. c. 6. num. 41.

19. Sed & quoties emolumenta & redditus officij alicui iubentur restitui, debent com- prehendi solum prouenientes ex ipso of- ficio, non verò ex personali labore, quia in huiusmodi prouentibus solum exerci- tium debet attendi, vt ex l. 1. C. de re mili- tit. lib. 12. Fabio de Anna, Ponte, Mastrillo, Carolo de Tapia, Paschali, Riccio, Ca- piblanco, Thoro, Rouito, Montano, Fran- chis, Carroccio, Sessè & aliis doctè, vt fol- let, probauit D. Petrus Nogueroles d. alleg. 8. num. 20. vsque 34.

20. Et in terminis, vt cum alterius damno & læsione non censeatur emerito priuile- gium datum, probare videtur textus ex- pressus, qui in terminis loquitur, in l. fin. C. de præpositis sacri cubiculi, lib. 12. eis ver- bis, tubemus duobus viris illustribus præpositis vtriusque sacri cubiculi tam nostræ pietatis, quam serenissimæ nostræ coniugis, qui post fi- nitam militiam senatorio fuerint consortio sociati, licere quoties ad aspiciendos agros suos, vel ob aliam causam proficisci voluerint, cingulo vti, cum hoc ad implendum eorum desi- derium & ad nullius læsionem respicere videat- ur. Igitur si etiam cingulo vti emerito eo prætextu conceditur, quia nullius continet læsionem, quasi cum contineret non permittendum, quanto magis non feren- dum, vt cum præiudicio Senatorum, qui in actu & exercitio fuerint, cum sportulæ omnibus non sufficiant, emeriti præferantur in pecuniis, quæ ex labore, studio & sententiis eorum, qui in muneribus sub- stituti proueniunt, seruientibus exclusis; contra verba & sententiam Sczuolæ in l. quod si minor 24. §. Sczuola. ff. de minoribus.

ibi, *Ad paratam pecuniam laboribus substituitur veniat, repellendus est.* alias melioris conditionis esset qui non seruiret, quam laborans & diligens, contra *l. pupillus 24. ff. quæ in fraud. credit.* & generaliter in actu dignitatem, vel officium exercentes debere præferre eis, qui non administrant, sed emeriti sunt, ex *d. l. 2. C. ut dignit. ord. seruetur.* tenuerunt Rebuff. *ibi, num. 1. Pia-tea in l. 1. C. de consulibus, lib. 12. & in l. 2. C. de prepositis sacri cubiculi.* Marinus Freccia *de subfeudis, fol. 137. num. 65.* Cabedo *1. p. decis. 4. num. 7. Ponte de potestate Pro-regis, tit. 3. de electione offic. al. §. 8. num. 9. & 10. Carolus de Tapia decis. 21. adde quæ notauit Gratianus 2. tom. discept. cap. 291. in principio, vsque ad n. 25.*

21. Ex quibus omnibus procedit etiam resolutio alterius controuersæ, quæ in eodem Senatu regalis Patrimonij agitata circa emeritos Senatores, an istis concedi debeant largitiones regnorum Castellæ, quæ factæ Senatoribus illius Senatus pro labore litium, quæ circa seruitium ordinarium expediuntur, & in decreto Regnorum concessio facta nominibus expressis Senatorum in actu seruientium, addita ratione propter laborem administrationis seruitij & litium, quæ inde proueniunt, ea qualitate adiecta, vt nisi semel in triennio, pro quo tempore seruitium ordinarium conceditur, largitio à Regnis præstetur, & si in triennio aliquis Senatorum absens, aut mortuus deficeret in officio, vel ad aliud promotus, & in eius locum alius Senator subrogatus sit, inter vtrumque pro rata temporis diuisio fiat pecuniarum largitionis.

22. Sed emeriti intendebant illis vt Senatorum priuilegijs & commodis fruuentibus has largitiones præstandas, & saltem cum eis communicari oportere à Senatoribus in actu seruientibus; verum emeritorum intentio excluditur vltra fundamenta quæ pro sportulis notauimus.

23. Primò, nam quamuis ex Regis beneuolentia & liberalitate emeriti gaudeant priuilegijs, commodis & erogationibus quæ conceduntur Senatoribus, qui in officio seruiunt, id tamen trahendum ad erogationem extraordinariam, vt hæc quæ pro seruitio ordinario præstatur, argum. *l. Seio amico §. medico. ff. de annuis legatis,* eis verbis, *Medico Sempronio quæ vna præstabam dari volo, ea videntur relicta quæ certam formam erogationis annue non incertam liberalitatis voluntatem haberet.* vbi glossa & Bartolus desumunt dictum generale ad extraordinaria non referri, & in eleganti casu consuluit

Oldradus *consil. 129.* notarunt Baldus *2. 2. Iason num. 8. Alexander num. 9.* in eo textu Boërius *decis. 133. num. 4.* relati à Bacza *de decima tutoris, cap. 25. num. 11.* & comprobant Barbosa *in l. diuortio. §. quod in anno, num. 6. ff. soluto matrim.* & quamuis improbet sententiam Oldradi, qui tenuit generali conductione fructuum Archidiaconatus non comprehendi quod extra ordinem præstatur Archidiacono pro suo ingressu, tamen idem Barbosa *ibi num. 7.* tradit Oldradi opinionem posse veram esse, quando quod pro ingressu datur, semel præstatur in vita, nec renascitur vt fructus censei oporteat, & quasi personale Archidiacono ipsi præstari, quod rectè congruit huic rei. nam extraordinariè & semel dari constat ex ipsis verbis decreti largitatis Regnorum. *ibi, Se den por esta vez y sin que se a consecuencia para otras,* & statim subiungit nomina eorum quibus concessio facta.

24. Secundò, quia ex Regis liberalitate id peti ab emeritis admitti posset, quando concessio esset ordinaria, & ab ipso Rege procederet; cum verò in hoc casu non Princeps, sed Regnum concedat ex suis seruitijs & distributionibus, & propter cautias quas expressit, non potest concessio extendi vltra illos, quibus concessio facta *l. cum pater. §. donationes. ff. de legatis 2. ibi, Sed in quem voluntatis intentio dirigitur. l. donatio 25. C. de donatio. l. 1. 2. & 3. C. de donation. quæ sub modo, l. fin. C. de pactis inter emptorem & venditorem.* Surdus *decis. 322. num. 18.* Anton. Faber *de erroribus Pragmatico. 2. p. decade 47. n. 1. & 2.*

25. Maxime, quia cum personis nominatis specialiter fieret concessio, non debet ad alios, idest, Senatores emeritos extendi, sed solum ad eos, qui nominati, argum. *l. si heredes nominatim 127. ff. de legat. 1. l. non nunquam 14. ff. ad Trebellianum. l. Celsus, alias pater 29. §. quod alicuius. ff. de legat. 2. & eorum quæ in simili tradit Bartolus in l. licet Imperator. num. 4. ff. de legat. 1. quem sequitur Iason *ibi num. 31 & 36.* Socinus *in l. quæ conditio. num. 5. ff. de condit. & demonstr. Menochius de præsumptionibus, lib. 4. præsumptione 108. num. 24. & seq. D. Couarr. in cap. Rainaldus. §. 3. num. 8. de testamentis. Gregorius Lopez gloss. 5. in l. 5. tit. 9. p. 6.**

26. Rursus, nam quamuis non speciali nomine personarum, sed generali Senatorum appellatione concessio fieret, adhuc dubitari posset, an cedere deberet in utilitatem priuatorum, qui emeriti, sed rotius Senatus vniuersaliter, de quo Bartol. & Doctores communiter, per textum *ibi in l. cinibus 2. & in l. cum Senatus. ff. de rebus dubijs.*

dubijs. Albericus *in l. omnibus, num. 2. ff. ad Trebellian.* D. Couarruias *in cap. requisisti, num. 18. & seq. de testamentis,* & licet ad vniuersum Senatorum largitas & concessio relata dubium esset, an solum comprehenderentur Senatores qui officia in actu seruiabant, & non alij, qui non in actu, sed nomine tantum, & habitu Senatores essent, vt emeriti, iuxta quæ supra in sportulis notauimus, & tradit Bartol. *in l. vnica. C. de collegiatis, lib. 11.* Gratianus *disceptionum, tom. 3. cap. 291. per totum,* maximè *num. 20.* vbi adducit Baldum & Puteum; sed cum in hoc casu solum personis nominatis fieret concessio, omnes dubitationes & coniecturæ debent cessare, cum de voluntate concedentis apparet. *l. ille aut ille. §. cum in verbis. ff. de legatis 3.*

27. Tertiò, quia prædictæ largitiones à Regno factæ propter administrationem seruitij, laborem & studia Senatorum in expediendis litibus quæ se obtulerint circa seruitium, verba decreti, *ibi, Por el trabajo y ocupacion que en el dicho seruiçio han de tener,* & statim respiciens exercitium muneris Senatoris adiungit, si in tribus annis, quibus concessio fit, ab officio aliquis deficeret, pro rata ei largitionem diminuendam, & successoris præstandam, quo manifestè conuincitur respicere laborem & exercitium hanc concessionem, & non liberalem censendam, sed ob causam. nam pro labore facta diuisa & restricta, argum. *d. l. seio amico. ibi, Cum tam labor, quam pecunia diuisionem recipiat.* & ad laborem regulandam concessionem, vel salarium quod datur, pro illo notarunt Bartolus *ibi,* & communiter Doctores, Iason *in l. diem functo, num. 37. ff. de officio Assessorum.* Auedaño *responso 5. num. 5. cum seq. & commodum oportet ab onere regulari. l. vnica. §. pro secundo. C. de caducis tollendis.* nam, vt traditur *in l. is qui in potestate 15. §. vlt. ff. de legatis præstandis, absurdum est illum commoda hereditatis habere, alterum onera sustinere.*

28. Præsertim, quia etiam si dum in actu seruiret Senator, inciperet ei competere largitas prædicta; adhuc verò eo ipso, quo emeritus, seruire cessauerit, non posset illam consequi, sed substitutis in officio præstanda, & pro rata temporis distribuenda, & soluenda seruientibus, vt in ipso decreto largitionis continetur, vnde si ipsi, qui in officio sunt, debent restituere si ab officio cessauerint, multo minus debet actio eis concedi, cum facilius retentio concedatur, quam noua petitio. *l. per retentionem. C. de usuris. l. Paulus. ff. de doli exceptione.*

Decius *in l. Diuus, num. 5. ff. de regul. iuris, & consil. 298. num. 4.* Ruinus *vol. 1. consil. 66. num. 17.* Rolandus *vol. 4. consil. 17. num. 8.* Surdus *consil. 253. num. 22.* Gratianus *tom. 2. discept. c. 269. n. 15. & 16.*

29. Tum etiam, cum in decreto largitionis expressè caueatur, vt si non perfecerint triennium dicti seruitij, ex quacunque causa, tunc pro tempore quo seruire defecerint, non lucentur largitatem, sed illam reddant. nota verba *ibi, Y si alguno dellos dejaren de seruir los dichos officios enteramente el dicho trienio por ser promouidos a otros: o por otra qualquier causa ha de boluer la rata.* Valde igitur absurdum esset, vt quod non potuit integrum consequi, ille qui in actu munere Senatoris functus, si in eo defecerit, obtineat emeritus, qui nunquam in toto triennij tempore labori subiaceret, vt melioris conditionis esset qui non laborat, quam qui labori incumbit, contra *l. pupillus 25. ff. quæ in fraudem credit. l. non solum 31. ff. de noxalibus actio. l. siue hereditaria 23. ff. de negotijs gest. l. Seruius 4. ff. quod vi, aut clam. l. relegatorum. §. vlt. ff. de interdicitis, & relegatis.* iunctis quæ notarunt Tiraquellus *de nobilitate, cap. 24. num. 7. & seq.* Mantica *de tacitis & ambiguis conuentio. lib. 12. tit. 5. num. 16.* Farinacius *2. p. nouissima. decis. 31. n. 2.* D. Alexander Ludouicius *decis. 5. n. 5.*

30. Quod etiam suadet ex illis verbis vniuersalibus decreti, *o por otra qualquier causa,* quibus expressè à largitione emeriti excluduntur, quia in seruitio deficiunt in actu, & solum concessio fit seruientibus cum effectu: ex illa ergo generali dispositione casus, quando Senator emeritus excludi videtur, argum. *cap. solita, vbi gloss. verb. nobis autem, de maiori parte & obedientia, ibi, Nihil excipiens, quia dicit quodcumque, gloss. verb. quibuscumque, in Clementina 1. de iudicijs, cum alijs adductis à Tiraquello de retractu linagur. §. 1. gloss. 7. num. 23.* Menochius *consil. 141. num. 34.* & dictio vniuersalis etiam casus priuilegiatos comprehendit, vt comprobant Augustinus Barbosa *de dictionibus, verb. quidquid.*

31. Quartò, quia quod petunt emeriti, vt partes aliorum Senatorum qui in actu seruiunt, eis accrescant, vel ab alijs abdicentur, nullum iuris fundamentum habet, quia omissus in dispositione nunquam ad illius partem admittitur, nisi habeat ius illam impugnandi, vt contra dispositionem admittatur, argum. *l. si post mortem 10. §. liberi. ff. de contra tabulas,* eis verbis. *Liberi qui contra tabulas habere non possunt, nec partem faciunt, si per alios committatur edictum.* & ita ius rumpendi regulatur à iure succedendi,

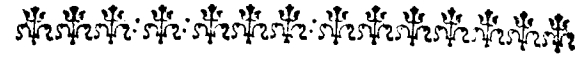
deni, iuxta Baldum num. 8. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liberis & posthumis. vbi Castrensis num. 9. & Doctores communiter; ideo cum in hoc casu emeriti contra voluntatem Regni ad largitatem concessam admitti non possint, ex prædictis, & fuerint omitti in concessione largitionis, nihil petere valebunt.

32. Tum similiter, quamvis aliquæ partes concessionis vacarent (quod in hoc casu non euenit) nullo modo de iure accrescendi tractari posset, quia solum datur inter coniunctos in dispositione, & emeriti nullo modo admissi, nec nominati in ea, & licet, vt supra animaduertimus, concessio non fieret expressis nominibus, ius accrescendi non procedit in contractibus, præsertim lucratiuis, vt est hæc donatio, l. si mihi & Titio 110. vbi Bartolus & communiter Doctores. ff. de verborum obligatio. Anton. Gomez tom. 1. variar. cap. 10. Raudensis variarum, c. p. 47. num. 30. & s. q. & maximè in quantitate, vt hæc largitio l. Lucius 78. §. quæ habebat, cum ibi notatis. ff. ad Trebellianum. Baldus in l. 1. num. 26. c. de secundis nuptiis. Iason in l. si mora, num. 7. ff. soluto matrimonio. Masinius in rubrica C. quando non petentium partes, num. 232. Surdus conf. 123. num. 23. idque maximè procedit, quando concedens vsus fuit verbis distributiuus, cuiuslibet portionem & quantitatem assignando, vt in hoc casu. nam verbum distributiuum facit omnimodam disjunctionem rerum, vt notauit Iason in l. re coniuncti, num. 104. & seq. ff. de legat. 3. Menchaca de successio. creat. lib. 1. §. 10. num. 149.

33. Denique quintò, multo minus ex prædictis procedere poterit reuocatio solutionis factæ largitionis Senatoribus in actu feruentibus, quia nullum ius competit emeritis, & de illis nulla mentio in concessione, ideo quasi nullo negotio cum eis gesto repetitionis ius competere non potest. l. si extraneus 6. vbi Doctores. l. qui se debere 7. l. si donaturus 9. cum aliis. ff. de conditio. causa data. Duarenus ad eum titulum, cap. 5. Donellus lib. 4. comment. c. 12.

34. Sed quamuis aliquod ius haberent emeriti, vel creditores censerentur huiusmodi largitionis, adhuc non possent repetere à collegis Senatoribus, qui in officio fuerint, partem suam, quia inter creditores, qui iure æquales sunt, non habet locum reuocatio, sed ille præferendus, qui magis diligens fuerit in exigendo credito. l. pupillus 24. vbi Bartolus & Albericus, ff. quæ in fraudem creditorum. l. si non expedierit 6. §. 1. ff. de bonis authorit. iudicis possidendis. Baldus

conf. 432. num. 1. vers. si autem bona. Surdus conf. 4. num. 11. & decis. 60. num. 9. Atinius de executionibus. §. 7. cap. 3. num. 2. Matienzo in l. 7. gloss. 5. num. 14. & 15. tit. 16. lib. 5. Recopil. l. 9. tit. 15. p. 5. Ex quibus omnibus manifestè excluditur quod emeriti Senatores in hoc casu intendunt.

ALLEGAT. CVI.

Læsiō contractus, in quo scripturam faciendam conuentum fuit, non regulanda nisi à tempore, quo scriptura facta, vel facienda.

- 1 Interpretatione non egent, quæ sunt certa, & determinata. Dubitatem sollicitam omnia admittunt. Authent. de Tabellionibus. §. 1.
- 2 Contractus, in quo scriptura faciendæ, ante illam non est perfectus. Qualitates nullæ non entis. l. Celsus. ff. de vsucapionibus. l. eius qui in Prouincia. ff. si certum petatur. Effectus non consideratur eius quod nullum est. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudicata. l. rem 2. C. de rescindend. & n. 9. l. si voluntate. C. eodem. & n. 3. & 8.
- 3 Fiscus in contractibus, in quibus læsiō, restitutionem non habet. l. 10. tit. 19. p. 6. l. qui in contractibus, iuncta l. si minoris. C. de iure fisci, lib. 10.
- 4 Vicinis alicuius oppidi non consentientibus non valet contractus à domino factus in præiudicium vasallorum, ipsis non consentientibus, vel ignorantibus.
- 5 Vicinis inuitis Princeps non debet illos alienare.
- 6 Vasalli ad retractum iurisdictionis vendita admittendi sunt. Vectigalium venditio à Principe facta admittit vicinos ad retractum, vt in iurisdictione.
- 7 Vasallos Principis emens contra illorum voluntatem, est in peccato.
- 8 Læsiō consideratur tempore contractus, quando interuenit tempore quo eius fieret scriptura. Fiscali venditioni semper inest conditio, vt adiectio admittatur. l. Lucius. §. idem respondit. fin. ff. ad municipal.

l. 1.

1. 1. & 2. C. de vendend. reb. ciuitatis, lib. 10.
- 9 Læsiōnis remedium non denegandum in venditione, etiamsi decreto confirmata. l. 1. C. de pradiis Decurionum, lib. 10.
- 10 Decretum vbi requiritur quo venditio confirmatur, sine causæ plena cognitione non valet. l. minorum 6. C. pradiis minorum.
- 11 Læsiō tunc excluditur ex receptione pretij rei venditæ, quando pendente lite de læsiōne recipitur. l. si filius. ff. de minoribus.
- 12 Agens pro pretio non renuntiat actioni aliis sibi competenti. l. 1. C. si maior factus alienat. ratam habuerit.

In contractu fiscali, in quo scripturam faciendam conuentum fuit (vt in præcedenti allegatione notauimus) ad remedium læsiōnis, quæ fisco competere potest, tempus præsens attendendum est, si scriptura facta non sit, vel cum fieret, non verò conuentionis tempus.

1. **R**AVCIS ab hac allegatione me expediam, ex eis, quæ in allegatione præcedenti 88. notauimus, & quando cum doctioribus agitur, & sapientissimis Senatoribus, quibus nihil incognitum, vt tradit Socinus vol. 2. conf. 266. in princip. vis erit in dicendo multum, & non multa. Et licet ea, quæ sunt certa, & determinata, non egeant interpretatione, Baldus in l. certo generi. §. 1. de seruit. rusticor. prædiorum; tamen cum nihil sit adeò indubitatum, vt non recipiat sollicitam dubitationem, Authent. de Tabellionibus. §. 1. collat. 3. & vt tradit Tullius in præmio Paradoxorum, nihil tam improbabile, quod in contrarium dicendo probabile non fiat, ne aliquæ rationes ius fiscale in hac re possint turbare, huius rei resolutionem proponam.

2. Breuiter igitur statuendum, cum ex prædictis appareat contractum in scriptura collatum non esse perfectum antequam scriptura fiat, vt in præcedenti allegatione satis probauimus, non posse vsque in scriptis redigeretur considerari contra Ioan. Bapt. Larrea. Fisc. Alleg. Pars 11.

ctum, vt tempore conuentionis debeat attendi quantitas, & qualitas pretij, ex l. si voluntate. C. de rescind. vendit. Ersi tunc læsiō non consideratur, tamen si interueniet tempore, quo scriptura faciendæ, quia pretium rei valde augetur, vt in venditione vectigalium (de qua nostra quæstio) si tempore quo conuentio venditionis facta fuit, populus paucis vicinis incoletur, & aliquibus annis dilata scripturæ confectione, de qua conuentum, plures auferentur vicini, tunc etiamsi viderentur læsiōnem, quæ non exibat tempore conuentionis, attendi non posse, ex l. rem 2. C. de rescind. vendit. Nihilominus tamen læsiō poterit intendi, quia cum antequam scriptura fieret, non potest dici contractus perfectus ex omni parte, de eius obseruantia non curandum, quia non entis nullæ sunt qualitates. l. eius qui in Prouincia. ff. si certum petatur. l. Celsus, & ibi Baldus num. 24. ff. de vsucapionibus; cum aliis: nam quod caret essentia, caret virtute & operatione, secundum Philippum Probum in addit. ad Ioan. Monachum in cap. 1. num. 55. de confessis lib. 6. & eius quod nullum est, nullus consideratur effectus, l. 4. §. condemnatum, de re iudicata; vbi sententia nulla non dicitur sententia, & plura notauit Ripa ibi, post Bartolum, Alexand. Iasonem, & alios probauit etiam Felinus in cap. ex tenore, colum. 3. de rescriptis.

3. Deinde, quia in hoc casu, primò restitutio contractus à fisco petita fuit, & ea cessante intendit remedium l. 2. C. de rescind. vend. vt ex ipso libello apparet, vt notauit Aymon, & quasi receptum tradit necessarium esse ita actionem formari, lib. 1. consil. 7. colum. 1. & Princeps læsus in contractu restituendus est, l. 10. tit. 19. part. 6. licet aliàs de iure communi dubium esset, quia Petrus, quem refert Cynus in l. Respublica, quæst. 1. C. ex quibus causis maiores, de hoc consultus respondit non posse Principem restitui, & Petrum & Cynum sequitur Albericus ibi columna 2. vers. quæro. Sed tamen Paulus de Castro, & Doctores communiter contrarium tenuerunt, secundum Boërium 2. part. decis. 265. num. 2. Martinus Laudens. tract. de fisco. §. 219. & ex Guidone Papæ, Platea; Peregrino, & aliis pluribus notauit D. Alfarò de officio fiscalis gloss. 16. num. 191. & 192. vbi reprehendit Petrum, & Albericum contra tenentes, & ex Lucano, Afflicto, & Otalora idem dominus Alfarò glossa 18. priuilegio 16. & ex Fachinæo, Mauritio, Morla, & aliis probauit, & tenuit meus Cc Collega.

Collega D. Franciscus de Amaya in l. unica. C. de sententiis adversus fiscum latis, lib. 10. n. 38. idque maximè procedit, vbi læsio ultra dimidiam iusti pretij interuenit; quia tunc fauore Principis in eius contractibus reparanda, & illos annullat, ex l. qui in contractibus, iuncta l. si minoris, & ibi Platea n. 5. ff. de iure fisci, lib. 10.

Præterea, quia etsi nullitas contractus, restitutio in integrum, & læsio locum in hoc casu non haberent, vicini oppidi, cuius vectigalia vendita, oblato pretio contractum distrahi intendunt; quia illi citati non fuerunt, imò potius eis ignorantibus prædicta venditio vectigalium facta fuit, & quodcumque possunt vicini aliquod interesse prætere, non valet contractus factus per dominum, ipsis non consentientibus. Ita Loaces in alleg. oppidi de Mula, fol. 22. num. 5. & fol. 23. num. 1. Menoch. conf. 32. num. 20. & alius. Matthæus de Afflictis singulariter in cap. 1. §. præterea Ducatus 3. notabili, num. 51. & alius, de prohib. feud. alienat. Philippus Portius lib. 5. commun. opin. conclus. 21. Ioannes Igneus in donationes n. 50. fol. 124. C. de donat. inter vir. & uxorem, & in l. 1. §. domini 2. num. 54. fol. 49. ff. ad Syllaniam, Bossius tit. de Principe, num. 290. & inuitis ciuibus Principi non est iusemptoris fidem obseruare, sacramentoque ciues obstringi. Bald. in l. 2. §. fin. ff. solus. matr. Ioann. Faber in §. penult. Instit. de assignatione libertorum, Cynus in l. 1. C. de nouation. Iason in l. debitorum. C. de pactis, quos sequitur Renat. Chopin. de Dominio lib. 2. cap. 1. num. 3. quia secundum eum ibi: *supremus ille clientela nexus nunquam dissoluitur partis vtriusque consensu, ex decis. Tolosan. 485.* vbi additio citat plura.

Et vicinis renitentibus non alienat Princeps, vt per Menchacam lib. 1. illustr. controuers. cap. 3. num. 4. fol. 25. & cap. 5. n. 5. 6. & 9. & vicini in Senatu contradixerunt, & sic limitatur regula, quod Princeps teneatur ex contractu, nisi fiat in præiudicium subditorum, vt hic, ita Felinus in cap. 1. num. 4. & ibi Decius num. 4. & alij, de probationib. & glossa vers. proprietatis, & ibi Dominicus in cap. autoritate. §. fin. de privileg. in 6. Hostiens. in cap. 5. & ibi Butr. num. 2. & Abbas num. 4. de iur. iurand.

Imò domino eos ex causa alienante, admittendi sunt vasalli ac subditi ad suæ libertatis emptionem, tantumdem domino dare volentes, quantum & ab aliis pollicitum, vel ei datum fuit, & in hoc casu vasalli dare Regi obtulerunt, vt ex libellis actorum apparuit. Ita Hostiensis, & Fe-

linus in cap. dilecti, de maiorit. & obedient. Hippolyt. citans alios in l. 1. §. cum quidam deponere, num. 10. ff. de quest. Couarr. in cap. quamuis pactum 2. part. §. 2. num. 4. fol. 74. col. 1. post princip. de pact. in 6. & Faber in §. dominus, Instit. de noxalib. Menchac. de successione creat. lib. 3. §. 26. num. 49. & alibi probauimus 1. part. allegat. 45. semper vasallos in Hispania admittendos ad retractum iurisdictionis, & ibi num. 10. idem etiam admittendum in vectigalium venditione, ex l. 11. tit. 9. lib. 3. l. 11. tit. 7. lib. 9. Recopilat. & Girona de gabellis 4. part. §. 2. num. 29.

Quod omne huic rei valde conuenit, ex quo concurrunt inualiditas, & imperfectio contractus, læsio, & alia, de quibus supra, iustam reddunt fisco actionem, & sic populo malè alienato adest peccatum in retinente, & restituendi obligatio, Menchac. illustr. controuers. c. 43. num. 21. vltra quod emetes oppida, aut redditus regales à Rege sine solemnitatibus, videntur esse in mala fide, vt per Menchac. lib. 2. illustr. controuers. cap. 80. num. 4. in fine. Quæ decisio rectè, optimoque iure adaptatur factò, de quo agitur.

Vnde ex prædictis potest elidi, quod ex l. si voluntate. C. de rescind. obiici posset, quia satis læsio, quæ potest considerari tempore quo scriptura fieret, dicitur interesse tempore contractus, quia quando executio negotij confertur in futurum, non attenditur tempus conuentionis, sed executionis. Panormitan. in c. in ciuitate, num. 3. de usur. Antonius Rubeus in l. vinum, n. 132. ff. si certum petatur, quos in terminis sequitur Pinellus in l. 2. C. de rescind. 3. p. c. 4. n. 16. & in contractibus Principum, & fiscalibus semper inest conditio, vt adiectio sit admittenda. l. Lucius. §. idem respondit, fin. & ibi Bart. ff. ad municip. l. 1. & 2. C. de venden. reb. ciuit. lib. 10. Renat. Chop. de Dominio lib. 3. cap. 29. num. 29. & facit l. 7. tit. 7. part. 5.

Nec magis obstat quod obiici posset, in eo contractu venditionis interuenisse decretum Senatus supremi regalis Patrimonij & rescriptum Principis, quo conuentio facta, & venditio approbata fuit, & ideo locum esse non videbatur remedio d. l. 2. C. de rescind. ex l. 1. & ibi Bartol. C. de prædiis Decurio. lib. 10. quia potius contraria sententia est receptor, ex Imola in l. pretia rerum, vbi omnes. ff. ad leg. falcid. eamque dicit communioem Cremensis in d. l. 2. num. 108. & Cagnolus num. 158. quest. 23. & ex Alexandro, Claudio, Panorminano, Angelo, Aretino, Antonio Gomezio, Rebuff. &

& aliis pluribus receptiorem tradit Pinel. ad d. l. 2. p. 2. c. 2. num. 16. & 20. qui etiam num. 23. & 24. tradit, licet confirmatio contractus interueniret, adhuc non esse denegandum remedium læsionis, & in fisci venditionibus minoris, & Ecclesiæ, quibus propriè conuenit decretum, & non aliis, & cum fungantur iure minoris, vt animaduertimus in fisco, etiam si non detur læsio ultra dimidiam; tamen non obstante decreto eis succurrendum esse, ex Pinello, qui ita animaduertit.

Et in hoc casu approbatione Senatus supremi regalis Patrimonij non potest dici interuenisse decretum, de quo iura loquuntur: & quando decretum adesset, id ex summaria causæ cognitione, non verò plena & ordinaria valoris rei & causæ, sine qua non valet. l. minorum 6. C. de prædiis minorum, vbi gloss. Bart. Bald. & Salicet. idem Baldus & Salicet. in l. 1. C. si aduersus credit. vbi tradunt tale decretum esse nullum, maximè quando continet alienationem, vt in hoc casu, quod tradit Angelus perperuò menti tenendum, in §. triplici, col. 3. Instit. de action. & Rolandus à Valle lib. 3. conf. 7. num. 64. & 89. pro tali decreto, quando constat de euidenti læsione, vt in præsentibus, non præsumitur, imò creditur malum consilium.

Denique quòd obiiciebatur, pretium ex parte fisci receptum fuisse, & configuratum negotiatoribus, ideoque remedium læsionis cessare debere, nihil aliud obstat, quia quod traditur deceptum ultra dimidiam, petendo simpliciter pretium conuentum sibi præiudicare, vt non possit agere ad rescissionem contractus, tunc procedit, quando id fit lite pendente, & iam proposita actione pro læsione, quia ex eo videtur renuntiare liti institutæ, & coeptæ; quia est actus contrarius, & actionis desertionem inducit, & non aliàs, arg. l. si filius. ff. de minoribus, & ita loquitur, & tenet Pantaleon Cremensis in repet. d. l. 2. C. de rescind. n. 135. & quando à Principe pretium huius venditionis, negotiatoribus consignatum fuit, non pendebat aliquod iudicium læsionis, vel rescissionis huius contractus.

Tum etiam, quia agens ad recuperandum pretium, non ex eo renuntiat remedio sibi aliàs competenti, & ideo non prohibetur de nullitate, & imperfectione contractus, quando ei competere potest agere, vt probatur l. 1. C. si maior fact. alienatam habuerit. Bald. in d. l. 2. n. 65. Didacus Perez ex Cremens. & aliis probat in l. 2. tit. 7. lib. 5. ordinam. vers. queritur, vtrum, Io. Bapt. Larreæ Fisc. Alleg. Pars I I.

ALLEGAT. CVII.

Fiscali citatio facta non præsumitur, nisi appareat.

1. *Fiscalis debet citari ad sententiam ferendam, & presente illo ferri debet, aliàs nulla.*
l. si fiscus 7. ff. de iure fisci, & num. 28. l. rationales. C. de Aduocatis fisci, & num. 28.
Præsumitur quod de stylo iudiciorum.
2. *Citatio, quæ est facti, non præsumitur, nisi probetur.*
l. in bello. §. facti. de captiuis.
Iudex supplere non potest quod est facti.
l. 1. & titulus C. vt qua desunt Aduocatis.
3. *Præsumptio est pro sententia & iudice, vt iuste pronuntiauit, non verò vt citatio facta.*
Citatio non præsumitur, etiam si in decreto enumeretur, si petatur, vt de citatione constet.
Citatio quæ enuntiat in decreto, præsumitur, quando sententia est antiqua, & lata partibus presentibus.
4. *Citationis enunciatio, vt non præiudicat tertio, ita nec fisco, nisi de citatione appareat.*
5. *Citatio est probanda, si de illa non constat.*
l. quæcumque. §. fin. ff. de Publiciana in rem actio.
6. *Citatio faciendæ specialis, & non per proclamata, vel edicta, quando ille qui citandus, facile haberi potest.*
Auth. qui semel. C. quomodo & quando iudex.
7. *Notitia gestorum non sufficit, vbi requiritur citatio.*
Citatio requiritur, vt procedi possit per contradictas, etiam si citatio fiat ad extrætionem processus per compulsorium.
8. *Citationis defectus à Principe suppleri non potest; quasi repugnet iuri naturali, aliquem non citatum condemnari.*
l. 4. tit. 17. lib. 4. Recopil. explicatur, & num. 9.
l. defensionis facultas. C. de iure fisci, lib. 10.
Citationis defectus reddit nullam sententiam, etiam latam à suprema potestate.
Clement. Pastoralis. §. ceterum, de re iudic. & num. 27.

9. *Lex supplere non potest defectum citationis.*
10. *Citatio qua fit per edictum, nulla est, si non apponatur locus comparandi, quia illum exprimere necessarium.*
11. *Citationem non factam probatur, si ex actis non constat.*
12. *Citatio & iurisdictio iudicis debet ex actis probari, quando iurisdictio est delegata.*
13. *Requisitio partis ad citationem non presumitur, quia est solemnitas extrinseca.*
14. *Solemnitas intrinseca presumitur, non extrinseca.*
l. sciendum. ff. de verbor. oblig. §. si ita scriptum. Instit. de inutilibus stipul.
15. *Causa cognitionem qua requirunt, per libellum expediri non possunt.*
l. nec quidquam. §. ubi decretum. ff. de officio Proconsulis.
16. *l. nec quidquam. §. de plano. ff. eodem.*
Cartas foreras qua dicantur.
l. 5. tit. 19. p. 3.
17. *Rei iudicatis auctoritatem non habet, quod sine causa cognitione decernitur.*
l. iudex 5. C. comminatio. epistol. 25. l. 22. tit. 22. p. 3.
l. iudicis 9. C. de iudiciis.
l. ex stipulatione 7. C. de sent. & interlocut.
18. *Citatio non presumitur in eis, qua per libellum expediuntur, quia causa cognitionem non requirunt.*
19. *Presumitur non intervenisse cause cognitionem, quando decretum brevi tempore expeditum.*
20. *Decretum sine causa cognitione presumitur damnosum.*
21. *Generalis evocatio citationis non sufficit, sed specialis necessaria, quando decretum requirit cause cognitionem.*
22. *Decreta qua requirunt cause cognitionem, debent decerni vocatis vocandis.*
Clausula vocatis vocandis, requirit ordinem iudicalem, & citationem fieri.
23. *Sententia & decretum prout tunc, solum operatur ab observatione iudicij, & interlocutoria existimanda.*
c. cum dilecti, de emption. & vendit. l. properandum. §. & siquidem. C. quomodo & quando iudex.
l. quoties. §. ultim. ff. de noxalibus.
l. sed si postea. ff. eodem.
l. neque 3. ff. ad exhibendum.

l. si à te, in princip. ff. de re iud.

l. rem meam. ff. eodem.

l. procurator ad exhibendum. ff. rem ratam habere.

24. *Sententia pro ut nunc, operatur, si aliquid noui non eueniat.*

25. *Nova causa facit ut sententia prout nunc, non operetur.*

l. si quis ad exhibendum. ff. de except. rei iudicat.

26. *Decretum prout nunc, operatur rebus in eodem statu manentibus.*

27. *Fisci causa publicam ius continet.*

28. *Fiscalis presentia requiritur ad expedienda negotia fisci.*

Procuratori fiscali an presumatur facta citatio in iudicio fisci, quod expeditum est, si de citatione non apparet.

VAMVIS de stylo & consuetudine causæ fisci est, ut sine citatione Procuratoris fisci tractari nequeat, aliàs omnino iudiciū illusorium, & nullum sit, imò etiam si non præsentem fisci sententia lata sit. *l. si fisci 7. ff. de iure fisci. l. rationales. C. de Aduocato fisci.* D. Alfaro de officio fisci, gless. 16. num. 210. Et potest dici illud, quod de stylo iudiciorum est, præsumi interuenisse, & omnia solemniter acta, ex his, quæ ex Alexandro, Crauetta, & aliis pluribus latè notauit Menoch. *lib. 2. pres. 10. & 23.*

Verumtamen, cum citatio sit facta, nullatenus potest præsumi, nisi probetur. *l. in bello. §. facti. ff. de captiuis,* & ita iudex non potest in iudicio supplere quod respicit factum, argum. *l. 1. C. ut que de sunt Aduocatis.* vbi communiter omnes notarunt, Cacheranus, Asinius, Bellonus, & alij, quos refert Osvaldus ad Donel. *lib. 26. comment. c. 3. list. C.*

Sed, quod plus est, etiam si in decreto iudiciali enuntiaretur illud decretum præcedente citatione Procuratoris fisci fuisse pronuntiatum, adhuc in præiudicium fisci, aut cuiuslibet alterius tertij, nihil prodesset, si peteretur, ut constaret de citatione, & non apparet. nam etsi iudex & sententia habeant præsumptionem, ut iuste prolata sit, & solemniter acta præcessisse, ex Bartol. *in l. 1. C. de relation. l. acta. ff. de re iudic.* Castrenf. *lib. 1. consil. 138.* ex Baldo, Oldrado, Decio, Socino, Aretino,

Aretino, & aliis pluribus, Crauetta de antiquit. tempor. 2. p. à prin. usque num. 8. vbi diuersas profert Doctorum opiniones, & concludit, ut pro iudice, & iustitia sententia præsumatur; tamen pro solemnitatibus extrinsecis (ut citatione) tunc solum potest sumi præsumptio, quando causa antiqua est, & sententia partibus præsentibus lata, quod cum omnino cessaret in hac causa fisci; quia nec longo tempore firmata, nec de præsentia fisci apparuit ex actis, quando decretum pronuntiatum fuit, non potest aliquo modo citatio præsumi, si specificè facta non constet, & faciunt plura, quæ notauit Baldus *vol. 4. consil. 217. incipit, Citatio.*

4. Et quemadmodum tertio cuiusque prædicta enunciatio citationis non noceret; quia in præiudicium eius præsumptio non sumenda, præsertim in citatione, quæ suppleri nullo modo potest, ut notatur communiter ad *l. vnicam. C. ut que de sunt Aduocatis,* iudex suppleat, vbi solum iudici permittitur supplere quæ iuris sunt, non quæ facti, ut citatio: ita multo melius nec fisco nocere poterit, ut ex Panormitano, Felino, Castrensi, Socino seniore, Crauetta, & aliis probauit Menochius *lib. 2. præsumpt. 68. n. 16. 17. 18.*

5. Quippe citatio si de ea non constat, est probanda, argum. *l. quacumque. §. fin. ff. de Public. in rem actione,* eis verbis: *Probare debet, & tutore authore, & lege non prohibente se emisse,* ex Speculatore, Socino, Vantio, Luca de Peña, Hieronymo Grato, Menoch. *d. lib. 2. præsumpt. 22. num. 1. & 2.* & semper esse necessarium constare de citatione illius, de cuius præiudicio agitur, ex Philippo Franco, Francisco Marco, Capicio, Aymone, Surdo, Cartario, Deciano, Afflicto, Osasco, Menochio, & aliis pluribus probauit Mangilius de subhastationibus, *q. 5. n. 7. & 8.*

6. Et citatio facienda specialis, non verò generalis, quæ fit per edicta, & proclamata, quando ille qui citandus, haberi potest, ut notauit Angelus *consil. 202.* ex ratione *Authent. qui semel. C. quomodo, & quando iudex; quia vox praconis paucis innotescit.* Nec debet quis ex dubia citatione pati præiudicium, & ideo specialem requiri, tenuit Bartol. *consil. 91. incipit, In questione in Curia.* Angelus *consil. 259. num. 2.* Asinius *tract. de execut. c. 35.*

7. Et adeò citatio requiritur, ut non sufficiat notitia gestorum, & constat decis. Rotæ *107. p. 3. lib. 2. diuersor.* in qua fuit dubitatum, vtrum possit procedi per contradictas, & ferri sententia contra eum, qui

non fuit citatus ad causam, quamuis reperiebatur personaliter citatus in extractione actorum vigore compulsorium ad causam facientium. Et ratio dubitandi fuit, quia sicut per constitutionem Innocentij Auditores Rotæ possent procedere vigore citationis nulliter executæ, si constet citatum habuisse notitiam de citatione, eodem modo hoc casu dicebatur: nam qui habuerat scientiam causæ, debebat mittere Procuratorem ad defendendam causam, cum sciret eam in Curia tractari. Tamen resolutum fuit in Rota, non sufficere talem citationem, nec eius vigore posse condemnationem sequi, quia licet habuerat notitiam de extractione processus, tamen non habebat notitiam causæ contra illum agitæ, propterea debuit aliter citari, quod refert & sequitur Gratianus *5. tom. disceptat. c. 1000. 14.*

8. Quod ultra plura, quæ de necessitate citationis congeri possent, adeò locum habet, ut quamuis ex *l. 4. tit. 17. lib. 4. Recopil.* aduersus sententiam, quam dicimus Reuisionis, cum ab illa appellatio, vel supplicatio interponi non possit, omnis nullitatis exceptio sit omnino exclusa, ut aduersus illam non possit aliquo modo opponi, tamen nullitas illa, quæ prouenit ex defectu citationis, nunquam censetur exclusæ, nec ex *d. l. 4.* impeditur, vel non possit impediri, quasi repugnet iuri naturali, ut quis inauditus & indefensus damnetur, ut ex *l. defensionis facultas. C. de iur. fisci, lib. 10.* in terminis notauit Azeued. *d. l. 4. num. 30.* Nam defectus citationis reddit nullam sententiam ipso iure; quamuis sit lata à suprema potestate, *Clem. pastoralis. §. ceterum, de re iudicat.* Vantius de nullitate sentent. *tit. an qualibet sententia possit dici, n. 14.* Scaccia de appellat. *q. 19. remedio 1. conclus. 2. ex n. 19.*

9. Et nostram legem regiam non excludere nullitatem ex defectu citationis, vltra Azeuedum tenuerunt Gutierrez. *l. 1. Practic. q. 96. num. 6.* Mexia ad *l. Tolet. p. 2. fundamento 1. num. 21. & 23.* Paz de Tenuta, *p. 1. cap. 14. num. 8. & 9.* Auendaño de secunda supplicatione, *num. 4. vers. tertia fallentia.* D. Pichard. *in manu ductionem. ad praxim. 1. p. præcepto 2. num. 4.* Torreblanca de Magia, *lib. 3. cap. 30. num. 43. & de iure spirituali, lib. 15. cap. 12. num. 7. & seq.* & conducunt tradita à Caballino milleloquio 834. Arismينو Tepato *lib. 1. variar. tit. de in ius vocando, vers. regulariter.* dum tradunt etiam exemplitudinem potestatis non posse citationem quasi de iure naturali suppleri à Principe, vel à lege, ut post prædictos ex aliis pro-

- bauit Menoch. *conf.* 365. *num.* 1. & idem *conf.* 94. *num.* 31. & *conf.* 208. *num.* 3. & 15.
10. Sed cum per edictum citatio admittitur, nulla censebitur si non apponitur locus expressus comparandi, quia id exprimere necessarium, ut ex Alexandro *lib.* 7. *conf.* 71. *in princip.* tradit Menochius *conf.* 100. *n.* 178.
11. Et non factam citationem ex eo solum probabitur, si illa ex actis non constet, Bartol. *in l.* 2. *num.* 2. *C. de error. Aduocat.* Baldus *in l.* absentem, *num.* 3. *C. de accusation.* Decius *conf.* 483. *num.* 4. Vantius de nullitate, ex defectu citationis, *num.* 14. ex Rotæ decisionibus apud Marchesanum, & Caputaquensem notauit Mangilius *d.* q. 15. *n.* 16.
12. Et ex actis constare debere citationem inde colligitur, quoniam non solum de illa, sed etiam de iurisdictione iudicis, qui citationem decernit, debet constare, quando iurisdictione non est ordinaria, sed delegata, ita ut tenor delegationis inferi oporteat in decreto, vel præcepto citationis, aliàs illa censebitur nulla, ut ex *cap. præterea, de dilation.* Abbate, Iafone, Asinio, Vantio, & aliis probauit Menoch. *conf.* 790. *n.* 6. & quando de citatione in actis non apparet, præsumitur læsus ille, de cuius citatione non constat. Doctores *in l.* de unoquoque. *ff. de re iudicat.* ex Rebuffo idem Menoch. *conf.* 1205. *n.* 38.
13. Et ulterius, quamuis in actis inueniretur factam fuisse citationem; si tamen fieri deberet citatio ad partis requisitionem, adhuc ea requisitio non præsumitur, quia est solemnitas extrinseca, ut ipsa citatio, ita renuerunt Panormitanus, Felinus, Beronius, Philippus Francus, Ripa, Capitius, & alij, quos refert idem Menoch. *d.* lib. 2. *præf.* 23. *n.* 2. & 3.
14. Nec obstabit *l.* sciendum. *ff. de verbor. oblig. §. si ita scriptum, de inutilibus.* nam quod vulgariter ex eis iuribus, & aliis similibus defumitur præsumi actorum solemnitates præcessisse, intelligendum est de solemnitate intrinseca, ut puta, si fideiussionem factam fuisse dicatur, creditur consensum, aut aliam solemnitatem fideiussionis intercessisse, vel quando dicitur factam promissionem, præsumendum præcedente interrogatione fieri, quod trahi non debet ad citationem, quæ est solemnitas extrinseca, quæ non præsumenda nisi probetur. ita Cagnolus & Alciato *in l.* lecta. *ff. si cert. petatur.* Fortunius Garcia *in l.* 1. *col.* 10. *ff. de pactis.* Costa *in l.* si ex cautione, *declarat.* 3. *C. de non numer. pecun.* Barbof. *in l.* 1. *n.* 3. *p. n.* 46. *ff. solut. matrimonio.* Mascard. *de probation. conclus.* 1135. & 1136. & ita accipit *d.* l. sciendum, Menoch. *d.* lib. 2. *præsumpt.* 23. *num.* 3. & *lib.* 1. *præsumpt.* 43. *n.* 8. ex Iafone, Cagnolo, Ruino, Alciato, & aliis idem Menoch. *lib.* 3. *præsumpt.* 41. *n.* 5.
15. Quod multo magis procedit in casu, de quo litisi disceptatio, quia per simplicem libellum cuiusdam gabellarij decretum datum fuit, quod nos dicimus *por. prouision.* & cum aliquid per libellum expeditur, hoc est, cum Principi datur in forma petitionis gratiæ, non iudicij contentiosi, causa cognitio non adhibetur, imò quæ causæ cognitionem requirunt, per libellum expediti non possunt, *l. nec quidquam. §. ubi decretum. ff. de officio Proconsulis & legati,* ubi post ordinarios notarunt Anton. Faber *in rationali eius textus, & de error. Pragmat. decad.* 10. *error.* 6. Cuiacius *in l.* omnia 71. *ff. de regul. iur.* ubi etiam Petrus Faber, & Ræuardus, Alciato *lib.* 2. *Paradox. cap.* 3. idem Ræuardus pro Triboniano *cap.* 8. Fachinæus *lib.* 9. *controuers.* 98. Brissonius *de verbis iuris, verb. libellorum.* Fulgosius, Salamonius, & alij, quos refert Morla *in emporio, titulo de iurisdic. q.* 16. *num.* 9. D. Ferdinandus de Mendoza *lib.* 1. *de pactis, c.* 5. *num.* 16. Euerard. *antinomiarum iuris cap.* 80. Corrafius *lib.* 1. *Miscellanear. c.* 4.
16. Et hoc etiam dicitur *in d.* l. nec quidquam. *§. de plano,* expedire causam & iudicium de plano, id est, sine controuersia iudicij ad subscriptionem libelli petentis, ut in exemplis eius textus, & quæ notarunt Orosius & Coratius *in d.* §. ubi decretum, ex Seneca, Licio, Tacito, Cicerone, & aliis Ræuardus pro Triboniano *cap.* 7. & 8. & ista decreta *cartas ferer.* appellat apud nos *l.* 5. *tit.* 19. *p.* 3. quali ex foro, & stylo Tribunalis, notauit Parladorius *lib.* 2. *rerum quotid. c.* fin. *p.* §. 2. *n.* 2.
17. Sed & quoties plena causæ cognitio non adhibetur, quod sine illa decernitur non habet auctoritatem rei iudicatæ, post Bart. omnes communiter *in d.* §. ubi decretum, & probatur expressè *l.* iudex 5. *C. cōminatio. vel epistol.* eis verbis: *Nam subscriptionem ad libellum datam talem, quæ diuersam partem in possessionem fundi mitteret, vicem rei iudicatæ non obtinere, non ambigitur.* Expressè iure nostro *l.* 22. *tit.* 22. *p.* 3. Innocentius, Abbas, Felinus, & Angelus, quos refert, & sequitur Gregor. Lopez *in d.* l. 22. *gloss.* 3. Didacus Perez *in l.* 1. *gloss.* 4. *col.* 1. *tit.* 1. *lib.* 3. *ordinam.* Scaccia *de iudiciis, cap.* 88. & arg. *l.* iudicis 9. *C. de iudiciis, & lex stipulatione 7. C. de sententiis, & interlocution. omnium iudicium.* Donel. *lib.* 27. *com. cap.* 6. Marsilius singulari 486. Mathefilanus *ad l.* 4. *C. de sentent. & interlocut.* Contard. *in l.* diffamari, *cap.* 4.

- cap.* 4. *num.* 16. *C. de ingen. & manumiss.* Trenfacinq. *lib.* 2. *Præf. tit. de iudic. resolut.* 2. Vantius *tit. de nullitate ex defectu processus, num.* 31. *cum seq.*
18. Vnde fit, ut cum per libellum res expedita, sine causæ cognitione posset hoc decretum pronuntiari, multo minus citatio præsumatur, cum ad hæc quæ per libellum expediuntur, non sit necessaria citatio, nec causæ cognitio requiratur, ideo nullo modo fisco nocere possit, & quod sine illa decernitur, cum non habeat auctoritatem iudicati.
19. Quod magis locum habet hoc casu, ubi ex actis apparet die Nouembris decima quarta decretum pronuntiatum, & ipsa die eius instrumentum, vel iussionem, quam dicimus *Prouision,* expeditam, & quando fisci Procuratori denuntiaretur, non posset tam breui tēpore expediri, quia de stylo iudiciorum nostrorū est, ut dilatio trium dierum concedatur aduersario ad respondendum, & postea in contumaciam non respondentis negotium, ut res iudicata expediatur, & inde non potuit aliquatenus præsumi fiscali citationem, vel decreti enuntiationem fuisse factam, & pro fisco potius iuuat iuris præsumptio, ut causæ cognitio non fuerit adhibita, quando constat intra breue tempus fuisse interpositum decretum, Iaf. *in l.* nec quidquam. *§. ubi decretum, n.* 69. Castrensis *lib.* 2. *conf.* 38. Alex. *lib.* 1. *conf.* 163. *in fin.* Anchar. *conf.* 72. & *conf.* 83. & in terminis Menoch. *lib.* 1. *præsumpt.* 75. *num.* 52.
20. Et decretum perfunctoriè interpositum sine causæ cognitione, & breuiter expeditum præsumi damnosum, post Bart. & Baldum, Corneus *vol.* 1. *conf.* 98. *num.* 2. Azo, Speculator, Castrensis, & alij, quos refert, & sequitur Carolus Ruinus *vol.* 1. *conf.* 107. *num.* 14. ex Imola, ut non præsumatur causæ cognitio, nisi exprimatur, & adhibita non præsumitur ex breui tempore, quo decretum obtentum, Decius *conf.* 403. *n.* 19. ex Corseto, Purpurato, Parisio, Neuizano, & aliis, Menoch. *lib.* 2. *præf.* 75. *n.* 53.
21. Et quoties decretum requirit plenam causæ cognitionem, ut in hoc casu, non sufficit enuntiatio generalis, sed requiritur specialis, ex Baldo, Ioanne Fabro, Felino, Simoncello, Alciato, & pluribus idem Menoch. *ubi proxime, n.* 22.
22. Vnde si de speciali citatione non appareat, & verè factam fuisse non constet, nihil poterit fisco nocere quod iudicatum, quia sēper decerni oportet vocatis vocandis, Aretinus, Molina, Marefc. & alij, quos refert D. Salgado *de Regia protectione 2. p.*
- cap.* 13. *num.* 56. & hanc clausulam inducere causæ cognitionem ordinem iudicalem feruari, & citationem fieri, ex Mantica, Ruino, Gozadino, Riccio, Nicolao Garcia, & aliis probauit Augustin. Barbofa *claus. sul.* 185. *num.* 11. 15. & 16.
23. Hoc autem fisci ius clariùs constabit, si animaduertamus decretum prædictum, quod expeditum aduersus illum non fuisse absolutè, vel indefinitè, sed solum *prout tunc,* pronuntiatum, quo casu non definitur causa in perpetuum, verum quasi ab obseruatione iudicij interlocutoria sententia existimatur, gloss. *in l.* & harum. *ff. si seruit. vendicetur. l.* Iulianus, *in principio,* ubi gloss. magna. *ff. de condic. indebit. cap. examinata, de iudiciis.* ubi Felinus *num.* 2. *cap. cum dilecti, de emptio. & vendit. l. properandum. §. & si quidem.* ubi communiter Doctores, & Baldus *num.* 19. *C. quomodo & quando index.* Philippus Francus *in cap. cum cessante, n.* 60. *de appellat.* Bartol. & alij, quos refert Paulus Castr. *lib.* 2. *conf.* 219. *n.* 2. Aret. *conf.* 119. *n.* 3. Iaf. *in l.* admonēdi 2. *repet. n.* 60. *ff. de iur. iurand.* Maranta *in praxi 6. p. n.* 33. alios adducit Caualecanus *i. p. decis.* 7. *in princ. num.* 6. *cum seqq.* & argum. *l.* quoties, *§. ultim. l. sed si postea. ff. de noxalib. action. l. neque 3. ff. ad exhibendum. l. si à te, in princ. l. rem meam. ff. de except. rei iudicatæ. l. procurator ad exhibendum, in princ. ff. rem ratam haberi. cum Tiraquello, & Mariano, Socino ad causas Ecclesiasticas, cum in articulo violentiæ decretum *prout nunc,* pronuntiatum, probauit D. Salgado *de Regia protectione 1. p. cap.* 8. *num.* 7. *cum seqq.* cum Scaccia, Cancerio, D. Couarr. Tufcho, Gratiano, & aliis pluribus, ego notauit 2. *p. decis. Granatenf.* 77. *n.* 4.*
24. Quod etiam suadetur ex eis, quæ pro contrario gabellarius adducebat: nam cum in solutione pensionis conductionis deficeret, illi administrator datus fuit, & decretum *prout tunc,* exigeret ab eo solum, quod verè reditus tributorum valeret, ex quo dicebat decretum *prout tunc,* verè ut rem iudicatam censendum, quando nihil contraiuberetur, ex celebri *decis.* 81. Ant. Thesaur. ubi plures refert, & idem comprobatur *decis.* 122. *num.* 13. Nam ultra quod supra animaduertimus, nihil potuisse operari prædictum decretum, quando non constat de citatione fisci Procuratoris, tunc solum proderit quod pronuntiatum *prout nunc,* cum nihil noui in causa incidit, vel stantibus actibus, prout stant, quod idem significare *prout nunc,* notauit Cancerius *variar. resolut. cap.* 17. *tit. de sententia, num.* 569. Ruginellus *tractat. de appellat. gloss.* 1.

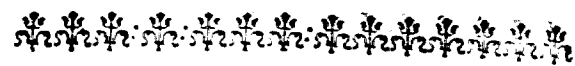
gloss. 1. num. 15. Scaccia eodem tract. q. 17. limit. 1. n. 26.

25. Sin verò aliquod nouum fuerit in causa, vel iudicij acta aliquid diuersum respiciant, nihil poterit operari, quòd *ut nunc*, decretum fuisset, argum. *l. si quis ad exhibendum* 18. ff. de exception. rei iudicata, tenuit idem Thesaur. d. decisione 81. num. 1. plures refert Farinacius de delictis 1. p. q. 4. a num. 23. usque ad num. 31. Ant. Faber in Cod. lib. 7. tit. 19. in princ. Cancer. d. c. 17. num. 569.

26. Ideo nihil prodesse poterat gabellario in hoc casu, quia solum tempore administrationis attendi valorem tributorum iussum fuit, & ideo cessante administratione, quia omne tempus conductionis finitum fuit, res diuersa est, & illud *prout nunc*, nihil aliud potuit respicere, nisi ut non deberet nocere iuri fiscali, quoties conductionis tempore elapso, rationes de locatione redderentur, ut in casu presentis. quia cum non sit causa in eodem statu, non poterit prædictum decretum locum habere, iunctis, quæ ex pluribus ego notauit d. decis. 77. num. 2.

27. Hæc autem omnia quæ procederent in quocumque priuato, ut non possit abesse, quod sine citatione decernitur, sed nullum sit, ut ex d. Clement. Pastoralis. §. ceterum, de re iudicat. supra notauimus num. 8. & ex Vantio, & aliis probauit Menoch. conf. 2. num. 323. & conf. 366. num. 21. & conf. 790. num. 7. Nec præsumatur citatio, quamuis enuntietur, si non apparet in actis illam fuisse factam, nec quod sine præuia causæ cognitione pronuntiatum posse nocere, vel decretum *prout nunc*, si aliquid noui in causa euenit, id enim multo melius procedit in fisco, cuius causâ publicum ius continet, ex Ripa & D. Couarr. D. Alfarus de offic. fiscalis, gloss. 9. num. 12. & ideo cautiùs negotia fiscalia tractari oportet, & plura priuilegia iuste conceduntur, de quibus latè egimus allegat. 1. & allegat. 51. p. 1.

28. Et quatenus pertinet ad nostrum casum, non solum citatio fiscalis requiritur, sed ultra eam præsentia illius necessaria ad expedienda negotia fiscalia, aliàs sententia contra fiscum lata nulla erit. *l. filius* 7. ff. de iure fisci. *l. rationales* 4. C. de Aduocant. fisci, ex Viuio, Corseto, Platea, Peregriano, Tiraquello, Asinio, Borrello, Belluga, & Thesauo probauit Alfarus de officio fiscalis gloss. 16. prinil. 65. num. 210.

ALLEGAT. CVIII.

Lictoris maioris officium generaliter venditum, an omnes lictores minores sine distinctione comprehendat.

- 1 Diuersitas nominum arguit differentiam rerum & personarum. *l. si idem* 7. C. de codicillis. *l. quod si nepotes* 6. ff. de testam. tutela.
- 2 Nominis similitudo non est argumentum identitatis. *l. vltima* 2. §. fin. ff. ad municipalem. Diuersa res censentur, quæ diuersis temporibus fiunt.
- 3 Nomen speciale rem diuersam facit. Nominis proprio & specialis res debet significari.
- 4 Proprie tale non dicitur quod simpliciter non est tale. *l. quique* 4. §. parentes ff. de in ius vocando. Donatio causa mortis non proprie donatio, quia non est simplex donatio. *l. 1.* ff. de donat. Ens qualificatum videtur esse alterius speciei & nature.
- 5 Veteres 19. ff. de action. empti. *l. si iudex circumuento* 42. ff. de minorib. *l. 2.* ff. ad leg. Rhod. de iactu. *l. vnic.* C. si seruus extero emi mandauerit.
- 6 Vfus communis loquendi non potest dici constans, qui varius fuit. Generi qualibet differentia adueniens constituit diuersum speciem.
- 7 Nomen quod habet speciale significatum, etiamsi generali comprehendi possit, ad speciem referendum.
- 8 Significatio colligitur ex mente contrahentis. *l. nepos Proculo* 125. ff. de verb. significatione. *l. sed et si susceperis* 52. §. 1. ff. de iudiciis.
- 9 Rubrica ff. de liber. & posthumis. Rubrica C. de seruitub. & aqua.
- 10 Specialiter pronisum attendi debet, non quod generaliter. *l. qui heredi.* §. qui patrem ff. de vulgari. *l. cum in testamento.* §. fin. ff. de hered. instituend.
- 11 Generalitate verborum inclusa non censentur quæ notabilia. *l. item apud Labeonem.* §. ait Prator ff. de iniuriis.

l. 3. vers. miramur. ff. nauta, caupones. *l. 1.* §. duxerint ff. de publican. & vectigal.

l. eos. C. de aqua ductu lib. 11. *c. sedes* 15. de rescriptis.

12 *c. pastor alis*, de donat.

13 *l. obligatione generali* 6. ff. de pignor.

l. 1. C. quæ res pignori.

l. si Procurator. ff. de condict. indeb.

l. qui peculij 46. ff. de peculij.

l. filius familias. ff. de donat.

l. 1. ff. de officio Procur. Cesaris.

14 Nomen speciale exprimentum in materia odiosa.

c. ea quæ, de regul. iur. lib. 6.

15 Fæmina appellatione masculorum non comprehenduntur, quando de illis diuersè, quàm in masculis dispositum.

l. cum in testamento. §. qui tres filios. ff. de hered. instituend.

16 Dispositio specialis circa res attendenda, non generalis.

17 *l. eo.* vers. nam mutata forma. ff. ad exhibendi.

18 *l. cum fundus* 10. ff. de legat. 2.

l. prædij 89. §. balneus, & §. qui domum. ff. de leg. 3.

l. quod conclave 47. ff. de damno infecto.

l. Olympico 40. ff. de seruit. urban. prædior.

19 Diuersitas consideratur, si in aliquo res distinguitur ab alia, licet in aliquo conueniat.

l. si communem 10. §. 1. ff. quemadmod. seruit. amittant.

l. si prius 17. in princ. ff. de aqua pluuiæ arcenda.

l. 4. §. modum ff. de seruit.

20 Dispositio specialis eximit rem à generali dispositione, licet in ea posset comprehendendi.

l. si de certa. C. de transact.

l. doli clausula. ff. de verbor. oblig.

l. heredes 30. §. duæ statua. ff. de legat. 3.

l. cum de lanionis. §. cum fundum instructum. ff. de fundo instructo.

21 Expresse quod debet concedi, non sufficit generalis concessio.

Clement. 1. vers. specialiter, de iudiciis.

l. 1. §. de pupillo. ff. de constituta pecunia.

Obligatio generalis minus afficit, quàm specialis.

22 Genus quando restringitur ad aliquam qualitatem, habetur pro specie.

Io. Bapt. Larrea Fisc. Alleg. Pars I I.

Vendito officio licitoris maioris alicuius urbis, & concessione facta, ut omnes licitores minores, vulgò Alguaciles, ab eo nominentur, cui officium venditum, an possit nominare licitores, qui executores dicuntur, & eligi solent à concilio urbis, ut bona publica, id est, propios, civitatis à debitoribus exigant.

In hoc casu, quamuis diuersitas nominum arguat diuersitatem personarum, & rerum. *l. si idem* 7. C. de codicillis. *l. quod si nepotes* 6. ibi: aliter enim filij, aliter nepotes appellantur. ff. de testamentaria tutela. Bart. in *l. si non sortem* 26. §. si libertus, n. 17. ff. de conditione indebiti. Anton. Gomez in *l. 45. Tauri*, n. 39. Petr. Surd. conf. 127. n. 32. Greg. Lopez in *l. 6.* gloss. 1. ad fin. tit. 13. partit. 6. & cum idem nomen sit in hoc casu, vel sub nomine generali aliquid comprehendatur, eandem rem esse censendum est, ut inde quod sub appellatione generali continetur, possit ceteri concessione comprehensum.

Verumtamen, quia, ut tradit Iuriscultus, nominis comprehensio, vel similitudo ad aliquid probandum non sufficit. *l. vlt.* §. item, final. ff. ad municipalem, & quamuis res in nomine similes sint, tamen si diuersam originem, & introductionem habuerint, dissimiles existimentur, & quæ diuersis temporibus fiunt, etiam separata, & diuersæ dicuntur. gloss. recepta in *l. si quidem* 9. in fine. C. de exceptionibus. Bart. in *l. Aurelius* 20. §. item quæ sit, n. 3. ad finem de liberatione legata, Bellamera conf. 18. n. 4. Iacobus Menoch. conf. 123. n. 20. Iul. Pacianus de probationib. lib. 1. cap. 28. n. 11. Steph. Gratianus disceptat. forens. tom. 1. cap. 126. num. 12.

Vnde quando id de quo agitur diuersam originem habuit, vel effectum, etiamsi ex nomine, & appellatione possit venire sub generali concessione, tum etiam & speciale nomen habeat, & si in generali conueniat cum re concessa; ideo dicendum est ex generalitate concessionis non venire, quod exemplo clariùs demonstrabitur; ex quo lis exorta: nam si alicui concederetur, vel venditum sit officium licitoris maioris alicuius oppidi, quæ Alguacil mayor dicimus; data facultate, ut possit nominare omnes licitores illius territorij, & cum essent aliqui, qui à concilio populi nominarentur ad

D d exequenda

exequenda decreta Concilij, qui etsi nomine licitorum vulgariter appellarentur, tamen specialiter executores dicebantur, eorum nominationem & electionem non comprehendit concessione, vel venditione, ex qua electio, vel nominatio alicui datur, idque ex sequentibus suadetur.

4. Primò. Quia, ut explicetur nomine, res vel persona, debet significari nomine proprio, & speciali, quod ei conueniat, argumento *l. quisque 4. §. parentes. ff. de in ius vocando*, ibi, *parentes usque ad tritaunum apud Romanos proprio vocabulo nominantur vteriores, qui non habent speciale nomen, maiores appellantur. faciunt tradita per Ludouicum Aluarum num. 115. & seqq. in rubrica, de legat. 1. Bolognetus in rubrica ff. de verborum obligationum. num. 274. & donatio causa mortis non est proprie donatio, quia non dicitur donatio simpliciter, sed donatio causa mortis. Bartol. in *l. Lucius §. quastam. ff. de legat. 3.* vbi inquit, fratrum filios non esse proprie fratres, nec eorum appellatione contineri, quia non dicuntur fratres simpliciter, sed fratres, vel sorores patruales, optimè Baldus *lib. 4. consil. 499. incipit, Proponitur, quod ista castra, num. 4. Tuschus practicarum littera 2. conclus. 3. num. 4. & concl. 12. per totam, Mieres de maiorat. 2. part. q. 4. illatione 8. num. 91.* Alia plura exempla adducit Ludouicus Aluarus *vbi proxime n. 127.* & ideo quamuis licitorum nomine generali possint comprehendere, vel communi vsu loquendi dicantur executores Concilij alicuius populi; tamen quia speciali nomine vocantur, id est, executores, nec deseruiunt, ut omnia iudicum decreta, & iussa exequantur, sed ad ea, quæ ad gubernationem communem populi ab eius Decurionibus & Concilio decernerentur, non poterit admitti, ut generali licitorum electionis, & nominationis concessione comprehendantur, quia non dicitur proprie tale, quod simpliciter non dicitur tale. *l. 1. ff. de donat.* Et facit, quia ens qualificatum videtur esse alterius speciei, & alterius naturæ, quam simplex. *c. statutum 22. de electione lib. 6. Natta lib. 3. cons. 555. num. 9. Barboza in l. 1. & 2. n. 144. ff. de iudiciis.**

5. Secundò. Nam quamuis nomine speciali isti executores non distinguerentur, & electione eorum: nam alij licitores à Prætoribus vrbium nominantur; isti verò à concilijs earum, etiam si promiscuè nomine licitorum isti executores appellarentur, non inde eisdem cum alijs esse euincitur, ut prædicta concessione comprehendantur, arg. textus celebris in *l. ve-*

*tes 19. ibi, veteres in emptione, venditione, que appellationibus promiscuè utebantur, un. & l. sequenti, ibi. Idemque si in locatione & conductione. ff. de action. empt. l. si iudex circumuento 42. iuncta glos. verb. venditio. ff. de minoribus l. 2. vbi etiam glos. verb. ex locato. ff. ad l. Rhodiam de actu. l. vnica. C. si seruus extero se cui mandauerit, de quibus optimè Pinellus in *l. 2. §. 1. p. 2. num. 3. C. de rescind. vendit.* Petrus Gregor. *lib. 25. synagm. iuris c. 1. n. 4. & lib. 27. c. 1. in princ.* Alciatus *lib. 5. Paterson. c. 15. Cuiacius lib. 9. obseruationum c. 15. Robertus lib. 1. animaduersionum cap. 8. & 9. Antonius Mercator in notariis ad eundem Robertum d. lib. 1. cap. 9. Franciscus Conanus lib. 7. Commentar. cap. 6. Donellus lib. 13. Commentarior. c. 1. Anton. Faber in Rationali ad d. leg. si iudex circumuento, vers. nec queri poterit.**

6. Etiam, quia nec iuuari poterit communi vbi loquendi, qui nominationem prædictorum executorum sibi competere ex venditione, vel concessione intendit, quia deberet probare nullo modo alio nomine quam licitorum appellari, quod ab eo probatum non est: & è contra probatur manifestè varia appellatione executorum nominari, & quamuis promiscuè, vel licitores, vel executores dicerentur, non potest dici constans & communis vsus loquendi, qui varius fuit, ut magistraliter docuit Barolus communiter receptus in *l. Labeo, n. 6. & 7. ff. de supellectilibus legata*, vbi refert formam & requisita, quæ interuenire debent, ut probetur iste vsus communis loquendi. Adde Mascard. *de probat. conl. 209. n. 4. Mantie. de coniectur. lib. 2. tit. 8. n. 8. Menoch. de arbitrariis lib. 2. casu 489. per totum. D. Castillo quotid. conuen. lib. 5. c. 153. n. 11. cum multis seqq. & qualibet differentia adueniens generi, constituit speciem diuersam, ut communi vsu loquendi, & appellatione non comprehendatur, ut tradit Baldus in *l. 1. ante n. 1. C. de success. edicto*, cui subscribunt Afflictiis *decis. 265. n. 18. Natta lib. 4. cons. 686. n. 8. Barboza in l. 1. & 2. n. 143. ff. de iudiciis*, & cum prætextu executionis decretorum Concilij populi isti executores dicantur, nec ut reliqui licitores à Prætoribus & iudicibus eius populi, sed à Concilio electio fiat, merito diuersi existimandi, ut generali licitorum appellatione, & concessione non veniant.*

7. Quartò. Nam quodlibet nomen, quod potest generaliter significari, & tamen habet specialem appellationem, ut adoptio, institutio, & cognatio, potius intelligitur in appellatione speciei, quàm in appellatione, & significatione generis, iuxta not. per Bart. &

& scribentes, in *l. hoc legatum. ff. de legat. 3.* Panormit. in *cap. Rodolphus, num. 3. & seqq. de rescriptis.* Bulgar. in *rubrica col. penult. ff. solut. matrim.* Ludouic. Aluarus *vbi proxime, num. 127. & 145. Bolognetus in rubrica ff. de verbor. obligat. à num. 139. aliàs enim speciale nomen confunderetur, & posset conuenire alijs, quæ solum significationi generali aptantur. l. 1. vbi Iason à num. 56. de acquirend. possess. Butigel. in repetit. leg. 1. C. de edendo, num. 56.*

8. Idque apertius probatur, quando vel qui contraxit, aut disposuit, apparet velle significationem accipere ex propria & peculiari tam in specie, quàm in generali, ut docet Bartol. à quo nemo dissentit, in *dicta l. hoc legatum, num. 1. ibi: Siquidem ex verbis potest colligi, quæ actio videatur proposita, stamus verbis.* Et quando ambiguitas est in significatione nominis, id accipiendum, quod ex his, quæ significantur, sensus, qui loquitur. *l. nepos Proculo 125. iuncta gloss. verb. sensit. de verbor. significat.* Mantie. *de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 2. num. 3. facit textus in l. sed et si susceperit 52. §. 1. ibi, cum appareat id restatorem sensisse ex genere comparationis. ff. de iudiciis.*

9. Quod apertè insinuant iuris ciuiliis rubricæ, nomen speciale, etsi generale possit conuenire, exprimendum esse, ex *tit. de liberis & posthumis*, vbi quamuis liberorum appellatione posthumi comprehendantur, tamen expressum fuit posthumi nomen, ut de eis specialiter agi insinuetur, & rubrica *C. de seruit. & aqua.* Nam etsi generali nomine seruitutis aqua comprehendere posset, tamen ut constaret de illa agi necessariò, de aqua exprimendum fuit, ut notant Doctores in eis iuribus, & conducunt tradita à Bald. in *l. in multis. ff. de statu hominum*, Iason in *l. si quis id quod, num. 13. ff. de iurisdict. omn. iudic.*

10. Facit. nam quoties aliquid specialiter prouisum est, illud attendi debet, non quod dispositione generali potest comprehendere: nam illa debet omnino excludi, nec in ea venit casus specialis, etiam si venire posset. *l. cohæredi. §. qui patrem. ff. de vulgar. l. cum in testamento. §. final. de hered. instit. Zanchus in l. heredes mei. §. cum ita, num. 121. Petra de fideicommiss. 5. part. n. 105. Surdus cons. 573. n. 33. Ant. Gabriel. lib. 1. comm. tit. de claus. conclus. 9. num. 8.*

11. Quartò. Quia id magis sine dubio procedit, quando ex diuersitate rei deberet exprimi nomen speciale. *l. item apud Labeonem 15. §. ait Prætor. ff. de iniurijs. ibi: ea enim, quæ notabiliter fiunt, nisi specialiter notentur, videntur quasi neglecta. l. 3. versic.* Io. Bapt. Larrea Fisc. Alleg. Pars I

*miratur igitur. ff. nauta, caupones, stabularij. l. 1. §. dixerint. ff. de publican. & vefigal. l. eos 3. C. de aquaductu, lib. 11. cap. sedes 15. de rescript. Oldradus consil. 185. num. 2. ad finem. vbi tradit quæ sunt magna & notabilia, nisi de eis expressè dicatur, nulla verborum generalitate inclusa censerit, consentit Calderinus in rubric. C. de heretic. consil. 1. num. 1. Aymon Crauet. cons. 407. num. 82. vol. 3. idem Crauetta cons. 942. num. 22. vol. 5. Panormitan. in cap. in nostra, num. 4. de rescriptis, vbi docet esse ibi calum, in quo non operatur tantum genus quoad omnia, sicut species quoad speciem: nam licet sub genere comprehendantur omnes species generis, ut notatur in *liuris gentium. §. sed si fraudandi. ff. de pactis.* Tamen vbi requiritur notabilis expressio speciei, non sufficit facere mentionem per genus; quia expressio per speciem posset retardare Principem à concessione. Steph. Gratian. *disceptationum forens. cap. 546. num. 29. Sixtinus de Regalibus, lib. 1. cap. 5. n. 79. D. Ioan. del Castillo quæst. controuers. iuris, lib. 5. cap. 89. n. 150.**

12. Et facit textus in *cap. pastoralis, de donat. iunctis quæ norarunt gloss. ibi verb. Cathedraliticum.* Ioannes Andreas, Innocent. Abbas, & reliqui scribentes communiter, Hostiensis in *summa de officio ordinarij. §. quid pertinet. vers. & nota.* Henricus Boic. *de synodo Episcopi 3. p. num. 83. Tusch. lit. C. conclus. 152. num. 12.*

13. Conducit ratio iuris in *l. obligatione generali 6. ff. de pignoribus. l. 1. C. quæ res pignori. l. si procurator 8. ff. de condict. indebiti. l. qui peculij 46. ff. de peculio. l. filiusfamilias 7. ff. de donation. l. 1. ff. de offic. Procurat. Cæsar. iunctis quæ notarunt Afflictiis *decis. 111. n. 9. Vernus volum. 1. cons. 127. num. 12. Menoch. cons. 250. num. 49. cum seqq.**

14. Sextò. Quia id maximè procedit, id est, speciali nomine rem esse significantam in materia odiosa, & strictè interpretanda, ut rectè explicat Panormitanus in *dict. cap. Rodolphus*, per textum *ibi num. 3. Alexand. volum. 6. consil. 248. num. 10. & sequent.* Tuschus *littera G. conclus. 40. num. 16.* & concessio Regalium, ut in hoc casu, eligere, & nominare licitores tanquam specialis, & exorbitans à iure communi nullam recipit extensionem, quinimo semper restringitur, nec trahitur ad consequentiam. *c. ea quæ, de reg. iur. in 6. Lucas de Peña in l. 2. n. 3. & 4. C. de iure Reip. lib. 11. Rolan. à Vallo loquens in terminis, de augmento, vol. 2. cons. 1. num. 147. & seq. Sixtinus de Regalibus, lib. 1. cap. 5. num. 63. & seq. Mastilli. de Magistr. lib. 1. cap. 16. num. 20. & 21.*

15. Sed quod plus est, etiam in materia irregulari circa maiorum, & exclusionem fœminarum, quando institutor maioratus discretiue de masculis, & fœminis disposuit, quamuis filiorum appellatione & fœminæ comprehendantur. Tamen eo casu, quia separatim de filiis, & filiabus dispositum est, & filiarum nomen speciali significatione diuersa, à generali exprimitur, tunc verbum *filiorum* non ad filias fœminas, sed solum ad filios masculos referendum; etsi qualitas masculinitatis adiecta non fuerit, quasi non ex generali significatione accipiatur, quæ possit comprehendere filios & filias, sed solum ad specialem masculorum referendum sit, vt ex Baldo, Iafone, Socino, Alberto, Bruno, Gregor. Lopez, & Anton. Gabriele, notauit Molina lib. 3. de *Hisp. anor. primog. c. 5. n. 55.* & ex Menochio, Surdo, Deciano, Mantica, Peregr. Tusch. Casare Barcio, Mier. Fular. Ramonio, & aliis, argum. *l. cum in testamento. §. qui tres filios. ff. de hered. instit.* probat Additionator ad Molin. d. num. 55.

16. Quo apparet, quoties aliquid diuersè dispositum est circa res, quæ vno nomine possunt comprehendere, non ex generali appellatione regulari, sed ex propria & speciali, quod rectè congruit nostro casui: nam diuersi ministerij sunt lictores ordinarij, & prædicti executores concilij, tum & diuersa ratio militat in quibuscumque eorum: nam etiam si Princeps possit, & velit detrahare iurisdictioni Prætorum, non tamen credendum est, nisi apertè exprimat velle præiudicium inferre iuri concilij populi in nominatione executorum in eis, concilium decreuit.

17. Vltimis septimò, quia inde apparet diuersa officia hæc executorum esse iudicanda ab eis, quibus lictores ordinarij funguntur, & probatur argumento legis *eo. vers. nam mutata forma. ff. ad exhibend.* tradit optimè Paulus Parisius omnino videndus *conf. 80. à num. 9. in 2. part. vbi in hæc verba: Nam cum dictæ partes sint separata, & distincta, & contineant diuersa officia, & loca diuersa, & separata exercitia, diuersos etiam vsus consideratis dictis qualitatibus diuersis, alio non apparente, appellatione vnius non debet venire aliud, maximè quando vna pars prædictorum non est destinata ad vsum alterius partis.* quod mirabiliter profequitur pluribus numeris seqq. & cum Baldo, vtroque Socino, & aliis Iacob. Menoch. *consil. 123. num. 6. vol. 2.*

18. Octauò, etiam & diuersitas suadet, quia diuersis ministerijs hæc officia deseruiunt, & à diuersis personis lictores à Præ-

toribus vrbium, executores verò à concilio earum nominantur, & restricto ministerio ad exactionem eorum, quæ pertinent ad bona populi communia, & nulla debet esse specialitas & differentia, vt res eius qualitatis censeatur, argumento *l. cum fundus 10. ibi: Si modò testator eam partem non separatim possedit, sed vniuersitati prioris fundi adiunxit. ff. de legat. 2.* optimus textus in *l. prædij 89. §. balneas. ibi: ita demum domus esse portionem balnearum, si per domum quoque intrinsecus adibantur, & in vsu patrisfamilias, vel uxoris nonnunquam fuerant, & mercedes earum inter ceteras meritoriorum domus rationibus accepto ferebantur, & vno pretio comparata, vel instructa, coniunctaque fuissent. & in §. qui domum. ibi: adiunctumque in eum per domum habuit. ff. de leg. 3. l. quod conclaue 47. ad fin. ibi: neque aditum aliunde habeat. ff. de damn. infect. l. Olympico 40. vbi gloss. & DD. ff. de seruit. urban. præd. Paul. Paris. d. *conf. 80. num. 9. cum seqq.* Philipp. Decius *conf. 109. num. 2.* Guiller. Benedict. in *cap. Rainutius, verò. etsi ortum, n. 1. & 2. de testam.* Albert. Brunus de *augment. concl. 15. n. 16.* D. Couart. in *pract. c. 2. à n. 1.* Menoch. d. *conf. 123. num. 21. & 23.* Steph. Gratian. *discept. forens. cap. 126. num. 11.**

19. Nonò, quia res, & officia, diuersa censeantur, etiam si genere conueniant; si tamen specie differant, & sufficiat genere, aut specie, vel numero differre, ex traditis per Aristotelem lib. 5. *Metaph. c. 9. & lib. 10. cap. 5.* Pater Suarez in *Metaph. tom. 1. disp. 7. sect. 3. num. 6.* tradit, dici differre, quæ in aliquo conueniunt, & in alio distinguuntur, & vt idem tradit *ibi num. 3.* etiam si quid cum alio in aliquo conueniat, non potest dici identitas simpliciter, sed respectiua, & secundum quid, quæ non habetur pro identitate, sed pro quadam similitudine: ita etiam diuersæ seruitutes iudicantur, quæ vel diuersis temporibus, vel qualitatibus constituuntur, licet sint eiusdem generis. *l. si communem 10. §. 1. ff. quemadmodum seruit. amittantur. l. si prius 17. in princ. vbi gloss. & DD. ff. de aqua pluuiæ arcendâ. Paul. Castrensis in l. 4. §. malum. ff. de seruit. vbi etiam Anton. Faber in *Rationali*, idem Castrensis in d. §. 1. Cæpolla de *seruit. cap. 24. num. 7. vers. item qui utitur.**

20. Decimò, quia, vt animaduertimus, quamuis aliquid generali appellatione possit comprehendere, si tamen dispositio specialis ad ea se refert, tunc eximitur à generali dispositione, imò potius generalis dispositio ad specialem restringitur, vt amplius quàm quod specialiter expressum, non possit operari, & vltra quæ

suprà expendimus *num. 4. & 5.* Probatur argum. *l. si de certa. C. de transact. l. doli clausula. ff. de verbor. obligat.* & noto duo iura quæ communiter non expenduntur in *l. heredes 100. §. dua statua. ff. de legat. 3. l. cum de lanionis. §. cum fundum instructum. ff. de fundo instructo*, vbi statua marmorea, quæ poterant comprehendere sub generali legato marmoris, & serui qui simul continebantur in legato generali fundi instructi, non comprehenduntur, sed solum quod speciali legato relictum, etsi dispositio generalis possit ad omnia referri, videlicet, legauit testator duas statuas marmoreas, quamuis hoc legato omnes marmoris statua venirent, tamen ex legato duarum, & speciali dispositione, earum nullam statua marmorea præter duas debere IC. tradit, & legato fundo instructo, etsi veniant instrumento omnes serui, qui ad fundi culturam destinati, si testator aliquos seruos specialiter legauit, illi solum ex familia seruorum legato cedunt, & non alij, iunctis quæ ex Socino iuniori, Riminaldo, Menochio, Tiberio Deciano, & aliis, ego notaui *2. p. decisi. Granatensi 54. n. 17. & 19.* iuncto Zephalo lib. 4. *conf. 636. per tot.* Marco Antonio Eugenio *conf. 100.* Menoch. *conf. 319.* vnde cum de istis licitoribus, qui executores dicuntur bonorum publicorum, & non eliguntur à Prætoribus vrbis, sed ab eius concilio speciali prouisio, & destinatio fit, & differant exercitio, nomine, & electione à reliquis omnibus licitoribus, qui à Prætoribus eliguntur concessione generali nominandi licitores, non debent isti executores censeari comprehensi.

21. Maximè, quin ille qui officium licitoris maioris emit, illud petiit sibi cõcedi nominare licitores, qui eligebantur ab eo, qui iustitiam administrabat, *los que soli a nombrar la iusticia*, & cum isti executores non nominentur solum à Prætoribus vrbis, sed ab eius concilio, & Decurionibus, vt bona vrbis propria à debitoribus exigant, & in dominium illius conferant, non sufficiet generalis concessio nominandi omnes licitores, quia quando requiritur aliquid expressè fieri, non sufficit, vt possit comprehendere sub generalitate verborum, gloss. in *Clement per literas, verb. expressè, de præbend. Clement. 1. verb. specialiter, de iudiciis. l. 1. §. de pupillo. ff. de constituta pecunia.* Ioan. Andreas in *cap. quia periculosum, de sentent. excommunicat. & in cap. 1. de except. lib. 6.* cum minus afficiat obligatio generalis, quàm specialis, ex gloss. & Negusantio probauit Gratianus *3. tom. disceptat. c. 546. n. 29.*

22. Et tamen in præsentibus generalitate nor-

minandi licitores, non debent censeari comprehensi isti executores, quia nominatio generalis restricta ad eos, qui à Prætoribus nominari solebant, & cum non ab eo, vt prædiximus, & nostra quaestio respicit, executores non nominantur, sed à concilio vrbis debet generalis concessio ad specialem eius qualitatem restringi, iuxta quæ nuper animaduertimus, & quia genus quando restringitur ad aliquam qualitatem, habetur pro specie. Bartol. in *l. quod te mihi. ff. si certum petatur.* Baldus in *l. 1. n. 5. C. de fideicom. Castrensis in l. Imperator, num. 8. ff. ad SC. Trebellian.* ex quibus tenuit Gratian. *1. tom. disceptat. c. 62. n. 9.*

ALLEGAT. CIX.

Pascua communia quando Princeps restringere possit.

- 1 *Betica in Hispania omnia pascua sunt communia, etiam in terris priuatorum collectis fructibus.*
l. 13. tit. 7. lib. 7. Recop.
- 2 *Possessio pascuorum data debet conseruari.*
- 3 *Interdicta possessoria conceduntur spoliatori.*
l. Prætor ait. §. qui à me vi. ff. de vi & vi armata.
- 4 *Causa cognitionem qua requirunt, non possunt per libellum expediri.*
l. nec quidquam. §. vbi decretum. ff. de offic. Proconsulâ.
l. 22. tit. 22. p. 3. cap. conquerente, de restitut. spoliator.
- 5 *Princeps in suo regno habet præsumptionem, vt possit disponere de pascuis.*
l. 1. tit. 11. p. 2. & n. 8.
- 6 *Populi non possunt bona, que ad vsu publicum destinata, alienare.*
Populi bonorum publicorum sunt administratores, non domini.
l. 2. ff. de administr. ad ciuit. pertin. l. splendidissime. C. de operib. publicis. l. final. de vectigalibus.
l. 1. & 6. tit. 7. lib. 7. Recopil. l. continuus. §. cum quis. ff. de contrahend. emptione.
l. final. C. de vendendis reb. ciuit. lib. 11. l. 1. & 11. tit. 7. lib. 7. Recop. & n. 7.
- 7 *Princeps habet præsumptionem domini in terminis, & terris sui Regni.*
- 8 *Princeps terminos, quos populus assignauit, potest iterum ampliare, vel restringere.*

- l. 234. styli.
 Princeps ut Reipublica parens existimatur.
 l. nam 3. ff. de officio Praefecti vigil.
 l. prohibitorum. C. ac iure fisci, lib. 10.
 l. probatorias. C. de diuersis officiis, lib. 12.
- 9 Princeps potest nouam formam dare pascuis, & datam mutare.
 l. 1. C. de metropoli Berito, lib. 11.
 cap. 1. §. praeterea ducatus, tit. de prohibita feudi alienat. per Federicum.
 l. 2. tit. 1. p. 2. & n. 10.
- 10 Populi non possunt acquirere ius priuatum contra Principem, nisi eius privilegio, aut praescriptione immemoriali.
 l. praescriptio. C. de operibus publicis.
 l. usucapionem. ff. de usucapion.
 l. viam publicam. ff. de via publica.
 l. si qua loca. C. de fundis, & saltibus rei dominica, lib. 11.
 l. 7. tit. 29. p. 3.
- 11 l. fin. ff. de usucapion. conciliatur cum l. si quisquam. ff. de diuersis, & temporal. praescripti.
- 12 Praescriptio immemorialis nunquam videtur exclusa, prohibita generali praescriptione.
 l. usum aqua, iuncta gloss. C. de aqua ductu, lib. 11.
 l. 1. tit. 15. l. b. 4. Recop.
 l. competit. C. de praescription. triginta.
 l. 2. tit. 1. lib. 4. Recop.
- 13 Vfus in eis, qui a Rege concedendus, est facultatiuus.
- 14 Praescriptio causari non potest ex usu facultatiuo.
- 15 Praescriptio immemorialis non procedit ubi lex prohibet praescriptionem.
 l. ubi lex. ff. de usucapion.
- 16 Dictio secundum, est restrictiua.
- 17 Priuilegium à Regibus praedecessoribus non confirmatum, successoribus non nocet.
- 18 Loquentis persona videtur excepta.
 l. inquisitio. C. de solutionibus.
- 19 Regis iuri non videtur ex dispositione generali derogatum, nisi expressè exprimat.
- 20 Precarium potest ad nutum reuocari.
 l. 1. ff. de precario.
 cap. 1. de precariis.
 cap. fin. eodem.
- 21 Possidens nomine Regis non potest praescribere.
 l. quod meo. ff. de acquir. possess.
- 22 Titulum excedere in mala fide constituit. Titulus exhiberi non debet ab eo qui sola praescriptione immemoriali fundatur.
 cap. dudum, de decimis.
- 23 Titulus iniustus non potest consuli ab Aduocato, ut occultetur.

- 24 Populus non cogendus in communiione quando potest commodè diuisio fieri.
 l. fin. C. commun. diuidend.
 l. inter omnes. C. de praediis minor.
 l. si non forsam. §. si centum. ff. de condict. indebiti.
- Pactum ut populi sint perpetuè in communitate pascuorum, non valet.
- 25 Prilegium quod concedit pascuorum communitatem, rescindendum cum incipit esse nociuum.
 cap. suggestum, de decimis.
 cap. quanto, de censibus.
 l. 5. tit. 20. p. 1.
- 26 l. Pomponius. ff. de negotiis gestis.
 l. si non fuerit §. Aristo. ff. pro socio.
- 27 Res iudicata non procedit rebus mutatis.
 l. cum quaritur. ff. de exception. rei iudicatae, & num. 28.
- Auxilio nouo indigent, qua de nouo emergunt.
 l. de etate. §. ex causa. ff. de interrog. actionib.
- Res iudicata intelligenda, rebus sic stantibus.
- 28 Fisco non nocet iudicium, quod cum eius fiscali non agitur.
- 29 Fiscus in eo quod habet pro se praesumptionem, non debet litigare spoliatus.
- 30 l. 3. tit. 7. lib. 7. Recopil.
 Appellatio in dubio semper admittenda.
 l. 13. tit. 23. p. 3.

An Princeps pascua communia populorum possit restringere ad illud oppidum, in cuius territorio pascua sunt? pro explicatione legum II. & 13. tit. 7. lib. 7. Recopilationis.

IN Betica Hispaniae Prouincia ex antiquo & communi illius regionis usu, & Regum nostrorum permissione, pascua omnium terrarum communia sunt, & in fundis priuatorum collectis fructibus eadem pascuorum communitas introducta, ut in Regno Granatensi l. 13. tit. 7. lib. 7. Recop. iunctis, quae notarunt Ioannes Faber in rubr. Inst. de lege Fusia Caninia toll. ex quo Cassaneo, & Alexandro probauit Auendañus de exequend. mandatis, lib. 1. cap. 13. n. 8. ex Roderico Suar. allegat. 15. idem Auendañus cap. 4. num. 31. inde colligens prohibitionem, ne pascua impediuntur, & fiant defensae, & prata, quae dicimus acotados. Concessum

2. Concessum & venditum fuit alicui oppido ius pascendi priuatiuè in hoc territorio, & possessio data ex venditione, postea aliud oppidum, quod ante concessionem, & venditionem habebat cum altero communitatem pascuorum querelam proponit, & intendit possessionem reuocandam, & non data copia istorum oppido possidenti, solum summaria probatione admiffa decretum fuit reponendum negotium in statu, in quo erat ante venditionem, & postea de iure suo docere oppida, inter quae controuersia erat.
3. In quo pro fisco venditore dicebam, ut oppidum, cui venditio facta, & possessio data cõseruaretur, nec posset sine litis discussione auocari, ut à Senatu in primo decreto iussum fuit. Pro qua re considero. nam etsi oppidum, cui à fisco facta venditio, non haberet titulum, nec eius virtute possessio à Principe concessa, sed violenter spoliaret pascuis populum, qui communitatem haberet, adhuc populo spoliati concederentur interdicta possessoria, ut in sua detentatione, & possessione conseruaretur. l. Prator ait. §. qui à me vi. ff. de vi & vi armata, ubi expressè probatur, qui à me vi possidebat, si ab alio deiiciatur, habet interdictum. & probant communiter Doctores in eo textu; quanto magis cum iuste possidet auctoritate iudiciali dicendum est, non esse spoliandum absque prauiua iudicij discussione.
4. Quia, ut abdicetur possessio illi, qui possidet, causae cognitione necessaria, & omnia quaecumque desiderant causae cognitionem, non possunt per libellum expediri. l. nec quidquam. §. ubi decretum. ff. de officio Proconsul. notarunt omnes ordinarij in eo textu, maxime Fulgosius, & Salomonius, ex nouioribus Alciatus lib. 2. Paradoxorum, cap. 3. Cuiac. ad l. omnia. ff. de regul. iur. Ant. Faber de erroribus decad. 10. error. 6. Fachinæus lib. 9. controuers. cap. 98. & ultra Fulgosium, & Salomonium in d. §. ubi decretum. Mendoza lib. 1. de pactis, cap. 5. num. 16. Parlador lib. 2. quotid. cap. fin. §. 2. num. 2. cum Innocentio, Abbate, Felino, & Angelo, Gregor. Lop. in l. 2. per text. ibi gloss. 3. tit. 2. 2. partit. 3. ubi probatur decreta sine plena causae cognitione nullum rei iudicatae effectum sortiri, Didacus Perez in l. 1. gloss. 4. colum. 1. tit. 1. lib. 3. ordinamenti, ex Maranta, Freccia, & aliis pluribus, Ofwald. ad Donel. lib. 23. comment. cap. 8. in notat. litt. B. nunquam enim admitti & probari poterit sine iudicio spoliare possidentem, ut traditur in cap. conquerente 7. de restitut. spoliator. quia, ut ibi traditur, spoliatus resti-

tuendus est, & postea de causa propter quam possit spoliari, iudicialiter agendum.

Tum etiam, quia pro Principe, qui vendidit oppido pascua priuatiua in suo territorio, est iuris praesumptio in omnibus terminis sui Regni, ut possit donare, vendere, diuidere, vel limitare pascua pro suo arbitrio. l. 1. tit. 1. p. 2. cum Ant. Gabriel. Maccardo, A uend. Valasco, Matienzo, Azeuedo, Bobadilla, Gutterrio, Peregrino, Chaldas Pereira, Menchaca, Sesse, D. Couarr. Gregor. Lopezio, Calixto Ramirez, & aliis D. Solorzano tom. 2. de Ind. gubernat. lib. 5. cap. unico, num. 55. & cum Princeps permittit populis, ut illi utantur pascuis territorij, etiam populi habent, pro se praesumptionem in illis pascuis, quae intra suos terminos fuerint, Ioann. Faber in l. cunctos populos, vers. sed ne potest. C. de summa Trinit. & fide catholica, ex Oldrado, Castrensi, Corneo, & Cassaneo notauit Auendañus de exequend. mandat. cap. 4. num. 4. vers. consisto, & vers. & ciuitas.

Deinde potest similiter Princeps pascua communia cuiusque oppidi, dum in proprietate ex aliqua causa siue priuatis, vel communitati non concesserit, sed tantum ad usum alienare, quamuis ipsis populis praedicta bona, quae ad usum communem destinata, non liceat alienare, quae publica sunt. l. 1. ff. de administr. rer. ad ciuitat. pertinent. l. splendidissime. C. de oper. publicu. l. fin. C. de vi & figal. l. 1. & 6. tit. 7. lib. 7. Recopil. & ratio est, quia haec bona, quae ad usum publicum, & pascua communia destinata, non censentur esse populorum quoad proprietatem, sed tantum in administratione, Bald. in rubr. C. de contrahend. empt. Alexand. vol. 4. conf. 43. n. 11. per textum in l. continuus. §. cum quis. ff. de contrah. emptio. & ideo velut administrator non potest sine domini mandato & permisso bona alienare, ita nec populi bona publica, quorum administrationem habent, Auiles in cap. 3. Prator. n. 31. Auendaño de exequend. mandat. 2. p. cap. 12. Azeuedo in Curia Pisana, cap. 24. & 26. & in l. 22. tit. 3. lib. 3. Recop. & in l. 4. & 5. tit. 7. lib. 7. Recop. Humada in addition. ad Gregor. Lopezium in l. 5. tit. 20. p. 2. gloss. 6. num. 8. Bobadilla in Politica, lib. 2. cap. 16. num. 153. Oterus de iur. pascendi, cap. 11. num. 5. & 6. ubi interpretatur l. fin. C. de vendendis rebus ciuitatis, lib. 11. quae permittit ciuitati earum rerum venditionem: nam de iure nostro Hispano ex l. 1. & l. 1. tit. 7. lib. 7. Recop. correctæ generaliter est d. l. fin. & de iure communi non procedit indistinctè in eis bonis, quae ad populi conseruationem, ut propria à Principe destinata sunt, sed solum in

in rebus, quæ ciuitati ex titulo hæreditatis, legati, venditionis, aut donationis obueniunt, vt constat eodem textu, & in eis quæ ad solemnitates requirantur, tradiderunt Menoch. Follerius, Calcaneus, & Gregor. Lop. quos refert idem Oterus *ubi proxime, num. 7.*

7. Quamuis igitur populis bonorum communium alienatio non permittatur, ad Principis ius regium spectat illorum alienatio, quia in proprietate præsumuntur ipsius Principis, Gregor. Lopez *in l. 5. tit. 5. p. 5. gloss. verb. son del Rey, Mexia, Gutierrez, Azeuedo & Peregrinus, quos refert Oterus de iure pascendi, cap. 9. num. 19. & cap. 30. num. 2. & ideo etiam si ex rescripto regio, & beneficio populo à Principe termini assignati, adhuc nihil ex illis poterit alienare populus, aut grauamini, vel obligationi census subicere, sine Regis permisso & licentia, vt probatur expressè *l. 11. tit. 7. lib. 7. Recop. Auendañus iunior de censibus, c. 68. per totum, maximè num. 3. qui pro hac sententia refert Auilesium, Rodericum, Gregorium Lopezium, Bobadillam, & Azeuedum, Oterus d. c. 11. n. 8.**

8. Ex quo prouenit, cum hæc potestas disponendi terminorum & finium populorum pertineat ad Principem, quamuis ipse semel assignauerit terminos populo, possit postea mutare, restringere, vel ampliare, spectet ad Principem quasi vt Reipublicæ parentem, de illis, quæ ad ipsam conducunt, disponere: nam, vt tradit Seneca *lib. 1. de Clementia. §. 10. & §. 14. agens de officio Principis, ibi: Quod ergo officium eius est, quod bonorum parentum. Et paulo post: Hoc quod parenti etiam Principi faciendum est, & probauit *l. nam 3. ff. de offic. Præf. vigil. eis verbis: nam salutem Republica tueri nulli magis credidit conuenire, nec alium sufficere ei rei, quam Casarem. Adde *l. prohibitum 5. C. de iure fisci, lib. 10. l. probatorias 9. C. de diuers. officis, lib. 12. & ad Principem pertinere assignare, & restringere terminos, constat *l. 1. tit. 11. p. 2. l. 234. styli. Auendañ. de exequend. mandatis 1. p. cap. 4. n. 10. vers. ideo dixi, ex l. in nomine Domini. §. sancimus. C. de offic. Præf. Prætor. Africæ. cum Ioanne Fabro, Aretino, Iasone, Hieronymo de Monte, & Mascardo, tradit Oterus de iure pascendi, c. 28. n. 1.****

9. Cui consequens est, vt quemadmodum potest Princeps mutare pascua, & illis nouam dare formam, ita etiam potest datam reuocare, vt notauit Franciscus de Aretio *conf. 15. quem refert & sequitur Auendañus d. cap. 4. num. 6. vbi agens de donatione generali, vt Princeps solum videatur conce-*

dere quod suum est, traditeis verbis: *Nisi expresse & certa scientia vellet reuocare donationem terminorum, quam ipse fecit, vel antecessores, & dare eam nouo donatario, vel etiam rem ciuitatis, ex causa de qua in l. 2. ad fin. tit. 1. p. 2. nam isto casu bene posset secundum Aretium dicto cons. ibi, nisi adiungat. & Cypoll. in tractat. de seruit. via, sub num. 36. in conclus. 6. & cum Baldo in l. 1. C. finium regundorum, notat idem Auendañus n. 19. eis verbis, Vbi dicit siandum priuilegiis Papæ, si definiat fines antiquos, vel maiores, aut minores antiquis, quia in potestate eius est mutare fines territoriorum, quos facit ad fines & territoria quæ fuerunt signata in Regnis Granatensis, & Indiarum, vt posset ad libitum ea mutare. l. 1. C. de metrop. Beritæ, lib. 11. cap. 1. §. præterea ducatus, de prohibita feudi alienatione per Federicum, Brunus cons. 93. & Curtius consil. 68. & vbi nulla donatio à Principe facta inuenitur, potest, cui voluerit, donare, Auendañus d. cap. 4. num. 9. vers. ideo ibi: ipse quoque Rex potest donare, cui voluerit, de illis terris, vt l. 234. in legibus styli, ex qua oritur practica, vt in locis, vbi non probatur diuisio, donat hodie Rex.*

10. Præterea nullus populus potest acquirere in pascuis ius priuatiuum cōtra Principem vniuersalem, nisi priuilegio illius, aut præscriptione immemoriali. *l. 2. tit. 1. part. 2. Auendañus in dict. cap. 4. num. 4. vers. sequitur. Et quamuis plura iura in pascuis, & terminis publicis excludunt præscriptionem. l. præscriptio. C. de operib. publicis. l. vsucapionem. ff. de vsucap. l. viam publicam ff. de via publica. l. si qua loca. C. de fundis, & saltibus rei dominicæ, lib. 11. eis verbis: in iura sua præscriptione temporis, & noui census præiudicis in hac causa summouendis, gloss. recepta in l. omnes. C. de præscriptione triginta, & probatur *l. 7. tit. 29. part. 3. ibi: Nin dehesa, nin de esido, nin otro lugar, qualquiera de estos, que sea en uso comunal del pueblo, de alguna ciudad o villa, o castillo, o de otro lugar, non lo pueda ningun home ganar por tiempo. Rodericus Suarez allegat. 15.**

11. Vnde procedit decisio textus in l. fin. ff. de vsucap. & difficultas cum l. si quisquam. ff. de diuersis, & temporal. præscript. quæ aduersari videbantur, & omiſsa distinctione glossæ & antiquorum, vt lex finalis procedat, ne possit acquiri locus publicus, quoad proprietatem. At verò dicit lex si quisquam permittat acquisitionem vsus, & commoditatis, vide plura, quæ de hac re notarunt relati ab Osvaldo ad Donellum *lib. 5. cap. 22. in notatis litt. H. & latissimè D. Solorzano de iure Indiar. 1. tom. lib. 3. c. 3. à n. 62. vsque ad n. 70.*

Verum

12. Verumtamen, quamuis præscriptio regulariter non admittatur, non tamen excluditur immemorialis, quæ numquam comprehenditur, vel excluditur in regula generali, quæ prohibet præscriptionem, vt ex gloss. in cap. 1. de prohibita feudi alienatione per Federicum. *l. vsus aquæ, iuncta gloss. C. de aqueductu, lib. 11. l. 1. tit. 15. lib. 4. Recopilat. l. comperit. C. de præscriptione. triginta, vel quadraginta annorum. ex Iasone, Parisio, Tiraquello, Burgos de Paz, Ceuallos, & aliis probauit Oterus de iure pascendi, cap. 17. num. 3. vsque num. 11. nisi expresse, & specificè prohibeatur immemorialis, vt in vectigalium, vulgò Alcaualas, acquisitione in l. 2. tit. 15. lib. 4. Recopilat.*

13. Quod etsi absque difficultate procederet, tamen nunquam posset in hoc casu præscriptio contra Regem admitti: nam id quod est populos frui pascuis, quæ dicuntur *valdios, vel de Realengo*, procedit ex permissione, & tolerantia Principis, vt notarunt supra relati, & Oterus de iure pascendi. *cap. 11. num. 9. & vsus in eis, quæ à Rege concedenda, præsumitur facultatiuus, nisi titulus ab illo concessus exhibeatur, vt cum Ioan. Garcia, Surdo, Rolando, Sixtino, & aliis notauit D. Castillo de Tertis, cap. 32. n. 5. & in specie pascuorum communitatis vsus illorum à mera facultate Principis procedere probauit. Auendañus de exeq. mandatis, cap. 4. num. 28. vers. si verò. ibi: isto casu propter communionem, quam in re videtur habere iure mera facultatis, vt notat Paul. de Castro in l. sicut municipij. §. 1. ff. quod cuiusque vniuersitat. nomine.*

14. Vnde ex vsu qui mera facultate procedit, non potest causari præscriptio, quæ omnino debet incipere in his casibus à prohibitione, gloss. in l. qui luminibus. ff. de seruitut. urbanor. prædior. Felinus in cap. cum accessissent, num. 27. de constit. Roland. à Valle volum. 2. consil. 21. num. 13. 14. & 15. Ioannes Garcia de nobilit. gloss. 35. num. 55. Surdus consil. 127. num. 23. & 24. & in possessione, & vsu, qui ex mera facultate procedunt, non posse etiam immemorialem præscriptionem procedere, cum Bartolo, Ripa, Castrensi, Crauetta, Panormitano, D. Couarr. & duabus Doctorem paginis probauit D. Castillo d. cap. 32. num. 2.

15. Sed etiam circa præscriptionem notandum, in pascuis, & aliis rebus publicis, iuxta multorum opinionem, non posse procedere; quia hæc præscribi non possunt, vt supra animaduertimus num. 10. & quando lex prohibet præscriptionem, nihil pro-

Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars II.

dest etiam immemorialis; quia illa non valet purgare vitium prohibitionis iuris, vt notatur in l. vbi lex. ff. de vsucapionib. & cum Panormitano; Butrio, Anania, Felino, Platea, Luca de Peña, Bartolo, Baldo, Cyno, Saliceto, & aliis pluribus comprobatur Oterus de iure pascendi, cap. 17. num. 11. vsque num. 16. & conducit, quod tradit Auendañus 1. part. de exequend. mandatis, cap. 4. num. 21. ibi: *quinimo, etiam si res aliqua steterit communis per tempus immemoriale, non tamen præscribitur, quin fiat diuisio.*

16. Nec prædicta turbare poterit rescriptum antiquum regium, quo iubetur ad communitatem pascuorum illius territorij esse admittendum oppidum, cui hodie pascua prohibentur, ex venditione facta alteri oppido pascuorum sui termini, quia nullo iure magis fisci Regis ius fulcitur, quam ex prædicto priuilegio, aut rescripto Principis; quia in eo nihil de nouo conceditur, sed expressè solum conseruat in vsu, quem tunc habebat pascuorum, cum eisdem qualitatibus, vt constat ibi: *segun vsauades conellos. Et iterum ibi: segun o vistes ellos. Et verbum secundum, nihil addit concessioni, nec de nouo procedit, imò restringit, & limitat pascua ad vsus, & modum pascendi, qui antea erat. Decius cons. 191. n. 1. & cons. 360. n. 5. Ruin. vol. 5. cons. 61. n. 36. Grat. vol. 1. cons. 103. n. 20. & vol. 2. cons. 26. cum Socino, Surdo, Menochio, Cenedo, & aliis Aug. Barbosa dict. 358. n. 1. & 2.*

17. Tum, quia cum antiquum priuilegium sit à tempore Regum Catholicorum, à nullo ex quinque Regibus, qui postea regnarunt, confirmatum fuit, & ideo vim habere non potest, vt regali noceat Patrimonio, iuxta *l. 1. tit. 18. lib. 9. Recop. ex qua notarunt nostri regni Doctores, & addendus Azeuedus in l. 7. tit. 1. lib. 6. Recopilat. vbi agit de confirmatione priuilegij, & declaratione à Rege facienda. Vide plura quæ notauimus de confirmatione allegatione 63. per totam.*

18. Sed etiam, quamuis confirmatio ab omnibus Regibus prædecessoribus, & à nostro Rege procederet, non poterat iuri regio nocere; quia nunquam contra se ipsum Princeps confirmat, nisi apertè exprimat, cum semper in omnibus dispositionibus videatur excepta persona loquentis, & confirmantis, ex *l. inquisitio. C. de solutio. cum ibi notatis, & tradiderunt omnes Doctores communiter, per textum ibi.*

19. Aded, vt quamuis Princeps non esset, qui priuilegium dedit, sed peteret à Pontifice, vt alicui illud concederet; non tamen

tamen videtur inde remittere ius, quod in ea re Princeps haberet, quia ex nulla clausula, etiam generali, & exuberanti, videtur præiudicium inferri iuri regali, aut ex generali dispositione derogari ius Principis, nisi ille expressè remittat, vt ex *decis. 9. de Grassis ad tit. de restitut. spoliat. Gonzalez regul. 8. Cancellaria, gloss. 9. §. 2. num. 35. & gloss. 24. n. 154. & 155. Balbo de præscript. 3. part. 5. part. princip. quest. 8. Boërius, Auendañus, Parisius, & alij plures, quos retuli 1. part. allegat. 58. per tot. cum in regalis Patrimonij Senatu defendi, & obtinui, etiam si Rex peteret à Pontifice, vt concederet exemptionem soluendi decimas alicui Religioni, tamen priuilegio concesso non amittere Regem ius Tertiarum, quod ipsi competeat ex eisdem decimis, nisi expressè Princeps Tertias remitteret.*

20. Ex quo cum ad ius Regis pertineat vsus, quem populi habent, pascuorum communium esse precarium, quo subditi vtuntur ex Regis permissione, ad quem in proprietate spectant, potest Princeps, cum ipsi placuerit, reuocare, ex l. 1. per text. *ibi. ff. de precario. cap. 1. & finali, de precariis. Felin. cap. ex parte, de rescript. cum Nauairo, Achille de Grassis, Lara, Valasco, Lancelloto, Lara, & Ludouic. Gomezio, ego notauit 1. part. allegat. fiscal. allegat. 5. num. 19.*

21. Ex quo in nostro regno admissum, & obtentum fuit, me causam fiscale defendente in Senatu regalis Patrimonij iurisdictionem ordinariam, qua populi vtuntur in electione iudicum ordinariorum, quos dicimus *Alcaldes ordinarios*, posse à Principe donari, & vendi, etiam in oppidis Baronum, quando expressè cum territorio illis non concessa, quippe cum hæc iurisdictione nomine Regis, & ex illius permissione vtantur populi, semper ex eius nutu & voluntate pendet, vt latè probaui supra hac 2. p. allegat. 70. per tot. & inde processit praxis donationis, aut venditionis iurisdictionis, quam diximus *de tolerancia*, quæ à Rege facta fuit. Nam cum siue pascuis, vel iurisdictione populi vsi fuerint nomine Regis, videntur, dum Princeps tolerat, & permittit, administrare, quo casu cum iure proprio non possideant, nullo modo poterit præscriptio causari, & dum possederint eo modo, tanto magis ius regalis Patrimonij ostendunt, & conseruant, argumento eius, quod communiter notatur per text. *ibi. in l. quod meo. ff. de acquir. possess. & quod ex Surdo, Gratiano, Socino iuniori, Pinello, & aliis in terminis probauit D. Castillo de Tertiis, cap. 38. per tot.*

Et inde magis præscriptio excludenda, quia exhibetur titulus Regis Ildesonsi, quo solum permittitur vsus pascuorum in communitate, idque vt supra animaduertimus, solum referatur ad permissionem, & facultatem Principis, illo titulo excluditur præscriptio etiam immemorialis, & vltra illum nullo modo potest possideri, & in mala fide constituitur possidens extra titulum, vt ex Antonio Gabriele, Peregrino, Carolo Ruino, Riminaldo, Honded. Gratiano, Tuscho, & aliis pluribus notauit D. Castillo de Tertiis, c. 26. n. 34. & quando constat de titulo exclusiuo præscriptionis, nullo modo potest procedere, vt notatur in *cap. dudum, de decimis. Alciat. lib. 5. cons. 18. num. 13. & 14. Parisius vol. 1. consil. 14. num. 8. Crauetta de antiquitat. tempor. 4. part. sect. absolutis, num. 60. Ofascus decis. 101. à n. 37. Caballinus milleloquio 419. part. 1. num. 1. & procedit consilium, quod aduocatis ex Ioanne de Milis, Butrio, Parisio, Mesia, & aliis suadet D. Molina lib. 2. de Hispan. primogen. cap. 6. num. 75. vt quando ex sola temporis antiquitate causam defendere possunt, nullo modo producant titulos, ne ex eorum vitio, seu defectu solemnitatis, virtus etiam immemorialis præsumptionis eludatur.*

23. Sed tamen idem Molin. cordatus & pius num. 76. declarat, quando titulus non omnino iniustam, aut improbam causam producentis faciat, sed solum incertam & dubiam causam efficiat, quia cum aliquis ex sola immemoriali præscriptione ius suum tuetur, non tenetur titulum in iudicio exhibere, cum immemorialis titulum supponat: sed quando titulus non solum causam dubiam ostenderet, vel difficilem, sed iniustam omnino, tunc debet Aduocatus clienti consulere liti cedat, aut instrumentum in iudicio exhibeat, vel aliter propriam conscientiam exoneret; quia sine eius discrimine consulere non potest, vt instrumentum illud non ostendat, vel litem amplius prosequatur, vt doctè & piè considerat, & tradit D. Molin. d. n. 76.

24. Sed quamuis prædicta non procederent, vt Rex possit ex sua potestate terminos pascuorum diuidere, & limitare, adhuc etsi hoc dubium esset, tamen populum cogere, vt cum aliis sit in communitate pascuorum, quando, vt in hoc casu, commodè diuidi possunt, admittendum non est, argumento *l. fin. C. commun. diuid. l. inter omnes. C. de pradiis minorum. l. si non forsan. §. si centum. ff. de condict. indebiti*, cum Bartolo, Baldo, Iafone, Cepolla,

polla, Segura, Balbo, & Rebuffo probauit Auendañ. d. cap. 4. num. 20. adducens consilium 60. Aymonis Crauetæ vol. 1. vt quamuis pascua per tempus immemorabile sint communia; tamen contra illorum diuisionem præscribi non potest, & Cornei consilium 48. vol. 3. vt non valeat inter oppida pactum, vt remaneant perpetuo in communitate pascuorum: nam si oppidum valde vicinis augetur, aliud verò decrederet, iniqua esset inter vtrumque æqualitas pascuorum, & iuste posset Rex in quolibet oppido ad suos terminos pascua limitare, quia possent vicini, qui egent pascuis sui territorij, dicere quod virgines prudentes apud D. Matth. cap. 25. in Euangelio: *ne forte vobis non sufficiat, & nobis.* & cum Panormit. Imola, Matthæo de Afflictis, Rocho de Curte, Cepolla, & D. Couar. in terminis probauit Auendañ. d. cap. 4. num. 21. vers. imò.

25. Et licet esset priuilegium, quod concederet pascuorum communitatem, cum inciperet esse nociuam, esset rescindendum, ex *cap. suggestum, de decimis. cap. quanto 16. de censibus. l. 5. tit. 20. part. 1. Pinellus in l. 2. C. de rescindend. 2. part. cap. 1. num. 27. Roland. lib. 3. cons. 13. num. 19. Gaspar Roderic. lib. 1. de annis redditibus, quest. 12. n. 9. Auendaño de censib. c. 46. num. 6. & 7.*

26. Et magis procedit, si consideras ex actis constare oppidum idem, quod repugnat concessionem Principis, & pascuorum limitationem etiam obtinuisse in suo territorio in pluribus municipiis eandem pascuorum prohibitionem, quam dicimus *acotar*, & ideo valde iniquum est, vt quod pro se obtinuit, in altero oppido nunc impugnet, & resistat, cõtra verba IC. in *l. Pomponius. ff. de negot. gestis*, *ibi: quia reprobare non possum, quod semel probo.* & in oppido vicino contradicere, quod pro se oppidum petiit, & admisit, & velle frui pascuis aliorum terminorum prætextu communionis, & sui territorij pascuis priuatiuè frui, quæ est societas leonina à iure improbata. *l. si non fuerit. §. Aristo. ff. pro socio*, ex D. Couarr. Deciano, Gaillio, & aliis probauit D. Solorzan. 2. tom. de iur. Indiar. lib. 1. cap. 4. num. 21. 22. & seq.

27. Nec iuuare poterit exceptio rei iudicatæ, quæ ex parte oppidi, quod resistit venditionem à Rege factam, opponebatur in Cancellaria Granatensi per sententiam latam, ex qua pascuorum communitas probatur; quia dum Regis permissio, & facultas duraret, rectè prædicta exceptio procederet; tamen à Rege permissione reuocata, & facta prædicta venditione, non poterit

Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars 11:

locum habere res iudicata, ex notatis *in l. cum queritur. ff. de except. rei iud.* & quæ de nouo emergunt, non indigent auxilio. *l. de atate. §. ex causa. ff. de interrog. act.* & semper res iudicata intelligitur, rebus sic stantibus, Ofascus decis. 91. n. 2. & 3. Menoch. cons. 156. num. 5. Socinus vol. 4. cons. 123. Tiraq. tract. Cessante causa, num. 125. pluribus Barbosa claus. 129. aded, vt quamuis esset contractus inter ista oppida, vt semper essent in communitate pascuorum, nec ab ea possent recedere; quia conuentio accipienda rebus sic stantibus, posset ex nouo titulo oppidum, quod titulum & concessionem à Rege obtinuit, à contractu resilire.

28. Tum, quia cum ad ius Regis pertineat permittere, concedere, & restringere pascuorum communionem, vt vsus, non potest res iudicata causari, dum cum Regio fiscali causa non discussa, & ideo iudicium inter oppida agitatum regali Patrimonio nocere non potest, ex vulgari *l. cum queritur, cum duabus sequentibus. ff. de exceptione rei iudicata.* Surdus consil. 114. num. 21. Fabius de Anna consil. 17. num. 1. & consil. 99. num. 1. Lanarius consil. 69. num. 29. Giurba decis. 20. num. 1. Gratian. 3. tom. disceptation. cap. 445. num. 11. Franchis decis. 289. pluribus D. Castillo 5. tom. controu. c. 104. n. 25.

29. Denique, quia cum omnia prædicta pro iure regio procedant; & in pascuis totius Regni habet præsumptionem pro se, & fundatam intentionem, vt supra animaduertimus, ex D. Couar. lib. 1. var. cap. 17. num. 7. qui pluribus probat, tradit Auend. d. cap. 4. n. 7. vers. si verò, non debet fiscus in hoc casu in eo quod ipsi competit, & pro se præsumptionem habet, litigare spoliatus, Rebuff. 3. tom. ad ll. Gallicas, tit. de maternis possessorib. art. 2. gloss. 2. n. 26. & 28. cum Menochio, Aloyfio de Leo, Guidone Papa, Francisco Marc. D. Couar. Roland. à Valle, Palacio Rub. & D. Solorzano, ego notauit 1. p. allegat. fiscal. allegat. 5. n. 15.

30. Maximè cum in iure nostro Hispano ius competat populis, vt in suis terminis pascua restituantur, ex l. Toleti; quæ est *l. 3. tit. 7. lib. 7. Recopilat.* & quamuis oppidum, quod se in communitate conseruare intendit, id pro se adduceret, vt executio fieret sine appellatione, & restitutio communitatis pascuorum; tamen opposito iure fisci cessat executio prædicta, vt notauit Auend. d. 1. p. de exeq. mandat. c. 4. n. 17. eis verbis: *itaque quando agitur contra fiscum, vel Ecclesiam, aut Ecclesiasticas personas, ab ista sententia expressa admittitur appellatio, quæ in dubio venit admittenda, vt per gloss. in l. qui restituere. ff. de rei vind. & in l. 13. t. 23. partit. 3.*

Ec 2 vnde

unde multo minus executio fieri debet contra fiscum, cum in hoc casu non sit ad pascua propria, sed ad communitatem alienorum.

ALLEGAT. CX.

Dehesas de pascuis publicis, ut fiant, & concedere, vel donare terras communes, domini vasallorum non possunt in suo territorio.

1 Domini vasallorum in sua iurisdictione habentur, ut Praetores perpetui, & Praesides in suis Prouinciis Romanorum tempore.

Praesides Prouinciarum solebant de bonis publicis donationes facere.

l. fin. C. de vendendis rebus ciuitatis.

2 Regis solum est concessionem terrarum facere in suis Regnis, & dehesas constituere.

l. 11. tit. 7. lib. 7. Recopil.

3 Pascua conseruari publice interest.

l. illud. ff. ad l. Aquiliam.

4 Domini vasallorum in sua iurisdictione nihil possunt donare de bonis communibus sine Regis facultate.

5 Forma non seruata actus est nullus.

l. cum hi. §. si Prator. ff. de transact.

l. 1. C. de praedijs Decurionum, lib. 10.

6 *l. probatorias 9. C. de diuers. offic. lib. 12.*

7 Verba geminata denotant mixtam voluntatem.

l. Balista. ff. ad SC. Trebell.

8 Dehesas dicuntur quasi defensas, quia a vicinis defenditur ius pascendi.

l. 8. tit. 33. p. 7.

l. Sabinus. ff. com. m. diuid.

l. locum 17. §. 1. ff. de usufructu.

l. si usufructus. §. rescripto. ff. de aqua pluuiarum arcenda.

l. si domus. ff. de seruit. urbanor. & n. 10.

l. si hoc loco. ff. si seruitus vindicetur.

9 Pastus non potest limitari in prauidicium eorum, quibus competit.

10 Seruitus pastus non potest limitari inuito eo cui debetur.

l. si eo loco. ff. si seruitus vindicetur.

l. si quid pars. C. de seruitutibus.

11 Dominis vasallorum non licet formam pastus mutare, nec facere defensas.

12 *l. 13. & 14. tit. 7. lib. 7. Recop. & num. 13. & 14.*

13 Res debet dare iudices ad inquirendum de occupatione terminorum.

l. 5. tit. 17. p. 3.

14 Regi solum competit facere defensas, & num. 15.

15 Regis proprium est terminorum assignatio.

16 Rex non debet dominis vasallorum concedere facere defensas in damnum vicinorum.

17 Pascua immutare, etiamsi omnes vicini consentiant sine Regis permissu.

l. 9. tit. 28. p. 3. & n. 18.

l. 1. tit. 7. lib. 7. Recopil.

18 Praesumptio iuris est ut competat vicinis alicuius oppidi pascendi ius in suis terminis.

l. in tantum. §. uniuersitatis. ff. de rerum diuisione.

l. ad sacra. §. intra maceriem. ff. de contrahend. empt.

19 cap. cum venissent, de institutionibus.

cap. cum Ecclesia Sutrina, de causa possessione & proprietate.

cap. cum persona, de privilegijs, lib. 6.

20 Popularis actio competit cuilibet de populo pro pascuis.

l. 1. & titulus. ff. de populari act.

l. cum qui. §. in popularibus, de iur. iur.

l. testatrix. §. 1. ff. si seruitus vindicetur.

21 Seruitia ut soluantur Regi sine eius licentia, defensas temporales quas dicimus atajados, fieri non possunt.

22 Princeps ex suprema potestate habet dominium generale in terminis sui Regni.

l. si qua loca. C. de fundis & saltibus rei dominica, lib. 11.

l. 1. tit. 11. p. 2.

Praxis Hispania, ut denuntietur possessoribus terminorum publicorum exhibeant titulos, quos a Regibus habent, alij non exhibitis Regi applicantur.

23 Domini territorij non possunt pascua ad culturam reducere sine Regis permissu.

24 Pastus ad culturam reduci non possunt sine legum derogatione, qua non permissu domini territorij.

cap. cum inferior, de maiorit. & obed.

25 Regalibus a Principe concessis solum dantur illa, qua conueniunt recognoscenti superiorem.

Rex nullo modo potest a se abdicare illa qua signum superma potestatis.

26 Iurisdictione a Rege concessa, non videtur concedi quod concernit regiam iurisdictionem.

27 Concilijs

27 Concilijs Populorum a Rege prohibetur pascua mutare.

28 Iurisdictione terminorum multum differt ab eorum dominio.

29 Domini vasallorum, licet fundatam intentionem habeant in iurisdictione contra vasallos, non vero contra Regem.

l. vltim. ad fin. ff. de eo quod metus causa.

l. si extraneus, vers. nisi forte. ff. de condition. causa data.

30 Dominis vasallorum etiam in terris solaris non licet pascuorum culturam adhibere ex sola voluntate, & n. 31.

31 Dominium habentibus terra non permissum eas ceruidas colere sine Regis licentia.

32 Praescriptio immemorialis habet vim tituli, & concessionis.

l. 3. §. duetus aqua. ff. de aqua quot.

Praescriptio contra Regem eius scientiam requirit.

33 Praescriptio immemorialis, quae supponit titulum, procedere non valet, ubi titulus esse non potest.

l. cum seruus 39. alia apud Iulianum.

§. constat. ff. de legat. 1.

34 Priuilegio quod adquiri non potest, nec praescriptione immemoriali.

Pascua ad bonum publicum spectant.

Priuilegia contra bonum publicum non valent.

l. fin. C. de offic. Magistri milit.

l. humilioribus. C. de susceptoribus, lib. 10.

cap. cum contingat, de foro compet.

l. 2. C. de priuilegijs Scholastic.

l. praescriptio 5. C. de operibus publicis.

An domini vasallorum possint in terris suae iurisdictionis concedere facultatem, ut terra qua pastus fuerint, ad culturam reducantur, vel ad id de illis, quae dicuntur valdios donationes facere, aut disponere, ut de pascuis publicis in aliqua parte fiant dehesas, ad explicationem l. 11. tit. 7. lib. 7. Recopilat.

R T posse dominos vasallorum donare bona publica, tenentur Auend. de exequend. mandat. cap. 12. num. 24. Mexia ad legem Toleti 2. fundamento 9. partis, num. 48. & 49. quos sequitur D. Castillo de usufructu, c. 54. n. 56. & 57. quorum fundamentum illud

est, quasi antiquitus dari solerent istae permissiones a Praesidibus Prouinciarum. *l. fin. C. de vendendis rebus ciuitatis, lib. 11.* & domini vasallorum in sua iurisdictione loco Praesidis habentur, ut notant Bartol. Iason, & Doctores in *l. stipulationum. §. fin. de verbor. obligat.* & velut Praetores perpetui, aut Praesides eius iurisdictionis, existimantur domini vasallorum, ut notauit Mastrillus *lib. 4. de Magistratibus cap. 17. num. 11. & 50.*

Sed tamen verius est, id solum Regibus esse permissum, nec dominis vasallorum licere, ut constat *l. 11. tit. 7. lib. 7. Recop.* ubi aperte prohibetur id fieri sine permissu regio, & cum proferatur generaliter ad omnes vrbes & villas Regni, & earum territorium, ut constat ibi, *Ciudades y villas de nuestros Reynos*, quod generaliter omne comprehendere videtur. Et cum aequè id respiciat oppida, in quibus domini vasallorum iurisdictionem habent, idem in eis dicendum est.

Praesertim, quia id prohibetur a Principe propter damnum quod generaliter & publicum euenire potest, ex eo quod vel loca publica donentur, vel pastus interuertatur ex cultura, quae ratio, quod generaliter respiciat totius Regni statum & conseruationem, similiter procedit in locis, qui subiacent iurisdictioni dominorum, ac perinde eadem debet considerari dispositio, arg. *l. illud. ff. ad l. Aquiliam.*

Et ideo dominis vasallorum id non permitti in terminis, tenuerunt Bobadilla *lib. 2. Polit. cap. 16. num. 153 & lib. 3. cap. 8. num. 82.* Azeuedo *in d. l. 11. n. 5.* Gutierrez *lib. 4. Practicar. q. 60. num. 6.* & contra Auendañum, & Mexiam defendit Zeuallos 3. tom. *commun. q. 749. num. 35. & seqq.* non posse dominos vasallorum aliquid alienare, vel disponere de bonis communibus, sine Regis facultate.

Deinde, quia id tanquam forma necessaria ad rerum publicarum alienationem *in d. l. 11.* requiritur, ut notauit Castillo *d. cap. 54. num. 30.* & quoties aliquid pro forma requiritur, actus nullus est, nisi forma ad vnguem obseruetur *l. cum hi. §. si Prator. ff. de transact. cum vulgat. l. 1. C. de praedijs Decurionum, lib. 10.* adducti a Tiraquello *de retract. lignagier. §. 1. gloss. n. 11. & 12.* Cacherano *decis. Pedemont. 165. n. 18.* Cencius *de censibus 2. p. c. 1. art. 6. n. 12.* Farinae *in fragmentis, verb. lex, n. 203.* Gutier *lib. 2. canonicar. c. 15. n. 110.* Matienzo *in l. 2. tit. 3. gloss. 1. n. 13. lib. 5. Recop.*

Et merito Princeps id pro forma constituit. nam cum ad bonum publicum spectet, ut praediximus, pascua publica con-

Et 3 seruari,

feruari, ad eius curam spectat, quia pater Reipublicæ Princeps dicitur, ut tradit Seneca de Clementia, lib. 1. cap. 10. & cap. 14. & facit l. 3. ff. de offic. Præfetti vigilum, ibi: Nam salutem Respublica tueri nulli magis credidit conuenire, nec alium sufficere ei rei, quam Casarem. Adde l. prohibitum 5. C. de iure fisci, lib. 1. o. l. Probatorias 9. C. de diuersis officiis, lib. 12.

7. Ulterius. nam valde enixè, & verbis geminatis alienationem bonorum publicorum prohibet dicta lex 11. ibi: No pueden dar tierras algunas sin preceder licencia nuestra, ni valgan las dadas en que no huuere interuenido nuestra licencia. quæ verba geminata enixam voluntatem inducere videntur ex his, quæ adducunt DD. in l. Balaista, per textum ibi. ff. ad Trebellianum. cum notatis à Matienzo in l. 11. tit. 8. gloss. 3. num. 3. lib. 5. Recop. pluribus Barbosa de axiomatibus, verb. actus, cap. 2. num. 14. & verb. Geminatio, n. 105.

8. Ulterius, quod attinet, an permittatur dominis vasallorum concedere facultatem faciendi dehesas, quæ apud nos ita dicuntur, quasi defensas, quia à vicis vicinis defenditur ius pascendi, quod aliàs haberent, & ita ex l. 8. tit. 33. p. 7. etymologiam tradit D. Sebastianus Couarr. in Thesaurio lingue Castellæ, verb. dehesa, & veriorē hanc verbi originem censeo, quàm Arabicam esse verbum, ut ex Didaco Vireo refert, vel Hebræum, & non licere facere dehesas acotadas dominis vasallorum in terris suæ iurisdictionis, suadetur, quia certum est semel ius pascendi à populo acquisitum, non posse in eius præiudicium & vicinorum immutari, ut arg. l. Sabinus. ff. commu. diuidendo. l. locum 17. §. 1. ff. de usufructu. l. si usufructus. §. rescripto. ff. de aqua pluuiæ arcenda. l. si domus, de seruitut. urbanorum. l. si hoc loco. ff. si seruitus vindicetur.

9. Vnde in præiudicium eorum, quibus competit, pastus non potest limitari, quod dicimus acotar, vel facere dehesas. Socinus in l. serui electione. §. 1. ff. de legat. 1. Roderic. Suar. allegat. 15. num. 10. Cepolla de seruit. rustic. prædior. cap. 91. de seruitut. iur. pascendi, num. 59. D. Couarr. Practicar. cap. 37. n. 6. & 7. Sesse 1. p. decis. 74. n. 20. & 47.

10. Quod etiam procedit, etsi pascua communia non sint, sed solum sit constituta seruitus pascendi in alieno territorio: nam ex eo quod facit dehesa, limitatur, & impediuntur pascua, ut ex l. si domus. ff. de seruitut. urbanorum. l. si eo loco. ff. si seruitus vindicetur. l. si quid pars. C. de seruitut. tenuerunt Socinus lib. 1. conf. 105. Crauetta consil. 4. num. 4. Suar. ubi proximè. D. Couarruias

lib. 1. variarum, cap. 17. num. 12.

11. Et magis in terminis dominos vasallorum non posse mutare formam, & modum pascendi, probauit Hondedeus vol. 2. consil. 34. num. 6. 31. & 32. & facere dehesas, & limitare pascua, esse de Regalibus, & reseruatum supremæ potestati, Auendañus, quamuis dominis vasallorum, ut illorum iudex plura concesserit, id tamen solum Regi competere, notauit 1. p. de exequend. mandat. cap. 4. num. 24. eis verbis. Et ideo non licet etiam in propriis fundis facere defensas, quas vulgò prados acotados, appellamus, ut notat Mattheus in constitut. regni Siciliae lib. 1. rubr. 55. n. 8. loquendo in dominis vasallorum facientibus defensas inuitis subditis, & iure huius Regni, est textus in pragmatica Granate, folio antiquioris impressionis 148.

12. Et idem Auendañus eadem 1. p. c. 12. n. 44. nota verba ibi: Redeundo igitur ad propriam materiam promissam in principio huius capituli dico, quod domini vasallorum, nec suos fundos, nec terminos rotundos, ut sic dicam, possunt facere defensas, & hoc colligitur ex pragmatica huius Regni condita en el Real de la Vega anno 1503. & in ciuitate Cordubensi folio mihi pragmaticarum 63. & ibidem reprobatur quadam ordinatio ciuitatis Abulensis in contrarium facta, quæ est l. 13. & 14. tit. 7. lib. 7. Recop. vbi expressè deciditur sine Regis facultate non posse etiam in propriis fundis pastum communem restringi, & prohiberi, & ibidem tradit hoc procedere etiam si ex voluntate, & consensu vniuersitatis hoc facere domini intenderint, quia solum possunt domini, quod permittitur Rectoribus populorum, quibus id non licet sine Regis facultate, & pastus communis non potest ab eis prohiberi vicinis, ut probauit Bertrandus, 3. consil. 12.

13. Sed & idem Auendañus d. cap. 4. num. 24. tradit eis verbis: Item nota quod facillimè debet Dominus Rex concedere iudices ad inquirendum de occupatione terminorum, ut l. 5. tit. 17. p. 3. maxime contra facientes defensas, aut prata, quæ vulgò dicuntur, prados acotados: nam sine in pascuis publicis totius termini, siue in terris aratis, non licet hoc facere: nam sublato fructu licet depascere in terris alienis, quorum fructus naturales omnium sunt, ut notat Ioannes Faber in princ. Instit. de l. Fusia Caninia tollend. quem sequitur Cassaneus in consuetudin. Burgundia, in glossa quelque, num. 2. in §. 2. & quod utilitas huius pastus sublato fructu sit communis in terris, quæ vallate non sunt pro vineis, vel oliuetis, notat loquendo in terminis Rodericus Suar. in allegat. 15. & in Regno Granatensi est l. 13. tit. 7. lib. 7. recopilat.

Ex

14. Ex quo fluit ratio, quare dominis vasallorum non permittatur facere dehesas, sed solum Regi reseruatum: nam cum à communi pascendi iure illud quod limitatur, & dehesa acotada includitur, eximatur, non licet domino vasallorum pastus vtilitatem subditis auferre, sed solum Regi, excuius permissione pascuis publicis omnes vtuntur, idque solum ex iusta causa, & quæ respiciat incolarum commodum à Rege concedendum, & de Regalibus esse, id concedere tradit D. Couarr. practica. cap. 37. num. 3. vers. quidquid sit, vbi tradit iure nostro regio, ex l. 14. tit. 7. lib. 7. Recop. solum Regi competere facultatem, ut agri, prati, & dehesas fiant, & ipsis dominis agrorum non licere, nisi expressè Rex permiserit.

15. Quod etiam expressè notauit Iosephus Sesse 1. p. decis. 74. Regni Aragonum, num. 3. ibi. Nam inter varias species bonorum ad supremos Principes pertinentes, de quibus Couarr. in reg. Possessor. 2. p. §. 2. num. 7. Menoch. consil. 201. num. 127. duæ sunt potissima, terminorum assignatio, & defensionum constitutio. & iterum ibi, num. 20. & sic domini inferiores populorum non possunt facere forestias defensionum in terminis illorum, quia sic auferrent pascuorum commoditatem, quod facere non possunt absque consensu particularium. & rursum ibi, num. 29. Quare fateri oportet hanc facultatem constituendi defensionum, & eodem modo tollendi ius pascuorum fuisse ab initio nascentis Regni Regibus reseruatam, quando diuiserunt terminos, & eos vniuersitatibus assignarunt in dotem.

16. Sed & quod plus est, tradit idem Sesse d. decis. 74. num. 47. non solum proprium id Regum esse, sed nec Reges posse id concedere dominis vasallorum, ut dehesas faciant in præiudicium vicinorum. Nota verba: Secundo supponi oportet pro hac opinione, quod dominus Rex de iure non potest concedere alicui domino locorum, seu vniuersitati ius faciendi defensionum in præiudicium vicinorum habentium iura commentionata. Quod nulla alia eget probatione, quàm ea, quæ defumitur ex successiua praxi supremi Senatus, in quo in locis dominorum, & in omnibus facultas à Rege petitur, & causa discussa, & examinata solum id conceditur, quando omnium vicinorum vtilitas id exposcerit, ut inde eorum præiudicium non impediat, imò illorū consensus petitur exactis, quæ dicimus diligencias à concejo abierto.

17. Et aded regia facultas desideratur, ut vel limitetur pastus communis, aut aliquid ex iure publico diminuatur. Nam in pascuis & reliquis, quæ pertinent ad vsum

publicum, de quibus in l. 9. tit. 28. p. 3. sine Regis permisso, & facultate non licet aliquid immutare. l. 1. l. 11. tit. 7. lib. 7. Recop. & agnoscunt Bartol. Castrensis, & alij antiquiores in l. continuis. §. cum quis. ff. de verb. oblig. Alex. vol. 4. conf. 1. num. 11. Menoch. consil. 726. num. 6. Cabedo 2. p. decis. 18. Gregor. Lop. in l. 2. tit. 19. p. 2. & in l. 15. tit. 5. p. 5. Auiles in cap. Pratorum 30. gloss. verb. gracias, num. 3. Felician. de censib. 1. p. lib. 2. cap. 3. num. 3. Bobadilla lib. 3. Polit. cap. 8. num. 82. Auendaño de censib. cap. 68. Rodrig. de annuis reditib. lib. 1. cap. 14. num. 67. Azeuedo add. l. 11. n. 3. vbi tradit procedere etiam, si omnes ciues consentirent, nisi Regis licentia procederet, & probarunt Guttierr. practica. lib. 4. q. 60. num. 7. D. Castillo de usufruct. cap. 54. num. 28. cum seq. Zeuallos tom. 3. communium, q. 749. n. 35.

18. Et non posse vicinis diminui pastum, vel limitari facta dehesa, inde suadetur, quia pro incolis alicuius oppidi est iuris præsumptio, ut illis competat ius pascendi in suis limitibus, facit l. in tantum. §. vniuersitatis. ff. de rer. diuis. l. 9. tit. 28. p. 3. vbi Gregor. Lopez in gloss. son establecidas. D. Couarr. practica. cap. 37. num. 1. Burgos de Paz in l. 3. Tauri 1. p. conclus. 3. num. 463. Mexia ad leg. Toleti 9. p. fundam. 2. num. 67. Valascus de iure emphyteutico, q. 8. num. 42. Mieres 4. p. de maiorat. quæst. 20. num. 39. 114. & 117. Azeuedo in l. 3. tit. 7. lib. 7. Recop. qui constituunt vniuersitatem fundatam habere intentionem in omnibus commoditatibus, quæ intra suos terminos percipi possunt, & in eis præsumptionem habet dominij, & iuris commoditatum & pascui vniuersitas, ut ex l. de sacra. §. intra macerit. ff. de contrahend. emptione, notant Doctores ibi, & alij, quos refert Auendañ. de exequend. mandatis 1. p. cap. 4. num. 3. addendi Castrensis num. 7. Socinus senior num. 22. in l. 1. ff. de acquirend. possess. Ruin. lib. 1. consil. 22. num. 7. & consil. 26. num. 7. & consil. 40. num. 14. Curtius iunior consil. 41. num. 9. Parisius lib. 1. consil. 15. num. 9. Socinus iunior lib. 2. consil. 160. num. 3. Alciat. respons. 175. num. 1. Natta consil. 470. num. 10. Gabriel lib. 1. consil. 9. num. 11. Surd. consil. 151. num. 4. Alciatus de præsumptionib. reg. 2. præsumption. 20. num. 2. Menoch. de præsumptionib. lib. 3. præsumption. 100. num. 9. cum seq. Adde alios plures, quos refert D. Solorzan. tom. 1. de iur. Indiar. lib. 2. c. 6. n. 91.

19. Et ideo non est necessarium vniuersitatem probare dominium, aut ius commoditatis & pascui, sed ex præsumptione iuris, quam pro se habet, transfert onus probandi in aduersarium, arg. c. cum venissent de

de instit. c. cum Ecclesia Sutrina, de causa possess. & propriet. cap. cum persona, de privilegiis, lib. 6. gloss. in l. sicuti. §. si queratur. ff. si seruitus vindicetur, & DD. utrobique, Bald. in l. Titia. ff. solut. matrim. & in l. non ignorat. C. qui accusare non possunt. Otorora, & alij plures, quos refert, & sequitur Ioann. Garcia de nobilit. gloss. 8. à n. 5.

20. Ex quo permittendum non est domino vasallorum, ut eis possit pascua limitare, & præiudicium inferre, quia pro his commoditatibus cuilibet de populo competit actio popularis. l. 1. & toto titulo, de popular. actio. l. cum qui. §. in popularibus. ff. de iureiurando. l. testatrix. §. 1. ff. si seruitus vindicetur. Castrensis vol. 1. conf. 139. Gregor. Lop. in l. 26. tit. 2. p. 3. gloss. verb. e contod. as sus pertenencias. Auendañ. de exequend. mandat. 1. part. cap. 12. num. 2. 3. & 4. Tiberius Decianus vol. 4. responsio 52. num. 4. Roderic. Suar. allegat. 26. & de natura popularium actionum satis tradidimus 1. p. decis. Granatens. 30. per totam.

21. Et ideo procedit, ut in præiudicium vicinorum non possit dominus populi facere defensas, ut etiã ipsa vniuersitas, cui pascua competunt, non possit illas facere, si in pascuis aliqui habeant communitatem, etiam si ad soluenda seruitia communia Regi, id fiat, nisi licentia Regis præcedat, ut tradit Mexia ad l. Toleti 9. p. fundamento 2. num. 65. ibi: Nec ex eisdem agris ad seruitia soluenda partem aliquam certis possunt claudere limitibus, & prohibere pascendi usum. & statim subdit num. 66. sed nec hac ratione homines plebey in vicinorum ius pascuandi in suo territorio habentium præiudicium, defensas temporales, quas vulgus atajados appellat, ut ex herba locutione regia tributa soluantur, facere possunt. addendi D. Couarr. lib. 1. variar. cap. 17. num. 11. vers. si Rectoris. Surd. vol. 1. conf. 65. num. 11. & ideo in regijs facultatibus, quæ ad hoc conceduntur, semper excipitur, ut praxis, & stylus supremi Senatus ostendit, facultates expediri sine præiudicio eorum, qui commune ius pascendi haberent.

22. Quæ omnia, ut regia facultas requiratur ad restringendum pastum, inde prouenit, quia Principes ex suprema potestate habent dominium generale in omnibus terminis sui Regni reseruatim circa agros, pascua, montes, & flumina publica, ita ut hoc casu in dubio de Realengo censeantur, & tam in possessoriis iudiciis, quam petitoriis Princeps habeat fundatam intentionem contra quoslibet alios possessores, qui legitimos titulos non ostenderint, quia ex l. f. qua loca. C. de fundis & saltibus rei

dominica, lib. 11. vbi loca, quæ de Realengo dicuntur, à quocumque occupata, esse restituenda, traditur rescriptis per subreptionem impetratis, & præscriptione longi temporis summotis, quia nec diuturna incubatio, nec precaria possessio regiam proprietatem abolere possunt, & ex l. titul. 11. p. 2. Anton. Gabriel, Mascardo, Auendaño, Valasco, Matienzo, Azeuedo, Ioanne Gutierrez, Peregrino, Percira, Humada, Belluga, Menchaca, D. Couarr. Mieres, Bobadilla, & aliis probauit D. Solorzano 2. tom. de Indiar. gubernat. lib. 4. cap. unico, num. 85. ex quo fundatur stylus, & praxis in recuperatione terrarum, quæ dicuntur de Realengo, ut denuntietur possessibus exhibeat titulos & rescripta, quæ à Regibus obtinuerunt ad prædictam possessionem, aliàs non exhibitis, regali Patrimonia applicentur.

23. Sed etiam ex Socino, Cepolla, Crauerata, Surdo, Bertrando & aliis in terminis dominorum territorij, vel termini, ut non possint pascua ad culturam reducere, nec ibi aliquid seminare, vel vites plantare, nec modum mutare pascendi, probauit Oterus de pascuis, cap. 16. num. 2. qui adducit Auendañ. 1. p. de exequend. mandat. cap. 4. num. 2. vers. & semel adquisito, vbi ex Romano & Couarr. probat semel adquisito iure pastus in alieno territorio, non posse inuitis eis, qui habent ius pascendi, deterius reddi pastam; ergo multo minus poterit in præiudicium illorum, qui in proprio territorio naturaliter eis pascua competunt, ut incolis cuiusque oppidi in suis terminis: ut quemadmodum non potest pastum immutare, ex sententia Auendañ, multo minus poterit ex terris pastus, quas Baldios dicimus, aliquid priuatis donare.

24. Facit: nam cum legibus nostris prohibeatur, ut terræ incultæ, ne præiudicium pascuis fiat, ad culturam reducantur, necessarium erat, ut id fieret, legum facere derogationem, quæ nullo modo permittitur dominis vasallorum, qui legibus subdunt, cap. cum inferior, de maiorit. & obedientia, quia leges seruare tenentur, nec possunt eas condere, vel abrogare, Moltesius ad consuetud. Neapolit. 1. p. cap. 6. num. 18. Mastrillus lib. 4. de Magistrat. cap. 17. num. 57. relati ab Azeuedo in rubrica, tit. 1. lib. 2. Recopilat. n. 10.

25. Id enim solius Principis est, & quamuis amplissimam concessionem iurisdictionis, & territorij, & aliqua expresserit Regalia, adhuc solum concessa videntur illa, quæ conuenire possunt recognoscenti superiori, iuxta quæ notarunt Bald. in rubr. de rer. diuis.

diuis. num. 11. Rubeus consil. 59. num. 11. Barbofa in l. comperit. num. 170. C. de præscript. triginta, vel quadraginta annorum, Cabedo 2. part. decis. 40. num. 6. illud verò quod Principi in signum supremæ iurisdictionis reseruetur, & velut regalidiamati infixum, à regio folio, nulla concessione, vel pacto auelli poterit, ut ex Baldo, Oroscio, Castrensi, Angelo, Alexandro, Mandelo, Mastrillo, Parladorio, Marta, Salgado, & aliis pluribus, in terminis legis condendæ, vel abrogandæ, ut à se nulla concessione, vel contractu Princeps abdicare posset, ego notaui decis. Granatens. 18. num. 14. & 15.

26. Rursus, quia certum est, etiam si Rex concedat iurisdictionem dominis vasallorum, quantumuis concessio amplissima sit, non veniunt in eam, quæ sibi Princeps reseruauit, & concernunt supremum dominium, & regiam iurisdictionem, Albericus in l. fin. C. de iurisdic. omnium iudic. Couarr. practicar. cap. 4. in principio, & in l. contra publicam. C. de re militari, & in l. 1. C. de privilegiis scholasticorum. & in l. 1. C. de veteranis lib. 1. Fuluius Constantius in l. unica. C. penes fiscalibus credit. præferri, lib. 10. num. 95. Afflict. & Octavianus relati à Barbofa in d. l. comperit. n. 166.

27. Et cum Princeps sibi prædictum reseruauerit, ut constat d. l. 11. ibi: Sin preceder licencia nuestra, & prohibuerit, ne concilia populorum, aut Magistratus possint eam facultatem concedere, videtur nunquam voluisse dominis vasallorum permittere, cum sibi retinuerit Rex velut signum & partem supremæ potestatis; iuxta quod notat Cabedo vbi proximè n. 8.

28. Vnde excluditur illud quo principaliter mouentur Auendañus & Mexia, ut admitterent opinionem contrariam, quasi domini vasallorum habeant fundatam intentionem etiam contra Regem in terris suæ iurisdictionis, quippe etiam si funder quoad iurisdictionem, quia ab ipso Rege habeat, non tamen quoad dominium territorij, ut notarunt idem Auendañ. d. cap. 4. num. 6. vers. ex quo infero, & in d. cap. 12. num. 3. Mexia vbi supra 9. part. 2. fundamento num. 77. Couarr. practicar. c. 37. num. 1. Valasco de iure emphyteutico quest. 8. num. 38. & seqq. Azeuedo in l. 4. tit. 15. lib. 4. Recopil. num. 55. & seqq. Mieres de maiorat. 4. part. q. 20. num. 36. & seqq. diuersa namque est iurisdic. à dominio terminorum, Socinus volum. 3. conf. 95. vol. 8. Oldrado conf. 27. Bald. in l. à procuratore. C. mandati. Couarr. pract. c. 1. n. 10. vers. decima conclusio, & in regul. peccatum 2. part. §. 9. num. 88. Io. Bapt. Larrea Fisc. Alleg. Pars I F.

Bobadilla lib. 2. politic. cap. 2. num. 70.

29. Sed vltra excluditur illud fundamentum: nam etiam quoad iurisdictionem, quamuis domini vasallorum fundent contra ipsos vasallos, & alios quoscumque, non tamen poterunt fundare contra ipsum Regem, cum eis iuris præsumptio resistat, quæ ex priuilegio iurisdictionis sibi à Rege concessæ resultat, ut argumento l. vltima, in fin. ff. de eo quod metus causa. l. si extraneus, vers. nisi forte. ff. de condic. caus. dat. ex Fabro; Baldo, Guidone Papa, Auendaño, Matthia Cancerio, Gregorio Lopez, Auila, Bobadilla, Ang. Morla, Afflict. Luca de Penna; Carolo de Grassis, notaui Mastrillus lib. 3. de Magistrat. cap. 2. n. 14. & 15.

30. Deinde etiam excluditur; quod notaui Mexia vbi supra num. 48. & videtur sequi D. Castillus dict. cap. 54. num. 57. Et quamuis aliqui denegauerint prædictam facultatem dominis vasallorum, tenet sine dubitatione, & eam concedunt quoties oppida solaria sunt, de quibus agimus 1. parte allegatione 46. Nam in eis posse concedere dominos prædictam facultatem, ut loca inculta, quæ pastui deseruiunt, ad culturam reducantur; iuxta sententiam Auendañ, & ita fieri in Catalonia tradit Cancerius lib. 3. variar. cap. 4. num. 60. cui addit Auendañ. de censibus c. 12. Mieres de maior. 4. p. q. 20. n. 48.

31. Sed tamen ex prædictis dicendum est; nec in his casibus dominis vasallorum licere in bonis solariis loca inculta, quæ pascuis deseruiunt, ex suo solum permittu & voluntate ad culturam reducere, etiam si propriè illorum & iuris solarij essent terræ totius territorij: nam cum ad bonum publicum pascuorum prohibitio huiusmodi facultatis respiciat; & ideo etiam ipsi domino terræ incultæ, qui directo, & vili dominio rem possidet; non sit permittum Regibus nostris pascua interuerrere, mutare, & ad culturam reducere. Et, ut notaui; dominos vasallorum sub legibus esse; nec eis posse derogare, ideo non poterunt quamuis dominium directum in terris suæ iurisdictionis iure solarij obtinerent, contra leges permittere pascua mutari, & terras ad culturam reduci.

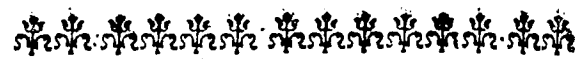
32. Denique similiter ex prædictis excluditur id quo maximè domini vasallorum iuuari solent in hoc casu, præscriptio scilicet immemorialis; ex qua prædictam facultatem dari posse ab eis tenuit Auendañ. & Bobadilla dict. lib. 2. cap. 16. n. 153. quasi præscriptio immemorialis habeat vim tituli, cõcessionis, & priuilegij, ut notarunt

notarunt DD. in l. 3. §. ductus aqua. ff. de aqua quotiana & aestua. Iason in l. si certis annis, limitat. 10. C. de pactis, pluribus Bursatus lib. 1. consil. 23. num. 19. & seqq. Boërius decis. 39. D. Couarr. in reg. possessor. in principio, num. 8. Ioann. Garcia de nobilitate gloss. 12. num. 54. & sequent. Zeuallos commun. tom. 1. q. 45. num. 4. Fontanella de pact. nupt. tom. 1. claus. 4. gloss. 17. n. 30. D. Ioannes de Solorzano de iur. Indiar. lib. 3. c. 3. n. 76. Nam id facile excluditur ultra quæ alibi notauimus allegat. 15. n. 26. ad immemoriam contra Principem esse necessariam scientiam, & patientiam Principis, & in iurisdictione, vt necessariò requiratur, tenuerunt Azeuedo in l. 14. num. 8. tit. 1. lib. 4. Recopil. Iason in l. Barbarius, Philippus num. 52. de officio Prætoris. Couarr. in reg. possessor. in princip. 2. p. num. 8. Zeuallos ubi proximè q. 58. Cenedo canonic. question. cap. 37. num. 17. Fachin. lib. 8. controuers. cap. 23. & videtur expressè probari l. 15. tit. 1. lib. 4. Recopilat. ubi excluditur consuetudo quæ induxit iurisdictionem, quia fuit sine scientia, & patientia Principis.

33. Verumtamen, quamuis his qualitatibus, & aliis pluribus, quas requirit immemorialis, probaretur, quod difficile est, adhuc tamen procedere non potest: nam cum eius vis inde proueniat, quia titulus propter eam præsumitur, quando per rerum naturam, vel rei veritatem nunquam potuit contingere titulus, qui erat præsumendus, tunc immemorialis probatio nihil prodest, Barbof. in rubric. C. de prescript. 30. vel 40. annorum, ex n. 394. Ioan. Garcia de nobilitate gloss. 12. num. 80. & præter ea, quæ supra notauimus num. 13. & 14. nunquam prædictam facultatem concedere Principem, quia est de Regalibus, quæ referuata in signum supremæ iurisdictionis, nec posse à Rege auelli, faciunt verba textus in l. cum seruus 39. alias apud Iulianum 40. §. constat. de legat. 1. ibi: sed ea prædia Cæsaris, quæ in formam Patrimonij redacta sunt, si legentur, nec æstimatio eorum debet præstari, quia commercium eorum, nisi iussu Principis, non sit, cum distrahi non soleant. iunctis quæ adducunt Cuiacius lib. 10. questionum Papiniani in l. pacta 72. de contrahend. empt. Conanus lib. 3. comment. iuris cap. 15. num. 6. Thomas Sanchez de matrimonio lib. 5. disp. 5. n. 5. & 12.

34. Et quod priuilegio non acquiritur, nec præscriptione immemoriali, quæ illud supponit, & inter se æquiparantur præscriptio, & priuilegium, gloss. in cap. nouit, de iudicis, cap. cum contingat, de foro competent.

ibi, ex consuetudine, vel indulgentia. Alex. vol. 4. cons. 74. Balbus de prescript. 1. p. q. 12. num. 6. Didacus Perez in l. i. gloss. 1. tit. 6. lib. 3. ordinamenti; Barbofa axiomat. iuris, verb. consuetudo 56. num. 7. & cum, vt sæpius notauimus, maximè ad bonum publicum conducatur, ne pascua interuertantur, quasi contra illud etiam, si priuilegium concederetur, non valeret. l. fin. C. de offic. magistri milit. l. humilioribus. C. de susceptoribus lib. 10. l. 2. C. de priuileg. scholast. Gironda de priuilegiis, num. 334. & seqq. & deficiente priuilegio, aut quando locum habere non potest, nec etiam procedit præscriptio immemorialis. l. præscriptio 5. C. de operibus publicis.

ALLEGAT. CXI.

Gabella debetur ex locatione fructuum.

- 1 Gabella non debetur nisi ex venditionibus. l. 1. & 2. tit. 17. lib. 9. Recop.
- 2 Locato fundo non transit dominium ad conductorem, sed tantum usus. Venditioni repugnat pactum ne dominium transeat. l. cum manusata 80. §. fin. de contrah. empt.
- 3 Locatio est rei, vel opera mercede constituta, concessio ad usum. l. 1. tit. 8. p. 5. Princip. Inst. de locat.
- 4 Pactum vt dominium non transeat in venditionem, donec pretium non soluitur, transfert contractum in locationem, vel est venditio conditionalis. §. vendita. Inst. de rer. diuis. l. 1. §. si minor. ff. de rebus eorum.
- 5 l. sicut emptio 20. §. interdum. ff. locati. l. item si pretio 22. ff. locati, & §. cum insulam, num. 6. & num. 30. 33. & 34.
- 6 l. sed adde 19. §. 1. ff. locati. & num. 26. 27. & 28.
- 7 Fructuum in locatione fundi, dominium transit. Emptionis est dominium transferre. Princip. Institut. de emptione, & venditione.
- 8 Alienatio omnis emptionis verbo explicatur. l. statu

- l. statuliberi 29. §. 1. ff. de statuliberis.
- Venditio existimatur, quando pro certo pretio res traditur.
- 9 Fænoris contractus ex abusu pecunia magis ad venditionem, quam locationem refertur.
- 10 l. locatio 2. §. adde. ff. locati, & n. 30. 32. 34.
- 11 l. si seruus communis 61. §. locati. ff. de furtis, & n. 16.
- 12 Pignus rei sua esse non potest. l. neque pignus. ff. de regul. iur.
- 13 Fructuum qui sperantur venditio consistit. l. nec emptio. ff. de contrah. empt. l. si iustum. ff. de action. empti. l. Quintus. ff. eodem. l. si fraudatur, fin. §. fructus. ff. quæ in fraud. cred. l. interdum. ff. de verbor. obligat. l. 1. tit. 5. p. 5.
- 14 l. cum manusata. §. sylua cadua. ff. de contrahend. empt.
- 15 Coloni qui dicuntur. l. libertio 21. ff. de annuis legatis, & num. 29.
- 16 Fructuum locatio magis est eorum venditio. Emptor fructuum non tenetur stare colonio fundi. l. emptorem. C. de locato. l. si is 9. ff. de action. empt.
- 17 Rescriptum regium, & conditio millionum explicantur.
- 18 Contractus ex communi vsu loquendi interpretandus. c. cum dilectus, de consuetudine. l. testatrix 25. §. plures ex municipibus. ff. si seruus vendicetur.
- 19 l. 12. & 13. tit. 17. lib. 9. Recopilation. & num. 31. l. 9. tit. 18. lib. 9. Recop. & n. 31.
- 20 Locatio fundi cum fructibus existentibus pro certo pretio facta venditio fructuum est, quia dominium transfert, & gabella debetur.
- 21 Locatio fructuum quæ dominium illorum transit, licet fiat pro annuis solutionibus, adhuc venditio dicenda.
- 22 Locare domum pro certo pretio ad venditionem vsus domus referendum. Gabella soluenda ex Ferreto ex lucro meretricio. l. idem quoties. ff. de condict. ob turpem causam.
- 23 Colonus dominium fructuum acquirit, vt possit in alium transferre & vendere. Io. Bapt. Larrea Fisc. Alleg. Pars I l.
- l. adibus. §. 1. ff. de donation. l. in venditione, in princip. ff. de bonis auth. iudic. possidend.
- 24 Locatio non solet mutare dominium. l. non solet 42. ff. locati.
- 25 Venditio eo pacto, vt dominium non transeat, nisi soluto pretio, transfert contractum in locationem donec soluitur.
- 26 Venditionis, & locationis nominibus promiscuè vtuntur Iurisperiti. l. Sabinus 20. ff. de contrahend. empt. & num. 30. l. conuenit 65. ff. eodem, & n. 30. l. veteris. ff. de action. empt. l. idem est 20. ff. eodem. §. adde. Inst. de locatione. §. item quaritur. Inst. eodem.
- 27 l. si prædium. C. de adilitiis actionibus. l. 63. tit. 5. p. 5. c. si Papa, de priuilegiis lib. 6.
- 28 Obiter dictum curandum non est.
- 29 Locatio ubi dicitur in fundo, cum fructibus non accipienda respectu fructuum, sed fundi, cuius dominium non transfertur.
- 30 Aedificium solo cedit. §. cum in suo solo. Inst. de rer. diuis. l. final. C. de legibus. l. Sabinus 20. ff. de contrahend. empt.
- 31 Gabella soluenda ex locatione pastus ad glandes, & herbam.
- 32 Artifices & operarij, qui suis expensis domum construxerunt, non debent gabellam, quasi ex locatione, ex sententia Senatus. l. 1. §. 1. ff. de superficiebus.
- 33 Redemptores 39. ff. de rei venditione.
- 34 Artifices aedificiorum priuilegio augendi, non grauandi. l. fin. C. de excusation. artific. lib. 10. Consuetudo plurimum operatur ad solutionem gabellarum. l. 9. tit. 18. lib. 9. Recop. l. 2. tit. 22. lib. 9. Recop. Conciliatio l. locatio 2. §. idem, cum l. item si pretio 22. §. cum insulam. ff. locati.
- 35 Gabellam debere Monasterium ex regulis, quas per operarios fabricabat, & vendebat, decisum fuit.
- 36 Fructus fundi arena est. l. diuortio. §. si vir. ff. solut. matr. l. usufructu legato. ff. de usufruct.
- 37 Ecclesiastici ex venditione rerum suarum gabellam non debent. c. 1. de immunit. Ecclesiar. lib. 6. c. quamquam, de censibus lib. 6. & n. 42. & 45.

cap. si tributum 3. quest. 1.
l. ad instructionem. C. de sacros. Eccles.
l. placet. C. de sacrosanct. Eccles.
l. 5. tit. 6. p. 1.
l. 6. tit. 17. lib. 9. Recop.

- 38 Monachi qui ex sua lana pannos conficiunt, ex venditione illorum gabellam non debent.
- 39 Salem conficientes Ecclesiastici ex suis puteis falsis vendere possunt, nec soluunt gabellam.
- 40 Ecclesiastici qui vendunt etiam carius quam emerunt, quod eis superesset de illo, quod ad suam, vel suorum sustentationem emerunt, non debent gabellam.
- 41 Negotiatio in Ecclesiastico non dicenda vendere, quod superesset ex rebus, quas sibi emerunt.
- 42 Gabellam soluere debent Ecclesiastici ex rebus, quas ex negotiatione vendiderint.
l. 7. tit. 18. lib. 9. Recop.
- 43 Negotiatio clericis interdicta.
c. fin. de vita & honestate clericor.
c. Predicator. 64. 16. q. 1.
c. Clerici. 1. 14. q. 4.
c. negotiator, distinct. 88.
c. eiciens, distinct. 88. & n. 4.
- 44 Negotiatio est consuetudo emendi & vendendi, lucris causa.
c. 1. & 2. ne clerici, vel uouentes.
- 45 Clericus non dicitur negotiator, qui semel, aut bis fecerit venditiones.
- 46 Consuetudo successiva vendendi inducit negotiationem.
- 47 Vnas emere, & ex illis vinum facere, & vendere in Ecclesiastico, negotiatio est.

Fundus quando cum fructibus, vel ad pactum locatur, an consideretur venditio fructuum, vel locatio ad gabellam soluendam, pro interpretatione l. 12. & l. 13. t. 17. & l. 9. tit. 18. lib. 9. Recopilat.

Ro huius questionis resolutione notandum est, gabellam non deberi nisi ex venditionibus, ex l. 1. & 2. tit. 17. lib. 9. Recopil. ex locatione verò nunquam præstanda, vt notarunt omnes in eis legibus, & cum Ripa tradit Azeuedo in l. 13. tit. 17. lib. 9. Recop. num. 1. & 2. adductis Girona,

& Guterrio. Et ideò meritò dubitatur, an isti contractus respiciant venditionem, vel locationem, vt ex eis gabella debeatur.

Et locationem esse suadere videbantur, quia fundi, qui locatur, non transfertur dominium ad conductorem, sed tantum vsus, & ideo non potest considerari venditio, in qua proprium est, vt dominium ad emptorem transferatur, si venditor dominus sit; adeò vt contra naturam venditionis existimetur, ne dominium transeat. l. cum manu sata 80. §. fin. ff. de contrahend. empt. & in alium contractum, id est, locationem transfertur. Addendi Baldus in rubrica C. de contrahend. emptio. num. 19. Riminald. princ. Instit. de donation. n. 7. 8. & 32. Anton. Gomez tom. 2. var. cap. 4. n. 22. Afflictis decis. 338. Galganetus de condition. 2. p. c. 1. q. 196. in princ.

Et in eo differt locatio à venditione, quia per locationem non transfertur dominium, sed solum vsus rei. princ. Instit. de locato. l. 1. tit. 8. p. 5. Anton. Gomez 2. tom. variar. cap. 3. & locatio definitur, conuentio ex qua rei, vel operæ certa mercede constituta, ad vsum concessio fit. D. Pichar. princ. Instit. de locato, ex Hotomanno, & aliis Morla in emporio, tit. de locato, in præmissis, n. 19. latè Carroc. in tract. de locato, in princ. quest. 1. & in tit. de qualitate prime locationis. Laderchius de Imola consil. 189. num. 1. & 2.

Et quod ad hoc singulare, notandum est: nam si in venditione rei apponetur pactum, vt re tradita emptori, interim quo pretium solueretur, venditor retineret dominium, tunc contractus venditionis transfertur in locationem; quia interim, quod dominium non transit, locatio est, Baldus in rubrica ff. de contrahenda emptio, quest. 13. Afflictis decis. 398. Magonius decis. Florentina 91. num. 8. & decis. 92. num. 12. & sequent. & decis. Lucens. 31. num. 9. & 10. nam cum venditio esse non possit absque eo quod dominium transferatur, si dominus est venditor, debet ab ea remoueri omne quod eius translationem impediatur. Bald. in rubr. C. de contrahend. empt. num. 11. pluribus Galganetus de conditionib. & demonstrat. 2. p. cap. 1. q. 96. in princ. Menoch. cons. 444. num. 8. & ego notauit 1. part. in decis. Granatens. 42. numer. 22. non potest censer, sed sub conditione facta, quasi intersim quo non acquiritur dominium, complementum non recipiat contractus, & licet pactum reservationis dominij, nisi pretio soluto, non videatur contra naturam vendi

venditionis, sed potius ei consonum. §. vendita, Instit. de rerum diuisione; tamen quasi sub conditione celebrata venditio censeatur, Sesse decis. 42. num. 13. & hoc pactum valere probarunt Parlad. sexquicentur. definit. 58. §. 2. vbi inde interpretatur l. 1. §. si minor. ff. de rebus eorum. facit quod notauit Gratianus tom. 2. disceptationum. c. 354. n. 55.

Itaque interim quo impletur conditio, & pretium soluitur, si res fuerit apud emptorem, non potest considerari venditio, sed locatio censebitur, quod rectè comprobauit l. sicut emptio 20. §. interdum. ff. locati, ibi: Interdum locator non obligatur, conductor obligatur, veluti cum emptor fundum conducit, donec pretium ei soluat, & facit l. item si pretio 22. in princip. ff. eodem. eis verbis. Item si pretio non soluto intempta res facta sit, tunc ex locato erit actio. & rectè Cuiacius lib. 34. ad edict. Pauli, ex quibus istæ leges desumptæ, tradit finem d. l. 20. connectendum, vel continuandum cum initio d. l. 22.

Sed probari videtur expressè in l. sed addes 19. §. 1. ff. locati, eis verbis: Si saltuum pascum locasti, in quo herba mala nascebatur, cui consonat l. 14. tit. 8. p. 5. vbi in hoc casu locationem contrahi apertè traditur, & in fortiori casu etiam cum dominium transfertur, adhuc locationem considerari, notauit Iurisconsultus in l. item si pretio 22. §. cum insulam. ff. locati. ibi: Cum insulam edificandam locauero vt sua impensa conductor omnia faciat, proprietatem quidem eorum ad me transfert, & tamen locatio est, locat enim artifex opera sua, id est, faciendi necessitatem. Vnde licet in hoc casu consideretur dominium fructuum transferri, adhuc locatio diceretur, vt non soluatur gabella.

Sed contraria sententia, vt quando fundus ad pactum, vel fructus locatur, in eis veram emptionem contrahi, & venditionem, vt gabella debeatur, iuris rationibus, & expressis decisionibus confirmatur.

Primò, quia cum in hoc casu fructuum, qui conceduntur pro certo pretio, dubium non sit dominium transferri, contractus ad venditionem referri oportet, cuius natura est, vt dominium transferatur, princ. Instit. de emptio, & venditione. Bartolus in suis questionibus, q. 4. n. 10. Antonius Gomez 2. tom. variar. cap. 2. num. 1. Pinellus in l. 2. C. de rescind. vendit. 1. p. cap. 3. num. 28. Lafarte de decima venditionis, cap. 1. num. 1. & ex Pomponio, Hotomanno, Brisonio, Cuiacio, Forcatulo, Antonio Conscio, Connano, & Varrone, etymologiam desumit Morla in emporio tit. de contrahend. empt. in præmissis, num. 7. & 8. quibus adde Donellum lib. 13.

comment. cap. 1. & quæ ex Festo & aliis notauit Osvaldus ibi. Annæus Robertus lib. 1. animaduersionum, cap. 8. vbi ex Virgilio & aliis comprobatur.

Et ideo legibus duodecim Tabularum omnis alienatio, qua dominium transfertur, emptionis verbo comprehenditur. l. statuliberi 29. §. 1. ff. de statuliberis. Pichardus in rubrica de emptio & vendit. num. 3. cum seq. Petr. Gregor. 3. p. syntag. iuris, cap. 2. & contra naturam emptionis esse censeatur, si pactum apponatur, ne dominium transeat, quando dominium venditor habet, quia proprium emptoris est dominium transire, & quoties pro certo pretio res traditur, venditio existimatur, vt ex Barbosa, Monter. à Cueua, Milanensi, Giurba, Chaldas Pereira, Auendaño & aliis probauit decis. Granatens. 42. n. 1.

Facit etiam quod notauit Caluinus in Lexico iuris, verb. emptio, vt conductio sit, quando res quæ datur pro pretio, in eodem statu manet, dominio non translato, sed redit ad locatorem, solumque abusus conceditur: at verò quoties mutatur, & alienatur, emptio magis, quam locatio dici debet, & mirè conuenit quod tradit Cuiacius lib. 9. obseruat. cap. 15. ibi agens de scenore pecuniæ, cuius naturæ contractus existimetur, & postquam locationem videri dubitasset, quasi nummi vtendi dentur, & accipiantur certa mercede, tradit hæc verba: Verum enim verò scenus proprie locatio non est: nam earum rerum locatio contrahitur, quarum est vsus pecuniæ, abusus est, non vsus, contracta locatione eadem res redditur contracto scenore, non item inde, cum in fructibus non possit considerari eisdem reddi, sed illorum abusus conceditur, & dominium transfertur, videtur non posse illorum dici locationem, sed venditionem.

Sed & quod plus est, etiam si contractus contineat operarum locationem, si tamen principaliter datio interueniat, & translatio dominij, tunc non locatio, sed venditio consideratur, vt expressè distinguit IC. in l. locatio 2. §. aded. ff. locati, quando cum artifice conuentio fit ex auro suo mihi annulos faceret, quia tunc etsi artis locet operas, mihi aurum præstat, & dominium transfert, censeatur emptio & venditio; si verò aurum dedi, quia solum operas locat, dicatur locatio, itaque dominio ad me translato, vt in hoc casu circa fructus venditio censenda, vt pro interpretatione d. §. aded. notarunt Bartol. ibi. Socin. senior cons. 68. Fabianus in tract. de emptio & vendit. quest. 2. princip. num. 26. Alciatus respons. fo 513. m. 2. Tiraq. de retract. lignagier. §. 1.

gloss. 14. num. 86. Menoch. de retinend. possess. rem. 4. n. 18.

Secundò hanc differentiam considerasse expressè videtur *l. si servus communis* 61. §. locavi. ff. de furtis. vbi Iuriconsultus constituit differentiam inter locationem fundi, & fructuum venditionem: nam etsi tradiderit in principio, *locavi tibi fundum*, quia respectu fundi locatio est, cum illius non transferatur dominium ad conductorem, sed ad locatorem redeat, tamen in fructibus venditio consideratur, quia illorum dominium transit ad illum, qui fundum conduxit, *d. §. locavi*. ibi: & ideo colonum, quia voluntate domini eos percipere videatur, suos fructus facit. & iterum eis verbis. *Sed si tu alij fructus pendentes vendideris*, quasi in fructibus consideretur venditio ex locatione fundi, quod ex eo maximè suadetur, iuxta dictum §. locavi, quia conceditur conductori fundus ut vendat fructus, quo aperte suadetur illum eorum emptorem considerari; aliàs enim vendere, & dominium transferre non posset, ex eis; quæ suprâ notauimus n. 2. & 3.

Tum etiam & suadetur, quia traditur ibi inter locatorem, & conductorem conventum fuisse, ut fructus pignoris locatoris essent, quousque pretium solueretur, & pignus valere traditur, quod utique non subsisteret, nisi ad colonum fructuum dominium transferretur, & venditio eorum fiat, quia rei suæ locatori pignus consistere non potest. *l. neque pignus* ff. de regul. iuris.

Tertio, quia etsi fructus non appareant, sed in aliquibus annis sequentibus conductio fiat, tamen rectè venditio consistit, cum possit venditione comprehendi, non solum quod extat, sed quod speratur. *l. nec emptio*. 8. ff. de contrahend. empt. *l. si iactum*. & *l. Quintus* 40. de act. empt. *l. si fraudatur*, fin. §. fructus ff. quæ in fraud. creditorum. *l. interdum*. ff. de verbor. obligat. *l. xi. tit. 5. partit. 5.* cui adde quæ ego notavi r. part. decis. Granatens. 39. num. 10. vbi ex Bartol. Baldo, Iafone, Cardinali, Aleiato, & pluribus iuribus probavi spei ius considerari, ut in bonis sit, possit donari, vendi, & transmitti.

Quartò, hanc sententiam expressè, & in terminis videtur probare textus in *l. cum manu sata*. §. sylva cadua. ff. de contrahend. empt. ibi, *Sylva cadua in quinquennium demierat, quarebatur cum glans decidisset, utrius esset*, &c. & paulo post, ibi: *Ea autem, quæ in arboribus fuissent eo tempore, quo hæc caderentur, emptoris*, vbi venditio sylvæ conductio in quinquennium appellatur, & emptor qui fructus ex ea percipit.

Quod similiter probari videtur *l. liber-*

to 21. ff. de annuis legatis, vbi coloni respectu fructuum prædiorum emptores appellantur. ibi, *quæ prædiis à colonis, vel emptoribus fructus ex consuetudine domus meæ præstantur*; ut colonus dicatur, quando suis solum operis locatis cultura fundi ei committitur, ut probatur *l. si merces* 28. §. conductor ff. locati, iunctis traditis à Conano lib. 7. comment. cap. 11. & emptores sint illi, quibus fructus dantur, vel fundus cum eis utendus conceditur.

Et ad eò contractus conductionis fructuum à locatione distare, & emptionem esse, notavit Antonius Faber in *C. tit. de locato*, definitione 38. qui tradit ita à Senatu Sabaudia decisum, & in eleganti casu notavit idem Faber de erroribus Pragmaticorum, decade 6. errore 6. dum Practicorum errorem notat, quatenus admittunt, ut venditione fructuum fundi eius facta conductio dissoluatur, & non debeat stare colono is, cui fructus venditi sunt, quasi ius maius consideretur in emptore fructuum, quàm in colono, quippe id admittit, posse procedere, quando cum fructibus fundus ipse venderetur: nam tunc procedit decisio legis emptorem. *C. de locato*. At verò si solum fructus vendantur, nihil amplius ex venditione eorum emptor acquirit, quàm fundi conductor, quia similiter dominium ad conductorem transit, quemadmodum ad emptorem fructuum, *d. l. si servus*. §. locavi. ff. de furtis. nec definit esse venditio, eo quod conductor suis expensis fructus percipiat. *l. si is* 9. ff. de action. empti. ibi: *Si is quæ lapides è fundo emerit, tollere eos nolit, ex vendito agi cum eo potest, ut eos tollat*.

Quintò denique de nostro expressæ sunt dispositiones. nam ex peculiari rescripto Regis nostri edito anno 1575. expressè traditur, ut exigatur gabella ab istis fructuum conductionibus: nam etsi nomine conductionis fiant, veræ sunt venditiones, & ita communiter eo nomine appellantur in nostris Regnis, ut constat ex conditione 20. quinti generis 18. millionum, vbi expressè & venditiones appellantur, & gabellam deberi traditur. Nota verba rescripti Regij: *Y porque se ha tenido relacion que en algunas ciudades, villas, y lugares de estos Reynos despues que han labrado, y cultivado algunas personas heredades que tienen, y labran, de panes y viñas, y oliuares, y otros frutos y esquilmos y despues de estar mostrados los dichos frutos y esquilmos, antes de los coger, los venden à otras personas, y se subtraen de pagar el alcauala de las ventas de estos frutos con color que las escripturas que se hazen de esto suenan, y dicen que son arrendamientos, siendo*

real y verdaderamente ventas. Para obuiar estos fraudes, se ponga por condicion que han de pagar el alcauala de las tales ventas, aunque como dicho es, suenen y se digan las escripturas que desto se hizieren, son arrendamientos, y no embargante que hasta à qui, no se aya acostumbrado à pagar el alcauala de lo suso dicho, ni de qualquier cosa dello. refert in terminis Gutier. de gabellis, q. 37. n. 14.

Et cum verè, ut prædiximus, ex iuris regulis sint venditiones ex communi usu & nomine contractus interpretandi, ut notarunt Doctores in *l. si de interpretatione*, per textum *ibi. ff. de legibus*, cap. cum dilectus, de consuetudine. *l. testatrix* 25. §. plures ex municipibus. ff. si servitus vindicetur. Salazar de usu, & consuetud. cap. 2. Decian. vol. 2. conf. 44. D. Molina lib. 2. de primogeniis, cap. 6. num. 57. & in terminis; ut venditio fructuum ex locatione fundi censeatur, reiecta illorum differentia; qui eam voluerunt constituere inter conductorem fundi, vel fructuum emptorem, ut plus iuris emptori concederent, ut notauimus ex Fab. de error. d. decad. 6. errore 6.

Sextò etiam videtur expressè confirmari in nostris legibus Castellæ, *l. 12. & 13. tit. 17. lib. 9. Recop.* eis verbis: *Porque los arrendadores de las alcaualas de las yerbas del Maestrazgo de Calatrava, de que nos solemos y acostumbramos cobrar alcauala, & in l. 9. tit. 18. d. lib. 9.* agens de Commendatariis Ordinum Diui Iacobi, Alcantaræ, Calatravæ, & S. Ioannis, eximens eos à soltione gabellæ venditionum fructuum Commendarum, tradit de partibus illarum; qui locantur, teneri soluere gabellam, ut reliqui vasalli soluunt, in cuius legis dispositione valde notandum est, quamvis exemptos declaret in venditione fructuum Commendarum, tamen in pastuum & herbarum locatione gabellam deberi traditur; quasi magis à Commendatariis debeatur exlocatione pastus fundi; quàm de aliis fructibus venditis.

Et hanc sententiam; ut ex locatione pastus fundi gabella debeatur, quasi tunc vera venditio pastus, vel herbarum contrahi censeatur, ultra dispositionem rescripti Regij, & legum nostrarum, illud verè tenendum est, ut si locetur fundus cum fructibus iam natis; & apparentibus ut feminatis, vel plantatis, vel ad pastum, quem dicimus *debesa*, tunc sine dubio censebitur venditio, quasi eo casu pretium consideretur pro re existenti; & fructus qui apparent, censeantur verè venditi pro pretio, quod pro usu, vel abusu fructuum datur; & quamvis contractus fiat nomine

locationis, tamen venditio censenda, quia fructuum, vel pastus dominium transferatur. ita in specie notarunt Lafarte de decima venditionis, cap. 2. num. 53. Gironda de gabellis 8. p. num. 24. ex Ripa tract. de peste, tit. de privilegiis contractus causa pestis, n. 46. tradit Azeuedo in *d. l. 13. tit. 17. lib. 9. Recop.* & etiam probavit Gutierrez de gabellis, q. 37. & 38. qui ex eo admittit venditionem esse, quia herbarum pastus, vel fructuum, qui apparent, dominium transfertur, & contractus ad dationem fructuum refertur pro pretio assignato; si verò solum ad factum contractus referatur, ut si fundus sine aliquibus fructibus ad culturam, ut seminetur, traderetur colono, tunc quia non existunt fructus, licet sperentur ex cultura, locatio censebitur, & ita contractus accipiendi, cum eos iuris regulæ distinguant, quidquid contrahentes dixerint locationem, venditionem, vel è contrario venditionem locationem dicentes, effectus contractus iuxta prædicta attendendus, non affectus, & verba contrahendi, ut ex pluribus notavit Carrot. de locato, 1. p. de qualitat. quarta unica solutio, n. 5. quod accipiendum iuxta quod suprâ tradiderunt n. 11. 12. & 13.

Vnde reiicienda est distinctio Bartol. in *l. cotem*. §. qui maximos, num. 3. ff. de publican. & vestigal. & in q. 4. incipit, *Publicanus*; quatenus admittit, ut si concessio fructuum fundi fiat pro vnica pecuniæ quantitate semel soluenda, tunc venditio dicatur; si verò pretium diuidatur pro annuis pensionibus, eo casu locatio dicenda: nam etsi eam distinctionem admiserunt Tiraquell. de retract. lignag. §. 1. gloss. 14. num. 86. Corneus vol. 2. conf. 38. & vol. 4. conf. 12. Paulus de Castro in *d. §. qui maximus*, & in *l. 2. §. ad eò. ff. locati*. Menochius de retinend. possess. remedio 4. num. 18. cum seq. & communem dicit Lafarte *d. cap. 2. num. 47. cum seq.* Carrotius vbi suprâ. & idem tenuerunt Afflictis decis. 252. num. 3. Bald. in *l. ad eò. numer. 7. C. locati*, quos refert Surdus consil. 155. num. 3. tamen non admittendum; quia ea distinctio à iure profus abhorret, cum essentia contractus non consistat in annua præstatione; sed an in contractu datio interueniat, & translatio dominij, quia tunc ex prædictis censebitur venditio, iuxta prædicta, quando fructus qui iam apparent, vel herba in fundo, conceduntur; si verò contractus factum respiciat, cum fundus colendus præstat, quia hoc continet factum, nec fructus apparent; locatio censenda, ut tradit Gutier. *d. q. 37. & 38.* & ideo rectè Imola in *d. §. qui maximos*, discedit à Bartoli distinctione, quamvis

ille non rectè explicet, vt refert Gutierrez d. 9. 37. n. 9.

22. Iuuant prædicta, quæ tradit Surdus d. conf. 155. num. 1. vbi probat concessio alicui pro pretio vsus domus eius, vsus fructum venditum censeret, & hoc esse vsitatissimum in vrbe Casali tradit, & pluribus comprobatur, & ex eodem Surdo & Baldo tradit Gratianus tom. 4. disceptation. cap. 755. num. 25. locare lacum, vbi piscatio fit, pro certa mercede, nihil aliud est in effectu, nisi vendere pisces pro pretio conuento; cum ibi sint pisces iam existentes, qui possunt vendi, & quod plus est, ex lucro meretricio, in quo propriè corporis prostituti locatio est, dubitatur an gabella soluenda; & quamuis Angelus contrà tenuerit, argum. l. idem quoties. ff. de condict. ob turpem causam. ex Baldo & aliis, posse exigi, insinuat Ferrerius de gabellis 5. membro 8. partis principalis, n. 15.

23. Tum, quia dubium non est fructibus fundi concessis colonis, dominium eorum ad ipsum transire, ita vt possit in alium transferre, vt ex l. adibus. §. 1. ff. de donation. l. in venditione, in princ. ff. de bonis author. iudic. possid. notauit Gratianus 5. tom. c. 953. num. 6. & 7. qui etiam tradit num. 13. dominium transire in colonum, etiam si habitatio sit fides de pretio, & facit quod ex Baldo, Alexandro, Floriano, & Euerardo notauit idem Gratianus 3. tom. disceptation. cap. 357. num. 20. vbi tradit, vt conducens à fisco, vel Republica, etiam ad modicum tempus plantando, vel inferendo arbores, in re conducta efficitur earum dominus, & potest transferre, nisi dominus fundi protestetur, vt in illis dominium acquireret, ex quo procedit, quod tradit Gigas de pensionibus, & locutionibus, q. 59. num. 4. vt si fundum locauit pro centum, & colonus qui fructus percepit, soluat pro illis gabellam, dominus pro pensione gabellam soluere non tenetur, cum iam soluta fuerit de fructibus, quorum contemplatione pensio percipitur, & ad idem videndus Innocentius in cap. fin. de decimis, & facit quia de gabella ad laudemium valet argumentum, vt ex fundo, & aliis notauit Gratianus 1. tom. disceptat. c. 180. n. 9.

24. Nec obstant quæ in contrarium adducta: nam certum est ex locatione dominium non transferri, & potius venditionem in hoc casu esse constabit, cum conductis fructibus alicuius fundi, in eos dominium transferatur, ac per consequens locatio esse non potest, iuxta l. non solet 42. ff. locati, vbi locationem non solere dominium mutare traditur, & inde Conanus

lib. 7. comment. cap. 11. toties ait conductionem esse, quando materia, in qua aliquid præstat, remanet in eodem statu; quoties verò res alienatur, emptio est, & ita accipit dictam l. non solet; & paulo post, subiicit hæc verba: Nec enim locatio in rebus est, aut quærendis, aut conseruandis, aut amittendis, sed in agendo & faciendo tota est, nempe vt alteri necesse sit, aut liceat facere aliquid, vel nobis, aut in rebus alienis, puta vt tenearis mihi ad vsus domesticum inservire, aut domum edificare, aut quid simile facere, locu tuas operas, vel vt domi meæ habitare tibi liceat, loco domum, atque ita in omnibus, in quibus potest cadere nomen locationis: merito igitur tanquam pro regula tradit Paulus quoties faciendum aliquid datur, locatio est facti, ergo licentia conductoris est patientia locatoris ad ista, hinc actio, hinc patientia ad transferendum ab altero alteri dominium, neque apta est, nec idonea.

Vnde cum nullo modo quilibet locationis contractus censeatur idoneus ad dominium transferendum, & in hoc casu fructuum dominium transferatur, nec quoad eos maneat salua rerum substantia, sed consumpta erit, debet venditio censeret, etsi nomine locationis facta, quia dominium transit, quemadmodum quando conuentum fuerit in venditione, si soluto pretio dominium transeat, tunc interim quo soluitur transferri in conductionem notauimus, & de hoc contractu Abbatem, Alexandrum, Cagnolum, & alios plures refert Gratianus 2. tom. disceptat. cap. 206. num. 9. cum seqq. & vide 1. tom. c. 175. n. 10.

Nec in contrarium facit d. l. sed addes. §. 1. ff. locati, vbi locatio dicitur fructuum & pastus: nam cum essentia contractus suadet emptionem, & venditionem esse, nihil interest, an locatio dicatur: nam propter affinitatem locationis cum venditione promiscuè his nominibus ICC. vtuntur, adeò, vt sæpius apud eos dubitetur, an contractus, locatio, vel venditio sit. l. Sabinus 20. l. conuenit 65. ff. de contrahend. empr. §. adeò, & §. item queritur, Instit. de locat. & expressè videtur probari l. veteres 19. cum l. idem est 20. ff. de actionib. empti. iuncta emendatione Cuiacij d. lib. 9. obseruat. cap. 15. qui ibi, Idem est, emendat, id est, quasi quod traditur in d. l. veteres, promiscuè emptione, & venditione appellationibus Iurisconsultos vti solitos, id etiam in locatione, & conductione procedat, & in eo textu ex Horatio, Festo, Roberto, & aliis probauit Gothofredus in notis dictæ legis 20. & pro interpretatione dictæ legis veteres, videndi Pinellus in l. 2. 1. p. cap. 2. num. 3. C. de rescind. Alciat.

Alciat. lib. 3. Parergon. cap. 22. Conanus lib. 7. Comment. cap. 7. Robert. lib. 7. animaduersionum, cap. 9. Cuiacius lib. 1. obseruat. cap. 10. & lib. 9. cap. 37. Anton. Faber lib. 6. coniecturarum, cap. 9. Donell. lib. 3. Comment. cap. 1. Fornerius lib. 2. selectiorum cap. 18. Petrus Beleius lib. 1. variar. c. 3. Pacius cent. 2. quæst. 7. Tiraquel. de retract. lignagier. §. 3. gloss. 1. & promiscuè his nominibus verb. emptio vt Iurisconsultos notauit Brissonius de verbis iuris, & facit quod notauit Morla in emporio tit. de locato quæst. 1. n. 3. & l. locatio 2. ff. locati, iunctis traditis à Donello lib. 13. Comment. c. 6.

27. Rursus, quia decisio Iurisconsulti in d. l. sed addes. §. 1. ff. locati, & eius disputatio non respicit, an in eo casu esset locatio, vel venditio, sed damnum pastus faciendum, quod similiter procedit in venditione. l. si prædium. C. de adilitiis actionibus, & expressè venditio appellatur in l. 63. tit. 5. part. 5. quod ad locationem refertur in d. l. 14. tit. 8. p. 5. & cum ibi non ageretur, an esset contractus locationis, vel venditionis, sed solum damnum & interesse resarciendum, nihil operari oportet, nec obstat quod relatiuè adiectum de locatione, sed quod expressè decisum, argumento c. si Papa, de priuilegiis lib. 6. gloss. in l. unica. C. quando non percent. part. 1. est differentia 9. in fin. ff. in quibus causis pignus, iunctis traditis per Ræuardum lib. 3. coniecturarum cap. 5. Rebuffus in l. pratum, vers. non refragatur. ff. de verbor. significat. pag. 262.

28. Et sic vulgò receptum est inter scribentes, & obiter dictum curandum non sit, vt probant Paris. conf. 71. num. 49. vol. 3. Surd. conf. 341. num. 36. vol. 3. Mandelus Albenis conf. 205. n. 37. lib. 2. vbi Anibaldus in addit. litt. G. Montepico conf. 106. n. 30.

29. Maximè, quia in d. l. sed addes. §. 1. locatio refertur ad saltum pastuum, & cum in eo dominium non transferatur, potuit à Iurisconsulto dici locatio, quemadmodum notauimus ex l. liberto 21. de annuis legatis, posse respectu fundi, in quo dominium non transfertur, locationem considerari, in fructibus verò, in quibus dominium transit, venditionem esse: Et hanc difficultatem videtur considerare Gutierrez de gabellis quæst. 38. vbi casum proponit, quando ad culturam & pastum fundus locatur, & traditur, quia quod ad culturam, colonus censeatur non debere gabellam: at verò pastus, quia tunc fructuum & pastus dominium ei datur, gabella soluenda.

30. Deinde non obstat l. item si pretio 22. §. cum in insulam. ff. locati, quia ille textus pro Jo. Bapt. Larrea Fisc. Alleg. Pars I l.

cedit ex eo, quia quis in area sua insulam ædificandam cum artifice conuenit, & operam suam locasset, ideo consideratur locationem esse, quia quod respicit proprietatem eorum, quæ solo imponuntur, ei cedit, §. cum in suo, de rerum diuisione, cum vulgatis, & ideo non tam dominium dare videtur, quam operam suam locare, vt expressit textus ibi: locat enim artifex operam suam, id est, faciendi necessitatem. Et expressè hanc sententiam confirmat Pomponius in l. Sabinus 20. ff. de contrah. empr. ibi: aliter, atque si aream darem, ibi insulam ædificares, quia tunc à me substantia proficiscitur, ac per consequens venditionem esse traditur, quia transfertur dominium areæ, & ita, etsi hoc textu non adducto, interpretatur d. §. cum in insulam, Paulus Castr. ibi, & in hoc casu mixto dationis materiæ, & operæ debet præferri operæ, quæ locatur, vt dicatur locatio, argum. l. item queritur. ff. de statu hominum, & hoc est quod tradit Bartol. in l. 2. §. adeò. ff. locati, vt quoties in contractu principaliter venit traditio; secundariò verò factum emptio, & venditio consideretur. l. conuenit 65. ff. de contrahend. empr. d. §. adeò, iuxta quæ supra notauimus, & cum in præfenti fructuum dationem respiciat fundi locatio, etsi aliquod factum fundi cultura contineret emptio & venditio, sine dubio & id apud nos certissimum est, ex declaratione, quæ à Rege nostro facta, vt similes contractus, etsi conductionis appellatione fiant, tamen venditiones dicantur, & ex eis gabella debeat: nam regalem sensum & interpretationem nullus contemnere potest. l. fin. c. de legibus.

Ex quibus percipiès, quod iure fiscali in Senatu regalis Patrimonij decisum. Primò, vt ex locationibus sylvarum, ex quibus glandes & herbæ percipiuntur, gabella soluatur, quasi glandis, & herbarum venditio fiat, & ita accipiendæ sunt l. 12. & 13. tit. 17. & l. 9. tit. 18. lib. 9. Recopilation. iunctis, quæ supra notauimus n. 19. & ita obtinui contra ciuitatem Methinæ, Sydoniæ, & alias.

Vtèrius inde apparet ratio, quare ab eodem Senatu regalis Patrimonij decisum fuit non deberi gabellam solui per artifices, & operarios ædificiorum, quando auersione, vt ita dicamus, operarij locauerint operas suas pro domo construenda, ita vt illorum obligatio esset, pro certo pretio officiales & manus operationem soluere, & omnia ad ædificium necessaria, quod apud nos dicitur, tomar la obra a toda costa, o a desajo. Gabellarius lignorū dicebat

propriam esse venditionem lignorum, & eius materiae, qua aedificia constant, & domus construuntur, cum in his operarius dominium transfert pro pretio conueno in dominum, pro cuius utilitate aedificium fieret, & in materia non potest considerari locatio, & dicebat gabellarius id probari expressè *l. locatio 2. §. adeo ff. locati*, ubi si cum aurifice conuentio fiat, vt ex auro suo annulum faciat, & operam artificij præstet, tradit IC. venditionem esse, non locationem, iunctis, quæ pro eius textus explicatione notauimus supra n. 10. & videtur suaderi expressè in hoc casu fieri venditionem, quia sicut in specie d. §. *adeo factum operandi*, & artificium auri cedit auro, quod in annulo datur, vt ex hoc venditio censetur; ita dicendum erat in nostra questione, cum gabellarius allegaret, & probauit pretia aedificiorum ex tribus partibus solum vnâ respicere ad aliud quod artificium valeret, & operatio, in qua potest considerari locatio; alia verò duæ partes pretij referendæ ad materiam aedificiorum, cui tanquam maioris valoris cedere debet operatio, ex *glos. verb. agendo, in l. 1. §. 1. ff. de superficiebus*, & aliis, quos supra reculimus d. n. 10.

33. Verumtamen contrarium iustè decisum fuit pro operariis aedificiorum, ex textu qui in specie loquitur, & expressè illos fauet *in l. item si pretio 22. §. cum insulam ff. locati*, de qua supra egimus num. 6. & 30. & quia nihil aptius excogitari potest ad huc casum verba repetenda, cum *insulam aedificandam locauero, vt sua impensa conductor omnia faciat, proprietatem quidem eorum ad me transfert, & tamen locatio est; locat enim artifex opera sua, id est, faciendi necessitatem*; ubi in nostra aperte loquitur. Iuuat, quia cum, vt moris est, semper istæ conuentiones fiant, vt domus aedificetur in solo eius, qui conducit operarios, vt in hoc textu, iuncta glossa, *verb. locauero*. Tunc, quia aedificium solo cedit, §. *cum in suo solo. Institut. de rer. diuis. dominium materiae non transit ex locatione simpliciter, sed accessione soli, & contractu, vt in solo alieno aedificetur, ac perinde solum locatio operarum hæc conuentio dicenda, vt gabella non soluat, quod rectè in terminis nostris explicuit, & redemptores huiusmodi operarios vocauit IC. in l. redemptores 39. ff. de rei vendit.*

34. Maxime cum ex ipsa materia cum emittur ab artifice ad aedificium domus gabella soluta ab illo, aut venditore, & ideo non soluenda dupliciter, quia artifices aedificio-

rum priuilegiis augendi, non grauandi. *l. fin. C. de excusat. artificum lib. 10.* & merito inualuit apud nos consuetudo, quæ valde potens est regulare solutionem gabellæ. *l. 9. tit. 18. l. 2. tit. 22. lib. 9. Recopilation. iunctis traditis à Gutierrez de gabellis quest. 5. num. 25. & lib. 3. pract. q. 17. num. 80.* vt in casu d. §. *cum insulam*, gabella non soluat, & ita à Senatu decisum, & pro explicatione d. §. *cum insulam*, videnda quæ notauit Anton. Faber *in eius Rationali*, qui tradit non esse alibi, vt per locationem dominium transferatur, & vide ndusidem Fab. *in Rationali l. 2. §. adeo ff. locati*, ubi conciliat d. §. *cum insulam, & in l. in naue Sauser 32. ff. cod.*

Denique subiungenda alia decisio nostri Senatus regalis Patrimonij, in lite, quæ exorta inter gabellarium regularum, & laterum vrbis Hispalensis cum Monasterio Ordinis diui Hieronymi sancti Isidori eius ciuitatis, an ex eo quod in conductis arcis, vel propriis, ex quarum terra regulæ & lateres fabricabantur, per colonos & operarios conductos à Monasterio ex venditione regularum, vel laterum gabella deberetur.

In quo Religiosi dicebant ipsos ad suorum aedificiorum reparationem, quia plures domos Hispali habebant, conducere operarios, qui lateres & regulas fabricabant pro mercede constituta, & nullam ex hoc gabellam deberi ex conductione illorum, iuxta quæ nuper animaduertimus. Et magis procedit, quando terram ex tuis fundis manu famulorum, vel operariorum Religiosi effoderint; quia tunc in fructu fundi terra censetur. *l. diuortio. §. si vir ff. soluto matrimonio*, eis verbis: *Creti fodina verò vel auri, vel cuiusuis materia, vel arena utique in fructu habentur. l. usufructu legato. ff. de usufructu*, ibi, *quæque obuentiones ex aedificiis & arcis.*

Et quemadmodum ex fructibus fundorum suorum & bonis suis Ecclesiastici gabellam non debent, *c. 1. de immunit. Eccles. lib. 6. cap. quamquam, de censib. eodem libro, c. si tributum 3. q. 1. l. ad instructionem. & l. placet. C. de sacrosanct. Eccl.* Et de iure nostro Hispano sunt expressæ decisiones *l. 5. tit. 6. p. 1.* ubi Gregor. Lopez *gloss. verb. Pharaon. l. 6. tit. 18. lib. 9. Recopilat.* eis verbis: *no les pidan, ni demanden alcauala de las ventas que hizieren de sus bienes qualesquiera Iglesias y Monasterios, & omnes Doctores vno ore consentiunt.*

Quod adeo procedit, vt si Monasterium habeat venam ferri in suis fundis, aut alterius metalli, & ex eis ferrum, vel metallum per ministros conductos conficiendū curet, &

& distrahat, vel si ex sua lana, aut quauis empta per operarios pannos conficiant, & venditio fiat, immunis à gabella esse debet, Molina *de iust. & iure, disput. 342. vers. idem dicerem*. Federicus de Senis *consil. 207. per tot.* Gutierrez *de gabellis quest. 93. n. 53. & 54.* & quando Ecclesiasticus partim ex propriis bonis & prædiis, partim ex conductis aliquam rem, sua, vel aliorum industria perfecit, ex eius venditione gabellam nõ deberi, probauit Marcabr. *consil. 18. n. 323.* Grassis *de effect. cleric. effect. 3. n. 109.*

39. Conducit Syluest. *in summ. verb. excommunicatio 9. n. 46.* ubi similiter tradit, si Monasterium habeat venam, & per operarios ferrum fieri facit, & postea vendit, non tenetur ad pedagium, sicut de frumento & aliis fructibus, & in fontibus & puteis salis per ministros Ecclesiastici conficerent sale, eodem modo quasi ex fructibus rerum suarum gabellam non debent, P. Molina *d. disput. 742. n. 8.*

40. Et similiter locum habet, quando Clerici ad propriam, vel suorum utilitatem, & sustentationem vilius emerunt, & quod illis superest vendunt iusto pretio tunc currenti, licet carius sit, quàm quod emerant, vt tradit Nauarr. *in Manuali c. 25. n. 110.* & in terminis nostri casus notauit Straccha *in tract. de mercatura 3. p. n. 5.* eis verbis: *quibus & illud adiiciendum, quod non ineleganter notauit Salicetus in Authent. Ad hac, quest. 20. n. 18. C. de usur. temperat enim prædicta, quando Clericus mercatus est rem, non vt venderet, sed vt domum reficeret, vel in domo sacerdotij, seu beneficij aedificaret, deinde ex causa mutato consilio signa, vel cementa qua emit, venderet carius, id Salicetus ait Clerico interdictum non esse.*

41. Et addenda quæ ad hoc notarunt Molina *d. disp. 342. n. 11.* Marta *de iurisd. 4. p. casu 3. n. 12. & 13.* ubi loquitur de Ecclesiasticis qui vendunt quod ipsis superest de eo quod vilius ad suam, suorumque sustentationem emerunt, vt immunis sit a proprio à gabella, & negotiatio non censenda, Duard. *ad Bullam Cæna, canon. 18. q. 8. n. 17.* Carol. de Grassis *de effectib. clericatus, effect. 6. n. 32.* Azevedo *in l. 7. n. 5. & 9. vers. nec lucrum est finis ultimus, tit. 18. lib. 9. Recop.* Gutierrez *d. q. 93. à n. 18. vsque ad n. 24.* vnde cum Religiosi in nostro casu lateres, & regulas facerent fabricari ad refectionem domorum, quas in vrbe habebant, licet postea aliquid ex regulis, vel lateribus, quæ superesset, vindiderint, videtur iure facere potuisse, & gabellam non deberi ex hac venditione.

42. Sed contrarium decisum fuit pro fisco Ioan. Bapt. Larrea *Alleg. Fisc. Pars 11.*

& eius gabellario, quippe probatum fuit per multos annos, non in vno tantum, vel in alio casu, sed multoties Monasterium habuisse hoc lucrum, vt tam ex suis arcis, quàm alienis, & conductis faceret regulas, & lateres fabricari, vt per suos famulos, & factores venderet, vnde ex eis venditionibus deberet soluere gabellam, quia id non tam fructuum rerum suarum venditione, quàm animo negotiandi, lucri faciendi causa tribuendum est. Quo casu Ecclesiasticos ex similibus contractibus, qui ex negotiatione veniunt, debere gabellam, & pedagium, expressè traditur *in l. 7. tit. 18. lib. 9. Recop.* ubi loquens de illorum exemptione, tradit, ibi: *No aya lugar en lo que los clerigos y Iglesias vendieren por via de mercaderia, trato y negociacion.* Et de iure Canonico sunt plura iura, de quibus *in c. quamquam, de censibus lib. 6.* ubi notanda verba: *Pro rebus propriis, quas non causa negotiandi deserunt, vel deferri faciunt, seu transmittunt.* Quasi etiam de suis bonis Ecclesiasticis prohibita negotiatio.

43. Quod sæpissimè in iure reprobat. *cap. fin. de vita & honestate clericor. c. predicator 64. 16. q. 1. cap. clerici 1. 14. quest. 4. c. negotiatorum, cap. eiiciens, dist. 88.* & multis probantur Menochius *consil. 14.* Bursatus *lib. 4. conf. 461. num. 23.* Marcabrunus *consil. 18. num. 260.* Durantus *de modo celebrandi Concilia generalia 2. p. rub. 8. n. 4.* Redobanus *tract. de spoliis q. 2. num. 1. & 2.* Grassis *d. effect. 61. num. 1.*

44. Et cum negotiatio nihil aliud sit, quàm consuetudo emendi & vendendi iusti causa, vt notant Doctores *in d. c. eiiciens, & in c. 1. & 2. ne Clerici, vel vouentes, Squillan. de priuileg. Clericor. c. 8. dubitat. 1. n. 32.* Galganet. *de iur. publico lib. 3. tit. 94. n. 23. in fin.* Riccius *in praxi Ecclesiastica, decis. 175. n. 2.* & hoc casu ultra iura supra adducta, & nostras leges regias gabellam ab Ecclesiasticis soluendam, tenuerunt Pater Molina *disput. 342.* Duardus *ad Bullam Cæna, q. 8. canone 18. num. 16.* Lafarte *de decima, vendition. cap. 19. num. 57.* Gutierrez *d. q. 93. num. 53.*

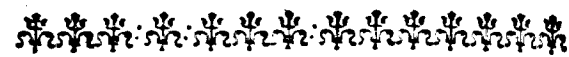
45. Nec prædicta elidi poterunt ex illorum doctrina, qui tenuerunt, textum *in d. cap. quamquam*, ibi: *pro rebus propriis, quas non causa negotiandi*, ita accipiendum, vt negotiatio prædicta intelligatur de ea, quæ fit in rebus acquisitis, & negotiationis causa ad lucrandum in eadem specie distractis, vt notauit gloss. *in eo textu, ubi negotiandi*, & pluribus Augustin. Basso *sa in Collectan. dict. cap. quamquam, num. 6. vel quando lanam emerit Ecclesiasticus, vt*

fuis manibus aliquid operarentur, & pannos conficerent, vel alia ipsi otij vitandi causa facerent, vt Monachi antiqui, & hodie plures faciunt, nec tunc gabella debetur, vt tenuit Molina d. disp. 342. vers. idem dicerem. Et idem plures generaliter admittunt, si in vno, vel alio casu clericus venderet, Decius cons. 115. num. 4. vers. non obstant. Pater Salas de contractib. tract. de empt. & vendit. dub. 2. Gaspar Hurtado different. 17. & doctissimus Pater Diana Moralium 1. p. tract. 8. resolut. 72.

46. Hæc autem omnia, etiam si absque dubio procederent, non possunt aliquomodo excludere prædictam nostris Senatus decisionem, quippe hic casus longè differt ab eis, in quibus traditur non procedere negotiationem, quia hic non vendunt rem suam, id est, arenam ex areis, & si quid operarium in re est, non fit otij vitandi causa, & suis manibus, sed regulas, & lateres fabricent per operarios conductos ad lucrum faciendum, idque non semel, aut iterum, sed per multos annos, & continuo hoc lucrum exercere, vt negotiatio aperte constet, quia non solum ex arena sua ex areis propriis lateres & regulas fabricare faciunt, sed areas similes conducunt, & furnos regularum & maximum lucrum ex istis venditionibus habuerunt, vt ex actis apparuit, vt dici non posset solum vendere, quod eis superesset ex propriis ædificiis, quia semper & continuo huic lucro studebant, & facile possent exprimere, quod eis erat necessarium eius materiæ ad refectioem suorum ædificiorum, quod nunquam edixerunt, ultra quam gabellam non petebat fiscus de illis regulis, & lateribus, quos emerent, vel fabricarunt ad suos vsus, sed ex ordinariis & successiuis venditionibus quas fecerunt de regulis & lateribus, causa lucrandi, & cum magno lucro.

47. Postremo, vt in hoc casu negotiatio non possit excludi, expressè videntur probare omnes DD. qui magis fauent Ecclesiasticis, vt eos in his casibus immunes tradant à negotiatione, & tributis, quia loquuntur ea limitatione nisi lucri faciendi causa facerent, vt aperte procedit in hoc casu, & pro nostra decisione addendi Duard. d. canon. 18. n. 16. eis verbis: Non licitum esset Monasterio ex vena emptam metallum per alios operarios laicos conflare, illudque vendere, quia id esset negotium, & ideo à solutione gabellarum non esset exemptum. Quo nostra questione nihil aptius potest excogitari, & expressè in terminis post Nauarr. in Manuali c. 27. & 28. probauit Molina d. disp. 342. n. 9. vbi in hoc casu tradit negotiationem esse, &

subiungit, nota verba, non secus, ac negotiari est emere vvas, ex quibus similiter vinum conficiat, ac vendat. cui maximè consonat rescriptum Regium expeditum circa Ecclesiasticos ciuitatis de Xerez, vt ex suis mustis, & vinis quasi ex negotiatione soluerent gabellam, de quo mentionem, illud referens, facit Gutierrez de gabellis q. 94. à n. 14. vsque ad 18. & ideo rectè à Senatu in hoc casu decisum.

ALLEGAT. CXII.

Pater pro oneribus dignitatis filij quomodo teneatur.

- 1 Vasalli debent Regem comitari, quando assistit in expeditione bellica. l. 7. tit. 13. p. 2. l. 1. tit. 4. lib. 6. Recop. l. 3. tit. 4. eodem lib. Rex qui egressus finibus sui Regni, & in hostium terras ingressus, debet à suis comitari graui pena affectis contrarium agentibus.
- 2 Vasalli debent suis expensis Regem ad bellum sequi, vbi tumultus, seditiones, aut rebellio in Regno. l. 3. tit. 19. p. 2. & n. 3. & 4.
- 3 Mulieres viris deficientibus tenentur ad bellum prodire, vt rebellio extirpetur, & puniatur. Hispanas feminas pro Patria pugasse, multis exemplis comprobatur.
- 4 Tit. C. qui morbo se excusant. l. 7. & 8. tit. 4. lib. 6. Recop. l. 1. tit. 1. lib. 6. Recop. Substitutum dare potest in officio qui per se non potest rem expedire. l. 1. C. de Præpositis agentibus in rebus lib. 12. l. quisquis. C. de Episcopis & Clericis. l. ad similitudinem. C. eod. l. decreto. ff. de administr. tutor. l. quid ergo. ff. ad municipalem. c. ultimo, de offic. delegat.
- 5 Feudatarij possunt seruire per substitutum, si substitutus nobilis sit.
- 6 Pater an teneatur pro filiofamilias Equite Ordinis militaris substitutum dare.
- 7 Pater pro debitis filij regulariter non tenetur. Tit. C. ne filius pro patre, & n. 46. tit. C. ne uxor pro marito, & n. 46. l. unica. C. nullus ex vicariis lib. 12. Authent. vt non fiant pignorationes, c. lat. 5. l. si quis in suo. C. de inoffic. testam. cap.

- cap. quæsiuit, de his, quæ fiunt à maiori parte. cap. non debet, de regul. iuris. cap. ultim. de iniuriis, lib. 6. Casiodor, lib. 4. variar. epist. 10. & 14. expenditur.
- 8 l. 2. tit. 19. p. 4. & n. 46. l. sine periculo. C. de filiisfamilias, & quemadmodum pro his pater teneatur, lib. 10.
 - 9 Munus personale est, quod ex animi provisione & corporali labore procedit. l. munerum. §. 1. & §. Tyronum. ff. de munerib. & honorib. Pater & filius eadem persona censentur in iure, non quoad naturam. l. fin. C. de impuberum, & n. 13.
 - 10 Pater pro filiofamilias Equitem militem substituere tenetur, & ad onera munerum filij.
 - 11 l. quoties 2. ff. ad municipalem, & n. 20. l. sponte 17. §. 1. ff. de munerib. & honoribus.
 - 12 Argumentum ab speciali officiorum. l. Lucius 21. §. idem respondit 1. ff. ad municipalem, & n. 19. l. 1. C. de Decurionibus, lib. 10. & n. 22.
 - 13 l. spurij 6. §. pater. ff. de Decurionibus, & n. 40.
 - 14 l. cum appellasse 2. C. de filiis, & quemadmodum pro his parentes, lib. 10. Appellatio solet ratihibitionem insinuare eius quod gestum. l. cum minor 3. §. falsus. ff. rem ratam haberi.
 - 15 l. patrem 1. C. de filiisfamil. & quemadmodum pro his parentes teneantur, & n. 19. & 40.
 - 16 l. 1. C. quod cum eo. & n. 20. 22. 34. & 35. l. si filia 20. §. hoc amplius. ff. familia eriscunda. l. Lucius 21. §. idem respondit. ff. ad municipalem. l. onera. ff. de adoptionibus. l. si adoptaero. ff. de precario.
 - 17 l. 1. C. de periculo successor. parentum, lib. 10. Sacerdotis munus antiquitus quod erat.
 - 18 l. 3. §. fin. ff. de peculio. l. 1. §. fin. ff. de magistr. conueniend. & n. 24. 26. 31. & 32.
 - 19 Reipublica fauore pater pro filio tenetur in muneribus publicis, quando consensit, vt dictio 82. ponitur inter diuersa.
 - 20 l. filius 7. ff. de administrat. rer. ad ciuit. pertinent. l. si filius. ff. de tutel. & n. 22. 35. 36. 40. & 43.
- l. quoties 2. ff. ad municipalem, num. 21. 22. 31. 32. & 40.
- 21 Pater in muneribus publicis pro fideiussore filij habetur. Publica utilitas consistit in munere equestri Ordinis militaris.
 - 22 Pater pro filio in solidum tenetur. l. filius 8. ff. de administr. rer. ad ciuitat. pertinent.
 - 23 licet. §. fin. ff. de peculio, & n. 25. Duumiri ex Decurionibus eligebantur. l. rescripto 6. ff. de muneribus, & honoribus. l. honores 7. §. is qui. ff. de Decurionibus.
 - 24 l. Lucius 21. ff. de administrat. tutor. & n. 35. l. 1. §. fin. ff. de Magistr. conueniend.
 - 25 Pater quomodo teneatur pro tutela quam filius gessit.
 - 26 Reipublica expedit, ne quis sua re male utatur. §. fin. Instit. de his qui sunt sui, vel alieni iuris. Tutela est munus publicum autoritate, sed utilitate priuatum. Princip. Instit. de excusat. tutor.
 - 27 Peculium profectitium, vel aduentitium.
 - 28 Peculium ad obligationes est destinatum. l. an inutilis. §. filiusfamilias. ff. de acceptilationib.
 - 29 l. si is cum quo. ff. de conditio. indebiti. l. 1. C. ne filius pro patre. l. si quis reum. §. idem Iulianus. ff. de liberat. legata.
 - 30 Soluens indebitum, iuris errore non recuperat. l. cum quis 10. in princip. C. de iuris & facti ignorantia. l. error 9. C. ad l. falcidiam. Imprudentia significatio refertur ad ignorantiam iuris. l. hoc edicto 22. ff. quod quisque iuris. l. si per imprudentia. §. 1. de euetionibus. l. si quis 5. §. si iudex. ff. de obligat. & action.
 - l. fin. ff. de variis & extraordinar. cognition.
 - §. ultim. Inst. de obligat. qua ex quasi delicto.
 - 31 Fideiussores tutorum in solidum tenentur pro tutela.
 - 32 l. 1. C. de fideiussor. tutor. l. fideiussores 12. ff. eodem.
 - 33 Fideiussor Magistratus non repetitur pro eius dolo, vel delicto. l. 1. C. de periculo eorum qui pro Magistrat.
 - l. quoties 2. §. si filius. ff. ad municipalem.

l. libertus 17. §. fin. ff. ad municipal.
l. fideiussores 68. ff. de fideiussorib.
l. 1. & totus titulus ff. de Magistrat.
conueniendis.
l. 1. §. fin. & l. fin. ff. de variis & extraor-
dinarius cognit.

34 Tutela est munus civile, & rem pupilli saluam respicit.

l. 1. ff. rem pupilli saluam fore.
l. cum pupillus 9. ff. eodem.

35 Tutela testamentaria, & datiuæ differentia.

Princip. & §. 1. Inst. de satisf. dat. tutor.
l. testamento 17. ff. de testament. tutel.
l. si impuberi 17. §. fin. de tutoribus &
curator. datis ab his.

36 Pupillarum fauore in iure pluriminducta.

l. penult. §. cum igitur. C. de necessariis
seruis hered.

37 Pater consentiens, ut filio dignitas conferatur, in solidum pro eo tenetur.

38 *l. 1. §. infante. C. de honoribus & mune-*
rib. non continuandis, lib. 10.

l. Lucius 21. §. Imperatores. ff. ad municipalem.
l. Imperatores, penult. ff. de Decurionibus.

39 Equestris Ordinis dignitas in Hispania solet infantibus concedi.

40 Pater consentire videtur in dignitate filij, si expresse non contradicat.

l. honores 7. §. ad Decurionatum. ff. de
Decurionibus, & n. 43.

41 *l. filius 5. C. de Decurionibus.*

l. Lucius 21. ff. ad municipalem.
l. filius 3. C. ne filius pro patre.

42 *l. filius familias. §. inuitum. ff. de procurat.*
l. inuitum. ff. de seruitut. urban. præ-
diorum, & n. 43.

Dicitio non, pro non solum, accipi solet.
l. non enim 38. ff. ad SC. Trebel.

l. ne cum filio 16. ff. de furtis.

43 Tacens consentire non videtur in praiudicialibus. Fallit fauore Reipublica pupillorum, & pia cause.

l. cum ostendimus 4. §. fin. de fideiussor.
tutor.

Testes quod dicimus de abono, quando obligati censentur.

44 Pater videtur consentire in omnibus, quæ sunt utilitatis filiorum.

Pater obligatus censetur pro expensis necessariis, quas aliquis fecerit pro filio in studio existenti.

l. sed Iulianus. §. quod dicitur. ff. ad Macedonianum.

45 Patris bona pro oneribus dignitatis filij non conferantur, nisi propriis filij bonis deficientibus.

l. 1. C. de Decurionibus, lib. 10.

l. iure. C. de fideiussoribus.

Authentic. Presente. C. de fideiussor.

Fideiussor indemnitate, non ante conueniendus, quam bonis rei principalis excusis.

46 *l. 25. tit. 13. p. 5.*

l. 5. tit. 10. p. 7.

l. 9. tit. 31. p. 7.

An pater pro filio familias in sua potestate constituto teneatur ad onera dignitatis, quam filius obtinuit, patre petente, vel sciente, & non contradicente, ut in Equestris Ordinis militia, si ei ex voluntate patris filius adscribitur, debeat suis expensis pater dare substitutum ad bellum pro filio, quando ex minori etate, vel alio impedimento filius bello interesse non valet? ad legem 1. tit. 1. lib. 6. Recopil.

A S A L L I, quando Princeps ad bellum procedit, & præcedit suos personaliter in exercitu assistens, debent illum comitari, & qui ab eo stipendia, vel donationes habuerint, aut si exhausti fuerint Principis ærarij, vasalli, qui diuites fuerint, suis expensis Regem sequi, & militare. *l. 7. tit. 19. p. 2.* quæ id denotat iis verbis: *Quanto entendiere que conuiene a aquel fecho, e que lo puedan ellos sufrir, vbi Gregorius Lopez gloss. 1. ad finem, quando esset necessarium ad Regni defensionem admittit, & in vasallis, qui habent feuda, donationes, vel stipendia à Regibus, l. 1. tit. 4. lib. 6. Recop. & quando Rex limites sui Regni egressus, & ingressus hostium fines, si plusquam octo dies moram fecerit vasallus, ne in bello cum Rege sit, pœna mortis iniungitur, nec possit pœna remitti. l. 3. d. tit. 4. lib. 6. eis verbis: *Y si despues de nos entrados en tierra de enemigos pasado el plazo de los ocho dias que muera por ello, y que no perdonemos la iusticia.* de qua re Baldum, Albericum, Franciscum Curtium, Lucam de Peña, Petrum Bellinum, Aluarorum, Corrasium, Gregorium Lopezium, Cenedum, Menchacam, Magerum, & alios plures ego retuli *1. p. allegatione Fisca. li 62. per totam.**

Et

2. Et dubium non est, quando in Regno fierent tumultus, seditiones, aut rebellio, omnes vasallos debere comitari Regem suis expensis, nec teneri expectare Regis mandatum, sed illicò ad ipsum venire, vt seditio, & rebellio extirpetur, & puniatur *l. 3. tit. 19. p. 2.* eis verbis: *E porende por todas estas razones deben todos venir luego que lo supieren a tal hueste, non atendiendo mandado del Rey, è a tal leuantamiento como este por tan estraña cosa lo tubieron los antiguos, que mandaron ninguno se pudieffe excusar: por honra de linage, ni por priuança que tubieffe con el Rey, ni por privilegio que tubieffe del Rey, ni por ser de Orden, sino fuesse home encerrado en claustra, o los que fincassen para dezir las horas, que todos vinieffen ende para ayudar con sus manos, o con sus compañías, o con sus aueres.*

3. Adeò quidem procedit, vt si viri deficerent, fœminæ teneantur nostris legibus ad bellum prodire, vt rebellio, & seditio profligatur. *d. l. 3. ibi: E tan gran fauor tubieron de lo vedar, que mandaron, que si todo loal, falleciesse, las mugeres vinieffen para ayudar a destruir tal fecho como este, ca pues el mal è daño rañe a todos, no tubieron por bien, nin por derecho, que ninguno se pudieffe excusar, que todos non vinieffen a desarraigalle; & quando fœminæ Hispanæ pro defensione Patriæ bellarunt, notauimus *d. allegat. 62.* vt tradit Plutarchus de Salmantinis, quæ à Romanis liberarunt Salmanticam, vt in eius historia refert Magister Ægidius Gonçalez, Dauila de Monrraliis, idest, Murcia, Cascaes in illius historia *discursu 1. cap. 4.* De Lusitanis in Brasiliensibus Pater Ludouicus de Guzman *lib. 3. Missionum, cap. 54.* de eisdem Lusitanis Bracarensibus historia Bracarensis. De Valentinis ꝑ eius Chronica, & à Rege Ioanne I. militaribus honoribus condecoratas, tradit Magister Ægidius *in hist. Enrici III. c. 2.* Alios casus referunt Garibai, & Mariana, quibus addendum quod Matronis Dortosis, vulgò ciuitatis de Tortosa in Hispania, Principatus Cathalonix ciuitatem à Mauris liberasse, cum illis fortiter pugnando, nouissimè tradit in ciuitatis elogio fidelitatis D. Vincentius Mirabal in eius historia, vnde quod generaliter omnibus iniungitur, multo magis spectat ad milites Equestrum Ordinum.*

4. Et ideò Rex noster Hispanus, vt tumultus sedaret, & oblitteratum tempore institutum, & exercitium Ordinum Militarium Diui Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ restitueret, decreuit, vt in tumultibus, seditionibus, & bellis, quæ temporum iniuria ho-

die excitata, omnès, Militares Equites, ipsam comitarentur ad bellum sub vexillo, & signo cuiusque Ordinis adscripti, & qui etate minori quatuordecim annorum, *d. l. 3. tit. 19. p. 2.* morbi impedimentis, aut aliis personaliter bello interesse non possent, iuxta quod traditur *in l. 7. & 8. tit. 4. lib. 6. Recop. & in tit. C. qui morbo se excusant,* illi substitutum Nobilè suo loco mittant, armis & equo instructum, vt in Equitatu Ordinum militare possit, ex dispositione *l. 1. tit. 1. lib. 6. Recop. ad finem,* eis verbis: *Però que el Cauallero que fuere de sesenta años arriba no seatenido de yr por su persona a la guerra; pero que toda via sean tenidos de mantener cauallo y armas, y embiar a la guerra quien sirua por ellos, & vt possit quis per substitutum implere munus, quod per se non potest, facit *l. 1. C. de Præpositis agentium in rebus, lib. 12. ibi: Quod si morbo, & etatis senio capti, vel imperiti huiusmodi rerum, vel quocumque alio vitio præpediti per se memorati officij curam subire nequiverint, consideratis præcedentibus eorum laboribus per substitutum chartularium eiusdem scripij, cui præfaturus est ipse, idoneum, & tam optimis moribus præditum, quam scientiam, peritiamque rerum habentem electione sua, suarumque periculo facultatum præfatum munus eos implere præcipimus, & ex *l. quisquis. & l. ad similitudinem. C. de Episcop. & Cleric. l. decreto. ff. de administr. tutor. l. quid ergo. ff. ad municipalem. cap. vlt. de officio delegat. probauit Ioann. Platea ad d. l. 1. num. 3. & idem tenuit Azeued. in d. l. 1. tit. 1. lib. 6. Recopil. num. 103. ad finem, qui num. 100. conciliat l. 3. tit. 19. p. 2. vbi solum eos qui septuaginta annorum etatem habent, excusat à bello, quod tradit procedere, vt in totum excusentur tam personaliter ad bellum exire, quam vt mittant substitutum, qui maiores septuaginta annorum; si verò solum sint maiores sexaginta, quamuis per se excusentur, tamen teneantur mittere substitutum, *d. l. 1.****

Et ideo ex nostri Regis decreto, qui haberent etatem annorum sexaginta, excusantur, vt personaliter bello interessent, & Regem comitentur; sed tamen substitutum præstent qui pro illis inseruiat, & in feudis posse feudatarium per substitutum seruire, & ad hoc vel personaliter assistere illum teneri, ex Camerario, Abbate, Afflicto, Baldo, Aluaroto, & aliis Balzar. *ad lib. 2. feudor. tit. de Capitaneo, qui curiam vendidit. §. similiter, num. 8. ex Præposito: & aliis Schrader. de feudis 6. p. cap. 6. num. 44. cum seq.* Sed tamen vt per substitutum deseruiat ita admittitur, si persona non vilis, sed eiusdem

eiusdem qualitatis sit substitutus, vt deco-
ri domini, quem debebat feudatarius com-
mitari, non detrahatur, Hieronia de prohibis.
fendi alienat. §. si miter, num. 31. & ideo in
decreto quo Equitibus Ordinum milita-
rium impeditis alios pro se substituere Rex
permisit, merito iubetur, vt substituti, qui
pro eis exhibendi, Nobiles sint.

6. Ex quo huius controuersie questio ex-
orta: nam cum plures filii familias & im-
puberes adepti dignitatem & honorem
Ordinis Equestris militaris, isti que pro-
pter imbellem ætatem non possint perso-
naliter bello interesse, cum substitutum
præstare teneantur, nec bona propria ha-
buerint; quia sub patrum potestate exi-
stunt, dubitatum fuit, vtrum parentes, qui
à Rege petierunt, vt filiis suis dignitas
Equestris conferretur, vel patribus videntibus,
& consentientibus collata, teneantur
substitutum suis expensis pro filiis præ-
stare, vt regium decretum impleri possit,
videlicet, Equites Ordinum militarium,
qui impediti personaliter bello interesse,
alium pro se ad bellum substituunt.

7. Et patrem non teneri, suadet ex vul-
gari titulo C. ne filius pro patre, vel pater pro
filio committatur, & titulo C. ne uxor pro ma-
rito, quibus probatur, patrem pro filio
non teneri; quia æquitas non patitur, vt
vnus pro alio grauari debeat. l. cuncta. C. de
nullis ex vicariis, lib. 12. ibi, Grane est non
solum legibus, verum etiam æquitati natura-
li contrarium. pro alio debet alius milita-
ri. ex Authent. non sunt pignoratitias,
collat. 5. l. si quis in suis. C. de officio re-
fram. cap. questus, de his, que sunt à maiori
parte Capitali, cap. non debet, de regul. iur.
cap. vltim. de iuratis, lib. 6. ex Marco An-
tonio, Eugenio, VVeicembecio, Amatis
decif. Marchia 48. num. 19. probauit Dom.
Valençuela conf. 94. num. 98. cum duobus
sequentibus, adducens Cassiodorum lib. 4.
variar. epist. 14. & epistola 10. eis verbis: Fi-
lius obligationibus paternis, si non sit heres,
exitur, vxor maritalibus debitis, nisi re-
successionis vincula, non tenetur, & ambacta
ad solutionem trahit extraneus, cum ad soluendos
iura conuenit.

8. Et iure nostro Hispano probatur l. 2. ti-
tul. 19. part. 4. vbi traditur patrem pro debi-
tis filij non teneri, cum Speculatore, Ab-
bate, Platea, Baldo, & aliis notauit Gre-
gor. Lop. ibi, gloss. 11. & gloss. 1. l. 1. tit. 10.
part. 7. ex quo videtur, cum obligatio, vt
substitutum pro se præstet Eques Ordinis
militaris, qui bello personaliter interesse
non potest, sit propria ipsius filij, ad eam
patrem teneri non debere, vt expressè

videtur probari l. sine periculo 4. C. de filijs
familias, & quemadmodum pro his pater te-
neatur, lib. 10.

Maximè cum hoc quod respicit ad bel-
lū proficisci ex Equestris Ordinis dignita-
te, munus personale censetur, vt omne
quod ex animi prouisione, & corporali
labore procedit. l. munerum. §. 1. & §. Tyr-
num. ff. de muneribus & honoribus. Et quamuis
pater & filius eadem persona censeantur,
l. fin. C. de impub. iur. vbi Decius col. 2. Me-
noch. conf. 116. num. 36. & 50. Socinius lib. 2.
consil. 4. num. 17. tamen id ex iuris-
dictione procedit, sed quoad naturam diner-
sæ personæ censentur, vt in eo quod per-
sonaliter iniunctum, distinguantur, ac per-
inde pater pro filio iuxta decreta iuris obli-
gatus teneri non oportet.

Sed contraria sententia, quæ Regem
fauet, vt pro filio familias pater in hoc casu
militem substituere teneatur, videntur pro-
bare plura iura, quæ in casibus patrem pro
filio teneri aperte insinuant.

Primo facit l. quibus 2. ff. ad municipalem,
eis verbis: Quibus filius familias voluntate
patris Decurio creatus, & muneribus
que Decurioni filii mandantur, et si filius est
pater, quasi si filius sit, & eadem com-
probat l. iuris 17. §. 1. de muner. & hono-
ribus, si Decurioni creati filio, quem habet
in potestate, consentiat in muneribus & hono-
ribus, factumque iure iustitiae filio compella-
tur.

Et per argumentum ab speciali, cuius
maxima in iure vis. Euerardus in l. de lega-
tibus, l. 1. §. 8. Menochius de rebus, l. 10. Scelle
de iur. num. 15. Velasco Axiomatum l. 14.
A. num. 53. comprobatur expressè l. Lu-
cius 2. §. eadem et iuris 1. ff. ad municipalem
ibi: Hæc ratio patris propter muneris filij, que
ut si mortem patris filius, conuenit non pos-
si. Quo aperte constat pro muneribus ob-
tentis a filio, dum vivit pater, illum & hæ-
redes teneri, & expressè denotat l. 1. C. de
Decurionibus, lib. 10. eis verbis: Si cum te
pater Decurionem te creauisset, & illo in re-
bus humanis agente, tuus tuus iste debitor est,
tenetur quidem etiam hæredes eius Reipubli-
ca: nam in hac parte tuus fideiussor pater
accipitur.

Secundo iuuat l. si pater 6. §. pater ff. de Decu-
rionibus, vbi ad hoc vt pater non teneatur
pro filio, cui munus iniunctum, necessarium
est illum contradicere, muneris electio-
nem protestari, & provocare, vt expressè
constat contra eius voluntatem ad munus
filium admissum, textus ibi: Prolocutus, &
iterum eis verbis: Si quod gestum est, non
habuerit

habuerit ratum ciuilibus muneribus, pro filio
non tenebitur. Igitur quomodocumque non
contradicat, manet obligatus pro filio in
potestate.

14. Tertiò. Sed quod plus est, etiam si pater
suo nomine appellasset à filij nominatio-
ne, adhuc si aliquo modo consensus eius
elicitur; vt nominationi assentiret, tene-
bitur pro ea, ex l. cum appellasse 2. C. de filiis
famil. & quemadmodum pro his pater teneat-
ur, lib. 10. eis verbis: Cum appellasse te dicas,
ostendis causam ad te pertinere; potueras enim
nominato filio tantum contestari, & non
consentire oneri ei delato. Quasi cum suo
nomine pater appellat, se grauatum dicat,
& grauari nullo modo poterat, nisi
prius assentiret filij nominationi tacitè, vel
expressè; & ideo cum facile posset prote-
stari, & non consentire, nihil proderit
postea appellare: quia potius ex appel-
latione solet induci rati habitio eius, quod
antea gestum fuit, se in sententia grauatum
quis dicat. l. cum minor 3. §. falsus. ff.
rem ratam haberi, & post consensum ta-
citur, vel expressum nihil ad illum ex-
cludendum releuat appellatio, vt in-
terpretatur Platea in dict. l. 2. num. 2.
& 3.

15. Quartò. Ad idè facit l. patrem 1. C. de filiis-
famil. & quemadmodum pro his pater teneat-
ur, eis verbis: tunc enim consentiendo pater
ad decurionatum obligatur, si filium in pote-
state habeat; quasi sine dubio pater, qui
expressè non protestatus suo periculo mu-
nus publicum filio non conferri ad illius
onera pro filio teneatur.

16. Quintò. Facit textus in l. 1. C. quod cum
eo, eis verbis: Quod si voluntate eius filius De-
curio sit creatus, & à Magistratibus tutor con-
stitutus, pater in solidum satisfacere cogitur, cum
id onus exemplo caterorum munerum introdu-
ctum intelligatur. Et conducunt verba text.
in l. si filia 20. §. hoc amplius. ff. familia exci-
scunda, ibi, quia filij onera & munus ipse agno-
scere necesse habet. Et iuuat l. Lucius 2. §. idem
respondit 2. ff. ad municipalem, ibi: Eum qui
Decurionem adoptauit, onera decurionatus eius
videri suscepisse, exemplo patris; cuius volun-
tate filius Decurio creatus est. Et ex l. onera,
penult. ff. de adoption. Onera eius, qui in ado-
ptionem datus est, ad patrem adoptiuum trans-
feruntur. l. si adopta uero. ff. de precario.

17. Sextò. Hoc etiam expendo textum in l.
1. C. de periculo success. parentum, lib. 10. eis
verbis: Si de proprio suo patrimonio muneris
editione tuo nomine pater tuus repromisit, ideo-
que Sacerdotem te creari impetrauit, onus ero-
gationis commune omnium heredum eius esse
Preses Prouincia non ignorauit. Et de hoc
Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fife. Pars 1. l.

munere Sacerdotis consulenda plura, quæ
notarunt Lucas de Peña ad eum textum
à num. 1. vsque ad finem. Cuiacius lib. 1. re-
spons. Papinia. in l. 8. ff. de vacatio. muner. &
Panciol. in notitia imperij Orientalis, cap.
105. ad finem. Igitur etiam si nomine filij
pater promisit, tamen quia impetrauit fi-
lium Sacerdotem creari, ad onus erogationis
eius muneris tenetur; & hæc obli-
gatio transit ad hæredes, ita vt ipsi filio, in
cuius fauorem creatio Sacerdotis facta;
amplius imputari non possit, quam quod
pro hæreditaria portione illum continge-
ret; & ita ex illo textu colligunt Bartolus
ibi; Lucas de Peña & Platea, qui n. 1. tradit
teneri patrem, si consensit expressè, vel
tacitè, non contradicendo, vt filius vocaretur
ad dignitatē, vel eam procurauit. Ideo
similiter in hoc casu quædo ad petitionem
parentum; vt eorum seruitia compensen-
tur filio à Rege, dignitas Equestris militiæ
confertur, debet pater ad onus substituti,
& erogationis militaris teneri.

Vnde constat non procedere aliquo-
rum sententiam, qui existimarunt iura su-
prà expensa procedere specialiter in decu-
rionatu fauore Reipublicæ, & vt ea salua
sit ex administratione filij, pater pro illo
teneatur, vt ex Papiniano tradit Vlpianus
in l. 3. §. fin. ff. de peculio, ibi: Quoniam Rem-
publicam saluam fore pater obstrictus est. Et ex
Iuliano idem Vlpianus in l. 1. §. fin. ff. de Ma-
gistr. conueniendis, eis verbis: quasi Reipubli-
cam saluam fore promittat, qui dat voluntatem;
vt filius Decurio crearetur, vt doctè confide-
rat D. Amaya ad libros voluminis; in l. 1.
C. de Decurionibus, lib. 10. in 3. qui eam etiam
rationem adiungit, quia cum patris & filij
eadem & vna persona censeatur, l. fin. C. de
impuberum, electo filio, patre consentiente;
censetur ipse pater electus, & debet ma-
nere obligatus, ac si ipse eligeretur, præ-
sertim cum filius familias nulla bona ha-
beat, & in dignitate decurionatus propter
varias causas Decurio ad damna obligatur
ex mala administratione, ideo congruum
fuit, vt pater, cui omnia quæ sita & commo-
da per filium familias adquirentur, ad in-
commoda etiam vocaretur, & ideo quasi
fideiussor pro filio habetur, d. l. 2. ad muni-
cipalem.

Sed hæc traditio & limitatio ad solum
munus decurionatus prorsus reiicienda;
quia eadem ratio, quæ in illo consideratur,
ob fauorem Reipublicæ, procedit etiam in
omnibus, quorum administratio, vel exer-
citiu publicam vtilitatem contingit, vt
ex illius fauore pater, qui pro filio dignita-
tem petierit, vel eius electioni consensit
expressè;

18:

19:

expressè, vel tacitè, non contradicendo, vel protestando teneatur pro filio ad onera officij, & dignitatis, vt in sacerdotio procedit, l. 1. C. de periculo successor. parent. & generaliter in omnibus muneribus publicis loquitur l. Lucius 21. §. idem responsum 1. ff. ad municipalem, ibi: propter munera filij; & ad omnia munera vltra decurionatum extendi denotat aperte, vers. hoc responsum, post d. §. idem respondit, vbi postquam regula vniuersalis proposita, vt propter munera publica, quæ in vita patris filiusfamilias obtinuerit, & gesserit, hæredes patris teneantur. Postea subiungit: hoc responsum, & ad eum pertinet, quia à patre Decurio factus, post mortem patris munera suscepit. quasi in vita patris, licet Decurio factus, cum administrationem non suscepisset, sed mortè patris, ex quo ille administrationi non consensit, nec posset iam mortuus illam contradicere, ideo eo casu hæredes non tenentur, & illa verba, hoc responsum, & ad eum pertinet, quibus extenditur, quod generaliter antea tradiderat adiectione illa & quæ ponitur inter diuersa, vt notatur communiter in rubrica ff. de liberis & posthumis, & in rubrica C. de seruitutibus & aqua. Denotat generaliter in omnibus muneribus publicis responsum specialiter exprimi in decurionatu, tum idem comprobatur ille textus in princ. vbi filius curator frumento comparando nominatus, vt pater non teneatur, debet & inuito fieri nominatio, textus ibi, inuito patre.

20. Sed id etiam comprobare videtur l. filius 7. ff. de administr. rerum ad ciuitatem pertinentium, vbi generaliter traditur in quocumque Reipublicæ Magistratu patrem teneri pro fisco, si voluntate patris Magistratum gesserit, & iuuant verba l. 1. C. quod cum eo, ibi, exemplo ceterarum munerum, quæ vltra decurionatum loquuntur in tutela: nam pro ea, quam filius administrat, pater tenetur, vt etiam probatur expressè l. filius 8. ff. de tutelis, & aperte in aliis pluribus muneribus, & in quocumque, quod ad Reipublicam pertinet, idem admittit l. 2. ff. ad municipalem, ibi, quidquid in Republica filius gesserit. & generaliter in aliis pluribus casibus exempla proponit, & ad finem, si filius non dederit idoneos tutores, quia tunc pater vt fideiussor pro filio obligatus censetur, & in omnibus muneribus publicis patrem pro filio, si non contradicat, eius electionem obligatum esse, ex Iasone lib. 3. conf. 27. & Boerio q. 217. n. 11. qui loquuntur in filio custode carceris, tenuit Menochius lib. 2. de arbitrar. casu 345. n. 8.

21. Et ratio ipsa, quæ in decurionatu mili-

cat, ne Respublica fraudari videatur, cum filiusfamilias bona non habeat, de qua supra generaliter, in omnibus procedit, & publica vtilitas, maximè in hoc casu, locum habet; quia hoc quod est Regè ad bellum comitari, Patriam defendere, & implere munus Ordinū militarium, nihil est, quod magis ad publicam vtilitatem pertineat, & ne illa fraudetur, debet pater pro filio ad substituti erogationem, & sumptus manere obligatus; præsertim, quia pater in his casibus pro fideiussore filij habetur, d. l. 2. ff. ad municipalem, & decreto Regis nostri tantum est, vt omnis qui post illum ad Ordinè militarem admitteretur, fideiussorem præstaret de proficiscendo ad bellum, vel si impeditus fuerit, substitutum suis expensis subrogare; & ideo pater, qui à iure fideiussor pro filio habetur, in dignitate substituti expensas præstare cogendus.

Septimò. Quia licet pater bona beneficij habuerit, si illa non sufficiant ad expensas substituti, vel soluenda onera, & erogationes dignitatis, ex suis bonis soluere pater debet, quia insolidum pro filio tenetur. l. filius 8. ff. de administr. rerum ad ciuitatem pertinent. eis verbis: filiusfamilias volente patre Magistratum, si gesserit, Iulianus existimabat insolidum patrem teneri in id quod eius nomine Reipublicæ abesset. in quo breuiter sunt explicanda plura iura, quæ hoc implicare videtur: nam l. 1. C. quod cum eo, videtur cõgruere, dum tradit insolidum patrem teneri pro filio, qui tutor constitutus. Et in eodem casu idem traditur in l. si filius 7. ff. de tutelis, vbi filio tutore facto, si pater agnouit tutelam, vel approbavit, aut eius consensu administratio tutelæ gestæ, insolidum tenetur pater pro filio. Et idem probatur l. 2. ad fin. ff. ad municipalem. l. 1. C. de Decurionibus lib. 10.

Hæc tamen & nostram sententiam impugnare videtur. l. licet 3. §. fin. ff. de peculio, vbi cum filiusfamilias Decurio factus esset, & in Duumviratu pupillo tutorem dedit (nam ex Decurionibus Duumviri eligebantur. l. rescripto 6. ff. de mun. & hon. l. honores 7. §. is qui. ff. de Decurionibus, iuncto Pancirolo de Magistrat. municipal. c. 8.) & filiusfamilias non curauit satisfacere rem pupilli saluam fore, & in quæstione quatenus pater pro filio teneretur, tradit IC. de peculio tantum teneri, etsi eius voluntate Decurio factus sit.

Et suffragari videtur textus in l. Lucius 21. ff. de administr. tutor. vbi contra patrem pro tutela, quam filius administrat, solum datur actio de peculio, vel de in rem verso, idque etiã ex scientia, & consensu patris filius tutelam administrat. Et apertius idem comprobatur l. 1. §. fin. ff. de Magistrat. conueniendis.

conueniendis, vbi si filius Magistratus factus, & populo caueri non curauerit, vel non idoneè cautum, pater non amplius pro tutela, quam de peculio tenetur, vt ex Iuliano tradit Vlpianus eis verbis: siue voluntate eius filius Decurio factus sit, siue non: nam etsi voluntate patris Magistratum administrauerit; attamen non oportet patrem vltra quam de peculio, conueniri, quasi Reipublicam solam saluam fore promittat, qui dat voluntatem, vt filius Decurio creetur.

25. Quæ iura inuicem pugnantia; vt conciliari possint, notandum est varias interpretationes à Doctoribus assignari ad d. l. 3. §. fin. ff. de peculio, cum similibus, vt constat ex D. Pichardo in §. actiones autem; n. 85. & seq. Inst. de actio. vbi etiam Iason num. 67. Cuiacius lib. 9. quæstio. Papinia. in d. l. 3. §. fin. Antonius Faber in Iurispudentia Papinian. tit. 11. princ. 8. illatio. 45. ad medium. pag. 1000. qui litteram eius textus violant, & emendant, vt conciliare tētent. Et idem Cuiac. lib. 13. obseruation. c. 34. & in l. 1. C. quod cum eo, & lib. unico responso. Marcellus ad l. Lucius 21. ff. de administr. tutor. Gotifredus, & post antiquiores Sicardus in d. l. 1. quorum omnium sententias, & emendationes rectè confutat meus Collega D. Franciscus de Amaya in l. 1. C. de Decurionibus, lib. 10. num. 15. vsque num. 25. Et pro huius rei explicatu dicendum est ex sententia Iuliani, quam in hac quæstione refert & sequitur Vlpianus in l. 1. §. fin. ff. de Magistrat. conueniendis. Nota verba: Si filiusfamilias fuerit Magistratus, & caueri pupillo non curauerit; aut non idoneè cautum sit culpa eius, an; & quatenus in patrem eius actio danda sit, queritur. Et ait Iulianus in patrem de peculio dandam; siue voluntate eius filius Decurio factus sit, siue non. Nam etsi voluntate patris Magistratum administrauerit; attamen non oportere patrem vltra quam de peculio, conueniri; quasi Reipublicam saluam fore promittit; qui dat voluntatem, & filius Decurio creetur.

26. Cum igitur pater consentiens filij Magistratui solum saluam Reipublicam fore obligetur; ideo pro tutela, quam filius Magistratum gerens, non detulit, vel minus idoneè detulerit; non tenetur insolidum, quia id non ad Reipublicæ vtilitatem & eam saluam fore pertinet; sed ad priuatam pupilli vtilitatem: nam quamuis dicatur Reipublicæ expedire, ne quis sua re malè utatur. §. fin. Inst. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris; id tamen, vt post Accursium in d. l. 1. §. fin. de Magistrat. conueniendis; notauit Bartol. in d. l. 2. ad municipalem. n. 7. quod respicit pupillum. Ioan. Bapt. Larrea Fisc. Alleg. Pars 11:

pupillo rectè caueri, vt eius bona in tuto sint apud tutorem, in consequentiam expedit Reipublicæ, sed principaliter ad pupillum spectat, ad quod non obligatur, qui Reipublicam saluam fore promittit. Sed tunc quando officium est authoritate, & vtilitate publicum, quod non procedit in tutela, quæ licet sit officium publicum authoritate, tamen est vtilitate priuatam, iuxta notata in princ. Inst. de excusat. tutor. & post Bartol. cum Platea, Alexand. Ruino, & aliis notauit Barbosa in l. si cum dotem. §. transgrediamur, n. 11. ff. solut. matrim.

27. Et ideo, nisi de peculio, pater non tenetur pro tutela, quia cum peculium destinetur à patre filij obligationibus, siue profectitium, vel aduentitium sit, de quo plurima notauit Donell. lib. 9. Comment. c. 5. cum pluribus, quæ in notatis cumulat Osvaldus, idem Donell. lib. 15. Comment. cap. 50. & communiter antiquiores in l. 1. ff. eodem, ex glos. verb. acceptis, in l. cum oportet. C. de bonis qua liberis, Spinò, Chaldas, & alij, quos D. Pichardus in §. sciendum 6. Inst. de milit. test. ideo pater pro filio Magistratu; qui tutorem idoneum non dedit, debet solum de peculio conueniri, siue consenserit, vel non, electioni filij; quia peculium ad filij obligationes destinatum; non verò tenetur insolidum, quia id pertinet solum ad obligationem Reipublicam saluam fore, cui pater consentiendo filium eligi Magistratum; ex sua persona & bonis subicitur.

28. Et peculium ad filij obligationes pertinere, denotat Donellus lib. 16. Comment. c. 21. dum tradit filium ex peculio obligatum non posse liberari, si pater accepto rogauerit, sed esse necessarium, vt filius accepto roget, ex l. an inutilis 8. §. filiusfamilias. ff. de acceptilatio. iuncta glossa ibi; & quod in textu traditur, tolli acceptilatione honorarias actiones, est referendum ad actiones de peculio, de in rem verso, & quod iussu. Et illa verba, cum ipse non sit obligatus; accipit Donellus, quia pater non est obligatus insolidum; & simpliciter, sed quatenus vires peculij patiuntur.

29. Et similiter explicandus est textus in l. is cum quo. ff. de cond. etion. indebiti; ne nobis obstat, quatenus tradidimus; quando contra patrem de peculio agitur, quia ipse pro filio; & dominus pro seruo amplius non tenetur. l. 1. §. fin. ff. de constit. pecun. adhuc in d. l. si is cum quo; soluens pater, vel dominus, vltra peculium repetere non potest. Vnde videbantur eos insolidum teneri pro filio, & seruo; cum tamen in eadem specie traditur in l. 2. C. ne filius pro patre, possit repetere

repetere patrem, & in l. si quis reum 5. §. idem Iulianus 1. ff. de liberat. legat. agens de peculio, eis verbis: patrem enim, & si quis debitorem existimaueris, attamen ioco esse conditionalis debitoris, quem solutum repetere non ambigitur.

30 Sed tamen nihil nobis poterit obesse d. l. si is cum quo, quia ipsa quæstio de qua ibi agitur, an repetere possit, denotat non esse obligatum, nec ultra peculium esse debitorem, quasi esset, non dubitaretur, an repetitio locum haberet; & ideo denegatur ibi ultra glossæ interpretationem, quæ reprobatur D. Richardus in §. 1. Instit. quibus mod. tollitur obligatio, n. 42. quia obligatus de peculio ultra eum non soluit errore facti, existimans plus esse in peculio, sed eum iuris errore existimans ultra peculium obligatum esse, quo casu repetitio nõ datur illi, qui per iuris errorem plus debito tolueret. l. cum quis 10. in princ. C. de iuris & facti ignor. l. error 9. C. ad leg. falcid. quo modo interpretatur Pichardus ubi proxime num. 43. & ultra eum hanc interpretationem ego probo, & confirmo ex d. l. si u cum quo, eis verbis: per imprudentiam plus, quam in peculio est solueris, repetere non potest, verbum imprudentiam referri ad iuris ignorantiam & imperitiam, ut dicitur imprudentia Affessoris in l. hoc edicto 22. ff. quod quæque iuris, & imprudentia iudicis, in l. si per imprudentiam 51. ff. de ev. etione. l. si quis 5. §. si iudex. ff. de obligat. & act. n. l. fin. ff. de variis & extraordin. cognit. §. vitim. In. it. de oblig. quæ ex quasi delicto nascuntur.

31 Sed ut prædicta rectè procedant, necessarium est explicare textum in l. 2. ad finem. ff. ad municipalem, ubi in eadem specie, de qua in l. 1. §. fin. ff. de Magistrat. conveniend. quando filius Magistratus consensu patris electus tutorem dare non curavit, vel minus idoneos elegerit, nec pupilli rem saluam fore satis exegerit, vel non idoneum acceperit, tradit IC. Pater verò ita demum obligatur, sicut fideiussores hoc nomine obligari solent. & cum fideiussores tutorum insolidum teneantur pro tutela. Et potest eligi cum quo agatur, et si cum tutore simul, & fideiussore insolidum agi non possit. l. 1. C. de fideiussor. tutor. l. 3. l. si fideiussores 12. ff. eod. Si pater in casu d. l. 2. ut fideiussor obligatur, videtur non solum de peculio, ut prædiximus, sed insolidum teneri, facit l. Lucius 22. ff. de administr. tutor. ubi cum tradiderit IC. patrem pro tutela, quam filius gessit, solum de peculio, vel de in rem verso teneri, exceptionem proponit, si pro filio intercesserit, quia tunc insolidum tenetur. Vnde cum in d. l. 2. ad

finem, admittatur patrem ut fideiussorem filij teneri, dicendum in ea specie insolidum obligatum teneri.

Verumtamen animaduertendum est in d. l. 2. in fin. ad municipalem, non tradit teneri patrem pro filio Magistratu, qui tutorem idoneum non dedit, quasi fideiussorem tutoris: nam tunc insolidum tenetur, ex d. l. 1. & d. l. 12. sed quasi fideiussorem Magistratus, & de illo loqui d. l. 2. ad finem, constat ex verbis illius textus in princip. ibi: obstrictus est pater quasi fideiussor filij. & in §. consensisse, eis verbis: Proinde quidquid in Republica filius gesserit, pater ut fideiussor præstabit. Et ita ad hanc fideiussionem referenda sunt verba finalia d. l. 2. quia de illa in tota contextura agitur, tum quia non dubitatur, an pater in eo casu esset tutelæ fideiussor, quia ibi non fuit filius tutor datus, sed Magistratus, filius non idoneum tutorem dedit, & ita solum potuit debitari, an pater teneretur quasi fideiussor Magistratus, quia filium suum eligi consensit, ut ex textu apparet, & hoc præsentille videtur Accursius, et si non ita explicuit, in l. 1. §. fin. ff. de Magistrat. conveniend. in gloss. verb. de peculio, dum tradit: item contra ad municipalem. l. 2. §. penult. ubi equiparat patrem fideiussori, qui intercessit apud Rempublicam, sed fideiussor nullo modo tenetur; ergo nec pater, ut ibi dicit: Respondere non tenetur pater, ut fideiussor pupilli sui nomine, vel de suo aliquid dare, sed nomine filij, & ut pater, & de bonis filij, scilicet, de peculio, ut hic dicit, licet alij somnient in Parnasso. Quod accipendum iuxta prædicta, ut non aliter quam de peculio teneatur pro damnis tutelæ, quam filius Magistratum gerens, non rectè dedit; quia damnum hoc non principaliter ad Rempublicam pertinet, sed ad pupillum; cum autem verum damnum in administratione muneris ad Respublicas contingat, tunc insolidum pater tenetur, quia consentiens filium Magistratum creare, Rempublicam saluam fore promissit, & quoad hoc fideiussor habetur, d. l. 1. §. fin. de Magistrat. conveniend. d. l. 2. §. 1. cum seqq. ff. ad municipal.

Cui addendum est, fideiussorem Magistratus, etiam si in his, quæ ad Rempublicam administrationem pertinent, teneatur, hoc est, de damnis, quæ ex rebus malè per Magistratum gestis Rempublice noceant non verò fideiussor tenetur in his, quæ culpam, vel delictum respiciunt, l. unica. C. de peculio eorum, qui pro Magistratibus d. l. 2. §. si filius. l. liberus 17. §. fin. ff. ad municipal. l. fideiussores 68. de fideiussor. & quamvis culpa tribuatur Magistratus, qui minus idoneum

idoneum tutorem pupillo dedit, vel per negligentiam, aut imperitiam, l. 1. & toto tit. ff. de Magistrat. conveniend. maxime l. fin. ibi: aut non idonee tantum sit culpa eius. l. fin. ff. de variis, & extraordinariis cognitio. talem culpam pater præstare non cogitur, nisi peculio tenus, quia fideiussoria obligatio, quæ per consensum eius ad dignitatem filij contracta est, Rempublicam saluam fore promissit; non verò privati hominis, id est, pupilli. Itaque tales fideiussores cauent de Republica, non de poena, aut de multa, in quam incideret Magistratus, aut negligentia, aut culpa sua, ex dictis iuribus.

34 Nec contra esse videtur l. 1. C. quod cum eo, quæ insolidum tradit teneri patrem, qui filium Decurionem esse voluit, & postea à Magistratibus fuit pupillo filius tutor constitutus; quia ultra quam diuersa species est, quando filius Magistratus tutorem minus idoneum dedit, ut in iuribus supra expensis, ab eo casu, de quo in d. l. 1. quando filius ipse tutor constitutus, etiam ibi consensus patris non solum interuenit in electione decurionatus; verum etiam in tutelæ constitutione: sic enim accipiendus est textus, ut denotant verba, quod si voluntate eius filius Decurio sit creatus, & à Magistratibus tutor constitutus. vnde cum interuenerit consensus in utroque casu: nam semel Decurio & tutor fuit constitutus, ideo pro tutela insolidum tenetur pater, cum ad utrumque munus voluntatem accomodauerit, scilicet, & ad decurionatum, & tutelam, & cum tutela sit munus ciuile, in cuius fideiussione promittitur rem pupilli saluam fore l. 1. l. cum pupillus 9. ff. rem pupilli saluam fore, quemadmodum in fideiussione Magistratus Rempublicam saluam fore. Sic ad exemplum huius muneris introductum intelligitur, & illud tutelæ, in qua venit; ut res pupilli salua sit, non verò poena, id est, ut fideiussor tutoris teneatur ad ea, quæ veniunt in actionem tutelæ, quæ rem persequitur; non autem ad ea, quæ veniunt in rationibus distrahendis, quæ est pœnalis, in quam non se obligat; sed in causam rei pupilli seruandæ, ex quo pater insolidum obligatur in casu d. l. 1. C. quod cum eo, ex consensu, quem ad tutelam accomodauit, & hanc interpretationem tradit D. Franciscus Amaya in l. 1. C. de Decurionibus; lib. 10. num. 27. veram dicens, & totum triduum in eius meditatione consumpsisse.

35 Vnde venit explicanda l. si filius 7. ff. de tutelis, ubi filio tutore constituto pater insolidum tenetur, & distinguendum est; nam

si non agnouit filij tutelam, pater solum tenetur de peculio; si verò tutelam agnouit, & approbavit, tunc insolidum tenetur pater, quemadmodum in d. l. 1. C. quod cum eo. Nec contra facit l. Lucius 22. ff. de administr. tutor. ubi etiam si filius familias sciente, & consentiente patre tutelam administravit, solum datur aduersus patrem actio de peculio, & de in rem verso; in quorum iurium concordia valde fatigantur, post antiquiores, Hotomannus au l. 1. C. de remiss. pignor. Cuiac. tract. 7. ad Africanum, in l. mandasti 46. ff. de negot. gestis. Anton. Faber in Iurisprudencia Papin. tit. 12. princ. 1. illat. 16. Pacius centur. 5. q. 76. Donnellus ad rubric. C. quod cum eo, num. 50. & seq. post Bartol. plures, quos refert Barbosa in l. si cum dotem 23. §. transgrediamur, ex num. 8. ff. soluto matrimonio. Platea, Pyrrhus, Corneus, Albericus, & Cumanus, quos refert D. Amaya in d. l. 1. C. de Decurio. num. 29. & 30. cum seq. qui omnium solutiones reprobatur, & num. 36. antiquorum differentiam inter tutelam datiuam, & testamentariam admittit: nam in testamentaria tutela satisfactio necessaria non est, quia fides & diligentia tutoris à defuncto approbata; quæ non tam ex bonis, quam ex moribus spectanda, textus in princ. & §. 1. de satisfactione tutorum. l. testamento 17. ff. de testamentaria tutela; & fides quam de tutore testamentario defunctus concepit, pro vinculo cedit cautionis, ut aliàs tradit Papinianus in l. si impuberi 13. §. finali, de tutoribus, & curatoribus datis ab his, & in hoc casu testamentariæ tutelæ procedit d. l. Lucius. Nota verba, Casum Seium filium familias testamentario filio suo tutorem dedit. Quo casu cum filius tutor testamentarius nominatus, cautionis vinculo liberetur, pater tutelæ consentiens, nisi expressè cauerit, non tenetur nisi de peculio, quia non debet obligari plusquam filius; nec ad obligandum patrem, eius scientia, & consensus sufficit, ut tradit ibi Iurisconsultus, quoniam expressus debet esse animus se obligandi.

36 Contra verò est in datiuam tutelam, in qua procedit textus in d. l. si filius familias 7. ff. de tutelis, ut constat; ibi. Si filius familias tutor à Præatore datus sit, quæ requirit satisfactionem, ne pupillorum bona à tutoribus diminuantur, vel consumantur, ut insinuant omnia iura, quæ supra expendimus: ideo necesse fuit eis à Præatore vberius & cautius prouideri, ne aliàs si minus idonee pupillo caueretur, Magistratus in subsidium conueniatur, ex titulo de Magistratibus conveniendis; pater verò filij tutoris ob tutelam malè à filio administratam, regulariter, nisi

de peculio non tenetur, nisi pater tutelam agnouerit, quia tunc insolidum tenebitur, vt in d. l. si filius 7. ff. de tutelis, quod ex patris consensu & pupillorum fauore indutum, ob quam causam multa in iure admittuntur specialia, l. penult. §. cum igitur. C. de necessar. seru. heredib. instit. & notat Amaya in d. l. 1. C. de Decurionib. n. 37.

37. Quæ omnia iura necessarium fuit explicare, vt sine controuersia constet patrem insolidum teneri, quando consensit dignitati filii familias in eis rebus, quæ ad publicam utilitatem spectant, vt præter iura supra adducta, Bartolum, & reliquos antiquiores, in eis tenuerunt Corneus, Cumanus, Alexander, Ruinus, Palacios Rubios, & alij, quos refert Barbosa l. cum dotem. §. transgrediamur, num. 10. & seq. ff. solut. matrim. Platea, & Lucas de Penna in locis supra relatis. Rodericus Suar. in l. 2. princ. tit. de comperendinat. §. quaritur ulterius, n. 10. & 11. Cuiacius, D. Pichardus, Donellus & alij, quos refert, idem comprobans D. Amaya in d. l. 1. C. de Decurionib. num. 2. & per totam, quibus addendi Iason, Boërius, Decius, Cassaneus, Romanus, Barbaria, & Calcaneus, quos refert Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 345. n. 8. cum seq.

38. Quod magis procedit, si consideres quod traditur in l. 1. §. pro infante. C. de hon. & munerib. non continuand. lib. 1. o. vbi tradit tunc pro infante, cui dignitas delata, patrem non teneri, quando infans dignitatem habere non potest, ex ratione ad finem textus, ibi: Cum ad ea tantum quæ mandari possunt, voluntatem dedisse videatur. & idem probat l. Lucius 21. §. Imperatores. ff. ad municipal. & ex Codice Theodosiano, Cuiacio, & aliis tradit D. Amaya in d. §. pro infante, qui inde dubitat de sententia & lectione, l. Imperatores, penult. ff. de Decurionib. & adeo vrgetur, vt eam non interpretetur, & litteram mendosam tradit, de illaque non agimus, quia nostri instituti non est.

39. Igitur si pater ideo excusatur, quia non videtur consentire dignitati, quæ filio prohibita est, propter ætatem, quia infans filius erat, inde fit, vt cum Ordo Equestris conferatur etiam infantibus, ex dispensatione Regis in Ordine Alcantaræ, & in aliis, quia à Pontifice solet facile dispensari, vt experientia compertum, pater pro filio infanti, qui ad Equestrem Ordinem adsumptus, ad erogationes eius dignitatis debeat teneri.

40. Octauò denique id confirmatur, quia, vt certum est, pupilli nulla possunt considerari merita, vel seruitia, vt Ordinis Equestris insignia & dignitas conferatur, nisi

respectu patris, vel ad eius petitionem concessio fieret, & tandem sufficiat patrem videre, & permittere filio eam dignitatem dari, & non contradicere, & protestari, imò potius in sua domo habere, & alere, vt ex eo quamuis absens fuerit, cum dignitas collata sit, videatur approbare, & ratum habere, id sufficit, vt ad dignitatis erogationes, & substituti præstationem teneatur, ex d. l. 2. ff. ad municipal. eis verbis: *Consensisse autem pater decurionatui filij videtur, si præsens nominationi filij non contradicit, proinde quidquid in Republica filius gesserit, pater vt fideiussor præstabit. l. honores 7. §. ad decurionatum. ff. de Decurionibus*, eis verbis: *Ita demum pater non consentit, si contrariam voluntatem, vel apud aëta Præsidiis, vel apud ipsum Ordinem, vel quo alio modo contestatus est & idem probant l. spurij 6. §. pater. ff. eodem l. 1. C. de filii familias, & quemadmodum pro his parentes teneantur, lib. 10. ibi: Consentire autem etiam is videtur, qui non testificatus dissentire nominationi. facit l. si filius 7. ff. de tutelis*, eis verbis: *Siquidem pater tutelam agnouit, insolidum debet teneri, & iterum ibi: agnouisse autem videtur, siue gesserit, siue gerenti filio consentit.*

Et necessarium est, vt excusetur pater eo inuito dignitatem filio conferri, l. filius 5. C. de Decurionib. lib. 10. ibi: *Sanè si ad nominationem filij consensum non accommodauerit, ob administrationem ipsius minimè conueniri poterit, & probatur ex l. Lucius 21. ff. ad municipal. ibi: Inuito patre. l. si filius 3. C. ne filius pro patre, eis verb. Inuito patre Decurio creatus sit.*

Nec obstat prædictis l. filius familias. §. inuitum. ff. de Procurator. dum tradit, inuitum accipere debemus non eum, qui contradicit, verum eum quoque, qui consensisse non probatur. & idem probat l. inuitum. ff. de seruitut. urban. præd. Quia vltra quàm in correctioribus codicibus, ibi: *Non eum*, legitur non tantum eum, & denotat apertè ita legendum text. in dict. §. inuitum, ibi: *Verum eum quoque*, quasi non solum, qui contradicit, inuitus censetur, sed qui non consentit, & vltra id dictionem non, pro non solum accipi multoties in iure, denotant l. non enim 38. ff. ad SC. Trebellia. l. ne cum filio 16. ff. de furtis, vbi apertè constat, & ita interpretantur d. §. inuitum, Anton. Augustinus lib. 2. emendatio. cap. 1. Gilbertus Regius lib. 2. enantiophanon. cap. 10. Iulius Pacius lib. 19. Isagog. tit. 4. n. 7.

Sed tamen in hoc casu solum eo quod pater non contradicit, videtur consentire, d. l. honores 7. §. ad decurionatum. ff. de Decurionib. & ideo etiam si pater absens esset, aut ignorans, & postea cognita electione munus agnouit, vel consentiendo, vel non repugnando,

repugnando, argum. d. l. filius familias 7. ff. de tutelis. ex Petro Barbosa, Donello, D. Pichardo, & aliis probauit Amaya in dict. l. 1. C. de Decurionib. num. 5. Nam, etsi qui tacet, consentire non videatur in præiudicialibus, vt ex l. inuitum. ff. de seruitut. urban. prædior. notantur Doctores ibi. Alex. lib. 7. conf. 84. ad fin. Menoch. conf. 573. num. 12. Surdus decis. 302. num. 3. & conf. 349. num. 4. Couarr. præf. 15. vers. quinto deinde. Cassanate conf. 39. num. 23. hoc tamen limitatur fauore Reipublicæ pupillorum, & piæ causæ, vt ex Romano conf. 311. num. 3. cum Socino, Mandelo, & Tiraquello notauit Augustinus Barbosa axiomatico 217. num. 5. quem sequitur Amaya vbi proximè, qui ex eo tradit procedere l. cum offendimus 4. §. fin. ff. de fideiussor. tutor. vbi fideiussores à tutoribus nominati, si præsentis sint, nec contradicant, tenentur, ac si specialiter se obligauerint, quod ea ratione procedere existimant Doctores, propter fauorem pupillorum, & patientiam fideiussorum, & ex Gutterio, Zeuallos, Azeuedo, Bobadilla, Auendaño, Heringio, Farinacio, Morla, D. Pichardo comprobatur D. Amaya d. num. 5. & ex Zephalo lib. 3. conf. 437. tradit testes approbatorios, quos dicimus de a. bono, minimè remanere obligatos, nisi expressè deficientibus fideiussoribus se obligauerint soluturos; sed limitandum in causis pupillorum & Reipublicæ, & ita practicum, & decisum in Pintiana Cancellaria.

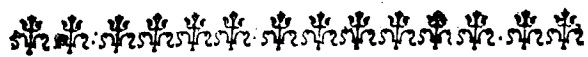
44. Et vltra Amayam pro obligatione patris pro filio in hoc casu, vt consentire videatur, notanda, quæ ex Decio, Zephalo, Campegio, Afflicto, Canerio, Bartolo, Baldo, Camerario, Freccia & aliis tradit Surdus decis. 62. num. 14. vt pater videatur consentire in omnibus, quæ sunt utilitatis filiorum, & consensum trahi ad omnia consecutiua actus, & illi annexa, quis vnquam admittere poterit, patrem non consentire dignitati Equestri filij, pro quo regulare est, vt prædiximus, patrem petere hoc beneficium à Rege, & impetrare, & quamuis absens foret cum filio dignitas Equestris collata, approbavit filium obtruisse, cum in domo habeat, & viderit deferre Ordinis insignia, nec contra protestatus, quibus addenda verba Stephani Gratiani 1. tom. disceptatio. cap. 166. num. 9. dum tradit patrem obligatum censeret pro expensis necessariis, quas aliquis faceret pro filio existente in studio, l. sed Iulianus. §. quod dicitur. ff. ad Macedon. & subdit hac verba: *Quasi hoc cesserit in illius utilitatem, cum scientia filij sit letitia patris, & dignitas vnus, gloria, & laus alterius §. generaliter,*

in fin. vbi glossa verb. occasionem, Auth. constitutio, de dignitat. gloss. in d. §. quod dicitur, in verb. solebat, in fine.

Hæc autem omnia, quæ iuri consona, ita procedunt, vt pater insolidum teneatur, si bona filij non possederit, quia existentibus bonis filij, primò in eis excussio facienda, vt apertè comprobatur l. 1. C. de Decurionib. lib. 10. vbi loquens cum filio, qui ad dignitatem nominatus, tradit eis verbis: *Nam in hac parte vice fideiussoris pater accipitur, sed non antè, nisi tuis propriis rebus excussis.* Nam etsi regulariter in omnibus fideiussoribus admissum, vt in voluntate sit creditoris, quem ex reo, vel fideiussore velit conuenire, l. 3. liure 5. C. de fideiussor. ante nouam constitutionem, Auth. presente. C. eod. de quo plurimos conegit Osvald. in notat. ad Donell. comat. cap. 48. litt. l. cum seq. Gutierrez. de iuram. confirmat. 1. p. cap. 23. Attamen in nostro casu cum pater pro dignitate filij, vt fideiussor simpliciter non habeatur, sed pro fideiussore indemnitate, non absolutè debitor censetur, sed conditionalis, si ex filij bonis consequi non possit, quod Reipublicæ intersit, ita ex pluribus iuribus Platea, Valençuela, Hippolyt. de Marfilis, Heringio, Gama, Flores de Meña, Azeuedo, Auilefio, & aliis probauit Amaya in d. l. 1. C. de Decurionibus, num. 6. 7. & 8. & hanc obligationem patris ad onera dignitatis filij ex Parisio, Platea, Ioanne Lupo, & Sebastiano Monticulo probauit Paschalius de viribus patriæ potestatis 1. p. cap. 6. num. 81.

Nec obstat quod supra num. 7. & 8. expendimus, patrem non debere pro filio teneri, ex tit. C. ne filius pro patre, ex tit. C. ne uxor pro marito, cum aliis ibi expensis, quia in hoc casu ex sua obligatione pater conuenitur, quia permittit filium eligi ad Magistratum, & munus publicum, ex rationibus supra expensis, aliàs regulariter pater pro filio non tenetur, vel è contra, ex dictis titulis, & l. 2. tit. 19. p. 4. l. 25. tit. 13. p. 5. l. 15. tit. 10. l. 9. tit. 31. p. 7. & quæ ex Bartolo, Baldo, Saliceto, Alexandro, Georgio, Mario, Muta, Petro Gregorio, Duchas, Menochio, & aliis pluribus tradit Mastrillus de Magistr. lib. 1. cap. 28. num. 16. cum seq. Iason in §. actiones, num. 67. Inst. de action. Baiard. ad Iulium Clarum, q. 86. Cauallus resolut. criminal. casu 149. num. 16. & casu 250. Farinacius in praxi delict. 1. p. q. 24. num. 2. & per totam. Gregor. Lopez in d. l. 2. gloss. 11. Couarr. lib. 2. var. cap. 8. Paschalius de patria potest. 4. p. cap. 5. per totum, qui omnes tenent patrem nec pro debito, aut delicto filij teneri, & quando pater pro delicto filij, quem officio

officio præposuit, vel dominus pro delicto famuli, aut serui, videndi Fatinacius dict. q. 24. num. 49. & seq. Chaldas Pereir. de extinctione emphyteusis, lib. 4. cap. 19. Barbosa in l. si mora 10. num. 38. ff. soluto matrimonio. Menochius lib. 2. de arbitrar. casu 345.

ALLEGAT. CXIII.

Officia duo exercent, pro illis duobus ad onera tenentur.

- 1 Duobus in locis idem ipse stare non potest. l. si ut certo. §. si duobus vehiculum. ff. commodat.
- 2 Onere duplici quis non debet pro eadem re grauari. l. nauis onusta. §. cum autem. ff. ad leg. Rhodiam de iactu, & n. 27. l. Sticho 36. in fin. ff. de usufruct. legat. l. Titia cum testamento 35. §. qui inuita. ff. de legat. 2. & n. 27. l. unum ex familia 69. §. si rem. ff. eod. l. 1. §. interdum. ff. ad l. falcidiam.
- 3 Onera plura eodem tempore quis subire non tenentur. l. si cum dotem. §. si pater. ff. solut. matrim.
- 4 Persona dua in eodem considerantur ex diuersis qualitatibus, n. 5. & 6. l. si consul 3. ff. de adoptionib. Actio & passio in eodem concurrere non possunt. l. debitori. C. de pactis. l. Vranis. ff. de fideiussoribus. l. 2. ff. de sti. ulat. seruorum.
- 5 l. tutorem. ff. de his quibus ut indignis. l. si non subscripsisti. C. de admin. tutor. l. 1. §. soler. ff. quando appellandum sit. l. duorum. ff. de operis libertorum. l. Procuratores. §. si plures. ff. de tribut. act. cap. ex litteris, de probation. cap. cum in Ecclesiis, de concess. Præbend. lib. 6. cap. postulasiti, eodem tit.
- 6 Duplex persona in eadem potest considerari.
- 7 Persona eadem potest diuerso iure censeri, ex diuersis causis.
- 8 Officia duo, licet coniungantur in eadem persona, retinent suas qualitates. l. 2. C. de omni agro deserto, lib. 11. l. si pariter. ff. de liberali causa. l. si plures. ff. de pactis. l. alimenta. §. Basilica. ff. de aliment. legat.

cap. cum autoritate. §. licet, de concess. Præbend. in 6.

- 9 Factum idem ex diuersis qualitatibus duo potest diuersa delicta producere. l. si adulterium cum incestu 38. §. 1. ff. ad l. Iuliam de adulter. & n. 20. l. vim passa. §. prescriptione. ff. cod. l. 1. C. ad l. Flauianum de plagiaris.
- 10 Salaria duo percipere potest, qui habet duo officia, si pro quocumque est salarium, & officia non sint incompatibilia. l. binos. C. de Aduocat. diuers. iudic. l. his scholaribus. de dignitatib. lib. 12.
- 11 Onus qui sentit, debet commodum sentire, & e contra. l. secundum naturam. ff. de regul. iuris.
- 12 Plura cui committuntur, plura exiguntur. l. si mihi & Titio, in princip. ff. de leg. 1. l. Titius. §. qui Marco. ff. de ann. legatis.
- 13 Artes duas exercent utriusque oneribus subiicitur. cap. postulasiti, de concess. Præbend. l. legatis. §. si vnus. ff. de legat. 3.
- 14 Domicilia duo potest quis habere, & in utroque onera subire tenentur. l. lex Cornelia. §. si tamen. ff. de iniuriis. l. eius qui 27. §. fin. ff. ad municipalem. l. Labeo. ff. eodem. l. assumptio. §. iuris prudentibus. ff. eodem. l. 1. C. de municipib. lib. 10. l. priuilegia 6. C. de incolis. l. 5. tit. 9. lib. 7. Recopilat.
- Bona possidens in duobus locis, in utroque est collectandus.
- 15 Feuda duo quis acquirere potest. cap. 1. tit. de vasallo qui contra consis. Lotharij. cap. 1. §. illud 1. de prohib. feud. alienat. per Federicum. Feuda duo habens, eo priuandus, pro quo seruitia non exhibuerit.
- 16 Lucra duo percipiens, ad duo onera pro illis tenentur: beneficia duo obtinens debet utriusque seruire in digniori per se, in alio per substitutum, si sint incompatibilia. Concil. Tridentin. s. ff. 24. c. 4.
- 17 Dignior semper debet præferri.
- 18 Beneficia duo qui obtinet, debet illorum onera subire, etiam si sint unita, si tamen unio non sit per viam incorporationis.
- 19 Unio beneficiorum censetur facta sine præiudicio onerum.
- 20 Seruitia personalia duplicia quando domini à vasallis petere possunt. l. 1. & toto tit. C. ne quis liber inuitus, lib. 11. l. vnica. C. ne opera à collator. exig. lib. 10.

l. i.

l. 1. & 2. C. ne rusticani ad vllum obseq. lib. 12.

Authent. de mandatis Princip. §. illud.

Authent. de collatorib. §. ad hoc iubemus.

Authent. ut Iudices sine quoquo suffrag.

l. nunquam. ff. de priuatis delictis.

l. adulterium cum incestu. §. inter stuprum. ff. ad leg. Iul. de adulter.

21 Seruitia alicuius dignitatis censentur realia.

l. cum fundo 36. ff. de seruit. rusticor.

l. cum fundus 13. ff. com. pradior.

l. finali. §. ultim. ff. de contrab. empt. & num. seq.

22 Obligatio seruiendi personaliter est mixta.

l. fin. §. mixta. ff. de muner. & honorib.

l. forma. §. is verò. ff. de censibus.

Onus reale transit in exemptos cum re. c. verum, de foro competenti.

Clerici in Gallia in oneribus realibus coram secularibus conueniunt, licet non admissum sit in Hispania.

l. qui aliena 34. ff. de negot. gestis.

l. vnus ex sociis 34. ff. de seruit. rusticor. pradior.

23 Consiliarij excusati bello personaliter assistere.

l. 7. & 8. tit. 4. lib. 6. Recop.

l. 1. tit. 1. lib. 6. Recop.

24 Regis decreta omnino seruanda.

l. finali. C. de legibus.

25 Rusticani qui habent plures lanzas, pro omnibus seruire debent.

26 Ministeria diuersa quis potest explere per substitutum.

27 Onere duplici grauatur quis ex diuersis causis.

28 Feudatarius domino seruitia exhibere debet, quando ex sua causa, vel suorum bellum gerit.

l. illam 19. C. de collation.

Authent. de non eligendo secundo nubentes. §. cum igitur.

Authent. de triente & semisse. §. & consideramus.

Io. Bapt. Larrea Fisc. Alleg. Pars I l.

De materia præcedentis questionis, utrum qui officium, & stipendium habet in Aula regia, & simul Equestris Ordinis fuerit miles, si teneatur personaliter Regem ad bellum comitari pro officio & seruitio, quod circum exercet, etiam debeat in militia Ordinis substitutum præstare.

T qui debet Regem personaliter sequi ad bellum ob ministrum, & seruitium, quod exhibet in Aula regia, etiam si dignitate Equestris Ordinis condecoretur, compellendus non sit substitutum militem Ordini Equestri exhibere suaderi videtur; quia quemadmodum quis stare non potest in loco, in quo alius stat, ita nec idem ipse in duabus partibus, argum. l. si ut certo. §. si duobus vehiculum. ff. commodati, cum ibi notatis, & cum substitutus, ut in allegatione præcedenti tradidimus, propter defectum, vel impedimentum personæ præstetur, cum in hoc casu, quasi de Regis familia, iste Regem debeat cum persona sua comitari, non debet pro seruitio personali quod exhibet, amplius teneri.

Tum, quia non debet quis pro eadem re, id est, sua persona, duplici onere grauari. l. nauis onusta 4. §. cum autem. ff. ad l. Rhodiam de iactu. l. Sticho 36. in fin. ff. de usufructu legat. l. Titia cum testamento 35. §. qui in vita. ff. de legat. 2. l. unum ex familia 69. §. si rem. eodem. l. 1. §. interdum. ff. ad leg. Falcid. & ultra ordinarios in eis iuribus comprobarunt Federicus de Senis, Romanus, Decius, Parisius, Alexand. Socinus, Crauetta, Vincentius de Franchis, Menochius, Molina, Peregrinus, Surdus, Tuschus, Farinacius, & alij, quos cumulat Augustinus Barbosa axiomate 169. n. 1.

Ultèrius, quia idem quod procedit respectu eiusdem rei, & personæ, etiam locum habet in eodem tempore, ut quis onera plura eodem tempore subire non teneatur. l. si cum dotem. §. si pater. matrimonio. Federicus de Senis cons. 151. numer. 4. vers. præterea nemo. Tuschus præf. list. O. concl. 137. & facit in terminis consilium Oldradi 134. vbi cum miles qui à Batione, vasallo Regis Gallie feudum haberet, iuberetur

iuberetur à Rege ad bellum Gasconia personaliter ire, & Baro ad expeditionem belli, ut Regem comitaretur, fecit expensas, & ipsi militi indixit certam præstationem pecuniarum pro illis expensis ratione feudi, cum idem Baro requisisset dictum militem, ut cum eo ad exercitum Regis Gallia proficeretur: consuluit Oldradus militem, qui personaliter, & de mandato Regis ad exercitum iret, non teneri ad impositionem Baronius pro expensis belli. Vnde si in hoc casu non tenetur feudatarius Baroni, quia debet mandato Regis obsequi, & cum suam personam ad bellum exhibeat ad alias expensas non obligatus, multo magis, qui de familia Regis nostri eius mandato ipsum comitari personaliter tenentur, non debent obligari ad expensas substituti, ut per illum deseruiant Equestri Ordini militari.

Sed nihilominus contraria sententia pluribus fundamentis probatur, ut qui propter seruitium, & stipendium Aulae regiae tenetur personaliter Regem ad bellum comitari, adhuc teneatur diuerso respectu, idest, propter Equestris Ordinis dignitatem, substitutum præstare, qui pro illo deseruiat in Ordinis militia, quando ipse idem Eques non possit personaliter bello interesse cum militibus Ordinis. Idque videtur comprobari; quia in eadem persona duæ & diuersæ personæ considerantur ex diuersis iuribus, & qualitatibus, *l. si consul 3. ff. de adoptio. vbi quod magis est actio, & passio, quæ in vno, & eodem concurrere non possunt. l. debitori. C. de pactis. l. 2. ff. de stipulat. seruor. l. Vranus. ff. de fideiussoribus. c. ultimo, de institut. D. Solorzanus tom. 1. de iur. Indiar. lib. 2. cap. 21. num. 6.* adducens Senecam *lib. 5. de benefic. c. 9.* adhuc respectu diuersi iuris personæ publicæ & priuatae admittitur, ut possit Consul, vel Præses filiusfamilias apud seipsum emancipari, vel in adoptionem dari.

Et faciunt vulgaria verba textus in *l. tutorem. ff. de his quibus ut indignis*, ibi: *Discretæ enim sunt iura, quamuis plura in eandem personam deuenierint, aliud tutoris, aliud legatarij. l. si non subscripsisti ut fideiussor 25. C. de administrat. tutor. l. 1. § solet, in fin. ff. quando appellandum sit. l. duorum. ff. de operis libertor. l. procuratores. §. si plures. ff. de tributor. actio. c. ex litteris, de probation. c. cum in Ecclesiis, & c. postulasti, de concess. prabend. lib. 6.*

Et in variis casibus hanc personarum differentiam, & duplicitem in eodem subiecto notarunt Lopus *allegat. 99.* ex Coccino, Marra, Tiraquello, Cancerio, &

Rotæ decisionibus in pluribus practicabilibus cum Bartolo, Abbate, Calderino, Baldo, Castrensi, Decio, Fulgofio, Romano, Cassaneo, Menochio, Gratiano, Seraphino & aliis pluribus, probauit D. Salgado de supplicatione ad Sanctissimum *1. p. c. 12. n. 16. & 2. p. c. 15. à n. 28. vsque n. 46.* & multis etiam probat D. Solorzanus *de Indiar. iure, tom. 1. lib. 2. c. 21. n. 7. vsq; ad n. 15.*

Nec obstat vulgare illud axioma, quod eadem res & persona non potest diuerso iure ceteri, quia id non procedit, quando diuersi respectus considerantur; tunc enim ex illorum diuersitate in eadem persona ius diuersum, & consideratio procedit, ut probarunt Anton. Monach. *decis. Florentin. 67. n. 9.* Rota apud Farinacium *669. num. 3. 1. p. recentiorum*, & Augustin. Barbofa *axiomat. 35. num. 7.* & probarunt supra relati. Vnde in eadem persona rectè poterit considerari diuersa obligatio, alia comitando Regem, quasi domesticus Aulae regiae, & propter officij stipendium; altera, ut miles Equestris Ordinis, ut debeat vtrique satisfacere.

Facit doctrina glossæ, & aliorum *in c. 1. ne sede vacante, & in l. 1. ff. de legat. 1.* ut quando in eadem persona adiuuicem iunguntur duo officia, vtrumque retinet iura sua, sequitur Bartol. *in l. si conueneris. §. nuda. ff. de pignoratitia actio. Ferret. vol. 2. cons. 242. n. 13.* D. Valenzuela *cons. 69. n. 32.* vbi etiam *n. 37.* ut quoties considerantur duæ personæ in eodem subiecto, potest vna iuuare alteram, & supplere quod in se non habet. *l. 2. C. de omni agro deserto, lib. 1. 1. quemadmodum & vnus homo potest se iuuare altero, qui per se solus præualere non possit. l. si pariter. ff. de liberal. causa l. si plures*, vbi Doctores, *ff. de pactis. l. alimentis. §. Basilica. ff. de alimentis legat. c. cum auctoritate, §. licet enim, de concess. prabenda lib. 6.* ex Bartolo, Benedicto de Plumbino, Hieronymo Gabriele, Surdo, Igneo, Mynsingero, Baldo, Menochio, Parisio, Gratiano, Rotæ decisionibus, & aliis probauit D. Solorzanus *d. cap. 21. n. 13.* vnde duplex dignitas, vel officium, aliud in aula Regis, alterum Equestris Ordinis, non debent confundi, sed vtrumque suam dignitatem, & naturam retinere, ut qui illa simul habuerit, ad vtriusque onera teneatur.

Sed & quod plus est, cum in vno & eodem facto diuersæ qualitates intercedunt, non pro vno, sed pro pluribus factis considerantur, ut ex vno delicto ratione diuersæ qualitatis, plura delicta censeantur, ut in adulterio cum incestu coniuncto, quia licet reus adulterij remissionem obtinuerit, pro incestu puniri potest,

potest, ut ex *l. si adulterium cum incestu 38. §. 1. ff. ad l. Iuliam de adulteriis, l. vim passa 39. §. prescriptione ff. eodem. l. 1. C. ad l. Flauiam de plagiaris*, & aliis pluribus in Cancellaria Granatensi, me iudice, decisum, & latè per 35. numeros probauit *1. decis. 50.*

10. Maximè, quia ille, in quem concurrunt duo officia, vel dignitates, & pro quacumque est salarium assignatum, potest percipere duo salaria, imò ei debentur, si salarium pro quolibet officio constitutum sit, cum is, qui gerit duo officia, duas personas repræsentet glossæ *in l. matriculam. C. de agent. in reb. lib. 12. Auth. ut iudices sine quoquo suffragio, §. illud*, cum Bartolo, Angelo, Iacobo de Beluifo, Menochio, Guillermo Benedicto, & aliis probauit Mastrillus *lib. 1. cap. 21. num. 72.* idque maximè procedit, quando officia non sunt incompatibilia, ut in hoc casu, argumento *l. binos. C. de Advocat. diuers. iudic. Couarr. variar. resolution. lib. 3. cap. 13. n. 6.* cum Bartolo, Alexandro, Baldo, Capicio, Platea, Ponte, Alberico, & aliis idem Mastrillus *vbi proximè num. 74. cum seqq.* ex Auilefio, Bobadilla Azeuedo, Sesse, Surdo, Fontanella *decis. 248. num. 8.* ex *l. his scholaribus. C. de dignit. lib. 12.* cum Paulo de Castro, & Caputaquensi, Auendañ. *de exequend. mandat. c. 4. n. 37.*

11. Et cum ex iuris regulis, qui sentit commodum, debeat sentire onus, *l. secundum naturam 10. ff. de reg. iur. Oldrad. Ancharr. Alexand. Menochius, Tufchus, & alij*, quos refert Barbofa *axiomate 169. n. 3.* Merito cum vnus & idem commoda vtriusque officij consequatur, videlicet stipendium pro Aulae regiae seruitio, & ex hoc personaliter Regem debeat ad bellum comitari, & in Equestri Ordine dignitatem, honorem, & decem millium marapetorum stipendium, quod dicitur panis, & aquæ, & multi ex Equitibus habeant commendas Ordinis, quarum reditus sunt magnæ quantitatis millium, vel duorum millium, & ultra aureorum militiæ Ordinis, oneri debent subiaccere, & saltim si in illa non possint personaliter bello interesse, substitutum præstare. Nam sicut vtriusque officij quis emolumentum habet, ita etiam in vtroque officio onus subire debet, ex pluribus tenet Decius *in c. ex litteris, de probat. ex n. 67. vsque ad n. 72.*

12. Deinde iuuat doctrina Bartoli *in l. si mihi, & tibi 12. ff. de legat. 1.* ut quando plurima iura deueniunt ad vnum, ille solus facere debet, quod poterant plures, & multis confirmat Tiraquellus *tract. de nobil. c. 28. num. 12. & de retractu lignag. §. 1. gloss. 18. n. 21. & sequentib.* Et si plura iura ad vnum

Ioan. Bapt. Larrea Fijc. Alleg. Pars 1. l. 1.

deueniant, vnum per alium non confundi, sed vnumquodque manere illæsum, & in suo robore, ex *l. si mihi & Titio, in princip. ff. de legat. 1.* Bartolo, Castrensi, Imola; Alex. Iafone, & Crauetta probauit Surdus *decis. 110. n. 8. & decis. 155. n. 3.* & ex *l. Titius §. qui Marco. ff. de annuis legat.* ex Platea probauit Auendañ. *de exequend. mandat. cap. 4. n. 37. vers. Tertio.* Et ex doctrina glossæ *in l. Presbyteri, verb. honoris. C. de Episcop. & Cleric. cui plura committuntur, plura exiguntur*, probauit Balzar *de feud. lib. 2. tit. de pace Constantia, vers. quoniam n. 9.* Thomas Accius *de ludo scaccorum q. 12. n. 74.*

Præterea fauet Romanus *consil. 422.* vbi *ex cap. postulasti, de concess. prabend. l. legatis. §. si vnus. ff. de leg. 3.* & aliis iuribus, Ioanne Andrea, & pluribus probat vnum exercentem duas artes ligari constitutionibus ambarum & oneribus subiecti; quando exercitium vtriusque est separatum & diuersum ab alio, ut in nostro casu, quia valde differunt esse domesticum Aulae regiae, vel militem Ordinis Equestris:

Et addenda est doctrina glossæ, & ibi *14.* Imolæ *in cap. omnes Principes, de maioritat. & obedient.* ut qui habet duo domicilia, & vicinities, ut quis potest habere, *l. lex Cornelia 5. §. si tamen. ff. de iniuriis. l. eius qui 27. §. fin. ff. ad municipal.* ad vtriusque onera teneatur, ut ex *l. Labeo, l. assumptio §. iuris prudentibus. ff. ad municipal.* probauit Gregorius Lop. *in gloss. magna, ad medium; quæ est gloss. 9. tit. 28. part. 3.* & ex *l. 1. C. de municip. lib. 10. l. priuilegio 6. C. de incolis, notauit Amaya ad libros voluminis in l. ciues 7. C. de incolis lib. 10. num. 118.* Et propter bona, quæ quis possidet in alio oppido, quam in illo in quo moratur, etiam in loco bonorum tributa soluere debere, expressè probat *l. 5. tit. 9. lib. 7. Recop.* vbi ex glossa, Bartolo, Socino, Deciano, Crauetta, Didaco Perez, & Auendaño probauit Azeued. *in d. l. 5. & quamuis idem in l. 10. tit. 14. lib. 6. Recop. n. 6.* contra Petrum de Antiboli admittat opinionem Ægidij, ut qui est vicinus vnus loci, & in alio habet bona, non teneatur ad onera, nisi pro loco, in quo habuerit bona: sed tamen si in vtroque bona habuerit, admittit in vtroque posse collectari. Nota verba: *Neque est quis duplici onere collectandus, vno in ciuitate, vbi degit, & alio in ciuitate, vbi bona sita; sed in illo tantum pro bonis ibi existentibus, & in loco vbi viuunt, pro bonis ibi possessis per eum.* Igitur dupliciter & in vtroque loco est collectandus respectu bonorum vtriusque, & idem dicendum circa duas, vel plures dignitates, ut omnium onera subire debeat.

Fi z

Rurfus;

15. Rursus, quia cum idem ipse plura feuda ab eodem domino, & à pluribus dominis acquirere potest, c. 1. tit. de vasallo, qui contra constituit. Lotharij Regis, cap. 1. §. illud et 1. de prohib. feud. alien. per Federicum. Schraderus de feud. 4. p. cap. 3. num. 9. & si pro quolibet feudo seruitium non exhibuerit, vel canonem non soluerit, feudo priuandus: quod adeò verum, vt si quis ab eodem domino plura feuda habuerit, & vnicus canonem non soluerit, vel seruitia non exhibuerit, licet aliorum feudorum oneribus satisfaciatur, dubitatur, vtrum propter defectum vnus feudi, omnibus, quæ ab eodem domino habet, priuandus. Et verius est, vt solum illo feudo priuari debeat, pro quo soluere cessauit, non aliis, gloss. in cap. ad Apostolicæ. §. præter hoc, verb. reprehendi, de sentent. excomm. & probauit Schraderus de feud. part. 9. c. 6. num. 81.

16. Sed etiam in terminis nostræ questionis probant plures Doctorum traditiones, vt qui duo lucra percipit, ex eis ad duo onera teneatur, vt notarunt Felinus, Ioannes Andreas, & Baldus in cap. cum olim, de re iudicata, & in specie, vt qui debet ex duabus causis personaliter interesse, debeat in digniori alium substituere, cum ex se non possit eodem tempore inferuire, notauit Gratianus disceptationum tom. 5. cap. 894. num. 23. vt qui habet duo beneficia, ad vtriusque onera teneatur, in alio ex se, in altero verò per substitutum. Nota verba ibi: *Obtinens autem dignitatem & Canonicatum, seu portionem in eadem Ecclesia, an teneatur per se ipsum subire onera vtriusque beneficij, vel satisfaciatur dispositioni Concilij d. sess. 22. cap. 4. in fin. si personaliter deseruiat in Canonicatu, seu dignitate; per substitutum verò in portione, non obstante consuetudine contraria Ecclesiæ, dicendum est, quòd debet deseruire oneribus vtriusque beneficij per se ipsum, dummodo sint compatiblea, & eodem tempore non præstentur: nam percipit duplices fructus & distributiones, Ioannes Andreas in cap. cum alium olim, vbi Felinus num. 1. de re iudicata, vnde duplex onus subire debet, & duarum personarum vicem præstare.*

17. Ex quo cum incompatible sit in nostro casu, vt Regem personaliter comitetur ad bellum, & idem in militia Ordinis assistat, debet Regi tanquam digniori personam exhibere: at verò quoad militiam Equestrem Ordinis substitutum præstare.

18. Suffragatur etiam, quod tradit Nicolaus Garcia de benefic. 3. p. cap. 2. num. 502. cum sequent. vt quamuis qui habet dignitatem & Canonicatum in eadem Ecclesia, te-

neatur personaliter vtriusque onera subire, nec satisfaciat, si substituatur in vna; tamen quando seruitia ita concurrunt, vt ab eadem persona eodem tempore præstari nequaquam possint, porò facultatem substituendi in seruitio Canonicatus alium Canonicum, qui eo tempore seruitio non sit obstrictus, non esse denegandam, quoties impedimentum iustum fuerit, & probat ex declaratione sanctæ Congregationis Concilij in causa Saguntina, & in alia Abulensi, & vna Burgenfi, & decreto 18. Concilij Compostellani, idque tradit procedere Nicolaus Garcia num. 506. etiam si duo beneficia, quæ in eadem persona concurrunt, sint inuicem vnita, dum facta sit vnio æquè principaliter: nam tunc velut duo beneficia obtinentur, & vtriusque onera præstanda; secus verò cum portio, vel Canonicatus vniretur dignitati perpetuò & accessoriè per viam incorporationis, quia tunc portio & Canonicatus deficit, & eius titulus extinguitur, & sic eius onera debent cessare. Quod cum in præsentem non procedat, quia per se, & separata consistant munera Aulæ regis, & dignitatis Equestris, & obligationes per se diuersæ considerantur, ideo vtriusque satisfieri oportebit.

Cui conuenit decisio Seraphini 787. num. 4. in nouissimis vitæ, vbi vnione facta Monasterij, vel Ecclesiæ, adhuc durant onera vtriusque, & ponit exemplum in Diocesi Burgenfi, quod sequitur, & comprobatur Marra in compilatione decisionum 6. tom. verb. vnio, cap. 46. qui tradit etiam si beneficia vnita sint, adhuc sine præiudicio annatæ vnionis censentur.

19. Vtteriùs, etiam si seruitia personalia extra consuetudinem & conuentionem à vasallis domini non possint extorquere, l. vnica. C. ne opera à collator. exigantur, lib. 10. l. 1. & 2. C. ne rustici ad vllū obseq. reuocentur, lib. 12. l. 1. & toto titulo. C. ne quis liber inuitus, lib. 11. Authent. de mandatis Princip. §. illud, Auth. de collator. §. ad hoc iubemus, Auth. vt indices sine quoquo suffragio, in princ. cum Bartolo, Platea, Alexandro, Tuscho, Riccio, Gregorio Lopezio, Baeza, & alijs P. Solorzanus 2. tom. de Indiar. gubernat. lib. 1. cap. 1. num. 26. & 27. & cap. 28. num. 50. tamen respectu diuersorum iurium, vel possessionum duo seruitia, & collectæ eisdem personæ componi possunt ratione bonorum, vt supra probauimus num. 13. & vltra notarunt Bartol. in l. 1. C. de mulier. & in quo loco, lib. 10. Baldus in l. etiam. C. de execution. rei iudicatæ, Roland. vol. 1. conf. 32. num. 7. Natta consil. 520. num. 24. Camillus

Visitarinus

Visitarinus in repetit. l. 1. ff. soluto matrim. num. 177. Cancer. lib. 2. variar. cap. 6. n. 170. & D. Ioann. Solorzanus d. lib. 1. cap. 18. n. 53. adducit illud, quod apud Plutarchum Hibicus dicebat Antonio: *Si vis duas collectas, da duas messas.* Et pluralitas actuum in vno subiecto concurrens non confunditur, nec impedit duplicem præstationem operari. l. si adulterium cum incestu, in princip. & §. inter stuprum. ff. ad l. Iul. de adulterijs. l. numquam ff. de priuatis delictis. ex quibus in terminis notauit Albericus de Rosatis de statutis, q. 141. num. 4. & addenda quæ supra adduximus n. 8.

21. Præsertim, quia seruitia ob aliquam dignitatem debita censentur realia, vt notarunt Isernia, Præpositus, & Afflicis, quos refert Schraderus de feudis 6. p. c. 6. num. 18. qui adducit l. cum fundo 36. ff. de seruitut. rusticor. prædior. l. cum fundus 13. ff. commun. prædior. ideo ratione rei transit onus, vt qui dignitatem habet, recusare non possit, argum. l. fin. §. vltim. ff. de contrahend. emptio. vbi communiter notatur.

22. Et saltem hæc obligatio inferuendi personaliter in bello, vel dandi substitutum, quando iustum impedimentum est, munus mixtum, & obligatio censi oportet, quia munera mixta sunt, quæ respiciunt ministerium personale, & patrimonij, vel dignitatis sumptus, & erogationes. l. final. §. mixta ff. de muner. & honoribus, & cum dignitate ad quemcumque transferuntur, ex d. l. fin. §. vltim. & quando ratione rei persona grauatur, onus mixtum censetur, Aegidius de collectis, num. 8. qui reprobatur Iasonem, qui non reale, sed personale dicebat, & esse mixtum tenuerunt Festasius de aestimo & collectis, cap. 2. num. 52. Guillelmus de Cuneo tract. de muneribus, num. 16. Ferretus de gabellis, num. 502. & videndi Rolandus, & Natta, quos refert Leo 2. p. decis. Valent. 159. num. 9. & facit l. forma. §. is verò ff. de censibus, & quæ ex pluribus notauit D. Solorzanus 2. tom. de Indiar. gubernat. lib. 2. cap. 26. num. 12. & hoc casu onus cum re transit, idque etiam si res, cui onus annexum, transeat in exemptum, quia illum etiam tenet & sequitur onus reale. c. verò. de foro competentis, vnde in Gallia practica- tur in actionibus & oneribus realibus posse Clericos coram iudicibus secularibus conueniri, quasi magis res ipsæ, quam personæ conueniantur. l. qui aliena 34. ff. de negot. gestis, ibi: *Sententia prædio datur. l. vnus ex socijs 34 ff. de seruit. rusticor. prædior.* eis verbis: *Tamen quoniam non personæ, sed prædio debetur; licet non admissum in Hispania, vt tradit Barboza de iure Ecclesiastico, lib. 1.*

cap. 39. §. 2. num. 107.

23. Denique: nam si contra admitteretur, videbatur violari dispositio omnium regaliū decretorum in hoc casu, ex quibus aperte insinuat, qui à Regis patrimonio, vel liberalitate duo officia, aut plura, vel commoda habet, duplici, & multiplici oneri in militia Equestri subiaceret: vt si Eques Ordinis habeat commendam, etiam si personaliter militiæ intersit, debet pro commenda alium substitutum militem præstare; & expressè etiam decretum est, vt qui duobus Senatibus, vel pluribus inferuierit, pro vnoquoque milite substitutum præstet, & ego qui Ordinis Equestris Dux Iacobi insignia condecoratus, etiam si obtulisset bello personaliter interesse, tamen propter munus publicum, quo in supremo Senatu fungor, cum excusatus sum personaliter in bello assistere, ex l. 7. & 8. tit. 4. lib. 6. Recop. qua excusantur, qui iuste occupati, & expressè Regis nostri decreto excusantur Consiliarij, vt personaliter bello assistant, & debeant substitutum præstare, iuxta l. 1. ad finem, tit. 1. lib. 6. Recop. quamuis propter Ordinem Equestrem, substitutum, qui pro me deseruiat, exhibuerim; tamen propter munus Senatus supremi alium substitutum, & propter Senatum salis, in quo assideo, alterum exhibui, vt tres præstiterim substitutos diuersorum munerum ratione.

24. Quæ omnia à Rege nostro decreta videntur improbari & contemni, si in hoc casu respectu diuersæ qualitatis duo onera, id est, seruiendi personaliter, & per substitutum, non iniungantur, quod ferendum non est: nam, vt traditur in l. fin. C. de legibus, ibi: *Quis tanta superbia tumidus est, vt regalem sensum contemnere audeat.*

25. Quod vltra regia decreta consuetudine, & experientia comprobatur: nam qui duos maioratus possederit, quibus iniunctum milites, id est, lanzas, ad bellum Regi præstare, quamuis ad bellum personaliter Regem comitetur, qui possidet maioratum, adhuc milites præstare debet, & apud Vizcainos, qui certa militaria stipendia possederint, quæ dicimus lanzas mareantes, si plures vni conferantur, adhuc, etsi ille in classi nauali personaliter assistat, pro alijs stipendijs debet seruitium exhibere per alios substitutos, vt notum est.

26. Nec obstant, quæ contra fuerunt expressè pensata, num. 1. cum seq. quia quod traditur non posse vnum & eundem in diuersis locis, & ministerijs assistere, facile excluditur: non enim admittimus, nec requirimus

eiusdem presentiam & personam in diuersis actibus, scilicet Regem comitari, & in ordine per se militare, sed substitutum Ordinis militiæ præstare, quod facile admittendum, ut in exemplis supra adductis.

27. Rursus facilius excludendum vulgare axioma, ut non debeat quis pro eadem re duplici onere grauari, de quo num. 2. quippe in hoc casu non grauamus duplici onere Equitem Ordinis militaris domesticum Aulæ regis pro eadem re, sed pro diuersis, videlicet, officiis, & muneribus, ut satis probauimus, quo casu ipsa iura, quæ pro contrario expensa, apertè admittunt: nam in l. Titia cum testamento. §. qui in vita. ff. de legat. 2. filius hæres institutus potest conueniri actione de dote, vel pro legato, si amplius in actione, quàm in legato, vel è contrario continetur, & respectu illius qualitatis diuersæ, duplici subiicitur obligationi, & idem traditur in l. nauis onustæ 4. §. cum autem. ff. ad l. Rhodiam de iactu.

28. Denique, nihil contra facit consilium 134. Oldradi, quia diuersè procedit, ut ex illo apparet, & quæstio cui teneretur miles feudatarius obedire, vel Regi qui ad bellum euocauit, vel domino feudi. Tum & miles ad seruitium ibi obligatus erat, non ut pecunias daret ad expensas in bello faciendas à domino feudi; sed quod magis est, feudatarius eo casu tenetur dominum feudi comitari, quando gerit bellum propter se, aut propria, vel suorum causa, sed quâdo dominus feudi Regis vasallus stipendiâ ab eo consequitur, ut militet, tunc feudatarius domino feudi seruitia præstare non cogitur, quia hoc nullo iure, nec constitutione cautum reperitur, argum. l. illam 19. & ibi Iason, C. de collation. Auth. de non eligendo secundo nubente. §. cum igitur. Auth. de triente & semisse. §. & consideremus, & cum personaliter interesse non possit miles in casu d. consilij Oldradi, cum à Rege vocaretur, ideo rectè procedit, quod in eo consultum fuit, & quando dominus feudi non gerit bellum pro se, sed stipendiis Regis, non teneatur feudatarius ad seruitia domino exhibenda, in terminis notat Schraderus de feudis 6. p. c. 6. n. 66.

ALLEGAT. CXIV.

Princeps potest vasallum innocentem periculo vitæ exponere pro communi bono.

1 Innocentem occidere non licet.

Exodi cap. 23.

Deuteronomij c. 20. & 24.

Peccatum ex nulla causa faciendum. c. faciat 22. q. 2.

Apostol. epist. ad Roman. c. 6.

- 2 Princeps, vel Respublica semper debet ciuem innocentem defendere.
- 3 Princeps non habet arbitrium occidendi subditos iniuste.
Dominium in corpore subditorum Principi non concessum.
Domino non est datum in seruos ius vitæ, necisque, sine causa legibus probata. l. 1. ff. de his qui sunt sui.
- 4 Innocens iniuste damnatus ad mortem, potest resistere iudici, & ministris, ut pœnam iniustam euadat.
Carcerem potest frangere, & fugere iniuste damnatus, & carceris custodes occidere, si aliter mortem iniustam euitare non potest.
- 5 Homo non est dominus membrorum suorum, sed custos.
Homo occidere se non potest nisi iubente Deo. l. liber homo. ff. ad legem Aquil.
Homo se occidere non potest religionis, vel castitatis conseruanda causa.
- 6 Actus directe tendens, ut quis se occidat, non potest esse licitus.
cap. non est nostrum 23. q. 5.
- 7 Christus Dominus noster innocentissimus morti oblati pro redemptione generis humani.
D. Ioannis c. 11.
- 8 Manus exponitur periculo vulneris pro defendendo capite.
- 9 Membrum putridum abscindendum, ne noceat aliis.
- 10 Princeps medicus Respublica censetur, & Medicos debet imitari.
- 11 Princeps potest cogere vasallos periculo mortis in bello exponere pro defensione patriæ.
l. nullus. C. de cursu publico, lib. 12. l. 3. 4. & 5. tit. 19. p. 2.
- 12 Obsides dantur pro causa publica, ut si non impleantur promissa, occidi possint.
c. ex rescripto 9. de iureiurando.
- 13 Princeps, cum exegerit publica utilitas, poterit promissa, & conuentiones cum hostibus factas non implere.
- 14 Romani ciues suos hostibus occidendos tradere solebant pro Respublica utilitate.
Deditionis ciuium Romanorum forma.
Mancinus improbè à Romanis deditus Numantinis.
l. ultim. ff. de legationibus.
- 15 Mancinus innocens erat, & iniuste deditus.

Cicero

Cicero expenditur in oratione pro Cecinna.

- 16 Ciues sunt Patria debitorum, ut periculo vitæ pro ea se exponant; & ad id possunt compelli.
- 17 Patria se offerre debet ciuis, ut pro ea moriatur, & plura exempla.
- 18 Occidere inuasorem pro sui defensione potest quis omittere cum vitæ suo periculo, quando occidendus est valde utilis Respublica.
- 19 Principes adèd credebantur domini vitæ vasallorum, ut ab illis consequi solebant licentiam se occidendi.
- 20 Medici possunt cogi, ut assistant in loco ubi degunt, cum vitæ periculo tempore pestis, ut infirmicurentur.
- 21 Officium suum nemini debet esse damnosum. l. sed & si quis. ff. quemadmodum testament. aperiantur.
l. post legatum. §. Aduocatum. ff. de his, quibus ut indignis.
l. videlicet. ff. ex quibus causis maiores. l. inter officium. ff. de rei vindicat.
- 22 Abbas potest iubere Religiosis cum vitæ periculo, quod pertinet ad bonum Religionis.
Abbas potest præcipere subditis & Religiosis, ut tempore pestis infirmis ministrant, etiam cum vitæ periculo.
- 23 Principem posse ciuem innocentem pro publica utilitate morti exponere, qui tenuerunt.
- 24 Princeps, vel Respublica potest innocentem tradere Tyranno, ut ciuitas non destruat.
- 25 Innocentes pro communi salute occisos esse, exemplis sacra Scriptura confirmatur.
lib. 2. Regum cap. 20.
lib. 4. Regum cap. 11.
Innocentis mors facilius defendi potest ex communi bono, quàm circa causam publicam mendacium.
Deus multoties punit innocentes propter nocentes.
- 26 Innocentis mortem permittere ad publicam salutem, non respicit peccatum cooperandi in morte, sed solum Respublicam saluam facere.
Necessitas facit licitum quod aliàs non licet.
- 27 Dominos non abuti dominio seruorum publicè interest.
- 28 Innocens iniuste damnatus non potest resistere iustitiæ ministris, si ex eo graue scandalum sequeretur, vel si iudex ex actis nocentem inuenerit, licet private sciat non deliquisse.
l. si quis seruum alienum. ff. de interrog. action.
- 29 Martialis expenditur.

Princeps, vel Respublica, vtrum possit vasallum, vel ciuem innocentem morti certa exponere pro publica utilitate.

ER I id non posse suadet, quia grauissimum peccatum est innocentem morte afficere, Exodi cap. 23. ibi: Infontem & innocentem non occides. & Deuteron. cap. 20. & 24. probauit Adamus Contzen lib. 10. Politicor. cap. 11. §. 4. & circa eius vitam iniuste operari, quia ex nulla causa peccatum faciendum. cap. faciat 22. q. 2. Apostol. epist. ad Romanos, cap. 6. ex D. Augustino, D. Valenzuela, D. Solorzanus 2. tom. de Indiar. gubern. lib. 1. c. 15. n. 35.

Et innocentem potius semper defendi oportere, quàm mortis periculo exponi, probarunt Molina de iust. & iur. tom. 4. disputat. 10. num. 6. Lessius de iustit. & iur. cap. 9. dub. 7. Soto lib. 5. de iust. & iure q. 1. art. 7. qui in terminis loquuntur, ut etiam pro communi utilitate Respublicæ non liceat innocentem morti tradere.

Quia Respublica, siue Princeps & Magistratus non habet ius ad arbitrium suum occidendi, aut mortis periculo exponendi suos subditos. Ratio, quia non cõpetit Respublicæ, aut Principi, dominium in corpora subditorum, sicut non licet domino in seruos suos ius vitæ, necisque potestatis exercere, sine causa legibus cognita. l. 1. ff. de his qui sunt sui. Ergo multo minus Princeps, vel Respublica id in homines liberos poterit exercere, quomodo argumentatur Layman 1. tom. Theolog. Moral. 3. p. cap. 2. in princ.

Et adèd innocentis mors vitanda, ut si quis iniuste damnetur ad mortem, possit resistere iudici, & iustitiæ ministris, D. Thom. 2. 2. q. 69. art. 4. Sotus lib. 5. de iust. q. 6. art. 4. D. Couarr. lib. 1. variar. cap. 10. 13. Syluester in summa verb. accusatio. q. 16. & ex Luca de Penna, Hippolyto, Puteo, & aliis tradit Couarr. ubi proxime, iniuste damnatum ad mortem, qui aliter non potest euadere pœnam iniquam, posse licitè, ut se tueatur, custodes carceris occidere.

Facit etiam, quia homo ipse non est dominus membrorum suorum, nec vitæ, sed Deus; homo verò solum custos est membrorum & vitæ. l. liber homo. ff. ad l. Aquil. & ideo se ipsum interimere nullo modo potest, nisi iubente Deo, ita ex D. Augustino, D. Thoma, Concilio Barcharensi, Theodoro, Optato Melitanis, & pluribus

ribus sacrae Scripturae locis probauit Pater Layman 1. tom. Theolog. Moral. 3. p. de iniusta lesione corporis, cap. 1. num. 3. Et ex causa Religionis conseruandae non licere alicui sibi mortem inferre, nec mulieri castitatis seruandae causa, Archidiaconus in cap. non est 23. q. 5. quam refert & sequitur Baiardus ad Iulium Clarum q. 68. n. 115.

Et in terminis, vt nec pro salute Reipublicae licitum sit se certae, & voluntariae morti offerre, probauit Amescua de potestate in se ipsum, lib. 2. cap. 2. vbi adducit num. 1. Durandum, & Petrum Nauarum, & num. 11. refert eundem Durandum, Menochium, & Ioannem de Lignano, quasi nullus actus directo ad mortem tendens possit esse licitus, nec per vllam circumstantiam iustificatur, vt ex cap. si non licet, cap. non est nostrum 23. q. 5. ex Dino, Augustino, Soto, Simanchas, D. Couarr. & aliis Amescua lib. 1. cap. 8. & pluribus probauit Fagundez in quinto precepto Decalogi, cap. 11. per totum, relatis D. Chrystomo, D. Augustino, Sancto Thoma, Molina, Lessio, Castro, Turriano, & aliis, nouissime tenuit Pater Lugo de iust. & iure, disput. 10. sect. 1. num. 1. & sect. 4. num. 105. & 106. Igitur quod ipsi ciui non licet vitam contemnere, etiam pro Reipublicae tutela, multo minus licebit Principi, vel Reipublicae ciuem innocentem exponere certae morti.

7. Sed tamen contraria sententia, vt liceat Principi, vel Reipublicae vasallum & ciuem innocentem pro salute communi omnium, & publica tutela morti exponere, pluribus comprobatur, & eo maxime. Primo, sicut Deus innocentissimum & inculpabilem Christum filium suum pro redemptione generis humani acerbissimae morti exposuit, vt deleret, & lueret omnium peccata, ipseque Christus volens se obtulit, vt nos saluaret, & denotat illud Ioannis cap. 11. expedit vobis, vt vnus homo moriatur pro populo, ne tota gens pereat. Nam quamuis dictum ab improbo Pontifice Caipha; tamen, vt traditur in Euangelio, a semetipso hoc non dixit, sed prophetauit, & omnium sanctorum Patrum communis sententia est ex littera sacra ab Spiritu sancto illam sententiam proferri.

8. Secundo facit, quia sicut manum exponimus periculo ad protectionem, & conseruationem capitis, si ei vnus imminet: ita etiam potest exponi ciuis, qui est membrum Reipublicae, ad eius & Principis tutelam, salutem, & incolumitatem publicam consequendam, vt tradit D. Thom. 1. part. q. 6. art. fin. Ioannes de Terra Rubea in tra-

ctatu contra rebelles, artic. 32. vers. 1. Calistus Ramirez in tract. de lege Regia. §. 31. n. 13. & de obligatione membrorum protegendi caput cuiusdam Poetae carmine refert Petrus Andreas Cannonherius Aphorismorum Politicorum Hippocratis, pag. 213.

Tertio suffragatur, quia sicut homo, quamuis non sit dominus membrorum suorum, sed custos, vt nuper notauimus; tamen si aliquid membrum corpori obnoxium esse incipiat, secundum rectam rationem illud abscindit, ac tollit, permittente Deo, ne totum corpus patiat, aut omnino pereat, vt ex D. Thoma comprobatur Laym. d. c. 2. n. 1. vers. assertio secunda. Ergo pari ratione Princeps, aut Respublica vasallum, aut ciuem vt membrum, ex cuius abscissione communis salus & tutela omnium dependet, poterit morti exponere.

Quarto, Princeps, qui medicus publicae salutis censetur, vt ex Leonardo Botalio de Medici, & aegri munere. Ioanne Langio, Alberto Galeoto, Pontano, & aliis probauit Petrus Andreas Canonherius, facta comparatione de Medico ad Principem, ad lib. 1. Aphorismorum Hippocratis, in medica, & politica interpretatione, pag. 445. Quemadmodum peritus Medicus secat, & vrit membrum pro totius corporis salute, ne eius contactu pereat: ita etiam Princeps qui ex suo munere subditorum saluti mederi tenetur, & publicae vtilitati studere, poterit vasallum mortis periculo exponere, & illud membrum abscindere a Republica pro illius tutela.

Quinto Ita etiam Princeps potest cogere omnes vasallos vt in bello periculo mortis se exponant pro defensione patriae. l. nullum. C. de cursu publico, lib. 12. l. 3. 4. & 5. tit. 19. p. 2. siue sit bellum defensuum, vel offensuum, dum iustum sit, vt ex Bañes, Gregorio de Valentia, Leonardo Lessio, Amescua, Matienzo, & aliis probatur D. Solorzanus 2. tom. de Indiar. gubernat. lib. 1. c. 13. num. 63. vbi adducit plura testimonia sacrae paginae, Genes. c. 14. & lib. 1. Regum c. 23. 24. & 26. & lib. 2. cap. 10. 11. 12. & 18. & lib. 3. cap. 15. 16. & 20. & lib. 4. Regum cap. 3. lib. Iudith cap. 15. & 20. Zacharia cap. 14. Osee cap. 10. Machabeorum lib. 1. cap. 1. 3. & 4. vbi in decem casibus, bellum motum, & ad id populum compulsus fuisse videmus.

Sexto. Ex eadem publicae vtilitatis ratione procedit, vt pro foederibus Regni, aut alia causa, quae publicum statum conducit, obsides possint & soleant hostibus vasallos, & ciues a Principe, & Republica dari, vt cap. ex rescripto 9. de iurciurando. Hostiens. Panormitano, Imola, Baeza, D. Couarr.

Couarr. Ofualdo, Paulo Iouio, Marta, & aliis pluribus satis probauit 1. p. decis. Granatens. 9. num. 1. 3. 4. & seq. vbi n. 7. ex Halicarnasseo, Sabellico, Pichardo, & aliis pluribus probauit in obsides vitae, necisque potestatem concessam illis, quibus obsides tradebantur, nisi pacta & conuentiones seruarentur, quasi ita dicti, vt ob fidem seruandam dati essent, & occidere permisum, nisi promissa implerentur.

13. Et cum ob publicam vtilitatem liceat Principi promissa hostibus, & conuentiones cum eis factas non adimplere, Menoch. conf. 307. n. 41. vbi recte & pluribus probauit quantum Principi liceat propter Regni commune bonum, & subditorum vtilitatem, & probat idem Menochius conf. 202. 156. 181. 241. 250. 264. 403. 411. 426. 721. & 724. Vnde consequenter colligi videtur posse Principem & Reipublicam vasallum, seu ciuem innocentem pro publica salute morti tradere, cum non impletis foederum conuentionibus obsides detinentium arbitrio & morti subiiciantur.

14. Septimo, id similiter suadet consuetudo illa, quam Romani in sua Republica obseruare consueuerunt pro expianda religione iuramenti, quod non impleuerunt ciues, & Consules hostibus dare, & tradere, vt illos, si vellent, occidere hostes possent, & per faciales deditio exequeretur, vt Sp. Posthumius, & Iulius Veturius Consules traditi Samnitibus, & nudi, vinctique hostibus dederentur, & formam deditiois, & Cornelij Aruinae facialis verba post alios refert Sabellicus lib. 5. Ennead. 4. ibi: vt populus Romanus impio sit scelere solutus, hostes homines vobis dedo. Et Mancini deditio nostris Numantinis facta, quia a fide, & conuentione cum Hispanis inita Romani descuerunt, refertur in l. vltim. ff. de legationibus. & eius mentionem fecerunt Titus Liuius lib. 55. & 56. Cicero lib. 3. offic. & lib. 3. de Oratore, Florus lib. 7. epit. 56. Vel leius lib. 2. Amianus Manilius lib. 14. Sabellicus lib. 4. Ennead. 4. & lib. 4. exemplorum cap. 7. Freculphus tom. 1. Chronicon lib. 6. cap. 3. Pancirolus lib. 2. var. lection. cap. 44. Rosinus lib. 3. antiquitat. Romanor. cap. 9. vers. cum maximas, vbi refert: praedictiones Mancino factae, ne ad Numantiae expugnationem profilirent. Ex nostris Episcopus Gerundensis lib. 7. Paralip. Hispan. Marian. lib. 3. de rebus Hispan. c. 7. 8. & 10. Pineda, alios referens, lib. 9. Monarchiae c. 15. §. 6.

15. Hi enim omnes, qui in similibus traditionibus pro Republica dediti innocentes erant, quia quod in pace, vel foederibus fecerant, vtile fuit Reipublicae Romanae, vt Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisci Pars 11:

ex Authoribus supra relatis aperte constabit: sed quando a periculo Romani euaserant, & ipsis conduceret pacem, vel foedera violare, deditioe ciuium eorum periculum, vt piaculum falsae Religionis, & fidei exhibebant, & late notauimus in d. decis. 9. d. n. 52. vsque 61. & innocetes esse illos, quos in hoc casu hostibus dederunt, inde colligitur, quia nulla capitis minutione notantur, nec ius ciuitatis amittebatur, vt de Mancino refert Cicero in oratione pro Cecinna, ad finem, eis verbis: Qui hunc quem Pater Patratius dedit, aut suus populus, quo iure amittit ciuitatem? Vt religioe ciuitas soluat, ciuis Romanus traditur, qui cum est acceptus, eorum sit, quibus est deditus, si non accipiunt, vt Mancinum Numantini, retinet integram causam, & ius ciuitatis.

16. Octauo. Ad eam Reipublicae debitores esse ciues, vt pro communi bono Patriae ad foedera sancienda, aut aliud quod omnium incolumitatem respiciat, Princeps, vel Respublica, qui in ipsos potestatem habent, aliquos ciues tradere possent, & periculo vitae exponere pro tutamine aliorum, & huius periculi subeundi pro Patria ciues debitores sunt, vt tradit Diuus Thomas 2. 2. q. 70. art. 3. quod ex Tānero, Bañez, & Filliucio comprobatur doctissimus Pater Diana tom. 5. resol. moral. tract. 4. resolut. 23. statuens non solum posse hoc a Principe, vel Republica vasallo, aut ciui precipi, sed etiam illum cogere, adeo vt si ciuis obtemperare recuset, poterit vt nocēs puniri & occidi, quia Respublica ad quoduis debitum & virtutis officium potest subditum ciuem cogere. & ante Dianā tradiderat Laym. 1. tom. Theolog. moral. 3. p. tract. 3. de iniusta lesione corporis. c. 1. n. 4. ibi: quod ipsum Respublica, vel Princeps non minus, quam alia virtutum officia praecipere poterit, si ille postea recuset, nocēs iam esse incipit, vt veluti contumax ac rebellis morte affici possit, dummodo spes nulla super sit, quāuis cum multorum sanguine Reipublicā liberandi. Et addenda sunt verba Socratis de Patriae debita obedientia, retulit Plato in Catone, ibi: ac siue mādauerit te verberari, siue in vincula conici, siue in praelia miserit, ad vulnera excipienda, mortēque subeundā, parendū est omnino.

17. Nonō facit: quia non solum debet ciuis & vasallus obtemperare Principi, aut Reipublicae, qui illum exponit periculo; sed etiam pro omnium salute caput suum deuouere, & se morti offerre, vt fecerunt plures, Brut. Decius, & alij plures, quos referunt Valer. Maximus lib. 5. c. 6. & Bapt. Fulgos. eod. lib. 5. & c. 6. & de Aristodemo Meseniorum Rege, qui filiam suā pro patriae salute occidit, & seipsum postea interemit, vt refert

Pausanias in *Messenis*. Et de Codro Rege Atheniensium tradit Herodotus. De Rificere refert Polienus *lib. 7.* & idem de Latio Prætoris urbano, & de Decii patre & filio tradit Frontinus *lib. 4. Historiæ c. 5.* Alia exempla refert Amescua *de potestate in se ipsum, lib. 2. cap. 2.* eorum qui pro patria se morti obrulerunt, & relatis Turriano, Lessio, Azorio, Maldero, Soto, Valentia, Bañez, Aragonio & Salonio, Lorca, & Becano tenuit R. P. Diana *d. tom. 5. resolut. 23.* statuens, *ciuem innocentem teneri se tradere Tyranno id postulanti pro salute Patriæ, quæ aliaratione salua esse non possit, non solum quia tenetur quisque bono communi Reipublicæ etiam temperali mortem oppetere, sed etiam, quia aliàs hoc ipso talis incipit esse perniciosus ciuis, & causa moralis interitus ipsius Reipublicæ.* De quo etsi dubitet Amescua *dict. lib. 2. de potestate in seipsum, cap. 2. num. 11.* cum seqq. ubi contrariis argumentis respondet, tamen quod probauimus communiore calculo admissum est, & maioribus fundamentis fulcitum.

18. Decimò. Vtteriùs iuuat illius dubitationis resolutio, de qua plures Theologi, an si quis ab alio, qui ipsum inuaderet, vitam defendere posset illum occidendo, an possit non occidere, & vitæ suæ dispendium facere, & constituunt, si ille, quem occidere poterat, valde utilis esset Reipublicæ, non debere illum occidere pro defensione sua, etiam si inde vitam amitteret, quia Reipublicæ utilitas præualet, pro qua potest & debet quis vitam suam deuouere, ut ex Elezaro, Sansone, Cynægyro Atheniensi, Caio Attilio Romano, Horatio Coclite, Leonida, & aliis pluribus cum Herodoto, Liuiio, Dionysio Halicarnasense, & Valerio Maximo notauit Amescua *d. lib. 2. cap. 2. num. 16. cum sequent.* ubi quamuis negauerit licere certæ morti se exponere pro patria, tamen admittit, posse quem periculo etiam proximo se tradere; dum tamen possit esse spes euadendi, & intentio se tuendi.

19. Qui etiam notat ad eò Principes censeri dominos vitæ vasallorum, ut soleret antiquitus ab illis consequi, vasallos licentiam se occidendi, quia, ut refert Dion. in *vita Hadriani*, ille dedit veniam Euphrati Philosopho, ut præter infamiam & ignominiam cicutam biberet, iunctis, quæ ex Platone *lib. 9. de legibus*, Cicerone *1. Tusculan. Quintilianus de declamatione 4.* tradit Amescua *de potestate in se ipsum, lib. 1. cap. 3. n. 35.* ubi etiam retulit Massiliæ coram sexcentis viris causas voluntariæ mortis reddi, & examinari, & ex nostris ad hoc adducit

Guillemum Benedictum in *cap. Rainu- tius. §. mortuo itaque testatore, el primo, n. 48.*

Vndecimò, idem confirmat quod de coactione medici spiritualis, & corporalis tradunt Doctores, tempore pestis posse Rempublicam cogere illos, & Magistratus, ne recedat à loco, vbi resident, imò potius, ut assistant ibidem curationi ægrotantium, Sacramentorum & iustitiæ administrationi diligenter incumbant, etiam si verosimiliter contagionis periculum eis imminet, Ripa *de peste c. 7. n. 26.* Nauar. Emanuel Rodrig. Rutil. Benzoni & Amescua, quos pro hac sententia refert D. Solorz. *2. tom. de Indiar. gubern. lib. 1. c. 13. n. 67.* qui inde tradit per totum caput posse Regem nostrum Hispanum cogere Indos ad effossionem & operationem metallorum, & ut se ad eam conducant, quamuis vitæ periculum, & salutis dispendium ex tali effossione & operatione proueniat, quia publica utilitas illarum Prouinciæ in tali operatione metallorum consistit, non minor, quam in agricultura, & totius Monarchiæ Hispaniæ commercium, & vires inde procedunt, cui publicæ utilitati cedere priuatorum incolumitatem congruum est.

Et inde certum est medicum spiritualem, & corporalem, & Magistratum posse cogi non recedere à loco vbi pestis lues serpit, etiam si magnum vitæ dispendium imminet, ut quisque muneribus suis fungatur. Nec poterit argumentum elidi ex eo quod prædicti teneantur ex officio; medicus spiritualis ad Sacramenta administranda, corporalis ad ægrotantium curationem, & Magistratus ad regimen, & iustitiæ administrationem, quippe etsi prædicti teneantur ad quælibet incommoda pro muneris obligatione, & officiorum exercitio, non tamen obligati sunt in euidenti vitæ periculo se constituere, quia non adeò damnosum illis officium suum debet esse, argum. *l. sed etsi quis. ff. quemadmodum testament. aperiant. l. post legatum. §. Aduocatum. ff. de his quibus ut indignis. l. videlicet. ff. ex quibus causis maiores. l. inter officium. ff. de rei vindic. ex Surdo, Moneta, Tuscho, & aliis probauit Valasco axiomatum iuris littera O. num. 15. sed tamen illud quod est muneri connexum, & pertinet ad salutem communem, non possunt recusare, de quo ultra prædictos videndus doctissimus R. Pater Diana *5. tom. Moralium tractat. 13. resolut. 23. & 24.**

Facit, posse Abbatem obligare Monachum, ut pareat eius præcepto, etiam cum mortis periculo, quado dirigitur præceptum ad commune bonum Religionis. Ita Caiet. *3. tom.*

tom. opusc. tract. 9. & ex Patre Suarez, & Patre Vasquez probat Tamburinus de iure Abbat. tom. 2. disput. 21. quest. 8. num. 2. quasi superiores, ad quorum curam pertinet bonum commune sustinere, possint ad illud consequendum quælibet iubere cum periculo vitæ, quæ ut priuati cedere debet utilitati publicæ. Et ideo *ibi num. 3.* ex eodem Caietano, Emanuele Roderico, Sancio, Suarez, Bonacina, & aliis tradit posse Abbatem tempore pestis præcipere subditis, & Religiosis contagio ægrotantibus, tam in temporalibus, quam spiritualibus cum periculo vitæ ministrent, quia id pertinet ad conseruationem status religiosi, & communis boni.

23. Duodecimò denique hanc sententiam, ut possit ciuis innocens à Principe, vel Republica omnium subditorum salute, & publica utilitate morti exponi, in terminis tenuerunt plures, ut constat ex Molina *de iustis. & iur. tom. 1. tract. 2. disp. 25. n. 1.* agente de Principis potestate, ibi: *Item cum ratio postulauerit, exponere poterit non solum suorum subditorum bona, sed etiam personas pro bono communi.* Et eiusdem sententiæ Sotum, Victoriam, Aragonem, Gabrielem Vazquium, Lorcam, Agiam, Amescuam, Calistum Ramirez, & Camillum Borrellum refert D. Solorz. *d. 2. tom. lib. 1. cap. 13. n. 62.* Adde plura, quæ ad hoc cumulauit Fagundez *in quinto precepto Decalogi c. 12. n. 11.* & nouissimè Pater Lugo *de instit. & iure tom. 1. disp. 10. sect. 4. & 5.*

24. Sed eiusdem opinionis eam sequutus refert Tannerū, Bañez, & Filliucium Diana *tom. 5. Resol. moral. tract. 4. resolut. 23.* & ad idē cumulat Petrum Nauarrum, Lopezium, Cordubam, Valentiam, Lessium & alios Pater Laym. hoc etiam admittens *1. tom. Theologiæ moralis, 3. p. de iniusta læsione corporis c. 1. n. 4.* dum tradit si Tyrannus ciuitatem certè oppressurus sit, nisi innocens aliquis supplicio tradatur, debet ille hosti postulanti vltro se dedere, & Princeps, & Respublica iubere potest & cogere, ut supra notauimus. Et addit Laym. ex Molina *tom. 4. de iust. & iure, disp. 10. in hoc casu malum non esse, si Respublica Tyranno petenti innocentem, statim directè tradat, non ut is occidatur, sed ut Respublica seruetur, cum hæc non sit cooperatio formalis ad homicidium, sed tantum permissio.*

25. Vtteriùs hoc etiam insinuat Petrus Greg. *lib. 7. de Republica c. 20. n. 40.* ubi de Principis potestate tradit, propter bonum publicum posse subditum viuum mortuum facere. Et valde consonat, quod notauit Magister Marq. *in Gubernatore Christiano lib. 1. c. 14. col. 6. pag. 75.* ubi probat rectius defendi

Ioan. Bapt. Larrea Fisc. Alleg. Pars 11.

posse mortem innocentis, quam circa causam publicam mendacium; quia si ciuitas ab inimico obsideretur, & ille ut ciuitatem liberam relinqueret, peteret vitam ciuis etiam innocentis, poterat pro salute ciuitatis ille occidi. Et confirmat exemplis sacræ Scripturæ *lib. 2. Regum c. 20. vers. 22.* vbi in vrbe Abelæ caput Sebæ filij Bocri Ioabo petenti, ut ab obsidione ciuitatis desisteret per murum proiectum. Et *lib. 4. Regum c. 10. vers. 7.* in vrbe Samaria Duci Iehu, ut eum placarent ciues, septuaginta filios Regis Achab occiderunt, & eorum capita posuerunt in cophinis, & miserunt ad Iehu in Iezrael. Et multoties ab ipso Deo innocentes cum nocentibus puniuntur, ut pluribus exemplis sacræ Scripturæ probauit Marquardus *in tract. de Iudæis 3. part. cap. 12. num. 15.*

26. Nec quæ contra expensam obstare poterunt; quia non negamus iniustum esse innocentem occidere; sed tamen in hoc casu non probamus eius mortem, sed solum permissionem ex causa publicæ utilitatis, ut supra ex Molina notauimus, quia qui ciuem innocentem exponit, & tradit mortis periculo pro salute omnium ciuium, non intendit illum occidere, sed Rempublicam saluari. Nec est cooperatio formalis ad homicidium, sed tantum permissio; & causa incolumitatis Reipublicæ, & salutis omnium subditorum, licitum facit; quod aliàs non esset, ut de necessitate traditur multa ex ea permitti, quæ aliàs iure diuino & humano sunt prohibita, ut ex pluribus iuribus & Doctoribus probauit Augustinus Barbosa *axiom. 157.* ex quo soluitur difficultas, ut ex nulla causa peccati fieri debeat, quippe ex Molina ratione hæc permissio, ut tradatur, & occidatur ciuis pro salute omnium ciuium, non attingit peccatum, nec respicit mortem innocentis, sed Rempublicam saluam facere; multoties enim ab ipso Deo innocentes patiuntur cum nocentibus, ex iustis causis, ut supra animaduertimus *num. præcedenti.*

27. Deinde minus obstabit Principem & Rempublicam non habere potestatem in corpora ciuium; quia diuersum est, quod admittimus, ut permittant exponi ciuem, ut salua ciuitas reddatur: nec hoc pertinet ad potestatem in corpore, sed ad tutelam publicam; ut membrum abscindatur, ne totum corpus pereat, ut notauimus *num. 9. & 10.* & diuersum longè est quod obiecit, non licere dominis iniuste in seruos suos seruire; quia ibi excessus consideratur, & interesse Reipublice, ne quis sua

re malè vtatur, quod aliter in nostro casu procedit.

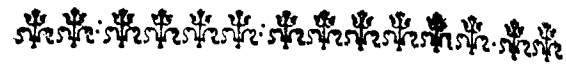
28. Nec quod de innocente iniuste damnato, vt possit resistere iustitiæ ministris, in aliquo nostram sententiam retardabit: quia ea opinio non procedit, quando grauissimum oriretur scandalum Reipublicæ, vt ex prædictis supra n. 4. Diuo Antonino, Armilla, Tabiena tradit Thomas Sanchez *respons. moral. tom. 2. lib. 6. cap. 4. dubia 17. num. 1.* vbi etiam defensionem naturalem in innocente cedere Reipublicæ vtilitati videtur. Et etiam limitat n. 3. quando aliqua iusta causa posset iudicem excusare, veluti si quem priuata scientia innocentem sciebat, tamen ex actis nocens apparuit, potest condemnari, ita iusta salutis publicæ ratio innocentem periculo rectè exponit. Et huic Thomæ Sanchez traditioni alia valde singularis adiicienda, vbi ex punitione innocentis liberatur qui nocens fuit, vt in casu, quod ex facto à Rege Carolo I. refert Ioann. Andreas *in cap. si verò, vers. publici latrones, num. 33. de pace iuram. firmam.* Si pater in crimine quod ei, & filio tribuebatur, crimen fateretur, vt filium liberaret, & pater ultimo supplicio affectus esset; postea verò per liquidas probationes reperiri delictum fuisse commissum à filio iam liberato, ampliùs pro delicto filium non molestandum, cum factis sit pro eo maleficio patrem pœnam sustinuisse, tradit Sebastianus Tapia *in repet. l. fin. C. de impuber. num. 8. & probauit Paschalius de viribus patrie potestatis 3. part. cap. 1. num. 17.* qui respondet textui *l. qui seruum alienum. ff. de interrogat. action. quæ contrà facere videbatur.*

29. Denique ad rem non pertinet, non posse aliquem se occidere pro salute publica, vel Religionis, quamuis de hoc plures contrà fenserint, quos refert Amelcua *d. lib. 2. cap. 2.* Quippe aliud est se morti tradere, etiam ob timorem periculi, vel ob aliam causam, de quo Martialis rectè cecinit *lib. 2. Epigram. 62.*

Hostem cum fugeret, se Fannius ipse peremit.

Dic mihi, non furor est? ne moriari, mori.

Vel parere Reipublicæ, quæ ciuem & membrum eius corporis exponit pro salute communi; quia tunc iam ex Laymanno, & aliis pluribus animaduertimus, ciuem, qui in hoc casu non paruerit, ex innocente fieri nocentem & rebellem, & puniri posse.

ALLEGAT. CXV. & VLT.

Principis quæ sit potestas, vt alterius quæsitum tollat.

- 1 Principis potestas quando limitatur, intelligendum nolle quod iniustum, facere.
- 2 Princeps de potestate ordinaria non tollit contractus & ultimas voluntates.
- 3 Testamentum 10. C. de testamentis. Authent. de nuptiis. §. disponit. collat. 4.
- 4 *l. si à te. C. de pactis inter emptorem & venditorem.*
l. si donationem. C. de reuocan. donation.
l. causus 16. C. de donation.
- 5 Rescripta gratiosa Principum in præiudicium tertij non admittenda.
l. 2. §. si quis à Principe. ff. ne quid in loco publico.
l. quoties. C. de precibus Imper. offer.
l. nec filio. ff. de natalibus restituend.
- 6 Contractus & dominia à iure gentium non debent Principis rescripto tolli.
l. ex hoc iure. ff. de iust. & iure.
Ius gentium idem quod naturale.
§. ius gentium, Inst. de iure naturali.
l. 31. tit. 18. p. 3.
l. omnes. C. si contra ius, vel utilitatem publicam.
- 7 Iura naturalia & gentium sunt immutabilia.
§. sed naturalia. Inst. de iure naturali.
Princeps tollere non potest quæ sunt iuris naturalis, vel gentium.
l. 1. de constit. Principum.
§. sed quod Principi. Inst. de iure naturali.
l. 2. tit. 1. p. 2. & n. 10.
- 8 Rescripta contra ius tertij non obseruanda.
l. rescripta. C. de precib. Imper. offer.
l. nec damnosa. C. eod.
l. iubemus. C. de sacros. Eccles.
l. omnes. C. si contra ius, vel utilitat. publ.
- 9 Pontifices nolunt valere rescripta contra ius partis.
c. causam qua 18. de rescriptis.
c. rescripta 15. 25. q. 2.
- 10 Hispano iure non admittuntur rescripta contra ius partis.
l. 31. tit. 18. p. 3.
l. 1. & totus tit. 14. lib. 4. Recop.
- 11 *l. 2. & 3. tit. 14. lib. 4. Recop.*

12 princeps

- 12 Princeps ex potestate absoluta non rescindit contractus, nec ultimas dispositiones.
- 13 Potestatis plenitudo est potius tempestatis.
- 14 Principi qui concedunt potestatem ad contractus, & dispositiones testamentarias rescissionem, & n. 15.
- 16 Principi licet ius de futuro tollere.
- 17 Princeps potest nouam formam dare in successione iuris futuri.
- 18 Maioratus in iure futuro an possit Princeps mutare.
- 19 Maioratus consentiente possessione an possit à Principe mutari.
- 20 Princeps dato cambio successoribus, an mutet maioratus.
- 21 Pontifex potest suspendere vacationem beneficiorum.
- 22 Princeps an possit legitimare illegitimos in præiudicium legitimorum.
- 23 Princeps potest mutare maioratum qui fieret ex donatione regia.
l. qui fundos. C. de omni agro deserto, lib. 11. & n. 47.
- 24 Donationes quæ ex regio Patrimonio procedunt, possunt ex eius voluntate reuocari.
l. 15. tit. 10. lib. 5. Recop.
- 25 Donatio quæ post unum alteri fit, quamuis in primo non potest reuocari, an possit in secundo ante acceptationem.
- 26 Maioratus factus ex regia facultate, an possit à Principe mutari.
- 27 Decisum pro absoluta potestate Principis in maioratus mutatione.
- 28 Clausula Ex certa scientia, & plenitudine potestatis, quid operentur ad reuocationem maioratus.
- 29 Opinio quæ fuerit probabilis, sufficit pro iustitia rescripti.
- 30 Prasumitur pro iustitia eius, quod Princeps concessit, vt non admittatur probatio in contrarium.
- 31 Opinionem probabilem inducere potest quod à Consiliariis doctis Principis consultiur.
- 32 Maioratus concursus ex causa matrimonij prohibetur.
l. 7. tit. 7. lib. 5. Recop. expenditur.
- 33 Consuetudine an possit Princeps inducere, vt mutet contractus, & ultimas voluntates.
- 34 *cap. per venerabilem; qui filij sunt legitimi.* Facultates ad obligationem rerum maioratus consuetudine admissæ.
- 35 Consuetudine violari non potest quod iuris naturalis, vel gentium.
l. 9. tit. 2. p. 1.
Consuetudo rationabilis esse debet, nec
- 36 *valet contra ius naturale, vel gentium.* Rescripta quibus adimitur dominium, vel facultas testandi sunt contra ius gentium, & iniusta censentur. Dominia, & libera eorum dispositio sunt iuris gentium.
l. ex hoc iure. ff. de iust. & iure.
l. 30. tit. 18. p. 3.
l. 2. tit. 1. p. 2.
- 37 Populi salus suprema lex est. Princeps ex causa quæ publica vtilitati principaliter potest alicui dominium adimere.
- 38 Princeps ex causa, quæ respicit priuatam vtilitatem, non potest contractus rescindere, vel testamenta.
- 39 Litibus finem imponi publicè interesse quomodo accipiendum.
- 40 Princeps ex causa, quæ illi iusta videatur, potest dare facultates, vt bona maioratus hypotheca census supponantur.
- 41 Regis Henrici clausula testamenti potuit dispositiones maioratum mutare.
l. 11. tit. 7. lib. 5. Recop. & n. 46.
- 42 Publicam vtilitatem respicere debet regendi ratio.
- 43 Facultates quæ dantur in consilio Camera ad obliganda bona maioratus defenduntur.
- 44 Alienationis rerum maioratus prohibitio procedit à iure civili.
- 45 Princeps quæ iuris civilis disponere potest, & defensiones & exceptiones illius tollere.
l. si quis 3. §. si is pro quo. ff. quod quisque iuris.
§. 1. Inst. de fideicommiss. heredit.
- 46 Princeps ex generali potest iuri tertij inferre præiudicium.
- 47 Maioratus ab ipso Rege ex bonis suis in fauorem priuati factus potest ab illo mutari.
l. qui per fundos. C. de omni agro deserto, lib. 11. & n. 23.
- 48 Facultates quibus capitula matrimonialia confirmantur, ex quibus diuiduntur, contrahentiam maioratus defenduntur.
- 49 *l. 7. tit. 7. lib. 5. Recop. explicatur, & n. 32.*
50. 51. & 52.
- 50 Lex pœnalis & correctoria non extendenda.
Matrimonij capitula obseruanda.
l. diui. C. de natural. liber.
l. 2. tit. 11. p. 4.
- 51 Legis extensio ex identitate rationis magis comprehensio, quam extensio dicenda.
- 52 Legum difficultas indiget regia declaratione.

De Principis potestate, an locum habeat circa derogationes contractuum, & mutationem ultimæ dispositionis, & fundationes Maioratum.

¶ *M* agimus de Principū potestate, non intendimus illam impugnare, quasi non possit, sed ut nolit, quia sēper Principes quæ iusta fuerint, videntur disponere, & suæ potestatis vim ad iuris regulas reformare, ne tertio nocere possint, & suis rescriptis enuntiant mandata, quæ iniuriam irrogant, non adimplenda, de quo vide plura, quæ circa hanc rem, & quando possit agi de summi Pontificis, & Principum sæcularium potestate, ego notaui 1. p. decis. Granatens. 8. n. 1. per totum.

2. Et primò, ut non possint, vel nolint Principes ius acquiritū ex contractibus subditorum, vel dispositionibus testamentariis rescindere, probatur, non solum iure communi, sed etiam nostro regio, quibus omnibus iuri tertij Principem nolle derogari testantur.

3. Facit *l. si testamentum* 10. C. de testamentis, ubi expressè traditur, si testamentum iure factum sit, & heres sit capax, autoritate rescripti nostri rescindi non oportet. & iuvat vulgaris regula in Authentica de nuptiis. §. disponat, collat. 4. ut dispositio testantium, ut lex habenda, & addit eis verbis: Nec si sacram imp. tunc formam, quod nobis aptissimè conuenit.

4. Secundò etiam in contractibus expressè docetur *l. si à te* 7. C. de pactis inter emptor. & venditor. eis verbis: Si à te comparauit is, cuius meministi, & conuenit, ut si intra certum tempus soluta fuerit data quantitas, sit res inempta, remitti hanc conuentionem rescripto nostro non iure petis. *l. si donationem* 3. C. de euocandis donationibus, ibi: Si donationem iure fecisti, hanc autoritate rescripti nostri rescindi non oportet.

5. Quod etiam similiter procedit in gratiis Principum, & rescriptis, ut ex illis nolit præiudicium inferre tertio, vulgaris *l. 2. §. si quis à Principe*. ff. ne quid in loco publico. l. quoties. C. de precibus Imperatori offerendis. & non posse à Principe fieri quod alterius præiudicium continet. Probat *l. nec filio*. ff. de natalibus restituendis, ibi, Nec potest, iunctis, quæ pro eius dictionis explicatione notaui Augustinus Barbosa dictione 268. num. 3.

Cuius rei ratio est, quia cum dominia, quæ ex contractibus & dispositionibus testamentorum, proueniunt à iure gentium, *l. ex hoc iure*. ff. de iust. & iure, quod ius est, quod naturalis ratio inter omnes homines constituit, §. ius gentium, *Instit. de iure naturali*, idem esse ius gentium, quod naturale, ut rectè probauit Donellus *lib. 1. commentario iuris*, cap. 6. & constat apud nos *l. 3. tit. 18. p. 3.* eis verbis: *E contra el derecho natural seria si diessen por privilegio las cosas de un home a otro, non auendo hecho cosa por que las debiesse perder aquel cuyas eran.* ubi Gregorius Lopez gloss. 1. tradit, *Ius gentium apud omnes generaliter dicitur ius naturale, quia naturali ratione inductum. l. omnes, fin. C. si contra ius, vel utilitatem publicam*, iuncta glossa, *verb. generali iuri*, ubi ex prædicta ratione non posse dominia ex Principum rescriptis abdicari, traditur.

Cum ergo Principes licet sint domini iuris ciuilibus, non tamen potestatem habent contra ius naturale & gentium, quia iura naturalia, quæ apud omnes gentes sunt, immutabilia, §. *sed naturalia*, *Instit. de iure naturali*, ideo illa, quæ ad ius gentium, & naturale pertinent, mutare, & pro suo arbitrio disponere non valent, quia populus, qui in Principem potestatem transfudit, non potuit plus iuris transferre, quam quod ille haberet circa ius ciuile, non verò ius naturale, & gentium violare, quia id in illo populo, aut Republica non permissum, ut post antiquiores ratiocinatur Anton. Faber in *Iurisprudencia Papiniani*, tit. 2. princip. 6. illation. 2. & addendi Antonius Petra de potestate Principis, cap. 2. num. 24. & 35. D. Couarr. Practicar. cap. 1. Navar. in cap. nouit, de iudiciis, notabili 3. num. 119. Suarez de legibus, lib. 3. cap. 2. num. 3. qui alios referunt, & Dom. Valenzuela tom. 1. consil. 69. num. 147. Hi omnes hanc Principum potestatem à populo, vel Republica dimanasse tenuerunt ita restrictam, ut dominia subditorum sine causa legibus probata adimere non possint, & ultra textum vulgarem in *l. 1. ff. de constit. principum*. §. *sed quod Principi*. *Instit. de iure naturali*. ibi: *Populum ei, & in eum omnem potestatem transfulerit.* Nobis aptissimè probauit *l. 2. tit. 1. p. 2.* ubi populos in Principes transfuisse potestatem tradit, non tamen ad illud ut possent dominia à priuatis abdicare.

Cum ergo ad rationem & iustitiam, & naturalem æquitatem, cui congruit nemini iniuriam fieri, aut dominium rerum suarum abdicari, rescripta Principum sint referenda, ideo pluribus constitutionibus, & legibus semper curarunt, nec ex illo-

rum rescriptis aliquid iuri contrarium procedat, ut præter iura supra adducta colligitur ex *l. rescripta. l. nec damnosa*. C. de precibus Imperatori offerendis. *l. iubemus*. C. de sacrosanct. Ecclesiis. *l. omnes*. C. si contra ius, vel utilitatem publicam, ubi iubetur iudicibus, ut nullum rescriptum, nullam Pragmaticam sanctionem, nullam sacram annotationem, quæ generali iuri, vel utilitati publica aduersa esse videatur in disceptatione, cuiusmodi litigij patiantur proferrī, sed generales sacras constitutiones modis omnibus non debent obseruandas.

9. De iure Canonico idē summi Pontifices disponunt in *c. causam* quæ 18. de rescript. cap. rescripta 15. 25. 9. 2. eis verbis: *Rescripta contra ius elicta ab omnibus iudicibus precipimus refutari, nisi forte aliquid est, quod non lædat alium, & pro sit petenti, vel crimen supplicanti indulgeat.* & idem traditur in cap. dicenti, *vers. omnes, eadem causa & questione*.

10. Sed etiam Hispani iuris documenta manifestè probant Principum potestatem, quæ in commune subditorum bonum inducta, non procedere, ut damnum, & iniuriam inferant priuatis. *l. 2. tit. 1. p. 2. l. 3. tit. 18. p. 3.* & Catholici Religiosi & iustissimi nostri Reges Hispaniæ suis legibus edixerunt omnia rescripta, quæ dicimus *cedulas, o provisiones*, non valere contra ius, vel tertij præiudicium, quamuis in eis decernatur adimpleri non obstantibus legibus, aut ordinationibus regiis, & etiam ex quibuscumque clausulis derogatoriis non valeant, & quia valde noranda sunt verba *l. 1. tit. 14. lib. 4. Recopilat.*, nota ibi: *Porque acaee, que por importunidad de algunos, o en otra manera nos atorgaremos, o libraremos algunas cartas, o alualaes contra derecho, o contra ley o fuero usado, por ende mandamos, que las tales cartas o alualaes, que no valan, ni sean cumplidas, aunque contengan que se cumplan, no embargante, qualquier fuero o ley, o ordenamiento, o otras qualesquier clausulas derogatorias.*

11. Et idem quod ius tertij, & damnum partium expressim deciditur *l. 2. & 3. dict. tit. 14. lib. 4.* ut nulla rescripta, quæ lædant ius tertij, valere possint, quamuis istarum legum derogatio fiat, aut quibuscumque clausulis confirmetur, & per totum titulum idem in omnibus legibus decernitur, & suadet inscriptio *d. tit. 14. ibi: De las provisiones y cedulas que se dan contra derecho, y en perjuizio de partes.*

12. Quorum iurium traditionem, & non posse Principem ex potestate absoluta contractus & ius partium adimere, & mu-

tare dispositiones testamentarias, quæ æquitati, & legibus conueniunt, Doctores communiter in *d. l. si testamentum*, & alij plures, quos referunt, eandem sententiam tenentes, Fortunius Garcia in *l. Gallus*. §. *quid si tantum*, ex num. 28. ff. de liberis, & posthumis. Antonius Gabriel *lib. 2. communium, tit. de iure non quesito, conclus. 1. n. 1. in princip.* Peregrinus de fideicommiss. art. 5. 2. num. 127. qui dicit communem, & contrariam communiter reprobari. Fachinæus *lib. 8. controuers. cap. 63.* Gilkenius in *l. causas*. C. de transactionib. Antonius Petra de potestate Principis, cap. 24. num. 16. Moneta de commutatione, cap. 5. num. 8. & c. 9. num. 599. & Rosenthal de feudis, cap. 7. concl. 48. n. 8. ex nostris Hispanis eam opinionem firmiter admiserunt, Pinellus ad *l. 2. C. de rescindenda* 1. p. cap. 2. ex num. 19. Sarmiento *lib. 1. selectar. cap. 8.* Mendoza de pactis, *lib. 1. c. 5. num. 39.* Padilla in Authentica. Res. que, n. 116. C. *comuniam de legatis*. Menchaca *controuersar. illustr. cap. 5. num. 22.* D. Couarr. *lib. 3. variar. cap. 6.* Gregorius Lopez in *l. 3. tit. 13. p. 6. gloss. 2. q. 31.* Anton. Gomez in *l. 40. Tauri*, num. 89. Burgos de Paz in *proem. legum Tauri*, num. 327. & consil. 9. num. 29. Ioann. Garcia de nobilitate, gloss. 12. num. 80. in terminis D. Molin. *lib. 1. de Hispanor. primogen. cap. 8. num. 31.* & *lib. 3. cap. 3. num. 27.* & *lib. 4. cap. 3. per totum.* & additio ad Molinam *d. cap. 8. num. 28.* Molina Iesuita de iustitia, & iure, disputat. 134. & 649. Aluaredo de coniecturata mente defuncti, *lib. 2. c. 4. num. 66.* Mieres de Maiorat. in princip. 2. p. num. 460. Mexia ad legem Toleti 2. p. fundamento 17. Paz de Tenuta, cap. 34. num. 115. Matienzo in *l. 7. gloss. 7. num. 8. tit. 7. lib. 5. Recop.* pluribus, ut solet, D. Castillo *lib. 2. controuers. cap. 28. & lib. 3. cap. 28.* D. Valenzuela *consil. 69. num. 102.* nouiter Hermosilla in *l. 53. gloss. 1. ex num. 14. tit. 5. p. 5.*

Et hanc Principum plenitudinem potestatis dixit Pinellus *tempestatis*. & Sarmiento *lib. 1. selectar. cap. 8. num. 18.* inuehit contra Doctores, qui eam inducere intendunt, eis verbis: *principibus ipsis renuentibus, & legibus contradicentibus adulari non desinunt.* & Antonius Faber *d. tit. 2. principio. 6. illation. 2. consutation. 2.* tradit grauitè peccare Doctores, qui hanc supremam potestatem, & absolutam Principibus persuadent, & eam reprobendam tradit Molina *d. lib. 3. de primogeniis, cap. 3. num. 27.* ibi: *Quod dum magis excogitatur, maiori firmitate comprehenditur, atque retinetur.*

Verumtamen contraria sententia, ut liceat Principi ex causa quæ ipsi iusta videatur, contractuum conuentiones & dispositiones

fictiones testamentarias mutare, ex plurium traditionibus confirmatur, iuxta quæ notarunt Menochius *consil.* 956. *num.* 9. & seq. Rodolphinus *de suprema Principum potestate*, cap. 6. *num.* 146. Fufarius *de substitut.* q. 6. 23. *num.* 7. Moneta *de commutation.* ult. *voluntat.* cap. 6. *num.* 73. & cap. 9. *num.* 645. Rouitus *lib.* 1. *conf.* 15. *num.* 26. Marius Cutellus *de donationib.* tract. 2. p. 6. *num.* 44. 45. & 46. Marta *de success. legali* 4. q. 1. art. 1. *num.* 31. cum seq. & q. 4. art. 4. *num.* 16. Cancr. *lib.* 3. *variar.* cap. 3. *num.* 6. innumeri, quos refert additio ad Molin. *d. lib.* cap. 8. *num.* 28. Topius *de potestate Princip. secularis.* §. 6. *num.* 1. & 22. Peregrinus *vbi supra*, & *lib.* 1. *conf.* 4. *num.* 14.

15. Rursus in terminis *d. l. si testamentum. C. de testamentis*, notavit Baldus in eò textu, & in *l. rescripta.* *num.* 10. *C. de precibus Imperatori offerendis.* Iason *lib.* 2. *conf.* 236. n. 9. & 10. & *vol.* 4. *conf.* 107. *per totum.* Schraderus *lib.* 1. *conf.* 9. *num.* 66. Zephalus *lib.* 1. *conf.* 3. *num.* 18. cum seq. n. 23. & 24. & *lib.* 6. *conf.* 12. *num.* 24. Ponte *consil.* 152. *num.* 24. & 25.

16. Deinde, quia quando commutatio substitutionis non refutat ius de presenti & in esse, sed dubium & de futuro, vt regulare est in omnibus maioratibus, quando in posterum & in futurum datur noua forma succedendi, tunc istud Principi licere, tenuerunt Bartol. in *l. Gallus.* §. & *quid sit tantum.* *num.* 14. ff. *de liber. & posthum.* & *ibi Castrensis ad finem.* Socinus *num.* 22. & communiter Doctores, Angelus in *l. Antiochensium.* ff. *de priuileg. creditor.* Zephalus *conf.* 12. *num.* 19. *d. conf.* 152. *ex num.* 1. vsque ad 22. Abbas in *c. nouit, de iudiciis,* n. 26.

17. Et derogari potuisse à Principe ius de futuro, & noua forma in successione dari, tenuerunt Antonius Petra *de potestate Principis*, cap. 30. *per totum*, maximè *num.* 30. *vers. tertio*, & *num.* 35. *vers. sed præmissis*, & in terminis Marta *de successione legali* 1. p. q. 23. art. 3. n. 38. cum seqq. & 3. p. q. 1. art. 3. n. 13. vsque ad 20. vbi tradit hanc esse communem opinionem, & sæpius à Rota approbatam, & idem Marta in 4. p. q. 4. art. 4. *num.* 31. cum seqq. *Surd. conf.* 407. *num.* 42. & potuisse fieri vnionem feudi, & nouam formam successoribus dari, quibus solùm competeat ius de futuro, & ex Iafone & aliis probauit Ziriacus *tom.* 2. *controuers.* 312. *num.* 20. Cutellus *de donationibus*, tract. 1. *discursu* 2. p. 6. *num.* 155. Addendi Zephalus *lib.* 1. *conf.* 3. *num.* 18. 23. & 24. & *lib.* 6. *conf.* 17. *num.* 26. Mieres *de Maiorat.* 1. p. q. 26. *num.* 92. & consentiente feudatario posse feudum à Principe mutari, probarunt Ro-

uitus *lib.* 2. *conf.* 76. n. 1. & 2. Andreas Georgius in *repetitione feudali*, c. 10. *num.* 2.

Et quoties regularis dispositio à Principe agnata fit, cum tamen præiudicium temporale fœminarum sit, quando deficientibus masculis agnatis fœminæ admittendæ, vel cum fœminæ in locum agnatorum admittuntur; quia tunc substitutio- nis locus non est certus, & inuariabilis, sed quod de futuro potest contingere, ideo derogationem dispositionis à Principe fieri posse, tenuerunt Innocentius in *cap. quæ in Ecclesiarum*, *num.* 3. *vers. sed tunc*, de *constitucionibus.* Curtius iunior *conf.* 1. *num.* 24. Becius *conf.* 54. *num.* 55. Ponte *d. conf.* 154. *num.* 8. *lib.* 2. eis verbis: *Itaque, quia nomen totum tollit, sed dilatat successionem agnatorum per habilitationem fœminæ.* Zephalus *vol.* 1. *conf.* 28. n. 70.

Sed in terminis maioratus vltra prædictos probauit expressè Gregorius Lopez in *l. 3. tit. 13. p. 6. gloss.* 2. q. 28. Mieres *de maioratibus* 1. p. q. 44. *num.* 76. & pluribus Ponte *vbi proxime*, *num.* 4. vsque *num.* 8. & *d. lib.* 2. *consil.* 152. *num.* 16. quod maiori fundamento procedit, quando ex consensu possessoris maioratus, qui verè ius habet de presenti, commutatio dispositionis fieret, quia tunc non videtur agi de præiudicio tertij, cum nullum in vita possessoris verè ius quæsitum sit, vt tradit D. Couarr. *lib.* 3. *variar.* cap. 6. *num.* 1. Gregorius Lopez in *l. 2. tit. 15. p. 2. gloss.* 10. & in *l. 8. tit. 4. p. 5. gloss. verb. dieffi.* Burgos de Paz in *proæmio legum Tauri*, *num.* 26. Menoch. *conf.* 993. *num.* 11. Rouitus *lib.* 2. *conf.* 76. *num.* 2. vbi pluribus probat, *Principem consentiente possessore mutare posse formam feudi antiqui in præiudicium eorum, qui in eo comprehenduntur.*

Idque maximè procedit, quando cambium daretur successoribus maioratus, propter mutatam formam successionis. Tapia *decif.* 20. *num.* 14. 15. & 16. Ponte *d. conf.* 152. *num.* 28. & quamuis contrariam sententiam neruose defendit Molina, vt Princeps mutare non possit dispositiones testamentarias, tamen videtur admittere id posse fieri dato cambio successoribus maioratus. *lib.* 4. *de Hispan. primegen.* cap. 3. *num.* 6. *vers. Nam & Princeps.*

Confirmatur vltèriùs hæc potestas, quæ Principibus Doctores solent tribuere, ex doctrina Bellameræ *decif.* 751. & 752. vt possit Pontifex beneficia vacatura ex alicuius promotione, suspendere vacationem, vt retineat prouisus etiam in præiudicium patroni, cui competere debebat præsentatio, & idem tenuit Puteus *lib.* 1. *decif.* 347. in *correctis.* Seraphinus *decif.* 1410. n. 18. &

& *d. conf.* 1445. *num.* 2 & 3. videndi D. Couarr. *pr. act.* c. 36. n. 12. & Gratian. *tom.* 3. *disceptionum* c. 458. n. 8. cum sequentibus, qui ad hoc plura cumulat.

22. Præterea in eis terminis vacationum beneficiorum tradit idem Martinus Andreas *decif.* 48. *num.* 2. & 3. & confirmat ex legitimationibus: nam illam potest facere Princeps in præiudicium legitimorum qui in maioratu succedere debent, & substituti in defectum aliorum, qui decederent sine filiis legitimis, quia Princeps vtitur iure suo, Felinus in *c. quæ in Ecclesiarum*, *num.* 49. *de constitutionibus*, Curtius iunior *conf.* 1. *num.* 22. Socinus *lib.* 2. *conf.* 226. *num.* 10. *vers. adduco etiam*, Peregrinus *de fideicommiss.* art. 52. *num.* 154. Moneta *de commutat.* ult. *m. volunt.* cap. 9. *num.* 577. & conducunt quæ generaliter de legitimatione illegitimorum in præiudicium legitimi, qui ex eo magis proximum ius habebant, pluribus notarunt *Surdus conf.* 1. n. 28. & *conf.* 571. *num.* 37. cum sequenti, Fufarius *de substitutionibus* q. 408. n. 1. vsque ad *num.* 7. Marta *de successione legali* 1. part. *quæst.* 18. art. 3. *ex num.* 19. & art. 8. *num.* 13. Marius Cutellus *de donation.* tract. 1. *d. cursu* 2. *particula* 6. *num.* 156. & 158. & plures de hoc ego cumulaui 1. part. *decif.* *Granat.* 8. *num.* 13. & 14. & *per totam.*

23. Deinde id sine difficultate procedit, & ab omnibus qui contra tenuerunt, admittitur, quando maioratus fieret ex donatione ipsius Principis; quia tunc sine causa potest substitutiones maioratus mutare, quippe cum illa concessio procedat ex mera gratia & voluntate Principis, vt poterat reuocari, etiam nouam dari formam, *l. qui fundos. C. de omni agro deserto*, *lib.* 11. Baldus in *l. nuptia.* ff. *de Senatoribus*, Angelus in *l. Antiochensium.* ff. *de priuilegiis creditorum*, Peregr. *de fideicommiss.* art. 52. *num.* 132. Gloritus *respons.* 6. n. 3. & 4. Medices *decif.* *Senensi* 41. *num.* 17. & 18. Menochius *dict.* *conf.* 993. *num.* 9. Decius *conf.* 190. Rouito *d. conf.* 15. n. 21. cum seqq. Bellonus *conf.* 28. *per totum*, Marta *de success. legali* 1. p. q. 18. art. 3. n. 2. & 23. Ponte *vol.* 2. *conf.* 7. *ex num.* 15. Pinell. in *l. 1. C. de bonis matris* 3. p. n. 61. Valasc. *consult.* 119. n. 12. & *consult.* 132. *num.* 15. Cabedo 2. p. *decif.* 75. *num.* 12. Valasco loquens de lege mentali, *consult.* 119. n. 12. & *consult.* 132. n. 15. Petra *de potestate Principis* cap. 32. §. 2. *num.* 33. & 34.

24. Quod maiori ratione procedit ex legibus Castellæ, quibus expresse cauetur donationes quæ ex voluntate Principis

procefferunt, posse ad illius nutum reuocari. *l. 15. tit. 10. lib. 5. Recop. nota verba. Tenemos por bien y mandamos que se hezieren por sola la voluntad de los Reyes que se puedan de tado reuocar.* & ita in terminis in nostro Regno maioratus ex donationibus Regum factos posse ab illis mutari, & nouam formam successionum constitui, quasi qui potest in totum tollere, facilius valebit reformare. Molina, qui contra Principis potestatem tenuit, etiam in hoc casu posse fieri, admittit Molina *lib.* 4. *de primog.* c. 3. n. 23. Paz *de tenuta*, c. 57 n. 263. & pluribus D. Castillo 5. *tom.* 89. n. 93.

Suffragatur doctrina Bartoli in *l. qui Roma* §. Flavius Hermes ff. *de verbor. obligat.* vbi tradit donationem factam alicui, vt post eum alius substituat, quamvis respectu primi donatarij, cui facta, non possit reuocari; tamen respectu secundi ante illius acceptationem mutari potest, quod etiam tenuerunt Cumanus, Aretinus, Imola, Socinus, Alex. & Iason in eò textu. Bald. in *l. si à socero. C. de iure dotium.* Angelus in *l. quoties. C. de donat. quæ sub modo.* Couarr. *lib.* 1. *variar.* cap. 14. *num.* 17. Iulius Clarus §. *donatio*, q. 13. *vers. secundus est articulus.* & quamuis Antonius Gomez in *l. 40. Tauri*, n. 34. Molina *lib.* 4. *de primog.* c. 2. n. 73. tradiderunt facta donatione ad maioratū acceptatione primi vocati, non posse illam reuocari; id verò quando sine dubio procederet, locum habere non poterit, quando concurrunt in Principe, vt in hoc casu qualitas legislatoris, & donatoris; & quamuis ex donatore non possit fieri reuocatio, tamen fieri potest, vt legislator, ita notauit Bald. *l. nuptia.* ff. *de Senatoribus.* & sequitur cum aliis Fontanella *de pactis nuptialibus*, *claus.* 4. *gloss.* 5. n. 22.

Rursus etiam confirmatur eo casu, quo maioratus fuerit in regio rescripto, quod dicimus *facultad Real*, quia tunc cum ex priuilegio, & cõcessione Principis procedat maioratus institutio, sicut Princeps potest priuilegium reuocare ex sua voluntate, licet alteri ius quæsitum sit, poterit maioratui ex regia facultate instituto nouam formam succedendi constiture, & antiquam limitare, vt probarunt Innocentius, Panorm. Cardinalis, Imola, Felinus, Decius, Alex. & alij, quos refert, & sequitur D. Couarru. *lib.* 3. *variar.* c. 6. n. 1. & addendi Burgos de Paz in *proæmio legum Tauri*, n. 327. Auendaño in *l. 27. Tauri*, *gloss.* 1. n. 5. Angulo *de meliorationib.* ad *l. 11. glos.* 2. n. 9. Robles *de representatione* *lib.* 3. c. 5. n. 26. & 27. Tapia *decif.* 20. n. 11. & aliis relatis D. Petrus Noguier. *alleg.* 32.

131. & in terminis quando ex privilegio Regis fieret maioratus. Greg. Lopez in l. 3. tit. 13. p. 9. gloss. 2. colum. 9.

27. Et quamvis Molina lib. 3. de primogen. c. 3. num. 17. contrarium admittat sententiam, tamen idem fatetur aduersus illum esse communem opinionem, & expressè Molinam reprobant Ponte d. conf. 152. n. 24. vsque ad 26. & fundamenta Molinæ esse nullius roboris, & contra admittere omnes Regni Doctores, & decisum in supremo Senatu Italiæ Tapia dict. decis. 20. & tradit doctissimis Nogueroles ubi proximè.

28. Quod maximè locum habet, si Princeps substitutis, quos, excludit à successione, cambium dederit, quod dicimus *Recompensa*. D. Molina lib. 4. de primog. c. 3. num. 6. vers. nam aut Princeps, Tapia ubi proximè n. 14. 15. & 16. Ponte d. conf. 152. n. 28. vers. dixi quartò, & vers. cum igitur. Præsertim quando rescriptum, quod circa id Princeps expedierit, habeat clausula, *Ex certa scientia, Proprio motu, & de plenitudine potestatis*; vel quando substituti citati fuerunt, quod etiam si esset necessarium, tamen ex plurium sententia suppleri debet, licet non procederet citatio ex prædictis clausulis, Anton. Gabr. lib. 2. commun. tit. de citatione, conclus. 1. num. 347. Gratian. tom. 3. disceptation. cap. 458. n. 28. Bartol. in l. Gallus. §. & quid sit tantum, n. 14. ff. de liber. & posthum. cum pluribus Petra de potestate Principis, cap. 32. n. 12. Fusarius de substitut. quest. 408. num. 141. Peregrinus de fideicommiss. artic. 23. num. 46. & 49. Marefcotus lib. 3. variar. cap. 20. num. 98. Castillo lib. 3. controuersiar. cap. 27. num. 14.

29. Sed etiam quamvis id controuersum esset circa Principis potestatem, tamen negari non potest, ex prædictis rationibus, & Doctorum autoritatibus esse opinionem probabilem, vt in terminis notauit Molina d. lib. 3. de primogeniis c. 3. n. 26. & 27. & eo casu quo Princeps aliquid disponit cum opinione probabili, eius factum, & potestas non potest impugnari, quia ex probabilitate opinionis satis iustitia suadet, ex traditis per Suar. de legib. lib. 5. c. 18. c. 20. Vasquez opusc. de restitutione cap. 6. §. 3. dub. 5. n. 78. & doctè probauit P. Diana tom. 1. Moralium tract. 3. resolut. 21. & firmatur ex doctrina D. Thom. 2. 2. q. 88. art. 12. ad secundum, vbi tradit quando dubitaretur, an causa dispensandi esset iusta, vel non, sufficit eam proponere superiori, & ab illo approbari, vt iustè obtinere videatur ille, cui co-

cessa, & in conscientia securus sit, sequitur Thomas Sanchez in summa lib. 4. cap. 44. num. 6. & in Moralib. lib. 4. c. 1. dub. 6. num. 2. & 3. Moneta de commut. ult. volunt. c. 6. n. 111.

Conducit doctrina Panormitani in c. que in Ecclesiarum, num. 14. de constitution. vbi post Innocentium tradit p. resumi pro facto Principis, vt sit validum, & iustè concessum, adeò vt non admittatur probatio contrarium, & notabiliter tradit hæc verba, quòd hoc dictum in practica seruetur, etiam si Papa rescriberet contra ea que sunt iuris Gentium. Quod sequitur & comprobatur Brunus conf. 1. num. 13. & illis quæ de opinione probabili notauimus, addenda plura quæ ex Bartolo, Decio, Alexandro, Turrecremata, Syluestro, Nauarra, Lessio, Corduba, Menochio, Rosello, Tabiena, Thoma Sancio, Nauarro, Reuereudo & docto Patre Diana, & aliis pluribus notauimus 1. part. alleg. 61. num. 10. & 11.

Et nulli dubium esse potest sufficere pro opinione probabili ultra prædicta, rescriptum & facultatem Principium expedire cum consilio doctissimorum Senatorum, vt semper sunt, qui assident in consilio iustitiæ, & Cameræ, ex traditis per Iserniam in c. 1. n. 16. vbi Afflictis num. 27. tit. qui successor feud. dare teneantur. Capicius decis. 166. n. 7. Roland. conf. 1. n. 68. vsque 93. vol. 2. Berreta conf. 134. num. 33. Schraderus conf. 1. num. 514. volum. 1. Tiberius Decianus lib. 2. consil. 41. num. 28. & præsumptio est pro eo quod à Senatoribus consulitur, & à quocumque iudice fit. l. 2. c. de officio civil. iudic. Baldus in l. 2. c. vbi pupill. educar. deb. & in l. iubemus. §. sic. versic. ego addo. c. de sacrosanct. Ecclesis. Menoch. lib. 2. præsumption. 75. num. 1. cum sequentibus, & in terminis rescripti regij & facultatis, Molina lib. 2. de primogen. c. 6. num. 27.

Postremò in huius rei comprobationem maximum fundamentum pro Principis potestate præstat, vt possit maioratum successionè, & substitutione mutare. l. 7. tit. 7. lib. 5. Recopilat. vbi expressè prohibetur in substitutis ad plures maioratus posse in vno & eodem coniungi duos maioratus, quorum quilibet attingat, vel excedat summam annui redditus sex millium aureorum, vt ex hoc debeat substitutus in fideicommissio omninò excludi, & foundationes maioratum & clausulæ ex Principis potestate & dispositione rescindantur. Nota verba legis: *Sin embargo de qualesquier clausulas condicionales*

condicionales y llamamientos, que en los dichos mayorazgos se contengan; y sin embargo de qualesquier leyes y derechos, que a fauor de los hijos mayores pueda auer y ellos puedan pretèder, porque en quanto a efecto, desto de nuestro proprio motu, y poderio Real absoluto los reuocamos damos por ningunos, y de ningun valor y efecto quedando en su fuerça y vigor quanto a todo lo demas. cuius legis dispositionem & iustitiam latè exornat D. Castillo tom. 3. controuersiar. cap. 28. & lib. 5. cap. 177. & infra de illa agendum.

33. Vnde confirmari potest illorum sententia qui tenuerunt, ex consuetudine hanc Principum potestatem firmari, vt possit consuetudo iustam reddere hanc ultimæ voluntatis derogationem à Principe fieri, ex traditis à glossa verb. consilium, in fine, in l. qui habebat. ff. de manumiss. testament. Bald. lib. 1. cons. 267. num. 8. vers. prætmitto, & vol. 5. consil. 457. Crauetta conf. 135. num. 3. Zephalus conf. 58. num. 55. Brunus lib. 1. consil. 196. num. 2. Felinus in cap. super litteris, de rescriptis num. 8. Menochius de arbitrariis casu 201. num. 27. Maurus allegat. 16. num. 1. p. 1. D. Couarr. lib. 2. variar. cap. 7. n. 2. Marefcot. lib. 3. variar. cap. 10. n. 97. Sanchez de matrim. lib. 8. disput. 2. 1. num. 16. Farinac. in posthum. 1. tom. Decius 65. num. 1. Moneta de commutat. cap. 5. num. 251. & 252. Gutierrez. Canonica. question. lib. 2. cap. 15. n. 39. doctissimus Pater Diana moral. 4. part. tit. 4. resolut. 53.

34. Quod expressè videtur probari in cap. per venerabilem 13. qui filij sint legitimi, ibi: quòd autem super hoc Apostolica Sedes plenam habeat potestatem, ex illo videtur quòd diuersis causis inspectis cum quibusdam minus legitime genitis, non naturalibus tantum, sed adulterinis etiam dispensauit. Et in terminis nostri casus apertè consuetudo Regum nostrorum circa commutationem substitutionum maioratus comprobatur, ex d. l. 7. tit. 7. lib. 5. Recopil. ex verbis, quæ supra retulimus, & de consuetudine, vt Principes concedant facultates ad limitationem maioratum, vt super illorum bonis census constituentur, etiam contra voluntatem institutoris primogenij, testantur D. Molina lib. 1. de primogen. cap. 8. & 28. cum seq. & lib. 3. cap. 23. num. 22. & lib. 4. cap. 3. num. 5. Mieres de maioratibus 4. p. q. 1. limitat. 1. num. 111. cum seq. additio ad Molinam dict. cap. 8. num. 28. vsque 32. Tapia decis. 20. Ponte vol. 2. consil. 152. num. 24. & 25. Menochius consil. 993. Rouitus lib. 2. consil. 15. qui in terminis Maioratus Hispaniæ scripserunt, & pluribus ex nostris D. Ioan. Bapt. Larrea Fisc. Alleg. Pars 1. l.

Petrus Nogueroles. allegat. 32. num. 163. cum sequentibus.

35. In hoc igitur opinionum & rationum conflictu eam resolutionem censeo admittendam, vt hæc quæ Principi potestas à Doctoribus permittitur circa derogationem & commutationem foundationum maioratum, & obligationes contractuum tunc procedat, quando interuenerit causa publicæ utilitatis æquè principaliter, iuxta quod notatur communiter in l. venditor. §. constat. ff. communia prædiorum. l. item si verberatum, §. fin. ff. de rei vindic. l. Lucius. ff. de euctionib. l. serui. C. ex quibus causis serui pro præmio, quia nisi ex causa, quæ respicit ius publicum, non potest alicui ius suum, & dominium Princeps adimere, vt expressè dicitur l. 2. tit. 1. part. 2. eis verbis: *e si por auentura gelo diuiesse a tomar por razou que el Emperador ouiesse menester de façer alguna cosa en ello que se tornasse a pro comunal de la tierra. l. 31. tit. 18. part. 3. ibi: fueras ende si el Rey las hauiesse menester por façer dellas, o en ellas alguna labor, o alguna cosa, que fuesse a pro comunal del Reyno; vbi ex Azone, & Socino comprobatur Gregorius Lopez in gloss. 3. & 4. adducens l. 5. tit. 26. part. 2. & pro explicatione dict. l. Lucius, pluribus comprobatur D. Amaya ad tit. l. C. de annonis, in l. 1. c. de fundis limitrophis, n. 19. vbi multos refert.*

36. Sed ex causa utilitatis priuatæ nullo modo posse Principem adimere ius suum & dominium alicui inuito, etiam si priuati iure in hoc casu cambium dederit, vt in terminis notauit Mendoza de partib. lib. 1. cap. 5. num. 53. Pinellus in rubrica C. de rescindenda vendit. 1. part. c. 2. per totum, nec de plenitudine potestatis, quam potius de plenitudine tempestatis, tradunt Doctores, Crauetta, Zasius, Duarenus, Matheacius, Antonius Faber, Menchaca, Thefaurus, & alij, quos refert & sequitur Osvaldus ad Donellum lib. 5. comment. cap. 3. in notatis litt. A. & in terminis mutationis dispositionis maioratus notauit D. Molina lib. 3. de Hispan. primogeniis cap. 3. num. 17. & 20. & lib. 1. cap. 8. n. 22. D. Couarr. lib. 3. var. cap. 6. n. 9. D. Valenzuela conf. 169. n. 147. Addendi plurimi quos refert Hermosilla in l. 53. gloss. 1. num. 41. tit. 5. part. 5. & quæ eruditè, & doctè notauit Magister Marquez in Governatore Christiano lib. 2. c. 29. Petra de potestate Principis cap. 24. num. 16. & alij, quos supra retulimus.

Quod quasi contra ius Gentium sit alicui inuito dominium rerum suarum adimere, vel dispositiones testamentarias;

aut contractus rescindere, nulla consuetudine potest firmari. argum. *cap. fin. de consuetudine*, ubi DD. communiter, *l. 5. tit. 2. part. 1.* & ibi Gregor. Lopez *gloss. 13.* tradit ex communi sensu omnium interpretum hanc consuetudinem non valere. videnti Abbas in *dict. cap. final. num. 13.* Rochus de Curte *de consuetudine sect. 5. num. 9.* Crauetta *consil. 643. num. 3.* & licet multoties id ex Principum potestate, & ut eis blandiretur admissum fuisset, ut prohibuit aliquibus dominium rerum suarum abdicari subditi paterentur, id non est referendum ad consuetudinem præscriptam, quæ iusta & rationabilis esse debet. *cap. consuetudines 1. cap. ex parte 10. de consuetudine. l. 2. ibi, ut rationem vincat. C. quæ sit longa consuetudo*, ubi communiter Doctores notarunt, & ut rectè notauit Baldus in *l. de quibus n. 22. C. de legibus. Consuetudo quæ de vitiis facit mores, non valet, quoniam inest vitium à radice, mala enim adinuenta, malaque consuetudines, nec ex longo tempore, nec ex longa consuetudine confirmantur.*

Maximè, quia rescriptum Principis, vel facultas, ex qua dominium alicui adimitur, & in alium transfertur, censetur contra ius Gentium, ex quo dominia, dispositiones testamentariæ, & contractus processerunt, argumento *l. ex hoc iure. ff. de iust. & iure*, ubi communiter notatur, & similia rescripta quasi contra ius Gentium, & iniusta non valent, *glos. in l. ult. C. si contra ius, vel utilitatem publicam. l. 30. tit. 18. part. 3.* ubi Gregor. Lopez *gloss. 2.* pluribus comprobatur. Vnde etiam si ex causa publica Princeps possit adimere ius partis contractus, & ultimas dispositiones mutare; id tamen facere nunquam debet, nisi dato cambio illi, cui damnum irrogatur, ut ex *l. 2. tit. 1. p. 2.* & Magistro Marquez, & aliis pluribus notauimus *ubi proximè.*

37. Solum igitur prædicta Princeps facere debet, si interuenerit publica utilitas æquè principaliter, quia tunc salus populi, quæ suprema lex est, admittere potest, ut præiudicium tertio inferatur, ut priuatorum commoda cedere debeant publicæ utilitati, idque solum procedere debet, ut in specie *d. l. 7. tit. 7. lib. 5. Recop.* quando generalis utilitas Regni suaderet, ne plures maioratus in vnum concurrerent, cum generalis dispositio respicit commune bonum, ne fundatorum memoriæ obsolescant, confusis & permixtis maioratibus, & ut plures sint Equites, qui Regni decorem, & Regis seruitium possint sustinere,

& augere, vel si in maioratu regulari, in quo castrum & ars continuatur in regnorum confinibus, aut littore maris, in quo maximum esset periculum inuasionis hostium. Tunc Princeps dato bono cambio possessori maioratus, poterit sibi castrum retinere, & munire ad maiorem tutelam, & Regni defensionem, ut de fundis limitrophis qui in confinibus hostium erant, solebant militibus assignari, ut eos defenderent, ablati ab antiquis possessoribus. ita interpretatur *l. Lucius 11. ff. de euetion.* D. Amaya *ad titulum C. de annonis, ad l. 1. C. de fundis limitrophis. num. 14.* Vel si hoc casu posset ex fundatione primogenij regularis scemina succedere, Princeps reducere velit ad successionem agnationis, vel masculinitatis, ut masculi, qui potius apti sunt ad exercitium belli & armorum, possent melius castrum illud sustinere & defendere, quia ex causa publicæ utilitatis potest Princeps adimere subditis res proprias, ut ex Fachinæo, Petro Gregorio, Mastrillo, Peregrino, Riccio, Castillo, Mieres, Matienzo, Menoch. & aliis pluribus probauit Amaya *d. num. 19.* vel si inter aliquos Proceres, & Magnates Regni esset discordia, & factiones, quæ statum publicum, & quietem turbare valerent, posset Rex aliqua in illorum statibus & maioratibus disponere, & mutare ad illorum concordiam, & publicam quietem, & bonum commune, ut Imperator Carolus Quintus, cum extra Regnum migraret, decreuit lites quæ inter Proceres & Magnates Regni erant pro tempore suæ absentis, suspendi oportere, ut constat ex ordinationibus Cancellariæ Granatensis, ubi de hoc rescripta referuntur. Ex quibus & similibus causis, quæ omnino respiciunt principaliter publicum statum, hæc Principum potestas procedit ex iustis causis & rationibus, quas supra expendimus.

Vnde admitti non potest illorum sententia, qui tenuerunt posse Principem mutare ultimas dispositiones & contractus, ex causa principaliter respiciente utilitatem priuatorum, si ex ea in consequentiam publica utilitas consequeretur, ut in pluribus casibus euenit, si ut aueretur maioratus, quorum augmentum & utilitas etiam respicit publicam utilitatem, ut notauit Molina *de Hispanor. primogeniis lib. 1. cap. 11. n. 3. 4. & 5.* mutaretur institutio primogenij, ut quæ separata erant, concurrerent in vna persona, ut maioribus diuitiis domus, & status cresceret, vel si qui nouum primogenium instituit, & alteri applicare inten-

intenderet, eius formam mutando, propter augmentum, vel eius aggregationem, unde iustam causam proponunt, vel ut matrimonium inter aliquos Proceres fieret, aut si lites inter illos possent euitari, ex mutatione formæ foundationis, quasi publicè interfit, finem litibus imponi. *c. finem litibus, de dolo & contumacia.* Quia nunquam ista possunt iustè Principem inducere, ut dispositiones testamentarias & contractus in præiudicium eorum, quibus ius acquisitum, rescindat, cum maioratum alicuius maioribus diuitiis augeri nihil principaliter ad publicam utilitatem pertinet, sed ad priuatum illius familiæ splendorem, & augmentum, & quod traditur, primogeniorum institutiones, & conducere ad utilitatem publicam, id generaliter de omnibus primogeniis accipiendum, non verò de vno, aut alio, quia potius publicè interest ne in vna & eadem persona plura primogenia coniungantur, ex *d. l. 7. tit. 7. lib. 5. Recopilat.* & quæ supra notauimus *num. 32.* & infra dicemus circa illam *n. 49. cum seq.*

39. Quod etiam procedit in eo quod traditur, ad publicam utilitatem pertinere finem litibus imponi, quia respicit, quod decreta, & leges, quæ generaliter lites computant, & illis finem imponunt. At verò quod pertinet ad litem alicuius causæ specialis, ut in ea quæ posset oriri in eo primogenio, in quo, ne lites oriantur inter successores, eius mutatio intenditur, id generaliter non pertinet ad casum *c. finem litibus*, sed ad priuatam successorum utilitatem, etsi quo publica consideratur, hæc non principaliter, sed accessoriè, & in consequentiam attendi oportet, ut ex ea velit, & possit Princeps dispositiones & contractus rescindere, aliàs in quacumque lite ei permittendum contra ius tertij alicui dominium suum adimere, ut litis iudicium finiatur, quod nullus admittere poterit, & ita solum ex utilitate publica, quæ principaliter respicit publicum & commune bonum, id Principibus suadendum, iuxta quæ ex pluribus notauimus.

40. Nec prædicta poterit excludere, quod regulariter apud nos admissum, posse dari facultatem ex causa quæ videtur iusta dominis Consiliariis Camerae, ut supra bonis maioratus aliqui census constituantur, de quibus Molina *lib. 1. de Primogeniis, c. 8. n. 28.* ubi Additio ad Molinam *d. num. 28.* statuit esse praxim consuetam supremo Consilio Camerae istas concedere facultates, & de hoc testatur Mieres *de Maiorat. 4. p. q. 1. limi-*

rat. 1. num. 111. cum seqq. de quo videndi Padilla in *l. vnum ex familia. §. si de falcidia, num. 20. vers. sed nec valere. ff. de legat. 2.* Ponte *vol. 2. consil. 152. num. 24. & 25.* & idem D. Molina *d. lib. cap. 8. num. 34.* dum agit de rescriptis, & facultatibus quæ expediuntur in Consilio Camerae circa capitula matrimonialia eorum, qui habentes maioratus, in quibus primogeniti debent succedere, & in contractu matrimonij conuentio fit, ut maioratus diuidantur inter filios, ex quo institutiones primogeniorum mutantur, quemadmodum fit in *l. 7. tit. 7. lib. 5. Recopilat.* in qua diuisiones fiunt contra illorum constitutiones.

41. Et iuuat prædictam & absolutam potestatem, quam Principi aliqui Doctores tribuunt, ex *l. 11. tit. 7. lib. 5. Recop.* ubi mentio fit de clausula testamenti Regis Henrici, quæ donationes Regias ad maioratus refert, & illorum substitutiones ad filios donatariorum limitat, & illorum descendentes, ita ut sine liberis illi decesserint, rescindit maioratum, & donationes ad regium Patrimonium, & coronam redire statuit, unde videtur Principi ius esse supprimere, & immutare maioratus.

42. Sed tamen verissima & tenenda nostra sententia est, ut non debeat, nec valeat Princeps primogenia & contractus mutare, nisi ex causa, quæ ad publicam utilitatem principaliter pertinet, quia tunc priuati cedere debent communi bono, quasi illud sit regiminis essentia, & scopus Principatus, ut omnes Politici, & iuris Doctores testantur, & nouiter probauit doctè & piè, Religiosus, & eruditus Pater Ioannes Eusebius in *Theopolitico 2. p. lib. 1. cap. 3.* & omnes iuris traditiones quas supra expendimus *num.* hanc Principis potestatem ex norma communis boni regulandam esse tenuerunt.

43. Quod verò notauimus consueuisse dari facultates à dominis Consiliariis Camerae, ut bona maioratus possint obligari ex iusta causa, quæ Senatoribus videatur ex illa posse permitti, facilem expeditionem habet, quippe in hoc casu semper attenditur ad concessionem facultatis, quod ipsi primogenij utile sit, de quo verosimiliter eius institutor concedere vellet, si tempore labente bona infructuosa redderentur, & in aliis, quæ fructuosiora, commutari possent: aut si possessor maioratus se sustinere non posset, aut aliqua seruitia ad Regis, & Regni utilitatem exhibere, nisi obligatio bonorum maioratus fieret, quo casu tali limitatione facultas conceditur, ut non

antè possint hypothecæ supponi bona maioratus, nisi bonis liberis deficientibus, eius qui possessor est maioratus.

44. Tum & intra quatuor, aut plus annos onus iniungitur, ut fiat redemptio ex fructibus maioratum census, qui super illo facultate regia constitutus, & in supremo iustitiæ Senatu antiquior Consiliarius Cameræ in iura habet delegationem à Principe ad expignationem maioratum, & redemptionem censuum, quem dicimus *Iuez de desempeño de mayorazgos*, quo casu nullo modo forma successione à Principe mutatur, aut voluntas instituentium infringitur, sed pro tempore ad subleuandas necessitates possessoris, pecunia, quæ hypothecæ subiicitur, repræsentatur statim intra breue tempus reddenda maioratui.

45. Tum etiam, quia prohibitio alienationis, vel hypothecæ rerum maioratus non procedit à iure naturali, vel gentium, sed à iure ciuili, circa quod rectè Princeps ex voluntate, & potestate sua disponere potest, argum. *l. si quis §. si is pro quo. ff. quod quisque iuris*, ubi Princeps concessit alicui, ne aliquis contra eum exceptione utatur, quia licet defensionem naturalem tollere non potest; rectè tamen ex principali potestate valebit excludere ciuilem exceptionem, ut notarunt Rodericus Suarez *allegat. 12. num. 54. Ruinus volum. 3. consil. 80. num. 4. & vol. 4. consil. 171. num. 5. & 12. Crauetta consil. 109. num. 2. & consil. 164. num. 18. Bursatus consil. 299. n. 17. Curtius iunior consil. 174. num. 9. Rolandus à Valle vol. 2. consil. 66. num. 13. idque etiam in præiudicium tertij, & sine causa Princeps disponere potest, iuxta prædictos, & Becium *vol. 2. consil. 129. numer. 35. Parisius vol. 4. consil. 1. num. 38. & 39. & addendi plures, quos refert Augustinus Barbosa, clausula 175. num. 2. & cum à iure ciuili procedat institutio fideicommissi, & restitutio, ut non alienatum successori restituatur, ex §. 1. *Instit. de fideicommiss. hered.* & in terminis nostris, ut possit à Principe de illis disponi, agnoscunt Peregrinus *de fideicommiss. art. 1. numer. 6. Matheacius de fideicommiss. lib. 1. cap. 1. num. 7. Parisius volum. 2. consil. 1. numer. 61. usque ad 63. Bardellonus consil. 20. num. 26. Merito Princeps ex causa, quæ ipsi iusta videbitur, poterit grauamen hypothecæ concedere, & permittere, præsertim iuxta doctrinam & verba Becij *consil. 56. num. 55. ubi loquens de illis, qui hanc Principum potestatem restringunt, tradit procedere, quando in totum****

vellet tollere, secus si vellet minuire, moderare, vel differre. & addendi Cephalus volum. 1. consil. 28. num. 70. Molina lib. 4. de Primogen. cap. 3. num. 17. Mieres 1. part. quæst. 44. num. 76. Ponte lib. 2. consil. 54. num. 8.

46. Quod verò pertinet ad *l. 11. tit. 7. lib. 5. Recop.* quæ continet clausulam testamenti Regis Henrici, qua limitantur maioratus, nihil ad rem facit, quia, ut ibi apparet, maioratus ab ipso Rege in eo casu fundatur, rerum, quas Princeps ex bonis regalis Patrimonij donauerat, & eodem modo sicut regulariter potest primogenij institutor illud restringere, limitare, & extendere, ita Rex Henricus, ut illorum bonorum maioratus, institutor, facere rectè potuit.

Sed etiã per viam legis generalis, ut prædicta clausula pro lege obseruari iubetur. *d. l. 11. rectè potest Princeps ius priuatis quæsitum tollere, & abdicare, ut probauit D. Castillo tom. 5. controuers. 2. p. c. 177. n. 2. vers. eisdem*, ubi se refert ad ea, quæ notauit idem *tom. 3. controuersiar. cap. 28. num. 19.* Et quod nullam dubitationem habet, quia cum illarum rerum maioratus regius dici possit, iuxta prædicta *num. in bonis ab ipso Principe donatis rectè poterit reuocationem successione minuire & reformare, etiam ex interuallo post donationem, Bald. in l. nuptia. ff. de Senatoribus, per l. qui fundos. C. de omni agro deserto, lib. 11. Angelus in l. Lucius. ff. de euetion. Decius consil. 190. Calcaneus consil. 52. num. 17. Bellonus consil. 28. per totum. Cabedo 2. part. decis. 75. num. 12. cum seqq.*

Deinde, quod supra retulimus ex *Molin. de Primogen. lib. 1. cap. 8. num. 34. facultates dari in casu contrahendi matrimonij, ut maioratus contrahentium, etiam si in eis primogeniti succedere deberent, inter filios illorum maioratus diuidantur, nihil magis turbat nostram sententiam, quippe id procedit iuxta publicam utilitatem, quam supra considerauimus procedere principaliter, ne eadem persona plures maioratus coniungantur, & memoria fundatorum obsolescat, ex *l. 7. tit. 7. lib. 5. Recopil.* Quod magis fauet foundationi primogenitorum, ne in totum obliterentur, & ex bono communi principaliter, non verò ut Princeps rescindat vltimas dispositiones; potius verò inde adiuuat, & sustinet, ne pereant, & obsolescant aliorum maioratum concursu & aggregatione, quod rectè admittendum; non verò ut ex priuata*

uata utilitate maioratus mutatur in casibus de quibus supra *num.*

49. Denique, quia *dict. l. 7. tit. 7. lib. 5. Recopil.* variis modis à Doctoribus accipitur: nam cum limitet dispositiones testamentarias, & maioratum institutiones, dubium est, an debeat vltra casus ibi expressos extendi, & non extendendam decisionem *dict. l. 7. vltra casum ibi expressum*, quando per matrimonium in vna persona iunguntur duo, vel plura primogenia, non verò quando id euenerit per causam successione, pluribus probauit Perez de Lara *de anniuersariis, lib. 1. cap. 5. ex n. 13. cum omnibus sequentibus*. ubi admittit, ut alij casus non expressi *in dict. l. 7.* sint definiendi iuxta ius commune, & testatorum dispositiones, quod etiam probarunt Mieres *de maiorat. 1. p. quæst. 30. num. 84. & 2. part. q. 4. illatione 8. num. 327. Dom. Valençuela consil. 69. num. 46. cum sequent. & consil. 83. num. 133. usque num. 141. & D. Christophorus de Paz in tractat. de Tenet. cap. 37. ex num. 189. usque ad n. 201. constanter tueretur dict. l. 7. solum procedere quando maioratus per matrimonium iunguntur, iuxta verba dictæ legis, ibi: *Por via de casamiento*, ita ut ex contrahentibus vterque maioratum possideat tempore contractus matrimonij, vel sit immediatus successor cum spe certa, inuariabili, & immutabili successione, non verò, si post nuptias contractas, vnus ex coniugibus durante matrimonio in maioratu successerit, & ideo multo minus admittendus generaliter casus, ex quo plures maioratus per successione coniungantur, & idem de simili lege Portugaliæ probauit Melchior Phœbo *2. p. decis. 15. 1.**

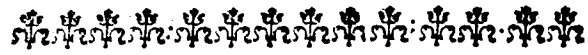
50. Quorum fundamenta sunt, quia *dict. l. 7.* quæ restringit, limitat, & rescindit dispositiones testamentarias, quasi exorbitans, odiosa, & correctoria, non extendenda vltra casum in quo loquitur & disponit, ut matrimonium sit causa immediata concursus successione primogeniorum, & in correctoriis non potest fieri extensio, propter identitatem rationis, præsertim, quia cum peruenerit coniungi maioratus per matrimonium, quando contrahentes tempore matrimonij successores sunt, facile possunt disponere de bonis maioratus per capitula matrimonialia, facultates & rescripta Principum, de quibus egimus supra *num.* & prouidere ne ad aliam lineam maioratus trãseat, diuidendo primogenia, & pacta matrimonialia seruanda sunt, & maiorem firmitatem habent, quam ceteri contra-

ctus. *l. diui Constantini. C. de natural. liber. l. 24. tit. 11. part. 4. & cum valde vltimatus esset casus successione, ut per illam, quod magis frequens est, maioratus coniungantur, Princeps qui de casu solito & præsentem non disposuit, omittere videtur, & relinquere dispositioni iuris, argum. l. cum Prætor. ff. de iudiciis. l. commodissime. ff. de liberis, & posthum. nec extensio admittenda cap. 1. de temporibus ordinat. lib. 6. iuncta gloss. verb. Italia.*

51. Sed tamen contraria sententia, ut non solum casus quando tempore contractus matrimonij ex illo maioratus coniunguntur, sed postea, siue ex causa matrimonij, vel ex alio titulo plura primogenia cumulantur, procedat dispositio *dict. l. 7.* defendit pluribus constanter D. Castillo *tom. 5. contr. 2. part. cap. 177. per totum*, quia odiosa & pœnalis non accipienda, sed fauorabilis, cum ad publicam utilitatem respiciat, ut in ea exprimitur maioratum concursum prohiberi ad commune bonum Regni pertinere, ut sint plures, qui in maioratibus succedant, ut Regis seruitium, & decorem sustinere possint, & quia hæc rationis identitas procedit in quocumque casu matrimonij, vel successione, & in lege pœnali & correctoria extensio fit propter identitatem rationis, quia tamen iudicatur extensio legis, sed comprehensio illius casus propter legis rationem, quod latissime pluribus, & valde probat D. Castillo per multas paginas & numeros 39. *in d. c. 177.*

52. Et quamuis validissimus assertor sit huius sententiæ, & plurimos & multa referat, tamen *num. 15. ad finem* tradit: *Sed quia articulus est admodum difficilis, & controuersus, pro vna & altera parte potest, ac solet defendi. & idem Castillo ibi num. 38. dict. l. 7. tradit eis verbis: Semper tamen profiteamur articulum esse difficilem, & dubium, adeoque controuersum, ut regia declaratione ipse indigeat, & utile admodum Reipublicæque conueniens credimus, ut libris, & controuersis permultis, quæ occurrunt quotidie, finis imponeretur pragmatica sanctione lata, siue lege alia condita præfatam altercationem dirimere, & quid tenendum sit in eo conflictu, ita clare definire, ut hisce de rebus amplius dubitari non valeat, prout in materia representationis, & exclusionis feminarum, siue conseruationis, agnitionis leges alias, siue pragmaticas antiquarum declaratorias, in his Regnis latas. & iterum paulo post tradit ibi: Interim tamen dum altercationes hæc lege alia non diffiniuntur, difficultatem, & ambiguitatem agnoscimus.*

33. Ex quo in re tam dubia & controuersa, ad litteram obseruandam dispositionem dicitur. l. 7. nec extendendam ultra casus, in quibus expressè loquitur, ut minus quam possint, testamentariæ dispositiones, & primogenia violentur interim quo Princeps clarè & apertè non declarauerit.

ALLEG. CXVI. & VLT.

De Duello.

1. *Duellum causa rebellionis Regni Lusitani an permittendum.*
2. *Rex Catholicus quando possit duella permittere.*
Concil. Trident. sess. 25. de reformat. c. 19.
3. *Duella regulariter prohibentur.*
cap. Monomachiam 2. q. 4.
cap. 1. de clerico pugnante in duello.
cap. 1. de purgatione vulgari.
l. unica. C. de gladiatoribus, lib. 11.
l. 8. tit. 14. p. 7.
l. 3. tit. 2. lib. 8. Recopil.
4. *Duella non prohibentur ex publicis & iustis causis.*
5. *Bulla Pontificum qua prohibent duella, procedunt ad vindicandas iniurias priuatas.*
6. *Bellum ut potest esse iustum ex causa publica, ita duellum quod ipsum respicit.*
7. *Bellum iustissimum est quando infertur tyranno, vel rebellantibus vasallis.*
cap. noli existimare 23. q. 1.
cap. quid culpatur 4. 2. 3. q. 1.
8. *Princeps potest iubere à quocumque occidi tyrannum & rebellem.*
lib. iudicum c. 2.
Brutus & Cassius laudantur à Cicerone, quia occiderunt Iulium Casarem, qui primus libertatem Romanorum oppressit.
Banniti possunt permitti à Principe, ut occidantur à quocumque.
9. *Rex legitimus, etiamsi tyrannicè dominetur & gubernet, non potest à subditis occidi.*
10. *Tyrannus potest occidi à quocumque priuato, ut ministro publica potestatis.*
Duella ideo à Pontificibus & sancto Concilio prohibentur, ne aliquis ex causa priuata alium occidat, vel se in periculum vite coniciat, non verò quando causa est publica.
11. *Duella ex causa publica posse permitti qui tenuerunt.*

12. *Publica causa iustum reddit duellum, quamuis aliquod interesse priuatum sequi possit.*
13. *Publica causa est qua principaliter ad eam pertinet, licet per consequentiam priuatum contingat.*
Principaliter quod agitur attendendum.
l. 1. ff. de authorit. tutorum.
l. qua actione 7. §. si quis in colluctatione. ff. ad legem Aquil.
15. *Publica iudicia dicuntur qua ad vindictam publicam tutelam pertinent, licet ex priuati iniuria nascantur.*
Titulus ff. de public. iudic.
l. si hereditas 10. §. fin. ff. de testament. tutel.
Paulus lib. 3. sententiarum, titulo de nuptiis.
l. in bello. §. medio. ff. de captiuis.
l. de pupillo 5. §. & uelle. ff. de noui operis nunciacione.
l. testamenti 3. ff. de testam. tutel.
l. Argentarius 10. §. 1. ff. de edendo.
16. *In mixto attenditur quod proualeat.*
17. *Duellum quod certò cognoscitur effectum non habiturum, non comprehenditur censuris Bullarum.*

An duella boni publici causâ iniri, ciuesque possint exponi periculo certaminis.

X quo supra Allegatione 114. admiserimus, posse Principem, vel Rempublicam propter utilitatem publicam, mortis periculo ciuem exponere, & à doctis uiris his diebus in controuersiam deductum, postquam Lusitanum Regnum à nobis desciuit, an eius causa, & propter bonum publicum, duella iniri possint, & ciues periculo certaminis exponi.

Quæstio, an Rex Catholicus, pius & religiosissimus Princeps, posset hoc duellum permittere extantibus Bullis Pij V. Gregor. XIII. Clementis VIII. & dispositione sancti Concilij Tridentini sess. 25. de reformat. cap. 19. ubi duellorum & singularium certaminum usus detestabilis prohibitus, & sententia excommunicationis, qui pugnam commiserint, & eorum patrini iuadentes & spectatores afficiuntur aliis multis poenis expressis in odium & prohibitionem duelli.

Sed circa eandem rem videndus text. in cap. Monomachiam, 2. q. 4. c. 1. de Clerico pugnante in duello, cap. 1. de purgatione vulgari. l. unica.

l. unica, C. de gladiatoribus, lib. 11. l. 8. tit. 14. p. 7. l. 3. tit. 23. lib. 8. Recop. plura ex Iason. Iacobo Castillo, Zenedo & aliis tradit Amescua lib. 2. c. 5. n. 20. qui n. 19. ex Andrea Gaillio, Bertazola, Raudési, Antonio Massa Gallezio, Menchaca, Nauarra, & communi Theologorum sententia tradit, nec pro honore conferuando licere ingredi duellum, & addenda quæ notarunt Alciatus in tractat. de singulari certamine. Iacob. Castillo, Iulius Ferretus, & Ioannes de Lignano in peculiaribus tractatibus de duello, Puteus de re militari, tit. Ancertamen & duellum possit concedi.

4. Sed tamen communi calculo Senatorum admissum, potuisse Catholicum Regem nostrum hoc duellum permittere, quia prohibitiones quæ ex decretis Summorum Pontificum & Sancti Concilij circa duella procedunt in duellis, ex causis & iniuriis priuatis, non verò si ex causa publica pro bono Regni, & eius conferuatione, duellum suscipiatur, vel prouocetur, quia eo casu non prohibetur.

5. Quod ex ipsis Bullis Pontificum, qui duello prohibuerunt, manifestè constat, loqui illas in causis priuatorum. nam in Bulla Clementis VIII. ubi refert Bullas Pij IV. & Gregorij XIII. tunc prohibetur duellum, quando pretextu causæ publicæ, priuata inimitiæ vindicari intenduntur. Nota verba, priuatas simultates, atque inimicitias publicæ causæ intermiscendo, etiam Ducum permissu, & iterum §. 4. ut denotaret procedere prohibitionem quando in damnum priuatorum duella suscipiuntur, tradit ibi, in caput suorum fratrum impios conuertere mucrones, quo multo salubrius contra Christiani aduersarios stringi par esset.

6. Si ergo tum duella damnantur, quando cum causa publica miscentur priuata simultates, videtur non reprobari pro publica causa. nam quemadmodum in bello plures contra alios bellum ineunt, & iustum est, quando ex causis, quibus bellum permittitur, procedit, iuxta quæ D. Thomas 2. 2. q. 75. art. 8. vers. ad euidentiã, & ibi Caietanus agens de duello, tradit, non est ergo duellum, hoc est, duorum bellum, iniustum ex suo genere: sed potest esse iniustum ex una parte, sed ex alia iustum, quamuis etiam ex utraque parte iustum dari posset, ex alterius inuincibili ignorantia, ut tenuerunt Alciatus & Fulgosius, quos refert, & meritò improbat R. P. Diana nouissimè 6. p. Moralium, tractatu 4. resol. 24. adductis Valentia, Becano, Lorca, Reginaldo & Villalobos.

Ioan. Bapt. Larrée Alleg. Fisc. Pars II.

Bellum verò non potest iustius excogitari, quam cum infertur Tyranno, vel vasallis, qui debitam obedientiam Principi suo negant, vel Regna usurpant, iuxta quod ex eodem D. Thoma, & Caietano notauit D. Solorzanus tom. 1. de Indiarum iure, lib. 2. c. 13. n. 4. & c. 16. n. 25. & pluribus probauit, & doctè, idem Diana d. tract. 4. resol. 3. & faciunt verba c. noli existimare 23. q. 1. ibi, Sicut rebellanti & resistenti violentia redditur. c. quid culpatur 4. eadem causa & q. eis verbis, ipsa bella suscipiuntur à bonis, cum in eo humanarum rerum ordine inueniuntur, ut eos vel iubere tale aliquid, vel in talibus obedire iuste ordo ipse constringit. iunctis D. Cou. D. Valenz. Ayala, Zeuall. Medices, Ludouico Lopezio, Corduba, Menchaca, Matienzo, Aceuedo, Tufcho, Camillo Borrello, & aliis pluribus, quos refert Barbosa in collect. d. c. noli existimare.

8. Et adeò iustum bellum est contra Tyrannum & rebellantem, ut ipse Princeps, cui obedientiam denegauit, possit iubere occidere illum, ut tradit Diuus Thomas distinct. 44. q. 2. art. 2. Caiet. in 2. 2. q. 64. vers. ad hoc dicitur, art. 3. Bañez ibi, vers. dicimus secundò, Arag. d. q. 64. ubi latè profertur, confirmans ex sacra Scriptura, & alios referens, quia etiam cuilibet priuato licitum est occidere Tyrannum, & quoties non potest iuridicè capi & puniri qui inuadit Regna, & vasallorum libertatem opprimere tentat, potest à quocumque occidi, ut citius, & salubrius damno occurratur; ita in literis sacris libro Iudicij c. 3. laudatur Aod, quia occidit Regem Eglom Moabitam, qui Tyrannus populi Dei, & à D. Thom. refertur; & probatur Cicero, qui laudat Brutum & Cassium, quia occiderunt Iulium Casarem, qui libertatem Romanorum primus oppressit. ita ex Xenophote, Herodoto, Plutarcho, Alexandro ab Alexandro, Caietano, Soto, Valentia, Syluestro, Sepulueda, Lessio & aliis probauit Magister Marquez in Gubern. Christiano, lib. 1. c. 8. quemadmodum potest Princeps permittere occidi à quocumque bannitos, qui populorum pacem & quietem, & bona subditorum infestant, ut ex Syluestro, Mantua, Alexandro, Nauarr. Iulio Claro & aliis probauit Fagund. in preceptis Decalogi, lib. 5. c. 16. n. 8. cum seqq. ubi n. 3. disputat, an possit ex permissione mortis bannitorum occidi pater bannitus, & illos posse generaliter occidi, tenuerunt plures, qui peculiaribus tractatibus de bannitis scripserunt, & nouissimè probat eminentissimus Pater Lugo de iustitia &

iure tom. 1. disp. 10. sectione 2. num. 82. & 83.
& noua Pragmatica apud nos hodie permissum ex frequentia grassatorum, & de hoc videndus etiam R.P. Diana in 6. tom. tractat. 1. resolut. 21. vbi dubitat, an banniti gaudeant immunitate Ecclesiarum, vel in ea occidi valeant, stante permissione & statuto vt occidi possint.

9. Et addendi plures, quos refert D. Solorzanus, vt tyrannus occidi possit, tom. 1. de iure Indiarum, lib. 2. c. 14. n. 48. cum seqq. nam quod tradit, legitimum Regem etiam si tyrannicè dominetur, non posse à subditis occidi, aliter procedit quando iuste Rex fuerit, sed iniuste gubernat, & propter iniustitiam non debet Reges à subditis occidi, vel cum Regnum quod tyrannide inceptum, longo tempore & populorum tolerantia & approbatione in veram Monarchiam conuertitur. Nauarr. in c. nouit, de iudiciis, notabili 3. n. 158. Molina de iustitia & iure, tractatu 2. disputat. 24. D. Couar. Practic. cap. 1. n. 9. Salas de legibus disputat. 7. sectione 12. num. 67. Lessius de iustitia & iure, lib. 2. c. 3. n. 41. & c. 29. dub. 9. Calixtus Ramirez de lege Regia. §. 4. n. 8. Bobadilla lib. 1. Politic. c. 2. n. 14. lit. I.

10. At verò, quando tyrannicè Regnum vsurpatur, potest tyrannus à quocumque occidi, & bello puniri: vnde cum nihil intersit in hac causa iusta & publica, mille cum millibus, cētum, vel decem, aut vnus cum aliis duellat: quemadmodum bellum pluriū & exercitus cum exercitu licitum est; ita paucorum duellum. nam sicut quilibet ex vasallis exercitus nostri Regis poterit occidere tyrannum, quasi minister publicæ auctoritatis, & potestatis, quæ id permittit; ita etiam potuit pro iure publico tyrannum ad duellum prouocare, & occidere, quia prohibitio duelli ex sancto Concilio & Bullis Apostolicis fundatur iure diuino & naturali, quibus non licet proximum pro causa, vel auctoritate priuata in duello occidere, vel se exponere mortis periculo pro vindicta priuata, quod aliter procedit, quando ex causa & auctoritate publica, vt Principis minister ad duellum prouocat tyrannū, nec periculum eius, qui prouocauit, debet retardare, aut peccatum inducere; quemadmodum non consideratur in milite qui in bello certo periculo se exponit, vt tradit D. Couar. lib. 1. var. c. 2. n. 10.

11. Ex quo omnium communis & probata sententia est, pro defensione causæ publicæ licitū esse ad duellum prouocare, & suscipere, nec id comprehendere censu-

ris Bullarum & Concilij, tenuerunt Nicolaus de Lyra in c. 17. lib. 4. Regum. Caietanus, Nauarrus, Cardinalis Toletus, Valentia, Becan. & Maior, quos refert Layman in Theologia moralis, lib. 3. tract. 3. p. 3. c. 5. n. 3. vers. Tertius. Armilla, Delrius, & Petrus Nauarra, & alij, quos refert Pater Thomas Sanchez in summa, lib. 2. cap. 39. n. 16. & ex duello Dauidis cū Philisthæo confirmat Menchaca lib. 1. controuers. illust. c. 49. n. 15. & 16. vbi contra Guerrem contendit, etiam si Dauid non pugnasset impulsu diuino, non peccaret, quia pro causa publica & honore sui Regis duellum suscepit, quod etiam tenuit Azeuedo in l. 10. n. 6. tit. 8. lib. 8. Recopil. & eodem exēplo Dauidis ex Molina, Sayro & Reginaldo probauit nouissimè Pater Fragofo in Regimine Reipublicæ Christianæ 1. p. lib. 1. §. 10. n. 17. & pro causa publica duella permissa, tenuerunt Pater Suarez, Azor, Valētia, Nauarra, Bonacina, Ferrarius, Filliucius & alij, quos referunt Pater Præente Hurtado, quæ & plures cumulat P. Diana tom. 5. tract. 13. miscellaneo. resolut. 27. per tot. & nouissimè post hæc scripta refert, & doctè probat idem Diana tom. 6. Moralium, tract. 6. resolut. 20. comprobans ex Caietano, Armilla, Valentia, Lyrano, Patr. Sā, & Thom. Sācio, remittens se ad alios, quos citauit 3. part. tr. 5. resolut. 1. plures refert etiam Fagund. in præceptis Decalogi, lib. 5. c. 8. n. 37. vbi n. 51. tradit sententiam iudicis esse necessariam, vt pœnæ impositæ propter duella, incurri possint, propter excommunicationem & interdictum, quod à iure habet paratam executionem.

Maiores autem difficultates, quæ magis in hoc casu vrgere videbatur, illud respiciebat, quia ex Bulla Clementis VIII. prohibentur duella, in quibus prætextu publicæ causæ simultates priuatae & inimicitiae miscentur: vnde etiam si in hoc casu aliquis Hispanus ex nostris Proceribus pro honore & iustitia Regis Hispani ad duellum prouocaret Lusitanos, cum tamen similiter iniuriam vindicare intendat, quasi Lusitani vulgarent, aliquos ex nostris eorum factum probare, ideo videtur, iuxta dict. Bullam Clementis VIII. prohiberi duellum, in quo prætextu causæ publicæ iniuria priuata miscetur.

Sed adhuc dicendum est in præsentis, totā huius duelli causam publicam censeri, nec attendi oportere si quid ad vtilitatem priuatam duellantis, vel subditorum possit concludere, quippe cum eo prætextu

prætextu Lusitani improbè persuadere intenderet ab aliquibus ex nostris rebellionem probare, vt in tyrannide & vsurpatione Lusitanæ se conseruarent, inde quidquid ad priuatorū honorem posset pertinere, totum respiciebat causam publicam rebellionis, & Regni Lusitani vsurpationem, quia nullo alio prætextu voluit tyrannus improbè apud omnes exhibere, eius factionem ab aliquibus ex nostris probari, quam ostenderet inimicis Hispaniæ, quos in sui defensionem & auxilium allicere intendebat, consilio & viribus ipsorum Hispanorum posse in sua rebellionem & tyrannide sustineri, inde tota hæc res ad publicam causam pertinet, & si aliquid ad priuatos spectat, id omnino obumbratur ex iure publico, decore & iustitia nostri Regis, quæ prædicto duello defenditur, nec in consideratione oportet esse defensionem priuata subditorum, quæ accessoria ex accidenti, & per consequentiam non oportet attendi, sed quod principaliter agitur, ex eis quæ notantur in §. spondonem, Instit. de adoptio. l. 1. ff. de tutor. cap. ad audientiam, vbi glossa, de prescriptionibus. ex Tiraquello, Surdo & Mangilio, probauit Valasco Axiomatum lit. P. num. 157.

14. Et quemadmodum sine dubio propter causam publicam duellum permissum, ita in præsentis, licet duelli victoria cedat in honorem subditorum, & calumniæ purgationem; sicut etiam quodlibet duellum, in quo nihil aliud, quàm publica defensio intercedit, etiam cedit in gloriam & honorem priuati, qui victoriam duelli consecutus, nec minus causa publica dicenda; ita similiter in hoc casu accipiendum circa eum, qui Castellæ Regnorum auctoritatem, Regis sui honorem, iustitiam & iniuriam publicam duello vindicare intendit, vt attendi non oporteat quod pertinet ad vltionem & iniuriam priuatam, & vsurpari aptè possunt verba textus in l. qua actio. 7. §. si quis in colluctatione. ff. ad l. Aquil. ibi, Siquidem in publico certamine alius alium occiderit, cessat Aquilia, quia glorie causa & virtutis, non iniurie gratia videtur damnum datum.

15. Similiter publica iudicia dicuntur quæ ad iuris & vindictæ publicæ tutelam pertinent, quamuis ex priuati iniuria nascantur, ex toto titulo ff. de publicis iudiciis. & publica vtilitas consideratur pro Ioan. Bapt. Layrea Alleg. Fisic. Pars 1.1.

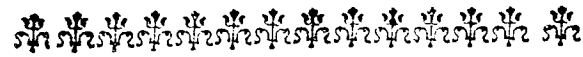
libertatis fauore, in l. si hereditas 10 §. fin. ff. de testament. tutel. quamuis libertas respiciat statutum priuati, & publicam esse nuptiarum vtilitatem, traditur apud Paulum I C. lib. 3. sententiarum, tit. de nuptiis, & in l. in bello 12. §. medio. ff. de captiuis, & postlimin. reuersis. quamuis contrahentium commoditatem & nexum nuptiæ contineant, & publica causa nunciationis, quæ ex legibus inducitur, quamuis ad priuatam vtilitatem, in l. de pupillo 5. §. & velle 9. ff. de nou. oper. nuntiatione, & iuris publici censetur testamenti factio in l. testamenti 3. ff. qui testamenta facere poss. etsi ad bonorum priuati dispositionem pertineat, & publicam causam habere dicitur officium & ministerium argentariorum, in l. Argentarius 10. §. 1. ff. de edendo. licet officium circa vtilitatem priuatorum exercentur, & multis aliis iuris locis comprobetur.

16. Vt non minus dicatur causa publica, in qua id principaliter attenditur, etsi etiam admixta sit vtilitas priuata, & similiter in hoc casu cum rebelles Lusitanos & tyrannum pro honore Regis & bono Regnorum ad iniuriam publicam vindicandam Hispani ad duellum prouocassent, etsi admisceretur iniuria priuata; tamen publica vindicta omnino dicenda, quia in mixtis illud attendendum quod præualeat. l. queritur. ff. de statu hominum, iunctis pluribus quæ notauit D. Castillo lib. 5. controuers. cap. 89. per tot. Sed omnino causa communis & publica est, cum pertineat ad defensionem honoris subditorum Regis Hispani.

17. Postremò valde notandum, cum Hispani nostri ad duellum quod prouocauerant, comparerent tempore & loco designato, & Lusitani & eorum tyrannus ad duellum non veniret, imò non venturum certò præsumebatur, tam quia scelere rebellionis & tyrannidis conuictus non auderet improbatissimum scelus duello defendere, quàm cum elatione auspiciorum vsurpati Regni vellet ignauiam suam dignitatis Regiæ auctoritate obumbrare, nolens in periculum duelli Regnum quod vsurpauerat, conuicere, nec cum vasallo Castellæ duellum inire.

Ex his omnibus certum est censuras Bullarum prohibentium duella, hunc casum non comprehendere. nam ad veram & realem pugnam sunt referendæ Bullæ quæ loquuntur de duello, vt ex ipsis apparet, & ideo, eo non sequuto, censuræ

Iocum habere non possunt, ita in terminis probat ex ipsis Bullis Pater Hurtado de Mendoza in 2.2. disputat. 170. sect. 21. §. 190. & 196. usque §. 201. quem sequitur Pater Diana tom. 5. tractat. 14. miscellaneo 2. resolutione 102. & eiusdem sententiae Megalem, Comitolum, Delrium, Sanchez, Scortiam, Ioannem Franciscum Suarez, Naldum & Riccium, refert idem Diana 2. p. tract. 16. miscellaneo 2. resolutione 102. & tractat. 16. resolut. 53. & 3. part. tract. 6. resolut. 1. vers. dico octauo. Et omnium Doctorum sententia communis, ut si qui ad duellum prouocauit, probabiliter sciat duellum effectum non habiturum, censuris non ligari. Ex quibus tam ex causa publica quae praecessit, quam eo quod postea sequitur, factum hoc a censuris immune censendum.

Secunda de Duello.

ALLEG. CXVII.

Duella an apud nos cum Lusitanis permitti possint ex causa publica rebellionis Lusitanorum.

- 1 Authores, qui de duellis egerunt.
- 2 Theologi, qui de duellis tractarunt.
- 3 Duelli etymologia.
- 4 Duelli definitio.
- 5 Duellum idem quod bellum antiqui dixerunt. Perduelles hostes patriae, & proditores. l. quos nos hostes 234. ff. de verb. sig.
- 6 Monomachia verbum Graecum, eius vestigia à iure civili, & canonico, & legibus duodecim Tabularum. c. Monomachiam 2. q. 5. c. 2. de purgatione vulgari. l. qua actione. §. si quis in colluctatione. ff. ad l. Aquiliam. l. unica. C. de gladiatoribus. Constitutio de pace tenenda. Hispano iure duella admissa. l. 1. & 2. tit. 3. p. 7. l. 4. tit. 4. p. 7. l. 8. tit. 14. p. 7. l. 1. tit. 21. lib. 4. & totus titulus 8. lib. 8. Recopilat. per totum. Riepto etymologia. Defatio etymologia.
- 7 Duellorum origo, & in ea Torreblanca impugnatur.

Ioannes Eusebius expenditur.

- 8 Duella à Barbaris inducenda Damone sua dente.
- 9 Duella apud omnes gentes in usu fuisse qui notaerint.
- 10 Duellorum amantiissimi Galli fuerunt. Duella inter omnia animata, & à natura producta.
- 11 Hispani variis solemnitatibus, & ritibus duella admiserunt.
- 12 Hispanorum Regum duellorum prouocationes. Petri Regis Aragonum duellum cum Carolo IX. Rege Galliae. Petri Aragonij duelli prouocatio ad Ludovicum Regem Galliae. Hispani Legati Regis Catholici eius nomine ad duellum Regem Galliae prouocauerunt.
- 13 Duellum Petri Aragonij Regis cum Carolo Rege Neapolis super possessione Siciliae. Martinus Quartus Pontifex excusatur à permissione huius duelli Caroli Quinti Imperatoris, & Regis Hispani duelli disceptatio cum Francisco I. Galliae Rege. Duelli prouocatio Renati Ducis Anxoini contra Alphonsum V. Aragonum Regem pro possessione Regni Neapolis. Duellum Regis Aragonum Alphonsi Quinti cum Duce Anxoini super possessione Regni Neapolitani. Ferdinandus Catholicus Castelle Rex ad duellum prouocauit Regem Lusitanum in urbe Tauri.
- 14 Duella plura inter Hispanos antiquis temporibus, & nouioribus.
- 15 Hispanorum alia duella.
- 16 Hispani Sueri Quinonij singulare certamen.
- 17 Hispani alij duellum pugnarunt. Marchionis de Villena singulare certamen. Beltrandi de la Cueva certamen.
- 18 Duellum Hispanorum celebre. l. 5. tit. 4. p. 7.
- 19 Duellum coram Imperatore Carolo V. in urbe Pintiana in eius foro vltimum fuit solemne duellum, quod in Hispanis permixtum. l. fin. tit. 9. lib. 4. ordinamenti. l. 10. tit. 8. lib. 8. Recopilat.
- 20 Duello debebat precedere admonitio & diffidatio, quod Hispani dicunt Riepto. l. 3. tit. 8. lib. 8. Recopilat.
- 21 Duellum apud Hispanos ad id maxime usitatum, ad purgationem delictorum. Principium

- duellum prouocari. Piscarius Marchio generalis Praefectus exercitus Hispani Caroli Quinti duellum non acceptauit. Marchio de Comares, Praefectus urbis & propugnaculi de Oran, non acceptauit duellum.
- 34 Index quis in sua causa esse non potest. Iniuriam suam quilibet sine iudice non potest vindicare, nec duello se vlcisci.
 - 35 Iure diuino duella prohibita. Consuetudine duella probari non possunt. c. Monomachiam 2. q. 4. c. 1. de purgatione vulgari. Concilium Tridentinum sess. 2. §. de reformat. c. 19. Bulla plurium Pontificum, quibus duella damnantur, referuntur.
 - 36 Iuri gentium duella repugnant. Ius naturale idem quod gentium. §. ius naturale, & §. ius gentium. Instit. de iure naturali. Hispano iure antiquo solum permixta duella in causis personalibus. l. 3. tit. 5. p. 7. Hispani Reges Catholici omnino duella prohibuerunt. l. 10. tit. 8. lib. 8. Recopilat.
 - 37 Theodorici Regis verba ad duellorum detestationem.
 - 38 Duelli probatio falsitatem, & fallaciam continet. Duello plures victi, qui iustitiam sustinebant, & victores, qui iniusta defendunt. l. 1. legum Longobardorum tit. de Monomachia. l. 8. tit. 3. p. 7.
 - 39 Duella valde execratur Carolus Scribanus.
 - 40 Honor vita & omnibus praefendus. l. iusta. de manumissis vindicta. l. Iulianus. ff. si quis omissa causa testam. Nobilis non tenetur fugere, ut vita periculum euadat, sed poterit occidere aduersarium pro sui tutela. Duellum pro honore tuendo licere qui tenuerunt.
 - 41 Honoris conseruandi causa duellum non permittitur. Iniuriam suam non debet quis propria autoritate vindicare, sed per leges, & iudices.
 - 42 Duellum acceptari non potest, nec licitum fieri, etiam pro honore conseruando. Honorem non amittit, qui ad duelli prouocationem responderit non acceptare, quia iure prohibitum.
 - 43 Iniuriam repellere incontinenti licet, sed ex interuallo non permittitur, sed
- Principum licentia, vel Ducum ad duellum necessaria. l. 3. §. in bello. ff. de re militari.
- 22 Prouocatus ad duellum arma eligebat. Hispania Rex antiquitus indices duelli & arma designabat. l. 3. tit. 3. p. 7.
 - 23 Arma duelli equalia esse debent, & ex consuetudine Regionis, vel moribus gentium. l. fin. tit. qualiter se quisque defendat leg. Longobardorum.
 - 24 Patrini eligebantur ad duellum, quorum officium arma metiri, corpora duellatorum videre, & illos inducere, & educere in palaestra, illam designare, & tempus quod in certamine duraturum. l. 4. & 5. tit. 4. p. 7.
 - 25 Duellum nisi ex iusta causa iuramento firmata non admittendum. l. 8. tit. 8. lib. 8. Recopilat.
 - 26 Duellum, aut bellum ex utroque latere non potest instum esse. Bellum potest iustum praesumi ex utroque latere ex alterius inuincibilis ignorantia.
 - 27 Aequalitas esse debet inter duellatores. Miles quamuis ignobilis, potest ad duellum Nobilem prouocare.
 - 28 Nobilis an possit Titulatum prouocare ad duellum. Superior ab inferiori potest prouocari ad duellum ex recepta consuetudine. l. obseruandum. ff. de officio Praesidis. Infames & notati à iure excluduntur à duelli prouocatione, & qui excludantur recensentur.
 - 29 Magistratus non potest ab inferiori prouocari sine venia tituli ff. & C. de in ius vocando.
 - 30 Magistratibus, etsi malis, reuerentia exhibenda. Magistratus, vel officialis ad duellum non prouocandi.
 - 31 Pena statuta contra illos, qui Magistratibus honorem detrahunt. Titulus 22. lib. 8. Recopilat. l. omne delictum. ff. de re milit.
 - 32 Magistratum qui laeserit officij ratione, criminis maiestatis secundae speciei reus est. l. quisquis. C. ad l. Iuliam maiestatis. Magistratibus honor & reuerentia exhibenda. l. si quis in hoc. C. de Episcop. & clericis. Popularis actio competit pro vindicanda iniuria Magistratus.
 - 33 Dux exercitus non potest ab inferiori ad

- per leges, & iudices ius suum quis persequi debet.
l.unic. C. quando liceat unicuique, explicatur.
- 44 Statuta Ordinum Militarium quæ duellum recusantem excludunt ab Ordine, procedunt ex antiquitate institutionum Ordinum, quia eo tempore in Hispania duella permissa.
- 45 Duellum non acceptans, respondens, quia prohibitum, non excludendus ab Ordine Equestri Militari.
- 46 Statuta Ordinum Militarium quæ excludunt eum, qui duellum non acceptavit, procedunt quando duellum permissum ut ex causa publica.
- 47 Duella ex causa publica permittenda.
- 48 Duello provocare Lusitanos pro defendenda iustitia nostri Regis Castelle contra Tyrannum, an liceat.
- 49 Duella ex causis privatis prohibita. D. Iosephus Gonzalez laudatur.
- 50 Bellum iustum contra Tyrannum. c. noli existimare 23. q. 1. c. quid culpatur 4. 23. q. 1.
- 51 Tyrannus potest à quocumque occidi, & Princeps potest iubere & permittere occidere.
Brutus, & Cassius laudati, quia occiderunt Iulium Cæsarem, qui primus Romanorum libertatem oppressit.
- 52 Princeps potest permittere, ut bannti à quocumque occidantur.
Pragmatica noua Castelle de morte banntorum exornatur.
- 53 Rex legitimus, etsi tyrannicè gubernet, non potest à subditis occidi.
- 54 Dux Verganza Tyrannus Lusitanie, ipse pater, & auus homagium fidelitatis Regi Castelle Philippo IV. exhibuerunt, & à quocumque vasallo Regis nostri, ut à ministro publicæ potestatis, occidi potest.
- 55 Publica causa reddit iustum duellum.
Dauid, etiam si non pugnasset contra Goliath impulsu diuino, non peccaret; quia pro publica causa sui Regis duellum suscepit.
- 56 Duelli cum Lusitanis cause an respiciant inimicitias, & emulationes priuatas.
- 57 Publica causa omnino dicenda, quæ respicit eius publicum, etsi aliquid priuatis contingat.
Principaliter quod agitur attendendum. c. quanto, de iure iurando. l. cum queritur. ff. de statu hominum, & num. 60.
- 58 l. qua actione. §. si quis in colluctatione. ff. ad l. Aquiliam.

- 59 Publica iudicia dicuntur, quæ ad vindictam publicam pertinent, licet ex iniuria priuata nascantur.
l. si hereditas 10. §. fir. ff. de testam. tutela.
l. in bello 12. §. medio. ff. de captiuis.
l. de pupillo 5. §. & bellè. ff. de noui oper nuntiat.
l. testamenti 3. ff. qui testam facere possunt.
l. Argentarius 10. §. 1. ff. de edendo.
- 60 Inmixtis illud attenditur quod præualeat.
- 61 Duellum quo prouocans certò scit effectum non sortiturum, censuris non comprehenditur.
Lusitanos ad duellum prouocare, rebellionis causa, iustum, & permissum est.

De duellis, & quando illa Princeps permittere possit. Pro explicatione tit. 8. & eius legum lib. 9. Recop.

Authores qui de illis egerunt.

DE duello, id est, duorum bello, egerunt plures, qui peculiariibus tractatibus de illo scripserunt, Alciatus de singulari certamine, Iulius Ferrerus de duello, Massa Gallesius de vsu contra duellum, Ioannes de Lignano de duello, Iacobus Castillo in eodem tractatu. Hieronymus Mutius Iustinopolitanus in lib. de duello, & Virea in tractatu de la honrra militar. Alia plura notarunt circa duella Lucas Floronus, Lelius Ceccus & Vischer in tractatibus de duellis. Guido Papæ singulari 303. & decis. 622. Raudensis ante consilium 1. Iosephus Ludouicus decis. Lucensi 1. Iacobus de Grassis in aureis decis. 1. p. lib. 4. c. 23. n. 23. Zerola in praxi verb. duellum. Viuius tom. 2. comm. opinion. in fine tract. de feudis tom. 2. n. 85. Zenedo collect. 117. ad Decretales. Tiraquellus de nobilitate cap. 20. n. 61. Gratianus tom. 3. discept. c. 410. Ramirez in explicat. Bullæ Ordinis Dini Iacobi cap. 13. n. 30. Caballus tractat. de homicidio, n. 76. & conf. 9. lib. 1. Alia plura tradit nouissime Suarez ad legem Aquiliam lib. 1. c. 2. sect. 2. Paris de Putco de re militari, tit. an certum, ut duellum possit concedi in terris Ecclesiæ. Petrus Bellinus de re militari tit. 2. n. 128. Constantius Rogerius de summo bono, numer. 62. pag. 13. Ioann. Sonsbec ad vsus feud. p. 15. n. 78. Claudius Cotera de iure, &

& privilegiis militum, n. 1. Medices de definitionib. definition. 13. n. 2. Hieronymus Gigas de crimine lese maiestatis, q. 13. n. 3. & q. 18. n. 11. Laudenis de bello n. 12. Brunus de Curte de nobilit. p. 5. n. 37. Ioannes Lecirier de primogenitura lib. 1. q. 25. n. 37. Addendi Hottom. lib. 3. obseruation. c. 15. Reinaldus Corfus indagatio. c. 10. Dantes lib. 2. Monarchia pag. 93. Angelus Matheacius lib. 1. de via iuris c. 32. n. 15. & seq. Philip. Camerarius oper successuor centuria 2. cap. 19. 20. & 21. Mirandulanus, fufius Conradus, Viuius, Petrinus, Bellus, & alij plures, quos refert Delrio lib. 4. Disquisitionio. c. 4. q. 4. sect. 2. Menchaca lib. 1. controuersiar. illustrium c. 11. n. 35. & cap. 12. & 49. per totum. Bodinus, & Bocerus, Authores damnati, quos refert Osvaldus ad Donnellum lib. 17. c. 2. in notatis lit. M. ex VV. triedo & Sigismundo Petrus Gregorius lib. 7. de Republica c. 10. n. 13. cum Oldrado, Baldo, Decio, Socino, Signorolo, Grato, Angelo, Curtio, Guidone Papæ, Iafone, & aliis D. Cardinalis Tuschus Practicar. litera D. conclus. 805. 806. 807. 808. ex eodem Iafone, Surdo, Bertazola, Raudensi, Andrea Gaillio, & aliis plura notauit Amescua de potestate in seipsum lib. 2. cap. 5. n. 19. 20. & seqq. vbi multos ex Theologis refert. Addendi Mascard. de probationibus in proemio, q. 4. n. 47. Camillus Borellus, Cassaneus, Maranta, Becanus & alij plures, quos refert Cabrera de metu lib. 2. c. 47. Pantoja in l. fin. C. de aleatoribus, n. 86. Riccius collect. 616. & sua praxi decis. 634. Barbosa in remission. lib. 5. tit. 43. Ioann. Gutierrez lib. 4. practica. q. 13. alter Barbosa de potestat. Episcop. alleg. 50. n. 120. Azeuedus in l. 10. n. 6. tit. 8. lib. 8. Recop. Anton. Gomez tom. 3. variat. c. 8. n. 22. Petrus Gregor. lib. 48. Syntag. iur. c. 16. vbi refert Belifarium & alios, qui de bello scripserunt, & plura Nauarrus in præceptis Decalogi, c. 11. n. 39. c. 15. n. 9. & 28. Ioann. Rualdus in tract. de duellis. & Dom. de Bandaron in libello de duellis, de quo memorat Carolus Scribanus in institutione Politic. Christian. lib. 1. cap. 41. cum Conrado, Platea, Hippolyto de Marfiliis, Angelo de maleficiis, Gregorio Lopezio, & aliis Bobadilla lib. 2. Politicæ cap. 14. n. 41. & 42. cum Tabiena, Nauarro, Alciato, Rolando à Valle & Petro Gregorio, Salzedo in praxi c. 100. per totum. Alexander Peregrinus tract. de duellis Vischer de duello prouiso. Albergate de leg. inimicitia priuata. Expillus in placito 30. vbi refert triginta & sex Doctores de duello agentes, addendus Dominicus Iafonus, qui alia tradit in Pragm. de Antefa-

10. versiculo 2. obseruat. 1. num. 67.

Ex Theologis eorum Princeps S. Thomas 1. 2. q. 88. art. 1. & post eum Abulensis lib. 1. Regum 2. p. c. 17. q. 45. Nicolaus de Lyra in dict. cap. 17. lib. 1. Reg. Caietanus ad 2. 2. Diui Thomæ q. 75. art. 8. idem Caietanus in summa verb. Duellum. Cardinalis Toletus, Nauarra, Valentia, Becanus & Maior, quos retulit Layman in Theologia Morali lib. 3. tract. 3. p. 3. c. 5. n. 3. vers. Tertius. Armilla, Delrius, & alij apud Thomam Sancium in summa lib. 2. cap. 39. n. 16. Molina tom. 4. de iust. & iur. disp. 7. Bañez 2. 2. q. 64. art. 7. dubio 4. Emanuel Rodriquez in summa cap. 73. n. 1. & quæst. Regul. tom. 3. q. 61. art. 1. innumeris relatis ex Theologis doctè R. Pater Diana 3. p. moral. tract. 5. resolut. 5. & referens Megalem, Comitolum, Delrium, Scotum, Naldum, Riccium, Ioannem Franciscum Suarez, & alios, idem Diana 2. p. tract. 16. resolut. 53. & 3. p. tract. 6. resolut. 1. vers. Dico octauo, & tom. 5. tract. 13. miscellan. resolut. 27. per totam, & nouissime post hæc scripta alia refert, & doctè cumulat idem Pater Diana 6. p. tract. 6. resolut. 20. Marquez in Gubernatore Christiano lib. 1. c. 23. §. 2. vbi refert Arnisæum de corruptio. rerum publicarum, & alios. Henriquez lib. 3. de excommunicatione c. 39. n. 2. Addendi Pater Puente Hurtado de Mendoza in 2. 2. disp. 170. sect. 21. §. 190. 196. & §. 201. alios refert Fagundez in præceptis Decalogi lib. 5. cap. 8. n. 37. Eminentissimus Cardinalis Lugo de iust. & iur. 1. tom. disput. 10. sect. 8. n. 171. vbi refert Bonacinam, Lessium, & alios; doctè & piè Religiosissimus Pater Eusebius Norimberg. in tractatu operum, & dierum, c. 24. vbi tribuit magnanimitati duellum despiciere, & addendus nouissimus Pater Fragofo in Regimine Republica Christiana 1. p. lib. 1. §. 10. n. 17. & alij plures, qui in dispositione & materia duelli statim referendi. Gregor Richter, author damnatus, in politicis Axiom. 229. vbi plura notauit.

Definitio duelli, & etymologia.

Duellum igitur quasi duorum bellum est quo ad singulare certamen causa belli reducitur, siue inter priuatos fit, siue honoris gratia iactationis, inimicitia, ostentationis, & gloria prætextu, siue probationis ratione, ut duello & singulari certamine res definiatur, in quo etiam apud Catholicos vsurpanda verba Ciceronis lib. 1. officior. ibi, & animi elatio, quæ cernitur in periculis & laboribus, si iustitia.

4. *tia vdicat, pugnatque non pro salute communi, sed pro suis commodis, in vitio est.* Et quia in Gallia pluries duella vfitata fuerunt ex alacri, pertinaci, & belligera natura Gallorum, qui iniuriarum valde impatientes, & audidissimi gloriae, vt ex Ioanne de Lignano, Guidone Papæ ad *explicationem constitutionis Gallie Regis Philippi Tertij*. Petr. Gregor. *lib. 48. Syntag. iur. cap. 16. n. 8.* ideo incipiendum à sententia Ioannis Gersonis, celeberrimi Theologi, & Cancellarij Parisiensis, qui, in sermone de sancto Ludouico, inquit: *Ex his qui duello certant, alij cupiditate opum mouentur, alij ambitione gloriae viri fortis, & strenui gloriam vsurpantes, verum vt primi plerumque non falluntur; quia plerique ex eis locupletes caratione facti sunt, scilicet à stultis quibusdam Principibus tanquam viri fortes liberaliori stipendio munerati; ita alteri fortitudinis, aut strenuitatis gloriam nunquam sunt assequuti.*

4. Definitio igitur apta duelli traditur ab Antonio Massa Gallezio in tractatu contra vsu duelli, eis verbis: *Duclum est singulare certamen, quod hemines quidam legum contemptores specie ac nomine conseruandi, recuperandive honoris, & ignominie propulsanda, re autem vera pecuniarum, aut falsa gloria, seu affectata vindicta, vel emulationis causa, misis citro vltroque libellis, ad locum & diem certum conuenientes armis à provocato electis committunt.* Et hanc definitionem potius admitto, etsi aliam traderit Medices de definitionibus 2. p. definitione 13. *vt duellum sit pugna corporalis deliberata hinc inde duorum pluriumve ad eruendam veritatem, purgationem gloriae, & odij exaggerationem.* Et confirmat ex Hostiensis, Alciato, Puteo, Ioanne de Lignano, Iacobo Castillo, & aliis.

5. Vnde antiqui duellum idem quod bellum dixerunt, & Bellona Dea, Duellona dicta, vt ex Plauto, Cicerone, Tito Liuius, & Marco Varrone notauit Petrus Gregorius *lib. 48. Syntagm. iur. c. 16. n. 2.* quasi parum intersit pugnam & bellum iniri inter plures exercitus cum exercitu, vel inter paucos, vel duos; cum duella propter bellum sæpius inita, vt pericula, & damna communis, & publici belli eludantur cum paucorum damno, & duellatores optimi pro bellatoribus apud Authores legimus. Et Liuius *lib. 6. Belli Macedonici*, tradit, quod *populus Romanus eo tempore duellum inisset cum Rege Antiocho*, id est, bellum, vnde perduelles, id est, hostes, qui bellum inferunt Reipublicæ, & proditores, quia patriæ hostes legis Maiestatis rei sunt, vt tradit Caius in *l. quos*

nos hostes. ff. de verb. significat. ex Sexto Pomponio, Festo, Cicerone, & aliis tradit Petrus Gregor. vbi proximè. Videndus Vischer de duello prouiso, membro 2. & 3.

Dicitur autem folius vnus pugna cum altero, à Græco vocabulo *Monomachia*, de quo mentio fit *in c. 2. de purgatione vulgari. c. Monomachiam 2. q. 5.* & huius duelli, & Monomachiae vestigia in iure ciuili, & nostro Hispano de iure ciuili nulla mentio huius verbi *Duelli*, sed illius certaminis, in *l. qua actione. § si quis in colluctatione. ff. ad l. Aquilam. l. vnica. C. de gladiator. Constitutio de pace tenenda*, ex legibus duodecim Tabularum colligit Oldendorpius vsu duellorum esse vsitatum, & refert Caluinus verb. *Duclum. & in l. 1. & 2. tit. 3. l. 4. tit. 4. p. 7. l. 8. tit. 14. eadem partita, & ex lib. 4. fori per totos titulos, maxime l. 1. tit. 21. d. lib. 4. fori. & titulus 8. per totum in omnibus legibus lib. 8. Recop. vbi apud nos dicuntur Rieptos, y desafios; illud enim Riepto dicitur à repeto, quasi repetebatur, & obicere, quod improbè gestum, & vindicta dignum. *d. l. 1. tit. 3. p. 7. Desafio* verbū dictum, quasi diffusus à fide quam inter se Nobiles habebant, velut amicitiam, vt qui diffidatus, vel *desafido*, non fidat in amicitia, & fide alterius, sed ab illo quasi à periculo & inimico præcaueat, vt expressè traditur *in l. 1. tit. 12. p. 7.* & etymologiam tradit D. Sebastianus Couarr. in *Thefauro Linguae Castellae, verb. Desafiar.**

Vnde originem duella habuerint, Torrelanca in tract. de *Magia c. 23. n. 3.* cum ipsis hominibus ortum existimat, & inter Cainum, & Abel incepisse, quando, vt traditur in sacra Scriptura *Genes. c. 4. Dixit Cain ad Abel fratrem suum: Egrediamur foras, cumque essent in agro, consurrexit Cain aduersus fratrem suum Abel, & interfecit eum.* Sed adhuc inde non colligitur diffidatum in agrum venisse Abel, imò cum esset securus, in eum proditoriè consurrexit Cain, & interfecit, & hoc proditoriè factum, tradit Doctissimus Pater Ioannes Eusebius in *lib. Stromatum*, quem mihi dicauit, *stromat. l. c. 17.* vnde tam longè repetita & antiqua duelli origo non admittenda, quia licet in ipsis primò natis hominibus inuidencia, inimicitia & æmulatio originem habuit, non verò Cain ad singulare duelli certamen & pugnam prouocauit fratrem Abel, sed insidiosè & proditoriè occidit.

8. Ex quo quamuis Alciatus de *singulari certamine, cap. 2.* quem plures sequuntur, tradit duella inuenta fuisse apud Græcos à Mantincis, quod improbat Antonius Massa

Massa contra vsu duelli *n. 8.* qui à Barbaris inuentum tam ferinum hoc, & immane factum, tradit, & suadet illud Horatij *lib. 1. epistolar.*

*Gracia barbariae lento collisa duello,
Stultorum Regum, & populorum continet ætus.*

Sed ex veriori, & certa opinione, duellum inuentum fuit à Dæmone acerrimo hoste generis humani, vt notarunt ipse Alciatus *d. tract. c. 1.* Iacobus de Castillo *de duello, in Proæmio n. 22.* Ferretus *in eodem tract. n. 31.* Azeuedo *in rubric. tit. 8. lib. 8. Recop. Salcedo in præf. c. 100.* & additio Guid. Papæ *dec. 617.* tradit, postquā exoletus iam esset in Gallia vsus duelli, prohibitus à Rege Ludouico Nono, illum reuocauit, & ab inferno eduxit Rex Philippus Pulcher suis sanctionibus, & edictis permissum. Ideo quasi exitialissimum malum, & improbatissimum damnum meritò omni iure, & vsu gentium, qua ratione ducuntur, improbatum, vt postea dicemus.

9. Duellorum apud varias gentes mentio fit apud Græcos Menelai, & Paridis, Hectoris cum Aiace, & Achille, Æneæ cum Diomede, & Turno, ex Homero, Virgilio, & aliis Poëtis, & in sacra Scriptura, Dauidis cum Goliath, & apud omnes gentes plura singularia certamina, & duella referunt Valerius Maximus *lib. 3. c. 2.* Petr. Gregor. *lib. 4. Syntagm. iuris c. 16.* Ferretus *de duello n. 9.* Modius *in Pandectis 2. p. lib. 3.* Polydor. Virgilius *lib. 7. histor. Angliæ, Dubrau lib. 5. Histor. Bohemiae, Olaus Magnus lib. 1. c. 20.* Saxus *lib. 5. rerum Danic. de Gallia, Guido Papæ decis. 191.* Plura duella refert Vischer *de duello prouiso section. 1. membro 1.* & apud omnes gentes, vt iræ & odia excitata ex naturæ nostræ improbitate duella obseruata, vt meritò D. Fr. Prudentius Sandoualium, Episcop. Pamphilonensis reprehenderet Iouium *lib. 23. Historie Caroli V. dum tradit, agens de duello Gōzagæ, & Fragofo illud solum frequentari in Italia, cum longè ab experientia dissonum, cum apud omnes gentes antiquitus duella inciperentur.*

10. Duella apud omnes gentes vsitata, apud Hebræos antiquos, Græcos, & Romanos, & apud Persas nouioresque Gallos, & Italos magna eruditione probauit Rualdus *in oratione pro duellis, a pag. 102. cum pluribus seqq. multis adductis exemplis sacrae paginae lib. 2. Regum c. 20. & 21. ex Iosepho lib. 7. antiquitat; & aliis eleganter recenset Rualdus in dict. oratione Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars 11.*

pro duellis pag. 115. vbi n. 116. refert præmia, gloriam, & honorem, quibus duellatores condecoratos, & ex omnibus gentibus validos duelli Athletas per omnes orbis nationes recenset pluribus historiarum monumentis adductis, & Gallorum pluribus casibus recensitis; Reges Gallos, & primam Nobilium partem duella admisisse & probasse tradit Ruald. *ibi a pag. 119. cum seqq.* Et omnia quæ à natura producta, siue in hominibus, vêtis, lapidibus, herbis, arboribus, animantibus terrestribus, volucribus, & piscibus, & aquæ mutuam esse pugnam, & duellum recenset *a pag. 103. cum seqq.* Apud Germanos duella ad probationem iustitiæ in causis criminalibus, & ciuilibus vsitata in defectum probationum tradit Velleius Paterculius *lib. 2.* & inde ad Burgundiones extensum, vt constat legibus Gordeualdi *tit. 4. §. 1. & 3.* & ex legibus Germanorum *tit. 43. §. 1. & tit. 53. §. 1.* & in Panonia etiam vsitatum tempore quo Theodoricus in Italia regnauit dū Panonios scribit, iuxta Cassiod. *lib. 3. var. ep. 34.* & inter Babaros similiter duellum probatorium admisum esse, constat ex *l. Barbarica tit. 8. §. 1.* & eius mentio extat in legibus Anglorum *tit. 14.* & in legibus Frisonum *tit. 14.* & in legibus Logobardorum *lib. 1. tit. 1. lib. 7. tit. 9. & lib. 23.* vnde creditur ad Gallos, & Franco vsu duelli processisse tempore Imperatorum Caroli Magni, & Ludouici Pij ex Capitulis quæ compilauit Iacobus Almondus, & in Appendice legis Salicæ, & in Capitulis Ludouici Pij, sunt plures leges, quibus forma duellorum exprimitur, & *lib. 4. c. 33.* vbi testes, qui periurij declarati duello probatorio, si velint pœnā manus abscissionis redimere, quantitatis duæ partes applicentur, & contra quæ iurarunt, & alia tertia soluet iure fredi, id est, vt fisco Regio applicaretur, quod *fredum* dictum notarunt Diuus Greg. Turon. *lib. 4. c. 6.* miraculorum D. Martini, & Flodoardus *lib. 4. histor. de Rems. Io. Lud. de la Cerda in adu. sac. c. 92. n. 12.* & cæremonias huius duelli probatorij recenset Petr. Rouer. *in hist. monasterij D. Io. Roamaensis, & duorum Comitum Barchin. Bernardi, & verè duella probatoria refert Aldemus d. Astronimus Præceptor Lud. Pij in annalib. Gallie.*

Sed in nostra Hispania variis consuetudinibus, ritibus, & solenitatibus duella instituta, & obseruata, vt constat ex legibus fori, Partitarum & Recopilationis, de quibus supra mentionem fecimus. Et ne in immensum paginae turgescant,

si duellorum, & singularium certaminū aliarum gentium specialem mentionem fecerimus, aliqua quæ de Hispanis notabiliora, & memoranda, propino.

12. Sed quia Regum actiones præcedere debent, de aliquibus Regum duellis plura referā, quæ insignis Historiographus Zurita tradit: nā cum Rex Galliarum Carolus IX. cū duobus Capellanis suis habitu Monachorū, mentitæque Religione mitteret prouocationē duelli ad Regē Aragoniæ Petrum, quasi plura loca ex suis vsurpasset, & sine responso misit Rex Petrus, dicens non posse credere duelli prouocationē committi Religiosis: nam id eorū statui non congruebat, sed illico misit suos Legatos, Comitē de Castillon, & D. Petr. Quiralte, vt certiores fierent, an prædicta duelli legatio, & prouocatio fieret à Rege Galliarum? Et cum ille responderet ab illo missam, illi pro suo Rege responderunt, improbā Galli querelā dicentes, & duellum acceptātes, & postea missi fuerunt ad designandum locum & tēpus Legatis Regis Aragonū Beltrande Caneles, & Reginaldus de Limogis, vt refert Zurita lib. 4. *Annalium* c. 25. Et etiam fuit vsitatum, vt ipsi Reges cū aliquibus ex suis Equitibus inter se duellū prouocarēt, vt etiā de Regibus Ludouico Galliarum, & Petro Aragonum refert idē Zurita lib. 4. c. 31. vt duello Regū, vasallorum dāna vitarentur, & Rex Petrus peruenit ad urbem Burdeau in Gallia cum decem Equitibus, vt erat conuentū, Zurita lib. 4. c. 32. Etiam Mosēn Gralla, & Didacus Perez Legati Regis Catholici ad Regē Galliarum, præsentibus Cardinali de Ruan Cancellario Galliarum, & Mariscalis, & Marchione Roselino, cum Rex Galliarum diceret Regē Catholicū non rectē obseruasse conuentiones & pacta circa diuisionē Regni Neapolitani. Hispani Legati responderunt Regē Catholicū obseruasse omnia, quæ cōuenta, & ad singulare certamen cū Rege Gallo pro parte Hispani prouocarunt, Zurita lib. 4. c. 59. *Vrrea de honore militari* 3. part. & alij citati.

13. Et celebris fuit duelli prouocatio Francisci Primi belligeri Galliarum Regis, quo prouocauit nostrum Regē Hispaniarum ac Imperatorem Carolum V. de quo ex omnibus eius tēporis Historiographis monumenta testantur, & latē referunt Lalsalde in *Carolea*, Prudentius Sandoualium lib. 16. *hist. Caroli V.* §. 12. Et huius duelli Imperatoris plura tradit *Vrrea de honore militari* 1. p. ad finem. Etiam alia duelli prouocatio fuit Renati Ducis Anxoini

cōtra Alphonsum V. Aragoniæ Regem pro Regni Neapolitani possessione, & Ferdinandi Regis Castellæ cum Io. Rege Lusitanæ ad urbem Tauri, quo Rex Catholicus prouocauit Lusitanū, vt cades, & damna subditorum illorum vitarentur, de quo *Vrrea de honore militari* 1. p. & celebris Historiographus Zurita lib. 14. *Annalium*, & lib. 15. c. 30. & duellum Petri Regis Aragoniæ cum Carolo Rege Neapolis super possessione Regni Siciliæ, referunt Iacobus de Castillo de duello, in *proæmio* n. 38. qui inculcat Pontificem Martinum I V. qui duellum permisit, & illum excusat Mariana in *hijoria Hispaniæ* lib. 14. c. 6. Et Pontificem non probasse hoc duellum, ex historiis Galliarum latē & rectē probat Rualdus de duellis pag. 229. vsque 233. adde *Vrream* 3. p. de honore militari, & Pontificem non permisisse duellum, sed ad paucos reduxisse bellum, tradit Iacobus de Castillo de duello n. 26. & 36. Aluarus de singulari certamine c. 1. n. 5 Ramirez d. c. 13. n. 34 & D. Cardinalis Baronius tom. 13. *annalium* anno 1283. adducit specialem Bullam Martini V. qua hoc duellum prohibuit, & aliud Regum duellum refert pag. 757. & Regum Castellæ Alphonfi patris & Suarij filij, idem Baronius anno 1282. c. 6. pag. 751. & anno 1283. c. 12. pag. 670. et si hoc duellū nō cōstet ex nostris historiis.

Sed etiam duelli inter Corbem & Vrsuā Hispanos memoratur Liuius lib. 28. & antiquorum duellatorum in Hispania Chrisforiani, cum liberis & Zamudios recenset I. Rualdus in oratione pro duellis, pag. 116. & in nostris sæculis apud nos Hispanos celebre fuit duellum quod dicimus *el Riepto de Zamora*, quo Didacus Ordonius de Lara Castellanus eius urbis incolas ad duellum prouocauit, accusans illos circa mortem Regis Sancij, qui ad muros Zamore à proditore Bellido Dolphos occisus, & pro defensione & exculpatione ciuium illius urbis duello se oblatus filij Arias Gundisalu, qui in duello ab Ordonio occisus, vt nostræ Historiæ monumenta testantur, & tradit Mariana lib. 9. *hist. Hisp.* c. 9. & hoc duellum refert Menchaca *contr. illust.* lib. 1. c. 49. n. 4. vbi etiā n. 2. refert in Tarracōnēsi regione duella vsitata in Hispania, & tale fuisse quod habitum inter duos præliantes propter iniuriā, quā illustres viri, Hispano sermone dicti *los Infantes*, o Condes de Carrion, intulerūt filiabus Roderici de Viuar, in quo prælio victi fuerunt iniuriantes à vindicibus, & illius duelli

duelli Zamorensis mentionem facit idē Menchaca lib. 1. *controuers. illust.* cap. 11. n. 37. cuius similiter memoratur Martin. Delrio *disquisition. Magicar.* lib. 4. cap. 4. q. 4. sect. 2. & de eadem pugna Zamorensi Vischer de duello *proniso* pag. 393. Et in memoriā reuocandum singulare certamen quod Regis permissione eius præsentia & Legati Romani Pontificis factum ex causa publica, an retinendum in Hispania Breuiarium Gothicum, vel Romanum, & cū Ioannes Ruizius Pintianus, qui defendebat antiquam & Gothicam precandi formam, vinceret in certamine, inde in aliquibus Ecclesiis Hispaniæ & Templis antiquis certis diebus vetus precandi ratio, quæ *Mozarabum* vulgo dicebatur, retenta fuit, & in Ecclesia Toletana ad hoc dicatum Sacellum expensis Cardinalis Francisci Ximonis, vt refert Mariana lib. 9. *Hist. Hispan.* cap. 18. Suarez ad legem Aquil. lib. 1. cap. 2. sect. 2. num. 9. & 10. & celebris Castellæ gloria, eiusdem Roderici de Viuar, quem *Cidum* dixerunt, plures in duello victoriæ referuntur in illius Historia antiqua, quæ mandato Imperatoris Ferdinandi, cum esset infans, Castellæ edita, vbi lib. 1. c. 6. & 8. refertur duellum, quod Cidus iniuit cum Martino Gundisalu Prorege Castellæ, contra aduersarium, qui pro Rege Aragoniæ pugnat pro vrbe Calagurritana, & vicit Castellanus, & in possessione urbis remansit, & huius duelli memoratur *Vrrea de honore militari* 1. p. Et fortissimi, & valde celebris apud Hispanos, Gallos, & Italos Garcia de Paredes sex in duellis aduersus egregios milites victorias refert eruditus Historicus D. Thom. Tamayo in *vita Garcia*, & in principio Regnorum Hispaniæ duellum factum Osiris cum tribus fratribus Gerionibus, refert Mariana *Historia Hispanæ* lib. 1. c. 8. & cū Vandali ex suis propriis Regionibus egressi cum Rege Gundarico Gallis vastatis, postea ad Hispanias transiissent, & pariter Sueui, idest, Alani Galleciam apprehendissent, & esset inter hos populos orta quæstio, & collegissent vtrumque viris belli se ad conflictum præparantes, ne multitudo clade interiret, conuenerunt, vt discrimen duobus pueris bellatibus committeretur; & ita puero vtrumque in duellū emissio pars Vandalorū victa succubuit, interfectoque illorū puero Thrasymundus successor Regni in locum Gudarici cessit Hispanis cum suis, vt ex Gregorio Iuan. Bapt. Larrea *Alleg. Fisc. Pars II.*

Turonensi lib. 2. *hiflor. Francorū* c. 2. refert Petrus Gregorius d. c. 16. n. 6. nil enim mirum, si in Regni initiis hanc Barbaram consuetudinem Hispani à Gothis, & Alanis imbibere, & postea per plurā sæcula vsque ad nostra exercerent.

15. Vtcrius plures etiam alij casus priuatorum nostris historiis Hispaniæ referuntur, vt illud duellum, quod pro immunitate & priuilegio Ecclesiæ Calagurritanæ iniuit fortis, & belligerator miles Hispanus, qui ex corporis proceritate, vt turris in plano videbatur, & inde in nostro idiomate *Turrichano* dictus, & appellatio nomine illorum gentilitio nomen *Turriano* reliquit, qui aduersariū superauit, & in Ecclesia Calagurritana pro victoria ei, & illius descenditibus Præbenda Canonatus perpetuò concessa, vt constat ex celebri libro Comitum Don Petri, vbi plures antiquitates Hispanorum referuntur, & alia plura constant ex antiquo foro urbis Biatæ, vulgo *Bacza*, titulo de *Rieptis*, & duellis.

16. De Manuele Valenti Hispano, & Hispanensi refert Anton. Massa Gallecius cōtra vsu duelli n. 12. in Africa omnes fortes milites ad duellum prouocasse, & septem occisorum capita ad Hispalim perduxisse, & idem tradit ibi de Suero Quinonio Hispano, qui in anno Iubilæi Diui Iacobi in Gallecia se ad Pontis transitum in Asturia interposuit, vt cum eo duellum inirent omnes, qui per pontem transiret, nisi ab eo quasi victos asfererent, dato in signū victoriæ munusculo, puta chirotheca armorum, aut eorum supellectile, & ea vanitate ducti & inducti rumoris publicati plures Equites ex Gallia, Germania, & Britannia eò confluxere, quorum nemo pontem transire tētauit, quem Suerus non prostrauerit, aut deditionem facere ex legis præcepto nō coegerit, vt ex Sepulueda de *militari disciplina* lib. 3. tradit Anton. Massa d. n. 12. & specialiter Hieronym. Turita lib. 14. *annalium* c. 22. vbi refert infelicē mortem Alberti Claramontis.

17. Simile duellum fuit Marchionis de Villena, qui, vt apud nos traditione receptum, in loco vbi duellum iniuit, voluit sepulchrum illi dicari in Cœnobio Ordinis Diui Hieronymi, quod valde auxit circa urbem Segortæ, & dicitur *del Parral* pluribus maneribus donatis, & valde celebre fuit singulare certamen, quod tempore Regis Henrici IV. anno 1468. prouocauit Don Beltrandus de la Cueva, Aulicus & dilectus Regis, vt de-

fenderet transitum circa Matritum, pannes, nemora, quæ dicuntur *del Pardo*, vt nemo transiret, nisi cum illo duellum hostile iniret, aut se victum fateretur, quod Rex spectaculum permisit, & exhibuit, vt celebraret venisse ad Regnum Castellæ Britannia Legatum Ducem de Armenac, vt amicitiam cum Castellano Britannus conciliaret, & cum Legato plures milites venirent belligeri, & in hastili pugna valde versati, vt exhiberet Equites Hispanos illis non inferiores. Bertrandus dilectus Henrici Regis singulare certamen hastarum cum omnibus sustinuit, in quo victor in memoriam facti Rex ideo postea Monachorū Diui Hieronymi ibi fundauit Monasterium in eo loco, qui à Matrilo dimidia leuca distat, postea loci insalubritate ad Regale Cænobium Matritense translatum, inde dictum nostro idiomate, *San Geronymo del Passo*, vt ex Chronica Regis Enrici tradit Garibayus *lib. 17. c. 6.* & in Historia Ordinis Diui Hieronymi refert Fr. Iosephus de Siguença *tom. 2. lib. 3. c. 20.* De meis belligeris Cantabris eis concessisse Regem ipsum Enricum I. V. ius prouocandi ad singulare certamen, illis expetentibus Castellæ exemplo (nondum enim mos ille sublatus erat,) & controuerfias quæ multæ in ea gente Marte arbitro iudicare, vt tradit Mariana *lib. 19. histor. Hispana c. 1.* Suar. *ad leg. Aquil. lib. 1. c. 2. sect. 2. num. 11.* De alio Hispaniæ duello memoratur Alciatus de *singulari certamine c. 8.* & Vrrea de *honore militari 2. p. pag. 69.* vbi Comes Barcinonensis pro defensione mulieris, quæ falsò de adulterio accusabatur, duellū suscepit. Et si hoc factum diuersè referat Marineus Siculus *lib. de viris illustribus*, in vita Ramonis Berégarij, noni Comitum Barcinonensis, vt duellum fieret pro defendendo honore Imperatricis Germaniæ, & vt illius innocentiam cognosceret Comes, antequam pro ea duellum suscipere, vt iustè prouocaret, adiuit simulato habitu Religiosi, vt illam confiteretur, & in confessione innocentem esse explorauit.

18. Tempore Regis nostri Alphonfi, Patris Regis Petri, duellum solemne initum inter Rodericum Paez de Viedma, & Pium Rodriguez de Auila; pertinaciter in duello per tres dies durarunt ab ortu Solis vsque ad occasum, & cum nullus alteri cederet, etiã si mutuis vulneribus faucij, & post tres dies, in quibus duellum poterat solùm durare, ex

legibus Hispaniæ *l. 5. tit. 4. p. 7.* à Rege duellum dissolutum, declaratione facta nullum vicisse, & æqualis fortitudinis utroque esse probos, & fideles pronunciauit, à duelli palæstra iussit exire, vt refert Petrus Messia *in sylua varie lectiu- nis 2. p. c. 10.* Et huius duelli memoratur etiam Delrio *lib. 4. c. 4. q. 4. sect. 2.* Sed etiã duodecim Lusitanorum, cum aliis duodecim Anglis, duellum refert celebris Lusitanorū Vates Ludouicus Camoes *in Luisiada Canto 6. estancia 43.* vbi plurima de aliis duellis Lusitanorum tradit Emanuel Faria, qui commentaria elegantissima & erudita edidit, & *estancia 69.* aliud duellum Aluari Vaz de Almada Lusitanianum, cum milite Germano in vrbe Basilea, & originem duellorum recenset.

Et priuatorum plura duella in Hispania passim inuenies apud Pontum Heuterum, qui relationem facit duellorum Hispaniæ, & plura singularia certamina, & duella Hispanorum recenset D. Hieronymus de Vrrea *in tract. de honore militari*, vt Dom. Garcia de Villaldrando cum Francisco Cerdan, D. Ludouici Parreno cum Fabricio Brancacio, Maldonadi, & Ortizij militum in Dalmatia militis Hispani cum Equite Romano, Leris, & Martino Lopez in Roma, vt refert Vrrea *d. tractatu 1. p. per totam.* D. Alphonfi de Gurrea, Don Martini de Gurrea, & Paschieri Aragonum, & alia plura duella recenset idem Vrrea *d. tr. 2. p. per totam.* Et aliquorum mentio est apud Bobadillā *lib. 2. Politica c. 14. n. 42.* Et alterius duelli solemnis mentio fit, quòd tempore Imperatoris Caroli V. & coram eo factum in vrbe Pintiana in eius foro, vt refert Fr. Prudentius, Sandouallius *in historia Caroli V. lib. 11. §. 9.* Quod vltimum fuit duellum solemne, & permissum, quod in Hispania admissum, de quo etiam meminit Burgos de Pacein *l. 1. Tauri n. 419.* & Vincentius Blasius *lib. 3. Histor. Aragonie tom. 1. cap. 1.* etiam si iam antea nostris legibus improbatum, *l. fin. tit. 9. lib. 4. Ordinamenti*, & prohibitum à Rege Catholico Ferdinādo V. *l. 10. tit. 8. lib. 8. Recop.* etsi postea à priuatis duellum initum videatur per leges nostras improbè factum, pro vindicanda iniuria se pœnis nostrarum constitutionum subiicientes duellatores.

Duellorum forma.

De solemnitatibus & ritibus duelli solemnis, notandum apud nos Hispanos antiquitus

antiquitus in vsu fuisse, vt qui ad duellum prouocaretur, antea admoneretur præcedente diffidatione, quod dicimus *Riepto*, & hæc erat solemnitas necessaria, quæ debebat inter Nobiles præcedere, adeò vt proditoris notam incurreret, qui sine hac denuntiatione ad duellum prouocaret, *l. 3. ad finem, tit. 8. lib. 8. Recopilat.* & idem de iure communi tradiderunt Baldus *in l. si manumissus. ff. de obseq. patron. præstand.* Ioan. Andreas *in c. 1. de homicidio lib. 6.* Sed differentia nostris legibus inuenitur circa duella inter *Rieptos*, & *Desafios*, vt cuiusque diuersi tituli, vt constat rubricis *de los rieptos y desafios, tit. 3. p. 7. & tit. 11. ead. p. 7.* & vtriusque dissimiles causas fuisse notauit Greg. Lop. *in l. 3. tit. 3. p. 7.* & ideo diuersis legibus, & constitutionibus de illis agitur *in d. l. 3. & in l. 9. tit. 9. lib. 4. Ordinamenti Regij*, & inde Azeuedo *in l. 1. n. 11. tit. 8. Recop.* tradit apud nos rieptum esse, quod coram Rege in publicis comitiis fiebat, & semper præcedebat *al desafio*, vt constat ex nostris legibus supra relatis.

21. Duellum igitur in eo maximè apud Hispanos vsitatum ad purgationem delictorum pro honore conseruando, & veritatis probatione, quando aliquis asfereret, quòd ab aduersario negaretur. Proinde quando de veritate constiterit, non erat locus duello, vt ex Baldo, Andrea Siculo, Deciano, Ioanne de Lignano, Syluestro & Afflicto probauit Fragofo de *Regimine Princip. 1. p. lib. 1. disp. 2. §. 10. n. 13. & 17.* addendus Lancellotus Conradus de *duello 1. p. conclus. 4.* Vischer de *duello pag. 23.* ideo autoritate Principis duellum constituendum, vel superiorum permissu, vt notarunt Iacobus de Castililo de *duello, in principio, n. 48.* Ferretus, & alij qui de duellis egerunt, Farinacius *conf. 9. n. 14.* Lancellotus de *duello 2. p. conclus. 31.* ideo T. Manlius duellum recusauit antequam licentiam obtineret à Dictatore, & idem fecerunt Q. Crispinus & Iubelius Taurea, duello non se commiserunt, antequam Consulem consulere, vt tradit Titus Liuius *lib. 2. de bello Punico*, & qui contra Ducis exercitus præceptum aliquod fecisset, mortis pœna multabatur, etiam si victoriam obtineret. *l. 3. §. in bello. ff. de re militari*, eis verbis: *In bello qui rem à Duce prohibitam fecisset, aut mandat a non seruauit, capite punitur, etiam si res bene gesserit*, vt pluribus exemplis Torquati historiæ & aliorum confirmatur, & quando in duello interueniret filiusfamilias, erat necessaria licentia

patris, ex Alciato de *singulari certamine, c. 26.* vide Lancellotum de *duello 2. p. per totam.*

De armis duellantium.

22. Circa arma, quibus duellum debet ini-ri, dies & iudices certaminis, ex constitutione Frederici, prouocatus poterat eligere arma, & iuxta legem Longobardorum iudex duelli assignabat locum, & diem, sed ex consuetudine vniuersali, vt tradit Alciatus de *singulari certamine c. 6.* qui duellum prouocat, assignat diem, locū & iudices, prouocatus verò arma, & ita tradit antiquitus apud Romanos obseruatum, quemadmodum in iudiciis actor eligit iudicem, & tempus, quo prouocare velit actionem, & reus eligit exceptiones, quibus uti potest, & de quibus rebus iudicium contestandum, sed ex foro Hispaniæ Princeps iudices & arma designabat, ex *l. 2. tit. 3. p. 7.*

23. De armis quibus duellum ineundum, potest eligere prouocatus ad duellum, vt probat Lancellotus *3. p. concl. 84.* & æqualia esse debebant arma, & sine dolo certamen ineundum, sed proportione quadam inter duellantes agendum bona fide, & sine fraude, ita vt qui ad singulare certamen deueniebant, coram iudicibus iurarent non fuisse illos vsos herbas, maleficiis, aut obseruationibus Astrologis, aut aliis artibus ad vincendum, & vestes, & arma à iudicibus & patrinis duelli exquirebantur mensura, & proportione facta armorum, ne alter alterum cum superioribus vinceret armis, de quibus omnibus videnda constitutio Imperatoris Frederici *in l. finali, titulo, qualiter se quisque defendat, lib. 2. legum Longobardorum.* & Baldus *tit. de pace tenenda, in principio.* Antonius Massa Gallefius *contra vsu duelli n. 27.* Alciatus de *singulari certamine c. 39.* & Vrrea de *honore militari 1. p. pag. 13.* Lancellot. Conradus de *duello 1. p. conclus. 8. & 3. p. conclus. 76. vsque 81.* Prudentius Sandouallius *in Histor. Caroli V. lib. 11. §. 9.* vbi refert dolum Pitaci Mitirinei, & prophetica diuinationis ad duella mentionem facit Guido Papæ *decif. 623.* & ex moribus gentium arma admiffa, vt ex tempore Caroli Magni, & aliis refert Martinus Delrio *disquisit. Magicarum lib. 4. c. 4. q. 3. sect. 2.* & circa duellorum arma videnda plura, quæ tradit Fragofo *d. §. 10. n. 63. 64. cum seqq.*

Eligebantur etiam à quocumque ex duellantibus patrinis, vt nostris legibus,

& Bullis Pontificum apertè constat, quorum munus erat duellantes in palæstram introducere, & educere, arma illorum metiri, videre corpora eorum, ne aliqua fraude, vel superioritate certamen fieret, Solem diuidere, & aërem, ne alterum eorum grauius offenderet, terminos palæstræ statuere, & tempus designare, quo in certamine durare deberent, de quo videndi Alciatus *de singulari certamine* c. 41. Lucas de Peña *in l. 1. C. vt armorum usus*, lib. 11. & l. 4. & 5. tit. 4. p. 7.

25. Duellatores etiam coram iudicibus duelli, & patrinis iuramentum faciebant illos defendere causam iustam, vt tradit Alciatus *de singulari certamine* c. 5. & verba iuramenti refert Petrus Gregorius *dict. lib. 48. cap. 16. n. 18.* Vtriusque prouocantis & prouocati formulas tradit *ibi*, relato Belisario c. 6. & nostræ Hispaniæ hunc iuramenti vsum tradit Prudentius Sandovalius *lib. 11. §. 9.* & ideo apud nos legibus iuuatur causam duelli exponi, *ex l. 8. tit. 8. lib. 8. Recop.* & in Gallia duellum non permittebatur, nisi causa esset capitalis, nec aliter nisi duello probari posset, & contra prouocatum indicia vrgerent, ex Guidone Papæ *decis. 617.* & in Anglia non permissum duellum sine iusta causa, & illa examinata, vt tradit Alciatus *de singulari certamine* c. 6. & post irruptionem Barbarorum in Italia in vsu duellum fuit apud Longobardos, Germanos, Francos, & Hispanos, vt non solum homicidij tantum causa iusta, *c. vnicum. §. si quis hominem, & §. si quis alium, tit. de pace Constantie* sed ob aliud quoduis crimen, vel magni momenti causam permittebatur, vt post Baldum, Alciatum, Ferretum, Oresium, Guidonem Papæ, Hottomanum, ex legibus Longobardorum, Mariana, Menchaca, & aliis refert Martinus Delrio *lib. 4. disquisit. Magicar. c. 4. q. 4. sect. 2. in principio.*

26. Cui illud adiiciendum, an possit duellum, seu bellum ex vtroque latere iustum esse, & id procedere posse admiserunt Alciatus *lib. 2. Paradoxorum c. vltim.* sequitur Fulgosius *in l. ex hoc iure. ff. de iustitia & iure.* Sed contraria sententia merito admittitur per Valentiam *tom. 3. disp. 3. q. 16. punct. 2.* Becanum *2. 2. c. 25. q. 7.* Lorcam *2. 2. disp. 53. num. 15.* Reginaldum *tom. 2. lib. 21. c. 8. num. 98.* Villalobos *in summa tom. 2. tract. 5. difficult. 5.* qui tradiderunt, quando diuersæ, & oppositæ omnino causæ sunt belli, & duelli, non posse simul contraria & opposita esse iusta, nisi inuincibili ignorantia procedant duellantes, quia inde non peccarent; non vero inde sequitur ex vtraque parte dari iustum duellum, sed ex vna parte dari, & in alia præsumi, & ratione talis præsumptionis possunt isti actus etiam contrarij, quilibet ad virtutem iustitiæ pertinere, vt rectè tradit R. P. Diana *p. 6. Moralium tract. 4. resol. 2. 4.* dum tradit facilius hanc ignorantiam habere locum in subditis, & in militibus, qui causam belli Regis, tanto examine discutere non tenentur, & hanc ignorantiam insinuant formulæ iuramenti duellantium, quas refert Petrus Gregorius *ubi proxime, n. 18. ibi: Me habere, vt qui verè arbitror bonam, sanctam, iustamque querelam.* Et iterum eis verbis: *Et pœnas damnationis æternæ deligo in animam, vitam, & honorem meum, si sciens fallo, & ni arbitror me iustam causam fouere expugnandi talem impium proditorem aduersarium, quem in conspectu habeo, video, & manentem.* Hæc enim erant verba prouocantis ad duellum, cum in eius principio aduersarij manum dexteram tangeret, cuius ritus, ceremoniæ, & aliorum memoratur Petrus Gregorius *dict. lib. 48. cap. 16.* & plura de hoc iuramento refert Vischer *de duello prouiso* *sect. 1. art. 7. memb. 6.*

De personis pugnantium.

De personis, quæ ad duellum prouocari possunt, & acceptare illud, regula est, debere fieri duellum inter æquales, & ideo rusticus ad duellum non poterit Nobilem prouocare, quamuis miles possit quemlibet, etiam si Nobilis genere non sit, & magis Nobilem prouocat, vt tradit Alciatus *de singulari certamine* c. 30. & 31. & reddit rationem, quia si miles quilibet potest in belli conflictu Regem captiuum facere, etiam poterit ad duellum Nobilem prouocare, & ita refert sententiâ decisum à Ioanne Iacobo Triuulcio, Magistro Generali exercitus Francisci Galliæ Regis, in casu, quo miles Nobilem ad duellum prouocauit, qui nobilitatem, quam genere Nobilis à maioribus suis, & parentibus ostentat miles, ex suis operibus consequitur.

*Nam genus, & proanos, & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra voco.*

Regulariter verò, quia in duello æqualitas, & proportio duellantium requiritur, si valde differant in qualitate pugnantes, duellum non admittendum, ex doctrina Baldi *in l. filius familias. ff. de legat. 1.* & denotat verbum *hostis*, quod significat

ficat aduersarium: nam dicitur ex verbo antiquo *hostire*, quod denotat æqualitatem. Ideo Alciatus *d. cap. 31. ad finem, & 33.* tradit quemlibet priuatum quantumcumque diuitem non posse ad duellum prouocare nobilem Titulatum, quia ex dignitate inæquales sunt, & in certamine singulari, vt in aliis æqualitas obseruanda. *l. obseruandum. ff. de officio præsidis;* quamuis Puteus *de re militari lib. 7. tit. An Nobilis existimet Nobilem ex omni parentum latere posse ad duellum Titulatos prouocare.* Et quamuis ex decisione Guidonis Papæ 618. ex iure & practica communi non posse ad duellum prouocari ab eo, qui Nobilis non est, & Alciatus *de singulari certamine cap. 33. & 34.* certius existimat, quamuis ex legibus Longobardorum non posse superiorem ab inferiori prouocari ad duellum; tamen iure, & practica contra admittendum, vt superior ab inferiori prouocetur. Et idem tradit procedere in Aula Regiæ officii. Verumtamen in nostra Hispania ex legibus, & foris Castellis *l. 3. tit. 8. lib. 8. Recopilationis*, non poterat ad duellum prouocare Nobilem, nisi ille qui Nobilis esset. Et ex moribus Galliæ inter æquales duellum suscipiendum, vt tradit Belisarius *de singulari certamine c. 7.* vt inferior non admittatur, vt superiorem prouocet, de quo videnda quæ ex Baldo, Cardinali, Rainerio, Zæpolla, Afflicto, Tiraquello, & aliis notauit Fragofo *d. §. 10. num. 37.* & addendus Vireo *de honore militari 2. p. pag. 68.* & ferè omnes qui ad iudicium admittuntur, reiciuntur à pugna, vt turpitudine vitæ notati, infames, desertores exercitus, quæstuariæ mulieri inseruientes, campores, cauponam exercentes, qui dimicantem in prælio dominum deseruerunt, colonus, villicus crimine capitali damnatus, deportatus, hæreticus, vt tradit idem Bellisarius *ibi c. 8.* & quia pares debent esse commilitones, & duellatores, si ignobilior ad certamen nobiliorem & superiorem prouocet, potest nobilior parem loco sui subrogare; non vero contra si nobilior ignobiliorem prouocet: nam tunc ignobilior, vel nobilior alium non subrogat, vt notauit Petrus Gregor. *lib. 48. Syntag. c. 16. n. 21.*

29. Ratio verò inde procedit cum species iudicij censeretur duellum, vt quod probationibus liquere non posset, eo terminaretur, notarunt omnes, qui scripserunt de duello, & tradit Martinus Delrio *lib. 4. disquisition. Magicar. c. 4. q. 4. sect. 2.* & ideo agit de illo, vt de purgatione Monoma-

chiæ, vt de purgationibus vulgaribus per ignem, vel aquam, quæ loco iudicij subrogata, & de quibus agit idem Delrio *ubi proxime* *sect. 3. & 4.* & iudicij speciem esse duellum, probauit Lancellotus Conradus *de duello 1. p. conclus. 2. & 3.* inde quemadmodum superioribus debetur reuerentia, nec ad iudicium vocari possunt sine venia, & permissu Prætoris, *tit. ff. & C. de intus vocando;* ita non potest prouocari ad duellum (quod iudicij species) superior ab inferiori, magistratus à subdito, dominus à vasallo, qui alimenta dederit ab illo, cui dantur, capiens aliquem in bello ab eo, qui captus. Et ratio procedit ex prædictis, & ex Bellisario probauit Petrus Gregorius *lib. 48. Syntag. iur. 16. n. 21.* quia inferior debet superiori reuerentiam exhibere, vt notauit Glossa *in l. 3. in princip. ff. de alienat. iudicij mutandi causa facta.*

Sed valde alienum à iure, superiorem ab inferiori ad duellum prouocari, & ideo Magistratus ad duellum non prouocandi, nec officialis exercitus à quocumque milite priuato, Puteus *in tract. de re militari tit. 7. An armiger,* & quando prouocatus fuerit Magistratus publicus, tunc prouocans puniri debet, ex Gregorio Lopezio *in l. 3. tit. 3. p. 7.* & idem tradit Farinacius *conf. 41. n. 3.* quia semper Magistratibus, etsi malis, honor & reuerentia exhibenda, vt probauit Gutierrez *conf. 31. Azeued. in l. 7. n. 7. tit. 9. lib. 3. Recopilat.* quia debet honorari ab omnibus, qui à Rege honoratur, & eius nomine iustitiam exercet. *l. 1. C. de Præpositis labor. lib. 12. l. 1. tit. 22. lib. 8. Recopilat.* Et ideo nomine Deorum appellantur in sacra Scriptura, *ibi: Ego dixi, Dij estis, Exod. c. 22. & Psalmo 81.* & Oraculum Apollinis ex Valerio Maximo, quem refert Matienzo *in Dialogo Relatorum 3. cap. 10. num. 13.* cum consuleretur quid de bonis iudicibus inferret? Respondit se nescire vtrum Deorum numero, an hominum aggregari deberent. Et maximum documentum Dominus noster Iesus Christus exhibuit. nam quamuis iniquissimi, & improbi Caiphas, & Pilatus ipsos non laceſſiuit, sed patienter respondit, considerans illorum officia, non personas, vt notauit Alphonsus à Castro *de lege pœnali cap. 5. littera B.*

31. Congruum enim fuit vacuum reddere munus Magistratum ab omni iniuria & timore, vt nec ad duellum prouocent, nec prouocentur, & pœnæ ex nostris legibus statuta contra illos qui honorem Magistratibus

Magistratibus detrahunt, vel aliquantulum lædere intenderint, & apud nos est *titulus 22. lib. 8. Recopilat. per totum*, de quibus egerunt Auiles *in capp. Præterum c. 20. v. rb. remediando. Plaza de delictis lib. 1. c. 6. n. 3.* & apud Romanos, vltra quod traditur *in l. omne delictum. ff. de re militari*, erat lex quædam, quæ *Horatia* dicebatur, edita pro seueritate Magistratum, de qua mentionem fecerunt Titus Lilius *lib. 3.* Dionysius Halicarnassæus *lib. 5.* & ille qui iniuriam, vel contumeliam faceret Tribuno plebis, vel ædili capite plebæbatur, & quamuis Magistratus iracundè, vel iniuste aliquem percuteret, non debet aduersus eum subditus insurgere, iuxta Aristotelem *lib. 5. Ethicor. c. 5.* his verbis: *Si quis Magistratum gerens percussit quem p. a. non decet eum repercuti, & si quisquam eum, qui Magistratum gerit, percussit, is non solum repercutiendus est, verum supplicio afficiendus.*

32. Vnde qui læserit Magistratum, quia aliquid muneris publici exercuerit, quia sub nomine, & tutela Regis exercet, crimine læsæ maiestatis secundæ speciei reus censendus, maximè in Consiliariis, quia pars Principis sunt. *l. quisquis. C. ad l. Jul. Maiest. vbi notatur, & in cap. felices 5. de Janis, lib. 6. facit l. 1. tit. 16. p. 2.* & innumeris relatis probauit Farinacius *de crimine læsæ maiest. q. 112. inspect. 1. n. 51.* & plurima de Magistratum honore, & auctoritate ego notavi *in 2. p. Decision. Granatens. decis. 98. & 2. p. allegation. fiscal. c. 100. usque ad cap. 105. & cap. 102. à n. 10. usque 17.* plura expenduntur, vt sit species criminis maiestatis iudicibus iniuriam, quia iudices sunt, irrogare, & alia notavi in peculiari tractatu *de auctoritate Magistratum.* Et inde pertinere ad Concilium vrbs in communi defendere iniurias irrogatas Magistratui, & pro hoc competere actionem popularem, ex *l. si quis in hoc. C. de Episcop. & Cleric.* & actio popularis competit pro vindicanda iniuria Magistratus publici, Bald. *in l. si quis id quod ff. de iurisdict. & addendi Montaluo in l. 1. tit. 20. lib. 4. fori Bobadilla lib. 3. Politicæ c. 1. n. 42.* Et meritò, quia cum salus Magistratum publica sit, eius tutela ad omnes in communi spectat.

33. Ex quo Duces exercitus, Gubernatores Prouinciarum, vel Prætores vrbsium non posse à subditis ad duellum prouocari, nec duellum acceptare, ex rationibus prædictis. Et ideo laudatur, quod de illustribus Ducibus Hispanis refert Prudentius Sandoualium *lib. 5. §. 65.* post ali-

quos annos, quibus Voiza in Africa, vulgo *Oran*, eius portus & propugnaculum expugnaretur ab illustri illo Hispano Heroë Domino Fr. Francisc. Ximeno de Cisneros, Cardinali sanctæ Ecclesiæ Romanæ, & Archiepiscopo Toletano, cum eius vrbs, & propugnaculi Gubernator esset Marchio de Comares, quem diximus Alcaide de los Donceles, cum solerent plures ex fortissimis viris Mauritanis ad duellum, & singulare certamen prouocare Hispanos, venit belligerus Maurus qui dicebatur Dominus Caruani, & ad duellum prouocauit Marchionem, qui etsi in bello plura egregia facinora exhibuerat, & in armorum exercitio celebris noluit duellum acceptare, quia alienum ab illo, qui præfectus vrbs, & propugnaculi. Et cum Marchio Piscarius Ferdinandus Dauillos ex genere Hispanus, & qui de belli artibus, fortitudine, & robore, cum omnibus antiquis Ducibus meritò poterat decertare, cum obsessam haberet vrbs *de Como*, & eum eam traderet Vãderosius Præfectus, eo pacto, ne à militibus prædaretur, & nõ posset milites à præda cohibere Piscarius, tunc Vãderosius, quasi fidei datæ violatorem prouocauit duello Piscarium, qui potius neglexit, quam elegit. nec dignatus fuit respondere, qui præfecti exercitus, & Ducis Generalis officium ipsum, à duelli acceptatione eximebant, vt refert Alciatus *de singulari certamine c. 31.* & cum obiiceretur Scipioni nõ esse valde belligerum, respondit, matrem illum perperisse, vt Dux esset, & exercitus gubernaret, non miles gregarius, tradit Ægesippus *de bello Iudaico lib. 5.* ex Quintiliano, & aliis Puteus *de re militari lib. 7.* & plura de personis duellantium tradit Vischer *sect. 1. membro 4.*

Duellorum prohibitio.

De prohibitione duelli agendum, & illa præcipua ratio ciuilis vt prohibeatur respicit, quia quemadmodum in iure non licet vt quis suam iniuriam possit vindicare sine iudice, vt notatur *in tit. C. quando liceat sine iudice se vindicare*, vel in sua causa sit iudex *l. qui iurisdictioni 10. ff. de iurisdict. omnium iudic.* ita non admittendum duellum, quod species iudicij est, vt quis in sua causa ius dicat, vel irrogatam iniuriam, vel querelam ipse per se intendar vindicare, & ideo ex iuris ratione duella prohiberi tenebunt Doctores communiter *in l. 1. C. de gladiatoribus,*

gladiatoribus, & quamuis ea lex id non conuincat; sufficit tamen quòd nulla Romanorum lege sit duellum, & eius purgatio approbata, cumque iuri naturali repugnet vltra casus à iure probatos, liceat alicui alterum occidere; & ideo constat omnem consuetudinem in contrarium, quæ duellum admittat, inualidam esse, vt ex *c. 2. de clerico pugnante in duello*, Alciato, & aliis probauit Martinus Delrio *d. lib. 4. cap. 4. q. 4. section. 2.* addendi plures apud Vischer *section. 1. memb. 30.*

35. Iure etiã diuino, & sacris litteris prohibitum esse duellum, constat ex omnibus locis, quibus prohibemus Deum tentare, alium occidere. Et apertior est prohibitio iuris Ecclesiastici, seu diuini positiui, ex textu *in cap. Monomachiam, 2. q. 4. cap. 1. de Clerico pugnante in duello. cap. 1. de purgatione vulgari*, & in Concilio Tridentino *sess. 25. de reformatione cap. 19.* cuius verba notanda sunt, ibi: *Detestabilis duellorum vsus fabricante Diabolo introductus, vt cruenta corporum morte, animarum etiam perniciem lucretur, ex Christiano orbe penitus exterminetur.* Et ex Bullis summorum Pontificum prædictæ prohibitiones sæpius repetitæ, vt constat ex Bulla Iulij II. expedita anno 1508. vbi recenset omnia damna, quæ ex duellorum permissione proueniunt in animarum, & corporum dispendium, & totius Reipublicæ graue detrimentum, quia inde hominum mortes repentinae interduellantes consanguineos, eorum amicos, & adstantes, odia, & altercationes excitatur generis humani iactura, duella esse perniciosum exemplum, & alia plura, quæ ibi referuntur, & postea damnantur, etiam prohibentur Bulla Gregorij XIII. anno 1582. & aliis Pij IV. & Pij V. vbi referuntur aliæ Bullæ Leonis X. Clementis VI. & Clementis VIII. alia extat, quibus omnibus duellorum vsus execrabilis & delendum esse traditur, & sententia excommunicationis afficiuntur, qui pugnam commiserint, eorum patrini, suadentes, & spectatores aliis multis pœnis expressis in odium & execrationem duelli. Sed censuras grauissimas Pontifices contra duellantes constituerunt, in quibus incurrunt ipso iure, vt necessaria non sit iudicis sententia, quamuis esset necessaria ad alias pœnas, & censuræ comprehendunt permittentes, spectantes, consulentes; & paternos. Et an hæc

Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars I. l.

censura sit referuata, de omnibus videndus Fragofo *d. §. 10. à num. 124. usque 150. & 162.* Sed etiam prohibitiones antiquiores summorum Pontificum Celestini III. Iulij II. Leonis X. Innocentij IV. & aliorum, & plurium Conciliorum, Lateranensis, & Gallorum, ex Baronio, & aliis tradit Ruald. *in action. in duella, pag. 54. 55. 56. cum seqq.* Et adeò in Gallia visitata duella tradit, vt *in oratione pro duellis, pag. 122.* tradiderit hæc verba. *Carolus verè Gallus, hoc est, vt interpretor, duelli amantissimus.* Et vide eundem *pag. 101.* & vltra addenda quæ de aliquibus duellis & prohibitione Galliæ Thuanus refert anno 1547. *lib. 3. historiarum,* & anno 1583. *lib. 78.* & anno 1602. *lib. 129.*

36. Sed & iure gentium (idem quod naturale) nam si ius naturale est, quod naturali ratione introductum, & ius gentium, quod apud omnes gentes ex ratione naturali admissum. *§. ius naturale, & §. ius autem gentium, Instit. de iure naturali,* videtur duella, quæ lædunt æquitatem naturalem, esse contra ius naturale & gentium. Et probauit Antonius Massa Galleus *contra vsus duelli, & illo prohibitum*; quia ferè apud omnes gentes, quæ politica ratione reguntur, duella prohibentur, & nunquam permissum à Græcis, Romanis, Carthaginensibus, Persis, aut Hebræis, & in Italia ad certas solum causas restricta duella, in Gallia ad causas capitales, in Sicilia ad duas tantum, vt notarunt Antonius Massa *vbi proximè, glossa verb. duellum, in cap. Fredericus, de pace tenenda, in vsibus feudorum,* Guido Papæ *decis. 617.* Puteus *de re militari lib. 6.* & iure antiquo Hispaniæ solum permissum in causis personalibus, quæ honorem læderent. *l. 3. tit. 5. p. 7.* Sed postea ex Concilio, & Bullis Pontificum in Italia, Gallia, & apud omnes gentes, qui nostram Christianam Religionem colunt, omnino duella prohibita, vt probarunt supra relati, & Fragofo *d. §. 10. n. 14. & 15.* Duella apud Romanos semper execrata, neglecta, & vetitata, etiam si gloriæ & honoris amantissimos: nam Scipio ille Magnus, ideo tali cognomine clarus, dicebat, illum autem malle se vnum ciuem seruare, quam mille hostes perdere. Et Augustus, in quo vno, ita summa fortuna cum summa virtute certauit, vt omnium iudicio plus homini, quam deceat, tributum fuerit, cum Antonium

Q. redimitum

redimitum fertis Ægyptiis, & stupris debilitatum sermonibus suis, eadem honorum, atque patriæ incendia eructantem eiecisset; adeo tamen duella horruit, atque auersatus est, ut ab eodem homine propter conscientiam scelerum desperatissimo ad singulare certamen auersatus, sapienter admodum responderit, si Antonium suæ vitæ redderet, satis multas parere ad interitum causas, se autem arma in ciues nunquam sumpsisse, ut refert Plutarchus in *Antonio*. Et semper Romanos etiam fortissimos milites ex Valerio Maximo, Lino, Plutarcho, Sabellico, & aliis duella horuisse, & execrasse, refert Ruald. de duellis pag. 44. cum seqq. & num. 45. propter duelli prohibitionem & repuliam, tradit hæc verba. *O populum* (loquitur de Romano) *dignum Orbis Imperio, dignum omnium favore, & admiratione hominum, ac deorum. Merito huic urbi à primis eius incunabulis diuino permisso datum est, ut esset*

Terrarum Dea, gentiumque lumen, Cui par est nihil, & nihil secundum; *Vt leges, iura, Religionem, ceteris nationibus, & olim poneret, & hodie ponat. Vnde quondam extiterunt tam multi Principes, qui se non sibi, suisque insanis cupiditatibus, sed patriæ, & ciuibus amantissimis natos nunquam non confessi, Monomachiam, velut Reipublica cuiusuis dehonestamentum atque luem impurissimi suo exemplo condemnarunt; & omni iure diuino, Canonico, gentium, & ciuili duellum nigro notandum lapillo ex Politicis, Iureconsultis, & Theologis, ut nec consuetudine, vel statuto introduci possit, pluribus probauit Vischer de duello prouiso, section. 1. memb. 3. omni iure duella prohibita ex nostris Pineda in *Monarchia ecclesiastica lib. 14. cap. 7. §. 1. Marquez in Governatore Christiano lib. 1. cap. 23. §. 2.* Et licet in nostra Hispania duella permittentur, ut constat ex totis titulis 3. & 4. & eorum legibus partit. 7. qui agunt de los Rieptos y desafios. Sed tamen postea Reges nostri Catholici, Ferdinandus, & Elisabeth anno 1480. omnino duella prohibuerunt ex nulla causa permessa, adiunctis poenis, pugnantibus, mediatoribus pugnae, & patris, ut incurrant notam proditorum, & bonorum amissione plectantur, fisco applicanda, & pugnantes poenis corporalibus afficiuntur, ut si prouocans ad pugnam aduersarium oc-*

ciderit, seu vulnerauerit, capitali supplicio puniatur. Et si prouocatus uerit in pugna ubi vulnus, vel mors aduersarij sequuta, tunc prouocatus a Regno exulandus, ut constat l. 10. tit. 8. lib. 8. *Recopilationis*, & de Hispania duelli prohibitionem cum Belluga, Heringio, Anisæo & Bodino, Vischer de duello section. 1. membro 5. art. 3. In Gallia pluribus etiam Regiis edictis, & poenis duella vetita, ut ex Caroli Magni testamento, & Beati Ludouici testimonio confirmante relata edicta Regis Hærici I V. in duella, & declarationem pacificationis duellorum Ludouici XII. probat Rualdus *actione in duella pag. 63. vsque 81.* Vbi maximè dolet reos duellorum viuere, & veniam impetrare, addit hæc verba: *Sed enim iudices expegi-scimini aliquando, & cape site Rempublicam, cogitateque nomen vestrum, tandem odio, atque acerbitati, non solum Gallicano, sed & nationibus exteris futurum, si hoc duelli perditorum hominum piaculum tam atrox, tam immane, tam omni humanitate, lege, & consuetudine remotum vestris sententiis impunitum discesserit. Scitote sic arbitrari, presertim cum hæc omnino fama de pernicioso nostrorum hominum furore & dementia percubuerit, non eorum solum esse flagitium, qui admisserint, sed & omnium, qui illud non reprimentes, sine dubio approbaverunt.* De prohibitione duelli nulla mentio ante Concilium Valentinum celebratum anno 855. etiam si S. Agobardus Episcopus Lugdunensis, qui floruit anno 823. vsque 835. cuius opera edit Papyrius Massonius, & inserta tom. 9. *Bibliothec. SS. Patrum in 4. editione in epist. ad Ludouicum Pium*, insinuat duellum probatorium ab usu recessisse suo tempore.

Cui rei addenda sunt valde notanda verba Regis Theodorici apud Cassiodorum lib. 3. *epistolarum*, ubi duelli usum detestatur, ibi: *Illud præterea vos credimus admonendos, ut non in vos, sed in hostem uiuere cupiatis, res parua non vos ducat ad extrema discrimina, acquiescite iustitie quam mundus letatur, cur ad Monomachiam recurritis, qui venalem iudicem non habebitis? Deponite ferrum, qui non habebitis inimicum, pessime contra parentes erigitis brachium, pro quibus constat gloriose moriendum. Quid prodest homini lingua, si causam agat manu armata aut unde pax esse creditur, si sub ciuilitate pugnatur? imitami certe Gothos nostros, qui foris intus norunt exercere modestiam.* Et

Et duellantibus Ecclesiasticam sepulturam denegandam, pluribus probauit Vischer de duello prouiso, sect. 1. memb. 3. artic. 2.

58. Sed aliam rationem tradit Caietanus in suis commentariis, verb. *duellum*, quia continet quandam speciem falsitatis, & mendacij, propter imparitatem, & defectum causæ & effectus, & pluries euenisse victum & mortuum in palæstra duelli illum, qui iuste pugnabat; victorem verò euadere eum, qui mendacium sustinebat, ut exemplo ciuim vrbis Spoleti tradit Innocentius in c. 2. de purgatione vulgari, & alia exempla extant multorum, quorum causa iusta erat, in Monomachia, & duello illos succubuisse, ex Regis Lotharij l. 1. *legum Longobardorum, tit. de Monomachia*, & Ioanne Baptista Fusio tract. de iniustitia duelli, & Dom. Hieronymo Virea Hispano de duello, refert Martinus Delrio *disquis. lib. 4. cap. 4. q. 4. sect. 2.* & in ea quæstione antiqua in successione aui, An patruo nepos filius patrimogeniti præferendus, & patruus ex iure præferbatur, *Clem. Pastoralis, de re iudicata*, hæc causa ad duellum multoties delata tempore Imperatoris Othonis patruus victus fuit, de quo Alciatus de singulari certamine c. 7. & Thom. Grammaticus decis. 1. & videnda plura, quæ latissimè ex iure notauimus 2. p. *decisionum Granatensium decis. 1. per totam*, ubi n. 16. in fauorem patris in Senatu Granatensi decisum notauimus. Et inde duelli incertitudo, & fallacia demonstratur, & denotant verba d. legis Lotharij, ibi: *quia incerti sumus de iudicio Dei, & multos audiuimus per pugnam sine iusta causa suam causam perdere.* Et in legibus nostris traditur l. 8. tit. 3. p. 7. ibi: *que en tales casos se pierde la verdad y vence la mentira.* Et de fallacia duelli videndus Lancellotus Conradus de duello 1. p. *conclus. 5.* Et ideo Iulius Ferrerius n. 31. coram Imperatore Carolo V. & multis Principibus in ciuitate Bononiæ orationem fecit contra institutum duelli, & eius execrationem; quia tunc erat duellum inter Comitem Petrum Martinum de Rubeis, & Comitem Guidonem Rongoni, & ab omnibus iniustissimam duelli dispositionem declaratam, & nullo magis ostenditur, quam inter leges, duelli impietates, aliquem obligari ad pugnam, quam nemo cordatus sponte suscipiat, ut fuit sententia Demarati Spartani, ut refert Ioan. Bapt. Larrea *Alleg. Fisc. Pars II.*

Herodotus lib. 7. *Historiarum.*

39. Ex quibus merito in duella elegantissimè inuehitur Carolus Scribanus, ut penitus extirpentur in *Politico Christiano 1. part. cap. 41.* suadens Principes, ut duella omnia seuerissimis legibus, seueriori etiam poena tollant, nullique hic parcant, summa pietas est non parcere, summa crudelitas parcere, scilicet in patriam, qui parcat, consulit patriæ, qui punit, cum semper per duella nobilissimus Regnorum sanguis fundatur, & iacent mutuis vulneribus illi, ad quorum arma hostiles trepidarent exercitus, ex duello primis propugnatoribus, & belligeris militibus nudatæ iacent vrbes, terrorique longè, lateque esse poterant, si barbaro, & consanguineo ferro non caderent, ceciderunt singulari certamine, & in his Respublica sæpe tota, ut nullus tam inimicus hostis Regno, nullus tam amicus hosti, quam nos ipsi, dum & regnum exuimus propugnatoribus, & validis militibus, & hosti viam sternimus, nihil æquè noxium excogitari Regnis potuit; cum enim ferè regnorum robur nobilitate contineatur, in hanc verò maximè duella scilicet, robori per duella insidias strui nemo non videt, & regnorum per hæc iugulum peti, barbarus mos est, ne minus feritatis in hoc barbaro lusu, quam in Brasiliensium mensis reperitur. Iacent victimæ ciuili ferro, ut migrasse in Christianos credas cruenta Diomedis præsepia, Bufiridis aras, & Christiana Taurica Regna facta, novos Tydeos in notis Menalippis, hoc enim vnum deerat, ut uiuo scelerantes sanguine fauces, Christiana pietas videret. Fuit hoc olim orbis portentum, cum staret, *consanguineum campo scelus vnus ingens bellum vteri.* Et Coclis, & Polynicis fratrum, nata enim ætas, quæ vicit illam, neque enim in vno fratre ferrum stetit, ut dici possit,

Vinci sua crimina gaudent

Manes.

Et hæc Christiani, si quæras causam plurimum, nullam reperies quasi supra bellarum feritatem in sanguinem propter sanguinem eatur, honor prætextitur, nimirum honor non est tota anima in infernum delabi, ita nostri toto calente ferro in nunquam morituros ignes animas deferunt, corpore & anima pariter flammis tumulari æternis, non potuit aliud Erebo nasci regnis deterius Dæmone consultore, sed

neq; ignauior reperiri mors potuit, aut magis fatua, quasi aut vitæ cederet, aut hostilis metus in amicū impelleret ferrum, creuitque eo stolidi hæc insolentia, vt anno vno, regno vno, maior domestico hoc ferro nobilitas, quàm decem iustis cum hoste congressibus caderet; barbaram hanc consuetudinem, quis crederet inter Christianos Christi sanguine lotos, æternitati natos reperiri? Si stare hunc debuit, potuit, non stetit, fusi sanguinis reus stabit, quis eripiet tanti sanguinis reum, aut quod flumen purgabit hoc crimen: nec enim ignorantia, impotentia, aut misericordia poterit Princeps excusari, vt duella permittat; non cadit ignorantia in Regem, cum etiam remota regna duella hæc traxerint in admirationem. Nulli ergo in hoc crimine ignoscet, qui ferrum & potestatem habet, & pœnarum etiam magnitudine terreat omnes; defunctorum enim cadauera, aut insepulta volucris relinquenda, aut eorum sepultura donanda, & à sacratis vero locis omnino excludenda; bona etiã omnia partis vtriusque duellantium fisco regio addicet, nec vllis precibus reditum permittat vinceti, si fortè fuga elapsus æternum elapso exilium esto. Hactenus eleganter piè, & doctè Carolus Scribanus *ubi proximè*. Sed ad litteram transcribenda notabilia verba, quæ nescio, an de Regno Gallix tradiderit ibi: *Cohibui hæctenus calamum; video enim ante me illi frena laxasse Dominum de Brandoron in libello suo de duellis, qui paucis vno regno annis post vetita regio edicto duella septies mille cades duello factas regia lenitate tanquam aqua ablutas, aut spongia deletas recenset; cogita quot cades nulla confiscationes, sed sola temporis longinquitas deleuerit, quanta ante seuerissimam duellorum inhibitionem, ante minas & pœnas cades perpetrata, addit ad impetrandas duellorum condonationes tres auri milliones in iudices profusos, auro nimirum tanquam balneo nobilitatis sanguis lotus est, auro emptus; quis Deus vindicem in impiam aurum manum? O Reges! O Iudices! O Regnum! reprimo calamum. Ita dolet, & execratur duella Carolus Scribanus, & de pœnis duellantium addendus Lancellotus in tract. de duello & pace 1. p. in præfatione.*

An possint duella aliquo modo permitti.

Sed tamen ex plurium sententia pro honore conseruando potest duellum permitti, maximè in milite, aut Nobili; quia si non acceptet singulare certamè, notatus manebit, & eo prætextu ab inimico prouocetur, vt infamia notetur, & quando aliter honor, fama & existimatio conseruari, vel redimi non possunt, vel infamia vitari, tunc pro honore conseruando duellum non prohiberi, vt ex Gerardo de Petrasancta, Baldo, & aliis refert Menchaca *lib. 1. controuers. illustr. c. 12. n. 2.* quia honor commodis, & vitæ præferendus. *l. iust. de manumiss. vindicta. l. Iulianus. ff. si quis omiſsa causa testamenti.* Et facit: nam quemadmodum Nobilis, vt ab aduersario, qui illum impetit, non tenetur fugere, si illi fuga ignominiosa est, vt notauit Bartolus *in l. ut vim. ff. de iustitia, & iure*, vbi communiter notatur. Sed occidere potest aduersarium pro sui defensione, si aliter tutelæ suæ quis consulere non valet, nec ad fugam obligandus Bald. *in cap. 1. de pace tenenda*, & ex Patre Suar. Filliucio, Bonacina, & aliis non teneri fugere Nobilem, probauit R. P. Diana *2. p. Moral. tract. 15. resol. 16.* vbi defendit ex prædictorum, etiam si Nobilis posset fuga saluari, non debet fugere, vt tunc, si pro sui tutela aduersarium occideret, non incurrat irregularitatem, nec absolutione egeat, & in terminis duelli, vt recusare non debeat Nobilis, vel fugere, Ferretus *eodem tract. num. 42.* & addenda, quæ pro conseruatione honoris, ex Martino Nauarro, Petro Nauarra, Mercado, Victoria, Enriquez, & aliis notauit Diana *2. p. Moralium tract. 15. resol. 15.* & in fauorem duelli circa hunc casum videnda interrogatio, quæ ad nostros Ordines Equestres Militares fit de qualitatibus admittendorum ad Equestrem dignitatem, an prouocatus ad duellum non acceptauerit, vt si confiterit, à dignitate Equestri excludatur; & videnda quando duellum permitti posset, quæ notauit Pater Puente Hurtado de Mendoza *in 2. 2. disp. 170. section. 21. §. 190. & 196. vsque §. 221.* Et quando pro honore vir nobilis possit duellum acceptare, idem Hurtado *2. 2. tom. 2. disp. 170. sect. 13. §. 106.*

Sed adhuc dicendum est, nec pro honore conseruando duellum posse permitti, vt cum Alphonso Guerrerio, Ioanne

ne de Lignano, Cagnolo, Bartolo, Angelo, Iafone, Decio, Curtio iuniori, & aliis tenuit Menchaca *d. c. 12. n. 2. & 3.* qui tradit longè id verius esse tam iure fori, quàm poli: nam ideo leges latæ, & Magistratus instituti, vt iustis, & legitimis pœnis malefactores persequantur. *l. 1. de iust. & iure*, & vt tradit Cicero *lib. 3. de legibus: Magistratus non obedientem, & noxiū virum multa, verberibus, vinculisque coercet.* Et quemadmodum, vt perueniat ad nos fundus alicuius testamento relictus, vt retineamus quod nostrum est, sine iure civili fieri non potest, ita si quis ergo iniuriam ab aliquo acceperit, siue in rebus, siue in persona, is ignorare non debet latas esse leges, hinc rei consulentes, quales sunt, quæ continentur sub titulis *ff. & C. de iniuriis*, & cuiuscumque edicto ea pœna imponenda, quæ legibus æqua visa est, & delicto commenturata, & iusta; non autem quæ patienti iniuriam, & sic sæuienti, & ardenti visa fuerit, is enim debitam metam longè transgreditur, & non permittendum. Et nec pro honore esse licitum duellum, tenuerunt Caietanus *in summa verb. duellum.* Et solum in hoc casu licere innocenti, qui aliter vitam suam defendere, vel tueri non possit, duellum acceptare, vt tenuerunt Bañez *2. 2. q. 64. art. 7. dub. 4.* Emanuel Rodriq. *in summa c. 73. n. 1.* Nauarra *lib. 2. de restitutione c. 3.* Thomas Sancius *lib. 2. Moral. c. 39.* qui regulariter, & absolutè tenent, nec pro conseruando honore duellum posse permitti, & post prædictos idem etiam tenuit R. P. Diana ex Reginaldo, reprobans Laymannum, qui contrà tenuit, *3. p. Moralium tract. 6. resol. 1. vers. non reticcam*, & contra Puente Hurtado idem admittit Diana *5. p. Moralium, tract. 14. resol. 99.* quibus addenda plura, quæ in idem congerit Fragofo *d. §. 10. num. 38. cum seq.*

42. Responderi verò illis, quæ contrà obiecta, operæ pretium duximus, vt legem duelli, quam specioso honoris prætextu Dæmon in cordibus hominum improbè instillauit, meritò damnemus. Et vltra prædicta quæ ex Carolo Scribanio, & aliis notauimus, dicendum est, omne quod ad legem, quam dicunt duelli violatores, pietatis Christianæ comminiscitur, esse chimæricum, & quod tradiderat Pater Hurtado, quia impossibile est, vt aliquis verum honorem amittat, eo quòd non egrediatur ad duellum in locum condictum à prouocatore, quia apud viros prudentes, & Christianos nullus

potest malè opinari de illo, qui duellum non acceptauerit, intrinsicè malum, & prohibitum legibus Ecclesiasticis, & civilibus, quas non licet transgredi, & propter quæcumque commoda temporalia duella non admittenda, nec actiones duellantium, quæ omnino illicitæ, admittendæ, maximè quando prouocatus potest per alium medium depellere notam timiditatis, vt si vir esset notæ fortitudinis & pietatis, vel posset per Principem virū pacem componere, & quauis Hurtado id tenuerit, & per plures *§§. 106. vsque 115.* mordicus tenens sententiam, vt in angustiis coniectus poterit, vt infamiã timiditatis effugiat, duellum acceptare; tamen idem Hurtado ad finem tradit ibi: *hanc sententiam esse speculatiuè probabilem, practiçè autem esse valde difficilem.* & ideo Diana rectè *d. resolutione 199.* tradit, non deferenda ex hoc communis sententia, vt nec pro honore tuendo duellum possit acceptari.

Rursus in id etiam Menchaca *d. c. 12. n. 3. vers. Hinc apparet*, respondet illis, quæ contrà obiecta, nam qui iudicis autoritate suam, vel suorum iniuriam persequitur, is non dicitur honoris sui negligens, aut prodigus, nec ad rem pertinet quòd interdū liceat alicui sine iudice se vindicare. *l. vnica. C. quando liceat vnicique.* nam illud procedit incontinenti, quo tempore iure naturæ data est cuique & concessa, corporis sui, rerumque suarum tutela. *l. ut vim, cum ibi notatis. ff. de iust. & iure;* ex interuallo verò minimè id licet, sed ad Magistratus recurrendum est: ergo cum mihi violentus iniuriam facere properabas, vel actu facere cœpisti, potui, fasque erat resistere, defendere, tueri, vim vi repellere: quod si tunc neglexi, vel non potui, ex interuallo non licet, nec ad pugnam, vel duellum prouocare, aut etiam alio modo vim inferre, sed legum, iudicumque auctoritate, ius meum persequi, quòd etiam traditur per Doctores *in l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acquirend. possess.* & probat Menchaca ex *cap. Monomachiam, & tit. de purgatione vulgari.*

44. Et quamuis ex eis quæ notauimus, & referunt Diana, & alij, satis responderi poterit statutis ordinum Militarium, de quibus mentionem fecimus, vt in probationibus qualitatum eorum, qui ad equestrem, & militarem ordinem admittendi, testes interrogantur, an qui ad Ordinem petit admitti duello prouocatus, illud non acceptauerit, vt hoc probato exclu-

datur à militia, dicendum est, etiam id quod in qualitatibus interrogationibus hodie extat nihil interesse post Concilium, & duelli prohibitionem, sed ad conferuandam antiquitatem statutorum Ordinum militarium, quibus eo tempore, quo instituta, duellum erat apud nos permissum, & dedecori tribuebatur in nobili illud recusare: at verò postquam omnino prohibitum nulli notæ timoris subiacet, qui duellum non acceptat, & quamuis plebeij tribuant ignominia non acceptare; tamen vulgi opinio semper reiicienda, & contemnenda, iuxta quod tradit Seneca epistola 29. *Nunquam volui populo placere. nam quod ego scio, non probat populus, quod probat populus, ego nescio.* Et apud cordatos, & prudentes viros potius pietati Christianæ tribuendum parere Concilio, & Bullis Pontificum, vt tradit Thomas Sancius *d. lib. 2. Moralium cap. 39.* & rectè, iustè & piè responderet prouocatus, si dixerit iuxta Bañez 2. 2. q. 64. *artic. 4. dub. 2. Valentiam 2. 2. disput. 1. puncto 2. causa 2. cum esse paratum se defendere, in loco quocumque prouocans illum aggredere- tur: sed quod attinet ad duellum & Riptam, illud non admittit, quasi offendere volenti rectè satisfaciat illum propulsando, cum velit contra illum insurgere, & possit vsque ad etiam necem procedere cum moderamine inculpate iustitiae, iuxta l. ut vim. ff. de iust. & iur. & quæ ibi notantur.*

45. Sed etiam quoad improbas mundi leges & duelli, legitimè, & sine ignauia nota excusatur ex Alciato *de singulari certamine*, & Azeued. *in l. 10. n. 19. t. 8. lib. 8. Recopilat.* qui responderit ad duellum prouocatus non acceptare, quia legibus Ecclesiasticis, & sæcularibus est prohibitum, & hodie nullus miles, Dux, aut officialis militia poterit ignominia tribuere prædictam duelli recusatorem.

46. Vterius etiam circa statuta Ordinum Militarium Hispaniæ illud præterea dici potest, procedere illa in casibus quibus duellum permissum, de quo statim agendum, præsertim pro publica vtilitate, & communi Regni bono, quia tunc in viro nobili, vt debeat esse, qui ad Equestres Ordines militares apud nos admittendus, meritò dedecori tribueretur, pro Republica duelli periculum non subire, vt ab honore dignitatis Equestris excludatur; sed etiam notandum, statuta Ordinum loqui de duello solemnibus, & tempore quo nondum duella apud nos prohibita, & quia tunc quando statuta Ordinum militarium facta, duellum mittebatur,

ideo dedecori tribuebatur in milite, & Equite non acceptare, & de differentia duelli solemnibus ab alio plures ex Theologis & Doctoribus Hispanis supra relatis egerunt, iam hodie statuta Ordinum militarium ad consequentiam pro permissione duelli trahi non debent.

47. Ex quibus deducitur, tunc solum posse duella permitte apud nos Hispanos, quando prouocatur, vel acceptatur ex causa publica, quæ principaliter respicit bonum commune Regni, quia prohibitiones, quæ ex sancto Concilio Tridentino, Bullis, & Decretis Pontificum procedunt, locum habent in duellis ex causis, & iniuriis priuatis, vt ex ipsis Bullis aperte constat illas loqui in causis priuatorum. Nam in Bulla Clementis VIII. vbi refert Bullas Pij IV. & Gregorij XIII. tunc prohibentur duella, quando prætextu causæ publicæ, priuatae inimicitia vindicari intenduntur. Nota verba, *Priuatæ similitates, atque inimicitias, publicæ causæ intermiscendo, etiam Ducum permissæ.* Et iterum in §. 4. vt denotaret procedere prohibitionem, quando in damna priuatorum duella suscipiuntur, tradit ibi: *in caput suorum fratrum impios conuertere mucrones, quos multo salubrius contra Christi aduersarios stringi parisset.* Si ergo Canonum decretis, & Bullis Pontificum, tunc duella damnantur, quando cum causa publica nascuntur priuata similitates, videtur non reprobari pro publica causa.

48. Ex quibus, & quod tradidimus supra *allegatione 114.* posse Principem, vel Rempublicam mortis periculo virum exponere propter publicam vtilitatem, & eadem duella permittantur, inde à doctis viris his diebus in controuersiam deductum, an duellum, quo vnus ex Proceribus & Nobilibus Hispaniæ prouocauit ad singulare certamen Tyrannum Regni Lusitani, & eius factissos, qui illius rebellionem fouebant, vt defenderet iustitiam Regis Catholicæ, qui Regni Lusitani verus successor & possessor: nam vt se in rebellionem Lusitani conferuarent, & tyrannidem alerent, vt hostium Regnorum Hispaniæ auxilia consequi possent apud omnes, vulgarunt aliquos vassallos nostri Regis, eius factioni fouere, vnde pro Regis nostri iustitia, honore, & fidelitate subditorum, dubium fuit, an duellum quo Lusitani prouocati, & ad confines Regni Lusitani per dies quadraginta Castellani expectarunt duellum sustinentes, quod à Lusitanis non acceptatum,

acceptatum, an Rex noster Castellæ Catholicus, & piissimus posset permittere.

49. In quo communi sensu Senatorum decium, & inter eos Doctissimus Iosephus Gundifalvus Eques Ordinis Diui Iacobi, à Cõsiliis Regis nostri in supremis Senatibus iustitiæ, Cameræ, & sanctæ Inquisitionis magna doctrina, & eruditione probauit licitè potuisse Catholicum Regem nostrum ex hac causa duellum permittere, quia prohibitiones, quæ ex Bullis, & decretis, & sancti Concilij circa duella procedunt ex causis & iniuriis priuatis, non verò si ex causa publica pro bono Regni, & eius conferuatione duellum suscipiatur, vel prouocetur, quia eo casu non prohibetur iuxta prædictas Bullas, quas expendimus, in quo repetenda sunt omnia, quæ supra *in alleg. 116.* tradidimus.

50. Sed tamen etiam si nihil sit vltra quàm quod à viro docto expressum circa Bullas, & decreta Canonica; tamen alia à me addenda sunt in confirmatione suæ sententiæ, & iustitia permissionis huius duelli, quod à Rege nostro concessum, quippe quemadmodum in bello plures contra alios bellum facere possunt, & iustum est, quando ex causis, quibus bellum permittitur, procedit, iuxta quæ notarunt D. Thomas 2. 2. q. 75. *art. 8. vers. eiusdem etiam, & ibi Caietanus*, ita potest singulare certamen duorum, vel plurium permitti ex causa, qua iustè bellum suscipiendum. Nullum verò potest iustius excogitari bellum, quàm cum infertur Tyranno, vel vassallis, qui debitam obedientiam Principi suo denegant, vel Regna vsurpant, iuxta quod ex eodem D. Thoma & Caietano notauit D. Solorzanus *tom. 1. de Indiarum iure lib. 2. c. 13. n. 42. & c. 16. n. 25.* & pluribus probauit, & doctè, Pater Diana *dict. tract. 4. resolut. 3.* & faciunt verba *c. noli existimare 23. q. 1. ibi: Sicut rebellanti & resistenti violentia redditur, c. qui culpatur 4. eadem causa, & quæst. eis verbis: Ipsa bella suscipiuntur à bonis, cum in eo humanarum rerum ordine inueniuntur, vt eos, vel iubere tale aliquid, vel in talibus obedire, iustè ordo ipse constringit.* iunctis D. Couarr. D. Valenz. Ayala, Zeuallos, Medices, Ludouico Lopezio, Corduba, Menchaca, Matienzo, Azeuedo, Tuscho, Camillo Borrello, & aliis pluribus, quos refert Barbosa *in Collectan. d. cap. noli existimare.*

51. Et ad eò iustum bellum est contra Tyrannum, & rebellantem, vt ipse Princeps, cui obedientiam denegauit, possit

iubere occidere illum, vt tradit D. Thom. *distinct. 44. q. 2. art. 2. Caietan. 2. 2. q. 64. vers. ad hoc dicitur, art. 3. Bañez ibi vers. dicimus secundo.* Aragon. *d. q. 64. vbi latè profertur*, confirmans ex sacra Scriptura, & alios referens, quia etiam cui libet priuato licitum est occidere hunc Tyrannum, qui contra homagium, & iuramentum Regi nostro factum rebellauit, vsurpans Regnum Lusitanum, & quoties non potest iuridicè capi, & puniri, qui inuadit Regna, & vassallos libertatem opprimere tentat, potest à quocumque occidi, vt citius, & salubrius damno occurratur. ita in litteris sacris *lib. Iudith c. 3.* laudatur Aod, quia occidit Regem Eglom Moabitam, qui tyrannus fuit populi Dei, & à D. Thoma refertur, & probatur Cicero, qui laudat Brutum, & Cassium, quia occiderunt Iulium Cæsarem, qui libertatem Romanorum primus oppressit. Ita ex Xenophote, Herodoto, Plutarcho, Alexandro ab Alexandro Caietano, Soto, Valentia, Syluestro, Sepulueda, Lessio, & aliis probauit Magister Marquez *in Governatore Christiano lib. 1. cap. 8.*

52. Quemadmodum potest Princeps permittere occidi à quocumque bannitos, qui populorum pacem, quietem, & bona subditorum infestant, vt ex Syluestro, Mantua, Alexandro, Nauarra, & aliis probauit Fagundez *in præceptis Decalogi, lib. 5. c. 16. n. 8. cum seqq. vbi n. 13. disputat*, an possit ex permissione mortis bannitorum occidi pater bannitus, & illos posse generaliter occidi, tenuerunt plures, qui peculiaribus tractatibus de bannitis scripserunt, & nouissimè probat Eminentissimus Cardinalis Lugo *de iust. & iure tom. 1. disp. 10. sect. 2. n. 82. & 83.* & noua Pragmatica apud nos hodie permissum ex frequentia grassatorum, & de hoc videndus etiam R. P. Diana *in 6. tom. tractat. 1. resolut. 21.* vbi dubitat, an banniti gaudeant immunitate Ecclesiæ, vel in ea occidi possint stante permissione, & statuto, vt occidi valeant.

53. Et addendi plures, quos refert D. Solorzanus, vt tyrannus occidi possit, *tom. 1. de iur. Indiar. lib. 2. c. 14. n. 48. cum seq.* nam quod tradit legitimum Regem, etiam si tyrannicè dominetur, non posse à subditis occidi, aliter procedit, quando iustè Rex fuerit, sed iniustè gubernat, & propter iniustitiam regiminis non debent à subditis Reges occidi, vel cum Regnum, quod tyrannicè inceptum, longo tempore, & populorum tolerantia, & approbatione in veram Monarchiam conuertitur,

conuertitur, Nauarrus in *e. nouit, de iudiciis, notabili* 3. n. 158. Molina de *iust. & iur. tract. 2. disput. 24.* D. Couarr. *pract. cap. 1. n. 9.* Salas de *legibus disp. 7. sect. 12. num. 67.* Lessius de *iust. & iur. lib. 3. cap. 3. num. 41.* & c. 29. *dub. 9.* Calixtus Ramirez de *lege Regia* §. 4. n. 8. Bobadilla *lib. 1. Polit. cap. 2. n. 14. litt. I.*

54. At verò quando vt Dux Verganze, qui & eius pater & auus iuramentum fidelitatis Regi nostro exhibuerunt; ab obedientia rebellauit, & regnum viurpat, vt tyrannus potest à quocumque occidi, & puniri. Vnde cum nihil interfit in hac causa iusta, & publica, mille cum millibus, centum, vel decem, aut vnus cum aliis duellat. Quemadmodum bellum plurium, & exercitus cum exercitu licitum est, de quo videndi plures, quos de hac re recenset Fragofo d. §. 10. n. 24. vt regulariter bellum non possit resolui in duellum, quando solum ostentationis causa, & ex vano fine duellum fiat ad vires ostendendas, quia non licet ex vano fine, aut spectaculi causa permittendū duellum; secus verò quando in bello iusto, loco eius duellum suscipitur, ad vitandas mortes militum, quia tunc permittendum, quia proprie non est duellum, sed pars belli. Fragofo *vbi proxime*. Ita duorum duellum: nam sicut quilibet ex vassallis exercitus nostri Regis poterit occidere tyrannum, quasi minister publicæ authoritatis, & potestatis, quæ id permittit: ita etiam Hispanus noster ex Regnis Castellæ potuit pro iure publico tyrannum ad duellum prouocare, & occidere, quia prohibitio duelli ex sancto Concilio, & Bullis Apostolicis fundatur iure diuino, & naturali, quibus non licet proximum pro causa, vel authoritate priuata in duello occidere, vel se exponere mortis periculo pro vindicta priuata, quod aliter procedit, quando ex causa, & authoritate publica, vt Principis, minister ad duellum prouocat tyrannum, nec periculum eius, qui prouocauit, debet retardare, aut peccatum inducere. Quemadmodum consideratur in milite, qui in bello periculo certo se exponit, vt tradit D. Couarr. *lib. 1. var. c. 2. n. 10.*

55. Ex quo omnium communis, & probata sententia est, pro defensione causæ publicæ licitum esse ad duellum prouocare, & suscipere, nec id comprehendendi censuris Bullarum & Concilij, tenuerunt Nicolaus de Lyra in *cap. 17. lib. 1. Regum*, Caietanus, Nauarrus, Cardinalis Toletus, Valentia, Becanus, & Maior, quos re-

fert Layman in *Theologia Morali lib. 3. tra. Et. 3. p. 3. c. 5. num. 3. vers. Tertius*, Armilla, Delrius, & Petrus Nauarra, & alij, quos refert Pater Thom. Sanchez in *summa lib. 2. c. 39. n. 16.* & ex duello Davidis cum Philisthæo, confirmat Menchaca *lib. 1. controuers. illust. c. 49. n. 15.* & 16. vbi contra Guerrerum contendit, etiamsi David non pugnasset impulsu diuino, non peccaret, quia pro causa publica, & honore sui Regis duellum suscepit. Quod etiam tenuit Azeuedo in *l. 10. tit. 8. lib. 8. Recopilat.* & eodem exemplo Davidis ex Molina, Sayro, & Reginaldo probauit nouissimè P. Fragofo in *Regimine Reipublice Christiane* 1. p. lib. 1. §. 10. num. 17. & pro causa publica duella permittenda tenuerunt Magister Marquez in *Gubernatore Christiano* lib. 1. c. 23 §. 2. Floronus de *duello* 3. Bonacina de *cons. ext. Bulla disp. 2. q. 3. puncto 48. n. 4.* Sayron *clauis Regia* lib. 7. c. 13. n. 16. Caietanus 2. 2. q. 75. num. 8. & q. 95. n. 8. Castro Palao de *vitiis, & virtutibus tract. 6. disputat. 5. puncto 7. num. 19.* ex alijs pluribus Alexander Peregrinus *tract. de duello* q. 16. n. 3. & pro eadem causa publica fuit duellum antiquorum Hispanorum de Breuiario Romano, vel Gothico, de quo supra n. 14 & addendi Azor, Valentia, Nauarra, & alij, quos refert Fragofo *ad præcepta Decalogi* lib. 5. cap. 8. n. 37. vbi n. 5. tradit præter excommunicationem, & interdictum, in quibus à iure fit executio, alias pœnas, quæ à iure, & Bullis Pontificum imponuntur contra duellantes, requirere sententiam iudicis, & quando licita sint duella, nouissimè Cardinalis Lugo de *iust. & iur. disp. 10. f. Et. 8.* & addendi Filliucius, & alij, quos referunt Pater Puente Hurtado, quem & plures cumulat P. Diana *tom. 5. tract. 13. miscellan. resolut. 27. per totam.* & nouissimè post hæc scripta refert, & doctè probat idem Diana 6. *tom. Moral. tract. 6. resolut. 20.* comprobans ex Caietano, Armilla, Valentia, Lyrano, P. Suarez & Thoma Sazio, & alijs rationibus, referens se ad alios quos citauit 3. p. *tract. 5. resolut. 1.* & pro causa publica duella permitti, vt lupanaria, & alia mala, vt maiora vitentur, probauit Vischer de *duello proniso* sect. 1. *membro 3. art. 4.* & de alijs duellis ob causam publicam idem Vischer de *duello extrajudicia*. vbi simile, vt Davidis cum Gigan-te refert duellum Rolandi Galli Herois, ob causam publicam, tempore Caroli Magni, pag. 424.

Maior autem difficultas, quæ magis in hoc casu vrgere videbatur, illud respiciebat,

ciebat, quia ex Bulla Clement. VIII. prohibentur duella, in quibus prætextu publicæ causæ similitates priuata, & inimicitia miscentur. Vnde etiamsi in hoc casu Hispanus ex nostris Proceribus pro honore & iustitia Regis ad duellum prouocaret Ducem Verganzæ tyrannum Lusitanæ: cum tamen similiter iniuriam vindicare intendat, quasi tyrannus vulgaret aliquos ex Hispanis eius facta probare. Ideo videtur iuxta dictam Bullam Clementis VIII. prohiberi duellum, in quo prætextu causæ publicæ iniuria priuata miscetur.

57. Sed adhuc dicendum est in præsentem, totam huius duelli causam publicam censerem oportere, nec attendi, si quid ad vtilitatem priuatam subditorum possit conducere, quippe cum eo prætextu tyrannus improbè persuadere intenderet ab aliquibus eius factionem probari, vt in tyrannide, & vsurpatione Lusitanæ se conseruaret, inde quidquid ad priuatorum honorem respicere posset, totum ad causam publicam rebellionis, & Regni Lusitani vsurpationem pertinet, quia nullo alio prætextu voluit tyrannus apud omnes exhibere eius factionem, ab aliquibus probari, quam vt ostenderet inimicis Hispaniæ, quos in sui defensionem, & auxilium allicere intendebat, consilio, & viribus Hispanorum posse in sua rebellionem, & tyrannide sustineri, inde tota hæc res ad publicam causam pertinet, & si aliquid ad priuatos spectat, id omnino obumbratur ex iure publico, decore, & iustitia nostri Regis, quæ prædicto duello defenditur. Nec in consideratione oportet esse defensio priuata subditorum, quæ accessoria ex accidenti, & per consequentiam non oportet attendi, sed quod principaliter agitur, & præualet, ex *c. quanto, de iureiurando. l. cum queritur. ff. de statu hominum*, & post Bartolum, & alios notauit Gratianus *regula 317.*

58. Et quemadmodum sine dubio, propter causam publicam duellum permittitur, ita in præsentem, licet duelli victoria cedat in honorem subditorum, & calumniæ purgationem, sicut etiam quodlibet duellum, in quo nihil aliud, quam publica defensio intercedit, etiam cedit in gloriam, & honorem priuati, qui victoriam duelli consequutus, nec minus causa publica dicenda. Ita similiter in hoc casu accipiendum circa eum, qui Castell-

Joan. Bapt. Larrea *Alleg. Fife. Pars II.*

læ Regnorum auctoritatem Regis sui honorem, iustitiam, & iniuriam publicam duello vindicare intendit, vt attendi non oporteat, quod pertinet ad vltionem, & iniuriam priuatam, & vsurpari aptè possunt verba textus in *l. qua actione 7. §. si quis in colluctatione. ff. ad l. Aquiliam*, ibi: *Si quidem in publico certamine alius alium occiderit, cessat Aquilia, quia gloriæ causa & virtutis, non iniuriæ gratia videtur damnum datum.*

59. Similiter publica iudicia dicuntur, quæ ad iuris & vindictæ publicæ tutelam pertinent, quamuis ex priuati iniuria nascantur, ex toto titulo *ff. de publicis iudiciis*. Et publica vtilitas consideratur pro libertatis fauore, in *l. si hereditas 10. §. fin. ff. de testament. tutel.* quamuis libertas respiciat statum priuati, & publicam esse nuptiarum vtilitatem, traditur apud Paulum *l. C. lib. 3. sentent. tit. de nuptiis, & in l. in bello 12. §. medio. ff. de captiu. & postlim. reuers.* quamuis contrahentium commoditatem & nexum nuptiæ contineant, & publica causa nuntiationis, quæ ex legibus inducitur, quamuis ad priuatam vtilitatem, in *l. de pupillo 5. §. & belle 9. ff. de nou. operis nunt.* Et iuris publici censetur testamenti factio, in *l. testamenti 3. ff. qui testam. facere poss.* etsi ad bonorum priuati dispositionem pertineat, & publicam causam habere dicitur officium, & ministerium argentariorum, in *l. argentarius 10. §. 1. ff. de edendo*, licet officium circa vtilitatem priuatorum exercentur, & multis alijs iuris locis comprobatur.

60. Vt non minus dicatur causa publica, in qua id principaliter attenditur, etsi etiam admixta sit vtilitas priuata, & similiter in hoc casu, cum rebellem tyrannum pro honore Regis, & bono Regnorum ad iniuriam publicam vindicandam, Hispanus ad duellum prouocasset, etsi admisceretur iniuria priuata, publica vindicta omnino dicenda, quia in mixtis illud attendendum quod præualet. *l. queritur. ff. de statu hominum.* iunctis pluribus, quæ notauit D. Castillo *lib. 5. controuers. 2. part. cap. 134. num. 48. vsque ad num. 22.* sed omnino causa communis & publica est cum pertineat ad defensionem honoris subditorum Regis Hispani.

61. Postremò valde notandum, cum Hispanus noster ad duellum quod prouocauerat, compareret tempore & loco designato, & Dux Verganzæ ad duellum,

Pp non

non veniret, imò non venturum certò præsumebatur, tam quia scelere rebellionis, & tyrannidis conuictus non auderet improbatiſſimum ſcelus duello defendere, quàm cum elatione auſpiorum uſurpati regni, uellet ignauiam ſua dignitatis regia authoritate obumbrare, nolens in periculum duelli, Regnum quod uſurpauerat conuicere, nec cum uafallo Caſtellæ duellum inire, in quo nõ poſſe dici Regem Luſitaniæ manifeſtè enuntiat, quia antiqua & cõmunis gẽtis Luſitanæ traditio eſt quemdam Nobilem Titulatum, qui dicitur *el Varon de Arbito*, quando uerus Rex Luſitanus ad duellum prouocaretur, ex munere & dignitate ſua debere nomine Regis duellum cum prouocante ſuſcipere, ne poſſet ignauiæ tribui regia dignitati, eius occaſione duellum non admittere, vnde cãm in hoc caſu non admiferint belligeri & fortes, Luſitani Ducem Verganzæ non uerum Regem, ſed fictitium fatentur.

ALLEG. CXVIII.

De recusatione Senatoris.

1. *Recusatio iudicis rectè procedit, quando adest causa, qua iuste poſſit litigatorem ſuſpectum reddere, ut contra eum iudex ſententiam ferat.*
2. *Iudicis arbitrio relinquitur, quæ cauſæ ſuſpicionis iniuſtæ, affectatæ, aut uariæ fuerint.*
Graue eſt coram ſuſpecto iudice litigare, c. quia ſuſpecti 3. q. 5.
c. cum inter, de exceptionibus.
Leuis cauſa poteſt ſuſpicionem iudicis inducere.
Suſpicionis cauſæ poſſunt per coniecturas probari, & ſufficiẽt, licet iudex ignoret.
3. *Iudex poteſt facilius quàm teſtis reſuſari.*
4. *Iniuria fit iudici, & officiali ex recusatione.*
l. litigatores. ff. de arbitris.
Cauſæ requiruntur, earum admiſſio & probatio contra Senatores, aliter pœna adiecta.
l. 17. tit. 10. lib. 2. Recop.
Iudices ordinarij ſine cauſa apud nos reſuſantur.
Magiſtratus ſupremi, ut Senatores, cauſam probatam facilius à iudicando remouentur.

Periculum ubi maius cautius agendum.

c. ubi periculum, de electione, lib. 6.

Appellatio in Hispania non eſt à iudicibus ſupremis, ſed ſupplicatio apud ipſos.

5 *Senator, qui librum ſcripſit, quomodo poſſit pro ſuis ſcriptis reſuſari.*

6 *Suſpicionis iuſta cauſa, ſi iudex animi uotum aperuit, etiam per coniecturas.*
l. obſeruandum. ff. de officio Prætoris.
l. ubi falſi. C. ad l. Cornel. de falſis.

7 *Aduocatus non poteſt eſſe iudex in cauſa in qua fuit Aduocatus.*

l. ſin. C. de Aſſoribus.

l. ſi quis. C. de poſtulando.

l. qui præſt. ff. de iuriſdict. omnium iudicum.

l. 18. tit. 5. lib. 2. Recop.

Fiſcalis non poteſt eſſe iudex in cauſa in qua fiſcalis fuit.

8 *Episcopus an poſſit reſuſari ex cauſa contra Vicarium, qui ab Episcopo deligitur, & è contra.*

Iudex à cuius ſententia interlocutoria appellatum fuit, an poſſit ab appellante reſuſari.

c. ad hæc 6. de appellat.

c. propoſuit, eodem.

9 *Præſumitur animus talis, qualis fuit in præcedentibus.*

l. ſed & Iulianus. S. proinde. ff. ad SC. Macedon.

Exitus acta probant.

l. ant facta. S. euenit. ff. de pœnis.

Iudex ſuſpectus eſt, ſi cauſam ſimilem proſequitur.

Mutatio opinionis & animi non præſumitur.

l. non ad ea. ff. de condition. & demonſtrat.

Iudex etiam in minimo fauens uni ex partibus, legitimè reſuſatur.

10 *Plura ſunt negotia quàm uocabula. Ius ex factò oritur.*

l. ſi ex plagis. S. in cliuo. ff. ad l. Aquil.

Aduocatus et ſi non poſſit eſſe iudex in cauſa in qua Aduocatus, poterit tamen ſimilem indicare, & non poterit reſuſari.

11 *Sententia in Senatibus Hispania præferri non poſſunt, niſi tria ſuffragia ſimilia concurrant.*

l. 43. tit. 5. lib. 2. Recop.

Acta ſunt uehicula ad iudicium. Sententia ferri debet iuxta allegata & probata.

l. illicitas. S. ueritas. ff. de officio Præſidis.

12 *Cauſæ*

12 *Cauſa uoluntaria & neceſſaria differentia.*

l. uxorẽ. S. pater naturalis. ff. de leg. 3. l. de qua re. ff. de iudiciis.

13 *Reipublica ualde uile libros ſcribi, & honorari ſcriptores.*

Iudicia redduntur in inuitum.

Cauſa fortuitus iudiciorũ euctus cenſetur.

l. 3. S. idem ſcribit, de peculio.

14 *Facti differentia & circumſtantia iuris diſpoſitionem mutare debent.*

Similis cauſa qua dicatur, iudicis arbitrio commiſſum.

15 *Plinius iunior expenditur pro uariatione iudiciorum.*

Terentius adducitur pro eodem.

D. Laurentius Ramirez laudatur.

Theſauri uerba pro uarietate iudicandi referuntur.

16 *Sententia ut dicantur conformes ad executionem, non debet in aliquo differre.*

Clem. unic. de re iudicat.

Qualitas aliqua reſeruationis temporis, fruẽtuum, diuerſam facit ſententiam, ut exequi non poſſit.

17 *Sententia conformes ad executionem non dicenda, eo quòd in maiori ſumma minor ineſt. Summa minor non eſt in maiori circa indiuidua.*

l. 1. S. ſi ſtipulanti. ff. de uerbor. obligat.

l. cum furti 9. in fine. ff. de iureiurand.

l. diem proferre, S. ſi plures. ff. de arbitr.

l. ſi quis cum totum. ff. de except. rei iudicat.

c. 1. de arbitr. lib. 6.

18 *Errores multi ſunt circa recusationes iudicum.*

19 *Aduocati ſæpe recusationes iudicum inducunt, ut litis expeditio protrahatur.*

Paulus Iouius adducitur.

Barclaij notanda uerba contra Aduocatos expenduntur.

20 *Doctores qui tenent non poſſe reſuſari ſcriptorem ex ſuis ſcriptis, & n. 21.*

21 *Creditur magis Doctõri aſſerenti in le-turis, quàm in conſiliis.*

c. iudicantem 30. q. 5.

Opinionis uarietas facile inducitur, & ex quibus cauſis.

l. iuſturandum. ff. de iuriurando.

Auth. de non alienand. aut permutand. S. ut autem.

l. non unquam. ff. de collat. bonorum.

22 *Author de hac quæſtione iudicium ſuſpendit.*

23 *Scriptores maximè à bonis Principibus honorati.*

Scribentium laudes. ex notandis uerbis Caroli Scribanij,

Io. Bapt. Larrea Alleg. Fiſc. Pars II.

De Iudicis, uel Senatoris recusatione, an rectè procedat ex eo quòd antequam Senator in libro ſcripſerit de quæſtione circa quam iudicium uerſatur.

T procedere poſſe recusationem in hoc caſu, ideo ſuadetur, quia regulariter admittitur, quando cauſa fuerit, quæ iuſte poteſt litigatorem ſuſpectum reddere, ut contra illum iudex ſententiam ferat, ita ex Donello *lib. 17. Commentar. cap. 25.* Petro Gregorio, Baldo, Riminaldo ſeniori, Felino, Saliceto, Maſcardo, Gratiano, Mainardo, Tuſcho, Calderino, Gaillio, Carrasco, Maſtrillo, Auferio, Giurba, Cabedo, Viuiõ, & aliis pluribus ego probaui *1. p. deciſ. Granatens. 48. n. 1. & 3.* ubi de illa quæſtione agimus, an propter uxoris, uel familia factum poſſit iudex reſuſari, & alia tradidimus *allegation. Fiſcal. 1. p. alleg. 2. per totam,* ubi an fiſcalis poſſit reſuſari, & nouiter Doctiſſimus Petrus Fontanella *in deciſionibus Senatus Cathalonie*, plures cauſas recenſet, ex quibus poterit iudex reddi ſuſpectus, *deciſ. 2. 7. 8. 9. 10. cum ſeqq. uſque ad deciſ. 17.* & paſſim omnes, Lanfrancus *de recusationibus*, Hieronymus Laurentius *de iudice ſuſpecto*, Scipio Robitus *in Pragmatic. de ſuſpicionib. Officialium.* Thoro *in Compend. deciſionum Neapolit. uerb. ſuſpecti & ſuſpicio.* Et Iuris Conſultiſſimus egregius Senatus Italiae, Regens Capicius Galeota *lib. 1. conuenerſ. 39.*

Ex quorum ſententia, & omnium quide recusationibus & ſuſpicionem iudicium ſcripſerunt, illud admiſſum, ut ſi iuſtè timere poſſit litigator ſuſpectũ illi iudicem eſſe in adminiſtratione iuſtitia, tunc reſuſatio procedit, idque prudenti iudicis arbitrio relinquendum, qui cauſis diſcuſſis, an affectatæ, iniuſtæ, uel uanæ, & illuſoriae, fuerint, cognoſcat, an rectè in ſuſpicionem ex prædictis poſſit induci, qui litigat, ut coram illo iudice reſuſato cauſam non peragat, quia cum ualde graue ſit coram ſuſpecto, iudice litigare, *c. quia ſuſpecti 3. q. 5. c. cum inter, de exceptionibus,* inde cautè omni iure diſpoſitum, ut litigatores, qui nimis anguſtiis litiũ vexantur, ultra à iudice nõ

vexari iura permittant, & ita leuis causa, quæ posset in suspicionem inducere, vt alteri ex litigatoribus iudex faueat, poterit admitti, Castrensis *lib. 2. conf. 3. 13.* & pluribus tradit Mascardus *de probationibus conclus. 953. n. 29. & 30.* Et leuem causam sufficere ex Maranta, Rotæ decisionibus, Perusino, Otafco, Farinacio, Carolo de Grassis, probauit Mastrillus *decif. 151. n. 46.* quem refert, & sequitur D. Capycius Galeota *d. controuers. 39. n. 46.* & probat & inimicitia, vel amoris causas per coniecturas induci, sufficere, ex Panormitano, Butrio, Imola, Milanensi, & Ponte, & præsumptam causam, etiam illam iudex ignoret, posse illum remouere, ex Iasone, Paride de Puteo tenet idem Galeota *num. 42. & 43.*

3. Vnde procedit Doctorum placitum, vt facilius iudex possit quam testis recusari, notauit Petrus Gregorius *lib. 49. Syn- tagm. iur. c. 3. n. 4.* reddens rationem, quia facilius est aliorum iudicum copia, quam testium, iudex enim quilibet peritus, cui potestas iudicandi conceditur, esse poterit: at verò testes illi solum producendi, qui rem de qua agitur, viderunt, cognoscunt, vel audierunt, & hanc rationem, ex Ioanne de Aronio, & Mainardo tradit Osvaldus *in notat. litt. G. cap. 25. lib. 17. Commentationum Donellii,* qui de hoc rectè tradit, *generaliter omnem iustam causam reiciendi testem ea infior circa iudicem ob certum periculum, testis enim solum testimonium deponit, iudex ex animi sui sententia iudicium fert.* Et in terminis ex Gaillio, Calderino, & Tuscho tenuit Carrasco *ad leges Recopilat. cap. 9. numer. 60.* & ex prædictis ego probaui *d. decif. 48. n. 1.*

4. Ex quibus etiam si iudici aliqualis iniuria fiat suspicione & recusatione. *l. litigatores. ff. de arbitris.* ex Baldo, Rebuffo, Angelo, Viuio, & aliis Giurba *decif. 54. num. 1.* tradit Imola *in c. ad hac 6. in vers. sed fortè, ad finem, de appellationibus,* & ideo nostris legibus causæ requiruntur vt supremi iudices, & magistratus recusentur, vt Senatores, & pœnæ indicæ contra recusatores, quorum causæ non admittæ, vel non probatæ. *l. 17. tit. 10. lib. 2. Recopilat.* Tamen, quia iustum est omnem suspicionem à iudiciis remouere, & litigatores ea vacare, & à quacumque vexatione exemptos reddi, etiam in iudiciis supremis causæ recusationis iure Hispano requirantur, quæ necessariae non sunt in iudiciis ordinariis, & inferioribus, quia

illi possunt recusari sine causæ expressione, sed solum sufficeret iudicem allegare suspectum, vt illi adiungatur Collegaad iudicandum, quem dicimus *Acomparado.* Verum in supremis iudiciis causæ probata, & admittæ facilius, eorum recusatio debet procedere. Tum, quia vbi maius periculum, cautius agi oportet. *c. vbi periculum, de elect. lib. 6.* & quia apud illos grauiora negotia iudicantur, & in eis maius damnum inferre potest iudex suspectus, quam in leuibus, vt pluribus probat Panormitanus *in cap. proposuit n. 5. de appellationibus,* quem sequitur D. Capycius Galeota *d. controuers. 39. n. 42.* ideo omnium Senatorum Hispaniæ praxis admittæ, vt facilius recusatio Senatorum, quam iudicum ordinariorum admittenda, vt inde velint Reges nostri ab omni suspicione supremos suos Magistratus vacare, & nullam subditis vexationem posse fieri à iudicibus, qui suo nomine iudicant, quia quæ à iudicibus ordinariis iudicantur, per appellationem possunt grauamina à superioribus reparari: at verò quando Senatores iudicant, à quorum sententiis appellatio apud nos non procedit, sed supplicatio apud ipsos, cum nullus ad alios iudices grauaminum sit recursus, inde cautius, & securius in his causis agi oportet, vt ab omni suspicione etiam leui litigatores possint vacare. Et ideo prædicta praxis Hispaniæ, & stylus salubris & iustus procedit, & in supremo iustitiæ Senatu in Castella obseruatur, vt facillimè ex leui, sed iusta causâ Senatores abstinere à iudicando decernatur, vt quotidie experimur.

His iustis fundamentis pro nostræ quæstionis resolutione, an Senator, qui ad Ordinem senatorium adscitus librum scriberet, in quo egerit de aliqua iuris controuersia, quæ postea in iudicio disceptatur, & potest pertinere ad decisionem causæ, de qua agitur, recusari possit ab illo ex litigatoribus, qui contra se opinionem habet illius scriptoris.

Et pro recusante facit primò, quia nulla maior causa est recusationis iudicis eo, quia votum suum aperuit, & propalauit: nam meritò ille, contra quem sententiam ferendam iudex insinuat, vel declarat, eum habebit suspectum, & approbatissima in iure illa causa censetur, ex traditis à Sesse *decif. 415. per totam. lib. 4.* Mainardus *lib. 1. decif. 94.* Rota *decif. 38. tit. de concess. Præbenda.* Giurba *decif. 54. n. 3.* vbi adducit *l. eos. C. de appellationibus.*

tionibus. Abbatem, Francum, Iasonem, Amatam, Riminaldum, Salicetum, Teptatum, Crauetam, Menochium, Intrigliolum, & alios plures, Tiberium Decianum *vol. 1. conf. 26. n. 9.* Alexand. Ambrosius *decif. Perusina 50. n. 7. p. 2.* Grassis *exceptione 24. n. 103.* Gratianus *disceptation. forens. tom. 2. c. 100. num. 57.* ex Portol. ad Molin. & alij, pluribus probauit Fontanella *decif. 9. per totam.* Quod etiam tenuit, & extendit Mastrillus *decif. 151. n. 54. & 55.* vt procedat, nedum si clarè propalauerit votum, sed per coniecturas colligi possit animi sui sententia, vt ex *l. obseruandum. ff. de officio Præsidis. l. ibi, Cuius animi motum vultus detegit. l. vbi falsi. C. ad l. Corneliam de falsis,* & comprobatur ex Abbate, Innocentio, Imola, Curtio, Riminaldo, & aliis. Vnde qui in controuersia & quæstione, de qua in iudicio disceptatur, animum suum scriptis suis declarauit, meritò vt suspectus habeatur, vt recusari possit.

7. Secundò facit, quia Aduocatus, qui alicuius litigatoris causam defendit, & patrocinatur, in eadem prohibetur esse iudex. *l. final. C. de assessoribus. l. qui præst. ff. de iurisdic. omnium iudicum. l. si quis. C. de postulando,* vbi exprimitur ratio, ne affectionis suæ, vel aduocationis memor in corrupti iudicis non possit nomen proferre, vt tradunt Doctores communiter in eis iuribus, ex Lanfranco, & Vincentio de Franchis probauit Mastrillus *d. decif. 151. n. 53.* qui *n. 51.* tradit ex eo fiscale non posse iudicem esse in ea causa, in qua fiscalis munere functus fuit, & omnium communis, & probata sententia, Aduocatum non posse iudicem esse in causa, in qua patrocinium sustinuit, vt apud nos in Castella praxis iudiciorum obseruat, ex *l. 18. tit. 15. lib. 2. Recop. & pluribus probat Fontanella decif. 10. vbi num. 12. cum seqq.* discuit, an possit, qui Aduocatus fuit, à partibus tacitè, vel expressè approbari, vt sit iudex in eadem causa, & *n. 21.* tradit, si Aduocatus subscripsit in causa, non posse illum à partibus approbari, & quasi iuri contrarium numquam in Senatu Cathalonie receptum, innumeris Giurba *decif. 58. n. 5.* vnde multo magis, qui in ea quæstione, de qua lis disceptatur, opinionem suam protulit, & typis in libro excudit, quasi illam sententiam, quam tenuerit, videatur defendere, vt meritò in eo casu à iudicio ferendo censeatur inhabilis, & recusationem iustam patiatur.

8. Tertiò, quia cum quælibet affectio

iudicis circa aliquam partem iustam reddat causam suspicionis, vt recusatio procedat, inde dubitatum, an possit recusari Episcopus ex causa Vicarij, qui ab eo eligitur, quasi affectus Vicarij influat in eum, vt tenuerunt ex Saliceto, Socino, Abbate, Imola, Felino *in c. insinuante,* per illum text. *de offic. deleg. & ex consil. 6. n. 33. post princip.* Crauet. affirmat Roland à Valle *in consil. 16. n. 8. lib. 2. Caball. milleloq. 866. p. 2.* Ripa *in c. 1. n. 44. de iudic.* Hieronym. Laurent. *in tract. de iudice suspecto, c. 4. n. 7.* & videnda, quæ in simili notauit Bobadill. *lib. 1. Polit. cap. 12. n. 39.* & inde ex aliquorum sententia potest iudex recusari, à cuius sententia interlocutoria appellatio interposita, etiam non edocto de grauamine potest ab appellante recusari, ne ad iniuriã reuocet appellationem, vt ex *c. ad hac 6. c. proposuit, de appellationibus,* ex Nauarro, Aufrerio, Deciano, & Farinacio probauit D. Capyc. Galeota *lib. 1. contr. 39. n. 20. & 21.* ex quo multo magis censebitur non spernere iudicem opinionem suam, & contra illam iudicare, vt suspicio, & recusatio rectè procedant.

9. Quartò. Quia qualis fuerit animus, ex præcedentibus colligitur in postea gerendis. *l. sed & Iulianus. §. proinde. ff. ad Macedonianum,* quia exitus acta probant. *l. aut facta. §. euenit. ff. de pœnis,* ex Melo & Crauetta tenuit Surdus *decif. 307. n. 11.* & in terminis recusationis Capycius Galeota *d. controuersia 39. n. 36.* ideo ex eis, quæ scripsit in suis commentariis Doctor, qui aliquam opinionem tenuerit, meritò quid postea debeat in iudicio decernere, poterit colligi. Et si iure apud omnes Doctores iusta recusationis causa censeatur similem causam habere, & idem iudicium prosequi illum, qui sententiam ferre oportet, vt infra notatur. Ideo recusandus, qui in illa opinione fuit, quæ contra alium ex litigatoribus iudicium explicat, & decidit, quia mutatio opinionis & animi non præsumitur, iuxta *l. non ad ea. ff. de condit. & demonstrat.* ex pluribus Menoch. *presumpt. 40. n. 32. lib. 4. & presumpt. 165. n. 5.* Si equidem iudex etiam minimum fauens vni ex partibus legitime recusatur, Capycius Galeota *vbi proxime n. 18.* quanto magis recusandus, qui non in minimo, sed in negotij expeditione & sententia pro aliquo ex litigantibus opinionem tuetur, & scriptis in libris suis defenderit. Et hæc sunt fundamenta, quæ huius dubij recusationem fouent, vt iudex, qui similem causam habet, vel iudicauit, recusari possit,

& ex Aretino, Innocentio, Rebuffo, Capycio, Menochio, & Zephalo probauit Intrigliolus *decif. 47. n. 18. & 19. vbi n. 20. & seqq. tradit*, quæ dicatur similis causa, & pro hac sententia vide Robitum *in de suspic. officialium. prag. 1. n. 50. & 55. impressionis nouæ.*

10. Pro contrario verò, vt in hoc casu, ex prædicta causa recusatio locum habere non possit, suadetur primò, quia cum in eadem lite & ipso iudicio de quo agitur, Doctor non scriberet, sed in discussione generali quæstionis, vel controuersie in commentariis generalibus, vel libro, de ea opinionem proposuerit, non videtur animi sui sensum exprimere quoad disceptationem & litem de qua recusatio intenditur, cum quia, vt alias tradit IC. *in l. natura 4. ff. de prescript. verbis*, plura sunt negotia quam vocabula, diuersæ valde, & dissimiles possunt esse qualitates & circumstantiæ, quæ diuersam iuris sententiam suadeant, nam, vt alias traditur ex facto ius oriri. *l. si ex plagiis 53. §. in clino Capitolino. ff. ad l. Aquiliam. l. fin. in principio. ff. de iur. iurando. Menoch. conf. 2. n. 208. Petr. Barbosa in l. Titia n. 25. ff. soluto matrimonio. Anton. Monach. Florentin. decif. 38. n. 7. Ioan. Baptista Costa de facti scientia & ignorantia. inspect. 16. n. 1. Leand. Galganez. de iur. public. lib. 2. tit. 29. n. 17.* vnde argumentum suspicionis sumi non potest ex eo quod generaliter de quæstione in abstracto Doctor scripserit, quia facti species, & qualitates mutare solent, & debent iuris dispositionem, & decisionem eius, quod decernendum, & iudicandum. Quemadmodum qui fuit Aduocatus in aliqua lite, etiam in simili inter alias partes, si fuerit iudex, non potest recusari, vt ex Arimino Tepato, Vincentio de Franchis *decif. 87. n. 18.* ex Roselio & aliis probauit Giurba *d. decif. 54. n. 5.* & Aduocatus qui fuerit in alia causa penitus separata, non sit ex eo recusandus, tenuerunt Maranta, Niger, Hondedeus, & Menochius, etiam si causa in qua recusatio intenditur, originem haberet ab alia, vel ei esset connexa, Philippus Francus, Bertazola, Aufrelius, Farinacius, Grassis, Gratianus, & Carolus de Tapia, quos refert, & sequitur Giurba *vbi proxime dicto n. 50.* & interminis, & in causa simili, non possit Aduocatus qui fuerit, etiam si non possit esse iudex in eadem causa, poterit tamen esse iudex in simili, non recusabitur, vt ex Franch. *decif. 87. n. 18.* tenuit Dominicus Iason *Prag. de Antefato vers. 3. q. obser-*

uat. 3. n. 116. ideo multo magis, qui nec in causa patrocinatus, nec in consimili consilium dedit, sed generaliter de quæstione scripserit, quæ aliquam affinitatem habere potest cum eo, de quo hodie iudicium disceptatur, non poterit recusari.

Secundo, illud fortius vrget, cui numquam rectè posse responderi videtur, nam in eadem causa, iudicio, & ex ipsis actis iudex, vel Senator, qui fuerit cum aliis duobus Senatoribus. Vnde necessario sententia quæ protulerit ab eo probatur, & suffragium illius esse constabit, cum apud nos in Senatibus non possit valere, nec proferri sententia, aut publicari, nisi tria Senatorum suffragia concurrant. *l. 23. tit. 5. lib. 2. Recop. vbi pluribus aorat Azeuedo in d. lege 43. ex n. 1. & sone ad l. unum.* Tamen in supplicationis & reuisionis instantia, de qua *tit. 19. lib. 4. Recopilat. ille*, qui certe & manifestè liquet, illius voti, & sententia fuit, quando nulla probationes, aut aliquid noui actis accesserit, adhuc is de cuius voti publicatione constat, quia sententia constat illud esse iudicis votum, quia si ne illius concordia nullo modo proferri sententia possit, adhuc nullo modo potest recusari Senator & iudex causæ primæ instantiæ in supplicationis gradu, ab eo, qui in prima sententia ab illo Senatore condemnatus fuit, eo solum quod prioris instantiæ iudex fuit, nisi alia causa intercesserit, vt ex recepta praxi, & stylo iudiciorum in nostris Senatibus & Tribunalibus aperte constat, vt de hoc nullus adhuc dubitauerit, vt eo ipso, quo iudex animum suum, & votum declarauerit in sententia ferenda: nam ex illius suffragio litem necessario constat quando solum tres Senatores, vel iudices eam pronuntiarunt apud nos in supremis Senatibus Audientiarum, Cancellariarum, & Consiliorum, non possit inde iudex recusari, nisi aliæ extrinsecæ causæ viterius interueniant, quæ à iure aliunde recusationem inducant, idque fortius adstringet, si consideres in eodem iudicio inter easdem partes ex eisdem actis sententia visionis primæ instantiæ Senatus lata fuit, quia nullo alio interveniente, quod possit mutationem voti inducere, non præsumendam. Et supra adductis *num. 9.* animum talem præsumi in sequentibus, qualis antea fuerit in præcedentibus, quod magis procedere debet in Doctore, qui in libris, vel commentariis suis, antequam iudex esset, de aliqua iuris controuersia opinionem suam, &

animi

animi motum, vel sensum expressit, non respiciens causam, nec acta iudicialia, de quibus hodie agitur, non vidit, nec pro illis iudicat, sed antequam iudex esset in abstracto, & generaliter de opinione quæ potest aequaliter pertinere ad litem, in qua hodie recusatio intenditur, scripserit, & animi sui sensum explicauerit, & minus litigator suspicari poterit, vel timere de prædicto scriptore, qui non visis actis illius iudicij, nec litigatorum qualitatibus perpensis, aut facti circumstantiis, quàm de alio iudice, qui in eadem causa inter easdem partes, & ex ipsis actis contra illum iudicauit. Vnde si apud nos iste iudex & Senator nullo modo ex prima sententia recusari potest in supplicationis instantia, & causæ remissione, multo minus talis Doctor, & scriptor, quia in libro suo aliquid de quæstionis controuersia scripserit quod possit ad præsentem quæstionem pertinere, non visis probationibus, quæ sunt vehicula ad iudicium, & quæ iudicem cogere videntur ad ferendam sententiam, vt iuxta allegata, & probata ferri debeat. *l. illicitas. §. veritas. ff. de officio Præsidis. Ordinatio Lusitanor. lib. 3. tit. 63. in principio, & tit. 66. in principio. D. Thom. 2. 2. q. 67. art. 7. Lessius de iustitia & iur. lib. 2. c. 29. dub. 10. n. 84. Ludouic. Torres in 2. 2. D. Thom. de iustitia disp. 48. dub. 2. num. 4. & 5.* Ex pluribus Valasco *axiomat. iuris verb. iudex n. 115.*

12. Nec poterit elidi hoc argumentum eo quod ab aliquibus in contrarium dicebatur differre causam necessariam à voluntaria, quia in iudice muneris iudiciarij necessitas illum cogit ad sententiam ferendam. *l. de qua re. ff. de iudiciis, Bartol. in l. 1. n. 3. in princip. de iurisdict. omnium iudic. & in l. qui potior. num. 1. ff. de iudiciis.* Ab scriptore qui non habet necessitatem scribendi, vt iudex ex necessitate muneris iniuncti excusetur, & immunis reddatur à recusatione; Doctor verò, quia nulla cogente necessitate commentaria sua & scripta ediderit, valeat & possit recusari, iuxta quod de differentia causæ necessariæ & voluntariæ notarunt. *l. uxorem. §. pater naturalis. ff. de legatis 3. Cardinalis Tusch. practicar. concl. litt. N. concl. 23.*

13. Quippe id potius respicit euasione (vt sic dicamus) non responsum, aut congruam, vel iustam rationem, quia ceteri non potest causa voluntaria scribere de iuris scientia, quando valde Republicæ expedit in quacumque disci-

plina scientiarum quæ quis ad omnium vtilitatem viderit expedire, scripserit, typis excuderit, & sapientia suæ documenta ediderit, & quàm vtilis & necessarij sunt scriptores, & valde honorandi, & adiuuandi, statim dicemus. Sed etiam nullo modo ultra id causa voluntaria scribendi non potest considerari in eo, qui antequam in albo Senatorum adscriptus, ad munus iudiciorum assumetur, non præsumens de hoc casu, nec posse iudicium dari, de ea re scripserit, quia nunquam dici potest ex voluntate sua in illam iudicandi necessitatem se concessisse, de qua hodie disceptatur; quia regulariter iudicia redduntur in iuitum, ex parte iudicis & litigantium, & illorum cunctus, casus fortuiti censentur in iure, vt notatur *in l. 3. §. idem scribit. ff. de peculio. Bart. l. tam ex contractibus ff. de iudiciis.* Et differentia quæ solet in iure, & à legum Doctoribus considerari inter causam voluntariam & necessariam, nullo modo in hoc casu procedit, iuxta quæ de tali differentia notarunt Doctores *in l. uxorem. §. pater naturalis. ff. de legat. 3. Signorolus conf. 148. num. 3. Castrensis consil. 133. Tusch. verb. causæ necessaria, & voluntaria, litt. C. conclus. 149.* Ex quibus apparet nullatenus posse congruere talem differentiam nostræ quæstioni, & cum recusatio, & eius causæ, & forma omnino æquiparètur appellationi, vt ex pluribus tenet Robertus Lancellotus *cap. 12. & c. 6. de attentatis post recusationem iudicis, num. 8. tom. 5. tract. Doctor. p. 340.* inde qui fuit iudex in prima instantia, & de eius suffragio constat, vt prædiximus, nullo modo potest recusari in secunda instantia supplicationis; multo minus ille, qui antea scripserit, non respiciens eam controuersiam, vel iudicium in quo recusatio intenditur.

14. Tertio, etiam quia cum scriptor non egerit in specie de hac quæstione, aut iudicio, de quo disceptatur, sed generaliter de iuris quæstione, quæ aliquo modo potest id respicere, non ex eo iusta potest in iudice suspicio ad recusationem præsumi, quia diuersitas facti, & casus circumstantiæ diuersum ius constituere possunt, *d. l. si ex plagiis 53. §. in clino ff. ad l. Aquiliam*, eis verbis: *Respondi in causa ius esse positum.* vbi plura exempla tradit IC. Alphanus & Duarenus *lib. 1. disputationum cap. 41.* & vt notauit Dec. *conf. 584.* quælibet mutatio circa factum ius facit variare, & Cagnolus *in l. 1. n. 11. C. de edendo*, vt non possit bene determi-

nari

nari quæstio iuris, nisi plenè constet de facto, & eius circumstantiis, ex Baldo, Iafone, Fulgofio, Corneo, Ripa, Orasco, & aliis tradit Petrus Barbotia in l. Titia 35. num. 24. & 25. ff. soluto matrimonio. Et in terminis recusat omnis notanda sunt verba Carrasci ad leges Recopilationis c. 9. agens, quando consimilis causa dicatur, vt iudex possit recusari, & adducto Ioanne Andrea, & Aufreio tradit num. 253. eis verbis: *ubi dicit hoc relinqui iudicis arbitrio, quæ causa similis sit, sed cautè, & perspicaciter hoc est tractandum, & iudicandum, cum ex facto ins oriatur, & ex varietate facti, quæ frequentissima est, varietur ius, & solebat ducere Dominus Antonius Padilla, & Meneses, vt audiui à Domino Licentato Ioanne Fernandez de Boaneis, nunc meritisimo Indiarum Consiliario, Iamas vi pleyto que tenga la cara como otro. Quod proclamabat Padilla, dum esset Regius Auditor, & postea Præses Indiarum. Igitur non qualibet causa dicitur consimilis, & debet ad recusationem allegari, & probari quòd talis causa consimilis ei, super qua recusatio cadit, dependens sit, & litigatur super ea ab Auditore, vel iudice Ecclesiastico recusato, quòd si nec consimilis sit, ita ex desiderio victoriæ in sua causa desideratur eadem vincendi causa in aliena, ob quam affectio, vel suspicio sit legitima boni viri arbitrio, merito excluditur recusatio.*

15. Quibus addenda sunt verba Plinij iunioris lib. 2. epist. 6. penultima, ibi: *sequitur est varius euentus: nam duobus consiliis vicimus, totidem victi sumus: notabilis profus, & mira res, eadem in causa, isdem iudicibus, isdem Aduocatis, eodem tempore tanta diuersitas accedit, casu quidem, sed non vt casus videretur.* & apud Terentiū in Phormione, ex tribus Iurisperitis, qui de causa confulebantur, vnus aiebat, alter negabat, tertius deliberandum censebat, videndus Natta in præmio lib. 3. consiliorum, Afflictus ad constitutiones in præmio num. 19. & de contrarietate Arestorum magnæ Curie Parisiensis, latè Paponius in præfatione Arestorum, colum. fin. referens plura exempla, & de varietate iudiciorum, & praxi Hispaniæ, Emanuel Castro in l. Gallus §. & quid si tantum 2. p. num. 73. ff. de liber. & posthum. Et huius variationis philosophicam rationem tradit Decianus in Apologia aduersus Alciatum cap. 10. Marfilius, & alij, quos refert Thesaurus in præfatione suarum decisionum num. 33. quem locum tribuo amico meo Dom. Laurentio Ramirez de Prado in supremis Castellæ & Indiarum Consiliis Se-

natori: nam de hac re cum illo disputans hunc locum allegauit Thesauri, cuius valde notanda verba referenda d. num. 33. ibi, *Nec mirandum est, quòd idem Senatus diuersimodè quandoque iudicet, siquidem natura hominis prona est ad dissentendum, vt est videre notabile exemplum in l. penult. ff. de acquirend. rerum dom. inter Paulum, & Labconem, & idem euenit in sacra Rotæ Romana totius orbis lumine, vt testantur Casiodorus decis. 9. num. 15. & sequenti Sarmiento, & alij, quos refert Magdalenus allegans illud prouerbiale dictum: Rotæ rotat, cuius variationis ea potissima est ratio, quòd in Rotæ, & in Senatu non semper iidem sunt iudices, & tempore meo vidi quater totum hunc Senatum mutatum, & qui succedunt in demortuorum locum, indicatorum memoriam non habent, prout est hominum diuersa opinio, præsertim in causis dubijs, aliud censuerunt ab eo, quòd à prædecessoribus in eodem Senatu iudicatum fuerit. Præterea quamuis idem videatur casus, plerumque tamen euenit, vt aliqua etiam leuis circumstantia factum mutet. Quintilianus institutionum Oratorum lib. 5. cap. 2. ideo dicere solebat Curtius iunior, qui licet senex esset, & in casibus in numeris consulisset, nunquam tamen euenit, vt idem per omnia esset casus. Accedit quòd quandoque à plano, & sine multorum librorum reuolutione vno modo iudicatur; postea verò in alio casu facta maturiori cõsideratione & studio aliter cõsuetur, quòd cõuenienti sit se ipsum corrigere. c. ne inuitatis, de constit. Nec id inconueniens iudicauit D. Augustinus, qui in multis opinionem suam retractauit, integrum librum retractationum edidit. Et in multis Rotæ decisionibus traditur, Domini recesserunt à decis. Et ego multoties, vt infra num. 18. contra quæ in libris decisionum generaliter, & in abstracto tradideram, ex causæ, personarum, & actorum circumstantiis contra iudicauit.*

16. Tum etiam facit, quòd ad diuersitatem, & dissimilitudinem causæ, quam expendimus, notatur circa tres sententias conformes, quæ exequi debent, ex Clem. vnica, de re iudicata, quia si in vna ex eis sententiis aliqua differentia intercedit dici termini assignationem, vel aliam qualitatem iudices addiderunt, non dicitur sententia similis, seu conformis, nec exequi poterit, vt in terminis Alexander lib. 2. consil. 77. in principio. Tusch. præf. littera S. conclus. 172. num. 20. Rota per Farinacium decis. 98. num. 4. ad fin. 1. p. recentiorum & consil. 103. n. 5. D. Salgado de Regia protectione 3. part. cap. 16. num. 48. &

& quando in vltima sententia additur qualitas, vel reseruatio facta partibus, quæ non erat in sententiis anterioribus, non similis, nec conformis sententia dicenda, vt mereatur executionem, sed dissimilis censenda & difformis. Alexander lib. 7. consil. 73. in principio. D. Salgado d. cap. 16. num. 43. Amato lib. 1. variat. resolut. 7. num. 24. Quod etiam locum habet, & procedit, quando in vltima sententia additur forma, modus, aut qualitas diuersa ab aliis, quia tunc non est dicenda similis, vel conformis, Oldradus consil. 188. Burfatus consil. 219. num. 3. 4. & 6. & per totum. Farinacius d. consil. 103. n. 5. Laderchius Tremolensis consil. 173. colum. vltim.

17. Et confirmatur à Hieronymo Gabriele volum. 1. consil. 56. vbi reprobans D. Courruuiam, & alios, tenuit, sententias quæ continent diuersas summas, non esse concordēs, vel similes etiam in minori summa, si actio, quæ intenditur, est indiuidua, & summæ sunt diuersæ, & separabiles, & exequi non possunt, & rectè comprobatur Barcius decis. 112. num. 6. cum sequentibus. Et notanda verba Ferentilli in additionibus ad Buratum decis. 368. num. 8. ibi: *Sententia concepta per vnicū capitulum, & vnica verborum structura, si est excessiua in parte, est nulla ratione indiuiduitatis, quia in indiuiduis in minori summa non est minor, & vtile per inutile vitatur, iuxta decisionem Putei 315. in correctis, quem passim Rota sequitur, vt in decisione 221. num. 2. & sequentibus 2. parte diuersorum, & decis. 333. sub num. 3. part. 2. recentiorum, & in Perusina societatis 20. Maij 1624. coram bona memoria VValis, & in aliis, & sufficit quilibet excessus & differentia etiam in modico, Rota dict. decis. 221. num. 1. part. 2. diuersorum, ad dict. decis. 333. num. 3. part. 2. recentiorum.* Et in compromissis, & arbitriis, quæ ad instar iudiciorum redacta. l. 3. §. tametsi, ff. de arbitris, procedit sine dubio, ex Hieronymo Gabriele consil. 56. Barcius dict. decis. 112. ex num. 4. vsque ad num. 8. Surdus consil. 452. num. 61. volumine 3. Ex quibus si quælibet causæ dissimilitudo, aut differentia summæ diuersam sententiam inducit, vt ex diuersa qualitate non possit causa similis cõferri, etiam si aliàs qualitas à iure inesse videatur, & in maiori summa minor comprehendatur. l. 1. §. si stipulanti, ff. de verbor. obligat. l. cum furti 9. in fine, ff. de in litem iurando. l. diem proferre. §. si plures, ff. de arbitris, l. si quis cum totum 7. ff. de except. rei iudicat. cap. 1. Io. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars I.

de arbitris lib. 6. ex Tusch Pichardo, Ioanne Maria, Nouario, Afflictò, & Thesaurò tradit Valasco axiomatice iuris litt. M. num. 3. fol. 301. Multo magis non erit causa similis dicenda illa, in qua vltra facti illius qualitates, & circumstantias iudicij, Doctòr scripserit circa quæstionem iuris, vt inde quasi ex simili causa possit haberi suspèctus, cum quælibet minima, & diuersa qualitas processus & partium possit omninò iuris decisionem mutare.

18. Quod magis procedit, si consideres multoties in nostris Senatibus, vbi Magistratibus secretum iniunctum suffragiorum, vt non reuelent ea, quæ à iudicibus de causa, aut animi sui motu seferint, iuxta l. 36. titul. 4. l. 6. titul. 5. lib. 2. nouæ Recopilationis, ipsos litigatores sæpiùs falli, quia suspèctum censent illum iudicem, quem fauorabilem sibi habuerunt, & circa recusationes multi errores, & iniustæ suspiciones partium, quibus Senatores, qui iudicant recusationes, non debent indulgere, vt in terminis suspitionis causas odiosas cõferri oportere, nec adiuuandas, ex Boherio & Tapia tradit Mastrillus decis. 214. num. 20. cum D. Couarruuia & Rotæ decisionibus Fontanella decis. 25. num. 27. etiam sæpe falluntur litigatores. Et quotidie ego expertus litigatores iudices aliquos habere suspèctos, & contra illos querelas proponere, qui in illorum fauore suffragia dederunt, & nihil magis apud nos vsitatum, & sæpiùs vidi in Cancellaria Granatensi, & his diebus in Collegis Senatoribus supremi Consilij, & apud me expertus, quia cum intenderetur recusatio, quæ postea effectum non habuit in lite iam visa, & in prima aula datis suffragiis eo prætextu, quia 1. p. decisionum Granatensium, quandam opinionem retulerim, quæ vni ex partibus fauere non videbatur, suspicio, & recusatio contra me opposita est; tamen ego in fauorem eius partis, quæ intenderat recusationem, suffragium dederam, & causam in discordia remiserim ad aliã aulam Collegis iudicibus eum condemnantibus.

19. Quod sæpe procedit ex Aduocatorū consilio, qui intendunt iudicia protrahi, & longas moras contrahere, vt quod Paulus Iouius refert in vita Marchionis Piscarij, dum Præfectus Gallorum in propugnaculo vrbs Pizignitoni sua sit militibus, quibus præerat, qui accedentem Piscarium belligerum, & celebrem Ducem ad mœnia propugnaculi, vt recognosceret per se, vt moris habebat Quomodo

quomodo expugnationem pararet, cum vellent icu fluminis tormentarij illum occidere, subiunxit hæc verba, quæ Aduocatis rectè possunt congruere: *Sinimus illum, vt ex bellis bella ferat, vnde nobis stipendia procedat.* Et valde conducere possunt notanda verba Barclaij, in sua Argeni lib. 3. pag. 661. dum Ibburanem Consiliarium Regem monentem introducit eis verbis: *Nunc æterna sunt iurgia, vt si cum sumptibus sit molestiarum ratio, grauius putes sic vincere, quam confestim damnari: illud est potissimum quod exigit tuam curam, amputa ambages, constitueque spacium, vltra quod nullis litibus fas sit senescere: nam & modum, & numerum progressæ sunt artes, ac nomina, quibus miserimos clientes Patroni, & iudices frustrantur articulatum, & lentè hos discernunt, qui semel perire potuerant. Sæpe itur ad iudices, causa narratur, aliquot anni abeunt, necdum contestatio litis (vt vocant) audita est, herent Patroni in causis minoribus, que nunc sponte, nunc eorum studio nascuntur à prima hæc præludia adornant, his proclamant inauditis iter ad verum iudicibus esse non posse. Sic dubia ex dubiis feruntur, scimmani dilatione pereunt litigantes: magna ô Rex in insontes, inopesque iniuria: nam qui in diuitem inimicum pauper incidet, tam longo, & sumptuoso itinere conficitur procumbitque. Denique lassus, nec recuperato iure inultus. E mulo minus suo quam huic proluxa æquitati irascitur, nec quare cum tamdiu iudicibus placeat, & patronis ad se delatos cruciari, nempe ex mora, & tempore sua opera æstimatur, sic patronis, inquam, crescit merces, multa scripsisse, multa audiuisset, quamquam ea præstabat compendio fieri, acerrimè vendunt. Eo peiores quod quæ peccant ipsi iustitiæ imputant, imò multoties iudicium iniustitiæ imputant suam auaritiæ, & praua consilia. Præterea consuetudine videndi miseros, & deinde faciendi Aduocati exuunt humanitatis sensum, aut potius miserum esse non credunt litigare, ita duri ad quæstus, parum supplicibus mouentur, & ab his tantum culti, saltem amant longiora ipsos exercere imperia. Hæc non de doctissimis Patronis, qui in nostris Senatibus intercedunt, doctrina, iustitia, & virtutibus pollentibus, sed de rabulis, qui moras iudiciorum neclunt, & vt differant litis recusationes iudicium iniuste affectant, quæ rectè nostris legibus ad certos terminos & causas circumductæ, & similiter iudiciorum instantiæ*

limitatæ. l. 9. tit. 6. part. 6. l. 7. tit. 29. part. 7. & circa terminos & formam recusationis Senatorum. l. 1. 2. 3. 4. 12. 14. 15. l. 20. & 21. tit. 10. lib. 2. Recopilationis.

Quartò denique in terminis nostri casus, vt qui doctrinam in Commentariis iuris scripserit, non ex eo possit recusari, si postea iudex fuerit in lite, ad quam prædicta doctrina pertinere possit, tenuit Rouitus in eadem specie ad Pragmat. 11. de feudis num. 43. cis verbis: *Ipse Marchio proposuit recusat onem aduersus personam meam, quasi quod ex his à me scriptis inter alios; in eodem tamen articulo ego propalasssem votum meum; sed iunctis duabus aulis fuit reiecta hæc, vti non legitima, per decretum S. C. die 16. Aprilis 1623. penes Secretarium.* Quod etiam idem Rouitus probat Pragmat. a 1. de suspitionibus officialium num. 49. & 50. Et quamuis Aduocatus nullo modo possit esse iudex in eadem causa, in qua antea fuit Aduocatus, vt etiam si à parte non opponatur, sit remouendus à iudicando, & quæ contrà fierent sint nulla, & adducit nostram l. 10. tit. 5. part. 3. & Zasium, Lancelotum, Aymonem, Crauettam, & Auilesum Doctorem Hispanum; tamen qui fuit Aduocatus, poterit vt iudex interuenire in alia causa, simili, scilicet, vbi controuerteretur idem iuris articulus, sed inter diuersas personas, & vti que si illa causa, in qua fuit Aduocatus, est finita, vel ipse non interuenit amplius, vt Aduocatus poterit interuenire, vt iudex; fecus autem si ipse interueniat vt Aduocatus, siue in prima, siue in secunda instantia, vt vtrumque casum decisum refert Franchis decis. 87. num. 18. prope finem. Et notanda verba eiusdem Rouiti dict. num. 50. ibi. *Et illud idem decisum fuit per sacrum Consilium iunctis aulis post longam disputationem in suspitione proposita aduersus me per Marchionem Laveni in causa contra cum mota per Ioannem Vincentium Branciam, sub prætextu, quòd in ea venit disputandus idem articulus, de quo ego scripsi consulendo vt Aduocatus, pro Ioanne Vincentio Peña in allegationibus insertis in Pragmat. 11. numer. 2. cum sequentibus, sub die 16. Aprilis 1622. Et iterum sub die 1. Aprilis 1623. iunctis Consiliariis quatuor aularum in suspitione proposita aduersus me per Illustrissimum Ducem Nuceria in causa vertente cum Domina Hieronyma Pignatella super successione status*

Mor

Montisleonis ex his, qua ego scripseram pro Comite Saperaria in tribus primis Consiliis meis, volumine 1. Et in specie Ioannes Maria Nouarius in Collectan. Pragmat. 15. tit. de suspitione officialium, postquam num. 41. pluribus probauit esse iustam causam recusationis, si ante sententiam iudex animi sui votum aperuit. Sed num. 42. tradit hæc verba: Sed cessabit suspicio respectu iudicis, qui composuit librum, & ibi suam patefecit opinionem de articulo, de quo tractandum erit, vt ita decisum, &c.

21.

Rursus in eisdem nostris terminis plura pro hac sententia notauit & tenuit Thoro in compendio decisionum, verb. suspicio proposita aduersus iudicem, qui librum composuerat. vbi tradit, si in his scriptis aliquam opinionem iuris authoritatibus corroborando firmauerit, si fortè contigerit de aliqua consimili quæstione, in qua opinionem suam tenuit, in iudicio deducta iudicari deberet, an obstat, vt tanquam votum suum propalans suspectus reddatur, & contrariam sententiam tenet, vt non possit recusari, & distinguit de exemplo Aduocati, quia aut tractatur in materia consiliorum à Doctore prolatorum, siue oretenus, siue in scriptis, & potissimum typis traditorum, ex quo Doctores & Aduocati licitè vendere possunt iustum consilium. cap. non licet 11. quæst. 3. Cagnolus in l. 2. num. 579. ff. de regulis iuris, ex Fusco, Viuius, & aliis comprobatur, & tunc ob tale interesse facillimè ad suam opinionem sustinendam variis legum rationibus comprobare nitantur Aduocati, vt rectè dixerit Grammaticus decis. 104. num. 1. *Illi negant plerumque piper esse nigrum, & aliquando dicunt illud esse album.* Et, vt dixit Gratianus tom. 2. disceptation. cap. 186. num. 64. *Nulla mala causa est, quam peritus non facit bonam, & quia Doctores consulentes corrumpi facile possunt pretio, aut precibus.* Gratianus ibi num. 65. Antonius Maria Corratius lib. 1. comm. opinion. tit. 6. num. 47. idcirco non ita creditur Doctoribus aliquid asserentibus in consiliis, quam in lecturis, Cæsar Barcius decis. 50. num. 13. Hieronymus Laurentius decis. 78. num. 7. Menochius lib. 2. de præsumpt. quæst. 71. num. 48. Si igitur ageremus de Doctore, qui in tractatibus, lecturis, vel potius Commentariis de aliqua opinione egerit, vbi poterit cessare pretij occasio, & inde magis ei creditur, & facilius contingere posset variatio opinio-

Io. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars 11.

nis, cum eo casu variare licitum esse probant supradicti, & mutationem inde procedere; quia quotidie nouæ meditationes & phantasmata in nobis generantur, Baldus in l. 1. num. 5. C. de his qui ante apertas tabulas, Sylua nuptialis lib. ultimo in tit. *Quomodo iudicet per communem opinionem, num. 26.* & illud cui magis credi oporteat consulenti, vel qui in lecturis, aut Commentariis scripserit, non oportet attendi, quando in materia iudicandi, vt nostra, versamur, non attenduntur ea, quæ à Doctoribus consultata sunt, vel tractata, aut lecta in scholis, vel typis tradita. Etenim, inquit textus in cap. iudicantem 30. quæst. 5. *Iudicantem oportet cuncta rimare, & ordinem rerum plena inquisitione discutere, interrogandi, respondendi, obiciendi præbita patientia ab eo, vt ibi actio ambarum partium illuminata sit, & tandiu actio ventiletur, quousque ad rei veritatem perueniatur;* quocirca non solum iudicare debet iudex secundum allegata & probata, l. illicitus §. veritas, ff. de officio Prætoris; sed etiam omnes iuris rationes inuestigare, cum inciuile sit iudicare nisi tota lege perspecta. l. inciuile. ff. de legibus; contingere quoque posset diuersitas facti. Et quemadmodum pro vtraque parte consulere non prohibentur, quando factum variatur, vt ex Casaneo in consuetudinibus Burgundie probat Thoro, similiter ex noua phantasia Doctor, qui hodie consuluit pro vna opinione, cras pro alia consulere poterit. Ursillus decis. 1. num. 11. Similiter in iudicando etiam refragantibus quæ Doctor scripserat, cum in iudiciis veritas magis exquiratur, & variatio opinionis facilius admittitur, & potissimum ex diuersitate facti, ex qua ius oritur. Et similiter ex variatione personarum posse ius mutari, notat glossa antepæultima in l. iusiurandum. ff. de iureiurando. Ita quòd sicut facta mutantur secundum naturæ cursum, eadem glossa in §. 1. in principio, Authent. de consanguineis, & verinis fratribus. Ita pariter & homines in eorum opinionibus, cum tot capita, tot sententiæ, glossa in cap. quorundam, de verbor. significat. in Extrauag. vers. vt capita, & hac ratione perpensa tradit Cassaneus decis. 9. n. 15. de caus. possess. & propriet. Rotam tã in antiquis, quam in nouis, in quam pluribus decisionibus contrariū iudicasse ex diuersitate Auditorū, cum nihil inter eos tam stabile esset, quod non aliquam patiatur mutabilitatem.

Qq 2

tem

tem, §. *ut autem, Authent. de non alienand. aut permutandis rebus Ecclesiæ,* & hoc contingit ex naturæ conditione mutabilitatis capaci. Vnde mortales ipsi ob varietatem ipsorum, varij esse monstrantur in voluntatibus. *l. quia poterat. ff. ad Trebell.* Sic circumscripta hominum conditione in quolibet homine varietatis, seu mutabilitatis ratio contingere possit, vt hodie pro vna opinione, cras pro alia consulat, ex noua ratione, quod non erit adscribendum ignorantix, sed potius sapientix, cum mutatio consilij, vel iudicij sit sapientix. *l. nonnumquam, in principio, vbi Glossa. ff. de collatione bonorum.* Hoc ex Ro- uito, & alijs tradit Thoro *vbi supra*, cuius ad litteram notanda sunt verba *d. verbo suspicio, ibi. Quapropter contingere possit, vt si quispiam, vel consulendo, vel legendo, aut libros edendo, vnam sequatur opinionem, tamen in iudicando aliter determinare possit ex circumstantijs requisitis in iudicio ex debito iudicantis officio. Idcirco officere non videtur iudicanti, si opinionem aliquam in lucem ediderit, vt propterea suspicione aliqua redargui possit, maxime si idem casus inter alias personarum contigerit, in quibus suspitioni litare non possit, per ea, quæ in consimili iudicatum per sacrum Consilium reliquit Franchis decis. 87. in fine, in sua propria persona decisum circa suspitionem allegatam, eo quod dum in simili causa iudicaturus erat, pro alia simili fuerat Aduocatus: nam per sacrum Consilium non fuit admissa talis suspicio, quamquam causa similis relicta sit iudicis arbitrio, fundat Giurba decisione Sicilia 54. n. 6.* Hæc ille.

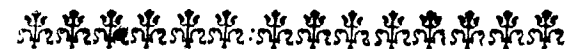
22. De quo meam sententiam non expri- mo; quia in hoc supremo Consilio iustitiæ causa nunc pendet, an ego pro opinione, quam in decisionum libris scripsi, suspectus in lite, quæ vertitur, habendus. Et semper quod Senatus tot sapientissimis Consiliarijs assidentibus in hoc & in omnibus decreuerit, pro iusto, & certo existimauerim, & circa id consideranda erit affectio, quam qui Aduocatus consulens, vel scribens poterit habere in puncto iuris, vel causa, cum iudex fuerit, & an iustè in sententia ferenda de illo suspicio sumatur, vt iuri litigantium succurratur, & iudicia ab omni suspicione, & sorde possint vacare.

23. Denique tamen illud animaduertendum, ne ex hac causa leuiter, vel sine

affectione iudices vt suspecti remo- ueantur, aliter iustè ab inscriptione, & doctrina, qua honorandi, & præmijs afficiendi possent deterreri, si pro scrip- tione suspectus, aut iniuria recusationis afficiatur, cum illud maximè in cura Principibus esse debet, ingenia & artes maximè fouere, vt de Vespasiano laudat Suetonius, & sanè magna parentibus debemus, quod sumus, illorum est, sed plura doctis; quia quod tanquam moriamur illorum est, parentes vitam de- derunt, sed perituram, nec ultra mor- tem vivere docuerunt omnium lecto- rum oculis, auribus, animis, ex quo plus scriptoribus, quam parentibus de- bemus, cum ab illis non morituram, ab his morituram vitam acceperimus. Et meritò laudata pulchra Sigisfundi Im- peratoris digna vox: *Ego illos amo, quos natura alijs antestari voluit, atque doctis- simum quemque Regni, muneribus ad- mouebat factum etiam hoc ab Alexan- dro Seuero, de quo Lampridius tradit, & de Gratiano de Constantino patre refertur dicere solito, quando doctis viris præmia, & honores conferebat, Solui quod debui, & adhuc debeo quod solui, vt refert Carolus Scribanus de instit. Politic. Christian. lib. 1. cap. 26. qui etiam lib. 2. cap. 14. post plura elegantissima, quæ in laudem, & vtilitatem Scriptorum tra- diderat. Eius notanda verba ad solatium, & exhortationem scribentium ad litteram subiungenda, & ad fin. cap. 14. subdit ibi: de fructu, & sperata scri- ptionibus opinione quid dicam? Incerita hæc, nec tamen idcirco animus deponendus, fir- mandus magis, & generoso ausu accenden- dus, nihil sperare posse ignorans calamitas, audacia sæpe pro utilitate est, & vniuersè etiam in magnis magnum est. Respondet optatis euentus? Bene est; non respondet. Ce- natus semper in laude fuit; neque enim tam tenuis scriptio, quæ non aliquam refert laudem. Non places omnibus? Ne Deum quidem; displicet multis factum maximè viris. Places paucis? maximum laboris spiritus quæ sua factum retulit, si vel vni prudenti, docto que placuit; satis enim magnum Thes- trum doctus docto, prudens prudenti est. Non placet patriæ? placebit exteris, & latius nomen diffundet. Non placet suis? placebit alienis, & mirari discent, quos domestici negligunt. Non placet ætati sua? placebit scuturæ. Patitur obtractatores? Nullum ma- gnus factum sine criminatione fuit, mutuo in-*

nectuntur

nectuntur virtus, & amulatio, eruditio, & ob- tractatio, nec metue, crescunt laudanda ad- uersis, & clarior scriptio est, quæ amulum pa- titur, inuidia virtutis sol est, iaceret hæc sine illa densa obtenebrata nocte: in lucem illa æmula protrudit. Non viuerent quorundam scripta, si inuida manus, & lingua defuissent, vitam inuidia dedit. Aliorum etiam non vi- uerent, si persecutor non fuisset, fuit, vixe- runt. Quid. Quod ab ignibus non vni vita, & à tortoris manu nemo legisset, ni tortor ac- cessisset, desiderium carnis ex prouocauit, sitim etiam & famem. Iam quoties persecutor gla- dius scuit, non vita vixerunt meliore? Non deponat ergo scriptor animum; neque obiiciat metu. Quid si nulli placeat? Placeat sibi vel hoc solo beatus, quod horas bonas expleuerit bene, fors malè expleturus, si scriptio defuisset. Et sanè hac vna plurimorum scelerum occa- sionem præcisam negare nemo potest; hac enim vna vitiiis depulsis virtutes succrescere sciunt omnes. Displaceat ergo licet liber, sat digna la- boris merces, vt virtus sibi, sic scriptio auctori suo est, vt vel sola otij, quod criminum prope omnium mater esse consuevit, fuga sat ampli- ter scriptorem suum remuneretur. Hæc do- cèt & eleganter Scribanus.

ALLEG. CXIX.

De officiorum venditione à Re- ge facienda, & nouis officijs creandis.

- 1 Rex potest officiales creare, vt fructus iurisdictionis, & in eis habet fundatam intentionem. Rex quomodo possit officia augere. *c. ea que ad decus, de constitutio.*
- 2 Princeps an possit præiudicare iuri alterius in officiorum creatione, quando non principaliter, sed causatiuè agit. *Authentic. vt determinatus sit numerus clericorum.*
- 3 Officiorum venditio an licita sit. *l. 1. ff. de constit. Princip.*
- 4 Officia in Principis patrimonio iudican- tur. Officium qui renunciare potest, nisi in ma- nibus Regis, facere non valet, aliter nul- la est renuntiatio.
- 5 Reges cum queritur, an aliquid facere pos- sint, non tam de potestate, quam de voluntate disputatio.
- 6 Contractus Principis illum ad obseruan- tiam obligat.

- 7 *l. digna vox. C. de legibus.* Princeps in his qua respiciunt contra- ctum, vtitur iure priuati. *c. 1. de probationibus.* Deus etiam ex promissione obligatur.
- 8 Princeps an de plenitudine potestatis, vel Pontifex possint contractum suum re- uocare.
- 9 Contractus Principis vi m legis habet. *§. sed quod Principi, Inst. de iure naturali. l. 1. de constit. Princip.* *l. Casar. ff. de publican. & vectigal. l. penult. C. de donation. inter.*
- 10 Princeps contractus, si non obligarent ad obseruantiam, esset Princeps extra com- mercium, & deterioris conditionis, quam priuatus. Contractuum obseruantia pertinet ad ius gentium. *Fidem obseruare est iuris naturalis.*
- 11 Officia pro quibus Princeps pretium rece- pit, non potest reuocare, vel dimittere. *Authentic. de Refendarijs sacri Palatii, §. maneat igitur. c. unico, vt ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur.* Princeps remouere non potest officium, quod pecunia accepta concessit.
- 12 Verba Principis, y lo asseguramos por nuestra palabra Real, habent vim iuramenti. Princeps tenetur ad obseruantiam eius quod iurauit. *Iuramenti infirmitas & relaxatio fieri non potest à seculari potestate, sed per Ec- clesiasticum facienda.*
- 13 Officij concessio pro pecunia transit in con- tractum.
- 14 Immemorialis præscriptio habet vim ti- tuli validioris, qui possit excogitari. *l. 3. §. ductus aqua. ff. de aqua quotidian. & æstiuæ. l. 8. tit. 1. §. lib. 8. Recopilat. c. super quibusdam. §. præterea, de ver- bor. significat. l. 1. §. fin. ff. de aqua pluuiæ arcenda. l. lumina. ff. eod.*
- 15 Immemorialis fortiozem titulum tacitum inducit, quam expressum, quia titulus expressus potest à Principe reuocari, non autem immemorialis.
- 16 Facultatiuum ius solum dicitur quando aliquis potest vti facultate sine mini- sterio alterius; secus verò quando eget alterius ministerio, quia potest præ- scriptione immemoriali facultas tolli.
- 17 Interpretatiua consuetudo multum prodest ad declarandas concessiones factas à Principe.

l. si de interpretatione 27. cum l. seq. ff. de legibus.
c. cum dilectus, de consuetudine.
c. cum venissent, de institutionibus.
l. i. tit. 10. lib. 5. Recopil.
l. cum de suo 10. C. de legib.

18 *Hispani Doctores, qui tenuerunt Principem non posse in preiudicium tertij, cui officium vendidit, alia officia concedere. l. studentibus. C. de officio Præfetti urbis.*

19 *Doctores Hispani qui idem tenuerunt, & num. 20.*

21 *Itali Doctores pro eadem sententia. Decisiones plures referuntur contra Fiscum, ut Princeps non possit venditis officiis in eorum preiudicium alia noua vendere, vel concedere.*

Authent. de Referendariis sacri Palatii.

22 *Galli Doctores qui eandem sententiam tenent, ut Princeps non possit augere officia, quæ venditis preiudicium afferant.*

23 *Author suspendit iudicium suum in hac questione, quia lis de illa pendet. Principi suadendum ut officia pro pretio non vendat, licet facere possit.*

24 *Princeps semper debet suos contractus seruare, & quantum illi damnum irrogent Consiliarij, qui suadent, vel insinuant a fide data Principem posse desistere.*

De Iure Regio ad creanda noua officia Decurionum, Tabellionum, & similia, & an procedat, si in iam creatis, aut venditis Rex se obligauerit ad noua officia non præstanda.

1. **R**egem posse creare Magistratus, & ad illum pertinere officia Reipub. constituere, vt ex Baldo, Ioanne Andrea, Laudensi, Rauenate, Afflicto, Cæpolla, Rolando, Bossio, Oldrado, Deciano, Corfeto, & aliis innumeris probauit Mastrillus *de Magistrat. lib. 1. cap. 4. per totum*, vbi plurima congerit. Et id non solum in officiorum creatione, sed etiam in augmento, & ampliacione, vt cum Bartolo, Baldo, Nigro, Valasco, Mario, Muta, Luca de Peña, Platea, & aliis idem Mastrillus *lib. 1. de Magistr. c. 18* id quia creatio Magistratum, & officiorum est fructus iurisdictionis, Baldus *rit. de pace iuramento fir-*

*manda. §. ad hoc, n. 4. & in l. 1. §. initio. ff. de officio Præfetti urbi. Alexand. lib. 4. cons. 25. n. 2. Ioann. Andreas ad tit. quæ sint Regalia, per textum in c. ea quæ ad decus, de constitution. idem Baldus & Doctores in l. 1. q. 6. ff. de officio Consulibus, & in l. fin. C. de officio Præfetti vigil. Franchis decis. 166. num. 3. Cancerius lib. 3. variar. c. 9. n. 14. Camillus Borrellus de præstant. Regis Catholici, c. 21. n. 19. & 20. Bobadilla lib. 1. Polit. c. 16. n. 42. qui tenent creationem officialium esse commodum fructus veri dominij iurisdictionis, & illius dominus habet fundatam intentionem, Felinus *in c. cum olim n. 2. de maioritat. & obedientia. Menoch. lib. 3. præsumpt. 97. n. 30. D. Molina lib. 1. de Hispanor. Primogen. cap. 25. n. 1. & 2.**

Secundò. Rursus, vt possit Princeps præiudicare iuri alterius in officiorum creatione, & augmento, quando id principaliter non facit, nec id præcipue intendit, sed casualitè, vt in terminis tradit Cabedo *1. p. decis. 132. n. 3. & 4. Cassaneus, Bossius, D. Couarr. & Valasco. Idem Cabedo 2. p. art. decis. 12. Et faciunt, quæ notant idem Cabedo decis. 18. & decis. 22. & 23. & per textum in Authent. ut determinatus sit numerus clericor. Et Angelus tradit, quòd licet qui fundauit Ecclesiam taxauerit numerum Clericorum, tamen auctis facultatibus potest augeri, Felin. *in c. cum accessissent. de constitut. & in terminis officiorum Antonin. Maurus allegat. 18. per totum, vt Princeps officia augere, & videndus Iacobus Gallus cons. 58. vt possit in preiudicium Tabellionum, qui creati fidei possit, prætextu augmenti litium, alios Tabelliones creare.**

Tertiò, quia non solum id procedit in creatione officiorum, sed in eorum venditione, quam licitam esse, argum. *l. 1. ff. de constitut. Princip. Bartol. Bald. & Doctores in l. Barbarius. ff. de officio Prætorij. Cynus in l. 1. C. ad leg. Juliam de ambitu. Archidiacon. in c. non debet 23. dist. n. c. cum Afflicto, Cassaneo, Castaldo, Nauarro, Matienzo, D. Thoma, Caietano, Bañez, Azor, Salon tradit Mastrillus *de Magistrat. lib. 1. c. 20. num. 1. 2. 3. & 4. cui addendus Menchaca controuers. illustr. c. 45. n. 1. Cabedo 2. p. decis. 24. n. 3. quia dominium officiorum in Principe consideratur, & ideo vendere illa poterit, quia cum bona temporalia sint, possunt æstimari pretio, ne fructuosa officia dicerentur, si Rex, vel Princeps gratis illa inferre cuique deberet, vt ex Baldo, D. Thoma, Caietano, Soto, Azore, Rebello, tradit Mastrillus *d. c. 20. n. 7. cum seqq. & ex communi***

ni Theologorum sententia officia ex sua natura esse vendibilia, & pretio æstimabilia, cum sint temporalia, honorifica, & vtilia, & venditio procedat, si non habent aliquid spirituale annexum. Aragon, Banez, Michaël Salon, Syluester, Medina, Lessius & omnium Theologorum schola admittit, tribus tamen qualitibus, vt tradit Mastrillus *vbi proxime n. 15. vt vendantur personæ dignæ, pretium sit moderatissimum, & fiat ex magna necessitate, cui non possit alia commodiori via occurrere.*

4. Quartò, quia ad eò Regis officia censentur eius iurisdictionis, & illius fructus, vt quamuis Princeps concedat facultatem nominandi illi, cui datum officium, adhuc nominatio fieri non potest sine permisso, licentia & facultate Principis, vt praxis quotidiana apud nos obseruat, & legibus Hispanis cauetur, & multis probauit Mastrillus *d. c. 20. n. 54. cum seq. vbi supra n. 7. tradit officia numerari inter bona, & in patrimonio Regum, quia officiorum iurisdictionis, exercitium, & administratio à Principis auctoritate & potestate dependet. Simancas de Repub. lib. 6. cap. 26. Bobadilla lib. 1. Politica cap. 14. n. 17. Menchaca lib. 1. illustr. cap. 42. & 43. n. 9. cum seqq. Gutierr. lib. 2. Practicarum q. 64. num. 5. Aceuedo cons. 8. n. 6. & ideo officij renunciatio nisi in manibus Regis concedentis fieri non potest, aliter censetur nulla, vt ex *l. legatis, & ibi gloss. ff. de officio Præsidis. cum Bartolo, Baldo, Panormitano, Butrio, Zabarella, Corrasio, Parisio & aliis pluribus probauit Mastrillus de Magistrat. lib. 1. cap. 24. num. 11. cum seqq.**

5. Sed contraria sententia, vt quando Princeps in venditis officiis se obligauerit alia noua non vendere, vel creare, aut si ex venditione noui officij, aliorum, quæ iam vendita, exercitium impediatur, vel emolumenta diminuantur, non possit Principem id facere, & ius acquisitum tollere, pluribus rationibus, & autoritatibus comprobatur. Nec agimus de potestate Principis, sed de voluntate, vt aliàs diximus *1. p. decis. Granatens. 8. n. 1. quia semper creditur Principem iustum quod fuerit, decernere velle, & numquam blandiri debet Principibus, vt illis velimus persuadere, eorum potestatem ultra leges, & iustum extendant.*

6. Pro quo primò facit, quia contractus Principis illi ad obseruantiam obligat. *l. digna vox, vbi Bartol. Castrensis, & alij. C. de legibus. idē Bartol. in l. penult. C. de donation.*

inter virum, & in l. fin. C. de transact. Bald. & Iason in l. 1. ff. de constitution. Princip. Socinus vol. 1. cons. 32. & vol. 3. cons. 4. Grammatic. cons. ciuil. 100. & decis. 65. n. 26. Rolandus à Valle vol. 2. cõf. n. 26. & cons. 66. n. 2. & vol. 3. cons. 45. n. 8. Becius cons. 56. num. 8. vol. 1. Peregrinus de iure fisci lib. 1. tit. 3. num. 44. & lib. 6. tit. 1. num. 8. Menoch. lib. 2. præsumpt. 10. num. 49. Menchac. illustr. cap. 51. n. 29. Tapia in l. fin. c. 9. num. 5. in 2. p. de const. Princip. Panormitan. Decius Ioann. Andr. Butrius, Imola, & reliqui Canonistæ in c. 1. per text. ibi, de probat. idem Decius in c. relatum, notabili 2. de præbend. Felinus in c. que in Ecclesiarum, de constitution. Alciatus de præsumptionibus regul. 3. præsumpt. 8. Rodolphin. de absoluta potestate Principis c. 6. n. 171. cum seqq. Afflicto. decis. 282. & 361.

Cuius ratio est: nã in his quæ respiciunt contractum, Princeps vtitur iure priuati, vt notatur *in d. c. 1. de probat. Bald. in cap. 1. §. de inuestitura, tit. de noua forma fidelitatis, in vsibus feudorum. Franchis decis. 17. n. 6. Crauetta cons. 640. n. 9. Surd. decis. 2. n. 21. cum seq. Menoch. cons. 201. num. 138. qui & supradicti tenuerunt, etiam contrahendo cum subdito Principem efficaciter obligari. Abbas vol. 2. cons. 94. Castrensis volum. 1. cons. 317. n. 5. Ruinus vol. 1. cons. 90. n. 4. & vol. 5. cons. 130. num. 19. Paris. vol. 1. consil. 111. num. 53. Corneus vol. 2. cons. 70. n. 10. vt de Deo omniũ conditore ex promissione obligatur, tradit Bald. *in l. 1. ff. de pactis. adducens Magistrum sententiarum, Decius in cap. relatum, de præbend. & consil. 689. n. 7. & in l. debitori n. 14. ff. si certum petatur. Crauetta cons. 241. n. 12. Curtius senior consil. 68. n. 2. Follerius in praxi censuali, verb. & summi iuris n. 4. Ferretus volum. 1. cons. 32. Rodolphinus vbi proxime c. 6. n. 18.**

Et ad eò procedit, vt nec de plenitudine potestatis possit Princeps contractum suum reuocare, vt per Canonistas *in d. c. 1. de probation. Baldus in c. 1. §. ad hæc tit. de pace iuramēt. formanda. Ioannes Orotus in l. omnes populi, colum. 21. vers. secunda declaratio. ff. de iust. & iure Socinus vol. 4. cons. 86. n. 14. vbi tradit hoc etiam intelligi in Romano Pontifice, prout similiter tradit Iason vol. 3. cons. 86. num. 9. Decius cons. 286. n. 6. & cons. 689. num. 7. Grammatic. d. decis. 65. n. 27. & cons. 100. in fine. Bursatus cons. 160. n. 36. vol. 2. Follerius, Zephalus, & alij plures, quos refert Rodolphinus d. n. 170.*

Et ad eò verum est, vt contractus Principis vim legis habere tradatur §. sed quod Principi.

Principi. Instit. de iure naturali. l. 1. ff. de con-
stit. Princip. l. Caesar. ff. de publican. & vecti-
gal. l. penult. C. de donatio. inter; in quibus
iuribus Doctores notarunt communi-
ter, & tenuerunt Menoch. *conf. 1. n. 241.*
Bartol. *in d. l. Caesar. Iason in l. ciuitas num. 5.*
ff. si certum petatur, Carolus Ruinus lib. 1.
conf. 9. num. 11. Stephanus Gratian. *lib. 4.*
disceptionum forens. c. 310. num. 9. Gaillius
lib. 2. obseruationum cap. 127. num. 8. ex Va-
lasco, & aliis Osvaldus ad Donellum
lib. 12. commentar. cap. 22. in notatis lit. Z. ex
quo *ibi litt. Q.* Cabucio, Petro Gregorio,
Zasio, Castalio, & D. Gregorio Lopez,
Madera *lib. singulari animaduersionum iuris,*
cap. 35. ego notauit. p. Fiscalium allegat. 3.
num. 1.

10. Necessarium enim fuit hanc potesta-
tem, & auctoritatem habere Principis
contractus, alias enim deterioris condi-
tionis esset Princeps, quam priuatus, qua-
si ad obseruantiam contractus non tene-
retur, esset extra omne commercium, vt
tradit Bald. *in l. Princeps, lectura 1. ff. de legi-*
bus. Iason in l. 1. ff. de pactis. Rolandus à Val-
le *vol. 3. conf. 43. n. 10.* cum à contrahendo
cum Principe omnes fugerent, & quia,
vt notant Doctores, hoc casu Princeps
cum sit omnium Præful, esset omnium
exul. Peregrinus *de iure fisci lib. 1. tit. 3. nu-*
mer. 44. Tapia *decis. 23. n. 103.* Gloritus *in*
responsio 1. 2. p. n. 80. Nam licet Imperato-
ri & supremo Principi Deus subiecerit
leges, non tamen contractus ex quibus
obligatus, vt quamuis etiam si lege ge-
nerali dominium adimere Principi con-
cedatur, tamen contractus ab ipso Prin-
cipe initus non poterit lege reuocari:
nam etsi propter causam possit Princeps
alicui dominium rerum suarum adime-
re; tamen non poterit tollere ius qua-
situm ex suo contractu, quoniam Princeps
auferendo dominium subdito non venit
contra fidem suam, vel promissa, vt quo-
ties reuocat suum contractum, & domi-
nia fuerunt inuenta à iure gentium; sed
fidem seruare est de iure naturali. & Bar-
tol. *in l. si id quod. ff. de condict. indebiti,*
comprobat, quia seruus est capax obli-
gationis naturalis, & tamen non est ca-
pax dominij, & obligationem quæ ex iu-
re naturali ad fidem seruandam, poten-
tiores esse, vt tradit Castrensis *lib. 1. con-*
sil. 317. n. 5. qui inde colligit concessionem
Principis, quæ transierunt in contra-
ctum, reuocari non posse, vt notatur *in*
l. item eorum. §. Decurionis. ff. quod cuiusque
uniuers. nomin. & pluribus hanc distin-
ctionem probauit Antonius Petra de po-

testat. Princip. cap. 32. n. 145. & cum Surdo,
Peregrino, Paschalis, Mandello, Sylua-
no, Tuscho, & aliis ego notauit *d. alleg. 3.*
n. 3. 4. 5. & 6. & per totam latè probauit,
quod solum ex causa publicæ utilitatis,
vel iniustitia contractus possit Princeps
illum refranare, ab eo recedere, vel re-
ducere ad æquitatem, aut æqualitatem.

Secundò: nam quamuis officia iurif-
dictionalia sunt ad libitum reuocabilia,
quasi precario à Principe concedantur,
id tamen non procedit, quando in præ-
mium, vel pro seruitiis concessa, vel pro
pretio essent empta, quia tunc non pos-
sunt ad libitum reuocari, quasi ex pretio,
quod Princeps recepit necessitate Re-
gia urgente, vt hodie fit, dominium of-
ficij in subditum transit, vt nullo modo
possit reuocari in totum, vel in parte, aut
aliqua mutari effectus cõcessionis, vt
notauit Bald. *in l. qui se patris n. 34. C. unde*
liberi, & addenda verba Auth. de Referendariis
sacri Palatii. §. maneat igitur, ibi: Maneant
igitur secundum que prædiximus. nunc in ca-
dem figura; hæc autem tua eminentia cogno-
scens custodiat, vt nullo tempore transgredia-
tur aliquid eorum, que à nobis sancita sunt,
c. vnic. vt ecclesiastica beneficia sine dimi-
nutio conferantur, in Decretalibus, §. om-
nibus, eis verbis: Quia non licuit ex pactio-
ne, vel conuentione quacumque sub modo, ac
tenore præscripto concedere nullum officium, &
tibi retinere prouentus. Belluga *in speculo*
Principum, rubrica 9. n. 30. & 31. Guillel-
mus de Perno *conf. 16. colum. 2.* Rebuffus
in tract. de nominatio. q. ult. n. 22. Camillus
de Curtis *tract. de feudis lib. 1. §. potest quo-*
que. Bernardus Laurentius *de potestate*
Regia cap. 28. n. 19. Vincentius de Anna
allegat. 44. n. 6. Franchis *decis. 370. n. 4. vsque*
ad 7. post Bartolum in l. in concedendo. C. de
aqua pluuiæ arcenda. Menochius *conf. 1105.*
& conf. 34. n. 13. Bertazola *lib. 2. consil. cri-*
iminali 267. Petra *de Potest. Principis cap. 24*
n. 245. Carolus de Tapia *de consil. Princip.*
cap. 9. num. 94. Soto *de iust. & iure lib. 3. q. 1.*
art. 4. Gregor. de Valent. *q. 7. de accepta-*
tione personar. puncto 2. §. 5. & faciunt ver-
ba Guillermi Benedicti in cap. Rainutius,
verb. duas habens filias n. 35. vsque ad 38. de
testament. Unde Principes illi, qui pro benefi-
ciis concedendis pecuniis accipiunt, officarios,
à quibus premium habuerunt, reuocare non
possunt, cum beneficium, aut priuilegium ac-
cepta pecunia concessum non possit à conceden-
te reuocari, nec à suis successoribus, secundum
Baldum, &c. quia tunc ex contractu sunt ob-
noxij ad verbum suum non faciendum irri-
tum, ex contractu enim, cum sit de iure gentium,
etiam

etiam Imperator, imò summus Pontifex li-
gatur.

12. Maximè quando contractus fuit iura-
tus, vt hodie in omnibus similibus con-
cessionibus adiicitur clausula: *yo assigu-*
ramos por nuestra fee y palabra Real, quæ ha-
bet vim iuramenti, vt tradit Nicolaus
Moron *de tregua & pace vers. & ubi, sub*
verb. Principis. Surdus decis. 119. n. 20. &
decis. 234. n. 9 & 10. Bertrandus *conf. 262.*
num. 5. vol. 7. Bursatus *conf. 78. n. 19. vol. 1.*
ibi, quod hoc ipsum etiam inuatur consuetu-
dine, quia Principes sub his verbis iurare soliti
sunt, & censetur argumento textus in l. sem-
per in conuentionalibus. ff. de regul. iuris. Idè
Bursatus *conf. 304. num. 31.* Iason *lib. 3. conf.*
91. ex num. 6. vsque ad n. 11. Aymon Cra-
uetta *vol. 6. conf. 693. n. 22.* Neuisan. *consil.*
68. num. 44. & quod prædicta verba Prin-
cipis promittentis sub fide, verbo, & di-
gnitate sua, ibi, *por nuestra fee, y palabra*
Real, sunt irreuocabilia; in terminis ultra
prædictos probauit Mynfingerus *centu-*
ria 1. obseruatione 17. num. 1. & 2. & acce-
dente iurifurandi religione Imperato-
ria potestas, & maiestas ei subiicitur, vt
quadam lege inuolabili Baldus *vol. 3.*
conf. 161. n. 4. Mandellus Albenis *vol. 1.*
conf. 185. num. 26. vbi tradit contractum
Principis iuramento firmatum non posse
ab illo tolli, vel infirmari, etiam in vim
legis, vel statuti, & procedit, etiam si iu-
sta causa reuocationis interuenerit; quia
excedit potestatem sæcularem iuramē-
ti infirmatio, & ideo relaxatio iura-
menti, quando facienda, per iudicem
Ecclesiasticum fit, vt notarunt Iason *in*
l. fin. n. 26. ff. qui satis dare cogantur. Ludo-
uicus Romanus *conf. 437. num. 6. ad finem.*
Becius *volum. 2. conf. 116. n. 3. 4. & 5.* Be-
roius *vol. 1. conf. 180. n. 11.* Crauetta *vol. 5.*
conf. 963. num. 15. & 16. & iuramenti re-
laxationem esse solum priuatiam iudi-
cis Ecclesiastici, notarunt post Doctores
in cap. 1. de iureiurando, & in cap. fin. de foro
competenti. Guido Papæ, Aufrierius, Gu-
tierrez, Salcedo, Farinacius & alij plures,
quos latè in terminis tradit Bobadilla
lib. 2. Polit. cap. 17. num. 52. in glos. lit. C. vbi
multis probat tantam esse vim iuramen-
ti, & ad iudicem Ecclesiasticum eius ob-
seruantiam, & relaxationem pertinere, &
propter illud laicum fieri posse de foro
Ecclesiastico, & ideo dubitat, an Prin-
ceps secularis possit legibus suis prohibere,
ne in contractibus iuramentum
adiiciatur in fraudem iurisdictionis Re-
giae, & sæcularis, & omnino iudicis
Ecclesiastici esse omne, quod pertinet
Ioan. Bapt. Laxra *Alleg. Fisc. Pars 11.*

ad vim, & dissolutionem iuramenti, con-
stanter & sine dubio tenet idem Bo-
badilla *dict. lib. 2. politica cap. 18. num. 173.*
& praxis apud nos sine dubio obser-
uat.

13. Tertiò, quia negari non potest hanc
venditionem, vel concessionem offi-
ciorum pro pretio esse contractum onero-
sum. Bald. *in d. l. qui se patris. C. unde liberi,*
Natta *conf. 511. n. 9. & conf. 512. n. 15.* Ro-
land. *vol. 3. conf. 13. num. 11.* Surd. *conf. 419.*
num. 53. Gozadinus *conf. 14. ad fin. & conf.*
62. num. 19. Tapia *in l. fin. 2. p. c. 9. in princ.*
ff. de const. Princip. Felinus in cap. que in Ec-
clesiarum, num. 51. de constitution. Quia vbi
interuenit pretium, intelligitur emptio,
& venditio, & sic dicendus contractus,
Bartol. *in l. 1. §. 1. ad finem. ff. de superficie-*
bus, vbi Alexander in additionibus, Ro-
manus *conf. 252. num. 3.* Natta *conf. 657.*
num. 3. vol. 4. & addenda quæ ego notauit
decis. Granatensi 12. num. 17. 18. 1. part. pro
explicatione, & conciliatione *l. natura-*
liter §. & si quidem. ff. de prescriptis verbis,
cum l. fin. ff. de condict. causa data, & ideo,
quælibet concessio obtenta pro pretio,
vel vbi de eo mentio fit, transit in vim
contractus. Lofredus ex Baldi authorita-
te *decis. 125.* Iason *vol. 1. conf. 105. vers. sex-*
to. Abbas *in cap. nouit, de iudiciis.* Ancharr.
in cap. 1. num. 8. de constitut. Ioann. Beronius
decis. 38. num. 4. ex quibus & aliis com-
probat Antonius Petra *de auctoritate, &*
potestate Princ. c. 32. in 2. dub. n. 136. cū seqq.

14. Præsertim si obseruantia subsequuta,
maximè consuetudine, & præscriptione
immemoriali, firmetur prædicta concessio,
quia ita obseruatum, vt Princeps of-
ficia concessa non reuocet, diminuat, &
alia non augeat; quia cum immemorialis
habeat vim tituli validioris, & qui à
Principe concedi potest, vel apertè ex-
cogitari, vt latissimè innumeris rela-
tis D. Ioannes del Castillo *lib. 7. de tertiis*
c. 27. per totum, & insinuat vulgaris *l. 3. §.*
ductus aque ff. de aqua quotid. & astiu. ibi,
iure constituti, quasi non solum ex ea con-
stitutum aliquid censetur, sed iure con-
stitutum loco habeatur; & operetur omnes
effectus, qui possunt à iure produci, qua-
si priuilegium ex immemoriali produca-
tur cum omibus clausulis, & qualitati-
bus necessariis ad eius validitatem, &
robur, & denotat expressè lex nostra
8. tit. 15 lib. 4. Recop. vbi loquens de præscri-
ptione immemoriali, tradit eis verbis:
que sea auida en lugar de titulo bastante. Et
iuuant verba Zeph. *conf. 4. conf. 459. n. 1. &*
2. ibi, quod hæc præscriptio, vel consuetudo di-

atur habere vim legis, constitutionis, decreti, privilegij, solemnitate, vel expressi pacti, & presumptionis iuris & de iure. Et colligitur ex cap. super quibusdam §. preterea, de verb. significat. l. 1. §. fin. ibi, vetustatem vim legis obtinere. l. luminas, in principio, ibi, vetustas, que semper pro lege habetur. ff. de qua plura arcenda, & comprobatur Bellonus consil. 1. num. 5. & 6. & cons. 458. num. 86. & que 71. & cons. 459. num. 7. & tradit pactum legem dici inter pacificos, etiam inter Deum & homines omnino obseruanda.

15. Et quia privilegium tacitum, quod ex immemoriali causatur, potentius, & firmitus est, quam expressum: nam istud potest à Principe reuocari, cum voluerit: at verò quod ex immemoriali procedit, non potest reuocari, iuxta Decium in l. creditori C. de pactis. Aymon Crauetta cons. 649. n. 9. & 10. vol. 4. & prescriptionem immemoriam æquiparari veritati, pacto, titulo, & cõcessioni expressæ, sic perinde habetur, ac si titulus legitimus, & potentissimus produceretur. Et apparet videri Principem ex fortiori titulo, qui excogitari posset, concessisse. Sic sanè omnem, & quemcumque titulum includit, fortioremque, quam alium specificum, cum aduersus alium multa obiici possent, quæ cõtra titulum, quæ ex immemoriali inducitur, nõ admittuntur, vt latè probauit D. Castello tom. 7. de tertius c. 3. n. 8. 10. & 14. c. 7. n. 13. c. 2. 2. per tot. & c. 28. per tot. & n. 7. & vt tradit Tusch. Practic. litt. T. concl. 4. per totam, & Franciscus Becius cons. 180. n. 2. Quod admodum si aliquid in privilegio Principis esset expressum, non dubitaretur de eo, ita etiam dicendum extante immemoriali. Et ideo, vt tradit Castillo c. 25. contra immemoriam non admittitur in integrum restitutio.

16. Quod etiam procedit, quamuis non fuerint actus negatiui, vel prohibitiui, ex quibus videatur incipere prohibitio, & causari immemorialis, si actus, ex quibus causetur, publici, & notorii fuerint Regis Magistratibus, & Ministris, vt de illis dubitari non possit, quia inde inducitur scientia, & patientia Principis irrevocabilis, vt aliud non requiratur, Antonius de Butrio in c. cum tanto, num. 35. de consuetud. Natta vol. 2. cons. 406. num. 20. D. Castillo d. cap. 28. num. 4. vers. verè tamen, & illud vulgare placitum Doctorum, vt in negatiuis, nisi à prohibitione, non causetur præscriptio, etsi per mille annos, quasi in facultatiuis, quia id procedit, & locum habere potest, quando in

casu contra quem opponitur præscriptio, potest aliquis vti suo iure absque aduersarij ministerio; quia tunc quidquid permiserit, videtur actus solum facultatiuis, & non potest incipere contra illum præscriptio: at verò cum necessarium est alterius ministerio vti, vt in electione officialis, si aliquis vteretur eo iure, quod spectat ad Principem, videlicet solus munere fungeretur; nec Princeps cum posset aliud eligere, non fecisset, tunc non debet ceteri actus facultatiuis, sed quod respicit ius partis, & iudicium, & potest intendi, & locum habet, & incipere præscriptio, vt in reliquis aliis actionibus. Ita distinguunt Bald. in rubrica num. 3. & 4. C. de conditione ex lege, Romanus, Angelus, & Imola in l. si finita. §. postea autem. ff. de damno infecto. Aymon Crauetta vol. 1. cons. 111. num. 23. & que ad finem, & mirabiliter, & in specie tradit Zephalus cons. 176. num. 47. & que ad 50. vol. 2. statuens prædictum, vt in facultatiuis præscriptio non censetur, procedere in iuribus negatiuis, quibus potest vti is, cui competunt ex se ipso, absque ministerio aduersarij, vt in iure ædificandi in suo, vel si mihi competat ius coquendi panem ad quemlibet furnum, vel vti molendino, tunc si per mille annos non vtar hoc iure, non propterea illud amittitur. l. viam. ff. de via publica. Et in casu procedunt, quæ in contrarium expendant Doctores; secus si competat aliquod ius dependens à ministerio alterius, sine quo illo iure vti non possum, vt in fidelitate, qua dominus ex se ipso frui non potest, sed opus est facto communitatis, quæ iuret, & impleat contenta sub fidelitatis iuramento: ideo hæc non dicitur facultas, sed est ius, quod in iudicio deduci, ac peti potest, si non præstetur, ideo præscriptio rectè tollitur, & illa causatur, & Zephalus n. 51. subiungit hæc verba. Quod illa est mera facultas, cui non præscribitur, quæ competit affirmatiue, & negatiue ex voluntate eius, cui competit, vt Canonicis facultas optandi, & non optandi, atque ita utroque modo sua facultate viuatur, veluti declarat Felinus in c. cum accessisset num. 41. de constit. Hactenus Zephalus. Ex quo cum Princeps venderet officium, absque eo quod pactum intercederet, ne aliud crearet officium; sed tamen per tempus immemoriam non creabit, vel si pactum in venditione adiiceret, ne posset aliud vendere, quia non potest ex sua voluntate solum vti facultate nominandi alium officialem; quia

quia in primo casu non dependet solum ab ipso Principe facultas, sed illa vti debet cum ministerio alterius nominandi, & in secundo quando se obligauit nouum officium non creare, multo magis ex sola facultate Principis non dependet nominare, quia ad id non faciendum sibi legem imposuit, & obligauit, nullo modo ius facultatiuum respicit nominatio, vt præscriptione non tollatur ex prædictis.

17. Quartò id maiorè ratione habet quãdo consuetudo firmata interpretatione, & obseruantia subsecuta, ex qua Princeps non consuevit alia officia, quàm vedita, & creata de nouo concedere, si dandum ex noua concessione iam venditis officiis sequeretur; quia videtur obtinens illa possidere, vt prædecessores possederunt, vt ex Baldo, Menochio, Deciano, Ponte, Fabio de Anna, Morosio, Crauetta, Surdo, Guterio, & aliis, extante obseruantia subsecuta, & consuetudine interpretatiua non esse necessarium tempus immemoriam, sed sufficere tempus breue decem, vel viginti annorum, probauit Dominus Capycius Galeota tom. 1. controu. 51. per totam, maximè n. 41. agens de officiis, vt videatur concessa, vt prædecessores habuerunt, ex Bartolo, Mastrillo, Petro Gregorio, Ifernina, Ioanne Andrea, Peregrino, & aliis tenuit idem Galeota controu. 52. n. 31. Et notanda verba Tiberij Dec. cons. 44. n. 17. vol. 2. vbi post Antonium de Butrio, & alios Doctores tradit ibi: Quod siandum est interpretationi, quam tribuit consuetudo, licet postea appareat eam non esse bonam; quia talis obseruantia non dicitur noua consuetudo diuersa ab ipsa lege, vel statutis, sed imò verè dicitur ipsum statutum loqui per consuetudinem sic interpretatum. Et iterum ibi: Quia licet verba statuti, vel instrumenti non seruiant, & licet consuetudo sola per se non stringeret; tamen statutum, & interpretatio per consuetudinem simul iuncta operabuntur, quod in tali lege, vel statuto videatur expressus ille casus, quem consuetudo interpretatiua comprehendat. Et addenda sunt l. si de interpretatione 37 cum l. seq. ff. de legibus. cap. cum dilectus, de consuetudine, cap. cum venissent, de instit. & de iure nostro Hispano l. 1. tit. 10. lib. 5. Recop. & quæ ibi notauit Aceuedo n. 31. Cumanus cons. 162. n. 2. & 3. Crauetta vol. 5. cons. 942. n. 35. post Bartolum in l. neque leges num. 3. ff. de legibus, Salicetum in l. cum de suo. C. de legibus, & addenda quæ de obseruantia interpretatiua ego ex pluribus notauit; quoad electionem, & reuocationem officialium, 2. p. decis. Granat. 2. n. 3. & dec. 41. n. 11. & 2. p. decis. 53. n. 22. vbi ex Castrensi, Panorm. Zephalo, Iosepho Ludouico, Menochio, Molina, Mieres, Burgos de Pace & aliis probauit obseruantiam interpretationem in dubiis operari, & licet in præsentibus dubium non sit, Principem non posse nec velle contractus suos infirmari, & iuri tertio quæsito detrahere; tamè in terminis hanc sententiam vt non velit, nec possit Princeps augere officia, quando expressè se obligauit non augere, vel cum augmento, Inferitur maximum damnum iam electis, plures & maioris autoritatis Doctores tenuerunt.

Denique quintò hoc in specie probauerunt, ex nostris Tellus Ferdinandus in l. 26. & 29. Tauri num. 10. vbi postquam tradiderat posse officia à Principe, quasi iurisdictionis origine vendi, & augeri, nec alij Decuriones habentes similia officia possent contradicere, ex Alberico per textum ibi in l. studentibus. C. de officio Praefecti, vbi tradit ex eis verbis: Minuere autem non potest sine causa, propter præiudicium eius, qui tolleretur, secundum Iacobum Rebuffum, & Bartolum in l. comperimus. C. de proxim. sacror. scriuitor. lib. 12. Et iterum ibi: licet respectu augmenti quando officia non sunt iurisdictionalia, sed tabillionatus, & similia, tunc forte esset necessaria causa, cum propter eius augmentum diminuatur utilitas, & valor eius officij, & sic tollitur & diminuitur substantia, & patrimonium subditi, quod ratio, & iura vetant; hoc est, quod sensit Baldus d. cons. 327. vol. 1. num. 3. ibi: Bene tamen concedo, quod Imperator & Papa possunt creare & supprimere dignitates ibi, quia ius quæsitum alteri nõ potest supprimere. Item Princeps de perpetuo potest facere corruptibile, non tamen in præiudicium alterius, licet mundi sit dominus. Et rursus idem Tollus tradit ibi: Idem in his, qui perpetuo conduxerunt, & similibus, unde eorum possessio debet esse inconcussa, & si tale augmentum fieret sine causa, possessio illius qui habet officium, quod prius emerat, concutitur, minuitur, & supprimitur illius substantia. Quid enim interest, quod manu Regia pecunia, vel possessio alicuius rei subtrahatur sine causa à subdito, vel habente officium reddendis tot fructus secundum leges nostras, alteri ei addatur, propter quod dimidij fructus ei auferuntur; dimidius etiam valor proprietatis eius consumitur, & in effectu auferuntur possessori eius substantia. Ideo quando talia similia augentur, non solum causa horum

18.

fit, sed & ulterius damnum sarciant possessori certo modo ex liberali munificentia Regis.

19. Sed Auendañus de exequendis mandatis cap. 10. num. 4. dum ex Cassaneo, Alberico, Decio, Rebuffo, & aliis tradit ibi: *Non debet Rex antiqua officia augere extra antiquum numerum.* Et quando ex iusta causa, quæ concernit publicam utilitatem, auferentur officia, cum Garcia, & aliis tradit Thom. Sanch. lib. 2. cons. moral. cap. 1. dub. 37. num. 3. damnum, quod ex augmento prouenerit, resarciendum. Et idem ex Bardaxi probauit Sesse de inhibitionibus cap. 1. §. 4. n. 6. & 7. vbi tradit actuarios augeri non posse, & in terminis Notariorum augeri non posse ultra numerum designatum, & si auferentur, consumendos, probauit D. Valençuela Velasquez lib. 2. cons. 21 n. 51. & 52.

20. Sed etiam pluribus relatis, Baldo, Crauetta, Surdo, Rolando, Mauro, Soto, & aliis probauit D. Petr. Nogueroles alleg. 5. n. 28. 29. & 30. dum tradit quando venditur officium à Rege cum certis salariis, & emolumentis, vt à Principe auferri non possunt, nec fieri ordinationes, ex quibus proueniat diminutio emolumentorum, vt ex multis Theologis refert Mastrillus de Magistratibus lib. 1. cap. 22. num. 33. Et si emolumenta diminuantur, Princeps debet interesse officiali solvere; quia exercitium prouenit ex causa onerosa tempore quo fruebatur emolumentis taxatis, & moderatis, tradit idem Nogueroles ibi n. 29.

21. Sed ultra Hispanos hanc sententiam tenuerunt plures Itali, quos refert Nogueroles num. 32. & supra relati Paulus de Castro in l. si eadem pecunia. ff. de officio Assessorum, Baldus Albericus in l. 1. ff. de officio Praefecti urbis, Surdus vol. 1. cons. 227. num. 3. & cons. 532. num. 11. Iacobus Galus cons. 59. per totum, vbi tradit ita contra fiscum iudicatum, Hieronymus Maurus in additione ad allegationem 18. Antonij de Mauro patris sui, idem tenet, & tradit, ita iudicatum in Camera summaria contra fiscum, & de simili decisione testatur etiam Thoro in compendio decisionum, verb. an Princeps possit numerum Scribanorum augere in prauium eorum qui emerunt. Et similiter ita decisum refert Regens Salernitanus, quem refert Nogueroles d. alleg. 5. num. 32. & eandem opinionem tenuerunt Mastrillus lib. 1. de Magistratibus c. 22. n. 36. & 37. per textum in Authent. de Referendar. sacri Palatii, & aliis pluribus Riccius 5. p. Collectan. 2025. qui

similes decisiones tradit, & comprobat Stephanus Gratianus tom. 5. discept. c. 891. num. 13. 57. & 58. vbi tenet Pontificem non posse creare nouum officium in prauium alterius venditi, Crauetta cons. 95. vol. 1. D. Capycius Galeota lib. 2. controuers. 50. & 52. c. n. 20.

Et idem tenuerunt ex Doctoribus Gallicis Cassaneus in consuetud. Burgund. rubr. 1. in prin. n. 104. Rebuff. in l. comperimus. C. de proxim. sac. seruior. lib. 12. & alij, videndus Bobadilla lib. 3. Polit. cap. 8. num. 16. vt quando electio à Principe fieret contra suam promissionem, posse suspendi admittere officialem, et si Rex dicat in Titulo, habeatur pro admissio.

Ex quibus lector, quid in casu quando obuenerit, poterit decidere, quia facile est ex praedictis resolutione admittere, ego interim animum non exprimo; quia plures hodie de hoc controuersie sub iudice pendent, & in re dubia nolim vel iuri Regali prauium inferre, aut partium, ne videatur blandiendo Principis potestatem damnum irrogare. Illud tamen monendum censeo, vt quamuis officia publica vendi possint à Principe, ex supra traditis num. 3. & 4. tamen nunquam ego venditionem Principem consulerem, sed quanto possit excusandam, quia, vt dixit Azor. lib. Moralium 3. c. 7. turpe lucrum esse, cum talia officia venduntur, quia qui emerit officium, illius exercitium vèdere debet, & si cum iustitia venditur, nihil boni in Republica esse potest, & citò eam perituram notarunt Aristoteles lib. 2. Polit. cap. 9. Plato lib. 8. de Repub. Salustius in oratione ad Casarem de Republica ordinanda, & Alexander Seuerus, & alij iusti & prudentes Imperatores venalitatem officiorum abhorruerunt, vt tradit Lampridius in eius vita; & quamuis impudentissimus Nero, tamen illud optimum, & bonae indolis de illo tradit Cornel Tacitus lib. 13. annal. edixisse nihil venale, aut ambiciosum in regimine permissurum, & ex D. Thom. cum officium sub mercede venale admittitur, nihil nisi ad recuperandum, & rebusandum quod datum attenditur. Et vt tradit D. Gregor. lib. 7. epist. 110. nulla venditis officiis de moribus sollicitudo, nulla de vitæ defensione, sed ille solum dignus, qui pretium suffecerit, æstimetur, ita eis relatis Soto, Caietano, Afflicto, Conrado, Petro Gregorio, Bobadilla, Azeuedo, & l. fin. C. ad l. lulliam reperundar. probauit latè Mastrillus lib. 1. de Magistratibus cap. 20. n. 27. vsque

que 47. vt quauis possit Princeps ex sua potestate vendere officia, numquam tamen poterit Reipublicæ conuenire illorum venditio, nec aliquo modo admittendo in officiis iurisdictionibus, vel vt fiat à dominis inferioribus, nisi à Principe supremo. Et valde notanda sunt verba l. 8. tit. 2. lib. 7. Recop. vbi sapientissimi Reges, Ferdinandus, & Isabella constituerunt, nec munera Decurionum, in quibus minus damnosa venditio, apud nos vendi possint. Et addenda quæ de similibus venditionibus officiorum, vt licet fieri possint, non tamen expedit ea facere, quippe venduntur vt plurimum indignis, & homines inde prouocantur magis ad acquirendas pecunias, quam ad studiâ litterarum & probitatis, & qui hæc officia emunt, vt pretium recuperent, non administrant ea vt debent, sed multa iniuste extorquent, vnde talis venditio pestis Reipublicæ censenda, & exercenda, vt ex Adriano, Medina, Turriano, & aliis probat Diana Moralium 3. p. tract. 5. resolut. 108. & 6. p. tract. 6. resolut. 3. vbi ex Ponte, Fragofo & aliis pluribus exemplis adductis hanc venditionem officiorum improbat in terminis iustitiæ & optimæ regendi rationis; & videndus Dinus, Saluianus Episcopus Mafiliensis, dum de venditione officiorum Hispaniæ lib. 4. de Prouidentia, tradit ibi, *Hispaniæ, in quibus solum nomen Hispania relicta est, perire propter impuritatem Nobilium, propter improbitatem criminum, propter officiorum venditionem, propter pramiorum malam distributionem, & quia potestas qua prohibere debebat, non prohibuit, in cuius enim potestate est prohibere, si non prohibet, ea iubet agere, qua non prohibet adimplere.* Et notanda sunt verba Caroli Scribanij de institutione Polit. Christian. lib. 1. c. 27. ibi: *Imitetur in hac re Alexandrum Seuerum Princeps, quem narrant ampla stipendia omnibus, quos in Concilium adlegisset, numerasse, vetuisseque, neque dona acciperent, neque concessa à Principe munia venderent, cum diceret eos, qui munia vendunt, ad operarum suarum venditionem necessario cogi, ne fraudi emptio esset. Emit aliquis munus aureorum millibus sedecim, quod ei annuè supra quingentos aureos non pendit. Quid faciet hic emptor? Ne emptiois pretium pereat, operas locat, & vendit, atque ita ex pretij magnitudine sua causarum stat iustitia pro pecunia magnitudine metienda; exigua numerabit, iustitiam referet exigua; numerabit amplam; iustitiam referet amplam, vt mensura aequi, bonique non ius, non ratio, sed pecunia sit. Nam quò alio se ver-*

tat. *Alenda vxor, liberi, familia, & pro muneris dignitate, pro Regis, aut Principis magnitudine. E sociorum etiam vxore alenda, domestica interim res tenui, parentum sepe opes modica, vxoria modica, muneris annuus prouentus modicus, modica omnia, tenuitate, ac quanda muneris macie non incrassabit probitas, non virtus. Ab improbitate ergo, & doctis malis maiora speranda, adipanda nimirum. Ex his maius fortiter in tales Valens, Valentinianus, Iustinianus saniant, securi priores virgis, posterior, alij muneris abdicatione. Quis mihi nunc partes concedat? Vouere possum, sperare non ausim: nam venditionem munerum permittere, non permittere operarum, durum, utrumque permittere improbum, neutrum probum, ita tamen vt Alexandri exemplo quotquot in munere sunt diuite, pro muneris conditione stipendio Princeps remuneretur.*

Postremo etiam, numquam ego consulerem Principem, vt à fide data vel contractu aliquo modo defleat, quia cum nullum pretiosius Principis pignus, quam eius verbum, & fides, & non obseruando vilescit, vt nullus ex vasallis de Principe confidat; ideo ex plurium sententia Regalium alienationes, quæ possunt, & debent reuocari, non esse congruum, vt Princeps reuocet, sed abstineat à reuocatione, vt notatur in l. perfecta donatio. C. de donation. qua sub modo, vt ex Baldo, Molina, Cabedo, Palacio, Rubeo, & aliis notauit Mastrillus de Magistratibus lib. 1. cap. 18. num. 35. & de Barbaris tradit Iustinus, *Fides dictis, promissisque nulla, nisi quatenus expedit.* Et Liuij sunt notanda verba, ibi: *Fædus Regi cum Carthaginensibus erat grauius, sanctiusque, quam Barbaris, quibus ex fortuna pendet fides.* Et pluribus sacrae Scripturae locis, autoritatibus, & exemplis comprobat Magister Marquez in Gubernatore Christiano lib. 2. c. 23. §. 2. in quo multa refert in confirmationem, vt Principes quomodocumque fidem datam obseruent, & ex D. Thoma, Gabriele, Vasquez, & aliis probat dicto lib. 2. cap. 39. §. 2. Principem, et si censetur esse supra ius ciuile, non tamen censetur esse supra ius gentium, ex quo ad fidei datae obseruantiam adstringitur. Et ultra videndus Carolus Scribanus de Politico Christiano lib. 2. cap. 6. pag. 121. mendacium Principi quantum dedecet, postea pag. 128. subiungit hæc verba. *Fidem etenim semel datam intactam, & sacrosanctam seruet, turpissimum superiori rescindere, fidem fallere, & indignus munere est magis sceptro, qui sponsones utilitate sua metitur, nec diutius illis inhæret, quam priuata emolumenta deposcunt,*

certè si omnium gentium sententia muliebris, & ignavi animi est promissa infringere, quid de superiore & Principe censendum, qui quo dignitate, & potentia Deo propinquior, hoc etiam promissionum constantia esse debet. De bonis mihi verba, aut quibus nulla improbitas permixta: nam & in impiis, & sceleratis rescindenda, non implenda fides est, ne quis duplici de crimine maculet, sceleratam sponsonem, sceleratiore opere signans. Hinc damnatus merito Herodes, qui stolidam inter mensas, & pocula promissionem fatuo iuramento firmatam, nouo, in innocentis sanguine scelere funestauit, cum impuris oculorum scintillis Propheta caput saltica puella merus & ferculum constabellatur. Hæcille.

ALLEG. CXX. & VLT.

De Cessione retractus, quando procedat.

- 1 Emphyteusis debitori non licet vendere emphyteusim sine facultate & promissu domini directi.
l. fin. C. de iure emphyteutico.
l. 29. tit. 8. p. 5.
l. 69. tit. 18. p. 3.
- 2 Domino directo emphyteusis rectè permittitur eam cuiusque vendere sine voluntate domini utilis.
Dominia apud duos insolidum esse non possunt.
l. si ut cerid. §. si duabus vehiculum. ff. commodati.
- 3 Licet cui plus, etiam licebit quod est minus.
c. cui licet, de reg. iur. lib. 6.
l. non debet. ff. de regul. iuris.
l. Marcellus, de donation.
Auth. multo magis. C. de sacros. Eccles.
Argumentum de toto ad totum valet, quod de parte ad partem.
l. qua de tota, de rei vindicat.
- 4 Ususfructus personalis seruitus est, & à persona non separatur, nec cedi potest.
l. si ususfructus. ff. de iure dotium.
§. 1. Instit. de ususfruct.
l. ususfructu. §. 1. ff. solut. matrim.
Cedi non possunt, quæ à persona separabilia non sunt.
l. si mulier. §. ex asse. ff. de iur. dotium.
Fructus, & commoditates ususfructus cedi possunt.
l. necessariò. §. ultimo. ff. de periculo & commodo.
Decima ecclesiastica laico cedi non po-

test, ut ius spirituale.

c. causam quæ, de prescription.
c. prohibemus, de decimis.

Laico cedi potest commoditas fructuum decimarum quasi quid temporale.
c. 2. de locato.

Decima & tertia à Pontificibus concessæ Regibus Hispaniæ, & aliis dominis laicis rectè procedunt.

5 Tertiarum concessio quasi regalis patrimoni iudicatur, ut in senatu patrimonij cognoscatur.
l. 2. §. 25. tit. 2. lib. 9. Recopil.

6 Transmissibile quod est ad hæredes, quando cessibile iudicatur.
l. 3. §. adquirere, de honor. possess.

l. si ex pluribus, de administr. tutor.

l. cum solum. §. si puella, de ritu nupt.

l. si stipulatus fuerim, in princ. ff. de verb. oblig.

Factum quasi cobereat personæ, cedi non potest.

l. fin. in princ. ff. de verb. obligat.

§. sed cum factum, Instit. de stipulation. seruorum.

Ius quod ex facto producit cedi potest.

l. si stipulatus fuerim. ff. de verb. oblig.

l. 1. §. usufructuarius. ff. de noui operis nunt.

l. in Prouinciali 3. §. si ergo. ff. eodem.

Nunciatio operis conceditur fructuario nomine domini.

Superficiario nunciatio conceditur.

l. operis 6. ff. de noui oper. nuntiatione.

7 l. metum. §. sed licet. ff. quod metus causa.

Facultas expellendi alium à detentatione rei, vel recuperanda possessionis, propria authoritate cedi potest.

8 Personæ, qua committuntur, non delegantur.

l. 1. ff. de officio eius.

9 Vindicatio etiam, si ex dominio datur, cedi potest.

l. fin. ff. de rei vindicat.

l. 1. §. de illo. ff. ad SC. Trebell.

Restitutionis auxilium an possit cedi.

l. quod si minor, in fin. ff. de minoribus.

10 Doctores qui tenuerunt ius retractus cedi posse, & consuetudines referunt quibus cessio admittitur.

11 l. si mulier. §. ex asse. ff. de iure dotium.

Patrimonia antiqua interest Reipublicæ, apud eos, qui habuerunt, retinere.

Lex antiqua Locrensium, ne quis patrimonium alienare possit, nisi ex magna calamitate.

12 Operæ officiales, quæ respiciunt personam eius, cui dantur, cedi non possunt.

l. si

- l. si non sortem 23. §. libertus. ff. de condit. indebiti.
- l. pro hærede. §. quid tamen. ff. de acquir. heredit.
- l. opera in rerum. ff. de oper. libertorum.
- l. unica. §. ne autem. C. de caducis tollendis.
- Sepeliendi ius in re pignoratata quod debitori conceditur, non potest cedi.
l. 2. ad fin. de relig. & sumpt. funer.
- 13 Iura sepulchrorum extraneis cedi non possunt.
l. quia perinde. §. 1. ff. ad SC. Trebel.
l. vel quæ. ff. de religiof. & sumpt.
l. ius sepulchri. C. eodem.
l. quadam 62. de acquir. rer. dom. & num. 24.
- 14 Actiones directæ, vel affixæ osibus nostris, nec separabiles, cedi non possunt.
Iura connexa personis, aut in priuilegium concessa, non sunt cessibilia.
l. si ex pluribus. ff. de administr. tutor.
l. non solum. §. si puella, de ritu nuptiarum.
l. Cerdonem. ff. de operis libertorum.
Electio quæ à lege, vel testatore alicui concessa, an delegari valeat.
- 15 Declarandi facultas alicui concessa cedi non potest.
Clientela, vel iurisdictio non potest in alium transferri inuito vasallo, vel cliente.
c. 1. §. præterea Ducatus tit. de prohibita feud. alienat.
- 16 Actio hypothecaria sine personali cedi non potest.
Retractus directi domini sine dominio cedi non potest.
- 17 l. fin. C. de iur. emphyteutico.
Dictio ipse excludit cessionem.
l. sicut. §. fin. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. soluitur.
l. unica. C. quibus muneribus excusantur ij, qui post impletam, lib. 10.
Dictio ipse denotat personam ad oculum, restricta ad eam, & exclusiua alterius.
- 18 l. 7. & l. 13. tit. 11. lib. 5. Recopilat. & n. 26.
- 19 Doctores qui tenuerunt ius retractus sanguinis directi domini, aut similitum, cedi non posse, & referunt statuta quibus prohibetur.
Retractus directi domini ab illo separari non potest.
- 20 Ius retractus in Cathalonia cedi potest.
Dotis priuilegium ad alios non transit, præterquam ad eos, quibus concessum.
l. 1. ff. de priuilegio dotis.
- 21 l. sordidorum. C. de excusat. muner. lib. 12.
l. etatem. §. fin. de censibus.
l. 1. §. permittitur. ff. de aqua quotidiana, & aestiua, & n. 26.
- 22 Retractus sine directo dominio transferri non potest, quasi deficiente qualitate, per quam datur.
l. nemo plus. ff. de regul. iur.
- 23 l. seruus si heredi. ff. de statu liberis.
- 24 Seruus adscriptitius vendi non potest sine prædio, cui adscriptus.
l. quemadmodum. C. de agricol. & censit. lib. 11.
l. in modicis. ff. de contrahend. empt.
- 25 Retractum sine dominio cedi non posse plures tenuerunt.
- 26 l. 4. §. si sub conditione, de fidei commiss. liber.
- 27 Doctores, qui pro cessione retractus adducuntur, eam denegant in retractu emphyteusis.
- 28 Decisum in curia Regis Alphonsi Aragoniæ contra cessionem retractus.
- 29 l. fin. §. sed nec hac occasione. C. de iure deliberandi.
- 30 Cessibile non est quod ad hæredes transmitti non potest.
Et non omne quod ad hæredes transit cedi poterit.
- 31 Communem & veriorem opinionem, quæ negat retractus cessionem tradit Claperius.
- 32 Retractus differentia plures.
Retractus ex reservatione domini directi, vel communitate rei, vel superficie.
Retractus ex iure sanguinis.
- 33 Retractus ex pacto de retro vendendo conuentionalis cedi potest.
- 34 Retractus ex directo dominio, vel sanguine respicit ius reale: at verò ille, qui ex conuentione, solum actionem personalem.
l. 1. ad fin. C. de metallariis lib. 11.
Cessio rei criminis in præiudicium fisci non admittenda.

An de iure communi Retractus sanguinis, vel ex directo dominio extraneo cedi possit? Pro explicatione l. 69. tit. 18. p. 3. & l. 29. tit. 8. partit. 5. & l. 7. & l. 13. tit. 11. & l. 1. tit. 15. lib. 5. Recop.

EX l. fin. C. de iure emphyteutico, prohibetur debitori emphyteusis vendere rem emphyteuticam sine permisso & facultate

cultate creditoris, qui vendidit, ut si velit pro eodem pretio, quod emptor vendiderit, rem sibi retinere ratione dominij directi, non aliter venditio procedere valeat, cui rei aliqua adiciuntur qualitates, de quibus in eo textu, & probatur iure nostro *l. 29. fin. tit. 8. p. 5.* & formula scripturæ, quæ de hac re concipienda traditur *l. 69. tit. 8. p. 3.*

Verum est contrarium dominus emphyteusis, & creditor potest sine voluntate debitoris, qui emphyteusis debito subiacet, suam emphyteusim cuicumque vendere, & ius illius in alium transferre, ut sine controuersia de hoc nullus dubitauit, quia in re sua quilibet est moderator, & arbiter. *l. in re mandata. ff. mandati*, & in terminis notauit Gregor. Lopez *in l. 55. glos. 2. q. 2. tit. 5. p. 5.* eis verbis: *Quid tamen si dominus directi dominij vendat suum dominium, an habens utile dominium, habeat ius retrahendi, per istam legem, videtur quod non, cum ista lex dicat communalmente deservit uno. Et utilis dominus non habet dominium communiter cum directo, sed subalternantur ista dominia, quia non potest idem dominium esse apud duos. l. si ut certo. §. si duobus. ff. commodati. Sunt ergo diuersa dominia, ut notat Bartol. in l. si quis vi. §. differentia. ff. de acquir. possess. Ad decisionem huius questionis facit, quia si dominus directus vult dominium suum vendere, non tenetur emphyteutam requirere, an ipse velit habere aequali pretio, sicut est contra emphyteuta tenetur. Poterit ergo dominus directus vendere, cui libuerit, ut decidit notabiliter Speculator *tit. de locato. §. nunc aliqua, versic. 93.* licet dicat, quod de consuetudine quorundam locorum ponitur in instrumento, ut si dominus voluerit ius suum vendere, possit emphyteuta præ ceteris habere, etiam pro minori pretio decem vel viginti solidorum, sed hoc est conuentionis, non necessitatis, prout dicit Iason in suo tract. de iure emphyteutico, ubi refert, & sequitur dictum Speculatoris. Et hoc quasi absque vlla controuersia non fuit necessarium legibus nostris in specie istud decidere, ut liceret domino emphyteusis illam vendere sine voluntate, & consensu emphyteutæ, quia inde ius ipsius emphyteuticarij nullo modo læditur.*

Sed tamen difficultas est, an dominus directi dominij, etiam si illud in totum, & absolute vendere possit, eius tamen aliquos effectus separatim cedere valeat, ut ius retractus, quod ex directo dominio procedit, & fieri posse suadetur, quia cui licet quod est plus, debet etiam licere quod est minus. *l. non debet. ff. de reg.*

iur. Auth. multo magis. C. de sacros. Eccles. cui licet 53. de reg. iur. lib. 6. l. Marcellus. ff. de donationibus caus. mortis. Farinac. cons. 60. num. 109. lib. 1. Thomas de Thomasset. in floribus leg. regul. 85. Surd. cons. 288. num. 14. Ioan. Maria Nouar. quest. forens. lib. 1. q. 24. num. 6. & idem argumentum est de parte ad partem, quod de toto ad totum. l. que de tota. ff. de rei vindicat. Euerard. in Topic. legalibus loco 80. Menoch. de presumptionibus lib. 3. q. 35. num. 27. Surd. cons. 435. num. 21. Cardinalis Tuschus litt. A. concl. 499. Flamin. de confident. q. 28. num. 106. Bertazol. clausula instruct. claus. 21. gloss. 19. num. 1. & idem Menochius cons. 72. num. 5. Unde si certum est posse dominium directi dominij in totum illud alienare, & in alium transferre, absque eo quod emphyteuta valeat impedire. Ita similiter in iure retractus dicendum, ut quasi appendix dominij, & eius qualitas possit similiter ut dominium directum in alium transferri, præsertim, quia ex eo nullo modo læditur emphyteuta cum ipse dominus directus, vel alius tertius eius nomine ius retractus obtineat, vel consequatur.

Rursus secundò, quia usufructus, etiam si personalis censeatur, & inseparabilis à persona, ut cedi non possit. *l. si usufructus ff. de iur. dotium §. 1. Instit. de usufruct. l. usufructu. §. 1. ff. soluto matrim. & quæ à persona sunt inseparabilia, cessibilia non reputantur. l. si mulier. §. ex asse. ff. de iur. dot.* Tamen usufructus commoditas, & illius fructus possunt ab usufructuario cedi. *l. necessario §. ultimo. ff. de pericul. & commod. rei vendita.* & ex Panormitano, Hostiensi, Fabriano del Monte, Bartolo, Romano, Baldo, Bertrando, & aliis probauit Tiraquell. *de retract. lignagier. §. 26. gloss. 1. n. 46.* & adducit exemplum: nam licet decima ecclesiastica laico cedi non possit, cum sit quid spirituale. *c. causam qua, de prescriptionibus. c. prohibemus, de decimis;* potest tamen eidem cedi commoditas decimarum. *c. 2. de locato, ex Speculatore & aliis confirmat.* Et inde procedunt concessionem Apostolica factæ à Pontificibus, Regibus Hispaniæ, & aliis Principibus secularibus tertiarum fructuum, quæ sunt pars decimarum, ut referantur ad commoditatem fructuum, non ad ius decimas percipiendi, & iuste fieri posse hanc concessionem tenuerunt D. Thomas 2. 2. q. 100. art. 4. gloss. *in cap. peruenit, verb. laicabilis 1. q. 3. cap. quoniam, verb. non licere 16. q. 1. Panormitanus in c. ad hæc, de decimis.* Felinus in c. causam qua n. 4. de prescription. num. 69. Soto omnino

omnino videndus *lib. 9. de iustitia, quest. 4. articul. 3.* ex D. Couarru. Zeuallos, Barbosa & pluribus D. Castello *de Tertius. cap. 12. num. 21. & facit l. 1. tit. 5. lib. 1. Recop.*

Et ideo, quia commoditatis fructuum decimarum capaces sunt laici, ideo, quia in Regali patrimonio sunt terriæ incorporatæ, de illis cognoscitur in Senatu Regis Patrimonij Hispaniæ, & tenuerunt in terminis, ut ex *l. 2. §. 25. tit. 2. lib. 9. Recopilat.* notauerunt Couarru. Azeuedo, Castillo, Gratianus, Rodoanus, & alij plures, ex quibus ego probaui *in allegat. fiscal. 27. per totam.*

Tertiò, quia quod est transmissibile ad hæredes, cessibile est. *l. 3. §. acquirere. ff. de bonor. possessionib. l. si ex pluribus. ff. de administr. tutor. l. non solum §. si puella. ff. de ritu nuptiar. l. si stipulatus fuerim, in principio. ff. de verbor. obligat.* cum Bartolo, Dino, Baldo, & Doctoribus in eis iuribus probauit Tiraquell. *de retract. lignag. §. 26. gloss. 1. num. 47.* ex Angelo, Castrensi, & aliis idem Tiraquell. *ibi gloss. 3. num. 29.* & iuuat, quia licet factum quasi cohæreat personæ, cedi non possit. *l. ultim. in princ. ff. de verbor. obligat. §. sed cum factum. Institut. de stipulation. seruorum.* Tamen ius ex quo factum producit, cedi potest, ut declarat Bartolus *in l. si stipulatus fuerim. ff. de verbor. obligat.* Iason *in l. 1. §. usufructuarius. ff. de noui oper. nunciat.* Et facit lex *in prouinciali 3. §. si ergo. ff. eodem.* nam quemadmodum usufructuario etiam si nomine proprio non competat nuntiatio noui operis: eam tamen facere poterit procuratorio nomine. Ita etiam conceditur superficiario in eo textu, & addenda, quæ notantur à Doctoribus *in l. superficiario §. ff. de rei vindicat.* Videndi Iason *in §. aequè si agat, num. 12. Institut. de actionib. Menoch. de arbitrar. controu. 1. casu 31. Pinellus in l. 1. 3. part. num. 6. C. de bonis maternis. Morla in empor. tit. 6. in pramissis num. 52. Donellus lib. 15. comment. cap. 32. Eguinarius Baro lib. 6. manual. tit. 18. Baconius lib. 2. declaratione 43. num. 23.* Si igitur nuntiatio operis, quæ in rem fit, *l. operis 6 ff. de noui operis nuntiat.* ad alios præter dominos transfertur, & illis competit: ita etiam eius retractus poterit cedi, & in alterum transferri.

Quartò facit *l. metum §. sed licet. ff. quod metus causa*, ubi traditur licere dare pecuniam alteri, ut me à violentia vindicet. Ioan. Bapt. Larrea *Alleg. Fisc. Pam. II.*

et, & inde admissum, ut facultas, vel ius expellendi alium à detentatione rei, vel ius occupandæ, vel recuperandæ possessionis in alium transferri possit: Castrensis, Romanus, Imola, Alexander, Baldus, Aretinus, Barbatia, Decius, Guido Papæ, & alij, quos refert Tiraquellus *dict. §. 26. gloss. 1. num. 63. & 64.* quia quod licitum est facere, licitum etiam est alteri mandare id fieri, ut tradit Baldus *lib. 3. consilio 9.* ubi inquit, quando licitum est bannitum occidere, possum alteri mandare, ut occidat.

Tum etiam, quia ius vindictæ, quod alicui communicat, rectè potest alteri cedi, & solum prohibetur, quando ius vindictæ ex priuilegio competit, argument. *l. 1. ff. de offic. eius, cui mandata est iurisdictio*, ubi causæ quæ ex priuilegio speciali personæ competunt, non possunt delegari; secus verò, quæ à iure proueniunt. Ita voluit Felinus *in cap. que in Ecclesiarum, colum. 4. de constitut. Alexander in l. 1. §. usufructuarius. ff. de noui operis nunt. & in l. si cum dotem §. transgrediamur, colum. penult. ff. solut. matrimon.* Baldus *in l. per diuersas quest. 26. C. mandati.* Romanus *in dict. §. usufructuarius*, cum Angelo Aretino, Claudio de Seifell, Saliceto, & aliis, quos refert Tiraquellus *dict. §. 26. gloss. 1. numer. 69. 70. & 73.* Igitur si ius nuntiandi potest per alium fieri, & ius vindictæ quod respicit propriam iniuriam, in alium cessione transferri, multo magis ius retractus cessibile censei oportet.

Quintò: nam quælibet actio, vel ius, quod ex contractu competit, ut ex hoc retrahendi rem, vel reuocandi alienationem, potest, ut reliquæ actiones, cessione transferri, ut in pacto retroconditionis, & iure retractus tenuerunt Paulus de Castro *volum. 2. consil. 1. per totum.* Alexander *volum. 6. consil. 228. num. 4.* Barbatia *volum. 1. consil. 51. num. 19: & 20.* Rubeus *consil. 146. num. 3.* Cassaneus *consil. 11. num. 35.* & quia omnis actio potest cedi, ut *in tit. ff. de heredit. vel actione vendita*, & potest etiam cedi rei vindicatio, quæ prætextu dominij, ut retractus conceditur. *l. ultima. ff. eodem*, & utilis actio cessa, vltèrius cedi potest. *l. 1. §. de illo. ff. ad S. Trebellian.* & ex Baldo, Cassaneo, Parisio, Barbatia, Cyno, & aliis probauit Tiraquell. *dict. §. 26. gloss. 3. per totam*, ubi *num. 1.* tradit *§. s. neminem*

neminem id negare præter Angelum, vt retractus conuentionalis cedi possit, sicut cessio procedit, vt illius ius in alterum transferatur, quamuis vt minori restitutio concessa, Petrus de Bellaper-tica in l. ad officium. C. commun. diuidun. & Enricus Boic. in cap. sanè, in fine, de priuileg. ex l. quòd si minor, in fin. & ibi Albericus & alij. ff. de minoribus, cum Baldo, & multis Tiraquell. vbi proximè, d. gloss. 3. num. 13.

10. Sextò. Hanc sententiam in terminis, vt possit cedi, & delegari ius retractus, tenuerunt, Paulus de Castro vol. 1. consil. 335. num. 1. & volum. 2. consil. 1. per totum, Henricus Boic. in cap. 1. de priuileg. Collectarius in cap. posuit, num. 48. de locato. Rosenthal de feudis cap. 9. memb. 2. conclus. 92. num. 6. & 9. Franciscus de Claperis decision. 100. quasi. 1. num. 26. Roland. à Valle volum. 2. consil. 28. num. 35. & seqq. Boherius decis. 191. num. 1. Cassaneus in consuetudinibus Burgundia, rubric. 5. verb. rentes, ventes, §. 1. quasi. 5. num. 29. Aymon Grauetta consil. 191. num. 2. vsque ad num. 8. Azeued. in l. 7. tit. 11. lib. 5. Recopilat. n. 30. Ex Andrea Siculo, Decio, & aliis probauit Fachinæus lib. 2. controuerf. cap. 11. cum Baldo, Alexandro, Barbàtia, Parisio, Cagnolo, Antonio Rubeo, & aliis tenuit Tiraquell. de retract. lignag. §. 26. gloss. 3. num. 1. cum seq. Et consuetudines Borbonienses, Auernienses, Marchienses, Cenomanorum, & Andogauorum refert, quibus ius prælationis, seu retentionis emphyteutæ, vt alteri cedi possit, refert idem Tiraquell. dict. §. 26. gloss. 1. num. 44. & gloss. 3. per totam, vbi quadraginta & septem argumenta pro hac parte expendit, & addendum ita in Dolano Senatu decisum apud Griuellum decision. 45. numer. 5. cum sequentibus, vbi pluribus probat.

11. Sed contraria sententia, vt retractus, vel retentio rei, quando competit iure sanguinis, vel ex retentione directi dominij, nullo modo possit cedi, probatur ex seqq. Primum, l. si mulier §. ex asse. ff. de iure dot. vbi fideicommissarius alterius suum cedere non potest, antequam fideicommissum sibi restitueretur; & quia emptor emphyteusis facultatem redimendi, vel retinendi concessit venditori, ob singularem forsitan affectionem in rem, quam vendidit, quia vel maiorum suorum fuerit,

vel ab eo acquisita, & ideo redimendi ius ad personam tantum venditoris videtur esse restrictum, & cessibile, vltra illam non extendendum, & cum hæc qualitas sanguinis, vel affectionis transferri in alium non possit, vel dominium directum non transferatur, quando eius venditor retinet illud, inde cessio non admittenda, Ioannes Faber in §. ex contrario. Institut. de legat. Ioann. Igneus in repetit. l. dudum. colum. 14. versic. his adde unum articulum. C. de contrah. emptione. Et quia maximè interest antiqua patrimonialia apud eos, qui habuerunt, retineri iure illorum, nec in alios transferri, & firmatur lege antiqua Lorenfium, ne quis patrimonium alienare possit, nisi euidentem calamitatem superuenire ostendisset, vt ex eo antiquæ hæreditates conseruarentur, vt tradit Aristoteles lib. 2. Politic. cap. 5. Et hanc rationem, vt retractus iure sanguinis concederetur, ex Baldo, Castrensi, Rosello, Igneo, Decio, & aliis, quos refert Tiraquell. de retractu lignag. §. 26. gloss. 1. numer. 39. 40. & 41.

Secundum, etiam operæ officiales, quæ respiciunt personam eius cui præstantur, cedi non possunt. l. si non fortem §. libertus, versic. finali, & ibi Iason de condition. indebiti. l. pro hærede §. quid tamen. ff. de acquir. hæredit. quia huiusmodi operæ adhærent personæ. l. opera in rerum. ff. de oper. libertor. ideo nec delegari possunt. l. unica §. ne autem. C. de caduc. tollendis. Baldus in l. liberti. C. de operis libertorum. Alexander in dict. §. libertus, in ultimo notabili. Et huc etiam respicit ius sepeliendi in rem pignoratam concessum à lege debitori, non potest alteri cedi. l. 2. ad finem. ff. de religiosis, & sumptis funer. Quia, vt tradit Romanus consil. 484. incipit, Hoc quod dicimus, & ius à lege ex humanitate, vel æquitate alicui concessum in re alteri obnoxia ad ipsius commoditatem, & alterius incommodum cedi non potest, quod nostræ quæstioni rectè conuenit.

13. Et facit iura sepulchrorum extraneis cedi non posse, l. quia perinde, §. 1. ff. ad S. C. Trebellian. licet transeat ad hæredem extraneum. l. vel quæ, in princ. ibi, qualescumque sint. ff. de religiosis, & sumpt. funer. l. ius sepulchri. C. eodem. l. quedam 62. ff. de acquir. rerum dominio, vbi

monumentum cedi non potest, nec ad alium transferri sine vniuersitate, vt notarunt Bartol. in eodem textu, & in l. pro hærede. §. si quid tamen. ff. de acquir. hæredit. Ioann. Faber in §. 1. ad fin. Institut. de acquir. per adrogat. Igitur quidquid respicit ius sanguinis, vel causam hæreditatis, vel vniuersitatis, si cessibile non est: ita similiter retractus, qui conceditur ex iure sanguinis, vel directo dominio, ab illo separari non debet, vt solum cessione ad alium transeat.

14. Tertium, omnes actiones directæ, velut affixæ ossibus nostris, nec separabiles, cedi non possunt, gloss. & Castrensis in l. si Stichus. ff. de peculio. gloss. in l. 3. in princip. ff. pro socio, & in l. 1. & ibi DD. ff. de obligat. & action. Speculator tit. de cessione actionum, versic. quòd si habens directum. Afflictus decis. 333. ad fin. cum Paulo de Castro, Iafone, Platea, & aliis probauit Tiraquell. dict. §. 26. gloss. 1. num. 58. & quia iura annexa certis personis singulariter, & in priuilegium cedi non posse, tenuit Bartol. in l. etiam. ff. de iurciur. per l. si ex pluribus. ff. de administr. tutor. l. non solum. §. si puella. ff. de ritu nuptiar. & argument. l. Cerdonem. ff. de operis libertorum; quia ius merè personale, quia personam non egrediatur, cessione transferri non potest, Dinus in cap. priuilegium personale, de regul. iur. lib. 6. & ibi Archidiaconus, & addenda plura iura, quæ latissimè ego notauit, an electio alicui concessa censeatur personalis, vt ad alium transire non possit, nec personam excedat illius, cui eligere conceditur, & cedi non valeat, in 1. parte decis. Granatenf. 31. à num. 1. vsque ad num. 10. & à num. 20. vsque ad 27. vbi multa inuenies, quæ ad hoc mirè conducunt; quia in hac quæstione de illo quæritur, an electio, quæ concessa à lege, vel contractu domino directi dominij, vt possit ex contractu recuperare, quod vendidit, aut omittere possit cessione eius personam egredi, vel in alium transferri.

15. Quartum prædictis accedit, vt sicut facultas eligendi non debeat excedere personam illius, cui cessione cedi possit, vt ego latissimè notauit dict. decis. 31. & in terminis nostris ex Bartol. in l. si stipulatus fuerim. ff. de verbor. obligat. Castrensi, Aretino, & aliis expendit Tiraquell. dict. §. 26. gloss. 1. num. 76. ita etiam ex eodem Tiraquello num. 77. fa-

cultas declarandi cedi non potest, nec à persona, cui concessa, auelli, gloss. in l. idem Pomponius §. ultimo. ff. de rei vindicat. Bartol. & alij in l. inter stipulantem §. 1. de verbor. obligat. & quemadmodum iurisdic-tio, & clientela, quam debet dominus vasallo, vel clienti illis inuitis, non potest cessione in alium transferri, ex cap. 1. §. præterea ducatus tit. de prohibita feudi alienatione per Fredericum, & ex Cyno, Baldo, Iafone, Curtio iunior, Ioanne Andrea, Guidone Papæ, & aliis pluribus probauit Tiraquell. dict. §. 26. gloss. 1. num. 78. ita ius retractus non poterit inuito debitore emphyteusis in alium cessione transferri.

16. Quemadmodum actio hypothecaria sine personali cedi non potest, cum sit eius accessoria, gloss. in l. ultim. verb. pateat. C. de hæreditate, vel actione vendita. Baldus, Cynus, Albericus, Salicetus, Castrensis, Carolus Ruinus, Ægidius Bellamera, & alij, quos refert Tiraquell. hoc ad nostram quæstionem expendens, vbi proximè num. 74. multo minus ius retractus poterit cedi absque eo quòd dominium directum transeat, cui omnino adhæret retentio rei pro eodem pretio, & si dominus directus velit retractum transferre, non aliter facere poterit, quam si omne dominium transferat, aliàs per se solus, & separatus retractus cessibilis non est.

17. Quintum, etiam ex ipsis legibus, quæ retractum concedunt, probari videtur: nam in l. fin. C. de iur. emphyteutico, traditur ibi, Disponimus attestationem domino transmitti, & prædicare quantum pretium ab alio ne vera accipi potest, & si quidem dominus hoc dare maluerit, & tantam præstare quantitatem, quantum ipsam re vera emphyteuta ab alio accipere potest, ipsum dominum omnino hoc comparare. Ex quo denotari videtur hoc solum vero domino permitti, non cessionario, qui dominus directus non sit: nam dictio ipsam respicit dominum verè existentem, vt in terminis nostris notauit Tiraquellus de retractu conuentionali §. 1. gloss. 6. num. 25. facit gloss. in §. fuerat, verb. ipsa. Institut. de actionibus. ibi, vis facienda est in eo, quod dicit ipsa: nam alius non admittitur ad tale priuilegium. Et comprobatur Baldus volum. 5. consil. 304. n. 1. Geminianus consil. 108. num. 2. & licet Franciscus Claperius validissimus assertor contrariæ

opinionis, vt supra retulimus, tamen eius doctrina suffragatur nostræ interpretationi *d.l. fin. in prædict. decis. 100. q. 2. num. 2.* vbi loquens in simili de statuto concedente prælationem debitoribus in pignore iam distracto, & mouens quæstionem, vtrum istud ius prælationis esset cessibile, concludit nullo modo alienari, aut in alium transferri posse, propter verbum *pars ipsa*, quo utebatur illud statutum. Nota ibi, *Quia pronomen ipse, est demonstratiuum, habetque præcisam, ac veluti personalem demonstrationem eius, cui adiicitur, & significat personam verè existentem, ideoque cum persona fiat permissio, non transit ad extraneum. l. sicut §. fin. ff. quibus modis pignus vel hypotheca soluitur.* Et addendi Ancharranus *lib. 2. q. 45. num. 4.* ex Ripa, Cephalo, Cagnolo, & aliis, vt illud pronomen ipse personalissimum sit, probauit Menochius *tom. 2. consil. 143. num. 2. 5.* & facit textus *in l. unica, & quod ibi notant omnes, C. quibus muneribus excusentur ij, qui post impletam militiam, lib. 10. & addenda, quæ de dictione ipse, vt demonstrat personam ad oculum sit personalissima, restrictiua ad personalitatem, & exclusiua alterius, cum Baldo, Romano, Zasio, Socino iuniori, Rolando, Cephalo, Grato, Gratiano, Natta, Seraphino, Chalda Pereira, Surdo, Tufcho, & aliis innumeris probauit Augustinus Barbofa *dict. 177. num. 2. 4. 5. 6. & 7.**

18. Rursus in terminis retractus sanguinis iure nostro hæc sententia probatur ibi, si ille, qui fuerit proximior, noluerit retrahere rem ipsam, tunc etiam post nouem dies alter consanguineus non poterit retractu, vti *l. 7. tit. 1. lib. 5. Recop. & quod magis est, in retractu conuentionali valde notanda est l. 13. eodem tit. 11. lib. 5.* expende verba: *Quando concurrer en sacar la cosa vendida por el tanto, el paciente, mas propinquo con el Señor del directo dominio, o con el superficionario, o con el que tiene parte en ella, porque era comun; preferase en el dicho retracto el Señor del directo dominio, y el superficionario, y el que tiene parte en ella, al paciente mas propinquo.* Igitur si in retractu sanguinis proximior ille, cui competit, ita eius persona adherere videatur, vt alius proximior post tempus nouem dierum vti retractu non possit, quasi præoccupet proximior ex sua persona ius retrahendi, & in alium non transferatur, si omiserit proximior, vti retractu in termino à le-

gibus statuto, & adeò retractus conuentionalis coheret dominio directo; quia vt eius appèdix censetur, ideo *in d. l. 13.* dominus directus superficiarius, aut qui commune dominium habet, consanguineo in retractu præferatur, inde apparet personalissimum esse ius retractus, & dominio directo coherere, ita vt sine translatione, aut venditione dominij directi non possit ab illo separatus retractus cedi, aut delegari.

Denique sextò hanc sententiam in terminis tenuerunt Ruinus *lib. 1. consil. 72.* & ex sententia Petri, & Cyni, idem tenuit Angelus *in l. ad officium. C. communi diuidendo.* Vbi tradidit non licere consanguineo, qui ius redimendi habet ex statuto, vel consuetudine illud alteri cedere, & innumeros pro hac sententia post Baldum, Angelum, Salicerum, Boherium, Paulum Parisium, Corrañum & alios refert Tiraquell. *dict. §. 26. gloss. 1. vbi num. 2.* ex Philippo Decio *consil. 222.* mentionem facit statuti Lucani Turonensis, Arbernenis, Borbonienis, Engolimorum sanctorum, Angeriarum, Altimarchienis, & aliarum consuetudinum, & constitutionum, ex quibus consanguineus qui cesserit retractum, ab eius iure cadit. Et hanc eandem sententiam relatis contrariis opinionibus tenuit Guido Papæ *decis. 411. num. 1.* vbi resoluit ius retractus non esse cessibile, nec separabile à directo dominio, & ita semper decisum in Parlamento Delphinali; idem docuit Petrus Iacobus *ad titulum de actione in rem pro emphyteosi, vers. Quid si directus dominus, columna 10.* Cassaneus *in consuetud. Burgund. tit. de cens. §. 1. verb. retene, num. 1. fol. 137. 2.* ibi, *Istud ius retentionis est ius, quod habet dominus censualis, vt si res vendatur, possit eam retinere pro eadem pretio. Intellige tamen quod poterit eam retinere pro se, non pro alio, cui cedere vellet, quia hoc ius prælationis cedi non potest, Ioan. Igneus in repet. l. dudum. C. de contrahend. empt. vbi expenditur verbum ipse dominus, quo vitur l. ultima. C. de iure emphyteor. & addit ibi, quod si talis facultas fuerit cessa, non poterit cessionarius vti eiusmodi facultate, per textum notabilem in l. unica. C. quibus muneribus excusentur hi qui post impletam milit. lib. 10. Nicol. Boherius *ad consuetud. Bituricensis tit. de la retenue des choses vendues. §. 1. vers. & intellige, fol. 48.* atque iterum sub tit. de retract. lignag. §. 3. vers. & idem est in domino, si non possit*

possit ius prælationis alteri cedere. Caneius *in Extrauagant. Volentes. §. sed an ius istud, num. 1. vsque ad 13. fol. 202. & 203.* Vincent. de Franch. *decis. 17. n. 7.* Mastrillo *consil. vnico, post primam partem suarum decisionum n. 30. vsque ad 32.* Chaldas Pereyra *consil. 30. n. 49. vsque ad 51.* ex Petro Iacobo Aurelio, Alberico, Saliceto, Iafone, Baldo, Alexandro, Guidone Papæ, & aliis probauit Griuellus *decis. Dolana 45. n. 2.* etsi contra ab eo fenatu decisum.

20. Et eandem sententiam, vt ius retractus *d. l. fin. C. de iur. emphyteut.* nullo modo possit cedi iure communi, adductis Guidone Papæ, Ranchino ad Cassaneum, Ludouico Peguera Solsona *in lucerna laudemiorum*, & Ioanne de Sacares probauit doctus Fontanella *de pactis nuptialib. 1. p. clausula 4. gloss. 12. num. 37.* vbi aliter tradit procedere ex constitutionibus, & consuetudine Cathalonix, in qua dominus directi dominij potest vti fati-ca, ita retractum appellant per se, vel per alios, ex Bartolo, & Guidone Papæ, idem tenuit D. Cardinalis Tuschus *practicarum littera C. conclus. 212 n. 28.* ibi: *Extende, quia ius præferendi in emptione rei emphyteuticæ, quod habet dominus, cedi non potest, Bartol. in l. 4. §. cum igitur in 1. q. C. de in diem adiectione, Guid. Pap. decis. 411.* Quod similiter amplectitur Caballinus *milleloquio 88. n. 1.* & in nostris terminis ex Baldo, Cyno, Castrensi *in l. 3. in fine. C. comm. diuidendo*, Boherio, Parisio & Tiraquello probauit Petrus Gregorius *lib. 26. Syntagm. iuris c. 18. per totum*, vbi resoluit proximum hoc ius retractus alteri non posse cedere, & addit rationem: *Etenim propter affectionem in res maiorum, & vt conseruentur integra familia, priuilegium hoc indultum est proximis, & perinde per cessionem extendi non debet ad extraneos.* Et iterum prosequitur, & tradit ibi, *Quemadmodum nec ius prælationis, quod competit dominis directis vendentibus, clientibus res emphyteuticarias, vel censuales, non potest cedi extraneis, nec pro alio, quam pro ipsis ab illis retineri.* Et confirmat exemplo dotis, quia eius priuilegium ad alios non transit ab illis, quibus nominatim datum. *l. 1. ff. de priuileg. dot. & reprehendit Franciscum Mignonum, qui in consuetudinibus Andegauensibus tenuit hoc ius cedi posse, & ex Tiraquello de retractu lignagier. §. 26. gloss. 3. n. 45* tradit Petrus Gregor. *d. cap. 18. n. 1.* pro nostra opinione iudicatum fuisse Parisiis, & valde notanda sunt verba eiusdem Tiraquelli *d. n. 45.* vbi postquam in præcedentibus

numeris neruosè defenderit, & fundauerit opinionem, quando non ex iure sanguinis, aut dominio directo emphyteutis competat retractus, sed ex conuentione inter contrahentes, tunc sine dubio cedi possit, tradit, ibi: *Verum audio contrarium à sanctissimo nostro fenatu Parisiensi fuisse iudicatum, id quidem sanctissimè & optimo iure, quia si aliter diceremus, esset semper in facultate contrahentium fraudare consanguineos iure retractus, id scilicet pactum retrahendi apponendo in contractu, & postea altero amico emptoris id ius donando, ideoque & facillimè nostra constitutio retractus eludi posset, contra l. ultim. §. vbi autem. C. de bonis, quæ liberis, & c. commissa, de electione lib. 6. cum similib. Nec vcrò simile est statuente id intellexisse, imò verò si interrogati fuissent, id quod diximus statuturos fuisse, ideo pro statuto habendum esse. ex sententia glossæ, & c. vbi ita explicat Tiraquell. Gallix constitutionem, verb. Du conuentional, ex qua admittit ius retractus ex conuentione proueniens posse cessione in alium transferri.*

21. Facit etiam pro eadem nostra opinione doctrina Baldi *in l. si seruus, lectura finali, num. 1. ff. ad legem Aquiliam*, vt concessio facta respectiue ad præminentiam domini, non potest transferri ad cum, qui dominus directus non fuerit: nam deficit essenziale subiectum huius prerogatiuæ. *l. sordidorum. C. de excusationibus munerum lib. 12.* Caneius *in Extrauag. Volentes. §. sed an ius istud*, vbi huic rei consentit, & Signorolus *consil. 81. num. 7.* eis verbis. *Cum ergo in persona cessionarij deficeret illa causa, debet deficere effectus illius beneficij luitationis. l. atatem. §. fin. ff. de censibus. l. 1. §. permittitur, de aqua quotidiana & aestiua.*

22. Vterius Mastrillus in consilio vnico post partem suarum decisionum tradit *num. 30. vsque num. 32.* ibi: *Nulla lege cauetur, quod alius, quam directus dominus ad ius prælationis, quando utilis dominus rem vendit, eamque ob causam, qui dominio directo caret, huiusmodi prælationem obtinere nequit, tanquam destitutus primordiali qualitate, & fundamento recognitionis præstande ab inferiori domino, unde cessionarius simplicis retractus, vt aduersarius noster, beneficio prælationis non vitur.* Et videndus Afflictis *in tractatu de iure Protomiscos. §. 12. intra triginta dies, num. 32.* ibi: *Quia ius congrui potest cedi cum re ipsa, & consequenter transmittitur ad heredem cum ipsa re, sed in iure congrui separato à re, quis non*

potest hares institui, & sic non intelligitur ista materia. & aptissime notauit Baldus in eodem tractatu Protomiscos n.5. vbi vt traderet retractum ex communiione, vel vicinitate, non esse cessibile sine ipsis bonis, in quibus fundamentum vicinitatis, vel communionis consistit, tradit eis verbis: *Quoniam ex coniunctione ipsa acquiritur & nascitur tale ius, unde volens tale ius, quod quis habet, alteri cedere, vel donare, oportet quod faceret eum coniungi, sicut ipse est: nam sicut ipse sine predicta coniunctione nullum ius haberet, sic & alius, quoniam sine ipsa re coniuncta tale ius nasci non posset, seu transferri, quia nemo plus iuris in alium transfert, quam ipse habet. l. nemo. ff. de reg. iur. & sic contractum facere non posset nisi traderet rem, quam coniunctam habet fundo vendito, qua non tradita illud ius remanet apud eum, ac per consequens cessio est inutilis.*

23. Deinde cum qualitas hęc directi dominij sit natua originali, & comitantia (vt sic loquar) huius praelationis, sine illa cessio procedere non potest, argumento textus singularis in *l. seruus si heredi. ff. de stat. liberis*, vbi cum seruo relicta esset libertas, si decem aureos haredi dederit, & dominus seruum vendiderit, & postea relictis haredibus decesserit, in quaestione, an statu liber debeat decem dare haredibus, aut domino eius emptori, tradit Iurisconsultus decem emptori danda, quia, respectu dominij serui haredem in conditione comprehensum, & cum dominium non habeat, quia vendidit, non illi, sed emptori domino serui decem praestanda, & nota verba nobis aptissima ad ea, quae notauimus ibi: *Quae causa facit ambulatoriam, vt ita dixerim, conditionem, dua sunt enim causa per quas in primi haredis persona conditio impletur dominij ratio, item persone demonstratio prior causa transit in omnem successorem, ad quem peruenerit statuliber per dominij translati continuationem sequens persona duntaxat eius, qui demonstratus est heredi.* Ex quo cum directi dominij ratio ad ius praelationis & retractum consideretur, non potest cessio procedere absque eo quod simul dominium respiciat, & separatus ab eo retractus cedi non valebit.

24. Iuuat doctrina Castrensis, etsi pro contraria parte adducti in *l. apud antiquos num. 8. C. de furtis*. vbi adducit similitudinem serui adscriptij, qui

non potest vendi sine praedio dominante. *l. quemadmodum. C. de agricolis & censitis lib. 11.* nec locus facer de perse, sed cum vniuersitate fundi. *l. in modico. ff. de contrahend. emptione. l. quadam. ff. de acquirendo rerum dom.* Et idem tradit Tiraquellus de retractu lignagier. §. 26. gloss. 1. num. 39. vbi loquitur de vicino & consorte, & postea hoc ipsum extendit ad contractum emphyteuticum, num. 43. ibi: *Et id quidem, quia ista qualitas dominij cessat in extraneo, nisi totum ius emphyteutis cederet, vt diximus supra in vicinis, quod etiam admittunt ex nostris Chaldas Pereira consil. 30. num. 51. & Auedan. de censibus cap. 87. num. 4.* vbi postquam cum hac distinctione intelligendos Castrensem & Collectarium, qui contra tenuerunt cessionarium posse vti iure praelationis, tradidit hęc verba: *Si vero cessio fiat, non totius iuris, sed retentionis, vel praelationis tantum, & dominus in se reseruauerit directum dominium, non competeret cessionario ius retractus, atque ita intelligendi sunt plures maximi nominis viri, dicentes dominos feudi, vel emphyteosis, non posse cedere ius praelationis, seu retentionis, quod habet in re feudali, sine emphyteutica.*

Sed in terminis nostri casus, vt ius praelationis in fructibus fundi emphyteutici, quod domino datur ratione directi dominij, non possit ad alium cessione transferri, quia est priuilegium personale, & quod magis, procedit ex aequitate, quam iuris rigore, cum Cyno, Baldo, Alberico, Saliceto, Signorolo, Castrensi, Alexandro, Afflicto, Barbatia, Bologneto, Igneo, Iacobo Bruno, Marino, Freccia, Rebuffo, & Romano, qui in specie tenuerunt, & aliis relatis probauit Surdus 2. p. cons. 205. num. 20. vsque ad 24. Et hanc eandem sententiam ex Montaluo, Antonio Gomezio, Ioanne Fabro, Platea, & innumeris probauit Matienzo in *l. 7. gloss. 2. num. 23. cum sequentibus, vsque ad finem tit. 11. lib. 5. Recopilat.* & solum limitat num. 27. ex retractu, qui non procedit ex reseruatione dominij directi, sed solum ex conuentione, quasi quando procedit ex iure sanguinis, vel reseruatione dominij, tunc nullo modo cedi possit, & circa id videnda plura, quae praeter supra adductos notarunt Galbanus consil. 10. Chaldas Pereira de iure emphyteutico lib. 4. c. 16. Camillus Borrellus in tom. summae decis. tit. 35.

Præterea

26. Præterea, quia cum ex legibus hoc ius tribuatur domino directo emphyteutis, vt constat *dict. l. fin. C. de iure emphyteutico*, quam supra num. 17. ita explicatam relinquimus, & ex nostris legibus Regni *l. 7. tit. 11. lib. 5. Recopilat.* de qua supra num. 18. & vltra expendenda sunt verba *d. l. 7. ad finem*, eis verbis: *y lute que la quiere parasi, y que no lo haze por otro engaño*, quasi personalissimum censeatur retrahendi ius, unde cum id habeat relationem ad ius sanguinis, vel ad directum dominium. *l. 13. tit. 11. lib. 5. Recopilat.* id eo omnino excludendus cessionarius, in quo predictae qualitates non existunt, vel dominium directum non translaturum. *l. 1. §. permittitur. ff. de aqua quotidian. & astina*, vbi ius aquae ducendae quod fuerat concessum personae respectu praediorum, non ad quemlibet haredem porrigitur, sed solum ad illum, ad quem illius praedij dominium transferit, quia ille solus habet ius impetrandi tale priuilegium. *l. 4. §. si sub conditione. ff. de fideicommiss. libert.* eis verbis: *Et magis est, vt ei dari debeat, cui bona adiecta sunt, quasi translata conditio videatur.* & addenda glossa singularis in *cap. bona memoria. 2. verb. pallium, de postulatione Praelatorum.* Decius volum. 1. consil. 78. num. 3. & 4. Franciscus Becius consil. 28. num. 53. Aymon Crauetta vol. 6. cons. 98. 4. n. 54.

27. Postremo hęc sententia confirmatur ex ipsis Doctoribus, qui pro contraria adducti, unde simul eis, quae in oppositum expensae, poterit responderi, quippe Paulus de Castro, qui Achilles oppositae opinionis volum. 1. consil. 335. num. 5. & volum. 2. consil. 1. nihil contra hanc sententiam tenuit, imò illam aperte probat, quia solum loquitur in iure praelationis, & retractus, quod prouenit ex pacto de retrohendendo, quia tunc quasi quilibet actio personalis cedi potest: at verò in casu nostrae quaestionis in retractu iure sanguinis, vel ex directo dominio emphyteutis. Idem Castrensis expressè contrarium tradit num. 1. ad finem, eis verbis: *Nam queritur, utrum talis proximior possit tale ius, quod cepit, tibi competere, vendere, vel cedere alicui extraneo, si forte ipse non habet pecunias pro re emenda, & determinant ipsi quod non.* Et ex Baldo,

& aliis comprobat, & quamuis in simplici pacto de retrohendendo admittat cessionem, tamen id procedere, & limitandum tradit, quando cessio fieret creditori, *dict. consil. 1. ibi: Et istam partem teneo, scilicet quod dicta cessio valeret potissime, quia facta creditori, & sic videtur facta ex causa necessaria, posito etiam quod esset facta alteri, quam creditori, non valeret.* Igitur vltra quam non procedit opinio Castrensis in nostro casu, sed in longè diuerso, de quo statim dicemus, quando praelatio, & retractus competit ex pacto de retrohendendo, quod valde differt à retractu sanguinis, vel dominij directi, & similibus, vt statim dicemus. Sed & idem Castrensis *dict. consil. 335.* nihil contra facit, quia nihil de hoc casu, sed in diuerso omnino loquitur, vt ibi apparet.

28. Sed etiam Collectarius in *cap. potuit, de locato*, nihil contra statuit, & solum concludit dominum directum posse habere praelationem nomine suo domus, aut praedij, & postquam vfus fuit retractu, poterit ipsam rem, quam retraxit, in alium transferre; non verò disputat an possit ante retractum eius actio cedi, & ea vti, & ipso retractu cessione eius, quod pertinet ad nostram disputationem, de qua non loquitur Collectarius & Rosenthal, qui in contrarium expenditur *de feudis cap. 9. membro 2. conclus. 92. num. 6. & 9.* Potius pro hac sententia, vt cedi retractus non possit, facere videtur: nam quamuis in eis numeris cessionem admitteret, id ex arbitrio suo sine iure, vel auctoritate tradit, solum ex mente, & voluntate confictio fundamento, videlicet, quia ratio principalis, cuius intuitu dominus feudalis praefertur extraneo emptori, non est consolidatio utilis dominij cum directo, sed vt dominus pro arbitrio suo, re iam retracta vti possit, vt propter liberalitatem suam hanc habeat etiam spem reuersionis, & tanto citius feuda à domino concedantur. Sed id solum ex arbitrio tradit Rosenthalius, nec de illo aliquod fundamentum adducit, imò postea ad casum, de quo quaerimus, transit, & tunc solum tradit valere cessionem retractus, quando dominus directi dominij non solum vendit retractum, sed etiam domi-

nium,

nium, vel ius feudale, & in additione littera G. in terminis emphyteutis, vel casus, resoluit non posse cedi priuilegium retractus, & adducit auctoritatem Antonij Cannetij in *Extravaag. Volentes. §. sed an istud, num. 4. & 5.* qui tradit ita in *Curia Regis Alphonsi Aragonia iudicatum fuisse.*

29. Similiter Franciscus Claperius *decif. 100. quest. 1. num. 26.* pro ea sententia, vt cedio retractus denegetur, rectorquendus, quia licet distinguat inter iura dominij præminentia, vt hæc transferri non valeant, nec discedere à dominio, tamen ea quæ sunt commoditatis, velut retractus, & ius prælationis, possint in alium transferri, vt vsusfructus quasi seruitus personalis cedi non potest; tamen eius commoditates sunt cessibiles. Sed circa hanc distinctionem animaduertendum, quia siue prælatio consideretur in domino directo ante factam venditionem, vel post illam perfectam, nunquam debet censi simplex commoditas, sed præmentia superioris dominij directi, & ab eo non separabilis, vt notauit Guido Pap. *decif. 411. num. 1.* ibi: *Dominus directus potest rem emphyteuticariam, quando alienatur, retinere; sed hoc est verum, si velit eam retinere nomine suo: nam si velit nomine alterius eam retinere, non possit. l. fin. §. sed nec hac occasione. C. de iure deliberandi, Authent. ut de cetero non fiant commutationes, circa medium, collat 5. & Additionator Stephanus Ranchinus in annotat. vltim. dict. decif. tradit, ibi: Ius prælationis, quod habet dominus in re censuali, quæ venditur, vt eam possit retinere pro eodem presso, per l. fin. C. de de iure emphyteutico, ipse dominus habet illud ius in suam utilitatem, vt eam rem possit pro sua causa retinere. Neque in alterius gratiam poterit illud ius cedere, cum sit personale & affixum osibus ipsius directi dominij, imò quod magis est, si dominus ille directus ius istud prælationis alteri vendiderit, talis emptor non poterit eam rem censualem ab emphyteuta venditam retinere iure directi dominij, cum tale ius prælationis sit quoddam ius personale, quod soli domino directo competit.*

30. Pro quo etiam expendendus Antonij Cannetij *vbi supra n. 6. & 7.* & nota verba: *non enim ius redimendi, quod competit ex hac lege, alia ratione competit respectu personæ; ideoque non potest*

transire ad quamlibet personam, in qua non transit eadem qualitas, quia illud quod non est transmissibile ad quemlibet extraneum, non est cessibile. l. ex pluribus, de administrat. tutorum. Quia licet negatiue procedat hoc argumentum, non verò è conuerso, vt omne quod est transmissibile ad hæredes, continuo sit cessibile, vt cum Alexandro, Iafone, Decio, Bertrando, Ruino, & aliis reprehendens eos, qui contra tenuerunt, tradit Tiraq. *d. §. 26. gloss. 1. n. 48.* videlicet retractus ad hæredem transeat, non ideo erit cessibilis. Et iterum addit *num. 9. vsque ad num. 12.* ibi: *Pro qua opinione facit ratio Baldi in rubrica. C. de nouo Codice componendo, colum. fin. dicentis, quòd illud quod conceditur alicui vigore alicuius præmentia, non potest in alium transferri: quis enim negabit hoc ius redimendi domino concessum fuisse ob præmentiam directi dominij, ideo non posse cedi, vnde videtur, quòd ista opinio est vera & tenenda, quinimo communis, à qua non est in iudicando recedendum.* Et postea respondet Collectario, & quia ille opposebat de praxi, & stylo Tribunalium, quo cedio admittebatur. Et iterum tradit *num. 12.* ibi: *Nec obstat quòd ita obseruatur, quia de ista obseruantia non constat, quinimo contrarium fuit decisum in Curia Regis Alphonsi, & sic seruata opinio quæ videtur vera, &c.*

Vnde cum appareat hoc ius prælationis non censi commoditatem rei, sed qualitatem dominij directi, videtur ex sententia eiusdem Claperij non posse procedere cessionem, sed & ille apertius denotat in *dict. decif. 100. quest. 1. num. 28.* dum tradit quòd ab illo admissum cessionem retractus procedere iuxta consuetudinem suæ Prouinciæ, ex qua fieri potest, cum consuetudo possit contractum de nouo inducere, & stipulationem de iure inutilem efficacem reddere. *l. 1. in princip. C. de rei uxoria actione.* Nota verba Claperij ibi: *Et si cui forsan duo priora responsa non plenè satisfaciunt, accipiat tertium, vt dicamus tria argumenta contraria procedere de iure communi, quo iure secundum communem, & magis approbatam sententiam ius prælationis cedi non potest, vt superius probatum est: questio autem nostra procedit secundum consuetudinem huius Prouinciæ, & statutum, quo*

quo ius prælationis domini est vendibile, cessibile, & à persona domini separabile. Et idem Claperius *num. 18.* de sententia, quæ non admittit cessionem, tradit *hanc partem veriore esse, & melius fundatam, atque approbatam à peritis.* Et rursus iterum *ibi n. 33.* subiungit, *ibi: Quo ius prælationis dominicum secundum communem scribentium opinionem non est cessibile, nec separabile à persona domini, & re dominante; sed nos loquimur inspecta consuetudine nostra, ac si statuto, quibus ius prælationis domini, cum sit apud nos cessibile, alienabile, ac vendibile cuiuscumque.* Igitur ex eisdem, qui contrariam tenuerunt, hæc sententia confirmatur.

32. Sed vt omnino res ista manet explicata, distinguendum est de differentia specierum prælationis, & retractus. Quia prima est, quando procedit ex reservatione dominij directi, vel ex communi rei proprietate, aut quia in illa quis superficiem habet, quo casu ex qualitate retentionis dominij directi, aut rei communione, vel iure superficiem retractus, qui conceditur hac de causa ex Doctoribus supra relatis, non erit cessibilis, propter rationem, quam expendit Ioannes Igneus in *repetitione l. dudum, num. 52. vsque 59. C. de contrahend. empt. & Chaldas Pereira conf. 30. num. 49.* affirmans; nota verba: *Quòd talis cedio existit apud cessionarium sine effectu, sine robore, sine succo, sine vita, sine spiritu, quoniam qualitas à lege requisita vbi cessat, etiam in casu particulari, cessat quoque legis dispositio. l. 4. §. toties. ff. de damno infecto. c. indemnitatibus. §. penult. de elect. lib. 6.*

33. Altera verò species prælationis, seu retractus procedere potest, quando ex sola partium conuentione inducitur absque eo quod aliqua lege specialiter inducatur, vt in *dict. l. fin. C. de iur. emphyteut. vel lege nostra 29. titul. 8. part. 5.* & aliis de iure Hispano, de quibus supra *num. 1. & 18.* ex iure sanguinis, vel dominio directo emphyteutis, sed solum contrahentes pacifcantur, vt etiam si dominium directum non reseruaretur, tamen pactum fieret, vt intra certum tempus res vendita non vendatur. Et quamuis non fieret pactum de retrovendendo; conuentio tamen in venditione facta, vt quancumque em
Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars 11.

ptor vellet alteri rem vendere, tunc primus venditor in illa præferendus esset, si illam vellet, quo casu non ex iure dominij directi consideratur retractus, sed quædam prælatio ex conuentione, & cum illius ius solum respiciat actionem personalem, vt reliquæ actiones personales cedi possunt, ita hoc ius, & in his terminis loquuntur Castrensis *volum. 2. consil. 1.* Alexander *volum. 6. consil. 228. num. 4.* Barbatia *volum. 1. consil. 51. num. 19. & 20.* Cassaneus *consil. 11. num. 35.* Rubeus *consil. 146. num. 3.* & plures alij, quos refert Tiraquellus *de retractu conuent. §. 26. gloss. 3. num. 1. & per totam.* Rolandus à Valle *volum. 2. consil. 28.* Crauetta *consil. 191. num. 2. vsque 8.* Fachinæus *lib. 2. controuersiar. cap. 11.* Azeuedo *in l. 7. titul. 11. lib. 5. Recopilat. num. 30. versic. secundò limita,* vbi postquam cum Mancino & aliis expressè tenuit retractum ex directo dominio, vel iure sanguinis, non esse cessibilem, limitat quando solum procedit ex conuentione; & ita distinguit Hermosilla nouiter *1. part. resolutionum, ad Partitas in additione glossæ 2. & 3. l. 42. titul. 5. partita 5. num. 3. & 4.* Sed etiam in hac specie conuentionalis retractus cessionem nec dum admittendam tradit additio Parisiensis ad Rosenthalem *de feudis tom. 1. cap. 9. memb. 2. conclus. 92.*

Et huius rei differentia ratio in eo consistit, quia quando solum ex conuentione prælatio inducitur, non est aliquod ius reale, vt ex directo dominio emphyteutis, aut communitate rei, vel superficie, sed solum quædam actio personalis, quæ ex sua natura cessibilis, & ita hanc differentiam expressè distinguens prædictos casus tenuerunt Tuschus *practicar. litter. C. conclus. 212. num. 28. & 29.* Guid. Pap. *dict. decif. 411.* Cabalinus *milleloquo 88. num. 1.* Petr. Gregor *lib. 26. Syn-tagm. iur. cap. 18.* & hanc differentiam, vt cedi non possit retractus sanguinis & emphyteuticus, licet conuentionalis cedi possit, notauit Parladorius *sesquicenturia differentia 109. num. 3. & 4.* Hermosilla *vbi proxime.*

Denique in hac controuersia meum sensum non exprimo, quia sub iudice quæstio, & cum Senator sim, solum relinquo lectori, vt iudicium ex prædictis Doctoribus & rationibus

quid statuendum eligat; in causa vero fisci, cum prælationem habeat ius fiscale, si colonus fisci vendere velit fructus, quo casu fiscus in eis præferendus, ut notatur ex textu, in l. 1. ad finem. C. de metallariis, & metallis, lib. 11. ex qua id deducunt Bartolus, Ioannes Platea, Lucas de Peña, & Rebuffus, ut tradit Surdus consil. 205. num. 1. & quoties se obtu-

lerit casus decidendus, & illud certius credo, etiamsi ex conuentione prælatio inducatur, & illa competat ei, qui reus fuerit criminis, etiamsi possit cedere prælationem & retractum; si tamen ex hoc damnum fisco inferatur, nullo modo nescio admittenda in præiudicium fisci, ex eis, quæ latè ego notavi in decisionibus Granatenf. 2. p. decis. 5. persot.

F I N I S.

INDEX

I N D E X

Rerum & Verborum, quæ his duabus
Partibus Allegationum Fiscalium
continentur.

*Prior numerus Partem, alter paginam, tertius eiusdem paginae
sectiones margini adscriptas designat.*

A

Abbas.

ABBAS potest præcipere Religiosis cum vitæ periculo, quod pertinet ad bonum religionis. 2.258.22
Potest præcipere subditis & Religiosis, ut tempore pestis infirmis ministrant, etiam cum vitæ periculo. ibid.

Ablatiuus absolutus.

Ablatiuus absolutus inducit necessitatè. 1.262.41
Inducit conditionem. 2.359.23

Absentia.

Absentiæ impedimentum extenditur ad ægritudinem, & quodcumque impedimentum. 1.379.64

Absurdum.

Absurdum vitandum. 1.270.25
Absurdi vitandi argumentum validum. 1.37.10

Accessio.

Vide *Augmentum.*

Accessorium.

Accessoria corruunt cum principali. 1.223.39
Accessorium non venit cum principali in translatione iuris de vno ad alium, quando accessorium diuidi potest à principali. 2.23.32
Accessoria, vel connexa non dicuntur quæ ex diuersis causis proueniunt. 2.35.6

Accidens, & Accidentalialia.

Accidens & qualitas rei non potest superesse re consumptâ. 2.87.10
Accidentalialia quæ in consequentiam veniunt, non attendenda. 1.126.17.1.415.8,9.& 418.8

Accrescendi ius.

Accrescendi ius non datur, nisi inter coniunctos. 2.200.32
Non procedit in contractibus, etiam lucratiuis. ibid.

Accuso, & Accusator.

Innocentius III. non credidit Regi Hispaniæ
Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars II.

accusanti Episcopum. 2.176.17

Accusare qui non debet iudicialiter, tenetur tamen denunciare. 1.478.77

Accusator & testis ut idem sit non admittendum. 2.176.17.

Acta.

Acta iudicialia faciunt rem notoriam. 1.132.13

Actis iudicialibus fides adhibenda, quia eorum magna auctoritas. 1.511.88

Acta sunt vehicula ad iudicium. 2.302.11

Actio.

Actionem fisco vtilem fiscalis potest intendere, etiamsi requirat speciale mandatum. 1.8.24

Fiscalis etiamsi à Rege prohibeatur contra aliquem actionem intendere, poterit iustam proponere. ibid.

Actio popularis est recuperare quæ ad Regis Patrimonium spectant. 1.52.45

Actiones personales nisi viginti annis, reales nisi triginta, non præscribuntur. 1.156.46

Actio extincta transactione, potest suscitari, si non impleatur transactio. 1.196.27

Actio extincta suscitatur in fisci fauorem. 2.197.31

Actio inanis ex qua non potest debitum consequi. 1.244.11

Actio pro dote rei vxoriæ bonæ fidei est. 1.251.15

Actio iudicati an ex sententia confirmante, vel ex confirmata nascatur. 1.274.8

Nascitur ex condemnatione. 1.275.8

Actiones mixtæ quæ. 1.411.11

Actionem qui ad rem habet, rem habere videtur. 2.117.11

Actio ciuilis non tollit criminalem. 2.149.32

Actio ciuilis & criminalis concurrere possunt. ib. 33

Vide *Delicta.*

Actio mixta dicitur quæ respicit publicam vindictam, & interesse partis. 2.149.35

Actio & passio in eodè cõcurrere nõ possunt. 2.250.4

Actus.

Actus voluntarius censetur ab emptione discedere. 1.164.82

T t 2 Actus

Index Rerum,

Actus consuetus fieri licitus creditur. 1.168.6
 Actus, vel titulo annullatio, ex legis resistentia, omnes illius effectus cessant. r.182.9
 Actus conditionalis non dicitur in esse productus. 1.217.3
 Actus conditionalis pendente conditione subiacet resolutioni. 1.218.8
 Actus conditionalis nullum producit effectum pendente conditione. 9
 Actus prohibitus à lege nullus censendus. 1.220.25.
 Lex quæ permittit actum alicui, & aliis prohibet, etsi non habeat clausulam irritantem, nullum reddit actum contra legem factum. 26
 Actus qui fit in fraudem legis, nullus est, ne claudatur iuris dispositio, etiam si lex actum non irritet. 27
 Actus qui fit contra legem quando valeat, subiacet rescissioni. 1.221.30
 Actum qui impugnat, non potest eo iuari. 1.278.4
 ex Actu quo quis lucrum capit, dolus magis, quam error præsumitur. 1.278.8
 Actus censetur factus prout fieri debuit. 1.468.40
 Actus voluntarius ut ad necessitatem reducatur, requiritur reimpus immemorabile. 2.137.8
 Actus est nullus non seruatà formà. 2.221.5
 Actus directè tendens ut quis se occidat, non potest esse licitus. 2.256.6
Administratio.
 Administratione generali concessa, non datur facultas alienandi. 1.79.16
 Administratio non committitur alicui, ut perdat. 2.97.5
 Administratio, & omne quod ad illam pertinet, habet priuilegium prælationis. 2.195.9
 Dignitates habentium illi præferendi, qui in actu administrant. 10
 Vide *Dignitas*.
Administrator.
 Administrator bonorum non potest deteriorem conditionem domini facere. 1.249.5
 Administrator bonorum debet sibi soluere, & à se exigere, aliàs imputabitur. 2.89.21
Adulterium.
 Adulterij nouiter inducta pœna mortis. 2.159.3
 Lenocinium est, adulterium approbare meritum. 2.160.6
Aduocatus.
 Aduocatus consultus de causa respondens non potest esse iudex. 1.11.4
 Aduocatus alterius partis poterit à litigatoribus iudex eligi. 5
 Aduocatis partis aduersæ inimicus recusari potest. 1.12.13
 Aduocatus crescit præmium ex allegationum volumine. 1.375.36
 Aduocatus potest compelli suscipere patrocinium. 1.456.30
 Non potest esse iudex in causa, in qua fuit Aduocatus. 2.301.7
 Aduocatus etsi non possit esse iudex in causa in qua Aduocatus, poterit tamen iudicare, & non poterit recusari. 2.302.10
Aedifico, & Aedificium.
 Aedificandi furnos, vel molendina non inducenda probatio, nisi exprimat, quamuis alicui con-

cedatur territorio cum furnis & molendinis. 2.22.23
 Aedificare suo loco cuiquam licet, quamuis præiudicium alteri fiat. 24
 Territorij dominus nec per indirectum potest furnis & molendinis vasallorum præiudicium facere. 2.23.27
 Aedificium destructum, & postea restitutum, dicitur nouum aedificium. 1.154.34
 Aedificium solo cedit. 2.233.30
Aequalitas.
 Aequalitas contractuum naturalis. 1.118.17
 Aequalitatis seruandæ causa receditur à iuris regulis. ibid.
Aequitas, & Aequum.
 Aequitati repugnat amplius quam interesse petere in iudiciis bonæ fidei. 1.232.12
 Aequitas semper in pecunia reddenda seruanda. 1.297.10
 Aequitas nisi scripta non admittitur contra scriptum. 1.313.20
 Aequum est natura, ut qui locupletior factus, maneat obligatus, nec cum alterius iactura locupletetur. 1.258.18
Aequipollens.
 Aequipollens non dicitur quod non æquipollent. 1.222.34
Aerarium.
 Aerarium, & fiscus differunt. 1.1.27. & 1.5.6
 Lex Papia inducta propter necessitatem aerarij, cessante bello abolita. 1.45
 Aerarium respicit pecuniam publicam populi, non Principis. ibid
 Seditiones plures ex indigentia aerarij. 7
 Augustus aerarium militare separari à reliquis pecuniis instituit. ibid.
Affectus.
 Affectus delicti puniendus, cum procedit ad actum extremum. 1.336.12
 Affectus in delictis atrocioribus punitur, quamuis non pœna ordinaria, sed extraordinaria. 1.337.14
Agens.
 Agens pro pretio non renuntiat actioni aliàs sibi competenti. 2.203.12
Alcalde.
 Castellæ populi regulariter eligunt Alcaldes ordinarios. 2.25.1
Alcauala.
 Alcauala à pecho distinguitur. 1.95.14
 Vide *Gabella*.
Alienatio.
 Alienationem regalis Patrimonij non potest nec debet permittere Rex ut administrator regni. 1.51.40
 Alienationes in Regni præiudicium non valent, etiam iuramento confirmatæ. 41
 Alienatio regij Patrimonij faciendâ cum consilio Senatus. 42
 Consilio alienationem fieri valde vile. 1.78.14
 Administratione generali concessa, non datur facultas alienandi. 1.79.16
 Fiscus sine fiscalis interuentu alienari non potest. 1.80.25
 Alienatio quæ fit in maioratus perniciem, censetur prohibita. 2.45.4
 Alienatio præmissa, ut aliquid ex pretio fiat, an em-

& Verborum.

ptor teneatur curare, ut in illud conuertatur. 5
 Alienatio reseruata fieri potest, etiam si fraude alienetur; reseruantis alienationem bona possunt vendi pro soluendis eius debitis. 2.46.9
 Alienationis nomine continetur quælibet hypotheca, vel obligatio bonorum. 10
 Alienatio præmissa ut subrogaretur pretium in maioratu, ut vellet, alienam non inducit conditionem, sed modum. 2.47.18
 Vicinis inuitis non debet Princeps alienare. 2.202.5
 Populi non possunt bona, quæ ad vsum publicum destinata, alienare. 2.215.6
 Vide *Populus*.
 Alienatio omnis emptionis verbo explicatur. 2.229.8
 Aliud est esse ex aliquo, aliud eius occasione. 2.35.10.
 Alius significat rem diuersam, non similem. 1.288.2
 Alius arguit similitudinem. 2.61.20
Allegatio.
 Allegationem in lite fieri cum scientia & consultatione domini litis, præsumitur. 2.109.4
Alphonsus R.
 Alphonsus Rex, nomine Castus, pluribus calumniis à domesticis exagitatus. 2.175.9
 Alphonsus V I. Rex Castellæ. 2.180.7
 Almozarifazgo non soluebatur quo rebus quæ ad exercitum adducebantur. 1.408.4
Aluarus de Luna.
 D. Aluarus de Luna, Magister Ordinis D. Iacobi, fuit capite punitus à Rege Ioanne I I. 1.465.26
 Regem Ioannem I I. petiisse absolutionem à Pontifice pro supplicio Magistris, non liquet, & fuit tempore quo nondum factæ concordia. ibid.
Ambitio.
 Ambitio euellenda. 1.396.47
 Amplius denotat inclusionem præcedentem. 1.249.6
 Amplius non includit, & ampliat in diuersis personis. 1.252.23
Angaria.
 Angariorum vsus. 1.370.6
Animus.
 in Animo quæ, difficilis probationis sunt. 1.279.12
 Animus talis præsumitur, qualis fuit præcedentibus. 2.301.9
Annexio.
 Annexio probanda ab eo qui allegat. 1.373.21
Annibal.
 Annibal coactus deserere Italiam ex pecuniæ indigentia. 1.4.3
Antecedens.
 Antecedenti destructo, debet consequens destrui. 1.384.103.
Apes.
 Apum rex sine aculeo est. 1.13.15
Appellatio.
 Appellationis effectus tollitur quando periculum in mora. 1.30.12
 Appellatio à Prætoribus Curia in causis veltigalium, ad Senatorem regalis Patrimonij interponitur. 1.404.27

Appellatio est de iudice inferiori ad maiorem. ibid.
 Appellatio an in locis dominorum vasallorum possit ad dominos interponi. 2.129.16
 Appellari non potest à iudice domini loci ad ipsum dominium. 18
 Appellatio admitti non potest à taxatione legis. 2.68.21
 Appellatio in dubio semper admittenda. 2.219.30
 Appellatio solet ratihibitionem insinuare eius quod gestum. 2.241.14
 Appellatio in Hispania non est à iudicibus supremis, sed supplicatio ad ipsos. 1.300.4
 Approbare videtur actum qui potest reprobare, & non reprobar. 1.495.11
Aqua.
 Aquæ vsus communis nec pretio emitur. 1.410.1
 Aqua multa vnde dicatur, quomodo fiat, & ad quos vsus deferuiat. 3
 Aqua dum miscetur amittit suam naturam. 1.412.13
 Aqua in aliquibus regionibus vendi solet. 17
Arbitrium.
 Arbitrium absolutum respicit liberam voluntatem. 1.287.9
 Arbitrij mentio ad regulatum & boni viri arbitrium referendum. 1.293.39
 Arbitrio alicuius relicto liberam voluntatem inducit. 2.46.8
 Archangeli Michaëlis & dæmonis controuersia de sepulchro Moysis. 2.189.12
Arena.
 Arena fructus fundi. 2.234.36
Argumentum.
 Argumentum à solitis valet. 1.39.19
 Argumentum à superfluitate vitanda, est validum quando ratio dispositionis suadet. 1.360.25
 Argumentum de beneficiis ad officia procedit. 1.376.52
 Argumentum ab ordine literæ validum. 1.391.23
 Argumentum valet de toto ad partem. 1.400.9
 Argumentum ab speciali validum. 1.409.7
 Argumentum de pacto ad statutum valet. 2.23.28
 Argumentum à superfluitate futile est. 2.24.35
 Argumentum de officio ad beneficium valet. 2.116.5
 Argumentum de casu speciali sumi non potest. 2.117.13
 Argumentum ut res valeat quantum pro ea datur, non procedit quando ab ignorante emitur, & venditio non rectè fit. 2.194.9
 Argumentum feudorum & commendarum. 2.202.15
 Argumentum de beneficio ad officium, & è contra, non valet. 18
 Argumentum maioratus & feudi valet. 19
 Argumentum à speciali officiorum. 2.240.12
 Argumentum de toto ad totum valet quod de parte ad partem. 2.320.3
Artes.
 Artes duas exercens vtriusque oneribus subiicitur. 2.251.13.
Articulus.
 in Articulo del cobro gabellæ summarie recuperantur. 1.28.3
 Articulus del cobro habet plenariam cognitionem. 1.19.6. 1.29.6
 Artifex.

Index Rerum,

Artifex.
Artifices ædificiorum priuilegio augendi, non gra-
uandi. 2.234.34

Assignatio.
Assignatio bonorum promissionis, sequitur natu-
ram promissionis. 2.53.22
Athalphus Episcopus Compostellanus. 2.183.34-
& 187.7
Athanasius. ibid.23

Attributum.
Attributa sunt alimenta Principis, & iustè percipit
cùm subditi designant. 1.430.12

Auaritia.
Vide *Munus.*
Auaritiam valde vitare debent Magistratus. 2.
191.8
Auaritia, & idololatria copulantur. 2.192.9
Auaritia non solum animum lædit, sed & corporis
salutem ibid.

Augmentum.
Augmentum superueniens pars rei censetur. 1
224.2
Augmentum & accessio non facit vnum corpus, si
res quæ accedit, separata sit. 1.225.4
Augmentum non comprehenditur dispositione,
quando in eo militat diuersa ratio. 1.226.11
Limitatio adiecta augmento, videtur rem aliam
constituere. 12
Augmentum intolerabile est, quod induceret læ-
sionem. 1.227.10
Augmentum quod maximè nocet, debet reformari.
1.228.21
Augmentum de quo non potuit cogitari, facit au-
gere pensionem. 1.241.24
ad Augmentum inducta non possunt operari di-
minutionem. 1.249.7
Augmentum quæ respiciunt, non debent operari
diminutionem. 1.270.24
Inducta ad augmentum non debent operari di-
minutionem. 1.283.14
Augmentum debet esse eiusdem substantiæ, non
diuersæ. 1.373.22
Augmentum immoderatum non comprehenditur
concessione. 24
Augmenti & decrementi eadem est ratio. 1.416.
12.
Augmenti & diminutionis eadem ratio. 2.51.13
Augmentum vt comprehendatur concessione, de-
bet esse eiusdem substantiæ. 2.61.27
Augmentum immoderatum non comprehenditur
concessione generali, & dicitur immoderatum,
quod excedit dimidium. 29
Augmentum latens differt ab extrinseco. 2.118.
19
Augmentum non comprehenditur in quo est di-
uersa ratio. 20
Augmentum feudi, vide *Feudum.*
Augustus. 1.5.7
Ayamonte cum Regnum Hispanense à Mauris vindicatum, iterum ad Castellam, & ad illud redactum. 1.69.22

B

B *Acæ de Castro* post egregia opera in sedandis
Prouincijs Peruanis duodecim annis in ar-
ce calumniosè detentus liber euasit. 2.173.10
Bannitus, & Bannum.
Banniti possunt permitti à Principe vt occidantur à

quocumque. 2.273.3
Princeps potest permittere, vt banniti à quo-
cumque occidantur. 2.295.52
Pragmatica noua Castellæ de morte bannito-
rum exornatur. ibid.
Banni repositio à Principe facta an extendatur ad
bonorum restitutionem. 1.310.6
Barateria.
Barateria est similis crimini læsæ Maiestatis. 1.
344.3
Barateriam probant tres testes singulares de tribus
actibus, nostris legibus. 1.345.5
Barclaij notanda verba contra. Aduocatos expen-
duntur. 2.305.19
Belgium.
Belgium anno 1635. virtute & robore D. Infantis
Gubernatoris defensum. 1.485.65
Belgij nouæ conspirationes in multis cum antiquis
conueniunt. 1.508.71
Belgij capitula antiquorum fœderum conueniunt
cum eis, quæ in hac noua tregua proponeban-
tur. 72
Bellum.
Belli calamitate inductum debet pacis leuitas so-
pire. 1.76.2
Belli causa remissio pensionis peti nequit, quando
bellum erat tempore conductionis. 1.120.25
Bellum quod imminet tempore conductionis, ex-
cludit remissionem pensionis, quæ respicere de-
buit conductor. 26
Bellum quod Princeps facit ex necessitate Prin-
cipatus, ei non imputandum. 1.121.27
Bellum quod posset dare causam remissionis, non
prodest si imminebat. 1.131.7
Bellum non tribuit causam remissionis pensio-
nis, nisi bello commercium impediatur. 1.132.
14
Bellum quod infert Princeps, iustum præsumitur.
1.136.7
Bellum inimicis mouere non potest tribui culpæ
Principis. 1.139.23
Bellum quod iustum dicatur. 1.438.1
Bellum iustum est ad compescendos Hæreticos. 1.
439.2
Bellum propter iniurias vindicandas iustum est. 1.
440.12
Bellum Hæreticis faciendum ab Ecclesia. 13
Bella grauiora quæ cum finitimis. 1.441.18
Bellum extra Hispaniam geri valde interest. 21.
Belli timor idem operatur quod bellum ad tributa
imponenda. 23
Bellum quod in confinibus est, in Regno esse cen-
setur. 1.446.7
Nobiles quando possint ad bellum vocari, &
compellantur ire. 448.20
Mulieres tenent in casu rebellionis Regni viris
deficientibus ire ad bellum. ibid.
Belli & regiminis dispositio ad Principem perti-
net. 1.503.47
Consiliarij excusati bello personaliter assistere.
2.253.23
Bellum vt potest esse iustum, ex causa publica, ita
duellum quod ipsum respicit. 2.273.6
Bellum iustissimum est quando infertur tyranno,
vel rebellantibus vasallis. 7
Bellum ex vtroque latere non potest iustum esse. 2.
286.26
Bellum potest iustum præsumi ex vtroque latere
ex alterius inuincibilis ignorantia. ibid.
Bellum

& Verborum.

Bellum iustum contra tyrannum. 2.295.50
Vide *Duellum.*
Bertrandus de Cuenca. 2.283.17
Beneficium.
Beneficium Principis latissimè interpretandum. 1.
65.1. & 2.61.28
Interpretandum, etiam contra ipsum conceden-
tem. 1.309.2
Beneficium Principis decet esse mansurum. 1.
414.6
Beneficia duo obtinens debet vtrique seruire, in
digniori per se, in alio per substitutum, si sint
incompatibilia. 2.252.16
Beneficia duo qui obtinet, debet illorum onera
subire, etiam si sint vnita; si tamen vnio non sit
per viam incorporationis. 2.152.18
Vide *Vnio.*
Bertrando *Clacino* plura Rex Henticus donauit.
1.91.40
Moneta noua in Castella cusa fuit, & deterior,
vt soluerentur Bertrando, & eius militibus
stipendia. 41
Bironius Dux. 1.489.85
Biscaini.
Biscaini non coguntur suis expensis dominum
Bizcayæ ad bellum sequi, nisi intra limites Pro-
uinciæ. 1.447.12
Biscaini receptis stipendijs, etiam si Nobiles sint,
debent ex suis foris dominiæ sequi ad bellum,
etiam ex Biscaia. 13
Foros & consuetudines Biscaia non detra-
here Regis seruitio, quia egestas Prouinciæ
tributorum solutionem non admittit. 14
Biscaini cum inuaderetur eorum Prouincia, aut ri-
meri possit, debent dominum sequi suis expen-
sis, pro defensione, si dominus non habeat vn-
de stipendia soluat. 15
Biscaini, cum necessitas vrget, immunitates pro de-
fensione Hispaniæ, & domini seruitio dimise-
runt. 1.448.18
Bona fides.
Bonafides requiritur ab initio præscriptionis im-
memorialis. 1.100.16
Bona fides præsumitur in immemoriali, & ex præ-
sumptione accipienda opinio eorum, qui tra-
dunt non requiri. 1.101.17
Bonæ fidei contractus etiam sine mora, vel con-
uentione recipiunt quod alteri præstari æquum
est. 1.298.17
Bonam fidem habet, nec præscribit qui non po-
test habere titulum. 2.42.2
Bona.
Bona sunt accessoria personæ, & pretiosior perso-
na. 1.309.2
Bona quæ à fisco venduntur, si dominus illorum
sciens non contradicit, amittit ius. 1.311.12
Bona debitoris vendita ad petitionem creditoris
alicui tertio, an ex restitutione gratiosa debitor
petere possit oblato pretio. 1.313.22
Bona præsumuntur libera. 1.327.18
Bona præsumuntur potius esse vicinorum, qui ea
possident, quam domini populi. 1.329.19
Bona in quibus ius solarij, non possunt transferri
in Ecclesiam, vel in Capellaniam. 1.331.29
Bona dicuntur deducto ære alieno. 2.49.5
Reliquum relictum quomodo accipiatur. 6
Bona possidens in duobus locis, in vtroque est
collectandus. 2.251.14
Brutus & Cassius laudantur à Cicerone, quia occi-

derunt Iulium Cæsarem, qui primus libertatem
Romanorum oppressit. 2.295.51
Bulla.
Bullarum retentionis quæ in Hispania consueta
ratio. 1.207.30
Bullæ exemptionis Equitum militarium non ad-
missæ in Hispania, in casibus exceptis. 1.466.
28
Bullæ Pontificum non ligant nisi vsu recipiantur
in Regno. ibid.
Bullæ Pontificum quæ prohibent duella, proce-
dunt ad vindicandas iniurias priuatas. 2.273.5

C

Calumniæ.
de **C** Alumnia non iurat fiscalis. 1.9.28
Ataulphus Episcopus Compostellanus à
calumniâ miraculosè liberatus. 2.183.24. &
187.7
Calumniæ pœnæ. 25
Calumniæ grauius ferit, quàm telum. 2.184.27
Calumniæ crimen pecunia non abolendum. ibid.
Constantini Imp. nomen fœdatur, quia Di-
uum Athanasium calumniatibus credidit.
2.187.5
Fabricius Maramaldus à calumniâ liberatus. 2.187.6
Calumniator.
Calumniatori in causa graui mortis pœna irrogan-
da. 2.182.19
Tiberius Imp. magnis pœnis affectit calumnia-
tores. 20
Nemo Imperatores calumniatores punit. 2.183.
21
Calumniator puniendus, etiam si calumniatus non
petat. 22. & 31
Athanasius renuntiavit Patriarchatui Constans-
tinopolitano, quia grauioribus pœnis calum-
natores non puniti. 23
Calumniatorum duo supplicia. 2.185.30
Principibus bonum, vel malum nomen conne-
ctitur ex calumniatorum supplicio, vel fauore. 33
Calumniosus.
Calumniosus, & falsi testes in visitatione Magistra-
tus puniendi. 2.184.26
Cambium.
Princeps dato bono Cambio ex causa publica po-
test tollere ius partis. 1.414.2
Camera.
Camera domini vasallorum non gaudet priuilegio
fisci. 1.2.7
Cancellaria.
Cancellarij Hispaniæ, quamuis supremam Princi-
pis iurisdictionem exercent in suo territorio,
non possunt collectas imponere. 1.88.25
Capitale.
Capitali supplicio puniendus qui non detegit
scientiam coniurationis. 1.472.4
Capitula, & Caput.
Capitula antiquorum Belgij fœderum conueniunt
cum eis, quæ in hac noua tregua proponeban-
tur. 1.508.72
Caput debet membris conformari. 1.23.15
Caput coram Rege detegere signum reuerentiæ.
1.45.8. & 46.9
Carcer.
Carceri inclusus, vt aliquid ab eo extorqueatur,
metu coactus dicitur. 1.262.39.
Cardinalis

Cardinalis Granuella à calumniis defenditur. 1.
502.44
Carolus V.
Carolo V. in coronatione Imperij omnes Titulati
Hispaniæ nudato capite interfuerunt. 1.45.7
Carolus V. post coronationem Imperij voluit omnes
Titulatos Hispaniæ, coram eo caput re-
gere, sed hunc honorem solum maioribus con-
cessit. 8
Vide 1.48.24. 2.171.13. & 2.186.4
Carolus Audax.
Caroli Audacis Burgundiæ Ducis militaris disci-
plina, & honor militum. 2.188.11
Carras forens quæ. 2.206.16
Castella.
Seditiosi in Castella tempore Caroli V. peti-
erunt, vt ad obedientiam redirent. 2.177.24
Casus fortuiti.
Casus fortuiti renuntiatio ad solitum & ordina-
rium referenda, non ad insolitum & incogni-
tum. 1.115.4
Remissio pensionis non faciendi conductori,
qui omnibus casibus fortuitis renunciauit. 1.
118.15
Impedimenta belli, pro casibus fortuitis habenda.
1.120.24
Latronum & piratarum incurfus, est casus for-
tuitus. ibid.
Deceptus non potest dici qui expressè de casu
fortuito renunciauit. 1.121.30
Casus fortuiti renuntiatio etiam non cogitata ad-
mittitur. 1.125.9
Casus fortuitus qui prouenit sine facto Principis,
non potest causam præbere remissioni pensionis.
10
Casus fortuito deferendum quòd Princeps, aut eius
Magistratus pro regimine decernere coguntur.
1.126.18
Renuntiatio generalis casus fortuiti efficit, vt
periculum ad conductorem pertineat. 1.
128.24
Casus fortuitus est qui ex mari pendet. 1.130.5
Casus fortuitus qui præuideri non potuit, esse de-
bet vt excusetur conductor. 1.130.6
Exceptiones casus fortuiti, læsionis, vel sterili-
tatis, non impediunt viam executiuam. 1.
133.15
Casus fortuiti renunciatio, vide *Renunciatio.*
Casus qui potest præuideri, non excusat. 1.134.19
Casus insolitus, de quo non potuit cogitari, non
comprehenditur renuntiatione. 1.235.31
Casus omissus ex iuris dispositione regulandus.
1.322.17
Casus fortuitus iudiciorum euentus censetur. 2.
303.13
Cato Maior.
Cato maior quadragies septies reus calumniosus
postulatus. 2.174.2
Causa.
Causa necessaria resolutum ius debitoris etiam
creditoris resoluit. 1.161.74
Causa quando reducitur ad non causam, res cum
fructibus restituenda. 1.181.8
Causa noua superueniens facit recedere à dispo-
sitione. 1.227.17
Causa noua superueniens facit recedere à dispo-
sitione. 1.238.8
Causæ lucretiæ, vel onerosæ differentia. 1.263.
45.

Causæ cognitionem quæ requirunt, sine ea decer-
ni non possunt. 1.316.8
Causa naturalis præuælet accidentali. 1.330.24
Causa deficiente, etiam deficit effectus. 1.384.
104
Causæ fiscales suos iudices semper habuerunt. 1.
406.2
Causæ fiscales debent remitti ad fisci Senatam,
etiãsi in aliis Senatibus pendeant. 3
Causæ finalis effectus. 2.78.1
Causæ finalis defectus facit deficere dispositio-
nem. 2.79.2
Causa impulsua non facit deficere dispositione. 3
Causa finalis quæ sit, vel impulsua, & quomodo
differant. ibid.
Causa finalis, & forma actus. 2.79.5
Causæ quæ de plano poterant expediri, sunt lenio-
res, & in quibus periculum in mora. 2.120.5
Causæ cognitionem quæ requirunt, non possunt
expediri per libellum. 2.120.7
Causæ cognitionem quæ requirunt, non possunt
per libellum expediri. 2.205.4. & 2.306.15
Causa publica est quæ principaliter ad eam pertinet,
licet per consequentiam priuatum contingat.
2.297.57
Causæ voluntariæ & necessariæ differentia. 2.303.
12
Causa similis quæ dicenda, iudicis arbitrio com-
missum. 2.303.14
Causatum.
Causati non potest esse plus iuris, quàm in causa. 1.
384.102
Cautio.
Plus Cautio in rem est, quàm in personam. 1.
267.9
Census.
in Census constitutione pretium legale seruand-
um à Principe. 1.23.17
Census ad vadimonium vectigalium, ex ordina-
tionibus Senatus regalis Patrimonij, debet in
constitutione superari à redditibus in quarta par-
te. 1.141.30
Census reddituum Regalium noua ueditio non fit,
quando in eo adnotatio, & glossa apposta, nisi
ei satisfaciatur. 1.149.7
Census qui non habet adnotationem hypothecæ
nisi cum eius onere, ad alium non transfertur in
Senatu Patrimonij. 1.152.25
Census Regis ueditio noua, de entra da por salida.
1.156.47
Census potest constitui ex vero debito anteriori.
1.157.54
Fraus quæ in censibus intenditur excludi referit-
ptis Pontificum qui pecuniam præsentem re-
quirunt, etiam excluditur quando census
constituitur ex vero debito. 1.157.56
Census consumptio in libris regiis, etiam si ex
falsis instrumentis, non nocet emptori, etiam si
consumens maneat Regi obligatus. 1.158.58
Census nouus ex noua uenditione non subrogatur
loco primi, quia primus omnino extinguitur.
1.161.72
Census cum suis pignoribus transit ad possesso-
rem. 1.263.45
Census reddituum Regalium qui pro vadimonio,
& fideiussione dantur à conductibus vectiga-
lium cauere debent, vt fisco non noceant ante-
riores census hypothecæ, nisi in rationalibus
Regis fuerint adnotatæ. 1.165.95
Census

Census, id est, iuros, sur et Tertius, & fructibus rega-
lis Patrimonij constituti. 1.167.1
Census in fructibus constitui nulla prohibitio. 1.
168.5
Census ex pecunia in fructibus iure Hispano pro-
hibentur. 1.169.10
Census in fructibus ex pecunia reprobatur Nauar-
rus. 11
Census redditus reformare curarunt Reges Hispa-
niæ. 13
Census fructuum plurium Senatuum decretis
improbati. 1.170.14
Census fructuum Senatu Pedemontano reproba-
ti. 15
Vide *Redditus fructuum.*
Pecunia habet maiorem proportionem ad redi-
tus census, quàm fructus. 17
Census fructuum pro pecunia in Hispania repro-
bantur. 1.171.19
Census fructuum iustitia non solum à principio,
sed quolibet anno in redditibus consideranda. 1.
172.22
Census tempore impositionis iustus, si postea in-
iustitia apparet, reformandus. 23
Census plures in fructibus annullati sententiis Sen-
atus regalis Patrimonij. 1.173.26
Census iustitia an consideretur tempore contra-
ctus. 1.174.32
Census appellatio comprehendit etiam iuros. 1.
177.46
Diuinus census non censetur possessor vt fru-
ctus adquirat, Senatus regalis Patrimonij plu-
ries iudicauit. 1.183.21
Census frumentarij ad formam census pecuniarij
reducendi. 1.184.25
Census nullitas ex pretij legis excessu procedit,
sue excessus sit magnus, vel minimus. 26
Census, & iuros, iam constituti, minori pretio vendi
possunt, quàm legali. 1.185.2
Clemens VIII. declarauit censum iam constitu-
tum posse maiori, vel minori pretio, quàm
statuto vendi vt reliqua immobilia. 3
Census iam constituti quando vendantur minori
pretio, quàm legali, non habent iniustitiam in
fundatione. 1.186.6
Census contra constitutionem Pij V. solent appro-
bari in Signatura Romana. 7
Census minor pretio, quàm legali constituti, non
sunt nulli ipso iure, sed ad iustum modum re-
formandi, & reducendi. 8
Princeps ex iusta causa potest augere pretium
census. 9
Vide *Pretium.*
Senatus supremus Castellæ vt posset Princeps
minori pretio vendere iuros, in sissarum mil-
lionibus constitutos, decreuit ex pretio legiti-
mo centum à Regno constitui, vt postea
Princeps maiori pretio venderet, vt prom-
ptos inueniret emptores. 1.188.17
Princeps pro vadimonio, id est, *resguardo*, potest
iuros iam constitutos legitimo pretio, in mi-
nori dare. 1.189.18
Census ex demonstratione pecuniæ constitui po-
test, si verè pecunia deberetur. 19
Census potest constitui ex quocumque vero de-
bito. 20
Census constitutio legitimo pretio facienda, aliàs
reformanda. 21
Census onera debent diminui bonis diminutis. 1.
238.6
Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars I.

Census solariegus sine scriptura non probatur. 1.
332.30
Vide *Redditus.*
Census perpetuus ad plus quàm vnus pro triginta
æstimandus. 2.83.11
Census emptor, vide *Emptor.*
Certamen.
Vide *Duellum.*
Certum.
Certa quantitas est, quæ à lege declaratur. 2.68.20
Certum est, quod qualitatem expressam continet,
vel per relationem ad aliud. ibid.
Cessio.
Cessio in incorporalibus pro traditione habetur.
1.116.7
Cessione facta etiam noua uenditio fit cessionario,
sed pignora anteriora non extinguuntur. 1.163.
82
Cessione res transit cum suo onere. 1.164.90
Cessio pro translatione rei de vna persona ad aliam
accipitur. 1.165.93
Vusus fructus personalis seruitus est, & à persona
non separatur, nec cedi potest. 2.320.4
Cedi non possunt quæ à persona separabilia non
sunt. ibid.
Fructus & commoditates vsus fructus cedi pos-
sunt. ibid.
Decima Ecclesiastica laico cedi non potest, vt
ius spirituale. ibid.
Laico cedi non potest commoditas fructuum
decimarum quasi quid temporale. ibid.
Vide *Decima.*
Factum quasi cohæreat personæ cedi non po-
test. ibid.
Ius quod ex facto producitur cedi non potest.
ibid.
Facultas expellendi alium à determinatione
rei, vel recuperandæ possessionis propria au-
thoritate cedi potest. 2.321.7
Vindicatio etiam si ex dominio datur, cedi
potest. 9
Restitutionis auxilium an possit cedi. ibid.
Doctores qui tenuerunt ius retractus cedi pos-
se, & consuetudines referunt quibus cessio
admittitur. 2.322.10
Operæ officiales, quæ respiciunt personam eius,
cui dantur, cedi non possunt. 12
Sepeliendi ius in re pignoratæ quod debitori
conceditur, non potest cedi. ibid.
Iura sepulchrorum cedi non possunt. 13
Actiones directæ, vel affixæ ossibus nostris, nec
separabiles, cedi non possunt. 2.323.14
Iura connexa personis, aut in priuilegium con-
cessa, non sunt cessibilia. ibid.
Declarandi facultas alicui concessa cedi non
potest. 15
Ratio hypothecaria sine personali cedi non po-
test. 16
Retractus directi dominij sine dominio cedi
non potest. ibid.
Id ipse excludit cessionem. 17
Doctores qui tenuerunt ius retractus sangui-
nis directi dominij, aut similitum, cedi non
posse, & referunt statuta quibus prohibetur.
2.324.19
Ius retractus in Cathalonia cedi potest. 2.325.20
Retractum sine dominio cedi non posse plures
tenuerunt. 2.326.45
Doctores

Doctores qui pro cessione retractus adducuntur, eā denegāt in retractu emphyteusis. 2.327.27
 Decisum in curia Regis Alphonſi Aragoniæ contra cessionem retractus. 28
 Cessibile non est quod ad hæredes transmitti non potest. 2.328.30
 & non onine quod ad hæredes transit, cedi poterit. ibid.
 Communem & veriore opinionem, quæ negat retractus cessionem, tradit Claperius. 31
 Retractus ex pacto de retrouendendo conuentionalis cedi potest. 2.329.32
 Cessio rei criminis in præiudicium fisci non admittenda. 35
 Vide *Retractus*.
Cessionarius.
 Cessionarius repræsentat personam cedentis, & in illius iura succedit. 1.163.83
Christus D.
 Christus Dom. solos discipulos in nauiculam iniecit, ne detegeretur aliis eorum timor. 2.188.9
Circuitus.
 Circuitus vitandi. 1.129.9. & 157.51
Citatio.
 Citatio potest omitti quando constiterit citandum non habere defensionem. 1.29.6
 Citatio an possit omitti in summariis. 7
 Citari debet is, ad quem ius in causa pertinet. 2.119.1
 Citandi sunt illi, ad quos accessoriè res pertinet. 2
 Citandus an sit, vel audiendus qui liti se obtulit, cuius nullum ius apparet. 2.121.9
 Citandus est ille, de quo apparet nullam habere defensionem. 10
 Fiscalis citari debet ad ferendam sententiam, & præsentem illo fieri debet, aliàs nulla. 2.204.1
 Citatio, quæ est facti, non præsumitur, nisi probeatur. 2
 Præsumptio est pro sententia & iudice, quod iuste pronuntiauit, non verò vt citatio facta. 3
 Citatio non præsumitur, etiamsi in decreto enumeretur, si peratur, vt de citatione constat. ibid.
 Citatio quæ enuntiat in decreto, præsumitur, quando sententia est antiqua, & lata partibus præsentibus. ibid.
 Citationis enuntiatio, vt non præiudicat tertio, ita nec fisco, nisi de citatione appareat. 2.205.4
 Citatio est probanda, si de illa non constat. 5
 Citatio faciendæ specialis, & non per proclamata, vel edicta, quando ille qui citandus, facile haberi potest. 6
 Notitia gestorum non sufficit, vbi requiritur citatio. 7
 Citatio requiritur, vt procedi possit per contradictas, etiamsi citatio fiat ad extractionem processus per compulsorium. ibid.
 Citationis defectus à Principe suppleri non potest, quasi repugnet iuri naturali, aliquem non citatum condemnari. 8
 Lex supplere non potest defectum citationis. 9
 Citatio quæ fit per edictum, nulla est, si non apponatur locus comparendi, quia illum exprimere necessarium. 2.206.10
 Citationem non factam probatur, si ex actis non constat. 11
 Citatio & iurisdicctio iudicis debet ex actis probari. 11
 Requisitio partis ad citationem non præsumitur

quia est solemnitas extrinseca. 15
 Vide *Solemnitas*.
 Citatio non præsumitur in eis, quæ per libellum expediuntur, quia causæ cognitionem non requirunt. 2.207.18
 Præsumitur non interuenisse causæ cognitionem quando decretum breui tempore expeditum. 19
 Vide *Decretum*.
 Generalis enuntiatio citationis non sufficit, sed specialis necessaria, quando decretum requirit causæ cognitionem. 2.207.21
 Citra, quomodo accipiendum. 2.160.7
 Citra, pro præter accipitur. 8
Ciuis.
 Ciuēs sūt patriæ debitores, vt periculo vitæ pro ea se exponant, & ad id possunt compelli. 2.257.16
 Patriæ se offerre debet ciuis, vt pro ea moriatur, & plura exempla. 17
 Principem posse ciuem innocentem pro publica vtilitate morti exponere, qui tenuerint. 2.259.23
 Vide *Innocens*.
Ciuitas.
 Ciuitatis rerum venditio per subhastationem, & cum scriptura faciendæ. 2.112.33
Clausula.
 Clausula generalis venditionis non extenditur, nisi ad quod verè concessum. 1.94.9
 Clausulæ quæ de stylo Notariorum, suppleri possunt, ac si apposita instrumentis. 1.143.3
 Clausula irritans non potest tolli consuetudine contraria. 176.40
 Clausula irritans inducit nullitatem, & eius effectus. 1.179.53
 Clausula quæ continet iustitiam fieri, continet quod magis vtile petenti. 1.270.29
 Clausulæ consuetæ in contractibus fisci pro appositis & expressis habendæ. 1.316.9
 Clausulæ insolitæ videntur potius positæ ex sollicitudine emptoris, quàm voluntate venditoris. 1.324.26
 Clausulæ quæ in dispositione adiciuntur, inesse videntur. 2.47.13
 Clausula quæ potuit prouideri, imputandum ei qui non prouidit. 2.105.33
 Clausula generalis non extenditur nisi ad ea, de quibus specialiter agitur. 2.106.37
 Clausula derogatoria expressè reuocanda. 2.125.18
 Clausulæ quæ apponuntur ex stylo Curia, in rescriptis gratiæ exprimendæ, aliàs nulla rescripta ex subreptione. 2.126.22
 Clausula vt quis possideat vt prædecessores, de iusta possessione accipiendæ. 2.139.22
Clementis VII. æmulatio in Carolum V. quia contra eum arbitrium dedit in lite vrbis Ferraræ. 2.171.11
 Clemens VIII. 1.184.3
Clementia.
 Clementiæ & seueritatis inter extrema magis ferenda seueritas quæ subditos cõtinet, quàm clementia quæ solet contemptum inducere. 2.178.27
Clericus.
 Clericus detinens hona fiscalia potest conueniri coram iudice causarum fiscalium. 1.204.13
 Clericus ex administratione à iudice seculari data, potest coram eo conueniri. 1.205.19
 Clerici possunt conueniri coram iudice seculari ratione rei. 1.206.25
 Clerici

Clerici exempti sunt iure diuino à iurisdictione seculari in spiritualibus, & suis personis. 1.207.28
 Clerici in temporalibus & suis bonis sunt exempti à iurisdictione seculari iure positiuo. ibid.
 Clerici tenentur contribuere cum laicis in aliquibus quæ tendunt ad vtilitatem Clericorum & laicorum. 29
 Clerici prohibentur esse conductores vectigalium. 1.207.31
 Laicus potest Clericum debitorem fugientem, & sua asportantem detinere. 1.208.34
 Clericus ratione rei quando poterit coram seculari conueniri. 35
 Clerici & Prælati debent pro reparatione Ecclesiæ respondere coram iudice seculari. 1.208.36
 Clerici minorum Ordinum si declinauerint regiam iurisdictionem, inhabiles ad officia secularia censentur. 2.201.7
Clientela.
 Clientela, vel iurisdicctio non potest in alium transferri inuito vasallo, vel cliente. 2.323.15
Coactus.
 Coactus dici potest qui necessitate rei familiaris compellitur. 1.137.19
Cobro Hispan. vide *Articulus*.
Cogitatio.
 Cogitationis pœnam nemo meretur. 1.336.12
 Cogitatum quod non fuit, concessione non comprehenditur. 2.35.7
Cobeco, & Barateria etymologia. 1.336.11
Collecta.
 Collectæ non possunt imponi à Cancellariis Hispaniæ. 1.88.25
 Collectæ ex tempore quo conferuntur, recipiunt interpretationem. 2.76.9
Collusio.
 Collusionem interuenisse præsumitur quando aliàs magnam quantitatem pluris pro re vendita offert. 2.165.16
Colonus.
 Colonus non tenetur stare emptori. 1.315.5
 Colonus ad longum tempus non tenetur stare emptori, licet ex parte locatoris singularis successor debeat stare colono ad longum tempus. 1.315.6
 Coloni partiarj differentia. 2.90.34
 Coloni qui. 2.230.15
 Colonus dominium fructuum acquirit, vt possit in alium transferre & vendere. 2.232.23
Comes.
 Comitibus titulo decorabantur apud Græcos, qui habebant administrationem patrimoniij Principis. 1.400.12
 Comes patrimoniij dicebatur apud nostros Reges Gothos, qui curam habebat rerum fiscalium, & cum Regibus subscribebat in consiliis. ibid.
 Comes Egmontius. 1.476.23
Commenda.
 Commendarum Indiarum tituli debent exhiberi cum à fiscali petuntur. 1.28.4
 Commendarum Indiarum successio est inter coniuges. 1.355.1
 Rescriptum successionis commendarum requirit cohabitare coniuges sex menses. 2
 Cohabitatione non sequuta inter coniuges successio commendarum locum non habet. 3
 D. Ioan. de Solorzano agit, an successio Commendarum. *Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars II.*

mendarum procedat inter coniuges non consummato matrimonio. 1.362.35
 Fundamentum vt successio commendarum procedat inter coniuges, etiam non consummato matrimonio, extenduntur. 36
 Schedulam successionis commendarum Indiarum respexisse liberorum procreationem probatur. 1.365.50
 Lucra nuptialia concedi sponſis etiam non consummato matrimonio, argumentum non facit ad successionem commendarum. 51
 Commendas Indiarum non possunt habere Religiosi, vel Ecclesiastici. 2.102.15
Commercium.
 Commercio sublato mercium, ex quibus percipiuntur vectigalia, & conductio procedit, eius pensionis faciendæ remissio. 1.119.22
 Commercio sublato, substantia & anima vectigalium extinguitur. 1.120.23
 Commercio rei, ex qua soluuntur vectigalia, sublato, publicanus non tenetur, nec procedunt leges Hispaniæ. 1.126.13
 Commercio à Principe impedito remissio faciendæ gabellario. 1.135.1
Commodum.
 Commodum non sequitur qui verè damno non subiicitur. 1.243.2
 Commodum ex damno regulatur. 1.244.8
 Commodum oportet ab onere regulari. 2.199.17
Communio.
 Populus non cogendus in communione quando potest commodè diuisio fieri. 2.218.24
Compensatio.
 Compensationem significat nomen *pensando*, quod in legibus inuenitur. 1.159.63
 Compensatio non fit de specie ad qualitatem. ib. Fit ipso iure ad impediendum cursum vsurarium. 1.300.32
 Fit, etsi non opposita, ad euitandam pœnam. 33
 Compensatio admittitur, quando ex pignore pecunia redigitur. 1.301.38
 Compensatio pecuniæ admittenda, quando eius dominium transit ad depositarium. 40
Computatio.
 Computatio summarie faciendæ ad illam quam dicimus, transit. 1.302.46
Concessio.
 Concessionem Principis quæ transierunt in contractum, tolli non possunt. 1.15.5
 Concessionem pecuniæ, in iure Canonico differunt à precario, & sine iusta causa non reuocantur. 1.31.20
 Concessum propter aliquam causam, ad illam limitari censetur. 1.226.13
 Concessio nociua publico statui, reuocanda. 1.373.25
 Læſio enormissima consideratur in rebus tractus successui post primam concessionem. 26
 Concessionum à Rege factarum declaratio solum ad Regem pertinet. 1.374.34
 Vide *Declaratio*.
 Concessio secunda post primam est obreptitia. 1.376.45
 Concessione secunda non derogatur prima, nisi expressè eius mentio fiat. 1.376.47
 Concessio secunda non præiudicat primæ, licet secunda fiat ex motu proprio, & certa scientia. 1.377.48
 Concessionem quæ nondum vacant, sunt nullæ. 51
 V v 2 Concessio

Concessio de officio quando vacauerit, prohibetur. 53
 Concessio prima præferenda, quamuis ex secunda fieret traditio. 1.378.58
 Subreptio annullat concessionem, etiam si procedat ex ignorantia, & facto alieno. 60
 Concessionis titulus annullatur, si non expressum ad gratiam, quod difficilè poterat reddere, quâuis dicatur etiam non expresso concedendum. 61
 Concessio facta pluribus ex superuenientibus excluduntur hæredes mortui. 63
 Concessio data cum relatione ad ius alterius, non operatur ultra quod ille habebat. 1.379.68
 Concessio & priuilegium quando referuntur ad illud quod non est, nullius momenti censentur. 1.380.70
 Concessio, vel priuilegium, si ad illud se referat, & relatum non appareat, nulla est concessio referens. 76
 Concessionem tot existimantur, quot personæ quibus facta. 1.381.81
 Concessio declaranda ex petitionis forma. 1.383.95
 Verba generalia concessionis non possunt extendi ultra pretium & relatum, licet generalia. 96
 Princeps sub generatione verborum concessionem non extendit in sui præiudicium. *ibid.*
 Prorogatio concessionis non censetur noua concessio. 99. & 108
 Nullitas concessionis influit in prorogationem. 1.383.100
 Concessionem ad vitam inducunt precarium quod excludit præscriptionem. 1.385.100
 Concessio quando censetur realis, vel personalis. 1.419.17.
 Generali derogatione concessionum non comprehenduntur quæ Principi facta. 1.422.5
 Concessio Principis non derogat primæ concessioni antea factæ, nisi expressè derogetur. 1.423.12
 Concessio eius quod legibus prohibitum, requirit earum legum derogationem. 2.111.5
 Concessio quælibet vt valeat, requirit voluntatem & potestatem. 2.23.32
 Concessionem qui fecit, non potest contra illam facere. 2.24.33
 Concessio non comprehenditur quod cogitatum non fuit. 2.35.7
 Seruitorum assertio non eximit concessionem à gratuita. 2.60.23
 Pecunia quæ non æquiualeat concessionem, non facit concessionem non esse gratuitam. 24
 Concessio magni præiudicij non videtur facta. 2.63.31.
 Concessio facta ob aliquem finem, eius defectu locum non habet. 2.78.1
 Concessionem Principis vt ad Monasteria transferantur, emphyteusis debet operari solum in præiudicium Principis, non verò priuati domini emphyteusis. 2.103.22
 Concessio ad quascumque personas facta, de capitibus accipienda. 2.106.36.
 Concessionem regulariter solum veniunt quæ eius tempore extabant, non quæ de nouo superueniunt. 2.116.6
 Concessio nisi exprimat, non extenditur ad futura. 7
 Concessio Principis, etiam si latissimam recipiat interpretationem, non operatur, nisi in eis quæ erant tempore concessionis. 8
 Concessio Regalium non operatur nisi eis, quæ eius tempore solita exerceri, non ad nouiter inuenta. *ibid.*
 Concessio ad tempus præfens restringenda, quando aliàs esset magni præiudicij concedenti. 9
 Priuilegium non extenditur ad augmentum quod post concessionem factum. 10
 Concessio realis non restringitur ad personas, sed ad domos extenditur. 2.118.18
 Concessio extendi non potest ultra illos quibus facta. 2.198.24
 Concessio facta nomine aliquorum, non extenditur ultra nominatos. 25
 Expressè quod debet concedi, non sufficit generalis concessio. 2.213.21
 Regis solius est concessionem terrarum facere in suis Regnis, & *dehefas* constituere. 2.221.2
 Vide *Dehefas*.
 Concessionem subreptitiæ, vide *Subreptitia*.
 Concessio affinis barateriæ, & probatur testibus singularibus. 1.344.4
 Condemnatio regulatur ex tempore quo fit. 1.274.16
 Conditio.
 Conditionem impleri si stat per illum cuius interest, pro impleta haberi. 1.221.29
 Conditio in forma specifica adimplenda. 1.287.11
 Conditio quando potest per æquipollens impleri. 1.290.26.
 Conditionem inducit ablatius absolutus. 1.359.23
 Conditio specificè, & in forma adimplenda. *ibid.*
 Conditio quæ omnino extirpata non suspendit, nec habetur pro conditione. 268.25
 Conditiones solent esse in dando, vt in faciendo. 2.132.4
 Conditio non impleta, sub qua aliquid gestum, actum reddit nullum. 2.162.6
 Conditio potestatiua non potest impleri ab hærede grauati. 7
 Conductio vectigalium, vide *Vectigal*.
 Conductor.
 Conductor nunquam censetur recipere damnum quod prouenit ex facto locatoris. 1.115.4
 Conductor qui recipit tributa post protestationem ab ea recedit. 1.132.14
 Conductor interesse sarcendum quando à locatore damnum sentit. 1.136.2
 Conductor qui sine culpa locatoris impeditur, non potest intendere lucrum quod amisit: sed solum damnum sarciri remissa pensione. 136.12
 Conductor qui casu fortuito impeditur, non potest petere interesse, sed solum remissionem pensionis. 13
 Vide *Locator*.
 Confessio.
 Confessio partis superat omnem probationem. 1.132.12.
 Confessio extraiudicialis duobus testibus probatur, & inducit semiplenam probationem. 1.347.17
 Confessionis impunitas, quæ ab statuto conceditur, non gaudet qui tardè confessus, vel in confessione non persistit. 1.489.85
 Dux Bironius, quia temere confessus, supplicium non vitauit. 86
 Confessio

Confessio delicti inducitur ex petitione iudiciali veniæ. 1.508.74
 Confessionem facere videtur qui iudicium subterfugit. 1.510.82
 Confessio Procuratoris domino nocet. 2.108.3
 Confessionem à Procureto factam potest dominus reuocare, docto errore, & dum incontinenti fiat reuocatio. *ibid.*

Confidentia.

Federici Sicilia Regis magnum confidentiæ exemplum. 2.186.3
 Alexander M. maximè confidit de suo Medico. *ibid.*
 Caroli V. singulare exemplum moderationis, & confidentiæ cum Ferdinando Gonzaga. 4

Confirmatio.

Confirmatio generalis non extenditur ad ea quæ specialiter sunt adempta. 1.73.16
 Confirmatio relinquit rem cum sua qualitate. 1.81.29
 Confirmatio non operatur quando aliquid lege annullatur, nisi legis mentio fiat. 1.82.30
 Confirmatio in forma communi, quamuis non valeret, præstat titulum præscribendi. 2.12.6
 Confirmatio ius tribuit, & de nouo dare videtur. 2.39.1
 Confirmans quod est imperfectum perficit. *ibid.*
 Confirmatio ad titulum primæum referenda. 2.39.3
 Confirmatio nihil de nouo, sed datum confirmat. 4
 Confirmatio regulatur à contractu, non è conuerso. *ibid.*
 Vide *Ratihabitio*.
 Confirmatio licet ex certa scientia fiat, non extendit actum ultra suam natiuam aptitudinem. 2.40.5
 Confirmatio in forma communi quando censenda. 6
 Confirmatio in forma communi non extendit confirmationem, nec addit nouam qualitatem. *ibid.*
 Confirmatio vt dicatur in forma speciali, non sufficit tenorem instrumenti inseri in confirmatione, quia in Hispaniis fit ex stylo officialium. 7
 Confirmatio in dubio potius in forma communi, quam in forma speciali existimanda. 8
 Confirmatio vt dicatur in forma, causæ cognitio adhibenda. 9
 Confirmatio vt dicatur ex certa scientia, non sufficiunt verba quæ scientiam inducunt, nisi adhibita causæ cognitio. 2.41.10
 Confirmatio qua expressa donantur vectigalia, non prodest, nisi scripta in libris regis de *lo saluado*. 11
 Confirmatio ad inualida non extenditur, maximè quando est aliquid validum quod possit confirmari. 12
 Confirmatio donationis non excludit modificationem Regis Henrici. *ibid.*
 Confirmatio renuntiationis requiritur vt constet, an portio pretij quæ fisco competit, soluta. 2.160.2
 Regalium est officia publica creare, de vno in alium transferre, & renuntiationem confirmare. 3
 Minoribus officia renuntiare dispensat Senatus. 2.161.4.

Confirmationis qualitate non impleta, confirmatio nullius momenti. 5
 Confirmatio priuilegij in dubio præsumitur in forma communi. 2.61.25
 Qualitas adiuncta, confirmationi ineffe videtur, & debet verificari vt habeat effectum. 2.162.9
 Confirmatio & renuntiatio habet tacitam conditionem si qualitas seruetur. 15
 Vide *Renuntiatio*.

Confiscatio.

Confiscationem bonorum non possunt facere domini vasallorum. 12.6

Coniectura.

Coniectura melior ex consuetudine disponentis. 1.73.12.
 ex Coniecturis quando possit intelligi concessum ius colligendi pedagium. 1.84.5
 Coniectura cessant vbi dubium non est. 1.90.33
 Coniecturis non est locus, vbi verba manifesta. 1.127.20. & 1.230.4
 Coniectura cessant vbi de voluntate apparet. 2.198.26
 Vide *Præsumptio*.

Coniunctiua.

Coniunctiua ponitur inter diuersa. 1.95.15

Coniuratio.

Coniurationem contra Regem non manifestare, est crimen Maiestatis. 1.473.6.
 Vasallus, quamuis iniuste Princeps procedat, debet quam scit coniurationem contra illum declarare. 7
 Coniuratio contra Alexandrum Magnum, quia detecta à Philota, cui denuntiata, acriter vindicatur. 8
 Seditioni dubitare occurrere pro coniuratione habendum. 1.474.11
 Coniurationis dissimulatio arguit participem dissimulantem. 12
 Coniurationem cognitam non denuntiare, est capitale in Italia & Florentia. 1.475.15
 Galli capitali pœna punire solent coniurationem cognitam non indicare. 16
 Coniuratio in Confessionis sacramento reuelata, detestata. *ibid.*
 Bironius Dux ter interrogatus à Rege Galliarum de coniuratione negauit, & capitali supplicio punitus. 1.476.19
 Coniurationem audire crimen meritò iudicatur. 20.
 Rex Galliarum Carolus VII. edicto decreuit, vt nemo audiret Ludouicum eius filium, qui contra eum coniuuauit. *ibid.*
 Coniurationem facere in Belgio crimen capitale existimatur. 1.476.23
 Coniuratio in Anglia detecta, quia periculum, etiam dubium, denuntiatur. 1.485.67
 Coniuratio detecta sine aliqua dilatione. 1.486.68
 Coniurationem esse detegendam quamuis ea probari non possit, verior sententia ex plurium opinionione. 1.487.74
 Coniuratio si non esset denuntianda, nisi probari posset, plura damna sequerentur, vt nullus denuntiaret. 75
 Magnus apud Regem Dacia veniam obrinuit, quia coniurationem confessus. 1.489.87
 V v 3 Coniura

Coniurationis particeps suo testimonio facit indicium quod sufficit ad torturam. 1.498.28
 in Coniurationibus ingrati magis timendi. 1.505.55
Coniuratus.
 Coniuratus habetur qui consilium coniurationis cognouit, nec statim detegit. 1.175.17
 Pœna mortis punitus qui solum habuit affectum occidendi Regem Galliarum. 18
 Comes Egmontius in Belgio capitali supplicio affectus quasi coniuratus, quia famulum coniuratum domi retinuit. 1.376.23
 Ioannes Austriacus, Philippi I. Regis fratris beneuolentiam adeptus, quia filij Caroli factum contra patris voluntatem denuntiavit. 1.476.24
 Coniurati fugiendi ne si cum illis familiaritas, vel amicitia, suspicio participationis sumatur. 1.477.25.
 Cathaloniarum mulierum exemplis confirmatur esse fugiendum à coniuratis. 26
 Ferdinandus Daualos Piscarius Marchio coniurationem Italiam Imperatori Carolo Quinto detexit. 27
 Coniurati nondum delati solent in socios seruire, ut fidem insinuent fidelitatis. 1.517.65
Connexitas, & Connexum.
 Connexitatis ratione iudicium præcedit. 1.40.24
 Connexorum eadem debet esse ratio. 2.34.1
 Connexa iudicia faciunt ut plures, licet sint diuersi fori, cogantur coram eodem iudice litigare. 2
 Executiones reddituum regalium, an connexæ administrationi. 3
 Connexum, vel pertinens qui allegat, debet expressè probare. 5
 Vide *Accessoria.*
 Connexum dicitur cum est separabile, nec potest esse de per se. 2.35.9
 Connexum non dicitur quod occasione alterius rei productum. 10
 Connexum non dicitur quod alteri coniungitur, nisi fiat per viam unionis accessoria. 2.36.11
 Qualitates diuersæ faciunt rem non esse connexam. 15
Conscientia.
 Conscientia refertur ad rationem naturalem. 1.269.19
Consciens.
 Conscij qui puniuntur, intelligendi qui scierint delictum, & non denuntiauerint. 1.480.42
 Consciens criminis dicitur etsi eius non particeps, si crimen scierit, & non denuntiarit. ibid.
 Conscios criminis parricidij subijci pœnæ ordinariæ probatur. 43
 Consciens intelligitur de eo qui criminis habet scientiam. 1.481.46
Consensus.
 Consentire videtur qui patitur. 1.252.21
 Consensus ex quo inducitur rati habitio, debet fieri in scriptis, vel præsentia eius, qui intelligit ex actu illo præiudicium inferri, aliàs non nocet, si credat ius durare. 1.381.85
 Consentire videtur qui aliquid scit, & non protestatur. 1.479.36
 Consensus alicuius ubi requiritur, consensum sequi debet. 2.6.20
 Consentiens in aliquo contractu intelligitur obligari secundum eius qualitates. 2.39.4
 Vide *Consilium.*
Consequentia.
 Consequentia nulla potest esse legitima ex principi-

pio illegitimo. 2.384.101
Consiliarius.
 Consiliarius Regis, fiscalis dicitur. 1.6.11
 Consiliarij magis quam reliqui Magistratus, Regi adherent, & ad eius latus sedere debent. 1.402.18.
 Consiliarij pars corporis Principis. 2.181.10
 Consiliarij excusati bello personaliter assistere. 2.253.23.
Consilium.
 Consilij hominum fragilitas, ut damnum eueniat, unde commodum prouisum. 1.62.28
 Consilium petendum an sequi debet. 2.3.4
 Consilium & consensum ad aliquid adhibendum quomodo accipiendum. 5
 Consilium quando accipitur pro consensu. 2.4.9
 Consilium quando iniungitur ut fiat cum consilio, sequi debet qui petit. 10
 Consilium quando requiritur, ut quid fiat, iuxta illud, vel secundum consilium, inducit necessitatem. 11
 Consilium petere inducit necessitatem, ut qui petit, sequatur ex qualitate personæ, & causæ circumstantiis. 2.5.12
 Consilium accipitur pro consensu, quando requirendum eius qui in re habet aliquod ius, vel societatem. 2.6.18
 Consilium quando iniungitur inferiori petere à superiori, sequi debet. 19
Conspiratio.
 Vassallus celare videtur conspirationem, eam non denunciando. 1.479.35
 Conspiratio contra Principem grauissimum crimen. 1.477.28.
 Conspiratis acquiescere à Pontificibus & Concilijs damnatur. ibid.
 Edictum Regis Recisvincti contra eos, qui silenter oppugnaverint. 29
 Hostis Reipublicæ qui coniurationem quam scit, non detegit. 30
 Conspirationem contra Prælatum si non indicauerit Religiosus intra triduum, excommunicationis pœna punitur. 1.478.31
 Conspiratio grauius crimen, quam falsæ monetæ. 1.480.39.
 Vxor qui conspirationem contra Principem non denuntiauerat, poterat à marito repudiari. 40
 Conspiratio contra Principem, etiam si non possit probari, detegenda. 1.483.38
 Accusare qui excusatur in cõspiratione quæ probari non potest, non excusari à denunciando, ut damno occurrere possit. ibid.
 Conspirationem detegere debere eum qui scit præter Confessarium, decisione Senatus Belgij confirmatur. 1.484.59
 Furca suspensus in ciuitate Argentina, qui cognouit conspirationem, & non denuntiauit, quamuis eius non particeps. 60
 Conspirationem denunciari debere plurium opinione confirmatur. 61
 Praxi non recedendum ab opinione ut puniatur capitali pœna qui conspirationem non denuntiauit. 62
 Terrullianus expenditur ut nunquam Christiani contra Imperatores Romanos excitarent conspirationem, vel occularent. 63
 Conspirationem sine effectu fuisse non excusat non denuntiantem. 64
 Conspiratio non detecta à fideli, ut de ea certior-

retur, adhuc in pericula eum coniecit. 1.485.69
 Conspiratio, & quæ pertinent ad salutem publicam, denuncianda à patre contra filium, & econtrà. 1.486.70
 Pater debet exhibere filium delinquentem. 71
 Conspiratio etsi non possit probari, detegenda absque periculo pœnæ calumniæ. 73
 Conspiratio semper fit in occulto. 1.494.6
 Conspiratio non potest fieri sine sociis, & ideo examinandi. 1.498.27
 Conspirati solent inter se diuidere Prouincias obtenta conspiratione. 1.506.59
 in Conspirationibus præsumptio Cassiana sumi solet. 1.507.62
 Conspiratio ex sui natura non perficitur vno momento, sed habet tractum successuum. 1.508.69
 Conspiratio tractatur secreto, & occultè. 70
 Ad probandam conspirationem probationes imperfectæ coniunguntur. ibid.
 Conspirationes nouæ Belgij in multis cum antiquis conueniunt. 71
 Misericordiam Princeps non debet indulgere in conspiratione. 1.509.76
 Constantinus Imp. 2.187.5
Constitutum.
 Constituti clausula non transfert possessionem, quando est incertum quod possidendum. 1.94.7.
 Constituti clausula videtur transferre possessionem & vsum fructum. 2.51.14
 Constituti clausula an possit effectum habere in futuris. 2.52.18
 Constitutum in bonis futuris est conditionale. 19
 Constitutum conditionale nihil operatur ante aduentum conditionis. 2.53.21
Consuetudo.
 Consuetudo attendenda ad solutionem gabellarum. 1.40.22
 Consuetudinis & præscriptionis differentia. 1.106.3.4
 Consuetudo melior quæ sententia firmatur, sed non indiget ea. 1.173.26
 Consuetudo irrationalis & nutritiua peccati non excusat. 1.176.37
 Consuetudo iniusta est quæ rescriptis Principis improbat. 38
 Consuetudo ad eius iustitiam requirit Principis voluntatem. 1.176.41
 Consuetudo potest excusari à pœna legis. ibid.
 Consuetudo & obseruantia ligat Ecclesiasticos. 1.205.17
 Consuetudo ut Rex cognoscat aduersus clericos in rebus sui Patrimonij, probatur legibus styli. 18
 Consuetudo excusat non solum à pœna temporali, sed spiritali. 1.205.21
 Consuetudinem, præscriptionem, vel pactum qui allegat, debet probare. 1.330.24
 Varietas vsus non inducit consuetudinem, vel obseruantiam. 1.374.30
 Consuetudinem, vel obseruantiam non inducunt quæ facultatiua. 31
 Consuetudo optima legum interpret. 2.127.1
 Consuetudo improbata non prodest. 2.137.4
 Consuetudo non inducenda ex actibus differentibus. 2.137.9
 Consuetudine an possit Princeps inducere, ut mu-

ret contractus, & vltimas voluntates. 2.267.33
 Facultates ad obligationem rerum maioratus consuetudine admittuntur. 34
 Consuetudine violari non potest quod iuris naturalis, vel gentium. 35
 Consuetudo rationalis esse debet, nec valeat contra ius naturale, vel gentium. ibid.
 Consuetudo interpretatiua multum prodest ad declarandas concessionem factas à Principe. 2.315.17
Consul.
 Consularis persona dicitur, quæ licet consul non sit, gaudet Consulibus priuilegijs. 1.306.17
Consulens.
 Consulens malè Regem infidelis habetur, & morte dignus. 1.501.39
Consultatio.
 Consultationes, quarum ordinatio & dispositio pertinet ad Notarios à secretis, multoties in rebus grauioribus fiscalis ordinat, & disponit. 1.391.20
Contractus.
 Iudicij quasi contrahitur. 1.111.7
 Contrahentibus quando liceat ad inuicem se decipere. ibid.
 Contractus ad æqualitatem reducendi. 1.115.2
 Eius substantialia pacto mutari non possunt. 3
 Contractus & dispositiones possunt fieri de fortuitis etiam tunc non existente re. 8
 Contractum celebrans videtur se adstringere legibus de illo contractu loquentibus. 1.117.11
 Contractuum æqualitas, vide *Æqualitas.*
 Contractus potest reformari, ex eo quod euenierit, cum iniquus apparet. 1.17.16
 Contractuum reformatio pluribus legibus continetur. 1.18.25
 Contractus iniusti, & contra legem, debent reformari. 1.19.28
 Princeps tenetur in contractibus suas leges seruare. 1.24.18
 Contractus habent in se clausulam, Rebus sic stantibus. 1.227.16
 Contractus celebrati videtur firmo manente rerum statu. 1.150.4
 Contractus interpretatio pertinet ad senatum à quo factus. 1.36.4
 Contractus resolutio debet tractari in loco ubi factus. 5
 Contractus correspectiuus censetur quando alterius causa, & respectu fit. 1.75.2
 Contractus à Principe factus bonæ fidei existimatur. 1.168.3
 Contractus Principis, pro lege habetur. 4
 Læsione enormissima nullo declarato contractu, fructus etiam consumpti restituendi. 1.182.11
 Contractus censuralis suspiciosus est. 1.183.20
 Contractus qui habet tractum successuum, admittit læsionem ex futuro tempore. 1.175.33
 Contractus bonæ fidei recipiunt rescissionem ex dolo, læsione, vel iniustitia conuentionis. 34
 Æqualitas contractuum obligat Principem ut subditum. 1.187.13
 Contractus correspectiuus qui aliquid vicissim continet fieri, si non impleatur, ei qui defecit, non prodest. 1.193.10
 Princeps

Princeps licet contractibus obligetur, potest tamen pro causa publica contractum reformare. 1.232.28

Contractus limitandus ex ratione conuentionis. 2.233.23

Contractus qui habet tractum successiuum, & ex eo fit iniustus, ad æqualitatem reducendus. 1.238.5.21

Contractus regulatur secundum qualitatem temporum. 1.239.12

Contractus emphyteuticus ut onerosus debet ad æqualitatem reduci. 1.240.15

Contractus ex successiuo tractu, si redditur iniustus, ad iuris æquitatem reduci debet. 15

Contractus qui excedit quoad actum, reformandus. 17

Contractus præsumitur sponte factus, nisi contrarium probetur. 1.257.11

Implere ex suo latere debet contractum qui petit eius implementum. 1.287.10

Contractus impletur specificè, quando ex illius verbis sequitur implementum. 1.288.13

Contractus innominati implementum requirunt, & implementum sequitur præstando interesse. 1.290.25

Contractus fieri censetur iuxta consuetudinem, & stylum Senatus. 1.316.9

Contrahens debet esse certus de qualitate contractus, & conditione personarum cum quibus contrahit. 1.322.16

Contractus interpretandus ab eo qui fecit. 1.407.10

Princeps tenetur ad contractus obseruantiam. 2.111.5

Contrahentes possunt à contractu discedere antequam fiat scriptura, quando de illa facienda conuentum. 2.111.8

Obligari noluerunt contrahentes qui de scriptura facienda conuenerunt antequam fieret. 2.112.9

Vide *Scriptura*.

Contractus in scriptis faciendus pendet ex coniecturis, vel consuetudine. 2.112.12

Senatus regalis Patrimonij omnes contractus facit cum scriptura. *ibid.*

Contractus in quo scriptura facienda ante illum non est perfectus. 2.201.2

Fiscus in contractibus, in quibus læsus, restitutionem non habet. 3

Vicinis alicuius oppidi non consentientibus non valet contractus à domino factus in præiudiciu vasallorum, ipsis non consentientibus, vel ignorantibus. 2.202.4

Contractus ex communi usu loquendi interpretandus. 2.231.18

Scire quem præsumitur contractum, ad quem se refert. 2.133.8

Interpretatio in dubio contractus facienda contra eum, qui legem apertius dicere potuit, & debuit. 9

Contrahens videtur consentire interpretationi quam Senatus contractui dedit. 2.134.10

Obseruantia subsequuta, & interpretatio contractus ut constituat in possessione præscribendi, debet esse non minus quam decennij. 15

Contractus Principis illum ad obseruantiam obligat. 2.311.6

Princeps in his quæ respiciunt contractus, utitur iure priuati. 7

Princeps an de plenitudine potestatis, vel Pontifex possint contractum suum reuocare. 2.311.8

Contractus Principis vim legis habet. 9

Principis contractus, si non obligarent ad obseruantiam, esset Princeps extra commercium, & deterioris conditionis, quam priuatus. 2.312.10

Contractuum obseruantia pertinet ad ius gentium. *ibid.*

Princeps semper debet suos contractus seruare, & quantum illi damnum introgent consiliarij, qui suadent, vel insinuat à fide dati Principem posse desistere. 2.317.24

Vide *Princeps*.

Contraria.

Contrariorum eadem est ratio. 1.52.43

Contributio.

Ecclesiastici debent contribuere in extrema necessitate. 1.434.29

Conuentio.

Conuentio qua aliquis prohibetur ut libera facultate à iure concessa, iniusta & iniusta dicitur. 2.23.29

Correlatiua.

Correlatiuum vni permissum, etiam alteri censendum permissum. 1.417.4

Correus.

Correus stipulando potest debitorem ab alio correo nouatione liberare, si specialiter de hoc ageretur. 1.251.14

Credentia etiam vana & falsa, ut saluti Principum consulatur. 1.473.9

Creditor.

Creditor debet prospicere quod eueniri potest. 1.152.26

Creditor debet scire conditionem debitoris, & rei quæ ipsi obligatur. 1.153.28

Creditorum se opponentes fisci venditioni, non comprehenduntur dispositione l. bene à Zenone. 1.159.65

Creditor, qui ex pignore, vel deposito conuenit sibi soluere, facere debet. 1.301.37

Creditor potest eligere debitorem principalem, vel fideiussorem. 2.71.12

Creditor potest recusare debitum recipere, quando est rumor mutationis monetæ. 2.96.3

Creditori moroso imputatur periculum diminutionis mouere. 2.97.6

in Creditore non causatur mora ex oblatione verballi pecuniæ. 7

Oblatio realis, nisi pecunia consignetur, non constituit creditorem in mora. *ibid.*

Creditor ante diem non potest obligari debitum recipere. 2.97.9

Creditor inter eos qui sunt æquales, ille preferendus, qui magis diligens fuerit in exigendo credito. 2.202.34

Crimen.

Crimina diuersè puniuntur in vna Prouincia, quam in alia. 1.476.21

Crimen committere videtur qui potest prohibere, & non prohibet. 1.478.32

Crimen maiestatis, vide *Lesu maiestatis*, & *Coniuratio*.

Culpa.

Culpa leui non tenetur aliquid faciens pro saluanda persona sua, & res proprias. 1.139.22

Culpa

Culpa maior est culpam deprehensam defendere. 1.459.43

Culpa in committendo grauior, quam quæ in omittendo. 1.479.35

Cultura.

Vide *Gabolla*.

Cursor.

Cursoris maioris officij lis quæ pendebat, suspensa fuit, quia Comes de Onate in Germania erat cum munere legati. 1.370.1

Fundamenta noua, vltra quæ adhuc expensa sunt pro iustitia Regis. 2

Cursoris & veredarij publici munus apud omnes gentes inductum. 4

Ludouicus XI. Gallorum Rex instituit in Gallia cursores publicos. 1.371.8

Hispaniæ etiam cursores publici inducti. 9

Cursorum aliquorum mirabilis celeritas. 11

Cursores phalerati apud Romanos. 12

Cursores publicos eligere pertinet ad Regalia. 1.372.14

Fundamenta quæ adhuc pro Rege in officio cursoris notantur. 15

Cursoris maioris officium non potuit extendi ad veredarios, quos dicimus *estafetas*. 16

Cursoris maioris officium à D. Imperatore concessum Baptiste Masco, & Simoni Tasio fratribus anno 1518. 1.375.37

Simon Tasio vixit vsque ad annum 1562. quo mortuus. 38

Philippus II. anno 1506. officij cursoris prouisionem dedit in fauorem D. Io. Tasio, ignorans viuere Simonem cui competebar. 39

Philippus III. concessit puero rationem officij Cursoris Comiti de Villa mediana, ann. 1598 & 1607. 1.376.40

Officium cursoris maioris non de nouo datum à Rege Philippo II. & III. sed prouogatum. 1.383.100

Cursoris maioris officij concessione à Rege facta, imponi adhuc potest collecta in mercede epistolariu, quæ non taxata in concessione. 1.413.1

Cursus publicus.

Romani, Persæ, & Indi vsi fuerunt cursu publico. 1.370.5

D

Damasus Pont.

S. Damasus Pont. falsò accusatus de adulterio, & aliis criminibus. 2.174.3

Dammum.

Dammum quod ab inimico locatori conductori factum debet sarciri. 1.136.5

Dammum cui sarcendum etiam debentur quæ causa rei præparauit. 1.140.26

Dandi verb.

Dare qui debet, rem liberam dare tenetur. 1.193.8

Dare significat dominium transferre. 1.270.25

Dationis in solutum & transactionis differentia. 1.198.36

Datum contra legem retineri non potest. 1.339.24

Datum ob causam, eâ non sequutâ condicendum, quâuis à iure impediretur impleri. 2.77.13

Debet denotat præcisam necessitatem. 1.270.22

Debitor.

Debitoris speciei & generis differentia. 1.198.40

Debitor quantitatis differt à debitore. 2.90.2

Debitor speciei, quæ in re recipit subrogatione, ge-
lo in. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars II.

neris debitor existimatur ad casus fortuitos. 2.91.4

Debitor quantitatis est debitor generis ut non excusetur à casu fortuito. 6

Debitor generis non potest soluere quod respicit speciem. *ibid.*

Debitor pecuniæ non potest satisfacere in massa pecuniæ. *ibid.*

Debitor generis non liberatur casu fortuito. 2.92.11

Debitor quantitatis respectu speciei an liberetur perempta specie. 2.93.14, 15, 16, 17, & 18

Debitor quantitatis non excusatur diminutione monetarum. 2.94.19. Vide *Monetæ*.

Debitor moroso tribuitur periculum diminutionis monetæ. 2.96.1

Debitor non liberatur litterarum cambij oblatione. 2.97.5

Debitum.

Iudicium probandi debitum est, quando factum alicui prodest. 1.112.9

Debitum non censetur quod exigi non potest. 1.245.14

Debitum fiscale, vide *Fiscale debitum*.

Deceptus.

Deceptus non potest dici qui expressè de casu fortuito renuntiauit. 1.121.30

Decima.

Decimarum nomine quod soluitur temporale, potest concedi laico, licet spirituale non possit. 1.202.4

Decimæ Principibus concessæ solùm ad fructus referuntur. 1.202.6

Decimarum & Tertiarum plura iudicia pendent hodie contra Ecclesias in Senatibus regiis. 1.206.22

Decimarum perceptio probatur testibus singularibus, cum quilibet deponat de diuersa perceptione. 1.348.23

Decimas debent Religiosi iure communi. 1.422.1

Decimarum exemptio non valet nisi fiat derogatio. *ibid.*

Concilij generalis decreta habent clausulâ derogatoriam ad ea quæ contra cõcederentur. 2

Rescriptum quo aliquibus Religiosis communicantur aliorum priuilegia, etiam si in eis continetur exemptio decimarum, non valet, nisi fiat mentio cap. nuper, de decimis. 3

Decimarum concessio non comprehendit eas, quæ eo tempore alius possidebat. 1.423.9

Priuilegium generale vt percipiantur decimæ Parochiæ, non derogatur secundo priuilegio, quo aliquorum fundorum in eisdem decimarum perceptio datur, nisi primum derogetur. 1.423.13

Decimarum concessio, & exemptio ut non soluantur ex quacumque causa, non extenditur ad eas quæ contra concessæ. 14

Concessio qui ex suis fundis soluat, decimas non excludit, ne percipiat ex fundis quos conductoribus colendos dedit. 1.424.21

Decimarum concessio facta intelligenda de eis, quæ tunc Ecclesia possidebat. 1.425.22

Exemptus à decimis non eximitur à tertijs antea concessis pluribus. 23

Concessio decimarum facta intelligenda de eis, quæ tunc Ecclesia possidebat. 24

Decimarum exemptio non extendenda ut non soluantur laico qui de decimis est infeudatus. 25

Exemptio decimarum semper restringenda. 26

X x Decimas

Decimas quas Rex percepit ex indulto, iure speciali consequitur. 30
 Decimarum immemoriali probata, videtur probari possessio ante Concilium Lateranense. 2.21.17
 Decimarum exemptionis priuilegium extenditur ad terras postea adquisitas. 2.115.3
 Decimæ à Pontificibus concessæ Regibus Hispaniæ, & aliis dominis laicis, rectè procedunt. 2.320.4
Declaratio.
 Declaratio non operatur in præiudicium tertij. 1.375.35
 Declaratio fieri potest per successorum in officio. 2.67.19
 Declarationibus factis in articulo mortis quando credendum. 2.145.11
 Declarationes in articulo mortis non operari in præiudicium tertij, ex aliquorum sententia procedit, quando ius tertio perfectè quæsitum ex sententia lata, aut alio modo. 12
Declaratio in articulo mortis quæ coniecturis adiunatur, credendum. 13
 Declaratio eius qui agit de se exonerando non creditur. 15
Decretum.
 Decretum irritans leges, ligat ipsum Principem, nisi expressè derogat. 1.26.30
 Decretum regium pro recuperandis vectigalibus. 1.51.37
 Magnates non possunt ad detinenda vectigalia iuari Regis decreto. 38
 Decretum prouisionale alimentorem, & litis expensarum, debet durare dum lis principalis discutitur. 2.64.2
 Decretum prouisionale quod dicitur durare dum lis pender, procedit in alimentis, sequestro, & manutione, non verò in eis, quæ ad voluntatem iudicis reuocantur. 2.67.15
 Decreta prouisionalia sunt interlocutoria, & possunt ad nutum reuocari. ibid.
 Decretum vbi requiritur quo venditio confirmatur, sine causæ plena cognitione non valet. 2.203.10
 Decretum sine causæ cognitione præsumitur damnosum. 2.207.20
 Decreta quæ requirunt causæ cognitionem, debere decerni vocatis vocandis. 22
 Decretum prout tunc, operatur rebus in eodem statu manentibus. 2.208.26
 Decreta Regis omnino seruanda. 2.253.24
Defectus.
 Defectus ministrorum occultandi. 2.188.8
 Moyse sepulchrum Deus occultauit, ne ex illo detegeretur eius distantia cum dubitauit aquam educere è petra, ex quo non intravit in terram promissam. ibid.
Defensa, & Defensio.
 Regi solum cõpetit facere defensas. 2.223.14.15
 Rex non debet dominis vassallorum concedere facere defensas in damnum vicinorum. 16
 Seruitia vt soluantur Regi sine eius licentia, defensas temporales, quas dicimus *atajados*, fieri non possunt. 2.224.21
 Defensionis modus potest à lege variari. 2.72.17
Dehesas dicuntur quasi defensas, quia à vicinis defenditur ius pascendi. 2.222.8
Delatio.
 Delatio cum effectu accipienda. 1.276.31
Delator.
 Fiscalis officium loco delatoris successit. 1.11.8
 Delator partem ei assignatam petere non potest

antequam bursa fiscali pœna inferatur. 1.274.14
 Delatores corruptelæ iudicium præmiis afficiant Romani. 1.335.3
 Domitianus Imp. odio habuit delatores. 2.175.14
Delegans, Delegatio, Delegatus.
 Delegantis & delegati vna & eadem iurisdicção censetur. 2.37.20
 Delegatione facta iudici ordinario quo eius iurisdicção excitatur, possunt acta confexri coram Notario iudicis ordinarij. 2.37.21
 Tempus adiectum delegationis procedit etiam in illo, qui in delegatione successit. 2.76.4
 Vide *Tempus*.
 Delegatus ad vniuersitatem causarum pro iudice ordinario habetur. 1.404.28
Deliberatio.
 Deliberandi effectus. 1.534.9
 Deliberans non consentit. 50
 Deliberare qui dicit non disponit. 1.103.28
Delictum.
 Delictorum vindicta pertinet ad publicam vtilitatem. 1.5.8
 Delicta multitudinis non punienda, sed dissimulanda. 1.86.16
 Delicti tempus, vel condemnationis quod debeat attendi circa pœnas. 1.276.32
 Delicta quæ fiunt in occulto, difficultis probationis censentur. 1.446.12
 Delictum qui prohibere potest, & non prohibet, videtur approbare. 1.494.7
 Delicti particeps censetur qui delicto potest adhibere remedium, & non adhibuit. 1.494.9
 Delictum præsumi commissum ab eo, qui ex illo vtilitatem consequitur. 1.506.61
 Delicta ex quibus solum offenditur ius publicum, vnam tantum ad vindictam publicam producant actionem. 2.149.34
 Delicta quæ lædunt ius publicum & priuatum, vt in furto & homicidio, duplicem actionem producant, & ius publicum, & damnum partis. ib.
Demonstratio.
 Demonstratio falsa non nocet. 1.288.5
 Demonstratio generaliter adiecta intelligenda non restringendi, sed designandi causa. 1.288.16
 Demonstratio falsa tunc nocet, quando fit eius, quod in rerum natura non est. 1.289.17
 Demonstratio nõ restringit, sed demonstrat. 1.304.4
Denuntiatio.
 Denuntiare damnum non sufficit si aliter ei occurri potest. 1.480.41
 Denuntiare qui debet crimen, non tenetur accusationem iudicalem proponere. 1.483.54
 Denuntiare debere conspirationem plurium opinionione confirmatur. 1.484.61
 Denuntiantes crimen nisi concludat, condemnati quem denuntiarit, non habentur pro accusatoribus. 1.487.76
 Particeps criminis præsumitur, qui sciens non denuntiauerit cum deberet reuelare. 1.194.7
 Vide *Coniuratio, Læse maiestatis crimen, &c.*
 Denuntiator non potest petere partem pœnæ, nec de illa pactum tacere antequam fiscus suam partem exigat. 1.275.23
Depositarius, & Depositum.
 Depositarius non potest possidere rem depositam, nisi eam loco mouerit, animo abdicandi possessionem. 1.108.15
 Depositarius, qui non vtitur pecunia depositi, vltimas non debet. 1.301.19
 Depositarius

periculum post moram ad depositarium pertinet. 1.246.20
 Depositum vltimas non debentur, nisi ex mora. 1.296.2
 Depositum vt tantundem reddatur, ita vt depositarius vtatur, egreditur terminos depositi. 6
 Depositum vt tantundem reddatur transfert dominium ad depositarium. 7
 Depositum irregulare quod dicitur. 2.297.11
 Depositum irregularis vsuræ debentur quando depositarius vtitur pecunia. 12
 Depositum est contractus bonæ fidei. 15
 Depositis qui vtitur debet vsuras. 1.298.21
 Depositum vltimas expressè concedi, vel tacitè colligi nihil refert. 22
 Depositum ad numerum videtur vsus concedi depositario. 1.299.23
 Deposita pecunia vt possit vti depositarius, eo ipso quo vtitur, transit in mutuum. 24
 Deposito in mutuum translato ex vsu pecuniæ, depositum non manet. 26
 Depositum vt tantundem reddatur, vel quando in mutuum transit, differentia. 27
 Depositum ad numerum esse mixtum Doctores tenent. 28
Derogatio legum, vide Lex.
 Derogatio etymon. 2.280.6
 De *sempiterno y crecimiento de Iuro* quomodo fiat. 1.158.57
Determinatio.
 Determinatio vna respiciens plura determinabilia, pariformiter debet determinare. 1.305.9
DetraCTOR.
 Detractores contemnendi. 1.499.31
Deus.
 Deus Prophetis in publico orantibus statim petiunt concedebat, quamuis in secreto retardaret. 2.118.10
 Dij ex iudicio Paradisi irati. 2.171.10
Dictum generale ad extraordinaria non refertur. 2.198.23
Differentia.
 Differentia verbalis, vide *Verbalis differentia.*
Difficultas.
 Difficultas præstandi non excusat ab obligatione. 1.291.30
 Difficultas magna dadi quod debetur, facit vt possit æstimationem dando obligationi satisfieri. 31
 Difficultas magna dandi, vel soluendi in pecunia facit, vt possit debitor soluere in bonis, & qui ita obtulerit solutionem, vitabit carcerem. 1.292.32
Diffidentia.
 Diffidentia in aliquibus prudentis est. 2.186.1
 Princeps tamè de suis ministris debet cõfidere. 2
 Vide *Confidentia.*
 Coniugum diffidentia vitanda. ibid.
Dignior, & Dignius.
 Dignior minus digno præferendus. 1.398.1
 Dignior semper præferendus. 2.252.17
 Dignius non debet cedere, & cohæres censi minus digno. 2.36.12
 Dignius trahit ad se minus dignum. 13
Dignitas.
 Dignitas illa maior quæ habetur pro maiori. 1.403.24
 Dignitates plures repudiarunt propter earum periculum. 2.170.7
 Dignitate suppressa, & postea de nouo creata, censetur noua dignitas, & præmia extincta. 2.195.11
 Ioan. Bapt. Larrea, *Alleg. Fisc. Pars II.*

Dignitates in actu exercentes præferendi eis, qui non administrant. 2.197.20
Dispensatio.
 Dispensatio & quod ex Principis voluntate pendet, impossibile iudicatur. 1.361.32
 Dispensatio nunquam inducenda nisi expressè constet. 2.107.44
Dispositio, & Dispositum.
 Dispositionis dubium ex clausula sequenti explicandum. 1.48.21
 Dispositione generali non comprehenditur quod habet speciale nomen. 1.67.11
 Dispositio vniuersalis restringitur. 1.132.9
 Dispositio vniuersalis hominis comprehendit quod aliàs eam non veniret. 1.132.40
 Causa noua superueniens facit mutare dispositionem. 1.155.10
 Dispositionis verba interpretanda ne contineant repugnantiam & contrarietatem. 1.270.23
 Interpretatio sumenda ex ratione dispositionis. 25
 Dispositione generali non comprehenditur quod est diuersæ speciei. 1.426.31
 Dispositio inutilis esse non debet. 2.133.5
 Dispositio generalis ad illud solum referenda, quod ex iure comprehendere potest. 2.105.35
 Dispositio omnis debet intelligi de habili. 2.107.45
 Dispositio quæ pender ex voluntate concedentis, comprehendit etiam futurum. 2.115.2
 Dispositio generalis omnes casus, etiam priuilegiatos, comprehendit. 2.199.30
 Omissus in dispositione nunquam ad illius partem admittitur, nisi habeat ius illam impugnandi. 2.197.31
 Dispositio specialis circa res attendenda, non generalis. 2.212.16
 Dispositio specialis eximit rem à generali dispositione, licet in ea possit comprehendere. 2.212.20
 In omnibus dispositionibus loquentis & confirmantis persona excusat. 2.117.18
 Regis iuri non videtur ex dispositione generali derogatum, nisi expressè exprimat. 2.217.19
 Salubriter disposita solent in perniciem conuerti. 1.255.2
Disimulatio.
 Disimulatio nocet Principi, vbi nullum periculum. 1.49.26
 Vindictæ mendicatio solet esse in Principe disimulatio iniuriarum. 27
Distributio, & Distributum.
 Distributiones quotidianæ solum debentur in actu seruientibus. 2.197.17
 Distributum verbum facit disunctionem. 2.300.32
Diuersitas.
 Diuersitas consideratur, si in aliquo res distinguitur ab alia, licet in obliquo conueniat. 2.212.19
 Diuersitas nominis, vide *Nomen.*
Diurnitas, & Diurnum.
 Diurnitas accipitur pro decennio. 1.114.21
 Diurnum pro decennio. 2.155.22
DoCTOR.
 Doctores debent intelligi secundum iura quæ allegant. 1.139.24
 Doctores asserenti magis creditur in lecturis, quam in consiliis. 2.307.21
Dolus.
 Dolus non debet prodesse ad obtinenda vectigalia. 1.64.46
 Dolus non facit qui iure suo vtitur. 1.161.7
 X x 2 Dolo

Dolo desinens possidere habetur pro possessore. 1. 162.80
 Dolus præsumitur eo quod non exprimat quod exprimendum erat. 1.278.1
 Dolus actus sequentis colligitur ex præcedenti. 1. 498.25
 Dolus præsumitur in eo qui dicit mendacium. 1. 501.38
 Dolus est non exigere quod exigi potest. 2.83.13
 Dolus est qui licet non exprimat falsum, tacet veritatem, quam non potuit ignorare. 2.125.15
 Dolus esse præsumitur quando iudex omittit facere quod debet. 2.166.19
 Negligentia sola, & qui ex officio aliquid facere debet, arguit dolum. 20
 Dolo esse præsumitur, qui non vitur omnibus remediis necessariis ad actum quem gerit. 21
 Dolus est difficilis probationis, & præsumptionibus probatur. 2.167.24
 Præsumptiones sunt liquidæ probationes ad dolum. 26

Domicilium.

 Domicilia duo potest quis habere, & in utroque onera subire tenetur. 2.251.14

Dominium.

 Dominium tollere quamvis possit Princeps, non potest tamen tollere ius quæsitum ex suo contractu. 1.15.4
 Dominium nisi ex vna causa non acquiritur. 1.58.7
 Dominium semel translatum non debet reuocari pretio non soluto, sed agi pro pretio. 1.191.2
 Dominij acquisitionis prohibitio, nec restitutio non inducenda à lege vbi non exprimitur. 1. 340.29
 Dominij incapacitas, & eius translatio non inducenda ex legibus quæ non expriment. 1.342.42
 Dominium non acquiritur destinatione tradendi, sed ipsa traditione. 2.87.11
 Princeps habet præsumptionem dominij in terminis & terris sui regni 2.216.7
 Vide *Terminus.*
 Dominium habentibus terræ, non permissum eas ceruidas colere sine Regis licentia. 2.225.31
 Locato fundo non transit dominium ad conductorem, sed tantum usus. 2.228.2
 Venditori repugnat pactum ne dominium transferat. ibid.
 Domina & libera eorum dispositio sunt iuris gentium. 2.267.36
 Princeps ex causa, quæ publicæ utilitatis principaliter, potest alicui dominium adimere. 2. 268.37
 Domina apud duos in solidum esse non possunt. 2.230.2

Donatio.

 Principes qui donationes immensas reuocarunt. 1.54.54
 Reges non debent immensas donationes facere. 55
 Princeps non debet facere donationem quæ offendat publicam utilitatem. 1.62.26
 Donatione generali non comprehenditur, nisi quod donator tempore donationis habebat. 1. 67.15
 Donatione facta à Principe iuris Regalis, nihil eâ comprehenditur, nisi de iure doceatur. 1.68.16
 Donationes magnæ in præiudicium regis coronæ reuocandæ. 1.76.3
 Donationes plures factæ à Rege quamvis exiguæ, si iunctæ lædant regium Patrimonium, reuocandæ. 1.76.4
 Donationes Regum sine iusta causa non reuocandæ, cum illa verò ex publica utilitate iusta est reuocatio. 1.77.6
 Reges plures donationes ab ipsis factas reuocauerunt.
 Donationes etiam si factæ in remunerationem seruitiorum, reuocandæ, si lædant publicam utilitatem. 8
 Regis potestati non ita detrahendum, vt non possit castra sui Regni donare. ibid.
 Rex quamvis possit regulariter donare, non tamen in graue sui præiudicium, vel Regni. 1. 78.11
 Donatio à principio non præiudicialis, si postea fiat nociua, reuocanda. 1.79.17
 Henricus Rex donationes in præiudicium Regni reuocauit. 18
 Donationes quæ fiunt pro Regni adoptione, non valent. 20
 Donatio facta à Principe territorij cum omni iure, personæ illustri, an comprehendat vestigalia. 1. 284.2
 Donatum censer non potest quod tempore donationis non erat. 1.87.19
 Princeps non videtur donare quod habet vt Princeps. 21
 Donationes Regum debent scribi in libris & rationibus regalibus. 1.89.28
 Donatio quæ fit propter damnum bonorum, omne periculum respicit. 1.304.5
 Donatio excludit qualibet coniectura. 1.305.8
 Donandi obligatio non adstringit vltra quam quis facere potest. 1.287.7
 Donatiua, quæ succedunt loco collectarum, habent iuris necessitatem. 1.292.36
 Donatiui apud nos exigendi modus. 1.293.37
 Donatiuum Regi datum pro bello sustinendo. 38
 Donatio prohibita inter virum & vxorem, etiam prohibetur inter sponfos de præfenti. 1.362.38
 Donationes inter coniuges prohibitionis ratio magis procedit in sponfis, quia in principio matrimonij maiora exhiberet indicia amoris. 1.364.46
 Donationes à Principe factæ vasallis ob bene merita gratuitæ sunt, & liberales. 1.414.4
 Donatio liberalis censetur quæ à Principe facta, etiam interueniente pecunia si eam excedat concessio. 5
 Donationes à Principe factæ possunt ex utilitate publica reuocari. 6.7
 Reges Hispani immoderatas donationes sæpius reuocarunt. ibid.
 Donatio quæ confertur in mortem cum clausula, de constituto, non habet effectum, nisi sequuta morte. 2.53.20.
 Donatio rei certæ differt à donatione tertij & quinti. 2.53.23
 Donatio facta postquam ex re aliquid solutum, si id totum consumit, nulla donatio. 2. 80.6
 Donatio quæ à principio ex liberalitate procedit, postquam facta promissio donandi habet iuris necessitatem. 2.92.35
 Donatio omnium bonorum non comprehendit futura, nisi exprimentur. 2.116.7
 Donatio causa mortis non propriè donatio, quia non est simplex donatio. 2.20.4
 Donationes

Donationes quæ ex regio Patrimonio procedunt, possunt ex eius voluntate reuocari. 2.265.24
 Donatio quæ post vnum alteri fit, quamvis in primo non potest reuocari, an possit in secundo ante acceptationem. 25

Dos.

 Dotem promittendo omnes obligantur. 1.251.16
 Dotalem rem esse debet probari; vt indotatio procedat. 1.260.30
 Dos sine nuptiis esse non potest. 2.76.6
 Dotis priuilegium ad alios non transit, præterquam ad eos, quibus concessum. 2.315.20

Dubium.

 Dubia tollere ad officium Gubernatoris spectat. 2.29.17
 Dubitationem sollicitam omnia admittunt. 2. 201.1

Duellum.

 Duellum causa rebellionis regni Lusitani, an permittendum. 2.272.1
 Rex Catholicus quando possit duella permittere. 2
 Duella regulariter prohibentur. 2.273.3
 Non prohibentur ex publicis & iustis causis. 4
 Vide *Bulla, & Bellum.*
 Duella ideo à Pötificibus & sancto Concilio prohibentur, ne aliquis ex causa priuata alium occidat, vel se in periculum vitæ coniciat; non verò quando causa est publica. 2.274.10
 Duella ex causa publica posse permitti qui tenuerint. 11
 Publica causa iustum reddit duellum, quamvis aliquod interesse priuatum sequi posset. 12
 Duellum quod certo cognoscitur effectum non habiturum, non comprehenditur censuris Bullarum. 2.275.17
 Duelli erymon. 2.279.3
 Eius definitio. 2.280.4
 Duellum idem quod bellum antiqui dixerunt. 5
 Duella iure Hispano admissa. 2.280.6
 Duellorum origo, & in ea Torreblanca impugnatur. 2.280.7
 Duella à Barbaris inducta, Dæmone suadente. 8
 Duella apud omnes gentes in vsu fuisse qui notauerint. 2.281.9
 Duellorum amantissimi Galli fuerunt. 10
 Duella inter omnia animata, & à natura producta. ibid.
 Hispani variis solemnitatibus, & ritibus duella admiserunt. 11
 Hispanorum Regum duellorum prouocationes. 2.282.12
 Petri Regis Aragonum duellum cum Carolo I X. Rege Galliarum. ibid.
 Petri Aragonij duelli prouocatio ad Ludouicum Regem Galliarum. ibid.
 Hispani Legati Regis Catholicæ, eius nomine ad duellum Regem Galliarum prouocarunt. ibid.
 Duellum Petri Aragonij Regis cum Carolo Rege Neapolis super possessione Sicilia. 13
 Martinus IV. Pontifex excusatur à permissione huius duelli Caroli V. Imperatoris, & Regis Hispani duelli disceptatio cum Francisco I. Galliarum Rege. ibid.
 Duelli prouocatio Renati Ducis Anxoini, contra

Alphonsum V. Aragonum Regem pro possessione Regni Neapolis. ibid.
 Duellum Regis Aragonum Alphonfi V. cum Duce Anxoini super possessione Regni Neapolitani. ibid.
 Ferdinandus Catholicus Castellæ Rex ad duellum prouocauit Regem Lusitanum in vrbe Tauri. ibid.
 Duella plura inter Hispanos antiquis temporibus, & nouioribus. 14
 Hispanorum alia duella. 2.283.15
 Hispani Sueri Quinonij singulare certamen. 16
 Hispani alij duellum punguarunt. 17
 Marchionis de Villena singulare certamen. ibid.
 Beltrandi de la Cueva certamen. ibid.
 Duellum Hispanorum celebre. 2.284.18
 Duellum coram Imperatore Carolo V. in vrbe Pintiana, in eius foro, vltimum fuit solemnè duellum, quod in Hispania permissum. 19
 Duello debet præcedere admonitio & diffidatio, quod Hispani dicunt *Riepto*. 20
 Duellum apud Hispanos ad purgationem delictorum maximè vsitatum. 2.285.21
 Principum licentia, vel Ducum ad duellum necessaria. ibid.
 Prouocatus ad duellum arma eligebat. 22
 Hispaniæ Rex antiquitus iudices duelli & arma designabat. ibid.
 Arma duelli æqualia esse debent, & ex consuetudine Regionis, vel moribus gentium. 23
 Patrini eligebantur ad duellum, quorum officium arma metiri, corpora duellatorum videre, & illos inducere in palæstra, illum designare, & tempus quod in certamine duraturum. 24
 Duellum nisi ex iusta causa iuramento non admittendum. 2.286.25
 Duellum, aut bellum ex utroque latere non potest iustum esse. 26
 Æqualitas esse debet inter duellatores. 2. 286.27
 Miles quamvis ignobilis, potest ad duellum Nobilem prouocare. ibid.
 Nobilis an possit Titulatum prouocare ad duellum. 28
 Superior potest ab inferiori prouocari ad duellum, ex recepta consuetudine. ibid.
 Infames & notati à iure, excluduntur à duelli prouocatione, & qui excludantur recensentur. ibid.
 Magistratus non potest ab inferiori prouocari sine venia tituli ff. & C. de in ius vocando. 2. 287.29
 Vide *Magistratus.*
 Magistratus ad duellum non prouocandus. 2. 287.30
 Officialis ad duellum non prouocandus. ibid.
 Dux exercitus non potest ab inferiori ad duellum prouocari. 2.288.33
 Piscarius Marchio generalis Præfectus exercitus Hispani Caroli V. duellum non acceptauit. ibid.
 Marchio de Comares, Præfectus vrbis & propugnaculi de Oran, non acceptauit duellum. ibid.
 Duella iure diuino prohibita. 2.289.35
 Non possunt probari consuetudine. ibid.

X x 3

Iuri

Iuri gentium repugnat. 36
 Hispano iure antiquo solum permissa duella in
 causis pœnalibus. ibid.
 Hispani Reges Catholici omnino duella pro-
 hibuerunt. ibid.
 Theodorici Regis verba ad duellorum detesta-
 tionem. 2.290.37
 Duelli probatio falsitatem, & fallaciam continet.
 2.291.38
 Duello plures victi, qui iustitiam sustinebant, &
 victores qui iniusta defendunt. ibid.
 Duella valde execratur Carolus Scribanus. 39
 Nobilis non tenetur fugere, vt vitæ periculum
 euadat, sed poterit occidere aduersarium pro
 sui tutela. 2.292.40
 Duellum pro honore tuendo licere qui tenuerint.
 ibid.
 Honoris conseruandi causa duellum non per-
 mittitur. 41
 Duellum acceptari non potest, nec licitum fieri,
 etiam pro honore conseruando. 2.293.42
 Honorem non amittit, qui ad duelli prouoca-
 tionem responderit non acceptare, quia iure
 prohibitum. ibid.
 Statu Ordinum militarium quæ duellum re-
 cusantem excludunt ab ordine, procedunt ex
 antiquitate institutionum Ordinum, quia eo
 tempore in Hispania permissa. 44
 Duellum non acceptans, respondens, quia prohi-
 bitum, non excludendus ab Ordine Equestris
 militari. 2.294.45
 Statuta Ordinum militarium quæ excludunt
 eum, qui duellum non acceptauit, procedunt
 quando duellum permissum vt ex causa pu-
 blica. 46
 Duella ex causa publica permittenda. 47
 Duello prouocare Lusitanos pro defendenda iu-
 stitia nostri Regis Castellæ contra Tyrannum,
 an liceat. 48
 Duella ex causis priuatis prohibita. 2.295.49
 Publica causa reddit iustum duellum. 2.296.
 55
 Dauid, etiamsi non pugnasset contra Goliath
 impulsu diuino, non peccaret; quia pro pu-
 blica causa sui Regis duellum suscepit.
 ibid.
 Duelli cum Lusitanis causæ an respiciant inini-
 citias, & æmulationes priuatas. 56
 Duellum quo prouocans certò scit effectum non
 sortitur, censuris non comprehenditur. 2.
 297.61
 Lusitanos ad duellum prouocare, rebellionis
 causa, iustum, & permissum est. ibid.
 Duo.
 Duo vincula fortiora sunt vno. 1.119.19
 Duo specialia non admittenda. 1.362.34
 Duobus in locis idem ipse stare non potest. 2.
 249.1
 Duumviri.
 Duumviri ex decurionibus eligebantur. 2.242.23
 E
 Ecclesia.
 Ecclesia an obligata reuocare emphyteusim. 1.
 55.60
 Ecclesia debet bellum facere Hæreticis. 1.440.

Ecclesia pro pace publica ad bellum succurrere
 solita. 1.441.17
 Lusitani Ecclesiastici argentum Ecclesiæ ad
 bellum contra Castellam Regi obrulerunt.
 ibid.
 Ecclesiasticus.
 Ecclesiastici antequam Regi tradant Tertias, quæ
 ex decimis deducendæ, videntur administrare
 nomine Regis. 1.205.18
 Ecclesiastici vt pars populi, sunt vasalli Principis
 secularis. 1.453.13
 Ecclesiastici qui Regibus iurant fidelitatem, sine
 dubio censentur eorum vasalli. 1.454.14
 Statutum quod irritat alienationem factam in
 non subditum, non comprehendit alienarum
 in Ecclesiasticos qui subditi & vasalli cen-
 sentur. 15
 Ecclesiastici quamuis quoad iurisdictionem non
 sint subditi Principum secularium, sunt tamen
 vasalli quoad protectionem & obedientiam.
 ibid.
 Reprobatur Diana, qui Ecclesiasticos negat
 vasallos Principum secularium. 16
 Ecclesiastici in Politicis debent Regibus obedire.
 ibid.
 Ecclesiastici solent in bello contra infideles per-
 sonaliter in Hispania interesse. ibid.
 Ecclesiastici naturaliter & originariè dicuntur sub-
 diti Principum in cuius terris nati. 17
 Laicus ex delegatione Pontificis potest de cau-
 sis Ecclesiasticis iudicare. 1.468.39
 Edictum.
 Edicta Principum, vide Princeps.
 Editio.
 Editionis forma antiqua tit. ff. de edendo, in Hi-
 spania non practicatur, vbi ex veritate iudicant
 Senatores. 1.28.5
 Effectus.
 Effectum vbi habemus non curandum de modo.
 1.246.21.
 Effectus quando sequitur, non curandum de mo-
 do. 1.291.27
 Effectus non consideratur eius quod nullum est.
 2.201.2
 Electio.
 Eligens malè substitutum in culpa est. 1.283.
 12
 Electiones populorum pluribus dissidiis causam
 præbent. 2.28.11
 Electio quæ à lege, vel testatore alicui concessa,
 an delegari valeat. 2.323.14
 Emeritus.
 Emeriti iustè præmium laboris consequuntur. 2.
 195.7
 Emeritum præmium quod veteranis dabatur.
 ibid.
 Præferendus ille, ex cuius labore processit. 8
 Emphyteusis.
 Emphyteusis debitori non licet vendere emphy-
 teusim sine facultate & permissu domini dire-
 cti. 2.319.1
 Emphyteusis domino directo rectè permittitur
 eam cuiumque vendere sine voluntate domi-
 ni vtilis. 2.320.2
 Emptio.
 Emptionis est dominium transferre. 2.229.7
 Vide Alienatio.
 Emptio & venditio solo consensu probatur. 2.110.1
 Emptio

Emptio & locatio differunt. 1.239.9
 Emptor.
 Emptor petere non potest nisi quod ad vendito-
 rem pertinebat. 1.93.2
 Pertinentiis venditis intelligitur si pertineant, &
 hoc inducit conditionem. ibid.
 Emptor non tenetur soluere pretium, nisi res ven-
 dita tradatur. 1.123.2
 Emptor census reddituum Regalium ex noua ven-
 ditione, debet esse particeps fraudis, vt ex eo
 noua venditio rescindatur. 1.162.81
 Emptor regulariter nõ debet stare colono. 1.315.1
 Emptor adquirit ius in re, & ideo præferendus
 colono, qui solum habet ius ad rem 2
 Emptor rei fiscalis tenetur stare colono ne fiscus
 tenetur ad interesse interceptæ conductio-
 nis. 3
 Emptor rei fiscalis conductæ solum debet exigere
 pensionem, non annullare conductionem. 7
 Emptorem à venditione facta repellere non licet.
 1.319.1
 Emptor Ecclesiæ non habet priuilegium. 1.418.
 10
 Emptores bonorum quæ permittuntur vendi ob
 aliquem finem, non tenentur ad hoc vt finis
 sequatur. 2.47.16
 Emptor & venditor conuentione facta, non pos-
 sunt discedere à contractu. 2.110.1
 Emphyteusis.
 Emphyteusis contractus potest reduci ad æquita-
 tem. 1.17.17
 Emphyteusis finitæ dominus non tenetur eam
 reuocare, maximè si Princeps sit dominus. 1.55.
 59
 Ecclesia an obligata sit reuocare emphyteusim.
 60
 Dominus sine dubio non cogendus reuocare
 emphyteusim, quando alij concedit, sed si
 bi retinet. 62
 Emphyteusis & solarij differentia ex Auendaño
 refellitur. 1.331.27
 Emphyteusis ad suam validitatem requirit scripu-
 ram fieri. 1.332.30
 Emphyteusis habet qualitates quæ testibus non
 rectè probantur. ibid.
 Emphyteusis non potest deuenire ad Monaste-
 rium, quia est manus mortua. 2.103.21
 Ens.
 Ens qualificatum videtur esse alterius speciei &
 naturæ. 2.210.4
 Episcopus.
 Episcopus ex consuetudine potest habere fiscum.
 1.2.5
 Episcopus qui recepit à iudice seculari bona pro
 redemptione captiuorum, coram eo debet red-
 dere rationem. 1.205.20
 Episcopus electus qui voluit antea mori, quam
 Episcopatum admittere. 2.170.6
 Episcopi & Ecclesiastici tenentur à Rege vocati
 ad curiam venire. 2.187.7
 Episcopus Cauriensis multratus fuit in Cancellaria
 Pisana pro Vicario quem elegit. ibid.
 Episcopus an possit reculari ex causa contra Vica-
 rium, qui ab Episcopo deligitur, & è contra. 2.
 301.8
 Eques.
 Equites Ordinum militarium verè censentur Re-
 ligiosi. 1.461.1
 Equites Ordinum militarium faciunt vota etiam

Pontificibus limitata. 2
 Equites Ordinum vocantur Religiosi à summis
 Pontificibus. 3
 Equites Ordinum militarium personæ Ecclesia-
 sticæ censentur. 4
 Equites militares à foro seculari exempti. 1.
 462.5
 Equitum Ordinum militarium fori exemptio plu-
 ribus probatur. 6
 Equites Ordinum militarium circa inobedien-
 tiam Regis non gaudent fori priuilegio. 9
 Reges Hispaniæ eligunt Equites Ordinum D.
 Iacobi, Calatrana & Alcantara, ad publica
 regiminis munera. 1.464.17
 Equites Ordinum militarium non gaudent fori
 priuilegio in casu inobedientiæ. 1.465.23
 Rex Hispaniæ de consuetudine procedit in
 casibus concordia contra Equites Ordinum
 militarium. 25
 Princeps si non posset punire Equites Ordinum
 militarium inobedientes, magnum scandalum
 excitaretur. 1.467.34
 Rex Hispaniæ, vt Magister Ordinum milita-
 rium, potest quibus voluerit causas Equitum
 delegare. 1.468.39
 Equestris Ordo.
 in Equestris Ordinis militaris munere publica
 consistit vtilitas. 2.242.21
 Equestris Ordinis dignitas in Hispania solet In-
 fantibus concedi. 2.246.39
 Error.
 Error falsæ causæ non parit vsucapionem, quan-
 do ipse possidens errauit, non si possidentis au-
 thor. 1.313.19
 Error voluntati contrarius. 1.378.57
 Exactio.
 Exactio partium habet incommoda. 2.811.2
 Exceptio.
 Exceptio dilatoria opposita, & reiecta potest op-
 poni in vim peremptoria. 1.33.8
 Exceptione in iudicium deducta, de qua plene
 cognitum, producit rei iudicatæ excex-
 ptio. 1.34.9
 Exceptio dilatoria opposita in vim peremptoria,
 & reiecta, amplius non potest refricari. 10
 Exceptio rei iudicatæ potest opponi vt dilatoria &
 peremptoria. 12
 Exceptione rei iudicatæ opposita vt dilatoria, &
 peremptoria, & plene de ea discussa, & reiecta,
 tam dilatorium excluditur, quam perempto-
 rium. 13
 Exceptiones casus fortuiti, læsionis, vel sterilitatis,
 non impediunt viam executiuam. 1.133.15
 Exceptio defectus implementi potest opponi in
 via executiua. 1.287.10
 Exceptiones modificatiuæ admittuntur contra
 rem iudicatam, & instrumentum. 1.407.9
 Exceptiones læsionis, sterilitatis, vel non imple-
 menti, non impediunt viam executiuam. 1.
 144.6
 Exceptiones quæ requirunt altiozem indaginem,
 ad iudicium ordinarium remittendæ, nec im-
 pediunt executionem. ibid.
 Exceptiones inuersionis non admittendæ. 1.
 446.15
 Exceptio quæ requirit altiozem indaginem, non
 impedit executionem rei iudicatæ. 2.32.10
 Exceptiones modificatiuæ admittuntur aduersus
 rem iudicatam. 21
 Exceptiones

Exceptiones eius qui se liti opposuit, discutiendæ, nec ex gubernatione res decidenda. 2.120.3
 Exceptio debet esse de regula. 2.159.3
 Ex certa scientia, & plenitudine potestatis, claus. quid operetur ad reuocationem maioratus. 2.266.28
Excusio.
 Excussio facta censetur, facto concursu creditorum, & impedimento vt debitum exigatur. 1.194.10
 Excussionem à fisco videri factam quando eius debitor non soluendo, &c. ibid.
 Excussio facta censetur ex cessione bonorum. 1.243.4
 Excussio videtur facta, cum bona fuerint intricata. 5
Executio.
 Executioni renuntiare videtur qui postquam eam intendit, proponit ordinariam actionem, 1.306.13
 Executio quæ petitur pro vectigalibus ab eorum conductoribus, nomine Regis petitur. 2.34.4
 Executio non potest procedere nisi pro re certa. 2.64.3
 Taxatio vt procedat ad executionem, fieri debet cum summaria causæ cognitione parte citata. 4
 Liquidationis debet fieri declaratio vt exequatur. ibid.
 Appellari potest à liquidationis declaratione. ibid.
 Executio fieri potest contra eum qui obligatus est, licet non adiecta clausula guarentigia. 2.63.5
 Fideiussio de iudicato soluendo habet paratam executionem. ibid.
 Executio ex fideiussione iudicatum solui, tunc procedit quando fideiussio fit apud acta. 7
 Res iudicata habet executionem paratam. 2.64.11
Vide Tertium.
 in Executione instrumentorum praxis Hispaniæ. 2.70.4
 Executio instrumenti, vide *Instrumentum.*
Exemptio, & Exemptus.
 Exemptiones dilatoriæ intra nouem dies opponendæ. 1.41.26
 Exemptio quæ datur Ecclesiasticis non soluendi vectigalia, & à solutione decimarum, personalis est, non realis. 1.419.14
 Exemptionis priuilegium reuocatur à Principe. 1.720.6
 Exemptio vnius personæ, vel rei, non debet ad aliam extendi. 1.74.18
 Iudex potest exemptum etiam clericum, qui eius turbauerit iurisdictionem, multa & pœnis pecuniariis afficere. 1.462.11
 Miles exemptus si deliquerit in causa quæ pendet coram iudice ordinario, potest ab eo puniri. 12
Exitus.
 Exitus acta probat. 2.301.9
Expensa.
 in Expensis non damnatur fiscalis. 1.9.28
Expressio, & Expressum.
 Expressio pluralis quando non potest verificari nisi in vno, habetur pro singulari. 2.133.6
 Expressio dicitur specialis quæ fit per relationem ad aliud. 7
 Expressum quod facile esse potuit, si non factum,

videtur ommissum. 1.89.31
 Expressum dicitur quod sub natura expressi comprehenditur. 1.178.48
 Expressa potius demonstratiuè, quàm limitatiuè accipienda. 1.288.5
Extensio.
 Extensio eandem retinet qualitatem, quam illud ad quod extenditur. 1.384.105
Exterius.
 Exteriora indicant interiora. 1.279.12
F
 Fabricius Maramaldus. 2.187.6
Facere, & Factum.
 Facere videtur qui non facit quod facere debet. 1.478.34
 Factum aliquid censetur vt fieri solet. 1.113.17
 Facta plura sustinentur, quæ sine iudicio deducta, improbanda. 1.176.39
 Facta plura sustinentur, licet fieri prohibeantur. 1.339.28
 Facti euentia pro maiori probatione. 1.345.6
 Factum idem ex diuersis qualitibus potest duo diuersa debita producere. 2.250.9
 Facti differentia & circumstantiæ iuris dispositionem mutare debent. 2.303.14
Facultas, & Facultatiua.
 Facultas concessa ad aliquem finem, debet ad vniuersum obseruari. 2.45.4
 Facultatiua non causant præscriptionem. 1.373.27
 Facultatiua non iudicant consuetudinem. 2.128.6
 Facultatiua ius non præstant. 2.137.6
 Facultatis quæ sunt, nullo tempore præscribuntur. 7
Falsitas.
 Falsitas committitur omitendo, sicut falsum exprimendo. 1.278.6
 Falsitatis præsumptio cessat, vbi nullum commodum eius, cui imputatur. 1.352.48
 Falsitas in secreto fit. 2.148.31
 Falsitatis difficilis probatio. 2.151.1
 Falsitas probatur indiciis, & coniecturis. 2
 Falsitatis præsumptio habetur pro eius probatione in ciuilibus. 2.152.3
 Falsitatis præsumptiones in criminalibus sufficere ad condemnationem plures tenuerunt. 4
 Falsitatis præsumptio transfert onus probandi in producentem scripturam. 5
 Præsumptiones duæ & vrgentes in causa falsitatis sufficiunt ad condemnationem criminalem. 6
 Falsitatis pœna est arbitraria, & sufficiunt indicia ad torturam. 2.153.7
 Instrumento fides detrahitur in causa ciuili ex indiciis falsitatis, etiam si non sit visibilis, sed latentis. 8
 Falsitatis crimen grauissimum quod potest vitam, honorem & diuitias adimere. 9
 Specialia plura admissa in probanda falsitate. ibid.
 Falsitas pœnâ arbitraria punitur. 2.159.1
 Falsitas in rescriptis regis mortis pœna punitur. 2.160.11
 Falsitas vitam, honorem & diuitias lædit. 2.182.18
 Falsi

Falsi crimen iure Hispano exilio à regno punitur. 2.159.1
Fama.
 Famæ conseruatio maximè conducit. 1.439.5
 Fama vitæ præferenda. 6
 Fama priuati sibi prodest, Principis omnibus. 8
Fauor.
 Fauore alicuius factum, non debet contra eum retorqueri. 1.424.18
 Fauore alicuius aliquid concessum non debet ei nocere. 1.467.36
 Ferdinandus Daualos. 1.476.27
Feudatarius, & Feudum.
 Feudatarius domino seruitia exhibere debet, quando ex sua causa, vel suorum bellum gerit. 2.254.28
 Feudum venditum cum iure quod in eo quis habet, debet ius verificari, vt in eo consistat venditio. 1.93.4
 Feudum non potest adquire præscriptione, nisi res vt feudalis possideatur. 1.106.6
 de Feudo ad officium valet argumentum. 1.153.31
 Feudum nouum dicitur ex noua concessione, quamuis feudum sit antiquum. 32
 Feudum nouum dicitur ex nouis qualitibus. 1.154.33
 Feudum nouum dicitur, licet antiquum, post renouationem quæ ex pacto fit. 1.155.43
 Feudum nouum ex noua qualitate. 1.226.9
 Feudum ad dominum deuolutum, etsi iterum eundem personæ concedatur, non erit feudum antiquum, sed nouum. 2.139.16
 Feudum nouum censetur quando post resurrationem domino factam, alia persona est inuestita. 17
 Feudi qualitates non repetuntur, nisi expressè exprimantur. 18
 Feudi qualitates ex titulo indicandæ. 19
 Feuda non possunt habere Ecclesiastici. 2.202.16
 Feuda regulariter possidere non possunt Monasteria. 17
 Feuda quæ possunt per substitutum inserui. 2.105.32
 Monasteria & Clerici capaces sunt. ibid.
 Feudi augmentum an nouum feudum constituat. 2.118.21
 Feuda duo quis acquirere potest. 2.252.15
 Feuda duo habens, eo priuandus, pro quo seruitia non exhibuerit. ibid.
Fictio.
 Fictio breuis, magnus eius effectus. 1.156.50
Fides.
 Fidem obseruare est iuris naturalis. 2.312.10
Fideiussio, & Fideiussor.
 Fideiussio non idonea pro satisfactione non habetur. 1.218.11
 Fideiussor publicani, si nobilis sit, an amittat priuilegium immunitatis, vt possit pro fideiussione carcerari. 1.207.31
 Fideiussorem esse idoneum in conductione vectigalium debet probari. 1.218.13
 Fideiussores idoneos qui allegat dedisse, debet probare. 1.219.16
 Fideiussorem qui dare debet, dando pignus liberatur. 1.248.2
 Fideiussor qui habet fori priuilegium quando pro non dato habeatur. 4
 Praxi Senatus regalis Patrimonij semel fisco dati Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars II.

fideiussores, etiam aliis datis, non liberantur, nisi expressè decernatur. 1.249.5
 Fideiussores primi, aliis datis, non liberantur, nisi apertè exprimat, sed secundis succedunt. 1.249.8
 Fideiussor qui datur ex necessitate, etiam si fori priuilegium habeat, procedit satisfactio. 1.253.24
 Fideiussoris obligationem augere non potest delictum debitoris. 1.281.2
 à Fideiussoribus Theaurarij exigitur pœna pecuniaria, quæ irrogatur substituto in officio promalè gestis in eo. 1.283.13
 Fideiussorem certum dare promittens liberatur dando alium æquè idoneum. 1.289.22
 Fideiussor qui delegauit, potest statim agere mandati, quamuis delegauerit eum, qui soluendo non erat. 1.291.29
 Fidelitatis forma est, omne damnum domini præcauere. 1.482.52
 Fideiussor & reus principalis in iudicio executiuo eisdem terminis regulantur. 2.70.5
 Fideiussores tutorum in solidum tenentur pro tutela. 2.244.31
 Fideiussor Magistratus non tenetur pro eius dolo, vel delicto. 33
 Fideiussor indemnitate non antè conueniendus, quàm bonis rei principalis excussis. 2.447.45
Fieldad, & recudimento differentia. 1.222.33
Filius.
 Filius vxoratus iure nostro Hispano non eximitur à propria potestate, nisi velatio Ecclesiæ præcedat. 1.363.45
 Filius, cui causa matrimonij factus maioratus, non potest eius reuocationi consentire in præiudicium successorum. 2.49.4
 Vide *Maiores.*
 Filius spurius, vide *Spurius.*
Fiscalis, & Fiscus.
 Fiscus etymologia. 1.1.1
 Fiscus est repositorium pecuniæ Principis quæ ad publicum statum pertinet. 2
 Fiscus & ærarij differentia. ibid.
 Fiscus an differat à Patrimonio priuato Principis. 3
 Fiscus propriè est Principis supremi. 1.2.4
 Fiscum impropriè habent domini vasallorum. 5
 Fiscum potest habere Episcopus ex consuetudine. ibid.
 Fiscus opes oportet augeri. 7
 Camera domini vasallorum non gaudet priuilegio fisci. ibid.
 Probatio fisci quando est dubia, iudicandum contra fiscum. 9
 Imperatores Traianus, Hadrianus & Iustinianus contra fiscum responderunt. ibid.
 Fiscalem primus elegit Imper. Hadrianus. 1.4.1
 Fiscales alij Imperatores crearunt. 2
 Fiscales olim ad biennium eligebantur, hodie perpetui. ibid.
 Fisciuitas publica est. 3
 Fiscus in quo differat ab ærariis. 1.5.6
 Regalia defendere, augere, & tueri ad fisci patronum pertinet. 8
 Fiscalis potest se introducere in qualibet causa criminali, maximè vbi est pœna Camera. 1.5.9
 Fiscalis non malum necessarium, sed bonum vtile dicendum. 1.6.10
 Y y. Fiscalis

Fiscalis officij magna auctoritas & necessitas. 11
11
 Consiliarius Regis dicitur fiscalis. ibid.
 Fiscalis Senatus regalis Patrimonij ex Regis re-
 scripto dicitur de consilio Patrimonij. 12
 Fiscalem qui occidit, quia officium gerit, crimine
 læsæ maiestatis tenetur. ibid.
 Fiscalis Principis pars censetur. 13
 Fiscalis vt iudex consideratur in iudicando quæ
 lites sint omittendæ, vel prosequi debent. 14
14
 Fiscalis instar, tutoris diligenter se gerat. ibid.
 Fiscalis an possit agnoscere bonam fidem. 15
 Fiscalis debet veritatem præferre fisco. 16
 Fiscalis suffragium habebat, & in multis prouinciis
 hodie habet. 1.7.19
 Iudicum fratres & socij dicuntur fiscales. 20
 Theodorici Regis de fiscalibus sententia. 1.8.
21.
 Principes de fiscalibus maximè confidunt. 22
22
 Fiscalis constituitur à Principe Procurator cum
 libera & generali administratione. ibid.
 Fiscalis quasi habens generale mandatum po-
 test transigere de causis fiscalibus. 23
 Fiscalis potest intendere actionem quæ utilis fi-
 sco, etiam si requirat speciale mandatum. 24
 Fiscalis potest intendere actionem quæ utilis fi-
 sco, etiam si requirat speciale mandatum.
 ibid.
 Fiscalis etiam si à Rege prohibeatur contra ali-
 quem actionem intendere, poterit iustam pro-
 ponere. ibid.
 Fiscalis officium dignitas est. 25
 Fiscalis numeratur inter potentes. ibid.
 Dicitur clarissimus. ibid.
 & spectabilis. ibid.
 Fiscalis est curator & Procurator Reipublicæ. 1.
 9.26
 In solo fiscali fit repræsentatio Principis.
 ibid.
 Fiscalis in supremis Senatibus dominus vocatur.
 27
 Fiscali plura priuilegia concessa. 28
 Fiscalis non iurat de calumnia, nec in expensis
 damnatur. ibid.
 Fiscalis debet esse præsens iudicio fiscali, aliàs erit
 nullum. ibid.
 Fiscalibus toga antiquitus & hodie concessa.
 29
 Fiscales Reges soli nominant, & sunt in supremis
 Tribunalibus. 1.10.32
Fiscalis recusatio.
 Fiscalis pars formalis est in causis ad eius officium
 pertinentibus. 1.10.1
 Fiscalis Procurator generalis dicitur. ibid.
 Fiscalis in Castella votum non habet in causarum
 decisione. 1.11.2
 Fiscalis qui fuit, si postea Senator fiat, non potest
 in ea causa esse. ibid.
 Fiscalis dicitur iudex quoad honorem, quia vt Se-
 natoribus ei debetur reuerentia. 6
 Fiscalis diligentissimè lites prosequi debet. 8
 Fiscalis officium loco delatoris successit. ibid.
 Eius officium sanctum. 1.12.9
 Fiscalis malum necessarium. ibid.
 Præsumitur pro fiscali munus rectè exercere.
 10
 Fiscalis non recusatur in Neapoli, Sicilia & Cara-
 lonia. 1.12.11

Fiscalis non sit facilè recusandus vt recusatur iu-
 dex. 12
 Inimicitia magna inter fiscalem & litigantes
 est causa vt possit recusari fiscalis. 13
 Fiscalis recusatur quando iustè potest timeri eius
 inimicitia. 1.13.17
 Inimicitia ex qua potest fiscalis recusari, debet
 originem trahere ex causa priuata, non ratio-
 ne officij, quia contra aliquam causam
 prosecutus, cum hæc non sit culpabilis.
 18
 Fisci priuilegium est, vt ei instrumenta exhibean-
 tur. 1.28.5
 Fiscus solus habet pro se præsumptionem in ve-
 ctigalibus. 1.30.13
 Præsumptione iuris suffragante poterit fiscus
 lite pendente de vectigalibus, eis vti.
 ibid.
 Fiscus non debet litigare spoliatus. 15
 Fisci præiudicium causæ quæ possunt continere,
 pertinent ad Senatum regalis Patrimonij. 1.
 36.3
 Fisci officium est defendere regale Patrimonium,
 & recuperare quæ ab eo abdicata. 1.52.44
 Fiscalis ex generali muneris mandato sine speciali
 instituit hæc iudicia de vectigalibus. 1.52.
 46
 Fiscali non censetur adempta facultas augendi
 pro regali Patrimonio, nisi expressè prohibea-
 tur. 47
 Fiscalis non debet, vt reliqui Procuratores regula-
 ri, quia semper habet mandatum cum libera. 1.
 54.57
 Fiscalis sine speciali mandato potest intendere
 supplicationem secundam, cum pena mille
 & quingentarum duplarum auri, quod Procu-
 ratores non possunt. ibid.
 pro Fisco est præsumptio in vectigalibus. 3.59.
 11
 Fisci res sine fiscali interuentu alienari non pos-
 sunt. 1.80.25
 Fiscus patronus potest intendere pro fisco sine ali-
 qua restrictione. 1.103.29
 Fiscus non debet cum subditorum damnis locu-
 pletari. 1.124.5
 Fiscus vtitur re minoris. 1.198.39
 Clericus detinens bona fiscalia potest conuen-
 niri coram iudice causarum fiscalium. 1.204.
 13
 Fiscale debitum potest à socio conductoris con-
 sequi. 1.244.6
 Fiscus vtitur iure pupilli, & habet priuilegia Ec-
 clesiæ, & dotis. 1.301.36
 Fiscus si emptor sit, quia cessat ratio, vt teneatur ad
 interesse, non debet stare colono. 1.315.4
 Fiscus obligatione adinteresse cessante, an emptor
 rei fiscali debeat stare colono. 1.316.10
 Fiscus habet priuilegium hypothecæ in omnibus
 contractibus quos gerit. 1.318.17
 Vide Hypotheca.
 Fiscus non potest abdicare rem emptori, eo inuito.
 1.320.3
 Fiscus debet requirere socium in venditione rei
 communis, vt si tantundem offerat præferatur.
 1.321.9
 Fiscus patronus debet decorem officij tueri. 1.389.7
 Fiscus patroni antea ad biennium eligebantur, post-
 ea perpetui facti. 1.390.13
 Fiscus patroni munus Senatoribus & consiliariis
 æquale. ibid.
 Fiscus

Fisci patroni cum Comitibus sacri Consistorij ma-
 nu Principis dona accipiebant. ibid.
 Fisci patroni munere excellentissimi viri functi. 1.
 390.14
 Papinianus, Sabinus & Ulpianus fuerunt fisci
 patroni. ibid.
 Fisci patronus consuetudine vniuersali omnium
 Senatum præcedit Notarios à secretis. 15
 Fiscalis muneris maior confidentia, quia omnium
 Regalium defensor ei commissa. 1.391.19
 Fisci patroni munus laboriosius & excellentius,
 quam Notariorum ex secretis. 20
 Fiscalis eget scientia iuris. 22
 Fiscalis à Principe semper primò nominatur, quam
 Notarius à secretis. 1.392.23
 Fiscali plura priuilegia concessa. ibid. & 24
 Fiscales dicuntur clarissimi. ibid.
 Fiscales vtuntur toga, quæ non licet Notariis à se-
 cretis. 25
 Fiscali concedebatur duos domesticos singulis
 annis Imperatori offerri, alium peditem, alte-
 rum equitem. 27
 Fiscalis per se solus Principem repræsentat, Sena-
 tus & Senatores collegialiter. 28
 Fiscalis dicitur de consilio Regis. 1.393.29
 Fiscalis postquam omisit dignitatem, poterat filios
 in Notariorum à secretis consortium inferere.
 31
 Fiscalis supremi Consilij Castellæ in consultatio-
 nibus hebdomadariis coram Rege cum Sena-
 tu sedet capite cooperto, quod nuquam Nota-
 riis à secretis concessum. 32
 Fiscalis vt iudex existimatur. 1.394.35
 Fiscalis potest & debet, cum opus fuerit, Princi-
 pem alloqui. 38
 Fiscalis potest Principem consulere. ibid.
 Fiscalis sanctæ Inquisitionis, qui & Notarij à secre-
 tis officium exercebat, iam senex omisit, propter
 laborem, fiscali officium, & remansit cum mu-
 nere Notarij, quia par laboris. 1.395.41
 Fiscum quomodocumque causa contingat, & de
 contractibus ab eo factis priuatiuè in Senatu
 regalis Patrimonij cognoscendum. 1.408.11
 Fisci probatio pro facta habetur, quando ab aduer-
 sario impeditur. 1.493.1
 Reo criminis imputandum quando iniustè op-
 ponit impedimentum Fiscus probationi. 1.
 510.78
 Fisci probatio impediri à reo non debet. ibid.
 Fisci res vt vendatur, debet subhastari. 2.166.18
 Fisci in contractibus, in quibus læsus, restitutio-
 nem non habet. 2.201.3
 Fiscali venditioni semper inest conditio, vt adie-
 ctio admittatur. 2.202.8
 Vide Citatio.
 Fisci causa publicum ius continet. 2.208.27
 Fiscalis præsentia requiritur ad expedienda nego-
 tia fisci. 28
 Fisco non nocet iudicium, quod cum eius fiscali
 non agitur. 2.219.28
 Fiscus in eo quod habet pro se præsumptionem,
 non debet litigare spoliatus. 29
 Fiscalis non potest esse iudex in causa in qua fisca-
 lis fuit. 2.301.7
Fædus.
 Fœdera antiqua inter Reges Castellæ & Mauros.
 1.307.19
 Reges Mauri fœderibus se subiiciebant, vasa-
 li Regum Castellæ. ibid.
 Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars I.

Fœmina.
 Fœminæ Bizcainæ villæ de Fuenterrabia, illam
 defensarunt à Gallorum expugnatione anno.
 1638. 1.449.22.2
 Fœminæ, appellatione masculorum non compre-
 henduntur, quando de illis diuersè, quam in
 masculis dispositum. 2.212.15
Fœnus.
 Fœneris contractus ex abusu pecuniæ magis ad
 venditionem, quam locationem refertur. 2.229.9
Forma.
 Forma specificè adimplenda in decreto, statuto &
 rescripto. 1.59.13
 Forma non seruata corrumpit actus. 1.220.33
 Forma inducitur quando aliquid iubetur à lege
 pro substantia rei. 24
 Forma debet specificè, nec potest per æquipollens
 adimpleri. 1.222.32
 Forma substantialis implenda nec potest per æqui-
 pollens. 1.287.11
 Forma data à Sede Apostolica in prouisione, à se
 præbenda abdicatur. 2.8.38
 Forma non seruata actus est nullus. 2.221.5
 Franciscus Gallie R. 2.172.15
Fraus.
 Fraus quæ in censibus intenditur excludi rescri-
 ptis Pontificum, qui pecuniam præsentem con-
 quirunt, etiam excluditur quando census con-
 stituitur ex vero debito. 1.157.55
 Fraude facta noua venditio rescindenda. 1.162.79
 Fraus est difficilis probationis. 1.279.12
 Fraus vnus alteri nocere non debet. 1.281.2
 Fraus arguitur ex insolitis. 2.148.26
 ad Fraudem probandam duæ præsumptiones suf-
 ficiunt. 2.167.25
 Vide Malitia.
 Fredericus Sicilia R. 2.186.3
Fructus.
 ad Fructuum acquisitionem sufficit qualibet pos-
 sidendi occasio. 1.181.1
 Bona fides, quæ sufficit ad fructuum adquisi-
 tionem, potest causari ex iniustis & inualli-
 dis titulis. ibid.
 ad Fructus acquirendos an sufficiat bona fides ex
 errore. 2
 Bonæ fidei possessor lucratur fructus naturales
 etiam ex titulo nullo. 3
 Fructus non lucrantur etiam cum titulo & bona
 fide, quando lex resitit acquisitioni rei, ex qua
 fructus proueniunt. 1.182.15
 Contractu reprobato ad euitandas vsuras, nun-
 quam bona fides prodest vt fructus lucren-
 tur. 1.183.17
 Vsuræ licet vicem fructuum obtinent, tamen
 verè fructus non sunt. 1.183.19
 Fructus non percepti non pertinent ad fructua-
 rium. 1.273.12
 Fructuum in locatione, fundi dominum transit. 2.
 229.7
 Fructuum qui sperantur veditio consistit. 2.230.13
 Fructuum locatio, magis est eorum venditio. 16
 Emptor fructuum non tenetur stare colono
 fundi. ibid.
 Vide Fundus.
 Fructuum locatio qua dominium illorum transit,
 licet fiat pro annuis solutionibus, adhuc vendi-
 tio dicenda. 2.231.21
 Fructuum census, vide Censur.
 Fructuum pretia, vide Pretium.
 Y y 2 Enga

Fuga.
 Fuga semper inducit praesumptionem delicti. 1. 350.33

Fundamentum.
 Fundamento destructo deficit quod super illo edificatum. 1.384.107

Fundus.
 Fundi locatio cum fructibus existentibus, pro certo pretio facta, venditio fructuum est, quia dominium transfert, & gabella debetur. 2.231.20

Fur.
 Furis fautor censetur qui sciens furem occultum non denunciauerit. 1.478.33
 Furem qui non detegit grauius quam ipsum furem puniendum Plato dicebat. ibid.

Furor.
 Furorem simulati plures Sancti, vt Episcopatus omitterent. 2.172.19
 Vlysses simulauit furorem ne duceretur ad bellum Troianum. ibid.

G

Gabella.
 Gabellae sunt de regalibus. 1.28.1
 Gabellas nullus potest percipere nisi expresso Principis priuilegio. ibid.
 Summarie in articulo quem dicimus de cobro, Gabellae recuperantur. 3
 Gabella soluenda non in loco originis, sed vbi contractus celebratur. 1.37.7
 Gabellam soluendam in loco contractus procedit etiam si alibi sit res vendita. 8
 Gabellarum immunitatem habent qui priuilegia habent non soluendi in libris regniis. 1.38.13
 Consuetudo attendenda ad solutionem gabellarum. 1.40.22
 Interpretatio in dubio faciendae, ne gabella soluatur. 23
 Domini vasallorum induxerunt percipere gabellas diminutas, vt pro decimo vigesimum soluunt vasalli. 1.57.5
 Gabellae non veniunt quacumque generali concessione. 1.66.4
 Priuilegium ad instar concessum non comprehendit gabellas, nisi specialiter concedatur, etiam si in aliquo priuilegio gabellae comprehendantur. 7
 Gabellae & reditus Regij differunt. 10
 Gabellae, id est, *Alcaualas*, tempore Regis Alphonsi I. in Castella inductae. 1.67.13
 Gabellas debent soluere omnes qui expressi non sunt exempti. 1.71.1
 Priuilegia exemptionum gabellarum, referenda ad ea quae ex cultura venduntur, non ex negotiatione. 2
 Propter culturam qui excusatur a gabellis, debet propriis sumptibus culturam facere. 1. 74.17
 Gabella non debetur propter rem, sed propter contractum. 19
 Gabellarum origo. 1.86.13
 pro Gabella vicesima, vel trigesima ab initio soluta. 14
 Vicesima solum soluebatur tempore Regis Henrici I. 15
 Decimam populos Castellae a principio semper repugnasse constat. 16
 Regis Petri tempore exactores vicesimae in urbe Burgensi occisi. ibid.

Gabella non est annexa territorio, sed iurisdictio. 188.24
 Gabellas reditus & *rentas* nomine comprehendit. 95.15
 Gabellam non solum de redditibus regniis, id est, *iuuro*, non facit argumentum ad reliquos census priuatorum. 1.179.50
 Conductio generalis, vel limitata, quomodo comprehendat augmentum gabellarum. 1. 224.1
 Gabellarum augmentum quod cedit gabellatio in nostri temporis conductionibus non proccedit. 1.228.25
 Priuilegia exemptionis gabellarum reformanda ad culturam & curam procedunt. 1.406.1
 Clerici qui exempti a gabellis, non gaudent exemptione in eis, quae ex negotiatione procedunt. 6
 Fiscus non soluit gabellam. 1.408.1
 Gabella soluenda de rebus quae ad exercitum transportantur. 1.408.5
 Gabellam soluendam de rebus quae in exercitu venduntur, Senatus decreuit. 1.409.10
 Gabella soluitur iuxta consuetudinem rerum ex quibus soluenda. 1.410.2
 Gabella debetur ex venditione mixtarum portionum. 1.411.6
 Aquae ideo gabella non soluitur, quia communis, & nullius pretij. 1.412.14
 Niuis venditae gabella debetur. 15
 Gabella debetur venditionis aquae multae. 1.412.18
 Consuetudo non valet ad gabellarum exemptionem. 19
 Addito salutis hominum fauore decretum, vt ex medicinis mixtis gabella non soluatur. 1. 413.20
 Gabellae solutio legibus nostris regulariter pertinet ad venditorem. 1.417.1
 Gabella olei quod Hispani venditur, soluenda a venditore & emptore pro dimidia. ibid.
 Ecclesiastici exempti sunt a gabella de rebus quas ex suis bonis vendiderint. 2
 Ecclesiastici debent gabellam ex rebus negotiationis. ibid.
 Consuetudo multum operatur in solutione gabellarum. 1.418.9
 Gabellam iure communi emptor soluere debebat. 1.418.12
 Gabellae solutio est actus separatus a venditione. 1.420.22
 Gabellarum conductor est debitor generis, & pecuniae. 2.90.1,2
 Gabellarum conductoris obligatio non se refert ad tributa, sed per se in pecunia consistit. 2.93.15
 Gabella non debetur nisi ex venditionibus. 2. 228.1
 Gabella soluenda ex lucro meretricio, ex Ferreto. 2.232.22
 Soluenda ex locatione pastus ad glandes & herbam. 2.233.1
 Artifices & operarij, qui suis expensis domum construxerunt, non debent gabellam, quasi ex locatione, ex sententia Senatus. 32
 Vide *Artifices*.
 Consuetudo plurimum operatur ad solutionem gabellarum. 2.234.34
 Gabellam debere Monasteriis, ex regulis, quas per operarios fabricabat, & vendebat, decisum fuit. 35
 Ecclesiastici ex venditione rerum suarum gabellam non debent. 37
 Monachi

Monachi qui ex sua lana pannos conficiunt, ex venditione illorum gabellam non debent. 38
 Salem conficientes Ecclesiastici ex suis puteis falsis vendere possunt, nec soluunt gabellam. 2.235.39
 Ecclesiastici qui vendunt etiam carius quam emerunt, quod eis superesset de illo, quod ad suam, vel suorum sustentationem euenit, non debent gabellam. 40
 Gabellam soluere debent Ecclesiastici ex rebus, quas ex negotiatione vendiderunt. 42
 Vide *Negotiatio*.

Gabellarius.
 Gabellarij solent plures fraudes excitare, vt excusent solutionem pensionis. 1.114.1
 Renunciatio casus fortuiti, quae solet fieri nostris legibus a gabellariis, debet specialiter eis perlegi. ibid.
 Princeps debet esse benignus circa gabellarios. 1.124.4
 Gabellario remissio faciendae commercio impedito a Principe. 1.135.1
 Principem non censetur velle prauiudicare gabellariis. 1.137.9
 Gabellarius remissa pensione ex impedimento, non potest petere quod in fideiussione impedit, quia tenetur fideiubere. 1.140.27
 Gabellarius prauidere debebat omnia quae continentur l.2. & 3. tit.9. lib.9. Recop. 28
 Gabellarij pactum, vt non augeantur vectigalia, & si auferentur, ei competant, poenale est. 1. 227.15
 Decisio Granatensis contra gabellarios adducitur. 2.95.25

Gallia.
 Gallia ab Hispanis primo incolata. 1.443.29
 Hispania habuit iurisditionem Galliae tempore Iberorum, & Gothorum. 30

Geminatio.
 Geminatio arguit enixam voluntatem. 1.360.29
 Geminatio vis & effectus. 2.7.24

Genus.
 Genus perire non potest. 2.91.6
 Geni qualibet differentia adueniens constituit diuersam speciem. 2.210.6
 Genus quando restringitur ad aliquam qualitatem, habetur pro specie. 2.213.22
 Generali appellatione non comprehenditur quod habet nomen speciale, nisi eius mentio fiat. 1. 95.17

Gratia.
 Gratia non pendet ex voluntate eius cui fit, sed Principis qui gratiam facit. 1.378.57
 Gratia nulla non confirmatur consensu tertij, sed Principis, qui fecit. 1.378.62
 Gratia secunda contraria primae est nulla, nec conualefcit propter negligentiam impetrantis primam.
 Gratia non assumit vires ex narratione supplicantis, sed ex voluntate concedentis. 2.122.14
 Gratia ex qua tertio ius quaesitum, habet clausulas derogatorias ad sequentes gratias. 2.125.18
 Gratiam impetrans debet narrata probare. 2.126.25

Grauaamen.
 Grauaamen vt noceat alicui, qui ius habet, ad rem debet cum eius voluntate apponi. 1.152.24

D. Gregorius M. graues calumnias passus. 2.174.4
 Gregorio VI. multa falsa crimina obiecta. 2. 175.7

Gubernatio.
 Gubernationis praetextus non admittendus in causis iustitiae. 2.122.13

Gubernator.
 Gubernatoribus Prouinciarum iniunctum demonstrare quod in prouinciis necessarium fuerit Principem admonere. 1.478.32
 Gubernantium aeternae descriptae Ecclesiastici 29. 2.173.21

H

Heres.
 Haeres non describens bona in inuentario, poena dupli punitur. 1.278.5

Haeresis.
 Haeresis testibus singularibus probatur. 1.344.3
 Haeresis crimen tenetur quis denunciare. 1.479.38

Haereticus.
 Haereticis bellum faciendum ab Ecclesia. 1.440.13
 Haeretici Turcis & Saracenis deteriores. 1.440.14
 Haeticorum fautores censentur qui aliquid de Haereticis scierint, nec denuntiauerint. 1.476.22
 Henricus Rex donationes in prauiudicium Regni renouauit. 1.79.18
 Henricus R. 1.91.40. & 2.269.41
 Henricus III. Castellae Rex. 1.456.26
 Henrici IV. Regis Hispaniae tempore plures turbationes exortae. 1.76.1
 Herchenbaldi Comitis Belgij ex progenitoribus nostri Regis notabile iustitiae exemplum, & propter illud miraculum. 2.180.5

Hispania.
 Hispaniae Rex multis eget diuitiis ad tuendum magnum suum Imperium. 1.286.2
 Millionum tredecim aureorum quantitatem anno 1637. extra Hispaniam soluendam Rex Hispaniae cum negotiatoribus conuenit. 3
 Donarium factum Regi Hispaniae anno 1637. 4
 Hispaniae Rex Maleyo Mauritaniae Regi opem tulit. 1.304.1
 Hispaniae Rex munera magna contulit Legato suo, quem ad Mauritaniam misit. 2
 Hispaniae regna subiecta defendenda. 1.442.25
 Hispaniae Rex an debeat illi extra Regnum ad bellum praesilire, vel per duces gerere. 1.442.26
 Hispaniae praxis vt Episcopi, & Ecclesiastici ad curiam vocentur per consilium regium. 1.453.12
 Hispaniae Rex de consuetudine procedit in casibus concordiae contra Equites Ordinum militarium. 1.765.25
 Hispaniae Rex vt Magister Ordinum militarium potest quibus voluerit, causas Equitum delegare. 1.468.39
 Hispaniae Reges praesentant ad Praebendas quae vacauerint propter eos, quos ad Episcopatus praesentauerunt. 2.3.2
 Hispaniae Reges Patroni sunt omnium Ecclesiarum cathedralium suorum Regnorum. 2.5.18
 Hispaniae Reges in his Regnis habent fundatam iurisditionem, & ius eligendi Magistratus. 2. 26.4

Hispaniæ Rex multis eget pecuniis ad exercitus in toto Orbe sustinendos. 2.88.19
 Hispaniæ Regi magnus labor & cura necessaria in tantis Regnorum prouinciis gubernandis. 2.170.8
Hispanus.
 Hispani Imperij magnitudo plura stipendia debet militibus soluere. 1.285.1
 Hispani Regis potentia in militibus ad bellum præseruandis. ibid.
 Hispanus Rex vt Catholicus, debet heresim extirpare. 1.440.14
 Hispani semper Regi offerunt tributa libenter. 1.442.27
 Hispani Regibus suis fidelissimi. 1.472.1
 Hispani in suorum Regum & Principum admissione iurant, nihil contra eos permittere directè, vel indirectè, si aliter facerent, proditores sint. 1.482.49
Historicus.
 Historicis magis creditur eis qui nati in prouincia de qua scribunt. 1.365.52
Hoc Hoc amplius inducitur res diuersa. 2.134.11
Holandii.
 Holandi rebelles Hispaniæ piraticam exercent. 1.131.8
 Holandorum rebellio, vide *Rebellio.*
Homicidium, vide *Occisio.*
Homo.
 Homines de Mansata qui dicantur. 1.327.8
 Homo non est dominus membrorum suorum, sed custos. 2.256.5
 Homo occidere se non potest nisi iubente Deo. ibi d.
 Non potest se occidere religionis, vel castitatis conferuandæ causa. ibid.
Honor.
 Honor deferendus cui debetur. 1.389.6
 Honor vitæ præcellit. 2.182.16
 Honor vitæ & omnibus præferendus. 2.292.40
Hungarum.
Hypotheca.
 Hypothecæ nouâ venditione census an soluatur, procedit quando dominus eius petit luitionem, id est *consumo*. 1.149.8
 Hypothecæ supposita re locata, non excluditur conductio venditione. 1.317.17
 Hypotheca quæ fisco conceditur, licet non conuenia, an contra illum contrahentibus concedatur. 1.318.18
 Vide *Fiscus.*
 Hypothecaria obligatio plus cautionis habet & æstimationis, quam personalis. 1.287.8
 I
Identitas.
 Identitas non præsumitur, & probanda ab eo qui allegat. 2.85.4
Idoneus.
 Idoneus qui requiritur debet esse dum duret contractus effectus. 1.246.21
Ignorans, & Ignorantia.
 Ignorans non consentit. 1.59.14
 Ignorans non permittit, potius expressè prohibet. ibid.
 Ignorare factum proprium præsumitur Magistratus, & homo diues ob multiplicatam negotiorum. 2.130.18

Ignorantia præsumitur. 1.59.14
 Ignorantia Principis præsumitur in rebus facti. 1.110.24
 Principem præsumitur ignorare proprium factum propter negotiorum molem. 25
 Magistratum præsumitur ignorare proprium factum ex multis negotiis. ibid.
 Ignorantia non præsumitur. 1.279.16
 Ignorantia non præsumitur in facto proprio. 1.279.13
 Illico omnem moram excludit. 2.64.10
 Illico aliquid fieri, & dilationem petere opponuntur. 2.67.26
Immoderatum.
 Immoderatum non comprehenditur dispositione. 1.227.19
 Non comprehenditur contractu. 1.235.30
Immunitas.
 Praxis Cancellariorum Pragmatica Regis Henrici in causis immunitatis. 1.30.14
 Immunitatis priuilegium alicui pro bonis suis concessum non transit in singularem successorem. 1.74.18
 Immunitatis priuilegium in dubio præsumitur personale, non reale. 19
 Immunitatem Ecclesiasticam non habente Ecclesiæ coloni, & conductores. 1.418.7
Impedimentum.
 Impedimenta belli, aut alia pro regimine & defensione quæ Princeps directè non opponit, ipsi non imputanda, sed pro casibus fortuitis habenda. 1.120.24
 Impedimentum non prodest, quando est culpa impediti. 1.129.25
 Impedimentum qui allegat, debet facere omne quod in se est, vt remoueat. 26
 Impedimentum vt profit conductori ad pensionis remissionem debet denuntiari, & protestari locatori. 27
 Impedimentum modici temporis non præstat remissionem pensionis. ibid.
 Opinio vt non distinguatur de impedimento iusto, vel iniusto locatoris, vt teneatur conductori, procedit quoad remissionem pensionis. 1.136.16
 Impedimentum sinistrum ex parte locatoris, etiam si non ex publica utilitate, sed priuata, non tenebitur ad interesse, sed vt remittat pensionem. 1.137.17
 Impedimentum iustum factum conductori adhuc obligare locatorem, non procedit in conductioe vectigalium. 18
 Impedimentum non debet iuuare illum qui remouere potuit. 1.219.19
 Impedimento oppositum ab ipso locatore non excusat, si paucis diebus durauit. 1.220.22
Impedire, & Impeditus.
 Impedire videtur qui non consentit stylo iudiciorum. 1.510.83
 Impeditus non dicitur qui potest impedimentum remouere recurrendo ad superiorem. 1.219.20
 Impeditus probare debet impedimentum remoueri non potuisse, & in causa fuisse ne faceret. 21
 Impeditus non censetur qui potuit impedimentum reuocare. 1.510.84
 Impeditus quando possit, tenetur remouere impedimentum etiam cum periculo. 85
 Impedimentum non prodest impedito, cum ex eius culpa prouenit. 86
 Imperator,

Imperare, & Imperator.
 Imperare sibi, aut prohibere nemo potest. 1.21.2
 Imperatores Trajanus, Hadrianus & Iustinianus contra fiscum responderunt. 1.2.9
Implementum.
 Implementi defectus opponi non potest ab eo, qui nullum damnus sentit. 1.294.42
Importunitas.
 Importunitate multa conceduntur, quæ aliàs non concedenda. 1.82.32
Impossibile.
 Impossibile reputatur vt aliquis faciat quod honorem lædit. 1.503.49
 Impossibile de iure eiusdem qualitatis censetur, vt impossibile à natura. ibid.
 Impossibile censetur quod ex Principis voluntate pendet. 2.82.7
Imprudentia.
 Imprudentiæ significatio refertur ad ignorantiam iuris. 2.244.30
 In ore duorum vel trium stat omne verbum. 1.347.17
Incertitudo.
 Incertitudo impedit possessionem. 1.93.6
 Incertitudo tituli præscriptionem impedit. ibid.
Incorporatio.
 Incorporatio omnis rei cum alia quid operetur. 1.69.23
 Incorporatio in Ecclesia facta censetur quando expressè fit à Prælato, vel in libris Ecclesiæ vt incomparata scribitur. 2.138.14
Indicatio.
 Indicatio referenda ad effectum. 1.274.15
Indicium.
 Comparationis litterarum diuersitas declarata à Notariis indicium facit falsitatis. 2.156.26
 Indicium erat præmium quod dabatur ei qui furrem, vel seruum fugitiuum indicabat. 1.478.33
 Indiciis probandum quod testibus non potest. 1.493.2
 Usurarius manifestus habetur qui indicis conuincitur. ibid.
 Indicia sufficiunt ad imponendam pœnam corporalem, & quando possunt. 3
 Probationis difficilis quæ sunt, potest in eis fieri condemnatio ex indicis. 4
 Indicium præsumitur contra illum qui non detegit crimen, nec ei occurrit. 1.495.11
 Indicium est quod potest iudicem persuadere. 12
 Indicium est contra eum qui delinquentibus associatur. ibid.
 Indicia sunt arbitraria. 13
 Indicium est contra eum qui allegat inuersionem. 1.496.15
 Indicium sumitur contra Notarium qui vitur modo insolito in scriptura. ibid.
 Inuersionem præbet contra aliquem indicium. 16
 Indicium sumitur contra eum, in cuius domo delictum factum. 1.497.19
 Indicium contra eum qui frequentat locum delicti. ibid.
 Indicium contra dominum instrumenti cum quo factum delictum. ibid.
 Verbis consentire cum delinquente indicium participationis præstat. 20
 Indicium est contra receptatorem inimici. 21

Indicium contra eum qui audit, & non resistit, et qui persuadet Regis vassallos ab eius inimico auxilium petere. 1.497.23
 Coniurationis particeps suo testimonio facit indicium quod sufficit ad torturam. 1.498.28
 Indicium contra aliquem est recusare comparere coram Rege. 29
 Indicium contra eum qui recusat ad iudicium venire. ibid.
 Verba rerum suffragantur iudiciis. 1.500.37
 Indicium vrgens est contra aliquem falsum dixisse de Principe. 1.501.38
 Indicium contra eum quem omnes censent salubre esse à Republica abesse. 1.501.40
 Indicium doli est contra eum qui rem periculosam persuadet. 41
 Indicium facit contra aliquem cum proditoribus tractare. 1.503.45
 Indicium est secreta habere cum delinquente. 46
 Indicium est contra eum qui occultat instrumenta. 47
 Indicium est contra eum qui non exhibet quod debebat exhibere. ibid.
 Indicium contra illum sumitur, qui rem passiuam persuadet. 1.504.50
 Indicium contra illum qui cum sciret viam periculosam ex latronibus, & grassatoribus, per eam dirigit viatores. ibid.
 Indicium sumitur contra eum, qui alteri falsè impedit crimen. 53
 Indicium est contra eum, qui prope est locum delicti. 1.505.56
 Indicium est contra eum qui in concordia, & amicitia est cum conspirato aduersus Principem. 1.506.58
 Indicium vrgens ex præsumptione Cassiana, vt contra eum sumatur, in cuius utilitatem cedit factum. 60
 Indicium est contra eum qui scit secreta coniuratorum. 1.507.63
 Indicium est contra aliquem affectare ignorantiam eius quod scit. 64
 Indicia habentur pro liquidissimis probationibus. 66
 Indicia plura etsi leuia coniunguntur ad faciendum validum indicium. ibid.
 Indicia vehementia non minus valent quàm testes. 2.153.12
 Indicia vehementia possunt sufficere vt fiat condemnatio in pœna ordinaria. 2.154.13
 Iosue iudicio vsus ad detegendum fratrem Achan. 16
 Indicia, quæ dicuntur ab indicando, quando sunt vrgentia, maiorem fidem faciunt, quàm testes, qui possunt esse corrupti. ibid.
 David iudicio potius, quàm testibus vsus, vt ostenderet Sauli posse illum occidere, & non luiffe. 17
 Indicia & præsumptiones habentur pro clara probatione, dum alia superiora non excluduntur. 18
 Indicia vrgentia quæ possunt mouere iudicem, sufficiunt ad pœnam ordinariam. 2.155.19
 Fama contra scriptum est indicium falsitatis. 20
 Retardatio exhibitionis instrumenti quod statim debebat exhibere, est indicium falsitatis. 21
 Vide *Retardatio.*
 Protocolandi instrumenti tarditas est indicium falsitatis. 2.156.23
 Indicium

Index Rerum,

Indicium falsitatis colligitur ex inuerisimilitudine. 24
 Differentia subscriptionis Notarij est indicium falsitatis. 2. 156.27
 Indicium falsitatis, ignorari à quo scribi testes, & dies. 2. 158.31
 Indicium falsitatis ex laceratione instrumenti. 32
 Vide *Probationes*.
Indotatio.
 Indotatio mulieris, vide *Mulier*.
 Indotationis ratio attendenda tempore obligationis. 1.260.28
 Indotatio vt procedat, probari debet rem esse dotalem. 30
 Indotatio non rescindit obligationem, quam ex se mulier facere debebat. 31
Indultum.
 Indulto delicti non comprehenditur restitutio bonorum, quando expressè à Principe non conceditur. 1.314.24
Ingratitudo, & Ingratus.
 Ingratitudo omnium criminum fomes. 1.505.4
 Ingratitudo ex qua filius posset exheredari, obli-
 teratur per ingressum Religionis, vt tunc ex-
 heredari non possit. 1.364.48
 Ingratos magis esse timendos in coniurationi-
 bus. 1.505.55
Inhabilitas.
 Inhabilitas medij in extrema influit. 2.106.39
Inimicitia.
 Inimicitia ex qua fiscalis recusaturus, debet origi-
 nem trahere ex causa priuata, non ratione of-
 ficij, & cur. 1.13.18
 Inimicitia non debet nocere quando suscepta est
 ex iusta & legitima causa. 1.139.23
 Inimicitia affectata non repellit testes. 1.351.42
 Inimicitia grauis, & qualis esset debeat ad testem
 repellendum. 43
Inimicus.
 Inimicis bellum mouere culpæ Principis tribui
 non potest. 1.139.23
 Inimicorum violentia tribuitur casui fortuito.
 ibid.
 Inimici testimonium repellendum. 1.350.37
Initium.
 Initium spectandum. 2.381.80
Iniuria.
 Iniuria nasci non debet, vnde iura nascuntur. 1.
 12.14
 Iniurias prætextu officij vindicare execrabile. 1. 13.
 15
 Iniuria est negare quod aliis conceditur. 1. 47.
 18
 Vindictæ meditatio solet esse in Principe dif-
 simulatio iniuriarum. 1.49.27
 Iniuria non fit consentienti. 1.124.8
 Iniurias non habet iuris executio. 1.161.77
 Iniurias non fecit qui consuetum exequitur. 2.
 35.8
 Iniuriam suam quilibet sine iudice vindicare ne-
 quit. 2.288.34
 Nec duello se vlscisci. ibid.
 Iniuriam suam non debet quis propria authorita-
 te vindicare, sed per leges & iudices. 2.192.
 41
 Iniuriam repellere incontinenti licet, at ex interual-
 lo non permittitur, sed per leges, & iudices ius
 suum quis persequi debet. 2.293.43

Innocens.
 Innocens nihil timet. 1.350.33
 Innocentem occidere non licet. 2.255.1
 Princeps, vel Respublica semper debet ciuem
 innocentem defendere. 2
 Innocens iniuste damnatus ad mortem, potest
 resistere iudici, & ministris, vt pœnam iniu-
 stam euadat. 2.256.4
 Carcerem potest frangere, & fugere iniuste
 damnatus, & carceris custodes occidere, si ali-
 ter mortem iniustam euitare non potest. ibid.
 Christus Dom. noster innocentissimus morti
 oblati pro redemptione generis humani. 7
 Princeps, vel Respublica potest innocentem
 tradere tyranno, vt ciuitas non destruat. 2.
 259.24
 Innocentes pro communi salute occisos esse,
 exemplis sacre Scripturæ confirmatur. 25
 Innocentis mors facilius defendi potest ex com-
 muni bono, quam circa causam publicam
 mendacium. ibid.
 Deus multoties punit innocentes propter no-
 centes. ibid.
 Innocentes mortem permittere ad publicam salu-
 tem, non respicit peccatum cooperandi in mor-
 te, sed solum Rempublicam saluam facere. 26
 Innocens iniuste damnatus non potest resistere
 iustitiæ ministris, si ex eo graue scandalum se-
 queretur, vel si iudex ex actis nocentem inue-
 nerit, licet priuatè sciat non deliquisse. 2. 260.
 28
Innocentia.
 Innocentiæ magna vis. 1.498.29
Inobediens.
 Fiscali incumbit inobedientes Principi accusa-
 re. 1.452.24
 Inobedientes Regibus dicuntur largè modo re-
 belles. 1.457.34
 Nobiles inobedientes Regibus magis puniendi.
 1.458.37
 Inobediens regis beneficiis priuandus. 1.459.45
 Inobediens damna inobedientiæ sarcire debet.
 ibid.
 Magistratus potest inobedientes compescere. 1.
 462.10
Inobedientia.
 Inobedientia contra Regem est in præscripti-
 tis. 1.452.3
 Inobedientia Principum aliter vindicanda. 1.455.
 19
 Athenienses damnabant eos tantum, qui vnam
 legis syllabam transgressi. 25
 Inobedientiæ vindictæ plura exempla. 24
 Inobedientiæ supplicium apud Persas erat pœna
 capitis, & dexteræ amputatio. 1.456.25
 Henricus III. Castellæ pactus cum Regno, si-
 ne eius consilio nullum bellum suscipien-
 dum, nisi contra inobedientes. 26
 Inobedientiæ pœna apud Israëlitas mortis erat.
 1.457.33
 Inobedientiæ pœna regulariter est arbitraria. 34
 Inobedientia ex eius qualitate potest mortis pœ-
 na priuari. 1.458.36
 Inobedientiæ causa potest procedere Princeps sæ-
 cularis contra clericum multis pecuniariis, vt
 officio sæculari priuet, & Regno expellat. 1.
 463.16
 Vide *Iurisdictio*.
Inofficiosum

& Verborum.

Inofficiosum.
 Inofficiosi querela non conceditur nisi eis qui
 primo gradu fuerint. 1.196.25
 Inquilinus, vide *Locator*.
Inquisitio.
 Inquisitionem odio habebat Orangius. 1. 502.
 43
Instrumentum.
 Instrumentum quod non habet vitium visibile,
 habet executionem paratam. 1.143.1
 Instrumentum habens vicem rei iudicatæ, facit
 rem liquidam & notoriam. ibid.
 Instrumentum potest executioni mandari iure
 Hispano, licet non habeat clausulam Guaren-
 tigram. 2
 Instrumenti executio non impedienda exceptio-
 nibus, quæ ante eum opponantur, sed remitti
 debent ad decem dies viæ executiæ. 4
 Instrumentorum executionis Hispaniæ praxis &
 ratio. 1.144.5
 Instrumenti executio non impeditur etiam si pen-
 deat lis de nullitate per viam actionis. 7
 Nullitatis iudicium per viam exceptionis tunc
 impedit executionem instrumenti, quando
 nullitas est notoria, vel infra decem dies de
 illa constat. 8
 Instrumentum exequi potest etiam si modificari
 possit, dum est modificatum. 9
 Instrumentum an reddatur illiquidum expressa
 certa quantitate ex adiectione plus, vel minus.
 1.145.10
 Instrumentum qui habet pro se, censetur habere
 veritatem. 1.167.2
 Instrumentum quamuis non sit liquidum, exequi
 potest, si possit in terminis viæ executiæ liqui-
 dati. 2.68.23
 Instrumentum ex suscriptione Notarij virtutem
 recipit. 2.143.4
 Vide *Tabellio*.
 Instrumentum suspectum de falso, debet apertis
 probationibus confirmari. 2.147.22
 Instrumentum quod dubium redditur, non potest
 dici probatio probata. 23
 Instrumenti falsitas præsumitur facta ab eo, in cu-
 ius vtilitatem cedit. 2.148.27
 Instrumentum subtractum censetur ab eo cui pro-
 dest subtractio. 28
 Instrumentum falsum præsumitur factum ab eo,
 in cuius vtilitatem cedit. 2.156.25
 Instrumentum debet poni in Protocollo statim ac-
 conficitur. 28
 Vide *Præsumptio*.
Intentio.
 Intentio semper præualere debet. 2.40.7
Interdictum.
 Interdicta possessoria pro restitutione vxoris
 non habet maritus ante copulam. 1.358.
 16
 Interdicta possessoria conceduntur spoliatori. 2.
 215.3
Interesse.
 Interesse sarcendum conductori quando à lo-
 catore damnus sentit. 1.136.2
 Princeps non tenetur ex facto suo ad interesse
 conductoris, sed solum ad remissionem
 pensionis. 6
 Interesse debetur ex culpa, mora, vel lucro ces-
 sante. 7
 Conductio vestigialium naturale est vt
 Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars II.

Princeps ad interesse impedimenti non te-
 neatur. 1.139.25
 Interesse contrationis soluendum. 1.231.8
 Interesse succedit loco rei in obligationibus facti.
 1.287.9
 Interesse succedere in obligationibus facti, pro-
 cedit in contractibus innominatis. 1. 290.
 24
 Interesse succedit in obligatione facti, etiam si de
 non implemento apponatur per exceptionem.
 1.293.41
 Interesse recompenlatiuum ex lucro cessante, &
 damno emergenti, quando procedat. 1.302.
 43
 Interest valde sumptibus & molestiis non vexari.
 1.317.12
 Interesse alicuius consideratur alterius voluntate
 non subiici, sed ex sua rem disponere.
 13
Interpretatio.
 Interpretatio debet sensum exprimere, non pre-
 mere. 1.69.21
 Interpretatio admissa non mutanda. 1.72.9
 Interpretatio non procedit vt restringat legem
 quæ apertè loquitur. 1.127.21
 Interpretatio in dubio facienda vt res in eodem
 statu sit. 1.251.18
 Interpretatio sumenda vt absurdum vitetur. 1.360.
 27
 Interpretatio non potest impugnare, vel destrue-
 re titulum. 2.8.34
 Interpretatio deseruit dubio explicando. 2. 129.
 11
 Interpretatio actus pertinet ad disponentem. 2.130.
 13
 Interpretatio sumenda, vt res data æquiualeat ac-
 ceptis. 2.138.11
 Interpretatio sumenda vt excusetur falsitas. 2.147.
 21
 Interpretatione non egent quæ sunt certa, & de-
 terminata. 2.2011
Interruptio.
 Interruptio causatur vno actu quo abdicetur pos-
 sessio, vel iudicium instituat lite contestata.
 2.16.28
 Iudicium quo actor victus non interrumpit. ibid.
Inuafor.
 Inuaforem occidere pro sui defensionis potest quis
 omittere cum vitæ suæ periculo, quando occi-
 dendus est valde vtilis Reipublicæ. 2.258.18
Inuestitura.
 Inuestitura feudi facta censetur præiudicio tertij
 2.24.34
 Ioannes Austriacus. 1.476.24
 Ioannes II. R. 1.465.26. & 2.184.13
 Ioannes XIII. multas iniurias ab inimicis passus.
 2.175.6
 Ioannes XXII. 2.171.12
 Ioannes Eusebius expenditur. 2.280.7
 D. Iosephus Gonçales laudatur. 2.295.49
 τὸ ἴψε denotat personam ad oculum, restricta ad
 eam, & exclusiua alterius. 2.323.17
 Isabella Regiæ Hispaniæ egregium iustitiæ exem-
 plum, quæ noluit excitato bello Granatensi
 delictum pro magna summa pecuniæ abolere.
 2.284.29
Iudæi.
 Pluribus ab Hispania expulsi, sic antea etiam Im-
 peratores Romani fecerunt. 1.326.4
 Z. z Index

Index Rerum,

Iudex, & Senator.

- Fiscalis qui fuit, si postea Senator fiat, non potest in ea causa iudex esse. 1.11.2
 Aduocatus consultus de causa respondens non potest esse iudex. 4
 Aduocatus alterius partis poterit à litigatoribus iudex eligi. 5
 Fiscalis dicitur Iudex quoad honorem, quia ut Senatoribus ei debetur reuerentia. 6
 Iudices non possunt recedere in iudicando à praxi & stylo iudiciorum. 1.31.23
 Iudex de qua re cognouerit, de illa pronuntiare tenetur. 1.34.11
 Iudex incompetens fit competens prorogatione. 1.40.25
 Iudici qui testatur de facto proprio, credendum. 1.132.13
 Iudex secularis potest ex delegatione & privilegio Pontificis cognoscere de causis pertinentibus ad forum Ecclesiasticum. 1.204.13
 Iudex secularis capax est cognoscendi de facto de eis quæ pertinent ad forum Ecclesiasticum. 1.206.23
 Defensionem extraordinariæ tribuendum abusus notorios iudicis Ecclesiastici impediri à iudice seculari. 1.209.40
 Iudex qui sententiam confirmavit, debet ad eius executionem procedere. 1.274.19
 Iudicium auaritia magna Reipublicæ pestis. 1.334.1
 Iudices corrupti plus peccant, quam latrones publici. 1.334.4
 Iudices munera accipere non posse pluribus probatur. 1.335.6
 Exempla Principum qui iudices corruptos punierunt. 1.336.9
 Lege duodecim Tabularum pœna capitis plecebatur iudex pecunia corruptus. 10
 Hispano iure priuatur officio, & in duplum, quadruplum, vel septuplum condemnatur iudex, vel officialis corruptus, iuxta recepti qualitatem. 1.180.9
 Corruptus dicitur iudex, cui solum aliquid promittitur. 1.337.16
 Corruptus iudex censetur, etiam si recepit pro iudicando in bona causa. 1.338.18
 Datum iudici ut à causa iusta iudicet, conditioni non potest ab eo qui dedit. 19
 Pœna eadem est corruptentis iudicem, & corrupti. 20
 Iudices & officiales restituere in foro conscientie teneri quod contra leges receperint, qui tenuerunt. 1.339.26
 Iudices non teneri restituere in foro conscientie munera quæ receperunt, ex pluribus probatur. 1.341.36
 Iudex supremus potest attenda veritate secundum propriam conscientiam iudicare. 1.345.7
 Veritas, quæ potest attendi in iudicando à iudicibus supremis, debet ex actis resultare. 1.345.8
 Reges & iudices puniti qui proprio iudicio, non ex actis iudicarunt. ibid.
 Iudex delegatus quamuis maior censeatur ordinario iudice in causa delegata, extra illam inferior existimatur. 1.359.4
 Iudex antiquior debet præcedere nouiori. 8
 Iudex peccat, qui ex arbitrio, non ex iustitia iudicat. 1.432.21
 Iudex poterit in iudicando sequi opinionem probabilem, omissa probabiliori. 1.440.11
 Iudex in atrocissimis decernere potest ut communicatio rei cum Aduocatis fiat præsentem fiscali. 1.510.81
 Iudicium ordinariorum electio non debet permissi populis, sed à Rege fieri. 2.27.10
 Vide *Electio*.
 Iudices plures esse qui de eadem re cognoscere possint, publicè interest. 2.28.13
 Iudicium æmulatio solet vtilis censeretur. 14
 Iudex delegatus potest eligere Tabellionem eorum quo acta conficiantur. 2.37.18
 Vide *Notarius, Delegatus*.
 Iudicium pericula ex sententiis. 2.171.10
 Dij ex iudicio Parididis irati. ibid.
 Vide *Arbitrium*.
 Clementis VII. æmulatio in Carolum V. qui contra eum arbitrium dedit in lite vrbis Ferrare. 2.171.11
 Ioannis XXII. periculum calumnie, quia condemnauit Ducem Barbiarum. 12
 Philippus Pater Alexandri M. occisus ex iniusta sententia. ibid.
 Carolus V. quia condemnauit Landgrauium bello, & rebellionem impetitus. 13
 Philippus Valensius Galliarum Rex duplici rebellionem agitur ex sententiis latis. 14
 Franciscus Galliarum Rex rebellionem Ducis Bourbonij impeditus, quia eam condemnauit in lite. 2.172.15
 Hungarus, quia in lite condemnandis, vrbem Budam proditoriè tradidit Germanis. ibid.
 Toribius Galindus odio Magistratum Cancellariæ Limensis excitauit apud Indos seditionem in fauorem Torani. 16
 Vide *Magistratus*.
 Iudex qui simulauit se dementem ne in causa difficili iudicaret. 2.172.18
 Vide *Furor*.
 Iudex supplere non potest quod est facti. 2.204.2
 Iudices & magistratus quasi dij censendi, ut uenerentur. 2.180.9
 Senatus supremi Hispaniæ iudicant attenda veritate. 2.149.35
 Iudex quis in sua causa esse non potest. 2.288.34
 Iudicis recusatio rectè procedit, quando adest causa, quæ iuste possit litigatorem suspectum reddere, ut contra eum iudex sententiam ferat. 2.299.1
 Iudicis arbitrio relinquitur, quæ causæ suspicionis iniustæ, affectatæ, aut variæ fuerint. 2
 Graue est coram suspecto iudice litigare. ibid.
 Leuis causa potest suspicionem iudicis inducere. ibid.
 Vide *Suspicio*.
 Iudex potest facilius quam testis recusari. 2.300.3
 Iniuria fit iudici, & officiali ex recusatione. 4
 Causæ requiruntur, earum admissio & probatio contra Senatores, aliter pœna adiecta. ibid.
 Iudices ordinarij sine causa apud nos recusantur. ibid.
 Iudex à cuius sententia interlocutoria appellatur fuit, an possit ab appellante recusari. 2.301.8
 Iudex suspectus est, si causam similem prosequitur. 9
 Iudex

& Verborum.

- Iudex etiam in minimo fauens vni ex partibus, legitime recusatur. ibid.
 Errores multi circa recusationes iudicium. 2.305.18
 Aduocati sæpe recusationes iudicium inducunt, ut litis expeditio protrahatur. 19
 Iudicium.
 Iudiciis quasi contrahitur. 1.11.7
 Iudicium constat ex actore, reo, & iudice. 1.36.2
 Iudicium vbi cœptum, ibi finiendum. 1.406.1
 Iudicium, vbi cœptum ibi finiendum, quando eadem quæstio quæ in alio iudicio discutitur, agitur. 4
 Iudicium aliquo diuersum non causat dependentiam ad illud. 5
 Iudicium nominari non potest, nisi consensu actoris, cui competit actio. 2.71.11
 Iudicium mutare quando compelli actor possit, vel non. 2.72.14
 Iudicium ordinarium, eiusque qualitates. 15
 Iudicium summarium possessionis proprietatis differunt. 2.98.4
 Iudicium summarium in quo plene cognoscitur, parit exceptionem rei iudicariæ ad plenarium. 2.102.23
 Iudicium in quo de aliquo incidenti vel per viam exceptionis plene agitur, parit in eo exceptionem rei iudicariæ. 25
 Iudicia publica dicuntur quæ ad vindictam publicam tutelam pertinent licet, ex priuati iniuria nascantur. 2.275.15. & 2.297.59
 Iudicia redduntur in inuitum. 2.303.13
 Iulij Cesaris mors.
 Iuramentum.
 Iuramentum habet vim litis contestationis. 1.115.27
 Iuramentum interrumpit prescriptionem. 28
 Iuramentum firmat actionem per quadraginta annos. ibid.
 Iuramentum omne videtur excipere auctoritatem legis. 1.16.12
 Iuramentum requirit veritatem. 1.278.9
 Iuramentum præstat executionem pœnæ conuentionalis. 1.279.14
 Iuramentum assumit naturam actus cui adhæret. 1.342.41
 Iuramentum primum qui contemnit, etiam secundum aspernabitur. 1.508.73
 Iuramenti infirmitas & relaxatio fieri non potest à seculari potestate, sed per Ecclesiasticum facienda. 2.313.12
 Iuro, Hispan. vide *Census*.
 Ius.
 Princeps rescripto tollere non potest ius tertio quæsitum. 1.16.6
 Potest tollere ex causa publicæ utilitatis lege generali. ibid.
 Iura iuribus expedit concordari. 1.39.16
 Iuris disputatio est verbis dubiis Principis non eludenda. 1.53.60
 Ius extinctum non reuiuiscit. 1.163.97
 Ius extinctum suscitari potest. 1.196.129
 Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars II.
 Ius publicum voluntate priuati non mutatur. 1.221.29
 Iurium concessione solum veniunt, quæ erant tempore dispositionis non futura. 1.225.7
 Princeps potest per legem generalem tollere ius tertij. 1.320.4
 Ius oritur ex facto. 1.370.3
 Ius tertio quæsitum adimi non potest. 1.377.54
 Ius quæsitum alicui ex causa onerosa Princeps nunquam tollit. 55
 Exceptio de iure tertij non admittenda. 1.382.90.91
 Exceptio de iure tertij potest opponi ab eo cui prodest, vel cuius interest. 1.383.97
 Exceptio de iure tertij opponi potest quando ex ea ius agentis excluditur. 98
 Ius ut tale qui recipit, non potest negare esse tale. 1.385.13
 Iuris renuntiatio inducitur ex facto contrario. 2.97.8
 Ius reale comprehendit quod iure augmentum factum. 2.118.17
 Princeps non potest ius tertio quæsitum tollere. 2.125.19
 Princeps ex verbis generalibus non vult iuri speciali derogare. 2.139.21
 Ius gentium idem quod naturale. 2.262.6
 Iura naturalia & gentium sunt immutabilia. 7
 Princeps ex lege generali potest iuri tertij inferre præiudicium. 2.270.46
 Ius naturale idem quod gentium. 2.289.36
 Ius ex facto oritur. 4.302.10
 Ius facultarium solum dicitur quando aliquis potest uti facultate sine ministerio alterius; sed verò quando eget alterius ministerio, quia potest prescriptione immemoriali facultas tolli. 2.314.76
 Iurisdictio.
 Senatus regalis Patrimonij habet iurisditionem in causis quæ nomine Regis, & fisci intenduntur. 1.36.1
 Iurisdictio delegata debet intra suos limites contineri. 2
 in Iurisditione delegata non habet locum prorogatio. 1.41.27
 Iurisdictio delegata ad vniuersitatem causarum pro ordinaria habetur, & potest prorogari. 28
 Iurisditionis concessio cum iuribus regalibus causa fuit, ut viurparentur vectigalia. 1.57.4
 Iurisdictio differt à iure colligendi vectigalia. 1.67.11
 Iurisditione concessa, ex coniecturis quando potest intelligi concessum ius colligendi pedagium. 1.84.5
 Iurisdictio probatur ex perceptione vectigalium. 1.85.8
 Iurisditione concessa, etsi non possit sine perceptione vectigalium expediti, adhuc non videntur concedi vectigalia. 11
 Iurisditioni non cohærent vectigalia. 12
 Iurisdictio est annexa territorio, non verò gabel-la. 1.88.24
 Iura pertinent ad iurisditionem Principum, quod terris adhærent. 1.130.2
 Clericus

Clericus vsurpans iurisdictionem Principis potest impediri à iudice seculari. 1.208.39
 Iurisdictionem habet par in parem, si alter se summiserit pari. 1.307.18
 Rex etiam de plenitudine potestatis non potest exercere iurisdictionem in non subditum. ibid.
 Iurisdictione probatur testibus singularibus, qui deponunt de diuersis actibus iurisdictionis. 1.348.23
 Iurisdictione excellentior quæ melioribus prodest. 1.398.2
 Prætorum curiæ iurisdictione ordinata est intra limites curiæ in ciuilibus & criminalibus. 3
 Iurisdictione criminalis pertinet ad ius publicum, & vtrum excellentior. 1.399.5
 Criminalis iurisdictione tantum Regibus competeat in populo Romano. 6
 Consules expulsis Regibus poterant de criminibus cognoscere, sed non poterant sine populi consensu ciuem Romanum damnare. ibid.
 Dictatori concessa potestas de criminibus iudicare. ibid.
 Senatus regalis Patrimonij maxima iurisdictione, quia comprehendit omnia quæ ex Indiis, & aliis Regnis adducuntur. 1.401.15
 Iurisdictione à qua non appellatur, censetur excellentior ea, à qua appellatur. 16
 Iurisdictione ciuilibus excellentior est criminali. 1.403.23
 Iurisdictione maior non existimatur ex maiori numero subditorum, in quibus exercetur, sed ex superiori & ampliori. 25
 Iurisdictione ciuilibus non solum consistit in litibus iudicandis, sed & in regimine Reipublicæ. 1.404.29
 Iurisdictione alicui data omne cum ea necessarium datum videtur. 1.464.18
 Iurisdictione alicui data, omne cum ea necessarium datum videtur, & illud in quo est iudex incapax, si illud necessarium ad iurisdictionem. 19
 Obedientia necessaria vt iurisdictione exerceatur. 20
 Iudex potest turbantem eius iurisdictionem compescere. ibid.
 Iudex potest procedere contra eius iurisdictionem impediendam, quamuis illius fori non sit, sed exemptus. 21
 Inobediens impedit iurisdictionem eius cui non vult obedire. 22
 Iurisdictione probatur in loco qui fuerit intra iurisdictionis territorium. 2.18.1
 Immemorialis probat iurisdictionem. 3
 Iurisdictione probatur per eius exercitium in loco de quo de iurisdictione dubitatur. ibid.
 Territorium probatur ex iurisdictionis exercitio. ibid.
 Iurisdictione præscribitur per quadraginta annos cum titulo. 2.19.4
 Iurisdictione probatur per famam & aliis adminiculis, quamuis expressè actus iurisdictionis non probentur. 7
 Iurisdictione probatur vectigalium exactione. ibid.
 Iurisdictione probatur in ciuilibus iudicia pronuntiando, & in criminalibus furcæ erectione. 8
 Iurisdictione probatur ex officialium nominatione. 2.20.9

Actibus specificis iurisdictionis ea probatur, 10
 Testes singulares probant iurisdictionem. 11
 Vide *Testes*.
 Iurisdictionis generali concessione non derogatur speciali quam populi habent adquisitam. 2.26.2
 Princeps & fons & origo iurisdictionis. 3
 Reges Hispaniæ in suis Regnis habent fundatam iurisdictionem, & ius eligendi Magistratus. 4
 Iurisdictione iure ordinaria iure communi vendi non poterat, tamen potest vendi in Castella, ex legibus, & consuetudine. 5
 Iurisdictione non videtur data ex territorij concessione. 6
 Princeps potest reassumere iurisdictionem ordinariam iudicum locorum. 2.27.8
 Iurisdictione ordinaria à populo per vsum adquisita, non venditur territorio vendito. 2.28.15
 Princeps ex aliquorum sententia nunquam vendit iurisdictionem priuatiuè, sed accumulatiuè. 20
 Rex potest vendere iurisdictionem precariam ipsis locis, vel dominis locorum. 2.30.21
 Iurisdictione quodam modo sacra & sancta consideratur. 2.82.8
 Iurisdictione voluntaria transit in contentiosam, vbi vertitur partis præiudicium, vt sit causæ cognitione necessaria. 2.121.8
 Ad retractum iurisdictionis vicini admittendi. 2.202.6
 Vide *Vectigal*.
 Iurisdictione à Rege concessa, non videtur concedi quod concernit regiam iurisdictionem. 2.225.26
 Domini vasallorum, licet fundatam intentionem habeant in iurisdictione contra vasallos, non verò contra Regem. 29
 Vide *Pascua*.
 Iurisdictione in alium transferri inuito vasallo, vel cliente. 2.323.15
Iurisprudentia.
 Iurisprudentia valde utilis ad regimen regnorum. 1.391.22
 Iurisprudentia omnes scientias superat, præter Theologiam. ibid.
 Alphonsi VI. Regis Castellæ egregium iustitiæ factum. 2.180.1

L

Labor.

Laboris proprii æstimatio ex fructibus officij deducenda. 2.81.1
 Labore cessante, debet cessare præmium. 2.196.12
 Vide *Largitio*.
 Melioris conditionis esse non debet qui non laborat, quam qui labori incumbit. 2.199.29
Læsa Maiestas.
 Fiscalem qui occidit, quia officium gerit, crimine læsæ maiestatis tenetur. 1.6.12
 Maiestatis crimen non admittit bonorum restitutionem, licet bonum reponatur. 1.310.7
 Maiestatis crimen testibus singularibus probatur. 1.344.3
 Crimen

Crimen læsæ Maiestatis diuinæ & humanæ æquiparantur. 1.479.38
 Maiestatis læsæ reus est, qui piratas, vel Mauros portibus Hispaniæ non denunciauerit. 1.482.51
 Crimen læsæ Maiestatis qui scit, & non deregit, eius poena tenetur. 13
 Maiestatis crimen diuinæ, vel humanæ debet denunciari à patre contra filium à marito contra vxorem, & è contrà. 1.486.72
 Turpillianum non habet locum in crimine læsæ Maiestatis. 73
 Principem Tyrannum dicere est crimen læsæ Maiestatis. 1.499.34
Læsis.
 Læsis debet interesse tempore contractus. 1.237.2
 Læsiōnem non continet quod potest fortuito augeri, vel diminui. 1.228.3
 Contractus tempus attendendum ad læsiōnem in transactione, renuntiatione legitimæ, in concessione immunitatis, in censu & aliis. 4
 Contractus super re quæ non est in rerum natura futurum, debet attendere ad læsiōnem. 1.239.10
 Contractus qui habet tractum successiuum ex futuro, recipit læsiōnem. 11
 Læsis attenditur tempore contractus, quando ille perficitur vnico momento. 13
 Præscriptio contra læsiōnem non operatur in contractu qui habet tractum successiuum. 1.240.18
 Læsis in contractu successiuo quolibet anno refricatur. 19
 Læsis consideratur in contractibus tempore executionis. 20
 Læsiōnem locum non habere ex tractu successiuo procedit in contractu oneroso. 1.242.28
 Læsis ex aliquorum sententia, ad iudicium reducenda; debet tamen arbitrium iuxta leges esse. 2.81.3
 ad Læsiōnem qualitates rei æstimandæ. 2.83.10
 Læsis consideratur tempore contractus quando interuenit tempore quo eius fieret scriptura. 2.202.8
 Læsiōnis remedium denegandum in venditione, etiam si decreto confirmata. 2.202.9
 Læsis excluditur ex receptione pretij rei venditæ, quando pendente lite de læsiōne recipitur. 2.203.11
Laicus.
 Laicus potest Clericum debitorem fugientem, & sua asportantem, detinere. 1.208.34
 Laicus ex delegatione Pontificis potest de causis Ecclesiasticis iudicare. 1.468.39
Lana.
 Lanarum Hispaniarum conductio refertur. 1.142.33
 Earum conductor ex commercio cum Gallia impedito, magnam remissionem petebat. 34
 Lanarum conductor ne à conductione desistere cogere, remissioni renuntiauit. 35
Largitio.
 Largitio quæ respicit laborem, non liberalis donatio est, sed ob causam. 2.199.27.
Latro.
 Latronum & piratarum incurfus est casus fortuitus, & valde insolitus. 1.120.25

Latronum & piratarum incurfus valde solitus casus in iure. 1.130.5
 Latrones non denuntiantes puniendi. 1.483.57
Laurentius Ramirez laudatur. 2.304.15
Legatum.
 Legatum cum onere datum, etiam onere adempto non videtur adimi. 1.424.18
 Legatum datum Religiosis vt faciant Capellam intra annum, aliàs amittant legatum, non currit tempus, nisi postquam legatum datum. 2.76.5
 Legatum si est coniuncta persona Legatarius, latius interpretatur. 2.117.16
 Leo III. variis æmulationibus falsis agitatus. 2.174.5
 Leo I V. plures calumnias sustinuit. 2.175.6
 Leonina societas, quæ vni totum lucrum applicat, & non damnum. 1.246.17
 Leuato velo procedere, idem quod summarie & de plano. 2.120.6
Lex.
 Lex Papia inducta propter necessitatem ærarij, cessante bello abolita. 1.4.5
 Leges Principi à Deo subiectæ, non contractus. 1.15.3
 Principis contractus habent vim legis. 1.16.7
 Leges intelliguntur, rebus sic stantibus. 1.18.21
 Principis contractus vim legis habet, quando contrahit contra legem quæ illum non comprehendit. 1.20.31
 Princeps vt potest leges condere, ita abrogare. 21.1
 Princeps non potest sibi legem imponere, à qua recedere non liceat. 2
 Dispensatio legum non facile inducenda. 6
 Princeps non obligatur legibus vi coactiua. 1.22.9
 Nec vi directiua legis, quando non conuenit eius statui. 10
 Tenetur ad obseruantiam legum, quibus pretia taxauit, aliàs peccabit. 1.23.24
 Tenetur in contractibus suas leges seruare. 1.24.11
 Leges non sunt facile mutandæ. 20
 Princeps tenetur ad obseruantiam legum quæ inducunt contractuum æqualitatem. 21
 Contrahendo non potest se eximere à legibus quæ de contractibus disponunt. 22
 Legis dispensatio sine causa nulla est. 1.25.24
 Legis abrogationis, vel dispensationis differentia. 25
 Legis dispensatio, qua permittitur subdito vt vendat carius quàm valet, iniusta est. 26
 Princeps peccat mortaliter dispensando secus in lege sine causa. 1.26.27
 Non videtur facere derogationem legum in dubio, si facit pactum contra illas. 28
 Lex prohibitiua renuntiare non potest. 29
 Princeps non videtur dispensare in lege, contrahendo contra illam, nisi adsit iusta causa, & exprimat legis abrogationem. 30
 Nec in lege quæ habet decretum irritans, etiam adiecta clausula, *Non obstantibus*, nisi specialiter exprimat. ibid.
 Decretum irritans leges, ligat ipsum Principem, nisi expressè deroget. 31
 Lege resistente non potest esse possessio. 1.30.18

Index Rerum,

- Lex quæ iubet aliquid executiud, & summarie fieri, siue mora exequi debet. 1.31.21
- Legum obseruantiam fundare instar sacrilegij est. 25
- Legum correctio non inducenda. 1.39.16
- Leges Recopilationis iubentur obseruari, & confirmantur ex Pragmatica adducta in principio Recopilationis. 17
- Leges vnæ per alias declarantur. 18
- Leges ad ea quæ frequentius, adoptantur. 19
- Magistratus debet leges semper obseruare. 1.49.28
- Legum obseruantia remissio valde nocet Principum authoritati. 29
- Legum derogatio necessaria, quando contra eas priuilegium conceditur. 1.73.14
- Legum specialis derogatio requiritur iure Hispano in priuilegiis. 16
- Lex facta in forma contractus obligat successores Regni. 1.78.12
- Lex vsu contrario abrogatur. 13
- Lex quæ habet clausulam irritantem, non potest per non vsu abrogari. ibid.
- Lex & rescripto quod non dicitur, nec dicere debemus. 1.89.31
- Lex declaratoria præterita comprehendit. 1.100.13
- Lex quæ declarat iniustam præscriptionem completam reprobatur. 14
- Lex potest obligare ad sic, & non aliter contrahendum. 1.119.19
- Lex potest adimere iudici facultatem, ne contra legem arbitretur. ibid.
- Lex semper obseruanda in contrahendo. ibid.
- Leges quamuis de illis dum statuuntur, disputari possit, tamen semel latæ, obseruandæ. 1.121.31
- Lex, vel rescripto non expressum supponere non debemus. 2.140.26
- Legum correctio non inducenda. 2.141.32
- Legum correctio inducitur ex identitate rationis. 33
- Lex potest quod in fructibus soluendum, decernere ne soluat in pecunia. 1.170.16
- Lex prohibens census in fructibus ad euitandam vsuram, an comprehendat Clericos. 1.171.18
- Princeps non potest dispensare in legibus contra illas contrahendo, quando sequeretur peccatum. 1.177.42
- Lex pœnalis restringenda. 44
- Lex iusta debet comprehendere ipsum Principem. 1.179.51
- Legum derogatio generalis non prodest, vbi est clausula irritans. 52
- Princeps tenetur ad legum obseruantiam, quæ eius statum conueniunt. 1.187.11
- Fraudem legi facere simulando legi obedire, gratus est quàm legem palam & directò impugnare. 1.221.28
- Leges regni quæ in noua collectione non inueniuntur, vt inusitate censendæ. 1.276.34
- Legis ratio restringit eius dispositionem. 1.316.11
- Lex quæ annullat actum, an eo ipso obliget ad restitutionem in foro conscientia. 1.341.38
- Lex quæ prohibet actum, & pœnam adiungit, non obligat ad restitutionem ante iudicis declarationem. 39
- Lex pœnalis non obligat in conscientia ante condemnationem. 1.342.42
- Legis ratione deficiente, eius dispositio debet cessare. 1.360.26
- Lex semper præsumitur in vitidi obseruantia. 412.19
- Leges debent cum consilio facere leges. 1.430.11
- Vide *Ordinatio*.
- Leges Ecclesiasticæ non ligant nisi vsu receptæ. 1.466.29
- Principes nolunt leges obligare nisi à subditis recipiantur, maximè cum sequeretur scandalum. 30
- Lex quæ à populo recepta non obligat. 2.21.18
- Princeps ex nullo contractu potest impediri leges pro bono publico edere. 2.95.23
- Legis casus vbi expressus, de eo amplius querendum non est, nec dubitandum. 2.113.16
- Leges debent intelligi vt verba sonant. ibid.
- Lex pœnalis & correctoria non extendenda. 2.271.50
- Legis extensio ex identitate rationis magis comprehensio, quàm extensio dicenda. 51
- Legum difficultas indiget regia declaratione. 52
- Libellus*.
- Libelli sine subscriptione legibus nostris improbat, & iure procedere non possunt, nec admitti. 2.76.20
- Liber*.
- Libros scribi, scriptoresque honorari, Reipublicæ valde vtile est. 2.303.13
- Liberalis, & Liberalitas*.
- Liberalis nullus existit in necessitatibus. 1.305.8
- Liberalitas est propria Principum. 1.20.32
- Liberalitas non est, sed crudelitas cum subditorum damno eam exercere. 1.61.22
- Licet* cui plus, etià licebit quod est minus. 2.320.3
- Licitatio*.
- Senatus regalis Patrimonij solent pro maiori fisci vtilitate præmium, id est, *prometido*, offerre licitatoribus vectigalium. 1.217.1
- Licitatio ex qua præmium consequendum, debet approbari, & admitti à Senatu. 2
- Liquidatio & Liquidum*.
- Liquidatio pro facta habetur, quando impeditur ab eo, contra quem executio intenditur. 2.68.24
- Liquidum non debet impediti propter quod illiquidum. 1.219.17
- Liquidum quoad executionem habetur, quod de facili potest liquidari. 2.68.71
- Lis*.
- Fiscalis diligentissimè lites prosequi debet. 1.11.8
- Litis pendentia exceptio solum locum habet, vbi explicatio rei iudicata locum haberet. 1.607.7
- Lites celeriter expediendæ. 2.29.19. & 74.24
- Litibus finem imponi publicè interesse quomodo accipiendum. 2.269.39
- Litigans*.
- Litigantium & delinquentium versutia iudicem falsis delationibus & libellis sine auctore calumniare. 2.176.18
- Litteræ*.
- Litteræ ad beneficium impetratæ, quæ de alterius colorata possessione mentionem non faciunt, nihil valent. 1.423.10
- Litterarum cambij oblatione debitor non liberatur. 2.97.5
- Litterarum comparatio semiplenam probationem facit. 2.144.10
- Locatio*.
- Locatio & venditio eisdem regulis censentur. 1.123.2

& Verborum.

- Locatio comprehendit damnum sarciri conductori, & interesse. 1.136.4
- Locationi inhæret, vt locator debeat dare rem liberam, & ea vt possit conductor. 6
- Locatio non comprehenditur quod nondum erat. 1.225.6
- Locatio potest comprehendere factum negatiuum. 1.234.25
- Locatio est contractus. 1.237.2
- Locatio differt ab emptione, quia in hac sufficit rem tradere à principio; in locatione verò debet præstari vsus toto tempore locationis. 1.239.9
- Locatio plurium annorum semper habet dependentiam à futuro. 1.341.22
- Locationi plurium annorum congruit vt tempus futurum attendatur. 1.241.23
- Locatio plurium annorum non vna, sed plures locationes cuiusque anni existimantur. 26
- Locatio non soluitur datione pignoris. 1.317.14
- Locatio est rei, vel operæ mercede constituta, concessio ad vsu. 2.228.3
- Locare domum pro certo pretio ad venditionem vsus domus referendum. 2.232.22
- Vid *Fundus, Fructus, &c.*
- Locatio non solet mutare dominium. 24
- Locatio vbi dicitur in fundo cum fructibus, non accipienda respectu fructuum, sed fundi, cuius dominium non transfertur. 2.233.29
- Locator*.
- Locator debet præstare conductori liberum vsu rei conductæ, vt exigit pensionem. 1.115.2
- Locator debet conductori præstare liberum vsu rei locatæ ad exigendam pensionem. 1.123.1
- Locator qui impedimentum iustè intulit conductori, non tenetur ad pœnam lucri cessantis, sed solum vt remittat pensionem. 1.137.15
- Opinio vt non distinguatur de impedimento iusto, vel iniusto locatoris, vt teneatur conductori, procedit quoad remissionem pensionis. 1.138.16
- Impedimentum si iustum ex parte locatoris, etià si non ex publica vtilitate, sed priuata, tenebitur ad interesse, sed vt remittat pensionem. 17
- Locator ex iusta causa expellens inquilinum, debet remittere pensionem, nec tenetur aliam similem domum ad habitandum præstare. 1.138.20
- Locator non tenetur ex impedimento factò à tertio conductori, si non potest imputari locatori. 1.139.22
- Locator cuius tempore causa contestata est, & si finita postquam transierit locatio, commodum causæ debet pertinere. 1.272.3
- Locator qui rem vendidit, tenetur ad interesse. 1.315.2
- Vide *Conductor*.
- Locato fundo non transit dominium ad conductorem, sed tantum vsus. 2.228.2
- Locupletatio*.
- Locupletari quis non debet cum aliena iactura. 1.98.12
- Loquens*.
- Loquentis persona excepta censetur. 1.177.45
- Lucrum*.
- Lucrum cessans non debet venditor qui rem venditam non tradidit. 1.137.14
- Lucrum in iure compensatur cum damno 1.144.10
- Lucra duo percipiens, ad duo onera pro illis tenetur. 2.252.16
- Lucra nuptialia non communicantur quouisque coniuges legitimam ætatem habeant. 1.358.19
- Lucra nuptialia concedi sponis etiam non consummato matrimonio, argumentum non facit ad successionem commendarum. 1.365.51
- Opinio Doctorum Hispanorum magis apud nos sequi debemus circa lucra nuptialia. 52
- Matrimonij cohabitationem attendendam constat ad lucra nuptialia, quia si in vna prouincia contrahatur, & in alia coniuges viuunt, eius statuta ad lucra procedent, vbi cohabitatio matrimonij. 54
- Ludouicus XI. Gallorum R. 1.371.8
- ↳ *Lugar* idem quod *solar* nostris legibus. 1.328.13.
- Lysimachus. 2.78.17
- M
- Magistratus*.
- Magistratus debent leges semper obseruare. 1.49.28
- Magistratus de corruptela tenetur, licet donum non acceperit, sed solum promissionem. 1.337.15
- Magistratus & officiales in receptione ad muneris exercitium iurant in Hispania legum obseruantiam. 1.339.25
- Magistratus, cuius officium est maioris vtilitatis & laboris, debet aliis proferri. 1.391.20
- Magistratus etià si fori exemptus, potest pro male gestis in munere puniri à Principe qui consultit. 1.463.15
- Magistratus non perpetui, sed temporales eligendi. 2.25.1
- Hispania Reges in suis Regnis habet ius eligendi Magistratus. 2.26.4
- Princeps potest remouere Magistratus ad libitum quos elegit. 2.27.9
- Magistratum defendere auctoritate fiscalis est muneris. 1.169.1
- Magistratum auctoritas est fulcrum Reipublicæ. 2
- Princeps curare debet de Magistratum honore. 3
- Magistratus pluribus honorificis titulis condecorantur. ibid.
- Consulendi libertas necessaria Magistratibus. 4
- Magistratus officium multis laboribus subiaceret. 2.170.5
- Magistratus plures & Prælati, occisi pro recta & iusta munere administratione. 2.172.77
- Vide *Index*.
- Magistratus valde debent honorari, vt munerum pericula sustineant. 2.173.21.
- Magistratibus optimis subiaceret calumnia. 2.174.1
- Princeps non facilè credat delationes contra Magistratus. 2.175.11
- Vide *Princeps*.
- Magistratus credendum iustè munere fungi. 13
- Magistratum visitatio à Principe non decernenda ex libellis sine auctore. 2.176.21
- Magistratus superiores non debent facilè exponi syndicatui. 2.177.22
- Magistratus

Magistratus debent subditis esse spectabiles, & reuocandi. 23
 Magistratus in eo maximè excellere debent, si constantes fuerint, & auaritia vacauerint. 2. 177.25
 Magistratuum auctoritas Reipublicæ interest. 2. 179.1
 Magistratus qui offendunt, grauiter puniendi. 2
 Valerij Maximi exemplum pro reuerentia Magistratibus exhibenda. 2.180.6
 Iacobi expugnationis Aragonum Regis vindicta pro iniuria & morte Magistratus. 8
 Vide *Index*.
 Maiestatis crimen secundæ speciei censetur iniuriam irrogare Magistratui, eo, quia iustitiam administrat. 10
 Magistratibus iniurias facere est criminis Maiestatis species. 2.181.13
 Maiestatis illud esse crimen ex Halycarnasseo & Ærodiou nouiter probatur. 14
 Iniuriæ contra Magistratum qualitates quæ notandæ. 2.182.15
 Sacrilegium est auctoritatem Magistratum lædere. 2.184.28
 Magistratus potest remittere proprias iniurias, non publicas. 2.185.31
 Magistratus valde vitare debent auaritiam. 2. 191.8
 Magistratus ignorantia, vide *Ignorantia*.
 Magistratibus, etsi natis, reuerentia exhibenda. 2. 287.30
 Pœnæ statutz contra illos, qui Magistratibus honorem detrahunt. 31
 Magistratum qui læserit officij ratione, criminis maiestatis secundæ speciei reus est. 2.288.32
 Magistratibus honor & reuerentia exhibenda. *ibid.*
 Popularis actio competit pro vindicanda iniuria Magistratus. *ibid.*
 Magistratus supremi, vt Senatores, causam probatam facilius à iudicando remouentur. 2.300.4
Magnates.
 Magnates sunt in Castella, quos dicimus *Grandes*, qui post Regem debent honorari. 1.44.1
 Magnatum Castellæ origo, vt coram Rege illi solum caput cooperiant, alij titulati sunt nudato capite. 1.45.6
 de Magnatibus, & verbo *Grande*, qui egerint. 1. 46.10
 Magnates ex illustrioribus potentia, nobilitate & virtutibus eligendi. 11
 Magnatum differentia. 1.47.15
 Magnates debent præcedere, & post Reges & filios maximè honorari. 17
 Magnates ad retinenda vectigalia Regis iuuantur præscriptione immemoriali. 1.48.19
 Magnates sine priuilegio ex permissione non possunt detinere vectigalia. 20
 Magnates debent magis curare ne vsurpentur Regis vectigalia, quia iurant ea defendere. 22
 Magnates vt permissionem perciperent Regis, vectigalia reuocant Reges Catholici. 23
 Magnates non possunt ad detinenda vectigalia iuari Regis decreto. 1.51.38
 Magnates non solum detinent vectigalia regia ex permissione, sed ex iniustis Regibus ignorantibus. 1.53.52
 Magnates honorandi à Regibus & beneficiis afficiendi, sed sine subditorum præiudicio. 1.54.54

Turbationes regnorum Castellæ, & bella in causa fuerunt vt vectigalia vsurparentur à Magnatibus. 1.57.2
 Magnates vectigalia intendunt cum iurisdictione transferenda. 1.58.6
 à Magnatibus permissio & tolerantia probanda si illa velint defendere vectigalia quæ possident. 10
 Magnatum fundamentum vt Princeps non possit prohibere immemorabilem, refutatur. 1. 101.19
Magnus.
 Magnus qui factis, & virtutibus excellit. 12
 Maiestatis crimen, vide *Læsa maiestas*.
Maioratus.
 Maioratus primo possessori competit pœna sententiæ, quæ eius tempore lata, licet confirmaretur tempore successoris. 1.272.5
 Maioratus præiudicatur quod est intra limites maioratus. 1.330.21
 Maioratus an fieri possit de bonis emphyteutis sine consensu domini directi dominij. 1.331.25
 Maioratus semel institutus ex acceptatione primi successoris, manet irreuocabilis. 2.45.1
 Maioratus qui non potest reuocari expressè, etiam nec tacitè contrahendo debita. 2
 Maioratus successor non erit obligatus debitis defuncti, quando fit per contractum irreuocabilem inter viuos. 3
 Vide *Alienatio*.
 Maioratus est reuocabilis, quando in ipsa institutione eius institutor reseruauit facultatem reuocandi. 2.46.6
 Reseruatio facta alienandi bona, ex quibus maioratus fit, conseruat institutori ius quod antea habebat. 7
 Maioratus est reuocabilis in casibus l. 17. & 44. Tauri. 2.47.15
 Maioratus causa matrimonij factus, eius pars est, & vt matrimonium irreuocabilis. 2.48.2
 Maioratus factus ex duabus partibus bonorum, quæ superessent tempore mortis, videtur in tempus mortis collatus. 2.49.5
 Maioratus qui est irreuocabilis quoad institutionem eius, est reuocabilis quoad legem. 2.50.9
 Tertium & quintum considerandum, ex bonis quæ fuerint tempore mortis. 10
 Maioratus factus ex tertio & quinto, debet censeri diminutus bonis diminutis. 11
 Bona quæ tempore mortis fisco obligata, non considerantur quoad computationem tertij & quinti. 2.51.12
 Maioratus qui fiunt ex tertio & quinto, non censentur facti, nisi liquidatio fiat tempore mortis fundatoris. 2.54.28
 in Maioratu non possunt succedere Monasteria ex consuetudine generali Hispaniæ. 2.102.19
 Maioratus rei emphyteutis fieri non posse verius est. 2.103.24
 Maioratus concursus ex causa matrimonij prohibetur. 2.266.32
 Facultates ad obligationem rerum maioratus consuetudine admittæ. 2.267.34
 Regis Henrici clausula testamenti potuit dispositiones maioratum mutare. 2.269.41
 Facultates quæ dantur in consilio Camera ad obliganda bona maioratus defenduntur. 43
 Alienationis rerum maioratus prohibitio proeedit à iure ciuili. 2.270.44
 Maioratus

Maioratus ab ipso Rege ex bonis suis in fauorem priuati factus, potest ab illo mutari. 47
 Facultates quibus capitula matrimonialia confirmantur, ex quibus diuiduntur, contrahentium maioratus defenduntur. 48
 Vide *Princeps*.
 Maioratus successoribus non præiudicat non rectè factum à prædecessoribus. 2.9.37
 Vide *Successor*.
Mala fides.
 Mala fides præsumitur in eo qui occupat Regalia. 2.13.12
 Mala fides coniecturis probatur. 13
 Mala fides colligitur si aliquis dubitat de iure suo. 14
 Mala fides ex insolitis cautelis. *ibid.*
Maledicentia.
 Maledicentia contra Principem punienda, quando est grauis præiudicij. 1.499.32
 Maledicentiam contra Gubernatores Deus punit. 33
 Maledicere contra Principes species proditiõnis. *ibid.*
 Maledicentia quæ solum respicit irreuerentiam in Principem contemnenda; si verò publicum lædit statum, vt crimen læsæ Maiestatis puniri debet. 1.500.35
 Malè audire de Principe vt proditio habetur. 36
Malitia.
 Malitiis in iure non indulgendum. 2.150.12
 Malitiis & fraudibus non indulgendum. 1.288.11
Malum.
 Malum minus exigendum ex duobus. 1.433.24
Mandamus in legibus non inducit peccatum. 1. 340.34
Mandatarius.
 Mandatarius qui non gratuito, sed propter pecuniam recipit mandatum, in se habet suscipere casum fortuitum. 1.306.11
Mandatum.
 Mandatum censetur factum secundum formam antiquam. 1.52.46
 Mandato Regis continentur omnia quæ sunt vicina mandatis. 1.55.58
 Mandati fines excedens nihil petere potest. 1. 305.9
 Mandato solum continetur quod ad illud expediendum necessarium. *ibid.*
 Mandati defectus irritat actum. 10
 Mandatum generale non sufficit vbi requiritur speciale. *ibid.*
 Mandatum præsumitur quando quis patitur Procuratorem causam agere. 2.109.6
 Mandatum probatur ex testamento Tabellionis qui fidem facit exhibitum speciale mandatum. 8
Manumissio.
 Manumittere cogitur qui recipit vt manumitteret. 1.323.23
Manutentio.
 Manutentio conseruat aliquem in iure suo. 2.64.1
 Spoliatus non potest intendere manutentionem. 2.66.12
 Manutentio & reintegratio diffunt. 13
 Manutentio quæ non datur spoliato, potest dari spoliati, etsi iniusto possessori. 14
 Manutentionis iudicium non admittit testium repulsam, vel appellationem. *ibid.*
 Ioan. Bapt. Larrea *Alleg. Fisc. Pars II.*

Marauedinus.

Marauedinus non est numerus, sed numerus nummorum. 2.92.10
 Debitor marauedinarum est debitor generis, non speciei. *ibid.*

Mare.

Maria pertinent ad iurisdictionem Principum, quorum terris adherent. 1.130.2
 Maris impedimentum præstat excusationem. 3
 Maria libera sunt, & omnium communia. 1.133.16
 Princeps licet debeat defendere vasallos, non potest dare liberum vsum maris. 17
 Maria non possunt libera reddi à Principibus. 18

B. Maria.

V. Maria innupta dicitur, licet matrimonium contraxerit, quia virum non cognouit. 1.356.5

Maritus.

Mariti honor est vxoris, & è contrà. 1.260.31
 Spoliatus vxore maritus dici non potest ante copulam. 1.358.16
 Interdicta possessoria pro restitutione vxoris non habet maritus ante copulam. *ibid.*

Matrimonium.

Matrimonium ad vsum mulieris referendum. 1. 356.6
 Matrimonia per vsum, coemptionem & confarrationem apud Romanos. *ibid.*
 Matrimonium vnde dicatur. 1.357.13
 Matrimonium sine coniunctione non est. *ibid.*
 Matrimonium solo consensu perfici intelligendum, vt non dissoluatur, non verò est perfectum sine copula. 14
 Matrimonium consummatum licet non possit dissolui per ingressum religionis, potest tamen solum raturum. 1.358.15
 Matrimonium quando requiritur cum certa qualitate, debet qualitas præcedere, aliàs matrimonium non sufficit. 1.359.24
 Matrimonium proprium quod consummatum. 1. 360.29
 Matrimonij contrahendi promissio inter impeditos, si Pontifex dispensauerit, nulla est, ex aliquorum sententia. 1.362.33
 Matrimonium in multis priuilegiis operatur, licet non consummatum. 39
 Qualitates requisitæ in matrimonio obseruandæ. 1.363.42
 Matrimonium censeri contractum ex consensu, procedit quando fieret in ætate legitima. 43
 Matrimonium solemne & raturum solum non sufficit quando dispositio respexit procreationem liberorum. 1.364.49
 Matrimonij capitula seruanda. 2.271.50

Mauri.

Maurorum descendentes ab Hispania expulsi sunt anno 1610. 1.309.1
 Mauri ab Hispania expulsi. 1.326.1
 Clemens IV. Pontifex exhoratur Iacobum expugnatorem Regum Aragonum, vt Mauros expellat à suis regnis. 3

Maximus Tyrannus.

Maximi Tyranni contra Ecium calumniæ vt impetio potuerunt. 2.176.19

Index Rerum,

- Medium.*
 Medium præsumitur probatis extremitatibus. 1. 349.30
- Membrum.*
 Membrum putridum abscindendum, ne noceat aliis. 2.256.9
- Mendacium.*
 Dolus præsumitur in eo qui dicit mendacium. 1.501.39
- Mercator, & Mercatura.*
 Mercatorum lucra incerta. 1.306.12
 Mercaturâ plures illustres viri exercuerunt. 2.190.1
 Reipublicæ valde conducit negotiatio, mercatura & nauigatio. 2
 Vide *Negotiatio.*
 Thebani & Lacedæmones mercatores ad Reipublicæ gubernationem non admittebant. 2. 190.4
 Romani nec ad decurionatum admittebant mercatores, nisi in sua patria, & in aliorum defectum. 5
- Merx.*
 Mercium commercium pretio adaucto impeditur. 1.231.7
- Metus.*
 Metu gestum rescindendum. 1.255.4
 Leges quæ admittunt valere contractus metu gestos, sunt iustæ, ex aliquorum sententia. ib.
 Metus dicitur quasi mentem tenens. 1.256.6
 Metus est difficilis probationis, & probatur coniecturis. ibid.
 Metus probari potest declaratione eius qui metum passus. 7
 Metus non præsumitur, & probandus ab eo qui allegat. 8
 Metus probatio debet esse actus qui dirigitur ad metum. 9
 Metus probatio relinquitur iudicis arbitrio. ibid.
 Protestatio facta valde prodest ad metus probationem. 10
 Protestatio quæ præcedit actum, magis probat metum, quàm quæ sequitur. ibid.
 Metum non facit præsumi dignitas aduersarij. 1. 257.11
 Iudicis auctoritas excludit metus præsumptionem. 12
 Ratihabitio actus metum excludit. 13
 Obseruantia subsequuta purgat metum. 14
 Metus causa durante non purgari metum, quomodo accipiendum. 15
 Mulier nobilis & diues cum paupere vxorata, non facillè ab eo metum patitur. 16
 Metus excluditur non solum ex ratihabitione expressa, sed ex tacita, quæ resultat ex commodo contractus. 1.258.17
 Protestatio quæ fieri potuit, omissa metum excludit. 19
 Metus reuerentialis consideratur in eis qui aliis debent reuerentiam. 20
 Metus reuerentialis probatio, debet esse cum minis vt profit. 21
 Metus reuerentialis quando sufficit intercedente læsione, & aliis circumstantiis. 1.259.23
 Metus reuerentialis solus sufficit quando contractus fit cum ipso cui reuerentia debetur, & in eius vtilitatem cedit. 24
 Metus à tertio illatus an noceat ei, qui ignorauit. 1.262.41
 Metus actio est in rem scripta, & sequitur quem-
- cumque possessorem. 1.263.43
 Metus vt noceat tertio qui metum non intulit, 45
 Fisco in conductione vectigalium non debet nocere metus illatus à tertio. 1.264.46
 Metus illatus à tertio ei, qui ex fisci contractu vtilitatem percepit, non debet fisco nocere. 47
 Mulier, quæ apud iudicem sponte contrahere declarauit, non debet metum allegare. 48
 Metus est difficilis probationis, & testibus singularibus probatur. 1.347.18
- Miles.*
 Milites quibus stipendia non soluuntur, ad seditionem parati. 1.57
 Miles exemptus si deliquerit in causa quæ pendet coram iudice ordinario, potest ab eo puniri. 1. 462.12
 Miles non potest fori priuilegio renuntiare. 1. 463.13
 Renuntiatio quæ non admittitur in milite & exempto, est voluntaria, non verò quæ ex iuris necessitate & dispositione prouenit. 14
- Minister.*
 Ministri Principis maiori quàm ceteri vasalli obligatione ei deuincti. 1.477.30
 Ministrorum defectus occultandi. 2.188.8
 Carolus V. Imp. maximè curauit vt eius ministri honorarentur. 2.189.13
 Ioannis I. Regis Lusitani factum, vt ministri defectus occultaret. ibid.
 Philippi I. Hispani Regis tempore in magna reuerentia & honore habitus iustitiæ ministri. ib.
- Ministerium.*
 Ministerium & exercitium diuersum differentiam rerum inducit. 1.372.18
- Minor.*
 Minori non conceditur restitutio in eis quæ pendet ex dubio euentu. 1.117.13
 Restitutio datur minori, etiam in eis quæ fortuito eueniunt, si damnum magnum sit. 1.242.29
- Misericordia.*
 Misericordia vitiosa quando ea exercetur vbi non iusta. 1.509.77
- Mixtum.*
 Mixtum quod potentius præualet. 1.411.7
 Mixtum instituit speciem separatam à simplicibus, & sub illis non comprehenditur. 9
 in Mixto attenditur quod præualet. 2.275.16. & 2. 297.60
- Molendinum.*
 Statuto fieri non potest vt vicini cogantur ire ad molendina vniuersitatis, nec possint ire ad molendina priuatorum. 2.23.28
 Dominus territorij qui illum cum molendino concessit, potest adhuc molendinum ædificare. 2.24.33
 Molendini dominus ad quod homines longo tempore acceperunt, non acquirit ius, vt ad alia molendina ire prohibeat, nisi seruitus, vel obligatio esset imposita. 34
- Monachus.*
 Monachi possunt exercere officij profanum. 2.100.1
 Monachi suis claustris includi debent. 2
 Monachis indecens est misceri officiis sæcularibus. ibid.
 Monachi non possunt habere beneficia Ecclesiastica sine speciali indulto Pontificis. 2.202.18
 Monachi

& Verborum.

- Mulier.*
 Mulier quæ victum poscit, domina esse putatur. 1.257.16
 Mulieris indotatio, quando rescindit eius obligationem. 1.259.25
 Iuramento obligatio mulieris confirmata non rescinditur in donatione. 26
 Obligatio mulieris quæ in eius vtilitatem conuersa, non potest rescindi in donatione. 1.260.27
 Obligationes omnes mulieris ex indotatione non rescindendæ, sed illæ solum, ex quibus processit indotatum. 29
 Mulier debet dotem expendere pro excarcerando marito. 1.260.31
 Vide *Vxor.*
 Mulieris nomen refertur ad eam quæ virum passa. 1.355.4
 Mulieres tenentur in casu rebellionis viris deficientibus, ad bellum ire. 1.448.20
 Mulieres multoties in casu necessitatis pugnarunt, præsertim in Hispania. 1.449.21
 Vide *Fæmina.*
 Mulieres viris deficientibus tenentur ad bellum prodire, vt rebellio extirpetur, & puniatur. 2. 239.3
 Hispanas fæminas pro Patria pugnasse, multis exemplis comprobatur. ibid.
- Mulsum.*
 Mulsum quomodo fiebat. 1.411.12
Multitudinis delicta, vide Delicta.
- Munus, & Auaritia.*
 Munerum & auaritiæ vis. 1.351.41
 Munerum publicorum qui habent iurisdictionem, & est qualitas iusta, vt morte extinguantur. 2. 139.20
 Munus personale est quod ex animi prouisione, & corporali labore procedit. 2.240.9
 Munus exponitur periculo vulneris pro defendendo capite. 2.256.8
- Mutanda, & Mutatio.*
 Mutanda non sunt quæ iam admissa. 1.393.34
 Maiorum facta non facillè mutanda, nec recedendum ab vsu recepto. 35
 Mutatio opinionis & animi non præsumitur. 2. 301.9
 Mutatio personæ, vide *Persona.*
- Mutuans.*
 Mutuans Procuratori qui habebat mandatum vt reciperet mutuuum vt domino ædificium fiat, qui dedit pecuniam, securus est, etiam si ædificium non fiat. 2.47.17
- N
- Naaman.*
 Naaman plusquam miraculo sanitatis suæ lepre ad Deum verum cognoscendum commotus, quia Elisæus Propheta eius munera non admisit. 2.177.26
- Nauigatio.*
 Nauigatio non impenditur quando plures transportantur. 1.132.11
- Necessitas.*
 Necessitate plura quæ aliàs non licerent, permittuntur. 1.188.14
 Necessitas si facit licitum quod sine ea non erat, nunquam
- Monachi antiquitus ex humilitate Sacerdotes non fiebant.* 2.107.46
- Monarchia.*
 Monarchiæ caput & membra non separanda. 1. 441.20
- Moneta.*
 Moneta noua in Castella cusa fuit, & deterior, vt soluerentur Bertrando, & eius militibus stipendia. 1.91.41
 Moneta deterior in comitiis Tauri diminuta, & ad valorem antiquam redacta. 2
 Moneta falsæ crimen est læsæ maiestatis. 1.480.39
 Moneta falsæ crimen non solum debet quis denunciare, sed inquirere delinquentes. ibid.
 Moneta mutatio est casus fortuitus. 2.91.4
 Moneta imaginariæ obligatio respicit valorem qui erat tempore obligationis, non solutionis. 2. 94.20
 Moneta mutatio in valore extrinseco facit, vt eius æstimatio tempore solutionis attendatur. 21
 Moneta diminutionis periculum debitori moroso tribuitur. 2.96.1
 Moneta mutatio ex Principis facto procedit. 4
 Moneta diminutionis periculum creditori moroso imputatur. 2.97.6
 Moneta solui debet in æstimatione quæ tempore solutionis. 2.98.10
 Moneta mutata in valore intrinseco pertinet periculum ad debitorem. 11
- Monetarius.*
 Monetarios falsos qui non detexerit, puniendus. 1. 483.56
- Monitorium.*
 Monitoria de denunciando obligant denunciare hæreticos. 1.484.61
- Monomachia.*
 Monomachia verbum Græcum, eius vestigia à iure ciuili & Canonico, & legibus duodecim Tabellarum. 2.250.6
- Mora.*
 Mora in recuperandis vectigalibus non ferenda. 1.29.11
 Mora ante liquidationem considerari non potest. 1.296.4
 Mora facta contrahitur ex iniusta detentione alienæ pecuniæ. 1.298.17
 Mora purgatio non conceditur in denuntiatione postquam diu tacuit, qui denunciare debebat. 1.488.81
 Mora committitur statim quo factum potuit & debuit fieri, & non est factum. 82
 Mora potest committi ex vnus horæ transcurso. ibid.
 Moram modici temporis non nocere, certis regulis constringi non potest, quia minima dilatio in aliquibus solet nocere. 83
 Denunciare qui debet delictum, non potest purgare. 1.489.84
 Mora non causatur in creditore ex obligatione verbali pecuniæ. 2.97.9
- Mors, Mortuus.*
 Mortis tempus magis vitæ, quàm morti tribuendum. 1.382.94
 Mortui solent puniri vt viui terrentur. 1.335.5
- Moyfes.*
 Moyfis sepulchrum. 2.188.8
Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars I I.

nunquam tamen potest admittere vt fiat peccatum. 15
 Necessitas facit licitum, quod aliàs non licet. 1. 433.25
 Necessitati occurrendum cum imminet. ibid.
 Necessitas extrema quando dicitur. 1.439.3
 Necessitas vrgens & magna est defendere regna quæ Hispaniæ subiacent. 4
 Necessitatem extremam esse, Principis vitam & decorem conseruare. 5
 Necessitas probabilis sufficit ad iustitiam tributorum. 1.442.24
 Necessitate extrema vrgente omnis immunitas debet cessare. 1.447.16
 Necessitas caret lege. 1.448.17
 Priuilegia omnia exemptionis, etiam si per contractum concessa, cessare debent vbi necessitas. ibid.
 Biscaini, cum necessitas vrget, immunitates pro defensione Hispaniæ & domini seruitio dimiserunt. 18
 Necessitas facit licitum quod aliàs non licet. 2.259.76
Negatiua.
 Negatiua quando improbabilis. 1.60.17
 Probare ex aliqua causa possedisse non negatiuum est, sed affirmatiuum. 18
 Negatiua probanda quando est coniuncta cum affirmatiua. 19
 Negatiua probari debet ab eo, qui in se fundat. 20
 Negatiua plus habet roboris, & negat, quàm affirmat vniuersalis affirmatiua. 2.59.15
Negligentia.
 Negligentia dolo comparatur in crimine læsæ Maiestatis. 1.478.34
Negotiatio.
 Hispaniæ legibus prohibetur Magistratibus & iudicibus omnis negotiatio. 2.190.3
 Damna quæ ex permissione negotiationis in Magistratibus prouenirent. 2.192.10
 Negotiatio in Ecclesiastico non dicenda vendere, quod superesset ex rebus, quas sibi emerunt. 2.235.41
 Negotiatio Clericis interdicta. 43
 Negotiatio est consuetudo emendi & vendendi lucri causa. 44
 Consuetudo successiua vendendi inducit negotiationem. 12.236.46
 Vvas emere, & ex illis vinum facere, & vendere, in Ecclesiastico negotiatio est. 47
Negotiator.
 Negotiatoribus vt soluantur quod debetur, & interesse extinguatur, solent consignari redditus Regis qui vendantur. 1.148.3
 Negotiatores qui literis cambij pecuniam Regis, transportandam in aliis Prouinciis recipiunt, an dicantur administratores regiæ pecuniæ. 1.277.2
 Negotiatores præsumitur non habere pecuniam otiosam. 1.298.19
 Negotiator non Clericus dicitur, qui semel, aut bis venditiones fecerit. 2.235.45
Negotium.
 Negotium videtur cum Principe geri illud quod procedit ex pacto cum eo inito. 1.156.49
 Princeps videtur ignorare facta & qualitates negotij, quia per ministros gerit causas sui patrimonij. 2.114.22
 Negotia plura, quàm vocabula. 2.302.10
Nero.
 Nero Imp. prohibitus à Senatu tributa remittere. 1.5.6
 Nihil est vniuersale negatiuum. 1.209.9
Nix.
 Niuus venditæ gabella debetur. 1.412.15
 Niuium ad potum refrigerandum de vsu antiquorum. ibid.
 Niuem seruandi modus. 16
 Niuus nigra, cærulea, flaua. ibid.
Nobilis.
 Nobilis si non probat se exemptum, debet soluere el pecho, licet fiscus nihil probeat, quia pro fisco assistit iuris præsumptio. 1.59.11
 Nobiles in Castella non compelluntur, nec ad bellum. 1.447.13
 Nobiles quando ad bellum possunt vocari, & compellantur ire. 1.448.20
Nomen.
 Nominis diuersitas facit rem dissimilem. 1.65.3
 Nomina ex communi loquendi vsu accipienda. 1.95.17
 Nomen debitoris generaliter & specialiter obligari potest. 1.149.9
 Nominum differetia arguit diuersitatem. 1.372.17
 Nominum diuersitas arguit differentiam rerum & personarum. 2.209.1
 Nominis similitudo non est argumentum identitatis. 2
 Nomen speciale rem diuersam facit. 3
 Nomine proprio & speciali res debet significari. ibid.
 Nomen quod habet speciale significatum, etiam si generali comprehendi possit, ad speciem referendum. 2.210.7
 Nomen speciale exprimendum in materia odiosa. 2.211.14
Nominator.
 Nominator tenetur pro nominato ad interesse. 1.281.1
 Nominator velut fideiussor nominati habetur. 2
 Nominator, qui aliquem in officio nominauit, tenetur pro eo de culpis & delictis in officio commissis. 1.282.10
 Nominatoris culpa consideratur in eligendo non idoneo. ibid.
 Nominator tenetur pro nominato. 2.104.25
Nomino.
 Dux Vexariensis condemnatus fuit, vt solueret multam, quæ irrogata iudici Ecclesiastico, quem ex indultis Apostolicis nominauit. 1.283.12
 Non, pro non solum, accipi solet. 2.246.42
 Non entis nullæ sunt qualitates. 1.106.2. & 149.6
 Non obstantibus, claus. non operatur in præiudicium tertij. 1.26.30
 Non potest inducunt incapacitatem. 1.338.21
 Non possit non semper in legibus Hispaniæ annullant contractum, vel impediunt dominij translationem. 1.340.30
Notabile.
 Notabilia nisi specialiter notentur, videntur neglecta. 1.95.13
 Notabilia exprimenda, aliàs neglecta. 2.140.25
Notarius.
 Notarij à secretis excellentia ex Principis conuua communicatione. 1.391.16
 Notarij

Notarij à secretis nulla scientia necessaria. 22
 Notariorum à secretis maior dignitas, vt Regem continuè alloqui possint. 1.394.36
 Notarius deputatus vt conficiat acta coram aliquo iudice, debet conficere coram delegato, si iudex causam delegerit. 2.37.19
 Vide *Delegans*, & *Delegatus*.
 Notarij, cuius fama notata fides illæsa non est, instrumentum quod producitur à persona suspecta, fidem non facit. 2.146.18

Notitia.

Notitiam videtur quis habere de eo, de quo mentionem facit. 1.162.78

Nouatio.

Nouatio extincta quæ obligationem primam tollit, etiam extinguit pignora & accessiones. 1.160.69
 Nouatio fit interuentu nouæ personæ. 1.163.86
 Nouatio necessaria fit ex iudicio. 1.248.1
 Nouatio non fit nisi constet velle obligationem nouari. 1.249.9
 Nouatio non fit hodie nisi expresse de nouatione conueniatur. 1.250.10
 Nouatio iure Digestorum non fiebat, nisi voluntas contrahentium tenderet ad nouandum. 11
 Nouatio non fiebat iure Digestorum, nisi specialiter exprimeretur quando prima obligatio erat vberior, quàm secunda. 13
 Nouatio nunquam debet facta censeri sine animo nouandi. 1.251.17
 Nouatio fit interuentu nouæ personæ. 1.266.1
 Delegatio inducit nouationem. 2
 Nouatio, vt fiat debet tractari de nouatione faciendi. 4
 Nouatio quæ inducitur interuentu nouæ personæ, non inducitur ipso iure, sed ope exceptionis. 1.267.7
 Persona noua non dicitur interuenire, quando aliter tenebatur qui interuenit. 8
 Nouatio solum censetur facta quando obligatio transfunditur in aliam vberiolem. 9

Novum.

de Nouo quæ emergunt, nouo indigent auxilio. 2.219.27
 Nubere ad copulam refertur. 1.356.5
 Nubendi in familia præceptum iure probatur. 1.363.44

Nullitas, Nullum.

Nullitatis iudicium, vide *Instrumentum*.
 Nullum quod est rumpi non potest. 1.116.6
 Nullus comprehendit omnes casus, qui aliàs non comprehenderentur. 2.59.15
Nuntiatio.
 Nuntiatio operis conceditur fructuario nomine domini. 2.321.6
 Superficiario nuntiatio conceditur. ibid.

Nuptia.

Nuptiæ ante nubilem ætatem pro nuptiis non habentur, sed pro sponsalibus. 1.358.17
 Condicio nuptiarum non censetur impleta ante nubilem ætatem. 18
 Nuptias non concubitus, sed consensus facit. 1.362.37

Obedientia.

Obedientia Regibus est, in qua essentia principatus consistit. 1.452.2
 Iure naturali & gentium debetur obedientia Regibus. 6
 Iure canonico, & ciuili Regibus obedientia conciliatur. 7
 Subditi cum Regem elegerunt ad obedientiam obligati. 1.453.7
 Voluntas per obedientiam inactatur. 9
 Hispano iure obedientia subditis iniungitur. 10
 Regibus celeriter, & sine examine obediendum. 11
 Obedientia Principum est politici status essentia. 1.454.18
 Regibus, vt Deo, in rebus iustis obediendum. 1.455.23
 Regimen Regni sine obedientia sustineri non potest. 1.456.29
 Obiter dictum curandum non est. 2.33.28

Obligatio.

Obligatio comprehendi non potest quod in rerum natura non est. 1.149.6
 Obligatio sub conditione, eâ impleta procedit. 1.231.7
 Obligatio iniusta ad æquitatem redigenda. 1.235.32
 Obligatio quæ nullius effectus foret, non consideratur. 1.240.18
 Obligatio mulieris, vide *Mulier*.
 Obligatio personalis non sequitur possessorem rei. 1.315.2
 Obligatio in diem incertum est condicionalis. 1.424.20
 Obligatio generalis minus afficit, quàm specialis. 2.213.21
 Obligatio seruiendi personaliter est mixta. 2.255.22

Obligatus.

Obligatus non censetur qui potest sine causa ab obligatione recedere. 1.25.23
 Obligatus ad certæ quantitatatis solutionem intra duos menses, si debet præcedere liquidatio, non currit tempus vsquequo fiat. 2.76.8

Oblivio.

Oblivio non præsumitur in re præsentis. 1.488.80

Obreptio.

Obreptio respicit verum tacere. 2.123.1
 Rescriptum etiam ex motu proprio à certa scientia annullatur obreptione & subreptione. 3

Obseruantia.

Vide *Consuetudo*.
 Obseruantia posterior in praxi valde prodest, & derogat priorem. 1.31.24
 Obseruantiam legum fraudare instar sacrilegij est. 25
 Obseruantia subsequuta declarat priuilegium. 1.65.2
 Obseruantia non prodest quando aperte repugnat titulo. 1.69.24
 Obseruantia dat priuilegio interpretationem. 1.73.10
 Obseruantia & interpretatio tituli non procedit, nisi quando eius verba dubia sunt. 11
 Interpretatio deseruit ad dubium explicandum. ibid.

Index Rerum,

Obferuantia quando res clara est, non operatur in tertij præiudicium. 12
Obferuantia interpretatiua quod tempus requirit, remiffiue. 2.131.23
Obferuantia subsequente effectus. 1.382.92
Obferuantia subsequuta non operatur contra verba manifesta tituli. 1.386.114
Obferuantia non operatur in præiudicium tertij. 115.
Obferuantia subsequuta declarat dispositiones. 2.8.31
Obferuantia non potest induci contra ipsum titulum ex quo procedit. 2.9.35
Obferuantia potest vim adiungere instrumento minus solemniter. 36
Obferuantia debet probari ab eo qui allegat. 2.127.3
Obferuantia probatio fieri debet specificè, exprimendo actus obferuantia. 2.128.4
Obferuantia debet esse vniformis, aliter non proderit. 5
Obferuantia non inducitur ex actibus meræ voluntatis. 6
Obferuantia interruptio fit vno actu contrario. 7
Obferuantia interpretatiua non potest prodesse quando est contra priuilegium, vel instrumentum. 8
Obferuantia quæ est declaratio, non debet opponi, & esse contraria titulo. 2.129.9
Vfurpatio potius quàm interpretatio dicenda priuilegij obferuantia quæ ei aduersatur. 10

Obses.
Obsides dantur pro causa publica, vt si non impleantur promiffa, occidi possint. 2.258.22
Princeps cum exegerit publica vtilitas, poterit promiffa, & conuentiones cum hostibus factas non implere. 2.257.13

Occiso.
Occidere inuaforem pro sui defensione potest quis omittere cum vitæ suæ periculo, quando occidendus est valde vtilis Reipublicæ. 2.258.18

Officialis.
Vide Magistratus, & Iudex.
Præsumitur pro quocunque officiali munus rectè exercere. 1.12.10
Officialis regij factum non notet emptori census, quamuis fisco officialis maneat obligatus. 1.158.59
Testes debere probari esse omni exceptione maiores contra officialem, pro quo præsumitur. 1.349.27
Officialis fuga à Syndicatu an sufficiat ad condemnationem. 1.350.32
Vide Fuga.
Officiali creditur in pertinentibus ad suum officium. 1.436.4
Rex potest officiales creare, vt fructus iurisdictionis, & in eis habet fundatam intentionem. 2.310.1

Officium.
Officium pignori obligatum, vel maioratus suppositum, si amittatur ex defectu renuntiationis, & Rex faciat nouam gratiam, officium manet liberum. 1.153.29
Officium nouum dicitur quoties finito tempore concessionis prorogatur. 30
Officium, quod vt vacans obtinetur, forma vacan-

tionis exprimenda, quia posset Principem mouere, concedat, vel non. 1.379.66
Officium vni datum sine eius renuntiatione ad aliam non transferendum. 1.381.84
Officia quorum concessio ad Principem spectat, non possunt obtineri sine titulo legitimo. 1.382.87
Officium datum post mortem alicuius, an de nouo datum censeatur. 89
Officium prorogatum non est nouum officium, sed idem. 1.385.108
Officij auctoritatem quis defendere debet. 1.388.1
Officia publica potest Princeps augere, vel minuire, nisi aliter conuentum. 1.415.10
Officia publica conferre recusantibus, non ambientibus Reipublicæ interest. 1.457.32
Officium acceptans subiicitur iurisdictioni eius qui consulit. 1.468.37
Respublica turbatur, si officiorum exercitia extendantur. 2.38.22
Officij personalis occupatio compensanda cum valore. 2.81.1
Officia regia æquiparantur dignitatibus. 2.82.4
Officij dignitas in æstimatione computanda. ibid.
Officia regia regulariter debent renuntari. 5
Officiorum perpetuitas concessa, & alia pacta eorum pretium augent. ibid.
Officia publica magis respiciunt auctoritatem, quàm commodum pecuniarium. 6
Officiorum publicorum labor cum vtilitate compensandus. 2.83.12
Officia secularia non possunt habere Ecclesiastici, quia si in eis deliquerint, non possunt puniri à iudice laico. 2.100.4
Iure Hispano generaliter clerici non possunt eligi ad officia secularia. 2.101.6
Clerici minorum Ordinum si declarauerint regiam iurisdictionem, inhabiles ad secularia censentur. 7
Religionis fauor est clericis, vel Monachos non admitti ad officia secularia. 9
Clerici & Monachi excusantur ab omni officio seculari. 12
Ecclesiasticus qui admiserit officium seculare, monendus vt dimittat. 13
Officia Indiarum cum de vno possessore in alium transeunt, partem pretij fisci soluunt. 2.103.23
Ecclesiasticus qui administrat officium seculare, an coram Ecclesiastico, vel seculari iudice conueniendus. 2.104.16
Officia non debent per substitutum administrari. 28
Rescripta quæ prohibent officia secularia conferri Ecclesiasticis, nihil detrahunt immunitati. 29
Officia æquiparantur feudis. 2.106.40
Officiorum Indiarum pars fisco debetur, cum in proprietate officium ad aliquem transfertur. 2.107.41
Officij secularis exercitium Religionem repugnat. 2.107.43
Officiorum concessione non comprehenduntur quæ de nouo creata. 2.115.4
Officia Indiarum egent confirmatione Senatus præmi, vt renuntiatio procedat. 2.161.1
Taxatio facienda ad valorem officiorum. 2.163.2
Officia publica hodie ex hominum ambitione pluris æstimantur. 2.164.11
Officia

& Verborum.

Officia publica, vt bona immobilia considerantur, reditus bonorum immobilium ad vnum pro quadraginta regulariter computantur. 2.166.23
Officia duo, licet coniungantur in eadem persona, retinent suas qualitates. 2.250.8
Officium suum nemini debet esse damnosum. 2.258.21
Quomodo possit augere officia. 2.310.1
Princeps an possit præiudicare iuri alterius in officiorum creatione, quando non principaliter, sed causatiue agit. 2
Officiorum venditio an licita sit. 3
Officia in Principis patrimonio iudicantur. 2.311.4
Officium qui renuntiare potest, nisi in manibus Regis, facere non valet, aliter nulla est renuntiatio. ibid.
Officia pro quibus Princeps pretium recepit, non potest reuocare, vel dimittere. 2.312.11
Princeps non potest renouere officium, quod pecunia accepta concessit. ibid.
Officij concessio pro pecunia transit in contractum. 2.313.13
Hispani Doctores, qui tenuerunt Principem non posse in præiudicium tertij, cui officium vendidit, alia officia concedere. 2.305.18, 19, 20
Itali Doctores pro eadem sententia. 2.316.21
Decisiones plures referuntur contra fiscum, vt Princeps non possit venditis officiis in eorum præiudicium alia noua vendere, vel concedere. ibid.
Galli Doctores qui eandem sententiam tenent, vt princeps non possit augere officia, quæ venditis præiudicium afferant. 22
Principi suadendum vt officia pro pretio non vendat, licet facere possit. 23
Officij renuntiatio, vide *Renuntiatio*.
Omissum.
Omissum in contractibus pro omisso habendum. 2.23.32
Omissum dici non potest id, de quo principaliter agitur. 2.132.3

Onus.
Onera ad æqualitatem reducenda. 1.238.7
Onera duplici qui non debet pro eadem grauari. 2.249.2
Onera plura eodem tempore quis subire non tenetur. 3
Onus qui sentit, debet commodum sentire, & econtrà. 2.251.11
Onus reale transit in exemptos cum re. 2.253.22
Clerici in Gallia in oneribus realibus coram secularibus conueniunt, licet non admissum in Hispania. ibid.
Onera duplici grauatur quis ex diuersis causis. 2.254.27

Operarius.
Operarius dignus est mercede laboris. 2.194.1
Opinio.
Opinio inter diuersas sequenda eius, qui de re peculiarem tractatum scripsit. 1.365.53
Opinio Doctoris etiam sine auctoritate loquentis, si nullus contradicat, admittenda. 2.82.6
Opinio ex duobus contrariis quæ eligitur à lege, verior existimanda. 2.113.15
Opinio quæ fuerit probabilis, sufficit pro iustitia rescripti. 2.266.29

Opinionem probabilem inducere potest quod à Consiliariis doctis Principis consulitur. 31
Opinionis varietas facile inducitur, & quibus ex causis. 2.307.21

Orbus.
Orbus dicitur qui nunquam filios habuit. 1.245.13

Ordinatio, Ordinatus.
Ordinatio & lex præsumitur esse in obferuantia. 1.465.27
Magistratus debet obferuare ordinationes quas iurat, cum ad officium assumitur. ibid.
Ordinati Senatores non possunt de Regalibus decernere. 1.468.38

P

Pactum.

Pactum vt soluat pensionem conductor, quamuis prohibeatur à locatore vt re locata, est contra substantiam locationis. 1.126.14
Pactum facit recedere à iure communi. 1.127.19
Pactum quando censeatur pars pretij. 1.231.7
Pactum negatiuum quod respicit contrauentionem, non pars contractus, sed pæna existimandum. 1.234.25
Pactum dubium interpretandum contra eum qui potuit apertius exprimere. 1.252.19
Pactum quod non expressum, non præsumendum. 1.342.42
Pacta vt quod matrimonij causa filio promissum, non petat filius, non valent. 2.49.3
Pactum vt populi sint perpetuè in communitate pascuorum, non valet. 2.218.24
Priuilegium quod concedit pascuorum communitatem, rescindendum cum incipit esse nouum. 2.219.25
Pactum vt dominium non transeat in venditionem, donec pretium non soluatur, transfert contractum in locationem, vel est venditio conditionalis. 2.228.4
Par in parem quando iurisdictionem habeat. 1.307.18

Paraphernalia.

Paraphernalia bona non attenduntur ad indotationem. 1.260.30

Parochiani.

Parochiani, & quilibet eorum habent ius agendi pro Ecclesia propinquiori. 2.119.4

Parricidium.

Parricidium censetur conspiratio contra Principem vt in patrem patriæ. 1.481.44

Pars.

Partis solutionem, & minutam quis respicere non cogendus. 2.296.5
Partis ad totum, vel econtrà, valet argumenium. 1.329.16

Particeps.

Particeps criminis præsumitur qui sciens non denuntiauerit, cum deberet reuelare. 1.494.7
Pascalius I. de duobus homicidiis falsò recusatus. 2.179.5

Pascua, Pastus.

Pascua censentur esse eius territorij in cuius limitibus fuerit. 2.18.2
Bæticæ in Hispania omnia pascua sunt communia, etiam in terris priuatorum, collectis fructibus. 2.214.1
Postellio.

Index Rerum,

- Possessio pascuorum data debet conseruari, 2. 215.2
- Princeps in suo regno habet præsumptionem, vt possit disponere de pascuis. 5
- Pascua conseruari publicè interest. 2.221.3
- Pascua immutare, etiam si omnes vicini consentiant, sine Regis permisso non licet. 2.223.17
- Præsumptio iuris est vt competat vicinis alicuius oppidi pascendi ius in suis terminis. 18
- Popularis actio competit cuilibet de populo pro pascuis. 1.224.20
- Domini territorij non possunt pascua ad culturam reducere sine Regis permisso. 23
- Conciliis pascuorum à Rege prohibetur pascua mutare. 2.225.27
- Dominis vasallorum etiam in terris solariis non licet pascuorum culturam adhibere ex sola voluntate. 30.31
- Pascua ad bonum publicum spectant. 2.226.34
- Pastus non potest limitari in præiudicium eorum, quibus competit. 2.222.9
- Seruitus pastus non potest limitari inuito eo cui debetur. 10
- Dominis vasallorum non licet formam pastus mutare, nec facere defensas. 11
- Pastus ad culturam reduci non possunt sine legum derogatione, quæ non permisso domini territorij. 2.224.24
- Pater.*
- Pater an teneatur pro filiofamilias Equite Ordinis militaris substitutum dare. 2.240.6
- Pater pro debitis filiis regulariter non tenetur. 7
- Pater & filius eadem persona censentur in iure, non quoad naturam. 2.240.9
- Pater pro filiofam. Equitem militem substituere tenetur, & ad onera munerum filij. 10
- Pater in muneribus publicis pro fideiussore filij habetur. 2.242.21
- Pater pro filio in solidum tenetur. 22
- Pater quomodo teneatur pro tutela quam filius gessit. 2.243.25
- Pater consentiens, vt filio dignitas conferatur, in solidum pro eo tenetur. 2.246.37
- Pater consentire videtur in dignitate filij, si expressè contradicat. 2.246.40
- Pater videtur consentire in omnibus, quæ sunt utilitatis filiorum. 2.247.44
- Pater obligatus censetur pro expensis necessariis, quas aliquis fecerit pro filio in studio existenti. ibid.
- Patris bona pro oneribus dignitatis filij non conferantur, nisi propriis filiis bonis deficientibus. 45
- Patientia.*
- Patientiam debet probare qui in ea fundatur, quando est necessaria. 1.60.16
- Patria.*
- Patriæ infidos quocumque periculo debet quis præcauere, ex Platonis sententia. 1.477.30
- Patrimonium.*
- à Patrimonio priuato Principis an fiscus differat. 1.13
- Fiscalis Senatus regalis Patrimonij ex rescripto Regis dicitur de consilio Patrimonij. 1.6
- 12
- Patrimonia antiqua interest Reipublicæ, apud eos, qui habuerunt, retinere. 2.322.11
- Lex antiqua Locrensum, ne quis patrimonium alienare possit, nisi ex magna calamitate, ibid.
- Patrimonium Regale, vide *Regale patrimonium.*
- Patronatus.*
- Patronatus portio censetur quod ex bonis patronatus dotatum est. 2.116
- Patronatus Ecclesiæ adquiritur ex dotatione ex conditione. 17
- Patronatus ius non competit quando non referatur ab eo, qui dicauit Ecclesiam. ibid.
- Paulus Iouius adducitur. 2.305.19
- Pecho, de eo quod soluitur ratione recognitionis, & vasallagij. 1.95.14
- Peccatum.*
- Peccatum ex nulla causa faciendum. 2.255.1
- Peculium.*
- Peculium profectitium, vel aduentitium. 2.243.27
- Peculium ad obligationes filij est destinatum. 28
- Pecunia.*
- Pecuniæ sunt Reipublicæ nemini. 1.2.7
- Annibal coactus deferere Italiam ex pecuniæ indigentia. ibid.
- Pecuniæ fiscalis necessitas. 1.4.3
- Pecunia plures vicerunt, quam ferro. 4
- Pecunia vtens quam custodiendam quis habet, tenetur ex tradito. 2.86.7
- Periculum non est pecuniæ, eâ consumpta. 2.87.9
- Pecuniæ periculum ad eius dominum pertinet. 10
- Pecuniæ consumptione eius dominium abdicatur. 13
- Pecuniæ diminutionis periculum moroso debitori tribuendum. 1.88.16
- Pecuniæ nomen respicit genus. 2.91.5
- Pecunia de proximo reprobata habetur pro reprobata. 2.96.2
- Vide *Pretium.*
- Pecuniæ subrogatio, vide *Subrogatio.*
- Pedagium.*
- Pedagium colligendi ius quando possit intelligi ex coniecturis, concessâ iurisdictione. 1.84.5
- Penitus refertur ad ius, & ad factum. 1.249.9
- Eius significatio. 2.125.16
- Pensio.*
- Pensionis solutio solet suspendi in supremo Regalis Patrimonij Senatu, quando constat publicanos in conductione vectigalium damnum habuisse. 1.125.11
- Pensio non debetur sublatâ rei conductæ substantia. 1.126.15
- Pensio Ecclesiastica etiam si non potest obtineri sine institutione Apostolica; potest tamen semel obtenta sine illa commoditas in alium transferri. 1.186.4
- Pensio potest transferri sine indulto Apostolico, quæ constituta titulo temporali. 5
- Vide *Reditus.*
- Pensionis remissio, vide *Remissio.*
- Perduellis.*
- Perduelles hostes patriæ, & proditores. 2.280.5
- Periculum.*
- Periculum in mora facit ne curari debeat de iudiciorum ordine & solemnitate. 1.30.12
- Appellationis effectus tollitur quando periculum in mora. ibid.
- Periculum qui sentit, debet habere commodum. 1.243.1
- Periculum verè sustinere debet qui lucrum petit. 9

& Verborum.

- Periculum debet esse verum vt ex eo aliquid comperat. 1.245.16
- Periculum vbi maius ibi cautiùs agendum. 2.300.4
- Permissio, & Permissum.*
- Permissionem vt Magnates perciperent Regis vectigalia reuocarunt Reges Catholici. 1.48.23
- Carolus V. & Philippus II. eandem reuocationem permissionis fecerunt. 24
- Permissio non potest plus operari quam priuilegium, & illud non valet in vectigalibus nisi cum solemnitatibus legum Hispaniæ. 1.53.51
- Magnates non solum detinent vectigalia ex permissione, sed ex iniustis causis Regibus ignorantibus. 52
- Permissio prætextu possidens vectigalia, non debet prohibere ne litem intendat fiscalis, vt constet an ex tolerantia possideantur. 53
- Permissio ex tacurnitate non potest induci, vbi expressè contraria voluntas enuntiatur. 1.54.56
- Permissio & tolerantia probanda à Magnatibus, si illa velint defendere vectigalia quæ possident. 1.58.10
- Permissum certo casu & modo, ultra eum non permissum. 1.63.30
- Persona.*
- Personæ verbo an comprehendatur vniuersitas. 1.72.8
- Personæ mutatione res mutatur. 1.74.19
- Persona duplex quando in eodem consideretur. 1.296.3
- Persona loquentis excepta censetur. 1.424.17
- Persona, propter quam aliquid conceditur, magis attenditur, quam ea, cui conceditur. 2.5.15
- Personæ duæ in eodem considerantur ex diuersis qualitatibus. 2.250.4
- Persona duplex in eadem considerari potest. 6
- Persona eadem potest diuerso iure censi, ex diuersis causis. 7
- Personæ quæ committuntur, non delegantur. 2.321.8
- Pertinens, vide Connexum.*
- Pertinentia, Pertinere.*
- Pertinentiis donatis de iis constare debet. 1.68.17
- Pertinere vt aliquid ad aliud dicatur, debet ad illud contractu, lege, vel consuetudine destinare. 2.36.16
- Pertinere ad aliquem dicitur, non solum quod suum est, sed quod esse potest. 2.115.1
- Pestis.*
- Medici possunt cogi, vt assistant in loco vbi degunt cum vitæ periculo tempore pestis, vt infirmi curentur. 2.258.20
- Petitorium.*
- Possessionis causa non trahit ad se petitorium, sed præparat. 1.32.1
- Sententia lata in petitorio, etsi pariat exceptionem rei iudicatæ agenti interdicto Retinendæ, tamen non parit, si in petitorio reus absolutus. 1.33.7
- Philippus II. Hispaniarum Rex Senatibus edixit in dubio contra illum iudicari debere. 1.2.9
- Philippus I. R. Hisp. 1.48.24.1.375.39.2.176.2.1. & 2.189.13
- Philippus I. I. 1.378.40
- Philippus Pater Alexandri M. 2.171.12
- Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars II.
- Philippus Valefius Galliæ Rex. 2.171.14
- Pignus.*
- Pignus vt resoluatur, requiritur voluntas creditoris. 1.150.11
- Pignora ante contracta n oua venditione census non resoluti qui tenuerunt. 12
- Consuetudine fieri potest, vt pignora pereant quæ alias viuere deberent. 13
- Pignus euanescit resoluti contractu ex quo dominium habebat qui pignerauit. 1.151.21
- Pacto de retrouendo ad effectum perducto, pignus interim contractum dissoluitur. ibid.
- Pignori qui dedit nomen debitoris, si exigat debitum, soluitur pignus. 1.159.62
- Pignus subsistere non potest extincta re quæ pignori data. 1.160.71
- Pignus non soluitur ex rescissione contractus, si datum fuit ex causa voluntaria. 1.163.84
- Pignus extinguitur impetratione dominij, nec suscitatur, licet euictione dominium abdicetur. 1.192.4
- Pignus obligatum à laico cum clausula non alienandi, aliàs alienatio sit nulla, etiam si deueniat ad Clericum, potest capi à iudice sæculari. 1.204.12
- Pignoris dotione non soluitur locatio. 1.317.14
- Pignori res duobus data, ille præferendus qui in possessione est. 16
- Pignus rei suæ esse non potest. 2.230.12
- Pirata, vide Latro.*
- Piratica.*
- Piraticam exercent Holandi rebelles Hispaniæ. 1.131.8
- Plinius iunior expenditur pro variatione iudiciorum. 2.304.15
- Plura cui committuntur, plura exiguntur. 2.251.12
- Pœna.*
- Pœna conuentionalis quæ respicit contrauentionem, quamuis nihil intersit debet exequi. 1.231.5
- Pœna conuentionalis quando adiicitur facto exequi debet, sine consideratione vtrum intersit. 6
- Pœna in dubio non censetur apposta. 8
- Pœna conuentionalis respicit interesse, etiam si iuramentum accedat. 11
- Pœna conuentionalis non admittitur cum aliena iactura. 1.232.14
- Pœna conuentionalis ultra interesse non admittitur in terris Ecclesiæ. ibid.
- Damnum qui sentit, pœnam conuentionalem petere non potest. 15
- Interesse probare tenetur qui pœnam petit. 16
- Causa iusta excusat à solutione pœnæ conuentionalis. 1.233.20
- Pœna est quod alicui adimitur pro conuentione pacti. 21
- Pœnæ nomine videtur relictus fundus legatario quando relictus, si hæres voluntatem non adimpleuit. 22
- Pœna adiecta facto, prætextu quantitatis & implementi contractus, pro interesse adiecta censetur. 1.234.26
- Pœnam qui petit ex contractu, illum approbat, nec potest intendere rescissionem. 27
- Pœna loco rei succedit. 28
- Pœna licet adiiciatur facto, si nullum damnum venit, peti non potest. 1.235.28
- B B b Benignior

Index Rerum,

& Verborum.

Benignior interpretatio quæ excludit pœnam, admittenda. 29
Pœna adiecta actui nulli, non valet, nec debetur. 1.236.36
Pœna conuentionalis non obligat in conscientia antequam coram iudice petatur, & condemnetur. 1.342.42
Pœna tripli punitur qui dolosè in rationibus reddendis versatur. 1.272.1
Pœna quæ ipso iure communiter acquiritur ei, cuius tempore causata, licet in alieno tempore sententia lata. 1.273.6
Pœna quæ applicanda domino iurisdictionis, an primo cuius tempore condemnatio sequuta, applicari debeat. 8
Fiscus ex condemnatione ius acquirit ad pœnam. 9
Pœnæ considerantur vt fructus iurisdictionis. 11
Pœnæ nondum exactæ pendere dicuntur. 1.274.13
Pœnæ applicatio respicit executionem. 21
Pœna debet solui ei qui officialis tempore solutionis. 1.275.22
Denuntiator non potest petere partem pœnæ, si applicaretur, nec de illo pactum facere, antequam fiscus suam partem exigat. 23
Pœnæ fiscalis pars quando ministris datur, competit illis qui munere funguntur, cum exigitur. 24
Pœna competit primo iudici quando eius tempore vltima sententia lata fuit. 25
Pœna quæ potuit incamerari, habetur pro incamerata, vt officiali pars competat. 26
Pœna competit primo iudici quando contra contumacem sententiam facit, & quia reus non se præsentauit, transit in rem iudicatam. 27
Pœna debetur ei qui illam obrinuit. 29
Pœna non diuidenda inter duos fiscales, sed posteriori applicanda. 1.276.30
Delicti, vel condemnationis tempus quod debeat attendi circa pœnas. 32
Pœna tripli an incurratur ipso iure. 35
Pœnæ tripli mentio in iure communi. 1.278.6
Pœna tripli ex falsa ratione apponitur propter iniuriam. 9
Pœna plus petitionis procedit, etiam si per ignorantiam plus petatur. 1.279.11
Pœna tripli est conuentionalis, quia ad eum obligatur qui rationem reddere debet. 14
Pœna tripli committitur ipso iure. 15
Pœnam tripli commissam à substituto in officio eius bonis deficientibus ex valore officij exigendam Senatus decreuit. 1.281.3
Pœna dupli cum interesse, quod est triplum, cohæret exercitio muneris Thesaurarij si quid ommissum in rationibus reddendis. 7
Pœna septupli irrogat infamiam. 1.282.8
Pœnam septupli debet soluere pro nominato, qui illum ad officium nominauit. ibid.
Pœna arbitraria potest excurrere vsque ad mortem. 1.457.3 & 1.260.10
Pœnæ grauiiores leues videntur contra eos qui gubernatores offendunt. 2.179.4

Pontifex.

Pontifex videtur habere scientiam iuris communis, non iuris specialis. 1.424.15
Pontifex potest suspendere vacationem beneficiorum. 2.264.21

Populus.

Populus sine legibus, vel moribus esse non potest. 1.70.25
Populus qui semel alienatus à regali Patrimonio, si ad illud redit, pristinum statum recuperat. 1.322.14
Populus potest recipere incolam quem velit. 1.329.15
Populi bonorum publicorum sunt administratores, non domini. 2.215.6
Populi non possunt acquirere ius priuatiuum contra Principem, nisi eius priuilegio, aut præscriptione immemoriali. 2.216.10
Vide *Præscriptio*.
Populi salus suprema lex est. 2.268.39
Vide *Communio*.

Portugalia.

Portugaliæ Rex Ioannes II. crexit & dotauit Ecclesiam Cathedralem, & Episcopatum de Leiria. 2.21.1
Eius rescriptum executionis Bullæ Episcopatus de Leiria. 2

Possessio.

Possessio quæ à iure improbat, prodesse non potest. 1.30.16
Possessio in corporalibus consistit in patientia aduersarij, & cum desint pati, interruptitur. 17
Possessio esse non potest lege existente. 18
Possessio precaria non prodest ad interdicta possessoria. 1.31.19
Possessio precaria ex sola domini voluntate reuocatur, ibid.
Possessio sola non prodest, vbi cum ea titulus requiritur. 22
Possessionis causa non trahit ad se petitorium, sed præparat. 1.32.1
Possessio precaria nihil prodest. 1.50.33
Possessio ex pluribus causis adquiri potest. 1.58.7
Possessionem quis sibi mutare non potest. 8
Possessio extrinsecus mutari potest causa mutata. 9
Possessio in vectigalibus non extendenda. 1.64.33
Possessio vltra titulum nihil prodest. 1.90.34
Possessio præsens non releuat ab onere exhibendi titulum quando agitur de re quæ sine titulo obtineri non potest. 36
Possessio quæ requirit qualitatem, non prodest sine ea. 37
Possessio impeditur ex incertitudine. 1.93.6
Possessio extra titulum non prodest. 1.94.10
Possessionem destrui per titulum, vltra illum. 1.96.19
Possessio sine Regis concessione in vectigalibus improbat. 1.102.21
Possessio rei diuersæ non infert ad possessionem alterius, nec iungitur vt profit. 1.107.10
Possessio naturalis non sufficit, sed ciuilibus requiritur ad præscriptionem. 12
Possessio ciuilibus non potest acquiri sine affectu possidendi. ibid.
Possidere non potest nisi qui rem naturaliter apprehenderit. 13
Possessio distincta & formalis necessaria ad præscriptionem. 1.108.16
Possessio censûs reddituum Regalium transferatur eo ipso quod eius priuilegium expeditur. 1.160.67

Possessio

Possessio transfertur absque apprehensione ex contractu Principis. 1.168.4
Possessio non consideratur in rebus. 1.184.23
Possessionis causa summarie expedienda. 1.98.3
Iudicium summarium possessionis differt à iudicio proprietatis. 4
Possessionis causa non potest mutari. 1.385.113
Possessio non prodest vbi est resistentia iuris. 2.42.1
Possessio non potest habitare incapacem. 2
Possessionis appellatio, sine fine à lege statuto, vel ab homine, intelligitur de iusta & legitima. 3
Possidere aliquem præsumitur ex titulo præambulo. 2.43.5
Possessionem non videtur aliquis mutare, sed possidere ex causa præambula, qua cœperat. 6
Principis permissio vt aliquid facultatiuè fiat, non constituit ius consuetudinis possessionis, aut præscriptionis. 2.136.3
Iura incorporalia ex suo actu constituunt quasi possessionem. ibid.
Vide *Titulus*.

Possessorium.

Sententia lata in possessorio quod habet admixtam causam proprietatis, non præiudicat petitorio. 1.33.2
Sententia lata in vno possessorio, non præiudicat alij possessorio, ex diuersa causa. 4
Possidens à fisco non conueniendus, sed ipse fiscus, nisi titulus sit inualidus per subreptionem. 1.378.53
Possidentis melior conditio in pari turpitudine. 1.340.35
Possidere dolo desinens habetur pro possessore. 1.162.80
Possidere aliud est, vel in possessione esse. 2.66.14
Possideri non potest quod non extat. 1.106.2
Possideri non potest nisi quod certum. 1.107.7

Potentia.

Potentia actus proxima habetur pro actu. 1.261.32

Potestas.

Potestatis plenitudo est potius tempestatis. 2.263.13
Potestas Principis, vide *Princeps*.

Potio.

Potiones antiquorum variaz. 1.410.4
Potiones Deorum quæ. 1.411.5

Præbenda.

Præbenda quæ vacauerit per obtinentis promotionem ad Episcopatum, affecta censetur sedi Apostolicæ. 2.7.27
Præbendæ Ecclesiasticæ, quæ ex institutione graduantis conferendæ, exemptæ sunt ab affectatione Curie. 28
Præbendæ liberæ collationis possunt comprehendere affectationem Curie, non verò quando Pontifex dedit formam vt prouiderentur, quia debet forma seruari. 2.8.29

Præcedentia.

Præcedentiarum causa grauis. 1.388.2
Interdicta possessoria, & manutentio concediuntur in causa præcedentiarum. 3
Iuan. Bap. Larrea Alleg. Fisc. Pars. II.

Consuetudo vt non præcedat maior dignitas, non valet. 1.389.8
Dignitas maior debet procedere. 9
Dignitas maior licet postea instituta, debet præcedere minorem, quamuis antiquiorem. 1.390.10
Synodus licet tempore posterior, aliam in fauorem procedit. 11
Præcedentia regit possessio & consuetudo. 1.402.19
Præcedentiæ argumentum maior vtilitas, necessitas, & labor officij. 1.391.17
Iudex qui amplioiorem iurisdictionem & territorium habet, præcedere debet eum, qui minorem iurisdictionem exercet. 18
Rex Hispaniæ præcedit alios Reges ex maioribus prouinciis quibus dominatur. ibid.
Præcedentiæ argumentum maior dignitas. 1.393.30
Vfus regit præcedentias. 33
Concilium Tridentinum in sessionum præcedentiis obseruauit, quod antea consuetum. 34
Comitia generalia & decreta imperialia obseruant vsum in præcedentiis. ibid.
Toletanæ & Burgenfis ciuitatum præcedentia in curijs ex vfu decreta. ibid.
Protonotarius in Senatu Aragonum præcedit fiscalem. 1.394.37
Procuratores Cæsaris antea agebant quod hodie fisci patroni. 26
Procuratores Cæsaris antea Præsidibus æquiparati. ibid.
Notarius à secretis in Consilio sanctæ Inquisitionis ideo præcedit fiscalem, quia Notarius eligitur à Rege fiscalis ab Inquisitore generali. 1.395.40
Notarius à secretis, qui simul erat Consiliarius in exercitio, præcessit fiscalem in Consilio Indiarum. 42
Notarius à secretis etiam si esset Consiliarius emeritus, non debet præcedere fiscalem, & author præcessit in Senatu Patrimonij Petrum de Lezana, qui postquam Consiliarius emeritus secretarij officium exercebat. 44
Prætor vrbs in actibus ciuitatis debet præcedere Senatorem. 45
Rector præcedit Episcopum in Academia, & quisque in suæ dignitatis ministerio alium qui extra illum est maior illo. ibid.
Præcedere debet dominus in domo sua. 1.396.46
Præcedentias in priuatis causis esse futiles & insanas, etsi maximè intersint obseruari in rebus publicis & muneribus. 48
Antiquior iudex debet præcedere nouiori. 1.399.8
Dignitatis inde præcedentia consideratur, ex qua ad alias supremas ordinaria assumptio. 1.400.9
Præcedentia sumenda ex maiori dignitate. 1.401.14
Antiquitas dignitatum attendenda, si alia alter maior sit. ibid.
Regum præcedentia iudicanda ex maioribus Regnis quibus dominantur. 15
Reges Hispaniæ ex maximis Regnis debeat alios Reges præcedere. ibid.
Magistratus qui Consiliarius debet præcedere eum qui non est Consiliarius. 1.402.18
Præcedentia non ex antiquitate dignitatis, sed ex eius excellentia regulanda. 1.404.30

B B b 2

Præceptum.

Præceptum.
Præcipimus in præceptis Ecclesiasticis inducit peccatum. 1.340.34
 Prælatus, vide *Clericus.*
Premium.
 Præmia & pœnæ sustinent statum Reipublicæ. 1.478.33
 Præmium est pretium laboris & operæ. 2.197.18
 Præmium victoriæ litis dari debet substituto qui propter absentiam proprietarij litem instituit, & in causa obtinuit. ibid.
 Præmium, id est, *prometido*, vide *Vestigal.*
Præscriptio.
 Præscriptionem immemoriam non procedere in vectigalibus, & etiam completam, nostris legibus improbat. 1.55.63
 Præscriptio immemorialis quamvis ex ea apud Hispanos non acquiruntur vectigalia, an proficit ad interpretationem tituli, ut percipiantur. 1.85.6
 Princeps an possit tollere præscriptionem immemoriam iam completam. 7
 Præscriptio immemorialis potest interpretari titulum qui extat, non verò quando non est titulus, & immemorialis improbat. 1.90.35
 Præscriptionis immemorialis reprobatio in l. 2. tit. 15. lib. 4. Recop. ad completum eo tempore referenda. 1.91.39
 Præscriptio impeditur ex incertitudine tituli. 1.93.6
 Nulla præscriptione, etiam immemoriali acquiri vectigalia. 1.96.18
 Præscriptio immemorialis an possit impediri à Principe. 1.97.1
 Præscriptio immemorialis rectè improbat à Principe in vectigalibus. 1.99.8
 Præscriptio iam causata & completa reprobatur in vectigalibus. 9
 Præscriptio quæ iniquè declaratur etiam completa procedere non potest. 1.100.11
 Præscriptio quæ per viam declarationis dicitur irrationabilis, respicit ad præterita. 12
 Præscriptio completa reprobatur ex lege quæ declarat iniustam. 14
 in Præscriptione immemoriali bona fides ab initio requiritur. 16
 Præscriptio rectè prohibet in vectigalibus. 1.101.17
 Magnatum fundamentum ut Princeps non possit prohibere immemoriam, refutatur. 19
 ad Præscriptionem iurium Regalium scientia Principis necessaria. 26
 Præscriptio non procedit sine possessione. 1.106.1
 Præscriptionis & consuetudinis differentia quæ. 3.4
 Præscriptione non acquiritur feudum, nisi res ut feudalis possideatur. 6
 Præscriptio non potest quod iure communi competit. 1.107.8
 Præscriptio ut procedat, debet res possideri ut præscribenda. 9
 Præscriptio ut procedat, res formaliter possidenda & apprehendenda. 11
 ad Præscriptionem non sufficit possessio naturalis, sed civilis requiritur. 12
 Præscriptio non procedit ex generali detentatione, nisi res specialiter apprehendatur. 14
 ad Præscriptionem possessio distincta & formalis

necessaria. 1.108.16
 Præscriptio non causatur ex actu negatio, sed requiritur positivus possessionis. 1.109.19
 Præscriptio in iuribus incorporalibus non procedit sine scientia & patientia eius contra quem præscribitur. 1.110.24
 Præscriptio in materia inhabili procedere non valet. 27
 Præscriptionis prohibitio à lege facta eam interrumpit. ibid.
 Præscriptio semel interrupta non potest nec per mille annos reuiuiscere. ibid.
 Præscriptio non causatur contra eos qui non sunt negligentes. 1.111.30
 Præscriptio etiam invito aufert dominium, & in alium transfert. 1.112.34
 Præscriptio impium præsidium. 1.114.25
 Præscriptione immemoriali non possunt à Magnatibus acquiri iura Regalia, quia iurant eos non passuros ab aliquo detineri. 1.115.27
 Præscriptio immemorialis non procedit contra proprium iuramentum. ibid.
 Præscriptio rumpitur per iuramentum. 28
 Titulum qui habet, non potest ultra illum præscribere. 1.210.2
 Præscribere non potest qui pro eo quod præscribit, aliquid recipit. 1.211.4
 Possidens alieno nomine, nec per mille annos præscribere poterit. 5
 Administrationis nomine possidere impedit illud posse præscribi. 16
 Præscriptio non potest impedire ut contractus iniustus reformetur. 1.241.21
 Præscriptionem inhihet vitium reale, si res furtiva, vel rei possessa. 1.312.18
 Facultatiua non causat præscriptionem. 1.373.27
 Præscriptio quadraginta annorum cum titulo, æquiparatur immemoriali. 1.374.28, 111
 Titulus qui non concedit quod ex eo intenditur præscribi, potius constituit in mala fide, & impedit præscriptionem. 29
 Præscriptio non operatur sine titulo Regis in officiis, quæ sine titulo obtineri non possunt. 1.382.88
 Præscriptio immemorialis quomodo causetur. 93
 Præscriptio non operatur in eo, in quo Regis titulus requiritur. 1.385.111
 Præscriptio in iuris regalibus restringenda. 112
 Facultatiuæ solum possunt præscribi à tempore prohibitionis. 1.412.19
 Præscriptio nec per mille annos procedit in rebus meræ facultatis. 2.8.33
 Præscriptio iurium regalium solum nocet Regi qui illum permisit, non verò successoribus. 2.9.37
 Præscriptio exclusa Athenis à Themistocle, & Romæ in Catone Censorino. ibid.
 Præscriptio quadragenaria cum titulo æquiparatur immemoriali. 2.11.1
 Præscriptio probanda ab eo, qui eam allegat. 2
 Titulus ex iuris errore non prodest ad præscriptionem. 2.12.7
 Titulum ad præscriptionem præstat concessio quæ aliquid concedit expressè, vel ex eo sine violentia verborum colligi potest. 8
 Titulus

Titulus non prodest ad præscribendum ultra in eo contenta, & potius nocet etiam in præscriptione immemoriali. 9
 Titulus non potest augeri præscriptione. 10
 Titulus vitiosus constituit in mala fide, nec ex eo præscriptio procedit. ibid.
 Præscriptionem immemoriam allegans non exhibeat titulum. 2.13.11
 Possessio iusta requiritur ad præscriptionem. 15
 Clandestina possessio non prodest ad præscriptionem. ibid.
 Bona fides semper requiritur ad præscriptionem, etiam immemoriam. 2.15.24
 Bonam fidem in immemoriali non requiri, non accipiendum ut necessaria non sit, sed ut præsumatur. 25
 Lege resistente non est bona fides, nec præscriptio. 26
 Iuris error non prodest ad præscriptionem. 27
 Præscriptio non currit contra impeditum agere. 2.16.29
 Belli tempore quando cesset præscriptio. 30
 Præscriptio quadragenaria cum titulo, æquipollet immemoriali. 2.19.4
 Lex quæ solum admittit immemoriam ad præscribendam iurisdictionem, non excludit quadagenariam cum titulo. ibid.
 Immemorialis quomodo probetur. 5
 Præscriptio prohibita non censetur exclusa immemorialis, nisi exprimat. 6
 Immemorialis ubi excludenda, exprimitur in legibus. 2.20.13
 Præscriptio quæ contra Regem non potest procedere in exemptione vectigalium, admittitur ordinaria præscriptio contra priuatos. 15
 Præscriptionis prohibitio regulariter respicit futuram non completam, & præscriptam. 2.21.17
 Immemorialis supponit tempus infinitum. ibid.
 Prohibitio est necessaria, ut in facultatiuis possit causari præscriptio. 2.22.24
 Præscriptio immemorialis nunquam videtur exclusa, prohibita generali præscriptione. 2.215.12
 Præscriptio causari non potest ex usu facultatiuo. 2.217.14
 Præscriptio immemorialis non procedit ut lex prohibet præscriptionem. 15
 Possidens nomine Regis non potest præscribere. 2.218.21
 Præscriptio immemorialis habet vim tituli, & concessionis. 2.225.32
 Præscriptio contra Regem eius scientiam requirit. ibid.
 Præscriptio immemorialis, quæ supponit titulum, procedere non valet ubi titulus esse non potest. 2.226.33
 Priuilegio quod acquirit non potest, nec præscriptione immemoriali. ibid.
 Præscriptio immemorialis habet vim tituli validioris, qui possit excusari. 2.313.14
 Immemorialis fortiozem titulum tacitum inducit, quàm expressum; quia titulus expressus potest à Principe reuocari, non autem immemorialis. 2.314.15

Præses.

Præsides prouinciarum solebant de bonis publicis donationes facere. 2.221.1

Præsumptio.

Præsumptio iuris est pro fisco in vectigalibus. 1.59.11
 Præsumptio, quæ pro aliquo assistit, transfert in aduersarium onus probandi. 12
 Principis scientia quando præsumatur. 15
 Præsumptio ex longo tempore veritati cedit. ibid.
 Temporis lapsu solemnitas præsumitur. 16.0.17
 Præsumptio cedit veritati. 1.103.27
 Præsumptione iuris suffragante poterit fiscus lite pendente de vectigalibus, eis uti. 1.130.13
 Præsumitur pro facto Principis. 1.137.8
 Præsumitur pro iudicibus & Magistratibus. 10
 Præsumitur quod de stylo iudiciorum. 2.204.1
 Vide *Citatio.*
 Præsumitur factum ab eo, in cuius utilitatem cedit. 1.211.7
 Præsumitur damnum ab inimico factum. 1.212.10
 Instrumenti subtractio præsumitur facta ab eo cui prodest. 11
 Instrumentum habet pro se tres præsumptiones, esse verum, solemne, & ad instantiam partis confectum. 12
 Notarium præsumitur fecisse instrumentum ad petitionem partis. 14
 Falsitas ut excludatur præsumitur verum instrumentum. 1.213.15
 Fiscus semper habet pro se præsumptionem, ne instrumentum subtrahat. 16
 Præsumitur præsentia partis, ubi de stylo & usu interuenire solet. 18
 Præsumitur in quolibet actu fieri quod consuevit. 19
 Mandatum præsumitur ex transcurso temporis. 1.214.21
 Præsumitur mandatum ex personæ qualitate. 22
 Solutio præsumitur ex transcurso temporis. 23
 Præsumitur nullum iactare suum. 24
 Præsumitur medium probatis extremitatibus. 1.215.26
 Præsumptiones, quæ suffragantur dicto vnus, qui de facto proprio deponit, fidem conciliant. 1.346.15
 Præsumitur quod pro aliquo datur, cedere in utilitatem eius, ex cuius voluntate pendet. 349.31
 Præsumptiones & coniecturæ faciunt obliquam probationem. 1.350.35
 Præsumitur pro iudice & officiali. 36
 Præsumptiones admittendæ ne veritas pereat. 1.493.5
 Præsumitur aliquem facere quod ad eius decorem spectat. 1.496.18
 Præsumitur quando aliquid præcessit quod sequitur in eius fieri executionem. 1.498.24
 Præsumitur semper contra insolitum. 1.503.48
 Præsumitur aliquem non iactare sua. 1.505.57
 Præsumptio Cassiana solet sumi in conspirationibus. 1.507.62
 Præsumptio iuris transfert onus probandi in aduersarium. 2.126.25
 Præsumitur morientem nolle alteri præiudicium & iniuriam facere. 2.146.17
 Præsumitur pro instrumento. 20

Index Rerum,

Præsumptio cessat contra verisimile. 2.147.24
Præsumitur pro iustitia eius quod Princeps concessit, vt non admittatur probatio in contrarium. 2.266.30

Prætor.

Prætores Curia non habent titulum Consiliario- rum. 1.402.17
Prætores Curia licet iudicent de negotiis Senatorum supremi Consilij, non possunt æquari Senatoribus. 1.404.26
Prætores Curia non sunt vniti, vel incorporati cum supremo iustitiæ Senatu, quamuis comitentur, & illi assistant ad decorem, & decretorum executionem. 1.405.31

Praxis.

Praxis Cancellariorum Pragmaticæ Regis Henrici in causis immunitatis. 1.30.14
Iudices non possunt recedere in iudicando à praxi & stylo iudiciorum. 1.31.23
Observantia posterior in praxi valde prodest, & derogat priorum. 24
Praxis vt quando census hypothecæ supponitur, vel delegatio crediti fit, debeat denunciari debitori, ne soluat creditori, aliàs creditor potest exigere, & debitor soluere. 1.159.61
Praxis Senatus supremi Castellæ, vt cum aliqua causa in aula regiminis tractatur, debeat ad iustitiam remitti, si aliquis petierit ex litigatoribus pro suo interesse. 2.122.13
Praxis Senatus Patrimonij retinendi acta iudicis Ecclesiastici qui impeditur executores veltigalium, explicatur. 1.208.32
Vide *Sylu.*

Præcarium.

Præcarie concessionis in iure Canonico differunt à precario, & sine iusta causa non reuocantur. 1.31.20
Præcarium expressum, vel tacitum voluntate concedentis reuocatur. 1.374.32
Præcarium inducitur cum aliquid conceditur dum Princeps voluerit. 2.13.16
Præcarium tacitum quando dicatur. 2.14.19
Præcarium aliquid potius datum videtur, quam donatum, vel perpetuo translatum. 20
Principum gratiæ in dubio præsumitur præcarie concessionis. 21
Præcarium potest ad nutum reuocari. 2.220.20
Princeps qui in vendendo excedit pretium à se taxatum, tenetur ad restitutionem. 1.24.19

Pretium.

Pretium ex præsentis, non præterito tempore æstimandum. 1.81.26
ex Pretij qualitate in dubio colligendum quid sit venditum. 1.84.3
Pretia fructuum varia sunt ex tempore. 1.171.20
Princeps, ad quem pertinet pretia rerum constituit, potest taxatum pretium derogare. 1.186.7
Princeps tenetur ad obseruantiam suæ legis, quæ iustam pretiorum fecit taxationem. 1.187.10
Pretij differentia diuersitatem rei inducit. 2.372.20
Pretiorum iustata taxatio pertinet ad Principem. 1.415.11
Pretium certum est quod in alterius voluntatem confertur, facta declaratione. 2.67.17
Pretium à lege, vel à Principe taxatum præsumitur. 2.68.22

Pretium iustum subsignat subhastatio. 2.82.6
Pretium in pecunia numerata consistit. 2.91.7
Pretium iustum est in quo res vendi potest. 2.164.6
Pretium licet excedat valorem rei, non annullatur, nisi excessus sit dimidij pretij. 7
Pretium rei fiscalis ex eo quod pro eo inuenitur, debet regulari. 8
Pretium rei durare præsumitur nisi appareat de diminutione. 2.164.12
Pretium proprietatis arguitur ex rebus. 2.166.22
Agens pro pretio non renuntiat actioni aliàs sibi competenti. 2.203.12

Primogenium.

Primogenia rectè ex causa matrimonij in filiis possunt fieri. 2.48.1

Princeps.

Fiscalis Principis pars censetur. 1.6.13
Principes de fiscalibus maximè confidunt. 1.8.22
Principis representatio in solo fiscalis fit. 1.9.26
Princeps qui non recognoscit superiorem, ex suo contractu efficaciter obligatur. 1.15.1
Princeps si non obligaretur ex contractibus, esset extra omne commercium. 2
Leges subiecit Deus Principi, non contractus. 3
Dominium quamuis tollere possit Princeps, non potest verò tollere ius quæsitum ex suo contractu. 4
Concessionem Principis quæ transferunt in contractum, tolli non possunt. 5
Princeps rescripto tollere non potest ius tertio quæsitum. 1.16.6
Principis contractus habent vim legis. 7
Princeps ex causa publicæ vtilitatis potest lege generali ius tertio quæsitum tollere. 8
Princeps præsumitur facere ex iusta causa. ibid.
Principis assertioni credendum. ibid.
Princeps potest lege generali contractum suum reformare. 11
Princeps ex causa publica, quæ de nouo emergit, potest, quod apparet iniquum, reformare. 1.17.14.
Princeps potest contractus ad æquitatem reducere. 15
Princeps studere debet, vt publica vtilitas augeatur. 1.18.24
Princeps tenetur suis contractibus, nisi aliter persuadeat publica vtilitas, quæ principaliter interfit. 1.19.26
Tenetur suis contractibus iustis, non verò ini- quis. 27
Princeps ex sua voluntate non potest dominium priuatis tollere, secus ex publica vtilitate. 29
Principis contractus vim legis habet, quando contrahit contra legem quæ illum non comprehendit. 1.20.31
Liberalitas est propria Principum. 32
Princeps vt potest leges condere, ita abrogare. 1.21.1
Non potest sibi legem imponere, à qua recedere non liceat. 2
Princeps videtur iura habere in scrinio pectoris. 5
Principes supremi subiiciuntur iuri diuino, & rationi naturali. 78
Princeps non obligatur legibus vi coactiua. 1.22.9
Nec

& Verborum.

Nec vi directiua legis, quando non conuenit eius statui. 10
Princeps etsi habeat personam publicam, tamen priuatam representat cum contrahit. 11
Princeps debet subditis exemplum præbere. 12
Princeps tenetur ad obseruantiam legum, quibus pretia taxauit, aliàs peccabit. 1.23.14
Princeps debet seruare pretium legale in constitutione census. 17
Princeps tenetur in contractibus suas leges seruare. 1.24.18
Princeps qui in vendendo excedit pretium à se taxatum, tenetur ad restitutionem. 19
Princeps tenetur ad obseruantiam legum, quæ inducunt contractuum æqualitatem. 21
Princeps contrahendo non potest se eximere à legibus, quæ de contractibus disponunt. 22
Princeps peccat mortaliter dispensando secum in lege sine causa. 1.26.27
Princeps non videtur facere derogationem legum in dubio, si facit pactum contra illas. 28
Non videtur dispensare in lege, contrahendo contra illam, nisi adsit iusta causa, & exprimat legis abrogationem. 30
Nec in lege, quæ habet decretum irritans, etiam adiecta clausula, *Non obstantibus*, nisi specialiter exprimat. ibid.
Decretum irritans leges, ligat ipsum Principem, nisi expressè derogat. 31
Princeps habet pro se præsumptionem vt recuperet veltigalia. 1.28.2
ad Principem spectat de suis causis cognoscere, & à quibuscumque iudicibus auocare. 1.37.6
Princeps assignando aliquos iudices causæ, videtur eam auocare. ibid.
Legum obseruantia remissio valde nocet Principum authoritati. 1.49.25
Principis taciturnitas à patientia successoribus non nocet. 1.50.30
Princeps qui prohibere potest, & non prohibet, consentire videtur. 1.47.18
Princeps tenetur sub pœna peccati recuperare veltigalia, quæ iniuste vsurpata à subditis. 1.50.34
Princeps semper leges & ius imitatur, & pro eo præsumitur. 1.53.48
Principes qui donationes reuocarunt. 1.54.34
Princeps non debet facere donationem, quæ offendat publicam vtilitatem. 1.62.26
Principum concessionis subditis facere habent naturam precarij. 1.63.31
Principis beneficium latissimè interpretandum. 1.65.1
Princeps non videtur sibi præiudicare ex generali legum derogatione. 1.82.30
Princeps an possit tollere præscriptionem immemoriam iam completam. 1.85.7
Princeps non videtur donare quod habet vt Princeps. 1.87.21
Principi reseruata non videntur concessa, etiam si clausula concessionis manerent superflua. 1.89.27
Principis scientia an necessaria in acquirendis veltigalibus. 1.98.5.28
Princeps in casu necessitatis publicæ, potest expendere bona subditorum. 1.104.32
Principis assertioni credendum. 1.103.27
Princeps ex suis contractibus obligatur vt priuatis. 1.115.2
Princeps tenetur ex facto suorum ministrorum. 4

Princeps vt non potest intendere augeri mercedem, si plura veltigalia percipiuntur in conductione, ita nec conductor remissionem, si fuerint minora quam sperauit. 1.118.1
Princeps debet semper profertre publicam vtilitatem. 1.124.7
Principi non potest imputari culpa ex eo quod ex consilio Senatorum pro regimine decreuerit. 1.136.7
Princeps quod decreuit pro bono publico, non ex voluntate, sed ex necessitate regiminis, cui deseruit, statuit. 1.137.11
Princeps cum vendit rem vt alienam, non procedit bene à Zenone. 1.160.66
Princeps iure suo vendit censum Regalium reddituum. 68
Principem iuste agere præsumitur. ibid.
Princeps contrahendo aduersus leges in eis dispensat. 19
Principis sententia, vel interpretatio pro lege habetur. 1.174.28
Princeps non videtur dispensare in legibus contra illas contrahendo quando sequeretur peccatum. 1.177.42
Princeps non potest vendere res suas maiori pretio, quam à legibus suis taxato. 43
Princeps non præsumitur vt velit quod iniustum. ibid.
Principis vox tantum operatur, quantum aliorum iusiurandum. 1.187.12
Princeps non debet reculare idem ius sibi dici quod aliis statuerit. 13
Princeps, & eius fiscus potest exigere rationem à Clerico qui administrationem habuit regalis Patrimonij. 1.208.33
Princeps ex suis contractibus obligatur. 1.286.5
Princeps non potest derogare obligationi, cui se subiecit. 1.287.6
Princeps ex causa publicæ vtilitatis potest contractus à se factos reuocare, & bona subditis adimere. 1.292.34
Princeps tenetur vassallis seruitia rependere. 1.304.3
Principis gratia concessa ad petitionem partis, strictè interpretanda. 1.311.8
Principem præsumitur nolle fisco præiudicare. ibid.
Princeps tertio præiudicare non creditur. 1.377.50
Principis manum osculari in Paschate natiuitatis successit in locum ceremoniæ adorationis purpureæ. 1.393.32
Princeps debet liberalis esse cum subditis. 1.414.6
Principem non comprehendit quod in priuatis statuitur. 1.422.6
Principi etiam ex culpa in necessitate constituto debent subditi succurrere. 1.431.15
Princeps pro necessitate publica & defensione potest subditos dominio rerum priuare. 19
Princeps an teneatur sarcire dominium quod ademit. ibid.
Procuratores vrbium nihil donant Principi, quando in nouis veltigalibus consentiunt. 1.432.20
Sacriligij instar de Principis assertionem dubitare. 1.435.1
Principis assertioni credendum. 2
Principi de facto suo affirmanti sine dubio credendum. 3
Principem nolle subditis damnum inferre præsumitur.

mitur. 1.436.5
Præsumptio est Principis voluntatem iustam censer. ibid.
Tributorum iustitia ex Principis assertione pendet. 6
 Belli dispositio ad Principem spectat. ibid.
 Principi etiam in præiudicium alterius vel in eis, ex quibus utilitatem consequitur, credendum, cum deponit proprio facto. 1.437.7
 Regnorum omnium consuetudine Principum assertioni creditur. 8
 Regiminis plura damna, si Principi aliqui afferenti non crederetur. ibid.
 Princeps quando tributa sunt necessaria, rectè percipit, quamvis Procuratoris vrbium beneficii demulceat, vel metu compellat. 9
 Principis fama & opinio semper seruanda. 1.439.5
 Principis decor & fama subditis necessaria. 7
 Fama priuati sibi prodest, Principis omnibus. 8
 Princeps potest noua vectigalia imponere, quando non potest bellum excusare, & non habet vnde soluat stipendia. 9
 Princeps potest armis iniurias vindicare. 1.440.12.
 Princeps si habet vnde soluat stipendia, non debet cogere subditos vt militent suis expensis. 1.446.8
 Princeps prius debet excutere proprium Patrimonium & crumenam, quàm cogat vasallos suis expensis militare. 9
 Principum dicta obseruanda. 1.456.27
 Princeps potius occurat delicto, quàm puniat. 1.472.3
 Principis ad salutem quæ pertinet tacere, arguit complicem proditiōis tacentem. 13
 Capitale est non inducere Principi quod ille voluerit denunciari. 1.475.14
 Princeps admonendus de omnibus quæ timeri possunt. 1.485.66
 Principem non admonere de periculo nulla opinio admittit potest. 1.487.78
 Principem Tyrannum dicere est crimen læsæ Maiestatis. 1.499.44
 Malè audire de Principe vt proditio habetur. 1.500.35
 Iudicium vrgens est contra aliquem falsum dixisse de Principe. 1.501.38
 Princeps peccat qui propter laudem clementiæ delicta grauiora remittit. 1.509.77
 Princeps non videtur habere scientiam, vt aduersus illam præscribatur, eius quod contra concessionem ab eo factam inductum. 2.14.19
 Principum gratiæ in dubio præsumuntur precariæ concessionem. 21
 Principum gratiæ, & officia Regis ex sua natura sunt manualia & reuocabilia. 22
 Princeps non potest omittere ea quæ pertinent ad statum publicum, & Regale sustinendum. 2.77.23
 Principis voluntas ex actu etiam inualido colligitur. 2.112.14
 Princeps non videtur velle tertio præiudicare. 2.124.6
 Princeps non solum præsumitur ignorare factum alienum, sed etiam proprium ex multitudine negotiorum. 2.130.17
 Vide *Ignorantia*.
 Princeps vt Reipublicæ parens existimatur. 2.216.8

Vide Pasqua.
 Princeps potest nouam formam dare pascuis, & dotem mutare. 2.216.7
 Principis potestas quando limitatur, intelligendum nolle quod iniustum, facere. 2.262.1
 Princeps de potestate ordinaria non tollit contractus & vltimas voluntates. 2
 Vide *Rescripta*.
 Princeps ex potestate absoluta non rescindit contractus, nec vltimas dispositiones. 2.263.12
 Principi qui concedunt potestatem ad contractus, & dispositiones testamentarias rescissionem. 2.263.14,15
 Principi licet ius de futuro tollere. 2.264.16
 Princeps potest nouam formam dare in successione iuris futuri. 17
 Princeps an possit mutare maioratus in iure futuro. 18
 An mutare consentiente possessore. 19
 Princeps dato cambio successoribus, an mutet maioratus. 20
 Princeps an possit legitimize illegitimos in præiudicium legitimatorum. 2.265.22
 Princeps potest mutare maioratum qui fieret ex donatione regia. 23
 An possit mutare maioratum factum ex facultate regia. 26
 Decisum pro absoluta potestate Principis in maioratus mutatione. 1.266.27
 Princeps an possit consuetudine inducere, vt mutet contractus, & vltimas voluntates. 2.267.33
 Princeps ex causa, quæ publicæ utilitatis principaliter, potest alicui dominium adimere. 2.268.37
 Princeps ex causa, quæ respicit priuatam utilitatem, non potest contractus rescindere, vel testamenta. 38
 Princeps ex causa, quæ illi iusta videatur, potest dare facultates, vt bona maioratus hypothecæ census supponantur. 2.269.40
 Princeps quæ iuris ciuilibus disponere potest, & defensionem & exceptiones illius tollere. 2.270.45
 Princeps subditorum pater. 2.175.12
 Principem iuste agere præsumitur. 2.176.17
 Princeps tenetur ad obseruantiam eius quod iurauit. 2.217.12
 Principis ignorantia, vide *Ignorantia*.
 Principis scientia, vide *Scientia*.
Principaliter.
 Principaliter quod agitur attendendum. 1.362.40. & 2.274.13. & 2.297.57
Principatus.
 Principatus excellentia maior, & attributum delinquentes punire. 1.509.76
Priuilegium.
 Vide *Concessio*, & *Rescriptum*.
 Priuilegium quod apparuerit nociuum & iniustum, debet irritari. 1.18.22
 Priuilegium amittitur mutatione personæ. 1.36.1
 Priuilegium declarat subsequuta obseruantia. 1.65.2
 Priuilegium ad instar concessum non comprehendit gabellas, nisi specialiter concedantur, etiam si in alio priuilegio gabellæ comprehendantur. 1.66.7
 Priuilegia exemptionis vectigalium odiosa, & restringenda. 1.80.23
 Priuilegia exemptionum gabellarum, referenda ad ea, quæ ex cultura venduntur, non ex negotiatione. 1.71.2
 Priuilegium

Priuilegiorum interpretatio ad Principem spectat. 1.172.3
 Princeps potest facere priuilegiorum restrictionem. 4
 Priuilegia possunt restringi per legem. 5
 Princeps potest reuocare priuilegium exemptionis. 6
 Priuilegij interpretatio potior est illius qui concessit. 7
 Priuilegij interpretatio ex obseruantia. 1.73.10
 Priuilegia etiam exuberantia non referenda ad id quod non solet concedi. 11
 Priuilegiorum verba exuberantia & generalia iuxta subiectam materiam interpretanda. 13
 Priuilegij confirmatio non extenditur ad actum qui est contra ius, nisi fiat expressa derogatio per clausulam, *Non obstantibus*. 15
 Priuilegiorum stricta interpretatio faciendâ. 1.74.18
 Priuilegium immunitatis, vide *Immunitas*.
 Priuilegia Regum conseruare publici interest. 1.77.5
 Priuilegia à Regibus in præiudicium Patrimonij concessa, etiam iuramento firmata, possunt reuocari. 8
 Priuilegia reuocata l.39. tit.18. lib.9. Recop. non valebunt, etiam si specificè confirmentur, nisi fiat mentio d.l.39. 1.81.29
 Priuilegij reuocatio operatur, ac si priuilegium non datum. 1.82.31
 Priuilegium non amittitur per non vsum in iuribus incorporalibus meræ facultatis, sed sunt necessarii actus prohibitiui. 1.109.23
 Priuilegium amittitur per non vsum. 1.111.28
 Priuilegium amittitur per actum contrarium. 29
 Priuilegium non dicitur amissum per non vsum, quando actus factus contra priuilegium non inducit eius renuntiationem. 31
 Priuilegium permissum nihil facit contra illud non vtendo. 32
 Priuilegium quando concessum dignitati, non potest renuntiatio possessorum nocere. 1.112.35
 Priuilegium solum amittitur per non vsum illius, qui alias potuisset priuilegia renuntiare. ibid.
 Priuilegium quando amittatur in præteritum, non in futurum. 36
 Priuilegium concessum Cameræ & dignitati, reale existimatur, nec renuntiatione Regis amittitur. 37
 Priuilegium personæ solet occultari ratione rei. 1.204.12
 Priuilegium nociuum & iniquum reformandum. 1.236.33
 Priuilegia ad instar ex relato restringuntur. 1.380.77
 Priuilegium ad instar non operatur si in alio nihil continetur, vel non appareat. 78
 Priuilegium secundum non valet contra primum, nisi expressè reuocetur. 1.377.49
 Priuilegio vti debet coniunctus, quando alias priuilegium inutile. 1.417.4
 Priuilegium non transit mutata persona. 1.419.13
 Priuilegia Ecclesiasticis concessa non transeunt ad colonos, vel emptores. 18
 Regibus concessa priuilegia non consentur à Pontifice derogari. 1.422.4
 Priuilegium quod ante decimarum concessum, non videtur ex posteriori exemptionis derogatum, nisi de primo mentio expressa fiat. 1.423.7
Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars II.

Priuilegia Principum semper conseruantur. 8
 Priuilegium ex causa onerosa concessum transit in contractum. 1.424.16
 Priuilegij obseruantia illud interpretatur. 1.425.2
 Priuilegium per non vsum amittitur. ibid.
 Priuilegia nisi vsu confirmentur, robor non habent. 1.466.31
 Priuilegij obseruantiam debet probare qui eo vtitur. 32
 Priuilegia non valent quæ aliquem eximunt à suprema Principis potestate. 1.467.33
 Priuilegium rescinditur cum incipit esse nociuum. 34
 Princeps sæcularis non potest reuocare priuilegia concessa à Pontifice, potest tamen non admittere quando nociua fuerint regimini. 35
 Priuilegia omnia possunt reuocari quando contra ius publicum. 2.58.10
 Priuilegia incipiunt esse nociua quando lædunt publicam utilitatem. 11
 Lege generali possunt priuilegia reuocari. 2.59.16
 Priuilegia possunt à successoribus concedentium reuocari. 2.60.22
 Priuilegij confirmatio in dubio præsumitur in forma communi. 2.61.25
 Priuilegia quæ transferunt in contractum, possunt dato cambio à Principe reuocari. 26
 Priuilegium & concessio nociua rescindenda. 2.106.38
 Priuilegiorum vis in obseruantia consistit, aliàs per non vsum amittuntur. 2.127.2
 Vide *Obseruantia*.
 Priuilegiorum declaratio, & interpretatio pertinet ad Reges, & eorum successores. 2.130.14
 Priuilegij obseruantia vt noceat Regi, debet induci cum scientia. 15
 Vide *Scientia*.
 Priuilegiorum confirmatio facta à Pontifice de iustis accipiendâ. 2.139.23
 Priuilegium à Regibus prædecessoribus non confirmatum, successoribus non nocet. 2.217.17
 Priuilegia contra bonum publicum non valent. 2.226.34
Probatio.
 Probatio fisci quando est dubia iudicandum contra fiscum. 1.2.9
 Probatio quæ non releuat, nec prodest, non admittenda. 1.29.8
 Probatione non eget qui fundamentum habet de iure. 1.59.11
 Probatio nulla ex assertionem partis. 1.70.18
 Probare debet qui allegat, aliàs reiciendus. 1.80.21
 Probatio quæ prodesse non potest, non admittenda. 1.102.22
 Probationes imperfectæ coniunguntur in rebus difficilis probationis. 1.397.19
 Probationes imperfectæ iungi rebus difficilis probationis procedit etiam in criminibus occultis. 20
 Probationis difficilis sunt quæ consistunt in animo. 1.279.12
 Probationum fides est iudici arbitraria. 1.346.14
 Probationes indirectæ ex Bald. 1.350.34
 Probationes contra Magistratum & officialem pleniore esse debent. 36
 Probatio maior quæ ex rei euidentiâ. 1.458.41
 Probationis difficilis censentur quæ in occulto fiunt. 1.494.6
 Probationes

Probationes imperfectæ regulariter non coniunguntur in criminalibus. 1.507.67
 Probationes imperfectæ coniunguntur in rebus difficilis probationis. ibid.
 Probationes imperfectæ coniunguntur quando non se inuicem elidunt, sed potius adiuuant. 68
 Probationes imperfectæ coniunguntur ad probandam conspirationem. 1.508.70
 Probationes faciendæ iuxta consuetudines Prouinciæ vbi testes producuntur. 1.510.81
 Probationes impedire proprium est reorum. 82
 Probatio iniuste impedita à reo criminis, profacta haberi debet. 1.511.87
 Probatum quod articulis non comprehensum, nec allegatum, non prodest. 2.83.14
 Comparatio litterarum facit plenam probationem. 2.144.10
 Probationum repugnantia & conflictu verisimilius sequendum. 2.145.14
 Coniecturis probatio fulcita præualere debet. 2.146.19
 Probatio dubia non prodest. 2.147.22
 Probatio maior quæ facta ipso confirmatur. 25
 Probationes femiplenæ coniungendæ ad probandam falsitatem. 2.148.29
 Probationes femiplenæ eiusdem speciei facilius coniungendæ. 30
 Probationes imperfectæ coniunguntur in criminalibus, quæ difficilis probationis. 31
 Probationes femiplenæ coniunguntur, & præsumptiua probatio sufficit in criminalibus, quando sunt difficilis probationis. 2.149.36
 Probationes in criminalibus debent esse claræ. 2.153.10
 Iudicia sufficiunt & cumulantur in rebus difficilis probationis, & habentur pro clara probatione. ibid.
 Veritas perire non debet, & lex contenta cum probatione, quæ potest haberi in occultis. ibid.
 Probationis claritas non minus ex iudiciis colligi potest, quàm testibus. 2.154.14
 Procedo.
 Leuato velo procedere, idem quod summarie, & de plano. 2.120.6
 Procurator.
 Fiscalis constituitur à Principe Procurator cum libera administratione. 1.8.22
 Procurator generalis, de fiscali. 1.10.1
 Procurator non potest factum domini impugnare. 1.47.18
 Procurator facere non potest contra voluntatem domini. 1.98.6
 Procuratori non videtur datum mandatum vt iuste aliquid petat. 1.103.30
 Procurator potest ex iusta causa reuocare domini factum & voluntatem. 1.104.33
 Procurator Cæsaris in rebus fiscali eamdem habebat auctoritatem, quam Cæsar. 1.400.11
 Procuratoris factum dominus tenetur indagare. 2.109.5
 Vide Confessio.
 Proditio, Proditor.
 Nullus tenetur scriptum prodere. 1.339.27
 Proditionis præsumptæ indicium est ad inimicos extra Regnum, arma, equos, aurum & argentum transferre. 1.482.50
 Proditor iure Hispano dicitur, qui conspirationem quam scit, non detegit. 48

Prohibitio.
 Prohibitiones eius quod liberæ facultatis, semper odiosæ & vitandæ. 2.22.26
 Antonij de Leiuia prohibitio furnorum in Mediolani statu, calumniis causam dedit. ibid.
 Prohibitio odiosa & restringendam ne quis re sua vtatur. 2.23.30
 Prohibitio induci non potest ex actu permissiuo. 2.23.31
 Directè prohibitum, etiam indirectè prohibendum. 1.417.5
 Vide Impero.
 Promissio, & Promissum.
 Deus etiam ex promissione obligatur. 2.311.7
 Promissum idem est quod datum, quia promissum est dubium. 1.337.17
 Prorogatio.
 Prorogatione iudex incompetens fit competens. 1.40.25
 Prorogatio locum non habet in iurisdictione delegata. 1.41.27
 Prorogatio annullatur, si concessio prima fuit nulla. 1.381.80
 Prorogatio non sortitur effectum, quando actus principalis est nullus. 1.384.106
 Protonotarius.
 Protonotarius est velut Præses Notariorum, & habet suffragium in regno Aragonum. 1.394.39
 Vide Præcedentia.
 Prouincia.
 Prouincia, quæ adicitur regno, debet regulari iuxta leges illius regni. 1.69.24
 Prout, & secundum, sunt causatiua. 1.71.2
 Prout, vel secundum, est relatiuum, & restrictiuum. 1.99.11
 Prout de iure, claus. nihil addit, vel detrahatur. 1.217.4
 Prout de iure, claus. non inducit admissionem, nisi iuri congruat. 5
 Prout de iure, claus. idem quod secundum, ius inducit. 6
 Prout de iure, claus. non addit ius, sed conseruat. 7
 Prout de iure, claus. inducit conditionem. 1.218.10
 Proxenetæ.
 Proxenetæ & mediator corruptelæ officialium, si eam decolorauerit, nulla pœna punitur. 1.396.15
 Proxenetæ etsi aliàs testis non idoneus, probat in crimine repetundarum. 1.347.16
 Proxenetæ potest compelli testimonium ferre, quando aliter veritas haberi non potest. ibid.
 Publica.
 Publica causa præualeat priuatæ. 2.16.9
 Publicæ utilitatis causa non solum Pontifici, sed etiam Episcopo permittitur facere statuta extra Canones. 10
 Publica utilitas debet præualere quando aliter prouideri non potest. 1.17.13
 Publica utilitas, aut periculum in mora facit nec curari debeat iudiciorum ordine, & solemnitate. 1.30.12
 Publicanus.
 Publicani apud Romanos relationem valoris vectigalium dare tenebantur, & apud nos etiam obseruatur. 1.125.11
 Publicanus non tenetur commercio rei, ex qua soluantur vectigalia, sublato. 1.126.13
 Publicanorum

Publicanorum vxores debent obligari cum maritis pro securitate vectigalium. 1.255.1
 Fisco multæ fraudes fiunt in obligationibus publicanorum. 2
 Publicani debent exhibere valores vectigalium in consilio regalis Patrimonij. 1.141.32
 Pupillus.
 Pupillorum fauore in iure plura inducta. 2.245.36
 Q
 Quæstio.
 Quæstionis tormentorum fallacitas. 2.154.16
 Qualitas.
 Qualitates plures requisitæ, omnes debent concurrere, nec sufficit aliquas. 1.71.1
 Qualitas debet probari ab eo qui in ea se fundat. 1.218.15
 Qualitas noua rem aliam facit. 1.226.10
 Qualitas adiecta verbo, debet intelligi secundum tempus verbi. 1.274.20
 Qualitatem in contractu adiectam in dubio magis vt modum, quàm vt conditionem accipiendam. 1.291.27
 Qualitates diuersæ faciunt rem non esse connectam. 2.36.15
 Qualitates rei æstimandæ ad læsionem. 2.83.10
 Qualitates omnes ad impetrationem exprimentandæ. 2.125.17
 Qualitates nullæ non entis. 2.201.2
 Qualitas aliqua referuationis temporis fructuum, diuersam facit sententiam, vt exequi non possit. 2.304.16
 Quantitas certa, vide Certa quantitas.
 Qui, quando restringat, vel non. 1.289.19
 Qui non restringit, sed demonstrat, quando conuenit omni rei de qua agitur. 20
 Quilibet interpretandum iuxta subiectam materiam. 2.105.35
 Quibuscumque etiam incapaces comprehendit. 2.104.30
 Verbo Quibuscumque comprehenduntur qui etiam non comprehenderentur. 2.105.31

R

Ratihabitio.
 Ratihabitio non operatur in actibus, qui sunt à principio nulli, sed in his qui in suspenso. 1.382.86
 Ratihabitio non sortitur effectum, quando actus principalis est nullus. 1.384.106
 Ratihabitio & confirmatio aptatur ad modum & substantiam eius quod confirmatur. 2.40.5
 Ratihabitio contractus inducitur, quis eo vtetur. 2.113.18
 Ratihabitio requirit eamdem solemnitate, quam actus. 19
 Ratihabitio solum procedit in actu valido, non vero in actu nullo. 2.114.20
 Ratihabitionem induci eo quod quis vtatur contractu, non procedit quando contractus non est integer & perfectus. 21
 Ratihabitio vt inducatur & operetur, debet fieri à sciente, non ab ignorante qualitates contractus. 22
 Appellatio solet ratihabitionem insinuare eius quod gestum. 2.241.14
 Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars II.

Ratio.

Ratio similis eandem dispositionem inducere debet. 1.139.24
 Ratio eadem similem dispositionem inducit. 1.185.1
 Qui dolose in rationibus reddendis versatur, tripli pœna puniendus. 1.272.1
 Rationem reddere est de iure diuino. 1.277.3
 Ratio & relatio de bonis regis iurata esse debet cum pœna tripli, si non certa. 3
 Ratio & relatio debet esse vera sine dubio, obscuritate, vel cautela. 1.278.7
 Rationem reddens debet discutere, vt certa sit, aliàs tenetur. ibid.
 Rationis identitas idem ius inducit. 1.323.21
 Ratio eadem inducit idem ius. 1.331.28
 Ratio ampliat dictum, non vero dictum rationem. 1.360.28
 Ratione vnâ deficiente ex eis quibus dispositio fundatur, locum non habebit. 1.366.55
 Ratio diuersa aliud ius continet. 1.411.10
 Ratio eadem ius idem admittit. 2.23.29
 Realiter denotat naturalem solutionem. 1.269.18
 Realiter aliquid faciendum est cum effectu, & differt ab eo quod est verbaliter. 1.359.22
 Rebelle, & Rebellio.
 Rebelles Hispaniæ Hollandi piraticam exercent. 1.131.8
 Princeps potest iubere à quocumque occidi rebellem. 2.273.8
 Rebellio est maxima iniuria quæ fit Principi. 1.440.12
 Rebellio Holandorum processit ex hæresi, & ambitione Principis Orangij. 1.501.42
 Inquisitionem odio habebat Orangius. 43
 Rebelliones solent colorari prætextu obedientiæ, & defensionis Regum. 1.504.51
 Receptatio.
 Receptans rebellem, vel hostem Reipublicæ, pœna ordinaria puniendus, licet aliqui credant extraordinaria. 1.497.22
 Recursus.
 Recursus ad primam naturam facilis. 1.322.15
 Recusatio iudicis, vel Senatoris, vide Index, & Senator.
 Redhibitoria.
 Redhibitoria vt ex voluntario actu procedit. 1.164.88
 Reditus.
 Reditus & pensiones iuxta tempus reducendæ ad æqualitatem. 1.17.19
 Reditus debet reduci ad legitimum modum inspecto tempore solutionis cuiusque anni. 1.18.23
 Reditus regij & gabellæ differunt. 1.64.10
 Reditus regij referuntur ad salinas, & portuoria. 1.67.11
 Reditus (rentas) nomine non comprehenduntur gabellæ. 1.95.15
 Redituum regalium venditiones quinque modis fiunt, quando Rex de nouo constituit. 1.148.1
 Reditus vectigalium solent vendi à disputatione factorum regiorum ex Regis mandato. 2
 Redimendi facultas non potest adimi debitori redituum à domino census, nisi eius voluntas accedat. 1.157.56
 Redemptione census sequuta ab eo qui facere potest, omnes eius obligationes & hypothecæ soluuntur. ibid.

Index Rerum,

in Reditibus fructuum taxatio certa fieri non potest. 1.170.14
 Reditus ad iustum modum redigendi, quando ex incertitudine pretij possunt excedere. 1.172.21
 Reditus in fructibus certum pretium non potest taxari. 1.173.25
 Reditus census semper legibus nostris reformatus. 1.174.29
 Reditus tempus, vel *iuro*, qui iniustus declaratur, restituendi. 1.181.5
 Reditus contra legem, vel *vsura*, extenuant fortiter. 1.182.13
 Reditus census, vel *iuro*, qui nullus declaratur, in sorte computandi. 1.183.21
 in Reditibus non consideratur possessio. 1.184.23
 Reditus annui debent reduci ad legitimum modum, inspecto tempore solutionis. 1.236.34
 Reditus officij quando alicui iubentur restitui, debent intelligi prouenientes ex officio, non ex personali labore. 2.197.13

Regalia.

Regalia defendere, augere & tueri ad filij patrimonij pertinet. 1.5.8
 Regalium alienationem qui consulit, prodicionis crimen incurrit. *ibid.*
 Regalium iurium concessione non veniunt vectigalia nisi exprimentur. 1.63.32
 de Regalibus fiunt vectigalia. 1.85.9
 Regalia non veniunt generali concessione. 10
 Regalia concessa non comprehendunt ea quae de reseruatis, quamuis concessa sine illis non possint expediri. 11
 Regalia non potest a se exuere Princeps, quia diademati infixa. 1.120.24
 Iudices regij debent cognoscere de Regalibus etiam contra Clericos. 1.204.14
 Cancellariae cognoscunt in Hispania contra Clericos, & Regulares de iurisdictione regali, & tributis regijs, ex rescriptis Caroli V. & Philippi II. 1.205.16
 Rex potest procedere contra Ecclesiasticos impediendo exactorem reddituum Regalium, vel eos *vsurpantes*. 1.206.26
 Regalia quando conceduntur, non recipiunt extensionem. 1.226.14
 Rex nunquam poterit a se abdicare Regalia. 1.452.3
 Fiscalis munus est Regalia Principis defendere. 4
 de Regalibus non possunt decernere Senatores Ordinum. 1.468.38
 Regalium est, & Principi reseruatum, prohibere ne quis utatur facultate ut quis aedificet in suo furno, vel molendina, vel accedat ad quae uenerit. 2.21.19
 Princeps potest concedere domino territorij ut prohibeat furnos, vel molendina fieri. 2.22.20
 Regalia non possunt a priuatis obtineri sine Regum concessione. 2.58.9
 Regalibus a Principe concessis solum dantur illa, quae conueniunt recognoscenti superiorem. 2.224.25
 Regalium concessio, vide *Concessio Regalium*.

Regale Patrimonium.

Regalis Patrimonij alienationem non potest nec debet permittere Rex ut administrator regni. 1.51.40

Alienatio regij Patrimonij facienda cum consilio Senatus. 42
 Regale Patrimonium defendere, & recuperare quae ab eo abdicatur, filij est officium. 1.52.44
 Popularis actio est recuperare quae ad Regis spectant Patrimonium. 45
 Fiscali non censetur adempta facultas agendi pro regali Patrimonio, nisi expressè prohibeatur. 47
 Donationes plures factae a Rege, quamuis exiguae, si iunctae laedant regium Patrimonium reuocandae. 1.76.2
 Priuilegia a Regibus in praedictum Patrimonij concessa, etiam iuramento firmata, possunt reuocari. 1.77.8
 Regalis Patrimonij alienationes fieri valde uile. 78.14
 Rex est administrator bonorum regalis Patrimonij. 1.79.15
 Aestimatio fieri debet ad concessionem, vel venditionem rei quae regalis Patrimonij. 1.81.26
 Regalis Patrimonij Senatus, vide *Senatus*.

Regendi ratio.

Debet utilitatem publicam respicere. 2.269.42

Regia.

Regia dignitas a subditijs ueneranda. 1.76.1
 Regiae dignitatis illusio acriter uindicanda. 1.459.44
 Regiae dignitatis illusio est cum uerbis honorare, & factis, & inobedientia uelle suppressere. 1.504.52

Regimen.

Belli labores leniores, quam regiminis. 2.170.9

Regina.

Reginae Hispaniae Isabellae Catholicae laudes. 1.44.5
 Regina Catholica Isabella testamento clausulam apposuit, ut ad patrimonium regium redigerentur vectigalia. 1.51.36

Relatio, & Relatum.

Vide *Ratio, Subreptio*.
 Relatum est in referente cum suis qualitatibus. 1.94.9
 Relatio ad possessionem alterius de iusto accipienda. 1.385.109
 Relatum non debet ex eo, nec plus, vel minus concedatur, quam ex relato. 2.6.22
 Relatum debet inesse referenti. 2.7.22
 Relatio censetur fieri prout conueniunt dispositioni factae. 2.43.8
 Relatum ad aequatum referenti iuxta finem dispositionis. *ibid.*
 Princeps semper ad iustum refert, & pro eo praesumitur. *ibid.*
 Relatio denotat identitatem in omnibus, & per omnia. 9
 Relatum etsi plus contineat, debet adaequari relationi. 10
 Obligatio in termino referente talis est, qualis in relato. 2.44.11
 Relatum quomodo adaequetur referenti. 12
 Relatio non comprehendit quod separatum. 2.132.1
 Non refertur ad id quod specialem dispositionem habet. 2

Relatio

& Verborum.

Relatio censetur fieri eo modo ut congruat dispositioni factae. 2.133.5
 Vide *Dispositio*.
 Relatio influit in omnibus qualitatibus relati. *ibid.*
 Relatione comprehensum uidetur quod est in relato. 2.134.14
 Relatiuae clausulae & dictiones denotant omnimodam similitudinem cum relato. 2.43.7
 Religiosi, & Religiosus.
 Religionis ingressus nullo modo debet impediti, ut aliquod lucrum amittat ingrediens. 1.364.47
 Ingratitudo, ex qua filius posset exhaereditari, obliteratur per ingressum Religionis, ut tunc exhaereditari non possit. 48
 Religionis formalis status a Pontifice pendet. 1.461.3
 Religiosi debent ab aula Principis recedere. 2.107.46

Reliquum.

Reliquum relictum nullum est quando nihil restat. 2.80.6
 Reliquum denotat residuum post illud de quo dispositum fuit. 10
 Reliquum omne comprehendit, si ex eo nihil dispositum. 11

Remedium.

Remedium coniunctum cum magno periculo non admittendum. 1.495.14

Remissio.

Remissio pensionis fit propter sterilitatem. 1.115.3
 Remissio pensionis non facienda conductori, qui omnibus casibus fortuitis renuntiauit. 1.117.14
 Remissio ex casibus fortuitis insolitis ideo admittitur, quia de illis non potuerunt cogitare contractantes. 1.118.15
 Remissio pensionis peti non potest belli causa, quando bellum erat tempore conductionis. 1.120.25
 Bellum quod imminet tempore conductionis excludit remissionem pensionis, quia prospicere debuit conductor. 26
 Remissio pensionis excluditur quando etsi aliis ex casu fortuito concedatur, contra pactum fuerit. 1.121.29
 Remissio pensionis facienda quando prohibetur a locatore conductor frui. 1.124.6
 Bellum quamuis Princeps excitet, ex quo minuantur vectigalia, non tamen publicano debetur remissio pensionis. 8
 Casus fortuitus qui prouenit sine facto Principis, non potest causam praebere remissioni pensionis. 1.125.10
 Remissionem pensionis qui concedunt vectigalium conductoribus, ex facto Principis impediendae percipere, procedant quando ex culpa factum procedit. 1.127.22
 Factum iniustum locatoris tribuit causam remissioni pensionis. 1.128.23
 Impedimentum ut profit conductori ad pensionis remissionem, debet denuntiari, & protestari locatori. 1.129.27
 Impedimentum modici temporis non praestat remissionem pensionis. *ibid.*
 Bellum quod posset dare causam remissioni pensionis, non prodest si immineret. 1.131.7
 Bellum non tribuit causam remissionis pensionis, nisi bello commercium impediatur. 1.132.14

Remissio gabellario facienda commercio a Principe impedito. 1.135.1
 Remissio solum pensionis, est in obligatione locatoris, qui iuste impedimentum intulit conductori. 1.139.21
 Remissionem pensionis non faciendam quando conductor modicum damnum sustinuit, procedit si ex casu fortuito, vel sterilitate, petitur remissio, non si ex facto locatoris, quia tunc facienda etiam ex modico damno. 1.141.31
 Remas, vide *Reditus*.

Renuntiatio.

Renuntiatio casus fortuiti ad solitum & ordinarium referenda, non ad insolitum & incogitatum. 1.115.4
 Casus insolitus, de quo non potuit cogitari, non comprehenditur renuntiatione. 1.235.31
 Renuntiatio intrusi nihil prodest. 1.378.56
 Renuntiare iuri suo nullus praesumitur. 2.7.25
 Renuntiationes strictae quando minus laedant, accipiendae. 2.77.10
 Renuntiatio non censetur, quando pro iure quod omittitur, aliquid subrogatur. 11
 Renuntiatio quae respicit causas, non habet effectum, nisi existant. 12
 Renuntiatio rerum quae pertinent ad sustinendum principatum, non ualet etiam iuramento confirmata. 14
 Renuntiatio iuris in aliquo fieri quando admittitur, debet esse in capace eius quod renuntiat. 2.106.40
 Consuetudinis effectus in munerum renuntiatione. 2.136.1
 Officia quae habent connexam iurisdictionem ex sua natura, non possunt renuntiare. 2
 Renuntiationem officiorum admittere ex mera facultate Regis procedit. 2.140.27
 Renuntiatio officiorum non admittenda, nisi quando a Principe concessa. 28
 Renuntiatio officiorum debet fieri viginti diebus ante mortem renuntiantis. 2.143.1
 Officia Indiarum qui renuntiat, debet uiuere viginti dies post renuntiationem, & intra sexaginta post mortem praesentari coram Proregibus, in cuius fauorem facta renuntiat. *ibid.*
 Renuntiationem officij qui quaerit in tempore post mortem renuntiantis, arguit eam legitimam non habere. 2
 Renuntiatio subscripta a Tabellione post mortem renuntiantis, suspecta est. 3
 Fisco pars, quae competit ex renuntiatione officiorum, quomodo procedat. 2.163.1
 Vide *Confirmatio*.

Repetunda.

Repetundarum crimen apud omnes gentes variis poenis punitum. 1.334.1
 Repetundarum criminis poena capitalis. 2
 Repetundarum criminis poena post mortem transit ad haeredes. 1.335.5
 Repetundarum criminis etymologia. 1.336.11
 ad Repetundarum criminis probationem testes singulares sufficient. 1.344.1
 Testibus singularibus probatur crimen repetundarum in Neapoli & Sicilia. 2
 Repetundarum crimen difficilis est probationis, & per testes minus idoneos probatur. 2.346.13
 Proxenetes, etsi alius testis non idoneus, probat in crimine repetundarum. 16

C C c 3 Repetundarum

Index Rerum,

Repetundarum crimen probatur per imperfectas probationes. 1.347.20
 Repetundarum crimen probatur testibus singularibus. 1.348.24
Representatio.
 Duæ personæ possunt ab eodem representari. 1.395.43
Res.
 Rebus sic stantibus, claus. intelligitur in contractibus Principum. 1.18.20
 Repericulum ad dominum spectat. 2.81.2
 Res diuersa existimatur ex noua conuentione. 1.155.42
 Res alteri connexa, & inseparata, pars rei censetur. 1.224.3
 Res noua diuersi iuris censetur. 1.225.8
 Rebus sic stantibus, clausula in omni contractu intelligenda. 1.238.1
 Rei effectus attenditur in iure. 1.245.12
 Rebus in eodem statu manentibus, claus. in dispositione intelligenda. 1.373.23
 Res eadem diuerso iure censi non debet. 1.403.20
 Res æstimandæ prout vulgò & communiter æstimantur. 1.403.24
 Res iudicata finem imponit controuersie vt de ea amplius agi non possit. 2.31.1
 Res iudicata prætextu nouorum instrumentorum, vel testium, regulariter non retractatur. 2
 Fiscus rescindit rem iudicatam ex nouis instrumentis. ibid.
 Res per quascunq; causas nascitur, per easdem dissoluitur. 2.75.1
 Rei accidens, vide *Accidens.*
 Res quæ eodem modo peritura, quando non imputandum periculum ei, qui retardauit traditionem. 2.88.17
 Rei peritura periculum non imputandum illi, qui recipere debebat si vitaret distrahendo. 2.89.20
 Rei venditæ qualitas ex pretio colligitur. 2.137.10
 Res Ecclesiasticæ non possunt alienari, nec dari in feudum. 2.138.12
 Res Ecclesiæ in quibus est consuetudo vt infeudentur, possunt infeudari. 13
 Res vendita cum pertinentiis non comprehenduntur nisi quæ ex natura rei sunt. 2.140.24
 Rei valor æstimandus ex eo quod vendi potest. 2.163.3
 Iudex æstimare debet rem quanti vendi potest. 2.164.5
 Rei iudicatæ auctoritatem non habet quod sine causæ commissione decernitur. 2.206.17
 Res diuersæ censentur, quæ diuersis temporibus fiunt. 2.209.2
Vide Nomen.
 Res iudicata non procedit rebus mutatis. 2.219.27
 Res iudicata intelligenda, rebus sic stantibus. ibid.
Residuum, & *reliquum* denotat aliud solum. 1.271.26
Respublica.
 Tributa necessariò vt Respublica sustineatur. 1.4.4
 Fiscalis est curator & Procurator Reipublicæ. 1.9.26
 Rex censetur vt magister Reipublicæ. 1.79.16

Respublica Romana à piratis infestata, Magnus Pompeio illorum debellationem commisit. 1.133.17
 Respublica perire non debet, licet tribus opprimantur subditi. 1.333.25
 Respublica inimicum debet quis denuntiare, aliàs puniendus pœna capitali. 1.480.39
 Respublicæ expedit, ne quis re sua malè vtatur. 2.243.26
 Princeps medicus Reipublicæ censetur, & medicos debet imitari. 2.256.10
Rescriptum.
 Rescripta & priuilegia nociua publicæ utilitati rescindenda. 1.104.31
 Rescriptum regium de nouis venditionibus anno 1608. 1.155.44
 Rescriptum regium quo aliquid iubetur fieri facultate sublata aliter iudicandi, nullum reddit quod contra factum est. 45
 Rescripti regij verbum, *cessione*, malè adiectum. 1.165.92
 Rescriptum sine mentione primi non valet. 1.323.11
 Rescripta semper in potiore significatione accipienda. 1.361.30
 Rescripta semper accipienda iuxta sensum naturalem, & ius commune, non verò quod accidentale est. 31
 Rescripti Principis verba, dictio & syllaba non debent esse inutilia. 2.112.13
 Rescriptum regium, & conditio millionum explicantur. 2.230.17
 Rescripta gratiosa Principum in præiudicium tertij non admittenda. 2.262.5
 Contractus & dominia à iure gentium acedent Principis rescripto tolli. 6
 Rescripta contra ius tertij non obseruanda. 8
 Pontifices nolunt valere rescripta contra ius partis. 2.263.9
 Hispano iure non admittuntur rescripta contra ius partis. 10
 Rescripta quibus adimitur dominium, vel facultas testandi, sunt contra ius gentium, & iniusta censentur. 2.267.36
Vide Lex.
Reseruatio.
 Reseruationis ius antecedit. 2.46.1
Resolutio.
 Resoluto iure dantis resoluitur ius accipientis. 1.151.19
Restitutio.
 Restitutio ex gratia conceditur debitoribus, vt oblato pretio, quo bona vendita cum redditibus, bona cum fructibus reddantur. 1.310.5
 Restitutio bonorum à Principe indulto concessa, non procedit in bonis quæ à fisco in tertium alienantur. 1.311.9
 Restitutionem non extendi ad bona in tertium translata, accipiendum etiam si bona alienentur ex titulo lucratio. 10
 Restitutione bonorum à Principe concessa, ius præscriptionis non excluditur. 1.312.17
 Restitutio in integrum quando impediatur executionem rei iudicatæ. 2.31.7
 Restitutionis beneficium fisco competit. 2.32.8
 Exceptio quæ requirit altiore indaginem, non impedit executionem rei iudicatæ. 10
 Restitutio

& Verborum.

Restitutio quando admittitur aduersus executionem rei iudicatæ, procedit etiam si executio iam facta. 11
 Exceptiones modificatiuæ admittuntur aduersus rem iudicatam. 12
 Restitutio quando admittitur aduersus executionem rei iudicatæ, procedit etiam si executio iam facta. 2.32.11
 Restitutio gratiæ non operatur in præiudicium tertij. 2.196.13
Restrictio.
 Restrictio non est in expressis, vbi de aliis rebus generaliter adiicitur. 1.289.18
Retardatio.
 Retardatio breuis temporis iuxta qualitatem rei, potest haberi pro diuturna. 2.155.22
Vide Diuturnum.
Retentio.
 Retentio facilius admittitur, quàm acquisitio. 1.342.40
 Retentio facilius conceditur, quàm actio. 2.199.28
Retractus.
 Retractus qui datur debitori ad recuperanda bona vendita, est intra nouem dies. 1.313.21
 Retractus terminus continuus est. 1.320.2
 Retractus quæ damna considerant Doctores. 3
 Retractus consuetudine vniuersali Hispaniæ conceditur populis ad retrahendam iurisdictionem venditam à Principe. 5
 Vestigialibus venditis cum iurisdictione competit populo ius retractus. 1.321.10
 Retractus ex consuetudine regularitur. 11
 Castellæ vsu & consuetudine receptum, vt populis in venditione iurisdictionis competat retractus. 12
 Retractus concessus vasallis, quando indulto Gregorij XIII. Ecclesiarum vasalli à Philippo II. venditi. 1.322.13
 Retractus iure sanguinis ad nouem dies nostris legibus limitatur. 17
 Retractus non præscribitur regulariter nisi triginta annis. ibid.
 Tempus præsumere retractus ex arbitrio iudicis pender. ibid.
 Restitutio in integrum competit vniuersitati si transferit tempus retractus. 18
 Retractus tempus non transit pendente nullitate venditionis. 1.323.19
 Retractus concessus populis ex conditionibus millionum non limitatur ad tempus. 20
 Retractus inest contractui. 22
 Clausulæ venditionum quæ excludunt retractum, venditorem obligant, non verò tollunt ius retractus ei qui habet. 24
 Retractus actio est personalis, in rem scripta. 1.324.25
 Retractus competit, etiam inuito venditore. ibid.
 Retractus iuri non censetur velle Principem præiudicium inferre. 28
 Retractus ius non habent Religiosi & Monasteria, vbi professi. 2.103.20
 Retractus quando competat ei, qui habet rem communem. 2.167.27
 Fiscali competit in rebus publicis petere retractum. 2.168.28
 Fisco competit retractus, id est *anteo*, in taxatione officiorum Indiarum. 29

Fisci periculo debet fieri venditio post retractum, siue pretium crescat, siue diminuat. 30
 Retractus directi dominij ab illo separari non potest. 2.324.19
 Retractus sine directo dominio transferri non potest, quasi deficiente qualitate, per quam datur. 2.325.22
 Retractus differentie plures. 2.329.32
 Retractus ex reseruatione dominij directi, vel communitate rei, vel superficie. ibid.
 Retractus ex iure sanguinis. ibid.
 Retractus ex directo dominio, vel sanguine respicit ius reale: at verò ille, qui ex conuentione, solum actionem personalem. 34
Vide Cessio.
Retrodictio.
 Retrodictio non habet locum cum tertij præiudicio. 2.52.19
Reus.
 Reus in exceptionibus actor est. 1.58.7
 Reo criminis imputandum quando iniuste opponit impedimentum fisci probationi. 1.510.78
 Reus se opponens executioni quæ contra fideiussores est, non habendus vt tertius excludens, sed coadiuuans. 2.73.19
 Reus conuictus de crimine, & ad mortem damnatus, si negauit delictum, non tenetur illud confiteri, ex aliquorum sententia. 2.146.17
Rex.
 Rex apud sine aculeo. 1.13.15
 Rex debet vitare damna sui regni. 1.18.25
 Regem decet nobiles subditos honore & præmiis cumulare. 1.47.16
 Rex non potest noua imponere vestigialia, nisi quando suum patrimonium non sufficit. 1.50.35
 Rex in foro conscientie tenetur recuperare sua vestigialia ab iniustis detentatoribus. 1.51.36
 Rex permittere non potest quod eius grauat conscientiam. 39
 Rex vt administrator Regni non potest permittere, nec debet, alienationem regalis Patrimonij. 40
 Reges non debent donationes immensas facere. 1.54.55
 Regis oppressione quod factum, reuocandum. 1.76.1
 Regis potestati non ita detrahendum, vt non possit castra sui Regni donare. 1.77.9
 Reges Hispani, quia regna à Mauris vindicarunt, facti sunt domini Hispaniæ, non recognoscentes superiorem. 1.78.10
 Rex quamuis possit regulariter donare, non tamen in graue sui præiudicium, vel Regni. 11
 Rex censetur vt maritus Reipublicæ. 1.79.16
 Rex etiam si aliquid concedit, nihil præstat, nisi prius appareat, ad legem pertinere quod concessit. 1.95.12
 Rex vt vestigialia recuperet, iustissima est. 1.104.34
 Reges Castellæ instrumentis improbant possessionem quam vsurparunt, de iuribus Regalibus. 1.110.26
 Rex habet ius vt de illis, quæ eius Patrimonij sunt, possit conuenire etiam exemplum in sui fisci foro. 1.203.9
 Rex in eis quæ obtinet indulto Pontificum in Ecclesia, habet iurisdictionem tanquæ Episcopus. 10
 Rex

Rex non debet priuatis donare, vel concedere, quod pro utilitate publica illi à regno datur. 1. 127.16
 Rex non debet in alios vsus conuertere, quod à regno propter aliquam causam publicam concessum. 18
 Rex pro bono-publico potest priuatum suis bonis priuare. 1.306.14
 Reges in alium Regem non subditum iurisdictionem non habent. 16
 Reges tenentur ex suis contractibus vi directiui, non coactiui. 1.307.20
 Regem censetur facere non posse quæ contra bonos mores sunt. 21
 Regem non præsumitur velle aliquid in damnum coronæ, & subditorum. 1.437.7
 Reges & Principes quasi adorandi. 1.456.28
 Regum iniusta mandata non timenda, sed non sunt contemnenda. 1.459.42
 Regem non videtur timere qui eius præcepta contemnit. 46
 Reges vt Deus venerandi. 1.499.30
 Reges ex illorum excellentia & dignitate, censentur excepti. 2.5.14
 Regis, à quo peti debet, consilium sequi oportet, ne regia dignitas illudatur. 2.7.26
 Reges non possunt per se defendere iura sua, sed per officiales. 2.31.3
 Reges nihil vt priuati facere possunt, sed solum operari vt Reges. 2.170.8
 Rex nullo modo potest à se abdicare illa quæ signum supremæ potestatis. 2.224.25
 Rex qui egressus finibus sui Regni, & in hostium terras ingressus, debet à suis comitari graui pœna affectis contrarium agentibus. 2. 238.1
 Vide *Vasallus*.
 Rex legitimus, etiam si tyrannicè dominetur & gubernet, non potest à subditis occidi. 2. 295.53
 Reges cum quæritur, an aliquid facere possint, non tam de potestate, quàm de voluntate, disputatio. 2.311.5
 Regum donationes, vide *Donatio*.
 Regum priuilegia, vide *Priuilegium*.
 Riccos homines quos antiquitas dicebamus. 1.44.2
 Ricci homines in Hispania confirmabant Regum priuilegia. 3
 Ricci homines & titulati sunt de Consilio Regis Hispani, licet hodie non habeant exercitium. 4
 Riccos homines differre à magnatibus probatur. 1.47.14
 * *Riepto* etymon. 2.280.6

Romani.

Romani ciues suos hostibus occidendos tradere solebant pro Reipublicæ utilitate. 2.257.14
 Deditiois ciuium Romanorum forma. ibid.
 Mancinus improbè à Romanis deditus Numantinis. ibid.
 Mancinus innocens erat, & iniuste deditus. 15

S

Sacerdos.

Sacerdotis accusator non facile crescendus. 2. 175.16
 Sacerdotis murus antiquitus quod erat. 2. 241.17

Sal, & Salina.

Salis vectigal qui imposuerint. 1.230.2
 Salinae, & pretium salis statuere Regalium est. 3
 Salis pretij augmentum ex publica utilitate factum. 1.233.19
 Salis excellentiam Christus Dominus denotauit Matth. 5. 2.56.1
 Sal symbolum æternitatis. ibid.
 Sal in sacrificiis, vt res diuina adhibeatur. 2
 Sal amicitia symbolum in conuiuio apponi solebat. ibid.
 Vxor Loth quare in salis statuam conuersa. ibid.
 Salis maxima necessitas, & pro moneta plures sale vsi fuerunt. 3
 Incidentia populorum salis causa. 2.57.4
 Populi grauius dolent, & in rebellionem incendantur, si sal adimatur. 5
 Gabellarum variæ seditiones, & querelæ propter vectigal salis. 6
 Principes qui vectigalia salis remiserunt ad subditorum gratiam conciliandam. ibid.
 Sal & salinae sunt de Regalibus. 7
 Vasalli non possunt sine priuilegio Regis salinas obrinere. 2.58.8
 Pretium salis statuere ad Principem spectat. 13
 Hispania abundat optimo sale. 2.59.15
 Princeps potest prohibere, ne sal, nisi à suis administratoribus vendatur. 27
 Ecclesiastici tenentur augmento pretij salis, quando est commune omnibus, & non in tributum, sed vt pars rei augmentum censetur. 2.59.18
 Salinarum priuatorum in iure mentio. 2.60.20
 Gallie omnes salinas esse regalis Patrimonij. ibid.
 Hispaniæ omnes salinae Regis sunt. 21
 Salis materia aptior ad tubuca imponenda. 2.62.33
 Tributa salis qui imposuerint. 34
 Salis tributa qui iusta dixerit. 35
 Publica utilitas iustum facit tributum in sale. 36
 Sal & salinae ex Regalibus censentur. 2.77.15
 Salinae omnes regali Patrimonio legibus nostris incorporatae, & à priuatis abdicantur. ibid.
 Principis proprium est salipretium statuere, & omnibus victualibus. 2.78.16
 Salis indigentia, aut pretium maius omnibus Prouinciis graue visum fuit. 17
 Lysimachus apud Thraces primus salis vectigal instituit, & remisit. ibid.
 Salarium.
 Salaria quæ sufficiant Magistratibus, Princeps debet assignare. 2.191.7
 Salariorum sumptus reputantur vt expensæ necessariae. 2.194.2
 Salaria administrationis prælationem habent. 3
 Senatorio emerito salarium ex gratia & beneficio conceditur, quia de iure non debetur. 9
 Emeriti salaria & sportulas consequuntur ex causa lucretiua, seruientes ex causa onerosa. 2.195.6
 Vide *Emeriti*.
 Salaria prius debent consequi officiales ordinarij, quàm extraordinarij. 2.197.17
 Salaria

Salaria duo percipere potest, qui habet duo officia, si pro quocunque est salarium, & officia non sint incompatibilia. 2.251.10
 Samuel.
 Samuel honorauit Saul, etiam si regno priuandus dum Rex erat. 2.188.11
 Satisfactio.
 Arbitrio iudicis commissum vt de satisfactione decernat. 1.219.18
 Satisfactio iudicialis etsi verbis amplissimis, non extenditur ultra decretum ex quo data. 2.52.16
 Satisfactio iudicatum solui exequi potest sine nouo processu. 2.63.8
 Satisfactio iudicatum solui habet vim confessionis, & statim quo iudex pronuntiauit exequi potest. 9
 Schisma.
 Schismatis Core & Sequacium graue supplicium, quia contra Moysen Gubernatorem audaces. 2.179.3
 Sciens, & Scientia.
 Sciens consentire videtur. 2.39.2
 Scientia Principis necessaria ad valorem permissionis, & tolerantia. 1.59.14
 Scientia Principis necessaria ad præscriptionem iurium regalium. 1.102.27
 Scientia Principis quia præsumitur ex longo tempore, & ita accipienda opinio contraria Doctorum, quatenus non requiri. 1.103.27
 Scire idem est quod scire debere. 1.252.22
 Scientia præsumitur facti Procuratoris, quando est coniuncta persona, vel dominus tenetur factum Procuratoris inuestigare. 1. 280.16
 Scire aliquid idem est quod scire debet. 1.311.13
 Scientia habetur pro patientia cum prohiberi crimen potest. 1.494.8
 Scientia Principis qui allegat, debet eam probare. 2.130.16
 Scientia Principis, quia ex ea inducitur iuris remissio, probanda specificè cum suis qualitatibus. 19
 Scientia ministrorum Regis ad præsumptionem debet esse eorum, per quos geritur. 2.131.20
 Scientia officialium & ministrorum Regi non nocet. 21
 Scientia Principis præsumpta ei non nocet. 22
 Scriptor, & Scriptura.
 Reipublicæ valde vile libros scribi, & honorari scriptores. 2.302.13
 Doctores qui tenent non posse recusari scriptorem ex suis scriptis. 2.306.20, 21
 Scriptores maximè à bonis Principibus honorati. 1.508.23
 Scribentium laudes ex notandis verbis Caroli Scribanij. ibid.
 Vide *Liber*.
 Scriptura ad contractus quando requiratur. 2. 110.2
 Scriptura regulariter solum requiritur in contractibus ad probationem, non ad substantiam. 2.111.3
 Scriptura qualitas non debet mutare substantiam emptionis, quæ ex se scripturam non requirit. 4
 Scriptura ubi requiritur ad contractum iure regio, sine ea perfectus non censetur, etiam in venditione. 6
 Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars II.

Scriptura vt sit necessaria ad contractum, sufficit de ea conuentionem fieri, licet non adiciatur aliter non valere. 7
 Scripturam videntur requirere contrahentes, quando etiam facta schedula incontinenti post contractum de scriptura conuenerunt. 2. 112.10
 Scripturam requiri vel non ultra contractus naturam, pendet ex voluntate contrahentium. 11
 Vide *Contrahens*.
 Scriptura faciendæ ad valorem contractuum in Senatu regalis Patrimonij. 2.113.17
 Scriptura extra Protocollum fidem non facit. 2. 157.29
 Scriptura cuius registrum non est in potestate Tabellionis, est suspecta de falsitate. ibid.
 Secreta quæ sunt difficile probantur. 2.8.31
 Secundum est relatiuum, & restrictiuum. 1.94.11. & 2.217.16

Seditio.

Seditiones plures ex indigentia ærarij. 1.5.7
 Milites quibus stipendia non soluuntur ad seditionem parati. ibid.
 Seditiones regnorum propter immoderata tributa. 1.61.23
 Seditionibus celeriter occurrendum. 1.472.2
 Seditioni dubitare occurrere pro coniuratione habendum. 1.474.4
 Seditionem non denuntiantes, pœna mortis puniri, praxim esse receptam Italiae, pluribus exemplis probatur. 1.483.55

Senator, & Senatus.

Senatorum togæ apud Hispanos principium. 1.9.30
 Senatores supremi Senatus iustitiæ Castellæ coram Rege caput tegunt, & sedent in consultationibus. 1.46.13
 Senatores regalis Patrimonij Consiliarium titulo à Rege honorati. 1.402.27
 Senatores togati regalis Patrimonij sunt incorporati, & vniti cum Consiliariis Equitibus eius Senatus. 1.403.20
 Imperatores Romani qui maximis honoribus affecerunt Senatores. 2.173.20
 Senatoribus Patrimonij regij solent largitiones à regnis Castellæ fieri de seruitio ordinario. 2. 198.21
 Senatores emeriti petunt largitiones istas, sed immerito. 22
 Senator qui librum scripsit, quomodo possit pro suis scriptis recusari. 2.300.5
 Vide *Iudex*.
 Philippus II, Hispaniarum Rex Senatibus edixit in dubio contra illum iudicari debere. 1. 2.9
 Senatus regalis Patrimonij habet iurisdictionem in causis quæ nomine Regis, & Fiscus intenduntur. 1.36.1
 Fiscus præiudicium causæ quæ possunt continere, pertinent ad Senatum regalis Patrimonij. 3
 Senatus regalis Patrimonij tria sunt tribunalia. 1. 150.15
 Senatus Patrimonij præcipuum tribunal est, Equitum expertium negotiorum, qui cum assensu duorum ex Senatoribus Regalis Consilij Castellæ Patrimonium Regis administrant. 16

Aliud tribunal Senatorum, Togatorum, Iurisprudens, qui causas iustitiæ decidunt. 1. 151.17
 Tertium Calculatorum, ad quos pertinet ut Patrimonij rationes reddantur. 18
 Senatui Patrimonij in processione corporis Christi locus cum Rege designatus, qui non datur Curia Prætoribus. 1.403.22
Sententia.
 Sententiæ iudicium domini vasallorum, quæ Camera domini pœnas applicarunt, reuocantur in Cancellariis, facta applicatione regis Camera. 1.2.6
 Sententia lata in possessorio quod habet admixtam causam proprietatis, non præiudicat petitorio. 1.33.2
 Sententia lata in vno possessorio, non præiudicat alij possessorio ex diuersa causa. 4
 Sententia absolutoria, in qua incidenter actum de dominio, non producit exceptionem rei iudicatæ, si de causa domini postea agatur. 5
 Sententia absolutoria in causa domini non declarat absolutum dominum esse. 6
 Sententia absolutoria lata, quia non probauit actor, non parit exceptionem rei iudicatæ in alio iudicio vbi probari potest. ibid.
 Sententia lata in petitorio, etsi pariat exceptionem rei iudicatæ agenti interdicto Retinendæ, tamen non parit, si in petitorio reus absolutus. 7
 Sententiarum plurium validum argumentum. 1. 183.22
 Sententiæ verba potius ex naturali sensu, quam ciuili accipienda. 1.268.15
 Sententia contra eum suspendi non debet, etiam si dixerit habere illum aliquid quod pro salute Principis diceret. 1.481.47
 Sententia in causa fiscali est nulla, nisi præsentis fiscali detur. 2.31.4
 Sententia lata contra fiscum ex dolo fiscali, non nocet. 5
 Sententia lata contra fiscum ex falsis instrumentis, ex restitutione in integrum rescindenda. 6
 Vide *Restitutio in integrum.*
 Sententia & decretum prout tunc, solum operatur ab absolute iudicij & interlocutoria existimanda. 2.207.23
 Sententia prout nunc, operatur si aliquid noui non eueniat. 24
 Noua causa facit ut sententia prout nunc, non operetur. 2.208.25
 Sententiæ in Senatibus Hispaniæ præferri non possunt, nisi tria suffragia similia concurrant. 2. 302.11
 Sententia ferri debet iuxta allegata & probata, ibid.
 Sententiæ ut dicantur conformes ad executionem, non debent in aliquo differre. 2. 304.16
 Sententiæ conformes ad executionem non dicendæ, eo quod in maiori summa minor inest. 2. 305.17
 Vide *Decretum.*
Seruitia, seruitus, & seruus.
 Seruitia iuxta meritum illorum rependenda. 1. 304.3
 Seruitiorum merita, & donationes quæ excedunt, non remuneratoriæ, sed immensæ iudicandæ, & à Principe factæ non valent. 4

Seruitia & merita non discussa, non debent præmiis condonari. 1.451.1
 Seruitutes negatiuæ non præscribuntur, nisi à tempore prohibitionis. 2.22.25
 Seruitiorum assertio non eximit concessionem à gratuita. 2.60.23
 Seruitia personalia duplicia quando domini à vasallis petere possunt. 2.25.20
 Seruitia alicuius dignitatis censentur realia. 2.253.21
 Seruus in fuga à domino possidetur ad commo- dum, non ad damnum. 1.424.19
 Domino non est datum in seruos ius vitæ necque, sine causa legibus probata. 2.255.3
 Dominos non abuti dominio seruorum publicè interest. 2.259.27
 Seruus adscriptitius vendi non potest sine prædij, cui adscriptus. 2.326.24
Significatio.
 Significatio intelligitur ex mente contrahentis. 2. 211.8
Silentium.
 Silentium non dat titulum. 1.63.31
 Silentium vasallorum quando pro Principe exclaimandum, animos ab eo alienos insinuat. 11
 Silendum non est quod ad tutelam Principis spectat, ex sententia Nicoclei Regis. 1.474.10
Simile.
 Simile quid significet. 2.6.21
 Similis gaudet simili. 1.502.45
 Simon Tadius. 1.375.38
Simonia.
 Simonia, cui similis *Barateria*, probatur testibus singularibus. 1.344.4
Simulatio.
 Simulatio excluditur quando verum debitum ex vna causa conuertitur in aliam. 1.157.53
 Simulationem & fraudem arguere videntur clausulæ insolitæ. 1.324.27
Singularitas.
 Singularitas adimniculatiua non obstat. 1. 347.21
 Singularitas testium in modo sciendi non obstat. 1.348.23
Sissa.
 Sissæ in Lusitania inductæ, multo postquam in Castella gabellæ. 1.67.14
 Sissas in Lusitania nihil differre à nostris gabellis, pluribus probatur. 1.68.19
Sixtus V.
 Plures æmulationes & calumnias in Ordine sustinuit. 2.175.8
Societas, & Socius.
 Societas leonina, vide *Leonina societas.*
 Socius criminis potest esse testis in crimine læsæ Maiestatis. 1.498.26
 Conspiratio non potest fieri sine sociis, ideo examinandi. 27
 Socio criminis non creditur, nisi in criminibus exceptis. 2.146.16
Solarium.
 Solarij ius non rectè probatur ex præscriptione. 1.327.6
 Solarij ius non potest considerari in oppidis quæ multo antea erant incolata, quàm ad dominium percreuissent eius qui intendit solarium. 7
 Solarium

Solarium tributum tempore Iurisconsultorum quid esset. 1.328.10
 Solarium est tributum quod pro solo præstatur. 11
 Solarium dicitur locarium, à loco soli. 1. 329.14
 Solarij ius in territorio non potest considerari quando plures fundi sunt liberi, nec constat à domino liberatos. 16
 Solarij iuris qualitatem aliquam tempore obsole- tam non perimit in totum solarium. 1. 330.23
Solemnitas.
 Solemnitas lapsu temporis præsumitur. 1.60.17
 Solemnitas intrinseca præsumitur, non extrinseca. 2.206.14
Solutio.
 Solutiones annuæ tot habent præstationes, quot anni. 1.109.20
 Solutionis vicem sustinet quidquid datum ex con- uentione contrahentium. 1.157.54
 Solutio non censetur cuius bona sunt impedita ut debitum consequatur. 1.244.7
 Thesaurarius non satisfacit solutione ficta. 1. 266.3
 Fiscus semper censetur esse soluendo, & eius vberior obligatio. 1.268.10
 Publicè interest vitari fraudes in solutione re- galis Patrimonij. 11
 Promissio habetur pro solutione. 12
 Cessio & delegatio habetur pro solutione. ibid.
 Acceptilatio & nouatio habetur pro solutione. ibid.
 Cancellare scripturam pro solutione est. ibid.
 Fraudes plures existerent, si Thesaurario ad- mitterentur solutiones fictæ, & non requi- rerentur veræ. 1.269.17
 Solutio minutæ summæ habet plura incommoda. 1.287.7
 Solui aliud pro alio potest, si nullum creditor damnum patiatur. 1.289.21
 Solui posse aliud pro alio, creditore inuito, ex iusta causa, vel in casu necessitatis. 1.290.23
 Solutio ex iustis causis potest fieri per æquipol- lens. 1.291.28
 Solutio facta ut compensatio, idem operatur quod vera. ibid.
 Soluere videtur qui delegauerit debitorem. 29
 Solutio ad omnem satisfactionem refertur. ibid.
 Solutio vbi mentio fit in dispositione, impletur solutione facta. 30
 Solutio contractu comprehensa ad verosimile re- ferenda. 1.292.33
 Solutio ex qua sequitur idem effectus, potest per æquipollens adimpleri. 1.293.40
 Soluere quando quis sibi debeat. 1.302.45
 Solutio minuta, & partis debiti admittitur ex creditoris consensu. 47
 Solutio cuius valor constans non est, facta non cen- setur. 2.96.3
 Soluens indebitum, iuris errore non recuperat. 2.244.30
 Solar apud Hispanos significatio. 1. 328.13
 Solariæ vasallus dicitur quem dominus recipit, & assignat solum. 1.329.15
 Ioan. Bapt. Larrea Aleg. Fisc. Pars II.

Specialitas, & Specialiter.
 Specialitates duæ in iure non admittendæ. 2.107.42
 Specialiter prouidendum, nisi ita fiat, videtur omiffum. 1.87.18
 Specialiter prouisum attendi non debet, non quod generaliter. 2.211.10
Spoliatus, & Spolium.
 Spoliatus potest coram suo iudice conuenire spo- liantem, etiam si sit alterius fori. 1.203.8
 Spolium factum à Clerico potest restitui per iu- dicem sæcularem. 1.208.38
Sponsalia, Sponsus.
 Sponsalia sufficere ad lucra nuptialia, qui tenuerint. 1.363.41
 Favourabilia admittunt sponsum pro vxorc. 1. 362.40
Sportula, vide Salarium.
Spurius.
 Spurij qui contra legem succedunt in bonis pa- tris, an teneantur ea restituere. 1.339.23
 Spurius qui contra leges obtinet hæreditatem paternam, tenetur restituere venientibus ab in- testato. 1.341.37
 Pontifex an possit legitimare spurium ut succe- dat in bonis temporalibus. 1.415.9
Statuta.
 Publicæ vtilitatis causa permittitur non solum Pontifici, sed etiam Episcopo statuta facere extra canones. 1.16.10
 Statuta quæ post mortem vnius coniugum alteri defert successionem, non procedunt in sponso qui matrimonium non consummauit. 1.359.21
 Statuto fieri non potest, ut vicini cogantur ire ad molendina vniuersitatis, nec possint ire ad mo- lendina priuatorum. 2.23.286
Sterilitas.
 Sterilitas vnius anni in conductione vectigalium debet cum alterius vbertate compensari. 1.119.21. & 1.125.12
Stipendium.
 Stipendia dominorum vasallorum quæ in rediti- bus regis suorum locorum debent consignari, causam præbuerunt ut vectigalia vsurparentur, 1.57.3
Stipulatio.
 Stipulatione habere licere tenetur quis non solum ex suo facto, sed eorum quos prohibere potuit. 1.123.3
 Stipulationes prætoris ad interesse referendæ, quando in eis pœna adiecta. 1.232.13
Stylus.
 Stylus & practica ex rebus iudicatis constituitur. 1.174.27
 Stylus & praxis Senatus obseruari debet. 1.252.20
 Stylus Senatuum obseruandus. 1.277.4
 Stylo & praxi Senatus standum. 2.108.2
 Vide *Praxis.*
Subditus.
 Rex potest cogere subditos belli munera susci- pere. 1.457.31
 Principis maior virtus est nosse subditos. 2.28.12
 Hispaniæ Rex subditorum salutem maximè cu- rat. 2.67.36
 Princeps non habet arbitrium occidendi subditos
 D D d 2

subditos iniuste. 2.55.3
 Dominium in corpore subditorum Principi non concessum. ibid.
Subhastatio, vide Pretium.
Subreptio.
 Subreptio, vel importunitas præsuntur ex praeiudicio tertij. 1.377.50
 Subreptio in partem annullat solum rescriptum. 2.123.4
 Subreptio consideratur non solum quando taceatur quod poterat concessionem impedire, sed etiam quod difficilem concessionem redderet. 2.124.5
 Subreptitia privilegia censentur ab diminutionem iuris alterius. 6
 Subreptio vt excludatur faciendae est relatio de quacunque re minima. 7
 Subreptionem inducit non solum omisso causa finalis, sed etiam impulsiva. 8
 Relatio fieri debet explicitè vt cuitetur subreptio. 9
 Relatio sub inuolucro verborum, & confusa, non tollit subreptionem. 10
 Subreptio vt excludatur, iuris tertij mentio faciendae. 11
 Subreptio etiam reddit si iustum fuerit concessum. 2.125.12
 Subreptio etiam ex ignorantia facti alieni annullat rescriptum. 13
 Subreptio per ignorantiam non vitiat totum rescriptum, vt si fiat per dolum. 14
 Vide *Dolus.*
 Subreptio in totum annullat rescriptum. 16
 Subreptio causatur praecedente prima gratia, quamvis qui obtinuit, in eius executione fuerit negligens. 20
 Subreptio nullam secundam gratiam reddit circa eandem rem. 2.126.21
 Subreptio an interueniat quando in iure non expressa, iudicis arbitrio relinquitur. 23
 Subreptio an per dolum, vel ignorantiam fiat, in dubio iudex arbitrabitur. 24
 Subreptio quamvis non praesumatur, & regulariter probanda ab eo, qui allegat; tamen limitatur si qui allegat, habet pro se iuris praesumptionem. 25
 Subreptitiae concessionem non subsistunt. 1.81.27
Subrogatio, & Subrogatum.
 Subrogatio pecuniae vnus pro alia an possit fieri à Theaurario, vel exactore vectigalium. 2.85.5
 Vide *Theaurarius.*
 Subrogatum fieri debet cum omnibus qualitatibus eius, in cuius locum subrogatur. 2.75.3
 Senatus regalis Patrimonij munus apud nos subrogatur in locum Procuratoris Caesaris. 1.401.13
 Subrogatio cum eisdem qualitatibus faciendae. ibid.
Subscriptio.
 Subscriptio Notarij est instrumenti essentia. 2.143.4
 Est approbatio eius quod instrumento continetur. ibid.
 Vide *Instrumentum.*
 Subscriptio instrumenti debet apponi in eius corpore, non in margine, ne dies varietur. 2.144.5
Substitutus.
 Substitutum qui nominare potest, per se capax esse debet iuris ex quo nominat. 2.106.39
 Substituto obstat vitium auctoris. ibid.
 Substitutus qui seruit in praebenda, est praefectendus proprietario quando fructus vtrique non sufficerent. 2.196.15
 Substitutum dare potest in officio qui per se non potest rem expedire. 2.239.4
 Feudatarij possunt seruire per substitutum, si substitutus nobilis sit.
 Pater pro filio. Equitem militem substituere tenetur, & ad onera munerum filij. 2.240.10
Subtilitas.
 Subtilitas cessat vbi de mente constat. 1.121.31
Successio, & Successor.
 Successione bonorum quando ex clausula generali non excludantur Ecclesiae & Monasteria. 2.105.34
 Taciturnitas & patientia Principis successoribus non nocet. 1.50.30
 Successori qui ex iure proprio succedit, non nocet negligentia antecessoris. 1.109.21
 Successori maioratus non nocet negligentem fuisse possessorem. 22
Summa.
 Summa minor non est in maiori circa individua. 2.305.17
Sumptus.
 Sumptus recuperandi ab eo cui ex impedimento pensio remittitur, sunt qui fiunt in ipsa re. 1.140.29
 Sumptus quos fecit gabelarius pro emendis censibus ad vadimonium conductionis vectigalium, non censentur facti in ipsa re, sed propter fideiussionem ad quam tenetur. ibid.
 Sumptus appellatione veniunt quae fortuito amissa. 1.305.6
Superfluitas, & Superfluum.
 Superfluitas argumentum facile. 1.426.28
 Superfluum vitandum. 1.298.18
 Superfluum non dicitur quod etiam in minimo potest operari. 1.426.28
 Superfluum non dicitur quod etsi nihil operetur, dubitationem tollit. 2.24.35
Superior.
 Superiores debent se conformare subditis. 1.25.16
Supplicatio.
 Fiscalis non potest sine speciali mandato intendere supplicationem secundam, cum poena mille, & quingentarum duplarum auri, quod Procuratores non possunt. 1.54.57
Suspicio.
 Suspicionis causae possunt per coniecturas probari, & sufficient, licet iudex ignoret. 2.299.2
 Suspicionis iusta causa, si iudex animi votum aperuit, etiam per coniecturas. 2.300.6
Syndicatus.
 Syndicatus & visitatio Magistratum à Principe non decernenda ex libellis sine auctore. 2.176.21

T

Tabellio.

Tabellioni soli creditur in rebus pertinentibus ad suum officium, licet soli iudici non credatur. 1.345.9
 Tabellio quando omnino fidem faciat. 1.346.11
 Tabellionis officij qualitates, & qui de eo egunt. 2.38.23
 Tabellionis

Tabellionis officium non possunt exercere Ecclesiastici. 2.101.5
 Tabellio qui fidem ex subscriptione facit, debet facere de personali, non de praeterito. 2.144.5
 Tabellio debet sua manu scribere instrumenta, licet de generis consuetudine admittatur, vt alius scribat à Notario rogatur. 2.157.20
Taberna.
 Taberna pignori supposita omnes merces quae tempore mortis debitoris, cedunt pignoris. 2.87.12
Tacens, Taciturnitas.
 Tacens consentire non videtur in praedicialibus. 2.246.43
 Fallit fauore Reipublicae pupillorum & pia causa. ibid.
 Taciturnitas & patientia Principis successoribus nocet. 1.50.30
 Taciturnitas non prodest vt quis obligetur. 31
Tale.
 Tale proprie non dicitur quod simpliciter non est tale. 2.210.4
 Vide *Donatio.*
Talio.
 Talionis poena quae legibus 12. Tabularum inducta, in desuetudinem abiit. 2.182.17
 Talionis poena in crimine falsitatis legibus Hispanis irrogatur. 18
Taxatio, Taxator.
 Taxatio certa fieri nequit in redditibus fructuum. 1.170.14
 Taxatio est pars sententiae, & pertinet ad actum necessarium. 2.67.18
 Taxatio non inducit rem valere quod taxatur quando fraus interuenit. 2.164.10
 Taxator debet esse omni exceptione maior. 2.165.13
 Taxator legitimus non est qui ex taxatione interesse consequitur. 14
 Taxatio facta à Principibus intercessione delictorum, quos dicimus *Prinados*, suspecta. 2.165.15
Tempus.
 Tempore certo permissum, extra illud prohibebitur. 1.80.22
 Temporis limitatio post illud includit contrariam dispositionem. 1.222.35
 Tempus quando inducit formam. 36
 Tempus adiectum delegationi, procedit etiam in illo, qui in delegatione successit. 2.76.4
 Tempus intelligitur propter locum & rem. ibid.
 Tempus in contractibus regulatur secundum effectum quem respiciunt. ibid.
 Tempus concessum respectu certae causae non currit nisi causa illo prius existat. 5
 Temporis limitatio sicut continet inclusionem eorum quibus conuenit, ita expressam exclusionem eorum quibus non congruit. 2.76.9
 Terentius pro variatione iudiciorum adducitur. 2.304.15
Terminus.
 Termini praefixi prorogatio non tollit qualitates, sed prorogatio est cum eisdem. 1.222.37
 Terminus ad quem, transfunditur in terminum aequiparatum. 2.322.69

Terminorum designatio procedit ex privilegio, praesumptione & praescriptione. 2.18.3
 Terminus designatus contrahentibus ad aliquid faciendum, non incipit currere, nisi postquam factum quod praecedere debebat. 2.76.7
 Termini habitus supponendi. 2.145.34
 Terminus quos Princeps populis assignauit, potest iterum ampliare, vel restringere. 2.216.8
 Vide *Princeps.*
 Rex debet dare iudices ad inquirendum de occupatione terminorum. 2.22.13
 Regis proprium est terminorum assignatio. 2.223.15
 Princeps ex suprema potestate habet dominium generale in terminis sui Regni. 2.224.22
 Praxis Hispaniae, vt denuntietur possessoribus terminorum publicorum exhibeant titulos, quos à Regibus habent, alia non exhibitis Regi applicantur. 2.224.22
 Iurisdictio terminorum multum differt ab eorum dominio. 2.225.28
Terra.
 Terra praesumuntur oppidi in cuius territorio sunt. 1.327.8
Territorium.
 Territorij maioris partis qualitas eandem facit praesumi in parte. 1.329.20
 Territorium probatur ex iurisdictionis exercitio. ibid.
 Territorij dominus nec per indirectum potest furnis & molendinis vasallorum praedictum facere. 2.23.27
Tertia.
 in Tertiarum causa solent intendere exempti declinatoriam à iurisdictione regalis Patrimonij. 1.202.1
 Senatus regalis Patrimonij cognoscit de Tertiis contra exemptores, & Ecclesiasticos, non obstante declinatoria. 2
 Tertiae & alia quae Principibus Senatoribus conceduntur, sunt temporales, si non habent connexionem cum Ecclesia. 3
 Tertiae postquam incorporatae regio Patrimonio, non pertinent ad cognitionem iudicij Ecclesiastici, sed saecularis, cui pertinet administratio Patrimonij regij. 5
 Princeps in Tertiarum recuperatione cum habeat concessionem Pontificum, & immemorabilem praescriptionem, pro se non considerandus actor, sed reus. 1.203.7
 Tertiarum recuperatio non respicit exactionem personalem, vt coram Ecclesiastico sit tractanda, sed ius Regale vt ex decimis Tertiae deducantur. 11
 Iudices regij debent cognoscere de Tertiis, quamvis Rex donauerit Ecclesiae, vel ei administrandas relinquat. 1.205.15
 Tertiarum causae an deductae à decimis, est questio de facto. 1.206.24
 Tertias qui à Principe habet, potest conuenire Ecclesiasticos pro eis coram iudice fiscali. 26
 Clericus quando tenetur ex re profana ad Tributa soluenda coram iudice fiscali potest conueniri. 1.208.37
 Reges Hispaniae pro bello prosequendo contra Mauros, Tertias decimarum à Pontificibus obtinuerunt. 1.210.4
 D D d 3 Exemptus

Index Rerum,

- Exemptus à decimis, non eximitur à Tertis antea concessis pluribus. 1.425.25
 Regalis Patrimonij Senatus decretis firmatum. ibid.
Tertie licet Ecclesiasticæ sint antequam à Pontifice laicis concessæ, postea temporales creduntur, & vendi possunt. 2.82.9
Tertie à Pontificibus concessæ Regibus Hispaniæ, & aliis dominis laicis, rectè procedunt. 2.320.4
 Tertiarum concessio quasi regalis patrimonij iudicatur, vt in Senatu patrimonij cognoscatur. 2.321.5
 Vide *Decima*.
Tertius.
 Tertius qui se opponit executioni, admittendus. 2.69.1
 Sententiarum trium conformium tertius potest impedire executionem. 2.70.2
 Tertius coadiuuans debet assumere iudicium in eodem statu, in quo se opponit. 3
 Minor tertius, qui se opponit liti, potest restitutionem intendere. 6
 Tertij excludentes admittuntur in via executiua. 2.72.18
 Tertius coadiuuans debet regulari, vt reus principalis. 2.73.20
 Tertius qui malitiosè opponitur executioni, non admittendus. 21
 Tertius potest liti assistere, ne collusio fiat. 2.74.22
 Tertij variis modis opponuntur. 23
Testator.
 Testatoris voluntas colligitur ex inferioribus verbis testamenti. 2.47.14
Testimonium.
 Testimonium inimici repellendum. 1.340.37
 Testimonium sollicitatori improbandum. 1.351.39
 Sollicitatores qui à testimonio repelluntur, sunt qui possunt ad causam affectum habere, & qui pro solario sollicitant, vt Procurator & Aduocatus. 1.352.44
Testis.
 Testes esse bonæ famæ debet probari vt lex requirit habere eam qualitatem. 1.218.15
 Testis domesticus, vel qui agit de se exonerando, non est idoneus. 1.307.22
 Testi deponenti quod ipsi videtur, fides non adhibenda. 1.308.23
 Testi vnico quando creditur in rebus sui officij. 1.345.10
 Testi vnico deponenti de facto proprio, qui non habet interesse in causa, credendum. 1.346.14
 Testes singulares non dicuntur qui possint coniungi. 1.348.22
 Testes singulares vt probent corruptelam iudicis, debent esse bonæ famæ. 25
 Testes fisci in syndicatu & visitatione debent probari esse omni exceptione maiores. 1.349.26
 Testes debere probari esse omni exceptione maiores contra officialem pro quo præsumitur. 27
 Præsumptiones debent concurrere cum testibus singularibus. 29
 Testes familiares eius qui inimicus, non probant. 1.350.38
 Testis qui est particeps criminis, & agit de se exonerando, est suspectus. ibid.
 Testes singulares de diuersis actibus probare corruptelam iudicis, multo magis procedit in eodem actu, si de diuersis circumstantiis deponant. 1.351.40
 Inimicitia affectata non repellit testem. 42
 Inimicitia grauis, & qualis esse debeat ad testem repellendum. ibid.
 Testis familiaris non dicitur vt repellatur à testimonio, qui sine salario seruit. 1.352.43
 Testis declaratio extraiudicialis non detrahit fidem testimonio iudiciali. 45
 Testibus deponentibus de mala fama, aliis de bono, potius creditur eis, qui de bono deponunt. 46
 Testis vt reprobetur ex mala forma, non sufficit à genere probare malam, nisi casus exprimat & ratio. 47
 Officiales testes magis idonei cum de pertinentibus ad officium deponunt. 1.410.11
 Testes non dicuntur singulares respectu actus, sed respectu finis. 2.20.12
 Testibus potest iudex non credere, ex iustis causis. 2.83.14
 Testis vt capax testimonij ferendi, debet habere quatuor debem annos. 2.137.5
 Testis qui deponit non recordari interfuisse instrumento, non probat. 2.144.6
 Testis vnus illis qui requiruntur in instrumento, defectus, illum relinquit sine solemnitate necessaria. ibid.
 Testis primo dicto si variauerit, semper standum. 7
 Testis primo dicto standum, procedit etiam si fuerit in causa summaria, secundum in plenaria. 8
 Testi aliter in secundo, quam in primo dicto deponenti, ex aliquorum sententia neutri dicto credendum. 9
 Testis qui se offert examini, suspectus est de fide. 2.150.37
 Testibus variis & contrariis non credendum. 2.158.33
 Testium dicta contraria ad concordiam reducenda. 34
 Testium varietas in tempore non potest ad concordiam reduci. ibid.
 Testes quos dicimus de bono, quando obligati censeantur. 2.246.43
Theodorici Regis sententia de fiscalibus. 1.8.21
Thesaurarius, & Thesaurus.
 Thesaurarius non solutione ficta. 1.266.3
 Thesaurarius licet possit lucrari ex pecunia Principis, non tamen in danum ipsius Principis. 1.302.41
 Thesaurarij officium pertinet ad custodiendam pecuniam Principis quasi depositarius. 2.85.1
 Thesaurarij debent probare pecuniam quæ diminuta processisse ex vectigalibus, vt Principi tribuatur periculum diminutionis. 2.83.3
 Thesaurarius, qui satisfactionem dedit pro pecunia, an possit ea vti. 2.83.6
 Thesaurarius

& Verborum.

- Thesaurarius exactor** vectigalium, vel depositarius, qui vitur pecunia, eius periculum sustinebit. 2.86.8
Thesaurarius qui accepto cambio pecuniam in alio soluendam, vel transportandam recepit, periculum subire debet. 2.87.14
Thesaurarius ad quem pertinet periculum pecuniæ, eius debet consequi lucrum. 2.88.15
Thesauri verba pro varietate iudicandi referuntur. 2.304.15
Tiberius Imp. 2.182.20
Titulati.
 Titulati sunt de consilio Regis Hispani, licet hodie non habeant exercitium. 1.44.4
 Titulati omnes antiquitus in Castella coram Rege caput cooperiebant. 5
 Titulati Lusitani, cum à Castella illud Regnum processerit, huic morem retinent. ibid.
 Titulati hodie in Castella non cooperiunt coram Rege caput, nisi solum excellentiores, quos dicimus Magnates. ibid.
 Carolo V, in coronatione Imperij omnes Titulati Hispaniæ nudato capite interfuerunt. 1.45.7
 Carolus V, post coronationem Imperij noluit omnes Titulatos Hispaniæ coram eo caput tegere, sed hunc honorem solum maioribus concessit. 8
Titulus.
 Titulum extendens, & ultra illum possidens nullum ius acquirit. 1.62.29
 Silentium non dat titulum. 1.63.31
 Titulo & permissione possidere sunt contraria. ibid.
 Titulus iniustus cum declaratur, reducitur causa ad non titulum, & fructus restituendi. 1.181.6
 Titulo nullo reddito, omnes tituli effectus cessant. 7
 Titulo annullato, ex legis resistentia, omnes illius effectus cessant. 1.182.9
 Titulum reduci ad non titulum, facit restituendos fructus tam extantes, quam qui non extant. 11
 Titulus interpretandus ex obseruantia subsequuta. 1.84.4
 Possessio præsens non releuat ab onere exhibendi titulum quando agitur de re quæ sine titulo obtineri non potest. 1.90.36
 Titulus eius qui vendidit, dat essentiam contractui. 1.94.8
 Extra Titulum non prodest possessio. 10
 Titulus destruit possessionem ultra illum. 1.96.19
 Titulum primæuum, & non alium esse præsumitur. 20
 Titulus influit in possessionem sequentem. 1.210.3
 Titulum excedere in mala fide constituit. 2.218.22
 Titulus exhiberi non debet ab eo qui sola præscriptione immemoriali fundatur. ibid.
 Titulus iniustus non potest consuli ab Aduocato vt occulterur. 23
 Titulum adicere in venditione vt causam vendendi, nullam reddit venditionem titulo deficiente. 1.312.14
 Titulum adici demonstrationis, vel restitutionis causa, differunt. 15
 Titulus anterior causat nullitatem tituli posterioris contrarij. 1.376.41
 Titulus secundus, non facta mentione de primo contrario nullus est. 46
 Titulus posterior à priori debet formari. 1.381.79
 Tituli valor non consideratur ex tempore futuro, sed ex præsentis. 83
 Titulus non potest impugnari, vel destrui per interpretationem. 2.8.34
 Titulus ad præscriptionem debet esse coloratus, & qui procedit ab habente potestatem concedendi. 2.11.3
 Titulus legitimus est in quo extrinsecè adest concessio eius de quo agitur, quamuis intrinsecè non valeat. 4
 Confirmatio in forma communi, quamuis non valeret, præstat titulum præscribendi. 2.12.6
 Vide *Præscriptio*.
 Titulus posterior ex priori informatur. 2.14.17
 Titulus posterior qui influit in præcedentem, interrumpt antiquam possessionem, & mutationis causam. ibid.
 Titulus superueniens mutat causam possidendi. 18
 Titulum suæ possessionis nemo exhibere cogitur, nisi intendat ius in re aliena, vel contra eum sit iuris præsumptio. 2.28.4
 Commendarum Indiarum tituli debent exhiberi cum à fisco peterentur. ibid.
 Titulorum pluralitas non præsumenda. 2.42.4
 Titulo qui intendit possidere, ex iure proprio possessionem allegat. 2.108.1
Toga.
 Toga antiquitus & hodie fiscalibus concessa. 1.29.29
 Togæ Senatorum apud Hispanos principium. 30
 Togæ authoritas apud antiquos. 1.10.31
Toribius Galindus. 2.172.16
Torreblanca impugnatur. 2.280.7
Totum.
 Totum qui petit, & postea partem ex eodem iure, exceptione rei iudicatæ repellendus. 1.607.8
Transactio.
 Transactio ex inopinato euentu rescindi potest. 1.239.14
 Transactio procedit aliquo dato retento, promissio. 2.159.5
 Transactio procedere potest in crimine falsi, in quo ex qualitate commissi potest mortis pena irrogari. 2.160.12
 Transactio non impleta agitur ad implemen-tum. 1.192.3,24
 Transactio non rescinditur ex conditione causa non sequuta. ibid.
 Transactio de iure fiscali facta, si non implet promissum, transigens fiscus potest iudicium transactum prosequi. 7
 Transactio

Transactionis commodo priuandus qui non impleuit promissum. 1.193.8
 Transactio habet conditionem si promissum impleatur, aliter valere non videtur. 9
 Transactio est contractus vltro citroque obligatorius, & in eo aequalitas seruanda. 13
 Transactio non est nisi re dubia. 16
 Transactio non impleta sine dubio rescindi oportet quando omne ius non implentis ex transactione resultat. 1.195.17
 Transactionis causa non secuta, conditio concedenda. 19
 Transactionem rescindendam ex defectu implementi qui tenuerint. 21
 Transactioni contrahere videtur qui non soluit in tempore. 22
 Transactionis vis respicit implementum eius quod pro eo datum. 23
 Transactio an effectum habeat sine scriptura, vel promissione ex solo pacto nudo. 1.196.27
 Actio extincta transactione, potest suscitari si non impleatur transactio. 28
 Transactionem impugnare non posse eum qui partem eius quod promissum recepit, debet ab eo quod est rescindi ex defectu implementi. 33
 Transactio & datio in solutum differunt. 1.198.36
 Transactione nouari obligationem accipiendam si eius conuentiones impleantur. 38
 Transactione qui reliquit colligari id de quo iudicium erat, de cuiusione non tenetur. 1.199.41
 Transactio an praestet nouum titulum. *ibid.*
 Transactio rescindenda quando aliter succurri non potest fisco. 42
 Transactionis differentia quando solum receditur à lite, & nullum ius ex ea nouum tribuitur, vel cum transactione ius de nouo datur. 43
 Transactio ex metu litis rectè procedit. 1.200.44
 Transactio non rescindenda, sed ex illa ad implementum agendum, quando firmata fuit stipulatione, vel cautione amplius non peti. 45

Transmissibile.

 Transmissibile quod est ad hæredes, quando iudicetur cessibile. 20.6
 Tribonianus defenditur à calumnia. 1.267.6

Tributum.

 Tributa necessaria vt Respublica sustineatur. 1.4.4
 Tributa iusta non respiciunt donationem Principi factam, sed debitum. 5
 Nero Imp. prohibitus à Senatu tributa remittere. 1.5.6
 Tributa reducenda ad aequalitatem ex varietate temporum. 1.17.18
 Tributa in Castella sine consensu Regni imponi non possunt. 1.52.43
 Seditiones regnorum propter immoderata tributa. 1.61.23
 Regna plura extincta, quæ tributorum nimio onere ruerunt. 24
 Tributum vicesimæ apud antiquos. 1.64.34
 Conductor qui recipit Tributa post protestationem, ab ea recedit. 1.132.14
 Tributa Principi debita. 1.292.36
 Tributum soli debet solui ab Ecclesia quando ad eam prædium peruenit. 1.329.17
 Tributis regiis administrandis viri excellentiores præponebantur. 1.400.10
 Cancellarium maiorem præcedebat qui tributis præpositus. *ibid.*
 Tributa noua tempore necessitatis imponere Princeps potest, nec consideratur tertij præiudicium. 1.415.8
 Tributa & vectigalia ad publicam vtilitatem pertinent. 1.428.1
 Subditi pro regimine & defensione Principi debent tributa. 2
 Regis maior potestas in tributis imponendis, quàm Imperatoris. 3
 Iure diuino Regibus debentur tributa. 4
 Tributa iusta debentur Principibus de iure diuino. 6
 Tributorum maior ratio defectus reddituum Regalium. 7
 Necessitas defensionis & Reipublicæ conseruandæ maxima & iusta causa tributorum. 8
 Tributa ex consensu subditorum imponi Politici aspernantur. 1.429.10
 Rebelliones plures ex immoderatis tributis. 1.430.12
 Regibus valde vtile, tributa ex subditorum consensu & suffragio percipere. 13
 Retentioni tributorum congruit ex subditorum consensu ea decerni. 14
 Princeps tributa cessante causa, ex qua imposta iniuste exigit. *ibid.*
 Tributa Principi debentur, cum necessitas vrget. 1.431.15
 Tributa, vt alimenta principatus, non possunt denegari Principi, etsi sua culpa ad necessitatem deuenierit. 17
 Tributorum ratio, quia publica, communi vtilitati præferenda. 18
 Tributa quando iuste petuntur, debita potius Principi, non donata censenda. 1.432.22
 Tributum debet esse iuxta facultates subditorum. 23
 Publicus status in totum periret sine tributis. 1.433.36
 Princeps antequam præter ordinaria ad noua tributa imponenda deueniat, debet proprium expendere patrimonium. 27
 Princeps ad faciliorem exactionem in fructibus tributa percipiat non semper in pecunia. 1.434.30
 Tributa ex operis subditorum faciliora. 31
 Vide *Vectigal.*
 Tributorum iustitia ex Principis assertione pendet. 1.436.6
 Tributa gratè compensantur cum pace. 1.441.18
 Tributis Gallia valde oppressa. 18
 Tributa indici pro vicino teste exterminando. 22
 Necessitas probabilis sufficit ad iustitiam tributorum. 1.442.24
 Hispani semper Regi offerunt tributa libeter. 27
 Præsumptio pro Principe in tributorum iustitia est iuris, & de iure quæ non admittit probationem in contrarium. 1.443.28
 Tributa imponi posse pro conseruandis principibus extra Hispaniam pluribus fulcitur. *ibid.*
 Tributa

Tributa noua quando ratione belli possunt iuste imponi. 1.448.19
 Tributa sunt necessaria ad imperium sustinendum. 2.77.14
 Tributa regia, vide *Regalia.*

Trivemes.

 Trivemium pœna nostris legibus Hispanis morti similis. 1.475.17

Turbatio.

 Turbationes regnorum Castellæ, & bella in causa fuerunt vt vectigalia vsurparentur à Magnatibus. 1.57.2
 Turbationes plures Henrici IV. Regis Hispaniæ exortæ. 1.76.1
 Turbatio rei interrogati est indicium ad torturam. 1.488.79

Tutela.

 Tutelæ iudicium connexum quod dicitur. 2.34.1
 Tutela est munus publicum auctoritate, sed vtilitate priuatum. 2.243.26
 Est munus ciuile, & rem pupilli saluam respicit. 2.245.34
 Tutelæ testamentariæ & datiuæ differentia. 35

Tutor.

 Tutor occultans aliquid ex bonis pupillaribus, in duplum, & expensas condemnatur. 1.278.5
 Tutores non esse possunt Regulares & Ecclesiastici. 2.100.3

Tyrannus.

 Princeps potest iubere à quocunque occidi tyrannum. 2.273.8
 Brutus & Cassius laudantur à Cicerone, quia occiderunt Iulium Cæsarem, qui primus libertatem Romanorum oppressit. *ibid.*
 Rex legitimus, etiamsi tyrannicè dominetur, & gubernet, non potest à subditis occidi. 2.274.9
 Tyrannus potest occidi à quocunque priuato, vt ministro publicæ potestatis. 10
 Tyrannus potest à quocunque occidi, & Princeps potest iubere & permittere occidere. 2.295.51
 Rex legitimus etsi tyrannicè gubernet, non potest à subditis occidi. 53
 Dux Verganze Tyrannus Lusitaniæ, & ipse pater, & auus homagium fidelitatis Regi Castellæ Philippo IV. exhibuerunt, & à quocunque vasallo Regis nostri, vt à ministro publicæ potestatis, occidi potest. 2.296.54

V

Vadimonium.

 Vadimonium, quod dicitur *resguardo*, sollet Rex negotiatoribus dare. 1.295.1
 Valor, vide *Res.*

Vasallus.

 Vasallorum domini improprie fiscum habent. 1.2.5
 Non possunt facere confiscationum bonorum. 6
 Sententiæ iudicum domini vasallorum, quæ Camera domini pœnas applicauerunt, reuocantur in Cancellariis, facta applicatione re Ioan. Bapt. Larrea Alleg. Fisc. Pars II.
 giæ Camera. *ibid.*
 Camera domini vasallorum non gaudet priuilegio fisci. *ibid.*
 Vasallorum dominus præsumitur iniuste vsurpare vectigalia. 1.95.12
 Vasallus si commiserit delictum, ex quo feudum amittatur, & dominus delictum remiserit, non antiquum & paternum feudum, sed nouum feudum c ensendum. 1.153.31
 Vasalli inuiti non debent à dominio Regis alienari. 1.320.6
 Vasalli dominorum quodammodo iugo seruitutis subiacent. 7
 Regis dominium non mutari vasallorum maxime interest. 1.321.8
 Vasalli solariegui, dicuntur qui in domini solo domum fecerunt. 1.326.4
 Vasalli solarij, vel emphyteuticarij non possunt bona alienare. *ibid.*
 Vasalli emphyteuticarij non amittunt ex delictis bona emphyteusis. *ibid.*
 Rex in vasallis solarij, vel emphyteusis nullum ius habet, nisi monetæ. 1.327.5
 Vasalli solariegui, & hominum de Mausata differentia. 9
 Vasallus solarieguus quis nostris legibus dicatur. 1.328.12
 Vasallorum dominus non potest prohibere incolatum. 1.329.15
 Vasalli solarij non possunt vendere prædia sine licentia domini. 1.330.23
 Vasallus quando teneatur ad bellum dominum sequi, plures egerunt. 1.444.1
 Inter vasallum feudalem, & iurisdictionis distinctiones Doctorum. 1.445.2
 Vasalli quod facere debeant cum domino, conclusionibus explicatur. 3
 Vasallus qui à Rege habet stipendium, iurisdictionem, vel donationem, ad bellum debet Regem sequi. 4
 Vasallus feudalis suis expensis cum domino ad bellum ire tenetur. *ibid.*
 Vasallus qui promisit, vel iurauit auxilium, dominum ad bellum sequi debet. *ibid.*
 Vasallus iurisdictionis non tenetur regulariter suis expensis militare. 5
 Vasallus iurisdictionis tenetur militare suis expensis, cum modicæ fuerint, & breuis temporis. *ibid.*
 Vasalli omnes tenentur suis expensis succurrere Patriæ, vel Castellæ, quando inuaderetur ab hostibus. *ibid.*
 Vasalli, quando Princeps non habet vnde stipendia soluat, debent, qui diuites, pro communi defensione suis expensis militare. 1.446.6
 Princeps prius debet excutere proprium Patrimonium & crumenam, quàm cogat vasallos suis expensis militare. 9
 Vasalli cogi possunt à Principe iure subiectionis, ad militiam ire. 10
 Vasalli feudales, vel qui apud nos debent lanzas, debent suis expensis militare, etiamsi Princeps possit stipendia soluere. 11
 Vasalli debent Regibus obedire. 1.452.5
 Rex potest cogere vasallos vt munera accipiant. 1.456.30
 Rex qui pro seruitiis stipendia dedit vasallo, nec antidotali obligatione pro seruitiis tenetur. 1.458.38

E E e Vasalli

Index Rerum,

Vasalli scientia in eo quod est contra dominum, nocet vasallo si non denuntiat. 1.479.3
 Vasallos Principis emens contra illorum voluntatem, est in peccato. 2.202.7
 Vasallorum domini sua in iurisdictione habebantur vt Prætores perpetui, & Præsides in suis Prouincijs Romanorum tempore. 2.221.1
 Vide *Præses*,
 Domini vasallorum in sua iurisdictione nihil donare possunt de bonis communibus sine Regis facultate. 4
 Vide *Partus, & Iurisdictione*.
 Vasallorum domini in Castella plures condemnati ne primam instantiam adimant, iudicibus à populo electis. 2.27.7
 Vasalli debent Regem comitari, quando assistit in expeditione bellica. 2.238.1
 Vide *Res*.
 Vasalli debent suis expensis Regem ad bellum sequi, vbi tumultus, seditiones, aut rebellio in Regno. 2.239.2
 Vide *Mulieres*.
 Princeps potest cogere vasallos periculo mortis in bello exponere pro defensione patriæ. 2.256.11
 Principes adeo credebantur domini vitæ vasallorum, vt ab illis consequi solebant licentiam se occidendi. 2.258.19

Vectigal.

Vide *Gabella, Solarium, & Tributum*.
 Princeps habet pro se præsumptionem vt recuperet vectigalia. 1.28.2
 Vectigalia ad publicam vtilitatem pertinent. 1.29.10
 Mora in recuperandis vectigalibus non ferenda. *ibid.*
 Fiscus solus habet pro se præsumptionem in vectigalibus. 1.30.13
 Præsumptione iuris suffragante poterit fiscus lite pendente de vectigalibus, eis vti. *ibid.*
 Magnates sine priuilegio ex permissione non possunt detinere vectigalia. 1.48.20
 Magnates debent magis curare ne vsurpentur Regis vectigalia, quia iurant ea defendere. 22
 Permissionem vt Magnates perciperent Regis, vectigalia reuocarunt Reges Catholici. 23
 Carolus V. & Philippus II. eandem permissionis reuocationem fecerunt. 24
 Reges nostri cum Hispania turbata potuerunt dissimulare cum Magnatibus vt detinerent vectigalia. 1.49.25
 Princeps tenetur sub pœna peccati recuperare vectigalia, quæ iniuste vsurpata à subditis. 1.50.34
 Rex non potest imponere noua vectigalia, nisi quando suum patrimonium non sufficit. 35
 Rex in foro cõscientiæ tenetur recuperare vectigalia ab iniustis detentatoribus. 1.51.36
 Regina Catholica Isabella testamento clausulam apposuit, vt ad Patrimonium regium redigerentur vectigalia. *ibid.*
 Decretum regium pro recuperandis vectigalibus. 37
 Magnates non possunt ad detinenda vectigalia iniuari Regis decreto. 38

Fiscalis ex generali muneris mandato sine speciali, instituit iudicia de vectigalibus. 1.52.46
 Priuilegium non valet in vectigalibus, nisi cum solemnitatibus legum Hispaniæ. 1.53.51
 Vectigalia regia non solum detinentur à Magnatibus ex permissione, sed ex iniustis causis, Regibus ignorantibus. 52
 Præscriptionem immemoriam non procedere in vectigalibus, & etiam completam, nostris legibus improbat. 1.55.63
 Vectigalia vsurpata Rege ignorante. 1.57.1
 Turbationes regnorum Castellæ, & bella in causa fuerunt vt vectigalia vsurparentur à Magnatibus. 2
 Stipendia dominorum vasallorum causam præbuerunt vt vectigalia vsurparentur. 3
 Iurisdictionis concessio cum iuribus regalibus causa fuit, vt vsurparentur vectigalia. 4
 Vectigalia intendunt Magnates cum iurisdictione transferenda. 1.58.6
 Permissio & tolerantia probanda à Magnatibus, si illa velint defendere vectigalia quæ possident. 10
 Præsumptio iuris est pro fisco in vectigalibus. 1.59.11
 Vectigalia non debent permittere Magistratus à dominis vasallorum detineri. 1.61.21
 Principes leniter se habeant in exigendis vectigalibus. 25
 Vectigalis noui iustitia in necessitate, ex qua imponitur. 1.62.27
 Regalium iurium concessio non veniunt vectigalia nisi exprimentur. 1.64.32
 Possessio in vectigalibus non extendenda. 33
 Dolus non debet prodesse ad obtinenda vectigalia. 34
 Vectigalium permissio de vno ad alium non transit. 35
 Vectigalia non veniunt in concessione, etiam concessis Regalibus. 1.66.8
 Vectigalia non percipiet ille, cui ius regale concessum. 9
 Ius colligendi vectigalia, & iurisdictione differunt. 1.67.12
 Vectigalibus concessis non potest fieri exactio, nisi eo modo, quo tempore concessiois fiebat. 1.68.18
 Vectigalia pertinent ad vtilitatem publicam. 1.72.8
 Vectigalia remissa, vel imposita habitantibus in certo loco per annum non currit tempus, nisi postquam aliquis venerit ad habitandum. 2.76.5
 Priuilegia exemptionis vectigalium odiosa, & restringenda. 1.80.23
 Vectigalia publica non concedenda priuatis. *ibid.*
 Vectigalia an comprehendat donatio facta à Principe territorij cum omni iure, personæ illustri. 1.84.2
 ex Vectigalium perceptione probatur iurisdictione. 1.85.8
 Vectigalia non comprehenduntur sub concessione iurisdictionis. 9
 Vectigalia fiunt de Regalibus, & reseruata in signum supremæ potestatis quibuscumque verbis generalibus concessa non videntur. *ibid.*
 Vectigalia

& Verborum.

Vectigalia non videntur concedi iurisdictione concessa. 11
 Vectigalia non coherent iurisdictioni. *ibid.*
 Vectigalia nulla generali concessione veniunt. 1.87.17
 Vectigalia non possunt extendere, nec intendere priuati, sed solum lex. 20
 Vectigalia non debent solui alij quàm Principi, nec priuati à solutione eximi. 1.88.22
 Vectigal colligendi ius non venit in cessione territorij. 26
 Vectigalia non potest percipere priuatus. 1.93.1
 Vectigalia nulla præscriptione, etiam immemorabili acquiri. 1.96.18
 in Vectigalibus an procedat l. 2. tit. 15. lib. 4. Recop. post eam adquirendis, vel in iam præscriptione adquisitis. 1.97.2
 in Vectigalibus adquirendis vtrum Principis scientia necessaria. 1.98.5, 28
 Vectigalia regia ex sua natura in præscriptibilia. 7
 in Vectigalibus rectè improbat à Principe præscriptio immemorialis. 1.99.8
 in Vectigalibus reprobat præscriptio iam causata & completa. 9
 in vectigalibus præscriptio rectè prohibet, & cur. 1.101.18
 Vectigalia summario iudicio sunt fisco restituenta. 1.101.20
 in Vectigalibus possessio sine Regis concessione improbat. 1.102.21
 Vectigalia recuperare Regem, iustissimum est. 1.104.34
 Vectigalium conductio non respicit fructus, sed ius colligendi, & spem. 1.116.7
 Conductionem vectigalium non respicere fructus, sed spem illorum, qui tenuerint. 8
 Locationis vectigalium natura respicit spem, & dubium euentum. 1.117.12
 Vectigalium causa & augmentum respicit publicam vtilitatem. 1.118.18
 Vectigalia percipiendi ius & spes, continetur in eorum conductione. 1.119.20
 Sterilitas vnus anni in conductione vectigalium debet cum alterius vbertate compensari. 21
 Mercium, ex quibus percipiuntur vectigalia, commercio sublato, pensionis faciendæ remissio. 22
 Commercio sublato, substantia & anima vectigalium extinguitur. 1.120.23
 Publicani apud Romanos ad relationem valoris vectigalium tenebantur, & apud nos etiam obseruatur. 1.125.11
 Princeps non videtur detrahare locationi vectigalium ex eis quæ pro regio munere fecerit, vel statuerit. 1.126.16
 Conductio vectigalium Regis fit cum renuntiatione omnium casuum fortuitorum, qui excogitari possint, vel non. 1.130.1
 Vectigalium conductioni naturale est vt Princeps ad interesse impedimenti non teneatur. 1.139.25
 Vectigalium conductorum magnæ fraudes, quæ sedulo discutiendæ. 1.142.36
 Vectigalia non possunt acquiri præscriptione. 1.191.1

Prohibentur Clerici esse conductores vectigalium. 1.207.31
 Nobilis potest carcerari, non obstante immunitate, pro exactio vectigalium. *ibid.*
 Vectigalium exactio respicit publicam vtilitatem. 1.208.36
 in Conductione vectigalium fideiussorem esse idoneum debet probari. 1.218.13
 Satisfactio in conductione vectigalium dari debet coram Tabellione maiori reddituum Regalium. 1.220.23
 Vectigalium solutio vt secuta sit spectat ad ius publicum. 1.221.29
 Præmium, id est, *prometido*, vt lucretur in conductione vectigalium, debet conductor habere facultatem exigendi à Senatu quæ dicitur, *rendimiento*. 30
 Vectigalium augmentum à Principe factum, vt ius nouum regulatur. 1.225.5
 Conductio limitata vectigalium non recipit augmentum. 1.229.22
 Successio generalis vectigalium potest recipere augmentum, non verò limitata. 23
 Venditio vectigalis sub certa forma, non potest emptor, vel conductor excedere. 24
 Vectigal in re in qua non erat de nouo inductum, non potest dici augmentum, vt cedat locationi. 26
 Princeps si diminuerit vectigalia, debet pro rata facere remissionem gabellario. 27
 Vectigal vnus pro centum apud Athenienses impositum. 1.230.1
 Vectigalia in aliquibus mercibus augeri, potius minuit earum redditus, quia ex maiori pretio non venduntur. 1.231.10
 Vectigalia augere, vel minuere est Regalium. 2.232.17
 Vectigalia quæ ob publicam vtilitatem conceduntur, non possunt à Principe donari priuato. 1.236.35
 Fisco non imputandum ex casu fortuito quod prouenit conductori vectigalium. 1.237.1
 Clericus an aliquis si dubitetur ad exemptionem vectigalium, potest de facto Clericatus cognoscere sæculari. 1.406.6
 Rex in Hispania sine consensu Comitiorum generalium non imponit noua vectigalia. 1.414.3
 Vectigal in epistolarum mercede imponi potest sine consensu regni iuxta huius casus speciem. 4
 Vectigalia quæ post conductionem eorum imponuntur, non pertinent ad conductionem. 1.416.13
 Augmentum vectigalium debet Principi applicari. 14
 Fiscus emptores solunt vectigalia, licet fiscus immunis sit. 1.418.6
 Exemptio quæ datur Ecclesiasticis non soluendi vectigalia, & à solutione decimarum, personalis est, non realis. 1.419.14
 Clericus licet non comprehendatur legibus vectigalium, tamen rectè potest comprehendi emptor laicus, qui à clerico emit. 1.420.21
 Hispaniæ Reges non imponunt noua vectigalia, nisi ex consensu regni subditorum. 1.429.9
 Principes boni potius sua expendere debent, quàm noua vectigalia imponere. 1.433.27

E. E. c. 2. Princeps

Index Rerum,

Princeps qui non potest aliter statum sustinere, noua vectigalia imponere potest. 1.434.28
 Princeps potest noua vectigalia imponere, quando non potest bellum excusare, & non habet vnde soluat stipendia. 1.439.9
 Opinio probabilis sufficit ad noua vectigalia. 10
 Vectigalia noua possunt institui pro pace publica. 1.440.15
 Titulus quem supponit immemorialis, non prodest ad vectigalia adquirenda, quæ ad ea requiritur titulus expressus cum qualitatibus à iure requisitis. 2.15.27
 Vectigalia cum Regi soluuntur, exigunt ab vno, vel alio populo, Regem non lædit. 2.21.16
 Vectigalium venditione à Principe facta, admittit vicinos ad retractum, vt in iurisdictione. 2.202.6
Venditio.
 Princeps qui in vendendo excedit pretium à se taxatum, tenetur ad restitutionem. 1.24.19
 Venditum quid sit, in dubio colligendum ex pretij quantitate. 1.84.3
 Venditione non comprehenduntur quæ non sunt de natura rei venditæ. 1.88.23
 Venditio facta cum pertinentiis accipienda de illis quæ sunt ex natura rei, non alterius qualitatis. 1.93.5
 Venditio non habet effectum antequam constet quid venditum. 6
 Venditio noua fit cum is qui censum, id est, *iuvo*, habet in vectigalibus ex clausula nouæ venditionis, quæ inserta in omnibus priuilegiis petit consumi, & alteri de nouo consignari. 1.149.4
 Venditio noua etiam fit iurium Regalium, si cessionarij petunt in eorum fraudem nouam venditionem expediri. 5
 Venditionis nouæ iurium Regalium consuetudinem Castellæ qui notarint. 1.150.14
 Venditione noua mutatur persona, dominium & res. 1.155.39
 Venditio noua census Regis, de entrada por solida. 1.156.47
 Venditio in faciliori iurium Regalium suffragatur noua eorum venditio. 1.160.70
 Venditio noua ex parte Regis non voluntaria est, sed necessaria, quia à principio conuenta. 1.161.73
 Venditio noua rescindenda fraude facta. 1.162.79
 Personam diuersam interuenire ad nouam venditionem, vel fieri in cessionario, maxima differentia. 1.164.91
 Venditione noua pignora extinguuntur expedit commercio. 1.165.94
 Venditionis pactum vt pars rei censeatur, debet diminuere pretium, vel augere. 1.233.24
 Venditione facta ex causa quæ nulla apparet, poterit res vindicari. 1.303.3
 Venditio tanto minori pretio faciendâ, quanto res maiori onere grauata. 1.417.3
 Venditio ciuitatis rerum per subhastationem, & cum scriptura faciendâ. 2.112.13
 Venditio existimatur, quando pro certo pretio res traditur. 2.229.8

Venditio eo pacto, vt dominium non transeat, nisi soluto pretio, transfert contractum in locationem donec soluat. 2.232.25
 Venditionis & locationis nominibus promiscuè vtuntur Iurisperiti. 26
 Venditiones redituum, vide *Reditus*.

Venditor.

Venditor cum se opponit liti, quæ cogitur cum emptore de re vendita, debet assumere iudicium in eodem statu. 2.71.9,10
 Reus principalis potest se opponere liti, quæ cum fideiussore agitur, etiam contradicente creditore. *ibid.*
 Venditor generis, debitor speciei, non tenetur omnino facere dominum emptorem, sed transferre dominium, si habet aliàs vsucapiendi conditionem; secus verò emptor, quia debitor pretij pecuniæ & generis debet facere venditoris. 2.91.7
 Venditor est debitor speciei, quia debet rem venditam: emptor generis, quia debet pecuniam. 2.92.12
 Venditor & emptor correlatiui. 1.417.4

Verbum.

Verba sunt intelligenda secundum sensum legalem. 1.178.47
 Verbalis differentia furilis. 1.179.49
 Verba secundum actus, & proferentis intentionem explicanda. 1.245.15
 Verba potius naturaliter, quàm ciuilitate interpretanda. 1.268.14
 Verba in propria significatione accipiendâ. 16
 Verba in specie, non in genere interpretanda. *ibid.*
 Verba in potentiori significato accipiendâ. *ibid.*
 Verba immediatè, non mediatè, vel secundum quid interpretanda. *ibid.*
 Verba semper accipiendâ iuxta naturam actus. 1.269.17
 Verba legis cum effectu interpretanda. 18
 Qualitas adiecta verbo, debet intelligi secundum tempus verbi. 1.274.20
 Verba generalia explicanda ex eo de quo agitur. 1.305.7
 Verba magnifica & congratulatiua non obligant. 1.308.24
 Verba ex regionis consuetudine interpretanda. 1.340.34
 Verba sunt speculum animi. 1.500.37
 Verba reorum suffragantur iudiciis. *ibid.*
 Verba dubia ex clausulis sequentibus explicanda. 2.6.19
 Verba generalia solùm referenda ad ea quæ honesta, & permissa. 2.42.3
 Verba præsentis temporis ratione adiuncti mutant naturam, & referuntur ad futurum. 2.76.9
 Verba præsentis temporis, vel præteriti, non comprehendunt futurum. 2.117.12
 Verba sunt cordis speculum. 2.165.17
 Verborum generalitate inclusa non censentur quæ notabilia. 2.211.11
 Verba geminata denotant mixtam voluntatem. 2.227.7
 Verba Principis, *yo assegura mos por nuestra palabra Real*, habent vim iuramenti. 2.313.12
 Verba priuilegiatorum, vide *Priuilegium*.
 Veredarium, vide *Cursor*.

Verisimilitudo

& Verborum.

Verisimilitudo.
 Verisimilitudo est omnium interpretationum caput. 1.113.17
Vestis.
 Vestis excellentia auget dignitatem. 1.392.25
 Vexariensis Dux. 1.283.12
Vicarius.
 Vicarius in beneficio annexo Monasterio, est ei præferendus in fructibus, si necessarij ad alendum Vicarium. 2.197.16
Vicesima.
 Vicesima tributum apud antiquos. 1.64.34
Victualia.
 Ecclesiastici tenentur taxis victualium à Principibus sæcularibus factis. 2.59.14,18
Villa.
 Villa de Arnedo donata fuit à Rege Henrico II. Bernardo Clacimio Comestabili Galliarum. 1.84.5
 Villæ de Arnedo mentio vbi fit. 1.89.31
Vindicta.
 Vindictæ meditatio solet esse in Principe dissimulatio iniuriarum. 1.49.27
Vis.
 Vis expulsiua impedit rei vsucapionem, non compulsiua. 1.312.18
Visitatio.
 Visitationis iudicium irregulare non admittit testes singulares. 1.349.27
 Hispaniarum praxis admittit in visitationibus testes singulares in casibus in quibus probant. 1.349.28
 Visitatio Magistratum à Principe non decernenda ex libellis sine auctore. 2.126.21
 Philippus II. non permisit supremum Castellæ Senatui visitari, & ipse testes examinauit in visitatione Consilij Aragonum. 2.176.21
 Senatus & Cancellarias crebrò visitari. *ibid.*
Vita.
 Vita hominis longior centum annorum. 1.99.8. & 1.110.26. & 2.137.5
 Vita quocumque modo quis potest redimere. 2.159.2
Vitium.
 Vitia grauiora quæ sub tegmine virtutis fiunt. 1.458.39
Vizcaini.
 Vizcaini qui habent plures lanzas, pro omnibus seruire debent. 2.253.26
Vnio.
 Vnio beneficiorum censetur facta sine præiudicio onerum. 2.252.19
Vnitus.
 Vnitus & incorporatus gaudere debet priuilegijs eius cui vnitur. 1.403.21
Vniuersitas.
 Vniuersitas an personæ verbo comprehensa. 1.72.8
 Vocatis vocandis, claus. requirit ordinem iudiciale, & citationem fieri. 2.207.22
Volens.
 Volens quis facere videtur quod ei vtile. 1.258.17
Voluntas.
 Voluntas coacta voluntas est. 1.255.3

Voluntas metu, vel vi extorta, non est propria & absoluta voluntas, sed secundum quid, ad euitandum periculum. 4
 Voluntatis declaratio debet fieri ab ipso qui concessit. 1.374.33
 Voluntas melius declaratur factis, quàm verbis. 1.458.40
 Voluntatis verbum ad liberam refertur. 2.47.19
 Voluntas enixa colligitur ex verbis explicatis. 2.112.10
 Voluntas Principis, vide *Princeps*.
Votum.
 Fiscalis in Castellâ votum non habet in causarum decisione. 1.11.2
 Votum D. Iacobi quod dicitur, est eius templo soluere mensuram tritici pro quolibet ex iugerbusterræ. 1.328.12
Vsucapio.
 Vsucapionem non parit error falsæ causæ, quando ipse possidens errauit, non si possidentis auctor. 1.313.19
Vsfructuarius.
 Vsfructuarius potest locare commoditatem vsufructus. 1.327.9
Vsura.
 Vide *Reditus*.
 Vsura semper restringendâ. 1.169.12
 Vsurarum taxatio an comprehendat vsuras ex fructibus. 1.173.21
 Vsurarum taxatio iure communi facta. 1.174.30
 Principis boni est vsuras cohiberi. 31
 Sententia in materia vsurarum, & nutritiua peccati non transit in rem iudicatam. *ibid.*
 Vsurarum reformationes ex legibus Iurisperitorum, & de pluribus prouincijs. 1.175.35
 Princeps ex officio tenetur vsuras cohibere. 36
 Vsura indebita soluta, etiam per iuris errorem, possunt repeti, nec videntur donata. 1.182.14
 Vsura licet vicem fructuum obtinent, tamen verè fructus non sunt. 1.183.19
 Vsura à iure diuino prohibita. 1.188.16
 Princeps Catholicus non potest permittere vsuras. *ibid.*
 Vsura in bonæ fidei iudicijs solùm debentur ex mora, vel ex conuentione. 1.297.14
 Vsura debentur ex deposita pecunia, si ea vsus depositarius. 15
 Negotiorum gestor debet vsuras ex pecunia qua vsus. *ibid.*
 Procurator debet vsuras pecuniæ domini, qua vsus. *ibid.*
 Creditor debet vsuras, si quod superfuit ex venditione, non restituit. *ibid.*
 Tutor debet vsuras pecuniæ pupillaris, qua vsus. *ibid.*
 Vsura debentur etiam in contractibus stricti iuris citra stipulatorem, quando æquitas suadet. 1.300.29
 Vsura vt euitentur debet quis sibi soluere. 34
 Vsura etiam extra moram ex æquitate debentur. 1.302.44
 Vsura probatur testibus singularibus. 1.344.3
Vsurarius.
 Vsurarij è Gallia expulsi. 1.175.36
 E. E. e. 3
 Vsurarius

Index Rerum, & Verborum.

Vfuratus manifestus habetur qui iudiciis conuincitur. 1.493.2

Vfus.

Vfus communis loquendi non potest dici constans, qui varius fuit. 2.210.6

Vfus in eis, quæ à Rege concedenda, est facultatiuus. 2.217.13

Vide *Præscriptio.*

Vfusfructus, vide *Cessio.*

Vt, vel *prout*, inducunt causam finalem, & conditionem. 2.79.4

Vtile, & Vtilitas.

Vtile per inutile non vitiatur. 1.420.19

Vtilitas publica potest admittere pactum insolitum in locatione. 1.119.19

Vtilitas publica vbi principaliter interuenit, plura permittit. 1.306.15

Odiolum non censendum, sed fauorabile quod respicit publicam vtilitatem. 1.323.21

Vtilitas publica præualet priuata. 2.58.10

Priuilegia incipiunt esse nociua quando lædunt publicam vtilitatem. 11

Publicæ vtilitatis causa in omni dispositione reueruata. 12

Vide *Publica vtilitas.*

Vxor.

Vxor tenetur liberare maritum, etiam dotem expendendo, si absens fuerit, pro debito. 1.261.33

Alienatio rerum dotalium vxoris causa sufficiens est pro liberando marito. 34

Alienatio rei dotalis pro liberando marito fieri potest, etiam contradicente vxore. 35

Vxoris status dependet à mariti statu. 36

Vxor quando obligatur pro liberando marito, non dicitur coacta. 37

Vxor est obligata cum dote pro eo quod in eius vtilitatem conuersum. 38

Vxores duci ad domum virorum, erat necessarium, vt matrimonium perfectum censeretur. 1.356.7

Consuetudines diuersæ vxores ducendi ad viros. ibid.

Hebræorum ritus in ducenda vxore ad domum viri. 8

Vxor quæ in manum viri veniebat, potestate patria eximebatur, & in familia viri constituebatur. 9

Vxor quæ in manum mariti veniebat, habebat in eius bonis iura sui hæredis. 10

Vxor quæ in manum viri veniebat, succedebat ab intestato viro. 1.257.11

Vxor non succedit viro ab intestato, si diuortium factum tempore mortis viri. 12

Vxor qui conspirationem contra Principem non denunciauerat, poterat à marito repudiari. 1.480.40

Vxor debet denunciare viro quod ei immineret, sub pœna repudij. 41

Vide *Fœmina, Mulier.*

FINIS.

